

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KÂBİLÎ'NİN "SULTÂN-I HÛBÂNA MÜNÂSİB
EŞ'ÂR" ADLI ŞİİR MECMUASI

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Mehmet GÜRBÜZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

ANKARA
2011

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KÂBİLÎ'NİN "SULTÂN-I HÛBÂNA MÛNÂSİB
EŞ'ÂR" ADLI ŞİİR MECMUASI

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Mehmet GÜRBÜZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

ANKARA
2011

ONAY

Mehmet GÜRBÜZ tarafından hazırlanan “*Kâbilî'nin “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr” Adlı Şiir Mecmuası*” başlıklı bu çalışma, 18 / 11 / 2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oybirliği / oyçokluğu* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim* dalında *Doktora* tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

.....

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

ÖNSÖZ

Hemen hemen bütün kütüphanelerde bir örneği görülebilecek olan şiir mecmuaları, edebiyat araştırmalarının farklı şubeleri için önemli kaynaklardır. Mecmualar, mecmua yazarının beğendiği şairlerin şiirlerinden seçkileri barındıran bir güldeste niteliğindedirler. Bu yönleriyle de dönemin estetik algılayışının bir göstergesidir. Diğer taraftan şiir mecmuaları, tezkirelere girmemiş pek çok şairi unutulmaktan kurtaran kaynak eserlerdir. Yine, şairlerin divanlarının doğru metinlerinin oluşturulabilmesinde tenkitli yayın çalışmalarının en önemli başvuru kaynakları arasında yer alırlar. Bu yönleriyle edebiyat eleştirisine ve edebiyat tarihine katkıda bulunurlar. Kimi şiir mecmuaları ise şairlerin hayatları hakkında bilgiler barındırmaları ve şairlikleriyle ilgili değerlendirmeler içermeleriyle biyografi açısından da önemlidirler.

Bütün bu işlevsellikleri düşünüldüğünde, mecmualar bu güne kadar yeterince üzerinde durulmamış bir alana karşılık gelmektedir. Bu konudaki son derece sınırlı bir kaç teorik çalışmanın dışında çoğunlukla mecmualar, divan, mesnevi gibi metin neşri çalışmalarına hizmet etmeye yönelik olarak kullanılmıştır. Mecmualar üzerine yapılan -kütüphanelerdeki külliyyatın hacmi düşünüldüğünde- az sayıdaki akademik çalışma ise metin neşri ağırlıklı bir bakış açısına dayanmaktadır. Mecmuaların ne olduğuna ya da ne olmadığına dair üretilen teorik bilgilerin azlığı, bu tür eserlere ait problemlerin çözüme kavuşturulabilmesini zorlaştırmaktadır.

Mecmua üzerine yapılacak çalışmalarda, mecmuaların oluşum süreciyle ilgili pek çok sorunun çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu noktada ilk akla gelen soru/sorun, çok çeşitli bilim/sanat dalı veya ilgi alanına ait bilgileri barındıran mecmuaların bunlardan hangisinin ilgi alanına girdiği ve bu çalışmayı kimin yapacağı ile ilgilidir. Her ne kadar geleneğin sürekliliği itibarıyla mecmualar edebiyat, özellikle de şiirle birlikte sıkça anılıyorsa da gökbilimi, tıp, dinî bilimler,

tarih, coğrafya gibi çok farklı alanlara ait bilgiler barındırmaktadır. Bir mecmuada böylesine birbirinden farklı bilgilerin bulunması eserin kimin tarafından, hangi yöntemle ele alınması gerektiği problemini ortaya çıkarmaktadır.

Diğer alanları bir kenara bırakarak şiir mecmualarına odaklanırsak burada da pek çok problem karşımıza çıkacaktır. Öncelikle kimi zaman birden fazla derleyicinin elinden çıkmış olmaları dolayısıyla farklı zamanlara ait farklı beğenilerin ürünü olan şiirlerin hangi yöntemle incelenmesi ve ortaya çıkan yığının nasıl değerlendirilmesi gerektiği sorgulanmalıdır. Daha geniş bir çerçeveden bakmaya çalıştığımızda ise şekil, içerik, sınıflandırma, kimi türlerle ilişkisi ile benzerlikleri, farklılıkları çerçevesinde soruların çeşitliliği ve sayısı artacaktır. Mecmuaların sunduğu bu birikim, edebiyat tarihi araştırmalarında kullanılabilir mi? Kişi, edebî muhit, dönem üslubu üzerine yapılacak çalışmalarda, şairler arasındaki etkileşimin boyutunu takip etmede bu malzeme nasıl kullanılabilir? Yapılacak tür, şekil, tema, tip gibi konularda yapılacak çalışmalara ne ölçüde katkıda bulunabilir? Biyografi çalışmalarına katkısı ne olabilir? Özellikle XVII. yüzyıldan itibaren bu biyografik malzemeyle şiir örneklerinin sunuluş biçimi düşünüldüğünde mecmua ile tezkirelerin kesişme noktaları nelerdir? Eğer ortada bir kesişme varsa bunu nasıl değerlendirmek gerekir?

Bu türden soruları arttırmak mümkündür. Ancak bütün sorulara bulunacak cevaplar ya da sorunlara getirilecek çözüm önerileri ne olursa olsun, mecmuaların içerdikleri bilgilerin doğruluğu konusundaki şüpheler, bunların uygulamaya aktarılmasının önündeki en önemli engel olacaktır. Derleme yöntemiyle meydana getirilen mecmuaların kimisi, halk edebiyatı geleneği içerisinde oluşturulan cönkler gibi sözlü geleneğe dayanır. Sözlü gelenekte dolaşıma girmiş bir şiiri duyan mürettip daha sonra –gerektiğinde başvurmak amacıyla– defterine kaydeder. Bu şekilde her türden bilginin kaydedildiği defter zamanla genişleyerek son şeklini alır. Bu süreçte ya sözlü gelenek içerisinde ya da mürettibin yazıya geçişi sırasında şiirin kimi

yerleri ve/veya şairi karıştır. Bu türden yanlışlıkların metin neşri sırasında günümüz araştırmacılarını yanlışlığa sevk etmesi ihtimali oldukça yüksektir. İşte bu ihtimal mecmuaların içerdikleri bilgilerin doğruluğunu şüpheli duruma sokmuştur.

Bütün bu sorunlarına rağmen mecmualar, kültür, edebiyat tarihi, biyografi, metin neşri gibi konularda yapılacak olan çalışmalara katkı sağlama potansiyelleri olduğu için üzerinde çalışma yapmaya değer eserlerdir. Bu düşüncelerle XVI. yüzyıl şairlerinden Kâbilî'nin derlediği “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş‘âr” adlı şiir mecmuasını tezimiz için çalışma konusu olarak belirledik. Yaptığımız katalog taramaları sonucunda mecmuanın tek nüshasının, Millet Kütüphanesi 34 AE Manzum 744-745 numaralara kayıtlı olan iki ciltlik eser olduğunu tespit ettik. Eser sevgilinin güzellik unsurları ile aşkın diğer figürleri olan âşık ve rakip üzerine yazılmış şiirleri toplamakla tematik bir şiir mecmuası, şiirlerin matla beyitlerini toplamakla da bir matlalar mecmuasıdır.

Çalışmamız, mecmuanın metninin kurulması, mürettibin ve mecmuaya matla‘ları alınan şairlerin kimliklerinin tespit edilerek biyografilerinin oluşturulması ve bu bilgilerin takdim edildiği bir dizinin hazırlanması, şekil ve içerik incelemeleri, mecmuanın özellikleri ve geleneğin süreç içerisindeki durumu üzerine değerlendirmeler yapılması gibi konu başlıklarından oluşmaktadır.

Giriş bölümünde “mecmua” teriminin kazandığı anlamlar verilip şekil ve içerik özellikleri hakkında değerlendirmeler yapılarak edebî gelenek içerisinde üstlendiği roller üzerinde durulmuştur.

Birinci bölüm, mecmua üzerinde yapılan inceleme çalışmalarına ayrılmıştır. İlk olarak nüsha tanıtımı yapılmış, eserin genel özellikleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra mecmuanın mürettibinin kaynaklarda yer alan iki Kâbilî'den hangisi olduğu konusunda sorgulamalara gidilmiş ve kaynaklarda hiçbir bilgi bulunmayan edebî yönü ile ilgili olarak mecmuadaki beyitlerinden hareketle tespitler yapılmıştır. Sonrasında mecmuanın tertip tarihi, mürettibin şair tercihleri, eserin biyografik

değeri üzerine birtakım değerlendirmeler sunulmuştur. İçerik üzerine tespitler başlığı altında da mecmuadaki beyitlerin sınıflandırılması, sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşan imaj dünyası ile bu imajların Fars edebiyatından başlayarak Türk edebiyatında ele alındığı eserlerle bu yolda oluşan gelenek ve tarihsel süreçte bu geleneğin hangi değişim aşamalarından geçtiği araştırılmıştır. Yine bu imajların işleniş biçimlerinden hareketle Türk-Fars edebiyatlarındaki ve daha özeldede şairler arasındaki etkileşim tartışılmıştır. Özellikle içerik üzerine yapılan sorgulamaların sonucunda elde edilen verilerden hareketle eserin mecmua geleneği içerisindeki konumu üzerinde durulmuştur. Son olarak da mecmuanın üzerine kurulduğu sevgilinin güzellik unsurları ile âşık ve rakibin beyitlerdeki işleniş biçimleri, yaptığımız fişleme çalışmasının ışığında, daha önce yapılmış divan tahlili çalışmalarında belirlenen yöntemle tahlil edilmiş ve elde ettiğimiz veriler örneklerle desteklenmiştir.

İkinci bölümde ise mecmuanın metni sunulmuştur. Metinden önce nüshanın imla özellikleri ile bizim metni ortaya koyarken izlediğimiz yöntem hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın sonunda şairler dizini yapılmıştır. Bu dizinde şairler hakkında mecmuada ve kaynaklarda yer alan bilgiler verilmiş, şairlerin matlalarının sayıları, mecmuadaki numaralarıyla birlikte kafiye/redifleri gösterilmiştir. Böyle bir dizin oluşturmak, şairlerle birlikte beyitleri de şairlerine göre tanıf etmeyi amaçladığından okuyucu için kolaylık sağlamakla birlikte hazırlanma aşamasında son derece zahmetli bir ayırma sürecini gerektirmiştir. Ancak sayısı 750’yi bulan şairlerin, özellikle de aynı mahlası taşıdığı halde haklarında ayırıcı bir bilgi bulunmayan şairlerin kimlikleri konusunda ve hangi beytin hangi şaire ait olduğunun tespiti noktasında zorluğun yanında kimi şüpheler de ortaya çıkmıştır. Biz, bu tür durumlarda en olası tercihi yapmakla birlikte, şairin biyografik bilgisinin hemen

altında tereddütlerimizi ortaya koyduk ve bu tespitin şüpheyile karşılanması gerektiğini ifade eden bir ihtiyat kaydı düşerek okuyucuyu uyarmayı hedefledik.

Çalışmalarım sırasında bana büyük bir destek veren, bu zorlu süreci sabırla ve başarıyla yöneten aileme sonsuz teşekkürler ediyorum ve onlardan çaldığım zamanları telafi edebilmeyi umuyorum.

Tezimin konu tespiti aşamasında bizi eserden haberdar etme nezaketi gösteren ve sonrasında sonsuz bir sabırla ilgilenip değerli görüşleriyle yolumu aydınlatan kıymetli bilim insanı Prof. Dr. Günay KUT'a, karşılaştığım her türlü problemin çözümünde hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan sayın hocam Doç. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR'a, maddî/manevî desteğini hep hissettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet MERMER'e, meselenin nasıl ele alınması gerektiği konusundaki dikkatleri için saygıdeğer hocam Prof. Dr. Cemal KURNAZ'a, Farsça beyitlerin çözümünde yardımlarını gördüğüm Doç. Dr. Fatih USLUER'e ve Yrd. Doç. Dr. M. İbrahim YILDIRIM'a, Arapça beyitlerin/ibarelerin çözümünde yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Ali İhsan OKUR Beyefendi'ye teşekkür ederim. Ayrıca çalışmamın her aşamasında bana her türlü desteği veren, fikirleriyle tezime yön verip, yolumu aydınlatan çok değerli hocam Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a kendisinden öğrendiğim her şey için şükranlarımı sunarım.

Mehmet GÜRBÜZ

Ankara 2011

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	xiv

GİRİŞ

MECMUA ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

I. MECMUANIN TANIMI	1
II. TARİHSEL SÜREÇTE MECMUA GELENEĞİNİN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ	3
III. MECMUALARIN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ.....	5
IV. MECMUALARIN SINIFLANDIRILMASI MESELESİ	7
V. MECMUALARIN EDEBÎ GELENEK İÇERİSİNDEKİ ROLLERİ VE GÜNÜMÜZ ARAŞTIRMACISI İÇİN SUNDUĞU İMKÂNLAR	15

BİRİNCİ BÖLÜM

SULTÂN-I HÛBÂNA MÛNÂSİB EŞ'ÂR

ADLI MECMUA ÜZERİNE TESPİTLER

I. GENEL BİLGİLER	18
II. MECMUANIN MÛRETTİBİ	22
A. Edebî Kişiliği.....	24
III. MECMUANIN TERTİP TARİHİ.....	28
IV. MÛRETTİBİN ŞAİR TERCİHLERİ.....	29

V. ESERİN BİYOGRAFİK DEĞERİ	30
A. Şair Tanıtımında Verilen Bilgiler	31
1. Biyografik Bilgi ve Değerlendirmeler.....	32
a. Şairin Kimliği	32
b. Mekân.....	33
c. Zaman.....	34
ç. Aile, Soy ve Akrabalık	34
d. Meslek.....	35
e. Bir Zümreye Ait Olma	35
f. Fiziksel Görünüm ve Kişilik Özellikleri.....	36
2. Edebî Kişilikle İlgili Bilgi ve Değerlendirmeler.....	36
a. Şair ve Çevresi	37
(1) Toplumun Beğenisinin Dile Getirilmesi Suretiyle Yapılan	
Değerlendirmeler	37
(2) Söz Konusu Şairin, Şairler Zümresi İçerisindeki Konumunun	
Belirtilmesi Şeklinde Yapılan Değerlendirmeler.....	37
(3) Başka Bir Şaire Kıyas Yoluyla Yapılan Değerlendirmeler	38
b. Şairin Üslubuna Yönelik Değerlendirmeler	38
3. Esere Yönelik Bilgi ve Değerlendirmeler.....	39
B. Şairlerin Tanıtımında İzlenen Yöntem	39
VI. İÇERİK ÜZERİNE TESPİTLER.....	42
A. Eserdeki Beyitlerin Sınıflandırılması.....	44
B. Mecmuada İşlenen Unsurlar Etrafında Oluşan İmajlar Dünyası	45
C. İmajlar Etrafında Şair Etkileşimleri	53
Ç. İmajların Tarihsel Süreç İçerisinde Ele Alınışı.....	59
D. Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri	61
VII. MECMUADA İŞLENEN UNSURLARIN TAHLİLİ	65
A. Sevgili.....	66

1. Umumi Olarak Sevgili.....	66
2. Sevgili İle İlgili Benzetme Unsurları.....	69
a. Gül, Gonca.....	69
b. Servi.....	72
c. Fidan (Nihal).....	73
ç. Mushaf.....	73
d. Güneş	74
e. Mah	75
f. Melek, Peri.....	77
g. Kâbe, Kible, Secdegâh	77
ğ. Padişah, Sultan.....	78
h. Bahar, Badem	79
ı. Sanem, Put.....	80
3. Sevgilinin Güzellik Unsurları	81
a. Dudak	81
(1)Umumi Olarak Dudak:.....	81
(2) Dudak İle İlgili Benzetmeler	92
i. Şeker (Kand, Sükker), Bal (Şehd), Gül-be-şeker, Şerbet (Gül-şeker), Helvâ, Pâlûde.....	92
ii. Dürr (İnci),Gevher, La‘l, Yakût, Mercân:	96
iii. Tûtî	99
iv. Su (Âb), Çeşme, Zülâl	100
v. Gül, Gül Yapağı, Gonca	101
vi. Şarâb (Bâde), Kadeh (Câm).....	102
vii. Güher, Hokkâ, Hâtem (Mühr).....	103
viii. Râhat-ı Rûh, İlaç (Em)	105
ix. Esrâr (Beng), Macûn	106
x. İsâ (Mesîh), Hızır, Lokmân, Muhyî	106

xi. Fıstık (piste), Hurma, Şeftâli.....	110
xii. Tuzluk (Nemekdân).....	111
xiii. Âyet.....	111
b. Boy.....	112
(1)Umumi Olarak Boy.....	112
(2) Boy İle İlgili Benzetmeler.....	115
i. Servi (Serv).....	115
ii. Tubâ, Sidre.....	118
iii. ‘Ar‘ar, Sanavber, Şimşâd	119
iv. Fidan (Nihal).....	121
v. Hz. Muhammed’in Sancağı	122
vi. Ney şeker (Şeker Kamışı).....	122
c. Kaş-Kirpik-Göz	123
(1)Umumi Olarak Kaş-Kirpik-Göz.....	123
(2) Kaş- Kirpik- Göz İle İlgili Benzetmeler	131
i. Yay (Kemân), Kılıç (Tiğ, Şemşir), Nîze (Mızrak), Tîr (Ok, Hadeng)	131
ii. Kurban Ayı, Kurban Bayramı.....	134
iii. Merdiven (Nerdbân).....	134
iv. Nâme.....	134
ç. Hat.....	135
(1)Umumi Olarak Hat	135
(2) Hat İle İlgili Benzetmeler.....	139
i. Çemen, Sebze, Benefşezâr.....	139
ii. Hızır, Hz. İsa (Mesih).....	139
iii. Ayet, Besmele, Tefsir.....	141
iv. Ecel, Can, Sonsuz Hayat, Kıyamet	142
v. Sipahi, Karınca, Duman, Fitne, Mektup.....	143

d. Saç.....	144
(1)Umumi Olarak Saç	144
(2) Saç İle İlgili Benzetmeler.....	144
i. Sünbül.....	144
e. Yanak	145
(1) Umumi Olarak Yanak.....	145
(2) Yanak İle İlgili Benzetmeler	145
i. Gül.....	145
ii. Lale.....	146
4. Sevgiliye Ait Diğer Unsurlar	146
a. Şive ve Naz.....	146
b. Gam ve Gussa.....	154
(1) Umumi Olarak Gam ve Gussa.....	154
(2) Gam ve Gussanın Benzetildiği Unsurlar.....	158
i. Ateş.....	158
ii. Vadi	158
c. Hamam	158
ç. Kûy-ı Yâr.....	161
(1) Umumi Olarak Kûy-ı Yâr	161
(2) Kûy-ı Yâr İle İlgili Benzetmeler.....	164
i. Ka'be, Merve, Mescîd-i Aksâ, Kible, Secdegâh.....	164
ii. Cennet, İrem.....	165
iii. Saray.....	166
iv. Bostan, Dergâh, Dârü'ş-şifâ.....	166
v. Gül.....	167
d. Saz ve Söz	167
(1) Umumi Olarak Saz ve Söz	167
(2) Saz ve Söz İle İlgili Benzetmeler	170

i. Musikî Aletleri	170
ii. Makamlar	172
B. Âşık	173
1. Umumi Olarak Âşık	173
2. Âşık İle İlgili Benzetme Unsurları	177
a. Bülbül	177
b. Mecnun, Ferhat	178
c. Dolap	180
3. Âşığa Ait Diğer Unsurlar	181
a. Âh	181
(1) Umumi Olarak Âh	181
(2) Âh İle İlgili Benzetme Unsurları	181
i. Ateş, Duman	181
ii. Asker (Leşker), Ok	182
iii. Bülbül, Kebud, Sümbül	182
b. Hane	183
(1) Umumi Olarak Hane	183
(2) Hane İle İlgili Benzetme Unsurları	185
i. Cennet	185
ii. Külbe-i Ahzân	187
C. Rakîb	188
1. Umumi Olarak Rakîb	188
2. Rakîb İle İlgili Benzetme Unsurları	195
a. Köpek (seg, it)	195
b. Diken (Hâr)	196
c. Şeytân, Kâfir, Dev	197
ç. Akrep, Har (Eşek), Zag (Karga)	198

SONUÇ	201
KAYNAKÇA	206

İKİNCİ BÖLÜM

A. NÜSHANIN İMLÂ ÖZELLİKLERİ.....	221
B. METİN TESPİTİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR	223
C. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	226
Ç. METİN.....	227
SULTÂN-I HÛBÂNA MÜNÂSİB EŞ‘ÂR	228
La‘l-î Rengîne Münâsib Olan Eş‘âr-ı Latîf	229
Bu Meclis Ol Kemân-Ebrûlarun Tîr-i Cefâsıdur	335
Leylî vü Mecnûn	429
Şîve vü Nâza Münâsib Olan Eş‘âr Budur.....	535
Gam u Gussa Firâk u Cevr-i Cânân Meclisidür Bu	565
Rakîb-i Rû-Siyehle Hâsılı Ağyâr Faslıdur.....	608
Âftâb u Mâh Vafında Metâli‘ Faslıdur	702
Serv Faslıdur Bu Meclis-i Kadd-i Cânân	819
Hâne vü Kâşâneye Lâyık Olan Eş‘ârdur	899
Tîg ü Hancer Faslıdur Bu Gamze-i Ebrû-yı Yâr.....	947
Fasl-ı Sâz u Söz [ü] Makâmât.....	1019
Hammâm-ı Pür-Safâya Münâsib Olan Eş‘âr Budur ki Zîkr Olunur	1057
Hat-ı Müşgîne Münâsib Olan Eş‘âr-ı Safâ	1083
Nigâr-ı Nâzenîn Faslı Bu Meclis	1179
Fasl-ı Âh-ı Pür-Sûz	1223
Kûy-ı Cânâna Münâsib Olan Ebyât-ı Latîf.....	1332

DİZİN.....	1413
ÖZET	1519
ABSTRACT	1521

KISALTMALAR

- A : Ahdî Tezkiresi
- AÇ : Âşık Çelebi Tezkiresi
- a.g.e. : Adı geçen eser
- a.g.m. : Adı geçen makale
- a.g.t. : Adı geçen tez
- B : Beyânî Tezkiresi
- bkz. : Bakınız
- Bt. : Beyit
- d. : Doğumu
- DEİS : Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü
- C. : Cilt
- G : Gazel
- H. : Hicrî
- Haz. : Hazırlayan
- HÇ : Hasan Çelebi Tezkiresi
- K : Kaside
- KA : Kâmusü'l-a'lâm
- Kt. : Kıt'a
- L : Latîfî Tezkiresi
- M. : Milâdî

- md. : Madde
- Mf. : Müfred
- Mr. : Murabba
- Mt. : Matla‘
- Nz. : Nazm
- OM : Osmanlı Müellifleri
- ö. : Ölümü
- R : Riyâzü’ş-şu‘arâ
- s. : Sayfa
- S. : Sayı
- SL : Sâlim Tezkiresi
- SO : Sicill-i Osmânî
- TN : Tuhfe-i Nâ’ilî
- tsz. : Tarihsiz
- TŞM : Tezkîretü’ş-şu‘arâ-yı Mevleviyye
- vb. : ve benzeri
- vd. : ve diğçerleri
- Yay. : Yayınları

GİRİŞ

I. MECMUANIN TANIMI

Sözlük anlamı itibarıyla “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap, dergi”¹ gibi karşılıkları olan mecmua kelimesi, yazılı eser verme geleneği içerisinde özel bir terim anlamı kazanmış, oldukça geniş ve yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Genel anlamıyla mecmua kelimesi, değişik ilgi alanlarından pek çok farklı malzemeyi ihtiva etmeleriyle meydana getirildikleri dönemin tarihine, inanç ve değer yargılarına, sosyal ve kültürel yapısına ışık tutacak nitelikteki eserleri tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Daha özelden şiir mecmuaları ise çoğunlukla kendileri de şair olan müretteplerce, onların kişisel zevklerine göre derlenmiş farklı tür ve şekildeki şiirleri içinde barındıran eserlerdir².

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki çok farklı ilgi alanlarına ait konulardan seçilmiş nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır. Bu gelenek içerisinde üretilmiş eserlerin en belirgin özelliği ve ortak noktası “derleme” faaliyetiyle oluşturulmuş olmalarıdır. Bu derleme faaliyeti, “mürettip” (derleyici/derleyen) tarafından –onun kişisel ilgi alanı ve beğenileri temelinde- coğrafyadan dinî bilimlere, tarihten tıp bilimine, edebiyattan gökbilimine kadar birbirinden çok farklı bilim/sanat dalları ya da ilgi alanlarına ait – çoğunlukla- sözlü veya yazılı gelenekte dolaşımda olan birikim içerisinde yürütülür. Yapılan bu derleme kimi zaman uzun yıllar alır hatta tek bir mürettibin ömrünün

¹ Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, İkdâm Matbaası, İstanbul, 1317, s. 1293; Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara, 1993, s. 596.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Günay Kut, “Mecmua”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergah Yay., C. 6, s.170-173.

kifayet etmeyip sonraki kuşaklara devredildiği durumlar da görülebilir. Eser son şeklini aldıktan sonra da yüzyıllar içerisinde okuyucular tarafından yapılan eklemelerle genişleyebilir.

Mecmualarda bu derleme faaliyetinin ne şekilde gerçekleştirildiğine ilişkin bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak bu seçimin çoğunlukla cönklerde olduğu gibi sözlü gelenekte dolaşıma girmiş şiirler arasından yapıldığı söylenebilir. Mecmualarda görülen şair, mısra, kelime yanlışlıkları/farklılıkları böyle bir tespit yapmamıza imkân tanımaktadır. Bunun yanında divan nüshaları, tezkireler ve başka mecmualar gibi yazılı kaynaklardan da seçme faaliyetinde, en azından derlenen şiirlerin kontrolleri sırasında yararlanıldığını söyleyebiliriz. Tekirdağlı Şehrî'nin mecmuasını oluştururken bu tür yazılı kaynaklardan özellikle de Hasan Çelebi Tezkiresi'nden yararlandığı³, Kâbilî'nin mecmuasına aldığı şiirleri yazılı kaynaklardan teyit ettiği, Recâizâde Ahmed Cevdet'in, *Nevâdirü'l-Âsâr Fî Mütâla'ati'l-Eş'âr* adlı derlemesini yaparken aynı şekilde yazılı kaynaklardan yararlandığı⁴, Bursalı Mehmed Tâhir'in *Müntehât-ı Mesâri' ve Ebyât* adlı derlemesinde şiirlerin doğru şekillerini ve kime ait olduğunu tespit etmek için çaba sarfettiği⁵ bilinmektedir. Bu örnekler yazılı kaynakların mecmuaların tertibi sürecinde etkin bir şekilde kullanıldığını göstermektedir.

Burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus da mecmuaların derlenme sebepleridir. Her bir mecmua için ayrı ayrı sebepler türetmek mümkün olsa da bunları iki ana başlıkta toplamak mümkündür; kişisel sebepler, toplumsal sebepler. Derleyicinin bu noktadaki tercihi mecmuasının da şekil ve içerik özellikleri üzerinde büyük oranda belirleyici olacaktır. Kişisel kaygılarla oluşturulmuş mecmualar

³ Ramazan Bardakçı, **Bir Şiir Mecmuası ve Divan şiirinde Mazmun Kavramı**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 2002, s. 18-19.

⁴ Recâizâde Ahmed Cevdet, **Nevâdirü'l-Âsâr Fî Mütâla'ati'l-Eş'âr**, (Haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu-Mehmet Sarı), Anıl Matbaa, Ankara 1998, s. 2.

⁵ Bursalı Mehmed Tahir, **Müntehât-ı Mesâri' ve Ebyât**, (Haz. Orhan Kemal Tavukçu), Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Yay., Erzurum 1997, s. 1.

derleyicinin kendisi için tuttuğu not defteri durumunda olduğundan çoğunlukla düzensiz, birbiriyle alakasız her türden bilginin bulunduğu mecmualar görünümündedir. Kimi mecmualarsa şairleri ve şiirleri unutulmaktan kurtarmak -ve belki de bu söylemin arka okuması olarak- bir edebî kanon oluşturarak⁶ okuyucu kitlesinin zevkine yön vermek gibi toplumsal kaygılarla derlenirler. Bu türden mecmualarsa çoğunlukla tek bir alana/konuya odaklanmış, daha düzenli ve sistemli bir çalışmanın ürünü olarak ortaya konulmuştur.

Mecmuanın oluşumunda mürettip, üretim yapan değil, üretilmiş olan malzemeyi seçen kişi durumundadır. Bu durumda, her ne kadar mecmua üzerine yapılan çoğu tanımlamada aksi söylene de ortada derleyiciye ait orijinal bir üretim olmadığı için mecmuanın bir telif eser ve tür olarak kabul edilmesi olası değildir.

II. TARİHSEL SÜREÇTE MECMUA GELENEĞİNİN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ

Mecmuaların ilk örnekleri hadis derlemeleri sırasında, sahife, cüz ve kitap adlarıyla ortaya çıkmıştır. Her ne kadar adları mecmua olmasa da yukarıda bahsettiğimiz üzere bu eserlerin merkezinde de derleme faaliyeti olduğu için bunları mecmuaların ilk örnekleri olarak kabul etmek doğru olacaktır. Bu ilk ve tek bir alana hitap eden basit örneklerden sonra tarihsel süreçte mecmualar, farklı ilgi alanlarına hitap eden malzemelerle zenginleşmiş, amaç ve yöntem bakımından farklılaşmış ve daha karmaşık bir yapıya bürünerek kendi geleneğini oluşturmuştur.

Esasen Arap edebiyatında şiir derleme faaliyetlerinin ilk örnekleri cahiliyye döneminde görülmeye başlamıştır. Arap toplumunda şiirin toplum hayatında önemli

⁶ Mecmuaların kanon oluşturma amacı taşıyabilecekleri tespiti için bkz. Hatice Aynur, “Mecmû’a’dan Müntehebât’a Geçiş Örneği Olarak Müntehebât-ı Mîr Nazîf”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 2: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar I*, 24 Nisan 2006, **Bildiriler**, (Hazl. Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2007, s. 100.

bir yeri oluşu şiirin yazılı ve sözlü hafızada kayda geçirilmesinde etkili olmuştur. Sözlü hafızaya aktarılan şiirlerin nesiller arasında aktarımının yaygın bir gelenek halini alması, mecmua geleneğinin oluşumunu hazırlayan bir etken olmuştur. Bu gelenek, Arap toplumundaki kabile anlayışının toplumsal yaşam içindeki önemi ve işlevselliğiyle birleşince kabile şairlerinin şiirlerini ezberleyen ravilerin ortaya çıkmasında rol oynamıştır. Buradaki farklı şairlerin şiirleri ezberleme anlayışı, mecmuaların ayırıcı özelliklerinin başında gelen “derleme” faaliyetini karşılamaktadır. Sonraki süreçte sözlü gelenekte dolaşımda olan bu şiirlerin yazıya geçirilmesi söz konusu olmuştur. Bu süreç de mecmua oluşturma geleneğini meydana getirmiştir. Eski Arap şiirinin en güzel kasidelerinden seçilmiş olan *el-Mu'allakat*, bilinen ilk derlemedir. Bunun dışında Arap edebiyatına ait günümüze ulaşmış mecmua örnekleri H. II/M. VII. yüzyıla aittir. Ebû Sa'îd es-Sükkerî'nin yüzyılın ikinci yarısında derlediği bir mecmua ile Mufazzal ez-Zabbi'nin H.168/M.785 tarihinde tertip ettiği *el-Mufazzaliyât* adlı mecmua bunlardandır.⁷

Arap edebiyatında şekil ve içerik özellikleri bakımından genel çerçevesi belirlenen mecmua geleneği Fars ve Türk edebiyatlarında değişip gelişerek kendi formunu oluşturmuştur. Türk edebiyatında ilk örneği XV. yüzyılda görülen mecmua oluşturma anlayışı son döneme kadar rağbet edilen bir gelenek olmuştur. Mecmua derleme, özellikle XVI. yüzyılda moda haline gelmiş ve bu dönemde çok sayıda örnek verilmiştir.

Türk edebiyatında mecmualar, başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilâç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı

⁷ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Nihat Çetin, **Eski Arap Şiiri**, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1973, s. 25-31.

farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.⁸

Arap edebiyatında ortaya çıkıp Fars edebiyatına oradan da Türk edebiyatına geçen mecmua tertip etme anlayışı, divan edebiyatı geleneğiyle birlikte varlığını sürdürmüş Tanzimat döneminden itibaren değişen edebî anlayışın paralelinde önce mütehabata⁹ daha sonra da antolojiye¹⁰ doğru evrilen bir sürece girmiştir.

III. MECMUALARIN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ

Mecmuaları karşılamak için kullanılacak tek ve değişmez bir şekil ya da içerik tanımlaması üretebilmek olası değildir. Zira bu konuda divan tertibi ya da mesnevi yazımında olduğu gibi geleneğin belirlediği bir sınırlandırma yoktur. Mecmuaların şekil ve içeriği üzerinde mürettip belirleyici konumdadır. Mecmua terimiyle karşılanan eserler derleme sürecinde bir not defteri durumundadır. Çoğu kez derleyici gündelik hayatın içerisinde karşılaştığı ve daha sonra kullanabileceğini düşündüğü her türden bilgiyi, kaynağına ve doğruluğuna bakmaksızın buraya kaydeder. Mürettibin hatta mürettiplerin yıllar içerisinde tuttıkları bu kayıtlarla mecmua bir eser görünümüne kavuşur ancak yine de oluşum süreci tamamlanmış olmaz. Çünkü mecmua, derleyiciye ait bir üretime dayalı olmadığından, sonraki

⁸ Mustafa Uzun, “Mecmua”, **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yay., Ankara, 2003, C. 28, s. 265. Her ne kadar bu ve başka tanımlamalarda mecmua bir tür, mecmualar da birer telif eser olarak kabul ediliyorsa da ortada derleyenin kendisine ait orijinal bir üretim olmadığı için mecmuanın “tür” ve “telif eser” olarak nitelendirilmesi ihtiyatla yaklaşılması ve yeniden sorgulanması gereken bir konudur.

⁹ Bu konuda yapılmış ayrıntılı ve tatmin edici bir çalışma için bkz. Hatice Aynur, “Mecmû’a’dan Müntehebât’a Geçiş Örneği Olarak Müntehebât-ı Mîr Nazîf”, s. 98-143.

¹⁰ Bkz. Hatice Aynur; “Cumhuriyet Dönemi Divan Şiiri Antolojileri”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 3: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar II*, 27 Nisan 2007, **Bildiriler**, (Hazl. Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2007, s. 58-109

dönemlerde de eser, okuyucular tarafından yapılan eklemelerle oluşumuna devam eder.

Bu karmaşık oluşum sürecinde mecmualar çoğunlukla mürettibinin eseri oluştururken güttüğü amaç ve takındığı tutumla ilişkili olarak oldukça karmaşık ya da son derece düzenli ve sistemli bir şekilde hazırlanmış olabilir. Kimi mürettepler, yukarıda bahsettiğimiz derleyicinin tutumuna karşıt bir durum oluşturacak şekilde, daha eserine başlamadan ne yapmak istediğinin bilincinde olarak derleme faaliyetini, amacına hizmet edecek şekilde ve eserine aldığı/alacağı bilginin doğruluğunu araştırarak gerçekleştirirler ve bu şekilde seçtikleri malzemeyi de yapmış oldukları sınıflandırma içerisinde uygun bir konuma yerleştirirler.

Derleyicinin takındığı bu tutum bugün o eserler üzerinde yapılacak çalışmalarda araştırmacıya izleyeceği araştırma yöntemini belirlemesi noktasında yardımcı olabilir. Örneğin araştırmacı, mecmuaların en sorunlu yönlerinden biri olan bilgilerin doğruluğu konusunda derleyicinin çalışmasındaki titizliğine bakarak bir fikre varabilir. Zira müretteplerin bu noktadaki tutumları daha ilk bakışta kendini gösterecektir.

Mecmuaların şekli konusundaki bu belirsizlik içeriğe gelindiğinde daha da karmaşık bir hal alır. Yine bu konuda da mürettibi sınırlayan onu belli bir alana/konuya yönlendiren bir sınırlama yoktur. Bu noktadaki tek belirleyici unsur, müretteptir ve o da tamamen kendi kişisel ilgi alanları, tercihleri ve beğenileriyle eserine dâhil edeceği malzemenin niteliğini kendisi belirler. Ortaya çıkan eser tek bir bilim/sanat dalına veya ilgi alanına ait malzemeyi barındırabileceği gibi birbirinden çok farklı alanlara ait bilgileri de içerebilir. Bunu mecmuanın müretteple birlikte bizatihi hayatın ve gündelik yaşamın içerisinde olan bir eser olmasıyla açıklamak mümkündür. Nasıl ki insanın yaşama becerisi birbirinden çok farklı alanlara ait bilgi, beceri ve deneyim gerektiriyorsa gündelik yaşamında derleyiciye eşlik eden mecmua da aynı nitelikte kayıtları içerecektir. Hasta olduğunda kullanmak üzere bir reçete

kaydedecek, hoşuna giden bir mısra, bir beyit yahut bir şiir duyduğunda aynı güzel duyguları tekrar yaşamak için onları eserine alacak, şaşırtıcı bir hadiseye şahit olduğunda tarihe kayıt düşmek için bir sayfaya yazıverecektir.

Bu malzeme çeşitliliği ilk bakışta bir zenginlik olarak görülse de –ki öyledir– bu bilgilerin kimin tarafından, hangi yöntemlerle inceleneceği konusunda ortaya çıkan belirsizlik mecmualar üzerine yapılan çalışmaların tıkanma noktalarındandır. Zira bu durumda araştırmacı kendisiyle doğrudan alakalı malzemeyi ele alıp değerlendirirken diğer alanlarla ilgili malzemeleri bir kenara bırakmak durumunda kalmaktadır. Bu kasıtlı bir tutum olmasa bile her alanın kendine ait farklı bir terminolojisinin ve veri inceleme yönteminin olması araştırmacıyı bu şekilde bir tutum takınmaya zorlamaktadır.

IV. MECMUALARIN SINIFLANDIRILMASI MESELESİ

Mecmua üzerine yapılan teorik çalışmalarda, eldeki mevcut eserlerden yola çıkılarak, bazı tasnifler yapılmıştır. Bunlardan A. Sırrı Levend'in içeriği esas alarak yaptığı sınıflandırmada mecmualar, ana hatlarıyla;

- 1) *Nazîre mecmuaları,*
- 2) *Meraklılarınca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirleri içeren mecmualar,*
- 3) *Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,*
- 4) *Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,*

5) *Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar* şeklinde sınıflandırılır.¹¹

Günay Kut'un sınıflandırması ise;

1) *Nazire mecmuaları,*

2) *Seçme şiir mecmuaları (mecnûa-i eş'âr, mecnûa-i devâvîn),*

3) *Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmualar (mecnûa-i edviyye, mecnûa-i tevârih, mecnûa-i mu'ammeyât, mecnûa-i münşe'ât, mecnûa-i resâ'il...)*

4) *Karışık, yani manzûm ve mensûr veya farklı dillerle yazılmış parçalardan oluşan mecmualar,*

5) *Derleyeni belli mecmualar (Ömer bin Mezîd – Mecmû'atü'n-Nezâ'ir, Eğirdirli Hacı Kemâl – Câmi'ü'n-Nezâ'ir, Edirneli Nazmî - Mecma'ü'n-Nezâ'ir, Pervâne Bey - Pervâne Bey Mecmû'ası, Budinli Hisâlî – Metâli'ü'n-Nezâ'ir) şeklindedir.¹² Bu sınıflandırma da içerik, şekil ve mürettip gibi ölçütlere göre yapılmıştır.*

İslam Ansiklopedisi'nde yapılan "genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır" şeklindeki geniş kapsamlı tanımlama çerçevesinde mecmualar; mecnû'atü'l-ehâdîs, mecnû'a-i fetâvâ, mecnû'a-i ed'îye, mecnû'atü'r-resâil, mecnû'a-i eş'âr, mecnû'a-i tevârih, mecnû'a-i fevâ'id gibi içerik merkezli bir isimlendirme üzerinden daha genel bir sınıflandırılmaya tabi tutulmuşlardır¹³.

Yukarıdaki sınıflandırmalarda şiir mecmuaları, "nazire mecmuaları", "şiir mecmuaları" ve "antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmuaları" başlıkları altında değerlendirilmiştir. Ancak bu tasnif hem şekil olarak hem içerik olarak hem de

¹¹ Agâh Sırrı Levent, **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Yay., Ankara 1984, 166-167.

¹² Günay Kut, a.g.m., s. 170-171.

¹³ Mustafa Uzun, a.g.m., 265.

mecmuaların hazırlanış amaçlarını yansıtabilme bakımından mevcut mecmuaları kuşatacak nitelikte değildir. Nitekim mecmua üzerine yapılmış kimi çalışmalarda mevcut sınıflandırmaların kuşatıcılığı sorgulanmış ve bunlara eklemeler yapılmasının gerekliliği söz konusu edilmiştir¹⁴. Bu konudaki itirazlar sadece söylem olarak kalmamış şiir mecmualarının tasnifine yönelik öneriler de yapılmıştır. Örneğin Semra Tunç, Mevlevî şairlerin şiirlerinden oluşan bir mecmua ile ilgili çalışmasında, yukarıdaki tasnife “meşrebi aynı şairlere ait şiirlerin toplandığı mecmualar” olarak ayrı bir başlık ilave edilmesi gerektiği görüşünü dile getirir¹⁵. Hüseyin Ayan ise mecmuaların yazıldıkları bölgeye göre de tasnif edilebileceklerini, zira Orta Asya ve Anadolu’da kaleme alınan şiir mecmualarının muhteva ve şekil yönünden farklılıklar gösterdiklerini dile getirir¹⁶.

Bu örneklerde de görüldüğü üzere meseleye çok farklı açılardan yaklaşmak mümkündür. Ancak bizce mecmualarla ilgili yapılacak bir sınıflandırmada, mürettibin eser karşısındaki tavrı göz önünde bulundurularak, gerçekleştirdiği derleme faaliyetini yönlendiren etkenlerin belirlenmesi ve eldeki malzemelerin de bu etkenler üzerinden sınıflandırılması doğru olacaktır. Kendi zevkine göre örneklerinin en güzellerini seçme iddiasında olan mürettip, tema, şekil ve şairin kimliği gibi sınırlayıcı faktörlerin daralttığı belirli bir alan üzerinden seçkisini gerçekleştirir. Ya şiiri esas alarak, gazeller, kasideler gibi belirli nazım şekilleri içerisinde veya na‘tlar, mersiyeler gibi nazım türleri içerisinde kendince en güzel örnekleri seçer; ya da şairi hareket noktası kabul ederek şekil veya tema ayrımı gözetmeksizin belli

¹⁴ Bu tarz söylemler için bkz. Arzu Erpik, **Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3849 Numarada Kayıtlı Mecmû‘a-i Eş‘âr’ın 40b-80a Yapraklarının Tenkitli Metni**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üni., İstanbul 2009, s. 1; Hüseyin Ayan, “Bir Şiir Mecmuasında Ahmet Yesevî.”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 1997, S. 3, s.79; Kezban Paksoy, **Mecmû‘a-i Fevâ’id Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2254 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üni., Kayseri 2006, s. 2; Semra Tunç, “Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2000, S.6, s. 106.

¹⁵ Semra Tunç, **a.g.m.**, s. 106.

¹⁶ Hüseyin Ayan, **a.g.m.**, s. 79.

bir zümre yahut coğrafyada yetişmiş şairlerin şiirleri içerisinde seçmeler yapar. Mevcut örnekler, bu ölçütler çerçevesinde şu şekilde sınıflandırılabilir:

Şiir Mecmuaları¹⁷

I. Nazire Mecmuaları

Birbirlerine nazire olarak yazılan şiirleri toplayan mecmualar bu kategoride değerlendirilmelidir. Söz konusu şiirlerin nazım şekilleri ve içerik özellikleri ne olursa olsun, derleme sürecinde mürettibi yönlendiren asıl saika bu şiirlerin birbirlerine nazire olarak yazılmaları olduğundan bu başlık altında değerlendirilmeleri daha doğru olacaktır. Benzer şekilde içerik ya da şekil bakımından ortak özellikler gösteren şiirlerin değerlendirilmesinde de asıl sorgulanması gereken husus, mürettibin hangi ölçüte göre derleme faaliyetini yaptığı olmalıdır. Bu sorgulama sonucunda ulaştığımız tespitlere göre de mecmuanın hangi başlık altında değerlendirilmesi gerektiğine karar vermek gerekecektir.¹⁸

II. Belirli Şairlerin Divanlarını/Şiirlerini Bir Araya Getirmeyi Amaçlayan Mecmualar

Yine mürettibin beğenisi çerçevesinde belirlediği belli başlı birkaç şairin divanlarını ya da şiirlerini bir araya getirmeyi hedefleyen mecmualar bu başlık altında değerlendirilmelidir. Burada diğer mecmua çeşitlerinden farklı olarak seçki faaliyetinin merkezine şiirden çok şairin alınması söz konusudur. Bu tip mecmualarda genellikle mürettipler kendi beğendiği şairlerin şiirlerini bir araya

¹⁷ Sınıflandırma denememizde sadece örneği bulunan değil, bulabildiğimiz örneklerden hareketle var olması muhtemel kimi mecmua çeşitleri de sunulmuştur.

¹⁸ Kütüphanelerde pek çok örneği bulunan bu tür mecmuaların en bilinenleri, Ömer b. Mezîd'in *Mecmûatü'n-nezâîr*'i, Eğirdirli Hacı Kemal'in *Câmiü'n-nezâîr*'i, Edirneli Nazmî'nin *Mecmaü'n-nezâîr*'i, Budinli Hisâlî'nin *Metâliü'n-nezâîr*'i, Pervane b. Abdullah'ın *Pervane Bey Mecmûasi*'dir.

getirerek adeta yeni bir divan nüshası oluştururlar. Kimi zaman da şairlerin şiirleri içerisinde bir seçkiye giderler. Her iki koşulda da mecmuanın oluşumunda asıl belirleyici olan şairdir. Bu tür mecmualarda şiirlerin diziminde şairleri belirleyici konumdadır.¹⁹

III. Şiirlerin Şekil Özelliklerine Göre Oluşturulan Şiir Mecmuaları

Şiir mecmuaları, müretteplerinin ilgi alanlarına ve estetik beğenilerine göre seçilmiş farklı şekil ve türdeki şiirlerden oluşur. Eldeki seçme şiir mecmuaları çoğunlukla gazel, kıt'a, tercî-bend, terki-bend gibi değişik nazım şekillerinden şiirleri ihtiva etmekle birlikte bunlardan farklı olarak tamamıyla ya da çoğunlukla tek bir nazım şekline odaklanan mecmualar da bulunmaktadır. Mürettibin seçimini yönlendiren etkenin nazım şekli olduğu düşünülüyorsa mecmuayı içerdiği nazım şekillerine göre şu alt başlıklarda değerlendirmek mümkündür:

1. Gazel mecmuaları (Mecmû'a-i Gazeliyyât)
2. Kaside mecmuaları (Mecmû'a-i Kasâid)²⁰
3. Müstezad mecmuaları²¹
4. Matla mecmuaları (Mecmû'a-i Metâli')²²

¹⁹ Bâkî, Emrî, Figânî, Hayâlî, Mesîhî, Necâtî, Rahmî, Riyâzî ve Zâtî'nin şiirlerinden seçkileri toplayan Süleymaniye Kütüphanesi 172 numaraya kayıtlı olan mecmua (bkz. Sabahat Ergin, **Mecmûatü'l-Eşâr (İnceleme-Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2010.) ile Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3849 numarada kayıtlı olup Hayâlî Bey, Ulvî gibi şairlerin şiirlerinden seçkiler içeren mecmua (Eserin bir bölümü üzerine yapılan bir çalışma için bkz. Arzu Erpik, **a.g.e.**) bu başlık altında değerlendirilmesi gereken mecmualara örnektir. Kütüphanelerde çok sayıda bu tür mecmuayla karşılaşmak mümkündür.

²⁰ Bir örneği için bkz. Emire Sürmeli, **Mecmûa-i Kasâid-i Türkiyye [İnceleme-Metin (varak 108-206)]**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2003.

²¹ Bir örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174.

²² Eldeki bilgilere göre ilk matlalar mecmuası, Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı eseri olmalıdır. Bu özellikteki bir başka mecmua da XVII. asırda düzenlenmiş olan Budinli Hisâlî (ö.1062/1651)'ye ait *Metali'ü'n-Nezâ'ir* adlı mecmuadır (bkz. Bilge Kaya, **Hisâlî, Hayatı-Eserleri ve Metâliü'n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi

5. Beyit mecmuaları (Mecmû‘a-i Ebyât)

6. Mısra mecmuaları (Mecmû‘a-i Mesari‘)²³

7. Farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmualar (Aynı anda birden fazla nazım şeklini içeren mecmualar bu başlık altında değerlendirilmelidir. Bu başlık, konu ortaklığı gözetilmeksizin veya şiirlerin nazire olup olmadığına bakılmaksızın sadece mürettibin beğenisi doğrultusunda seçilen farklı şekil özelliklerine sahip şiirleri kapsayacağından, başka tasniflerdeki “seçme şiir mecmuaları” maddesinin örneklerini “şekil” bakımından içermekte ve bu yönüyle de bu maddeyi geçersiz kılmaktadır.)²⁴

...

IV. Şiirlerin Konularına Göre Oluşturulan (Tematik) Şiir Mecmuaları

Mecmuaların büyük çoğunluğu farklı konulardaki şiirleri bir araya getirirken belli konulara odaklanmış şiirleri toplayan mecmualar da görülür. Tema esas alınarak hazırlanan mecmuaları şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

1. Tarih Mecmuaları (Mecmû‘a-i Tevârîh)²⁵

2. Na‘t Mecmuaları (Mecmû‘a-i Nu‘ût)²⁶

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.). Tarih konulu başka bir matlalar mecmuası da A. Sırrı Levend’de kayıtlıdır (bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174), Ayrıca Recâizâde Ahmed Cevdet’in *Nevâdirü’l-Âsâr Fî Mütâla‘ati’l-Eş‘âr* adlı eserleri de son dönemde hazırlanmış matla mecmualarındandır (bkz. Recâizâde Ahmed Cevdet, **a.g.e.**).

²³ Recâizâde Ahmed Cevdet, **Zînetü’l-Mecâlis (Meclislerin Süsü)**, (Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu), Akademi Kitabevi, İzmir 1994.

²⁴ Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13461 numarada kayıtlı, gazel, mesnevi, kıt’a, matla, müfred, murabba, muhammes gibi farklı nazım şekillerinden şiirleri toplayan mecmua (bkz. Emrah Gündüz, **Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13461 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010.) ile Bursalı Mehmed Tahir’in aynı anda hem beyitleri hem de mısraları toplayan *Müntehabât-ı Mesâri‘ ve Ebyât* adlı seçkisi buna örnek olabilir. (bkz. Bursalı Mehmed Tahir, **a.g.e.**) Kütüphanelerde buna benzer çok sayıda mecmua örneğiyle karşılaşmak mümkündür.

²⁵ Bir örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174.

3. Muammâ Mecmuaları (Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât)²⁷

4. Lügaz Mecmuaları (Mecmû‘a-i Elgâz)²⁸

5. Medhiye Mecmuaları (Mecmu‘a-i Medâyih)²⁹

6. Mersiye Mecmuaları

7. Şhregiz Mecmuaları³⁰

8. Farklı konularda yazılmış şiirleri içeren mecmualar (Mürettibin seçimini bir tema doğrultusunda yaptığının belirgin bir şekilde anlaşıldığı durumlar için geçerli bir öneridir. Örneğin; mürettibin eserinin bir bölümünde tevhid konulu şiirleri toplarken başka bir bölümünde na‘t konulu şiirleri toplaması gibi. Bu başlık, şekil ortaklığı gözetilmeksizin veya şiirlerin nazire olup olmadığına bakılmaksızın sadece mürettibin beğenisi doğrultusunda seçilen farklı temalar etrafında oluşturulmuş şiirleri içereceğinden, başka tasniflerdeki “seçme şiir mecmuaları” maddesinin örneklerini “içerik” bakımından kapsamakta ve bu yönüyle de bu maddeyi geçersiz kılmaktadır.)³¹

...

²⁶ Üç örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 173.

²⁷ Bir örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174.

²⁸ Bir örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174.

²⁹ Sevgilinin güzellik unsurlarını işleyen şiirlerden oluşan mecmualar da bu başlık altında değerlendirilebilir. Eldeki bilgilere göre bu konuda tertip edilen ilk mecmua, Kâbilî'nin *Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş‘âr* adlı eseri olmalıdır. Bu eserden sonra konu üzerine mecmua tertip etmek adeta bir gelenek hâlini almış ve farklı yüzyıllarda, tespit edebildiğimiz kadarıyla, başka mecmualar da oluşturulmuştur (Bkz. “Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri” başlıklı bölüm).

³⁰ Biri son dönemde hazırlanmış iki şhregiz mecmuası bulunmaktadır. Bkz. Fatih Tıgılı, “Klâsik Türk Edebiyatında Şhregiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi,” **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Vol. 2/4 (2007), s. 765; <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi6/50t%C4%B1%C4%9Fl%C4%B1fatih.pdf>, [10.08.2011].

³¹ Hisâlî'nin mecmuasını tema merkezinde oluşturduğu ve Allah'ın isimlerini, sıfatlarını anlatan beyitleri, Hz. Muhammet'le ilgili beyitleri, sevgilinin güzelliği, âşığına yüz vermemesi, dünyanın faniliği, dünyaya fazla bağlanmamak gerektiği gibi konuları işleyen beyitleri ayrı ayrı gruplandığı bilinmektedir (bkz. Bilge Kaya, **a.g.e.**, XV).

V. Şairlerin Aidiyeti/Mensubiyeti Esasına Göre Hazırlanan Mecmualar

1. Aynı Zümreye (tasavvufî oluşum, meslek grubu vb.) Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmualar³²

- a. Mevlevî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar
- b. Hurûfî-Bektâşî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar³³
- c. Enderun şairlerinin şiirlerini toplayan mecmualar
- ç. Kâtip zümresinden şairlerinin şiirlerini toplayan mecmualar
- ...

2. Aynı Coğrafyada ya da Aynı Şehirde Yetişmiş veya Milliyete Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmualar

- a. Azerî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar
- b. Kastamonulu şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar
- c. Fars şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar
- ...

Kütüphanelerimizdeki henüz gün yüzüne çıkmamış mecmualar üzerine çalışmalar yapıldıkça bu tür önerilerin artacağı muhakkaktır.

³² Bu başlık Semra Tunç'un önerisi esas alınarak açılmıştır (bkz. Semra Tunç, **a.g.m.**, 106.).

³³ Mevlevî şairlerin şiirlerini derleyen bir mecmua için bkz. Semra Tunç, **a.g.m.** Ayrıca Hurufî-Bektaşî şairlerin şiirlerini toplayan bir mecmua örneği için bkz. Orhan Kurtoğlu, "Hurufî-Bektaşî Edebiyatına Dair Bir Şiir Mecmuası," **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi**, S. 45 (2008), s. 25-35.

V. MECMUALARIN EDEBÎ GELENEK İÇERİSİNDEKİ ROLLERİ VE GÜNÜMÜZ ARAŞTIRMACISI İÇİN SUNDUĞU İMKÂNLAR

Mecmualar içerdikleri bilgilerle edebiyat araştırmalarının çeşitli dalları için kaynaklık edecek durumdadırlar. Şiir mecmuaları, edebiyat tarihi, biyografi, metin neşri gibi edebiyat araştırmalarının farklı dalları için önemli kaynaklardır. Bu alanların başında metin neşri çalışmaları gelmektedir³⁴. Bilindiği üzere divan edebiyatı çalışmaları, söz konusu edebî gelenek içerisinde üretilmiş olan metinlere dayanmaktadır. Bu çerçevede üretilmiş eserlerin sağlam metinlerinin ortaya konulmasından sonra bunlardan hareketle tür, şekil, tahlil, üslup gibi incelemeler yapılabilecektir. Tarihsel süreçte çeşitli sebeplerle pek çok yazma eserin tek nüshası ya da ikincil, üçüncül nüshaları yok olmuştur. Bunun dışında dönemin siyasal, sosyal şartları gereği ya da tamamen şairin bireysel tercihi olarak divan nüshalarına gir(e)memiş metinler bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda mecmualar şairin eseri için ya yegâne kaynak ya da nüsha karşılaştırması yapılabilecek ikincil bir nüsha durumuna gelmektedir.

Mecmuaların önemli katkılar yapabileceği diğer bir alan da biyografidir. Son zamanlara kadar bu konuya dikkat çekilmemişse de Prof. Dr. Mustafa İSEN adına yapılan biyografi konulu sempozyumda sunulan üç tebliğle mecmuaların bu yönüne dikkat çekilmeye çalışılmıştır³⁵. Kimi mecmualar, ilgili bölümde de ayrıntılı bir şekilde değineceğimiz üzere³⁶, XVII. yüzyıldaki “tezkire” adıyla anılan biyografik eserler kadar sistemli ve kapsamlı biyografik bilgiler vermektedir. Bu bilgileri asıl değerli kılan şeyse tezkirelerde ve başka biyografik kaynaklarda yer almayan pek çok

³⁴ Bu konuda kimi hususlara dikkat çeken önemli bir çalışma olarak bkz. Yaşar Aydemir; “Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”, **Bilig**, Güz 2001, S.19, s. 147-155.

³⁵ Bildiri metinleri için bkz. M. Fatih Köksal, “Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmuası, s.449-468, Mehmet Gürbüz, “Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmuaları”, s.315-328; Yaşar Aydemir, “Biyografi Kaynağı Olarak Mecmualar”, s. 87-100; **Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2011.

³⁶ Bkz. “Eserin Biyografik Değeri” başlıklı bölüm.

şairi bugüne taşıması ya da şairler hakkında bilinmeyenleri gün yüzüne çıkarmasıdır. Yukarıda değindiğimiz üzere mecmuaların daha gündelik yaşamın içinden eserler olması, içerdikleri bilgilerin hayatın içinden bilgiler olmasını sağlarken toplumun nabzını tutabilme imkânı da sunar. Bu da şairleri gündelik yaşamdaki halleriyle, edebî muhiti ya da arkadaş grubu içindeki kimlikleriyle tanımamıza yardımcı olur³⁷.

Mecmuaların yukarıda bahsettiğimiz yönleri edebiyat tarihlerinin şairler hakkında doğru hükümler vermesinde yardımcı olur. Şairlerin o günün okuyucu kitlesi tarafından nasıl karşılandığını, edebî üretimlerinin hangi mahfillerde, kimler tarafından, ne ölçüde tüketildiğini ilk elden öğrenmemize yardımcı olabilir. Ancak bu verilerin doğru okunabilmesi ve ölçülebilmesi için bütün mecmua incelemelerinde geçerli olacak bir veri inceleme metodunun geliştirilmesi gerekmektedir. Yine bu çerçeveden olmak üzere özellikle nazire mecmuaları şairler arasındaki etkileşimlerin ortaya çıkarılabilmesinde en önemli kaynaklardır.

Yine belli bir şairin ya da dönemin üslubu üzerine yapılacak çalışmalarda da mecmualar kaynak eser durumundadır. Aynı kültürel ortamı paylaşan şairlerin hem birbirleriyle olan ilişkilerini hem de okuyucu kitlesiyle olan ilişkilerini ortaya çıkartarak ön plana çıkan şairlerin hangi sebeplerle öne geçtiğini, yüzyıllar içerisinde bu pozisyonlarının ne yönde ve ne oranda değiştiğini tespit etmek hem kişi ve devir üslubunu hem de okuyucu kitlesinin edebî zevkini anlamaya yardımcı olacaktır.

Bütün bunların ötesinde şiir geleneğinin nasıl oluştuğunun ve metinlerarasılık bağlamında ortak temaların ya da mazmunların hangi edebî geleneklerde ne şekilde işlendiğinin, farklı dönemlerde hangi oranda değişiklik gösterdiğinin ipuçlarını da verir. Örneğin; üzerine çalıştığımız mecmuada klasik kültürün aşk anlayışı içerisinde sevgili, âşık, rakip algısının Türk ve Fars edebiyatlarına ne şekilde yansıdığını

³⁷ Bir edebî muhit içerisinde üretilen şiirlerden oluşan ve dolayısıyla da içerdği biyografik malzemeyle şairleri bu dost meclisi içerisindeki halleriyle görmemize imkân tanıyan bir mecmua örneği için bkz. İncinur Atik Gürbüz, “Bir Şiir Mecmuasındaki Hicivli Söyleyişler”, *Turkish Studies*, Volume 6/2, Spring, 2011, s. 87-94.

görebilmek, bu edebî gelenekler arasındaki etkileşimleri okuyabilmek belli oranda da olsa mümkün olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
SULTÂN-I HÛBÂNA MÛNÂSİB EŞ'ÂR
ADLI MECMUA ÜZERİNE TESPİTLER

I. GENEL BİLGİLER

Ispartalı Yâverîzâde Kâbilî tarafından derlenmiş olan “Sultân-ı Hûbâna Mûnâsib Eş'âr” adlı şiir mecmuası, çoğunluğu XVI. yüzyıla ait Türk ve Fars 722 şairden seçilmiş 5515 beyitten oluşmaktadır³⁸. Beyitlerden 1046 tanesi Farsça, diğerleri Türkçedir. Eser, şekil özellikleri itibarıyla matlalar mecmuası, içerik özellikleri itibarıyla da tematik bir mecmua niteliğindedir.

Kâbilî'nin mecmuasının tespit edebildiğimiz tek nüshası, Millet Kütüphanesi 34 AE Manzum 744-745 numaralara kayıtlıdır. İki cilt halinde tertip edilmiş bu nüsha, 270 varaktan oluşmaktadır. Güzel bir talik hatla yazılmış olan mecmuanın, her iki cildi de sırtı bez kaplı ve karton ciltli olup ilk cildi mavimsi bir kâğıtla, ikinci cildi ebru kâğıtla kaplanmıştır.

Esere tasarım açısından bakıldığında, ilk bakışta oldukça sistemli bir şekilde oluşturulduğu göze çarpmaktadır. Baştan sona kadar sayfa düzeni, beyitlerin ve şair mahlaslarının yazılış biçimi, madde başlıklarının konumlandırılması, seçilen beyitlerin kafiye harflerine göre sınıflandırılması gibi şekil özellikleri bakımından değişmeyen bir düzenin varlığı dikkati çeker. İçerik olarak da şairlerin tanıtımında izlenen yöntem,

³⁸ Mecmua çoğunlukla gazellerin matla beyitlerinden oluşmaktadır. Ancak çeşitli araştırmalarda kullanılabileceği düşüncesiyle, tespit edebildiğimiz kadarıyla, başka hangi nazım şekillerinden beyitler seçildiği hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. Buna göre 26, 157, 344, 345, 2468 numaralı beyitler kaside; 85, 107, 108, 320, 341 numaralı beyitler kıt'a; 414 numaralı beyit muhammes, 218 ve 336 numaralı beyitler müfred nazım şekillerinden seçilmiştir.

Ayrıca mecmuadaki beyitlerin tamamı matla beyti değildir. 157, 344, 345, 414, 795 numaralı beyitler matla beyti olmayıp şiirlerin ara beyitlerinden, 377 ve 421 numaralı beyitler de makta beyitlerindedir.

beyitlerin içerik bakımından sınıflandırılışı açısından da aynı düzen görülmektedir. Bu sistematik yapı mürettibin yaptığı/yapacağı derlemenin amaçları konusunda bilinçli olduğunu göstermektedir.

Her sayfada 13-15 beyit yer almaktadır. Bu beyitler, herhangi bir çizgi çekilmeden, a ve b mısraları yanyana yer alacak şekilde tek satıra yazılmıştır. Şairlerin mahlasları ve onlarla ilgili tanıtıcı ifadeler, beyitlerin başına çapraz bir şekilde yazılmıştır. Kimi bölümlerde ise mahlas, beytin üstüne yazılmıştır. Bu şekilde tasarlanmış bölümlerde şairlerle ilgili tanıtıcı ifadelere yer verilmemiştir. Yine bu bölümlerde yazı karakterinin de belli oranda farklılaştığı dikkati çekmektedir. Ancak bunların derleyici farklılığından kaynaklandığını düşünmüyoruz.

Sayfa kenarlarına ve esasen boş bırakılmış olan kimi sayfalara sonradan şiirler/beyitler eklenmiştir. Sayfa kenarlarına yapılan eklemeler beyittir. Bunların pek çoğu, ana metinle aynı kalemden çıktığı için mürettibin eklediğini düşündüğümüz ve mecmuanın içeriğiyle örtüştüğü için de metne dâhil ettiğimiz beyitlerdir.

Eserin ciltlerinin başındaki, sonundaki boş sayfalara ve madde başlarının öncesinde boş bırakılmış sayfalarla başlıkların yazıldığı sayfalara sonradan şiirler ya da beyitler yazılmıştır. Bu çerçeveden olmak üzere 20a'da Şu'ûrî, Kara Ya'kûb-zâde Cemâlî (beytin başına önce Hâşimî-i Bagdâdî yazılmış daha sonra üzeri karalanmış), Tab'î Süleymân Efendi, Handânî Çelebi, Şöhretî [...] Çelebi ve Handânî Beg'e (2 adet) ait birer beyit, 20b'de Sâdık, Dürrî-i Kâtib ve Feyzî'ye ait birer beyit, 37a'da kime ait olduğu bilinmeyen bir muamma, 50b'de ve 68a'da kime ait olduğu bilinmeyen birer beyit, 68b'de kime ait olduğu bilinmeyen okunamayan bir beyit, 75b'de Medhî'ye ait biri Farsça 19 beyit, 76a'da kime ait olduğu bilinmeyen Farsça bir beyitle tercümesi niteliğindeki yine kime ait olduğu bilinmeyen (Kâbilî'ye ait olma ihtimali yüksek) başka bir beyit, 86a'da muhtemelen Hamdî'ye ait bir beyit, 126a'da kime ait olduğu bilinmeyen bir mısra, 138a'da kime ait olduğu bilinmeyen bir şiir, 152'de Bâlî Çelebi'ye ait 17 beyit, ikinci cildin başındaki boş sayfalarda Zâtî,

Hayâlî, Sabâyî-i(?) Bursevî, Subhî (3 adet), Sadâyî'ye ait birer beyit, 153a'da kime ait olduğu bilinmeyen Farsça bir beyit, 158b'de Hamdî'ye ait bir mısra, 167a'da Kesbî'ye ait bir tarih kıt'ası, 167b'de 'İşkî (3 adet), 'İlmî-i Nâzûk ve Câmî'ye (kendi yazısıyla) ait birer beyitle kime ait olduğu bilinmeyen 9 beyit, 168b'de Kesbî-i Edirnevî ve 'Azmî Efendi'ye (2 adet) ait birer beyitle kime ait olduğu bilinmeyen başka bir beyit ve iki kişinin ölümüne düşürülmüş tarih hesaplamaları ve mısraları, 169a'da kime ait olduğu bilinmeyen iki beyit, 192b'de Hayâlî'ye ait bir muaşşer, 210a'da Bâkî, Câmî, Nev'î Efendi ve 'Âlî'ye (2 adet) ait birer beyitle Farsça yarım bir mısra ve Nev'î'nin ölümüne düşürülmüş bir tarih beyti, 210b'de Tab'î (Ehl-i 'Arabdan Tab'î-i Müstakîm), Kesbî (Kâtib-i Dîvân-ı 'Âlî Kesbî-i Talîkî-zâde) ve Azmî'ye (Gedûsî 'Azmînündür) ait birer beyit, 211a'da Ganî-zâde Nâdirî'ye ait bir beyit, 231'de kime ait olduğu bilinmeyen üç beyit, 232a'da Sâ'î ve Meylî-i Nişânî'ye ait birer beyitle kime ait olduğu bilinmeyen yarım iki mısra, 232b'de İshâk, Emrî (2 adet), Zâtî, Nef'î Çelebi'ye ait birer beyit, 243a'da Kabûlî'ye ait bir beyit yer almaktadır. Eserde bu şiirlerden başka kimi kayıtlar da yer almaktadır³⁹.

Nüshanın farklı sayfalarında Hamdî isimli birisine ait çok sayıda temellük ve ketebe kaydı yer almaktadır⁴⁰. Bu kayıtlardan hareketle nüshanın bir dönem La'lîzâdelerden Mehmed Hamdî isimli bir şahsa ait olduğu anlaşılmaktadır.

³⁹ 67a'da "*Kayınpeder Şerîf Efendi Manastır nâ'ibi olup gidüp gelince yazdığımız mekâtîb [...]* Jinur. *Esnâ-yı râhda iken 1190 Rebî'ü'l-Evvel 12 târîhiyle mektûb*" şeklinde bir kayıt, 68a'da Hz. Ayşe'den nakledilen bir hadis, 124a'da Şeyhülislamlardan Menteşzâde Abdürrahim Efendi'nin ölümüne, "Pâkîze göçdi Müftî 'Abdü'r-rahîm Efendi 1128" şeklinde düşürülmüş bir tarih mısraı yer almaktadır.

⁴⁰ 47b'de "Şâhibü'l-faķîru'llâh sübhânehü ve te'âlâ Aħmed Mekkiyyü'r-Rodosî(?) 'afâ 'anhümâ el-'âfi", "Ketebe'l-'abdü'l-faķîr Ħamdiyyü'r-Rodosî(?) 'afâ 'anhümâ"; 48'da "Temellüki'l-'abdi'l-faķîr ileyhi sübhânehü ve Te'âlâ Ħamdiyyü'r-Rodosî(?) 'afâ 'anhümâ" ve "Temellüki'l-'abdi'l-faķîr Ħamdî" şeklinde bir temellük kaydıyla yine ismi geçen Hamdi'ye ait hat temrinleri; 86a'da Temellükü'l-'abde'l-ħaķîr ilâ'llâhi'l-melikü'l-ķadîr", "Ve ene'l-aşr ile'l-meliki'l-ķadîr Aħmed ibni Muştafâ er-Rodosî(?) fi şehri receb" kayıtları; 166b'de hepsinin aynı kalemden çıktığı anlaşılan "Mine'l-'abdi'l-faķîr Yahyâ el-ma'lûm", "Temellüki'l-'abdi'l-faķîr ileyhi sübhânehü ve Te'âlâ Ħamdî ibn-i Mehmedü'l-Ma'dü'l-Hüve", "Sulţanum Mehmed Emîn Çelebi", "İzzetli ve mürüvvetli birâderüm efendi ĥazretlerinüñ", "Temellüki'l-'abdi'l-faķîr ileyhi sübhânehü ve Te'âlâ İbrâhim Ķırca-zâde el-Ķâzî 'Abdu'llâh Üsküb 'afâ 'anha" kayıtlarıyla son temellük kaydının altına basılmış bir mühür; 167a'da hepsinin aynı kalemden çıktığı anlaşılan "[...] bi-ma'a'l-'abde'l-faķîr ileyhi

Sayfalarda farklı renklerdeki mürekkeplerle yapılmış eksik numaralandırmaların yanında eserin başından sonuna kadar devam eden tek bir numaralandırma da vardır. Bu numaralandırmaya göre eserin ciltlenmesi sırasında yaprakların takdimi ya da tehirinden kaynaklandığı anlaşılan karışıklıklar bulunmaktadır.

Sayfa kenarlarına paralel olarak yazılmış kimi beyitlerin üst ya da alt kısımları sayfa dışında kalmıştır. Bu durumdan hareketle ciltleme sırasında yaprakların içeriden kesilerek eserin boyutlarının küçültüldüğü anlaşılmaktadır.

Kimi bölümlerdeki kafiye/redif atlamaları ya da karışıklıklarıyla bir başlığı bulunmadığı halde farklı mazmunlar etrafında oluşturulmuş başlığı bulunmayan şiirler (örneğin gül-bülbül mazmununu işleyen şiirler için bir başlık bulunmaması) nüshanın eksik olduğunu düşündürmektedir.

Eserdeki kimi beyitlerde sonradan yapıldığı anlaşılan müdahale ve düzeltmeler bulunmaktadır. Bu düzeltmelerin elde edilen yeni bilgiler doğrultusunda veya sonraki zamanlarda şairlerin divanlarının yeni nüshalarının görülmesiyle yapılmış olması ihtimali yüksektir.

sübhânehü ve Te‘âlâ İbrâhîm [...]” kaydı ve bir mühür, “Mine’l-mağlaşî’l-Müştâki’l-Fakîr Allahü sübhânehü ve Te‘âlâ Hamdî ibn-i Meḥmedü’l-[...] La‘î Efendi-zâde [...] ‘âfâ ‘anhüme’l-‘âfi” kaydı ile yukarıdaki mührün aynısı, “El-fakîr Şâdıḳ Meḥmedü’l-Ḳâzî be-Rodos ḥâlâ ‘afâ ‘anhümâ”, “El-emr [...] bi-ma‘ a’l-‘abde’l-fakîr ileyhi sübhânehu ve Te‘âlâ Hüseynü’l-Ḳâzî intehe’s-sâbîḳâ ‘afâ ‘anhümâ” kaydı ile yukarıdakilerin aynısı bir mühür, “El-fakîr Aḥmed Mekkîyyü’l-[...] ‘afâ ‘anhümâ” kaydı, “Mine’l-muḥlişü’l-fakîrî’l-ḥaḳîr ileyhi sübhânehu ve Te‘âlâ ‘Abdü’l-Bâḳî ibn-i ‘Abdü’l-Ġaniyyü’l-‘âşî [...] ‘âfâ ‘anhüme’l-‘âfi” kaydı, “El-fakîrî’l-ḥaḳîrî’l-muṭarraḳ [...] ve’l-ḳasîr Aḥmedü’r-Rodosî(?)” kaydı ile “El-fakîrî’l-Hâcî Meḥmedü’l-Muştaşḳü’r-Rodosî(?)” kaydı; 173a’da “Temellüki’l-‘abdi’l-ḥaḳîr Ḥamdîyyü’r-Rodosî(?)” kaydı; 219b’de “Ketebe’l-‘abdi’l-fakîr ileyhi sübhânehu ve Te‘âlâ”, “er-Rodosî(?)”, “[...] ve Te‘âlâ Meḥmed Ḥamdî ibn-i Meḥmed er-Rodosî ‘afâ ‘anhüme’l-‘âfi fi-şehr-i Receb 14” kayıtları bulunmaktadır.

Nüşhada çoğu okunamayacak durumda olan mühürler de bulunmaktadır. 62b’de, 74a’da, 104a’da (2 adet) okunamayan birer kütüphane mührü, 153a’da Ali Emîrî Kütüphanesine ait bir kütüphane kaydı ve yine bu kütüphaneye ait iki mühür, 167’de “Devlet-i dâriye maḫzar ola yâ Rab İbrâhîm (1071)” yazılı dört mühür, 273b’de yine Ali Emîrî Kütüphanesine ait bir mühür bulunmaktadır.

Yukarıdan beri bahsettiğimiz hususlar doğrultusunda mecmuanın hem şekil hem de içerik açısından tutarlı ve düzenli bir eser olduğu tespitini yapabiliriz. Eserin bu özelliği, mürettibin eserine yüklediği misyonla ve bu misyon çerçevesinde eser karşısındaki tutumuyla ilgili olmalıdır. Bu tutum mecmuanın tertibi sürecinde hem şiir seçiminde, hem eserine aldığı şiirlerin başka kaynaklardan doğrulanmasında hem de bu şiirlerin eser içerisinde konumlandırılmasında ve sınıflandırılmasında mürettibi bazı şartlara uymak durumunda bırakmıştır.

II. MECMUANIN MÜRETTİBİ

Mecmuanın mürettibinin gerek eserin “Müntahabât-ı Şâ’ir Kâbilî” şeklindeki başlığından gerekse kimi beyitlerin başındaki “*Kâbilî el-hakîr, bende-i kemter ü kemîne Kâbilî*” gibi ifadelerden Kâbilî olduğu anlaşılmaktadır.

Tezkirelerde iki Kâbilî’den söz edilir. Haklarında çok fazla bilgi bulunmayan şairlerden birincisinin hicri X. asır şairi olduğu, İstanbul’un Molla Gürani Mahallesi’nden zuhur ettiği, tasavvuf yoluna girip bir müddet eğitim ve terbiye gördükten sonra buradan ayrılarak Mekke, Medine, Şam ve Halep gibi Arap illerinde ikamet ettiği ve Rum diyarında seyahat ettiği ve ömrünün sonlarında sağır olduğu kayıtlıdır⁴¹. İkincisinin ise Ispartalı Abdülgani Efendi’nin oğlu Yaverizâde Mehmet Efendi olduğu bilgisi vardır⁴². *Sicill-i Osmânî*’de müderrislik yaptığı, 1038 (1628/29)’de Galata mollası sonra Selanik mollası olduğu ve Şevval 1044 (Mart-

⁴¹ Aysun Sungurhan Eydurhan, **Kınalızâde Hasan Çelebi – Tezkiretü’ş-Şu’arâ**, Kültür Bak. E-Kitap (Metin b); <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH=266662&DOSYASIM=tsmetinb.pdf>, (ET: 01.02. 2010), s. 195; Filiz Kılıç, **Meşâ’irü’ş-Şu’arâ - İnceleme-Metin**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 1307; Mehmet Nail Tuman, **Tuhfe-i Nâilî: Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, (Haz.: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2001, s. 817 md. 3416.

⁴² Riyâzî, **Riyâzî’ş-Şu’arâ**, Ankara Milli Kütüphane, (tsz.), 06 Hk 1275, vr. 88b.

Nisan 1635)'te vefat ettiği yazılıdır⁴³. Tuhfe-i Nâilî'de ise Selanik kadısı olduğu, Safer 1044 (Temmuz-Ağustos 1634)'te öldüğü ve mezarının yine burada olduğu kayıtlıdır⁴⁴.

Ancak mecmuanın bu şahıslardan hangisine ait olduğunu şu an için kesin olarak söylemek mümkün görünmemektedir. Zira söz konusu şahıslar hakkında bilgi veren tezkirelerde böyle bir eserden söz edilmez. Yalnızca Kâfzâde Fâizî, tezkiresinin Yaverizâde Kâbilî Çelebi maddesinde, şairin mecmuasını gördüğünü ve örnek beyitleri oradan aldığını söyler⁴⁵. Bu kayıt söz konusu eserin yukarıda tanıtılan şairlerden ikincisine ait olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Ancak mecmuadaki Kâbilî'ye ait olduğu anlaşılan 98 matla beytinden hiçbirisi ne Fâizî'nin verdiği örnekler içerisinde ne de diğer tezkirelerde yer almaz. Üstelik mecmuada geniş bir şair kadrosuna ait çok sayıda Farsça beytin bulunması, Arap ve Acem diyarını dolaşmış olan İstanbullu Kâbilî'nin eserin mürettibi olabileceğini de düşündürmektedir. Bunların dışında eserin mürettibinin kaynaklara girmemiş, Farsçayı iyi bilen başka bir Kâbilî olabileceği ihtimalini de göz ardı etmemek doğru olacaktır. Mecmuada bu mahlasta başka bir şair daha yer almaktadır. Mürettibin “Kâbilî-i Acem” ifadesiyle kendisinden ayırdığı bu şairin tanıtımında “Acem” ifadesinin kullanılmış olması, derleyicinin Fars kökenli bir şair olabileceği ihtimalini ortadan kaldırmaktadır.

Tezkireler Kâbilî'nin bir divanından ya da başka bir eserinden bahsetmemişlerdir. Ancak mecmuasındaki şiirleri ona ait bir divanın olabileceğini düşündürmektedir. Zira tezkireler onun mecmuasından da söz etmemişlerdir. Öyleyse Kâbilî'nin tezkirelere girmemiş bir divanının bulunması ihtimali hep vardır.

⁴³ Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmânî**, (Haz.: Nuri Akbayan), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996, C. 3, s. 834.

⁴⁴ Mehmet Nail Tuman, a.g.e., s. 817, md. 3415.

⁴⁵ Kâfzâde Fâizî, **Zübdetü'l-Eş'âr**, Ankara Milli Kütüphane, (tsz.), Yz A 679, vr. 88b.

Böyle bir divanın ele geçmesi, mecmuanın mürettibinin kimliği konusundaki sorunu da çözecektir.

Bütün bu sorgulamaların sonucunda, mecmuadaki ölüm tarihi XVII. yüzyıla sarkan şairlerin varlığına dayanarak ve özellikle de Kafzade Faizî'nin mecmuası olduğuna ilişkin düştüğü kaydı esas alarak mecmuanın mürettibinin Ispartalı Yâverizâde Kâbilî (ö. 1634) olduğunu kabul etmek durumundayız.

Eserin mürettibini bu şekilde tespit ettikten sonra müstensihinin kimliği konusunda da sorgulamaların yapılması gerekmektedir. Zira nüshanın herhangi bir yerinde bu yolda düşülmüş bir kayıt bulunmamaktadır. Hemen her şair, mahlasının ses ya da anlam ilgisi çerçevesinde övülürken Kâbilî'nin "*el-hakîr, bende-i kemter ü kemîne, erbâb-ı nazmın ayağı toprağıdır*" gibi ifadelerle birlikte anılması eserin onun kaleminden çıktığını düşündürmektedir. Bir beytin başındaki "*Terceme-i lâ-nazîr matla'dır*" başlığının farklı bir kalemle yapılan ilavelerle "*Kâbilî tercemesi lâ-nazîr matla'dır*" şekline dönüştürülmüş olması bu düşüncemizi desteklediği gibi eserin sonradan bir başkası tarafından gözden geçirildiğini de göstermektedir. Genel olarak mecmuaların, mürettiplerin kendilerince oluşturulduklarını da göz önünde bulundurursak nüshanın Kâbilî'nin kaleminden çıkmış olduğunu söyleyebiliriz.

A. Edebî Kişiliği

Mürettibin kimliğine ve hayata ilişkin bu bilgilerden sonra kendisi de bir şair olan Kâbilî'nin edebî kişiliğine ait tespitler yapmaya çalışacağız. Yukarıda değindiğimiz üzere kaynaklarda yer alan Kâbilî mahlaslı şairler hakkındaki bilgi son derece sınırlıdır. Öyle ki onların edebî değerleri üzerine bir değerlendirmenin bulunmaması bir yana mürettep divanlarının bulunup bulunmadığı bilgisine bile yer

verilmemiştir. Mecmuanın mürettibi olduğunu sandığımız Yâverizâde Kâbilî'nin sadece bir mecmuası olduğuna dair küçük bir not bulunmaktadır.

Bu durumda mecmuasında bulunan şiirlerinden hareketle onun edebî yönüyle ilgili tespit ve değerlendirmeler yapmak gerekecektir. Bu konuda söylenecek ilk şey, tespitlerimize göre daha önce Fars ve Türk edebiyatında denenmemiş, böylesine orjinal bir derleme yapmış olmakla Kâbilî'nin divan edebiyatı geleneği ve edebiyat tarihi için önemli bir iş yapmış olmasıdır. Zira hem kendisinden önce başka edebî formlarda denenmiş olan sevgilinin güzellik unsurları üzerine eser oluşturma anlayışını mecmua geleneğine taşımış hem de kendisinden sonra gelen mürettepler için yürüyebilecekleri yeni bir yol açmıştır. Ondan sonra da tespit edebildiğimiz kadarıyla bu yolda en az beş mecmua hazırlanmıştır⁴⁶. Bu durumda Kâbilî, meydana getirdiği eseriyle bu vadide mecmua tertip etme geleneğini başlatmıştır. Mecmua bu yönüyle Türk ve Fars edebiyatlarından örnekleri bir arada sunmasıyla metinlerarasılık bağlamında farklı edebî geleneklerde mazmunların kullanılış biçimlerini göstermesi bakımından da günümüz araştırmacıları için işlevsel niteliğe sahip bir kaynak eser durumundadır.

Kâbilî'nin son derece güzel bir hatla, son derece düzenli ve sistematik bir şekilde tertip ettiği mecmuasında en çok dikkati çeken husus, onun şiirselliğe verdiği önemdir. Öyle ki, ileride ayrıntılı bir şekilde değinileceği üzere⁴⁷, bölüm başlıkları ile şair tanıtımları için kurgulanan başlıklar bile vezinli ve sanatlı söyleyişlerle örülmüştür. Bu durum Kâbilî'nin şiirsel üsluba olan düşkünlüğünü göstermektedir.

Bu tespitlerden sonra onun şairliğine yönelik tespitlerimize geçebiliriz. Şairin eserde 98 matla beyti bulunmaktadır. Ancak bunların önceden var olan şiirlerin matla beyitleri mi yoksa sadece mecmua için oluşturulmuş beyitler mi olduğunu kesin olarak söylemek mümkün değildir. Eğer bunlar birer şiirin matla'ı ise ya da sonradan

⁴⁶ Bkz. "Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri" başlıklı bölüm.

⁴⁷ Bkz. "Şairlerin Tanıtımında İzlenen Yöntem" başlıklı bölüm.

başka beyitlerin eklenmesiyle birer şiire dönüştürüldülerse şairin en azından bir divançe sahibi olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Şair, mecmuadaki kendisine ait matlaların hemen tamamında oynamalar yapmış, birtakım düzeltmelere gitmiştir. Aşağıya bu duruma örnek olması için bir beyit almak, durumu daha anlaşılır kılacaktır.

Halkaveş gitmez gözüm kapundan ey ‘ Âlî-cenâb

Çü müyesser ide vaslun ola şâyed feth-i bâb (5208)

Nüshada beytin ikinci mısraı üzerinde pek çok temrin yapılmıştır. Önce “Vasl-ı ümîd ile müyesser ola şâyed feth-i bâb” yazılmış ancak daha sonra ilk dört kelimenin üzeri çizilerek üstüne “âstânunda umaram kim görem bir feth-i bâb” yazılmış ancak bunun da tamamının üzeri çizilmiştir. Yine ana mısranın altına “Çü müyesser ide [...] görmek ola” şeklinde sonu ilk mısrayla aynı olan yeni bir mısra yazılmış bunun da son üç kelimesinin üzeri çizilerek altına “vaslun” yazılmıştır. Bütün bu karmaşanın içerisinde üzeri çizilmeyen kelimelerin birleştirilmesiyle mısranın son şekli “Çü müyesser ide vaslun ola şâyed feth-i bâb” şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bu türden örneklerin çokluğu, şairin bu şiirleri mecmua için yazmış olduğunu düşündürmektedir. Hatta bu düzeltmeler, şairin yeteneğini geliştirmek için temrinler yaptığının göstergesi olabilir. Eğer bu varsayım doğru ise şair divanını -eğer varsa- bu mecmuayı derledikten sonra tertip etmiş olmalıdır.

Onun iyi bir eğitim aldığını, yaşam öyküsünü anlattığımız bölümde kaynaklardan hareketle ortaya koyduk. Onun bu yönünü, iyi derecede Farsça ve biraz da (?) Arapça bildiğini mecmuasına aldığı Farsça beyitlerin çokluğundan ve Fars şairlerden yaptığı manzum tercümelemlerden anlamak da mümkündür. Yine çok geniş bir coğrafyadan kaynaklara dahi girmeyen pek çok şairi eserine almış olması onun

edebî çevrelerle münasebetinin iyi olduğu izlenimini uyandırmaktadır⁴⁸. Belki bir şair heveslisi olan Kâbilî, derlediği şiirler üzerinde temrinler yaparak onlara nazireler yazmış ve bu şekilde şairlik yeteneğini geliştirmeye çalışmıştır. Kendi şiirlerinin derlediği diğer şiirlerle benzerlik göstermesi bu savımızı desteklemektedir. Ancak kendi edebî zevkinin ürünü olan şiirleriyle yine edebî beğenisinin rehberliğinde seçtiği şiirlerin benzerlik göstermesi elbette doğaldır şeklinde düşünmek mümkünse de onun beyitleri üzerinde bu kadar çok değişiklik yapmış olması bu düşüneyi geçersiz kılmaktadır.

Mecmuaya beyitleri alınan şairlere ait şiir dağılımından Kâbilî'nin çevresindeki kişilerin tespit edilip edilemeyeceği konusunda bir hüküm vermek zor. Zira mürettip bu konuda bize yardımcı olacak her hangi bir kayıt düşmemiştir. Şair tanımları için kullanılan ifadelerin tamamının olumlu olması ve bütün şairler için mahlaslarıyla ilişkili ve birbiriyle hemen hemen aynı düzeyde övücü ifadeler kullanılmış olması bu konuda bir tespit yapmamızı olanaksız hâle getirmiştir. Zâtî, Necâtî, Hayâlî, Bâkî gibi yüksek sayıda şiirle mecmuaya giren şairlerin yanında Cemâlî ve özellikle de Emrî'nin bu isimleri aşan bir sayıya ulaşması şairlerin o dönemdeki beğenilmişlik düzeyiyle mi yoksa mürettibin yakınında olmalarıyla mı ilişkili olduğunu söylemek güç.

Onun edebî kişiliğine dair mecmuadan çıkarabildiğimiz başka bir tespit de muammalara olan düşkünlüğüdür. Mecmuasına çok sayıda muamma almış olması aynı zamanda kendisinin de muamma yazmış olması bunu göstermektedir.

⁴⁸ Şairin derleme sürecinde başka yazılı kaynaklara başvurmuş olması da ihtimal dâhilindedir. Beyitlerdeki kelime ve şair düzeltmelerinin çokluğu, mürettibin –en azından kontrol sürecinde– eserine aldığı beyitlerin doğruluğunu, divan nüshalarından ya da tezkireler, mecmualar gibi başka yazılı kaynaklardan teyit ettiği anlaşılmaktadır.

III. MECMUANIN TERTİP TARİHİ

Nüshada eserin istinsah tarihine ilişkin bir kayıt yer almamaktadır⁴⁹. Bununla birlikte içerisine alınan şairlerin XVI. yüzyıla ait olması, mecmuanın bu dönemde derlendiğini düşündürmektedir. Ancak eserde bu yolda bir kayıt bulunmamaktadır. Bu yüzden beyitlerin başlıklarından hareketle bir tespit yapmaya çalışacağız. Bunu yaparken kimi şairler hakkındaki kayıtlardan çıkaracağımız ölüm ve yaşam bilgilerinden yararlanacağız.

Öncelikle mecmuanın “*Rub‘-ı Meskûn Pâdşâhı Hazret-i Sultân Murâd (51, 2872, 2951)*” başlığıyla hükümdar olduğu ifade edilen III. Murat döneminde (d.1546-ö.1595 saltanatı 1574-1595) derlenmekte olduğunu söyleyebiliriz.

Bâkî (d.1526-ö.1599) için kullanılan “Bâkî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür (4195)” ifadesi ile Nev‘î (d.1533-ö.1599) için kullanılan “*Nev‘î Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür (140, 5441)*” ifadelerinden şairler henüz hayattayken mecmuanın derlenmekte olduğu anlaşılmaktadır. Yedikuleli Azîzî (ö.1585) için kullanılan “*Azîzî Beg Cihân İçre Bugün Mümtâz-ı ‘Âlemdür (5014), Cihânun Pîr-i Fânî[si]dür ‘Azîzî (5375), ‘Azîzî Ehl-i Nazm İçre Begüm Bir Pîr-i Fânîdür (4873)*” ifadelerinden mecmuanın derlenmesi sırasında şairin yaşlı olduğu “*Azîzî-i Merhûm (313, 331...)*” ifadesinden de şair öldükten sonra da derleme işlemine devam edildiği anlaşılmaktadır.

Buradaki bilgileri özetlemek gerekirse mecmuanın derlenmesi uzun bir süreçte gerçekleşmiştir. Azîzî’yle ilgili yukarıdaki kayıtlardan mürettibin 1585’ten önce derleme işlemine başladığını ve yüzyılın sonunda da eserini büyük oranda tamamladığını söyleyebiliriz. Ancak 1621’de ölen Âsafî için de “*Âsafî Rahime’llâhü*

⁴⁹ Mecmuanın değişik yerlerinde bulunan ve esere sonradan eklendiği anlaşılan 12 Rebiülevvel 1190 (1 Mayıs 1776) tarihli bir mektup gönderilmesiyle ilgili olarak düşünülen kayıttan, şeyhülislam Menteshzâde Abdürrahim Efendi’nin ölümüne düşülen H.1128 (M. 1715-16) yılına ait tarihten ve H.1071 (M.1660-61) tarihli bir mühürden mecmuanın bu tarihlerden önce tertip edilmiş olduğu kesin olarak anlaşılmaktadır.

‘*Aleyh (5222)*’ şeklinde bir vefat kaydı düşünülmüş olması derleme sürecinin XVII. yüzyılın ilk çeyreğinde de sürdüğünü göstermektedir. Bu verilerin ışığında, Kâbilî’nin mecmuasını 1585’ten önce oluşturmaya başladığı ve ölünceye kadar da (ö.1634) derleme sürecine devam ettiği anlaşılmaktadır.

IV. MÜRETTİBİN ŞAİR TERCİHLERİ

Mecmuada Türk ve Fars şairlerden oluşan 722 şair bulunmaktadır⁵⁰. Bu şairlerin seçiminin nasıl yapıldığına dair herhangi bir kayıt bulunmadığından bu konuda kesin bir hüküm vermek mümkün değildir. Genel olarak mecmualar, mürettibin tutumuna göre, sanat ve edebiyat mahfillerinde okunan sözlü gelenekte dolaşıma girmiş şiirlerden veya divan, mesnevi, tezkire gibi eserlerden ya da başka mecmualarda yer alan şiirlerden yapılan derlemelerle meydana getirilir. Her iki durumda da mürettepler ya bizzat tanıdığı şairler arasından ya da dönemin meşhur şairleri arasından seçimlerini yapar. Zâtî, Bâkî, Fuzûlî, Hayâlî, Necâtî gibi dönemin meşhur şairleri mecmuada adı sıkça geçen şairlerdendir. Bunların dışında, bugün o kadar popüler olmayan ancak mecmualarda çokça şiirlerine rastlanan Emrî, Fevrî, Cemâlî, Sâ’î, Sânî, Sipâhî, Ubeydî, Ulvî gibi şairler de yukarıda adını andığımız şairlerle yaklaşık aynı sayıda şiirle mecmuaya girmiştir. Bu durum, derleyicinin tercihlerinin dönemin estetik algısıyla paralellik gösterdiğini düşündürmektedir.

⁵⁰ Metnin sonunda beyitlerin şairlerini, bu şairlerin esere alınan beyitlerinin kafiyeleriyle birlikte numaralarını ve toplam beyit sayılarını, -tespit edebildiğimiz kadarıyla- kaynaklarda haklarında verilen bilgileri ve kaynakları gösteren bir dizin hazırladık. Ancak bu dizin okuyucu için kullanışlı olmakla birlikte hazırlama aşamasında külfetli bir uğraşı gerektirmesi bir yana, bu çerçevede yapılmış başka çalışmalarda alışlagelmiş dizinlerden farklı olarak, mecmuaya şiiri alınan şairin aynı mahlastaki şairlerden hangisi olduğunu tespit etmenin yanında, şairlerin yazdığı beyitleri de göstermeyi hedeflediğinden beyitlerin aynı mahlastaki şairlerden hangisine ait olduğunu belirlemek gibi daha çetrefil bir problemi de beraberinde getirmiştir. Uzun bir uğraşının sonucunda beyitlerin dili ve başlıklarının yol göstericiliğiyle bu sınıflandırmayı yaptık ve okuyucuyu yanıltmamak adına emin olamadığımız kimi bilgiler için de gerekli uyarıları yaptık.

Eserdeki 796 şiirin şairi yazılmamıştır. Bunlar muhtemelen mürettibin şairlerini bilemediği/tespit edemediği beyitlerdir. Bu durum, derleyicinin sanat ve edebiyat çevrelerinde okunan şiirleri de mecmuasına aldığıın göstergesi olabilir. Pek çok beyitte mısra, kelime, şair düzeyinde düzeltmeler bulunması⁵¹, beyitlerin doğruluğunun sonradan başka kaynaklardan teyit edildiğini göstermektedir.

Fars şairlerin çokluğu, mürettibin bu edebî geleneğe hâkim olmasıyla açıklanabilir. Bu durum, Kâbilî'nin Fars coğrafyasında bulunmuş olabileceğini de akla getirmektedir.

Mecmuanın dikkati çeken başka bir yönü de şairler hakkında sunduğu biyografik bilgilerdir. Eser, kaynaklarda geçmeyen bazı şairler hakkında bilgi vermenin yanında içerdiği biyografik kayıtlarla şairlerin adına, ailesine, memleketine, mesleğine, hayatına dair zaman tespitlerine, ait oldukları zümreye, edebî kişiliklerine dair bilgilere ulaşmamıza imkân tanımaktadır.

V. ESERİN BİYOGRAFİK DEĞERİ

Divan edebiyatında biyografi denildiğinde, bu işe hasredilmiş olan şuara tezkireleri başta olmak üzere, Hoca Sadeddin'in *Tâcü't-Tevârih*'i, Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ı, Kâtip Çelebi'nin *Fezleke*'si gibi umumî tarihlerde yer alan biyografiler, *Şakâik*, te'lif, tercüme ve zeyillerinde yer alan biyografiler akla gelir. Bu tür biyografi amaçlı oluşturulmuş eserlerin yanında mecmualar da biyografiye yardımcı eserler arasında yer alır. Bu yönleriyle de tezkirelerle ortaklık gösterir.

Tezkireler ve mecmualar meydana getiriliş amaçları bakımından temelde farklılık gösterirler. Tezkirecilik, biyografik künye yazıcılığını esas aldığı için yazarı, ortaya koyduğu eserden daha önde tutup sanatın kaynağındaki insan unsuruna

⁵¹ Bu tür düzeltmeler metinde dipnotlarla gösterilmiştir.

yönelir⁵². Mecmualar ise karşıt bir durum oluşturacak şekilde, şairin eserlerinden örnekler sunma amacı taşır. Ancak hem tezkireler hem de mecmualar içerisinde temel amaçlarının dışına çıkan eserler olmuştur. Örneğin tezkirecilik geleneğinde Fâizî ile başlayıp, onun eserine zeyl yazmış olan Yümnî, Âsım, Belîğ, Silahdarzâde Mehmed Emin ve Şefkat ile devam eden muhtevada değişim anlayışı ortaya çıkmıştır. Antoloji tipi tezkireler olarak adlandırılan bu eserlerde şairlerin biyografisine kısaca değinilirken, eserlerinden verilen örnekler oldukça uzun tutulmuştur. Mustafa İsen'e göre bu eserleri sadece antoloji saymak hatta bunlara antolojidir demek belki daha doğru olacaktır⁵³. Aynı şekilde mecmualar içerisinde de şairlerinden örnekler vermenin dışında şairlerin biyografisine -en azından antoloji tipi tezkireler kadar- yer verenler de vardır. Abdullah Cevdet'in *Nevâdirü'l-Âsâr*¹, Edirneli Nazmî'nin *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir*², Hisâlî'nin *Metâli'ü'n-Nezâ'ir*³, Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı eseri, Pervâne Beg'in *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir*⁴ bu yolda pek çok örneğin bulunabileceği mecmualar arasındadır. Bu mecmualarda şairin kimliği, edebî yönü ve çevresi hakkında bilgiler bulmak mümkündür⁵⁴.

A. Şair Tanıtımında Verilen Bilgiler

Mecmuada beyitlerin başında, vezinli ve sanatlı söyleyişlerle oluşturulmuş şairleri çeşitli yönleriyle tanıtıcı mahiyette ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerden yola çıkılarak şairin kimliği, edebî yönü ve çevresi hakkında bilgi edinebilmek mümkündür.

⁵² Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses – Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 33.

⁵³ Mustafa İsen, a.g.e. s. 44, 49.

⁵⁴ Kâbilî'nin mecmuasında sunulan biyografik bilgiler "Şair Tanıtımında Verilen Bilgiler" başlığı altında değerlendirilecektir. Yukarıda adı geçen diğer mecmualarla ilgili daha geniş bir inceleme yazısı için bkz. Mehmet Gürbüz, a.g.m.

1. Biyografik Bilgi ve Değerlendirmeler

a. Şairin Kimliği

Bilindiği gibi edebiyat tarihimizde aynı mahlası kullanmış pek çok şair bulunmaktadır. Gerek tezkire yazarları gerekse mecmua mürettepleri eserlerinde yer verdikleri mahlasdaş şairlerin karışmasını önlemek için mahlasına ilaveten şairin adına, memleketine, mesleğine, milliyetine, fiziksel özelliklerine yer vermişlerdir. Böyle şairlerin adeta lakaplaşmış olan meşhur özelliklerine yer verildiği de görülmektedir.

Tezkirelerin tasnif tarzı değerlendirildiğinde, şairlerin en genel anlamda mahlaslarıyla tezkireye alındığı görülür. Mahlastan sonra yazar, biyografisini vereceği şairin adı ya da lakabı üzerine yapılan takdim ve tespit kısmına geçer⁵⁵. XVII. yüzyıl tezkirelerinde olduğu gibi mecmualarda da şairin kimliğinin tespit edilmesinde sayı itibarıyla ilk sırayı alan, hatta pek çok mecmuada yegâne takdim tarzı olarak görülen yöntem sadece mahlasın verilmesidir. Bu yöntem; ya şairin mahlasının doğrudan söylenmesi ya da mahlasına “beg, efendi, hazret” gibi unvan bildiren kelimelerin eklenmesi şeklinde tezahür etmiştir. Ayrıca bir örnekte “*Hazret-i Müftî Zekerıyyâ Meylî’dir mahlas ona*” şeklinde şiirimsi edayla şairin mahlası söylenmiştir.

Şairin kimliğini tespit etmek için mahlasla birlikte kullanılan bir başka bilgi de isimdir. Şairin ismi kimi zaman mahlasın öncesinde ya da sonrasında zikredilmesiyle takdim edilir. Verilen bilgiler çoğunlukla bir madde başlığı şeklinde düzenlenip takdim edilirler. Ancak kimi zaman bu bilgiler başlık görünümünden

⁵⁵ Filiz Kılıç, *XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Akçağ Yay., Ankara 1998, s. 2.

çıkarak tam cümle hâlini alır. Bu tür söyleyişler üslup bakımından tezkirelere daha yakındır.

Mecmuada şairlerin meşhur olan ve yaygın bir şekilde kullanıldığı anlaşılan isimlerinin, lakap olarak mahlasla bütünleşmiş bir şekilde kullanıldığı görülür. XVII. yüzyıl tezkireleri üzerinde yapılan araştırmalar neticesinde bu tür lakapların, şairin ailesine, çevresine, memleketine; fiziksel ve ruhsal bazı özellik ve alışkanlıklarına; çeşitli meslek, mevki ve meşguliyetlerine göre verildiği tespit edilmiştir⁵⁶. Mecmuada karşılaşılan lakaplar da benzer özellikler gösterir. Ancak bunlarda kimi tezkirelerde olduğu gibi “... dimekle meşhûrdur, ... dimekle şöhret-şi‘ârdır” gibi ifadelerle lakaplara işaret etme durumu söz konusu değildir. Lakapların çoğunluğunu şairin adı ya da baba adıyla oluşturulanlar teşkil eder. Hemen arkasından fiziksel özellik ve davranış biçimi temelli lakaplar gelir. Bunlara ilaveten, şairlerin mahlasına eklenen “atîk, kadîm, selef; dîger, meşhûr, üstâd” gibi sıfatlarla oluşturulan lakaplara da rastlanır.

b. Mekân

Mecmuada şairlerle ilgili en sık tekrar edilen bilgilerden birisi şairin memleketine ilişkindir. Şaire ait mekân bilgisi kimi zaman “*Behiştî Vizeli, Fehmî Saruhânlı, Sun‘î Gelibolulu; Antakyalı Münif, Edirneli Rızâ*” şeklinde mahlasın öncesinde veya sonrasında verilirken, kimi zaman da “*Bekâyî-i Kefevî, Es‘ad-ı Bağdâdî, Hâfız-ı Konevî, Senâyî-i Mağnisavî, Sihri-i Sitanbulî*” şeklinde lakaplaşmış olarak verilir. Ancak bahsedilen mekânın şairin doğum yeri mi, çalıştığı yer mi yoksa öldüğü yer mi olduğu çoğunlukla belirtilmez.

⁵⁶ Filiz Kılıç, a.g.e., s. 9.

c. Zaman

Kâbilî'nin mecmuasında şairin yaşadığı döneme, hayatının çeşitli devrelerine, mesleklerine ya da ölümlerine dair zaman bilgisi çok sınırlıdır. Zaman bilgisinin takdiminde en sık başvurulan yöntem, lakap başlığı altında değindiğimiz “atîk, kadîm, selef” gibi geçmiş zamana gönderme yapan ifadelerin kullanılmasıdır. Bu ifadeler, en azından şairin yaşadığı dönemin tespitinde faydalı olabilir.

Şairlerin yaşam serüvenlerine ışık tutabilecek ya da yaşadıkları dönemin tespitinde kullanılacak bir bilgi de ölüm kayıtlarıdır. Buradaki kayıtlar da belirli bir tarihe işaret etmez; “merhûm, rahimellâhü aleyh” gibi dua kalıplarıyla mecmuanın tertip edildiği zaman diliminde şairin hayatta olmadığı dile getirilir. Eserde çok sık kullanılan bu kalıp ifadelerin dışında “*turağı Cennet ola Âdemî'nin, Mecdî'ye rahmet ide Rabb-i emced*” gibi aynı amaca hizmet eden cümleler de yer alır.

ç. Aile, Soy ve Akrabalık

Mecmuadaki en sık rastlanılan biyografik bilgilerden biri, şairlerin ailelerine ilişkindir. Ancak bu tür bilgiler çoğunlukla silsile oluşturmak şeklinde değildir. Babası, dedesi veya aile kökeninde herkesçe tanınan başka bir şahısla şairin ilişkisini dile getirmek suretiyle yapılan bir tespittir. Bu kimi zaman “*Hasan Çelebi Kınalızâde*” örneğindeki gibi aileye ait unvan veya lakabın takdimine dayanır. Kimi zaman da “*Hakîmzâde Alî Paşa, Müftîzâde Yahyâ Efendi*” örneklerinde olduğu şekilde aileden tanınmış bir kişinin mesleğinin veya “*Abdülkerîmzâde Hayâlî*” örneğindeki gibi adının söylenmesine dayanır. Lakap hâline gelmiş olan bu ifadeler kısa bir bilgi notu olarak bulunur.

Kimliğinin doğru tespit edilebilmesi için şairin kendisinden daha meşhur kişilerle olan akrabalık ilişkileri de gündeme getirilir. Ya meşhur evlattan ya da kardeşten hareketle şairin kimliği daha belirgin hâle getirilmeye çalışılmıştır.

Bu akrabalık ilişkilerinden başka, soyu önemli kişilere çıkan şairlerle, şairin “hocalık-talebelik” ilişkisi kimlik tespitine yönelik olarak kullanılmıştır.

d. Meslek

Şairlerin mesleği, mecmuada en çok üzerinde durulan hususlardandır. Bu tür bilgilerin verilişinde, “*Abdî-i Kâtib, Nihânî-i Müderris, Selmân-ı Kâzî*” örneklerinde olduğu gibi antoloji tipi tezkirelerde uygulanan, meslek adlarının biyografinin başına tek kelime ile ve mahlası niteleyen bir sıfat olarak verilmesi⁵⁷ yöntemine çoğunlukla uyulduğu görülür.

Eserde çoğunlukla görevin zamanı ile ilgili bir tespit yapılmaz. Şairin mesleği tespit edilirken de eserin tertip edildiği dönemdeki görevi esas alınır.

e. Bir Zümreye Ait Olma

Şairlerin tarikatlarla olan ilişkileri dile getirilirken, “*Semâ’î-i Mevlevî, Sun ‘î-i Makbûl-i Âlem Mevlevî*” gibi birkaç örneğin dışında, mensup oldukları tasavvufi zümreye değinilmemiştir. “*Dervîş Haydarî, İlmî Dede, Şeyh Cemâlî*” örneklerinde olduğu gibi daha çok onların tasavvufta edindikleri manevi birikim ve makamları ifade eden “dede, dervîş, şeyh” gibi sıfatların mahlaslarına eklenmesi suretiyle bu konuya gönderme yapılmıştır.

⁵⁷ Filiz Kılıç, a.g.e., s. 107.

f. Fiziksel Görünüm ve Kişilik Özellikleri

Mecmuada “*Bezmî-i A‘mâ, Halîlî-i Zerd, Kemâl-i Zerd, Sebzî-i A‘mâ*” örneklerinde olduğu gibi şairlerin fiziksel özelliklerine yer verilmiştir. Yine bu kategoride değerlendirebileceğimiz “*Mestî-i Pîr, Meşkî-i Cevân, Nihânî Bir Tâze Cevândır*” gibi şairlerin mecmuaların düzenlendiği dönemdeki yaşları ya da mecmuanın tertip tarihi konusunda bir fikir sahibi olunabilecek ifadeler yer almaktadır.

Mecmuada şairlerin fiziksel özelliklerinden başka, kişiliklerine dair ipuçları bulabileceğimiz bir takım ifadeler de bulunmaktadır. “*Câhî Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür, Tâlib-i İlm Emnî, İbrâhîm Tâlibü’l-ilm, Tûrâbî Ayağı Toprağıdır Erbâb-ı İrfânın*” örneklerinde şairlerin ilim, irfan ve fazilet sahibi olmalarına değinilmiştir. Yine “*Nev‘i Şahsına Münhasır Nev‘î*” ifadesiyle şairin özgünlüğüne gönderme yapılmıştır.

2. Edebî Kişilikle İlgili Bilgi ve Değerlendirmeler

Şairin edebî kişiliğinin tespitinde mecmuaların önemli ölçüde katkısı vardır. Nazire mecmuaları başta olmak üzere, birçok mecmuada benzer şiirler peş peşe sıralanmıştır. Bu şiirlerin nazire olup olmadığı mecmuaların bir kısmında belirtilmiş, bir kısmında buna gerek görülmemiştir. Buradaki bilgilerden hareketle bir şairin üslubunu oluştururken kimlerden etkilendiğini veya kimlerin şiirlerini meşk edip egzersiz yaptığını, kimleri etkilediğini tespit mümkün hâle gelmektedir⁵⁸.

⁵⁸ Yaşar Aydemir, a.g.m., s. 125.

Meseleye bu çerçeveden bakıldığında, ayrıca bilgi verilmese bile mecmuaların tertip sisteminden yola çıkarak şairlerin edebî kişiliklerine yönelik bir takım sonuçlara ulaşmak mümkün olacaktır. Kâbilî'nin mecmuasında bu tür değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu başlık altında yer alan bilgi ve değerlendirmeler kendi içerisinde şu şekilde sınıflandırılabilir:

a. Şair ve Çevresi

(1) Toplumun Beğenisinin Dile Getirilmesi Suretiyle Yapılan Değerlendirmeler

Eserde şairlerin beğenilmişlik düzeyinin göstergesi olarak kimi şairler için kullanılan “*şâir-i makbûl-i âlem, şâir-i mergûb-ı âlem*” gibi kalıplaşmış ifadeler, onların toplumda, edebî muhitlerde ve şairler zümresi içerisinde kabul gördüklerine işaret etmektedir.

(2) Söz Konusu Şairin, Şairler Zümresi İçerisindeki Konumunun Belirtilmesi Şeklinde Yapılan Değerlendirmeler

Mecmuada söz konusu şairin sanatçılar zümresi içerisindeki konumlarını tespit eden kimi değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelerin “*ehl-i nazmın âb-ı rûyı, ehl-i nazmın fâzılı, ehl-i nazmın gizli genci, ehl-i nazmın şeh-süvârı*” gibi benzetmelerle yapıldığı görülmektedir.

(3) Başka Bir Şaire Kıyas Yoluyla Yapılan Değerlendirmeler

Sanat gücünü ve şairlik yeteneğini ortaya koymak adına, üzerinde durulan şairin herkesçe bilinen ve üstat kabul edilen şairlerle ilişkilendirilmesi söz konusudur. Bu ilişkilendirmelerde şairler arasındaki üslup benzerliği etkili olmuştur. Âlî ve Azmizâde Hâletî, Hassân'la, Câmî-i Sâni ve Fevrî, Molla Câmî ile, Cinânî, Firdevsî ile, Emrî, Hüseyin Baykara ile, Figânî, Hayâlî, Hüdâyî ve Makâlî, Selmân'la, Sâni, Fuzûlî ile, Ubeydî, Hüsrev'le, Vasfî de Vassâf ile ilişkilendirilmiştir. Kurulan bu ilişkilerde üstün kabul edilip benzetilen unsur olarak kullanılan şairlerin –Hüseyin Baykara ve Fuzulî dışında- Fars şairler olduğu dikkati çeker. Mecmuanın tertip edildiği XVI. yüzyılın edebî ortamı için Fars şairlerin hâlâ üstad kabul edilmesi, böyle bir tablonun ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

b. Şairin Üslubuna Yönelik Değerlendirmeler

Mecmuada şairin üslubuna yönelik sınırlı sayıda değerlendirme bulunmaktadır. Buradaki değerlendirmelere göre; Şeyhî belagat tekkesinin piridir, Zihnî eda sahibidir, Fehmî nazik edalıdır, Rûhî'nin edası da –mahlasıyla ilişkili olarak– canlar bağışlar.

Yine Kâbilî'nin mecmuasında şairin söz söyleme gücüne yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre suhen ikliminin şahı Zahîreddîn Fâryâbî, sözün padişahı Câmî, üstadı Alî Şîr Nevâyî, söz burcunun güneşi de Ahmed Paşa'dır. Dürrî'nin sözleri “dürr ü cevahir” iken Emînî Beg söz atlısı, Makâlî de şirin sözlü bir tûtîdir.

Buradaki kimi değerlendirme cümlelerinde de söz ve anlam oyunları rol oynamıştır.

3. Esere Yönelik Bilgi ve Değerlendirmeler

Eserde şairlerin şiirlerine yönelik değerlendirmeler karşımıza çıkar. Buradaki tespitlere göre Âlî'nin *Divan*'ı, Tab'î'nin şiiri ve Nâmî'nin nazmı letafet üzereyken Sâfî'nin ve Sürûrî'nin şiirleri safâ, Sıdkî'nin şiirleri sadakat üzeredir; Hâtifi'nin şiirleri gaybdan haberler verir, Hudâyî'nin şiirleri yıldızlar kadar yüce, Kâsım'ın şiirleri ateş parçası gibi yakıcı, Rûhî'nin sözleri ise okuyana canlar bağışlayıcıdır.

B. Şairlerin Tanıtımında İzlenen Yöntem

Mecmuadaki şairler hakkında verilen yukarıdaki bilgiler şiirsel bir üslupla oluşturulmuştur. Kendisi de bir şair olan ve mecmuada şiirleri bulunan Kâbilî mecmuasının adından başlayarak bölüm başlıklarında ve şair tanıtımlarında vezinli ve sanatkârane cümleler oluşturmaya çalışmıştır. Eserdeki değerlendirmeler kimi zaman “*Mesîhî nazm u nesri itdi ihyâ, Fuzûlî ehl-i nazmın fâzılı*” örneklerinde olduğu gibi şairin mahlasıyla aynı kökten türemiş kelimelerin kullanılmasıyla yapılmıştır. Kimi zaman “*yüzi ağ ola şâ'irdir Beyâzî; Cemâlî ehl-i nazmın âb-ı rûyî, İzârî ehl-i nazmın âb-ı rûyî; Nihânî ehl-i nazmın gizli genci, Ehl-i nazmın Sırrî gizli gencidir; Ehli nazmın gün gibi yanar çerâğî Sem'îdir*” örneklerinde olduğu gibi mahlasla anlamdaş kelimelerin kullanımı söz konusudur. Bazen de “*Cevânî pîridir erbâb-ı nazmın, Gedâyî mülk-i nazmın pâdişâhî, Misâlî ehl-i nazmın bî-misâli*” örneklerinde olduğu gibi şairin mahlasıyla tezat oluşturacak kelimeler kullanılmıştır. “*Mısr-ı mülk-i nazmın tûtî-i gûyâsı yani Yûsufî*” örneğinde de mahlasla ilgili telmih yapılabilecek bir kurgu oluşturulmuştur.

Bölüm başlıklarında ve şair tanıtımı için kurgulanmış başlıklarda vezinli söyleyişler de görülür. Bölüm başlıklarında kullanılan vezinli söyleyişlere şu

örnekler verilebilir: (*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*): “Leylî vü Mecnûn İle Ferhâd u Şîrîn Bahsidür, Tîg ü Hancer Faslıdur Bu Gamze-i Ebrû-yı Yâr, Âftâb u Mâh Vafında Metâli' Faslıdur”; (*Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*): “La'l-i Rengine Münâsib Olan Eş'âr-ı Latîf, Şîve vü Nâza Münâsib Olan Eş'âr Budur, Kûy-ı Cânâna Münâsib Olan Ebyât-ı Latîf, Hat-ı Müşgîne Münâsib Olan Eş'âr-ı Safâ”; (*Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*): “Bu Meclis Ol Kemân-Ebrûlarun Tîr-i Cefâsıdur, Gam u Gussa Firâk u Cevr-i Cânân Meclisidür Bu, Rakîb-i Rû-Siyehle Hâsılı Agyâr Faslıdur”.

Şair tanıtımları için kullanılan başlıklarında kullanılan vezinli söyleyişlere de şu örnekler verilebilir: (*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*): “Rub'-ı Meskûn Pâdşâhı Hazret-i Sultân Murâd (51), Müftî-zâde Hazret-i Yahyâ Efendi Kâm-yâb (176), Bursevî Âl-i Muhammed Hâşimî (203), Hâletî Azmî Efendizâde Hassân-ı Zamân (305), Ehl-i Nazmun Gül Gibi 'Âşık Efendi Şâ'iri (1301)...”; (*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*): “Hazret-i 'Azmî Gedûsî Kâm-yâb (122), Hâlisî Makbûl-i 'Âlem Gün Gibi (180), Zihnî Kim Bâlî Efendi Kâm-yâb (444), Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmun Pîridür (491), Ehl-i Nazmun Vasfî Kim Vassâfidür (1416), Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem Sîretî (1435)”; (*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*): “Neyyir-i Evc-i [Suhen] Hazret-i Ahmed Paşa (1134-1510), Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyini Rûmun (1338)...”; (*fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*): “Neyyir-i Evc-i Suhendür Ahmed (175), Nev'î Şahsına Münhasır Nev'î (439)...”; (*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*): “Suhen İklîminün Şâhı Zahîre'd-dîn Fâryâbî (83), Necâtî Mülk-i Nazmun Gün Gibi Sahib-Kırândur (1464), Türâbî Ayagı Topragıdur Erbâb-ı 'İrfânun (1469), Sehî Beg Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı 'Âlemdür (1470)...”; (*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*): “Mesîhî Nazm u Nesri İtdi İhyâ (58), Cemâlî Ehl-i Nazmun Âb-ı Rûyı (129), Olup Meh-rûlarun Vassâfi Vasfî (138), Letâfet Üzre[dür] Eş'âr-ı Tab'î (181), Begüm Dürrî Sözi Dürr ü Cevâhir (199), Hayâlî-zâde Kim Nâmı 'Ömerdür (304), Cihânun Gün Gibi Hassânı 'Âlî (333), Hudâyî Oldı Selmânı Zamânun (1331), Hudâyî Şi'ri

Sitârîdür el-Hak (1332), Hayâlî Rûmda Makbûl-i ‘Âlem (1333), ‘Alîmîye Bu Mahlas Hakdan Oldı (1483), Hüdâyî Şâ‘ir-i Makbûl-i ‘Âlem (1501), Mesîhî Nazm u Nesri Kıldı İhyâ (1518), Misâlî Ehl-i Nazmun bî-Misâlî (1555), ‘Ubeydî Mülk-i Nazmun Husrevidür (1644)...”; (*mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*): “Nev‘î Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür (1334), Câhî Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür (1343), Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür (1366), Kâmî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür (1520)...”.

Bütün bu örnekler, Kâbilî için şiirsel üslubun son derece önemli olduğunu göstermektedir. Derleyen için bu şiirsel üslup o kadar önemlidir ki kimi şair tanımlarında vezin anlama tercih edilmiştir. Örneğin, vezince daha uygun olan “*Halîlî Bursevî-i Pür-safâdur* (5071)” ifadesi, daha doğru bir anlamın ortaya çıktığı “*Halîlî-i Bursevî Pür-safâdur*” ifadesine tercih edilmiştir. Mürettip bu tercihini “Bursevî” kelimesinin sonuna koyduğu izafet hemzesiyle göstermiştir. Bu türden örnekleri çoğaltmak mümkündür. “*Cihânun Pîr-i Fânîdür ‘Azîzî* (5375)” ifadesinde anlamca “*fânîsidür*” yazılması gereken kelime vezin zaruretiyle “*fânîdür*” şeklinde yazılmıştır. “*Şerîfî Nazmıdur Viren Cihâna [Şerefi]* (5157)” başlığında da anlamca olması gereken “*şerefi*” kelimesi vezin gereğince yazılmamıştır. Oysa şair takdimi için kurgulanan ifadelerde “*Mesîhî Nazm u Nesri İtdi İhyâ, Süvârî Ehl-i Nazmun Şeh-süvârî, Begüm Dürrî Sözi Dürr ü Cevâhir*” örneklerinde de görüldüğü üzere şairin mahlasıyla aynı kökten türemiş kelimeleri kullanmak derleyicinin üslubunun belirgin bir özelliğidir. Bu konudaki belirgin tutumuna karşın burada vezni anlam ve üsluba tercih etmiştir.

Bu bilgilerde dikkati çeken diğer bir husus da şair ayrımı gözetmeksizin kalıplaşmış kimi ifadelerin kullanılmış olmasıdır. Bunlar pek çok şair için “*şâir-i makbûl-i âlem, şâir-i mergûb-ı âlem; ehl-i nazmın âb-ı rûyı, ehl-i nazmın fâzılı, ehl-i nazmın gizli genci, ehl-i nazmın şeh-süvârî*” gibi çok somut bilgiler vermeyen yukarıda değindiğimiz üzere sanat kaygısıyla oluşturulmuş ifadelerdir.

Ayrıca dikkatli bir gözle bakılacak olursa edebî sanatlarla ilişkili söyleyiş tercihlerinin de şair seçiminde etkili olduğu görülebilir. “*Câmî-i Sâni sâni-i Câmî*” ifadesindeki ses oyunu, “*Cinânî oldı Firdevsî-i sâni*” ifadesindeki “cinân ve Firdevs” kelimeleri arasındaki anlam ilişkisi, “*ehli nazmın Vasfî ki Vassâf’ıdır*” ifadesinde “Vasfî ve Vassâf” kelimeleri arasındaki iştikak ilişkisi bu duruma verilebilecek örneklerdendir⁵⁹.

Başlıklardaki bu türden kalıplaşmış, soyut düzlemdeki ifadelerden başka somut bilgiler verecek ifadeler de bulunmaktadır. Örneğin; “*Necâtî Ehl-i Nazmun Pey-revidür (5051)*” şeklindeki başlıktan Necâtî’nin XVI. yüzyıl şiir mahfillerinin önde gelen isimlerinden olduğunu ve onun şiirlerinin diğer şairlerce örnek alındığını göstermektedir.

Necâtî hakkında sadece “pey-rev”lik vurgusu yapılırken Fuzûlî ve Bâkî hakkında onları daha üst düzeyde bir konuma yerleştirecek ifadeler kullanılır. “*Sâni-i Merhûm Fuzûlî-i Sâni (3669, 4186, 4682, 4970)*”, “*Ümîdî Oldı Bâkîsi Rûmun (4964)*” başlıklarından Fuzûlî ve Bâkî’nin ölümünden sonra, hatta hayattayken şairler arasında üne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, bu dönemde Türk şairlerinin sanat kabiliyetlerinin Fars şairlerle kıyaslanmasının yanında Türk şairlerle de kıyaslanmaya başladığını göstermektedir.

VI. İÇERİK ÜZERİNE TESPİTLER

Bir matlalar mecmuası olan eser, divan şiirinin aşk anlayışı merkezinde 16 bölüm halinde sevgilinin güzellik unsurlarını, bunun yanında aşkın diğer figürleri olan âşık ve rakibin özelliklerini anlatan mazmunlar üzerine kurulmuş beyitlerden

⁵⁹ Bu tür ses oyunları *Âşık Çelebi Tezkiresi*’nde de yer almaktadır (bkz. Harun Tolasa, **Sehî, Latîfi ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi**, Akçağ Yay., Ankara 2002, s. 4).

oluşur. Mecmua, tespitlerimize göre, bu konuda hazırlanmış ilk mecmuadır. Bu yönüyle mürettip bir gelenek oluşturmuş ve bundan sonra farklı yüzyıllarda en az beş mecmua daha oluşturulmuştur⁶⁰.

Divan şiirinin merkezinde sevgili vardır. Şairler farklı türlerdeki şiirlerde, hemen her türlü konuyu işlerken sevgiliden ve onun etrafında oluşturulan çağrışımlardan yararlanırlar. Bu çağrışım dünyası, her ne kadar yerel kültürel farklılıkların ve başka kültürlerle temasa imkân vererek genel kabullerin değiminde etkili olan coğrafi farklılıkların etkisiyle toplumdan topluma belli oranda değişiklik gösterse de büyük oranda İslamî kültürün ortak üretimi durumundadır. Bu kültür içerisinde üretilen değerler zamanla gelenekselleşmiş ve oluşan yapının kuşaklar arasında nakledilmesiyle gelenek varlığını sürdürebilmiş, sürekliliğini sağlayabilmiştir. Duygu ve düşünce dünyası böyle bir geleneksel yapı içerisinde şekillenen şair de ifade imkânlarını belirlemeye çalışırken geleneğin ürettiği ortak kelime kadrosu ile mecaz ve teşbihler dünyasını kullanmıştır.

Sevgili etrafında oluşturulan bu imaj dünyasına ait hususların gelenekselleşme sürecini konuyla ilgili farklı türlerde yazılmış eserlerden takip etmek mümkündür. İlk olarak Fars edebiyatında ortaya çıkan sevgilinin güzellik unsurlarını teşbihler sözlüğü anlayışıyla kitaplaştırma geleneği, XVI. yüzyılda Türk edebiyatına geçmiştir ve bu edebî gelenekte değişik edebî türlerle birlikte mecmualar da oluşturulmuştur. Tespitlerimize göre Kâbilî'nin mecmuası bu konuda derlenen ilk mecmua olmakla bu geleneği başlatan eserdir. Yine tespit edebildiğimiz kadarıyla bu konuda değişik yüzyıllarda en az beş mecmua daha oluşturulmuştur. Eser bu yönüyle orijinal bir niteliğe sahiptir ve bu özelliğiyle sözkonusu mazmunların farklı edebî geleneklerdeki işleniş biçimleriyle ilgili ipuçları verebilecek türden kaynak bir eserdir⁶¹.

⁶⁰ Bkz. "Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri" başlıklı bölüm.

⁶¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. "İmajların Tarihsel Süreç İçerisinde Ele Alınışı" başlıklı bölüm.

A. Eserdeki Beyitlerin Sınıflandırılması

Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı mecmuası tematik bir şiir mecmuasıdır. Esere alınan beyitler, işlenen temaya göre seçilmiş ve yine temanın belirleyiciliğinde sınıflandırılmıştır. Mecmuanın oluşum sürecini belirleyen ana tema, sevgilinin güzellik unsurlarıdır. Bunun yanında âşık ve rakibin hallerini konu edinen beyitler de ayrı başlıklar altında toplanmıştır. Daha genel bir ifadeyle mürettip, divan şairinin gözünden divan şiirinin aşk anlayışını aktarmayı hedeflemiştir. Mecmuaya alınan beyitler, şu başlıklar altında toplanmıştır:

1. La'l-i Rengîne Münâsib Olan Eş'âr-ı Latîf
2. Bu Meclis Ol Kemân-Ebrûların Tîr-i Cefâsıdır
3. Leylî vü Mecnûn İle Ferhâd u Şîrîn Bahsidir
4. Şîve vü Nâza Münâsib Olan Eş'âr Budur
5. Gam u Gussa Firâk u Cevr-i Cânân Meclisidir Bu
6. Rakîb-i Rû-Siyehle Hâsılı Ağyâr Faslıdır
7. Âftâb u Mâh Vafında Metâli' Faslıdır
8. Serv Faslıdır Bu Meclis-i Kadd-i Cânân
9. Hâne vü Kâşâneye Lâyık Olan Eş'ârdır
10. Tîğ ü Hançer Faslıdır Bu Gamze-i Ebrû-yı Yâr
11. Fasl-ı Sâz u Söz ü Makâmât (Sâz Faslıdır Bu Meclis Nağme-i Uşşâkdan)
12. Hammâm-ı Pür-Safâya Münâsib Olan Eş'âr Budur ki Zikr Olunur
13. Hat-ı Müşgîne Münâsib Olan Eş'âr-ı Safâ

14. Nigâr-1 Nâzenîn Faslı Bu Meclis

15. Faslı-1 Âh-1 Pür-Sûz

16. Kûy-1 Cânâna Münâsib Olan Ebyât-1 Latîf

Bunların dışında ciltleme sırasında yerleri karışmış olduğu anlaşılan, aşkı “gül-bülbül” ilişkisi etrafında ele alan beyitlerin oluşturduğu ayrı bir bölüm bulunmaktadır.

Mecmuaya alınan beyitler, çok ayrıntılı ve sistematik bir şekilde sınıflandırılmıştır. Yukarıda listede gösterdiğimiz üzere, sevgilinin yüz, kaş, boy gibi güzellik unsurlarının ana bölümlerini oluşturduğu bu sınıflandırmada alt bölümler de bulunmaktadır. İşlenen hayal, anlamın üzerine kurulduğu mazmun veya şiirlerin birbirine nazire olması gibi etkenlerin bu alt sınıflandırmada etkili olduğunu düşünmekteyiz.

B. Mecmuada İşlenen Unsurlar Etrafında Oluşan İmajlar Dünyası

Divan şiirinin merkezinde sevgili vardır. Şair, sosyal statü, yaş, cinsiyet gibi bütün ayrımların üzerine çıkan bir aşk anlayışıyla tüm vasıfları gelenekçe belirlenmiş olan sevgiliyi yine onun öğrettiği şekilde sever ve bunu dile getirir. Bu konuda kimi çalışmalar yapılmış olmakla birlikte⁶² geleneğin oluşum ve tarihsel süreçteki değişim

⁶² Bu konuda tez, kitap, makale seviyesinde yapılan bizim de inceleme yöntemini belirlemek açısından başvurduğumuz kimi çalışmalar mevcuttur. Bunlardan bir bütün olarak sevgilinin güzellik unsurları üzerine yoğunlaşanlardan bizim tespit edebildiğimiz çalışmalar şunlardır: Doğan Kaya, Divan Şiiri ve XIX. Yüzyıl Halk Şiirinde Güzel Tasviri”, **Âşık Edebiyatı Araştırmaları**, İstanbul 2000, s. 243-266; Fatma Kandemir, **Bâkî ve Nedîm’in Gazellerinde Sevgilideki Güzellik Unsurları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üni. Sosyal Bil. Enst., Edirne 2008; Hülya Bulut, **Yeniliklerle Dolu Bir Yüzyıldan İki Yeni İsim: Nedîm-Levni ve Eserlerindeki Sevgili Figürleri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üni. Ekonomi ve Sosyal Bil. Enst., Ankara 2001; Nejat Sefercioğlu, **Fuzûlî Divanı’nda Sevgilinin Fizikî Yapısıyla İlgili Özellikler**, Basılmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 1981; Nilgün Doğramacı, **Fevzî Divanı Metin-Biçimsel ve Sevgilinin Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi Üzerine İçerik İncelemesi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üni.

süreçleri üzerinde durulmamıştır. Bu konuda yapılacak çalışma çok külfetli bir tarama faaliyetini gerektirmekle birlikte elde edilecek sonuçlar itibarıyla bir o kadar da gereklidir.

Çalışmamızın bu bölümünde yukarıda belirtilen başlıklar altında hangi konuların işlendiğinden kısaca bahsederek eserin muhtevasının genel çerçevesi hakkında bilgi vermeye çalışacağız⁶³. Mecmuanın birinci bölümünde sevgilinin fiziksel güzellik unsurlarından dudağın şekli, rengi, şeker gibi tatlı oluşu, âşığa canlar bağışlaması gibi özellikleriyle ilişkili beyitler seçilmiştir.

Sosyal Bil. Enst., İstanbul 2007; Sevda Undu, **Fehm-i Kadım Divanı'nda Sevgili ve Sevgilinin Güzellik Unsurları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üni. Sosyal Bil. Enst., Afyon 2007.

Bu çalışmaların çoğunlukla tek bir şair üzerine odaklandığını, birkaçının da iki şair arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmeye yönelik olduğu görülmektedir. Bunların dışında Hüseyin Gönel tarafından yapılmış, XV ve XVI. yüzyıllardaki sevgili algısını belirlemeyi hedefleyen bir çalışma da bulunmaktadır. (Bkz. Hüseyin Gönel, **15.-16. Yüzyıl Divanlarına Göre Divan Şiirinde Sevgili**, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.)

Sevgiliyi bir bütün olarak ele alan bu çalışmalardan başka sevgilinin güzellik unsurlarından bazıları üzerine yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlardan bizim tespit edebildiklerimiz şunlardır: Ahmet Tanyıldız, “Sevgilide Güzellik unsuru Olarak Saç”, **Turkish Studies**, Vol. 4/2 Winter 2009, s. 976-992; <http://turkishstudies.net/sayilar/sayi15/39tany%C4%B1ld%C4%B1zahmet.pdf>, (ET: 25.04.2010); Kürşat Şamil Şahin, **Sevgilinin Güzellik Unsurlarından Saç, Kaş, Kirpik, Hat**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üni. Sosyal Bil. Enst., Kırıkkale 2009; Reyhan Çorak, **Klasik Edebiyatta Sevgilide Göz, Kirpik ve Kaş Üzerine Benzetmeler**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 2002.

Divan şiirini aşk anlayışı içerisinde özellikleri belirginleşen sevgili, âşık, rakip tiplerini konu alan çalışmalardan bizim tespit edebildiklerimiz de şunlardır: Adnan Karaismailoğlu, “Klasik Şiirdeki Aşk Söyleminin Dayanakları”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007; Ahmet Atilla Şentürk, **Klasik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Rakibe Dair**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1995; Ahmet Kırkkılıç, “Divan Şiirinde Sevgilinin Kimliği”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007; Mehmet Temizkan, **Hayretî Divanı'nda Âşık**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 1986; Melike Gökcan Türkdoğan, “Aşk Mesnevileri ve Gazellerdeki Sevgili İmajına Dair Bir Karşılaştırma”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 29 (Bahar 2011), s. 111-124; Saadet Karaköse, “Divan Şiiri Sevgili Tipinde Abartıların Simgesel Boyutuna Birkaç Örnek”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Vol. 3/15 (Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı –Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı-), s. 176-187; Songül Aydın Yağcıoğlu, “Fuzûlî ve Bâkî Divanlarında Aşk Anlayışı ve Sevgili Tipi”, **Turkish Studies**, Vol. 5/3 (2010), s. 559-587; Yaşar Aydemir, “Edebiyat Medeniyet İlişkisi ve Bu İlişkinin Divan Şairinin Sevgili Tipine Yansıması”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007.

⁶³ Bu unsular üzerine yapılan daha kapsamlı bir tahlil çalışması için bkz. “Mecmuada İşlenen Unsurların Tahlili” başlıklı bölüm.

Bir cevâb alabileydüm dehenünden cânâ

Dil-i bîmârumı ol sâ‘at ideydüm ihyâ (15)

Zîbâ ruhundan oldu lebün ey kamer lezîz

Gün germ olunca lâ-cerem olur semer lezîz (106)

Bilmez idüm bilmek agzun sırrını düşvâr imiş

Agzunı dirlerdi yok didüklerince var imiş (247)

Eserin ikinci bölümünde yine sevgilinin fiziksel güzellik unsurlarından kaş, göz, kirpik gibi uzuvları ile bunların âşığa ettikleri cevr ü cefa üzerine oluşturulmuş beyitler yer almaktadır.

Tîrûn oklarını yagdur râhat-ı cândur bana

Anların zahmıyla ölmek h‘âb-ı bârândur bana (494)

Bir kemândur dostum ol kaşların mûyü bana

Kim urur cân u dile bir demde bin tîr-i cefâ (500)

Bakış ile sîneye tîrin kaçan cânân atar

Ana bir gezden nişân olmaga ‘âlem cân atar (547)

Diğer bir bölümde sevgilinin gamzesi ele alınmış, kılıca ve hançere benzeyen bakışlarının âşığı yaralaması ile ilgili beyitler bir araya getirilmiştir.

Tîg-i mahabbetünle yürek pâre pâredür
Her pâre tîr-i gamze ile yara yaradur (3389)

Tîgün ile gel şikâf it sînemi mânend-i kâf
Dönmeyem bâr-ı belâdan ger olursa kûh-ı kâf (3485)

Hancerün ‘ aksi nigârâ sîne-i sad-çâkde
Şekl-i mâhîdür ki tasvîr eylemişler hâkde (3618)

Bir başka bölümde sevgilinin serviye benzeyen boyu, servi etrafında oluşan bahçe imajı içerisinde ele alınmıştır.

Ser-defter-i hûbânsın eyâ serv-i sehî-kad
Yok sencileyin şimdi güzellerde ser-âmed (2813)

Serv ile gül çemende ki turup oturdılar
Bu kad ü bu ‘ izârı yine sende gördiler (2814)

Ey meh şu‘ â‘ sanma ki hüsnünden âftâb
Barmakların yüzine tutar eyleyüp hicâb (2282)

Sevgilinin güzelliğinin güneşe ve aya benzetilerek övüldüğü beyitler ayrı bir başlık altında yer alır.

Gice mihr-i rûyuna öykünder benzer mâh-tâb
Gündüz anuñün ider halka görünmege hicâb (2247)

Subh-ı sâdık togar ol mihr-i dırâhşân gelmez
Kara ahşamlar olur ol meh-i tâbân gelmez (2437)

Bir başka bölümde sevgilinin ve teninin güzelliği hamamla ilişkili olarak ele alınmıştır.

Kıldı ol serv seher nâz ile hammâma hırâm
Şem^ç-i ruhsârı ile oldı münevver hammâm (3914)

Bir cevân-ı bî-bedel gördüm bugün hammâmda
Zerrece noksânı yokdur cümleten endâmda (3940)

Diğer bir fiziksel güzellik unsuru olan sevgilinin yanağındaki ayva tüylerinin üzerine kurulmuş beyitler de ayrı bir başlık altında sunulmuştur.

Hatt u lebün ki Hızr u Mesîhâ nişânıdır
Ben hastenün biri eceli biri cânıdır (4079)

Hüsnüne hattun keder virdi diyen eyler galat
Ey yüzi mushaf^ç aceb zîbâ yaraşmış ana hat (4181)

Ünlü aşk kahramanları Leyla ile Mecnun ve Ferhat ile Şirin üzerinden sevgili ve âşığın hâllerini konu edinen matlalar da eserin ayrı bir bölümünü oluşturur.

Beni Mecnûn bilürler hâlet-i Leylî[yi] bilmezler

Çekerler bend-i zencîre nedür sevdâyı bilmezler (1063)

Daglar nâle kılup tîşeler itdi feryâd

Virdüğünde gam-ı Şîrîn ile cânın Ferhâd (1022)

Deşt-i gamda gördüğüm Mecnûn-ı nâ-şâd eylemez

İtdüğüm kârı belâ deştinde Ferhâd eylemez (1048)

Eserde ruhsal açıdan sevgiliyi tanımlayıcı bir takım özelliklere de yer verilmiştir. Bu çerçevede sevgilinin işveli ve nazlı oluşu ile ilgili beyitler bir araya getirilmiştir.

Nâz-perver ‘ işvegersin şûhsın tannâzsın

Dil-rübâlar içre hüsn ü ân ile mümtâzsın (1511)

Nedür bu handeler bu ‘ işveler bu nâz u istignâ

Nedür bu cilvelerle şîveler bu kâmet-i bâlâ (1429)

Cânân odur ki ‘ âşık idince ana niyâz

Her bir niyâzına kıla anun hezâr nâz (1475)

Yine sevgilinin bir put kadar güzel olmasının yanında nazenin oluşu da ayrı bir bölümde ele alınmıştır.

Cânân odur ki nakşî güzel bir nigâr ola

Hûb u latîf ü nâzûk ola şîvekâr ola (4430)

Ol nigârün çeşmi âfet gamzesi gammâz imiş

Şehrümüz dil-berlerinden cümleden mümtâz imiş (4517)

Başka bir bölümde de sevgilinin vefasızlığını ve cevrini konu edinen beyitler toplanmıştır.

Bir devâsuz derd imiş gam yok durur dermân ana

Bir ‘aceb vâdî imiş fûrkat ki yok pâyân ana (1561)

Künc-i gamda hem-nişînüm mihnet ü derd ü ‘anâ

Hüzn enîsüm gussa eglencem celîsümdür belâ (1564)

Mecmuada sevgilinin fiziksel ve ruhsal özelliklerinin yanı sıra onun bulunduğu mekân da ele alınmıştır.

Harîm-i Ka‘be-i kûyun yiter penâh bana

Harâm ola dahî bir gayrı secdegâh bana (5150)

Eserde sevgiliden başka, aşkın bir diğer aktörü olan âşık ve onun aşk uğruna çektiği acılar da konu edilmiştir.

Âh itdüğüm efendi senden degül şikâyet

Bir pâre haste gönlüm bulur anunla râhat (4680)

Âh itdüğümce toldı felekler şerâr ile

Döndüm ol âteşe tagıla rûzgâr ile (5052)

Âşığın hâlleri ile kimi uzuvları çeşitli musiki aletleriyle ilişkilendirilmiştir.

Derd ü gam bezmine kaddüm gibi bir çeng olmaz

Nâylar nâlelerüm sâzına âheng olmaz (3709)

Nâylar bil bagladılar bana dem-sâz olmaga

Nâleme bezm-i belâlarda hem-âgâz olmaga (3802)

Bir başka bölümde âşığın bulunduğu mekân, çoğunlukla sevgilinin yokluğunda onun kederine ve çektiği sıkıntılara eşlik eden bir hüznler evi olarak karşımıza çıkarken kimi zaman da sevgilinin teşrifıyla bayram yerine dönmüş bir hâlde görünür.

Mihr-i rûyunla münevver kıldun ey meh hânemüz

Rûşen olmuşdur felekde gün gibi kâşânemüz (3188)

Nûr ile toldı Külbe-i Ahzân geçen gice

Bizi müşerref eyledi cânân geçen gice (3268)

Sevgili ve âşık dışında rakibe de eserde yer verilmiştir. Onun sevgiliyle olan ilişkilerine ve âşığa eziyetlerine dair beyitler de ayrı bir bölümde toplanmıştır.

Görmedüm bir mâh-rû ‘ âlemde ben agyârsuz

Gülşen içre nitelim bir gül açılmaz hârsuz (1910)

Yâr cevri bir yana agyâr cevri bir yana

Gel gidelüm ey gönül sen bir yana ben bir yana (1598)

Dirîgâ bezm-i agyâra düşüp hûr u hakîr olduk

Bizi kurtar İlâhî kâfiristâna esîr olduk (1942)

C. İmajlar Etrafında Şair Etkileşimleri

Divan edebiyatı, kuralları önceden belirlenmiş olan bir geleneğe sahiptir. Çerçevesi Fars edebiyatından yararlanılarak oluşturulan bu gelenek, şekle ait unsurları kurallara bağladığı gibi muhtevayı da sınırlandırır. Divan edebiyatı geleneğine giren bir şair, nazım şekillerinden divan tertibine kadar gelenek tarafından tespit edilmiş şekil hususiyetlerine uymak zorundadır. Yine gelenekçe belirlenmiş olan konu, hayal dünyası ve imaj sistemi içerisinde şiirini inşa etme durumundadır. Bu dünya içerisinde geleneğin belirlediklerini reddederek şahsî bir yol çizme anlayışı yoktur. Elbette sanatın doğası gereği, bir sanatkâr olan divan şairi de özgünlük

peşinde koşacaktır. Ancak divan edebiyatı geleneği içerisindeki şairlerin bu özgünlük arayışları –çok az istisnanın dışında- yine geleneğin çizdiği çerçevede yürür.

Geleneğin bu şekilde varlığını sürdürebilmesi, divan edebiyatı dairesine girmeye çalışan şair adaylarının geçmek zorunda oldukları eğitim süreciyle ilgilidir. Şair adayı öncelikle üstat şairlerin şiirlerini okuyup ezberler, onlardan geleneğin istediği edebî terbiyeyi alarak şiir meşk etmeye başlar. Ancak bu uzun ve meşakkatli uğraşı sonrasında kendi edebî kimliğini bulmaya çalışır⁶⁴.

Şair bundan sonraki edebî hayatı boyunca, bahsedilen eğitim sürecinde edindiği birikimi kullanır. Şiirinde ele alacağı konuyu, bunu işlerken kullanacağı teşbihler dünyasını ve ifade unsurlarını geleneğin inşa ettiği birikim içerisinden seçer. Ö. Faruk Akün'e göre geleneğin sunduğu bu teşrifat gereğince sosyal kimliğinden farklı olarak ikincil bir şair kimliği oluşturur ve şiirlerinde bu kimliğin ağzından geleneğin kendisine öğrettiklerini terennüm eder⁶⁵.

Mecmuada açıkça belirtilmemiş olsa da aynı mazmun etrafında şekillenmiş birbirine nazire olabilecek beyitler bulmak mümkündür. Örneğin aşağıdaki beyitler hem işledikleri hayal hem üzerine kuruldukları mazmun hem de kelime kadrou bakımından, mecmuaya alınmamış olan Hoca Dehhânî'nin şiirini hatırlatmaktadır.

Gün yüzünde hat belürse gözlerim giryân olur

Hâle görünce kenâr-ı mâhda bârân olur (Hoca Dehhani)

Gün yüzünde hatt görürsem gözlerüm giryân olur

Gök yüzünde ebr olsa resmdür bârân olur (4085)

⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Cemal Kurnaz, **Osmanlı Şair Okulu**, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007; Ömer Faruk Akün, "Divan Edebiyatı", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. IX, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1994, s. 413-416,

⁶⁵ Ömer Faruk Akün, a.g.m., 414.

Gün yüzünde hat belürse gözlerüm giryân olur

Hâle görünse kenâr-ı mâhda bârân olur (4088)

Mihr-i ruhsârında hat görsem gözüm giryân olur

Gün yüzün ebr-i siyeh tutsa o gün bârân olur (4089)

Hatt belürse ger hadinde gözlerüm giryân olur

Hâleler tutsa kamer etrâfını bârân olur (4090)

Yine aşağıdaki şiirler de bu şekilde birbirinden etkilenerik yazılmış, muhtemelen de nazire olan şiirlerdir.

Düşüpdür kevkeb ol mâha karîn olmaga çârem yok

Yüri ey şems-i devlet kim benüm senden sitârem yok (2506)

Felekde başuma gün togmadı bir mâh-pârem yok

Ziyâde tâli'üm bed yılduzum düşkün sitârem yok (2507)

Yanumca seyr ider menzil-be-menzil mâh-pârem yok

Kamer devrinde tâli' den benüm hergiz sitârem yok (2508)

Olupdur yılduzum düşkün o meh vaslına çârem yok

Budur müşkil ki tâli^ç den benüm hergiz sitârem yok (2509)

Yukarıda örnekleri verilen türden etkileşimlerin dışında mecmuada, Türk ve Fars şairler arasındaki etkileşim hakkında somut veriler sunabilecek nitelikte örneklerle de karşılaşmak mümkündür.

Mâh-ı ruh-ı yâr ile seher düşdi bu mısra^ç

Togınca güneş dindi tamâm oldu bu matla^ç (2499)

2500 Seher hayâl-i ruhet bestem evvel-i mısra^ç

Çun âftâb ber-âmed tamâm şod matla^ç⁶⁶

سحر خیال رخت بستم اول موع
چون آفتاب برآمد تمام شد مطلع

*

* *

2686 Zi-rûy-ı hüsn der-gûş-ı ân hilâl-ebrû

Sitâreîst ki bâ-mâh mîzened pehlû⁶⁷

ز روی حسن در گوش آن هلال ابرو
ستاره ایست که با ماه میزند پهلوی

2687 Zi-rûy-ı hüsn be-hûrşîd mîzened pehlû

Sitâreîst der-gûş-ı ân hilâl-ebrû⁶⁸

ستاره ایست در گوش آن هلال ابرو
ز روی حسن بخورشید میزند پهلوی

⁶⁶ “Sabah sevgilinin yüzünün hayaliyle ilk dizeyi tamamladım, güneş doğduğunda matlayı tamamladım.”

⁶⁷ “Sevgilinin hilal kaşının köşesinde bir yıldız var ki güzellik bakımından ayla beraberlik ediyor.”

⁶⁸ “Sevgilinin hilal kaşının köşesinde bir yıldız var ki güzellik bakımından güneşle beraberlik ediyor.”

Kaşun yanındaki hâlün degüldür ey meh-rû

Sitâredür ki olupdur hilâle hem-pehlû (2688)

*

* *

Serv ister ki kadün gibi ola hoş revnak

Râst sözdür ki dinür *küllü tavîlün ahmak*⁶⁹ (2901)

2902 Serv h'âhed ki çü kad-i to bûd hoş revnak

Râst şod der-hak-ı û *küllü tavîlün ahmak*⁷⁰

سرو خواهد که جو قد تو بود خوش رونق
راست شد در حق او کل طول الحق

Serv öykünse olur kaddüne cânâ sözi hak

Bu meseldür sanma kim *küllü tavîlün ahmak* (2903)

Öykünürmiş kadüne serv dinilen alçak

Bu meseldür güzelüm *küllü tavîlün ahmak* (2904)

*

* *

⁶⁹ “Bütün uzun (boylular) ahmaktır.”

⁷⁰ “Servî, senin boyun gibi güzelliğinin iyi olmasını ister. Onun hakkında, “Her uzun olan aptaldır.” şeklindeki söz doğrudur.”

3820 Men‘-i semâ‘ u nagme-i mey mîkoned fakîh

منع سماع و نغمه می میکند فقیه
بی چاره نی نبرد بسر نخت فیه

Bî-çâre ney ne-bered be-sırr-ı *nefahtü fih*⁷¹

Bilmez semâ‘ -ı zevk-i neyi çünkü her sefih

Vardur pes anda hâlet-i sırr-ı *nefahtü fih*⁷² (3281)

Yine mecmuada başka örnekleri de görüldüğü üzere Türk şairler kimi Fars şairlerinin beyitlerini/şiiirlerini tercüme etmişlerdir.

4418 Demîd gird-i leb-i cûy-ı hatt-ı jengârî

دید کرد لب جوی خط زنجاری
بیارد در قح امکان شراب گلناری

Biyâr der-kadeh-efgen şarâb-ı gülnârî⁷³

İrişmedin leb-i la‘ line hatt-ı jengârı

Getür meded bize sâkî şarâb-ı gülnârı (4419)

Bütün bu örnekler, yukarıda bahsettiğimiz klasik şiirimizin şair okulunun nasıl işlediği hakkında bilgi vermektedir. Orijinal hayal arayışında olan şairler başka bir şairde aradığını bulunca bunu alıp beytini üzerine inşa etmektedir. Özellikle son kısımdaki örnekler, Türk ve Fars edebiyatları arasındaki bu türden etkileşimlerin ne kadar yoğun olduğunu, şairlerin hayalleri, mazmunları, kelime kadrolarını nasıl birbirlerinden aldıklarını somut bir şekilde ortaya koyabilecek niteliktedir.

⁷¹ “Fıkıh alimi, semayı ve içkinin şarkısını yasaklıyor. Zavallı ney “nefahtü fih” ayetinin (“içine üfledim” Kur’ân-ı Kerîm, İhlâs, 15/29; Sâd, 38/72.) sırrını anlayamaz.”

⁷² “Ona (ruhumdan) üfledim”, Kur’ân-ı Kerîm, Hicr 15/29; Sâd 38/72.

⁷³ “Dudağının etrafında siyah hat çıktı. Gül renkli şarabı getir ve kadehe koy.”

Ç. İmajların Tarihsel Süreç İçerisinde Ele Alınışı

Sevgilinin güzellik unsurlarının gelenek içerisinde nasıl belirlendiğini ya da en azından süreç içerisinde nasıl şekillendiğini divanlardan ve özellikle de bu konu üzerine yazılmış müstakil eserlerden takip etmek mümkündür. Bu konuda üzerinde ilk durulması gereken tür, şairlerin sevgilinin vasıflarını hangi sıfatlarla nasıl övdüğü ya da övmesi gerektiği üzerine, teşbihler sözlüğü anlayışıyla hazırlanmış olan eserlerdir. Bunlardan en önemlisi Şerâfeddin Râmî'nin *Enisü'l-Uşşâk*⁷⁴ (826/1423) adlı eseridir. Fars edebiyatında türünün ilk örneği olan ve Arap edebiyatında yazılmış aynı türdeki eserlerden oldukça önemli farklılıklar gösteren bu çalışma, kendisinden sonra yazılacak eserlere kaynaklık etmiştir. Bu edebiyat içerisinde XVII. yüzyıl şairi Fasîhî-i Herevî'nin mecazlar mecmuası ile Nizamüddin-i Kandehârî'nin *Kavâ'idü'l-Urefâ ve Âdâbu's-Su'arâ* (1121/1709)'sı gibi eserlerin kaleme alınması, bu eserlerden elde edilen birikimin sözlüklere yansması ve "serâpây" denilen özel bir türün doğması bu kabildendir⁷⁵.

Söz konusu eser, Fars edebiyatında olduğu kadar Divan edebiyatında da yankı bulmuştur. Kutbüddin Ahmet'in *Hevesnâme* (891/1486)'si, XVI. yüzyıl şairi Muîdî'nin *Miftâhu't-Teşbih*'i⁷⁶ ile Sürûrî'nin *Bahrü'l-Ma'ârif* (956/1549)'inin en hacimli kısmını teşkil eden "Teşbihât ve Mesâ'il-i Enîsü'l-Uşşâk Beyânındadır" başlıklı bölümü⁷⁷ büyük oranda Râmî'nin eserine bağlı kalınarak oluşturulmuştur.

⁷⁴ Şerâfeddin Râmî, *Enîsü'l-Uşşâk - Klasik Doğu Edebiyatlarında Sevgiliyle İlgili Mazmunlar*, (Çev.: Turgut Karabey, Numan Külekçi, Habib İdrisî), Ecdad Yay. Ankara 1994.

⁷⁵ Yakup Şafak, "Sürûrî'nin *Bahrü'l-Ma'ârif*'i ve Bu Eserdeki Teşbih ve Mecaz Unsurları", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 4, 1997, s. 220-221.

⁷⁶ İsmail Erünsal, "Mu'îdî'nin *Miftâhu't-Teşbih*'i", *Osmanlı Araştırmaları*, S. VII-VIII, İstanbul 1988, s. 215-277.

⁷⁷ Yakup Şafak, a.g.m., 217-231.

Bu tür eserlerde, sevgilinin güzellik unsurlarının tasnife tabi tutularak bunlarla ilgili adlandırma, tanımlama ve kavramlaştırma çalışmalarının yapıldığı görülür. Bu kavramların bir yandan sözlüklere dayanılarak kelime anlamları tespit edilirken diğer yandan da edebî gelenekte kazandıkları kullanım alanlarının çerçevesi çizilmeye çalışılır. Ayrıca edebî gelenek içerisinde sevgili etrafında oluşturulan mecazlar dünyası Fars ve Türk şiirinden seçilmiş örneklerle desteklenir.

Bu çalışmalar, genel hatlarıyla Râmî'nin eserine bağlı olmakla birlikte izlenen yöntem, sınıflandırma ve kullanılan kavramlar bakımından birtakım farklılıklar da gösterir. Örneğin Kutbüddin Ahmet, Farsça kaleme aldığı *Hevesnâme*'sini Râmî'nin eserine nazire olarak yazmasına karşılık tasvir edilen uzuvların sayısını arttırarak⁷⁸, Sürûrî de bazı bölümler ilave ederek muhtasar bir eser olan *Enîsü'l-Uşşâk*'ı genişletmişlerdir⁷⁹. Benzer farklılıklar şairlerin kullandıklarında da söz konusudur. Zira eserlerde işaret edilen kavramlar veya tanımlamalar tüm zamanlar için kuşatıcı olmaktan uzaktır. Çünkü sanatçı, geleneğin belirlediği genel çerçeve içerisinde de olsa sürekli bir yenilik arayışı hâlinindedir. Dolayısıyla da şairlerin peşinde koştıkları orijinal hayal ve söyleyiş arayışlarının sonucu olan kullanımlar, söz konusu kalıpların dışında bir değişikliği ve genişlemeyi de beraberinde getirmiştir. Nitekim sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili mecaz dünyası söz konusu olduğunda şairlerin bir hayli farklı tercihleri olduğu görülür⁸⁰.

Benzetmeler sözlüğü olarak düşünülebilecek bu eserlerin dışında, yine sevgilinin güzellik unsurları etrafında teşekkül etmiş mesnevilerden de söz edilebilir. Tâcîzâde Cafer Çelebi, *Hevesnâme* (1493)'sinin bir bölümünde ideal bir güzelin bütün uzuvlarını yukarıdan aşağıya anatomik bir düzenle bir araya getirme, her uzuv için yapılan betimlemelerden yola çıkarak küçük çapta bir sözlük hazırlama gayreti

⁷⁸ Hakan Atay, *Heves-nâme'de Aşk Oyunu: Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Özgünlük İdeali*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003, s. 21.

⁷⁹ Yakup Şafak, a.g.m., s. 223.

⁸⁰ Bu duruma örnek olması için bkz. Ahmet Tanyıldız, a.g.m., s. 978, 983, 987, 989.

içerisindedir⁸¹. Hassân'ın Farsçadan tercüme ettiği *Mihr ü Müşteri* (835/1431-32)'si ile Kara Fazlî'nin *Gül ü Bülbül* (960/1552-53)'ü de sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşturulmuş mesnevilerdendir. XVI. yüzyıl şairi Manastırlı Celâl'in *Hüsn-i Yûsuf* adlı eseri de her biri sevgilinin güzellik unsurları üzerine yazılmış 29 gazelden meydana gelir⁸². Bu tür çalışmalar, kavram sınıflandırmasını ve sıralamasını yukarıda bahsedilen belagat merkezli eserlerden almış olmakla birlikte sanatsal bir amaç gütmeleri ve bu amaç doğrultusunda teşbih unsurlarını sıralamak ve ansiklopedik bilgi vermek yerine şiir formunda takdim etmeleriyle farklılık gösterirler.

Mesnevilerden başka gazel, şehrengiz, bahr-ı tavîl⁸³ gibi şiir türlerinde de sevgilinin güzellik unsurlarının ve ona duyulan aşkın merkeze alınması söz konusudur.

Yukarıdan beri saydığımız eserlerin dışında, sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşturulmuş şiir mecmualarını da yine bu geleneğin devamı olarak değerlendirmek ve burada anmak gerekir.

D. Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri

Edebiyatımızda sevgilinin güzellik unsurlarını konu edinen eser yazma geleneği hakkında bilgi verdikten sonra Kâbilî'nin mecmuasının gelenek içerisindeki konumunu tespit etmek yerinde olacaktır. Bu amaçla öncelikle geleneği oluşturan eserlerde ele alınan unsurları görmek ve buradan hareketle bir kıyaslamaya gitmek

⁸¹ Hakan Atay, a.g.t., s. 73-75.

⁸² İ. Hakkı Aksoyak, "Manastırlı Celâl'in *Hüsn-i Yûsuf* Adlı Eseri", (Ed. Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Süer Eker), *Dil ve Edebiyat Yazıları – Mustafa İsen'e Armağan*, Ankara 2007, s. 1-17.

⁸³ AKSOYAK, İ. Hakkı; "Anadolu Sahasında İlk Bahr-ı Tavîl Ahmed Paşa'nın mıdır?", *Turkish Studies*, Vol. 2/4 Fall 2007, s. 84-97; <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi6/sayi6.pdf/5.pdf>, (ET: 27.03.2010), s. 1-17.

gerekecektir. Aşağıdaki tabloda belli başlı eserlerde işlenen sevgilinin güzellik unsurlarını görmek mümkündür⁸⁴.

	E	MM	H1	H2	BM	GB	MT	HY
1	Saç	Saç	Hüs ü Cemâl	Kâmet	Hüs ü Cemâl	Zülf	Mûy	Kâkül
2	Alın	Kaş	İşk	Mû	İşk u Hâl	Kâmet	Gûş	Zülf
3	Kaş	Göz	Mûy	Cebîn	Kâkül ü Zülf	Pişânî	Cebîn	Cebîn
4	Göz	Bînî	Cebîn	Ebrû	Alın	Ebrû	Ebrû	Ebrû
5	Kırpık	Yanak	Ebrû	Çeşm	Kulak	Çeşm	Çeşm	Çeşm
6	Yüz	Gûş	Çeşm	Çeşm	Kaş	Gamze	Bînî	Müje
7	Ayva Tüyü	Leb	Müjgân	Müjgân	Göz	Müjgân	Müje	Gamze
8	Ben	Dehân	Gamze	Zülf	Kırpık	Bînî	Rûy	Ârız
9	Dudak	Dendân	Ruhsâr	Gûş	Gamze	Ruhsâr	Hat	Ruh
10	Diş	Dil	Bînî	Ârız	Yüz	Hâl	Hâl	Gûş
11	Ağız	Zenehdân	Hat	Hâl	Burun	Gûş	Leb	Leb
12	Çene	Gabgab	Hâl	Ruhsâr	Hat	Leb	Dendân	Dehen
13	Boyun	Gerden	Leb	Bînî	Kara Ben	Dehân	Zenehdân	Zekan
14	Göğüs	Dûş	Dendân	Dehen	Tudak	Zebân	Gerden	Gabgab
15	Kol	Bâzû	Dehân	Leb	Dendân	Dendân	Sîne	Gerden
16	Parmak	Bilek	Zenehdân	Dendân	Ağız	Gabgab	Engüşt	Sîne
17	Boy	Dest ü Sâid	Gerden	Zebân	Dil	Zekan	Sâid	Miyân
18	Bel	El	Ber ü Pistân	Zekan	Enek	Gerden	Kadd	Dest
19	Baldır	Parmak	Sâid ü Dest ü Bâzû	Zekan	Boyun	Bâzû	Miyân	Sâid
20		Dırmak	Engüşt ü Benân	Gabgab	Göğüs	Sâid	Sâk	Pây
21		Ber	Kadd u Kâmet	Gerden	Bilek	Dest		Ser ü Pây
22		Pehlû	Miyân	Sîne	Parmak	Engüşt		Kâmet
23		Şikem	Sâk	Bâzû	Boy	Nâhun		
24		Nâf	Beden ü Endâm	Sâid	Bil	Sîne		
25		Püşt	Zât-ı Mahbûb	Kef	İncik	Miyân		
26		Kadd	Kelâm	Püşt-i Dest	Mecmû-ı Azâ	Nâf		
27		Bil		Asâbi	Zât-ı Mahbûb	Sâk		
28				Nâhunhâ	Söz	Pây		
29				Batn				
30				Nâf				
31				Miyân				
32				Pehlû				
33				Rân				
34				Sâk				
35				Kadem				

⁸⁴ Tablo, İ. Hakkı AKSOYAK; “Manastırlı Celâl’in *Hüsni-yü Yusuf* Adlı Eseri”, s. 13-14’ten alınmıştır. Tablodaki kısaltmalardan **E**, Şerâfeddin Râmî’nin *Enisü’l-Uşşâk* (826/1423)’ini; **MM**, Hassân’ın *Mihr ü Müşteri* (835/1431-32)’sini; **H1**, Kutbüddin Ahmet’in *Hevesnâme* (891/1486)’sini; **H2**, Tâcizâde Cafer Çelebi’nin *Hevesnâme* (1493)’sini; **BM**, Sürûrî’nin *Bahrü’l-Ma’ârif* (956/1549)’ini; **GB**, Kara Fazlî’nin *Gül ü Bülbül* (960/1552-53)’ünü; **MT**, Muîdî’nin *Miftâhu’t-Teşbih* (XVI. yy.)’ini; **HY** ise Manastırlı Celâl’in *Hüsni-yü Yusuf* (XVI. yy.)’unu karşılamaktadır.

Yukarıdaki tabloda yer alan eserlerde sevgiliyle ilgili unsurların neredeyse tamamının fiziksel güzelliğe ait olduğu ve yukarıdan aşağıya doğru anatomik bir sıralamayla ele alındığı dikkati çeker. Sevgilinin fiziksel yönüyle ilgili olmayan “aşk, kelâm/söz” gibi ancak birkaç hususa yer verildiği görülür. Bu eserlerde sevgilinin sadece fiziksel güzellik unsurları yer alırken Kâbilî’nin mecmuasında ruhsal özelliklerinin de ele alındığı görülmektedir.

Mecmuada sevgilinin güzellik unsurlarının tümüne yer verilmemiştir. Esere alınanlar da anatomik bir sıralamayla sunulmamıştır. Diğer eserlerden farklı olarak sevgilinin dudak, kaş, yüz, yanak, boy, gamze, hat gibi fiziksel özelliklerinin dışında, nazı, işvesi, cevri, nezaketi ve yaşadığı mekân da sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Sevgiliye ait bu hususların yanında aşk, âşık, rakip, ayrılığın gamı, kederi ve âşığın ahı ile saz, söz ve hamam tasvirleri gibi unsurların da mecmuada yer aldığı görülür. Bütün bu farklılıklar Kâbilî’nin mecmuasını yukarıdaki eserlerden ayırır. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki eser, “aşk, söz” gibi unsurların işlenmiş olması bakımından Kutbüddin Ahmet’in *Hevesnâme*’si ve Sürûrî’nin *Bahrü’l-Ma‘ârif*i ile benzerlik gösterir.

Kâbilî’nin eserinde ele aldığı unsurların listesi diğer mecmualarla benzerlik gösterir. Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi MÖ I. koleksiyonu 923 numarada bulunan Tekirdağlı Şehrî tarafından XVII. yüzyılda tertip edilmiş şiir mecmuasında “fasl-ı bahâr, fasl-ı zülf, fasl-ı hat, fasl-ı bâde vü sâkî, fasl-ı sîne ma’a dâğ, fasl-ı eşk, fasl-ı hançer bâ-miyân, fasl-ı tîr, fasl-ı gerdân, fasl-ı zenehdân, fasl-ı dendân, fasl-ı ruh ma’a mir’ât ü ma’a şem’, fasl-ı âh u zâr, fasl-ı müje vü gamze, fasl-ı leb ü dehân, fasl-ı hâl, fasl-ı ebrû, fasl-ı çeşm, fasl-ı rakîb, fasl-ı mezâmîn-i şettâ, fasl-ı kad” başlıkları altında sevgilinin güzellik unsurları, âşığın ve rakibin aşk hâlleri ile bahar tasvirleri üzerine yazılmış seçme şiir ya da beyitler takdim edilir⁸⁵. XVIII. yüzyıl şairi Lâzîkîzâde Feyzullah Nâfîz’in *Letâifü’l-Hayâl* adlı mecmuasında da “zülf, çeşm,

⁸⁵ Mecmuanın metni ve mazmun merkezli incelemesi için bkz. Ramazan Bardakçı, a.g.t.

dehân, gabgab, arak, sîne, dendân, zekan” gibi sevgilinin güzellik unsurları, “cevr ü cefâ, istignâ, visâl” gibi aşk hâlleri, “gül-bülbül, şem-pervâne” mazmunları, ilkbahar ve sonbahar betimlemeleri ile felekten şikâyet gibi konularla ilgili örnek beyitlerin yer aldığı görülür⁸⁶. XVII. yüzyılda derlenmiş Hisâlî’nin mecmuasında da yöntem farklılıkları bulunmakla birlikte sevgiliye ait kimi unsurların işlendiği beyitlerin toplandığı bilinmektedir⁸⁷. Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi MÖ I. koleksiyonu 1113 numarada bulunan Divan edebiyatının önemli simalarından Koca Râgıb Paşa’nın Türkçe ve Farsça şiirlerden derlediği ve 604 konu başlığı etrafında oluşan mecmuası yine bu tür eserlerdendir⁸⁸.

Kâbilî’nin eserinde olduğu gibi bu mecmualarda da sevgilinin güzellik unsurlarına ilaveten âşık, rakip ve bunların aşk hâlleri ile aşkın bizatihi kendisi üzerinde durulmuş, aşk ile ilişkili çeşitli mazmunlara ve mevsim tasvirlerine yer verilmiştir. Yine bu eserlerde de sevgilinin tüm güzellik unsurları işlenmemiş ve ele alınan unsurların sıralamasında anatomik yapıya sıkı sıkıya bağlı kalınmamıştır. Bütün bu farklılıkların her üç mecmuada da ortaklık göstermesi, bu tür mecmuaların kendi içerisinde tutarlı bir yönteminin olduğunu düşündürmektedir.

Ancak başlangıçta aşkın figürleri ve özellikle de sevgili üzerine odaklanan mecmuaların sonraki süreçte yavaş yavaş daha geniş bir alanda derleme yaptıkları görülmektedir. Özellikle XVIII. yüzyıla gelindiğinde bu tarz mecmualar, divan şiirinde işlenen bütün mazmunlarla ilgili beyitleri toplamak gibi bir amaçla

⁸⁶ Hiclal Demir, “XVIII. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı Şairlerinden Lâziki-zâde Feyzullah Nâfiz ve *Divân*’ı Üzerine”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Aralık 2009, C. 26, S. 2, s. 66.

⁸⁷ Hisâlî, matlaları sıralarken divanlardaki gibi kafiyeye göre alfabetik sıralamaya dikkat etmiş ilk olarak Besmele ile başlamış Allah’ın isimlerini, sıfatlarını anlatan beyitler, sonra Hz. Muhammed’le ilgili beyitler, daha sonra da divan şiirimizin genelinde işlenen sevgilinin güzelliği, cefası, aşğa yüz vermemesi, dünyanın faniliği, dünyaya fazla bağlanmama gibi değişik konuları ihtiva eden matla’ları derlemiştir. Beyitlerin bu şekilde sıralanması klasik bir divan tertibini hatıra getirmektedir ve Hisâlî’nin Metâliün’n-nezâir’i tertib ederken konu birliğine önem verdiğini göstermektedir. (Bilge Kaya, **a.g.e.**, s. XIII.)

⁸⁸ Ramazan Bardakçı, a.g.t., s. 15.

oluşturulmuşlardır. Bu süreç geleneğin özelden genele doğru bir değişim gösterdiğine işaret etmektedir.

İçerik ve yöntem açısından benzeşen mecmuaların şekilsel olarak da benzerlikler sergilediği görülmektedir. Sayfa düzeninden beyitlerin sayfa içerisinde konumlandırılışına, içeriğin sınıflandırılmasından bölüm başlıklarının ve şair mahlaslarının takdimine kadar geniş çaplı bir ortaklıktan söz edilebilir.

Yukarıda sayılan yöntem farklılıkları, mecmuaları bu konuda orijinal bir konuma yerleştirmiştir. Ancak asıl önemli farklılık mecmualardaki sevgili algısındadır. Diğer eserler sevgiliyi sadece fizikî güzellikleriyle ele alıp onu bir put gibi görürken mecmualardaki sevgili anlayışında bu puta nazıyla, işvesiyle, nezaketiyle ve âşığa cevri ü cefasıyla insanî bir ruh üflenmiş gibidir.

Sunulan verilerin ışığında sevgilinin güzellik unsurlarını konu edinen mecmua tertip etme geleneğinin, temelde yukarıda bahsedilen eserlerden esinlenmekle birlikte ele alınan unsurları genişletmek suretiyle kendi yöntemini oluşturduğu söylenebilir. Bu gelenek içerisinde Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı mecmuası, yazıldığı dönem itibarıyla belirleyici bir yere sahiptir.

VII. MECMUADA İŞLENEN UNSURLARIN TAHLİLİ

Bu bölümde, mecmuadaki beyitlerden hareketle yer alan sevgilinin güzellik unsurları, âşığın ve rakibin halleri etrafında oluşan imajlar dünyası üzerine bir tahlil çalışması yapmaya çalışacağız. Tahlil çalışmamızın yöntemi, daha önce yapılmış divan tahlillerinden hareketle belirlenmiştir⁸⁹.

⁸⁹ Ali Nihat Tarlan, *Şeyhî Divanı'nı Tetkik*, Akçağ Yay., Ankara 2004; Cemal Kurnaz, *Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili*, MEB Yay., İstanbul 1996; Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Akçağ

A. Sevgili

1. Umumi Olarak Sevgili

Divan şiirinin temel konusu aşktır. Bu aşkın ana figürü de sevgilidir. Şairler sevgiliyi anlatırken çeşitli teşbihlerden yararlanmışlardır. Tabiata ve toplumsal hayata ilişkin çeşitli unsurlara dayanan bu tebihler ve mecazlar dünyasında sevgili hep en üstün sıfatlarla vasıflandırılmıştır. Bu vasıflandırmaların temelinde sevgiliyi fiziksel ve ruhsal olarak tanımlama amacı yatmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde mecmuada yer alan malzemeden hareketle tanımı yapılan sevgilinin genel özelliklerini sunmaya çalışacağız.

Şiirlerde sevgilinin nasıl olması gerektiği şu şekilde anlatılmıştır:

Cânân odur ki nakşî güzel bir nigâr ola

Hûb u latîf ü nâzûk ola şîvekâr ola (4430)

Nazlı sevgili zaten cihan sultanıdır. Aynı zamanda namı da “la‘l-i nâb”dır. Cümle âlem sevgiliye ay, güneş gibi isimler takar ancak sevgilinin yüzü hepsinden güzeldir:

Bir nigâr-ı nâzenîn içün akar çeşmümden âb

Nâmına dirler o sultân-ı cihânun la‘l-i nâb (4437)

Yay., Ankara 2001; Mehmet Çavuşoğlu, **Necâfî Bey Divanı'nın Tahlili**, Kitabevi, İstanbul 2001; M. Nejat Sefercioğlu, **Nev'î Divanı'nın Tahlili**, Kültür Bak. Yay., Ankara 1990. Bunların dışında Hüseyin Gönel'in XV ve XVI. yüzyıllardaki sevgili algısını tespit etmeyi amaçlayan tezinden de elde edilen verilerin karşılaştırılması noktasında yararlanılmıştır. (Bkz. Hüseyin Gönel, a.g.t.)

Nigâra gâh güneş gâh olur kamer dirler

Görün o bî-bedelün yüzine neler dirler (4480)

Sevgilinin yüzü öyle güzeldir ki sevgili üzerindeki örtüyü açıp yüzünü gösterdiğinde onun yanağının nurundan ay ve güneş utanır:

Burka'ın ref' eyleyüp açmış cemâlin ol nigâr

Mihr ü meh oldu fûrûg-ı 'ârızından şermsâr (4460)

Sevgili, güzelliğiyle dünya kilisesini süsleyen revnaklar gibidir:

Nakşunla bulur deyr-i cihân revnak u zînet

Tasvîr-i büt-i Çîn sanemâ bir kurı sûret (4446)

Mahbûb u nigâr virür revnak u zînet

Bütlerle bulur niteki deyrün içi sûret (4447)

Âşık, sevgiliye yalvarıp yakarmaktadır. Ancak sevgili hiçbir şekilde onu duymamakta, isteğine cevap vermemektedir:

Nigârün isteyüp nakşın o denlü eyledüm minnet

Dirîgâ ben garîbe virmedi nakkâş bir sûret (4440)

Sevgili âşığa yüz vermez ama yine de âşık sevgiliye ulaşma konusunda içinde bir ümit taşımaktadır. Bu yüzden sevgiliyi yalnız kalabilecekleri bir yere davet eder. Ancak sevgili buna gülerek “Sen ve ben mi?” diye cevap verir:

Didüm nigâra gitsek seyre senünle tenhâ

Nâz ile güldi didi andan senünle ben ha (4431)

Yukarıda bahsedilen durumun tam tersi bir durum da söz konusudur. Bu sefer sevgili âşığa gezme teklifinde bulunur. Bu duruma çok sevinen âşık şaşkınlığını gizleyemez, “Sen ve ben mi?” diye sorar:

Seyr ideyin senünle didi nigâr tenhâ

Didüm ey âftâbum andan benümle sen ha (4432)

Sadece âşık değil yeryüzünde var olan her şey sevgiliyi zikretmektedir:

Ger cinn ü eger ins şeb ü rûz nigârâ

Zikründe durur dilleri *sırran ve cihârâ*⁹⁰ (4428)

Güzelliğine güvenen sevgili âşığa eziyet etmektedir. Âşık da bu durum karşısında dünyanın geçici olduğunu ve sevgilinin bu yaptığının doğru olmadığını söylemektedir:

Hüsne magrûr olma gel cevri itme bana ey nigâr

Çün bilürsin dâ'imâ dünyâ degüldür ber-karâr (4459)

Ancak geleneğin dışında olmakla birlikte zaman zaman sevgilinin âşığa yüz verdiği, onun meclisinde bulunduğu örneklerle de karşılaşılmaktadır.

⁹⁰ “Gizli ve açık”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Nahl 16/75.

Bir dem ola ki meclisümüzde nigâr ola

Bûs u kenâr elde mey-i hoş-güvâr ola (4426)

Hatta âşğın evine gelen sevgili tipiyle de karşılaşmaktadır:

Bî-tekellûf gice gündüz geliyor hâneme yâr

Ben dahı ana du' â itmedeyin leyl ü nehâr (3179)

Hamdü li'llâh yâr teşrîf eyledi gam-hânemüz

Yiridür ma' mûr olursa bu dil-i vîrânemüz (3183)

Âşğın gönlü sevgiliyle dost olmuştur. Dolayısıyla bu durumdan âşık memnun ve mutludur:

Bugün ey dil nigâra hem-demsin

Hamdü li'llâh ki şâd u hurremsin (4573)

2. Sevgili İle İlgili Benzetme Unsurları

a. Gül, Gonca

Çiçeklerin şahı olmasıyla, güzelliğiyle, Hz. Muhammed'i hatırlatmasıyla sevgilinin teşbih edildiği unsurların başında gül gelir. Gül istiare yoluyla sevgili yerine konulmakla birlikte sevgilinin yüzü, yanağı ve dudağı, güle ve goncaya teşbih edilir. Özellikle gülün kırmızı rengi ve şekli dolayısıyla dudağın güle benzetilmesi çok sık karşılaşılan bir durumdur:

Uymasa nâleme ger bülbüle kim dirler idi

Reng almasa ruhundan güle kim dirler idi (1417)

Güzellik gülşeninde sevgilinin yanağı gibi güzel olan bir gül daha bulunmamaktadır. Sevgilinin dudağına özenmeye goncanın da hali kalmamıştır. Zaten benzemesi de mümkün gözükmemektedir:

Gülşen-i hüsnün ruhun gibi gül-i handânı yok

Gonçenün öykünmege la' lüne cânâ cânı yok (5379)

Yine benzer bir beyitte âşık sevgilinin eşinin ve benzerinin bulunmadığını bize anlatmak için gül bahçesinden, gül ve goncadan yararlanmıştır. Dünya gülşeninde sevgili gibi gül, cennet bağında sevgili gibi gonca yoktur. Bu yüzden âşık, cenneti bile istemez:

Gülşen-i dehrün sana benzer gül-i ra' nâsı yok

Neyleyin bâğ-ı cinânun gonçe-i zîbâsı yok (5380)

Gülün dikeninin olması gibi sevgilinin de cevr ü cefâsı vardır. Âşıkların da bülbül gibi binlerce feryâdı bulunmaktadır:

Gülşen-i dehrün dikensüz bir gül-i handânı yok

Hîç bir bülbül bulunmaz kim hezâr efgânı yok (5381)

Sözü şirin, dili şeker, dudağı bal, saçı sümbül, yüzü güneş, alını ay, kaşları hilal olan yani her şeyle güzel olan sevgilinin yanağı da gül gibidir:

Sözi şîrîn yanagı gül dili şeker lebi bal

Saçı sümbül yüzi gün alını meh ü kaşları hilâl (321)

Hatta sevgilinin dudağı o derece güzeldir ki gül bahçesinin goncasını sevgilinin dudağına benzeten âşık, goncanın bu durum karşısında şımarmış olmasından şikâyet etmektedir:

Yârün lebi-i rengînine teşbîh idelden

Ey dil başuma çıkdı benüm gonçe-i gülşen (392)

Sevgilinin gülen yüzü goncadır. Nazı da çoktur etrafında kendisine kul, köle olacak âşıkları da:

Ey benüm nâzı gibi kulları çok cânım gel

Günde bin yüze gülen gonçe-i handânım gel (1501)

Dudak, bu özelliklerinin yanında sözü dolayısıyla da anılmıştır. Bu bağlamda sevgilinin ağzı, tatlı sözler söyleyen papağan, dudağı da akarsu olarak tasavvur edilmiştir:

Dehâm ol gülün bir tûtî-i şîrîn-makâl olmuş

Dudagı sûre-i Kevser hakı âb-ı zülâl olmuş (246)

b. Servi

Sevgilinin serve teşbihi boyu ve başının dik oluşu sebebiyledir. Sevgilinin başka güzellik unsurlarıyla birlikte boyunun da verildiği aşağıdaki beyitte şeker, sevgilinin dudağına, serviyse boyuna özenmektedir:

La' lüne kand öykünürmiş kaddüne serv-i çemen

Dadı dalı var mıdur billâh ey şîrîn-dehen (374)

Boyu servi gibi uzun ve ince sevgili önce yüz kez naz yapıp âşığın gönlünü almıştır. Âşığı kendine bağladıktan sonra da onunla ilgilenmeyi bırakmıştır. Âşık binlerce âh etse de artık faydasızdır:

Aldı gönlüm gerçi yüz kez nâz idüp ol serv-i nâz

Şimdi meyl itmez bana bin âh idüp kılsam niyâz (1473)

Sevgilinin boyunun, nazının, gülümsemesinin ve işveli işveli konuşmasının anlatılmasıyla karşılaşmaktayız:

Nâz ile hande nedür şîve-i güftâr nedür

Nedür ey serv-i sehî ' işve-i refât nedür (1481)

Keman kaşlı, gonca dudaklı, servi boylu sevgilinin kirpiği âşığa hazz vermektedir:

Ol kadar hazz eyledüm tîründen ey kaşı kemân

Sanki çekdüm sîneme bir gonçe-leb serv-i revân (767)

c. Fidan (Nihal)

Sevgilinin fidana teşbihi tazeliği ve boyunun inceliği münasebetiyledir. Nazlı sevgili kibir ve naz ile salına salına ne zaman yürüse serviyi boyunun fidanına kul, köle eyler:

Kaçan kim nâzenînüm ‘ izz ü nâz ile hırâm eyler

Nihâl-i kâmetine serv-i âzâdı gulâm eyler (1457)

Sevgilinin boyu taze bir fidan gibidir ve kışın da yazın da şivelerden meyvesi eksik değildir:

Bir nihâl-i tâzedür kaddün senün ey serv-i nâz

Şivelerden mîvesi eksük degüldür kış u yaz (1484)

ç. Mushaf

Sevgilinin yüzü ve yüzüne ait unsurlar Mushaf’a teşbih edilmiştir. Bunda sevgilinin hattının yazıya benzetilmesi etkili olmuştur.

Mushaf-ı hüsnün ki tutmuş hatt-ı reyhânı dürüst

Tâze defterdür yazılmış resm-i ‘ Osmânî dürüst (3998)

Misk okıyalı hattını erbâb-ı fesâhat

Hatm oldı senün mushaf-ı hüsnünde melâhat (4001)

d. Güneş

Sevgilinin teşbih edildiği önemli unsurlar arasında güneş gelir. Güneş, dünyayı aydınlatması, canlılara hayat vermesiyle âlemin sultanıdır. Bu çerçevede nasıl evrende güneşin eşi ve benzeri yoksa yeryüzünde de sevgilinin eşi benzeri bulunmamaktadır:

Görmedüm hüsnüne benzer mehi ey mihr-fezâ

Togmaya sencileyin bir güneş ey mâh-likâ (2227)

Sevgiliyle ilgili bütün benzetmelerde olduğu gibi güneşe teşbihinde de üstün tutulan unsurdur. Sevgili öyle bir güneştir ki âlemi süsler; gökyüzündeki güneş, nurunu sevgilinin güzelliğinden alır:

Şems hüsnünden alır ey meh senün nûr-ı ziyâ

Revnağ-ı 'âlemsin ey şeh dimezüm rûy-ı riyâ (2207)

Sevgili, âşık için cihanı aydınlatan güneştir ve onun ağyara uyup gitmesini istememektedir:

Uyup agyâr-ı bed-hâha beni terk eyleyüp gitme

Gel ey şems-i cihân-tâbum meded her-câylik itme (2112)

e. Mah

Sevgili, yüzünün güzelliği ve teninin beyazlığı dolayısıyla aya teşbih edilir. Sevgili güzelliğiyle şehir içinde parlak bir ay gibidir. Herkes arasında âlem olarak anılmaktadır ama aslında o, âlemin sultanıdır:

Şimdi şehr içre nigârum bir meh-i tâbânîdür

Nâmı ‘Âlemdür o mâhun ‘âlemün sultânıdır (4494)

Gelenekle uyuşmamakla birlikte sevgilinin âşığının evine gelmesi söz konusudur:

Menzilinden bu gice hâneme geldi o mâh

Göğde istedüğümü yirde virüpdür Allâh (3253)

Ay tutulması da beyitlerde yer alan tasavvurlardandır. Ay yüzlü sevgilinin peştamala sarılıp hamama girmesi ay tutulmasına benzetilmektedir. Burada sevgilinin teninin beyazlığı da bize çağrıştırılmaktadır:

Siyeh fûtâ kuşanup girse hammâma o meh-peyker

Halâyık tâs çalarlar ay tutuldı zann idüp yer yer (3865)

Sevgilinin hamamdan naz ile çıkması ayın burcundan çıkmasına teşbih edilmiştir:

Her kaçan germ-âbeden bin nâz ile cânân çıkar

Sanasın kim burc-ı âbîden meh-i tâbân çıkar (3879)

Güneş, ay kadar güzel sevgilinin güzelliğinden beslenmektedir ve ay yüzlü sevgili, âlemin süsüdür:

Şems hüsnünden alur ey meh senün nûr-ı ziyâ

Revnağ-ı âlemsin ey şeh dimezüm rûy-ı riyâ (2207)

Ay yüzlü sevgili meclise gelip yüzünü gösterince gece, gündüz gibi aydınlanacaktır:

Tal' atın 'arza kılup meclise ol mâh-likâ

Gün gibi gicemüzi eyledi pür-nûr u ziyâ (2217)

Yine sevgilinin güzelliğinin aya teşbih edildiği beyitlerde sevgilinin güzelliğinin daha üstün olduğu vurgulanmakta yeryüzüne ondan daha güzelinin doğmayacağı söylenmektedir. Sevgilinin yanakları âlemi aydınlatır hatta ay ve güneş ışık ve nurlarını ondan almaktadırlar:

Ruhların kıldı münevver 'âlemi ey meh-likâ

Kim bulardan kesb ider şems ü kamer nûr u ziyâ (2222)

Görmedüm hüsnüne benzer mehi ey mihr-fezâ

Togmaya sencileyin bir güneş ey mâh-likâ (2227)

f. Melek, Peri

Sevgilinin teşbih edildiği unsurlar arasında hem güzelliği çağrışırmaları hem de ulaşılmaz olmalarıyla melek ve peri de vardır. Sevgili, âşığın gönlünü alan melek yüzlü, peri yanaklı bir güzeldir:

Nigârâ bir melek-sîmâ perî-ruhsâr imişsin sen

Gönüller nakdin almakda katı ‘uryân imişsin sen (4559)

Sevgili bir gece bile olsa âşığın evine gelmemiştir. Oysa sevgilinin bir kez bezme gelmesiyle meclis cennete dönecektir:

Hânemüzde ol melek bir gice mihmân olmadı

Bezmümüz reşk-i behişt-i bâg-ı Rıdvân olmadı (3314)

Nadiren görülen kavuşma anlarından birinde âşık, peri kadar güzel olan sevgiliyle hamamda bulunur:

Safâ sürdüm bugün hammâm içinde yâr ile tenhâ

Hele halvetde soydum ol perîyi eyledüm peydâ (3851)

g. Kâbe, Kible, Secdegâh

Sevgili ve sevgiliye ait unsurların Kâ’be, kible, secdegâha teşbihinde sevgilinin yüceltilmesi yatmaktadır. Sevgilinin alınının, eşiğinin, kapısının, kuyunun Kâ’be’ye teşbihi söz konusudur:

Nigârün alınna kıblem didüm dün

Didi yüzüme dirsın ırte bir gün (4562)

Kıblem ruhuna hatt-ı siyeh-fâm yitişdi

Cân Ka' besine kâfile-i Şâm yitişdi (4379)

İşigün cânibine döndi bugün kıble-nümâ

Ka' beden yüz çevirüp ey sanem-i hûr-likâ (5159)

Bana gösterdi kapun Ka' besini çünkü şehâ

Diyeyin gözlerümün adına ben kıble-nümâ (5171)

Kûyun ey dost kıblegâhumdur

Kaşların tâkı secdegâhumdur (5336)

ğ. Padişah, Sultan

Sevgili padişaktır, âşık da onun kuludur. Sevgili, âşiğa cevır etmektedir. Bu durumdan şikâyet etmesi beklenen âşık, aksine halinden memnundur ve sevgilinin kendisine vefa göstermesini istememektedir:

Ben kuluna pâdşâhum lutf idüp nâz eyle gel

Bu dil-i zâra vefâyı sevdüğüm az eyle gel (1503)

Padişah olarak nitelenen sevgilinin âşığa yüz vermemesi ve zulüm etmesi, onun karakteristik özelliğidir:

Yüz çevirdi ben kulından ey dirîgâ ol [nigâr]

Mülk-i hüsnün pâdşâhı itdi zulmin âşkâr (4481)

Şerâr-ı nâr-ı âhumla şeh-i encüm-sipâh oldum

Belâ tahtında sultânım bir ulu pâdşâh oldum (4937)

Sevgilinin âşığın evine gelmesi alışılmış bir durum değildir. Bunun bilincinde olan âşık, bazen padişahların da kullarını dinlediği hatırlatarak sevgilinin evine teşrif etmesini istemektedir:

Hâne-i ‘uşşâka gelsen gam degül ey mâh-rû

Gâh olur kim pâdşâh eyler gedâya ser-fürû (3234)

h. Bahar, Badem

Şiirlerde sevgilinin bahara değil, baharın genç ve güzel olan sevgiliye benzetilmesi söz konusudur:

Nigârı ben dimezem kim bahâra benzettüm

Bahârı sencileyin bir nigâra benzettüm (4545)

Gömlüksüz halde hamamdan çıkan sevgilinin kabuğundan çıkmış bademe teşbihi de söz konusudur:

Gören bî-pîrehan cânânı dir hammâmdan çıkmış

Mukaşşer magz-ı nâzükdür ki ter bâdâmdan çıkmış (3896)

1. Sanem, Put

Çok sık kullanılan teşbihlerden birisi de sevgilinin saneme yani puta teşbih edilmesidir. Bu benzetme sevgilinin güzellik, vefasızlık gibi özelliklerine dayandırılmıştır. Nasıl ki taştan, ağaçtan yontulmuş putun duygu sahibi olması, yalvarışlara karşılık vermesi mümkün değilse sevgili de âşğının yalvarışlarına ve çektiği acılara put kadar duyarsızdır.

Sevgili güzelliği ile dünyayı da süslemektedir. Onun bu güzelliği yanında put, kuru bir suretten ibaret kalmaktadır:

Nakşunla bulur deyr-i cihân revnak u zînet

Tasvîr-i büt-i Çîn sanemâ bir kurı sûret (4446)

Mahbûb u nigâr virür revnak u zînet

Bütlerle bulur niteki deyrün içi sûret (4447)

Dilde tasvîr-i ruhun oldı nigârâ hâdis

Olmadın deyr-i cihânda büt-i tersâ hâdis (4450)

Da‘vî-i hüsn kılmaga ‘âlemde ey nigâr

Sen dil-sitân ile büt-i Çînün ne cânı var (4456)

Sensin zamâne deyrine sûret viren nigâr

Bir sûret-i mu‘âmeledür büt-i n’i‘ tibâr (4457)

3. Sevgilinin Güzellik Unsurları

a. Dudak

(1)Umumi Olarak Dudak:

Dudak (leb), sevgilinin güzellik unsurları içinde sıklıkla kullanılan bir unsur olmasıyla önem taşımaktadır. Mecmuada da ilk sırada sevgilinin dudağı ve onunla ilgili benzetmelere “La‘l-i Rengîne Münâsib Olan Eş‘âr-ı Latîf” başlığı altında yer verilmiştir. Ancak dudak, ağız, dil, diş gibi unsurlar arasında bir ayrım yapılmadan hepsi bu başlık altında değerlendirilmiştir. Bunların yanı sıra diğer unsurların anlatıldığı bölümlerde de dudak, ağız, dil, diş ve bunlarla ilgili unsurlara yer veren beyitlerle de karşılaşmaktadır.

Bu noktada sevgilinin ağızıyla ilgili en çok göndermeye yapılan özelliklerden birisi, küçük oluşudur. Sevgilinin ağızı nokta kadar küçüktür, hatta yoktur:

Olurdu agzuna dil nokta dimege tâlib

Efendi câ‘iz olaydı kazâ ‘ale’l-gâ‘ib (46)

Ağızla alakalı olarak vurgulanan bir başka özellik de mücevherle dolu oluşudur. Bu mücevherle kastedilen kimi zaman dişler kimi zaman da ağızdan çıkacak olan sözlerdir:

Söz yok dehân-ı pür-güherün bî-bahânedür

Yâkût-ı la‘l-i nâbuna ammâ bahâ nedür (143)

Bu başlık altında çoğunlukla dudak ve onunla ilgili unsurlar söz konusu edilmiştir. Genel olarak dudak divan şiirinde kırmızı rengi, küçüklüğü (yok denecek kadar dar oluşu), kenarında ayva tüyleri ve ben bulunması dolayısıyla yüze güzellik katan bir unsurdur. Sevgilinin dudaklarının yeryüzünde eşi ve benzeri bulunmamaktadır:

La‘lün ey cân pâresi gâyet de tatlu yârdur

Misli yok dirlerse ger didüklerince vardur (141)

Dehân-ı yâra benzer yok eger var ise nâdirdür

Bu nükte ‘akl ile idrâk olunmaz zevke dâ‘irdür (142)

Dudak âşğın ulaşmaya çalıştığı ancak çoğu zaman ulaşmayı başaramadığı yerdir:

Müyesser olmadı la‘lünden almak ey şeker-leb dad

Anunçün bu dil-i şûrîde eyler dâ‘imâ feryâd (82)

Lebün çün ‘âlem-i ervâhdan biz cân atup geldük

Senün bir bûsene iki cihân zevkin satup geldük (291)

Âşık, sevgilinin dudağına kavuşmayı o kadar çok ister ki bu uğurda canını bile vermeye hazırdır:

Cân nakdi ile bûs-ı dehen eyledüm taleb

Yokdur ne vireyin didi bana o gonçe-leb (43)

La‘lün ile gözlerün ey gonçe-leb

Cân virürdüm cânımı kılisa taleb (44)

Hatta sevgilinin dudağına olan hasretinden âşığın cânı yok olur:

Dehânun hasret[in]den dil-berâ cân oldu nâ-peydâ

Leb-i la‘lün arayup çıkdı ayakdan mey-i sahbâ (18)

Dehânunla miyânun hasretinden ‘âkıbet cânâ

Olur râh-ı ‘ademde cân u dil nâ-bûd u nâ-peydâ (19)

Âşık, sevgilinin dudağına ulaşma yolunda bütün fırsatları değerlendirmeye çalışır. Bayramda tebrikleşme geleneğini bahane ederek, “Nevruz Bayramı” vesilesiyle ondan hediye olarak öpücük ister ancak bu isteğine kavuşamaz:

Ger dehed la‘l-i lebet bûse be-nev-rûzî-yi mâ

Mîşeved cân diger bâr be-nev-rûzî-yi mâ (16)

(“Eğer nevruluk hediyesi olarak (sevgili) lal rengi dudaklarından bize bir öpücük verse cân yeniden bizim rızkımız olacaktır.”)

Âşığa dudağını ihsan etmeyen, ona naz yapan sevgili, dudağını başkalarına lütfeder. Bu haber yine sevgilisinin ağzından gizlice âşığın kulağına ulaşır:

La‘lini ‘uşşâka emdürür dimez ammâ bana

Gayra çok lutf eyler ol meh eylemez ammâ bana (10)

Dehânın öpdürür gayra bana nâz u ‘itâb eyler

O şîrîn-leb dem-â-dem cânuma turmaz ‘itâb eyler (186)

Lebüni gayrıya emdüdüğün ey gonçe-i ter

Bana sırr-ı dehenün virdi nihânîce haber (199)

Gelenekte pek fazla karşılaşılmayan bir durum olmakla birlikte âşık hiç kimsenin ortada olmadığı bir gecede sevgiliyi öpme fırsatını yakalar. Ancak bu durumu başkalarının duymasından da korkar:

Olmuş idi dehenün öpmege cânum râgıb

Düşdi fırsat gice er gâ‘ib ü sohbet gâ‘ib (45)

Agzuma virdi nihânîce lebin cânânım

Tuyalar diyü hemân agzuma geldi cânım (336)

Sundı la‘l-i nâbın ol şûh-ı cihânım agzuma

Tuya düşmen diyü ammâ geldi cânım agzuma (409)

Her kaçan sunsa leb-i la‘lünü cânân agzuma

Sanuram ol dem gelür cismümdeki cân agzuma (410)

Ne emdük la‘l-i cânânı ne çekdük sîneye anı

Berîyüz cümle hazlardan ne cismânî ne rûhânî (442)

Âşığa can veren, hastalandığında şifa bahşeden; içerisinde bazen inci gibi dişleri bazen de inci, yakut gibi değerli sözleri saklayan yer de dudaklardır. Bazen de dudakların kendisi yakut olur, dişler ise inci:

Ez-hayâl-i leb ü dendân-ı to çeşmem ki pürest

Hemçü rûdîst ki sengeş heme yâkût u dürest (70)

(“Gözlerim, senin dişlerinin ve dudaklarının hayâliyle, taşlarının hepsi yakut ve inci olan bir nehir gibi doludur.”)

Be-hengâm-1 suhen goften lebeş çun dür-feşân gerded

Heme şîrîn-lebân-râ âb-1 hasret der-dehân gerded (98)

“(O sevgili) konuştuğu zaman dudağı inci saçmaya başlarsa tüm tatlı dudaklıların ağzına hasret suyu ulaşır.”)

Âşığın sözü, sevgilinin dudağının güzelliğini anlatarak sonlanmış, bundan sonra yeryüzünde söylenecek söz kalmamıştır. Dolayısıyla kendisine şairlerin sonuncusu denilse yeridir:

Suhen be-vasf-1 leb-i yâr hatm geşt me-râ

Me-râ sezed ki be-hânend hâtemü’ş-şu‘arâ (8)

“(Sözüm sevgilinin dudağının vafına sonlandı. Bu yüzden de eğer bana şairlerin sonu deseler yakışır.”)

Sevgilinin dudağı öylesine küçüktür ki onu zerre olarak isimlendiren şairlere şaşırmak gerekir. Çünkü bu durumda eğer dudak varsa âlemde başka mânâ olmayacaktır:

Zerre dirler dehen-i yâra ‘acebdür şu‘arâ

Var ise yok gibi ‘âlemde dahı bir ma‘nâ (9)

Sevgili, âşığa yüz vermez, onunla konuşmaz. Ancak bunun bir sebebi vardır; sevgilinin ağzı çok dardır ve bu kadar dar bir yerde söze yer bulmak mümkün değildir:

Bâ-men suhenet hîç ki ey teng-dehen nîst

Gûyâ dehen-i teng-i to-râ cây-ı suhen nîst (66)

(“Ey dar ağızlı, sanki senin bu dar ağızında söz söylemeye yer yokmuş gibi benimle hiç sözün yok.”)

Goftem suhenî gûy me-râ goft dehen nîst

İbrâm ne-kerdem çi konem cây-ı suhen nîst (67)

(“(Sevgiliye), “Bana bir şey söyle!” dedim. “Ağzım yok.” dedi. Israr etmedim. Nasıl ısrar edeyim ki söze gerek kalmadı.”)

Genel olarak âşığa can bağışlayan, şifa kaynağı olan dudak ve dudakla ilgili unsurların mecmuada yer alan bazı beyitlerde tıpkı göz ve gamze gibi âşığın canına kastettiği de görülür:

Mürde cisme cân bağışlar gerçi la‘lün dil-berâ

İçmege kanımı ammâ diş biler her dem bana (12)

Dü la‘l yâr ki bâ-yek-dîger zebân dârend

Hadîs-i küşten-i mâ her dü der-miyân dârend (101)

(“Sevgilinin iki kırmızı dudağı birbiri ile anlaşmışlar ki kendi aralarında bizi öldürmeyi konuşuyorlar.”)

Mecmuada sevgilinin âşığa lütfu olarak görülen söz söyleme, gülümseme ve buse verme durumlar da dudakla ilgili olarak verilir. Sevgilinin dudağının gülmesi

âşık için öyle büyük bir ihsandır ki bu tıpkı sultanın dilenciye nimet ihsan etmesi ölülere can bağışlanması gibidir. Sevgili inâyet edip âşığa ihsanda bulunmuştur. Bu durum divan şiirinde olduğu gibi mecmuada da çok fazla görülen bir durum değildir. Çünkü sevgilinin âşığa en büyük lütfu ona karşı kayıtsız kalmak ve cevri ü cefâ etmektir:

Mikoned dem-be-dem ez-hande lebet da' vet-i mâ

Mâ gedâyîm to sultân-ı velî-ni' met-i mâ (24)

(“Her dem dudakların gülerek bizi davet ediyor. Biz dilenciyiz ama sen bizim nimet veren sultanımızsin.”)

Leb-i handânun ile kıldun yâd

Eyledün mürdelerün rûhını şâd (81)

Âşık, her an daha şiddetli bir şekilde feryâd eder çünkü onun aşk acıyla inlemesi sevgilinin kulağına dahi ulaşmaz:

Bana dâd eylemez şîrîn lebün hîç dâdum andandur

Kulagun nâlemi gûş eylemez feryâdum andandur (127)

Âşık, canı ile sevgilinin dudakları arasında bir tercih yapma durumunda kaldığında sevgilinin dudaklarını seçer; çünkü o, candan daha tatlıdır:

Var mıdur yâ Rab cihânda la' l-i cânândan lezîz

Cân durur lezzetlü ol dahı degül andan lezîz (116)

Bûse-i la' l-i leb-i cânân olur cândan lezîz

Sükkerî helvâ olursa olmaz ol andan lezîz (117)

Sevgilinin ağzının güzelliğini anlatmada kelimeler yetersiz kalır. Onu anlatmaya çalışan âşığın ağzı şekerle hatta mücevherlerle dolar:

Her demde zevk-i la' lüni söyler lisânumuz

Kandî dükânıdır yine gûyâ dehânumuz (234)

Dür dişlerünle la' lüni söyler zebânumuz

Gevherleriyle tolsa ' acceb mi dehânumuz (235)

Zikr-i leb-i la' lün olalı vird-i zebânum

Pürdür güher-i ma' nî ile dürc-i dehânum (337)

Mecmuada sevgilinin dudağının aynı anda birden fazla şeye teşbih edildiği beyitlerde söz konusudur. Sevgilinin dudağı ya “la' l-i Bedahşan”dır ya da “âb-ı hayât”tır. Bu sorunun cevabı yine sevgilide saklıdır. Âşık bunu öğrenmek için yine sevgiliye başvurmak durumundadır:

Leblerün la' l-i Bedahşân mı yâhûd âb-ı hayât

Sormak ' ayb olmaya ey dil-ber-i şîrîn-harekât (51)

Sevgilinin dudağı “şeker” ya da “çeşme-i âb-ı hayât”tır. Beyitte sevgilinin dudağının yanında ayva tüyleri de söz konusu edilmiştir. Ayva tüyleri de aynı zamanda hem “Hızr”a hem de suyun üzerindeki bitkilere teşbih edilmiştir:

Kand mi la‘ lün veyâhûd çeşme-i âb-ı hayât

Hızr mı hattun yahûd kim âbun üstinde nebât (52)

Dudakla birlikte “ağız, dil, söz, diş, gülümseme” gibi unsurlar da söz konusu edilmiştir. Sevginin dudaklarından dökülen sözler, yeryüzündeki en etkili sözlerdir. O sözünü söylediğinde daha önceden söylenmiş olan bütün sözlerin hükmü ortadan kalkar:

Ey ân ki cüz’-i lâ yetecezzî dehân-ı tost

Pes mebtel-i kelâm-ı hakîmân beyân-ı tost (59)

(“Ey (sevgili) ki senin ağzın bölünmez bir parçadır. O hâlde senin sözün, hüküm vericilerin sözünü iptal edicidir.”)

Şehd-i lebün ki tatlu dilünle şekerlenür

Hakkâ bu kim femünde o dişler güherlenür (171)

Sevgilinin ağzının içinde gül yaprağından bir dil bulunmaktadır:

Der-dehân-ı to zi-gül-berg zebân sâhte-end

Berg-i gül der-dehen-i gonçe nihân sâhte-end (89)

(“Senin ağzında gül yapraklarından dil yapmışlar. Çiçeğin yaprağını goncanın ağzında gizlemişler.”)

Mecmuada geleneğin dışında, sıra dışı olarak değerlendirilecek beyitlerle de karşılaşmaktayız. Âşığın sevgilinin dudağından vazgeçtiğini söylemesi, kendisini beğenmesinin eleştirilmesi ya da âşıklara yüz vermesi gibi:

Çun geşt dilem zi-la‘ l-i şeker-bâret

Cânem be-leb âmed ez-çeşm didâret (79)

(“Gönlüm, senin tatlı sözlü kırmızı dudağından vazgeçince yüzün gözümden, canım da dudağımdan çıktı.”)

Lezzetde ol ki la‘ lüne sükker dinür sanur

Bî-çâre agzı dadını bilmez yinür sanur (170)

Hûbân-ı şehri la‘ l-i lebin râygân virür

Şimdi zamâne dil-beri ‘uşşâka cân virür (173)

Mecmuada yer alan beyitlerde dudak, “ben, yüz, saç, boy” gibi diğer unsurlar güzellik unsurlarıyla birlikte anılmıştır⁹¹:

Sözi şîrîn yanagı gül dili şekker lebi bal

Saçı sünbül yüzi gün alnı meh ü kaşı hilâl (321)

⁹¹ Benzer örnekler için bkz. Ben: 304, 353; yüz: 39, 65, 307; yanak: 11, 84, 146, 153, 165, 257, 264; bel: 19, 62, 145, 161, 257, 260; boy: 26, 38, 104, 212, 219, 262, 296; çene: 75; hat: 22, 52, 58, 184, 335; gamze: 3, 224; göz: 31, 44, 64, 91; saç: 128, 133, 135, 169, 253, 328; gerdan: 136, 189, 248; ten: 193.

Lebün gül gonçe agzun dişleründür dâne-i şeb-nem

Nice dil virsün insâf idicek ey melek âdem (323)

(2) Dudak İle İlgili Benzetmeler

i. Şeker (Kand, Sükker), Bal (Şehd), Gül-be-şeker, Şerbet (Gül-şeker), Helvâ, Pelte (Pâlûde)

Mecmuada sevgilinin dudağıyla ilgili yapılan teşbihlerin çoğunluğu şeker ve tatlı olan maddelere dayanmaktadır. Sevgilinin dudağının en çok benzetildiği unsur şekerdir. Dudak, şekere teşbih edildiğinde “şeker, şeker-leb, şeker-dehen, kand, kand-ı mükerrer, la‘l-i şeker efşân” gibi benzetmelerle karşımıza çıkar. Tatlı oluşuyla şekere teşbih edilen dudak, âşık tarafından emilmek istenir. Bu durum çoğunlukla mümkün olmamakla birlikte, daha önce de örneklerine değinildiği üzere nadiren âşığın bu arzusuna kavuşması söz konusudur:

Agzuma alsam dehânun şehd ü şekkerdür bana

Emdüğümce leblerün kand-ı mükerrerdür bana (6)

Şîrîn-lebi cevânun şîr ü şekerdür ammâ

Lutf ile ‘âşıkına bir kez dimez ki em mâ (17)

Bu bağlamda kurgulanmış beyitlerden mecmuanın kaleme alındığı dönemde şekerin nasıl kullanıldığına dair ipuçlarına rastlamak da mümkün olabilmektedir. Şekerin ezilerek kullanıldığını gösteren beyitler bu türden beyitlerdir:

La' line karşu ezilme ey şeker

Key sakın ' âşıkları başun ezer (207)

La' l-i dil-dâra ezilme ey şeker

Key sakın bir gün seni ' uşşâk emer (208)

Meze düşme ezilp la' l-i leb-i dil-dârda

Ey şeker başun içün tatluca ol bir pâre (416)

Lezzetine la' lünün benzetdgin dadını

Başın ezdk şekkern alduk lebnn dâdını (451)

Sevgilinin şirin dudağı şeker gibidir dolayısıyla âşıklar Ferhâd gibi onun yoluna can vermeye hazırdılar:

La' l-i şîrn  şeker handeyle hsnn husrevâ

Her gören Ferhâdveş cânın revân eyler sana (5)

Âşık, şeker dudaklı sevgiliyi başkalarından kıskanmaktadır. şeker dudaklı sevgilisiyle kimsenin birlikte bulunmasına tahammül edemeyen âşığın bir taraftan da kendi kendine tatlının olduğu yerde sineklerin toplanacağına dair bir itirafta bulunduğuna şahit olmaktadır:

Ne-h'âhem men ki kes bâ-ân şeker-leb hem-nefes bâşed

Velî her câ ki şîrînîst gavgâ-yı meges bâşed (97)

(“O şeker dudaklı ile kimsenin beraber olmasını istemiyorum. Ama her nerede tatlı varsa orada sinek kalabalığı olacaktır.”)

Sevgilinin dudağı sadece şekerde değil tatlı olan diğer yiyecek maddelerine de teşbih edilir. Bal bunlar arasında yer alır. Sevgilinin ağzı, baldan da şekerden de tatlıdır. Üstelik bu dudaklardan alınan öpücük ise âşığa daha da tatlı gelmektedir:

Cân gıdâsıdur dehânun şehd ü şekkerden lezîz

Bûsenün bir kerresi kand-ı mükerrerden lezîz (109)

Sadece ağız ve dudakları değil sevgilinin sözleri de baldan ve şekerden tatlıdır:

Leblerün olsa n'ola kand-ı mükerrerden lezîz

Oldı cânâ çün zebânun şehd ü şekkerden lezîz (111)

Yine sevgilinin dudağı tadından dolayı helva, gül-be-şeker, pelte gibi çeşitli tatlılara teşbih edilmiştir:

Vasf-ı ruhsârunla la' lün gül-be-şekkerdür bana

Dilde yâd-ı leblerün pâlûde-i terdür bana (11)

Devr-i ruhunda olsa n'ola la' l-i ter lezîz

Olur güneşde turmagıla gül-şeker lezîz (115)

Bûse-i ruhsâr u la' lün gül-be-şekkerden lezîz

Tatlu tatlu sözlerün kand-ı mükerrerden lezîz (118)

Sevgilinin dudağının teşbih edildiği diğer bir unursa gül-şeker yani gül şerbetidir. Beyitte gül-şerbetinin nasıl yapıldığına dair ipuçlarına da rastlanmaktadır. Şerbetin lezzetli olması için güneşte bekletilmesi gerekmektedir:

Devr-i ruhunda olsa n'ola la' l-i ter lezîz

Olur güneşde turmagıla gül-şeker lezîz (115)

Sevgilinin dudağının benzetilenlerinden birisi de helvâdır. Sevgilinin dudağı o kadar tatlıdır ki helvâ ona benzemek ister, özenir ancak hemen sonra bunu bir suç olduğunu farkedip yaptığından pişman olur. Çünkü sevgilinin dudağı şekerden de helvadan da baldan da daha tatlıdır:

Lebüne sehv ile öyküdi ammâ

Suçın bildi peşimân oldı helvâ(1)

Kanda var la' l-i leb-i yâr u dil-ârâdan lezîz

Ola mı ' âlemde hiç sükkerle helvâdan lezîz (112)

Sevgilinin dudağının olmadığı yerde şeker ve bal âşığa zehir olur:

Lebünsüz şehd ü şekker bana semdür

Ruhunsuz verd-i ahmer dâg-ı gamdur (131)

Bütün bu benzetilenlerin üstünde yeryüzünde en tatlı şey sevgilinin dudaklarıdır. Buna şahit olarak da sevgilinin yanakları vardır:

Leb-i dil-ber gibi tatlu ne var dünyâda ey zâhid

Eger isbâtın istersen iki ruhsâr iki şâhid (84)

Sevgilinin dudağından alınan buse âşığa kendi canından daha tatlı gelmektedir:

Nesne yok sanurdum ey şeker-dehen cândân lezîz

Bûse-i la‘l-i lebün geldi bana andan lezîz (108)

ii. Dürr (İnci),Gevher, La‘l, Yakût, Mercân:

Sevgilinin dudaklarının rengi dolayısıyla teşbih edildiği unsurların başında la‘l gelir. İstiare yoluyla doğrudan dudak yerine kullanılan la‘l, rivâyete göre aslında ak bir taş olduğu halde ciğer kanıyla boyanıp güneşe bırakılır ve güneşin etkisiyle kırmızı renge bürünmüştür⁹². Ancak sevgilinin dudaklarını renk bakımından öyle güzeldir ki onun yanında ipe dizilmek için delinmiş la‘lden söz etmek gereksizdir:

Pîş-i lebeş me-gû suhen-i la‘l-i süfte-râ

Nebved letâfetî suhenân-ı şinüfte-râ (30)

(“Dudaklarının yanında delinmiş la‘lden (dizilmek için delinen) söz etme. Duyulmuş sözlerin artık letafeti yoktur.”)

⁹² İskender Pala, Divan Şiiri Sözlüğü, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1999, s.251.

La‘lin kırmızı renkte olmasının sebebi dudaklara bağlanmıştır. Yani dudakların kırmızı rengine özenen la‘l kendisini ona benzetmeye çalışmış ama bu yaptığı karşılıksız kalmamıştır. Allah onu haddini bilmemenin cezası olarak taş yapmıştır:

La‘l tâ hod-râ be-yâkût-ı lebet hem-reng sâht

Kerd bî-insâfî z’ân Hudâyeş seng sâht* (78)

(“La‘l kendini senin yakut dudaklarınla aynı renkte yaptı. Ama insafsızlık etti. Bu yüzden de Allah onu taş etti.”)

Bir başka beyitte ise la‘l dudağa benzemeye çalışmasının yersiz olduğunu anlamış ve utanarak kızarmıştır:

Öykündi gerçi leblerüne ey nigâr la‘l

Sonra velî kızardı olup şermsâr la‘l (320)

Yine renk bakımından dudağa teşbih edilen bir başka değerli taş da yakuttur. Ancak yakut ve dudak arasındaki karşılaştırmada üstün vasıflara sahip olan sevgilinin dudağıdır. Yakut sadece ona özenir ve benzemeye çalışır:

Nisbetüm var leb-i cânâna dimişdi yâkût

La‘lini dişleyecek hâtem anun itdi sükût (57)

Sevgilinin ağzı nadir bulunan bir incidir:

Lebün câmina benzer yok dehânun gibi nâdir dūr

Bunun keyfiyeti ta‘bîr olunmaz zevke dâ’irdür (140)

Sevgilinin dudaklarının yanında sevgilinin sözleri de değerli taşlara teşbih edilmektedir. Sevgilinin ağzını açıp da söylediği sözler inci gibidir. O inci gibi sözlerini söylediğinde mercan ve yakut değer kaybeder:

Be-mâ harfî be-gû yek-bâr ân la‘l-i dür-efşân-râ

Zi-hem büğşâ vü beşken kıymet-i yâkût-ı mercân-râ (33)

(“Bize bir kere de olsa bir söz söyle. O inci saçan dudaklarını aç ve mercanın yakutunun değerini düşür.”)

Sevgilinin dudakları aynı zamanda mercana, dişleri de inciye teşbih edilir:

Lebün mercân dişün durr-i ‘Adendür

Dehânun bilmem ammâ hiç nedendür (124)

Dürc-i mercâna müşâbih didüm ey cân dehenün

Dür-i nâ-süfte misâl oldı anunçün suhenün (283)

Sevgilinin dudağının teşbih edildiği bir diğer unsur gevherdir. Sevgilinin dudağı mücevher saçar:

Leb-i la‘l-i güher-bârun senün cândan ‘ibâretdür

Nihâl-i kâmetün hakkâ kıyâmetden ‘alâmetdür (138)

Söz yok dehân-ı pür-güherün bî-bahânedür

Yâkût-ı la‘l-i nâbuna ammâ bahâ nedür (143)

iii. Tûtî

Sevgilinin dudağı ve ağzıyla ilgili benzetmeler söz konusu edildiğinde kullanılan unsurlardan birisi de tûtîdir. Sevgilinin dudağının yanı sıra sözlerinin de tûtîye benzetilmesi söz konusudur. Tûtîyle birlikte, papağanları konuşurmak için kullanılan şeker de beyitlerde yer almaktadır:

Âl bir tûtîdür agzunda zebânun ey püser

Kim virür güftâr-ı şîrînün ana her dem şeker (205)

Dehânı ol gülün bir tûtî-i şîrîn-makâl olmuş

Dudağı sûre-i Kevser hakı âb-ı zülâl olmuş (246)

Leb-i la^ç lün gibi bir tûtî-i şekker-feşânum yok

Perîşân zülfi gibi dahı ^çömr-i câvidânun yok (253)

Nükte-perdâz-ı suhendür la^ç l-i şekker-hâlarun

Sözleri ^çaksinedür hep tûtî-i gûyâlarun (265)

Şekkere teşbîh idelden la^ç l-i şekker-hâlarun

Tûtî[yi] söyletmez oldı ^çâşık-ı şeydâlarun (278)

iv. Su (Âb), Çeşme, Zülâl

Sevgilinin dudağının benzetilenlerinden bir diğeri de su ve suyla ilgili unsurlardır. Su hayat kaynağı olması sebebiyle beyitlerde kendine yer bulmuştur. Sevgilinin dudağı âşık için ve âşığın susamış gönlü için bir pınardır. Âşık da bazen dudakları hayal ederek bazen de gönlünü sevgilinin dudaklarının yanına getirerek bu susuzluğu gidermeye çalışmaktadır:

Dil teşne leb ü sûy-ı lebet âverem û-râ

Her câ ki dilem âb hored mîberem û-râ (29)

(“Gönlüm susamıştır ve ben onu senin dudaklarının yanına getiririm. Gönlüm nereden su içerse (neye meylederse) ben onu oraya götürürüm.”)

Hayâl-i la‘ l-i to besem ki ân zülâl-i menest

Kocâ resed be-men ân la‘ l-i leb hayâl-i menest (68)

(“Senin la‘l dudağının hayali bana yeter ki o benim duru (pınarımdır). Hayalimdeki bana yetecek o kırmızı dudaklar nerede?”)

Sevgilinin dudaklarının can çeşmesi ya da can çeşmesinin başı olarak değerlendirildiği beyitler de bulunmaktadır:

Ser-çeşme-i cân mîm-i Mesîhâ-dehenündür

Kâfûr-ı hay ey rûh ki dirler bedenündür (126)

Çeşme-i cândur meger la‘ l-i şeker-bârun senün

Kim virür zevk-i ebed ervâha güftârun senün (285)

Sevgilinin dudakları tatlı ve soğuk suya benzemektedir. Cana serinlik veren bu suyu gören herkes ondan içmek istemektedir:

Şekker zülâl-i la' lün la' lün zülâl-i şekker

‘Ar‘ ar nihâl-i kaddün kaddün nihâl-i ‘ar‘ ar (212)

Niçün su gibi olmaya dil la' lüne meyyâl

Ki görse leblerüni cân virürdi âb-ı zülâl (316)

v. Gül, Gül Yaprağı, Gonca

Sevgilinin dudağının renk ve şekil bakımından teşbih edildiği bir diğer unsur goncadır. Gonca ve gül, istiare yoluyla sevgilinin yerine de kullanılır:

Cân nakdi ile bûs-ı dehen eyledüm taleb

Yokdur ne vireyin didi bana o gonçe-leb (43)

La' lün ile gözlerün ey gonçe-leb

Cân virürdüm cânımı kılssa taleb (44)

Dehâmı ol gülün bir tûtî-i şîrîn-makâl olmuş

Dudagı sûre-i Kevser hakı âb-ı zülâl olmuş (246)

Sadece sevgilinin dudağı değil, o dudaktan çıkan sözler de gonca gibidir. Bu goncalar ağızlarını açtıklarında ortalık güllerle bezenecektir:

Hest ez-dehenet der-dil-i meh gonçe suhenhâ

Gülhâ şeküfed ger be-güşâyend dehenhâ (25)

(“Ayın gönlünde senin ağızından (çıkış) söz goncaları var. Eğer (bu goncalar) ağızlarını açarlarsa güller açacak.”)

Senün bir gonçeden nâzük-ter ü şîrîn dehânun var

Şekerden tatlu berg-i gül gibi rengîn zebânun var (216)

Bunlardan başka, sevgilinin dilinin gül yaprağına benzetildiğinden de bahsedilmişti. (bkz. Umumi Olarak Dudak)

vi. Şarâb (Bâde), Kadeh (Câm)

Gelenek içinde dudağın rengi dolayısıyla şaraba, şekli dolayısıyla kadehe benzetildiği örneklere birçok yerde rastlamak mümkündür. Ancak elimizdeki mecmuada sevgilinin dudağının ya da dudağıyla ilgili unsurların şarap, kadeh gibi benzetmelerle birlikte çok fazla kullanılmadığı dikkati çekmektedir.

Az sayıdaki örnekte sevgilinin dudağı renk bakımından şaraba teşbih edilir. O, dirilik ve hayat veren bir şarap gibidir. Şekil bakımından ise câma benzetilir:

Susamış cânlara la^c lün şarâb-ı zindegânîdür

Kara günlülere zülfün hayât-ı câvidânîdür (135)

Lebün câmina benzer yok dehânun gibi nâdir dür
 Bunun keyfiyyeti ta' bîr olunmaz zevke dâ'irdür (140)

vii. Güher, Hokkâ, Hâtem (Mühr)

Dudak şekli dolayısıyla hâteme yani mühüre benzetilir. Dudak, sevgilinin cennete benzeyen hattı arasında kaybolmuş olan bir mühür gibidir:

Dehânı gâ'ib olmuş hatt-ı sebz-i yârda gûyâ
 Yitürmiş sebzâr-ı cennet içre hâtemin havrâ (22)

Mühürün söz konusu edildiği beyitte Süleyman peygambere ve üzerinde İsm-i Azam yazılı olan mühürlü yüzüğüne gönderme yapılmıştır. Vahşi havanlara ve kuşlara hükmedebilen bu mühürlü yüzüğün bir cin tarafından çalınması da hatırlatılmıştır:

Ey perî mühr-i Süleymândur senün nakş-ı femün
 Şöhreti vardur hemân ellerde gördüm hâtemün (289)

Şekil bakımından benzetilen bir diğer unsurda hokkadır. Sevgilinin dudakları can cevherinden yapılmış bir hokkadır ve bu hokkanın içinde bütün hastaların dertlerinin dermanı saklanmıştır:

Hokka-i la' l-i to ez-cevher-i cân sâhte-end

Kâm-ı her haste der-ân hokka nihân sahte-end (86)

(“Senin dudaklarının hokkasını can cevherinden yapmışlar, her hastanın isteğini de o hokkanın içine saklamışlar.”)

Hokkaya benzetilen sevgilinin ağzı mücevherlerle doludur:

Dendânun ile ol dehen ey şûh-ı şîvekâr

Bir la' l hokkadur ki tolu dürr-i şâhvâr (214)

Aşağıdaki beyitte söylenenin aksi bir söyleyiş de söz konusudur. Sevgilinin dudaklarının hokkası can cevherinden yapılmamıştır. Can, sevgilinin kırmızı dudaklarından yapılmıştır. Can cevheri ve dudak karşılaştırmasında üstün tutulan unsurun yine dudaklar olduğunu görmekteyiz:

Hokka-i la' l-i bütân-râ ne zi-cân sâhte-end

Belki cân-râ zi-leb-i la' l-i bütân sâhte-end (87)

(“Putların (güzel sevgililerin) kırmızı dudaklarının hokkasını candan yapmamışlar. Belki de canı, güzellerin kırmızı dudaklarından yapmışlar.”)

La' l-i şîrîn-i to ez-şîre-i cân sâhte-end

Belki sad mertebe şîrîn-ter ez-ân sâhte-end (88)

(“Senin tatlı kırmızı dudaklarını can usaresinden yapmışlar. Hayır, onu belki de candan yüz kere daha tatlı yapmışlar.”)

viii. Râhat-ı Rûh, İlaç (Em)

Sevgilinin dudağı âşık için şifa kaynağıdır. Dudağına kavuştuğunda sevgiliye kavuşacak yani vuslata erecek olan âşığın bütün dertlerinin dermânı sevgilinin dudağındadır:

Dehenünden soraram haste-dile râhat-ı rûh

Yok dime varını vir tâ ki bula râhatı rûh (50)

Sevginin dudağı hasta âşığın hem canına hem de gönlüne ilaçtır. Sevgili bu konuda âşığa lütufta bulunup dudağını vermelidir. “Em” kelimesi burada tevriyeli kullanılarak hem ilaç hem de dudağı emmek anlamlarını vermektedir:

Lebün kim cân u dil derdine emdür

Anı ben hasteye lutf eyle emdür (130)

Haste ‘âşıklaruna la‘l-i lebün emsendür

Emsem olmaz dil-i bîmâruma ammâ emdür (132)

Dudağı dertlere deva olan sevgilinin ayrılığı da âşıklar için zehirdir:

Lebün cân derdine ey dost emdür

Nitekim fûrkatün ‘uşşâka semdür (139)

ix. Esrâr (Beng), Macûn

Sevgilinin dudağının şeker ve esrar ile karıştırılarak macun haline getirilmesi ve böylece âşık için keyif verici bir madde halini alması söz konusu edilmiştir:

La‘l-i rengîni hatıyla şevkimiz efzûn olur

Sükker ü esrâr ile dil-ber lebi ma‘cûn olur (203)

Yine şeker ve esrarın karıştırılarak emilmesinden bahsedilmektedir:

Leb-i la‘lün emeyin beng ile sükker yirine

Agzuma alam anı kand-ı mükerrer yirine (407)

x. İsâ (Mesîh), Hızır, Lokmân, Muhyî

Sevgilinin dudağı, âşık için sadece şifa veren değil aynı zamanda cân bağışlayan bir kaynaktır. Sevgilinin dudağı bu özellikleri ile karşımıza çıktığında beyitlerde “la‘l-i cân-fezâ, leb-i cân-bahş” gibi teşbihlerle karşılaşılr. Bütün bu benzetmelerde vurgulanmak istenen sevgilinin dudağının can kaynağı olduğudur:

Leb-i cân-bahşun ile kâmet-i dil-keş sanemâ

Yiter ol ‘âşık-ı dil-hastelere bâl ü belâ (26)

Dudak sadece âşığa can bağışlayan bir kaynak değildir aynı zamanda bütün kâinatın oluş sebebidir:

Ey la' l-i rûh-bahş-1 to ser-çeşme-i hayât

Mevcûd ez-vücûd-1 to zerrât-1 kâ'inât (53)

(“Ey (sevgili) hayat kaynağı senin can veren kırmızı dudaklarındır. Kainatın tüm zerrelere senin vücudundan mevcut olmuştur.”)

Sevgilinin gözü ve gamzesi katildir, kan dökücüdür. Sevgilinin gamzelerinin öldürdüğü âşığa sevgilinin dudağı tekrar hayat bahşeder. Dudak, tıpkı nefesiyle ölüleri dirilten Hz. İsa gibidir:

La' l-i lebüne ger dir isem n'ola Mesîhâ

Kim gamzelerün küştesini ol ider ihyâ (3)

Enfâs-1 lebün gördi ider mürdeler ihyâ

Cânı çıkayazdı göge çıkınca Mesîhâ (20)

Geh oldum zinde la' lünden geh oldum mürde gamzenden

Komadı hâsılı öldüm dirildüm ' ışkunu elden(384)

Hz. İsa'nın nefesi sevgilinin dudağının içinde saklıdır:

Enfâs-1 Mesîhâ ki lebün içre nihândur

Yâ kût-1 cândur bana yâkût-1 revândur (125)

Hatta dudakla ilgili vasıflandırmada daha da ileri gidilerek gökyüzünde Hz. İsa'yı mat eden unsur olarak karşımıza çıkarılmıştır:

Ey lebün nat^ç -1 felekde eylemiş ^ç İsiyi mât

V'ey hatun yazmış müsellemin diyü hüsnüne berât (58)

Bağışlamakda mürdeye muhyî lebün hayât

Nat^ç -1 felekde Hazret-i ^ç İsiyi itdi mât (60)

Hızır da dudağın benzetilenlerinden biri olarak karşımıza çıkar. Peygamber ya da veli olduğuna dair inanışlar bulunan Hızır, “âb-ı hayât”ı içip ölümsüzlüğe kavuşan kişidir. Sevgilinin dudağı da Hızır olup âşığın canına can katan bir durumdadır:

Hızır olup bana o la^ç l-i cân-fezâ

Keyfe yühyi'l-arza ba^ç de mevtilâ⁹³ (4)

Eğer Hızır sevgilinin dudaklarını görseydi “âb-ı hayat”tan vazgeçer, ondan içmezdi (bkz. 34 numaralı beyit). Yine benzer bir beyitte sevgilinin dudağı ve “âb-ı hayat” arasında yapılan bir tercihte sevgilinin dudağı tercih edilmektedir. Ancak bu sefer tercihi yapan kişi Hızır değil Mesîh'tir:

La^ç l-i cân-perverüni gördi Mesîh

Âb-ı hayvândan eyledi tercîh (49)

Sevgilinin dudakları ve “âb-ı hayat” karşılaştırmasının yapıldığı bir başka beyitte “âb-ı hayat”, sevgilinin dudağı karşısında varlığını yitiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır:

⁹³ “Ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor.” *Kur'ân-ı Kerîm*, Rûm 30/50.

Ey âb-1 zindegî zi-lebet refte ez-hayât

Servî ne-h'âst misl-i to ez-bâg-1 kâ'inât (54)

(Ey (sevgili), hayat suyu senin dudaklarından yaşamını kaybetmiştir. Senin gibi bir servi, kainat bahçesinde yetişmedi.)

Pîş-i 'aks-i leb-i to hîç boved âb-1 hayât

'Aks kerdest tasavvur Hızır ender-zulemât (55)

(Ey (sevgili), hayat suyu senin dudaklarından yaşamını kaybetmiştir. Senin gibi bir servi, kainat bahçesinde yetişmedi.)

Sevgilinin dudağı sadece hayat verici özellikleriyle değil aynı zamanda kana susamış ve can alıcı özellikleriyle de beyitlerde yer almaktadır. Dudakların bu durumuna karşın, yolunda canının seve seve vermeye hazır bir âşık da onu beklemektedir:

La' l-i sîrâb be-hûn teşne leb-i yâr-1 menest

V'ez pey-i dîden-i û dâden-i cân kâr-1 menest (69)

(“Kana susamış taze bir lâl varsa, benim yârimin dudağıdır. Onu görmek için can vermek ise, benim işimdir.”)

Hakkında peygamber veya salih bir kul olduğuna dair rivayetler bulunan Lokman hekimlerin piridir. Sevgilinin dudağının can veren bir unsur olarak tasavvur edildiği beyitlerde Lokman'ın hekimlik yönüne telmihler de yapılmıştır:

Dehene râzını la' l-i leb-i cânândan sor

Sırrını cânda ara hikmeti Lokmândan sor (167)

Dil-i bîmâra şifâyı leb-i cânândan sor

Yüri ey haste gönül hikmeti Lokmândan sor (168)

xi. Fıstık (piste), Hurma, Şeftâli

Dudağın şekil ve tat bakımından benzerlik kurulduğu unsurlardan biri de hurmadır:

Leblerün gibi ye bir ağıza gelmiş hurmâ

Kâmetün gibi kanı nahl-i dil-ârâ cânâ (38)

Sevgilinin yüzünü görenlerin şekere benzeyen dudaklardan almasında sakınca yoktur. Çünkü Kâbe'de hurma yemek doğru bir davranıştır:

Yüzün görene irse n'ola la' l-i şeker-hâ

Erzân olur ey şehd-dehen Ka'bede hurmâ (39)

Dudağın ve ağzın şekil bakımından benzetildiği bir diğer unsurda fıstıktır. Sevgilinin fıstığa benzeyen ağzı açılırsa konuşanlar hatta her şeyi bilen ve bunu anlatan kişiler dahi konuşamaz olacaktır:

Leblerün sözde kılur piste-i handânı şikest

Handede agzun ider la' l-i Bedahşânı şikest (63)

Dü leb ân piste-dehen ger be-suhen-bâz koned

Dem-be-dem nâtika-râ hem-nefes-i râz koned (90)

(“Eğer o fıstık ağızlı konuşmak için iki dudağımı açsa her an nutuk vereni sırla arkadaş yapar.”)

Sevgilinin dudağı şeker, dudağından alınan öpücük ise şeker gibi olan şeftaliden daha tatlıdır:

Zikr-i tekrâr-ı lebün kand-ı mükerrerden lezîz

Bûse-i la‘ lün de şeftâlû-yı şekkerden lezîz (107)

xii. Tuzluk (Nemekdân)

Bir beyitte sevgilinin dudağının tuzluğa teşbih edildiği görülmektedir.

Ey to-râ der-zîr-i her leb şekkeristân-ı diger

Coz lebet mâ-râ ciger nedhed nemek-dân-ı diger (217)

(“Ey sen ki her dudağının altında başka bir şeker tarlan var. Senin dudağından başka bizim ciğerimize (tuz) veren tuzluk yok.”)

xiii. Âyet

Sevgili sanem kadar güzeldir ve “enbete’llâhî nebâten hasenâ” ayeti onun dudaklarının güzelliği için indirilmiş gibidir:

Şekerin leblerünün şânına inmiş sanemâ

Âyet-i *enbete Allâhi nebâten hasenâ*⁹⁴ (14)

b. Boy

(1)Umumi Olarak Boy

Sevgilinin “Serv Faslıdur Bu Meclis-i Kadd-i Cânân” başlığı altında değerlendirilen unsurlarından birisi de boyudur. İnceliği, uzunluğu, doğruluğu bakımlarından ele alınan boy yüksek olmasıyla sevgilinin yüceliğini de çağrıştırmaktadır. Sevgilinin boyunun söz konusu edildiği beyitlerde sevgilinin salına salına yürüyüşü, edası, umursamaz tavrı da konu edilmiştir. Sevgilinin boyu, teşbih edildiği unsurlardan her zaman daha üstün tutulmuştur.

Sevgilinin boyu karşısında âşığın gönlü ve canı ona doğru akmaktadır:

Su gibi gönlüm akar sen serv-i ra' nâdan yana

Tab'ı mâ'ildür anun 'âlî temâşâdan yana (2757)

Cân revân oldı çü sen serv-i dil-ârâdan yana

Sidre hakkı bakmayam Cennet-i Tûbâdan yana (2758)

Âşık, bağı bostanı gezmiş etrafına bakınmıştır ancak sevgilinin boyu kadar uzununu, sevgili gibi salına salına yürüyenini bulamamıştır:

⁹⁴ Ayetin aslı “enbete hâ nebâten hasenen” şeklinde olup, “(Rabbi onu) pek güzel bir tarzda yetiştirdi” anlamına gelmektedir (bkz. *Kur'ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân 3/37).

Serverâ gezdüm aradum bâg u bûstâmı dürüst

Bulmadum kaddün gibi serv-i hırâmâmı dürüst (2773)

Âşık, ayrılmayı göze alamadığı gibi onu daha iyi tanımak için sevgilinin gölgesi olmayı istemektedir:

Serv-i menî vü hergezem nîst ser-i cüdâyet

Beh ki çü sâye ser nehem der-râh-ı âşnâyet (2791)

(*“Benim servimsin ve senden ayrılmaya niyetim yok. Seni tanımak için gölge gibi yolunda baş koysam daha iyidir.”*)

Sevgilinin boyu vesilesiyle anılan diğer bir kavram da “kıyâm”dır. Zaman zaman tevriyeli kullanılarak “kıyâmet” kelimesini de çağrıştıracak şekilde kullanılır:

Yine lutf ümmîdi var bir serv-kâmetden yana

Korku virmen dostlar rûz-ı kıyâmetden yana (2759)

Reftâre serv-i kaddün göster salın kıyâm et

Hep muntazır dururlar kaçan kopar kıyâmet (2784)

Âşık, uzun boylu sevgiliyi göremeyince kıyamet kopacaktır:

Görinmez olalı ol serv-i kâmet

Kopar başuma fûrkatle kıyâmet (2785)

Âşık, sevgiliden naz ile yürümesini istemektedir. Bu durum karşısında kendisi de onu doya doya izleme fırsatını yakalayacaktır:

Tavr-ı nâzla reftâra gel ey serv-i dil-ârâ

Toyınca seni bârî eyleyem temâşâ (2753)

Âşık, sevgilinin boyunu bir başkasının görmesini istememekte sevgiliyi gözünden dahi kıskanmaktadır:

Ez-ân der-dîde pinhân mîkonem ân serv-i dil-cû-râ

Ki gayr ez-men ne-bîned hîç kes dîger kad-i û-râ (2751)

(Benden başka hiç kimse artık onun boyunu görmesin diye o gönül alan serviyi gözümde saklıyorum.)

Sevgilinin boyu kadar uzun boy başka hiçbir yerde bulunmamaktadır. Sevgili dünyalara bedeldir:

Bâg-ı ‘ âlemde kaddüne benzer

Serv yokdur efendi togrı haber (2828)

Serv reftârun görürse baş eger

Ol benüm yârum bütün dünyâ deger (2817)

Sevgilinin boyuyla birlikte anılan başka güzellik unsurları da vardır. Bunlar tek tek beyitlerde yer almakla birlikte birden çok unsurun bir arada yer aldığı beyitler de bulunmaktadır⁹⁵:

Ey elif-kâmet boyun serv-i sanavberdr bana

Gonçe agzun gl yüzün hâlün mu' anberdür bana (2754)

(2) Boy İle İlgili Benzetmeler

i. Servi (Serv)

Sevgilinin boyu, uzunluğu, inceliği, dzgnlğyle serviye teşbih edilir. Ayrıca sevgilinin salına salına yürüyüşü de bu benzetmede etkilidir. Serv kelimesinin istiare yoluyla sevgili yerine kullanıldığı beyitler de bulunmaktadır. Beyitlerde serv kelimesi ile ilgili olarak "serv-i âzâd, serv-i âzâde, serv-i bâğ, serv-i bâlâ, serv-i emen, serv-i dil-ârâ, serv-i dil-c, serv-i hırâmân, serv-i hoş-bâlâ, serv-kadd, serv-i kad-i dil-c, kâmet-i serv-i ser-efrâz, serv-i kâmet, serv-i mevzn, serv-i ra' nâ, serv-i revân, serv-i sanavber, serv-i sehî, serv-i ser-keş" terkipleri kullanılmıştır.

Uzunluğu bakımından serve teşbih edilen sevgilinin boyu aslında servden daha uzundur. Servi her ne kadar haddini bilmeyip sevgilinin boyuna yetişmeye çalışsa da bu boş bir uğraşı olacaktır:

Serv gülşende irem dir kaddüne kâmet eker

Haddini bilmez hemân zâ'id yire zahmet çeker (2815)

⁹⁵ Bu tür örnekler için bkz. ağız: 2769, 2800; dudak: 2837; yanak: 2782, 2814, 2833; kirpik: 2795; sa: 2840; yüz: 2798, 2804.

Servi boyunun uzunluğundan dolayı sevgiliye benzese de sevgilinin başının dik oluşuyla ona benzemesi mümkün değildir. Zaten servden kastedilen de sevgilinin boyudur:

Serv erçi be-kad dırâz bâşed

Key misl-i to ser-firâz bâşed (2808)

(*“(Ey sevgili), servinin boyu uzun olsa bile başı seninki gibi dik olamaz.”*)

Serv-râ her ki râst mîgûyed

Kâmet-i yâr-ı mâst mîgûyed (2809)

(*“(Serviye dik derken aslında benim sevgilimin boyunu söylüyorsunuz.”*)

Sevgili o kadar güzeldir ki servi gibi uzun boyu ile mezarlıktan geçse ölüler dahi dirilecektir:

Ne-mîh’âhem güzer sûy-ı mezâr ân serv-i dil-cû-râ

Ki tersem zinde kereded merd ü ‘âşık şevved û-râ (2756)

(*“(Ölülerin dirilip ona âşık olmasından korktuğum için o gönül alan servinin mezarlıktan geçmesini istemiyorum.”*)

Âşık, sevgiliye olan hasretini gidermek için yüzlerce servi dikmiş ama hiçbiri sevgilinin boyunun yerini tutmamıştır:

Câ der-dil-i men coz kad-i ra‘nâ-yı to negreft

Sad serv nişândîm yekî cây-ı to negreft (2796)

(“Benim gönlümünde senin güzel boyunda başka şey yer tutmadı. Yüz servi dikdik ama hiç birisi senin yerin tutmadı.”)

Zaten âşık serviyi de sevgilinin boyuna benzediği için kendisine yakın görmektedir:

Me-râ der-bâg bâ-serv ülfetî hest

Ki bâ-kadd-i to û-râ nisbetî hest (2794)

(“Senin boyunla bir benzerliği var diye bahçede(ki) serviyile benim yakınlığım var.”)

Sevgili şarap içmiştir ve yüzü sarhoşluktan dolayı kızarmıştır. Servi çiçek açan bir ağaç değildir ama bu durum servinin çiçek açmasına benzemiştir:

Serv-i men çun bâde nûşed gül be-ruhsâr âvered

Veh ki dîdest îni ki şâh-ı serv gül bâr âvered (2802)

(“Benim servim şarap içtiğinde yüzünde çiçekler biter. Acaba servi dalının çiçek açtığını hiç görmüş müydünüz?”)

Bahçıvan sevgilinin boyunu serve benzetmiştir bunu duyan sabah rüzgârı bahçıvana kızmış ve ona otları temizleme cezası vermiştir:

Kaddüne benzetdüğüçün servi gülşende şehâ

Bâgbân-ı miskîne otlar yoldurur bâd-ı sabâ (2746)

ii. Tubâ, Sidre

Sevgilinin boyu yüceliği bakımından dinî literatür içerisinde en uzun boylu olarak tasavvur edilen ve bu yönleriyle de sonsuzluğu çağrıştıran “Tûbâ ve sidre”ye teşbih edilmiştir. Diğer ağaçlardan farklı olarak sevgilinin boyunun onları geçtiği değil de onlara eşit olduğu vurgulanır. Bu durum onların kutsal kabul edilmiş değerlerden olmasıyla açıklanabilir. Ulaşılması mümkün olmayan bu unsurların yanında sevgilinin boyu da ulaşılmaz kabul edilmiş, sevgilinin boyu gibi yücesini insanoğlundan kimsenin görmediği söylenirken de Tûbâ ve sidrenin bu durumu vurgulanmıştır:

Tûbâ mı kadûn sidre mi ey kâmet-i bâlâ

Görmüş degül âdem anı vallâhi temâşâ (2764)

Sevgilinin boyu göklere ulaşacak kadar uzundur. Hatta cennete ulaşır, Tubâ ile arkadaş olur. Sevgilinin boyu Tubâ’dan üstündür ve Tubâ sevgilinin boyu karşısında baş eğmiştir:

Da‘ vî-i ser-âmedlik iderken tek ü tenhâ

Baş egdi dilâ gördüğü dem kaddine Tûbâ (2762)

Bütün cenneti gölgeleyen Tubâ kökleri yukarıda, dalları aşağıda olan bir ağaçtır. Onun bu şekle gelmesi sevgilinin boyu karşısında düştüğü hayrettendir:

Vasf idince kad-i bâlânı cinânda havrâ

Hayretinden başını aşağı saldı Tûbâ (2761)

Sevgilinin boyunun en uzun, en üstün tutulduğu beyitlerde sevgilinin boyu Tubâ ile eşdeğerdir. Bu yüzden kendisine “şâh-ı Tûbâ” denilmektedir:

Olupdur müntehâ kaddün senün Tûbâ ile hem-ser

Lakabdur şâh-ı Tûbâ anun için sana ey dil-ber (2830)

Yine sevgilinin boyunun en uzun olarak ele alındığı beyitte sanavber ve ‘ar‘arın sevgilinin boyuna yetişmelerinin mümkün olmadığı söylenmiştir:

Nihâl-i sidre gibi müntehâdur kaddün ey dil-ber

Sanevber hem-ser olmaz pâyede yitmez sana ‘ar‘ar (2831)

iii. ‘Ar‘ar, Sanavber, Şimşâd

Sevgilinin boyuna teşbih dilen diğer unsurlar arasında ‘ar‘ar, sanavber, şimşâd da yer almaktadır. Genellikle serv ile birlikte beyitlerde karşılaştığımız bu ağaçlar, yine servi gibi uzunluğuyla, başının dik oluşuyla beyitlerde karşımıza çıkmaktadır:

Kâmetün reftârda kılsa n’ola şimşâdı pest

Râstî ey serv-i ser-keş *dest ber-bâlâ-yı dest* (2777)

Su gibi pâksın ey serv-i âzâd

İrişmez dâmenüne dest-i şimşâd(2806)

Dil-ârâ kâmeti şimşâda nisbet şâh-ı Tûbâdur

Nihâl-i kadd-i dil-ber hak bu kim a' lâdan a' lâdur (2854)

Sevgilinin boyuna özenen 'ar'ar, uzunlukta ve çınarların şahıysa doğrulukta ona yetişemez:

Kad-i bâlâna eger öykünür ise 'ar'ar

Sen uşanma güzelüm bâd anı silker sarsar (2823)

Öykünürse revîş-i kâmet-i dil-dâra eger

Togrısın mı diyeyin şâh-ı çenâr egri kaçır (2824)

Sevgilinin boyuna şimşad, 'ar'ar ve sanavberin benzeyemeyeceği, sevgilinin boyunun bunlardan üstün olduğunu hatta serv ve 'ar'arın sevgilinin boyunun uzunluğu karşısında kul, köle olduğunu görmekteyiz:

Hem-tâ olımaz kaddüne şimşâd ile 'ar'ar

Ey serv-i revân ana sanavber nice benzer (2826)

Ana togrı yiler diler serv ile 'ar'ar

Ki olalar kâmet-i bâlâna çâker (2825)

Sevgilinin boyunun elife ve sanavbere teşbih edildiği beyitte sadece sevgilinin boyu değil aynı zamanda ağzı, yüzü ve beni de söz konusu edilmiştir:

Ey elif-kâmet boyun serv-i sanavberdür bana

Gonçe agzun gül yüzün hâlün mu' anberdür bana (2754)

iv. Fidan (Nihal)

Boy, inceliği ve tazeliğiyle nihale teşbih edilmiştir:

Serv-i kaddün gibi bir tâze nihâl

Bulmadum diyü yemîn itdi şimâl (2933)

Boyla ilgili diğer teşbihlerde olduğu gibi nihâl de bu benzetmede boy kadar ince ve taze olamamaktadır. Üstün tutulan sevgilinin boyudur:

Nihâl-i serv-i mevzûnı o yârün nahl-i dil-cûdur

Dil-i meyyâlümüz ardınca anun bir akarsudur (2841)

Nihâl-i kâmetün hakkâ ' aceb nahl-i dil-ârâdur

Egerçi kaddün a' lâ kâkülün a' lâdan a' lâdur (2853)

Ne ra' nâ nahl olur yâ Rab nihâl-i kaddi cânânun

Hayâtı gitdi refâtârın görüp serv-i hırâmânun (2922)

Sevgiliye benzemeye çalışan nihâl âşık tarafından uyarılmaktadır. Eğer nihâl serve özenmeye devam ederse sabah rüzgârı ona dokunacaktır:

Söylen öykünmesün ol serve nihâl-i Tûbâ

Yohsa vallâh çemende tokınur ana sabâ (2752)

Karîb olma dem-i serd-i rakîbe ey boyı ‘ar‘ar

Sakın bâd-ı muhâlifden nihâl-i kâmetün sarsar (2829)

v. Hz. Muhammed’in Sancağı

Sevgilinin boyunun Hz. Muhammed’in sancağına teşbih edildiği bir beyitle de karşılaşmaktayız. Sevgilinin servi boyunun gölgesinde olanlar, Hz. Muhammed’in sancağının altında durmuş gibi olacaklardır:

Her ki der-sâye-i ân serv-i sehî-kad bâşed

Câş zîr-i ‘alem-i sebz-i Muhammed bâşed (2807)

(“*Uzun servi boyun gölgesinde olanların canı sanki Hz. Muhammed’in yeşil sancağının altındadır.*”)

vi. Ney şeker (Şeker Kamışı)

Sevgilinin boyu, ince oluşuyla, rengiyle ve tadıyla şeker kamışına teşbih edilmiştir:

Serv-i men sebzîst şîrîn râst hemçün ney şeker

Çun be-bâlâ-yı kabâ-yı sebz ber-bended kemer (2816)

“Benim servi (boylu sevgilim) yeşil cübbenin üzerine kemer bağlasa tatlı ve yeşil renkli bir şeker kamışı gibi düz olur.”)

c. Kaş-Kirpik-Göz

(1)Umumi Olarak Kaş-Kirpik-Göz

Sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşmuş beyitleri konu alan “ Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş‘âr” adlı mecmuanın ikinci bölümü “Bu Meclis Ol Kemân-Ebrûlarun Tîr-i Cefâsıdur” başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında sadece kaşa ait benzetmelere değil, aynı zamanda göz, gamze, kirpik gibi unsurlara ait benzetmelere de yer verilmiştir. Yine mecmuada “Tîg ü Hancer Faslıdur Bu Gamze-i Ebrû-yı Yâr” adlı başka bir başlık altında sevgilinin kaşı, kirpiği, bakışı ve bunlarla ilgili unsurlar söz konusu edilmiştir. Ancak bu bölümde tîg ve hançer “fürkat, gam, cefâ” gibi kelimelerle terkipler oluşturacak şekilde kullanılarak kaş ve benzerinin teşbih edildiği unsurların dışına çıkarılmıştır. Bu bölümde, söz konusu edilen iki başlık altında kaş, kirpik, göz, bakış ile ilgili unsurlar ve bunların teşbih edildiği kavramlar üzerinde durulacaktır. Fürkat, gam, cefâ gibi kavramlar ise “Sevgiliye Ait Diğer Unsurlar” başlığı altında ayrıca değerlendirilecektir.

Sevgilinin kaşı ve kirpiği o kadar güçlüdür ki onun karşısında ne zırh, ne siper ne de cevşen durabilmektedir:

Kirpiği tîr-i kazâ vü kaşıdur kavs-i kader

Ne zırh katlanur ol tîre ne cevşen ne siper (574)

Zaten âşık bunlardan kaçmak ve korunmak derdinde değildir. Aksine sevgilinin kirpiğinin kılıcına başını vermek onun için bir mutluluk kaynağıdır. Bu uğurda can vermek zaten ölümlerin en güzeliyle yani şehit olmakla eş değerdir:

Ol mehün tîgine ser virmek sa' âdetdür bana

Yolına cânlar fedâ itmek şehâdetdür bana (3327)

Yine benzer bir beyitte sevgili karşısında her türlü belâ ve kazaya razı olan, onun kılıcına göğsünü kılıf yapan bir âşık söz konusudur:

Tîgî keşîde âmede der-kîne-i menest

Erî gılâf-ı hancer-i û sîne-i menest (3346)

“(O sevgili) Kılıç çekerek gelmiş ve benden intikam almak istiyor. Evet onun hançerinin kılıfı, benim göğsümdür.”)

Ama âşık her şeye rağmen sevgiliye kavuşmayı istemekte hatta bu kavuşma gerçekleşmeden ölmek istememektedir:

Başımı kesse eger tîg-i cefâ

Sevmeden yârı kesilmem kat' â (3334)

Sevgilinin kirpiği âşığın gönlünü delip geçen bir ok, gözüyse gönül şehrini harap eden bir cellattır:

Tîr-i müjgânun delüpdür sînemi ây âftâb

Çeşm-i cellâdun kılur her gün gönül şehrin harâb (522)

Dahası sevgilinin gamzesi ve zülfü kılıç olur ve âşığın canına kasteden gözse katil olur:

Gamzesinden takınup ol gözi kattâl kılıc

Üstüme geldi ser-i zülfi olup dâl kılıc (3354)

Sevgilinin muhabbetine ihtiyaç duyan âşık için bu durum, susamışlık ile örneklendirilebilecek bir davranıştır:

Tîgün özler olıcak dilde mahabbet gâlib

Hâbda su görünür olsa harâret gâlib (3338)

Dil diler tîgünü çün oldı mahabbet gâlib

Meyl ider âba şu kim ola harâret gâlib (3339)

Âşık kirpiğin, gamzenin kendisine saplanmasından, vücudunda yaralar açmasından memnundur, hatta bu yaralar onun yaşam kaynağıdır:

Zahm-ı tîrûn kim nigârâ râhat-ı cândur bana

Darb-ı şemşîrûn sanasın âb-ı hayvândur bana (497)

Yine benzer beyitlerde âşık, sevgiliden kendisine ok atmasını istemektedir. Sevgilisinin kendisine ok atmaması onunla ilgilenmemesi anlamına geldiğinden âşığa üzüntü verecektir. Okun karşılığında canını ve gönlünü seve seve ona verecektir. Sevgiliden gelen oklar âşığın can kuşunu mutlu etmektedir çünkü her gelen ok ona kol ve kanat olmaktadır:

Okun göndür dile bârî cefâlar eyleme cânâ

Dil ü cânı münâsib midür almak şöyle meccânâ (516)

Geldikçe târi sîneye dil murgı şâd olur

Şâd olmasun mı her biri bir kol kanâd olur (622)

Sevgilinin kendisine ok yağdırmasından memnun olan âşık, sinisini onun nişângâhı yapmakta ve bu durum karşısındaki memnuniyetini belirtmektedir. Hatta sevgilinin attığı oklar için gönlünde bir yer bile hazırladığını söylemektedir:

Sînem nişâne eyledüm ey kaşı yâ sana

Bu nev' ile ola ki olam âşnâ sana (501)

Sâhtem der-sîne câ tîrân-ı ân dil-dâr-râ

Bâyed ez-âhen dilî cevri ü cefâ-yı yâr-râ (515)

(“Göğsümde o sevgilinin oklarına yer yaptım. (Çünkü o) sevgilinin zulüm ve sitemine demirden bir gönül olmalı.”)

Yine benzer bir beyitte âşığın sinisi, sevgilinin oklarına siper olmuştur. Ancak bu siperin bir özelliği vardır. Üzerinde okların açtığı yaralardan oluşan aynalarla süslüdür:

Sînem ki şehâ gamzen okınun siperidür

Yir yir görinen dâğlarum âyîneleridür (604)

Âşığın sadece sinesi değil aynı zamanda canı ve gönlü de nişan alınacak yer olarak karşımıza çıkmaktadır:

Gamzen okını gâh dile gâh câna at

Ey kaşları kemân iki başdan nişâna at (523)

İç kabzadan müjen okını togrı câna at

Ey kaşları kemân beni gözle nişâna at (524)

Âşık, sevgiliye duyduğu aşkını yine sevgilinin attığı oka göğsünü gererek ispatlar:

Gamzen okına merd gibi gögsin gerer olmaz

Bu tîr-i eceldür buna şâhum siper olmaz (641)

Sevgili, âşığa sadece bir taraftan saldırmamaktadır. Aynı anda kirpiğiyle, gözüyle ve kaşıyla saldırmaktadır ve bu durumdan kurtulmak mümkün olmayacaktır:

Kirpigün tîr-i kazâ çeşmün dahı âfet belâ

Ey kemân-ebrû bulardan kurtulur mı kimse yâ (510)

Âşık sadece sevgili tarafından ok yağmuruna tutulmamaktadır. Aynı zamanda felek de onu ok yağmuruna tutmaktadır. Hatta o kadar çok sayıda ok atmıştır ki okların çokluğundan kuşlar gökyüzünde uçamaz olmuşlardır:

Bes ki mîsâzed felek ber-cân-ı men tîr-i belâ

Murg ne-tevâned zi-sehm-i ân perîden der-hevâ (509)

(“*Feleğin benim canıma attığı bela oklarının çokluğundan kuşlar havada uçamıyorlar.*”)

Bütün bu saldırılardan memnun olan âşık, sevgiliye kavuşmayı arzulamaktadır. Hatta onun hasreti en büyük üzüntüsüdür:

Yâ kaşun tîriyle cânâ kâmetüm oldı dü-tâ

Fürkatünde çekmedük bir bâr-ı gam mı kaldı yâ (512)

Sadece sevgili ile ilgili teşbihlerde değil aynı zamanda âşık ile ilgili teşbihlerde de okun (tîr) kullanıldığı beyitlerle karşılaşmaktayız. Âşığın feleğe etki eden âh oku sevgilinin taş kalbini etkilemez:

Tîr-i âhum ger felek pûlâd ola eyler güzer

Ol cefâkârun dil-i sengînine itmez eser (554)

Benzer bir beyitte yine âşığın âh oku söz konusudur ancak bu sefer durumdan felek etkilenmiş, ondan korunmak için ay ve güneşi kendisine siper etmiştir:

Tîr-i âhumdan felek havf itdi gördi tîz geçer

Eyledi mihr ile mâhı kendüye iki siper (569)

Âşığa ait olan okun hasma yani düşmana atılması da söz konusudur.

Hasma atılmakda gerçi ad çıkardı tîrümüz

Lîke keskinlikde andan nâmlı şemşîrümüz (644)

Âşık ile ilgili benzetmelerde yayın (kemân) kullanılmasıyla da karşılaşmaktadır. Sevgilinin kaşının üzüntüsünden âşığın boyu eğrilmiş ve kemâna dönmüştür:

Kaşun gamıyla cânâ kaddüm kemâna benzer

Gamzen okına karşı sînem nişâna benzer (589)

Aslında âşığın tek derdi sevgilinin hasretidir. O kaşıyla kirpiğiyle ok atsa da ya da gamzesiyle kılıç çekse de canı yanmaz. Çünkü böyle bir durumda sevgili âşığa bakmış, onunla ilgilemiş olmakta, onun farkına varmış bulunmaktadır. Yani âşıktan haberdardır. Bu da âşık için mutluluk vesilesidir:

Cânuma işler geçen cânâ firâkun tîridür

Sıhhati benden kes[en] derd ü gamun şemşîridür (607)

Kaddüm ki senün kabza-i ışkunda kemândur

Âhumdur anun tîri zihî rişte-i cândur (607)

Tîr-i gam-ı nigâr ile ten yara yaradur

Şemşîr-i cevri-yâr ile dil pâre pâredür (615)

Ey kemân-ebrû derûnum zahm-ı tîr-i yârdur

Çekdüğüm görmek dilersen yüregümi yardur (616)

Yine başka bir beyitte âşığın sevgiliden dermân beklemesiyle karşılaşmaktayız:

Dil-i mecrûhuma merhem didiler peykânun

Tokınur mı bana ey kaşı kemân dermânun (695)

Bütün bu ilgisizliğiyle âşığa cefa eden sevgili imajı yanında bir beyitte oklarından yaralanmış âşığı ziyaret eden sevgili imajıyla da karşılaşılır. Sevgili âşığı görmeye gelir ve taze goncaları kendisinden hatıra olarak âşığın sinesine bırakır. Geleneğin hasta ziyareti anlayışı üzerine kurulmuş bu tabloda sevgilinin âşığı görmeye gelişi, onun âşığa doğru bakmasını, sinesinin üzerine taze bir gonca bırakması da bu bakışın âşığın sinesinde yara açmasını karşılar:

Görmege geldükçe ben bîmâr-ı tîr-i ışk-ı yâr

Sînemün üstinde kor bir tâze gonçe yâdgâr (629)

Mecmuada, sayıları çok fazla olmamakla birlikte, sevgilinin kaşı, kirpiği ve gözüyle birlikte kullanılan başka güzellik unsurları da bulunmaktadır⁹⁶.

⁹⁶ Söz konusu edilen diğer güzellik unsurları şunlardır: gerdan: 3342; hat: 688; boy: 511, 631; dudak: 767; saç: 920; göz: 760; yüz: 754; el: 919.

(2) Kaş- Kirpik- Göz İle İlgili Benzetmeler

i. Yay (Kemân), Kılıç (Tiğ, Şemşir), Nîze (Mızrak), Tîr (Ok, Hadeng)

Sevgilinin kaşının şekil bakımından en çok benzetildiği unsur yaydır. Yay olan kaş, sevgilinin kirpiklerini âşığın canına ya da gönlüne atmaktadır. Âşık zaman zaman öyle acınacak duruma düşer ki bela ve kaza onun bu durumuna acırlar:

Ol denlü atdı cevır okın ol kaşı yâ bana

Rahm eyler oldı şimdi belâ vü kazâ bana (495)

Keman kaşlı sevgilinin attığı oklar âşığa zarar vermemektedir. Çünkü âşığın boynunda sevgilin attığı okların yaralarından oluşan bir muska asılıdır ve âşığı korumaktadır:

Ey kemân-ebırû bana kâr eylemez tîrûn senün

Oldı boynumda hamâ 'il zahm-ı şemşîrûn senün (677)

Sevgilinin sadece kaşı değil aynı zamanda kirpiği de beyitlerde yer almaktadır. Kirpiğin oka (tîr) benzetildiği beyitlerde âşığın sinesi de nişângâh olmaktadır. Âşık bu durumdan memnun bir şekilde kendisine okarın saplanmasını beklemektedir:

Her ne dem kim cânımı bir tîrden cânân ana

Cân atar karşı çıkar bir ok atmaz bu cân ana (491)

Kirpigün sihr okları ebrûlarundur yay ana

Bir benüm gibi belâ-keş ugrar ise vay ana (492)

Tîrûn oklarını yagdur râhat-ı cândur bana

Anların zahmıyla ölmek h'âb-ı bârândur bana (494)

Sevgilinin gamzesinin tîr, kaşının kemân olduğu durumda onlara en güzel nişângâh âşığının sinesi olacaktır:

Senün gamzen gibi tîr ü kaşun gibi kemân olmaz

Meded göndür benüm sînem gibi ana nişân olmaz (639)

Sevgilinin sadece kirpiğinin değil aynı zamanda gamzesinin de ok (tîr) olduğu beyitlerle de karşılaşmaktayız. Yine bu durum karşısında hayatından memnun olan, bu durumdan mutluluk duyan bir âşık tipiyle karşılaşılmaktadır:

Tîr-i gamzen dostum sehm-i sa' âdetdür bana

Her ne kim senden gelür 'ayn-ı 'inâyetdür bana (496)

Tîr-i gamzen ey kemân-eburû senün cândan geçer

Kim sana gönlin virürse başdan cândan geçer (556)

Îsâ gibi nefesi hayat kaynağı olan sevgilinin gamzesinin attığı okların peykanları bir araya gelerek gönül kuşuna demirden bir kafes olmuştur:

Tîr-i gamzenden kalan peykânlar ey 'Îsî-nefes

Cem' olup dil murgına oldu demürden bir kafes (651)

Sevgilinin gamzesi kayın ağacından yapılmış oktur. Kaşı da kemandır:

Hadeng-i gamzen olupdur egerçi tîr-i belâ

Kazâ kemânı degül mi efendi kaşun yâ (508)

Bir başka beyitte kirpikler âşığa ok çekerken gamzeler de hışımla âşığa kılıç çekmektedirler:

Beni gördükçe müjen ey kaşı yâ tîr çeker

Hışm idüp gamzelerün üstüme şemşîr çeker (572)

Gamzelerin mızrağa teşbihi de söz konusudur:

Dil-i hûnînün o tîr-i müje dem-sâzı geçer

Nîze-i gamzesinün ‘ âşıkına nâzı geçer (573)

Yaraya örümcek ağı basmanın iyileştirici özelliği olduğu yolundaki inanişâ⁹⁷ yer verilen beyitte sevgilinin attığı okun, ciğerde durmadan kanayan bir yara açması anlatılmıştır:

Ciğerde turmaz akar hûn-ı zahm-ı tîr-i nigâr

Örümcek ağı basar üstüne bu cism-i nizâr

⁹⁷ Örümcek ağının yaraların kanını durdurucu bir özelliği vardır ve halk arasında kanayan yaraların kanını durdurmak için sigara külü, tuz gibi maddelerin yanında örümcek ağı da kullanılmıştır. Bkz. M. Necati Sefercioğlu, “*Divan Şiirinin Gerçek Hayatla Bağlantısı*”, http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/nejat_sefercioglu_divan_siiri_gercek_hayat.pdf.

ii. Kurban Ayı, Kurban Bayramı

Sevgilinin kaşıyla ilgili kullanılan bir diğer benzetme de kurban ayı ve bayramıyla ilgilidir. Sevgilinin kaşının güzelliği karşısında ona canını kurban etmeye hazır olan bir âşık bulunmaktadır:

Cânı kurbân itdüren ‘uşşâka kaşun yayıdur

Ey güneş yüzlü kaşun benzer ki kurbân ayıdur (602)

Dil oldı hedef tûrine ol kaşı kemânun

Kurbân olayın ‘îd-i visâline ben anun (683)

iii. Merdiven (Nerdbân)

Sevgilinin âşığa attığı okların merdivene teşbih edilmiştir:

Çıkdukda çâh-ı sîneden ey kaşları kemân

Cân-ı za‘îfe oklarını eyle nerdbân (764)

iv. Nâme

Sevgilinin kirpik okları güzellik nâmesidir. Âşığın ölümüne sebep ise kılıç gibi kesin bakışlarıdır:

Nâme-i mihr ü mahabbet güzelüm tîründür

Katlüme hüccet-i kâti‘ ise şemşîründür (595)

ç. Hat

(1)Umumi Olarak Hat

Sevgilinin güzellik unsurlarının bölümler halinde anlatıldığı mecmuada yer alan başlıklardan birisi de “Hat-1 Müşgîne Münâsib Olan Eş‘âr-1 Safâ”dır. Bu başlık altında sevgilinin hattı ve bununla ilgili olan unsurlar yer almaktadır. Ancak başka güzellik unsurları ile birlikte başka başlıklar altında da hatla karşılaşılmaktadır.

Hatla kastedilen sevgilinin ayva tüyleridir. Yüzde bulunmasıyla güzellik unsurları arasında yer alan hat, “sebz, hızır, çemen, benefşe, ayet, ecel, ömr-i câvîdan, Mesih” gibi unsurlara teşbih edilmiştir.

Sevgilinin gül gibi güzel yüzünde bulunan hat, âşığın aklını başından almaktadır:

Gül yüzi üzre gubâr-1 hatt-1 yâr

Eyledi sabr u karârum târ u mâr (4049)

Sevgilinin gün olarak takdim edilen yüzü ile üzerindeki koyu rengiyle geceye benzetilen hattı birbirine tezat olmasıyla birlikte sevgiliye ayrı ayrı güzellik katan iki unsur olarak tasavvur edilmiştir. Nasıl ki geceyi ve gündüzü yaratan birse sevgilinin yüzünü de hattını da yaratan birdir:

Hoş yaraşur cemâlüne bu hatt-1 müşg-bâr

Âmentü bi’llezî halaka ’l-leyli ve ’n-nehâr⁹⁸ (4052)

⁹⁸ “Geceyi ve gündüzü yaratana iman ettim.”

Sevgilinin reyhan hattının üzüntüsünden âşğın inleyen teni, sevgilinin yoluna toprak olacaktır:

Hatt-ı reyhânun gamından ey nigâr-ı şîvekâr

Reh-güzârunda ten-i zârûm n'ola olsa gubâr (4051)

Sevgilinin hattının gamıyla canından olan âşğın mezarı menekşe bahçesine dönecektir:

Hattun gamıyla ger olam ey serv-i gül-^ç izâr

Tâ haşr olunca ola mezârûm benefşezâr (4042)

Âşğın gönlünü almaya, aşkla onu harap etmeye kararlı olan sevgili, hattından sayısız asker çekip âşğın üzerine gönderir:

Hattı ^ç asker çekdi yârûn bî-^ç aded

Cümle dil şehri harâb oldu meded (4022)

Sevgilinin saçı ve hattı karınca ve yılanla teşbih edilmiştir. Sevgilinin hattı, ölse bile âşğın gönlünden çıkmayacaktır. Onları içinde mezara dahi götürecek olan âşık mezarının karınca ve yılan dolu olmasından çekinmektedir. Bu hayali tasarımda saçın ve hattın şekil itibarıyla yılan ve karıncaya benzetilmesi söz konusudur:

Çıkmaya dilden dilâ sevdâ-yı hatt u zülf-i yâr

Bilem anı kim ölicecek tola kabrüm mûr u mâr (4063)

Sevgilinin ayva tüyleri yüzünü kaplamış sanki koyu renkli bir örtü örtmüştür ve âşığın onu seyretmesine engel olmaktadır:

Seyr-i cemâle mâni^ç olup hatt-ı müşg-nâb

Çekdi ^ç izârı dil-bere bir ^ç anberîn nikâb (3991)

Hat sadece sevgilinin güzellik unsuru olarak değil bazen de sevgilinin güzelliğini örten unsur olarak karşımıza çıkar. Sevgili tıraş olduğunda güzel yüzünden aşkın sırları ortaya dökülecektir. Âleme güzellik yayılacaktır:

Yârun kaçan ki hatt-ı gubârı terâş olur

Esrâr-ı ^ç ışk sûret-i hüsninde fâş olur (4091)

Hatt-ı nev-hîzi terâş itdükçe dil-ber hûb olur

Hüsn-i ^ç âlem-gîri artar tâze bir mahbûb olur (4093)

Sevgilinin hattının tıraş edilmesini gerektirecek şekilde uzaması âşığın istemediği bir durumdur. Hatta bu durum onu sevgiliden soğutur. Ancak onun başka güzellik unsurlarını gören âşık, yaptığından utanarak geri adım atar:

Hattını geldidyü⁹⁹ her kim ki o mehden usanur

Çeşm-i ebrûsına baksa yine kendü utanur (4070)

Hattın söz konusu edildiği kimi beyitlerde –yukarıda da örnekleri görüldüğü üzere– bu tüylerin kesilmesi, tıraş edilmesi imajıyla da karşılaşılır. Sevgilinin güzellik unsurlarından olan hat, âşıkların aklını almakta, ortaya fitneler salmaktadır.

⁹⁹ “geldi diyü” kelimeleri vezin zaruretiyle bu şekilde okunmuştur.

Dolayısıyla da kılıçtan geçirilmeleri gerekmektedir. Hat esasında bir güzellik unsuruyken bu hattın tıraş edilmesi de âşıkların aklını başından alan, onları helak eden bir durum olarak değerlendirilmiştir:

Hatt-ı ruhın tâze terâş itdi yâr

Geçdi kılıçdan fiten-i rûzgâr (4039)

Terâş idüp ruhunda hatt-ı ‘anber-bârını tekrâr

Helâk itdün yine ‘uşşâkı hey âfet güzellik var (4062)

Hatla birlikte aynı beyitte başka güzellik unsurlarının da söz konusu edildiğini görmekteyiz¹⁰⁰:

‘Ârızun safha-i gül-berg hatun reyhândur

Dehenün hokka-i pür-dürr ü lebün mercândur (4081)

Sanma hat-ı la‘l ile görinen o dehândur

Sürh ile iki lafzun arasında nişândur (4080)

‘Ârızun safha-i gül-berg ü hatun reyhândur

Dehenün hokka-i pür-dürr ü lebün mercândur (4117)

¹⁰⁰ Benzer örnekler için bkz. ağız: 4019; boy:4032; hal: 3977; dudak: 3979, 3990, 4008, 4053, 4094; gerdan: 4059; kaş: 4095; saç: 3988, 4069, 4108; yanak: 3978, 3993, 4032, 4042, 4054.

(2) Hat İle İlgili Benzetmeler

i. Çemen, Sebze, Benefşeşâr

Hattın bu unsurlara teşbihi, bunların yüz denilen gülşende bitiyor olmasıyla ilgilidir. Bu motifler, genellikle menekşe, reyhan gibi çimenliği ve yeşilliği çağrıştıran kelimelerle birlikte kullanılmışlardır.

Gönül ehli kimseler yani âşıklar, sevgilinin yeşil renkli hattına reyhan demektedirler. Âşık da sevgilinin hattı karşısında hayranlığını gizleyemez oraya sebze mi dese, benefşe mi dese karar veremez:

Hatt-ı sebzüne ki dirler ehl-i dil reyhân ana

Sebze midür yâ benefşe kalmışam hayrân ana (3971)

Sevgilinin yanağının bağında bulunan mis kokulu tüyler cennet bahçesinde açılmış menekşeler gibidir:

Bâg-ı ruhında ol sanemün hatt-ı müşg-bâr

Sahn-ı iremde tâze açılmış benefşeşâr (4045)

ii. Hızır, Hz. İsa (Mesih)

Hızır, İlyas peygamberle birlikte ölümsüzlük suyundan içtiğine inanılan kişidir. Hızır aynı zamanda yeşillik, yeşerme, tazelik demektir. Sevgilinin hattı Hızır olarak, çoğunlukla dudağı da âb-ı hayât olarak tasavvur edilir.

Sevgilinin hattı Hızır, kendisi can olan, âşığa da canlar bağışlayan dudağı da çeşme-i hayvân yani ölümsüzlük suyunun çeşmesidir. Ondan içenler de sonsuza kadar ölümü görmeyeceklerdir:

Hızrdur gûyâ hatun la' lün olupdur cân ana

Anun içündür makâm ol çeşme-i hayvân ana (3970)

Hızr-ı hatun yanında lebün çeşme-i hayât

Nûş eyleyen kişi ebedi görmeye memât (4009)

Sevgilinin mis kokulu saçının gölgesinde olan hat, Hızır olmuştur ve ömrü sonsuzluğa ulaşmıştır:

Hatt-ı sebzün sâye salmış zülf-i müşg-efşân ana

Hızrdur olmuş müyesser ' ömr-i bî-pâyân ana (3972)

Ölümsüzlüğe ulaşan Hızır ve İlyas peygamberlerin, darda kalan insanlara yardım ettikleri inancıyla da beyitlerde karşılaşmaktayız:

Hatı geldükde vefâ eyledi ol yâr sana

Ey gönül Hızır yitişdi hat-ı dil-dâr sana (3973)

Yine hattın ve hat ile ilgili unsurların Hızır'a teşbihiyle birlikte sevgilinin dudağının Hz. İsa'ya teşbihi de söz konusudur. Sevgilinin hattı ve dudağı ölüye can veren Hızır ve Mesih gibi tasavvur edilmiştir:

Hatt-ı ruhunla la' l-i lebün ey melek-sıfât

Hızr [u] Mesîh gibi virür mürdeye hayât (4008)

Sevgilinin dudaklarının sonsuzluk suyu olduğu beyitte hat Hızır'dır.
Gezinirken fark etmeden dudakların yanına yani âb-ı hayâta gelmiştir:

Degüldür hatt ki etrâf-ı leb-i cânâna gelmişdür

Gezerken Hızır nâ-geh çeşme-i hayvâna gelmişdür (4099)

iii. Ayet, Besmele, Tefsir

Hat, şekli itibarıyla yazı ile ilgili olan ayet ve besmele gibi kavramlara da teşbih edilmiştir. Sevgilinin iki yanağı arasındaki hattı iki satır arasındaki besmele yazısı gibidir:

İki ruhsârı hattıyla lebinde hatt-ı rûh-efzâ

İki satr ortasında şekl-i bismi'llâhdur gûyâ (3978)

Sevgilinin yanağının ya da güzelliğinin Kur'ân-ı Kerîm'e teşbih edildiği beyitlerde sevgilinin hattının ayete teşbih edildiği dikkati çeker:

Hatt-ı reyhân ile ol zîbâ 'izâr

Sanasın mushafdur âyet ber-kenâr (4040)

Mushaf-ı hüsnünde hattun oldı âyet ber-kenâr

Ruhları şems-i duhâ ve'l-leyldür zülf-i nigâr (4046)

Kûşe-i haddünde hattun didüm olmuş âşkâr

Didi mushaf üzre yazılmışdur âyet ber-kenâr (4047)

Beni meşgûl-i esmâ iden ol yâr-ı müzellefdür

Anun hatt-ı siyâhı âyet ü ruhsâr-ı mushafdur (4098)

Yine benzer beyitlerde sevgilinin hattı, Mushaf'a benzeyen güzeliğinin tefsiri olarak tahayyül edilmiştir:

Hatt dime kim rûy-ı yârun bâ' is-i tagyîridür

Mushaf-ı hüsnün hat-ı reyhân ile tefsîridür (4076)

iv. Ecel, Can, Sonsuz Hayat, Kıyamet

Sevgilinin hattının çıkmasının ayrılık nişanı olarak tasavvur edildiği beyitte hat, rengi dolayısıyla kıyameti haber veren dumana teşbih edilmiştir:

Hattun belürdi ' âşika fûrkat nişânıdır

Tutdı cihânı dûd-ı kıyâmet nişânıdır (4078)

Sevgilinin hattı Hızır, dudağı Mesih'tir. Aşk hastası olan âşık için de bunlardan birincisi ecel olurken diğeri can bağışlayandır:

Hatt u lebün ki Hızır u Mesîhâ nişânıdır

Ben hastenün biri eceli biri cânıdır (4079)

Sevgilinin hattı hem ecele hem de sonsuz hayata teşbih edilmiştir:

Hat-ı la' lün senün ey cân ' âlem-i rûh-ı sâîdür

Eceldür dirler ammâ bana ' ömr-i câvidânîdür(4077)

v. Sipahi, Karınca, Duman, Fitne, Mektup

Bütün bu benzetmelere ilave olarak birkaç beyitte sevgilinin hattının “sipahi, karınca, duman, fitne, mektup” gibi unsurlara teşbih edildiğini de görüyoruz:

Devr-i hüsnünde hatun zulm ile cân u dil alur

Bir sipâhî gibi kim yılda iki hâsıl olur (4092)

Çıkmaya dilden dilâ sevdâ-yı hatt u zülf-i yâr

Bilem anı kim ölicecek tola kabrüm mûr u mâr (4063)

Hatt-ı ruhın tâze terâş itdi yâr

Geçdi kılıçdan fiten-i rûzgâr (4039)

Hattun belürdi ' âşîka fûrkat nişânıdır

Tutdı cihâmı dûd-ı kıyâmet nişânıdır (4078)

Mümkün olmaz kim nigârün hadd-i mergûbun görem

Ola kim bir gün İlâhî hatt-ı mektûbun görem (4551)

d. Saç

(1)Umumi Olarak Saç

Sevgilinin güzellik unsurları arasında yer alan saç şiirlerde oldukça fazla yer tutmakla birlikte mecmuada ayrı bir başlık altında değerlendirilmemiş olan konulardandır. Ancak değişik yerlerde farklı farklı vesilelerle saç ile ilgili teşbihlere rastlanmaktadır:

Sünbülleri girihlerini çözdü çün nigâr

Bir hüsn dahı bağladı yine o gül-^ç izâr (4465)

Nigârâ sünbül-i zülfün ne reyhân-ı semensâdur

Ucında nâfe-i çînün yüregi tolu sevdâdur (4489)

(2) Saç İle İlgili Benzetmeler

i. Sünbül

Sevgilinin güzelliğini tamamlayan unsur olan saç ve kâkül kokusu ve rengi dolayısıyla başta sünbül olmak üzere çeşitli unsurlara benzetilmiştir:

Nigârâ hâsilum zülf-i semen-bûyunda bir bûdur

Ki bu ^ç ömr-i dirâzumda benüm varum da bir budur (4490)

Yazmadı dehre Mânî-i sûret-nigâr-ı nakş

Zülfün gibi siyeh kalem-i sihrkâr-ı nakş (4515)

Nigârün zülfi olmuş ‘ârızında âba müstagrak

Sanasın sünbül-i terdür gül-i sîr-âba mütagrak (4523)

e. Yanak

(1) Umumi Olarak Yanak

Yine sevgilinin güzellik unsurları arasında yer alan ve yüz ile birlikte anılan unsurlar arasında yanak yer almaktadır. Mecmuada ayrı bir başlık altında değerlendirilmeyen ancak çeşitli unsurlarla birlikte farklı bölümlerde yer alan yanağın rengi dolayısıyla güle, laleye teşbihi söz konusudur:

Sünbülleri girihlerini çözdü çün nigâr

Bir hüsn dahı bağladı yine o gül-‘izâr (4465)

(2) Yanak İle İlgili Benzetmeler

i. Gül

Sevgilinin yanağının güle teşbihi renk bakımındandır. Bu güzel gül yanaklar karşısında ağlayıp inlemeleri de âşık bülbüle teşbih edilmiştir:

Gerçi ki nigârün ruh-ı âli güle benzer

‘Âşıklarınun nâlişi de bülbüle benzer (4478)

Nigârâ bâg-ı hüsnünde ruhun bir tâze ter güldür

Ana karşı bu dil feryâd ider şûrîde bülbüldür (4486)

ii. Lale

Yine sevgilinin yanağı renk bakımından laleye teşbih edilir:

‘İzâr-ı lâle-renginde nigârâ yine humret var

Meger var ise kanum dökmege gönülde niyyet var (4474)

4. Sevgiliye Ait Diğer Unsurlar

Sevgiliye ait unsurlar başlıkla halinde mecmuada yer almıştır. Ancak bazı unsurlar başlıklar altında değil de değişik başlıkların içine dağılmış şekilde bulunmaktadır. Biz de bütün bu unsurları ayrı başlıklar altında aşağıda inceleyeceğiz.

a. Şive ve Naz

Sevgiliye ait güzellik unsurlarının değişik başlıklar halinde toplandığı mecmuada sadece sevgilinin fiziksel güzelliği değil onun ruhsal yönü de ele alınmıştır. Bu çerçevede sevgilinin naz ve işvesinin anlatıldığı “Şîve vü Nâza Münâsib Olan Eş‘âr Budur” başlığı altında sevgilinin bu özellikleri ve âşığın bu durum karşısındaki tavrı üzerinde durulmuştur.

Âşık nazlı sevgilisine naz yapmayı çok yakıştırmaktadır. Hatta edası ondan daha güzel olan başka bir sevgilinin bulunmadığını söylemektedir:

Nâzenînüm haylî nâzîkdür yaraşur nâz ana

Şîve şehrinde müsellemdür nazîr olmaz ana (1427)

Nâz ana sat ki harîdârun ola

‘Işk ana kıl ki talebkârun ola (1428)

Sevgilinin naz ve işvesi onun uzun boyuna yakışan bir elbise gibidir. Zaten o, öyle güzeldir ki ne giyse ona yakışacaktır:

Libâs-ı nâz u şîve kâmet-i dil-cûna lâyıkdur

Bu hüsn ile ne geysen sana sultânım yaraşukdur (1469)

Sevgili, kendisinden naz bekleyenleri kırmamakta ve naz isteyen naz yapmaktadır:

Çi nâzest în ki bâ-ehl-i niyâz ân dil-sitân dâred

Çi istignâst k’ân ârâm-ı cân-ı bî-dilân dâred (1441)

(“O gönül alan (sevgilinin) nazı, isteyenlerine nasıl bir nazdır. Âşıkların gönlünün eğlencesi nasıl bir aza kanaat etmektir.”)

Sevgilinin bu işvesi, sitemi ve kini sadece bir sevgiliye değil bütün güzellerin ortak özelliklerindedir:

Ne hemîn şîve-i yârem sitem ü kîn bûdest

Dil-berân-râ heme îñ şîve-i âyîn bûdest

(*“Sitemkâr olmak sadece benim sevgilimin tarzı değil, bu tarz bütün sevgililerin âdetidir.”*)

Sevgili sadece fiziksel özellikleri ve boyuyla değil aynı zamanda gülümsemesi, edası, nazı, cilvesi ve şivesi ile de güzeldir. Bu özelliklerin hepsi ona yakışmaktadır. Bu çeşit çeşit eziyetlerden de âşık şikâyetçi görünmemektedir:

Nedür bu handeler bu ‘ işveler bu nâz u istignâ

Nedür bu cilvelerle şîveler bu kâmet-i bâlâ (1429)

O şîvelerle tebessüm o nâzlarla ‘ itâb

O handelerle tekellüm o ‘ işvelerle hitâb (1435)

O sâhirâne bakışlar o ‘ işvelerle ‘ itâb

O şâ‘ irâne kelâm[lar] o nûktelerle cevâb (1436)

Geh nâz u gehî cevır [ü] gehî fitneler eyler

Bu şîve ile ‘ âşık gel gör neler eyler (1456)

Hatta o meydana çıkıp salına salına naz ve eda ile yürüyünce onun boyunu, endamını gören servi ona kul, köle olur:

Kaçan kim nâzenînüm izz ü nâz ile hırâm eyler

Nihâl-i kâmetine serv-i âzâdı gulâm eyler (1457)

Sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda tabiatıyla da güzel olan bu sevgili, âşık için yaratılmış gibidir:

Ser-tâ-be-pâ-yı to heme matbû tab hâ

Gûyâ berây-ı hâtır-ı mâ âferîdeî (1437)

(*“Sen baştan ayağa kadar tüm huyların sevimlisin. Sanki bizim hatırimız için yaratılmış(sın).”*)

Sevgili put kadar güzeldir ve taştan yapılmış bir put gibi konuşmamaktadır. Bu durum âşığı üzmesi gerekirken sevindirmektedir. Çünkü sadece kendisiyle değil aynı zamanda rakiple de konuşmamaktadır:

Zi-nâz gerçi suhen bâ-men ân sanem ne-koned

Bedîn hoşem ki suhen bâ-rakîb hem ne-koned (1440)

(*Gerçi o putum naz yüzünden benimle konuşmuyor ama buna seviniyorum ki rakibim ile de konuşmuyor.”*)

Âşığın aşkının sürüp gitmesi ve her zaman peşinden koşması konusunda sevgiliye öğütlerin verildiği beyitlerle de karşılaşmaktayız. Sevgili edasını sürdürdüğü müddetçe âşık onun peşinde koşacak, naz etmeye devam ederse de her zaman yolunda canını vermeye hazır bulunacaktır:

Ana nâz eyle ki cânıyla talebkârun ola

Ana sat şîve metâ in ki harîdârun ola (1426)

Sevgilinin “anka”ya teşbih edildiği beyitte sevgili nazının sadece âşığa geçtiğini bilmektedir. Bunun için de sorguç olarak kullansın diye “Kaf Dağı”nda şehperini gönderir:

Gördi mahsûs olduğın ‘âlemde istignâ bana

Şeh-perin gönderdi sorguç Kâfdan ‘ankâ bana (1434)

Âşığa nazının geçtiğini bilen sevgili âşığı görünce nazlanır:

Gördüğünce bizi ol şûh-ı püser nâzlanur

Bilür âşüftesiyüz nâzı geçer nâzlanur (1465)

Yine başka bir beyitte âşığın kendisinin nazına katlandığını bilen sevgili bir çocuğun bakıcısına yaptığı gibi naz yapmaktadır:

Yâr gördükde beni şiveye âgâz eyler

Tıfl lâlâsına gûyâ ki turup nâz eyler (1454)

Sevgilinin nazına kıymet biçmek mümkün değildir. Kim ona kıymet biçtiğini söylerse yalan söylüyordur:

Güzel kim eyleye nâzı ana olmaz bahâ kıymet

Yalan söyler Hudâ hakkı bulam diyen ana kıymet (1438)

Âşık için sevgilinin nazı güzeldir. Bu güne kadar o naz sayesinde gelmiştir. Bundan sonra da nazla var olacaktır:

Hoşest nâz-ı to ey serv-i gül-‘ izâr me-râ

Be-nâz-perver-i ‘ ışkam be-nâz dâr me-râ (1431)

(“Ey gül yüzlü selvi benim için senin nazın güzeldir. Aşkın nazı içinde yetişmişim. Beni nazla tut.”)

Bu kadar naz, işve ve cilve karşısında âşğın şikâyet etmesi beklenir. Ancak tam tersi bir durum söz konusudur. Âşık bu durumdan o kadar memnundur ki sevgili naz yapmaya başlayınca gölünü de canını da seve seve verir:

Her geh ki yâr şîve vü nâz ibtidâ koned

‘ Âşık kesî boved ki dil ü cân fedâ koned (1142)

(“Her (ne) zaman ki sevgili nazlanmaya ve işvelenmeye başlarsa, âşık gönlünü ve canını feda etsin.”)

Sevgili naz, şive, cevır, işveyle kendisine âşık olanları öldürmektedir. Âşık da bu durumdan şikâyetçi değildir ve bunu kendisi de dile getirmektedir:

Gâh şîve gâh ‘ işve gâh cevır ü gâh nâz

Öldürür ‘ uşşâkı bu nev‘ ile itmez ihtirâz (1472)

Nâz yâra yaraşur ‘ âşık-ı miskîne niyâz

Sanma cevıründen şikâyet eyleyem ey dil-nüvâz (1474)

Âşık, kendisine bu kadar naz yapan, hatta naz yapma konusunda bile nazlanan, eziyet eden sevgilinin bu eziyetlerinde mutlu olmakla birlikte, başkalarına cevri ü cefasının az olmasından şikâyet etmektedir:

Nâz eylemek ‘ adûya cefâ bana nâz durur

Cevri ü cefâsı ol sanemün gayra az dur[ur] (1466)

Sevgili, âşığın gönlünü naz ile yağmalamıştır. Sevgilinin saçına olan âşkî da miskin âşığı darmadağın etmiştir:

Şîve-i nâz ile gâret eyledi gönlüm o yâr

Kâkûli sevdâsı hod miskîni itdi târ u mâr (1445)

Sevgili âşıkla bir konuşur bir konuşmaz, naz yapar. Âşık için bu durum o kadar da zor bir durum değildir. Zaten o sevgili ilk konuştuğu zaman ona âşık olmuştur:

Bana geh söylemedi nâz ile geh söyledi yâr

Dir dimez şîve ile kıldı beni ‘ âşık-ı zâr (1446)

Naz ile âşığın gönlünü alan sevgili artık muradına ermiştir ve âşık artık ne kadar yalvarsa da faydasızdır. Dönüp ona bakmamaktadır:

Aldı gönlüm gerçi yüz kez nâz idüp ol serv-i nâz

Şimdi meyl itmez bana bin âh idüp kılsam niyâz (1473)

Sevgili bir padişahdır ve şiveyle, nazla, handeyle gönülleri almaktadır:

Nedür bu şîvelerle nâzlarla dil-rübâlıklar

Nedür bu handelerle pâdişâhum dil-güşâlıklar (1458)

Nedür bu nâz u istignâ nedür bu dil-rübâlıklar

Nedür bu mîrzâlıklar nedür bu pâdişâhlıklar (1459)

Naz yapmak ve vefasız olmak sevgili olmanın kuralıdır. Hatta bu naz öyle bir nazdır ki bitmek tükenmek bilmez:

Nâzenînün nâzı çok ammâ vefâsı az olur

A benüm çok sevdüğüm bu ne dükenmez nâz olur (1462)

Aslında hem âşık olmanın hem de sevgili olmanın belirli kuralları vardır. Karşısındaki kişiyi kendisine âşık etmek isteyen sevgili naz yapmalıdır ve gerçekten âşık olan kişi de bu naz karşısında canını vermeye hazır olmalıdır:

Nâz eylemeyen dil-bere ' âşık mı olurlar

Cân oynamaga yolına sâdık mı olurlar (1460)

Sevgili olmanın kurallarını sadece âşığın ağzından duymamaktayız. Aynı zamanda sevgili de durumun farkındadır; yani yaptıklarında kasıt vardır:

Didüm ol şûh-ı cefâ-pîşe iken nâzlanur

Nâz ile güldi didi nâzük olan nâzlanur (1464)

b. Gam ve Gussa

(1) Umumi Olarak Gam ve Gussa

Mecmuada bu konu etrafında oluşturulmuş beyitler “Gam u Gussa Firâk u Cevr-i Cânân Meclisidür Bu” başlığı altında ayrı bölüm olarak sunulmuştur. Sevgilinin güzellik unsurlarının yanı sıra söz konusu edilen özelliklerinden birisi de onun aşığa ettiği eziyetlerdir. Sevgiliden bir gece ayrı kalmak bir ömür ayrı kalmak gibidir. Bu durumda sevgiliye bir türlü kavuşamayan âşığın ömrü sonsuz bir ömür gibidir:

Sayılırsa ‘ömrden ey dil şeb-i hicrân bana

Belki virmiş Hak Te‘âlâ ‘ömr-i bî-pâyân bana (1586)

Sevgilinin gönlünde vefa ve sevginin zerresi yoktur. Bu yüzden hiç durmadan âşığa sayısız eziyetler etmektedir:

Yok durur bir zerre gönlinde dilâ mihr ü vefâ

Her dem ol meh bî-had eyler ‘âşika cevri ü cefâ (1571)

Yâ Rab bu hüsn-i hulk ile ol yâr-ı pür-cefâ

Ben mübtelâya mihr kılup eylemez vefâ (1577)

Onun ayrılığından âlem, âşık için bir matem evine dönmüştür ve âlem maviler giyerek onun için matem tutmaktadır. Burada eski Türklerdeki matem rengini mavi olması anlayışıyla karşılaşmaktayız:

Olalı hecründe ‘âlem hâne-i mâtem bana

Dâ’imâ gökler geyüp mâtem tutar ‘âlem bana (1589)

Sevgilinin âdeti hem cefâ etmek hem de vefâ göstermektir. Ancak âşığa ikisini de göstermemektedir:

Yâr kim ‘âdetidür gâh cefâ gâh vefâ

Garazı bana belâdur ne vefâ ne cefâ (1574)

Âşığın ömrü cefa çekmekle ve üzüntü ile geçmiştir. Sevgili hiçbir zaman bu durum karşısında insafa gelmemiş ve sadece âşığa değil hiç kimseye vefa göstermemiştir:

Geçdi ‘ömrüm itmedün ‘ahde vefâ ey pür-cefâ

Lâ-cerem ‘ömr eylemez hergiz kimesneye vefâ (1573)

Ama durum her zaman böyle değildir. Âşığa vefâ göstermeyen sevgilinin başkalarına vefâ göstermekten kaçınmadığı zamanlar da vardır:

Bir gün terahhum itmedün ey bî-vefâ bana

Dâ’im vefâlar ellere her dem cefâlar bana (1591)

Zaten sevgiliden vefâ göreceğini bilse âşık bir ömür sabr edip bekleyecektir:

Şâyed vefâ ide diyü ol yâr-ı pür-cefâ

Sabr eyler idüm eylese ‘ömrüm eger vefâ (1578)

Didi ölme sabr kıl bir gün vefâ idem sana

Sabr iderdüm eylese ‘ömr-i ‘azîzüm ger vefâ (1602)

Gam, âşığın başında taç, elinde fakirlik ve zahmet esasıdır. Bunlar sayesinde âşık zamanının yokluk sahibi kişisi olmuştur:

Başumda tâc gam elümde ‘asâ-yı fakr u ‘anâ

Benem zamânede sâhib-livâ-yı fakr [u] fenâ (1562)

Gam köşesinde dert, zahmet ve üzüntüyü kendisine arkadaş edinmiş olan âşığın arkadaşı, üzüntü ve bela; eğlencesi, kaygı olmuştur:

Künc-i gamda hem-nişînüm mihnet ü derd ü ‘anâ

Hüzn enîsüm gussa eglencem celîsümdür belâ (1564)

Âşık, ayrılık köşesinde bir an bile yalnız kalmamıştır. Üzüntü ve dert onun gönlüne girerek ona yoldaşlık etmiştir:

Komadı kûşe-i fûrkatde bir lahza beni tenhâ

Gam u gussa bugün gâyetle girdi gönlüme cânâ (1565)

Âşığın çılgın gönlü ayrılığın derdiyle derman bulmaktadır. Bu ilaç onu iyileştireceğine âşkından daha da çıldırmış hale getirmektedir:

Dil-i şeydâ firâk-ı derdle dermândadur derdâ

‘Îlâc itdükçe artup oldı belki ana her şeydâ (1570)

Bütün bunlara rağmen durumundan memnun bir âşık portresiyle karşılaşılmaktadır:

Mümkin olduğınca eyle cânuma cevri ü cefâ

Çünkü ye's itdüm visâlünden senün ey bî-vefâ (1567)

Ancak zaman zaman halinden hoşnut olmayan bir âşık tipi de karşımıza çıkmaktadır:

Lâyık mıdır ki cevri idesin yok yire bana

Bir 'âşık-ı belâ-zedenüm n'eyledüm sana (1588)

Gam gussasını dirsem gâyet uzar hikâyet

Hercâyî yâr elinden yirden göge şikâyet (1667)

Âşığın üzüntülü gönlünde mutluluğun eseri bile bulunmaz. Çünkü sevgili, ona zerre kadar sevgi ve vefa göstermemektedir:

Nice olsun kalb-i mahzûnumda âsâr-ı safâ

Eylemez bir zerrece ol mâh-rû mihr ü vefâ(1575)

Âşık sadece sevgilinin derdiyle uğraşmaz. Aynı zamanda ağyarda kendisine eziyet eder. Dahası âşığın gönlü bile sevgiliden yanadır:

Yâr cevri bir yana agyâr cevri bir yana

Gel gidelüm ey gönül sen bir yana ben bir yana (1598)

Derdümi ey yâr dir isem kimse yok benden yana

Gönlüme dirsem eger gönlüm dahı senden yana (1600)

(2) Gam ve Gussanın Benzetildiği Unsurlar

i. Ateş

Sevgilinin ayrılığı yakıcılığı ile ateşe teşbih edilir. Sevgilinin ayrılığının ateşinde öyle bir yanmaktadır ki cehennem ateşi bu ateşin yanında gül gibi kalmıştır:

Şol kadar kâr itdi cânâ âteş-i hasret bana

Nâr-ı dûzah gül gibidür âteşe nisbet bana (1586)

ii. Vadi

Sevgiliye ait unsurların vadiye teşbihi büyüklük dolayısıyladır. Sevgiliden gelen her şey, âşık için devasız bir derd gibidir. Ayrılık ise sonu olmayan bir vadi gibidir:

Bir devâsuz derd imiş gam yok durur dermân ana

Bir ‘aceb vâdî imiş fûrkat ki yok pâyân ana (1561)

c. Hamam

Sevgiliye ait unsurlar arasında ayrı bir başlık altında değerlendirilmiş olan unsur da hamamdır. Sevgilinin bulunduğu yer olarak ele alınan hamamla ilgili unsurlar ve benzetmeler “Hammâm-ı Pür-Safâya Münâsib Olan Eş‘âr Budur Ki Zikr

Olinur” başlığı altında verilmiştir. Genellikle sevgiliye kavuşmayı arzulayan âşığın buradaki beyitlerde bu arzusuna ulaştığı ya da sevgiliye çok yaklaştığı görülür:

Safâ sürdüm bugün hammâm içinde yâr ile tenhâ

Hele halvetde soydum ol perîyi eyledüm peydâ (3851)

Nihânî ol perî-rûyî idüp ihlâs ile da‘ vet

Bi-hamdi’llâh düşerdüm sûfiyâ hammâmda halvet (3860)

Hammâm içinde soysam u kucsam bedencügin

Salsam kolumı boynına öpsem dehencügin (3937)

Teninin rengiyle, kokusuyla ve tazeliğiyle goncaya benzeyen sevgili hamama girince ortalığı gül suyu kokusu kaplar:

Girdi hammâma yine nâz ile ol gonçe-i zîbâ

Bûy-ı gül-âb ile san halvet içi toldı dilâ (3850)

Sevgili hamamda gül suyu ile yıkanır. Bu durum hamamın sahn-ı çemene, sevgilinin güle, gül-âbın ise suya teşbih edildiği bir tablo içerisinde anlatılmıştır:

Girdi hammâm içine yâr gül-âb ile yunur

Sanasın sahn-ı çemen içre gül âb ile yunur (3867)

Sevgili, âşık ile hamama girince rakip hasta olur. Söz konusu edilen hamam olunca hastalık da terleme olur:

Germ-âbeye kaçan ki benümle gire habîb
 Derletme hasteligine ugrar hemân rakîb (3858)

Hamamda bulunmanın belirli ritüelleri vardır:
 Fünûnı fennini bilmek dilersen evvel ü âhir
 Fûta sıkmada tâs çalmakda paşmak silmede mâhir (3883)

Hamamdan çıkarken ayaklara su dökülmesi âdeti, sevgili hamamdan çıkarken aşğın gözyaşlarını sevgilinin ayağına dökmesi olarak tasavvur edilmiştir:

Çıksa germ-âbeden ol yâr perî-peykerümüz
 Su döker ayagina merdüm-i eşk-i terümüz (3885)

Hamamın sıcak olma sebebi sevgilidir. Sevgili soyunup hamama girince hamam utancından kızarır:

Hacletinden kızarup derlemez idi hammâm
 Bî-tekellüf soyunup girmese ol şâh-ı be-nâm (3920)

Nice germ olmasun bi'llâh hammâm
 Seni koynına koymış ey gül-endâm (3926)

Dellâkın elini sevgilinin saçında gören âşğın başından aşağı kaynar sular dökülür:

Dest-i dellâkı görüp ol zülf-i ‘ anber-fâmnda

Başuma kaynar sular koyıldı dün hammâmnda (3942)

Bu başlık altında yer alan şiirlerde Vefa Hamamı ve Sofular Hamamı’nın adları anılmıştır:

Seyr-i pehlû itmege girmiş Vefâ Hammâmına

Bak ‘ adû-yı nâ-terâşun dostum endâmına (3952)

Müyesser olmadı halvetde görmek ol dil-ârâmı

Bu hammâmun egerçi Sûfîler Hammâmıdur nâmı (3968)

ç. Kûy-ı Yâr

(1) Umumi Olarak Kûy-ı Yâr

Mecmuada ayrı bir bölüm halinde ele alınan sevgiliyle ilgili unsurlar arasında sevgilinin “kûy”u yer almaktadır. “Kûy-ı Cânâna Münâsib Olan Ebyât-ı Lâtif” başlığı altında sevgilinin kûyu, “Kâbe, kible, Merve, cennet, Mescid-i Aksâ” gibi mekânlara teşbih edilmiş ve bu yerler vasıtasıyla sevgilinin “kûy”una üstünlük atfedilmiştir. Kûy-ı yar sevgilinin mekânıdır. Üstün niteliklere sahip olan sevgilinin bulunduğu mekânın da kutsallık taşıması doğaldır.

Sevgiliye kul, köle olmak isteyen ve bundan büyük mutluluk duyan âşık için sevgilinin kûyunda padişah olmak bir nevi kulluk, kul olmak ise padişahlıktır:

Pâdşehlik kûy-ı dil-berde gedâlıkdur bana

Kûy-ı di-berde gedâlık pâdşâhlıkdur bana (5188)

Âşık, sevgilinin kûyuna ulaşmak için varını yoğunu ortaya koymaktadır. Âşığı sevgilinin mekânına çekense onun suyu ya da toprağıdır. Burada insanın çamurdan yaratılmış olmasına telmih yapılarak âşığın yaratıldığı çamurun sevgilinin kûyunun toprağından suyundan karıldığı belirtilmeye çalışılmıştır:

Bî-ser ü pâ 'azm-i kûy-ı yâr kıldum ben garîb

Bilmezem âbum mı yâ hâküm çeküpdür yâ nasîb (5195)

Sevgilinin kapısında bekleyen âşıklar, onun kapısında kapıcıdırlar:

Kapunda mübtelâlar isterin der-bânun olsun hep

Kabûl it pâdşâhum bende-i fermânun olsun hep (5199)

Âşık, sevgilinin eşiğinde bulunmaktan memnundur. Her ne olursa olsun, hiçbir şekilde oradan ayrılmak istememektedir:

İşigünden gitmezin ey mâh-ı garrâ bir yana

Gök yire inüp eger oldursa dünyâ bir yana (5190)

Sevgilinin kûyunda olmak onu o kadar mutlu etmektedir ki sevgilinin kûyunun köpeklerinin ayak izleri âşığa gül gibi görünmekte, bu köpeklerin sesleri bülbül sesi gibi hoş gelmektedir:

Her nişân-ı pâ-y-ı seg kûyunda bir güldür bana

İtlerün âvâzesi feryâd u bülbüldür bana (5153)

Âşığın gönlü, sevgilinin kûyunda feryat eden bir kuş olarak tasavvur edilmiştir. Bu öyle bir kuştur ki orayı cennete çevirir ve yanında bülbül ötmeye cesaret bile edemez:

Figân idüp olur kûyında yârun murg-ı dil gûyâ

Ne kuşdur kim öte yanında anun bülbül-i şeydâ (5156)

Ser-i kûyında yârun nâle eyler bu dil-i şeydâ

Şu bülbül gibi kim gülzâr-ı cennetde olur gûyâ (5155)

Sevgilinin eşiğinin toprağı “ser-çeşme-i hayvân”a, kapısı “matla‘-ı hûrşîd-i dırahşân”a teşbih edilerek üstün vasıflarla yüceltilmiştir:

İşigün hâkine ser-çeşme-i hayvân dirler

Kapuna matla‘-ı hûrşîd-i dırahşân dirler (5306)

Sevgilinin yüzünü görmeyi arzu eden âşık için bunun gerçekleşmemesi ızdırap ve ağlama sebebidir:

Gül yüzün kûyunda hiç göstermedün gitdün bana

Nakd-i eşküm gelsün ey serv-i revânum yoluna (5189)

(2) Kûy-ı Yâr İle İlgili Benzetmeler

i. Ka'be, Merve, Mescîd-i Aksâ, Kible, Secdegâh

Sevgilinin kûyunun bu unsurlara teşbihi kutsallık nedeniyledir. Âşığın sevgilinin kûyu haricinde bir yeri secdegâh etmesi ve kible kabul etmesi haramdır:

Harîm-i Ka'be-i kûyun yiter penâh bana

Harâm ola dahı bir gayrı secdegâh bana (5150)

İşigün cânibine döndi bugün kible-nümâ

Ka'beden yüz çevirüp ey sanem-i hûr-likâ (5159)

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü üzere, sevgilinin mekânının Ka'be'ye benzetildiği beyitlerde tezat ilişkisi içerisinde kilise, put gibi İslamî inancın dışındaki kimi unsurlara yer verilmiştir:

Ka'be-i kûyuna dil varmağı kesb itdi safâ

Nice bir deyr-i cihân seyrini itsün sanemâ (5166)

Âşık için en büyük mutluluk, sevgilinin Kâ'be'ye benzeyen kûyuna varmaktır:

Ka'be-i kûyuna varmakda imiş zevk u safâ

Sa'y idüp biz giderek semtini tuyduk cânâ (5163)

Sevgilinin kapısının eşığının Merve'ye teşbih edildiği beyitte âşık, sevgilinin ayağının toprağının kendisi için göze çekilecek sürme olduğunu söylemektedir.

Ayrıca, yukarıdaki beyitte de bir örneği görüldüğü üzere, hac merasimi ile ilgili olarak Merve'nin yanında dolaylı olarak Safa da hatırlatılmıştır:

Âstânun Merve hakkı Ka'be-i ehl-i safâ

İki gözümçün ayagun toprağıdur tûtiyâ (5164)

Gönül ehli kimseler için sevgilinin kapısı Mescid-i Aksa, safâ ehli için ise Kâ'be'dir:

Erbâb-ı dile oldı kapun Mescid-i Aksâ

Ashâb-ı safâya nitekim Ka'be-i 'Ulyâya (5167)

ii. Cennet, İrem

Yine sevgilinin kûyuna kutsallık atfedilerek teşbih edildiği yerler arasında cennet yer almaktadır. Sevgilinin kûyu, onun orada bulunması sayesinde cennete dönmüştür. Âşığın bu noktada sevgiliden beklentisi kûyunu rakibin mekânı yapmamasıdır:

Cennet-i kûyunı me'vâ-yı 'adû itme şehâ

Koma âdem yirine düşmeni lutf it sanemâ (5165)

İrem-i kûyunı me'vâ-yı 'adû itme şehâ

Koma âdem yirine dîvi kerem kıl sanemâ (5174)

İrem dirken behişt-i kûyına yârun dil-i nâ-şâd

İrem bâgını bünyâda el urmamış idi şeddâd (5275)

Her kişiye cennet nasip olamayacağı için âşık da sevgilinin kûyunun kendisine nasip olamaması ihtimalinden endişe duymaktadır:

Eylemezse Hak bana kûyunda cânâ câ nasîb

N'ola olmaz her kişiye Cennetü'l-me'vâ nasîb(5197)

iii. Saray

Sevgilinin kûyu güzelliğiyle saray gibidir:

Bir serây-ı dil-güşâdur kûyun ey hûr-ı behişt

Kim anun yanında bir kasr-ı müsemmendür behişt (5237)

iv. Bostan, Dergâh, Dârü'ř-şifâ

Sevgilinin kûyu çeşitli vesilelerle bu unsurlara teşbih edilmektedir:

Bûstân-ı ser-i kûyunda idersen niçe zâr

Ruh-ı şeftâlûsını öpmege virmez ol yâr (5287)

Mübtelâlar ki seher dergeh-i cânâna gider

Pâdşeh kullarıdır hidmet-i dîvâna gider (5301)

Dil ki efgân iderek dergeh-i cânâna gider
Benzer ol şahsa ki feryâd ide dîvâna gider (5303)

İşigi dârü’ş-şifâsında bin oldı bîmâr
Kankı birine vire yâr cevâbın hey yâr (5317)

v. Gül

Sevgilinin kûyunun kırmızı güle teşbihi ile de karşılaşmaktayız:
Kim ki kûy-ı dil-bere berg-i gül-i ahmer dimiş
Yâsemenceş yüzi ag olsun ki rengîn-ter dimiş (5375)

d. Saz ve Söz

(1) Umumi Olarak Saz ve Söz

Mecmuada “Fasl-ı Sâz u Söz [ü] Makâmât (Sâz Faslıdur Bu Meclis Nagme-i ‘Uşşâkdan)” başlığı altında âşığın sevgili karşısındaki durumu verilmiştir. Özellikle de sâz ve makâmıla ilgili unsurlar, âşığın sevgiliye kavuşamaması ve bu durum karşısında aldığı tavrı anlatmak için teşbih unsuru olarak kullanılmıştır.

Saz ve sözün ele alındığı bu bölümde meclisde âşığın hemen yanında bulunan mutrib de söz konusu edilmiştir. Âşık buldukları meclisin sesinin gökyüzüne ulaşmasını istemektedir:

Şöyle uydur çeng ile meclisde nâyı mutribâ

Gögde gûş-ı Zühreye dinlet sadâyı mutribâ (3669)

Sevgili, âşığa eziyet etmeyi kendine kanun edinmiştir ve sevgilinin bu cefasından inleyen âşığın beli bükülmüş, çenge dönmüştür:

N'ola kaddüm dü-tâ oldıysa efgân ile çengâsâ

Bana cevri itmegi kânûn idindün ey melek-sîmâ (3673)

Durum sadece bundan ibaret de değildir. Beli bükülerek çenge dönen âşık, kanun gibi inlemekte, ney gibi bağrını delmekte, def gibi karar tutmamaktadır:

İnlesem kânûnveş çeng itdi kaddüm bir nigâr

Nâyveş bagrum delüp def gibi oldum bî-karâr (3682)

Derd ile sînemi def kâmetümi çeng itdün

Nâlemi nâle-i tanbûr ile âheng itdün (3739)

Meclisde sevgili içki içmektedir. İçki kadehi sevgilinin dudağına değdikçe yani onu öpdükçe ney ve çeng inler, şişe ağlar, mum yanar yakılır:

La' lüni öpdükçe sâgar nâylar gavgâ kılur

Çeng inler şişe aglar şem' yanar yakılır (3684)

Sevgiliye kavuşamayan âşık için dünya düzeni bozuktur ama yine de kendisinin feryat ve figanında yanlış olan bir şey bulunmamaktadır:

Efendi barbat-ı çerhün bozuk yiri çokdur

Figân u nâlemün ammâ kıl egrisi yokdur (3693)

Yine âşığın, sevgiliye kavuşamamaktan dolayı sinesi ney gibi delik deşik olmuştur. Hatta bu yüzden gam meclisinde kırmızı renkli şarap yerine kan içilmektedir:

Ney gibi bagrı delik bir niçe sâhib-demlerüz

Bezm-i gamda mey yirine kan içer hem-demlerüz (3701)

Âşığın dertlerinin çaresi yine meclisde gizlidir. Onun hasta gönlüne def, ney ve tanburdan çıkan hoş nağmeler şifa verecektir:

Nây u def ü tanbûr ile hem dahı hoş âvâz

Bu haste dile mutrib ola çâre şifâ-sâz (3710)

“Rivâyete göre Peygamberimiz ilâhî aşkın sırrını Hz. Ali’ye söylemiş. Bu sırrın yükü altında ezilen Hz. Ali gidip Medine dışında kör bir kuyuya bu sırrı anlatmış. Kör kuyu bu sır ile coşup köpürmüş ve taşmış. Su, her yeri kaplayınca kenarlarında kamışlar yetişmiş. Oralandaki bir çoban bu kamışlardan birini kesip muhtelif yerlerinden delmiş ve üflemeye başlamış. Çıkan ses kalplere coşku ve heyecan verip İlâhî sırrı anlatır olmuş. Peygamberimiz tesadüfen bu çobanın ney sesini işitince durumu anlamıştır.¹⁰¹” Bu olaya telmih yapılan beyitte ney, meclisde aşk sırrını söylerken def ona kulak tutup bu macerayı dinlemiştir:

¹⁰¹ İskender Pala, a.g.e., s. 315.

Söyledi ney sırr-ı ʿışkı meclise virdi şeref
Dinledi ol mâ-cerâyı ser-be-ser gûş oldu def (3725)

Ney gibi deldi sînemüzi yâr delik delik
Meclisde dün kulaguma çalındı bûselik (3737)

Ney gibi âhına yakmaz bu dil-i üftâdenün
ʿÂşıkın zâr itmedür kânûnı çengî-zâdenün (3743)

Nâleler bagrumı deldi sanasın nây oldum
Sevdüm ol bî-bedeli ʿâleme rüsvây oldum (3769)

(2) Saz ve Söz İle İlgili Benzetmeler

i. Musikî Aletleri

Mecmuada bu başlık altında yer alan şiirlerde “ney, çeng, def, davul, kanun, ud, tanbur, kopuz, rebâb” gibi musikî aletlerinin çeşitli vesilelerle teşbih unsuru olarak kullanıldığını görüyoruz. Bu bölümde genellikle sevgiliye kavuşamayan âşığın çaresiz inleyişleri, bir meclis tablosu eşliğinde verilmiştir:

Nâlemi gûş idicek bezm-i safâda zurefâ
Çaldılar nâyı hemân eylediler nâ-peydâ (3674)

Çaldum niçe yıl ʿışk ile tabl u ney ü mihnet

Al sen de vefâ sâzın ele kâr be-nevbet (3675)

Urdurur sıhhat nasîhat def katı ʿâşık-perest

Ger ele deffâf alursa kur usûle darbı dest (3679)

İnlesem kânûnveş çeng itdi kaddüm bir nigâr

Nâyveş bagrum delüp def gibi oldum bî-karâr (3682)

Demidür nây-sıfat nâle ile ol dem-sâz

Ey gönül ʿûd gibi yakılup ol sûz ile sâz (3704)

Nây u def ü tanbûr ile hem dahı hoş âvâz

Bu haste dile mutrib ola çâre şifâ-sâz (3710)

Didi kim inleme tuydum nedür ihvâna sözün

Mutrib-i bezm bugün nabzını tutdı kopuzun (3747)

Bûselikden bir nefes mutrib ser-âgâz eylesün

Açsun ol kûçek dehânın yaʿ nî şeh-bâz eylesün (3794)

Mutribâ bezme getür çeng ü rebâb [u] nâyı

Sâkiyâ bâde getür kim olalum rüsvâyî (3828)

ii. Makamlar

Âşığın meclisteki hallerini anlatan bu başlık altında saz ve söz anlatılırken doğal olarak makam isimlerine de göndermeler yapılmıştır:

Mutribâ gel hüseyinî eyle nevâ

Bize feyz ola tâ ki neşv ü nemâ (3672)

Bezmünde nây-ı ışk ile çal bûseliklerün

Artur nevâsını yine bagrı deliklerün (3741)

Ney gibi deldi sînemüzi yâr delik delik

Meclisde dün kulaguma çalındı bûselik (3737)

B. Âşık

1. Umumi Olarak Âşık

Sevgiliden başka aşkın, dolayısıyla da şiirin diğer ana kahramanı âşıktır. Divan şiirinde âşık ve şair aynı kişilerdir. Âşığın temel niteliği ve görevi, her ne olursa olsun –canından olmak da buna dâhil– sevme işini yüksünmeden ve kusursuz olarak gerçekleştirmesidir. Âşık olmak temelde hayatı anlamlı kılan bir durumdur; hatta bunun da ötesinde yaşamın yegâne sebebi ve tek amacıdır:

Her kimün yokdur cihânda bir nigâr-ı hem-demi

Hem günü zâyî' geçer hem rûzgârı hem demi (4631)

Mecmuadaki çeşitli beyitlerde âşığın sahip olması gereken nitelikler verilmiştir. Âşık dertli ve aşk hastasıdır. Sözü doğru, gönlü aşktan dolayı kırıktır:

Nigâra ' âşık olan derdmend ü haste gerek

Sözi sahîh ü dürüst ü dili şikeste gerek (4527)

Yine başka bir beyitte âşık bize kendisi ile ilgili ipuçları vermektedir. Buna göre sevgili, güzellik unsurlarıyla üstün bir niteliğe sahip olarak takdim edilirken âşığın sevgilinin karşısındaki yokluğuna vurgu yapılır. Onun “yok oluşu”yla aşk acısından dolayı vücudunun zayıflayıp boyunun iki büklüm olması kastedilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte beyitten vahdet anlayışı çerçevesinde sevgilinin benliğinde kendi varlığını yok etmiş bir âşık çağrışımı da çıkmaktadır. Âşığın yokluğunu ifade etmekte kullanılan “adem (عدم)” kelimesini oluşturan harflerin ilk mısradaki sevgilinin güzellik unsurları dolayısıyla anılması yoluyla (çeşm: ع, zülf: ذ, fem:م) sanat yapılmıştır:

Nigârî ‘ ayn çeşm ü dâl zülf ü mîm fem gördüm

Vücûdum nakşını mir ‘ât-ı hüsninde ‘ adem gördüm (4547)

Âşık, sevgiliye kavuşmayı ister ancak bunun mümkün olmayacağını da farkındadır. Onun yoluna toprak olmayı, ayağını öpmeyi istemektedir:

Olmaz ol ‘ âşık nigârın bir gice tenhâ ide

Ala agzına lebini subh dek ihyâ ide (4599)

Hâlûme baksa nigârüm ger bana yâr olsa yâr

Bakmaz idüm nakşına dünyâ tolu olsa nigâr (4473)

Nigârâ ravza-i kûyunda çeşmüm cûy-bâr itdüm

Ayagun öpmege yolunda cismüm hâksâr itdüm (4544)

Sevgiliye kavuşamayacağını bilmekle birlikte yine de vazgeçmeyen âşık, sevgiliyi evine, yanına çağırır:

Ben hâkûn odasına gel ey gonçe-i ra‘ nâ

Baş üzre yirün var hazer itme hazer itme tebe tenhâ (3115)

Sevgiliyi görmek isteyen âşık, sabaha kadar onun kapısında bekler, beklemekten canı çıkar ama sevgiliyi göremez. Her ne kadar sevgiliyi göremese, onun lütfuna mazhar olamasa da âşık onun kapısında hizmet etmeye, sonsuza kadar orada kalmaya kararlıdır:

Der-i devlet-serâyından seher cânânemüz çıkdı

Kapusın bekledük tâ subh olunca cânumuz çıkdı (3276)

Gönül şimden girü kûyında sultânım karâr itdi

Kapunda kullarunla bile hidmet ihtiyâr itdi (3280)

Âşık sevgiliye kavuşmamakta ve kavuşamayacağını bilmektedir. Kendisinin yapmak isteyip de yapamadıklarını sabah rüzgârının gerçekleştirmesini beklemektedir:

Ey sabâ yüz sür nigârın pâyına dâmânın öp

Elin öp ayagın öp yalvar yakar gerdânın öp (4439)

Âşık, bir sevgili bulmak onun, yoluna kul köle olmak istemektedir. Çünkü sevgiliye kul köle olmak Rum'a ve Mısır'a sultan olmaktan çok daha üstündür:

Hudâyâ bir nigâra bende kıl makbûl-i cânân it

Beni ne mülk-i Rûma mâlik it ne Mısra sultân it (4441)

Âşık, sevgiliye halini arz etmek istemektedir. Ancak halini arz edecek ne ağzı ne de sözü vardır:

Nigârâ ' arz-ı hâl itmeklige gûyâ dehânım yok

Hicâbum hadden efzûndur dehânım var zebânım yok (4519)

Zaten sevgilinin yanında âşığın kıl kadar itibarı yoktur:

Zülfi gibi ayagın komaz öpem nigârûm

Yokdur anun yanında bir kılca i' tibârûm (4550)

Sevgili, âşığa eziyet etmektedir. Bu eziyetten her yeri yaralar içinde kalan âşık, durumundan öyle memnundur ki her yerinde güller ve karanfiller açtığını söylemektedir:

Nigârâ zahm-ı tîründen bu cismüm ser-be-ser güldür

Dilümde tâze her dâgum açılmış bir karanfüldür (4487)

Âşık, sevgiliden gelen her şeye razıdır ve bunlarla mutludur. Öyle ki Allah'tan sevgilinin cevrinin sadece kendisine mahsus olmasını istemektedir:

Nigârâ çekdüğüm derd ü elemdür

Velî senden gelür bana ne gamdur (4492)

İsterem a' dâya mahsûs olmasun cevr-i nigâr

Virmesün derdüm benüm kâfirlere perverd-gâr (4461)

Âşık, sevgilinin kendisinden yüz çevirmesinden korkmaktadır:

Korkum budur ki yüz çevire benden ol nigâr

Redd-i selâmumuzda tereddüdlar itdi yâr (4463)

Âşığın gönlü yanmaktadır. Hatta ateşi gökyüzüne çıkmıştır. Sevgiliye haber taşıyan kuş, bu ateşin hararetinden havada uçamamaktadır:

Sûy-ı nigâr-ı men ki bered nâme-i me-râ

K'ez-âteş-i dilem ne-pered murg der-hevâ (4434)

(“Sevgilimin diyarına mektubumu götüren kuş, gönül ateşimden (dolayı) havada uçamaz.”)

Âşık, sevgiliye başında görünenleri saç zannetmemesini söylemektedir. Gam, âşığın derununda ateş yakmıştır. Aslında bu görünenler de o ateşin dumanıdır:

Mûylar sanma başumda görinenler ey nigâr

Nâr-ı gam yakdı derûnum dûdı oldı âşkâr (4466)

Âşık, sevgiliyi ve meyi talep eder.

Nigâr u mey dilerem hâkim-i zamâne ola

Mülâzım olmaga tâ kim ana bahâne ola (4425)

2. Âşık İle İlgili Benzetme Unsurları

a. Bülbül

Âşığın en çok benzetildiği unsur –sevgilinin gül kadar güzel olmasından dolayı– bülbüldür. Sevgiliye bir türlü kavuşmayı başaramayan, bu uğurda ıstırap çeken, sevgiliden yüz bulamayan âşık, bülbülün feryat etmesi gibi bir kenarda inlemektedir. Ama her ne olursa olsun asla sevgiliden vazgeçmemektedir.

Âşığın bülbül gibi ağlayıp, inlemesinin sebebi sevgilinin güle benzeyen yanağına âşık olmasıdır:

Bülbül ne dem ki başlar her subh âh u zâra

‘Âşıkdur ol da benzer bir yâr-ı gül-‘ izâra (5391)

Sabah rüzgârı güzellik baharından gül bahçesine haber verince güller yakalarını açmaya başlar dolayısıyla bülbüller de feryat eder:

Sabâ hüsnün bahârından haber virdi gülistâna

Yakalar çâk idüp güller gelür bülbüller efgâna (5394)

Sevgilinin gonca gibi güzel ve küçük olan dudağı açılıp gülmeyince âşık, derdinden bülbül gibi feryat etmeye başlar:

Gülşen-i gamda ‘aceb mi inlesem bülbül gibi

N’eyleyem ol gonçe-leb gülmez açılmaz gül gibi (5404)

Gülşen-i hüsnünde ben feryâd idem bülbül gibi

Sen hemân ey gonçe-fem açıl cihânda gül gibi (5405)

b. Mecnun, Ferhat

Ayrı bir başlık halinde verilen bu benzetmelerde âşığın sevgili uğruna çektiği eziyetler, ona kavuşamaması, kavuşma yolunda çok istekli olması gibi konular bu kahramanların başından geçen olaylar vasıtasıyla verilmiştir.

Âşkından dolayı her şeyden geçen Kays'ın akli da başından gitmiş ve Mecnun lakabını almıştır. Kendinden geçmiş vaziyette dolaşan Kays herkese rezil rüsva olmuştur:

Dîvâne idüp 'ışkun ile ey saçı Leylâ

İtdün beni Mecnûn gibi 'âlemlere rüsvâ (946)

Mecnun'un, Leyla'nın kuyunun köpeğine sarılıp, öperek ona "Sevgilim!" demesi beyitlere konu olmuştur:

Sege yârum dimiş Mecnûn-ı şeydâ

İşidüp didi Leylî seg be-sahrâ (939)

Yine Ferhad'ın Şirin'e kavuşmak için Şirin'in bulunduğu yere su getirmek için dağları kazmasına göndermeler yapılmaktadır:

Kûh-kenlik bu cihân içre olaldan ana ad

Husrevâ sikke-i mermer de kazıdur Ferhâd (1012)

Tamâm itdi bu yolda fenn-i 'ışkı sanmanuz Ferhâd

Çıkardum kûh-kenlik râhını başa benem üstâd (1013)

Ferhad'ın kazarak su getirmeye çalıştığı dağın ismi de şiirlerde geçmektedir:

Revâ mı Bî-Sütûnda eyleyüp dâd

O şîrîn şekli yaza taşa Ferhâd (1023)

Bî-Sütûn-ı gamı ben âh ile itdüm ber-bâd

Varuban tîşesini başına çalsun Ferhâd (1025)

Ferhad'ın nakkaşlığına ve Şirin'in kasrını süslemesine dair hatırlatmalarla da karşılaşmaktayız:

Yapmaga kasr-ı gam-ı mihneti Ferhâda sebeb

‘Işk-ı Şîrîn-i cefâkâra binâ’endür hep (970)

Bütün bunlara rağmen âşık, sevda işinde Ferhad'dan da Mecnun'dan da daha üstün olmakla onların üstadı olduğu iddiasındadır:

Benem ‘ışk ehline ‘âlemde üstâd

Ne Mecnûndur benüm yanumda Ferhâd (1030)

c. Dolap

Çıkardığı ses dolayısıyla, inlemeleriyle âşık dolaba teşbih edilmiştir:

Gülşen-i kûyına yüz sürmeyeli âb gibi

İnlerem döne döne derd ile dülâb gibi (3300)

3. Âşığa Ait Diğer Unsurlar

a. Âh

(1) Umumi Olarak Âh

Âşığın en önemli özellikleri arasında “âh” gelmektedir. Mecmuada “Fasl-ı Âh-ı Pür-sûz” başlığı altında âşığın, sevgili karşısındaki durumu ve ona kavuşamamasından dolayı ettiği “âh”lar çeşitli teşbihlerle beyitlere konu edilmiştir:

İrişdi âh u efgânun dem-â-dem göklere her şeb

Nedendür gûşına irmez o mâhun bilmezem yâ Rab (4675)

İrüpdür göklere feryâd u âh u na‘remüz yâ Rab

Niçün girmez kulagina o meh-rûnun yine yâ Rab (4676)

Ben kulın irmez mi ey gül nâle vü âhı sana

İrişe kor[k]maz mısın âh-ı sehergâhı sana (4646)

(2) Âh İle İlgili Benzetme Unsurları

i. Ateş, Duman

Âhın yakıcılığı dolayısıyla en çok benzetildiği unsur “duman ve ateş”tir. Âşığın ateşe benzeyen âhının dumanı gökyüzünü bulmuştur:

Çıkar zâtü’l-burûca nâr-ı âhumdan duhân yir yir

Hisâr almag için gûyâ ki korlar nerdbân yir yir (4783)

Dûd-1 âhum âsmân içre gören ejder sanur
Her şerârı ejder agzında çıkar âzer sanur (4796)

Dûd-1 âhum başum üzre sâye-bân besdür bana
Bir otag-1 lâceverdî âsmân besdür bana (4659)

Bana târîk iden rûşen cihânı dûd-1 âhumdur
Anı bu işe tahrîk eyleyen baht-1 siyâhumdur (4758)

ii. Asker (Leşker), Ok

Âşığın âhının teşbih edildiği unsurlar arasında leşker ve ok da bulunmaktadır:

Âhdan leşker çeker baş kaldurur efgân bana
Ta' ne taşını atar bu dîde-i giryân bana (4633)

Gâfil olma ey gönül âhum okından kıl hazer
Kim tokuz kat cûşını eflâkden eyler güzer (4778)

iii. Bûlbül, Kebûd, Sümbül

Âhın “bûlbül, kebûd ve sümbül”e teşbih edildiği beyitlerle de karşılaşılmaktadır:

Gülşen-i hecründe âh u nâle bülbüldür bana

Sînem üzre zahm-ı peykânun kızıl güldür bana (4653)

Âhumdan eyle eyledi cismüm ihâta dûd

Gören sanur ki geymiş olam câme-i kebûd (4697)

Âhum eflâki kebûterveş mu‘ allak döndürür

Niçün il Mecnûnı vasf itdükçe kuşlar kondurur (4744)

Âh eyledükçe çıksa depemden siyâh dûd

Sünbül sanur başumda anı dîde-i hasûd (4698)

b. Hane

(1) Umumi Olarak Hane

“Hâne vü Kâşâneye Lâyık Olan Eş‘ârdır” başlığı altında sevgilinin evinden bahseden beyitlerin yanı sıra âşığın evinden bahseden beyitlerde bulunmaktadır. Âşığın evinin söz konusu olduğu bu beyitlerde aslında sevgili yine üstün olan unsurdur. Çünkü âşık, sevgiliyi evine çağırmaktadır ve onun gelmesiyle âşığın evi güzelleşecek ve ma‘mur olacaktır. Âşık, evi tenhâ iken sevgiliyi çağırır:

Gelmege ‘ ahd eyledün gam-hâneme ey meh o gün

Hâkden ref‘ eyler isen hâne tenhâdur bugün (3227)

Gamdan öldüm cân u dil tenden müberrâdur bugün

Lutf idüp rûhum gelürsen hâne tenhâdur bugün (3228)

Ay yüzlü sevgilinin âşğın evine gelmesi âşık için devlettir. Sevgilinin güzel yüzü, âşğın evini mum gibi aydınlatır, onu güzelleştirir:

Hoş ân ki me-porsî reh-i kâşâne-i mâ-râ

Rûşen konî ez-şem^c -i ruhet hâne-i mâ-râ (3135)

(“Bizim evimizin yolunu sorman ve yüzünün mumundan evimizi aydınlatman ne hoştur.”)

Gelürse kasruna ol mâh-tal^c at

Gelürdi hânene vallâh devlet (3150)

Belâ vü derd ü gam mihmânıyuz bir hânemüz vardır

Müşerref makdem-i yârân ile kâşânemüz vardır (3167)

Sevgilinin âşğın evine gelmesi ihtimali üzerine âşık onun geçeceği yolları gözyaşı ile sular:

Hânemüz eyleye rûşen diyü ol meh-peyker

Âb-ı eşk ile sular yollarımı dâde-i ter (3172)

Sevgilinin âşğın evine geleceğini söylemesi bile âşğın canının yarısına mâl olur:

Va‘ de itdi gelmege gam-hâneye ol yâr-ı cân

Hak bilür ol şevk ile kalmadı tende yarı cân (3226)

Sevgiliden ayrı olmak âşığı üzmemekte ve ağlatmaktadır. Âşığın gözyaşı sel olur ve kendi evini yıkar:

Hânemün bünyâdını yıkdı gözümde akan âb

İtdi ben üftâdeyi fûrkat harâb-ender-harâb (3141)

Geleneğin belirlediği sevgili ve âşık tiplerinde âşığın sevgiliyi evine çağırması ancak sevgilinin gelmemesi esastır:

Girmede gün gibi ol tâze cevân hânemüze

Âh kim genc-i nihân olmadı vîrânemüze (3259)

Yâr lutf ile gelüp Külbe-i Ahzânumuza

Bir nazar eylemedi hâl-i perîşânumuza (3261)

(2) Hane İle İlgili Benzetme Unsurları

i. Cennet

Sevgilinin teşrifi, âşığın evini cennete çevirir. Hatta âşığın evini “cennet” bile kiskanır:

Ger kadem rence koned dost be-kâşâne-i mâ

Reşk-i Firdevs şevved ez-kademeş hâne-i mâ (3116)

(“Eğer sevgili zahmet edip de bizim eve gelse onun evimize gelmesi Firdevs’i bile kıskandırır.”)

Müşerref kerdî ey sultân-ı hûbân hâne-i mâ-râ

Behiştî câvidânî sâhtî kâşâne-i mâ-râ (3131)

(“Ey güzeller sultanı, bizim evimizi şereflendirdin ve ebedî cennete çevirdin.”)

Sevgili bulunduğunda âşığın evi cennete dönerken, bulunmadığı yerse cennet bile olsa çirkindir:

Hâne imrûz behişttest ki cânân in câst

Vakt-i perverden-i cânest ki cânân in câst (3142)

(“Sevgili bugün burada olduğundan ev cennettir. Sevgili burada (olduğuna göre) canı besleme zamanıdır.”)

Bâ-yâr me-râ külbe-i vîrâne behişttest

Bî-yâr eger bâg-ı behişttest ki zişttest (3143)

(“Sevgiliyle harabe kulübe bile bana cennet gibidir ama o olmadan eğer cennet bahçesi de olsa çirkindir.”)

Gele mi ol gül ü gülzâr-ı letâfet bu gice

İde mi hânemüzi gülşen-i cennet bu gice (3267)

ii. Külbe-i Ahzân

Âşığın evi, Hz. Yakub'un evi olan Külbe-i Ahzân'a teşbih edilmiştir. Sevgilinin gelmesiyle âşığın hanesi aydınlanacak ve Külbe-i Ahzân'a dönecektir:

Gün yüzi virse ziyâ Külbe-i Ahzânumuza

Ola pervâne kamer şem^c-i şebistânumuza (3260)

Yâr lutf ile gelüp Külbe-i Ahzânumuza

Bir nazar eylemedi hâl-i perîşânumuza (3261)

Dost mihmân oluban Külbe-i Ahzânumuza

Pîş-keş cân dilemiş minnet ola cânumuza (3262)

C. Rakîb

1. Umumi Olarak Rakîb

Aşkın üçüncü ayağı olarak değerlendirebileceğimiz “rakîb” şiirde âşık ile sevgili arasına giren kişidir. “Sembolize edilmiş bir tipi temsil etmekle beraber günlük hayatın türlü safhalarında yerine göre bazı şahıslara da alem olabilen “rakîb” en kısa ifadesi ile “engel” teşkil eden herkeştir. Bir semtte âşık ile maşuğun rahatça görüşüp konuşmalarını engelleyen dedikoducu bir komşu, sevgiliye gerçek âşığı yanaştırmayan bir fedâî kabadayı yahut şahsın mevkiye yükselmesini çekemeyerek hâmîleriyle görüşmesini engelleyen kötü niyetli bir diğer şahsı da¹⁰²” râkib olarak değerlendirmek gerekir.

Rakîb, sevgilinin yanından ayrılmayan, sevgilinin eşliğinde bekleyip âşığı oraya yaklaştırmayan, sevgiliden itibar gören, onunla yakın arkadaşlık kuran, fitneci, taş yürekli, acı sözlü, nadan, siyah yüzlü bir tiptir. Âşık tarafından ölümü bekleniyorsa da bir türlü ölmez.

Sevgili âşık ile rakîb arasındaki bir tercihte her zaman rakîbi seçer. Hatta sevgili rakîbin evine gider. Bu durum her zaman âşığın canını yakar:

Terk idüp ben ‘ âşıkın gitdi ‘ adûyla habîb

Cânuma kâr itdi fûrkat âfetüm aldı rakîb (1786)

Hâne-i agyârdan çıkdı çün ol meh bî-nikâb

Eyle sandum togdı ‘ akreb menzilinden âftâb (1791)

Rakîb tıpkı bülbülün güle kavuşmasını engelleyen diken gibidir. Aslında rakîb olmasa sevgiliye kavuşmak kolay olacaktır:

¹⁰² Ahmet Atillâ Şentürk, a.g.e., s.40.

Yâr işi ey dil kolay illâ gam-ı agyâr güc

Vasl-ı gül âsân velî sabr-ı cefâ-yı hâr güc (1806)

Rakîb, sevgili ile âşığı ayırmaya çalışır, aralarına girer. Bu durum karşısında âşık da rakibe kızar:

Benden ey dil-ber seni ayırmak istermiş rakîb

N'eyledüm ol kâfir-i bî-dîne n'itdüm ben garîb (1775)

Geleneğe aykırı olarak sevgili ile âşığın kavuşması nadiren görülen bir durumdur. Âşığın sevgiliye kavuşmasına tahammül edemeyen rakîp, bu durum karşısında ağlamıştır:

Vasl olduğuma aglar imiş sana nigârâ

Hakdan dilerem anı ki hîç gelmesün a' dâ (4427)

Sevgili âşığı sürekli reddederken rakîbe ilgi, sevgi ve vefa göstermiştir:

Agyâr-ı bed-likâyâ takıldı ol sehî-kad

Ben sâyeyeş fütâde miskîni eyledi red (1811)

Agyâra o dil-dârun işi mihr ü vefâdur

Hep ben bilürem bana garaz cevri ü cefâdur (1830)

Sevgilinin, rakîble ilişkisinde bu kadar pervasız olması âşığı kahretmekte hatta öldürmektedir:

Agyâra yâr bûs-ı lebin râygân virür

Künc-i belâda ‘âşık-ı dil-haste cân virür (1848)

Her ne dem kim yâr agyâra kucılmakdan gelür

Ser-fürû eyler o ser-keş bana alçakdan gelür (1857)

Aslında bu tercihin sebepleri de vardır. Sevgilinin amacı âşığa eziyet etmektir. Bu yüzden rakîbe yüz vermektedir. Dünyaya tamah eden sevgili, para karşılığında kölesi olan âşığı satmış ve ağyarı kendisine sevgili edinmiştir. Rakîb ile sevgili arasındaki bu muhabbetin temelinde çıkar ilişkisi bulunmaktadır:

Meyl eylese agyâra anı sanma vefâdur

Agyâra vefâdan garazı bana cefâdur (1835)

Kendüne agyârı yâr itmek şehâ lâyıık mıdur

Böyle cevır itmek bana andan sana lâyıık mıdur (1838)

Sevgili, rakîb söz konusu olduğunda ona kınayla süslenmiş ellerini öptürmekte, âşık söz konusu olduğunda ise kızıl elleriyle âşığı öldürmektedir:

Agyâra yâr dest-i muhannâsın öpdürür

Kendü kızıl eliyle beni bir gün öldürür (1844)

Sevgili, rakîbe sadece elini değil aynı zamanda yanağını öptürür hatta buse de verir:

Ruhın öpdürdi rakîbe bize nisbet dil-ber

Nice yüz virdi ‘ adûya görünüz ‘ âşıklar (1870)

Alur iken bûsesin her bir rakîb-i bed-güher

Bü’l-‘acebdür ol şeker-leb bize aldurmaz geçer (1874)

Rakîb, âşığa sevgiliden uzaklaşması için haber gönderir. Bu durum âşık için çok da mümkün değildir. Çünkü gerekirse sevgili için canını vermeye hazırdır:

Yâr zülfinden çekilsün dir imiş bana rakîb

Hey ma‘ âza’llâh cânâ işte bogaz işte ip (1777)

Sevgiliden bir parça ilgi görmek için âh ateşini yakan âşık, karşısında kendisine gülen rakîbi bulur:

Âh odına yanup agladugıma gülme rakîb

Tek dütüni togrı çıksun rahm kılsun ol habîb (1778)

Rakîb, kendisine yakışanı yapmıştır. Sevgili ile âşığın arasına girmiş, onların arasında bir soğukluk peyda etmiştir. Artık sevgili, âşığa eskisi gibi iltifatta bulunmamaktadır:

Bilmezem yine ne söz söylemiş agyâr sana

İltifâtun degül evvelki gibi şimdi bana (1753)

Âşık, sevgili ile rakîb arasındaki haberleşmeden, sevgilisine söz geleceğinden dolayı endişe duymaktadır:

Kasdı budur ki haber göndüre agyâr sana

Î timâd itme sakın söz gelür ey yâr sana (1745)

Âşık, sevgiliden gelen her şeye, onun yaptığı bütün eziyetlere razıdır. Yeter ki rakîb sevgiliyle ilgilenmesin:

Bî-vefâdur diyü meyl itmesün agyâr sana

Her ne eyler isen kâ ’ilüm ey yâr sana (1754)

Ama âşık ne yapar ne ederse nafi değildir. Kendisi sevgiliyi bu kadar severken ona kavuşamaz ama rakîb ile sevgili arasında bir vuslat gerçekleşir. Bu durum kendisi için dayanılmaz olduğundan onların birlikte bulunduğu mecliste yer almak istemez, oradan ayrılır:

Rakîb ez-vasl-ı cânân ger çi dâred ‘îş ü şâdîhâ

Velî der-‘âşikî Tûrist hecr ü nâ-tevânîhâ (1756)

(“Gerçi rakip, sevgilinin vuslatından eğlence ve sevinç içindedir ama âşıkta ayrılık ve güçsüzlük Tur dağı gibidir.”)

Reftem ez-meclis çü dîdem bâ-rakîbân yâr-râ

Bî-tekellûf hoş ne-dârem sohbet-i agyâr-râ (1765)

(“Yâri rakiplerle gördüğümde meclisten ayrıldım. Gösterişsiz bir şekilde yabancıların sohbetinde bulunmadan hoşlanmıyorum.”)

Gonca ağızlı sevgili, siyah yüzlü rakîb ile تنها yerlerde gezmektedir. Bu durum âşığa ağır gelmekte, onu üzüntüyle baş başa bırakmaktadır:

Rakîb-i rû-siyâh ile gezer ol gonçe-fem tenhâ

Belâ küncinde ben kaldum esîr-i derd ü gam tenhâ (1755)

Rakibin yüzü sadece siyah değildir. Aynı zamanda sarı yüzlü olan bir rakîbe de karşılaşmaktayız:

Rakîb-i zerd-rû der-zîr-i pâyet hâk-i reh bâdâ

Ne-bîned sürh rûyî tâ kıyâmet rû siyeh bâdâ (1761)

(Sarı yüzlü rakîp, senin ayağının altında yolunun toprağı olsun. Kırmızı yüzü (sağlık) görmesin, kıyamete kadar yüzü kara olsun.)

Âşık, rakîbin imansız ölmesini ister. Ama hemen ardından isteğini değiştirir imanla da ölebileceği söyler; “İster imanlı ister imansız fark etmez yeter ki ölsün!” der:

Düşmenüm midür diyem îmânsuz ölsün rakîb

Dostum îmân ile olsun tek ölsün ‘an-karîb (1780)

Aslında âşık, rakîbe bu kadar kızmakla birlikte bir taraftan da rakîb ile sevgilinin ilişkisini olağan görmektedir. Çünkü gülün dikensiz olması nasıl mümkün değilse sevgilinin de ağyarsız olması öyle mümkün değildir:

Görmedüm bir mâh-rû ' âlemde ben agyârsuz

Gülşen içre nitekim bir gül açılmaz hârsuz (1910)

Olmaz ise çâre ne ' âlemde yâr agyârsuz

Gam yime ey dil bilürsin kim gül olmaz hârsuz (1912)

Gülşene açılmaz ol gonçe-dehen agyârsuz

Gül-sitân-ı ' âlem içre gül açılmaz hârsuz (1914)

Çok fazla karşılaşılan bir durum olmamakla birlikte sevgilinin rakîbi başından atması da söz konusudur. Âşık bu durumdan memnuniyetini dile getirmekte, sevgiliye başından bir kaza savdığı için kurban adaması gerektiğini hatırlatmaktadır:

Yine def' itdün rakîbi gel fedâ cânım sana

Bir kazâ savdun begüm itmez misin kurbân ana (1746)

Aslında rakîbin, sevgilinin yanında hiçbir değerinin olmadığı, âşığın kendi kendini kandırdığı beyitler de söz konusudur:

Sanman rakîbe ragbet ider yâr az çok

İt denlü i' tibârı yok aslâ çi var çi yok (1938)

Mecmuada yer alan beyitler arasında rakîbin ölümü de söz konusudur. Üstelik bu durum köpeğin leşini kaldırma işinin köpeği öldüren kişiye ait olduğuna dair bir mesel ile verilmektedir:

Öldürdüğü rakîbini ‘ âşık sürür yürür

Cânâ mesel dur[ur] bu iti öldüren sürür (1841)

2. Rakîb İle İlgili Benzetme Unsurları

a. Köpek (seg, it)

Rakîble ilgili yapılan teşbihlerin çoğunluğunda rakîbin köpeğe benzetildiği dikkati çeker. Sevgilinin ardınca giden, kapısının önünden ayrılmayan, pis ve murdar bir tiptir rakîb:

N’eyler isen it rakîbi satmak ardınca olup

Rind isen var yâr ile cüft ol tek ü tenhâ bulup(1789)

Didüm ey dost rakîb-i segi redd eyle meded

İşidüp sözümi ol şâh-ı cihân itmedi red (1810)

Görse giryem derd ile agyâr hazz eyler güler

Nice aglamayayın kim hâlûme itler güler (1861)

Yine beyitlerde köpeğin değdiği yemeğin murdar olması inanişıyla karşılaşmaktayız. Bu inaniştan hareketle de rakibin bu çerçevede ele alındığı görülmektedir:

Ol lokma-i nefîse sundı rakîb-i kâfir

İt degmiş aşâ döndi h'ân-ı visâl-i dil-ber (1876)

b. Diken (Hâr)

Rakîbin itten sonra ikinci olarak en çok benzetildiği unsur, sevgilinin güle benzetilmesinden dolayı, dikendir. Sevgili gibi bir gülün yanında kaçınılmaz olarak dikene benzeyen rakîb bulunacaktır:

Yâr işi ey dil kolay illâ gam-ı agyâr güc

Vasl-ı gül âsân velî sabr-ı cefâ-yı hâr güc (1806)

Zerrece yok bize mihri var ise agyâradur

Bülbüle yüz virmez ol gül yüzlü meyli hâradur (1831)

Hûb-rûlar vardılar agyâr ile yâr oldılar

Tâze güller mi dirîgâ hem-dem-i hâr oldılar (1884)

Görmedüm bir mâh-rû ' âlemde ben agyârsuz

Gülşen içre nitekim bir gül açılmaz hârsuz (1910)

Gitmez ey dil çün bilürsin seyre yâr agyârsuz

Gül gibi ol bî-vefâ hergiz salınmaz hârsuz (1911)

c. Şeytân, Kâfir, Dev

Rakîbin teşbih edildiği unsurlar arasında “şeytân, kâfir, dev” de yer almaktadır:

Ol lokma-i nefîse sundı rakîb-i kâfir

İt degmiş aşa döndi hân-ı visâl-i dil-ber (1876)

Sevgilinin kapısında kapıcı olan rakîb, gökyüzüne çıkan şeytana teşbih edilmiştir:

Bâb-ı dil-ber kim rakîb olmuş durur derbân ana

Âsmândur sanki çıkar gâh ki şeytân ana (1748)

Deve benzetilen rakîbin, sevgilinin kuyunda gece bekçisi olduğunu görmekteyiz. Böylece sadece gündüz değil gece de âşık ile sevgilini arasında onların kavuşmasına engel olmaktadır:

Rakîb-i dîv ki kûy-ı nigârün pâsbânıdır

Belâ-yı nâ-gehânîdür kazâ-yı âsmânîdür (1837)

Rakîbin deve teşbihi söz konusu olduğunda Süleyman peygambere telmih de söz konusu olacaktır:

Yine dîv eyledüm bir gün rakîbini Süleymânun

Vefâlar itdüğün ben mûrına bir bir didüm anun (1960)

ç. Akrep, Har (Eşek), Zag (Karga)

Rakîbin “eşek, akrep ve karga” gibi hayvanlara da teşbihi söz konusudur:

Bu gice ol meh rakîb-i akrebün mihmânıdır

Subh olunca âhumun sevr-i hamel büryânıdır (1839)

Rakîbün dil-berâ kûyunda n’eyler

Ki ‘Îsî ile çıkmadı göge har (1865)

Bâr-ı girân-ı ‘ışkı çek[e]mez rakîb-i har

Râh-ı gamunda yok yire ancak bilin büker (1877)

Gönül havf eyleme yârun varup agyâra yâr olmaz

Bu rûşendür ki ‘âlemde hümâ zâga şikâr olmaz (1905)

Şiirin hatta edebiyatın konusu çoğu zaman aşktır. Ancak her devrin yaşantısı ve algılayışı farklı olduğundan aslında aşktan bahsederken dönemin ve o dönemde yaşayan insanların kültürlerinden ve dünya görüşlerinde de söz ediliyor demektir. Aşkın ana kahramanları ise sevgili ve âşıktır. Divan şiiri söz konusu edildiğinde ise

en önemli konunun sevgili olduğunu söylemek yanlış olmaz. Divan şairi şiirlerini “onu” ve “ona duyduğu âşkî” anlatmak için yazar. Onu tasvir ederken kullanılan sıfat “en”dir. Bu durum Tanpınar tarafından “saray istiaresi”, Akün tarafından ise “amour courtois” (saray aşkı) şeklinde isimlendirilmiştir. Osmanlı devlet hiyerarşisinin sosyal hayata ve şiire yansımaları olarak değerlendirilen bu durumun en tepesinde bulunan unsur padişahdır. Padişah, sevgiliyi temsil eder. Dolayısıyla onu anlatırken kullanılan sıfatların en iyi ve en güzel olması da doğaldır. Bu yapıda hükümdara ulaşamayan ona kul, köle olan âşık ve hükümdara yakın olup âşıkları ona yaklaştırmayan rakîb de kendilerine yer bulurlar¹⁰³.

Bu sevgili, şairin içinde yetiştiği zihniyet gereğince toplumsal hiyerarşinin en tepesinde bulunan padişah, sultan, hükümdar, şah olarak nitelendirilmiştir. Hayal dünyasının genel çerçevesini tabiat tasvirlerinin oluşturduğu beyitlerde güneş, ay gibi unsurların sevgiliyi karşılamak üzere kullanıldığı görülür. Hatta kimi zaman bunun da ötesine geçerek sevgilinin bütün bu unsurlardan daha üstün olduğu dile getirilir.

Genel algılanışı bu şekilde tespit edilebilecek olan sevgilinin güzellik unsurları etrafında, gelenek içerisinde anatomik olarak baştan ayağa kadar pek çok uzvu içine alacak şekilde geniş imaj dünyaları oluşmuştur. Şairler de şiirlerinde bu imajlar etrafında sevgiliyi tasvir etmişlerdir. Mecmuada “dudak, boy, kaş, kirpik, göz, hat, saç, yanak” gibi fiziksel güzellik unsurlarının yanında “işvesi, nazı, gamı, kederi, sazı, sözü, bulunduğu mekân (kûy, hamam)” gibi onun ruhuna, kimliğine ya da gündelik hayata bakan yönlerine ilişkin başka unsurlarla ilgili beyitler derlenmiştir. Sevgilinin güzellik unsurları ile ilgili beyitlerin derlenmesiyle oluşturulan mecmualar, sevgiliyi bu iki yönüyle ele almaları ve aşkın diğer iki figürü

¹⁰³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Hamdi Tanpınar, **19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul, 1988, s:5-10; Ömer Faruk Akün, a.g.m., s. 415.

olan âşık ve rakibi işlemleri bakımından yine bu konuda teşbihler sözlüğü anlayışıyla hazırlanmış eserlerden ayrılırlar¹⁰⁴.

Kâbilî'nin mecmuasında sevgiliyle ilgili unsurlar, tahlili yapılan divanların büyük çoğunluğunda görüldüğü üzere¹⁰⁵, metnin ağırlık merkezini oluşturmuştur. Sevgiliyle ve sevgilinın güzellik unsurlarıyla ilgili teşbihler de bu divan tahlillerinde ortaya konulanlarla ortaklık göstermektedir. Bu durum, divan şiirinin kuralları gelenek tarafından belirlenen ve mensuplarının bu kurallara sıkı sıkıya uyması beklenen bir edebî gelenek olmasıyla açıklanabilir.

¹⁰⁴ Bkz. “İmajların Tarihsel Süreç İçerisinde Ele Alınışı” ve “Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri” başlıklı bölümler.

¹⁰⁵ Hayâlî Bey Divanı'nda ise farklı olarak âşıkla ilgili unsurlar ağırlıklı olarak işlenmiştir (bkz. Cemal Kurnaz, **Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili**, s. 554.).

SONUÇ

XVI. asırda bir moda haline gelerek pek çok örneğinin verildiği şiir mecmualarının her dönemde rağbet görmesi ve bu ilgi sebebiyle çok sayıda örneğinin oluşturulması, mecmua oluşturma geleneği içerisinde şiir mecmualarını farklı bir noktaya taşımıştır. Öyle ki kimi zaman mecmua ifadesiyle şiir mecmuaları kastedilmiş ya da bu adlandırmadan şiir mecmuaları anlaşılmıştır. Mecmua teriminin ne şekilde kullanıldığı ya da algılandığıyla ilgili bu farklılaşma, söz konusu eserlerin edebiyat alanında edindiği işlevsellikle ve bu gelenek içerisinde yüklendiği anlamlar, bulduğu karşılıklarla ilgili olmalıdır.

Tarihsel süreçte bütün diğer alanlara yönelik olarak hazırlanan mecmualar önce işlevselliğini sonra da hayatiyetini kaybederken, şekil ve tür ayrımı gözetmeksizin edebî ürünleri toplayan mecmuaların, amaç, hedef kitle, yöntem ve isim değiştirerek varlıklarını sürdürmeye devam etmesinin de bu algılamada etkili olduğu düşünülebilir.

Mecmualar, daha özelden de şiir mecmuaları tarihsel süreç içerisinde kendi geleneğini oluşturmuştur. Bu çerçevede, derleyicisinin bireysel ya da toplumsal derleme amaçları çerçevesinde eseri karşısında takındığı tutumla yakın ilişkili olarak şekil ve içerik özellikleri belirlenmiş, edebî üretimi çoğu zaman okuyucusuyla buluşturan ya da üretilen edebî malzemenin okuyucu kitlesine ulaşabilme yeteneklerini sorgulayan, kimi zaman da bu malzemeyi farklı açılardan bizzat üretim merkezi olarak kabul edebileceğimiz edebî muhitler üzerinden değerlendiren, kritiğini yapan bir kimliğe bürünmüştür. Bu açıdan mecmua geleneği, edebî malzemeler için tezkirelerden daha geniş bir yoklama alanında ve meselenin pratik boyutuyla daha yakın bir ilişkiler yumağı içerisinde ilk elden edebî eleştiri işlevini yürüten bir konum edinmiştir.

Zaman zaman bu işlevlerinin dışına çıkarak yeni yayılma alanları arayışına giren ve yeni imkânları yoklayan mecmualar da olmuştur. Bu süreç, mecmuaların

sınıflandırılmasına yeni maddeler eklenmesine neden olan somut farklılıkları ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmada metni neşredilmeye ve incelenmeye çalışılan Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbân'a Münâsib Eş'âr* adlı, şekil özellikleriyle matlalar mecmuası, içerik özellikleriyle de tematik bir mecmua olan eseri işte bu türden bir arayışın sonucunda ortaya çıkan sıradışı bir örnek olarak, belki de yakaladığı başarıyla, sonraki yüzyıllarda takipçiler bulmuş, sevgilinin güzellik unsurları üzerine kurgulanan mazmunlar çevresinde oluşturulmuş beyitleri toplayan mecmua derleme geleneğini meydana getirmiştir.

Mecmua, mürettibin amacı, tutumu gereğince son derece düzenli hazırlanmış bir eserdir. Daha başlangıcından itibaren belirli bir amaca yönelik hazırlanmış olmakla şiirlerin doğrulukları ve şairlerinin kimlikleri sonradan kontrol edilerek kaynaklardan teyit edilmiştir. Konusunun orijinalliğiyle dikkat çeken ve bir geleneğin kurucusu olmuş eser, sonradan bu yolda yazılan eserlerin şekil ve içerik özelliklerinin büyük oranda belirleyicisi olmuştur. Esasen bu eser, sadece içerik olarak değil şekil olarak da özgün bir çalışma durumundadır. Elimizdeki bilgilere göre sevgilinin güzellik unsurlarını işleyerek ilk tematik mecmua özelliğini kazanan eser, yine elimizdeki bilgilere göre divan edebiyatının ilk beyitler mecmuasıdır. Ancak elde edilecek yeni verilerle bu durumun değişme ihtimali her zaman vardır.

Mecmua, aşkın figürleri olan âşık ve rakîbin özellikleriyle ilgili beyitlerden ve özellikle de sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşturulmuş beyitlerden oluşmaktadır. Edebî gelenek içerisinde sevgilinin güzellik unsurlarının başka eserlerde de ele alındığı görülür. Fars edebiyatında XV. yüzyılda Şerefettin Râmî'nin *Enîsü'l-Uşşâk*'ıyla, XVI. yüzyılda da Sürûrî'nin *Bahrü'l-Maârif*'iyle Türk edebiyatındaki ilk örneği verilen sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili teşbihler dünyasının tespitine yönelik eser oluşturma geleneği, yüzyıllar içerisinde değişik türlere sıçramıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla, Kâbilî'nin eseri, bu geleneğin

mecmualar arasındaki ilk örneğidir. Mecmuanın bu geleneğe kattığı değer, teşbihler sözlüklerince tespit edilen mecazlar dünyasının pratikte şairlerin üretimine nasıl yansıdığı tespit etmeye yönelik derleme imkânı sunmasıdır.

Konu, mecmua geleneği için yeni bir uygulama alanı olmakla birlikte, şiir geleneğinin en köklü ve temel konusudur. Zira divan şiirinin merkezinde sevgili vardır. Bu sevgili, sanatsal bir kimliğe büründürülmüş böylece sosyal hayata dair bütün yüklerinden, eksikliklerinden ve kusurlarından arındırılarak idealize edilmiş bir sevgilidir. Divan edebiyatına mensup şairler de özelliklerini geleneğin belirlediği bu sevgiliyi, yine geleneğin belirlediği mecaz ve teşbihler dünyası içerisinde, ortak bir kelime kadrosuyla tasvir etmişlerdir. Sevgili etrafında oluşturulan bu imaj dünyasına ait hususların gelenekselleşme sürecini konuyla ilgili farklı türlerde yazılmış eserlerden takip etmek mümkündür.

Teşbihler sözlüğü anlayışıyla hazırlanmış müstakil eserlerden, mesnevilerden, divanlardaki gazellerden, şehrengiz, bahr-ı tavîl gibi şiir türlerine kadar geniş bir alanda yapılacak tarama faaliyetiyle sevgilinin güzellik unsurlarının ve ona duyulan aşkın ne şekilde ifade edildiğini sorgulamak mümkündür. Ayrıca bizzat kendisi de şair olan müretteplerin gerçekleştirdiği tarama faaliyetiyle oluşturulmuş mecmualardan da konu hakkında fikir sahibi olmak mümkündür. Bu müretteplerin günümüz araştırmacısı için son derece uzak ve yabancı bir iklim olan divan şiirini üreten kültürel ortamın içinde yetişmiş kişiler olduğu düşünüldüğünde yapılan tespitlerin kıymeti daha da artacaktır. Zira bugün de bu türden tematik ya da tip merkezli tarama ve yüzyıllar içerisindeki değişimi sorgulayıcı çalışmalar yapılmaya çalışılmaktadır.

Mecmuaların bu tema etrafında eser verme geleneğine pratikte yaptığı katkı, sadece teşbih unsurlarının kullanımına yönelik tespitlerle sınırlı değildir. Bundan başka eserde ele alınan unsurlar bakımından da bir değişim olmuştur. Güzellik unsurlarının takdiminde başka eserlerde görülen bütünlüğün yanında, bunların

anatomik bir sırayla ele alınması kuralına da uyulmadığı görülür. Diğer eserlerden farklı olarak sevgilinin dudak, kaş, yüz, yanak, boy, gamze, hat gibi fiziksel güzellik unsurlarının dışında, onun nazı, işvesi, cevri, nezaketiyle yaşadığı mekân da sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Sevgiliye ait bu hususların yanında aşk, âşık, rakip, ayrılığın gamı, kederi ve âşığın ahı ile saz, söz ve hamam tasvirleri gibi unsurların da mecmuada yer aldığı görülür. Kâbilî'nin mecmuasıyla birlikte bu çerçevede oluşturulmuş diğer mecmualarda da ortak olan bütün bu farklılıklar mecmuaları yukarıdaki eserlerden ayırır. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki eser, “ışk, söz” gibi unsurların işlenmiş olması bakımından Kutbüddin Ahmet'in *Hevesnâme*'si ve Sürûrî'nin *Bahrü'l-Ma'ârif*'i ile benzerlik gösterir.

Yukarıda sayılan yöntem farklılıkları, mecmuaları bu konuda orijinal bir konuma yerleştirmiştir. Ancak asıl önemli farklılık mecmualardaki sevgili algısındadır. Diğer eserler sevgiliyi sadece fizikî güzellikleriyle ele alıp onu bir “put” gibi görürken mecmualardaki sevgili anlayışında bu puta nazıyla, işvesiyle, nezaketiyle ve âşığa cevri ü cefasıyla “insanî bir ruh üflenmiş” gibidir.

Ancak başlangıçta aşkın figürleri ve özellikle de sevgili üzerine odaklanan mecmuaların sonraki süreçte yavaş yavaş daha geniş bir alanda derleme yaptıkları görülmektedir. Özellikle XVIII. yüzyıla gelindiğinde bu tarz mecmuaların divan şiirinde işlenen bütün mazmunlarla ilgili beyitleri toplamak gibi bir amaçla oluşturuldukları anlaşılmaktadır. Bu süreç geleneğin özelden genele doğru bir değişim gösterdiğine işaret etmektedir.

Sunulan verilerin ışığında sevgilinin güzellik unsurlarını konu edinen mecmua tertip etme geleneğinin, temelde yukarıda bahsedilen eserlerden esinlenmekle birlikte ele alınan unsurları genişletmek suretiyle kendi yöntemini oluşturduğu söylenebilir. Bu gelenek içerisinde Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı mecmuası, yazıldığı dönem itibarıyla belirleyici bir yere sahiptir.

Mecmuanın başına düşülen kayıttan ve şairin kendisine ait olan beyitlerin başlıklarından eserin Kâbilî'ye ait olduğu anlaşılmaktadır. Kaynaklarda eserin derlendiği dönem itibarıyla (1575'ten yüzyılın sonuna kadar) bu mahlasta iki şair bulunmaktadır. Haklarında hemen hemen hiçbir bilgi bulunmayan bu şairlerden Faizî'nin bir mecmuasının bulunduğunu haber verdiği Ispartalı Yâverîzâde Kâbilî'nin eserin mürettibi olduğunu –ihtiyat payı bırakarak– düşünmekteyiz. Mürettep divanı olup olmadığı hakkında bilgi bulunmayan mürettibin mecmuada yer alan şiirlerinden hareketle şair olduğunu hatta en azından küçük bir divançeyi dolduracak kadar şiirleri bulunduğunu söyleyebiliriz. Eserin bölüm başlıkları ve şair tanımları için kurguladığı vezinli ve sanatlı ifadelerden hareketle şiirselliğe çok önem verdiğini düşündüğümüz Kâbilî, mecmuasına kendi şiirleriyle benzer söyleyiş özellikleri gösteren şiirleri almıştır.

Mecmuanın mürettibi olan Kâbilî, Fars ve Türk edebiyatında denenmemiş, böylesine orjinal bir derleme yapmış olmakla divan edebiyatı geleneği ve edebiyat tarihi için önemli bir iş yapmıştır. Zira kendisinden önce başka edebî formlarda denenmiş olan sevgilinin güzellik unsurları üzerine eser oluşturma anlayışını mecmua geleneğine taşımış ve böylece kendisinden sonra gelen mürettepler için yürüyecekleri yeni bir yol açmıştır. Ondan sonra da tespit edebildiğimiz kadarıyla bu yolda en az beş mecmua hazırlanmıştır. Bu durumda Kâbilî, meydana getirdiği eseriyle bu vadide mecmua tertip etme geleneğini başlatmıştır. Mecmua bu yönüyle Türk ve Fars edebiyatlarından örnekleri bir arada sunmasıyla metinlerarasılık bağlamında farklı edebî geleneklerde mazmunların kullanılış biçimlerini göstermesi bakımından da günümüz araştırmacıları için işlevsel bir niteliğe sahiptir. Bütün bu özellikleri düşünüldüğünde Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbân'a Münâsib Eş'âr* adlı mecmuası birçok bakımdan ilkleri gerçekleştirmiş olmasıyla kaynak bir eser durumundadır.

KAYNAKÇA

ABDÜLKADİROĞLU, Abdülkerim – SARI, Mehmet; **Recâizâde Ahmed Cevdet – Nevâdirü'l-Âsâr fî Mütâla'ati'l-Eş'âr (Seçme Beyitler)**, Anıl Matbaa, Ankara 1998.

AK, Coşkun; **Muhibbî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987.

AKSOYAK, İ. Hakkı; **Gelibolulu Mustafa Âlî – Divan I-II-III**, The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Sources of Oriental Languages and Literatures 63, Published at The Department of Near Eastern Languages and Literatures Harvard University, Boston 2006.

AKSOYAK, İ. Hakkı; “Anadolu Sahasında İlk Bahr-ı Tavîl Ahmed Paşa'nın mıdır?”, **Turkish Studies**, Vol. 2/4 Fall 2007, s. 84-97; http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi6/sayi6_pdf/5.pdf, (ET: 27.03.2010).

AKSOYAK, İ. Hakkı; “Manastırlı Celâl'in *Hüsn-i Yûsuf* Adlı Eseri”, (Ed. Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Süer Eker), **Dil ve Edebiyat Yazıları – Mustafa İsen'e Armağan**, Ankara 2007, s. 1-17.

AKÜN, Ömer Faruk; “Divan Edebiyatı”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. IX, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1994, s. 389-427.

AKYÜZ, Kenan vd.; **Fuzûlî Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 1997.

Ali Canib; "Edebiyat Tedkiklerinde Mecmuaların Rolü", **Hayat**, 6 Teşrinievvel 1927, II, 45: 3-4, Ankara Milli Kütüphane, 1957 SA 18.

Ali Nazîmâ-Faik Reşad, **Mükemmel Osmanlı Lügati**, (Haz. Necat Birinci vd.) Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2002.

ARSLAN, Mehmet; **Mihri Hâatun Divanı**, Metin Bankası Projesi.

ATAY, Hakan; *Heves-nâme*'de Aşk Oyunu: Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Özgünlük İdeali, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003.

ATİK GÜRBÜZ, İncinur; "Bir Şiir Mecmuasındaki Hicivli Söyleyişler", **Turkish Studies**, Volume 6/2, Spring, 2011, s. 87-94.

AVŞAR, Ziya; **Revânî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

AYAN, Hüseyin; "Bir Şiir Mecmuasında Ahmet Yesevî", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 1997, S. 3, s.79-84.

AYDEMİR, Yaşar; "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", **Turkish Studies**, Volume 2/3, Summer 2007, s.122-137; <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi5/aydemiryasar2.pdf>. (ET: 16 Haziran 2011).

AYDEMİR, Yaşar; "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü", **Bilig**, Güz 2001, S.19, s. 147-155.

AYDEMİR, Yaşar; "Edebiyat Medeniyet İlişkisi ve Bu İlişkinin Divan Şairinin Sevgili Tipine Yansıması", İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007.

AYDEMİR, Yaşar, "*Biyografi Kaynağı Olarak Mecmualar*", Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri **Kitabı**, Ankara 2011, s. 87-100.

AYNUR, Hatice; **Çâkerî Divanı**, Metin Bankası Projesi.

AYNUR, Hatice; “Mecmû‘a’dan Müntehebât’a Geçiş Örneği Olarak Müntehebât-ı Mîr Nazîf”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 2: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar I*, 24 Nisan 2006, **Bildiriler**, (Hazl. Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2007, s. 98-143.

AYNUR, Hatice; “Cumhuriyet Dönemi Divan Şiiri Antolojileri”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 3: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar II*, 27 Nisan 2007, **Bildiriler**, (Hazl. Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2008, s. 58-109

BAHADIR, Savaşkan Cem; **Pervâne Beg Nazîre Mecmuası Mecmû‘atü’n-Nezâ’ir (261a-291a) Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.

BARDAKÇI, Ramazan; **Bir Şiir Mecmuası ve Divan şiirinde Mazmun Kavramı**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

BAŞ ÇETİNKOL, Fatma; **Pervâne Beg Nazîre Mecmuası Mecmû‘atü’n-Nezâ’ir (415-440) Transkripsiyonlu Metin-Giriş-İnceleme-Dizin**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2004.

BAYRAM, Yavuz; **Amasya’ya Vali Osmanlıya Padişah Bir Şair Adlî – Sultân İkinci Bâyezîd Hân-ı Velî – Hayatı, Şahsiyeti, Şairliği, Divânı’nın Tenkidli Metni**, Amasya 2008.

BEKEN, Süheyl – YÜKSEL, Sedit – CUNBUR, Müjgan; **Fuzûlî – Türkçe Divan**, Türkiye İş Bankası Yay., Ankara 1958.

BULUT, Hülya; **Yeniliklerle Dolu Bir Yüzyıldan İki Yeni İsim: Nedîm-Levnî ve Eserlerindeki Sevgili Figürleri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üni. Ekonomi ve Sosyal Bil. Enst., Ankara 2001

Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, (Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen), Meral Yay., İstanbul 1972.

Bursalı Mehmed Tahir, **Müntehât-ı Mesâri' ve Ebyât**, (Haz. Orhan Kemal Tavukçu), Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Yay., Erzurum 1997.

CANIM, Rıdvan; **Latîfi – Tezkîretü's-Şu'arâ ve Tabzîratü'n-Nuzamâ**, AKM Yay., Ankara 2000.

ÇAKMAK, Merete, IŞIN, Mary; **Anadolu Kuş Adları Sözlüğü (Türkçe-İngilizce-Latine)**, Kitap Yayınevi, İstanbul 2005.

ÇAPAN, Pervin; **18. Yüzyıl Tezkirelerinde Edebiyat Araştırma ve Tenkidi**, Basılmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ 1993.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet; **Amrî Divanı**, Metin Bankası Projesi.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet-TANYERİ, Mehmet Ali; **Hayretî Divanı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1981,

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet; **Helâkî Divanı**, Metin Bankası Projesi.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet-TANYERİ, Mehmet Ali; **Nev'î Divanı**, İstanbul 1977.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet-TANYERİ, Mehmet Ali; **Üsküplü İshak Çelebi Divanı**, MSÜ Fen-Ed. Fak. Yay., İstanbul 1989, Metin Bankası Projesi.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet; **Necâtî Bey Divanı'nın Tahlili**, Kitabevi, İstanbul 2001.

ÇETİN, İsmail; **Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1993.

ÇETİN, Nihat; **Eski Arap Şiiri**, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1973.

ÇORAK, Reyhan; **Klasik Edebiyatta Sevgilide Göz, Kirpik ve Kaş Üzerine Benzetmeler**, , Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 2002.

DEMİR, Hiclal; “XVIII. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı Şairlerinden Lâzîkî-zâde Feyzullah Nâfiz ve *Dîvân*’ı Üzerine”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Aralık 2009, C. 26, S. 2, s. 61-79.

DEMİRALAY, Mehmet; **Hüdâyî-i Kadîm (16. yy) ve Divanı (İnceleme-Tenkidli Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2007.

Derleme Sözlüğü, C. I-XII, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1964-1982.

DEVELLİOĞLU, Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara 1993.

DİLÇİN, Cem; **Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1995.

DOĞRAMACI, Nilgün; **Fevzî Divanı Metin-Biçimsel ve Sevgilinin Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi Üzerine İçerik İncelemesi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üni. Sosyal Bil. Enst., İstanbul 2007.

ERGİN, Sabahat; **Mecmûatü’l-Eşâr (İnceleme-Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2010.

ERGUN, Sadettin Nüzhet; **Türk Şairleri**, İstanbul (tsz.).

ERPİK, Arzu; **Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3849 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr'ın 40b-80a Yapraklarının Tenkitli Metni**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2009.

ERÜNSAL, İsmail; "Mu'îdî'nin Miftâhu't-Teşbîh'i" **Osmanlı Araştırmaları**, S. VII-VIII, İstanbul 1988, s. 215-272.

ESKİMEN, Ayşe Derya; **Mecdî Mehmed Efendi'nin Gazelleri (Metin-İnceleme)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.

GENÇ, İlhan; **Esrâr Dede – Tezkîre-i Şu'arâ-yı Mevleviyye**, AKM Yay., Ankara 2000.

GÖNEL, Hüseyin; **15.-16. Yüzyıl Divanlarına Göre Divan Şiirinde Sevgili**, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.

GÜNDÜZ, Emrah; **Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13461 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010.

GÜRBÜZ, Mehmet; "*Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmuaları*", Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu **Bildirileri Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s.315-328.

HARMANCI, M. Esat; **Süheyfî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

İNCE, Adnan; **Tezkîretü's-şu'arâ – Sâlim Efendi**, AKM Yay., Ankara 2005.

İPEKTEN, Haluk; İSEN, Mustafa vd.; **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

İSEN, Mustafa; **Usûlî Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 1990.

İSEN, Mustafa; **Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı**, AKM Yay., Ankara 1994.

İSEN, Mustafa; **Ötelerden Bir Ses – Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yay., Ankara 1997.

İSEN, Mustafa; “XVI. Yüzyıl Sonuna Kadar Osmanlılarda Biyografi Geleneği” **Ötelerden Bir Ses – Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 1-27.

İSEN Mustafa; “Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar- Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış” **Ötelerden Bir Ses – Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 64-76.

İSEN, Mustafa; **Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt**, Akçağ Yay., Ankara 1998.

JOHNSON, Francis; **Dictionary Persian, Arabic and English**, London 1852.

Kâbilî, **Müntahabât-ı Eş'âr: Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr**, C. I, Millet Kütüphanesi, (tsz), 34 AE Manzum 744.

Kâbilî, **Müntahabât-ı Eş'âr: Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr**, C. II, Millet Kütüphanesi, (tsz), 34 AE Manzum 745.

KAÇALIN, Mustafa; **Âhî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

Kâfzâde Fâizî, **Zübdetü'l-Eş'âr**, Ankara Milli Kütüphane, (tsz.), Yz A 679, vr. 88b.

KANDEMİR, Fatma; **Bâkî ve Nedîm'in Gazellerinde Sevgilideki Güzellik Unsurları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üni. Sosyal Bil. Enst., Edirne 2008.

KARAHAN, Abdülkadir; **Figânî ve Divançesi**, İstanbul 1966, (Metin Bankası Projesi).

KARAİSMAİLOĞLU, Adnan; “Klasik Şiirdeki Aşk Söyleminin Dayanakları”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007.

KARAKÖSE, Saadet; “Divan Şiiri Sevgili Tipinde Abartıların Simgesel Boyutuna Birkaç Örnek”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Vol. 3/15 (Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı –Prof Dr. Turgut Karabey Armağanı-), s. 176-187

KARAVELİOĞLU, Murat Ali; **Prizrenli Şem‘î Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

KAVRUK, Hasan; **Şeyhülislam Yahyâ Divanı**, MEB Yay., Ankara 2001.

KAYA, Bayram Ali; **Azmizade Haleti Divanı**, Metin Bankası Projesi.

KAYA, Bilge; **Hisâlî, Hayatı-Eserleri ve Metâliü’n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

KAYA, Doğan; “Divan Şiiri ve XIX. Yüzyıl Halk Şiirinde Güzel Tasviri”, **Aşık Edebiyatı Araştırmaları**, İstanbul 2000, s. 243-266.

KILIÇ, Filiz; **Âşık Çelebi Divanı**, Kültür ve Turizm Bak., E-Kitap.

KILIÇ, Filiz; **XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler**, Akçağ Yay., Ankara 1998.

KILIÇ, Filiz; **Meşâ'irü's-Şu'arâ - İnceleme-Metin**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010.

KIRKKILIÇ, Ahmet; "Divan Şiirinde Sevgilinin Kimliği", İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007.

KOÇAL, Abdullah; **Ahmed Paşa Divanı**, Metin Bankası Projesi.

KÖKSAL, M. Fatih; **Edirneli Nazmî, Mecmû'atü'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitli Metin)**, Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2001.

KÖKSAL, Fatih; **Sana Benzer Güzel Olmaz (Divan Şiirinde Nazire)**, Akçağ Yay., Ankara 2006.

KÖKSAL, M. Fatih; "Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmuası", **Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s.449-468.

KURNAZ, Cemal; **Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili**, MEB Yay., İstanbul 1996.

KURNAZ, Cemal-TATÇI, Mustafa; **Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı**, MEB Yay., Ankara 2001.

KURNAZ, Cemal; **Osmanlı Şair Okulu**, Birleşik Dağıtım Kitabevi, Ankara 2007.

KURTOĞLU, Orhan; "Hurufî-Bektaşî Edebiyatına Dair Bir Şiir Mecmuası," **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırmaları Dergisi**, S. 45 (2008), s. 25-35.

KUT, Günay; "Mecmua", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yay., C. 6, s. 170-175.

KÜÇÜK, Sabahattin; **Bâkî Dîvânı**, AKM Yay., Ankara 1994.

LEVENT, Agâh Sırrı; **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Basımevi, Ankara 1984.

Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmânî**, (Haz.: Nuri Akbayar), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996, C. 3, s. 834.

MENGİ, Mine; **Mesîhî Divanı**, AKM Yay., Ankara 1995.

MERMER, Ahmet; “XV. yy.’da Yazılmış Bilinmeyen Bir Nazire Mecmuası ve Aydınlı Visâlî’nin Bilinmeyen Şiirleri”, **Millî Folklor**, S.56 (Kış 2002), s:75-94.

MERMER, Ahmet; **Kütahyalı Rahîmî ve Dîvânı**, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2004.

MERMER, Ahmet – KOÇ KESKİN, Neslihan; **Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yay., Ankara 2005.

Muhteşem-i Kâşânî, **Divan**, <http://rira.ir/rira/php/?page=view&mod=classicpoems&obj=poem&id=963>. (ET: 15 Haziran 2011).

OKATAN, Halil İbrahim; **Sürûrî Divanı**, Engin Matbaacılık, Ankara 2010.

Ömer Bin Mezid, **Mecmû’atü’n – Neza’ir (Metin – Dizin – Tıpkıbasım)**, (Haz. Mustafa Canpolat), TDK Yay., Ankara 1995.

ÖZKAT, Mustafa; **Kara Fazlî’nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)**, Marmara Üni. Türkiyat Araştırmaları Enst., Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.

ÖZYILDIRIM, Ali Emre; **Hamdullah Hamdî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

PAKALIN, Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1993.

PAKSOY, Kezban; **Mecmû'a-i Fevâ'id Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2254 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üni., Kayseri 2006

Recâizâde Ahmed Cevdet, **Zînetü'l-Mecâlis (Meclislerin Süsü)**, (Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu), Akademi Kitabevi, İzmir 1994.

Recaizâde Ahmed Cevdet; **Nevâdirü'l-Âsâr Fi Mütâla'ati'l-Eş'âr**, (Haz. Abdülkerim ABDÜLKADİROĞLU-Mehmet SARI), Ankara 1998.

Riyâzî, **Riyâzü's-Şu'arâ**, Ankara Milli Kütüphane, (tsz), 06 Hk 1275, vr. 88b.

SARAÇ, Yekta; **Emrî Divanı**, Kültür ve Turizm Bak., E-Kitap Projesi; <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128328/h/emridivani.pdf?ret=0>, (ET: 25.04.2010).

SEFERCİOĞLU, M. Nejat; **Fuzûlî Divanı'nda Sevgilinin Fizikî Yapısıyla İlgili Özellikler**, Basılmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 1981.

SEFERCİOĞLU, M. Nejat; **Nev'î Divanı'nın Tahlili**, Kültür Bak. Yay., Ankara 1990.

SEVİNÇ, İbrahim; **Pervane Beg Nazîre Mecmuası (1a-29b) Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001.

SOLMAZ, Süleyman; **Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme – Metin)**, AKM Yay., Ankara 2005.

SUNGURHAN EYDURAN, Aysun; **Kınalızâde Hasan Çelebi – Tezkiretü’ş-Şu`arâ**, Kültür Bak. E-Kitap (Metin b); <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH=266662&DOSYASIM=tsmetinb.pdf>, (ET: 01.02.2010).

STEINGASS, F; **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, Beirut 1998.

SUNGURHAN, Aysun; **Beyânî Tezkiresi – İnceleme-Tenkitli Metin**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994; Kültür Bak. E-Kitap Projesi, (Erişim) <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-215418/h/metin.pdf>, 15.Ekim, 2010.

SÜRMEİLİ, Emire; **Mecmûa-i Kasâid-i Türkiyye [İnceleme-Metin (varak 108-206)]**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2003.

ŞANLI, İsmet; **Hilâlî Divanı (Metin-Çeviri-Tahlil)**, Uludağ Üni. Sosyaş Bil. Enst., Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa 1999.

ŞAFAK, Yakup; “Sürûrî’nin Bahrü’l-Ma’ârif’i ve Bu Eserdeki Teşbih ve Mecaz Unsurları”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 4, 1997, s. 217-235.

ŞAHİN, Kürşat Şamil; **Sevgilinin Güzellik Unsurlarından Saç, Kaş, Kirpik, Hat**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üni. Sosyal Bil. Enst., Kırıkkale 2009.

Şemseddin Sami, **Kâmûsü’l-A’lâm**, İstanbul 1308.

Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, İkdam Matbaası, İstanbul 1317.

ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ; **Klasik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Rakîbe Dair**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1995.

Şerafeddîn Râmî, **Enîsü'l-Uşşâk - Klasik Doğu Edebiyatlarında Sevgiliyle İlgili Mazmunlar**, (Çev.: Turgut Karabey, Numan Külekçi, Habib İdrisî), Ecdad Yay. Ankara 1994.

Tâhir-ül Mevlevî, **Edebiyat Lügatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994.

TANYILDIZ, Ahmet; “Sevgilide Güzellik Unsuru Olarak Saç”, **Turkish Studies**, Vol. 4/2 Winter 2009, s. 976-992; <http://turkishstudies.net/sayilar/sayi15/39tany%C4%B1ld%C4%B1zahmet.pdf>, (ET: 25.04.2010).

TARLAN, Ali Nihat; **Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiir: Ubeydî-Aşkî-Şem’î-İşretî**, İstanbul Üni Yay., İstanbul 1948.

TARLAN, Ali Nihat; **Fuzûlî’nin Farsça Divanı (Tercümesi)**, MEB Yay., İstanbul 1950.

TARLAN, Ali Nihat; **Zâtî Divanı**, İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Yay., İstanbul 1967.

TARLAN, Ali Nihat; **Hayâlî Bey Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 1992.

TARLAN, Ali Nihat; **Necâtî Beg Divanı**, MEB Yay., İstanbul 1997.

TARLAN, Ali Nihat; **Şeyhî Divanı’nı Tetkik**, Akçağ Yay., Ankara 2004

TAŞ, Hakan; **Vusûlî Divanı**, Metin Bankası Projesi.

TAVUKÇU, Orhan Kemal; **Bursalı Mehmed Tâhir – Müntehabât-ı Mesâri‘ ve Ebyât**, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yay., Erzurum 1997.

TEMİZKAN, Mehmet; **Hayretî Divanı’nda Âşık**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 1986.

TIĞLI, Fatih; “Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi,” **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Vol. 2/4 (2007), s. 765; <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi6/50t%C4%B1%C4%9F1%C4%B1fatih.pdf>, [10.08.2011].

TOLASA, Harun; **Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası**, Akçağ Yay., Ankara 2001.

TOLASA, Harun; **Sehî, Latîfi ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi**, Akçağ Yay., Ankara 2002.

TULUM, Mertol-TANYERİ, M.Ali; **Nev'î Dîvânı**, İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Yay., İstanbul 1977.

TUMAN, Mehmet Nail; **Tuhfe-i Nâilî: Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, Haz.: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara 2001, C. 2, s. 817, md. 3416.

TUNÇ, Semra; “Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2000, S.6, s. 105-139.

TUNÇ, Semra; “16. Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 21, Bahar 2007, s. 1-37.

TÜRKDOĞAN, Melike Gökcan; “Aşk Mesnevileri ve Gazellerdeki Sevgili İmajına Dair Bir Karşılaştırma”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 29 (Bahar 2011), s. 111-124

TÜRKOĞLU KÖSE, Hayriye; **XVI. Yüzyıl Dîvân Şairi Hudâyî Hayatı-Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvân'ının Tenkitli Metni**, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

UNDU, Sevda; **Fehîm-i Kadîm Divanı'nda Sevgili ve Sevgilinin Güzellik Unsurları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üni. Sosyal Bil. Enst., Afyon 2007.

UZUN, Mustafa; "Mecmua", **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yay., Ankara 2003, C: 28, s. 265.

ÜNLÜ, M. Şahabettin; **Ubeydî Hayatı-Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni**, Basılmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul 1991.

AYDIN YAĞCIOĞLU, Songül; "Fuzûlî ve Bâkî Divanlarında Aşk Anlayışı ve Sevgili Tipi", **Turkish Studies**, Vol. 5/3 (2010), s 559-587.

YAKAR, Halil İbrahim; **Gelibolulu Sun'î Divânı ve Tahlili**, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üni. Sosyal Bilimler Enst., İstanbul 2002. XXVIII, 616y. (Metin Bankası Projesi)

YEKBAŞ, Hakan; **Sehî Bey Divanı**, Kitabevi, İstanbul 2010.

Yeni Tarama Sözlüğü, (Düzenleyen: Cem Dilçin), Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1983.

YILDIRIM, Ali; **İshak Çelebi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Edisyon Kritiği)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üni. Sosyal Bilimler Enst., Elazığ 1991.

YÜCEL, Bilal. **Mahmud Paşa Adnî Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 2002.

ZÜLFE, Ömer; **On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri**, Kültür ve Turizm Bak., E-Kitap Projesi.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

I. NÜSHANIN İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Mecmuanın yazma nüshasının imlâ özellikleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

1. Nüshanın yazımında klasik Osmanlı Türkçesinin imla özelliklerine uyulmuştur.
2. Bununla birlikte nüshada kimi imla farklılıkları görülmektedir. Biz bir imla birlikteliği sağlayabilmek adına bu farklılıkları metinde ortadan kaldırmakla birlikte bu bölümde belirttik.
3. Nüshada harekelenen bazı kelimelerde bilindik imlanın dışına çıkmışlığı görülür. Bunlardan bazıları şunlardır: belde (667/b, 3515/b), belüñ (2173/a), dendi (2499/b), denür (170/a), der (2463/a), der demez (1446/b), diye (2278/a), eline (1339/a), ever (3872/b), evme (432/b), evdüm (1930/b), işüğinde (3277/a), kılayım (551/b), ok-u (3380/a) yeler (2820/b), yer (784/b), yeyelden (3901/b).
4. Orta hecesinde hemze bulunan “dâ'im, gâ'ib” gibi kimi kelimelerin imlasında “hemze (ء)” yerine “ye (ی)” kullanılmıştır.
5. Bazı tamlamalarda tamlayan eki “ye (ی)” ile gösterilmiştir: tîr-i cânânüm (تیری جانانم) (732/a)
6. Eklerin yazımında da kimi tutarsızlıklar görülmektedir. Bunları şu şekilde sınıflandırabiliriz:
 - a. Türkçe bazı eklerin yazımında bir tutarsızlık görülmektedir. Yapım eklerinin öncesindeki ünlüler çoğunlukla yuvarlak olarak gösterilmiştir: bul-u-ş-dı (3979/b), dök-ü-l-sün (3586/b), ir-ü-ş (724/b, 4580/b), koy-u-l-dı (3942/b), şoyunup

(3887/a), sür-ü-n-üp (3611/b), toâ-u-ş-ı-n-dan (2660/b), gör-ü-n-mez (2244/b), tut-u-l-.

b. Geniş zaman eki kimi zaman dar ünlüyle yazılmıştır: yara-ş-ır (1474/a, 5157/b),

c. Tekil 2. şahıs eki de bazı kelimelerde yuvarlak ünlüyle yazılmıştır: gördün (4315/b)

d. Tekil 2. şahıs eki bazı kelimelerde yuvarlak ünlüyle yazılmıştır: urarsun (3641/a),

e. İsimden isim yapma eki “-sız”, bazı kelimelerde düz ünlüyle yazılmıştır: sen-siz (4501/a)

f. Sıfat-fiil eki kimi zaman düz ünlülerle yazılmıştır: didikleri (4258/b)

7. Vezin gereği imâle yapılması gereken kimi heceler “câme-i hüsnîne (حسنوکه) (5460/b)” örneğindeki gibi, zihaf yapılması gereken kimi heceler “ebrüyet (ابریت) (706/a)”, “küyın (كين) (3022/b)” örneklerinde olduğu gibi, med yapılması gereken kimi heceler “derd(*i*)-mendin (درديمندن) (795/b), taşlarla (طاشلرله) (4057/b)” örneğinde olduğu gibi kelimelerin orijinal imlaları değiştirilerek gösterilmiştir. Ancak biz metnin ortaya konulması sırasında bu kelimenin imlasında herhangi bir değişikliğe gitmedik.

8. Vezin zaruretiyle kimi kelimelerin imlasında değişikliklere gidilmiştir: bedir (=bedr) (2397/b), hayıf (=hayf) (1935/b, 2017/b), nedr ey (=nedür ey) (2518/b), uştdan (=uş itden) (2148/b), keşşâmekeş (=keşmekeş) (937/b), geldidyü (=geldi diyü) (4070/a). Bu türden yapılan değişiklikler dipnotta ayrıca gösterilmiştir.

II. METİN TESPİTİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Mecmuaya alınan şiirler, üzerine bilimsel neşir yapılan, bizim ulaşabildiğimiz, divanlarla karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görülen farklılıklar aparatta gösterilmiştir. Ancak bu çalışmada asıl hedef mecmuanın metninin ortaya konulması olduğundan söz konusu farklılıklar, mecmua metninin kurulmasında dikkate alınmamıştır. Anlamca yanlış veya vezne aykırı olsalar bile mecmua metnine sadık kalınmıştır.

2. Mecmuadaki beyitlerde kelime/mısra/şair düzeltmeleri bulunmaktadır ve bunlar aparatta gösterilmiştir. Bu gibi düzeltmelerin bulunduğu durumlarda “sağ” kaydı bulunan düzeltmeler tercih edilmiştir. Düzeltme/değiştirme olmasına rağmen “sağ” kaydı yoksa asıl metindeki yazım tercih edilmiştir. Her iki durumda da bu türden değiştirme/düzeltilme bilgileri dipnotta gösterilmiştir.

3. Beyitler önce içeriklerine göre daha sonra kafiye harflerine göre en son olarak da hayal ortaklığı esasına göre sınıflandırılmıştır. Mürettibin bu sınıflandırılmasına bağlı kalınmış içerik gruplandırmaları ayrı bölümler halinde verilmiş, kafiye gruplandırmaları üç yıldız (***) şekliyle yapılmış, aynı kafiye harfi içindeki alt gruplandırmalar da tek yıldız (*) işaretiyle gösterilmiştir.

4. Mecmuadaki beyitlerin sıralanmasında mürettibin tasnif ve sıralama tercihleri göz önünde bulundurulmuştur. Sayfa karışıklıklarından kaynaklanan kimi durumlarda ilgili beyitler bağlamın gerektirdiği şekilde kendi kafiye grubuna taşınmışlardır. Eğer bu karışıklık mürettibin elinden çıktıysa beyitler oldukları yerde bırakılmıştır. Her iki halde de durum dipnotta gösterilmiştir.

Sayfa kenarlarında yer alan beyitlerse –aynı kafiye harfinden olmak şartıyla- buldukları sayfanın sonuna eklenmişlerdir.

5. Beyitlerin vezinleri başlığın hemen altında gösterilmiştir. Vezin kaygısıyla oluşturulmuş başlıkların vezinleri de başlığın hemen yanına yazılmıştır.

6. Metnin sonunda beyitlerin şairlerini, bu şairlerin esere alınan beyitlerinin kafiyeleriyle birlikte numaralarını ve toplam beyit sayılarını, -tespit edebildiğimiz kadarıyla- kaynaklarda haklarında verilen bilgileri ve kaynak bilgilerini gözteren bir dizin hazırladık. Ancak bu dizin okuyucu için kullanışlı olmakla birlikte hazırlama aşamasındaki külfetli uğraşı bir yana, bu çerçevede yapılmış başka çalışmalardaki alışlagelmiş dizinlerdeki mecmuaya şiiri alınan şairin aynı mahlastaki şairlerden hangisi olduğunu tespit etme zorluğunun yanında, şairlerin yazdığı beyitleri de göstermeyi hedeflediğinden beyitlerin aynı mahlastaki şairlerden hangisine ait olduğunu belirlemek gibi daha çetrefil bir problemi de beraberinde getirmektedir. Uzun bir uğraşının sonucunda beyitlerin dili ve başlıklarının yol göstericiliğiyle bu sınıflandırmayı yaptık ve emin olamamakla birlikte verdiğimiz kimi bilgiler için de okuyucuyu yanılmamak adına gerekli uyarıları yaptık.

7. Vezinde görülen eksiklikler ve bozukluklar mümkün olduğunca düzeltilmeye çalışılmıştır. Vezin ve anlam gereği metinde yapılan değişiklikler dipnotta gösterilmiş, metne tarafımızdan yapılan her türlü ekleme köşeli parantez [] içerisinde verilmiştir.

7. Metin içerisinde çeşitli sebeplerle okunamayan yerler köşeli parantez içinde üç nokta ile [...] gösterilmiş, emin olunamayan okumaların yanına ve anlamca açıklanamayan mısraların sonlarına soru işareti (?), vezin problemi olan mısraların sonlarına ise yıldız işareti (*) konulmuştur.

8. Vezin gereği yapılan hece düşmeli ulamalarda iki kelime arasına kesme işareti konularak “nic’olur” şeklinde gösterilmiştir. Vezin gereği yapılan daha büyük boyuttaki değişiklikler ise dipnotta gösterilmiştir.

9. Metin tespitinde, bilimsel metin neşri çalışmalarında kullanılan transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

10. Farsça bir kısım kelimelerdeki vâv-ı ma' düle ile yazılan kelimeler, labial hı'dan sonra konulan bir (◌) işaretiyle yazılmıştır.

11. Kelimelerin yazımında dönem imlasına uyulmuştur. Arapça ve Farsça kelimelerin ve eklerin yazımında Prof. Dr. İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesindeki¹⁰⁶ esaslara uyulmuştur.

¹⁰⁶ İsmail ÜNVER, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Dergisi**, C. XI, S. 1, Ankara 1993, s. 51-89.

III. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

ء	’	ش	Ş, ş
ا	A, a, E, e	ص	s, ş
آ	Ā, ā	ض	Ž, ž, Đ, đ
ب	B, b	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Z, z
ت	T, t	ع	‘
ث	Ṣ, ṣ	غ	Ġ, ġ
ج	C, c	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Q, q
ح	H, h	ك	K, k
خ	Ḫ, ḫ	گ	G, g, ñ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Z, z	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	V, v, o, ö, u, ü
ژ	J, j	ه	H, h, a, e
س	S, s	ی	Y, y, ı, i, î, ā

METİN

SULṬĀN-I ḤŪBĀNA MŪNĀSĪB EŞ' ĀR

[1a]

LA'L-İ RENGİNE MÜNĀSİB OLAN EŞ'ĀR-I LAṬĪF

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[1b]

1 Me'ālī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Lebüne sehv ile öykündi ammā

Şuçın bildi peşimān oldı ḥelvā

2 Ḥāzret-i Monlā Cāmī

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Leb-i la' l-i to kām-ı ehl-i vefā

Li- 'alīli' l-firāḳ fīhi şifā¹⁰⁷

ب لعل تو کام اهل و فا
لعل الفراق فيه شفا

3 Muḥibbī Ḥāzret-i Sulṭān Süleymān

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

La' l-i lebüne ger dir isem n'ola Mesīḥā

Kim ğamzelerüñ küştesini ol ider ihyā

4 Faḳirī Şeyḫ Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hızr olup baña o la' l-i cān-fezā

Keyfe yühyi' l-arza ba' de mevthā¹⁰⁸

5 Nazmī-i Merḥūm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i şirīn ü şeker ḥandeyle ḥüsnüñ ḥusrevā

Her gören Ferhādveş cānın revān eyler saña

¹⁰⁷ “Senin kırmızı dudakların vefā ehlinin isteğidir ve özürülüler için de onda şifa vardır.”

3 Muḥibbī Divanı, G 34/1, s. 51.

b: Kim ğamzelerüñ küştesini ol ider ihyā] Bir ğamze ile öldürüp eyler yine ihyā, Muḥibbī Divanı.

¹⁰⁸ “Ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor.” Kur'ân-ı Kerîm, Rûm 30/50.

6 ‘Ahdî Efendi

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Ağzuma alsam dehānuñ şehd ü şekkerdür baña

Emdügümce leblerüñ kand-ı mükerrerdür baña

7 Behiştî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ ülü fâ‘ ilätü mefā‘ ilü fâ‘ ilün]

Cānān lebinden irdi benüm sem‘ üme şadā

Güyā ki geldi ‘ālem-i ervāḥdan nidā

8 Ḥalīfe Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Suḥen be-vaşf-ı leb-i yār ḥatm geşt me-rā

Me-rā sezed ki be-ḥ‘ānend ḥātemü’ş-şu‘ arā¹⁰⁹

عنه بوصف لب يار ختم گشت مرا
مرا سر زد که بخوانند خاتم الشعرا

9 Tîgî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Zerre dirler dehen-i yāra ‘acebdür şu‘ arā

Var ise yok gibi ‘ālemde daḥı bir ma‘ nā

10 ‘İlmî-i Nāzük Rāst

[fâ‘ ilātün fâ‘ ilātün fâ‘ ilātün fâ‘ ilün]

La‘ lini ‘uşşāka emdürür dimez ammā baña

Gayra çok luṭf eyler ol meh eylemez ammā baña

7 Behiştî Divanı, G 30/1, s. 241.

¹⁰⁹ “Sözüm sevgilinin dudağının vasfına sonlandı. Bu yüzden de eğer bana şairlerin sonu deseler yakıştır.”

11 **Nāmī Efendi Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Vaşf-ı ruhsāruñla la' lüñ gül-be-şekkerdür baña

Dilde yād-ı leblerüñ pālūde-i terdür baña

12 **Ziyāyī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mürde cisme cān bağışlar gerçi la' lüñ dil-berā

İçmege ḳanımı ammā diş biler her dem baña

[2a]

13 **Ḥazret-i Dervīş Ağa-yı Kām-yāb** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Umma şeftālū lebinden ṭaleb-i kāmı ḳo yā

Olma nā-puḫte gönül bu ṭama' -ı ḥāmı ḳo yā

14 **Ḥayālī Rāst**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şekerin leblerüñüñ şânına inmiş şanemā

Āyet-i enbete Allāhi nebāten ḥasena¹¹⁰

15 **'Ālī Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir cevāb alabileydüm dehenünden cānā

Dil-i bīmārumı ol sâ' at ideydüm ihyā

¹¹⁰ Ayetin aslı “enbetehā nebāten ḥasenen” şeklinde olup, “(Rabbi onu) pek güzel bir tarzda yetiştirdi” anlamına gelmektedir (bkz. *Kur'ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân 3/37).

15 *Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı II*, G 22/1, s. 5.

b: ideydüm] iderdüm, *Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı*.

16 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ger dehed la' l-i lebet buse be-nev-rūzī-yi mā

Mīşevēd cān diger bār be-nev-rūzī-yi mā¹¹¹

کرد هد لعل لب بوسه بنوروزی ما
میشود جان دگر بار بنوروزی ما

17 **Vāhidī-i Gelibolī***[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]*

Şīrīn-lebi cevānuñ şīr ü şekerdür ammā

Luţf ile ' aşığına bir kez dimez ki em mā

18 **Şeyhī***[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]*

Dehānuñ ḥasret[in]den dil-berā cān oldı nā-peydā

Leb-i la' lüñ arayup çıkdı ayakdan mey-i şaḥbā

19 **Hāşimī-i Bursevī***[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]*

Dehānuñla miyānuñ ḥasretinden ' āḳıbet cānā

Olur rāh-ı ' ademde cān u dil nā-būd u nā-peydā

20 **Sipāhī Beg Fermāyed***[mef' ūlū mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]*

Enfās-ı lebüñ gördi ider mürdeler iḥyā

Cānı çıkayazdı göge çıkınca Mesihā

¹¹¹ “Eğer nevruluk hediyesi olarak (sevgili) lal rengi dudaklarından bize bir öpücük verse can yeniden bizim rızığımız olacaktır.”

18 Nüshada beytin başlığı öncelikle “Mesihī Efendi” olarak yazılmış ancak daha sonra yanına “Şeyhī” yazılarak “şah” kaydı düşülmüştür.

21 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i cān-baḥş ile günden güne arturduñ ā

[...]

22 Emrī Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dehānı ğā'ib olmuş ḥaṭṭ-ı sebz-i yārda gūyā

Yitürmiş sebzezār-ı cennet içre ḥātemin ḥavrā

23 Ḥaḳīr

[...]

[...]

کیمی مجھوڑ ما تری عشق ما تری سیدھیلا
ز کلمہ کو کلمہ کا کجاں پہل ایم دگا ۵ کما

24 Dehkī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Mīkoned dem-be-dem ez-ḥānde lebet da' vet-i mā

Mā gedāyīm to suḷṭān-ı velī-ni' met-i mā¹¹²

مکنڈ دمدم ارخندہ لب ت دعوت ما
ما گدا ایم تو سلطان ولی نیت ما

21 Nüshada beytin ikinci mısraı yazılmamıştır.

22 Emrī Divanı, G 25/1.

¹¹² “Her dem dudakların gülererek bizi davet ediyor. Biz dilenciyiz ama sen bizim nimet veren sultanımızsın.”

25 Seyfî-i Şîrâzî

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Hest ez-dehenet der-dil-i meh gonçe suhenhâ
Gülhâ şeküfed ger be-güşâyend dehenhâ¹¹³

هست از دهنه در دل مرغچه سحرها
گلها شکفته کرد بک تید دهنهها

26 Necâtî Fermâyed

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Leb-i cân-bağşuñ ile kâmet-i dil-keş şanemâ
Yiter ol ' aşık-ı dil-ğastelere bâl ü belâ

27 [???

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Dehenüñ noğtasını kılsa te'emmül dâñâ
Cân u dilden diye *sübhâneke lâ 'ilme lenâ*¹¹⁴

[2b]

28 Hümâyün-ı Pâdişâh

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Kâm çun bâşed zi-la' l-i cân-fezâ-yı ü me-râ
Mând ber-leb mühr-i hãmüşî cefâ-yı ü me-râ¹¹⁵

کام چون باشد ز لعل جانفزی او مرا
ماند بر لب مهر خاموشی جفاى او مرا

¹¹³ “Ayın gönlünde senin ağzından (çıkmiş) söz goncaları var. Eğer (bu goncalar) ağızlarını açarlarsa güller açacak.”

²⁶ *Necâtî Beg Divanı*, K 2/1, s. 24.

¹¹⁴ “Seni tesbih ederiz, senin bize bildirdiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur.” *Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara 2/32.

¹¹⁵ “Eğer benim isteğim onun can arttırıcı dudaklarından olsa onun azarlamasından susmak damgası benim dudağında kalacaktır.”

29 Āşafî Râst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Dil teşne leb ü süy-ı lebet āverem ū-rā

Her cā ki dilem āb ḥored mīberem ū-rā¹¹⁶

دل تشنه لب و سوی لب آورم اورا
هر جا که دلم آب خورد می برم اورا

30 Ārifî-i 'Acem-zāde

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Pīş-i lebeş me-gū suḥen-i la' l-i süfte-rā

Nebved letāfetī suḥenān-ı şinüfte-rā¹¹⁷

پیش لبش مگو سخن لعل سفته را
نبود لطافتی سخنان شفته را

31 Kelāmiyyü'l-Meşhedî

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Zi-la' let dem-be-dem cūyem ḥayāt-ı cāvidānī-rā

Zi-çeşmet ārzū dārem nazarhā-yı nihānī-rā¹¹⁸

ز لعلت و مبدم جویم حیات جاودانی را
ز چشمت آرزو دارم نظرمای نهانی را

32 Tekelü Ḥan Râst

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Zi-hem bügşā vü leb benmā be-ḥübān nükte-dānī-rā

Ki bügşāyed kesī çun to mu' ammā-yı nihānī-rā¹¹⁹

ز هم بکشت لب بنما بخوبان نکته دانی را
که بکشت یکس چون تو معمای نهانی را

*

* *

¹¹⁶ “Gönlüm susamıştır ve ben onu senin dudaklarının yanına getiririm. Gönlüm nereden su içerse (neye meylederse) ben onu oraya götürürüm.”

¹¹⁷ “Dudaklarının yanında delinmiş la' lden (dizilmek için delinen) söz etme. Duyulmuş sözlerin artık letafeti yoktur.”

¹¹⁸ “Ebedî yaşamı her dem senin kırmızı dudaklarında arıyorum. Gözlerinden gizli bakışlarını arzu ediyorum.”

¹¹⁹ “Dudaklarını aç ve güzellere nüktedanlığı göster ki gizli sırları ancak senin gibi biri açacaktır.”

33 **Ḳāsım-ı Envār Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-mā ḥarfī be-gū yek-bār ān la' l-i dūr-efşān-rā

Zi-hem bügşā vü beşken kıymet-i yāḳūt-ı mercān-
rā¹²⁰

با حرفی یکبار آن لعل در افتاز
ز هم بکن بشکن قیمت یاقوت مرعاز

34 **Beyānī Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Eger der-yāftī yek-bār zevḳ-i la' l-i cānān-rā

Be-^c ömr-i ḥod ne-ḥordī Hızır hergiz āb-ı ḥayvān-rā¹²¹

اگر دریافتی یکبار ز ذوق لعل جانانرا
بم خود نخوردی خضر مرکز آب حیوانرا

35 **Nişārī Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Biyā kez ḥasret-i la' let be-telḥī mīdehem cān-rā

Be-şekker-ḥande bügşā ān dü la' l-i şekker-efşān-rā¹²²

بیاز حسرت لعل تلخی میدهم جانرا
بشکر خنده بکن آن د لعل شکر افشانرا

36 **Selmān Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ziyāfet mīkoned merdüm be-şirīnī-yi lebet cān-rā

Hezārān āferīn bādā çünīn dārend mihmān-rā¹²³

زیافیت میکند مردم بشیرینی لب جانرا
هزاران آفرین باد چنین داریند میهمانرا

¹²⁰ “Bize bir kere de olsa bir söz söyle. O inci saçan dudaklarını aç ve mercanın yakutunun değerini düşür.”

¹²¹ “Eğer bir kere de olsa sevgilinin kırmızı dudaklarının zevkine varabilseydi Hızır ömründe hiç bir zaman ölümsüzlük suyunu içmezdi.”

¹²² “Senin dudaklarının hasretinden acı bir şekilde can veriyorum gel! Gel ve gülümseyerek şeker saçan o iki dudağını aç.”

¹²³ “İnsanlar, senin tatlı dudaklarından canlarına ziyafet çekiyorlar. Binlerce aferin olsun. Misafiri böyle ağırlarlar.”

37 Maṭla'î Fermāyed

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Be-şekker-ḥande'î bügşā zi-cān ān la' l-i ḥandān-rā *بشکر خنده بکن جانان لعل خندان را*
Ḥayātī deh be-āb-ı zindegānī tāze kon cān-rā¹²⁴ *حیات دو باب زنده کنی تازه کن جانرا*

38 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leblerüñ gibi ye bir ağıza gelmiş ḥurmā

Ḳāmetüñ gibi ḳanı naḥl-i dil-ārā cānā

39 Necātī

[mef' ulü mefā'îlü mefā'îlü fe' ulün]

Yüzüñ görene irse n'ola la' l-i şeker-ḥā

Erzān olur ey şehd-dehen Ka'bede ḥurmā

*

* *

[3a]¹²⁵

40 Oldı Emîri Çelebi Mîr Ḥüseynî Rūmuñ

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ağzınuñ ben yarıyın diyü lu' āb itmiş ḥ'āb

Ter düşürmiş leblerin olmuş arada şeker-āb

¹²⁴ "O gülümseyen dudaklarını candan (samimiyetle) aç ve şeker saç (tebessüm et). Yaşam suyunu ver de canımı dirilt ve tazele."

39 *Necâtî Beg Divanı*, G 18/1, s. 155.

Nüşhada beytin başlığı olarak öncelikle "Şevķî Efediyü'l-Ḳāzî" şeklinde yazıldığı halde üzeri çizilerek "Necâtî" yazılmış ve yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

b: şehd] şîr, *Necâtî Beg Divanı*.

¹²⁵ Sayfadaki 47, 48, 49, 50 numaralı "çim ve ḥa" kafiyeli beyitler, "be" kafiyeli beyitlerin hemen arkasında ve "te" kafiyeli beyitlerin önünde yer alması alfabetik sıralamayı bozmaktadır. Ancak bu sıralama mürettibin tercihi olduğu için söz konusu beyitlerin yeri değiştirilmemiştir.

41 **Maḥvī Efendi Ḳāzī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lebine meylümi faş itdi bu eşk-i ḥün-âb
Düşdi aramuza yâr ile anuñçün şeker-âb

42 **Maḳālī Tūṭī-i Şīrīn-Suḥendür** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Her ki sen gönçe-dehāna bula bir zerrece ' ayb
Dilerem yoğ ide sultān serā-perdeyi ğayb

*

43 **Vālihi-i Üskübī**

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cān naḳdi ile būs-ı dehen eyledüm ṭaleb
Yokdur ne vireyin didi baña o gönçe-leb

44 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' lün ile gözlerün ey gönçe-leb
Cān virürdüm cānumı kılsa ṭaleb

45 **Ehl-i Nazmuñ Şimdi Sā' ī Sa'y İle Ḥaşşāmıdur** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Olmış idi dehenün öpmege cānum rāğıb
Düşdi fırsat gice er ğā'ib ü şoḥbet ğā'ib

46 Sâ'î-i Dîğer ' Abdü'l-Kerîm-Nâm

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Olurdu ağzuña dil noқта dimege t̄alib

Efendi cā'iz olaydı qazā' ale'l-gā'ib

*

* *

47 Ulvî Çelebi Merhûm

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Şatma ey h̄'āce nebāt-ı H̄amavīden bize h̄iç

Dehen-i yār t̄urur iken ūekerũ ez ūuyın iç

*

* *

48 Uūulî Raḫime'llāhũ ' Aleyh

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Leblerũnle eyā zebān-ı faūiḫ

Zindedür t̄ā ölünce nām-ı Mesīḫ

49 H̄āverî Raḫime'llāhũ ' Aleyh

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

La' l-i cān-perverũni ḡördi Mesīḫ

Āb-ı ḫayvāndan eyledi tercīḫ

50 Şā'ir-i Mergũb-ı ' Ālem Zihnî

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Dehenũnden ūoraram ḫaste-dile rāḫat-ı rũḫ

Yoқ dime varını vir t̄ā ki bula rāḫatı rũḫ

[3b]

51 **Rub‘ -1 Meskūn Pādşāhı Hāzret-i Sulţān Murād** [*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*][*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Leblerūñ la‘l-i Bedaḥşān mı yāḥūd āb-1 ḥayāt

Şormak ‘ayb olmaya ey dil-ber-i şirīn-ḥarekāt

52 **Emrī Çelebi Fermāyed**[*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

Kand mi la‘lūñ veyāḥūd çeşme-i āb-1 ḥayāt

Hızr mı ḥaṭṭuñ yaḥūd kim ābuñ üstinde nebāt

53 **Ehlī-i ‘Acem Fermāyed**[*mef‘ülū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn*]

Ey la‘l-i rūḥ-baḥş-1 to ser-çeşme-i ḥayāt

Mevcūd ez-vücūd-1 to zerrāt-1 kâ’ināt¹²⁶

ای لعل روح بخش تو چشمه حیات
موجود از وجود تو ذرات کانیات

54 **Āzerī-i ‘Acem Rāst**[*mef‘ülū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn*]

Ey āb-1 zindegī zi-lebet refte ez-ḥayāt

Servī ne-ḥāst mişl-i to ez-bāğ-1 kâ’ināt¹²⁷

ای آب زنده کی ز لب رفت از حیات
سروی نخوامت مثل تو از باغ کانیات

52 *Emrī Divanı*, G 60/1.b: yaḥūd kim ābuñ] veyāḥūd āb, *Emrī Divanı*.¹²⁶ “Ey (sevgili) hayat kaynağı senin can veren kırmızı dudaklarındır. Kainatın tüm zerreleri senin vücudundan mevcut olmuştur.”¹²⁷ “Ey (sevgili), hayat suyu senin dudaklarından yaşamımı kaybetmiştir. Senin gibi bir servi, kainat bahçesinde yetişmedi.”

55 **Mu‘ammā-yı Rumūzī Be-nām-ı Kemāl**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Pîş-i ‘aks-i leb-i to hiç boved āb-ı hayāt

‘Aks kerdest taşavvur Hızır ender-zulemāt¹²⁸پیش عکس ب توجه بود آب حیات
عکس کردت تصور حضرت از ظلمات56 **Bisāṭī-i Semerkandī**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mîçeked dem-ber-dem ez-mîm-i dehâneş āb-ı hayāt*

Şād çeşmî-râ ki mişl-i ū ne-dîdem hiç zāt¹²⁹بجگدم بردم از میم دهانش آب حیات
صاد چشمی را که مثل او ندیدم هیچ ذات57 **Minnetî-i Kāzî-zāde**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Nisbetüm var leb-i cānāna dimişdi yāķūt

La‘lini dişleyicek hâtem anuñ itdi sükût

58 **Mesîhî Nazm u Neşri İtdi İhyā** [me‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey lebüñ naṭ‘-ı felekde eylemiş ‘İsiyi māt

V’ey haṭuñ yazmış müselleme diyü hüsnuñe berāt

¹²⁸ “Senin dudakların yansımasının yanında hayat suyu bir hiçtir. Hızır, karanlıklar içinde senin dudaklarının resmini gözönüne getirmiştir.

¹²⁹ “Ağzının miminden her demde hayat suyu akıyor. Onun gözünün sadı gibi hiç bir zat görmedim.”

57 Nüshada beytin ikinci mısraında önce “lebini” olarak yazılan kelimenin altına daha sonra “la‘lini” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

58 *Mesîhî Divanı*, G 21/1, s. 127.

59 **Ḥazret-i Cāmi-i Pādşāh-ı Suhen** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ey ān ki cüz'-i lā yetecezzī dehān-ı tost

Pes mebtel-i kelām-ı ḥakīmān beyān-ı tost¹³⁰

ای آنکه جزو لای تجزی دبان تست
پس مبطل کلام حکیمان بیان تست

60 **Ḥazret-i Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bağışlamağda mürdeye muḥyî lebüñ ḥayāt

Naṭ'-ı felekde Ḥazret-i 'İsiyi itdi māt

61 **Fedāyī Rāst**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Leb-i dil-berde olur ğayr-i mükerrer lezzet

Cān dimāğına virür gerçi ki şekker-lezzet

62 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Z'ān dehān ez-ān miyān būs u kenārem ārzüst

Nīst çizi der-miyān u şad hezārem ārzüst¹³¹

زان دهان از میان بوس کنارم آرزوست
نیست چیزی در میان و صد نفرم آرزوست

[4a]

63 **Fevrī Efendi**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Leblerüñ sözde kıılır piste-i ḥandānı şikest

Ḥandede ağızñ ider la'-ı Bedaḥşānı şikest

¹³⁰ "Ey ki senin ağzın bölünmez bir parçadır. O hâlde senin sözün, hüküm vericilerin sözünü iptal edicidir."

¹³¹ "O ağızdan, o belden; öpmek ve sarılmak isteğimdir. Ortada hiç bir şey yok ve benim yüz binlerce arzum var."

64 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dilem muhibb-i leb-i la' l ü çeşm-i bādārest
 Be-bend-i zülf girifte çü murğ-ı bā-dārest¹³²

دم محبت لب لعل و چشم باد آست
 ببند زلف گرفته جو مرغ باد آست

65 Cemālī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i şīrīn-i to vü şehd ü şeker her se yekīst
 Ruḥ-ı hūb-ı to vü ḥurşīd ü kamer her se yekīst¹³³

لب شیرین تو و شهد و شکر هر سه یک است
 رخ خوب تو و خورشید و قمر هر سه یک است

66 Āzerī Rāst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Bā-men suḥenet hīç ki ey teng-dehen nīst
 Gūyā dehen-i teng-i to-rā cāy-ı suhen nīst¹³⁴

با من سخنت هیچ که ای تنگ دهن نیست
 گویا دهن تنگ ترا جای سخن نیست

67 Kınalı-zāde ' Alī Çelebi

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Goftem suḥenī gūy me-rā goft dehen nīst
 İbrām ne-kerdem çi konem cāy-ı suhen nīst¹³⁵

گفتم سخنی گوی مرا گفت دهن نیست
 ابرام نه کردم چه کنم جای سخن نیست

*

¹³² “Gönlüm, kırmızı dudakları ve badem (çekik) gözleri sever. (O), saçlarının bendine tutulmuş tuzaktaki bir kuş gibidir.”

¹³³ “Senin tatlı dudakların, bal ve şeker üçü de bir aynıdır. Senin güzel yüzün, güneş ve ay her üçü birdir.”

¹³⁴ “Ey dar ağızlı, sanki senin bu dar ağızında söz söylemeye yer yokmuş gibi benimle hiç sözün yok.”

¹³⁵ “(Sevgiliye), “Bana bir şey söyle!” dedim. “Ağzım yok.” dedi. Israr etmedim. Nasıl ısrar edeyim ki söze gerek kalmadı.”

68 Hālîfe-i 'Acem Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Hâyâl-i la' l-i to besem ki ân zülâl-i menest

Kocâ resed be-men ân la' l-i leb hâyâl-i menest¹³⁶

خیال لعل تو بسیم که آن زلال آمنت
کجا رسد بمن آن لعل لب خیال منست

69 Monlâ H'âce Hâfız

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

La' l-i sîrâb be-ḥûn teşne leb-i yâr-ı menest

V'ez pey-i dîden-i ü dâden-i cân kâr-ı menest¹³⁷

لعل سیراب بخون تشنه لب یا منست
وز بی دیدن او دادن جان کای منست

*

70 Dervîş 'Abdu'llâh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ez-hâyâl-i leb ü dendân-ı to çeşmem ki pürest

Hemçü rûdîst ki sengeş heme yâkût u dürest¹³⁸

از خیال لب و دندان تو چشمم که پرست
همچو رودیست که سنگش همه یاقوت پرست

71 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Der-temennâ-yı dehân-ı to vücûd 'ademest

V'ez-ḳadet ḳışsa-i men der-heme 'âlem 'alemest¹³⁹

در تمنای بان تو وجود عدم است
وز قدرت قصه من در همه عالم علمت

¹³⁶ "Senin la'l dudağının hayali bana yeter ki o benim duru (pımarımdır). Hayalimdeki bana yetecek o kırmızı dudaklar nerede?"

¹³⁷ "Kana susamış taze bir lâl varsa, benim yârimin dudağıdır. Onu görmek için can vermek ise, benim işimdir."

¹³⁸ "Gözlerim, senin dişlerinin ve dudaklarının hayâliyle, taşlarının hepsi yakut ve inci olan bir nehir gibi doludur."

¹³⁹ "Senin ağzının arzusunda vücudum yok oldu. Boyun yüzünden de benim hikâyem bütün âleme sancak oldu."

72 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Me-rā ez-ān dehen-i teng yek suhen hevesest

Güşād-ı kār-ı men-i teng-dil be-yek nefesest¹⁴⁰

مرازان و من تنک بک سخن نهوست
کن دکار من تنک دل یک نفرست

73 'İşmet-i Meşhedî

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Zıkr-i leb ü dehān-ı to vird-i zebān-ı māst

Ser-rişte-i murād-ı to peyvend-i cān-ı māst¹⁴¹

ذکر لب و دهان تو در زبان ماست
سر رشته مراد تو پیوند جان ماست

74 'Abdü'l-Vehhāb

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āb-ı hayvān-ı lebet ber-ser-i çāh-ı zekānest

'Ādeti nist meger mu' cize-i ān dehenest¹⁴²

آب حیوان لب بر سر چاه زکانت
عادت نیست مگر معجزه آن دهنت

75 Eşref Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hikāyet ez-dehenet mā-cerā-yı şirīnest

Lebet belāst velīkin belā-yı şirīnest¹⁴³

حکایت از دهنت ماجرای شیرینست
لبت بلاست ولیکن بلای شیرینست

¹⁴⁰ "O dar ağızdan benim bir söz duymak hevesim var. Benim hüzünlü yüreğimin işinin açılması bir solukladır."

¹⁴¹ "Senin dudak ve ağzının zikri benim dilime vird olmuştur. Benim canım, sana ulaşma arzusun ipine bağlıdır."

¹⁴² "Senin dudakların hayat suyu çenenin kuyusunun başındadır. Bu alışılan bir şey değildir meğerse o ağzın mucizesidir."

¹⁴³ "Senin ağzının hikayesini anlatmak tatlı bir maceradır. Dudakların beladır ama tatlı bir beladır."

76 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ān zebān nīst nihān der-leb-i şekker-şikenet
 Kaṭre-i āb-ı hayātest nihān der-dehenet¹⁴⁴

ان زمان نیت نهان در لب شکر شکست
 قطره آب عیاست نهان در دهنت

[4b]

77 Ez-ān Kemāl-i Ḥocendī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Leb-i to āb-ı hayātem be-kām-ı cān endāht
 Be-ḥande'ī nemekī şūr der-cihān endāht¹⁴⁵

لب تو آب حیاتم بکام جان انداخت
 بخنده علی شور در جهان انداخت

78 Ḥayrī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l tā ḥod-rā be-yākūt-ı lebet hem-reng sāht
 Kerd bī-inşafī z'ān Ḥudāyeş seng sāht*¹⁴⁶

لعل تا خود را با قوت لب هم رنگ ساخت
 کرد بی انصافی زان فدایش سنگ ساخت

79 [???

Çun geşt dilem zi-la' l-i şeker-bāret

Cānem be-leb āmed ez-çeşm [...] dīdāret¹⁴⁷

چون گشت دلم ز لعل شکر بارت
 جانم بلب آمد از چشم دیدارت

76 Beyit sayfanın sağ üst kenarına yazılmıştır.

¹⁴⁴ “Şeker ezen dudaklarında gizlenmiş olan dilin değil ağzında gizlenmiş olan bir damla ölümsüzlük suyudur.”

¹⁴⁵ “Senin dudağım, canımın ağzına hayat suyu verdi; tatlı bir gülücükle ile cihanı velveleye verdi.”

¹⁴⁶ “La' l kendini senin yakut dudaklarınla aynı renkte yaptı. Ama insafsızlık etti. Bu yüzden de Allah onu taş etti.”

¹⁴⁷ “Gönlüm, senin tatlı sözlü kırmızı dudağından vazgeçince yüzünü görünce canım ağzıma geldi.”

80 Hüsrev-i Pür-Süz

[*mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün*]

Çun der-suhen der-āyed la' l-i şeker maqālet

Āb-ı hayāt rized ez-çeşme-i zülālet¹⁴⁸

جون در سخن در آید لعل شکوفات
آب حیات ریزد از چشمه زلالت

*

* *

81 Hāzret-i Bākī Efendi

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Leb-i handānuñ ile kılduñ yād

Eyledüñ mürdelerüñ rüḥını şād

82 Cinānī Çelebi Fermāyed

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Müyesser olmadı la' lünden almağ ey şeker-leb dad

Anuñçün bu dil-i şūrīde eyler dā'imā feryād

83 Suhen İklīminüñ Şāhı Zāhire'd-dīn Fāryābī [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Der-dürç-i dürr ' aqıq-i lebet naqd-i cān nihād

Cins-i nefīs yāft be-cāy-ı nihān nihād¹⁴⁹

در درج در حقیق لببت نقد جان نهاد
جنس نفیس یافت بجای نهان نهاد

¹⁴⁸ “Senin şeker sözlü kırmızı dudağın söz söylemeye başlayınca senin saf pınarından hayat suyu akar.”

81 *Bākī Divanı*, G 37/1, s. 123.

¹⁴⁹ “Senin kırmızı dudakların, inci kutusuna can nakdini koydu. Değerli bir mal buldu ve onu gizli yere koydu.”

84 **Ḳādirī Çelebi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Leb-i dil-ber gibi tatlu ne var dünyāda ey zāhid

Eger işbātın isterseñ iki ruhsār iki şahid

85 **Emrī Çelebi**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ağzı ırmaz gönçenüñ la' lüñ ider gülşende yād

Anı görenler şanurlar kim kıılır taḫriḳ bād

[5a]

86 **Monlā Cāmī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ḥoḳḳa-i la' l-i to ez-cevher-i cān sāḫte-end

Kām-ı her ḫaste der-ān ḫoḳḳa nihān sāḫte-end¹⁵⁰

حقه لعل تو از جوهر جان ساخته اند
کام هر خسته در آن حق نهان ساخته اند

87 **Ve lehu**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ḥoḳḳa-i la' l-i bütān-rā ne zi-cān sāḫte-end

Belki cān-rā zi-leb-i la' l-i bütān sāḫte-end¹⁵¹

حقه لعل تا از آنه ز جان ساخته اند
بلکه جانرا از لب لعل تا آن ساخته اند

88 **Feyzī Raḫime'llāhü ' Aleyh**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

La' l-i şīrīn-i to ez-şīre-i cān sāḫte-end

Belki şad merṭebe şīrīn-ter ez-ān sāḫte-end¹⁵²

لعل شیرینی تو از شیره جان ساخته اند
بلکه صد مرتبه شیرین تر از آن ساخته اند

85 *Emrī Divanı*, Kt. 54/1.

¹⁵⁰ “*Senin dudaklarının hokkasını can cevherinden yapmışlar, her hastanın isteğini de o hokkanın içine saklamışlar.*”

¹⁵¹ “*Putların (güzel sevgililerin) kırmızı dudaklarının hokkasını candan yapmamışlar. Belki de canı, güzellerin kırmızı dudaklarından yapmışlar.*”

89 Hümāyūn Rāst

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Der-dehān-ı to zi-gül-berg zebān sāḥte-end

Berg-i gül der-dehen-i gönçe nihān sāḥte-end¹⁵³

در دهان نوز گلبرگ زبان ساخته اند
برگ گل در دهن غنچه نمان ساخته اند

*

* *

90 Fażlī-i Rūm

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Dü leb ān piste-dehen ger be-suḥen-bāz koned

Dem-be-dem nāṭıka-rā hem-nefes-i rāz koned¹⁵⁴

دوبان پسته دهن کر بسن باز کند
دم بدم ناطقه را من نفس راز کند

91 Ve lehu

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Be-ḥande ger dü leb ān şūḥ çeşm-bāz koned

Be-hem-demān-ı vefā-pişe keşf-i rāz koned¹⁵⁵

بمخذه کرد لب آن شوخ چشم باز کند
بهمد ماین وفا پریش کشف راز کند

92 Ḥayālī-i Şīrāzī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Çun dehānet naqş mībended suḥen kem mīkoned

Tūṭi-i ' aqlem ki da' vī-i tekellüm mīkoned¹⁵⁶

چون دهانت نقش می بندد سخن کم میکند
طوطی عهلم که دعوی تکلم میکند

¹⁵² “Senin tatlı kırmızı dudaklarını can usaresinden yapmışlar. Hayır, onu belki de candan yüz kere daha tatlı yapmışlar.”

¹⁵³ “Senin ağzında gül yapraklarından dil yapmışlar. Çiçeğin yaprağını goncanın ağzında gizlemişler.”

¹⁵⁴ “Eğer o fıstık ağızlı konuşmak için iki dudağımı açsa her an nutuk vereni sırla arkadaşı yapar.”

¹⁵⁵ “Eğer o güzel gözlü, dudaklarını gülümseyerek açsa vefalı dostlarına sırlarını açacaktır.”

¹⁵⁶ “Konuşmak iddiasında olan aklımın papağanı senin ağzının nakşı ortaya geldiği zaman söz söyleyemez.”

93 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Leb ü dendān-ı ü ez-ğayb sırrı der-miyān dārend

Be-hem āmīzeşi çun şır ü şekker dil-berān dārend¹⁵⁷لب و دندان او از عیب سری در میان دارند
بهم آمیزشی چون شیر شکره بران دارند

94 Hāvfi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i şirīn-i to bā-teng-i şeker mīmāned

Dür-i dendān-ı to bā-^c aqd-i güher mīmāned¹⁵⁸لب شیرین تو با تنگ شکر ممانند
در دندان تو با عقد کهر ممانند

95 Arslan Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-rā cān zinde ez-la' l-i leb-i cānān-ı men bāşed

Zi-la' leş ber-ne-ğ^h āhem dāşt dil tā cān-ı men bāşed¹⁵⁹مرجان زنده از لب جان من باشد
ز لعلش بر نخوهم داشت دل جان من باشد

96 Şā' ir-i Mergub-ı ' Ālemdür Kemāl

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne-ğ^h āhem men ki kes bā-ān şeker-leb hem-nefes bāşedVelī her cā ki şirīnist gāvğā-yı meges bāşed¹⁶⁰نخوهم من که کس با آن شکر لب هم نفس باشد
ولی هر جا که شیرینست غوغای مگس باشد

[5b]

¹⁵⁷ "Onun dişlerinin ve ağzının gaipten bir sır saklıyor. Gönül alanlar süt ve şeker gibi birbiriyle uyumludur."

¹⁵⁸ "Senin tatlı dudağın şeker zarfına, dişlerinin incisi de mücevher gerdanlığa benziyor."

¹⁵⁹ "Canımın diriliği sevgilimin kırmızı dudaklarındandır. Ölünceye kadar da onun kırmızı dudaklarından gönlümü koparmayacağım."

¹⁶⁰ "O şeker dudaklı ile kimsenin beraber olmasını istemiyorum. Ama her nerede tatlı varsa orada sinek kalabalığı olacaktır."

97 **Ḥalīfe-i Şīrāzī**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilün]

Şīrīn-ter ez-dehān-ı to şekker ne-mişevēd

Hemçün leb-i to kıand-ı mükerrer ne-mişevēd¹⁶¹

نیستراز دهان تو شکر نمی شود
همچون لب تو قند مکرر نمی شود

98 [???

[mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün]

Be-hengām-ı suhen goften lebeş çun dür-feşān gerdēd

Heme şīrīn-lebān-rā āb-ı ḥasret der-dehān gerdēd¹⁶²

بهنگام سخن گفتن لبش بن درفشان کرد
همه شیرین لبان را آب حسرت در دهان کرد

99 **Riyāzī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün]

Suhen çun z'ān dehen güyem ḥadişem muḥtaşar gerdēd

Ve ger nāme lebeş girem dehānem pür şeker gerdēd¹⁶³

سخن چون زان دهان گویم هریم محتر کرد
و گرانم لبش کیرم دهانم پشکر کرد

100 **Kemāle'd-dīn Ḥüseyn**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilün]

Yāḳūt-ı āb-dār-ı lebet kıūt-ı cān dehed

Leb-teşne-rā be-çeşme-i ḥayvān nişān dehed¹⁶⁴

یا قوت ایدار لب توت جان دهد
لب تشنه را بچشم حیوان نشان دهد

¹⁶¹ "Şeker, senin ağzından daha tatlı değildir. Senin dudağın gibi böyle(sine tatlı) fazla şeker bulunmaz."

¹⁶² "(O sevgili) konuştuğu zaman dudağı inci saçmaya başlarsa tüm tatlı dudaklıların ağzına hasret suyu ulaşır."

¹⁶³ "O (sevgilinin) ağzı hakkında konuştuğum zaman sözüm kısılır. Ve eğer onun dudağını anarsam ağzım şekerle dolar."

¹⁶⁴ "Senin dudağının sulu yakutu cana rızık verir. Ölümsüzlük suyunu, susuz dudaklara gösterir."

101 Re'āyī-i Meşhedī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dü la' l yâr ki bā-yek-dīger zebân dārend

Ḥadīş-i küşten-i mâ her dü der-miyân dārend¹⁶⁵

دو لعل نایکه بایت دیکر زبان دارند
حدیث کشن ما هر دو در میان دارند

102 Zāhire'd-dīn Fāryābī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şerḥ-i leb-i to lezzet-i şādī be-cān dehed

Şekker-leb-i to ta' m-ı şeker bā-dehān dehed¹⁶⁶

شرح لب تولدت شادی بجان دهد
شکر لب تو طعم شکر باره آن دهد

*

103 Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Bu gün şordum ezilmiş la' lüne kıand

Ezerler bir gün anı ey şeker-ḥand

*

104 Ḥayālī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geçmeseydi kâmetün ney-şekkere bir niçe bend

Devr-i la' lünde şatılmazdı başı örtülü kıand

¹⁶⁵ "Sevgilinin iki kırmızı dudağı birbiri ile anlaşmışlar ki kendi aralarında bizi öldürmeyi konuşuyorlar."

¹⁶⁶ "Senin dudağın vasfı cana sevinç keyfini verir. Senin şeker dudağın ağza tatlı tadını verir."

103 G 122/1, Zâtî Divanı.

104 Hayâlî Divanı G 41/1, s. 103.

a: Geçmeseydi kâmetün ney-şekkere bir niçe bend] Geçmeyeydi kâmetin ney-şekkere bir ince bend, Hayâlî Divanı.

b: Devr-i la' lünde şatılmazdı başı örtülü kıand] Devr-i la' lünde başı örtülü şatılmazdı kıand, Hayâlî Divanı.

105 Kirāmī Efendi ‘Abdu’r-Rahmānest

[mef̄ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün]

Şehd-i lebüñe didüm eyā şüh-ı dil-pesend

Pāk olmasa ‘aķīdesi dil bağlamazdı ķand

*

* *

[6a]

106 Necâtī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef̄ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün]

Zībā ruḥuñdan oldı lebüñ ey ķamer leziz̄

Gün germ olunca lā-cerem olur şemer leziz̄

107 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Zıkr-i tekrār-ı lebüñ ķand-ı mükerrerden leziz̄

Büse-i la‘ lüñ de şeftālū-yı şekkerden leziz̄

108 Ve lehu

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Nesne yok şanurdum ey şekker-dehen cāndān leziz̄

Büse-i la‘ l-i lebüñ geldi baña andan leziz̄

106 *Necâtî Beg Divanı*, G 53/1, s. 177.

107 *Emrî Divanı*, Kt. 58/1.

108 *Emrî Divanı*, Kt. 59/1.

a: şekker-dehen] şirîn-dehen, *Emrî Divanı*.

109 İshâk Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cân gıdâsıdur dehânuñ şehd ü şekkerden lezîz

Büseñüñ bir kerresi kand-ı mükerrerden lezîz

110 Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Zıkr-i lebüñledür sözüm ey sîm-ber lezîz

Mihrüñ harâretinden olur mîveler lezîz

111 'Âlî Efendi Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Leblerüñ olsa n'ola kand-ı mükerrerden lezîz

Oldı cânâ çün zebânuñ şehd ü şekkerden lezîz

112 Firdevsî-i Rûmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çanda var la'l-i leb-i yâr u dil-ârâdan lezîz

Ola mı 'âlemde hiç sükkerle helvâdan lezîz

113 Sulţân Selîm-i Şânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cümle Şîrînden gelür cân-ı leb-i dil-ber lezîz

Ol şafâya nisbet olmaz ol kadar sükker lezîz

109 Üsküplü İshâk Çelebi Divanı, G 27/1.

111 Gelibolulu Mustafâ Âlî Divanı II, G 174, s. 36.

- 114 **Hüdâyî Raḥime'llāhü 'Aleyh**
[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]
 H'âceye mâlı faķire leb-i cānānı leziz̄
 Bu meşeldür ki olur her kişiyे cānı leziz̄
- 115 **Kemāl Paşa-zāde**
[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]
 Devr-i ruḥuñda olsa n'ola la' l-i ter leziz̄
 Olur güneşde tırmağıla gül-şeker leziz̄
- 116 **Ve lehu**
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
 Var mıdır yā Rab cihānda la' l-i cānāndan leziz̄
 Cān durur lezzetlü ol daḥı degül andan leziz̄
- 117 **Naẓmî Raḥime'llāhü 'Aleyh**
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
 Būse-i la' l-i leb-i cānān olur cāndan leziz̄
 Sükkerî ḥelvā olursa olmaz ol andan leziz̄
- 118 **'Ubeydî Raḥime'llāhü 'Aleyh**
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
 Būse-i ruḥsār u la' lüñ gül-be-şekkerden leziz̄
 Tatlu tatlu sözlerüñ kând-ı mükerrerden leziz̄

119 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şehd ü şekker şanda ola la' l-i cānāndan lezīz

Hīç bir nesne olur mı dünyede cāndan lezīz

120 **'Aṭā Efendi**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Viridi mezāk-ı cāna lebün bir haber lezīz

Şirīn laṭīfedür bu ki söyler şeker lezīz

121 **Nazmī Rāst**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

La' lün neden ola bu kadar ey püser lezīz

Kim cāna cān bağışlar oğun şol kadar lezīz

122 **Ḥazret-i 'Azmi Gedüsi Kām-yāb** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i nābı dil-berün şand-ı mükerrerden lezīz

Yok cihān içinde kim dir şehd ü şekkerden lezīz

[6b]

123 **Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Leb-i la' lün nigārā küt-ı cāndur

Vişālün daḥı 'ömr-i cāvidāndur

124 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Lebüñ mercân dişüñ dürr-i ' Adendür

Dehānuñ bilmem ammâ hîç nedendür

125 Şerîf Râst

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Enfās-ı Mesîhâ ki lebüñ içre nihāndur

Yâ kıt-ı cāndur baña yâkıut-ı revāndur

126 Hâtemî Beg

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Ser-çeşme-i cān mîm-i Mesîhâ-dehenüñdür

Kâfûr-ı hay ey rûh ki dirler bedenüñdür

127 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Baña dād eylemez şîrîn lebüñ hîç dādum andandur

Kulağıñ nâlemi gûş eylemez feryādum andandur

128 'İşretî Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Sözüñdür rāhat-ı dil leblerüñ rûh-ı revānumdur

Ser-i zülfüñ perişân itme ' ömr-i cāvidānumdur

129 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [*mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'ılı fā'ilün*]

İsī lebün ki mürde dile rūḥ-ı şānīdür

Āb-ı ḥayāt anı işidür revānīdür

130 **Fiğānī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün*]

Lebün kim cān u dil derdine emdür

Anı ben ḥasteye luḥf eyle emdür

131 **Hāşimī Çelebi Bursevī**

[*mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün*]

Lebünsüz şehd ü şekker baña semdür

Ruḥuñsuz verd-i aḥmer dağ-ı ğamdur

132 **Meylī-i Ğalaṭavī**

[*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

Ḥaste 'aşıklaruna la'l-i lebün emsendür

Emsem olmaz dil-i bīmāruma ammā emdür

133 **Şīnāsī Fermāyed**

[*fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün*]

Leblerün zülfün ile hem-demdür

Meger ol İsidür bu Meryemdür

134 Cemālī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dehānuñ nefy ile işbāt mābeyninde bir sırdur

Lebüñ peymānesinüñ kem ü keyfi zevke dā'irdür

135 H̄ayretī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şuşamış cānlara la' lüñ şarāb-ı zindegānīdür

Qara günlülere zülfüñ hayāt-ı cāvidānīdür

136 Emrī Çelebi

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Qarz alan cān naqdini dilden leb-i şirīnīdür

Haṭṭı hüccet yazdı boyuñ gerden-i simīnīdür

137 Nüvīdī Luṭfī Beg-zāde

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leb-i cān-baḥşuñ ey şirīn-dehen ğayr-i mükerrerdür

Mükerrer sükker ile ben dimem anı ber-ā-berdür

138 Olup Meh-rūlaruñ Vaşşāfī Vaşfī [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leb-i la'l-i güher-bāruñ senüñ cāndan 'ibāretdür

Nihāl-i kāmētüñ ḥaqqā kıyāmetden 'alāmetdür

135 *Hayretī Divanı*, G 106/1, s. 201.

136 Kt. 59/1, *Emrī Divanı*.

a: şirīnīdür] şirīndür, *Emrī Divanı*.

b: simīnīdür] simīndür, *Emrī Divanı*.

138 Beyit 6b'nin kenarına yazılmıştır.

[7a]

139 Refîkî Beg Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Lebüñ cân derdine ey dost emdür

Nitekim fürkatüñ ' uşşâka semdür

140 Nev'î Efendi Şâ'ir-i Devr-i Şehânedür [mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Lebüñ cāmına beñzer yođ dehānuñ gibi nādir dūr

Bunuñ keyfiyyeti ta'bir olunmaz zevke dā'irdür

141 Zātî-i Merhūm Fermâyed

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

La'lüñ ey cân pâresi gāyet de tatlu yārdur

Mişli yoğ dirlerse ger didüklerince vardur

142 Nev'î Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dehān-ı yāra beñzer yoğ eger var ise nādirdür

Bu nükte 'aql ile idrāk olunmaz zevke dā'irdür

143 Yümnî-i Dervîş

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün]

Söz yoğ dehān-ı pür-güherüñ bî-bahānedür

Yâkūt-ı la'l-i nābuña ammā bahā nedür

144 Emrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hâtırında naqş olan fikr-i dehân-ı yârdur

Yok degil ' ışk ehlinüñ gönlinde bir ser-dârdur

145 Gedâyî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dehânuñ yok miyânuñ var ise ' âlemde bir mûdur

Nice vaşf idem ol şun' -ı Hudâyı bir içim şudur

146 Fazlî-i Siyâh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dehânuñ çeşme-i hayvân ruḥuñ berg-i gül-i terdür

Şekerdür her sözüñ ammâ lebün kand-ı mükerrerdür

147 Cemâlî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âb-ı hayât la' line çünkim mişâldür

Dimeñ dehân-ı kândına sükker ü baldur

148 Tîgî Beg Fermâyed

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

La' l-i leb-i cân-perverüñ güyâ ki sükker göndürür

Luḫ ile şîrîn sözlerüñ kand-ı mükerrer göndürür

149 **Belîgî Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Lebün ihyā-yı mevtāda dem-i 'îsiye gālibdür

Bu deyr içre anuñ ey büt hemān bir adı alıbdur

150 **Vuşulî Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söyledür ki murġ-ı cānı la' l-i dil-ber söyledür

Tuṭî-i gūyaları gūyā ki sükker söyledür

151 **Emrî Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Āb-ı ḥayāt ol iki la' lün birisidür

Cān Hızrı ey Mesîḥ-dem anuñ dirisidür

152 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cān-baḥş olan şehā dile la' lün şafasıdır

Meşhürdur ki tatlu şu baḥruñ ġidāsıdır

153 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Vaşf-ı lebünde gerçi kelām intiḥābdur

Ammā ruḥuñda her sözümeüz bir lübābdur

151 *Emrî Divanı*, Kt. 63/1.

153 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

154 Emrî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dil-i hayrâna şeker-piste hayâl-i lebidür

Ṭıfl-ı câna ğam-ı dendâni şeker leblebidür

155 'Ubeydî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Cân-ı hayrânum için sürh-i 'akîde lebidür

Ḳatre ḳatre 'araḳ-ı la' li şeker leblebidür

156 Ḥayâlî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Rengîn lebün kim ey şanem ol ḥaṭṭ-ı neveddür

Bir la' ldür ki kâfir elinde girevdedür

157 Nev'î

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Cândur leb-i la' lün sühenün câna şafâdur

Nâz ile olan ḥandelerün rûḥa ğidâdur

158 Ve lehu

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Cânâ heves-i la' l-i lebün câna şafâdur

Sevdâ-yı ḥaṭṭ-ı sebz-i ruḥuñ başa belâdur

154 *Emrî Divanı*, Kt. 139/1. (Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.)

155 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

156 *Hayâlî Divanı*, G 67/1, s. 112. (Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.)

157 *Nev'î Divanı*, K XIV/21. (Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.)

158 *Nev'î Divanı*, G 161/1. (Beyit sayfanın sol kenarına yazılmıştır.)

159 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül-be-şekker k'āftāb-ı la' l ile perverdedür

Var ise ol hoşka-i la' l-i leb-i dil-berdedür

160 Seyfî Çelebi

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Luţf ile hānde ol lebi şekker-şikende[dür]

Gülşende güllerüñ gülişi zehr-hān[dedür]

161 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dehānuñ ile miyānuñ didüm ne zībādur

O yok bu yok baña yār incinür temāşādur

162 İshāk Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söz deminde hānde-i la' lüñ ki bir gül-destedür

Güyyā bir āl nāzük rişte ile bestedür

163 Emrî Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tengdür yāruñ dehānı la' li şekker-bārıdur

Bir içim şerbetde la' liyle dehānı yarıdur

159 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

160 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

161 Beyit sayfanın sol alt kenarına yazılmıştır.

162 *Üsküplü İshāk Çelebi Divanı*, G 38/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

164 **Zātī-i Merhūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rūhuma rāhat viren yāqūt-ı şeker-bārıdur

Qalbüme kuvvet viren qūt-ı şeker-güftarıdur

[7b]

165 **Qalender Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cān viren mürdelere la' l-i şeker-bāruñdur

Dil-i 'uşşākı alan āl ile ruhsāruñdur

166 **Fehmī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Qūt-ı cān la' l-i şeker-hā vü şeker-bāruñdur

'Āleme zevk u şafā lezzet-i güftāruñdur

167 **'Aṭā Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Deheni rāzını la' l-i leb-i cānāndan şor

Sırrını cānda ara hikmeti Loqmāndan şor

168 **Pīrī Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil-i bīmāra şifāyı leb-i cānāndan şor

Yüri ey haste gönül hikmeti Loqmāndan şor

169 **Bākī Efendi**

[*mef̣ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün*]

La[˘] lüñ [˘]katında kıymet-i gevher şikest olur

Zülfüñ yanında revna[˘]-1 [˘]anber şikest olur

170 **Cinānī Çelebi**

[*mef̣ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün*]

Lezzetde ol ki la[˘] lüne sükker dinür şanur

Bî-çäre ağızı dadını bilmez yinür şanur

171 **‘Azizī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*mef̣ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün*]

Şehd-i lebün ki tatlu dilünle şekerlenür

Ḥaḫḫā bu kim femünde o dişler güherlenür

172 [???

[*fā ilätün fā ilätün fā ilätün fā ilün*]

Nuḫl-i la[˘] lün ağızuma şun kim maḥabbet arturur

Ey lebi şekker bilürsin loḫma şefḫat arturur

173 **Ḳabūlī Fermāyed**

[*mef̣ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün*]

Ḥübān-1 şeh[˘] la[˘] l-i lebin rāygān virür

Şimdi zamāne dil-beri [˘]uşşāḫa cān virür

174 **Zātī-i Merhūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leblerüñ buse revân eylese ölmüş dirilür

Hey meded derd ile bî-çâre de ölmüş dirilür

175 **Neyyir-i Evc-i Suhendür Ahmed** [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Diğķat itdükçe dehānuñ görmege ma' düm olur

Kim ħariş olan meşeldür dostum maħrūm olur

176 **Müfti-zāde Ħazret-i Yahyā Efendi Kām-yāb** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Yok dime lebün ağzuma ey şehd-i zebān vir

Cān ile seven 'aşıkuña sen daħı cān vir

177 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i şirīnüñ ki Ħızruñ çeşme-i ħayvānidur

Şaķınursın ħaste-dilden ya' nī ādem cānidur

*

178 **Zātī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir güzel beytde vaşf-ı leb ü ruħuñ ey ħūr

Oldı gūyā ki Mesīħüñ yiri beytü'l-ma' mūr

- 179 **Luṭfī Beg-zāde Nüvīdī Çelebi**
[mef̣̌ ülü fạ̄̌ ilātü mefạ̄̌ ilü fạ̄̌ ilün]
 Āb-1 hayāt-1 lạ̌ l-i lebün çün revān virür
 Görse ölümlü hasteler elbette cān virür
- 180 **Ḥālīṣī maḵbūl-i Ālem Gün Gibi** *[fạ̄̌ ilātün fạ̄̌ ilātün fạ̄̌ ilün]*
[mef̣̌ ülü fạ̄̌ ilātü mefạ̄̌ ilü fạ̄̌ ilün]
 Rengīn sözüüm ki lạ̌ l-i lebünden nişān virür
 Cān ile kim ki diñleye elbette cān virür
- 181 **Leṭāfet Üzre[dür] Eṣ̣̌ ār-1 Ṭaḅ̌ ĩ** *[mefạ̄̌ ilün mefạ̄̌ ilün fẹ̌ ülün]*
[mef̣̌ ülü fạ̄̌ ilātü mefạ̄̌ ilü fạ̄̌ ilün]
 Lạ̌ lün ḥayāli ģ aşıka ol dem nihān virür
 Güyā Mesīḥ mürdelere tāze cān virür
- 182 **Sākinī**
[mef̣̌ ülü fạ̄̌ ilātü mefạ̄̌ ilü fạ̄̌ ilün]
 Lạ̌ l-i lebün ki mürde-i ģ uşşāka cān virür
 Ben nā-tüvāna mülk-i ģ ademden nişān virür
- 183 **Ḥudāyī**
[mef̣̌ ülü fạ̄̌ ilātü mefạ̄̌ ilü fạ̄̌ ilün]
 Lạ̌ l-i lebin ki ģ aşıka ol bī-emān virür
 Cān naḵdine virürse anı rāygān virür

184 **Tîgî Beg**

[*mef̄ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün*]

La lüñ nigîni kim dehenüñden nişân virür

Haṭṭun kim eyleyüp anı ḥalka gümân virür

185 **Fātiḥî Beg**

Āb-ı ḥayât la l-i lebüñden nişân virür

[...]ân virür

[8a]

186 **Yümni Beg**

[*mefā ilün mefā ilün mefā ilün mefā ilün*]

Dehânın öpdürür ğayra baña nâz u iṭâb eyler

O şîrin-leb dem-â-dem cânuma ṭurmaz iṭâb eyler

187 **Emrî Çelebi Fermâyed**

[*mefā ilün mefā ilün mefā ilün mefā ilün*]

Mezâḫ ehli lebüñ añduḫça ṭuṭî ḫandı vaşf eyler

‘Acebdür ḥâl-i ‘âlem bilmeyen söyler bilen söyler

188 **Ḳımalı-zâde**

[*mefā ilün mefā ilün mefā ilün mefā ilün*]

Benüm şî rüm dehân-ı şekker-efşânında yir eyler

Belî söz ḥüb olıcaḫ âdemüñ cânında yir eyler

184 Beyit sayfanın sağ kenarına yazılmıştır.

185 Beyit sayfanın sağ kenarına yazılmıştır. İkinci mısra, ciltlenme sırasında kesildiği anlaşılan sayfanın dışında kaldığı için okunamamıştır.

187 *Emrî Divanı*, Kt. 210/1.

b: ‘Acebdür ḥâl-i ‘âlem bilmeyen söyler bilen söyler] Bilen söyler ‘acebdür ḥâl-i ‘âlem bilmeyen söyler, *Emrî Divanı*.

189 Mu'ammā be-nām-ı 'Abdī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çand içün şunlar ki cānānuñ lebidür didiler
Sīb-i ra' nāyı göricek ğabğabıdur didiler

190 Emrī Çelebi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ehl-i diller leb-i şīrīnūñe sükker didiler
Lebūñ içre sözüñe çand-ı mükerrer didiler

191 Hımmetī-i Za'ım Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Anuñçün ehl-i diller lezzet-i şehd-i lebūñ özler
Saña şīrīn-keāmum dād-ı Haçdur şekkerīn sözler

192 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gördiler çand-ı leb-i dil-bere dil-dāde geçer
Didiler tūṭī-i Hinde dağı o çanda uçar

193 Şabāyī Fermāyed

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Lezzetde lebūñ çand-ı mey-ālūdeye beñzer
Terlikde tenūñ sükkerī pālūdeye beñzer

190 *Emrī Divanı*, G 148/1.

a, b: didiler] dirler, *Emrī Divanı*.

194 Cāmī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey dehānet zi-leb ü leb zi-dehān şīrīn-ter
Hande-şīrīn ü suhen goften ez-ān şīrīn-ter¹⁶⁷

ای دهانت ز لب لبز دهان شیرین تر
خنده شیرین و سخن گفتن از آن شیرین تر

195 Zātī-i 'Acem Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey leb-i la' let zi-āb-ı zindegānī pāk-ter
Zindegānī bī-leb-i la' let ne-miḡāhem diger¹⁶⁸

ای لب لعلت ز آب زنگارنی پاک تر
زندگانی بی لب لعلت نخواهم دیگر

196 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ki ez-la' l-i to miāred ḡaber
Sāzem ez-şādī dehāneş pür şeker¹⁶⁹

هر که از لعل تو می آرد و خبر
سازم از شادی دهانتش پیر شکر

197 Fīrūzī-i Nişānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dehenüñden alımaş zerre ḡadar hiç ḡaber
Yok yire bād-ı şabā ḡonçelerüñ aḡzın eger

198 Şerīfī Fermāyed

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Der-vaḡt-i tebeşşüm leb-i cān-perver-i dil-ber
Çun rişte-i āliš der-ü sī vü dü gevhēr¹⁷⁰

در وقت تبسم لب جان پرور دلبر
چون رشته آلیست دروسمی دو گوهر

¹⁶⁷ "Ey ki aḡzın duḡaḡından ve duḡaḡın aḡzından daha tatlıdır. Tatlı gülümseme ve konuşma onlardan da tatlıdır."

¹⁶⁸ "Ey ki senin kırmızı duḡaḡın hayat suyundan daha temizdir. Artık senin kırmızı dudakların olmadan yaşamak istemiyorum."

¹⁶⁹ "Her kim ki senin kırmızı duḡaḡından haber getirirse sevinçten onun aḡzını şekerle dolduracağım."

199 **Begüm Dürri Sözi Dürr ü Cevâhir** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Lebünü gayrıya emdüdüğüñ ey gönçe-i ter

Baňa sırr-ı dehenüñ virdi nihānice haber

200 **Hüsāmī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[*fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün*]

Mīdehī ey bī ez-ān lebhā haber

Nīk mīgūyī dehānet pür şeker¹⁷¹

میدهای بن ازان بهت خبر
نیک میگوی دهانت پرشکر

201 **Ḥadīdī-i Üstād**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

' Aks-i la' lin görüp eşkümde şitāb ile geçer

Ne içün böyle ider kim şuya mı düşdi şeker

202 **Terceme-i Raḥmī**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Tebessüm itdüğü vaḳtın leb-i cān-perver-i dil-ber

Dizilür rişte-i āl üstine gūyā niçe gevher

203 **Bursevī Āl-i Muḥammed Hāşimī** [*fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün*]

[*fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün*]

La' l-i rengini ḫatıyla şevķimiz efzün olur

Sükker ü esrār ile dil-ber lebi ma' cün olur

¹⁷⁰ “Sevgilinin can besleyen dudağı gülümsediği zaman sanki kırmızı bir iptir ki onda otuz iki inci var.”

¹⁷¹ “Ey “bī” harfi o dudaklardan haber veriyorsun. Ağzın tatlı olsun zira güzel söylüyorsun.”

203 Beyit sayfanın sağ üst kenarına yazılmıştır.

204 Şenāyī-i Mağnisavī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Müneccim gevher-i nā-yāb-ı la' lüñ bī-nişān söyler

Ne dem kim nokta-i reml ile gā'ibden nişān söyler

[8b]

205 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āl bir tūṭidür ağzuñda zebānuñ ey püser

Kim virür güftār-ı şīrīnün aña her dem şeker

206 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Lebüñe lezzetiyle şehd ü şeker

Didüm beñzer mi didi kıanda beñzer

207 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' line karşı ezilme ey şeker

Key şakın ' aşıkıları başuñ ezer

208 Merdümī-i Sipāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i dil-dāra ezilme ey şeker

Key şakın bir gün seni ' uşşāķ emer

204 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

205 *Emrī Divanı*, G 97/1.

a: tūṭidür ağzuñda zebānuñ ey püser] tūṭī durur güyā zebānuñ, *Emrī Divanı*.

207 *Emrī Divanı*, G 127/1.

209 **Behiştî Râst**

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Çanda görse bu lezzet ile şeker

La' l-i şirinüñe senüñ baş eger

210 **Zeynî Efendi**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Öykünür ise leb-i şirinüñe cânâ şeker

Şöyle bil kim ağzı dadın bilmemiş aşlâ meger

211 **Emin-zâde Hasan Çelebi**

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ezilelden berü lebüñe şeker

Bu cihân içre haylî kelle geçer

212 **Güvâhî Raḥime'llâhü ' Aleyh**

[mef' ülü fâ' ilâtün mef' ülü fâ' ilâtün]

Şekker zülâl-i la' lüñ la' lüñ zülâl-i şekker

' Ar' ar nihâl-i çaddüñ çaddüñ nihâl-i ' ar' ar

213 **Kemâl Paşa-zâde**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cânımı almağ için bir oldu iki la' l-i yâr

Yok yire kan olur açmazsa eger ağzın nigâr

214 Nāmî Efendi

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Dendānuñ ile ol dehen ey şūh-ı şivekār
Bir la' l hoşkadur ki tolu dürr-i şāhvār

215 Behiştî Fermāyed

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şirîn lebünle qand-ı nebātuñ ' inādı var
La' line seng bahş ide bunuñ ne dadı var

216 ' Aṭā Çelebi Fermāyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Senün bir gönçeden nāzük-ter ü şirîn dehānuñ var
Şekerden çatlu berg-i gül gibi rengin zebānuñ var

217 Hüsrev Fermāyed

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Ey to-rā der-zir-i her leb şekeristān-ı diger

Coz lebet mā-rā ciger nedhed nemek-dān-ı diger¹⁷²

ای ترا در زیر هر لب شکرستان در
جذب ما را بگردند هد نمکدان در

218 Mānî Fermāyed

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Hoşka-i la' lini göstermiş idi dün gece yār

Gā'ib oldı yine öpdi gibi anı ağıyār

¹⁷² "Ey sen ki her dudağının altında başka bir şeker tarlan var. Senin dudağından başka bizim ciğerimize (tuz) veren tuzluk yok."

218 Mānî ve Şiirleri, Mf. 13, s. 34.

a: hoşka-i la' lini] hâtem-i la' lini, Mānî ve Şiirleri.

b: öpdi] duymış, Mānî ve Şiirleri.

219 Emrî Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' lüñ ile kıddüñe öykünse naḥl-i mīve-dār

Şöyle silker şarşar āhum kıalmaz anda berg ü bār

220 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

La' l-i lebine dirler idi rūḥ-ı muşavver

Olsaydı eger rūḥ-ı musavver mutaşavver

221 [???

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nedür ol gönçe-i femde utanup gülmemeler

Yā nedür sīne-i sīm üzre tūran gül memeler

[9a]

222 Mevlānā Şāliḥ

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der-tekellüm leb men-i ber-güş-ı her kes ey nigār

Lāyık-ı güş-ı gedāyān nīst la' l-i āb-dār¹⁷³

در تکلم لب من بر گوش هر کس ای نهار
لایق گوش گدایان نیست لعل ابدار

219 *Emrî Divanı*, G 94/1.

220 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

221 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

¹⁷³ “Ey güzel sevgili herkesin kulağına söz söylemek için dudağını koyma. Dilencinin (aşağı herif) kulağına senin kırmızı renkli, sulu dudağın layık değildir.”

223 Şābirī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Emsem lebün didükçe ağız açmadı nigār
Yokdan gelür ne söylesem ol şūh-ı şīvekār

224 Medhī-i Gelibolī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Lebün raḥm eyledükçe cevri ider ol ğamze-i ḥūn-ḥār
Belāsuz bāl olmazmış meşeldür ey şeker-güftār

225 Nev'ī

[mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün]

Söz çok dehen-i yāra bir ḥoḳḳa-i cevherdür
Yāḳūt-ı lebi ammā çok söz götürür yirdür

*

* *

226 Hazret-i Bākī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dehen-i gönçede ol la' l-i şeker-bār olmaz
Bülbül-i bāğda bu lezzet-i güftār olmaz

225 Nev'ī Divanı, G 129/1. (Beyit “rı” kafiye harfinin bulunduğu varaktan farklı olarak 5b'nin sağ üst kenarına yazılmıştır. Ancak mecmuanın ve ilgili bölümünün konusuyla ilişkili olduğu için buraya taşınmıştır.)

a: çok] yok, Nev'ī Divanı.

226 Bākī Divanı, G 194/1, s. 219.

227 Sūzī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Lebüñ şun kim haţum geldi dimek cānā cevāb olmaz
Ki Hızra āb-ı hayvān içmege zulmet hicāb olmaz

228 Sā'ī Çelebi Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Lebüñ kandı añılsa tūţī-i gūyāya söz degmez
Dehānuñ yād olinsa gonçe-i zibāya söz degmez

229 'Ulvī Rāst

[mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün]

La' lūñ gibi yāķūt-ı Bedaḥşān ele girmez
Dendānuña beñzer dūr-i ğalţān ele girmez

230 Şun'ī-i Gelibolī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nedendür kanda ey şeh la' lūñ ağızı dadını virmez
Ezildiye leb-i şirinüñe ol kelle başın ez

231 Derviş 'Ömrī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Būse-i la' line biñ cān dilese çok gelmez
Hele ol gonçe-dehenden bir ağız yok gelmez

230

a: Nūshada esasen “kanduñ” şeklinde yazılmış olan kelimenin altına “kanda” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

232 **Cinānī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dehenüñ rāzını dil açmaduğın kem itmez

Kimseyi 'âkıll olan sırrına maḥrem itmez

[9b]

233 **Nevālī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' lini emdürmege 'ahd eyledi cānānumuz

İntizāriyla velīkin ağza geldi cānumuz

234 **'Ulvi Efendi**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Her demde zevk-i la' lüñi söyler lisānumuz

Ḳandī dükānıdur yine güyā dehānumuz

235 **Şems Paşa**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dür dişlerüñle la' lüñi söyler zebānumuz

Gevherleriyle ḫolsa 'aceb mi dehānumuz

236 **Yümnī Efendi Ḳāzī**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Viridi lisānın ağzuma ol dil-sitānumuz

Güc ile geldi yirine bir pāre cānumuz

237 **Fazlî-i Rûmî**

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Be-ıfız-ı sırr-ı dehâneş dilem hazîne-i râz

Meger be-ıhande koned yâr keşf-i râz âgâz¹⁷⁴

بخط سردها نش دلم خستنه راز
مگر بخنده کند یا کشف راز آغاز

238 **Necâtî Raḥime'llâhü 'Aleyh**

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şunup lebini dil-ber-i gönçe-dehânumuz

Nâzüklik itdi hoşkaya koy[ma]dı cânumuz

239 **Fevrî**

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

La' l-i lebünle bir yire irişdi ḥâlümüz

Kim varmağa 'adem diyârına yok mecâlümüz*

*

* *

240 **Meylî-i Ğalaṭavî**

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dil ne var la' lüne iderse heves

Lâ-cerem meyl ider nebâta meges

241 **Ḥaydarî-i' Acem**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ḥande-i zed leb-i to ber-men-i giryân ki me-pors

خنده زد لب تو بر من گریان که می پرس
شا کرم از لب خندان تو چند که می پرس

¹⁷⁴ "Gönlüm onun ağız sırrını muhafaza etmek için sır hazinesi gibidir. Eğer sevgili gülerek bu sırrı açmaya başlamazsa."

238 *Necâtî Beg Divanı*, G 227/1, s. 284.

b: itdi] ile, *Necâtî Beg Divanı*.

239 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

Şäkirem ez-leb-i ḥandān-ı to çendān ki me-pors¹⁷⁵

242 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ez-leb-i la' l-i to dilrāhest buse iltimās

Cān temennā-yı diger dāred 'alā haze'l-ḳıyās¹⁷⁶

از لب لعل تو در لاجست بوسه التماس
جان تمنای دیگر دارد علی هد الفیاس

243 Cinānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İtdügiçün leb-i la' lüne heves

Eylediler sükkeri ḥabs-i ḳafes

244 Seḥābī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mikoned cān buse her dem ez-leb-i cānān heves

Dāred in leb-teşne āb-ı çeşme-i ḥayvān heves¹⁷⁷

میکنند جان بوسه هر دم از لب جانان هوس
دارد این لب تشنه آب چشمه حیوان هوس

245 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i la' lünde o ḥatt-ı nev-res

Teng-i şekkerde yatur pāy-ı meges

*

* *

¹⁷⁵ “Ben ağlayan kuluna dudağın bir gülümsedi ki sorma. Senin gülümseyen dudağından o kadar müteşekkirim ki sorma.”

¹⁷⁶ “Gönlümün senin kırmızı dudağından öpücük dileği var. Bundan kıyasla canın da başka bir isteği var.”

¹⁷⁷ “Can her an sevgilinin dudağından öpücük istiyor. Bu susamış dudağın hevesi, ölümsüzlük pınarının suyudur.”

[10a]

246 Zātī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dehāmı ol gülün bir tūṭī-i şirīn-maḳāl olmış

Dudağı sūre-i Kevşer ḥaḳı āb-ı zülāl olmış

247 Fuzūlī-i Bağdādī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bilmez idüm bilmek aḡzuñ sırrını düşvār imiş

Aḡzuñı dirlerdi yoḳ didüklerince var imiş

248 Ḥātemī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sükker alma ḡabḡabuñ la' lün şeker ḥurmā imiş

Ey sözi şehd anı bir kez nüş iden şekker yimiş

249 Fuzūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çi da' vī mīkonī ey ḡonçe bā-la' l-i şeker-bāreş

Çi miḡüyī eger porsend ez-to luṭf-ı goftāreş¹⁷⁸

چه دعوی میکنی غنچه بالعل شکر بارش
چه میگوی اگر پرسند از تو جف گفتارش

246 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁷⁸ “Ey gonca, onun şeker yüklü kırmızı dudakları ile nasıl iddiaya giriyorsun. Eğer onun sözünün lutfunu senden sorsalar ne diyeceksin?”

250 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Nişeste tūṭī-i ḥaṭ ber-leb-i şeker-şikeneş

Berāy-ı ān ki suḥen yād gired ez-deheneş¹⁷⁹

نشسته طوطی خط بر لب شکر شیکنهش
برای آنکه سخن یاد گیرد از دهنش

251 Ḥusrev Rāst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ān la' l-i suḥen-gū niger ü ān leb-i ḥāmūş

V'ān telḥī-i goftār u şeker-ḥande'ī çun nūş¹⁸⁰

آن مل سخن گوید آن لب خاموش
وان تلخی گفتا بر شکر خنده خون نوش

252 Emrī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥātem itdüm diyü qorqar ağızuññ sırrımı fāş

Anuñ içün götürür dā'im dehāni içre taş

*

* *

253 Mesīḥī Nazm u Neşri Kıldı İhyā [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlūn]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Leb-i la' lüñ gibi bir tūṭī-i şekker-feşānum yok

Perişān zülfi gibi daḥı ' ömr-i cāvidānum yok

254 Fazlī-i Siyāh

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dehāni yok diseler bunda kimsenüñ sözi yok

Kelāmına nemekīn dinse bu sözüñ tuzı yok

¹⁷⁹ "Ağızından konuşmayı öğrenmek için hat papağanı, sevgilinin şeker kıran (sevimli, tatlı) dudağına konmuş."

¹⁸⁰ "O konuşan ve susmuş dudağa bak. Sözlerinin acılığına ve panzehir olan gülümsemesine bak."

255 **Necātī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Leṭāfet-i lebi añılsa gonçenüñ sözi yok

Melāḥat-i lebi söylense şekkerüñ tuzı yok

256 **Şādıķu'l-Müderris**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Her kimüñ la' lüñ mişāli gonçe-i ḥandānı yok

Bir kırı tendür içinde zerre deñlü cānı yok

257 **Vāliḥi Efendi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

'İzāruñ var durur ammā dehānuñla miyānuñ yok

Belī şāhum meşeldür bu görünürden görünmez çok

258 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bilüñ ağzuñ çok cedel eyler cihān ol yok bu yok

Vuşlatuñ mihrin umarlar her zamān ol yok bu yok

259 **Nizāmī-i Merḥūm**

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Geh var diyüp ağzuña gehi yok dise 'aşık

Bu sözde ne kâzib dinilür aña ne şādık

260 Şun'î-i Gelibolî

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Söz açmada ey gönçe dehānuñ gibi hiç yok

Ƙıl yarmada diƘƘatde miyānuñ gibi hiç yok

261 Celālî Şā'ir-i Mergüb-ı 'Älem [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dehān-ı resm [ü] reng-i la' li halka mekr ü āl ancak

Dil ü cānuñ temennāsı muḥāl-ender-muḥāl ancak

262 Ahmed Paşa

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Piste-lebsin pistede ammā şeker güftār yok

Serv-Ƙadsin servde illā ki hoş reftār yok

263 Şerîfî [...] Āl-i Muḥammed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dehenüñ didi gören hoşƘa-i mercān ancak

Lebüñ ey gönçe-dehen la' l-i Bedaḥşān ancak

264 Hāzret-i Muḥibbî(?) Efendi Kām-yāb

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dehenüñ hoşƘa-i la' l ü dür ü mercān ancak

'Arızuñ ey yüzi gün mihr-i dıraḥşān ancak

[10b]

260 Gelibolulu Sun'î Divanı, G 82/1.

262 Ahmed Paşa Divanı, G 144/1.

265 **Sırrı**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nükte-perdâz-ı suhendür la' l-i şekker-ḥālaruñ

Sözleri ' aksinedür hep tūṭī-i gūyālaruñ

266 **Ref'î Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördiler dilden düşürmez la' l-i şekker-ḥālaruñ

Ṭutdılar ağızın şekerle tūṭī-i gūyālaruñ

267 **Şānî Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāz ile güftār iderken la' l-i rūḥ-efzālaruñ

Ağızına söz mi düşer tūṭī-i şekker-ḥālaruñ

268 **Hüdāyî Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey perî güftāra gelse la' l-i şekker-ḥālaruñ

Siḥr idüp ağızın egersin tūṭī-i gūyālaruñ

269 **Ḥatmî Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sözlerin gūş ideli ol la' l-i şekker-ḥālaruñ

Şıklığı diñdi nigārā tūṭī-i gūyālaruñ

265 Nüshada beytin başlığı olarak öncelikle “Emrî Efendi” yazılmış ancak daha sonra üzerine “Sırrı” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür. Şu halde özellikle de beytin Emrî Divanı içerisinde yer almasıyla (bkz. Kt. 268/1, *Emrî Divanı*.) beytin kime ait olduğu konusunda bir belirsizlik olduğu anlaşılmaktadır.

270 **Āgehī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söylese cânlar bağışlar la' l-i şekker-ḥālaruñ

Sözlerinüñ rüḥı yoḡdur tūṭī-i gūyālaruñ

271 **Şānī Beg Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şi' rüm oḡırken gören dir la' l-i şekker-ḥālaruñ

Ḳanddur aḡzında gūyā tūṭī-i gūyālaruñ

272 **Sipāhī Beg**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gūş iden güftārını ol la' l-i şekker-ḥālaruñ

Diñlemez efsānesini tūṭī-i gūyālaruñ

273 **'Āḳilī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sözleri şir̄in ü renḡin la' l-i şekker-ḥālaruñ

Aḡzı ḳanda dili ḳanda tūṭī-i gūyālaruñ

274 **Aḫmed Paşa**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Diş şırıtmaz kimse[ye] ol la' l-i şekker-ḥālaruñ

Ḥāli ḡāyet de mükedder tūṭī-i gūyālaruñ

270 Nüshada beytin başlığı olarak öncelikle "Rumūzī Fermāyed" yazılmış ancak daha sonra yanına "Āgehī" yazılarak "şah" kaydı düşülmüştür.

275 Hüdāyī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İdeli vaşf-ı kelām-ı la' l-i şekker-ḥālaruñ

Çuş dilidür sözleri hep tūṭī-i gūyālaruñ

276 Bende-i Kemter Kemīne Kābilī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cān bağışlar sözlerüñle la' l-i şekker-ḥālaruñ

Hîç eli ağzına uymaz tūṭī-i gūyālaruñ

277 Emīrī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Vaşf idelden lezzetin ol la' l-i şekker-ḥālaruñ

Çand u şekkerdür gıdāsı tūṭī-i gūyālaruñ

278 Luṭfī Beg-zāde Nüvidī Kām-yāb [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şekkere teşbīh idelden la' l-i şekker-ḥālaruñ

Tūṭī[yi] söyletmez oldı ' aşık-ı şeydālaruñ

[11a]

279 Emrī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Turreden yüzüne gelmiş ser-i müdur dehenüñ

Çıl yarar sözde anuñçün leb-i şekker-şikenüñ

279 *Emrī Divanı*, G 271/1.

a: turreden] zülfden, *Emrī Divanı*.

280 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[...] ^{سیرت} . dağı kıanuñ içeyin diyü senüñ

Ƙoydı şerbet gibi cüllâbı fuķāğa dehenüñ

281 Emrî Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gördi bir olup iki leb güm iderler dehenüñ

Tefriķa şaldı füsün ile araya suhenüñ

282 Yümñi Beg Fermāyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mezelense yiridür kıand-ı nebât-ı dehenüñ

Ėaylî şeker-şiken olmış leb-i şirîn-suhenüñ

283 Şāñi Beg

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dürç-i mercāna müşābih didüm ey cān dehenüñ

Dür-i nā-süfte mişāl oldı anuñçün suhenüñ

284 Tîği Beg Fermāyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ƙüt-ı cāndur mīve-i la' l-i şeker-bāruñ senüñ

Cānuma cānlar kıatar nāz ile güftāruñ senüñ

285 ‘Aşkı̄ Fermāyed

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Çeşme-i cāndur meger la‘ l-i şeker-bāruñ senüñ

Kim virür zevk-i ebed ervāha güftāruñ senüñ

*

286 ‘Ubeydī-i Merhūm

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Mesîhāveş nihān olup dehānı sen perī-rūyuñ

‘Ayān gösterdi rūhı ehl-i ‘ışka la‘ l-i meygūnuñ

*

287 Be-nām-ı Hurrem Mu‘ ammā

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Bend idüp ney-şekerin kand-ı lebün

Ey şeker-leb şıdı naḥlin ruṭebün

288 Ḥayātī-i Merhūm

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Ṭatlu geldi baña cānumdan lebün

Cān çıkar çıkmaz dehānumdan lebün

289 Żamīrī Beg

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Ey perī mühr-i Süleymāndur senüñ naqş-ı femüñ

Şöhreti vardur hemān ellerde gördüm ḥātemüñ

290 Şabri-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Söylenür dillerde dirler hâteme beñzer femüñ
Ey lebi la' l adı var ellerde ancak hâtemüñ

291 'Âlî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Lebüñ çün 'âlem-i ervâhdan biz cân atup geldük
Senüñ bir büseñe iki cihân zevkin şatup geldük

292 Dânişî Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Lebiyle söyleşemez sen şeh-i suhen-dānuñ
Hemān ağırlığıdur gönçe-i gülistānuñ

293 Hâzret-i Bâkî

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

La' lüñle mürde dilleri ihyāya başladuñ
İhyā-yı mu' cizāt-ı Mesihāya başladuñ

[11b]

294 Hüdāyî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bilmedüm diğkat idüp sırrını ol la' l-i terüñ
Şorduğum dem ne imiş aşlını bildüm şekerüñ

292 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

293 *Bâkî Divanı*, Mt. 6.

a: la' lüñle] büseyle, *Bâkî Divanı*.

295 ‘Ubeydî-i Merhûm

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Diler imiş ki ezile görüp ol la‘l-i terüñ
Kellesini şıyırırılarsa yiridür şekerüñ

296 Emrî Çelebi

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

O servüñ la‘l-i şîrîni ğamından hâk olan zâruñ
Nebâtın mı yidüñ tûḫî ki mercân oldu minkâruñ

297 Fuzûlî Raḫime’llâhü ‘Aleyh

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Dehenin derdüme dermân didiler cânānuñ
Bildiler derdümi yoḫdur didiler dermānuñ

*

298 Muḫibbî Raḫime’llâhü ‘Aleyh

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

N’eyledüñ n’itdüñ lebüñ ağzuñda pinhân eyledüñ
Öldürüp ben ḫasteyi yoḫ yire bir ḫan eyledüñ

296 *Emrî Divanı*, G 275/1.

297 *Fuzûlî Divanı*, G CLXI/1, s. 285.

a: Mısradaki “dehenin derdüme dermân” şeklinde yazılmış olan kısmın altına “leblerin derdüme dermân” yazılmıştır. Ancak beyitler arasındaki boş bırakılmış alana yazılan bu ibarenin Fuzûlî’nin mısradaki farklılığı göstermek için mi yazıldığı yoksa başka bir şaire ait eksik bir mısra mı olduğu anlaşılmaktadır.

298 *Muḫibbî Divanı*, G 1605/1, s. 486.

299 **Ḥayālī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şive birle la' lüni ağzuñda pinhān eyledüñ

Hây zālīm yoq yire vallāhi bir qan eyledüñ

300 **Muhtārī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dişleyüp mestāne la' lüñ zaḥm-ı dendān eyledüñ

Yara urduñ cānına 'āşıklarūñ qan eyledüñ

301 **Ḥayretī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dişleyüp yāruñ lebin ey müdde'ī qan eyledüñ

Ṭatlu cānum acıdup zūlm-i firāvān eyledüñ

*

302 **Ḥātemī Beg**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Leb-şekerlerde fā' iḳ ü bī-bāk

Qanı la' lüñ gibi 'aḳīdesi pāk

303 **'Anḳā**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Deheninden dem uran ṭuṭī-i gūyāyı görüñ

Öykünür gözlerine nergis-i şhlāyı görüñ

301 *Ḥayretī Divanı*, G 208/1, s. 262.

303 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

304 **Ḥayālī-zāde Kim Nāmı ‘Ömerdür** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Ne şafādur lebin emmek o şeker-güftāruñ

Ḥāl vardır haṭ u ḥālinde o gül-ruḥsāruñ

305 **Ḥāletī ‘Azmi Efendi-zāde Ḥassān-ı Zamān** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Şanma ey dil görinen lebleridür cānānuñ

Ḳalmış ağızında iki қаtre içerken қануñ

[12a]

306 **Zātī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Bize tuḥfe kelimāt-ı dehen-i yār gerek

Nāme-i hoş-ḥaber-i ‘ālem-i esrār gerek

307 **Nesimī Rāst**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ey ez-leb-i to teng-i şeker āmede be-teng

Rüy-ı to kerde lāle vü gül-rā ḥacil be-reng¹⁸¹

ای از لب تو تنگ شکر آمد به تنگ
روی تو کرده لا دوکن باجبل برنگ

308 **Ehlī-i ‘Acem**

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Kerdem heves-i buse zi-la‘ leş men-i dil-teng

Zed ber-dehenem seng-i cefāyī ki leb ü seng¹⁸²

کردم هوس بوسه زعلش من دل تنگ
زد بر دهنم سگت جفا کی لب و سگت

304 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

305 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

306 *Zâtî Divanı*, G 694/1.

¹⁸¹ “Ey (sevgili), şeker zarfi (kutusu) senin dudağından sıkılmış. Senin yüzün rengiyle laleyi ve gülü utandırmış.”

309 [???

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

La' l-i lebūñ ki bāde-i gülgūna virdi reng

Cānā ' acceb mi sükkerüñ itse yirini teng

310 Şenāyī' -i Du' ā-Gūy

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yār-ı şīrīnkār imiş yāķūta la' lūñ virdi reng

Sükkeri itdi ḫalāvetde kelāmuñ luḫfı denk

311 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Çü cüz' ü lā yetecezzīst ān dehān bī-şek

Çi gūne cān-ı meneş geşt cüz' ü lā yenfek¹⁸³

چو جزو لایتمجرت بیست آن دیان بی شکت
چگونه جان منش گشت جزو لایتمجرت

*

* *

312 Hüdāyī Raḫīme'llāhū ' Aleyh

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Leb-i şīrīnūñe meyl itse n'ola cānla dil

Mü'minūñ ḫalbi olur ḫatluya ğāyet māyil

¹⁸² “Özleyen ben, kırmızı dudaklarından bir öpücük heves ettim. Ağzıma öyle bir cefâ taşı vurdu ki, “Gît, senin dudağına taş layık olsun.” dedi.”

311 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁸³ “O ağız, şüphesiz ayrılmayan bir parça gibidir. Nasıl benim ona ait olan canım dudaklarının ayrılmaz bir parçası oldu.”

313 'Azīzī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çünkü virdüñ dehen-i dil-bere dil

Kendüñ ey 'aşık-ı bī-dil yoq bil

314 Cinānī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Āleme 'arz eyleme yāqūt-ı la' lüñ muttaşıl

Kim deger ey h̄'āce-i Mısr-ı melāḥat aña dil

315 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Virdüñse dehānıyla miyānına eger dil

Şimden girü ortada hemān kendüñi yoq bil

316 Şerīfī Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Niçün şu gibi olmaya dil la' lüñe meyyāl*

Ki görse leblerüñi cān virürdi āb-ı zülāl

317 Cemālī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Olan qand-ı leb-i la' lüñle hoş ḥāl

Olur şehd ü şekerden fāriğü'l-bāl

318 **Ve lehu**

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Şehā çün leblerüñdür pâre-i la'1

Meh-i nev paşmağūnla t̄abıķu'n-na'1

319 **Celālī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Leblerüñ k̄andını vaşf eyle dilā gel lezzet al

Ķışşa-i Ferhād [u] Şīrīne nazar kıl 'ibret al

320 **Mesīhī**

[*mef ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Öyküñdi gerçi leblerüñe ey nigār la'1

Soñra velī kızardı olup şermsār la'1

321 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Sözi şīrīn yañağı gül dili şekker lebi bal

Şaçı süñbül yüzi gün alnı meh ü kaşı hilāl

*

* *

[12b]

320 *Mesīhī Divanı*, G 143/1.

b: velī] yüzi, *Mesīhī Divanı*,

321

b: Mısra önce “Alnı ay u yüzi gün saçı süñbül kaşı hilāl” şeklinde yazılmış daha sonra altına “Şaçı süñbül yüzi gün alnı meh ü kaşı hilāl” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

322 **Peyāmī Çelebi Rāst**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Lebün yanında Āb-ı Kevşeri yād eylemez Ādem

Görüp didāruñ añmaz cenneti ādem gibi ādem

323 **Yümni Beg**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Lebün gül gönçe ağzuñ dişlerüñdür dāne-i şeb-nem

Nice dil virmesün inşāf idicek ey melek ādem

324 **Be-nām-ı İskender**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ṭut dilüñ ey kıand kendüñde leb-i dil-dārı hem

Añma yoḥsa virür ağzuñ dadını ol gönçe-fem

325 **Mü'min Fermāyed**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bügşā dehen ki nüş-lebī nüş-ḥand hem

Tā kıymet-i şeker-şikenī narḥ-ı kıand hem¹⁸⁴

بکشد هس کنوش بی نوش خند هم
تا قیمت شکر سکنی نرغ قند هم

326 [???

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Fıkr-i dehenet nīst cüdā ez-dil-i tengem

Ḥālī niyem ez-la' l-i to ger der-dil-i sengem¹⁸⁵

کدرهت نیت جدا از دل تنکم
خالی نیم از لعل تو کرد دل سنکم

¹⁸⁴ "Hem tatlı dudaklı hem de tatlı gülümsemelisin; ağzını aç ki hem tatlımın hem de şekerin kıymetini düşüresin."

¹⁸⁵ "Ağzının hayali özleyen gönlümden ayrı değildir. Ben taş gönlümde senin la' l (dudağını) saklıyorum."

327 **Hüsrev Fermâyed**

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Zebân ne-mând zi-la' let suhen kocâ yâbem

Suhen ne-mând demî z'ân dehen kocâ yâbem¹⁸⁶

زبان نامذرعت سخن کجا یابم
سخن نامند دمی زان دهن کجا یابم

328 **Hâletî ' Azmî Efendi-zâde**

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dehânuñ ile şaçunu görmesem eger bir dem

Dil-i belâ-zedeye teng ü târ olur ' âlem

329 **Sipâhî Fermâyed**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Lezzet-i kand-ı leb-i yârı şekerden şoralum

Nicedür terligi pâlûde-i terden şoralum

330 **Helâkî-i İmâm**

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Lebûñdedür emelüm sâkî irmeden ecelüm

Lebûñi ağzuma şun zâyi' olmasun emelüm

331 **' Azîzî-i Merhûm**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çanı ol şîrin lebûñ şehd ü şeker şanduklarum

Hokka-i la' l-i lebûñ dürce güher şanduklarum

¹⁸⁶ "Kırmızı dudağından dil kalmadı, sözü nereden bulayım. Söz kalmadı o ağızdan azıcık, nereden bulayım."

328 Azmîzâde Hâletî Divanı II, G 538/1, s. 243.

332 **Kemāl**

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Vaşf-ı dehen-i teng-i to bisyār şenīdīm
Reftīm pey-i nām u nişān hiç ne-dīdīm¹⁸⁷

وصف دهن تنگ تو بسیار شنیدیم
رفتم پی نام و نشان هیچ ندیدیم

333 **Cihānuñ Gün Gibi Ḥassānı 'Ālī** [*mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ūlūn*]

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Hele ben la' li leb-i dil-bere beñzer diyemem
Ḥacer-i bed-güheri cevhere beñzer diyemem

[13a]

334 **Ḳābiliyyü'l-Ḥakīr**

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Ġam-ı la' lūñle niçe acılıklar çekdüm āh itdüm
Benüm şīrīn-lebüm tatlu dilūñe çoymadum gitdüm

*

335 **Kerīm Rāst**

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Leb-i la' lūñ ġamıyla dem-be-dem ḳan içmedür kārūm
Ġubār-ı ḥaṭṭ-ı rūyuñla lebūñ esrārı efkārūm

*

336 **Selīkī Fermāyed**

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Ağzuma virdi nihāñice lebin cānānum
Ṭuyalar diyü hemān ağzuma geldi cānum

¹⁸⁷ “*Senin dar ağzının vasfını çok duydum. O şöhretin peşinden gittik ama hiç bir iz göremedik.*”

333 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

336 *Selīkī ve Şiirleri*, Bt. 1.

b: ṭuyalar] ṭuya ağyār, *Selīkī ve Şiirleri*.

337 'Ankâ-yı 'Acem

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Zıkr-i leb-i la' lüñ olalı vird-i zebānum

Pürdür güher-i ma' nī ile dürc-i dehānum

*

338 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Eger efsün-ı eccl bağlamaz ise dehenüm

Cân virürken lebüñüñ zıkr-i ola her suhenüm

*

339 Ṭab'î Rāst

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Dehānım seyr idüp yāruñ yine sırr-ı nihān gördüm

Açılmaz ğayrıya bir gönçe-leb taze cevān gördüm

340 Mesîhî Beg

[*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

Ḥalāvet kim leb-i dil-berde buldum

Dağı ne şehd ü ne şekkerde buldum

341 Emrî Çelebi

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Ḥayāl-i la' l [ü] ḥaṭṭuñla senüñ ey zülfi müşğınüm

Döner peşmine ḥelvānuñ teline cān-ı şırınüm

342 [???

341 *Emrî Divanı*, Kt. 324/1.

b: ḥayāl-i la' l [ü] ḥaṭṭuñla] ḥayāl-i ḥaṭṭ-ı la' lüñe, *Emrî Divanı*.

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Der-nüşhaī ki vaşf-ı leb-i ü beyān konem

Cān der-miyān nehem ki varaḡ-rā nişān konem¹⁸⁸

در نسخه مر و صفت ابویان کنم
جان در میان نهیم که ورقشان کنم

343 Cemālī

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Zıkr-i lebüñ olupdur eyā meh-liḡā işüm

Dilden ḡomaḡ yoḡ anı ḡalınca iki dişüm

[13b]

344 Bākī Efendi

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Cān olmayadı ol dehen ey şūḡ-ı dil-sitān

Niḡün olurdı cān gibi yā dīdeden nihān

345 Figānī Raḡime'llāhü 'Aleyh

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Aḡzuñ ḡadişine açamaz zerrece dehān

Esrār-ı ḡayba vāḡıf olan ḡab' -ı ḡurde-dān

346 Bālī Efendi Merḡüm

[*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

'İlm-i iḡfā öḡredür 'āşıḡlarına ol dehān

Anuñ içündür seven olur seni gözden nihān

¹⁸⁸ "Onu dudaḡını vafedeceḡim bir nüshada, (dudaḡında bahseden) o varaḡı belirlemek için canımı ortaya koyarım."

344 *Bākī Divanı*, K 1/28, s. 5.

345 *Figānī ve Divançesi*, K 3/22.

347 Revānī-i Merhūm

[mef̄ ulū mefā' ilū mefā' ilū fe' ulūn]

Öykündügiçün leblerüñe sehv ile mercān

Bir pāre od oldı kaçıyup la' l-i Bedaḥṣān

348 Bākī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çihresinde görinen şanmañ o ḥūnünüñ dehān

'Aşıkın kurbān iderken şıçramış bir kaṭre kan

349 Muḥyi'd-dīn Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāzükāne nūş idüp kanum lebün oldı nihān

Kaṭrece kanum anuñ yirinde kalmışdur ' ayān

350 Ferruḥ Beg Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Dehānuñ la' line ḥayrān idi cān

Dil alınmaz ḥişār oldı o dendān

347 *Revānī Divanı*, G 284/1.

b: oldı] olmuş, *Revānī Divanı*.

348 *Bākī Divanı*, G 373/1, s. 330.

349 Nūshada beytin ilk mısraı önce “Ağzı nāzüklikle kanum nūş idüp oldı nihān” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına “Nāzükāne nūş idüp kanum lebün oldı nihān” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

351 Sürürî-i Şarkî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

La' lüñe cân virmiş iken virdi buseñ baña cân

La' lüñi ey gonçe-leb ma' nide öpdüm râygân

352 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Lebüñe medh ü senâ oqımağıçün ey cân

Ağzını Hızır yudı âb-ı hayât ile revân

353 ' Amrî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nağş iderken la' lüñi nağğâş-ı şun' ey dil-sitân

Âl beñ olmış yüzüñe tamlamış bir kaçre kan

354 Hüsrev-i Pür-Süz

[mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Zikr-i leb ü dehân-ı to tesbîh-i bî-dilân

Na' l-i süm-i semend-i to mihrâb-ı ' aşıkân¹⁸⁹

ذکر لب و دهان تو تسبیح بی دلان
نعل سیم سمند تو محراب عاشقان

355 Cinânî Oldı Firdevsî-i Şânî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Lebüñi säye-i haţtuñda emer halk-ı cihân

Şehd alınmazdı eger olmasa tedbir-i duĥân

[14a]

320 *Sürürî Divanı*, G 332/1, s. 331.

353 *Amrî Divanı*, G 80/1.

b: şun'] eşk, *Amrî Divanı*.

¹⁸⁹ "Senin dudağın ve ağzın zikri aşıkların tesbihidir. Senin atın toynağının nalı aşıkların mihrabıdır."

356 **Bâkî Efendi**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Dilâ teng olsañ ol şîrîn-dehenden teng-i şekkersin

Lebi yâdına qanlar aqlar iseñ kân-ı gevhersin

357 **Şânî Beg Merhûm**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Leb-i cân-perverüñle gūyiyâ 'İsî-i hoş-demsin

Senüñle zindedür hep mürde diller cân-ı 'âlemsin

358 **Şadrî-i Merhûm**

mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün

Ey gonçe-dehen büse içün va' de idersin

Yok yire hemân aqlumuza sükker ezersin

359 [???

[*fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün*]

Ey şeker gerçi kim mükerrersin

Leb-i dil-dâra qanda beñzersin

360 **Şem'î-i Merhûm**

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

Ey leb-i şîrîn iñen gâyet de tatlu yârsın

Acılıq görme cihânda kim şeker-güftârsın

356 *Bâkî Divanı*, G 347/1, s. 314.

b: lebi yâdına qanlar aqlar iseñ] gam-ı la' lin çeküp qanlar yudarsañ, *Bâkî Divanı*.

360 *Prizrenli Şem'î Divanı*, G 132/1.

361 **Ḥazret-i Bākī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yād ider lebleri yanında nebātın adın
Var ise bilmez o şekker-dehen ağzı dadın

362 **Şabri Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lebüne kand ezilürmiş şorup aldum haberin
Elüme girmeye mey gör nice anı emerin

*

* *

363 **Fātiḥi Fermāyed**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ḥilmine bakup kılma taleb büse lebinden
Ḥaḫ şaḫlaya 'uşşāḫı ḫalīmüñ ğazabından

364 **Emri-i Merḫüm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil ider büse taleb la' l-i şeker-bārından
N'eylesün öpmege anı alımaz yārından

365 **Kemāl Paşa-zāde**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çün deḫānuñ sırrını şordum mükerrer ğonçeden
Didi kim yoḫdur bu rāzı açmaḡa bizde dehen

361 *Bākī Divanı*, G 374/1, s. 331.

b: şekker] şir'in, *Bākī Divanı*.

364 *Emri Divanı*, G 402/1.

366 'Ulvî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Severem cân ile sen gönçe-dehâni çokdan
Ol Hudâ haqqı ki var eyledi cânı yoqdan

367 Fazlî-i Siyâh

mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün

Dehânuñ dem urur helvâ-yı terden
Haber virür lebün şîr ü şekerden

368 Emrî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Eyledüm vaşf-ı lebi qandın o la' l-i şîrîñ
Hażz idüp didi şafâ üzre ' aqîdeñ miskîñ

369 Zâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âb-ı Hızr-ı la' lüñe mâ' il olanlar olmasun
Aña cânlar virmeyen ' âlemde dirlik bulmasun

370 Ğamî-i Qâzî-i 'Acem

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey zi-yâd-ı la' l-i şîrînet dehânem şekkerîñ

ای زیاد لعل شیرینت دہانم سکرت
دی زو صف زلف شیرینت زبانهم عجزین

368 *Emrî Divanı*, G 348/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

a: eyledüm vaşf-ı lebi qandın] çeküp avurda biraz qandı., *Emrî Divanı*.

369 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

370 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

V'ey zi-vaşf-ı zülf-i müşkînet zebânem ' anberîn¹⁹⁰

371 Revânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

' Aks-i la' lüñle zenehdānuñ senüñ ey nāzenîn

Sîmden hâtemdür olmuş la' lden añna nigîn

372 Şadri

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mâ'ilem la' lüñe başşende-i cān olduğıçün

Ķā'ilem sözlerüñe rûh-ı revān olduğıçün

373 Aḫî-zāde Birāderi Hüdāyî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şatayın varumı būs-ı leb-i cānānum için

Ölmedin ben daḫı bir ḫayr ideyin cānum için

[14b]

374 Zekerıyyā Efendi Meylî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

La' lüñe ḫand öykünürmiş ḫaddüñe serv-i çemen

Dadı dalı var mıdur billāh ey şîrîn-dehen

¹⁹⁰ "Ey (sevgili) ki senin tatlı kırmızı dudağın hatırasıyla ağzım tatlıdır. Dün senin misk kokulu saçlarının vasfından dilim anber kokulu oldu."

371 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

372 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

373 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

374

Başlık: Ḥazret-i Müftî Zekerıyyā Meylîdür Maḫlaş Aña. (Derkenar)

375 Tūsi-i 'Acem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zihî nüş-1 leb-i la' let hayât-1 cavidân-1 men
Be-dendân mîgiri leb-râ çi mîh'âhî zi-cân-1 men¹⁹¹

زهی نوش لب لعلت حیات جاودان من
بدندان میگری لب را چه میخوای جان من

376 Şun'î Fermâyed

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Söz götürmez haylî nâzük-terdür ol şirîn-dehen
Kıl ü kâl itmek miyânında degül cây-1 suhen

377 Emrî Fermâyed

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Bü'l-'aceb bir gönçedür bāğ-1 ruhuñda ol dehen
Yaprağı la' l-i Bedaḥşân dānesi dürr-i 'Aden

378 Figânî

[mef' ulü fā' ilâtü mefā' ilü fā' ilün]

Virdüm dehân-1 dil-bere dil gâ'ibâne ben
Miḫdâr-1 zerre görmedüm andan nişâne ben

¹⁹¹ "Senin kırmızı dudaklarından içmek benim ebedî hayatımdır. Ne hoş! Benim canımdan ne istiyorsun da dudağını dişinle ısıyorsun."

377 *Emrî Divanı*, G 365/5.

a: bü'l-'aceb bir] bir 'acâ'ib, *Emrî Divanı*.

b: dānesi] jālesi, *Emrî Divanı*.

378 *Mesîhî Divanı*, G 60/1.

b: görmedüm] görmedin, *Figânî ve Divançesi*.

379 **Kemāl-i Ḥocendī**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Āmed leb-i to bāz be-şad nükte-dār suhen
Şirîn hikāyetist ki gūyed şeker-suhen¹⁹²

آمدیب تو باز بصد نکتہ در سخن
شیرین حکایت که گوید شکر سخن

380 **Zātī-i Merhūm**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Piste-i bāğ-ı İrem dirsem ' acerb mi aña ben
Hey kıyāmet mā-ḥaşal dünyāda yoğdur ol dehen

381 **Nizārī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ḥadīş-i yār-ı şirîn-leb ne-künced der-dehān-ı men
Ki bāşem men ki nām-ı ū berāyed ber-zebān-ı men¹⁹

حدیث یار شیرین لب نکتہ در دهان
که باشم من که نام او برآید ز زبان من

382 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Büse cer itdüm süküt itdi leb-i dil-dārdan
Ḥazzum oldur kim dimişlerdür süküt ikrārdan

383 **Āzerī Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Didüm dadum alam mı ol leb-i şekker-feşānuñdan
Didi ey ḥaste-dil beñzer uşanduñ tatlu cānuñdan

¹⁹² “Yine de senin dudağın yüzlerce nükte ile konuşmaya başladı. Şekerin konuşması da güzel bir hikayedir.”

¹⁹³ “Tatlı dudaklı sevgilinin sözü benim ağzıma sığmıyor. Ben kimim ki onun adını anayım.”

384 ‘Azmi-zāde Hāletī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Geh oldum zinde la‘lünden geh oldum mürde ğamzeñden

Çomadı hāşılı öldüm dirildüm ‘ışkuñı elden

385 Ünsi Rāst

[mütefā‘ilün fe‘ülün mütefā‘ilün fe‘ülün]

Çi hoşest ān tebessüm zi-lebet be-nāz kerden

Be-kirişmeñā-yı şirīn der-i ħande-bāz kerden¹⁹⁴

هنوشت است ان تبسم ز لببت بناز کردن
بکرشمهای شیرین در خنده باز کردن

386 [???

Her kes ki bined ān la‘l-i ħandān

Engüşt-i ħayret ğired be-dendān¹⁹⁵

هر کس که بیند ان لعل خندان
انگشت حیرت گیرد بدندان

387 ‘Alī Çelebi Hınnālī-zāde

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Söyle didüm didi dil-ber yoç durur bende dehen

Artuğ ibrām itmedüm gördüm çü yoç cāy-ı suħen

¹⁹⁴ “Nazlandığın zaman dudağındaki o gülümseme ne hoştur. Tatlı cilvelerle gülüş kapısını açmak (ne hoştur).”

¹⁹⁵ “Her kim ki o gülümseyen kırmızı dudağını görse dişi ile hayret parmağını ısırır.”

387 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

388 Emrî Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

N'ola ger söylemese kimseye ol gönçe-dehen

Dilemez kim lebine diş degüre sîn-i suhen

389 Kemâl

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tā tūṭī-i leb-i to der-üftād der-suhen*

Bord ez-dehân-ı teng-i to teng-i şeker suhen¹⁹⁶

تا طوطی لب تو در افتاد در سخن
برد از دهان تنگ تنگ تو شکر جو

390 Cāmî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Rîzed lebet şeker be-ḥaṭ-ı sebz der-suhen

Ṭūṭî ki dîdeest bed in lisân şeker suhen¹⁹⁷

بست شکر بخط بسز در سخن
طوطی که دید است بپیشان سخن برین بیان

391 Hümâm Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġonçe-i ḥandân fedâ yâded çü büğşâyî dehen

Âb-ı ḥayvânest ya leb cân-ı şîrînest yâ suhen¹⁹⁸

غنچه خندان فدایادت جوکت لبس
آب حیوانست یا لب جان شیرینست

388 *Emrî Divanı*, G 347/1.

389 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁹⁶ “*Senin dudağının papağanı konuşmaya girince şeker zarfı senin dar ağzından söz aldı.*”

390 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁹⁷ “*Dudağın sözde yeşil hatta şeker koyacaktır. Papağan senin gibi böyle tatlı sözlü kimi görmüş ki?*”

391 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁹⁸ “*Ağzımı açtığın zaman gülümseyen gonca sana feda olsun. Bu (gülümseme) ölümsüzlük suyu mudur, dudak mı; tatlı can mı yoksa söz mü?*”

392 Şādık-ı Müderris

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Yāruñ leb-i rengīnine teşbīh idelden

Ey dil başuma çıkdı benüm gonçe-i gülşen

393 Nüvīdī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Añlamaz sırr-ı dehānuñ ' arif-i cān olmayan

Sözlerüñ fehm eylemez merd-i suhen-dān olmayan

[15a]

394 Kemāl Paşa-zāde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kimse söz söyleş[e]mez la' l-i şeker-bāruñ ile

Kimse başa çıkamaz turre-i tarrāruñ ile

395 İshāk Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Söze gelse dehenüñ la' l-i şeker-bāruñ ile

Cān vire mürdelere lezzet-i güftāruñ ile

396 Mesīhī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Söyledi tütī-i dil la' l-i şeker-bāruñ ile

Sen de qarşu görün āyīne-i ruhsāruñ ile

392 Beyit sayfanın alt kenarına yazılmıştır.

393 Beyit sayfanın alt kenarına yazılmıştır.

395 Üsküplü İshāk Çelebi Divanı, G 250/1.

396 Mesīhī Divanı, G 212/1.

397 'Atā Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cân çıkarken söge şol la' l-i şeker-bāruñ ile
 Toymasun cân almayan lezzet-i güftāruñ ile

398 Veysī Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bahş iderse dostum ol la' l-i rūḥ-efzā ile
 Söyleşür tab' um benüm tūḫī-i şekker-ḫā ile

399 Zāti-i Merḫūm

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Evşāf-ı leb-i dil-beri şīrīn ü ter ile
 Ey münşī-i nāzūk qalemün ney-şeker ile

400 Şīrī Çelebi Edirnevī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Söyle ey gonçe-dehen la' l-i şeker-bāruñ ile
 Nic' olur ḫālümüz ol zülf-i siyehkāruñ ile

401 Yaḫyā Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġonçe bahş itdi gülistānda leb-i cānān ile
 Ağzına çaldı şabā ḫoldı dehānı qan ile

402 'Ālī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İmtizâc eylemeyince leb-i cānānum ile
İttiḥād idemedüm ḳābil olup cānum ile

403 Necatī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lebün emdürseñe cān ile ḥaridār olana
Cān yidürmek gerek ey ḡonçe-dehen yār olana

404 Ḥaydar-ı 'Acem

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Leb ü dendān-ı ān meh bā-çi māne
Çü ḳandī ber-berenc-i dāne dāne¹⁹⁹

ب و دندان ان مه با چه مانه
چو قندی بربرنخ دانه دانه

405 İshāk Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā vaḳt-i tekellümde nazār ḳıl la' l-i cānāna
Ne dürlü dürlü gevherler dizer gör rişte-i cāna

406 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey gönül çoḳdur sözüml ol la' l-i şekker-bār ile
Girse tenhāda elüme söyleşürdüm yār ile

402 Gelibolulu Mustafa Ālī Divan II, G 1275/1.

¹⁹⁹ "O ayın (güzelin) dişleri ve dudakları neye benziyor? Sanki pirincin üzerine tane tane şeker serpilmiş."

405 Üsküplü İshāk Çelebi Divanı, G 265/1.

406 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[15b]

407 Keyfî Efendi*[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]*

Leb-i la' lüñ emeyin beng ile sükker yirine

Ağzuma alam anı kıand-ı mükerrer yirine

408 Şun'î Efendiyyü'l-Müderris*[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

La' l-i rûh-efzâñı şun ' uşşâk-ı bî-cân ağzına

Düşmez ol ey gönçe-leb ağyâr-ı nâ-dân ağzına

*

409 Zâtî-i Merhûm*[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

Şundı la' l-i nâbın ol şüh-ı cihânum ağzuma

Tıya düşmen diyü ammâ geldi cânım ağzuma

410 Şîrî Çelebi Edirnevî*[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

Her kaçan şunsa leb-i la' lüñi cânân ağzuma

Şanuram ol dem gelür cismümdeki cân ağzuma

*

411 Nazmî Râst*[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

Meyl idersem cân u dilden n'ola la' l-i dil-bere

Mâ'il olur ehl-i dil câm-ı mey-i cân-pervere

412 Nevālī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Meyl idelden tıfl-ı dil cān ile la' l-i dil-bere

Şöyle zevkum var ki hergiz iştihā yok sükkere

413 Şafā Virdi Dile Eş'ār-ı Şāfī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şiddet-i deyden gezend olmuş o nāzük leblere

Hürmet itmez ey gül-i ra' nā şovuk peygām-bere

414 Behiştī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Lebün kandi nice tatlu ise cānā şekerlerde

Vişālün va' desi çaç şöyle tatludur haberlerde

415 Cāmī Ḥazretinün Nazmıdır

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh virüp ağzuma la' lün gāhī cānān almada

Mużtaribdür haste gönlüm cān virüp cān almada

416 Rindī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Meze düşme ezilüp la' l-i leb-i dil-dāra

Ey şeker başuñ için tatluca ol bir pāre

413

a: gezend] göjend, *nüşhada*.

414 *Behiştī Divanı*, Mh. 7/1d-e.

a: tatlu] şirīn, *Behiştī Divanı*.

417 Emrî Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

O leb ki zâhir olupdur dehân-ı dil-berde
Enârdur ki ezel hâlk olındı şekerde

418 Vaşfî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

O la' l-i kandum almazmış beni bir kez zebânına
Dehânı tengdür nâmum meger şıgmaz dehânına

419 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

N'ola emdürse lebin yâr hevâ-dâr olana
Çok ' inâyetler ider şâh emek-dâr olana

[16a]

420 [???

[mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Büs-ı lebinde kâ'il olur dil cefâsına
Bal isteyen rızâ virür anuñ belâsına

417 *Emrî Divanı*, Kt. 366/1, s. 386.

a: dil-berde] dil-berden, *Emrî Divanı*.

b: hâlk] vaz'; şekerde] şekerden, *Emrî Divanı*.

418 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

419 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

421 Emrî Çelebi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Vir naqd-i cânuñı leb ü hâli şafâsına

Almaz mısın ' aq̄ide-i miski bahâsına

422 Celâl-i Merhûm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söylemez ol meh dilâ yoqdur dehânı var ise

Şaқınur gözden görünmez mü-miyâni var ise

*

423 Lisâni-i 'Acem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Lebet gâh[i] ħamūşî mühr ber-teng-i şeker beste

Zi-ĥ'âb-ı nâz-ı çeşmet fitnehâ ber-yek-diğer beste²⁰⁰

بسته کا خوشی مهر بر تنگ شکر بسته
از خواب ناز چمت قشهار یک دیگر بسته

424 'Ākifi-i Şirâzi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zi-şirîni lebâneş çun şeker ber-yek-diğer beste

Me-râ ez-ĥayreteş ĥün päre päre ber-ciger beste²⁰¹

ز شیرین لبانن چون شکر بر یک دیگر بسته
در از حسرتش خون پاره پاره بر یک بسته

425 Hüdâyi-i Merhûm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Lebüñle hem-dem olmışdur anuñ Firdevs bāğında

Dağı ney şekkerüñ qalmışdur ol lezzet dimâğında

421 *Emrî Divanı*, G 428/5.

a: Vir naqd-i cânuñı leb ü hâli şafâsına] Vir naqd-i cânı Emrî leb-i hâl-dârına, *Emrî Divanı*.

²⁰⁰ "Dudakların suskunluk zamanında şeker zarfına mühür koymuş. Gözlerin naz uykusunda fitneleri birbirine bağlamış."

²⁰¹ "Tatlı dudakları şeker gibi birbirine bağlanmış. Onun hayretinden benim ciğerimde kan kesik kesik olmuş."

*

426 ‘Ārifī Efendi

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Şekerüñ her ne kadar başını kılsañ pāre

Ezilür kıanda olursa yine la‘ l-i yāra

427 [???

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün]

Şeker irmek dilerse la‘ l-i yāra

Ezerler kellesini pāre pāre

*

428 Şadākat Üzredür Eş‘ār-ı Şıdkī [mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün]

Dehenüñ noқта mı didüm ey mäh

Didi *lā ya‘ lemü’l-ğaybe illa’ llāh*²⁰²

429 ‘Aṭāyī Ḥazret-i Ḥāce Efendi [mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün]

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Lebleri cānlar bağışlar her kaçan gelse söze

Cānlar alur bağıcağ ğamzelerin süze süze

[16b]

430 Şāhidī

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Çeşme-i Hızr diyen cām-ı Sikender lebüñe

Yaraşur āyineden top disem ğabğabuña

²⁰² “Gaybı ancak Allah bilir.”

431 Nizāmī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yiridür olsa laḳab cām-1 mürüvvet lebüñe

Yaraşur āb-1 mu' allaḳ dir isem ğabğabuña

*

* *

432 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lebün ağzumda iken almağa ivme anı

Şaluvirmek güc olur ağıza gelmiş cānı

433 Baba Ḥayrānī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dehān-1 yār bā-mā dūş remzī goft pinhānī

Ki men ser-çeşme-i āb-1 ḥayātem hīç mīdānī²⁰³

دمان یار بامادوش رمزی گفتم پنهانی
کمن سرچشمه آب حیاتم هیچ میدانم

434 Maḳālī-i Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Görinen şanmañuz yāruñ dehān-1 gevher-efşānı

Girih-bend-i felek bend eylemişdür rişte-i cānı

²⁰³ “Dün gece sevgilinin ağzı bize gizlice bir sır söyledi ki; “Benim ölümsüzlük suyunun kaynağı olduğumu sen hiç biliyor musun?”

435 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şod āb ez-şerm-i mercān-ı lebet la' l-i Bedahşānī

Zi-reşk-i eşk-i çeşm-i men hacil yāķūt-ı rummānī²⁰⁴

نداب از شرم در جان لب ت لعل بختانی
زر شک اشک چشم من جل با قوت آتانی

436 Hāyālī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gören ağzumda benüm la' l-i leb-i cānānı

Didi bu haste-dilüñ ağzına gelmiş cānı

437 [???

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Meclisde öperler diyü ol ğonçe dehānı

Ben haste-dilüñ zerre kadar qalmanı cānı

438 [???

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Sīmīn-bedenī serv-ķadī piste-dehānī

Her vaşf ki āyed be-dehānem bih ez-ānī²⁰⁵

سجین بدنی سرو قد هسته دماستی
هر وصف که اید بد هانم به از آنی

439 Nev' i Şahşına Münhaşır Nev' i [fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü gitdi almaduķ 'İsī lebüñden hazz-ı rühānī

Be hey kāfir ya hiç mümkün degil mi haşr-ı cismānī

[17a]

²⁰⁴ "Bedahşan la' l-i, senin mercan dudaklarının utancından su oldu. Kırmızı yakut da benim gözyaşlarımın gıpta ettiği için utanıyor."

²⁰⁵ "Gümüş bedenli, selvi boylu, fıstık ağızlısın. Ağzıma gelen bütün sıfatlardan daha üstünsün."

440 Refîkî Fermâyed

[*mef' ulü mefâ' ilün mef' ulü mefâ' ilün*]

Dil nice ider yâ Rab vaşf-ı leb-i cānānı

Çün vâlih olur anı fikr eyleye cān anı

441 Şun'î Çelebi

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

İtdi leb-i būs ile ziyāfet dil ü cānı

Cān şoḥbetin itdün o perî ile nihānî

442 Remzî Efendi

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Ne emdük la' l-i cānānı ne çekdük sineye anı

Berîyüz cümle ḥazlardan ne cismānî ne rûḥānî

443 Emrî-i Merḥūm

[*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

Cihānda yok dehānınuñ nişānı

‘ Adem mülkine şal biñ revānı

442

Başlık: Nüşhada beytin başlığı olarak öncelikle yanında “şah” kaydı bulunan “‘Āşık” şeklinde yazılmış ancak daha sonra bunun üzeri çizilmiş ve yanına “Remzî Efendi” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

443 *Emrî Divanı*, G 547/1.

b: biñ] eşk-i, *Emrî Divanı*.

444 **Zihni Kim Bālī Efendi Kām-yāb** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Cānum mı var ki öpmege añam dehānuñı

Bu kıanda kıaldı ağızuma alam zebānuñı

445 **Selmān-ı Vardarı**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Eylerem terciħ yāruñ la' l-i gevher-pāşını

Ƙanğı taş kıatıysa ursun aña ħātem başını

446 **Zamiri Beg**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Şormak ister ħāşılı dil leblerüñüñ dadını

Bu meşeldür bal kıutan cānā yalar barmasını

447 **Āzeri Fermāyed**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dil bu da' vīyi kıılır olmaya yāruñ deheni

İder ammā kı ħilāfına şehādet suħeni

448 **Maķālī Raħime'llāhü ' Aleyh**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Gördi birbirine düşdi leb-i şekker-şikeni

Çıkıdı nāzüklük ile aralarından suħeni

449 **Hâtemî Beg**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dile luḫf-1 suḫeni yāruñ açarsa deheni

Aldum aḡzı ḫaberin dile düşüpdür suḫeni

450 **Ve lehu**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şol ḫadar teng imiş ol ḡonçe-i nāzük-deheni

Bundadur söz şıgamaz aḡzına ḫılca suḫeni

451 **Nigārî Nakḫāş Ḥaydar Ğalatavî**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Lezzetine la' lünün beñzetdüḡiçün dadını

Başın ezdük şekkerün alduḡ lebünün dādını

452 **Mecdî Efendi**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Söylenüp düşdüḡine dillere luḫf-1 suḫeni

Ṭarılup teng-dil oldı aña yāruñ deheni

453 **Yüzi Aḡ Ola Şā' irdür Beyāzî** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün]

Nigān-i ḫâtem-i la' liyle ol şehün deheni

Musaḫḫar itse 'aceb mi memâlik-i suḫeni

[17b]

454 Emrî-i Merhûm

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Dirsem n'ola şîrîn deheninden leb-i yârı

Bir teng şekerden yaradupdur anı Bârî

455 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Belâ çekdi dil ağıza getürince leb-i yârı

Belâsuz bal olmaz iş bu miḥnet-ḥâne varı

456 İshâk Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Bize her dem söger yâruñ leb-i la' l-i şeker-bârı

Kim acırdı anı emmiş ya öpmiş olavuz bârî

457 'İşmet Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Lebî çun pâre-i kıand ü kıadî çun ney-şeker dârî

Velî der-ḥande-i şîrîn ḥalâvet bişter dârî²⁰⁶

لمی چون پاره قند قدیمی جبین شکراری
دل درخنده شیرین عطاوت مسترداری

458 Hecrî

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Yâruñ leb-i la' liyle baña lâle ' izârı

Rengîn görünür niteki şeftâlû bahârı

*

456 Üsküplü İshâk Çelebi Divanı, G 310/1.

b: olavuz] olsavuz, Üsküplü İshâk Çelebi Divanı.

²⁰⁶ "Şeker parçası gibi dudağın ve şeker kamışı gibi boyun var. Ama tatlı gülümsemede (şekerden) daha tatlısın."

459 Ğıyāşī Rāst

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

La' lüñde zāhir oldı Mesihā eşerleri
Nuṭṭuñdan irdi cānuma ihyā haberleri

460 Himmeti-i Za'im

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Būs-ı la' li hevesi itdi 'adem niçeleri
Çanda çaldı deheni kendü görünmez o perî

461 Aḥmed Paşa

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i la' linüñ açup hoşça-i yâküt-ı teri
Şıdı bir ḥande-i şirîn ile dürr ü güheri

462 Zātī-i Merḥūm

[mef̣' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ben çanda müşābih dimişem la' lüñe çandı
Şu gibi getür aña revān içeyin andı

463 Ḥasbī Efendi

[mef̣' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Teşbîh idemez dil lebünññ şehdine çandı
Devlet anuñ ey şeh ki lebünñ şehdine çandı

*

464 Enverî

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Vaşf-ı dehenüñ eyler iken bendeñ efendi

Ol lezzet ile işidenüñ ağzı şulandı

465 Enverî Râst

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Biñ kerre yoq diseñ emerın la' lüñ ey perî

Bir kerre himmet eyler ise ğayb erenleri

[18a]

466 Hâkîr

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Vaşf-ı la' lüñ şöyle şîrîn itdi kim güftârumı

Hep ehadîs-i meşâriq şandılar eş' arumı

467 Âhî Râst

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Leblerüñ yâd idicek cismümüze cân geldi

Gönül abdâlı yitiş tekyeye qurbân geldi

*

468 Müdâmi

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Leblerüñ emsem didüm ol dil-bere emmâ didi

Kimseye bu sırrı ifşâ eyleme ammâ didi

*

464 *Enverî Divanı*, G 270/1, s. 107.

b: olavuz] olsavuz, *Enverî Divanı*.

465 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

469 **Zātī-i Merhūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dehenün yādına dil bir niçe eş'ār didi

Anı kim gördi ise Maḥz[en]ü'l-esrār didi

*

470 **Cemālī-i Merhūm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Lebine beñzeyimezsın didüm pālūde ter düşdi

Sözün gūş itdi şehdün başına zenbūrlar üşdi

*

471 **Şevkī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥayāl-i la' l-i cān-baḥşuñla cān tenden revān çıqdı

Ben ağlayayım ağlarsam evimden iki cān çıqdı

472 **Zihnī Efendi Bağdādī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bu gice subḥ olunca düşmedi dilden lebün zıkrı

Ezān vaktine dek ḥātırda idi kāmētün fikri

[18b]

473 **Ḥazret-i Sultān Murād**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

La' lünden aldı āl ile gönçe tarāveti

Sünbül şaçuñda buldı bu deñlü leṭāfeti

*

472

a: Mısraının son kelimesi önce “fikri” şeklinde yazılmış daha sonra bunun altına “zıkrı” şeklinde düzeltilmiştir.

474 Sipāhī ez-Taşavvuf

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leb-i cān-baḥş ile günden güne arturduñ iḥyāyı

Senüñ i' cāz-ı la' lüñ indürür āḥir Mesīḥāyı

475 Ve lehu

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dem olmaz kim lebüñ añdurmasa iḥyāda 'İsiyi

Unutdurdı yedüñ el-ḥaḫ yed-i beyzā-yı Mūsiyi

476 Behiştī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leb-i la' l-i ḥabībümden görüpdür 'ilm-i iḥyāyı

Yiridür medḥ ile göge çıkarırsalar Mesīḥāyı

477 Şeyḥī Ṭayyib-zāde

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kelām-ı la' l-i rüḥüñ şimdi söylemez Mesīḥāyı

Olan rüḥ-ı kelāma vāḫıf añlar hep bu ma' nāyı

477

a: Mısra önce “O la' l-i rüḥ-baḥşuñ şimdi söyletmez Mesīḥāyı” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarında “Kelām-ı la' l-i rüḥüñ şimdi söylemez Mesīḥāyı” şeklinde düzeltilerek yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

478 **Yaḳīnī Rāst**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Az mıdur yoḥsa bahā-yı leb-i la' lüñ çok mı

Be hey āfet biricik söyle ya ağzuñ yoḥ mı

*

479 **Zeyrek Fermāyed**

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

İ' cāz-ı Mesīḥā leb-i cānānda bulındı

Gökde arayup bulmaduḡum anda bulındı

*

480 **Necātī Rāst**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ağzuñ zerrece yoḥ çünki vefā-dārlıḡı

Birdür ey dost anuñ yoḥlıḡı vü varlıḡı

[19a]

481 **Fevrī Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥalāvet baḥşin eylerken lebiyle ḳand ceng itdi

Cihānı sükkerüñ başına la' l-i yār teng itdi

*

478

Başlık: Önce “Behiştī Fermāyed” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzerine “Yaḳīnī Rāst” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

482 Selmān Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cān ne-dāred bī-leb-i şīrīn-i cānān lezzetī

Bī-' azīzān nīst ' ömr-i nāzenīn-rā ' izzetī²⁰⁷

جان ندارد بی شیرین جانان لذتی
بی عزیزان نیست عمر نازنین را عزتی

*

483 Aḥmed Paşa

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ağzuma şöyle ḥalāvet virdi la' lūñ şerbeti

Kim zebān-ı ḥāmeyi şakḫ itdi sözüm lezzeti

*

484 Emīrī-i Sādāt

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mısr-ı ruḥında lebleri yāruñ şeker yüki

Dür dişleri қаtarı begüm bir güher yüki

*

485 Faşihī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Midḥat-i la' lūñ dehānumda şehā müller gibi

Vaşf-ı ḥālūñ düşmez ağzumdan қaranfüller gibi

[19b]

486 Bāḳī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳāfī bir şīrīn-suḥen la' l-i şeker-bāruñ gibi

Ḳanda gördi tūḫī bir āyīne ruḥsāruñ gibi

*

²⁰⁷ “Sevgilinin tatlı dudağı olmadan canın hiç tadı yok. Sevgililer olmadan nazlı ömrün hiç bir değeri yok.”

487 Zātī-i Pīr

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Cānum alursa dil-berimūñ ḥasret-i lebi
Şīrīn-dehenler eylesün aşum muḥallebi

488 Ve lehu

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Gel ṭatlu ṭatlu zīkr idelüm ol şeker-lebi
Hemşīresi durur anuñ ey dil muḥallebi

489 Cāmī-i Şānī Şānī-i Cāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol mehūñ gūyā leb-i la' liyle ṭob-ı gābgābı
Sīmden bir ḥoḳkadur ḳonmış aña dil-ber lebi

*

490 Hüdāyī

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Her kim özini la' lūñ ile hem-dem eyledi
Esrār-ı gāyba niçe dili maḥrem eyledi

[20a]

[20b]

[21a]

BU MECLİS OL KEMÂN-EBRÛLARUÑ TİR-İ CEFÂSIDUR

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

[21b]

491 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridūr** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Her ne dem kim cānumı bir tūrden cānān aña

Cān atar karşı çıkar bir oğ atmaz bu cān aña

492 **Başiri Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Kirpigün sihr oğları ebrūlarındur yay aña

Bir benüm gibi belā-keş uğrar ise vay aña

493 **Muḥibbi Ḥazret**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Kaşlarıñ yayını kur kim cān olur kurbān aña

Tīr-i ğamzeñ gizle kim lāzım degül peykān aña

[22a]

494 **Necātī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tīrūñ oğlarını yağdur rāḥat-ı cāndur baña

Anlarıñ zaḥmıyla ölmek ḥ'āb-ı bārāndur baña

495 **Ḥayālī**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ol deñlü atdı cevr oğın ol kaşı yā baña

Raḥm eyler oldı şimdi belā vü kazā baña

496 **Ḥayretî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîr-i ğamzeñ dostum sehm-i sa' âdetdür baña

Her ne kim senden gelür 'ayn-ı 'ināyetdür baña

497 **Yaḥyā**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zaḥm-ı tîrüh kim nigārā rāḥat-ı cāndur baña

Ḍarb-ı şemşîrüh şanasın āb-ı ḥayvāndur baña

498 **Şihābî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nîze-i tîrüh ne iş geçdügin ey dil-ber baña

Yaram ağzından dil alsun ğamzeñi gönder baña

499 **Sa' yî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Atmağa ğam oqların ḳaddüm kemān oldı baña

Ḳavs-i menzilgāhı göñlümde nişān oldı baña

500 **Fiğānî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir kemāndur dostum ol ḳaşlaruñ müyü baña

Kim urur cān u dile bir demde biñ tîr-i cefā

501 **Muhibbî Hâzret**

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Sînem nişâne eyledüm ey kaçısı yâ saña

Bu nev' ile ola ki olam âşnâ saña

502 **Cemâlî**

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Bağşdür fazl ile tîr-endâz olan gelsün baña

‘Işğ eri ser-dâriyam işte kitâbum oğ u yâ

[22b]

503 **Zarîfî Mu' ammâ be-Nâm-ı Ferruğ**

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Tîr-i cefañu göndürelî bendeñi şehâ

Bağrum delinüp oldı kadüm yâ gibi dü-tâ

504 **Emrî**

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Tîr-i müjgānuñ gelince sîneme ey kaçısı yâ

Bî-gümān bu kâmetüm oldı kemān gibi dü-tâ

505 **Hâķîr**

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Tîr-i ğamzeñ baña göndür bir nazâr ey kaçısı yâ

Ceng idem ğam 'askeriyle kâddüm olunca dü-tâ

506 'Azizî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dil virelden nāvek-i müjgānuña ey қаşı yā
Cānuma kār itdi peykān-ı ğam-ı derd ü belā

507 Mu'ammā-yı Re'yi Birāder-i 'Ulvî be-Nām-ı Söhrāb(?)

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥāke şancılmış göricek tîrûni ey қаşı yā
Dūd-ı āhum diñmedi andan qoparmayınca tā

508 Ferāhî-i Dervîş

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥadeng-i ğamzeñ olupdur egerçi tîr-i belā
Qazā kemānı degül mi efendi қаşuñ yā

509 Hümāyün Şāh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bes ki mīsāzed felek ber-cān-ı men tîr-i belā

Murğ ne-tevāned zi-sehm-i ān perīden der-hevā²⁰⁸

بس که میسازد فلک بر جان من تیر بلا
منع نتواند رسمم آن پریدن در هوا

510 Fehmî-i Şaruḥanî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kirpigüñ tîr-i qazā çeşmüñ daḥı āfet belā

Ey kemān-ebrü bulardan qurtulur mı kimse yā

²⁰⁸ “Feleğin benim canıma attığı bela oklarının çokluğundan kuşlar havada uçamıyorlar.”

511 [???

[mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Ey addi elif amzesi peykān u aşı yā

Yā eyledüğüñ addümi bilmez misin āyā

512 'Ārif

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Yā aşıñ tīriyle cānā āmetüm oldı dü-tā

Fūratūñde ekmedük bir bār-ı am mı aldı yā

[23a]

513 Dehkī

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Zi-bīm-i tīr-i āhem er-i gerdān der-dil-i ebhā

Siper ez-meh be-ketf āred zirih pūşed zi-kevkebhā²⁰⁹

زیم تیر آهم رخ کردان در دل شبا
سپر از مه بکتف آرد زره پوشد ز کوهها

514 Emīr Zinde

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ger adengī ber-dil āyed z'ān kemān-ebrū me-rā

Mūnisi bāşed be-zīr-i hāk der-pehlū me-rā²¹⁰

کر خدنگی بردل آید زان کمان ابرو مرا
مونی باشد برین خاک در پهلوی مرا

²⁰⁹ "Gece feleğın gerdanı, ah oklarımın korkusundan ayı omzuna kadar kalkan olarak almış ve yıldızlardan zırh giymiş."

²¹⁰ "Eğer o yay aşıdan benim gönlüme akakavak oku gelse, yerin altındayken yanımda o ok arkadaşım olacaktır."

515 Hümâyün Şâh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sâh̄tem der-sîne cā tîrân-ı ân dil-dâr-râ

Bâyed ez-âhen dilî cevr ü cefâ-yı yâr-râ²¹¹

*

* *

ماختم در سینه جانان و دلداری
باید از آن دهن و لبه جو و منبای آری

516 Hüdâyi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Oķuñ göndür dile bārî cefâlar eyleme cānâ

Dil ü cānı münāsib midür almaķ şöyle meccānâ

517 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Müjeñüñ tîrine sînem siper olsun cānâ

Ben yine şaķların ey kaşı kemān anı yâ

[23b]

518 Hayâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey kaşuñ biñ yâ çeküp atmaķda sehm-endâz-ı hûb

Tîr-i ğamzeñ ehl-i derd içinde Maħbûbü'l-Ķulûb

²¹¹ "Göğsümde o sevgilinin oklarına yer yaptım. (Çünkü o) sevgilinin zulüm ve sitemine demirden bir gönül olmalı."

516 Hüdâyi Divanı, G 60/1, s. 58.

b: meccānâ] muħibbānâ, Hüdâyi Divanı.

518 Hayâlî Divanı, G 25/1, s. 97. Beyit, Hayâlî Divanı'nda şu şekildedir:

Ey kaşın pek ya çekip atmaķda sehm-endâz-ı hûb

Tîr-i kaşın pek ya çekip atmaķda sehm-endâz-ı hûb

519 Şihābī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i ğamzeñ baña degmez mi ki didüm ey ḥabīb

Ol kaşı yā didi luḥfindan ḳayurma yā naşīb

520 Cemālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bulınmaz güm olur tīri o şāhuñ sīnede bī-reyb

Ḥadengi ol kaşı yānuñ şanasın oldı sehmü'l-ġayb

521 Kınalı-zāde ' Alī Çelebi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Her tīr-i ğamze kim kaşuñ atdı kemān olup

Ḳaldı dil-i şikestede ḥātır-nişān olup

*

522 Kemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i müjġānuñ delüpdür sīnemi āy āftāb

Çeşm-i cellāduñ ḳılır her gün göñül şehrin ḥarāb

*

* *

[24a]

523 Necātī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ġamzeñ oḳını ġāh dile ġāh cāna at

Ey kaşları kemān iki başdan nişāna at

524 İshāk

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

İç kabzadan müjeñ oqını toğrı cāna at
Ey qaşları kemān beni gözle nişāna at

*

525 Selmān

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tīr-i ḥadeng-i ğamzeet ez-cān-ı mā güzeşt
Ber-mā zi-ġamze-i to ne-güyem çehā güzeşt²¹²

تیر خذنگ غمزات از جان ناکدشت
برماز غزه تو گویم جها کدشت

*

526 Riyāzī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīne-i men siper-i tīr-i kemān-ebruīst
Dilem āşufte-i ğīsū-yı perīşān-müyīst²¹³

سینه من سپر تیر کمان ابرویست
دلم اشفته کیسوی پریشان یوست

[24b]

527 Nesīmī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Çi tīr boved ki çeşim-i to ez-kemān endāht
Gehī nişāne-i dilhā-yı 'āşīkân endāht²¹⁴

چه تیر بود که چشم تو از کمان انداخت
گه نشانه دلهای عاشقان انداخت

²¹² “Yan bakışlarının akçakavak oku benim canımdan geçti. Senin yan bakışlarından bize neler geçtiğini söyleyemem.”

²¹³ “Göğsüm bir yay kaşlının oklarının kalkanıdır. Gönlüm ise bir dağınık saçlının zülfünün perişanıdır.”

²¹⁴ “Senin gözlerin, âşıklarının gönlünün nişanesine kaş yayından öyle bir ok attı ki...”

528 Kātibī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Yārem be-tīr-i ğamzei ciger pāre pāre sāht

Her pāre-rā be-ter-i dīger pāre pāre sāht²¹⁵

یارم بتر غمزه چکر پاره پاره ساخت
هر پاره را بتر دیگر پاره پاره ساخت

529 Muhteşem

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ġamze ger kuvvet-i hüsnet dü kemān sāhteest

Piş-i tīret dü dil imrüz nişān sāhteest²¹⁶

غمزه گرفت حسنت دو کمان ساهت است
پیش تیرت دودل امروز نشان ساهت است

*

530 Selmān

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bāz cānem hedef-i tīr-i kemān-ebrūyīst

Ki kemān-ı ğam-ı ıŝkeş ne be-her bāzūyīst²¹⁷

باز جانم هدف تیر کمان ابرویست
که کمانم غم عشقش نه بهر بازویست

[25a]

531 Rāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zaḥm-ı tīr ile beni ol қаşı yā ger қılsa yād

Çağırurlar cān u dil qarşulayup zaḥmuñ ziyād

532 Başırī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sīneme bir tīr urduñ eyledüñ zaḥmın ziyād

Āciz iken ol ḥadeng-i zaḥm ile ben nā-murād

²¹⁵ “Sevgilim yan bakış okları ile ciğerimi parça parça etti ve her bölümünü de paramparça etti.”

²¹⁶ “Yan bakışların eğer güzelliğini güçlendirerek iki yay yaptıysa bugün oklarının önünde iki gönli nişane yapmıştır.”

²¹⁷ “Yine de canım, bir yay kaşlının okuna hedef oldu ki onun aşkının gam yayını her kol çekemez.”

533 Hümâyün Şâh

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Her tîr ki zed ber-dilem ân Tork-i perî-zād

Cân na' re ber-âvered ki dest-i to marîzād²¹⁸

هر تیر که زد بر دلم آن ترک پر زاد
جان نغره بر آورد که دست تو مرزاد

534 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Hoşem bâ-zaḥm-1 ân tîrî ki ez-şast-1 to miâyed

Me-kon taḫşîr der-kârî ki ez-dest-i to miâyed²¹⁹

خوشم با زخم آن تیر که از دست تو می آید
مکن تقصیر در کاری که از دست تو می آید

535 Sâ' ilî

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ne her zaḥm-1 dilem peykân-1 ân ebrû kemân dâred

Ki behr-i zaḥm-1 dîger âb-1 ḥasret der-dehân dâred²²⁰

نه هر زخم دلم پیکان آن ابرو کمان دآرد
که بجز زخم دیگر آب حسرت در دهان دآرد

536 Ğaffar

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Reşkem âyed rence ber-dilhâ ḥadeng-i yâr kerd

Tîr-i ü ber-ğayr-1 ḥod rev ber-dil-i men kâr kerd²²¹

رشم آید رنجه بر دلها فدنگ بار کرد
تیر او بر غیر خود درو بر دل من کار کرد

²¹⁸ “O peri gibi güzel Türk’ün gönlüme attığı her okta can, “Aman elin kaymasın!” diye bağıryordu.”

²¹⁹ “Senin parmağından çıkan okun yarası ile mutluyum. Elinden gelen bir işi esirgeme.”

²²⁰ “Gönlümün her yarasında o yay kaşlının temreni var ama yine de her yaranın ağzında hasret suyu var.”

²²¹ “Sevgilinin oku gönüllere eziyet verdi, bunu kıskanıyorum. O, okunu başkalarına attı ama benim gönlüme saplandı.”

537 **H̄usrev**

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Tā ġamze-i h̄ūn-rīz-i to qaşd-ı dil-i mā kerd

Bī-çāre dilem-rā hedef-i tīr-i belā kerd²²²

تا غمزه خونریز تو قصد دل ما کرد
بیچاره دلم را هدف تیر بلا کرد

[25b]

538 **H̄alīfe**

[*mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ūlūn*]

Be-dil tīrī ki ān ebrū-kemān zed

Bahāne dīgerdād ammā be-cān zed²²³

بدل تیری که آن ابرو کمان زد
بهانه دیگر داد اما بجان زد

539 [???

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Tīr-i ān ebrū kemān k'ez-seng-i h̄ārā bügzered

Devletī bāşed eger nīz ez-dil-i mā bügzered²²⁴

تیر آن ابرو کمان کز سنج خار بگذرد
دولتی باشد اگر نیز از دل ما بگذرد

540 [???

[*mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn*]

Nişān-ı tīr-i to der-hāne-i kemā[n] dādend

Murād-ı mā be-^ç aceb hāne-i nişān dādend²²⁵

نشان تیر تو در خانه کمان دادند
مراد ما بجهت خانه نشان دادند

²²² “Senin kan döken yan bakışların benim canıma kasedince zavallı gönlümü bela okuna nişane etti.”

²²³ “O yay kaşlının yüreğime attığı ok, başka birini bahane ederek atılmıştı ama benim canımı vurdu.”

²²⁴ “O yay kaşlının okları en sert taştan geçer. Eğer gönlümüzden geçse bize bir varlıktır.”

²²⁵ “Senin okunun (kirpiğin) nişanını yay (kaş) evinde dediler. Bizim muradımız olarak ne acayiplikler evi olarak gösterdiler.”

541 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ber-dilem her tîr kân Tork-i kemân-ebrû keşüd
Tâ zened tîrî diger goftem ki in k'ân boved²²⁶

بردم هر تیر کان ترک کمان ابرو کشود
تا ز نذ تیری دگر گفتم که این کانبود

*

542 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Z'ân kemân-ebrû dil-i men der-ṭabīden nîz ḥored
Hemçü ân murğî ki der vaqt-i perīden tîr ḥored²²⁷

زان کان ابرو دل من در طیبیدن نیز خورد
همچون مرغی که در وقت بریدن تیر خورد

*

543 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ān dü ebrû ki ber-ân 'arîz-ı mehveş dâred
Dü kemānest ki peyveste der-āteş dâred²²⁸

آن دو ابرو که بر آن عارض مهوش دارد
دو کمانست که پیوسته در آتش دارد

*

* *

[26a]

544 Ḥayālî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tîrin kaçan nişāna ol ebrû-kemân atar
Aña nişāne olmağa 'uşşâk cân atar

²²⁶ "O yay kaşlı Türk bütün okları gönlüme attı. Başka bir ok atacağında dedim ki bu o olacaktır."

²²⁷ "Benim gönlüm çırpınırken, uçarken okla vurulan kuş gibi, o yay kaşlıdan mızrak yedi."

²²⁸ "(Sevgilinin) ay yüzündeki o iki kaşı sanki daima atış hâlinde olan iki yaydır."

545 **Merdümǖ**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gördi o қаşı kemān ğamzeñi her dem söz atar
Tirger tirüñ anuñçün yüzine egri baқar

546 **Zāti**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ne dem kim şehr-i şadra tīrini cānān atar
Cān aña qarşu çıkar bir oқ atım yir cān atar

547 **Şadri**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Baқış ile sīneye tīrin kaçan cānān atar
Aña bir gezden nişān olmağa 'ālem cān atar

548 **Yaḥyā**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Āşıķuñ almağa cānın tīr kim cānın atar
Ol ḥadengüñ üstine bī-çāre 'āşıķ cān atar

549 **Şādıķ Beg**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i ğamzeñ gelse görmez çeşm-i ter
Çün *izā cā 'e'l-қazā 'amye'l-başar*²²⁹

²²⁹ “Kaza gelince göz görmez olur.”

550 **Zihni Efendi Bağdadi**

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Tirin ne dem ki hâke ol ebrü-kemân atar

Toprağa düşmeye diyü 'uşşâk cân atar

[26b]

551 **Zarifi Efendi**

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Tir-i dil-düzuñi rûhum baña tek sen gönder

Cânum üzre kılayum sine-i şad-pârede yer

552 **Şun'î**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Dil-i pür-zağmuma gel ey kemân-ebürü oğun gönder

Uçur luğf ile mektüb-ı hüma-bâl ü hümayün-per

553 **Yetim 'Ali Çelebi**

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Sineye tirün iderken ey kemân-ebürü güzer

Bir yürek mi var diye kimün kanadıyla uçar

554 **Şun'î**

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Tir-i âhum ger felek pülâd ola eyler güzer

Ol cefâkaruñ dil-i senginine itmez eşer

555 Nāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i müjgānı nigāruñ cānuma işler geçer
Korķaram incitmege zīrā ki gāyet ter geçer

556 Zārīfī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i ğamzeñ ey kemān-ebrū senüñ cāndan geçer
Kim saña gönlin virürse başdan cāndan geçer

557 ʾṬab'ī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tīr-i ğamzeñle iki zaħm urasın sīneme ger
Ey kaşı yā baña eylersin iki gözle nazar

558 Kābilī-i Haķīr

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tīrūñ ey kaşı kemān geçdi dile çok işler
Öldürür bendeñi āħir o kıya baķışlar

559 Zīhnī Efendi Bağdādī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāvek-i müjgānı gāhī sīneden eyler güzer
'Aşık olmak ol kemān-ebrūya gönlümden geçer

560 **İshāk**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ġamzeñ begüm oċ atmada ehl-i hüner geçer

Na' l-i hilāl ü ŧiŧe-i mihri değer geçer

[27a]

561 **Sırrī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dile her tır ki urur dā'im oñulmaz işler

Geçer ol ğamze-i ħünī baña yavuz işler

562 **Zātī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dil müjeñ oċlarına sine ıtatar

Vara merdın yüregi miŧl-i siper

563 **Bākī**

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Sīnesin tırüñe ıtardı siper

Göbegin kesdüğinde āhenger

564 **Ümīdī**

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Eyledüñ tır-i yāra sine siper

Ey dil ammā içüñ bilür ne çeker

565 Cāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġamzesi tīrine yāruñ sīne eylerdüm siper

Pāy-dār olsa eger bir ān kılmasa güzer

566 Dehkī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çun zi-piṣ āyed be-tīreṣ ger kafā bendem siper

Tā ne-yāyed nük-ı peykāneṣ ez-ān sūzen güzer²³⁰

چون زپیش اید ب تیریش کر قفابندم سپر
تا نیاید نوکت بیگانش از آن سوزن کوز

567 Hüdāyī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Kaṣuñ kemānı kaçan ġamzeñ oqlarını seper

Kazāya uğraya kim sīne eylemezse siper

568 'Ubeydī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥadeng-i ġamzesi sīnemde niṣāne arar

O kaṣı yā beni öldürmege bahāne arar

569 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i āhumdan felek ḥavf itdi gördi tiz geçer

Eyledi mihr ile māhı kendüye iki siper

²³⁰ "O önümden geldiği zaman onun oku bu iğnenin geçebileceği küçük gözden ok ucu gelmesin diye kalkanımı arkama bağlıyorum."

568

a: sīnemde] sīnesinde, *nüshada*.

570 Ferrūhî-i Bursevî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Tîrüne sine mi tutardı siper
Yüregi olmasa demürden eger

571 Li-muḥarririhî

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Ol kemān-ebrū elinden bir kez āh itsem eger
Tîr-i āhum ey felek pūlāddan k̄at k̄at geçer

572 Ḳabūlî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Beni gördükçe müjeñ ey kaşı yā tîr çeker
Hışm idüp ğamzelerün üstüme şemşîr çeker

573 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dil-i ḥüninün o tîr-i müje dem-sāzı geçer
Nîze-i ğamzesinün ' aşığına nāzı geçer

[27b]

574 Ḥuffî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kirpigi tîr-i k̄azā vü kaşıdur k̄avs-i k̄ader
Ne zırh k̄atlanur ol tîre ne cevşen ne siper

570 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

571 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

572 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

573 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

575 **Yahyā-yı Merhūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Müjeler tîr-i belâ kav̄s-i kazâ ebrûlar

Âdemi nice helâk eylesesün meh-rûlar

576 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sîne ğamzeñ oqını cân u cigerden güniler

Dîde izüñ tozını nûr-ı başardan güniler

577 **Vâsi'î-i 'Alî Çelebi**

[mef' ulü fâ' ilātün mef' ulü fâ' ilātün]

Kaşuñ kemânlarıyla ğamzeñ kim ata oqlar

'Uşşâkı sînesinde sihr ile bir bir oqlar

578 **Kemâl-i Zerd**

[mef' ulü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ebrûlaruñ kemânlarını yine kırdılar

Beñzer yataqlarında yatur âhû gördiler

579 **Âhî**

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Oqlaruñ cân almağa tîgüñle yoldaş oldılar

Sînelerde kan yalaşdılar qarındaş oldılar

580 Refîkî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Her kaçan ğamzeñ oğın sinede mihmân eyler
Şevğden cânını dil kıavsüne kıurbân eyler

581 Muğlışı

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Görenler tîr-i ğamzeñ dilde ey kaçı kemân yir yir
Şanurlar nâvek urmuş şîşeye bir pehlevân yir yir

582 Necâtî

[mef' ulü fā' ilâtü mefā' ilü fā' ilün]

Biñ şayd idince yayını bir pehlevân aşar
Kaşuñ bu resme gün başına bir kemân aşar

583 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün]

Kaşuñla kirpigüñ elbette cânı gözlerler
Şan iki atıcılardur nişanı gözlerler

584 Zâtî

[mef' ulü fā' ilâtü mefā' ilü fā' ilün]

Kirpiklerüñ ki bir oğı yüz cāna şatdılar
Biñ cāna ğiçecek oğı yabana atdılar

[28a]

585 Mesîhî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çün dile kirpiklerüñden tîr-i bî-pâyân yağar
Âsmân-ı sîneden yağmur yirine kan yağar

586 'Ulvi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Çaddüñ gamıyla çaddini şol kim kemân ider
Âh oğlarına çalb-i 'adüyü nişân ider

587 Çâkerî

[müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün]

Dest-i cefâyıla şu kim çâmetümi kemân ider
Tîr-i cefâya her nefes cân u dili nişân ider

588 Şihâbî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çaşuña gamzeñ kaçan yâ çekmegi ta' lîm ider
Atılır oğ gibi cân kendin aña teslîm ider

589 Ve lehu

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Çaşuñ gamıyla cânâ çaddüm kemâna beñzer
Çamzeñ oğına çarşu sînem nişâna beñzer

590 **Ḥazret-i Bākī**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Bir ân içinde ğamzeñ oķı niçe ķan ider

Dil cān evinde Őaķlayup anı nihān ider

591 **Yahyā**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Bīgāne oldu Şimdi müjeñ gibi cāna tīr

Ṭoķınmadın geķer yine ben bī-niŐāna tīr

592 **Mu' ammā be-Nām-ı Aḥmed**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Olmasun mı ya gibi ḥamı(?) her ṫarafumda bir tīr

Şüret-i ḥāke naṫar eylemez ol māh-ı münīr

593 **Semā'ī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Kendüyi ney ki atar ikide bir ortaya tīr

Arķalansa yiri var yāra ṫayanur Şemşir

[28b]

594 **Merāmī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Tīrūññ ey ķaŐı yā cāy-ı ķarārı dildür

Őīne meydānı ķapuñdan oķ atım menzildür

595 **Ṭab'ī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nāme-i mihr ü maḥabbet güzelüm tīrūndür

Ḳatlüme ḥüccet-i ḳāṭi' ise şemşīrūndür

596 **Refīkī**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḳaşuñ ki rāst ğamzeñ oqınuñ kemānıdur

Sīnem daḥı siper gibi anuñ nişānıdur

597 **Āftābī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hedef olmaḳ müjeñ tīrine cān devlet nişānıdur

Benüm gibi velī ḥākīnūñ ol devlet ne şānıdur

598 **Fevrī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

O tīr-endāz-ı tīrūñ kim ḳaşı müşġin kemānıdur

Dil-i ḥākī ḥadeng-i hecrinūñ çoḳdan nişānıdur

599 **Ḥazret-i Muḥibbī**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dil sīnem içre ğamzeñ oqına nişānedür

Dil-ber cefālar itmege ta' līm-ḥānedür

600 Revānī

[*mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Meyli bu gönümün çün o qaşı kemānadur

Bildük maḥabbet oḡına bu dil niṣānedür

601 Hüdāyī

[*mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Tīr-i belāsı meyli bu ben baḡrı ḡünadur

Zirā ki qaşdı hep anuñ ehl-i derūnadur

[29a]

602 [???

[*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

Cānı ḡurbān itdüren 'uṣṣāḡa qaşuñ yayıdur

Ey güneş yüzlü qaşuñ beñzer ki ḡurbān ayıdur

603 Şun'ī

[*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

Baña ṡümār-ı maḥabbet ol nigāruñ tīridür

Boynuma ey dil ḡamā' il ṣafḡa-i ṣemṣīridür

604 'Amrī

[*mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Sīnem ki ṣehā ḡamzeñ oḡınuñ siperidür

Yir yir görinen dāḡlarum āyīneleridür

601 *Hüdāyī Divanı*, G 94/1, s. 76.

604 *Amrī Divanı*, G 16/1.

b: dāḡlarum] dāḡlar, *Amrī Divanı*.

605 Emrî

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Āhum oqınuñ çerhi ki çerhî siperidür

Meh āyinesi encüm anuñ miḥ-i zeridür

606 Zâtî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cānuma işler geçen cānā firākuñ tîridür

Şiḥḥati benden kes[en] derd ü ğamuñ şemşîridür

607 Veysi Çelebi

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ḳaddüm ki senüñ ḳabza-i ' ışkuñda kemāndur

Āhumdur anuñ tîri zihî rişte-i cāndur

608 Yetim ' Alî

[mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün]

Müjgān ile ebrûlar tîr ile kemānuñdur

Şayd eyler iseñ cānā ' uşşâkı zamānuñdur

609 Bezmî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geçen ey ḳaşları yā cānuma peykānuñdur

Sīnemi göz göz iden nāvek-i müjgānuñdur

610 **Şānī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Kepāde eyleyen qaddüm ğam-ı ebrūy-kemānumdur

Ḥayāl-i tīri ammā ḥaylīden ḥātır-nişānumdur

[29b]

611 **Ḥātemī**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Tīr-i müjeñ ki sehm-i qazādan nişān virür

Peyveste sihr ile aña qaşuñ kemān virür

612 **Yahyā**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Qaşuñ gözüñ ki tīr ü kemāndan nişān virür

Qurbānuñ olmağa dil-i bī-çāre cān virür

613 **'Ulvi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Kemān-keşlikde māhirdür qaşuñ ğāyet hünerverdür

Velīkin tīr-i müjgānuñ bahādır dur dil-āverdür

614 **Ferāhī-i Derviş**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Geçer baqışlaruñ meydān alur tīrūñ hünerverdür

Ḥuşuşā ḥancerüñ bil bekler ol ğāyet dil-āverdür

*

615 **Bākī Efendi**

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tīr-i ğam-ı nigār ile ten yara yaradur
Şemşir-i cevri-i yār ile dil pāre pāredür

616 **Nümāyī Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey kemān-ebrū derūnum zaḥm-ı tīr-i yārdur
Çekdüğüm görmek dilerseñ yüregümi yardur

617 **Necātī**

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Kaşuñ kemānı ḫālını eller neden bilür
Katı bağırlu olduğın anuñ çeken bilür

[30a]

618 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çanda oğ atsa müjeñ cān u dile rāst gelür
Hele ey kaşı kemān ben ḫuluña eyle gelür

619 **Ref'ī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kemān-ebrū cigerden gerçi peykānın alur
Destini ḫana yuyup bir bī-dilüñ cānın alur

620 Şemsi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Atma tîr-i ğamzeñi peykânı dilden reng alur
İşidicek hem yaşum bu mâ-cerâdan reng alur

621 'İzârî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kemân-ebrûyı gördüm [d]este peykânın alur
Göñlini alup ele 'ışķ ehlinüñ cānın alur

622 H̄asan Çelebi

[mef' ūlū fā' ilātū mēfā' ilū fā' ilün]

Geldikçe tîri sîneye dil murġı şād olur
Şād olmasun mı her biri bir kol kanād olur

623 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahm-1 tîrūñ baña şor bilmez anı ehl-i k̄ubūr
Her biri arķaları üzre yatup eyler h̄uzūr

624 D̄iger H̄üdāyî Aḫî-zāde Birāderi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gerçi zahm-1 tîri ol kaşı kemānuñ tendedür
Yarası 'uşşāķ-1 nālānuñ bilinmez k̄andadur

625 ‘Ulvī

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Beni her dem geçermiş saña ğamzeñle sözüm çoğdur

Cefā-yı t̄ir-i müjgānuñ dahı bağrumda bir oğdur

[30b]

626 Nazīfī

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

T̄irüñi cān u gönülden isterüz ey ğamzekār

Dimeñüz dünyāda z̄irā kim bulunmaz toğrı yār

627 Yahyā

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

T̄ir-i hicrānında ölmüş niçe biñ şeydāsı var

Ƙaralar geymiş kemān-ebrūlarınıñ yası var

628 Nazīfī

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Ƙutma yüksekde Ƙatı kendüñi ey t̄ir-i nigār

Tiz iner yire o kim ğayrı Ƙanādıyla uçar

629 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Görmege geldükçe ben bīmār-ı t̄ir-i ‘ıřƘ-ı yār

S̄inemüñ üstinde Ƙor bir t̄aze ğonçe yādġār

630 Müdāmī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Bizüm ey ıaşı yā dağı nemüz var

Niřāne tīrüne bir sīnemüz var

631 Hecrī-i Sirozī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kemān-ebrū seni görse eger āyīnede dil-dār

Ne çekdügin bilürdi ben ĥamīde-ķāmetüñ her bār

*

632 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

şağın řayyād-ı 'ālemden kemān-ı ĥīle ķurmuşdur

Niçe çāpüklere ğaflet kemīninden oğ urmuşdur

633 řānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Niřān-ı tīr-i nīzeñ olmaduğ bir ser mi ķalmışdur

Teninde ehl-i 'iřķuñ zağma ķābil yir mi ķalmışdur

634 Miřālī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Geçdi tīrūñ gözini açup olınca nāzır

Zađm-ı sīnem añup ol demleri dağı acır

631 Yazı farklılığı beytin mecmuaya sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

632 *Zātf Divanı*, G 147/1, s. 147.

635 Nev'î Efendi

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Cigerde ıturmaz aqar hün-ı zaḥm-ı tır-i nigâr

Örümcek ağı başar üstine bu cism-i nizâr

*

* *

[31a]

636 Ümidî

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Tır-i müjesine degme dil murğı urılmaz

Ebrularınıñ yası kolayına kırılmaz

637 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Nażar itsem yüzine tırini gizler ıturmaz

Şöyle rind ol qaşı yâ üstine toz kondurmaz

638 Emrî

[müstef' ilün fe' ülün müstef' ilün fe' ülün]

Didüm ki cāna geçdi tırüñ neden belürmez

Ol qaşları kemānum didi geçen belürmez

639 'Adnî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Senüñ ğamzeñ gibi tır ü qaşuñ gibi kemān olmaz

Meded göndür benüm sinem gibi aña nişān olmaz

640 Sā'î Çelebi

[*mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün*]

Dem olmaz kim çaşuñ geh tîr olup gâhî kemân olmaz

Aña bir dil mi var meydân-ı ' ışkuñda nişân olmaz

641 'Ulvi

[*mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün*]

Ġamzeñ oğına merd gibi göğsin gerer olmaz

Bu tîr-i eceldür buña şāhum siper olmaz

642 Nihānî

[*mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün*]

Bedenden zaḥm-ı tîr-i hecrüñ ey çaşı kemân gitmez

Hişār-ı derd ü ğamdur dā'im andan dîdebān gitmez

[31b]

643 Mecdî

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Atılır 'uqqābveş görse 'adūyı tîrümüz

Ṭoḫınur şeh-bāzlar gibi aña şemşîrümüz

644 [???

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Haşma atılmağda gerçi ad çıkardı tîrümüz

Lîke keskinlikde andan nāmlı şemşîrümüz

641 *Derzizâde Ulvî Divanı*, G 224/1, s. 321.

a: merd gibi] dünyede, *Derzizâde Ulvî Divanı*.

b: eceldür] أجدر, *nūshada*.

645 Fazlî-i Siyâh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kimsenüñ ey tîr-i dil-ber çatline göz dikmeñüz

Sîneme dik tîrünüñ olsun cihânda degme göz

*

646 Mişâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey kaşı yâ şanma tîrünüñ cānuma kār eylemez

Kimseye zaḥm-ı derūnum anı ızhār eylemez

647 Sulṭān Murād

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne deñlü atılursa tîr-i cevrlle cāna incinmez

Kaşı yayum saña toğrı varan ḳurbāna incinmez

648 Bâkî Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Eger biñ zaḥm ura tîrünüñ ten-i ' uryāna incinmez

Ucından tek hemān bir ḥişşe çıkısun cāna incinmez

[32a]

649 Şānî-i Ḳaramanî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tîr-i ğamzeñden beni şanma idem cānā gürîz

Bir oḳ atım yir aña ḳarşu çıkar cān-ı ' azîz

*

* *

650 'Ālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahm-ı tırüñden tenüm oldı müşebbek bir kafes

Murğ-ı dil gāyet hevā 'idür velī qalmaz heves

651 'Ārifī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tır-i gāmeñden qalan peykānlar ey 'İsī-nefes

Cem' olup dil murğına oldı demürden bir kafes

*

* *

652 Mecdī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kaçma benden ey kemān-ebrū nitekim tırveş

Gözlerüm irdükçe baqaqalmasun zih-gırveş

653 Rāğibī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey kemān-ebrū beni yabana atma tırveş

Hancer-i gām sīnemi çāk itmesün şemşirveş

654 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Sīnemde zahm-ı tırüñ olupdur dehānveş

Peykānuñ ol dehende dilā zebānveş*

[32b]

655 Dehkî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-dārī ki der-ḳatlem be-pāyī mīresed tīreş
 'Acā'ib ḳādir ān-rāst raḫmet bād ber-tīreş²³¹

کمانداریکه در قلم پای میرسد تیرش
 عجایب قادر است رحمت باد بر تیرش

656 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ez-ān bāzest çun zihgīr çeşmem ez-pey-i tīreş
 Ki yārem neşd kemān-dār u nişān bāyed zi-zihgīreş²³²

از آن باز است چون ز یگانه چشم ز بی تیرش
 که یارم نشد کماندار نشان باید ز یگانه تیرش

657 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Şehenşehī ki zi-zihgīr bügzered tīreş
 Beyāz-ı dīde-i men üstüh'ān-ı zihgīreş²³³

شهنشاهی که ز یگانه بگذرد تیرش
 بیاض دین من استخوان ز یگانه تیرش

658 Hüsāmī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-dārī ki der-ḳatlem ne-bāşed hīç taḳşīreş
 Be-rüy-ı sīne na' lī dārem ez-dendāne-i tīreş²³⁴

کمانداری که در قلم باشد هیچ توغیرش
 بردی سینه تعالی ارم از دندان تیرش

²³¹ "Beni öldürmek isteyen o okçunun okları ayağa ulaşıyor. Onun oku acayip muktedir, Allah onun okunu merhametli eylesin."

²³² "(Av) arayan sevgilimin yayı var, onun zihgirine hedef olmak lazım. Bu yüzden gözüm zihgir gibi onun okunun peşinden hep açıktır."

²³³ "O sultanın ki oku zihgirden geçiyor; benim gözümün ağrı onun zihgirinin kemiği olsun."

²³⁴ "O okçu ki benim katlimde hiç bir kusuru yok. Göğsümün üzerinde onun okunun dışından bir nalım var."

659 Cāmī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-dārī ki der-ḳatlem boved ta' cīl ü te' hīreş
Ne-tīreş ez-dil kenden tevānem ne-dil ez-tīreş²³⁵

کمانداریکه در قلم بود تجمل و تاخیرش
نه تیرش از دل کندن توایم نه دل از تیرش

660 Hüsām

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-ebrū-yı men tā der-dil āmed meyl-i naḫcīreş
Siyeh şod āhū-yı ser-geşte-rā çeşm ez-pey-i tīreş²³⁶

کمان بروی من تا در دل آمد میل نجویش
سیه نداهوی گشته را چشم از پی تیرش

661 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-dārī ki dil şod beste-i gīsū-yı çü zencīreş
Nişān-ı āl dāred behr-i hūn-ı bī-dilān tīreş²³⁷

کمانداریکه دل شد بسته تکسوی جو تیرش
نشان آل آرد بجز خون بیدلان تیرش

[33a]

662 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Keşed tīr ez-dilem ān Tork u dil ez-tīr-i peykāneş
Be-mānde der-keş-ā-keş cān u dil men mānde ḫayrāneş²³⁸

کشد تیر از دم آن ترک و آل از تیر کاشش
بماند در کش گشمان آل من مانده تیرش

*

* *

²³⁵ “O okçu ki benim katlimde acelesi ve geç kalması vardır. Ne okunu kalbimden çıkarmaya ve ne de okundan gönlümü koparmaya cesaretim var.”

²³⁶ “Yay kaşlı (sevgilimin) gönlüne avlama (isteği) geldi. Senin okunun peşinde, avare ceylanın gözü karardı.”

²³⁷ “Gönül o okçunun zincir gibi saçlarına bağlandı. Onun okunda âşıkların kanından kırmızı işaret var.”

²³⁸ “O Türk, (bazen) yüreğimden okunu (bazen de) okunun ucundan gönlümü çekiyor. Canım ve gönlüm çekiştirmeler arasında kalmış, ben de hareketler içerisinde kalmışım.”

663 Necâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḳâmetüm yay itdügine itmezem hergiz nizâ'

Oḳ gibi bir kez çekersem bağruma rüz-ı vidâ'

*

* *

664 Zâtî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Cümle dil yine kemân kaşuña ḳurbân ancaḳ

Cümlesine yine tîrũn ten ile cân ancaḳ

*

* *

665 Ḳalender Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gördi toğrıldı dile ey ḳaşı yayum tîrũn

Ḳaldı barmaḳ ıḱırup ğayret ile zih-gîrũn

666 Sâ'î Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Râstî menziline varmaduğičün tîrũn

Geçdi engüştüne ey ḳaşı kemân zih-gîrũn

663 *Necâtî Beg Divanı*, G 262/1, s. 305. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)
a: yâ] yay, *Necâtî Beg Divanı*.

667 Enverî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Nağd-i cân uğrısıdur dâr-ı cihânda tîrûñ

Kesici oldu şehâ bilde tûrur şemşîrûñ

668 'Azîzî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Görüp âh itdi diyü tîrûñ ile zih-gîrûñ

Bulsa dilim dilim eylerdi dilüm şemşîrûñ

[33b]

669 Muhtârî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ne kadar urşa dile dil beresini tîrûñ

İtse biñ pâre 'alâkam kesemez şemşîrûñ

670 Emîrî Birâder-i Muhtârî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Toğınur qalb-i 'adûya eyü varur tîrûñ

Yüz çevirmez neye şalsañ güzelüm şemşîrûñ

671 Mîrzâ Muḥammed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ḳafes-i sîne de ḥabs olalı murğ-ı tîrûñ

Beni öldürmege yalmanur imiş şemşîrûñ

672 'Azîzî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Zahm-ı sînem görüp ey çaşı kemân zih-gîrûñ

Qaldı hayrân koyup ağızına benân-ı tîrûñ

673 Şânî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Câna minnet mi degül sînede zahm-ı tîrûñ

Kellemüz almada 'usret mi çeker şemşîrûñ

674 Hândî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Katlüme hüccet-i nâfiz ise ey şeh tîrûñ

Naşş-ı kâtı' dur anı tiz geçirür şemşîrûñ

[34a]

675 Mesîhî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dem mi vardur hâtrımdan geçmeye tîrûñ senüñ

Dem mi var şalınmaya boynuma şemşîrûñ senüñ

676 Kerîm Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şadra geçse ey kemân-ebür n'ola tîrûñ senüñ

Başum üzre yiri var geldükçe şemşîrûñ senüñ

677 **Ṭali'î**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey kemān-ebrü baña kār eylemez tīrūñ senüñ

Oldı boynumda hamā 'il zaḥm-ı şemşirūñ senüñ

678 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cāna geçdi sīneden ey kaşı yā tīrūñ senüñ

Bel keser şimdi ḥarāmī gibi şemşirūñ senüñ

679 **Enverî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Baña tokınmaz geçer ğamzeñ diyen tīrūñ senüñ

Boynuma şalınmağı kaṭ' itdi şemşirūñ senüñ

680 **Ḥayretî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bağrına muḥkem başup ey kaşı yā tīrūñ senüñ

Şöyle şaqlar cān virüp ey şāh şemşirūñ senüñ

681 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭoğrılıp gelse elif gibi kaçan tīrūñ senüñ

Çağırıp ider gönül cān içredür tīrūñ senüñ

[34b]

682 Şadri

[*mef̣'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün*]

Ey gamzesi hün-riz ele al tır ü kemānuñ
 Kılduñsa heves şaydına murğ-ı dil ü cānuñ

683 Zati

[*mef̣'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün*]

Dil oldı hedef tırine ol kaşı kemānuñ
 Kırbān olayın 'id-i vişāline ben anuñ

684 Şun'ı

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Oķuñ koltuğına girüp kemānuñ
 Dökerler qanını ben nā-tüvānuñ

685 Baki Efendi

[*mef̣'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]

Gönder efendi sineme tır-i belālaruñ
 Olsun siper belālaruña mübtelālaruñ

686 Razi

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Toğrısı kıaddüm kemān itdi hilāl ebrūlaruñ
 Dostum atma yabana oķ gibi toğrularuñ

687 Sâ'î Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çollanur bir çabzadan iki kemân-ebrûlaruñ
Tîr-i müjgâna ider cānı nişān ebrûlaruñ

688 Na'tî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kim çeker yayını ey dil o kemân ebrûnuñ
Kim görür tozını yâ ol haṭ-ı ' anber-bûnuñ

689 Mecdî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tîz-i pür-tâb olduğı peykānuñ ile tîrûñuñ
Güşümü kıldı delindi yüregi zih-gîrûñuñ

690 Münîrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çaddümi yâ eyledi cānâ kemân-ebrûlaruñ
Kıldı tîr-i ğamzeñi sînem nişān ebrûlaruñ

691 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kesmesi kaç'î degüldür ey kaşı yâ tîrûñuñ
Söz kesendür kesdüğine kaç' ilüz şemşîrûñuñ

[35a]

689 Yazı ve kalem farklılığından hareketle başlığın sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

690 Yazı ve kalem farklılığından hareketle esere sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

691 Yazı ve kalem farklılığından hareketle esere sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

692 Sipāhī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kemānuñ aǵzını añmış işitdüm tiri cānānuñ
Meger aşlı yiridür var ise ol qaşları yānuñ

693 Hıuşulī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Cefā-yı tır-i müjgānı dile kār eylemiş anuñ
Atılmış pāresine gördüñüz mi ol qaşı yānuñ

694 Li-muħarririhi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Tiri her şadra geçüp gitdügiçün cānānuñ
Böyle düşmezdi dile ey qaşı yā peykānuñ

695 Fūrūġi-i Bursevī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Dil-i mecrūħuma merhem didiler peykānuñ
Tıoınur mı baña ey qaşı kemān dermānuñ

696 Fuzulī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Atmaduñ sākin-i kūyuñ olana peykānuñ
Bir içim şu ile aǵırlamaduñ mihmānuñ

697 **Ḥudāyī**

[*mef̄' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn*]

Tīri ḥaberin çünki dil ü cāna degürdüñ

Ey ğamzesi peykānı benüm göñlüme girdüñ

698 **Meylī-i Ğalaṭavī**

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Ğamzesi oqına karşı turur ol sīm-berūñ

Yüregi yoḥsa demürden midür ey dil siperūñ

699 **Aḥmed Paşa**

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Murğ-ı cāna tīr-i ğamzeñden per ü bāl eyledüñ

Ḥalka-i zülfüñ ḥayālin aña ḥalḥāl eyledüñ

700 **Sā'ī Çelebi**

[*mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn*]

Keremdür gönderürseñ ey qaşı yā tīr-i müjġānuñ

Unutmam ādem isem ben de ' ömrüm luṭf u iḥsānuñ

701 **Ṭāhir Çelebi Fermāyed**

[*mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn*]

Ḷatı işler geçerken cāna tīr-i çeşmi cānānuñ

Belā bu ṭurmayup üstine ditrer yine cān anuñ

[35b]

699 *Aḥmed Paşa Divanı*, G 148/1.

701 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

702 Mesîhî

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Müjeñden ey kemân-ebrû irişdükçe baña nâvek

Dil-i mecrûha cân irer *elem neşrah leke şadrek*²³⁹

703 Selmân Efendi

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Çaçan kim ol kemân-ebrû atar ol ğamzeden nâvek

Dil ü cân karşı varur dir ki *nışfu'l-lî ve nışfu'l-lek*²⁴⁰

704 Çâkerî

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ne dem kim ey kemân-ebrû atarsın sîneme nâvek

Gönül feryâd idüp dir cânâ *nışfu'l-lî ve nışfu'l-lek*

705 'Askerî

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Müjeñden ey kemân-ebrû atıldukça baña nâvek

Dil-i mecrûha dir cânım ki *nışfu'l-lî ve nışfu'l-lek*

²³⁹ “Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” *Kur'ân-ı Kerîm*, İnşirâh 94/1.

²⁴⁰ “Yarısı benim, yarısı senin.”

704 *Çâkerî Divanı*, G 72/1.

a: atarsın] atarsañ, *Çâkerî Divanı*.

b: idüp dir cânâ] ider cânâ ki, *Çâkerî Divanı*.

706 Tālibī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-ı ebruyet ez-ğamzeī çendān fekend nāvek

Dil-i rişem be-cān gūyed ki nişfun lī ve nişfun lek²⁴¹

کمان ابرویت از غمزه چندان فکند ناک
دل ریشم بجان گوید که نصف لی و نصف لک

707 Kātibi

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Ey rāst rü қаzā be-kemān-ı to çun һadeng

Ber-terkeş-i to çerһ-i muraşşā' düm-i peleng²⁴²

ای راست رو قصا بجان تو چون خرنک
بر ترکش تو چرخ مرصع دم پلنگ

708 'Ulvi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şikest oldı nişān-ı sīnem üzre atduğūñ nāvek

Didi ey қаşı yā dil cāna nişfu'l-lī ve nişfu'l-lek

709 Mu' ammā be-Nām-ı Kemāl

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Қаşı yayum deldi sīnem atdı müjgānuñ һadeng

Her tarafdan revzen açdı olmaya tā sīne teng

710 Zātī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Sürür-ı sīne yoқ görđi bu gün ol kirpiğı nāvek

Didi bir tiğ urup def' i elem neşrah leke şadrek²⁴³

²⁴¹ “Yay kaşların bir yan bakişından o kadar ok attı ki yaralı gönlüm, samimi olarak; “(Okların) yarısı benim yarısı senin olsun.” diyor.”

²⁴² “Ey doğru giden (sevgili), kaza senin yayında hedeften şaşmayan ok gibidir ve mücevherlerle süslenen felek, senin okluğunda kaplan kuyruğu gibidir.”

710 Zâtî Divanı III, G 710/1, s. 710.

[36a]

711 **Hilālî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ele aldukça cefâ yayını bu çerh-i felek
Beni mi buldı ğam oğına nişân eyleyicek

712 **Emrî**

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Cism-i hâkîde otursun oğlarıñ perrine dek
Ey kaşı yâ tut ki bir ' uryâna geydüdüñ yelek

*

713 **Çâkerî**

[mef' ülü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün]

Yâ kaşlarıñ oğına cigerden siper gerek
Meydân-ı ' ışka girmege erde cigerüñ gerek

*

714 **Muhibbî**

[fe' ilātün mefâ' ilün fe' ilün]

Delinüpdür ğam-ı müjeñle yürek
Birez ey kaşı yâ oğıñ çekerek

[36b]

715 **Hayâlî**

[mef' ülü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün]

Tîr-i cefâlar eyledi bağrum delik delik
Ğam oğlarıyla toptoluyam nitekim yelik

²⁴³ “Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” *Kur'ân-ı Kerîm*, İnşirâh 94/1.

713 *Çâkerî Divanı*, G 70/1.

b: erde cigerüñ] evvel ciger, *Çâkerî Divanı*.

715 *Hayâlî Divanı*, G 237/1.

*

716 **Ḳabūlī**

[*mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilün*]

Tīr-i müjeñle sīnemüz oldı delik delik

Cismüm ser-ā-ser oḡ yiridür nitekim yelik

*

717 **Ḥaydarī**

[*mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilün*]

Oldı ḥadeng-i ğamzeñ ile dil delik delik

Tīrūñle sīne ṭoṭoludur nitekim yelik

*

718 **Hüdāyī**

[*mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilün*]

Ey ḳaşı yā ḥadengüñe sīnem nişāne dik

Nāzük-nihāl-i servdür ol bāğ-ı cāna dik

[37a]

719 **Ḥayretī**

[*mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün*]

Geçüpdür cānuma tīr-i belā zāhirde yaram yoḡ

Meded bir derde düşdüm kim ölümdeñ ğayrı çārem yoḡ

720 **[???**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Didüm ey ḳaşı kemān sīneme gönder bir oḡ

Nāz ile didi yabana atacaḡ nesnem yoḡ

- 721 Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Älem Nef'î
[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]
 Tîr-i müjesi hâtıra gâhî düşer ancak
 Sevmek o kaşı yâyı gönülden geçer ancak

*

- 722 Vezni
[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]
 Dil açup sînesini yâra niyâz eyledi çok
 İrmedi ğamzesi tîrinden anuñ cânına oğ

[37b]

- 723 Bâkî
[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]
 Her tîr-i belâ kıavs-i kıazâdan ola nâzil
 Şahrâ-yı dil-i ehl-i vefâdur aña menzil

- 724 Vuşulî
[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
 Tîr-i âha çerh ey kaşı kemân hâ'il degül
 İrişür ser-menzile kevn ü mekân hâ'il degül

- 725 'İzârî
[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]
 Ey kaşı yâ müjeñle dilüm pâre pâre kı1
 Göz görmeyince kıatlanur imiş efendi dil

723 *Bâkî Divanı*, G 298/1.

a: ola] k'ola, *Bâkî Divanı*.

726 Mes'ūd

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Rehī der-dāde gerdān Tork-i tūr-efgen zihī der-dil
Ki tūr-i ḥod gehī der-dāde mīcūyed gehī der-dil²⁴⁴

رهی در دیده گردان ترک تیر کلک ز جی در دل
که تیر خود کمی در دیده میجوید کمی در دل

727 Emrī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tūrūñi ey qaşı yā sineme gönder cān al
Şiḥḥat-i ğamze-i fettānuñ için qurbān al

728 Necātī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Kūyından irse tūr-i ğam olma dilā melül
Gökden ne yağdı kim anı yir itmedi qabül

729 Emrī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hedef-i tūr-i belādur görinen baş degül
Bir iki oq yelegidür qararan qaş degül

730 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Olıcaq tūr-i belā qavs-i qazādan nāzil
Başını ' aşık-ı miskīnün ider ser-menzil

[38a]

²⁴⁴ "Ey ok atan güzel, kırışi bir gözünde dolaştır bir de gönülde ki kendi attığı okunu bazen gözde bazen de gönülde arıyor."

727 Emrī Divanı, G 305/1.

729 Emrī Divanı, G 306/1.

731 **Likāyī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i ğamzeñ yā qaşuñdan yādgārumdur benüm

Şaqlarum sīnemde anı rāz-dārumdur benüm

732 **Zātī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cismüme toĝrıldıĝınca tīr-i cānānum benüm

Aña ' izzetler ider qaşu çıqar cānum benüm

733 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīrūñ ucından eger biñ baş ola cānā tenüm

Hāq bilür nā-hāq degül biñ baş hāqkımdur benüm

734 **Kerīmī Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tīri zaħmıyla ten-i zerdümi pür-ħün gördüm

Hālümi ey qaşı yā qatı digergün gördüm

735 **Fuzūlī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey kemān-ebrū şehīd-i nāvek-i müjgānuñam

Bulmuşam feyz-i nazār senden senüñ qurbānuñam

732 *Zātī Divanı*, G 884/1, s. 884.

732 *Zātī Divanı*, G 901/1, s. 901.

736 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-her cânib ki meyl-i tîr-i ân ebrû kemân bînem

Der-ân vâdî dil-i güm-geşte-i hûd-râ nişân bînem²⁴⁵

بهر جانب که میل تیران ابرو کمان بنیم
در آن وادی دل کم گشته خورد را نشانیتم

[38b]

737 Şihābî

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Uraldan tîrini cân oldı hurrem

Gönül ey kaşı yâ niçün çeke gam

738 Dehki

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Tîrî zi-şâşt-ı dost eger ber-ciger horem

Mîrüyedem be-sîne vü z'ân ney şeker horem²⁴⁶

دوست
تیری ز شفت اگر بر چکر هورم
من رو میدم بسینه و زان شکر هورم

739 [???

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Ey kemân-ı ebrüyet peyveste maşşud-ı dilem

Tîr-i müjgânet ziyân-ı cân u sūr-ı dilem²⁴⁷

ای کمان ابرویت پیوسته مقصود دلم
تیرم ز کانت زیان جانم و سوردلم

²⁴⁵ “O yay kaşının oklarının hangi tarafa meyl ettiğini gördüğümde orada kaybolan gönlümü hedef olarak görüyorum.”

²⁴⁶ “Eğer bir dostun parmaklarından çıkmış bir oku ciğerime yerssem göğsümde ondan kamış biter ve ben ondan şeker yerim.”

²⁴⁷ “Ey kaşlarının yayı her zaman gönlümün isteği olan sevgili, kirpiklerin oku canıma zarar, gönlüme sevinçtir.”

740 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bāz tīrem mīzenī ez-gamze ber-dil çünkim

Hāşıl ez-ışık-ı to īnest bā-dil çünkim²⁴⁸

باز تیرم میزنی از غمزه بردل چونکم
حاصل از عشق تو انست بادل چونکم

741 Mes'ūd

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-tīret duḥtem çeşm-i ümīd ü cān be-ser kerdem*

Me-tersān ey kemān ebrū ki īn-rā ez-ciger-kerdem²⁴⁹

بیرت دوقسم چشم امید و جان سر کردم
مترسان ایگان ابرو که این را از کمر کردم

742 Şeyhī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Her tīr ki ān şūḥ zened ber-dil-i çākem

Servī şevēd ü sāye konēd ber-ser-i ḥākem²⁵⁰

هر تیر که آن شوخ ز ند بردل چاکم
سروی شود و سایه کند بر سر خاکم

743 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Her ān tīrī ki ez-şaşt-ı to āyed ber-dil-i çākem

Neyistānī şevēd ferd-i ü nāled ber-ser-i ḥākem²⁵¹

هر آن تیری که از شصت تو ای بردل چاکم
نیستانی شود فردا و ناله بر سر خاکم

*

* *

[39a]

²⁴⁸ “Yine de yan bakışlarınla gönlüme ok atıyorsun ne yapayım. Senin aşkından gelen sonuç budur. Gönlümle ne yapayım.”

²⁴⁹ “Oklarına ümit gözümü dikdim ve canımı perişan ettim. Ey yay kaşım korkutma beni ki bunu cesaret yüzünden yaptım.”

²⁵⁰ “O güzel bütün oklarını benim parçalanmış yüreğime vuruyor (umarım ki) servi olup da benim mezarıma gölge verir.”

²⁵¹ “Senin parmağından (çıkan) her ok benim parçalanmış gönlüme geliyor. (Umarım bu oklar) bir kamışlık olur ve yarın benim mezarımın başında inler.”

744 **Ḥayālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahm-ı peykānuñ degül sinemde ey qaşı kemān

Bir ecel murğı gelüp cismümde kıldı āşyān

745 **Fuzūlī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yire düşmez her ne oq kim atsa ol qaşı kemān

Gün şu' āıyla anuñ çok farkı var ey āsmān

746 **Zātī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev şanma görinen gökde ey qaşı kemān

Bir gümiş zih-gır dikilmiş āhum oqına nişān

747 **Ḳınalı-zāde 'Alī Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zer-nişān peykānuñ ile tırüñ ey qaşı kemān

Bir nihāl-i tazedür kim bergi olmışdur hazān

748 **Rızāyī Be-nām-ı Ḳaya**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geçeli bağruma dilden geçüp ey qaşı kemān

Nāveküñ gerdı dile çıkdı gönülden peykān

749 Mu'amma-yı Hıydarı be-İsm-i Keyvān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ursa ger dil hānesine tīrin ol qaşı kemān

Ser-nigün olup çıkar peykānı ardından revān

750 Sülūkī-i Amāsiyyevī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ġamzeñ hadengi deldi dili ey qaşı kemān

Bir nāvek ile şīşe deler şanki pehlevān

[39b]

751 Hıyretī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Olsam n'ola oqūña nişān ey qaşı kemān

Meydān-ı ğamda qaldı tenümde bir üstüh'ān

752 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cism-i hākīde hemān ey qaşları miskīn kemān

Qaldı kūyuñda nişān için bu bir qaç üstüh'ān

753 Sa'yī-i Qāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yā qaşuñ ey nāvek-efgen eyledi qaddüm kemān

Tīr-i āha menzil-i qavsi n'ola diksem nişān

751 *Hayretī Divanı*, G 364/1, s. 359.

b: tenümde] tenümnden, *Hayretī Divanı*.

754 **Hāfız**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Seyre çıksañ nāz ile alup ele tīr ü kemān

Āsmān şahnında ey meh-rū diker başın nişān

755 **Necātī**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Öldüğüme kayurmazam ey kaşları kemān

Ġamzeñ oğına ben ölicecek kim diker nişān

756 [???

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ağyāra uyuban beni ey kaşları kemān

Atma yabana oğ gibi gögsün gerüp hemān

757 **Mesīhī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Seyr-i gülşen eyledükçe sen eyā kaşı kemān

Ġamzeñ oğına külāhın läleler eyler nişān

758 **Ṭal' atī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīneme tīr-i müjeñ gönder eyā kaşı kemān

Penbe-i dāğum olupdur güzelüm aña nişān

759 ‘Ulvi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dest-i kudret şanemâ kaçlarıñ itdükde kemân

Tîr-i müjgānuña karşı hedef oldu niçe cān

[40a]

760 Lisānī Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Müjeñ oqları gözümde uçar ey kaçı kemân

Çeşm-i şeh-bāzuñı görmez olalı dīde-i cān

761 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Tîr-i müjgānuñ ucundan ider ey kaçı kemân

Āhını tîr ü kemân kâmetin ‘uşşâk-ı cihân

762 Sipāhī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Atsa pür-tāb āh oqın yā kıddüm ey kaçı kemân

Çerhī kalkanın çeker yüzine ol dem āsmân

763 [???

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Çerhüñ keş-â-keşindeyüm ey kaçları kemân

İtme melāhat oqlarına sīnemi nişân

764 Nev'î Efendi

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Çıķduķda çāh-ı sineden ey ķaşları kemān

Cān-ı za'ife oķlarıñı eyle nerdbān

765 'Azmi-i Defterdār-zāde

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Rāhatum peykān-ı tīrūñ olalı hātır-nişān

Kim dimişler *rāhatü'l-insān fī hıfzı'l-lisān*²⁵²

766 Sırrı

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ṭođrılıp olduğıçün hıdmete yıl gibi revān

Gözüme göñlüme girdi oķuñ ey ķaşı kemān

767 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ol ķadar hazz eyledüm tīrūñden ey ķaşı kemān

Şanki çekdüm sīneme bir gönçe-leb serv-i revān

[40b]

768 Zātī Raḥime'llāh

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

İrer bir demde oķ atım yire demrenlerüñ ey cān

Anuñçün anlara dırlar zebān-ı Fürsde peykān

²⁵² “İnsanın rahatı dilin korunmasıdır. (Dilinin tutan insan rahat eder.)”

769 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey kemân-ebrü çıkar gider 'adem mülkine cân
Barmağ ile bir işâret eylesün tîrûñ hemân

770 'Ahdî-i Bağdâdî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çan idüp ey kaşı yâ oldı oğñ dilde nihân
Yaramuñ ağzın arar cerrâh anuñçün her zamân

771 Hâtemî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

'Âlemi tîrine ol kaşı kemân itdi nişân
O kadar tîr-i kazâ kavş-i kaderdür o kemân

772 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gel berü gönder hadeng-i ğamzeñ ey kaşı kemân
Kılmışam bu sine-i pür-zağmı cânâ ben nişân

773 'Azîzî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kirpigüñ ğamzeñden öñ urar oğın cânâ her ân
Bu meşeldür ilk uran oğçıdur ey kaşı kemân

774 Mu' ammā-yı Emrī be-Nām-ı Bedrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çünkü gördün sinede güm oldu tır-i dil-sitān
Hāk döksünler bulunur lā-büd ey kaşı kemān

775 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sineme zaḥm urdı tırün oldu müjgānuñ nihān
Ey kemān-ebrū nice gizlenmesün kim itdi ḳan

776 Şun'ı Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tır-i hicrāna ten-i şad-pāremi ḳılup nişān
Bir baḳımda cān u dil alduñ eyā kaşı kemān

777 Emrī Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Egerçi āteş itdi tırüñi nār-ı dil-i sūzān
Aña şādam ki oldu dilde tābından anuñ büryān

[41a]

778 Ḥasībī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zaḥm-ı tırün sinede yir yir ki olmışdur 'ayān
Dīdelerdür seyr ider ḥüsnüñ eyā kaşı kemān

777 *Emrī Divanı*, G 389/1.

b: büryān] bürrān, *nūshada*.

779 'Ahdī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ben t̄ir-i āhı çekmeden itsem n'ola fiğān

Her kişi çekdügin bilür ey kaçları kemān

780 'İzzetī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gireli gönline müjgānı oқыyla cānān

T̄irger t̄irine bir gözle baқar oldu hemān

781 Emrī Mu'ammā be-Nām-ı Yaḥyā

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

T̄ir-i ğamzeñden bu cān-ı nā-tüvān

Ey kemān-ebür emān ister emān

782 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

T̄irveş yabana atılır şehā toğrı olan

Zülf-i ṭarrāruñ mişāli yüz bulur egri olan

783 Cāhī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Didüm ey Yūsuf-ı dil t̄irüñe bu s̄ine nişān

Didi ṭurmaz geçer ol s̄inede peykān-ı sinān

784 Feyzî Birâder-i Tursun-zâde

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şöyle geçdi sîneden tîrüh eyâ kaşı kemân

Yir delindi yire geçdi bulmadum nâm u nişân

785 Revânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sen hilâl-ebrû için olmuş durur kıaddüm kemân

Al toz urşa yaraşur aña çeşm-i hûn-feşân

786 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Üstüh'ânem tâ ne-şod tîr-i melâmet-râ nişân

Güşe-i çeşmî be-men nemmüd ân ebrû kemân²⁵³

استخوانم تانند تیر طامت را نشان
گوشه چشمی بمن نمود آن ابرو کمان

[41b]

787 Semâ'î

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Tîr-i müjgānuña tutmaq dileriñ sînemi ben

Şimdi ey kaşı kemānum bu geçer gönlümden

788 [???

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

O kaşı yāya sînemi kıldum nişâne ben

Qalmam yolında ol güzelüh başa cāna ben

785 Revânî Divanı, G 259/1.

²⁵³ “Kemiklerim kınama okunun nişanesi olmadıkça o yay kaşlı bana gözünün köşesi ile bile bakmadı.”

789 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

T̄irini yār aldı çekdi yüregümde yaradan
Görmedin bu acığı cānum alaydı Yaradan

790 'Aqlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kemān-ebrū oğın kim eksük itmez s̄ineden
T̄ūtī-i hoş-ṭab' umuz ta' līm alur āyīneden

791 Āhī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ṭoğrılık itdüm ol şeh-i ebrū-kemāna ben
Oğ gibi anuñ içün atıldum yabana ben

792 Revnağ

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḳurbān olayın ol şeh-i ebrū-kemāna ben
Oldum ḥadeng-i t̄irine evvel nişāne ben

793 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Atılmış oğ gibi kaçma eyā kaşı kemān benden
Gel ey ser-māye-i 'ömrüm saña gelmez zarar benden

794 Emrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Oķuñ bir hışm ile geçdi dil-i pür derd ü miñnetden
Dehân-ı zaķmı açuķ ķaldı ğonçe gibi ğayretten

795 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Saña benden zarar gelmez efendim
řaķın redd eyleme ben derdmendin

796 Nev'î Efendi

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Derd-i tîrũn arayup buldum çıkardum sineden
Naķd-i cãn uğrıdı şandum ben o çıkdı ķalb-i zen

[42a]

797 şîrâzî

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Bağrum töludur kirpik oķuñ yâralarından
Feryâd anuñ ğamze-i ğũn-ğ'ârelerinden

798 'Ulvî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Yüz çevirmez dil-i âşüfte senũn tîrũnden
Tîrũni sen de dirğ eyleme nağcîrũnden

794 *Emrî Divanı*, G 392/1.

b: zaķmı] zaķmum, *Emrî Divanı*.

795 (Yazı ve kalem farklılığından hareketle esere sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.)

796 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

798 *Derzizâde Ulvî Divanı*, G 459/1, s. 545.

b: tîrũni sen de] tîrini sinede, *Derzizâde Ulvî Divanı*.

799 Emrî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Geçdi ey қаşı kemān cānumuza tīrūnden
Şusuz öldük bir içim şu şuna şemşirūnden

800 Behiştî

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Olalı қaddüm kemān āhum eşeddür tīrden
Nev-cevānsın iḥtirāz it bed-du' ā-yı pīrden

801 Muḥibbî Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Belā tīrine ṭut sīne қazā tīgine şun gerden
Cihānda geçmemiş miḥnet dilā hiç қalmadı serden

802 Āzerî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ten-i ḥāk-i nişān benden kemān-ı ebruvān senden
Reh-i ışķuñda cān benden ḥadeng-i cān-sitān senden

803 Zāhîr

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Ger şevēd rūzî tenem-rā meyl-i tīr endāhten
Behr-i tīreş sīne-rā şāndūķ ḥāhem sāhten²⁵⁴

کرسود روزی تنم را میل تیر انداختن
بهر ترش سینم را صاندوق تو هم ساختن

799 Emrî Divanı, G 381/1.

²⁵⁴ “Eğer (sevgili) bir gün benim canıma ok atmak isterse okları için göğsümü sandık yapacağım.”

804 Selmān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ān kemān-ebrū ki dāred meyl-i tīr endāhten

Piṣ-i tīreṣ sine-rā ṣāndūḫ ḥāhem sāhten²⁵⁵

ان کمان ابرو که دارد میل تر انداختن
پیش تیرش سینه را صاف و نه آهیم صفت

[42b]

805 Kevkebi

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Küşī men-i dil-ḥaste-rā Tork-i kemān-ebrū-yı men

Tā bāz gūnem zindegī tīri biyefken sūy-ı men²⁵⁶

کشی من دلخسته از تارک کمان ابرو من
تا باز گویم زندگی تیری بیفکن سوی من

806 H̄usrev

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Vaṣiyyet mīkonem ger biṣneved ebrū kemān-ı men

Pes ez-mürden niṣān-ı tīr sāzed üstühān-ı men²⁵⁷

وصیت میکنم که بشنود ابرو کمان من
بس از مردن نشان تیر سازد استخوان من

807 Dehki

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zi-bisyārī-i zaḥm-ı tīr-i ān ebrū kemān-ı men

Miṣāl-i ḥāne-i zenbūr geṣt üstühān-ı men²⁵⁸

زیبیا ری زخم تیر آن ابرو کمان من
مثال خانه زنبور گشت استخوان من

²⁵⁵ "O yay kaşlı (sevgili) ok atmak istiyorsa oklarının önünde göğsümü sandık yapacağım."

²⁵⁶ "Ey yay kaşlı Türk'üm, bezmiş gönlümü öldürdün. Bana doğru bir ok at ki yeniden yaşamaya başlayayım."

²⁵⁷ "Vasiyyet ediyorum, eğer o yay kaşlım dinlerse, öldükten sonra kemiklerimi okunun nişanesi etsin."

²⁵⁸ "O yay kaşlının okunun yarasının çokluğundan kemiklerim arının peteği gibi oldu."

808 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Be-tîrem ger-zened şadre büt-i ebrû kemân-ı men

Cefâ-keş mîkeşem pâre boved der-üstühân-ı men²⁵⁹

به تیرم کر ز نذ صدره بت ابرو گمان من
جفاکش میکشم پاره بود در استخوان من

809 Fehmî Râst

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Behr-i katl-i digerân tîr mekeş kâtil-i men

Tîr-i hûd-râ to nigh-dâr berây-ı dil-i men²⁶⁰

بهر قتل دیگران تیر میکش قاتل من
تیر خود را تو نگه دار بر آیدل من

*

810 Helâkî

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Ey kaşî kemân tîrüne sînem siper olsun

Tek küşe-i çeşm ile baña bir nazâr olsun

811 Cihâdî

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Bugün yayum çeker yoğdur diyen varsun bir el ursun

Ne yüzdendür hele bir kez kemân-ı ışkî bir görsün

²⁵⁹ “Yay kaşlı sevgilim (putum) yüz kere de beni okla vursa oku kemiğime ulaşsın diye sitemine katlanıyorum.”

809 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

²⁶⁰ “Ey benim katilim, başkalarını öldürmek için ok atma. Okunu benim gönlüme (atmak) için sakla.”

810 *Helâkî Divanı Divanı*, G 108/1.

b: çeşm] hışm, nüshada.

812 **Âhî-zâde Hasan Çelebi**

[*mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Tîr-i müjeñe sine dem-â-dem siper olsun

Ey kaşı kemân ' aşıkça tek bir nazar olsun

813 **Rûhî Çelebi Yefiçeri**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Müjeñ tîr-i muqavves kaşlaruñ aña kemân olsun

Delinsün nâvek-i gamzeñle sinem bir nişân olsun

[43a]

814 **Hasîbî Efendi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Oğuñ cân pâremüzdür gönder ey kaşı kemân gelsün

Ten-i zâr u nizâr-ı hasteye bir pâre cân gelsün

815 **Şîrî Beg**

[*mef̄ ulü fâ' ilâtü mefā' ilü fâ' ilün*]

Tîr-i müjeyle katlüm için niyyet itmesün

Öldürdi cevri kendüye hiç zahmet itmesün

816 **Emrî**

[*mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Her tîreñi müjgānuñ atar cānda bulursun

Peykānuñı ey kaşı kemân kıanda bulursun

812

b: Mısra, nüshada önce “Tek ' aşık-ı bî-çäreñe gâhî nazar olsun” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına “Ey kaşı kemân ' aşıkça tek bir nazar olsun” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

817 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ez-ān ki tīr-i to ber-dil resīd ü reft birün

Dü dīde ez-pey-i tīre to bāşedeş pür hūn²⁶¹از آنکه تیر تو بر دل رسیده رفت بیرون
دو دیده از بن تیره تو با بدش بیرون

818 Kātibī

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Tīrī ki ü ber-dil zened peykān ne-miāyed birün

Düşvār āmed cān-be-ten āsān ne-miāyed birün²⁶²تیری که او بر دل زنده پیکان نمی آید بیرون
دشوار آمد جان به تن آسان نمی آید بیرون

819 Ḥalīfe

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i ān cānāne der-cān-ı men āyed derün

Cān-ı birün refte bāzem der-beden āyed derün²⁶³تیر آن جانانه در جان من آید بیرون
جان بیرون رفته باز هم در بدن آید بیرون

*

820 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-rā bāğ-ı dil ez-tīr-i cefā-yı hōd neyistān kon

Pey-i her tīr ez-ān qanzīl-i nāvekhā-yı müjgān kon²⁶⁴مرآبع دل از تیر جای خوشستان کن
بن میر از آن قنیل ناوکهای مرگ کن²⁶¹ “Senin okun gönlüme gelip de çıkıp gittiği için iki gözüm okunun arkasından kanla doldu.”²⁶² “Onun gönle vuran okunun temreni çıkmıyor. Can çok zor vücuda geldi kolay kolay çıkmaz.”²⁶³ “O çok sevimli (sevgilinin) oku canıma girdi. (Böylece) benden çıkan can da tekrar bedenime girdi.”²⁶⁴ “Gönül bahçemi kendi sitem oklarıyla kamışlığa döndür. Ve her okun altını o ok kirpiklerin kandilinden yap.”

821 Hümâyün

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Çun tîr zedî ez-pey-i tîret nazārî kon
Nezzâre-i cân dâden-i hünîn cigerî kon

جون تیرزدی از پی تیرت نظری کن
نظاره جان دآدن خونین جگری کن

[43b]

822 Zâtî

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Rāstî ey ğamze sen biñ cân deger bir tîrsin
Yâ du' â-yı seyf yazılmış güzel şemşîrsin

823 Şabri-i [...]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Sen şimdi beni oğ gibi yabana atarsın
Vallâhi eyâ kaşı kemānum çoğ ararsın

824 Necâtî

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Göriccek yāruñ elde oğ u yasın
Benümçün h'âce başla oğı *Yâ-Sîn*

825 Zeynî

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Tenüm tîr-i müjeñ zaħmından itdi pîrehen terkin
Şchîd-i tiğ olanlar dâ'im eylerler kefen terkin

826 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳīr**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Muḳavvas ḳaşlaruñ cānā atar ṭırmaz cefā tīrin

O çeşm-i nāvek-endāzuñ şaşırılmaz dilde hiç yirin

827 **Muḥlişī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Tek seni tīr-şıfat sīneye bir ger çekeyin

Baş egüp ḥiddetüñe yā gibi ḳaddüm bükeyin

828 **Ṭab'ī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Çıḳsa sīnemden oḳuñ gitse belālar çekerin

Yeg bilür ey ḳaşı yā kendüye herkes çıkarın

829 **Ümīdī**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bir ḳaşı yā vü ğamzeleri ḥancer isterin

Ya' nī yolında ölmege bir dil-ber isterin

830 **[???**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tīr-i āhumla delersem n'ola çerḥüñ siperin

Ey kemān-ebürü ğamuñ yayını çoḳdan çekerin

[44a]

831 **Laṭīfī**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dilâ dil-dâra ḳurbân ol ol ebrü-yı kemân için
Hedef ḳıl tîrine cāmı bugün nām [u] nişân için

832 **Ḥandī**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Sînde yir ḳomadı tîr-i cefâ n'eyleyeyin
Yâ senüñ tîrüñ eyâ ḳaşları yâ n'eyleyeyin

833 **Zātī**

[mefā'īlün mefā'īlün fe' ulün]

Didüm kim tîrüñ ey cân geçdi tenden
Didi billâhi luṭf it geç geçenden

834 **Ferruḥī**

[mefā'īlün mefā'īlün fe' ulün]

Oḳuñ ğamzeñ kemānuñ ḳaşuñ olsun
Ḥızır gibi ḥaṭuñ yoldaşuñ olsun

*

* *

835 **'Ubeydī**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Beni oḳ gibi yabana atarsın ey gözi âhū
Velî şoñra arayup bulmayasın ey kemân-ebrü

836 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şod kemān-ı çerh şad bî-şāh(?) şāh ez-dest-i ū
 Dīde-rā zīh-gīr[ī m]ī-sāzem berāy şaş-ı ū²⁶⁵

شدگان مرغ صد بی شاخ از دست او
 دیده را ز بکیرین سازم بری شصت او

837 Mu'īd Ḥasan Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Atar her demde tīrin ğayra tūrmaz ol gözi āhū
 Dilā kaç-ı -ı recā kıl saña atmaz ol kemān-eburū

838 Şā' irī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cefā oqlarıdur her yirden urdı bir kemān-eburū
 Görinen her taraf cism-i nizārumda degüldür mū

839 Şem' ī-zāde Vaḥidī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Qazā ile varursa tīr-i āhum kūyuña toĝru
 Ne tozlar qopara qatlan göresin ey kemān-eburū

840 'Azmi Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nişān it tīr-i müjgāna dili gel ey kemān-eburū
 Kemān-eburūlara şimden girü bir 'ādet olsun bu

²⁶⁵ "Felek yayı onun elinden yüz parça oldu. Gözü, onun ok atarken parmağına taktığı yüzük için halka yaparım."

840 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

841 Beyāzī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kemān ebrūna qurbān olmağıçün ey gözi āhū
Çeker derd-i firāk-ı 'īd-i vaşluñ ey kemān-ebür

842 Rūhī-i Mekki

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Atup tīr-i müjeñ gönder dile gel ey kemān-ebür
Şafā geldüñ diyü cānum çıkar ta'zīm ile qarşu

843 Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem Sākini

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Beni tīr-i müjeyle urdı bir yār-ı kemān-ebür
Ben öldüm dostlar sehm-i qazādan sizlere yā hū

[44b]

844 Müdāmi

[mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün]

Rahm eyle didügümce ol qaşları kemāna
Cevr oqlarına qarşu eyler beni nişāne

845 [???

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Dil vireli sen qadd[i] elif qaşı kemāna
Tīr-i ğama ben hāki nişān itdi zamāne

841 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

842 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

843 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

846 Nāliṣī

[mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ḳurbān iderem cānumı ol aşı kemāna

Kim amzesi oına beni itdi niṣāne

847 Ḥayālī

[mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

amzeyle aṣuñ baṣlamadan tīr ü kemāna

Merdümler idi iki gözüm aña niṣāne

848 Cinānī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Dönelden yāruñ ebrūsı kemāna

Olupdur sīne-i 'āṣı niṣāne

849 'Anā

[mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

İtdi bizi tīr-i am-ı hicrāna niṣāne

Bilsek 'acabā n'eyledük ol aşı kemāna

850 Ferīdün Mīrzā

[mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Müjgān-ı to un tīr ü dilem kerde niṣāne

Ṣastī bügüṣā ey meh ü bügzār bahāne²⁶⁶

میرکان تو چون تیر و دلم کرد نشانه
شستی بکشا ای مه و بگزار بهانه

[45a]

²⁶⁶ "Kırpiklerin ok gibidir ki gönlümü niṣane eylemiş. Ey ay yüzlü, parmaklarını aç ve bahane bulmayı bırak."

851 [???

[mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Ey ğamzeñ oqına dil-i 'uşşâk nişâne
 Ƙaşuñ hevesi ƙaddümi döndürdi kemāna

852 **Āhī***[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]*

Tīrūñ ey ƙaşı kemān atma gider yabana
 Müje ħancerlerinūñ acısı geçdi cāna

853 **Emrī***[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]*

Söz atar nāvek-i ƙātil müje-i cānāna
 Oqçılar anuñ için aĝzını yurlar ƙana

854 **Bâkī***[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]*

Ƙarşu tıtdum sīne-i şad-çāki senden cānibe
 Gönder ey ƙaşı kemānum tīri benden cānibe

855 **Rızāyī***[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]*

Oq gibi tīr-i ecel irişdi benden cānibe
 Ey ƙaşı yā ger ħadengüñ irse tenden cānibe

856 **Ḥayālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördiler ḥad yoḡ ḥadeng-i ġamzeñüñ peykânına
Sînemi beñzetdiler ' uşşâḡ Oḡ Meydânına

857 **Refāhī**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tîr-i cefâsın urdı yine dil nişânına
Ḳurbân olayın ol ḡaşı yānuñ kemânına

858 **Sehî Beg**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥüb irdi tîr-i ġamzesi gönlüm nişânına
Ḳurbân olayın anuñ o ḡaşı kemânına

[45b]

859 **Sā'î Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir ḡaşı yānuñ uruldum nāvek-i müjgânına
Varmayaydum kâşķī hergiz nişānı ḡânına

860 **Süheyli**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭoḡınur elbette tîr-i ġamze-i bürrânına
Uğrayan bir kez ḡaṭâyıla nişānı ḡânına

861 Sipāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Uğradum bir âfetüñ sehm-i ğam-ı müjgânına
Varmış oldum bir kızâyıla nişanı hânına

862 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ki cânı nezr ide yâ kaçlarıñ qurbânına
Hemçü İsmâ'îl aña gökden gönül qurbân ine

863 Bezmi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir kemân-ebrûnuñ oldu dil mekân peykânına
Cân o çeşmi nâvek-endâzuñ nişân müjgânına

864 Qādiri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Uğrar ol şūhuñ hadeng-i ğamze-i fettânına
Varmasun düşmenlerüm dağı nişanı hânına

*

865 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Râst geldüm bir kemân-ebrū dil-âver ser-keşe
Urdı tır-i ğamzesin döndürdi sīnem terkeşe

866 Zuhūrī-i Şāmī

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Dil-ḥastelerüñ ṭıtsa n'ola tırüñe sîne

İlter ölicecek ehl-i ḳubūra bile sîne

[46a]

867 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Gönder ey ḳaşları yā oḳlarıñı cān evine

Ne tekellüf çeker ol gelmege yārān evine

868 Mesīhī

[*mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bir kez atarsa tırini 'uşşāḳ alayına

Ḳurbān olayın ol şanemüñ ḳaşı yayına

869 Ṭab'ī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Gerçi bir kez elüm irmez o kemān ebrüya

Her dem ammā çekerin tır-i ḡamın pehlüya

870 Luṭfī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Gönderürseñ tırüñi her dem dil-i şad-pāreye

Ey kemān-ebrü anı ṭırmaz atarsın yaraya

871 **Ḥusrev**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kaşlaruñ yaşdı kemānuñ geleli tüg yüzüñe
Müjeñ oqlarını şimden girü al şoq gözüñe

872 **Emrî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîr-i dil-düzı anuñ sine-i şad-çäk içre
Bir elif gibidür āyā yazılır ḥāk içre

873 **Ve lehu Bir Nev' Daḥı**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîrūñ ey kaşı kemān bu sine-i şad-çäkde
Bir elifdür kim yazılmışdur miyān-ı ḥākde

874 **Necātî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Atılır çerḥ oḡı gibi tîr-i āhum göklere
Ey kemān-ebrü şaḡın kim atduḡum düşmez yire

875 **Ḥayretî**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Uraldan ey kemān-ebrü dil-i çäka oḡuñ yara
Tonandı taze güllerle dönüp ten naḥl-i gülzāra

872 *Emrî Divanı*, G 455/1.

873 *Emrî Divanı*, G 426/1.

876 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her nazār iden şadağında o māhuñ yayına
Didi kim beñzer qaşı mānend-i qurbān ayına

877 Şadri-i Kāzī-zāde

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tīr ursa ğamzesi bu ten-i nā-tüvānuma
Alur göziyle baqar idüm nev-cevānuma

[46b]

878 Hüsrev

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cānı qurbān idicek ol qaşı yānuñ oqına
Sūre-i Nūn ile dik üstüme Yā-Sīn oqına

879 Selikī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīnesin her ki nişān itmeye sen şāh oqına
Tiz günde göreyin uğrasun Allāh oqına

880 Şānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīneñi kıлма siper qarşu turup āh oqına
Bā-ħuşuş ey qaşı yā āh-ı seħergāh oqına

*

876 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

877 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

879 *Selikī ve Şiirleri*, G 58/1, s. 248.

881 Hilālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i ğamzeñ geldügince sīne-i çāk üstine
Şanuram ey kaşı yā bārān iner hāk üstine

882 'Azizī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Zahm urdı ğamzeñ oqı dil-i zāruñ üstine
Düşdi ölüm nişānı o bīmāruñ üstine

883 Fuzūlī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İstedüm merhem oqıñdan cigerüm yarasına
Atdı bir oq ki deger her biri bir pāresine

884 Cāhī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Qurbān olam gibi bugün ebrūsı yāsına
Ey h'āce oqı besmeleyi başla Yā-Sīne

885 Behiştī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Oqıñ atılmasun görüp dil-i mecrūhumı kıanda
Niçe anuñ gibi ağızı kıızıl vardur bu meydānda

[47a]

883 *Fuzūlī Divanı*, G 252/1.

b: bir] biñ; biri] oqı, *Fuzūlī Divanı*.

885 *Behiştī Divanı*, G 497/1.

886 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der dilem her tîr k'ez ebrü kemānī mānde
Hemçü mağzî der-miyān-ı üstülh'ānī mānde²⁶⁷

در دلم هر تیر کز ابرو کمانی مانده
همچو مغزی در میان استخوانی مانده

887 Qabūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dāg-ı tîrî ber-tenem z'ebrü kemānī mānde
Ez-pey-i tîr-i dîger gūyā nişānī mānde²⁶⁸

د آغ تیری بر تنم ز ابرو کمانی مانده
از پی تیر دیگر گو یا نشانی مانده

888 Esîrî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der-dilem tîrî ki ez-ebrü kemānī mānde
Yādgar ez-gamze-i nā-mihribānī mānde²⁶⁹

در دلم تیریکه از ابرو کمانی مانده
یادگار از غمزۀ نامهربانی مانده

889 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-bes ki ez-dilem ān Tork tîr ber-kende
Nişān nişān şodeem hemçü murğ-ı per kende²⁷⁰

ز بسکه از تنم آن ترک تیر بر کند
نشان نشان شده ام همچو مرغ بر کند

890 Fevrî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Qanuma girmekden ise ey kaşı yā tîr ile
Bendeñe raħm eyle luř it boynum ur şemşîr ile

²⁶⁷ "Gönlümdeki yay kaşlılardan kalan her ok, ilik gibi kemiklerim içinde kalmış."

²⁶⁸ "Yay kaşlıdan bedenimde bir ok damgası kalmıştır. Başka bir ok için nişan olmaya eser kalmıştır."

²⁶⁹ "Gönlüme yay kaşlıdan gelen ok, bir acımasız (sevgilinin) yan bakışlarının yadigarıdır."

²⁷⁰ "O Türk, bedenimden o kadar ok çıkardı ki tüyleri yolunmuş kuş gibi nişanlı nişanlı olmuşum."

891 Şun'î

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥālüm ne bilsün el benüm ol qaşı yay ile
Ben bilürem ne çekdügümü ol Ḥudā ile

892 Dā'î-i Kâtib

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Yā qaşlarını çatsa o şeh yay kara ile
Uğrar qazā oğına bu dil biñ belā ile

893 'Ulvi

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Cevr ile qaddüm kemān itdi sipihr-i kine-ḥ'āh
Eylesem anı n'ola ben de nişān-ı tîr-i āh

894 [???

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥ'āhem ki çüb-ı tîr şevem tā ki gāh gāh
Ber-ḥāl-i men be-güşe-i çeşm koni nigāh*²⁷¹

خواهم که چوب تیرشوم تا که کا . کا ه
بر حال من بگوشه چشم کنی نگاه

895 Kemāl Paşa-zāde

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Kendü çıkdı cān yirini virdi ğamzeñ tîrine
İşidenler didiler kim oḡ ne düşmüş yirine

891 *Gelibolulu Sun'î Divanı*, G 167/1.

a: yay] yā, *Gelibolulu Sun'î Divanı*.

²⁷¹ "Sen bazen gözünün köşesi ile benim halime bakarsın diye ok çubuğu olmak istiyorum."

895 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

*

* *

[47b]

896 **Fevrî Raḥime'llāh***[mef̄' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]*

Tīr-i sitemi ol qaşı yā ḥod baña atdı

Şūfî neye buñlar 'acabā aña ne batdı

897 **Tābî***[mef̄' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]*

Tīrūñ ki geçüp cānum evinden güzer itdi

Peykānuñ eyā qaşı kemān dilde yer itdi

898 **Şadrî***[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]*

Büküp ḳaddüm kemān dāğum hedef sīnem siper itdi

Baña ol ğamzesi nāvek-figen görseñ neler itdi

899 **Fevrî***[mef̄' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]*

Didüm ki müjeñ tīri geçüp sīneye batdı

Ol qaşı kemānum ḳaḳıyup didi kim atdı

900 Zātī

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Derd oğların ol qaşı kemān cānuma atdı

Bir kez dimedi bunı daḥı Tañrı yaratdı

901 'Amrī

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Ġamze-i tīr-i ğamuñ cānuma minnetler idi

Yā qaşuñ çatması ey ḥūnī ne zaḥmetler idi

[48a]

902 Zātī

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Bugün bir māh-rū gördüm hilāl-eb rūsuñ yayı

Qarardup bağrını itmiş kemānuñ başını qayı

903 Emrī

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Dilden geçürür ğamzesi oğın qaşı yayı

Miskīn idemez 'arz-ı maḥabbet başı qayı

904 Helākī

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Çekerseñ bağruña bir kez gönül ol qaşları yayı

Senüñdür menzil irgürdüñ nişāna tīr-i da' vāyı

900 Nüşhada beytin başlığı olarak öncelikle “Ḥayālī” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Zātī” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

904 *Helākī Divanı*, G 155/1.

905 Fevrî

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Seyr ideli gün gibi hilâl ol kaşı yayı

Ser-geşte gezer dünyede olmuş başı kayı

906 Bekâyî-i Kefevî

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Kirpigün tîr-i cefâ kaşlaruñ anuñ yayı

Çurup ol yayı şikâr itseñ olur dünyâyı

*

907 [???

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Çeküp cefâyı dilâ ' âleme olup rüsvây

Saña kaşı ğamını kim didi kim ellere yay

908 Cenâbî Paşa

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Kemân-ı destüme beñzer o meh-rünüñ siyeh kaşı

Yüzi hürşîdi tâbından egilmişdür iki başı

[48b]

909 Nev'î

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Tîr-i cefâya eyledi gerdün nişân beni

İtdi tıyûr-ı derd ü belâ âşyân beni

910 'İzārī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

O kaşı yā çün atar tırveş yabana beni
' Aceb mi döndürür ise felek kemāna beni

911 Necātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ķāmetüm yay olduğına kimse ' ayb itmez beni
Oğ gibi bir kez çekersem qar[a] bağruma seni

912 [???

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Atma yabana oğ gibi ey kaşı yā beni
Yok senden özge kimsecüğüm acıya beni

913 Nümā[yī] Çelebi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raķīb geçdi meger ol kaşı kemāna beni
Ĥadeng-i cevrine her dem kıllur nişāne beni

*

914 Şihābī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gireli sīneme tīr-i müjeñüñ peykānı
Kaşuñuñ yāsına cān atdı göñül qurbānı

915 Āṣārī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Müjeñ tīrūñ dile қашуñ kemānı
Ne zaḥmetse çeküp göndersün anı

916 Fiḡānī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Ne tīr-endāz olur қашуñ kemānı
Belürmez sīnede tīrūñ nişānı

[49a]

917 Ez-ān Zātī Selleme'llāh

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ol kemān-ebrū çeküp şadra geçürdi tīrini
Didiler ehl-i nazarlar oḡ ne buldı yirini

918 Cevānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çeküp aldıkda tīrūñ hışm ile sīnemden ey ḡūnī
O sehm ardınca qaldı zaḥmumuñ bu çeşm-i pür-ḡūnı

*

919 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Alupdur destine ey dil o dil-ber oḡ u yāsını
Olur cān ki saña benden vaşıyyet oḡı Yā-Sīmī

920 **Be-Nām-ı Kemāl “Nihān Eyler Kemān-Ebrūsı” Didügi Nündür**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr atarken gözle yāruñ ğamze-i cādūsını

Zülfi altında nihān eyler kemān ebrūsını

921 **Lem' ī-i Nāzük**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Eyle du' āñı iriše bir qaşı yā oqı

Āhir nişāna irüşür ey dil du' ā oqı

922 **Münirī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tāzelendi tīr-i ğamzeñle bu sīnem yarası

Ey kemān-ebrū ' aceb yoq mı bu derdüñ çāresi

923 **Mesihī**

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Peykān ile ' aşıkıları uçdan uca kırdı

Ey qaşı kemān tīrūñ oñat göñlüme girdi

924 **Hüdāyī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geçmeyeydi baña ol qaşı kemānuñ nāzı

Cāna zaħm urmaz idi ğamze-i tīr-endāzı

[49b]

925 **Kemāl Birāder-i Cemālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İstikāmet kılduğıçün ey kaşı yā tırüni

Cānda şaqlar ' aşıkuñ başdan şavar şemşirüni

*

926 **El-Muharriri'l-Hakir**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geçdi tırün sīnem üzre taşra peykān çıkmadı

Bildüm ey kaşı kemān cān tenden āsān çıkmadı

927 **Figānī**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ger tır-i hecr ile çıka cān tenden ey perī

Çıkmaz gönülden ölmek ile gamzeñ oqları

928 **Behiştī-i Vā' iz**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çanı ol dem ki oquñla yüregüm rāhat idi

Geldi geçdi güzelüm ol dağı bir hālet idi

929 **Faşıhī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dil-i mecrūha tırün ey kaşı yā gör neler geçdi

Tokınmayup yanından geçdi beñzer fitneler geçdi

930 **Ḥayālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kemān-ebrū ğazālüm mihri naḥcīr eyledi

Şa' şa' a şanur gören cismini pür-tīr eyledi

931 **Necātī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müjeñ tīrinden ey qaşı kemānum dil zebün oldı

Yiter peykānuñ ucından yüregüm ğark-ı hün oldı

932 **Bāķī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gönülde ğamze-i hün-bāruñ ey hūnī yataķlandı

Görinmez yine peykānuñ meger kan itdi şaķlandı

[50a]

933 **Ḳabūlī**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Hışm ile çatup qaşlarınıñ yayın o ķurdı

Tīr-i müjeden ķalbüme bir niçe oķ urdı

934 **Āftābī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Kemān-ı saḥtını sa' d ile ķurdı

Ḳara baĝrına her kim çekdi ķurdı

*

930 *Ḥayālī Divanı*, G 60/1, s. 420.

a: ğazālüm mihri] ğazāl-i mihri, *Ḥayālī Divanı*.

b: cismini]cismın, *Ḥayālī Divanı*.

931 *Necātī Beg Divanı*, G 639/1, s. 548.

935 Yaḥyā

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i miḥnetden n'ola ḳaddüm olursa yā gibi

Ayda bir kez görünürsin ğurre-i ğarrā gibi

936 Su'ūdī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Urup peykān-ı tīrūñ ğayra öldürdüñ bu ben zārı

İdüp bī-dillere cevruñ gönüllendürdüñ ağyārı

937 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān ber-men me-keş cānā ki tīrī ḥordeem kārī

Me-rā keşşimekeş²⁷² ān ğuşe-i ebrū be-²⁷³ ayyārī

کمان برمن مکش جانا که تیری خورد و ام گم
مراکش مکش ان کوشه ابرو بعیاری

938 Mu' mmā be-Nām-ı Ekābir

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳan içinde muttaşıl şaḳlar oḳuñ peykānımı

Sīne ḥad bulmadı āḥir virdi naḳd-i cānını

[50b]

²⁷² “Keşmekeş” kelimesi vezin zaruretinden dolayı müstensihin işaretine de uygun olarak bu şekilde okunmuştur.

²⁷³ “Ey sevgili, o hilekar kaşlarının köşesinin keşmekeşinden derin bir ok aldım, artık sen bana yay çekme.”

[51a]²⁷⁴

LEYLİ VÜ MECNŪN
İLE
FERHĀD U ŞİRİN BAĖŞİDŪR
[fā'ilatŭn fā'ilatŭn fā'ilatŭn fā'ilŭn]

²⁷⁴ Nŭshada diğer bŖlŭmlerde başlık için Ŗzel boş bir sayfa ayrılmış olmasına rağmen bu bŖlŭmde bŖyle bir uygulamaya gidilmemiştir.

939 **Cevānī Pīridür Erbāb-ı Nazmuñ** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Sege yārum dimiş Mecnūn-ı şeydā

İşidüp didi Leylī seg be-şahrā

940 **Mecdī Fermāyed**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Redd idüp sürdüklerinde halk hāmūndan yaña

Söyleyen ancak seg-i Leylī[y]di Mecnūndan yaña

941 **'Āşık Çelebi**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Qadem başup gele çün kabr-i Qaysa nāqa-i Leylā

Mezārı üstine örter deve tabanı bir kemhā

942 **Ḥayālī**

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Neden bī-ḳayd imiş Mecnūn-ı şeydā

Ki ḳonmuş başına biñ dürlü ḡavḡā

943 **Meylī-i Ğalaṭavī**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Dil çekerken ḡam-ı şīrini olur 'ışkı belā

Ḳılsa cāmı Ḳaysı Leylīye āḫir-i sevdā*

940 *Mecdī Divanı*, Mt. 1, s. 151.

a: halk hāmūndan] halk-ı hāmūndan, *Mecdī Divanı*.

b: Leylī[y]di] Leylīde, *Mecdī Divanı*.

944 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çaldı küh-1 gamda dil Ferhâdı anı kim aña
 Hüsrev ü Şîrîñ-zebân añmazsa anı vây aña

945 'Âlî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben sebük-rûh olmışam Mecnûn neden beñzer baña
 Bir başum var âşyânsuz ol dağı ser-ber baña

946 [???

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Dîvâne idüp 'ışkuñ ile ey saçı Leylâ
 İtdüñ beni Mecnûn gibi 'âlemlere rüsvâ

947 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mîkonî nisbet be-Mecnûn der-nazar-bâzî me-râ
 İn suhen miğüyî vü dîvâne misâzî me-râ²⁷⁵

میکنی نسبت محزون در نظر بازی مرا
 این سخن میگوید و دیوانه میسازد مرا

948 Şabâyî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cân-1 şîrîne lebüñ Ferhâd olaldan Hüsrevâ
 Leylî-i zülfüñ gamı kıldı dil-i Mecnûnı câ

²⁷⁵ "Benî bakış oyununda Mecnûn'a benzetiyorsun. Bu sözü söylüyorsun da beni delirtiyorsun."

948

a: Mısra asıl metinde "Cân-1 şîrînine lebüñüñüñ Ferhâd olaldan Hüsrevâ" şeklindeken kenarda vezne uygun olan yukarıdaki haliyle yazılmıştır.

949 Ehlî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çi porsî hâl-i Ferhâd u gam-ı Mecnûn-ı şeydâ-râ
Şenîdî hâl-i işân gûş kon efsâne-i mâ-râ²⁷⁶

به پرس حال فرهاد و غم مجنون شیراز
شنیدی حال بان گوش کن افسانه آوار

950 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ne-bâşed nisbetî bâ-yek-diger Mecnûn u âhû-râ
Velî behr-i seg-i Leylî nîgeh-bân mîkoned û-râ²⁷⁷

نباشد نسبتی با یکدیگر مجنون و امورا
دن بهر سگت بلیس نکهبان کنداورا

951 Külhânî-i Şirâzî

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlün]

Ferhâd ne-dîd in heme bî-dâd ü sitem-râ
Mecnûn ne-keşîd in heme endûh u elem-râ²⁷⁸

فرهاد ندید این همه بیداد و ستم را
مجنون نکشید این همه اندوه و الم را

952 Āşafî Râst

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Zi-kâr-ı seyl-i sirişkem me-pors hāmûn-râ
Ki sāht menzil-i Ferhâd cāy-ı Mecnûn-râ²⁷⁹

زکار سیل بر شکم پرس با مورا
که ساخت منزل فرهاد جای مجنونا

²⁷⁶ Ferhad'ın hâlini ve çilgın Mecnun'un üzüntüsünü niçin soruyorsun! Onların ahvalini duydun, (artık) bizim efsânemize kulak ver."

²⁷⁷ "Mecnun ve ceylanın birbiri ile hiç ilişkisi yok. Ama Leyla'nın köpeğinden dolayı onu koruyor."

²⁷⁸ "Ferhad bu kadar sitem ve zulüm görmedi, Mecnun da bu kadar dert ve gam çekmedi."

²⁷⁹ "Gözyaşı selimin ovada ne yaptığımı sorma çünkü Ferhad'ın evini, Mecnun'un yerini yaptı."

953 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Çehā piş āmed ez-üftādegī Ferhād-ı ğamgīn-rā
 İlähī pāy-dār sengī ne-yāyed hiç miskīn-rā²⁸⁰

چها پيش آمد از افتادگي فرما دهنگين را
 الهی پای دار سنگی نیايد هیچ مسکين را

954 [???

[*mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün*]

Leyliyi 'arūs itdügi dem bu zen-i dünyā
 Mecnū[n] didi kim *el-leyletü hublā*²⁸¹

[51b]

955 Fuzülī Ehl-i Nazmuñ Fāzılı

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Küh-ken-i Şirīne öz naqşın çeküp virmiş qarīb
 Gör ne cāhildür yunar taşdan öziyçün bir raqīb

956 Dehkī-i 'Acem Rāst Şod

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Çun zi-derd-i Küh-ken der-Bî-sütün giryed şehāb
 Şüret-i şirīn be-gerdāned revān der-dīde āb²⁸²

چون زود و کوهکن در بیستون کریه محباب
 صورت شیرین بگرد اندروان در دین آب

²⁸⁰ "Tevazu yüzünden üzüntülü Ferhad'ın başına neler gelmedi ki... Ya Rabbim hiçbir fakirin ayağı taşa gelmesin."

954 Yazı ve kalem farklılığından hareketle esere sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

²⁸¹ "Geceler hamiledir."

²⁸² "Eğer bulutlar Bî-sütün'da Kühken'in acısından ağlasalar, Şirin'in resmi de gözden su akıtacaktır."

957 Kātibī Maqbūl-i ‘Ālem Gül Gibi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Müy-rā ber-ser nigeḥ mīdāşt Mecnūn-ı ḥarāb
Tā şevēd rūzī berāy-ı ḥayme-i Leylī tınāb²⁸³

مویرا بر سر که میداشت مجنون خراب
تا شود روزی برای خیمه لیل طباب

958 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Menzil-i Leylī ki vādī-i sümūmest ü serāb
Ġayr-i Mecnūn ki der-ān āb u hevā dāred tāb²⁸⁴

منزلی لیلی که دادی سیموست و سراب
غیر مجنون که در آن آب و هوا دارد تاب

959 Dehki-i ‘Acem Rāst

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Behr-i Leylī nāme-i derdī ki Mecnūn mīneveşt
Dest-i āhū-rā ḳalem mīkerd ü ez-ḥūn mīneveşt²⁸⁵

بهر لیلی نامه دردی که مجنون می نوشت
دست اهورا قدم میکرد و از خون می نوشت

960 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Kocā Mecnūn dehān bended demī der-ı ışk rūz u şeb
Zi-Leylī goften ū-rā çun ferāhem mīniyāmed leb²⁸⁶

کجا مجنون دهن بندد و دهن در عشق روز و شب
زیلی گفتن او را چون فراهم می نیامد لب

²⁸³ “Perişan Mecnun, belki bir güz Leyla'nın çadırının ipi olur diye saçlarını başında tutuyordu.”

²⁸⁴ “Leyla'nın konaklama yeri zehirlerle ve seraplarla doludur. Mecnun'dan başka kim bu iklime dayanabilir ki?”

²⁸⁵ “Mecnun, Leyla için yazdığı dert mektubunda ceylanın elini kalem yapıyordu ve (mektubu) kanla yazıyordu.”

²⁸⁶ “Mecnun, ağzını gece ve gündüzde nasıl bir anlığına kapatsın. Onun dudakları Leyla demekden bir an kapanmıyor.”

961 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ez-ğam-1 Ferhād-1 bī-dil bes ki dāred sūz u tāb

Naqş-1 Şirīn-rā teb-i germest rüz-1 āftāb²⁸⁷

از غم فرما دیدل بس که دارد سوز و تاب.
نقش شیرن راتب کرست روز آفتاب

*

* *

962 Cemālī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn-1 meste kāse ne ğam olduĝı ŧikest

Leylīsi ile ŧundı hele çanaĝa dest

963 Re'yi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Görüp dir nāqa-i Leylīyi Qays ey māye-i devlet

Yiter baña ayaĝın baŧduĝı yir pāye-i devlet

964 Hāfız Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hikāyet-i leb-i ŧirīn-kelām-1 Ferhādest

ŧikenc-i turre-i Leylī maqām-1 Mecnūnest²⁸⁸

حکایت لب شیرن کلام فریا دست
شکنج طره بیل مقام مجنون است

965 Necātī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Virelüm ŧive-i Ferhāda ŧuret

Ki artupdur birāder ŧimdi ŧan' at

²⁸⁷ “Şirin’in resmi, âşık Ferhad’ın gamından o kadar yanıp kıvrılıyor ki güneşli günün sıcaklığından bile daha yakıcı.”

²⁸⁸ “Şirin’in dudaklarının hikayesi Ferhad’ın sözüdür. Leyla’nın saçının kıvrımı ise Mecnun’un makamıdır.”

966 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Seng-i Leylî çü ser-i ' âşıq-ı bî-çâre şikest

Müy-ı jülîde revâneş nemed-i suhte best²⁸⁹

سنگ لیلی جو سر عاشق بیچاره شکست
موی ز دلید روحش نمد سوخته بست

967 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāqa-i Leylî ki devrân ez-kefeş âyîne dâşt

Z' âteş-i endüh-ı Mecnün dâğ-ı gam ber-sîne dâşt²⁹⁰

ناله نایک دوران از کفش آینه داشت
ز آتش اندوه مجنون داغ غم بر سینه داشت

968 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kām Hüsrev ez-leb-i şîrîn şür-engîz yâft

Küh-râ Ferhâd koned ü la' l-râ Pervîz yâft²⁹¹

کام خسرو از لب شیرین شور انگیز یافت
کوه را فرهاد کند و لعل را پرویز یافت

969 ' Ālî

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ben göstericek Kūh-kene ' ışk ile şan' at

Seyr eyleyen işin didi üstāduña rahmet

²⁸⁹ "Leyla'nın taşı, çaresiz âşığın kafasını kırduğunda perişan saçlarını yanık keçe gibi yarasına yapıştırdı."

²⁹⁰ "Leyla'nın devesi ki devrin onun elinden aynası vardı. Kendisinin göğsünde de Mecnun'un kederinin ateşinden gam damgası vardı."

²⁹¹ "Hüsrev isteğini Şirin'in dudaklarından heyecanla aldı. Dağı Ferhad kazdı ve la'li Perviz buldu."

970 Medhî-i Gelibolî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Yapmağa kaçır-ı ğam-ı mihneti Ferhâda sebeb

‘Işık-ı Şîrîn-i cefākâra binâ`endür hep

971 [???

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Küh-ken şüret-i Şîrîn çü be-dîdî der-ḥ`âb

Küh-râ tâ kemer ez-girye neşendî der-âb²⁹²

کو ممکن صورت شیرین جو بدیدی در خواب
کود را تا کمرا از گریه نشاند در آب

[52a]

972 H`acû Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Her ki Mecnûn nîst ez-aḥvâl-i Leylî gâfilest

V`ân ki Mecnûn-râ be-çeşm-i ‘aql bîned ‘âkılest²⁹³

هر که مجنون نیست از احوال لیلی غافل است
و آنکه مجنون را چشم عقل بنده اقل است

973 Melek Ahmed Mu‘ammâyî

[mef`ülü fâ‘ilâtü mef`îlü fâ‘ilün]

Şad kışşa ger zi-Leylî vü Mecnûn rivâyetest

Mâ-râ ḥadîş-i ‘ışık-ı to ĩnhâ ḥikâyetest²⁹⁴

صد قصه که ز لیلی و مجنون روایت است
ما را حدیث عشق تو انبیا حکایت است

970 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

971 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

²⁹² “Kuhken, uykuda Şirin’in yüzünü gördüğünde ağlayarak dağı beline kadar suyla dolduruyordu.”

²⁹³ “Mecnun olmayan kimseler Leyla’nın ahvalinden gâfildirler. Mecnun’u akıl gözü ile gören kişiler akıllıdır.”

²⁹⁴ “Yüzlerce destan Leyla ve Mecnun’dan hikaye etseler bile bunların hepsi masaldır. Bize senin aşkının sözü yeter.”

974 [???

[mef' ūlū mefā' ilūn mef' ūlū mefā' ilūn]

Ger Kūh-ken-i bī-dil fāriḡ zi-dil ü dīnest

‘Aybeş ne-tevān kerdēn dīvāne-i şīrīnest²⁹⁵

کرگو کهن بی دل فارغ ز دل دین است
عیشش نتوان کردن دیوانه شیرین است

975 Emīr Vālihī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Mecnūn be-gūşe zi-cefā-yı zemāne reft

Dīvāneeş maḥvān ki besī 'āqılāne reft²⁹⁶

مجنون بگوشه ز جفای زمانه رفت
دیوانه اشس محو آنکه بس عاقلانه رفت

976 Nuṭqī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Mecnūn ki dil zi-nāle-i ü cūş mīgirift

Ger mīşenīd nāle-i men gūş mīgirift²⁹⁷

مجنون که دل ز ناله او جوش میکرد
گرمی شنید تا له من گوش میکرد

977 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Gerçi Leylī devlet-i ḥüsn-i belā-engīz yāft

Germī-i bāzār-ı ḥüsn ez-ışk-ı Mecnūn nīz yāft²⁹⁸

گرچه بیلی دولت حسن بلا انگیز یافت
گرمی بازار حسن از عشق مجنون نیز یافت

²⁹⁵ “Eğer âşık Kuhken gönülden de dinden de uzaklaşmışsa ona sitem edemeyiz çünkü o, Şirin’in delisidir.”

²⁹⁶ “Feleğin siteminden bir köşeye giden Mecnun’a deli deme çünkü o çok akıllıca gitti.”

²⁹⁷ “Gönül inlemesinden ıztıraba düşen Mecnun eğer benim inlememi duysaydı kulaklarını kapatırdı.”

²⁹⁸ “Gerçi ki Leyla bela çıkaran güzellik devletini buldu ama güzellik pazarının revacını Mecnun’un aşkından buldu.”

978 Hümâyün Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Men ü Mecnün dü ğarībīm ki gam şādī-i māst
Her ki ĩn nükte ne-dānest ne ez-vādī-i māst²⁹⁹

من و مجنون دو غیریم که غم شادی ماست
هر که این نکته ندانست نه از وادی است

979 H̄ayretī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

H̄iç Mecnün der-cihān vīrāne'i çun men ne-dāşt
Īn kühen vīrāne hem dīvāne'i çun men ne-dāşt³⁰⁰

هیچ مجنون در جهان ویرانه چون من نداشت
این کهن ویرانه هم دیوانه چون من نداشت

980 Mişālī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Kaşd eyle dilā olmağa ser-dār-ı maḥabbet
Mecnün gibi konuşun dir iseñ başuña devlet

981 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Piş-i mā kışsa-i Ferhād ser-ā-ser suḥenest
Raḥne-i der-dil-i ū her ki koned Kūh-kenest³⁰¹

پیش ما قصه فرهاد سر آ سر سخنت
راهنه در دل او هر که کند کوه کنست

²⁹⁹ “Ben ve Mecnun iki ğarībınız ki gam bizim sevincimizdir. Bu nükteyi bilmeyenler bizim vadimizden değildir.”

³⁰⁰ “Dünyada hiç bir Mecnun’un benimki gibi harabesi yoktu. Bu eski harabenin de benim gibi bir delisi yoktu.”

³⁰¹ “Bizim yanımızda Ferhad’ın hikayesi başdan başa sözdür. Onun gönlünde kendisine yol açan herkes Kuhken’dir.”

982 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ferhād-şifat kūh-ı ğamem ber-dil ez-ānest

Kān Ĥusrev-i Şirīn eger bā-digerānest³⁰²

فرهاد صفت کوه عجم بردل از نشت
کان خسرو شیرین اگر باده کرانست

983 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Mecnūn-ı rāh-ı ıŝķam ü dil hādī-i menest

Menşūr-ı ı āŝıķ-ı ĥaķ-ı āzādī-i menest³⁰³

مجنون راه عشقم و دل هادی منست
منشور عاشق خط آزادی منست

984 Şāliķ Rāst

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Kūh-ken ŝeb heme ŝeb ser-be-ser-i ĥārā dāŝt

Ĥāleŝ in būd velī der-dil-i ŝirīn cā dāŝt³⁰⁴

کوه کن شب همه شب سر به سر خارا داشت
خالش این ولی درد شیرین جا داشت

985 Āŝafī Rāst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ferhād be-şūret dil ĥod dāde tesellīst

Şirīn ki reved cānib-i ū şūret ü ma' nīst³⁰⁵

فرهاد بهررت دل خود داد و تسلیست
شیرین که رود جانبا و صورت به نیست

³⁰² "Hüsrev'in Şirîn'i başkalarıyla olduğu için Ferhad gibi gönlümde keder dağı var."

³⁰³ "Aşk yolunun mecnunuyum ve gönül benim yol gösterenim. Âşıklık fermanı benim özgürlüğümün hattıdır."

³⁰⁴ "Kuhken her gece başını sert taşlara koyuyordu. Onun ahvali böyleydi ama Şirîn'in gönlünde yeri vardı."

³⁰⁵ "Ferhad resimle gönlünü avutuyordu. Şirîn ona giderse hem şekil hem mana olacak."

986 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Pây-ı Mecnûn ne-hemîn silsile-i sevdâ dâşt

Her ki dîvâne şod in silsile-râ ber-pâ dâşt³⁰⁶

پای مجنون نه همین سلسله سواد داشت
هر که دیوانه شد این سلسله را برپا داشت

987 [???

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Pîş-i mâ Mecnûn eger ders-i cünûn h̄āned revâst

Z'ân ki der-dîvānegî üstâd-ı ü şâkird-i mâst³⁰⁷

پیش با مجنون اگر درس مجنون خواند و راست
ز آنکه در دیوانه کی استاد داشت کز آنست

988 Emîrek Hâkîm-i 'Acem-zâde

Mecnûn ki çi kesest ü Kûh-ken kîst

Der-ı ışk-ı bütân menem ü diger nîst³⁰⁸

مجنون که چه کست و کوه کن کبست
در عشق بنان منم و دیگر نیست

989 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Zi-hicrân gerçi Mecnûn-râ çü nâfe dil pür ez-hūnest

Haṭâyî nîst Leylî-râ günâh ez-baht-ı Mecnūnest³⁰⁹

ز حیران که چه مجنون را چون نافع دل پر از خوست
خطای نیست لیلی را گناه از باخت مجنونست

³⁰⁶ "Bu sevda zinciri sadece Mecnun'un ayağında değildi, her deli olanın ayağında bu zincir vardı."

³⁰⁷ "Eğer Mecnun bizim yanımızda delilik dersini okusa yakışır. Çünkü delilikte onun ustası bizim öğrencimizdir."

³⁰⁸ "Mecnun ve Kuhken de kim oluyor! Güzel sevgililerin aşkında sadece ben varım ve başkaları (bu konuda) hiçtir."

989 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁰⁹ "Ayrılıktan Mecnun'un gönlü ceylan göbeği gibi kanla dolu. Leyla'nın hiç bir suçu yok ve günah Mecnun'un bahtındadır."

990 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Her bün-i hâr ki ü ser-zede ez-hâmünest

Âbeş ez-âbilehâ-yı kâdem-i Mecnünest³¹⁰

هر بن خار که او سرزده از هامونست
آبش از ابله‌های قدم مجنونست

991 [???

[mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Bâ-men me-gû ki kışsa-i Mecnün cinân güzêşt

Bişnev hâdiş-i derd-i men in dem ki ân güzêşt³¹¹

با من مگو که قصه مجنون جان گذشت
بشنو حدیث درد من این دم که آن گذشت

992 [???

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Çun Kûh-ken bâ-Bî-sütün goftem tevânem râz goft

Tâkat ne-büdeş kûh-râ harfî ki goftem bâz goft³¹²

چون کوکن با بیستون گفتم تو انم راز گفتم
طاقت نبودش کوه را حرفی که گفتم باز گفتم

[52b]

993 Sulţân Selîm-i Evvel Fermâyed

[mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mecnün libâs-ı Ka'be siyeh dîd ü hâl kerd

Ân-râ sevâd-ı hâne-i Leylî hayâl kerd³¹³

مجنون لباس کعبه سیاه دید و حال کرد
آن را سواد خانه لیلای خیال کرد

990 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³¹⁰ "Çölllerden çıkan her dikenli çalının suyu, Mecnun'un ayaklarının su kabarcıklarındandır."

991 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³¹¹ "Bana Mecnun'un hikayesinin nasıl geçtiğini anlatma. Şu an benim derdimin hikayesini dinle çünkü o (Mecnun'un hikayesi) geçti."

992 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³¹² "Kuhken gibi sırrımı Bî-sütun'a söyleyebilirim demiştim ama dağın takatı yoktu ve söylediğim sözü yine söyledi."

³¹³ "Mecnun, Kabe'nin örtüsünü siyah görünce, onu Leyla'nın gözünün siyahlığı zannetti ve keyiflendi."

994 Dehkî

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün duhân-ı âh-ı siyeh dîd ü hâl kerd
Miskîn kemend-i Leylî-i zülfi hayâl kerd³¹⁴

مجنون دھان آہ سیہ دید حال کرد
مسکین کمند لبلی زلفی خیال کرد

995 Vaşfi

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün qabā-yı Ka' be siyeh dîd ü hâl kerd
Miskîn meger ki hayme-i Leylî hayâl kerd³¹⁵

مجنون قبا کی کعبہ سیہ دید حال کرد
مسکین مگر کہ نیمه و میل خیال کرد

996 Āşafî

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün nazār be-sünbül-i şūrîde-hâl kerd
Āşufte bûd çurre-i Leylî hayâl kerd³¹⁶

مجنون نظر به سنبول شوریہ حال کرد
اشفته بود چرّه لبلی خیال کرد

997 Esîrî

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün libās-ı Ka' be siyeh dîd ü hâl kerd
Güyā pelās-ı hāne-i Leylî hayâl kerd³¹⁷

مجنون لباس کعبہ سیہ دید حال کرد
گویا پلاس خانه و لبلی خیال کرد

³¹⁴ "Mecnun, ah dumanının siyahlığını görüp zavallı Leyla'nın saçının kemendi zannetti ve keyiflendi."

³¹⁵ "Mecnun, Kabe'nin örtüsünü siyah gördü ve zavallı, Leyla'nın çadırı zannetti ve keyiflendi."

³¹⁶ "Mecnun, perişan hâlli sümbüle baktı; kırgındı, Leyla'nın saçını zannetti."

³¹⁷ "Mecnun, Kabe'nin elbisesini siyah gördü ve keyiflendi. Galiba Leyla'nın evinin çulu zannetti."

998 Nūrī

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün resân be-gerden-i hod dîd ü hâl kerd
Güyâ ki tāk-ı ebrü-yı Leylî hayâl kerd³¹⁸

مجنون رسن بگردن خود دیدن کرد
کویا که طاق ابروی لیلی خیال کرد

999 Şeyh Necm

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün be-bâğ reft ü nazâr ber-nihâl kerd
Servî be-dîd ü kâmet-i Leylî hayâl kerd³¹⁹

مجنون بیابان رفت و نظر بر نهال کرد
سروی بدید و قامت لیلی خیال کرد

1000 [???

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün sefîde-i seherî dîd ü hâl kerd
Miskin şu' â' -ı tâl' at-ı Leylî hayâl kerd³²⁰

مجنون سفیده شیری دید و حال کرد
مسکین شعاع طلعت لیلی خیال کرد

1001 Fethî

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün şikeste kâse-i hod dîd ü hâl kerd
Ma' lüm-ı mâ ne-şod ki çi ma' nî hayâl kerd³²¹

مجنون شسته کاسه خود دید و حال کرد
معلوم ماندم که چه معنی خیال کرد

³¹⁸ "Mecnun kendi boynunda ipi gördü ve keyiflendi. Galiba (o ipin) Leyla'nın kaşının kavsi (olduğunu) hayâl etti."

³¹⁹ "Mecnun bahçeye gitti ve fidana baktı. Bir serviği gördü ve Leyla'nın boyunu hayâl etti."

³²⁰ "Mecnun, sabah beyazını gördü ve zavallı, Leyla'nın yüzünün ışığı zanetti ve keyiflendi."

³²¹ "Mecnun kendi kırık kasesini gördü ve keyiflendi. Neyi hayal ettiği de bizce anlaşılmadı."

1002 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn māst dīd ġazālī vü ḥāl kerd

Ḥayrān-ı çeşm-i ū şod ü Leylī ḥayāl kerd³²²

مجنون مست دید غزال و حال کرد
 حیران چشم او شد و بلی خیال کرد

1003 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn çü berķ dīd şeb-i tīre-ḥāl kerd

Miskīn çerāġ-ı ḥāne-i Leylī ḥayāl kerd³²³

مجنون چو برآ دید شب تیره حال کرد
 مسکین چراغ خانه بلی خیال کرد

1004 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn şenīd ġulgule-i ebr ü ḥāl kerd

Miskīn şadā-yı nāḩa-i Leylī ḥayāl kerd³²⁴

مجنون شنید غلغله ابر و حال کرد
 مسکین شادای ناه بلی خیال کرد

1005 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn sevād-ı dīde-i ḥod dīd ü ḥāl kerd

Miskīn be-ḥāl-i fitne-i Leylī ḥayāl kerd³²⁵

مجنون سواد دین خود دید و حال کرد
 مسکین بحال فتنه بلی خیال کرد

[53a]

1006 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn şenīd nāle-i zārī vü ḥāl kerd

Bāng-ı derā-yı maḩmil-i Leylī ḥayāl kerd³²⁶

مجنون شنید ناله زاری حال کرد
 بانگ درای محمل بسی خیال کرد

³²² "Mecnun, sarhoş bir ceylanı gördü ve keyiflendi. Onun gözüne hayran oldu ve Leyla'yı hayal etti."³²³ "Mecnun, karanlık gecede şimşegi görünce hoş oldu. Zavallı, onu Leyla'nın evinin lambası zanetti."³²⁴ "Mecnun, bulutların gürültüsünü duydu ve hoş oldu. Zavallı, (bu gürültüyü) Leyla'nın devesinin sesi zannetti."³²⁵ "Mecnun kendi gözünün siyahını gördü ve zavallı, Leyla'nın fitne benini hayâl etti ve hoş oldu."

1007 Lāmi'î

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün der-âyine ruḥ-ı ḥod dîd ü ḥâl kerd

Miskîn sevâd-ı turre-i Leylî ḥayâl kerd³²⁷

مجنون در آینه رخ خود دید و حال کرد
مسکین سواد طره لیلی خیال کرد

1008 [???

gg[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün zi-zevk bî-ḥaber üftâde-ḥâl kerd

Leylî ḥadiş-i 'ışk zi-Mecnün su 'âl kerd³²⁸

مجنون زد و ف بی خبر افتاده حال کرد
لیلی حدیث عشق ز مجنون سوال کرد

1009 Kāmî

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün zi-fikr-i nükte-i mevḥüm ḥâl kerd

Güyâ dehân-ı nâzük-i Leylî ḥayâl kerd³²⁹

مجنون ز فکر نقطه موهم حال کرد
گویا دهان نازک لیلی خیال کرد

1010 Sulṭân Selîm

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün-ı deşt ü şaḥne-i virâne mîresed

Ṭıflân-ı şehr müjde ki dîvâne mîresed³³⁰

مجنون دشت و صحنه درانه میرسد
طغیان شهرم زده که دیوانه میرسد

³²⁶ "Mecnun, sızılı bir inleme duydu ve Leyla'nın mahmilinin çanının sesi zannederek keyiflendi."

³²⁷ "Mecnun, aynada kendi yüzünü gördü ve zavallı, Leyla'nın saçının siyahlığı zannederek keyiflendi."

³²⁸ "Mecnun, zevkten habersiz düştü ve sevindi. Leyla, aşk hikâyesini Mecnun'dan sordu."

³²⁹ "Mecnun, hayâlî bir noktanın düşüncesinden hoş oldu, sanki Leyla'nın ince ağzını hayâl etti."

³³⁰ "Çöllerin Mecnun'u ve harabelerin gece muhafızı geliyor. Şehrin çocukları, (size) müjde ki bir deli geliyor."

1011 Āşafî

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Mecnün be-giryе goft çü mäh-1 girifte dîd
Leylî siyâh hâne meger ber-felek keşîd³³¹

مجنون بگریه گفت جرماه گرفته دید
لیلی سیاه خانه مگر فلک کشید

1012 Yümni Fermâyed

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Küh-kenlik bu cihân içre olaldan aña ad
Husrevâ sikke-i mermer de kazıdur Ferhâd

1013 Zârî

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Tamâm itdi bu yolda fenn-i ' ışkı şanmañuz Ferhâd
Çıkarıdum küh-kenlik râhını başa benem üstâd

1014 Bâkî

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Küh-1 ' ışkıında olurıdum Ferhâd
Acıyup eylese Şîrîn lebi dâd

1015 Necâtî

[*mef' ulü mefâ' ilün fe' ulün*]

Hîç oñmadı ' ışk işinde Ferhâd
Oñmaduğ olur imiş ekşer üstâd

³³¹ "Mecnun, tutulan ayı görünce, "Yoksa Leyla hapishanesini feleğe mi götürdü?" diye ağladı."

1015 *Necâtî Beg Divanı*, G 52/1, s. 176.

a: hîç oñmadı] şâd olmadı, *Necâtî Beg Divanı*.

b: oñmaduğ olur imiş ekşer] meşhür durur ki oñmaz, *Necâtî Beg Divanı*.

1016 Dervîş ‘Ömri

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Eylemez müjde-i vaşlıyla anı Şîrîn yād
 Kānķı taş katı ise başına ursun Ferhād

1017 La‘lî-i Kāyşeri

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Bileydi hâlet-i ‘ışķ ile şeydâlıkıların Ferhād
 Beni küh-ı belâda idinürdi kendüye üstād

1018 Meylî-i Ğalaṭavî

[mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün]

Ṭaş kesmek ile yāruñ vaşlın diler ol nā-şād
 Kūhsār-ı maḥabbetde şîrîn kişidür Ferhād

1019 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bî-kesem üftāde çun Mecnūn be-şahrā nā-murād

Hem-demi kerdem ne-mîkerded be-ğayr ez-gird-bād³³²

بی‌کسم افتاده چون مجنون بخواه نامر آد
 همدمی کردم نمی‌کردم بغیر از گرد باد

[53b]

1020 Serverî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Her şadā k’ez-Kūh-kenden tîşe-i Ferhād dād

Dād ĩn ma‘nî ki ez-bî-dād-ı Şîrîn dād dād³³³

هر صد از کوه کنده تیشه فرهاد داد
 داد این معنی که از بیدار شیرین داد داد

³³² “Kimsesizim. Mecnun gibi isteğime ulaşmadan çöllere düştüm, etrafımda kasırgadan başka arkadaş dolaşmıyor.”

³³³ “Ferhad’ın baltası, dağı kazarken çıkardığı her seste Şîrîn’in siteminden söyleyerek bu mananın hakkını verdi.”

1021 Fikrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

İrişmese baña Mecnûn u Ferhâd
Gider görmezler idi pîr [ü] üstâd

1022 Şânî Fermâyed

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Dağlar nâle kılpup tîşeler itdi feryâd
Virdüğinde ğam-ı Şîrîn ile cânın Ferhâd

1023 Ümidî Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Revâ mı Bî-Sütûnda eyleyüp dâd
O şîrîn şekli yaza țaşa Ferhâd

1024 Hâdî Fermâyed

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Nâm-ı Şîrîni añup kılmaya yâd
Seni bu hüsne görürse Ferhâd

1025 Veysî Çelebi Fermâyed

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Bî-Sütûn-ı ğamı ben âh ile itdüm ber-bâd
Varuban tîşesini başına çalsun Ferhâd

1025

b: Mısradaki “varuban” kelimesinin üstüne “yine ol” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1026 **Maḳālī-i Merḥūm**

[*mefā'īlūn mefā'īlūn fe'ūlūn*]

Dil-i Şīrīnūm urdı ' ışğa bünyād

Gören didi iş oñsun işte Ferhād

1027 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳīr**

[*mefā'īlūn mefā'īlūn fe'ūlūn*]

Dil-i Mecnūnum urdı ' ışğa bünyād

Baña didi görenler işte Ferhād

1028 **Bāḳī**

[*fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn*]

Bulmaḳ isterdi ' ışğ içinde murād

Yār-ı Şīrīn degil midür Ferhād

1029 [???

[*fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn*]

Ḥāne-i ' ışğı ben itdüm bünyād

Ṭaşını yondı egerçi Ferhād

1030 **Ḳādirī Efendi**

[*mefā'īlūn mefā'īlūn fe'ūlūn*]

Benem ' ışğ ehline ' âlemde üstād

Ne Mecnūndur benüm yanumda Ferhād

1027

b: Nüşhada önce “disün” ve “usta” şeklinde yazılan kelimelerin üzeri çizilerek “didi” ve “işte” olarak düzeltilmiştir.

1028 *Bâkî Divanı*, G 36/1.

1031 **Dehkī-i ‘Acem**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Bī-sütün nāle-i zārem çü şenīd ez-cā şod
Kerd feryād ki Ferhād-ı dīger peydā şod³³⁴

بی ستون ناله زارم چو شنید از جا شد
کرد فریاد که فریاد دیگر پیدا شد

1032 **Hecrī**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bes ki Mecnūn ez-ğam-ı Leylī figān bisyār kerd
Āhūyān-ı deşt-rā ez-efgān-ı ħod bī-dār kerd³³⁵

بس که مجنون از غم بلی قغان بسیار کرد
آهویان دشت را از قغان خود بیدار کرد

1033 **Helākī-i İmām**

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ulün]

Gönül kim Bī-Sütūnda urdı bünyād
Gören didi iş olsun işte Ferhād

[54a]

1034 [????]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kes çü Ferhād-ı belā-keş der-cihān ğamgīn ne-şod
Hergizeş çun buse rūzī ez-leb-i şīrīn ne-şod³³⁶

کس چو پناه و بلاکش در جهان نگوید
هرگز نشنود روزی از لب شیرین نشد

³³⁴ “Bī-sütün, sızılıtlı inleyişimi görünce yerinden koptu. Bir bağırdı ki yine bir Ferhad ortaya çıktı.”

³³⁵ “Mecnun, Leyla’nın gamından o kadar çok figan etti ki onun figanından ovaların ceylanları uyandı.”

³³⁶ “Dünyada belaya düşen Ferhad gibi hiç kimse gam çekmedi. Çünkü hiç bir zaman Şirin’in dudaklarından bir öpücük onun nasibi olmadı.”

1035 [???

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Her çend k'ez-telhî-i ğam Ferhâd-ı miskîn küşte şod *هر چند که تلخی غم فرما دمسکین کشته شد*
 Ū-râ besest in Husrevî k'ez behr-i şîrîn küşte şod³³⁷ *اورا بس است این خسروی که به شیرین کشته شد*

1036 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hoşā hâl-i dil-i Mecnûn ki çun rûsvâ-yı merdüm şod *خوشا حال لبخون که چون رؤسوی مردم شد*
 Libâs-ı nîstî ber-ser-keşîd ü ez-miyân güm şod³³⁸ *لباس نیستی بر سر کشید و از میان گم شد*

1037 Mu' ammâ be-Nâm-ı Nūḥ

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mâh-ı Leylî-şîfatam çun be-sefer bîrûn şod *ماه بلی صفتم چون بسفر بیرون شد*
 Sûḥt ez-gam-ı dil-i mecrûḥ men-i Mecnûn şod³³⁹ *سوخست از غم دل مجروح من بخون شد*

1038 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şîve-i hûbî-i Leylî heme kes çun dâned *شیوه خوبی بلی همه کس چون داند*
 Hâletî hest coz ez-ḥüsn ki Mecnûn dâned³⁴⁰ *حالی هست جز از حسن که بخون داند*

³³⁷ "Zavallı Ferhad kederinden öldü ama bu Husrevlik ona yeter ki Şirin için öldü."

³³⁸ "Ne hoş Mecnun'un hali ki milletin rüsvası oldu; yokluk elbisesini giydi ve ortadan kayboldu."

³³⁹ "Benim Leyla sıfatlı ayım yolculuğa çıktığında, ben Mecnun'un yaralı gönlünün kederinden yandı."

³⁴⁰ "Leyla'nın güzelliğinin işvesini herkes biliyor. Güzellikten başka haletler de vardır ki (bunları ancak) Mecnun biliyor."

1039 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāḩa çun der pīş-i Leylī nāle-rā efzün koned

Mīzened zānū vü ' arz-ı miḩnet-i Mecnün koned³⁴¹

ناده چون در پیش لالی را افزون کند
میزند زانو و عرض محنت مجنون کند

1040 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ān ne berg-i lāle k'ender Bī-sütün üftāde būd

Tīşe-i Ferhād-ı miskīn ğarḩ-ı ḩün üftāde būd³⁴²

آن نه برک لاله کاند چیسون افتاده بود
تیشه فرهاد مسکین غرق خون افتاده بود

1041 [???

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Her cā ki nām-ı Mecnün yā Kūh-ken ber-āyed

Zīşān dīĝer ne-gūyend çun nām-ı men ber-āyed³⁴³

مرجا که نام مجنون یا کوه کن بر آید
زیشان دیگر نگویند چون نام من بر آید

1042 Nişārī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-ḩarf-ı vādī-i Leylī ne gird-bād ber-āmed

Ki āh ez-dil-i Mecnün-ı nā-murād ber-āmed³⁴⁴

ز طرف وادی نیلی نه گرد باد بر آید
که آه از دل مجنون نامر اد بر آید

³⁴¹ "Deve, Leyla'nın yanında inlemesini artırıyor, diz çöküyor ve (ona) Mecnun'un mihnetini arz ediyor."

³⁴² "O, Bf-sütün'da yatan lalenin yaprağı değildir belki de zavallı Ferhad'ın kanlar içinde yatan baltasıdır."

³⁴³ "Mecnun veya Kuhken'in adlarının çıktığı (meşhur oldukları) yerlerde artık onlardan bahsetmezler çünkü benim adım ortaya çıkmıştır."

³⁴⁴ "Leyla'nın vadisi tarafından gelen hortum değildi belki muradına ulaşamamış Mecnun'un gönlünden çıkmış āh idi."

1043 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şevk-i Leylî be-cefâ ez-dil-i Mecnûn ne-reved

Ey perî-rû zi-dilem mihr-i to bîrûn ne-reved³⁴⁵

شوق یللی بچن از دل مجنون نرود
ای بری روزدم مهر تو بر من نرود

1044 [???

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Dâstân k'ez hecr-i Leyl-i behr-i Mecnûn besteend

Hâsb-i hâl-i men boved ber-dîgerî çun besteend³⁴⁶

داستان کز بجز یللی بجز مجنون بسته اند
حساب حال من بود بر دیگر من بسته اند

1045 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Be-her hâkî ki Mecnûn-ı belâkeş sâye endâzed

Zamâne hâk-i û-râ hemçü men dîvâneî sâzed³⁴⁷

بهر خاک که مجنون بلاکش سایه اندازد
زمانه خاک او را همچو من دیوانه سازد

1046 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Eger ez-girye-i Ferhâd küh u deşt hāmûn şod

Pelâs-ı hayme-i Leylî siyâh ez-âh-ı Mecnûn şod³⁴⁸

اگر از کزیده فرهاد کوه و دشت بامون شد
پلاس خمیده یللی سیاه از آه مجنون شد

[54b]

³⁴⁵ "Leyla'nın şevki, cefâ ile Mecnun'un gönlünden çıkmaz. Ey peri yüzlü, senin sevgin gönlümden çıkmaz."

³⁴⁶ "Leyla'nın ayrılığında Mecnun için yazılan hikaye aslında benim hasbihâlimdir ki başkalarına bağlamışlar."

³⁴⁷ "Felek, belalı Mecnun'nun gölge saldı her toprağı benim gibi deli eder."

1046 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁴⁸ "Eğer Ferhad'ın ağlamasından dağ ve ova çöl oldu. Leyla'nın çadırının kilimi Mecnun'un ahından karardı."

1047 **Figânî Oldı Selmânı Zamānuñ** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Mecnün gibi diyâr-ı gamuñ pādşāhıyuz

‘Işk illerinde şāh-ı belānuñ penāhıyuz

1048 **Ve lehu**

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Deşt-i gamda gördüğüm Mecnün-ı nā-şād eylemez

İtdüğüm kârı belâ deştinde Ferhād eylemez

1049 **Ehl-i Nazmuñ Muḥlişî Bir Şâ'ir-i Mümtâzıdur** [*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

[*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

Yine bir saçları Leyliye henüz meftūnuz

‘Aqlumuz başumuza geldi dimeñ Mecnūnuz

1050 **Celāsîn Şâ'ir -i Mergüb Tiġî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Tişe-i seng-i belāya baş tütmağ kārumuz

Bî-Sütün-ı ‘ışkda Ferhāddur ser-dārumuz

1051 [???

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Vādî-i miḥnetde Mecnün-ı belâ-keş pîrümüz

Ḥalka ḥalka turre-i Leylî vü şān zencîrümüz

1047 *Figânî Divanı*, G 31/1.

1048 *Figânî Divanı*, G 34/1.

1052 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳays-ı nâ-şād ile kim Kūh-kene yāruz biz

İşini başa iletmiş bir iki varuz biz

1053 'Azizî-i Merhūm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-kendür şanmañuz ancak hemân ser-bāzumuz

Biz de serdengeçdiyüz 'ışk olalı dem-sāzumuz

1054 Faḳirî Fermāyed

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ferhād ḳazdı sikke-i seng-i mezārumuz

Mecnūn 'aceb mi olsa bizüm türbe-dārumuz

1055 Hüdāyî Oldı Selmānı Zamānuñ *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geçdi Mecnūn 'ışkdan geçmez dil-i dīvānemüz

Ellerūñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz

1056 Sebzî-i A' mā

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tā ki o Leylīveşūñ 'ışkı ile dīvāneyüz

'Ālem içre Ḳays-ı pür-sevdā gibi efsāneyüz

1057 Sâ'î Çelebi

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şîrîn görünmese bize ol la' li kandumuz

Ferhâdveş helâk iderüz kendü kendümüz

1058 Şânî-i Merhûm

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Vādî-i gam kühin isterken dil-i nâ-şādumuz

Ey saçı Leylî göre Mecnûna çıkdı adumuz

1059 Şânî-i Merhûm

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Yarı taşvîr itmesün naqqâş ben nâ-şâdsuz

Yazmadı Mani o Şîrîn şüreti Ferhâdsuz

[55a]

1060 Selîkî Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Anuñçün murğ Mecnûn başı üstinde mekân eyler

Ki küy-ı Leylî hâşâ kendü kendin âşyân eyler

1061 Yahyâ-yı Merhûm

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mecnûn-ı ışkı lüle gibi tağa şaldılar

Hem tağa hem benefşe gibi bâğa şaldılar

1062 **Dānişī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nağşını Ferhād Şīrīnün ki taḥrīr itdiler
Ehl-i ' ışkuñ ḥālını sen şāha taşvīr itdiler

1063 **Şemsī Paşa**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni Mecnūn bilürler ḥālet-i Leylī[yi] bilmezler
Çekerler bend-i zencire nedür sevdāyı bilmezler

1064 **Ḳādiri Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā Ferhād [u] Mecnūn kışşası hep ḥasb-i ḥālümdür
Oқınan dāstān-ı ' ışk-ı Vāmıq kıl ü ḳālümdür

1065 **' Azizi Beg**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni Mecnūn-ı ser-gerdān iden Leylī-' izārumdur
Beni āşüfte vü şeydā kılan zülf-i nigārumdur

1066 **Hilālī-i Merḥūm**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnūnı gör ki deşt-i belā pādişāhıdur
Ḥayme ḥabāb-ı eşki ' alem dūd-ı āhıdur

1067 **Helākī-i İmām**

[mef̄ ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün cihānda mülk-i gamuñ pādşāhidur

Dūd-1 siyāhı tuğ ü ' alem sūz-1 āhidur

1068 **Şabri-i Merhūm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Varup Mecnün gibi tağa düşersem n'ola vādīdür

Ġam-1 hecr ile āh itmek vişāl-i yāra bādīdür

1069 **Cemālī-i Merhūm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ser-i Mecnūnı Leylī gördi didi kuş yuvasıdur

Terahhūmdan degüldür ol da bir leylek kızāsıdur

1070 **Cevherī Efendi**

[mef̄ ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Aldanma naqş-1 hüsnuñe h'āb-1 hayāldür

Leylīden örnek al ki bu bir dest-māldür

1071 **Rahmī Efendi Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şeh-i ' ışk olalı Mecnūna derd ü ğam sipāhīdür

Görinen āşyān başında anuñ tēc-1 şāhīdür

1072 **Belîgî Râst**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Cihânda küh-kenlik şan' atı Ferhâda gelmişdür

Şadâ-yı tîşesinden tağlar feryâda gelmişdür

1073 **Zâtî Raḥime'llâh**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Didiler sende yoḡ ol tâc-ı Mecnûn kuş yuvasıdur

Didüm kim dâ'im olmaz ol da bir leylek kaçâsıdur

[55b]

1074 **Zâtî-i Merḥûm**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Vādî-i 'ışık içre Vâmık şanmañuz ġam-dîdedür

Mihnet-i Leylî ile Mecnûn hele vādîdedür

1075 **Vâlihi-i Üskübî**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ġarḡ-ı seyl-âb-ı belâ bir Vâmık-ı ġam-dîdedür

Himmetin hâric degül Mecnûn ço ya vādîdedür

1076 **Ḥayâlî-i Merḥûm**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Bî-Sütünüñ lâlesin görseñ nazâr Ferhâdadur

Mürde-i 'ışkı öli şanmañ gözi dünyâdadur

1073 *Zâtî Divanı*, G 256/1, s. 256.

b: dâ'im] yendek, *Zâtî Divanı*.

1077 Sipāhī Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Beni Ferhād iden şeb-dīz-i zülf ü kıadd-i mevzūndur

Velī ey Hüsrev-i şirīn-zebān ol hadd-i gülgūndur

1078 Sipāhī-i Dīger [...]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Eyā Leylī gamuñla hayretüm andan çok efzūndur

Benüm aşrumda gelse sen dimezdün Kıaysa Mecnūndur

1079 Fūrūgī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

O şirīn-leb bu ben Ferhādın añmaz dādum andandur

Kulağı nālemi gūş eylemez feryādum andandur

1080 Nev'ī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Maħabbetden ğaraz şanmañ ki Kıays [u] Vāmık olmağdur

Hüner bir hālet ile vaşl-ı yāra lāyık olmağdur

1081 Derviş 'Ömri

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün]

Taş keser Ferhād Şirīne hünerverlik midür

Başdan çıkmak ya bir avret için erlik midür

1082 **Ḥaydar Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dil-i Mecnün gibi her lālenüñ kim bağı yanıkdur

Meger var ise ey Leylī-' izārum saña 'āşıkdur

1083 **İshāk-ı Merhūm Fermāyed**

[mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün ğam-ı maḥabbet-i 'ışkı neden bilür

Bu bir belā durur bunı şāhum çeken bilür

1084 **Şabri-i Merhūm**

[mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cān virdi şanma Qays yatup eyledi ḥuzūr

Benden şoruñ firāk elemin ol daḥı uyur

1085 **Emri-i Merhūm Fermāyed**

[mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ferhād-ı küštenüñ kefeni cism-i zārıdur

Küh-ı belāda vādī-i miḥnet mezārıdur

1086 **Cāmī Efendi**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Maḥabbet şāhıyam ḥaymem ḥabāb-ı eşk-i gülgündür

Yanumda pehlevān-ı pāy-ı taḥtum şimdi Mecnündür

1087 Ğazālī Deli Birāder

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Mecnūn ki belā deştini geşt itdi ser-ā-ser

Ğam-hāneme geldi didi hālūñ ne Birāder

1088 [???

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Me-gū hikāyet-i Mecnūn me-h'ān fesāne-i dige

Ĥadiş-i mā vū to ūftād der-miyāne-i dige³⁴⁹

مکوحکایت مجنون مخوان فسانه ذکر
حدیث ما تو افتاد در میان ذکر

1089 'Ahdī-i 'Acem

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Şağın Mecnūnı şanmañ merd-i meydān-ı maḥabbetdür

O bir ' avret zebūnı olmış erlik aña töhmetdür

1090 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

İtmesün Mecnūn [u] Ferhād ' ışk evcinde iftiḥār

Dostum merdüddur zen-pārelikle iştihār

[56a]

1091 Ḥayālī Fermāyed

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Vāqı' amda dün gice Ferhādı gördüm dād ider

Åh Şirinüm diyü gögsün dögüp feryād ider

³⁴⁹ "Mecnun'un hikāyesini söyleme ve başka efsane okuma. Artık seninle bizim hikāyemiz ortaya çıktı."

1089 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1090 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1092 Necâtî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ṭağları Ferhād anuñçün yirlere yek-sân ider
Kim ğam-ı Şîrîn içün dâ'im yile[r] efgân ider

1093 Ḥayâlî Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dimeñ Mecnûnı' ilm-i' ışkı tekmi̇l itdi kāmildür
Benüm yanumda nesne bilmez ol dīvāne cāhildür

1094 Bâkî Çelebi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Gönül tekmi̇l-i fenn-i' ışk iden üstād-ı kāmildür
Anuñ yanında kimdür Kūh-ken Mecnūn ne cāhildür

1095 Fuzūlî-i Merḥūm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Beni zıkr itmez il efsāne-i Mecnūna mā'ildür
Ne beñzer ol baña derdi anuñ taqrîre kâ'ildür

1096 Şun'î-i Gelibolî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dimesünler dil-i Mecnūna o bir tağ eridür
Derd ile ger ide bir āhı o çok tağ eridür

1092 *Necâtî Beg Divanı*, G 141/1, s. 231.

a: yirlere] ḥāk ile, *Necâtî Beg Divanı*.

1094 *Bâkî Divanı*, G 89/1.

Başlık: Önce "Raḥmî" yazıldığı halde daha sonra üzerine "Bâkî" yazılmıştır.

1097 Hilālî-i Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Eşk-i Ferhâd ile ey dîde yaşum hem-demdür

Küh-1 miñnetde dilâ lâle ciger-küşemdür

1098 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Āşık-1 bî- illetüm meylüm benüm dîdâradur

Dostlar Ferhâd ile Mecnûn iki zen-pâredür

*

1099 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cihânda cân eritmek şan' at-1 Ferhâda qalmışdur

Fünûn-1 ışkda olan bize üstâda qalmışdur

1100 Qadîmî Çelebi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mecnûnuñam didügüme inci[n]me ey nigâr

Dîvâneñem benüm sözüme yoqdur i' tibâr

1101 Qabûlî-i Qazî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Küh-ken kendü gezerken rûzgâr-1 zürkâr

Āqıbet zâr itdi anı rûzgâr-1 zürkâr

1102 **Ḥasan Çelebi Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şüretâ Mecnûna döndüm ağlarum leyl ü nehâr
Eyleyelden ' aqlumı sevdâ-yı zülfi târ-mâr

1103 **Ḳara Fazlî Fermâyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Leylînüñ Mecnûnı Şîrînüñ dilâ Ferhâdı var
Kâr-ı ' ışkı baña şor her şan' atüñ üstâdı var

1104 **Fuzülî Ehl-i Nazmuñ Fâzılıdur**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bende Mecnûndan füzün ' aşıklık isti' dâdı var
' Āşık-ı şâdık benem Mecnûnüñ ancağ adı var

1105 **Esrârî Çelebi Fermâyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey saçı leylî yüzüñ bir kez gören Mecnûn olur
Ḥüsnüñe ' aşık olup âvâre vü meftûn olur

1106 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bilür derd ehlinüñ ḥâlin bu ben Mecnûna mâ'ildür
Benüm sevdicegüm ḥâl ehлідür ma' kûle kâ'ildür

1103 *Kara Fazlî Divanı*, G 90/1, s. 338.

a: Nüşhada mısra önce "Pîşe-i ' ışk içre Ferhâduñ hemân bir adı var (Divanda şiirin 1a mısraı)" şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına "Leylînüñ Mecnûnı Şîrînüñ dilâ Ferhâdı var (Divanda şiirin 4b mısraı)" şeklinde yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

1106 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1107 **Fehmî-i Merhûm**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Olur Mecnûna hem-pâ ol ki bir cânâna mâ'ildür
 ẖadem başmaz reh-i derd ü belâya şol ki 'âķıldur

1108 **Bâķî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Göñül tekmi̇l-i fenn-i 'ıŝķ iden üstâd-ı kâmidür
 Anuñ yanında kimdür Kûh-ken Mecnûn ne câhildür

1109 **Cinânî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dimiş Mecnûn benüm vaĥŝîler içre yâr-ı ğârum var
 Benem ğamġin ne bir ğam-ĥ'âr u ne bir ğam-ġüsârum var

1110 **Cemâlî**

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Gerçi bi-ĥaddür ħatı Ferhâda seng-i ta' n atar
 Taş ħokınursa velî ayaġına benden ħutar

1107 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1108 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1109 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1110 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1111 **Emrî**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Lâle Mecnûnuñdur ey Leylî degüldür dâğlar

Başı üzre âşyâne eylemişdür zâğlar

[56b]

1112 **Şihâbî Fermâyed**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

İtme Mecnûn-ı dil-i dîvâneyi Qaysa kıyâs

Hağ-senâ ol â benüm Leylî-izârum Hağ-şinâs

*

* *

1113 **Qâdirî Efendi**

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mecnûn ki vaşş u tayr aña hayl-i sipâh imiş

Dîvâneler içinde 'aceb pâdişâh imiş

1114 **Hayâlî**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bî-Sütünüñ gördi kim tîğiyle taşu var imiş

Geldi başın egdi Ferhâduñ terâşu var imiş

1115 **Yetîm 'Alî Çelebi**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Göz yaşı gibi şuyı gam gibi aşu var imiş

Qaysa Mecnûn dimeñüz 'aql-ı ma' aşu var imiş

1116 Şemsî Paşa Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tekye-i mihnetde Mecnûnuñ durağı var imiş
Sine tennürında yanar bir çerâğı var imiş

1117 'Azizî Beg Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kelle-i Kays belâ murğına ser-menzil imiş
Ceres-i üstür-i Leyliye figânı dil imiş

1118 Meylî-i Ğalaṭavî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yaturken bir gice Mecnûn 'aceb rây-ı muḥal imiş
Görüp bedr-i münîri çihre-i Leylî ḥayâl imiş

1119 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cünûn-ı 'ışkî dil tıflı niçe üstâddan görmiş
Leb-i şirînüñe cân virmegi Ferhâddan görmiş

1120 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Reh-i 'ışk içre dil ser virmegi Ferhâddan görmiş
İletmiş başa işin şan' atı üstâddan görmiş

1121 **Sānī-i Merhūm**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ṭarīḳ-i 'ışḳda [...] Ferhāddan ḳalmıŝ

Belā-yı 'ışḳla cān virmek ol nā-ŝāddan görmiş

1122 **Li-muḥarririhi'l-Ḥaḳir Ḳābilī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Gezerken bāgda Mecnūn görüñ yine ne ḥāl itmiŝ

Baḳup diḳḳatle servi-ḳāmet-i Leylī ḥayāl itmiş

1123 **Ve lehu**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Figān u berḳ ü ra' dı gūŝ idüp Mecnūn ne ḥāl itmiŝ

Ŝadā-yı nāḳa-i Leylī şanup yañlıŝ ḥayāl itmiş

1124 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Figān u bād u ra' dı gūŝ idüp Mecnūn ne ḥāl itmiŝ

Ŝadā-yı nāḳa-i Leylīyi gör ' aks-i ḥayāl itmiş

1125 **Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān**

[*mef'ūlü fā' ilātü mefā'īlü fā' ilün*]

Ferhād belā kūhına çün pādŝāh imiŝ*

Āhı ' alem ü sine ṭabıl ğam sipāh imiş

[57a]

1125 *Muḥibbī Divanı*, G 1269/1, s. 398.

a: belā kūhına] kūh-ı miḥnete, *Muḥibbī Divanı*.

1126 Cemālī-i Merhūm Fermāyed

[mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ulūn]

Baňa hem-denk ol ey Ferhād-ı evbāş

Ki hiç dīvār olur mı yalıñuz taş

1127 Ve lehu

[müstef' ilūn fe' ulūn müstef' ilūn fe' ulūn]

Aldum ele serüm çün Ferhāda egmezem baş

Bünyād-ı 'ışka biz de qoruz yirinde bir taş

1128 Şādık Beg Merhūm

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Gördiler rāz-ı gam-ı Leyliyi Mecnūn itdi fāş

Her yañadan urdılar eḡfāl-i mekteb aňa taş

1129 Sebzi-i A' mā Fermāyed

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Sırr-ı 'ışkı n'ola Mecnūn ile Ferhād ide fāş

Olımaz iki deli biri biriyle sır-dāş

1130 Yetim ' Alī Çelebi

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

İtmeyince naqş-ı Şir'in resmini senge terāş

Bī-Sütūn egdürmedi Ferhād-ı Şirinkāra baş

1131 **Vaḥṣī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken ber-yād-ı Şirīn ü leb-i cān-pervereş
Cān-ı şirīn dād ğayr ez-tiṣeī mānd ber-sereş³⁵⁰

کوکن بر یاد شیرین و لبان پرورس
جان شیرین داد غیر آتش ماند بر سرش

1132 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-dendān hūn kerd Leylī be-bāzī dest-i gülgüneş
Be-dest hū ṣ̣īšten zencīr sāzed behr-i Mecnūneş*³⁵¹

بدندان خون کرد ویدی بازی دست گلگونش
بدست خویشتن زنجیر سازد بهر خونش

1133 **Ḥocendī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken der-kūh Şirīn gūyed ü gerded ḥamūş
Tā resed bār-ı diger āvāz-ı Şirīneş be-gūş³⁵²

کوکن در کوه شیرین گوید و کرد و جوش
تا رسد بار و کرد از شیرینش بگوش

1134 **Neyyir-i Evc-i [Suḥen] Ḥazret-i Aḥmed Paşa** [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol şanem kim Leylī-i zülfin girih-gīr eylemiş
Raḥm idüp Mecnūnına tedbīr-i zencīr eylemiş

³⁵⁰ “Kuhken, Şirin’in ve can besleyen dudaklarının anısı ile değerli canını verdi ve başında kazmadan başka bir şey kalmadı.”

³⁵¹ “Leyla oyunda gül renkli elini dişi ile kanattı ki Mecnun’u için kendi eli ile zincir yapsın.”

³⁵² “Kuhken, yine de Şirin diyen ses kulağına gelsin diye dağda Şirin deyip susup duruyor.”

1134 Ahmed Paşa Divanı, G 131/1.

1135 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh-ı Mecnūn z'ān ne-mīzed şu' le der-pīrāheneş

Tā seg-i Leylī be-gīred gāh gāhī dāmeneş³⁵³

آه مجنون زان نمیزد شعله در پیراهنش
تا سگ لبلی بگردگاه کاه دامنش

1136 **Cemālī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Qışsa-i Ferhāddan şanma ser-encāmum terāş

'Işq deşinde ben anuñla çığışdum başa baş

1137 **Cemālī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Şanma şanemā tīşe-i Ferhāda egem baş

Bu pīşe ile kim virür anuñ dişine taş

1138 **Naẓmī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Küh-ken gerçi ki bir ' aşık-ı ferzāne imiş

Zen için virdi serin ol çatı dīvāne imiş

³⁵³ "Mecnun'un ahi, Leyla'nın köpeği eteğini tutsun diye arada sırada gömleğini alevlendirmiyordu."

1138 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1139 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zi-Ḥusrev Kūh-ken pinhān çī dāred āteş-i cāneş

Ki mīsāzed şerār-ı sīne zāhir sūz-ı pinhāneş³⁵⁴

زهر و کوه کن پنهان چه دارد آتش جانفش
که چیسازد شرار سینه ظاهر سوز پنهانش

*

* *

1140 Şādık Beg Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken-i miskīni gör kim itdügi sa' y-ı belīg

Cān-ı Şīrīnden çıkardı 'ākıbet anı dirīg

1141 'Ulvi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bī-Sütün-ı ğam tenümdür lāledür her tāze dāğ

Oldı ben Ferhāda ey şīrīn-dehen dāğ üzre dāğ

*

* *

[57b]

1142 Ḥayālī-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen baña Şīrīnlik eyle ben saña Ferhādlik

Kūh-kenlik şan' atında eyleyem üstādlik

1139 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁵⁴ “Kuhken, canındaki ateşi neden Hüsrev'den saklasın. Çünkü göğsündeki alevler, gizli ateşini açığa çıkarıyor.”

1040, 1041 numaralı beyitler nüshada “şın” kafiyeli beyitlerin arasına yazıldıkları hâlde tarafımızdan ayrı bir bölüm oluşturacak şekilde aşağıya kaydırılmıştır.

1143 ‘Ulvi-i Merhūm Fermāyed

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Niçe bir ol şacı Leyliye gönül meftūnlık

Saňa mı kaldı cihān içre hemān Mecnūnlık

1144 ‘İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı [mefā‘ilūn mefā‘ilūn fe‘ulūn]

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

İder Mecnūna nağd-i cānını almağda ğarrālık

Lebini luṭf idüp Ferhāda Şirīn virdi ḫelvālık

1145 Şihābī Kātīb-i Dīvān-ı ‘Ālī [mefā‘ilūn mefā‘ilūn fe‘ulūn]

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Şan‘at-ı ‘ışk içre ṭañ mı olsa Ferhād oñmaduğ

Bu meşeldür kim olur ‘ālemde üstād oñmaduğ

1146 Tūrābī-i Ereğlili Fermāyed

[mef‘ulū mefā‘ilūn mef‘ulū mefā‘ilūn]

Biz fenn-i maḥabbetde Ferhādı unutdurduğ

Gerçi daḫı şākirdüz üstādı unutdurduğ

*

1147 [???

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Kūh-ken bir ‘arşada bi’l-ḫuvve olmış zār-ı ‘ışk

Ḥamdü li’llāh kim benüm bi’l-fi‘l oldı kār-ı ‘ışk

1148 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ben belâ Mecnûniyam menzilg[eh]üm şahrâ-yı ışk

Bir saçı Leylî ğamıyla olmuşam rüsvâ-yı ışk

1149 Cemâlî Raḥime'llâhü 'Aleyh

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ser virmede Ferhâda benüm reşke yirüm yok

Çün itdi Hüdâ ben kulumı başına buyruk

1150 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Pîr idinme Kûh-kenden himmet umma az çok

Çün bilürsin kendü başına anuñ dermânı yok

*

* *

[58a]

1151 Emrî Çelebi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Türâbum ḥâk-i Ferhâd imiş âbum eşki Mecnûnuñ

Belâsın bende cem' itmiş felek ol iki maḥzûnuñ

1152 Bâkî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Elemin Kaysa kıyâs itme dil-i maḥzûnuñ

'Aklı yoğ idi ne derdi var idi Mecnûnuñ

1153 Şâfî Efendi Kâzî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Melâmet şâhısın ey dil birisin sen de Mecnûnuñ
 'Alem âhuñ çeri yaşıñ felek çetr-i hümâyunuñ

1154 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dökilmiş penbe-i hünîni yir yir dâğı Mecnûnuñ
 Derûnın lâleler dutmuşdur ey dil şanma hāmūnuñ

1155 Kemâl Paşa-zâde

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Âşyân şanma başındağı bu ben maḥzūnuñ
 Sūr-ı Leylîde şınan kâsesidür Mecnūnuñ

1156 Keşfi-i Merḥūm Fermâyed

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Yâr şındursa n'ola gönlini ben maḥzūnuñ
 Leylî şındurmadı mı kâsesini Mecnūnuñ

1157 Aḥmed Beg Fermâyed

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Kâkül-i dost şıdı gönlini ben maḥzūnuñ
 Dir gören kâsesini Leylî şıdı Mecnūnuñ

1158 **Şem'î Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥalka-i dūd-ı siyāhı bu dil-i maḥzūnuñ

Āşyān oldı başında nitekim Mecnūnuñ

1159 **Şun'î-i Gelibolî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥālî zülfüñle perişān bu dil-i maḥzūnuñ

Leyli biñ dürlü belā ile geçer Mecnūnuñ

1160 **Kenzi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bilür aḥvālını zülfüñle dil-i maḥzūnuñ

Oқыyan kışşasını Leylî ile Mecnūnuñ

1161 **Helākî-i İmām Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Görelî leylî-i zülfin o gözi āhūnuñ

Dil-i dīvāne unutturdı adın Mecnūnuñ

1162 **Ṭālibî Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şanma şahrāda yağān şeb-nemidür gerdūnuñ

Gözleri yaşıdur ey Leylî-ḥırām Mecnūnuñ

1163 **Ḥayālī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kaṭre-i jāle ile lāleleri hāmūnuñ

Bağrınıñ başı gözinüñ yaşıdur Mecnūnuñ

1164 **Ḥaḳīr**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leylīnüñ yolına ḥāk oldı gör ol maḥzūnuñ

Götürür başda ğubārını şabā Mecnūnuñ

1165 **Mecdī Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Seg-i Leylī niçe demler olup ardınca Mecnūnuñ

Libās-ı ırzını çāk eyledi āḥir o maḥzūnuñ

[58b]

1166 **Sipāhī Beg**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yoğ imiş derdi ğam-ı Leylīden ol maḥzūnuñ

Hoş imiş ḥālī baña nisbet ile Mecnūnuñ

1167 **Ḥasan Çelebi İmām**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bu şüretle beni yanında kim görse o meh-rūnuñ

Muşavverdür şanur Leylī yanında şekli Mecnūnuñ

1168 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳîr Râst**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Derdi tağlar kadar olsaydı eger Mecnûnuñ
İder idi gözinüñ yaşı bu ben maḥzûnuñ

1169 **Şem'î Raḥime'llâḥ**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Lâle kim virdi nişânın bu dil-i pür-ḥûnuñ
Dâğlanmış ciğeri pâresidür Mecnûnuñ

1170 **Fevrî-i Merḥûm**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Gönül Ferhâdı olmuşken o şâh-ı Ḥusrevâninüñ
Anası südi ağzında koḳardı daḥı Şîrinüñ

1171 **Su'ûdî Efendi**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Küh-ken-i 'ışkıını terk eylemedi Şîrinüñ
Çıkmayınca tepesinden acısı miskînüñ

1172 **Raḥmî Raḥime'llâḥ**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ḳulı oldum yine bir Ḥusrev-i şîrin-dehenüñ
Baña degdi yine mîrâşı bugün Küh-kenüñ

1173 **Veysî Çelebi Fermâyed**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Göñline girmedür ol Hüsrev-i şîrîn-dehenüñ

Taşlar kesmeden ey dil ğarazı Kûh-kenüñ

1174 **Zârî Râst**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Perişândur dil-i miskîni ben Mecnûn-ı şeydânuñ

N'ola çekse anı zencire zülf-i ' anber-efşânuñ

1175 **Hilâlî Fermâyed**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Beni yanında ey Leylî görenler sen perî-zâduñ

Şanur taşvîrdür bir yirde Şîrîn ile Ferhâduñ

1176 **Dervîş 'Ömri**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kûh-kenlikde nazîri yoğ idi Ferhâduñ

İ' tibârı az olur gerçi gönül ırğaduñ

1177 **Nevâyî Efendi**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kûhdan geligen şadâ ' aksi tevkîl-i feryâding*

Nâlesinden bir eşer kalmış meger Ferhâding

1178 Emrî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şeh-i gam tîşesin aldı başına çaldı Ferhâduñ
Niçün taş ile yapduñ diyü kaşruñ ' ışk-âbâduñ

[59a]

1179 Dervîş Yümnî

[mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün]

Deşt-i belâda Vâmıķ-ı meftûnuñam senüñ
Vâdî-i gamda vâlih-i Mecnûnuñam senüñ

1180 Hâşimî-i Üsküdarî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dilâ biz kâr-ı ' ışkı Kays ile Ferhâddan gördük
N'ola fâ'îk geçerse şan' atı üstâddan gördük

1181 Cemâlî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

İşi ser virmek imiş Kûh-ken-i pür-hünerüñ
Dehr içinde başı ağrımaya üstâdlaruñ

*

* *

1182 Necâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nâleye âheng iderseñ ey gönül Ferhâda gel
Bağruña taşlar başup tağlar gibi feryâda gel

1183 **İshāk-ı Merhūm**

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Husrevā aldanma sen efsāne-i Ferhāda gel

Şan' at öğrenmek dilerseñ ço anı üstāda gel

1184 [???

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Benüm Mecnūnlıgumdan ol saçı Leylācıgum gāfil

Benüm yanumda hūd Mecnūn dögine var mı bir 'āqıl

1185 **Şun'ı-i Gelibolī**

[mef' ulū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Mecnūnı ço ki hayme-i Leylīyi gözler ol

Çal tabl-ı 'ışkı sen de gönül başka mehter ol

1186 **'Alīmī Çelebi Bu Maḥlaş Hudāyīdür**

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Benem Ferhāduñ ey şirīn-dehen hiç olmağıl gāfil

Senūñ leyli saçuñ Mecnūnına daḥl eylemez 'āqıl

*

* *

[59b]

1187 **'Askerī Fermāyed**

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Maḥabbet kaşrına bünyād uran Ferhād imiş bildüm

Hezārān āferin olsun aña üstād imiş bildüm

1186 Yazı farklılığından nüshaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

1188 **Ḥaydarī-i Merḥūm**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Binā-yı hecri bünyād eyleyen Ferhād imiş bildüm

İletdi başa işin āferīn üstād imiş bildüm

1189 **Şāfī Efendi**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Binā-yı 'ışkı ma' mūr eyleyen Ferhād imiş bildüm

Benüm gibi zamānında o da üstād imiş bildüm

1190 **Mīrī Paşa-zāde**

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ey lebi şīrīn dili 'ışkuñla Ferhād eyledüm

Kūh-kenlikde anı Ferhāda üstād eyledüm

1191 **Cevānī Efendi**

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Bir lebi şīrīn içün tağlarda feryād eyledüm

Rūḥını Ferhād-ı şeydānuñ yine şād eyledüm

1192 **Zātī-i Merḥūm**

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ben beni leylī şaçuñ 'ışkıyla Mecnūn eyledüm

Yüklenüp tağlarca derdüm 'azm-i hāmūn eyledüm

1193 'Ālī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Belā vādīlerin Mecnūn diyen nā-şāddan gördüm
Yolumdur her ne dirsem şan' atum üstāddan gördüm

1194 Cemālī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ṭarīḳ-i ' ışḳ içinde şanma Ferhād ola üstādum
Şehā bu fende anuñ gibi vardur yüz biñ ırğadum

1195 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yüzüñ gördüm hemān Mecnūn gibi āşüfte-ḫāl oldum
Bükildi ḳāmetüm leylī şaḩuñ derdiyle dāl oldum

1196 Mu'īdī Rāst

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ḳışşa-i Mecnūnı başmışdur benüm rüsvālīgum
Leylī-i zülfüñ ucından fāş olup şeydālīgum

1197 Fazlī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Benüm Ferhād-ı miḩnet-keş belā kühsārıdur başum
Gözümnden cūy-ı şır aḩdı meger kim tişedür ḩaşum

1198 **Günāhī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çays yād olmazdı ben 'ālemlere destān idüm

Bir ğazālūñ gözleri siħriyle ser-gerdān idüm

1199 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü Mecnūn vādī-i Leylīveşī 'ömri vatan kerdem

Ĥadīşī mānd ez-Mecnūn u kār-ı ışk men kerdem³⁵⁵

همچون داد ایلی دوشی عمری وطن کردم
هری من ماند از جنون دگا عشق من کردم

1200 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Men-i Mecnūn ki ez-bend-i ĥired āzādī-i dārem

Çü Mecnūn nistem der-ı ışk men hem vādī-i dārem³⁵⁶

من چون که از قید خود آزادی دارم
چون نیستم در عشق من هم دادی ام

1201 **Cemālī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Benem bu deşt-i kūh içinde ĥāşılı Ferhād [...]

Olursa Bī-Sütūn tağı n'ola serbest-i tīmā[rum]

[60a]

1198 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1199 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁵⁵ "Bir Leyla sıfatının mekanında Mecnun gibi bir ömür vatan tuttum. Aşk işini ben yaptım ama Mecnun'dan söz kaldı."

1200 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁵⁶ "Ben ki Mecnun'um (dolayısıyla da) akıl bağından özgürüm. Aşkta (ise) Mecnun gibi değilim, benim bir mekânım var."

1201 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltlenme sırasında sayfalar kesilince mısraların sonları okunamaz hale gelmiştir.

1202 Nürî-i Merhûm Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Küh-kendür Hüsrevâ ' ışk içre üstâdum benüm

Anuñ için tağı taşı tıtdı feryâdum benüm

1203 Yetîmî-i Tebrîzî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

' Ayân şod şüret-i Mecnûn şebî der-çeşm-i pür-hünem

Çü hod dîvâne'î didem hoş âmed tavr-ı Mecnûnem³⁵⁷

عیان شد صورت مجنون شبی چشم پر خونم
چون خود دیوانه دیدم خوش اید طور خونم

1204 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Me-gû bâ-men gam-ı Mecnûn ki çun Ferhâd-ı giryânem

Me-râ küh-ı gam-ı hod bes mene ân nîz ber-cânem³⁵⁸

مکوبانم غم مجنون چون فرما دگر یابم
مرا کوه غم خود بس من آن نیز بر جانم

1205 Âşafî Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Men âvâre ki ez-Leylîveşî der-küh u hâmunem

Be-gerdem âhuvân şaf-beste pendârend Mecnûnem³⁵⁹

من آواره کز زبلی دیش در کوه و ماهونم
بگردم آهوان صفت سته پندار بجونم

³⁵⁷ "Bir gece Mecnun'un yüzü kanlı gözümde belirdi; kendim gibi bir deli gördüm ve Mecnun'un tarzı hoşuma gitti."

³⁵⁸ "Ferhad gibi ağlamaktayım. Bana Mecnun'un kederini söyleme çünkü kendi gam dağım yeter onu da benim canıma koyma."

³⁵⁹ "Ben dağlarda ve çöllerde bir Leyla sıfatlının elinden derbederim. Ceylanlar beni Mecnun zannediyorlar ve etrafımda diziliyorlar."

1206 Sâ`ilî Râst

[mefâ`îlün mefâ`îlün mefâ`îlün mefâ`îlün]

Ġam-1 Ferhâd men dârem belâ-yı ı̇şķ-1 Mecnûnem *غم فرهاد من دارم بلای عشق جنونم*
Me-râ der-dîde teng âmed fezâ-yı kûh [u] hâmunem³⁶⁰ *مرا در دیده تنگ آمد فضای کون هانوم*

1207 [???

[fâ`ilâtün fâ`ilâtün fâ`ilâtün fâ`ilün]

Bes ki ez-Leylîveşî vâdî-i ġam şod meskenem *بس که از بلی وشی وادی غم شد مسکنم*
Reft eger Mecnûn ez-în `âlem be-cây-ı ũ menem³⁶¹ *رفت اگر مجنون ازین عالم بجای او نم*

1208 [???

[fâ`ilâtün fâ`ilâtün fâ`ilâtün fâ`ilün]

Men ki çun Mecnûn dil ez-cân u cihân ber-kündeem *من که چون مجنون دل جهان برکندهم*
Pây ber-seng-i melâmet mîzenem tâ zindeem³⁶² *پای بر سنگ طاعت بمنم نازنده ام*

1209 [???

[mefâ`îlün mefâ`îlün mefâ`îlün mefâ`îlün]

Zi-Mecnûn mând mîrâsem çünin k`ez `ışķ maħzûnem *ز مجنون ماند میرا هم چوین ک عشق مخروم*
Me-kon ez-`âşķ-ı mün`im ki ħ`îşâvend-i Mecnûnem³⁶³ *من که از عاشق منم که خوبت و ز مجنونم*

³⁶⁰ "Ferhad'ın kederi de Mecnun'un aşkının belası da bende var. Gözümde dağlar ve ovalar dar geliyor."

³⁶¹ "Bir Leyla sıfatlı için gam mekanı o kadar benim evim oldu ki eğer Mecnun bu dünyadan gittiyse de onun yerinde ben varım."

³⁶² "Ben ki Mecnun gibi gönlümü candan ve cihandan koparmışım. Ölünceye kadar ayağımı kınama taşına vuruyorum."

³⁶³ "Aşktan böyle üzüntülü olmak Mecnun'dan bana miras kaldı. Beni aşkıktan men etme çünkü ben Mecnun'un akrabasıyım."

1210 Muhteşem-i Kāşî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Men ne Mecnünem ki h̄āhem rüy der-şahrâ konem

H̄i'ş-râ meşhūr sâzem yâr-râ rüsvâ konem³⁶⁴

من نه مجنونم که خواهم روی در صحرا کنم
خوش را مشهور سازم با راز سوا کنم

1211 Fevrî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bilmezem esrâr-ı 'ışkı kime ta' lîm eylesem

Bârî Ferhâd ile Mecnün gelse teslîm eylesem

1212 Hüdâyi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kışşa içinde yazup Mecnünî-şüret eylerem

Yâruma ahvâlüm ol yüzden hikâyet eylerem

1213 Muhibbî Hâzret-i Sulţân Süleymân

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir saçı Leylî lebi şîrîn güzel nâ-şadıyam

Deşt-i ğam Mecnünıyam küh-ı belâ Ferhâdıyam

1214 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İsterem bir saçı Leyliye perişân-hâl olam

Yollar üzre h̄āk olup Mecnün gibi pâ-mâl olam

³⁶⁴ "Ben Mecnun değilim ki çöle yüz tutayım. Böyle kendimi ünlü yapıp da sevgilimi rüsva edeyim."

1214 Muhibbî Divanı, G 1852/1, s. 552.

a: Nüşhada "gönlüm ister Leylî zülfiveş" kısmının yerine bunun hemen altına "isterem bir saçı Leyliye" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1215 Fehmî-i Merhûm

Levh-i taqrîr üzre şekl-i Kaysı taşvîr eyledüm
Şûret-i hâlüm bu yüzden yâra taqrîr eyledüm

1216 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Men ü Mecnûn çü rāh-ı bâdiye-i ğam dîdîm

Pây-dâr dâmen-i şahrâ-yı 'adem piçidîm³⁶⁵

من و مجنون چو ره بادیه غم دیدیم
پای در دامن صحرائی عدم پیچیدیم

1217 Ehli

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Der-țarîk-i 'âşîkî imrûz Mecnûn çun menem

Bûd eger Ferhâd-ı 'âşîk piş ez-în eknûn menem³⁶⁶

در طریق عاشق امروز مجنون چون منم
بود اگر فرهاد عاشق پیش ازین اکنون منم

*

* *

[60b]

1218 Kemâl Paşa-zâde Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her şadâ kim zâhir olur tîşe-i üstâddan

Bir eşerdür taşda kalmış nâle-i Ferhâddan

1215 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1216 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁶⁵ "Ben ve Mecnun gam çölünün yolunu gördüğümüzde yokluk çölüne yüz tuttuk."

1217 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁶⁶ "Âşıklık yolunda bu gün ben Mecnunum. Eğer bundan önce âşık Ferhad varsa bundan böyle Ferhad benim."

1219 **Fevrî Efendi**

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Kâr-ı ‘ışkı tek bilür dil Hüsrevâ Ferhâddan
Kâbil-i şäkird olan üstâd olur üstâddan

1220 **Muhibbî Sultân Süleymân**

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Her şadânuñ ‘aksi kim zâhir olur feryâddan
Bir eşerdür küh içinde nâle-i Ferhâddan

1221 **Maqâlî-i Merhûm Fermâyed**

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Şan‘ at-ı ‘ışkı ziyâd itsem n’ola Ferhâddan
Kâbil-i şäkird olan üstâd olur üstâddan

1222 **Emîni Efendi**

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Raḥne şanma Bî-Sütûnda tîşe-i Ferhâddan
Yaḫasın çäk itdi dest-i kûs-ı eflâkden*

1223 **Ḥudâyî Râst**

[fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün]

Görse Mecnûn seni mektebde geçer Leylâdan
‘Işğ dersin yine başlardı elifden bâdan

1221

Başlık: Nüşhada öncelikle “Maqâlî-i Merhûm Fermâyed” yazıldığı halde daha sonra yanına “Cemâlî” yazılmış fakat bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1224 **Mīrzā Çelebi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Beni Mecnūn mişāl anduñ bu istignā nedür senden
Vefā vü mihr uman şimden girü dīvānedür senden

1225 **Refīkī Efendi**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Her ne hālet kim görindi ' ışkda Mecnūndan
Hağ bilür artuğ zuhūr itdi dil-i mağzūndan

1226 **Füsūnī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dūd-ı āhı çeküben Leylīyi ister Hağdan
Çays-ı nā-şadı görüñ elde bizüm sancağdan

1227 **'Abdī-i Kātib**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

'Alem-i āh çeküp Leylīyi ister Hağdan
Çays-ı dīvāneyi gör ol da bizüm sancağdan

1228 [???

[*müstef' ilün fā' ilātün müstef' ilün fā' ilün*]

Mecnūn eger ki şodī yek şemme zi-ağvāl-i men
Kerdī ferāmūş zi-ğod u begriştī ber-ğāl-i men³⁶⁷

مجنون اگر که سندی یک شمه از احوال من
کردی فراموش از خود دیگر سستی بر حال من

[61a]

³⁶⁷ "Eğer Mecnun benim ahvalimden birazcık duysa kendini unuttur ve benim halime ağlar."

1229 **Ḥayālī Beg Merḥūm**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

İdüp der-post Mecnūnı geçürmiş dost bābından
Vefā āyīnini öğren gönül Leylī cevābından

1230 **Sipāhī Beg**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Görmemişdür nesne ašlā kışsa-i sâbık gören
Şimdi ben Mecnūnı görsün sâbıkā Vāmık gören

1231 **Emrī Çelebi**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Sen beni Ferhād ile bir görme ey şīrīn-dehen
Ḥusrev-i mülk-i ğamem Ferhād-ı ḥor bir küh-ken

1232 **Nihānī Ehl-i Naẓmuñ Gizli Genci** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ne Mecnūnam ne ḥod Ferhād-ı küh-ı Bī-Sütūnam ben
Görelen zülfüñi ser-ḥalka-i ehl-i cünūnam ben

1233 **Emrī Çelebi**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Tişesin başa çıkarmış dirler idi Küh-ken
Başuma toқınmayınca tutmadum bu sırrı ben

1229 *Ḥayālī Divanı*, G 46/1, s. 321.

a: bābından] yanından, *Ḥayālī Divanı*.

b: cevābından] çobanından, *Ḥayālī Divanı*.

1231 *Emrī Divanı*, G 367/1.

1234 Şabri-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Pîşe itdi tîşesin başa çıkardı Kûh-ken

Añlamaz bu ser-güzeşti başına toqınmayan

1235 Emri Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

N'ola şaklırsam o saçı Leylî mihrin cânda ben

Hây Mecnûn ' ışq-ı yârı bulmadum yabanda ben

1236 Cemâlî Râst

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

O zülfi Leylî alup gönlümi Mecnûna döndüm ben

Bu bâğ-ı dehr içinde bilmem ey gönçe ne qopduñ sen

1237 Mecdî-i Merhûm Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kûh-ken yabanda idi ' aqlumuz meftün iken

Qays vâdide degüldür gönlümüz Mecnûn iken

1238 Fuzûlî-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kûh-ken biñ tîşeni künd eylemiş bir dâğ ilen

Ben qoparup şalmışam biñ tağı bir tırnağ ilen

1239 Ümîdî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Da' vî-i ' ışk itmesün ' âlemde her giz Kûh-ken

Hûb dil-ber var iken âdem sever mi hiç zen

1240 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her libâsî-râ ki efkendî seg-i Leylî zi-ten

Sâhtî Mecnûn berây-ı h'îş ân-râ pîrehen³⁶⁸

بربای راکه فکندی سکن بیلدی ز تن
ساختی مجنون برای خویش انرا پیره من

1241 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Me-râ tâ kûh-ı gam şod bî-leb-i şîrîn-i ü mesken

Zi-berç-i âh-ı hüd dârem çerâğ-ı Kûh-ken rûşen³⁶⁹

مرانا گوه غم شد بلب شیرین او مسکن
ز برق آه خود دارم چراغ که کهن روشن

[61b]

1242 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çerh kûh-ı Bî-Sütûn anda hilâl ü kehkeşân

Tîşe-i Ferhâd u cûy-ı şîrdür olmış revân

1243 Fiğânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Vâdî-i gamda benem Mecnûn gibi nâ-şâd olan

Bî-Sütûn-ı gamda dil tıflı durur Ferhâd olan

³⁶⁸ "Mecnun, Leyla'nın köpeğinin vücudundan attığı her elbiseden kendine gömlek yapıyordu."

³⁶⁹ "Onun tatlı dudakları olmadan evim gam dağı oldu; kendi ahımın şimşeği ile de Kuhken'in lambasını aydınlatıyorum."

1242 Emrî Divanı, KT 371/1.

1244 **Dehkî-i ‘Acem Râst**

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Tâ zi-na‘ l-i tevsen-i Şîrîm ne-yâbed kes nişân
Rîzehâ-yı tîşe-i Ferhâd şod riğ-i revân³⁷⁰

تا زخل تو سن شیرین نیاید کس نشان
ریزه های تیشه فرهاد شد ریگ روان

1245 **Şun‘î-i Gelibolî**

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Şöyle beñzer Leylînüñ ‘ ışkıında Mecnûn virdi cân
Kim başı üstinde kuşlar cem‘ olup eyler fiğân

1246 **Qāzî ‘İsî-yi ‘Acem**

[mef‘ ulü fâ‘ ilâtün mef‘ ulü fâ‘ ilâtün]

Mecnûn-şifat nişînem der-sâye-i dırahtân
Tâ hâl-i h‘ iş gūyaem be-ân siyâh bahtân³⁷¹

بجنون صفت نشیم در سایه درختان
تا حال خویش کویم بان سیاه باختان

1247 **Hayretî-i Merhûm**

[mef‘ ulü fâ‘ ilâtün mef‘ ulü fâ‘ ilâtün]

Her lâle kim bitürdi hâk-i mezâr-ı Mecnûn
Leylînüñ itlerine oldu sifâl-i pür-hûn

1248 [???

[mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün]

Maḥabbet-nâme yazdukça firâk-ı Leylîde Mecnûn
Qalem müjgânın eylermiş devâtın dîde-i pür-hûn

³⁷⁰ “Şirin’in atının nalının izini kimse bulmasın diye Ferhad’ın baltasının parçaları kumul (akar kum) oldu.”

³⁷¹ “O kara bahçlılara kendi ahvalimi anlatayım diye Mecnun gibi ağaçların gölgesinde oturuyorum.”
1247 Hayretî Divanı, G 369/1, s. 362.

1249 Yetim ' Alī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çıkmadı Mecnūndan fikr-i beyābān-ı cünūn
Gitmedi Ferhāddan zevk-i hevā-yı Bî-Sütūn

1250 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şöyle oldum ey saçı Leylî cünūnda zü-fünūn
Niçe yıl Mecnūn ne ta' lîm eylerüm ders-i cünūn

1251 Dehkî Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Lâle nebvēt ān ki mîrūyed be-kūh-ı Bî-sütūn
Kāsehā-yı çeşm-i Ferhādest her yek pür zi-ḥūn³⁷²

لاله نبود آنکه میرود بکوه بیستون
کاسه‌های چشم فرهادست هر یک پرخون

1252 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Berḡ-i āh-ı Kūh-ken ez-bād-ı Şîrîn bîn ki çun
Ez-derūn-ı seng āteş-bār miāyed birūn³⁷³

برق آه کوکن از باد شیرین بین کی چون
از درون سنگ آتش بار می‌آید برون

1253 Gedâyî Râst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leylî-i zülfūñ idelden beni ' ömrüm meftūn
Dügüne varmaludur bendeñe nisbet Mecnūn

³⁷² "Bî-sütūn dağındaki bitenler lale değildir belki de kanla dolu gözünün kâsesidir."

³⁷³ "Kuhken'in ahının şimşegini, Şirin'in rüzgarından gör çünkü taşın içinden ateş gibi dışarı çıkıyor."

1254 **Ƙınalı-zāde ‘Alī Çelebi**

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Ĥabāb-ı dīde-i pür-ĥünün eyledi Mecnūn

Ĥayāl-i ‘ārız-ı Leylīye ĥayme-i gülgün

1255 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mīkoned der-‘āşıķī Ferhād kūh-ı Bī-sütūn

Şūret-i Şīrīn meger ez-seng miāyed birūn³⁷⁴

میکنند در عاشقی فرد ما دکوه بیستون
صورت شیرین مگر از سنگ می آید برون

1256 ‘Alī Çelebi Mülāzım-ı Çivi-zāde

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Şikest itdükçe Leylī kāselerini zevķ ider Mecnūn

Şınarsa yār-ı cevı ile başum mihrüm olur eفزūn

1257 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Zi-pāy-ı nāķa-i Leylī nişān ger yāft Mecnūn*

Zi-eşķ-i ĥiş kerdī ān şādef-rā pür dūr-i meknūn³⁷⁵

زبان آید لبی نشان کربانق محبتون
زاشک خویش کردی آن صدف را بر در مکنون

1258 **Bende-i Kemter Kemīne Ƙābilī** [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

O şīrīn Leylīmi görse eger Ferhād ile Mecnūn

Ferāmūş eyleyeydi kendü ĥālin ol iki maĥzūn

³⁷⁴ “Ferhad, aşkıllıkta Bī-sütūn dağı kazıyor. Acaba Şīrīn’in yüzü taşların içinden mi çıkacak?”

³⁷⁵ “Mecnun, Leyla’nın devesinin ayak izini bulduğunda, o sedefi kendi göz yaşlarıyla gizli incilerden doldururdu.”

1259 Ve lehu

[fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün]

Leylî-i zülfüñ için oldu bu dil zâr u zebün
Beni görmege gelen oldu o sâ' at Mecnün

1260 Cemâlî

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

İttifâkı düşdi olmağ Qays şâh-ı aşıkân
Başına Leylek kazâsıdur o tâc-ı âşyân

1261 [???

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Ez-men-i divâne vü Mecnün me-cû nâm u nişân
' Âşıkî çun men ne-midânem ki bâşed der-cihân³⁷⁶

ارمن دیوانه مجنون مجنون نام نشان
عاشق چون من نمی دادم که باشد در جهان

1262 [???

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Nîst gerdi râh-ı Mecnün-râ zi-çeşm-i dūr-feşân
Çun boved bārân ne-micünbed zi-câ rîg-i revân³⁷⁷

نست کردی راه مجنون از چشم در فشان
چون بود باران نمی جنبند ز جا یک روان

1260 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1261 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁷⁶ "Mecnun ve deli olan benden hiç isim ve nişan sorma. Dünyada benim gibi (bir) âşğın var olduğunu bilmiyorum (sanmıyorum)."

1262 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁷⁷ "İnci saçan gözlerinle Mecnun'un izini bozdun. Acaba yağmur yağdığında kumul (akar kum) yerinden hareket etmiyor mu?"

1263 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tā ne-yābed kes zi-na' l-i esb-i şod şir̄in nişān

Rīzehā-yı tīşe-i Ferhād şod rīg-i revān³⁷⁸

تا نیا بد کس ز غنای آب شد شیرین نشان
ریزه های تیشه از نهادش در بندون

1264 Cemālī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hevā-yı nāqa-i Leylī ile olup meftūn

Turur turur [...] Cemāliyā Mecnūn

1265 Mecdī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şarılur gerdenüme halka-i zencir-i cünūn

Leylī-i kākülün ucından olaldan Mecnūn

[62a]

1266 Āşafī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zemām ez-dest-i Leylī der-rübā ey nāqa kārī kon

Ser-i hod-gir ü ber-Mecnūn-ı ser-gerdān güzārī kon³⁷⁹

ز نام از دست علی در ربای ناز کار می کن
سر خود کبر و بر محنون سرگردان گذاری کن

1263 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁷⁸ “Şirin’in atının nalının izini kimse bulmasın diye Ferhad’ın baltasının parçaları kumul (akar kum) oldu.”

1264 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1265 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁷⁹ “Ey deve! Yularını Leyla’nın elinden kap. Bir şeyler yap. Kafana göre git ve derbeder olarak Mecnun’a uğra.”

1267 **Türabî Ehl-i Nazmuñ Âb-ı Rüyı** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Gönül fenn-i belâda hem-ser-i Ferhâd olur bir gün

Ezelden kâbil-i şâkird olan üstâd olur bir gün

1268 **Haydar-ı Acem**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Dilâ Mecnûn-şifat hüd-râ halâş ez-ğayd-ı âlem kon *دالاجنون صفت خود را طام از قید عالم کن*

Reh-i şahrâ-yı miñnet-gîr ü der-vâdî-i ğam kon³⁸⁰ *ره صحرای محنت گیر و در وادی غم کن*

1269 **Hüdâyi Şâ'ir-i Mümtâz-ı Âlem**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Yazık Ferhâda kühsârı idindi pister ü bâlm

Leb-i Şîrîn için çekdi belâlar görmedi balın

1270 **Yetim 'Alî Çelebi**

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Mecnûn işitse bu dil-i şeydâ haberlerin

Kim eyler idi deşt ile şahrâ haberlerin

1271 **'Azîzî-i Merhûm**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

Unutdurmağıçün Şîrînüñ adın

Felek Ferhâda virdi ağzı dadın

³⁸⁰ "Ey gönül! Mecnun gibi kendini bu dünyanın kaydından rahatlat. Üzüntü çölünün yolunu tut ve gam ovasına gir."

1272 **Kemāl-i H̄ocendī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ne-cüyistān revān der-qaşr-ı Şīrīn

Ki giryed seng ber-Ferhād-ı miskīn³⁸¹

نہجویستان روان در قصر شیرین
کہ گرید سنگ بر فرهاد مسکین

1273 **Şun'î-i Gelibolî-i Merhûm**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kim durağ itdiyse Mecnûn gibi tağlar depesin

Lâleveş kana bütün derd ile tağlar depesin

1274 **H̄arābî Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-cān kenden me-rā tā şive-i Ferhād şod āyīn

Tenem şod Bî-sütûn u dîde şuret-h̄āne-i Şīrīn³⁸²

بجان کندن مرا شيوه فرهاد شد آيين
تنم شد بيستون و دیده صورت خاترين

1275 **Emrî**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Qarşu söyler diyü kühü Kūh-ken incitmesün

N'ola virürse cevābın dimesün işitmesün

³⁸¹ “Şirin’in sarayında akan nehir değildir belki de taş zavvalı Ferhad’a ağlıyor.”

³⁸² “Azap çekmede Ferhad’ın tarzı benim ayinim olduğundan beri bedenim Bî-sütûn ve gözlerim Şirin’in resim evi oldu.”

1275 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1276 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken-rā ger çü men mībūd āh-ı ateşin

Āb geştī kūh begreftī heme rüy-ı zemīn³⁸³

کوکن زاکر جو من می بود آه آتشی
آب گشته کو به گرفتیم همی زمین

1277 Şirî Beg

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Āhuñdan eyle başuña murğ āşyānesin

Mecnün gibi belāda gönül hūn nişānesin

*

* *

1278 Hüdāyî-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çaysa Mecnün dimeñüz 'ākıl [ü] ferzānedür o

Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür o

1279 Emrî-i Merhūm Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Sirişki nāqa-i Leylî izin idüp memlū

Deve tabanı kadehle şunardı Çays tolu

1276 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁸³ "Eğer benim gibi Kuhken'in de ateşli ahı olsaydı dağ suya dönerdi ve bütün yer yüzünü kaplardı."

1277 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1280 Ez-ân Şerîf Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Kühen şod kışşa-i Mecnûn hadîş-i derd-i men bişnev

Be-her efsâne 'ömr-i hüd me-kon zâyi' suhen bişnev³⁸⁴

کهن شد قهقهه بخون جریته در دهن بشنو
به ران ز عمر خود کن ضایع سخن بشنو

1281 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Leylî vü Mecnûn eger mîbûd der-devrân-ı to

În yekî men mîgeşet ü ân yekî hayrân-ı to³⁸⁵

لیلی و مجنون گرمی بود در دوران تو
این یکی من گشت و آن یکی حیران تو

*

* *

[62b]

1282 Hâyâlî Oldı Selmânı Zamānuñ [mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

[mef'ülü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün]

Sûzum sirâyet itse Mecnûn-ı nâ-murâda

Çuşlar kebâb olaydı başındaki yuvada

1283 Fuzûlî-i Merhûm

[mef'ülü fâ'îlâtün mef'ülü fâ'îlâtün]

Olsaydı bendeki ğam Ferhâd-ı mübtelâda

Bir âh ile virürdi biñ Bî-Sütünü bâda

³⁸⁴ "Mecnun'un hikayesi eskidi, (artık) benim derdimin sözünü dinle. Her efsane için ömrünü zayi etme, söz dinle!"

³⁸⁵ "Eğer Leyla ve Mecnun senin döneminde olsaydılar birisi ben olurum öbürü de senin hayranım."

1282 Hâyâlî Divanı, G 6/1, s. 345.

1283 Fuzûlî Divanı, G 246/1, s. 250.

1284 [???

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Başdan başa yük idi Mecnūn-ı nā-murāda*

Yük üstine yük oldu başındaki yuva da

1285 **Kāmī-i Merhūm**

[*mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn*]

Derdüm hikāyet itsem Mecnūn-ı nā-murāda

Derdin koyup benümçüm ağlardı ol kayada

1286 **Nev'ī Efendi**

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Görinen gönçe vü lāle degül Ferhād-ı bī-çāre

Düşürmüş kan bulaşmış tīşesin urduğda kühsāra

1287 **Ve lehu**

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Ṭolayup barmağa Leylī ğamın Mecnūn-ı āvāre

Elini rişte-i ğamdan yumağ isterdi bī-çāre

1288 **Yaḥyā Beg Merhūm**

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Kūh-ken gibi yaqamı ideyin şad pāre

Nāleler eylemegi ögredeyin kühsāra

1284

a: başa] başı, *nūshada*.

1286 *Nev'ī Divanı*, G 444/1.

1289 **Rahmî Çelebi Fermâyed**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şorma zâhid ne bilür ' ışkı şaķın Ferhâda

Berü gel şan' at eger ister iseñ üstâda

1290 **Ḥazânî Fermâyed**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dilâ şākird olagör şan' at-1 ' ışķ içre Ferhâda

Kişi çün ḥidmet eyler eylesün bārî bir üstâda

1291 **Ḥâtemî Beg Fermâyed**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ser-i teslîmini ķorsa ķadem-i üstâda

Kâr-1 ' ışķı nic' olur göstereyin Ferhâda

1292 **Ḥayâlî-i Merḥûm**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bir belâ Ferhâdıyam kūh-1 ğam-1 dil-dârda

Şu' le-i âhum başumda lâledür kühsârda

1293 **Muḥliş Efendi**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gördi çün Ḥusrev ü Şîrîn ışığı taşında

Kūh-ken aña helâk oldu ķaya başında

[63a]

1294 **Zātī Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥusrev ü Ferhāduñam gel bağrumı ḥün eyleme

Yaşamı şīrīn lebin hecriyle gülgün eyleme

1295 **Fürūğī-i Bursevī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geçdi 'ömrüm āh kim Mecnūn gibi sevdā ile

Olmadum bir dem muşāhib sen saçı Leylā ile

1296 **Mecdī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Germesün gögsin ğam-ı Leylīde āh u zār ile

Ḳays [u] Ferhāda gelince söyleşür kūsār ile

1297 **Ḳādir Efendi**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Leylī gibi çemene konup gül otağ ile

Mecnūn yüregi gibi yanar lāle dāğ ile

1298 **Şādık Beg Merḥūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kūh-ı ğamda dil-i Ferhādumuzı yād eyle

Acı ey Ḥusrev ü Şīrīn-dehenüm dād eyle

1299 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Mecnūn şıfatīm seyr konem hāne-be-hāne

Şāyed ki bovīnem ruḥ-ı Leylī be-bahāne³⁸⁶

مجنون صنعتیم سیرکنم خانه به خانه
شاید که بوی منم رخ لیلی به بهانه

1300 Necâtî Üstād-ı 'Ālem

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Kūh-kenlikler ki Ferhād itdi Şīrīn adına

Sikkeyi mermerde kazdı āferīn üstādına

1301 Ehl-i Naẓmuñ Gül Gibi 'Āşık Efendi Şā' iri *[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]**[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]*

Hüb olanuñ Hüsrevā billāh düşer mi adına

Kim görüp kūh-ı belāda baqmaya Ferhādına

1302 [???

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Tağlarca ideyin minneti Ferhāda yine

Vireyin tıfl-ı dili şan' at-ı üstāda yine

1303 Yaḥyā-yı Merḥūm

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Niçe bir vādī-i ğamda dil-i maḥzūn yirine

Bağlamaz ol şacı leylī beni Mecnūn yirine

³⁸⁶ "Belki de Leyla'nın yüzünü görürüm diye bu bahaneyle Mecnun gibi ev ev dolaşırdım."

1300 Necâtî Divanı, G 533/1, s. 474.

1304 Fuzūlī-i Bağdādī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Uyup āhūya düşdi müşg Mecnūn tek beyābāna
N'ola çekseñ anı zencir-i zülf-i ' anber-efşāna

1305 ' Abdü'l-Kerīm-zāde Hāyālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dest-i fūrkat yazdı Mecnūnuñ mezārı taşına
Kimsenūñ tokınmasun seng-i melāmet başına

1306 Vecdī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hasret-i rüyūnla kıddüm dem-be-dem nūn olmada
Leyliyā günden güne dil-ḥaste Mecnūn olmada

1307 İlahī-i Vardarī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tişesiyle itdüğini Bī-Sütūnuñ taşına
' Ākıbet Ferhāduñ ey dil geldi bir bir başına

1308 Emrī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ne kim tokındı andan Bī-Sütūnuñ taşına
Geldi ey şirīn-dehen Ferhāduñ āḥir başına

1309 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hîç kes bā-men-i Mecnün ne-şevved hem hāne

Ki cünün-ı meneş āhîr ne-koned dīvāne³⁸⁷

هچکس با من مجنون نشود همچنان
که خون منش آفر کند دیوانه

1310 Emrî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü kılduñ zülfini Leylî beni Mecnün-mişâl eyle

Hudâyâ belki Mecnündan dağı aşüfte-ğâl eyle

[63b]

1311 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bes ki Mecnün behre Leylî mîkeşed ez-sîne āh

Hāne-i hayl-i ' Arab-rā sāht ez-mātem siyāh³⁸⁸

بس که مجنون بهره لیلی میکشد از سینه آه
خانه خیل عرب را ساحت از نام سیاه

1312 Hāyālî-i Merhūm

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün göziydi Leylî hayāline cilvegāh

Şahrâ-nişîn olanuñ olur hānesi siyāh

1313 Şıdkî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kays çün ' ışkıını tebdîl eyledi Mevlâsına

Bağmadı ol demde hîç gösterdiler Leylâsına

³⁸⁷ "Benim çılgınlığım, ben Mecnunla aynı evde kalan herkesi deli etti."

³⁸⁸ "Mecnun, Leyla için o kadar göğsünden ah çekti ki Arap halkının evini üzüntüden kararttı."

1314 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Leylîme ' arz itmege kim virse ben dîvâneyi
Göricek Mecnün olur benden beter cânâneyi

1315 Uşulî Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İletdi vaşl-ı Şîrîn ile Hüsrev işini başa
Yazık Ferhâda ' ömrin harc itdi tağ ile taş

1316 Cemālî Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rûyı

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

' Işık içre aña terk-i ser olduğımı pişe
Ferhâda dilâ başı kafa söyledi tişe

1317 Şeh-zâde Sulţân Mehemmed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol şacı Leylî umardum baña Mecnünüm diye
Gezmesün gelsün belâ tağında maḥzünüm diye

1318 Emrî Çelebi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün baqınca sînesi üstinde dâğına
Teşbih eyledi anı Leylî otağına

1319 Hümâyün-ı Pâdişâh

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Be-küh-ı Bî-sütün ez-ḥayret-i Ferhād cān dāde
Me-gū şuret ki Şirīnest in-cā bî-ḥod üftāde³⁸⁹

یکو بیستون از صرت زبا دجان داده
مکوسوتیا که شیرن است اینجا بخور افاده

1320 Cemālī

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bu vādiden hezārān 'ışk ola Ferhād-ı evbāşa
Ḳodı ortaya başın çünki gördi düşdi iş başa

1321 Meylî-i Dîger Luṭfî Beg-zāde

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Neler geldi senün 'ışkuñda ey Leylî-şifat başa
Beni Mecnün diyü eṭfālî şehrün tutdılar ṭaşa

*

1322 Ṭab'î-i Gelibolî

[fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün]

Küy-ı Leylîyi koyup seyr iden ol şahrāda
Nice Mecnün dimesün Ḳaysa kişi dünyāda

1323 'Azmi Efendi Ḥāce-i Şeh-zāde

[fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün]

Şevḳ-i zencîr-i cünün urdı bu ben maḥzūna
Reh-i 'ışk içre çıkar silsilemüz Mecnūna

³⁸⁹ "Ferhad, Bî-sütün dağında hayretinden can vermiş. Yüze bakma buradaki bayılmış yatan Şirin'dir."

1324 Şîrî Beg-zāde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Deñ bize ' ışkını şatmasun iñen Mecnūna

Kim ola hikmeti ta' līm ide Eflātūna

1325 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bes ki der-şahrā-yı gam Mecnūn keşid ez-sīne āh

Ḥāne-i Leylī zi-dūd-ı āh-ı germeş şod siyāh³⁹⁰

بس که در صحرائم محزون کشید از سینه آه
خانه بلی زد و دانه گرم آتش شد سیاه

*

* *

[64a]

1326 Necātī Ehl-i Nazmuñ Pey-revidür [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnūn sürindi vādī-i ḥasretde serserī

' Işkını başa iletmedi ol yaban eri

1327 Sūvārī Ehl-i Nazmuñ Şeh-sūvārı [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnūn-ı ' ışka cāme tīr-i āh-ı serserī

Ednā mülābes ile olur zevķinüñ yiri

1325 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁹⁰ "Mecnun gam çölünde göğsünden o kadar ah çekti ki Leyla'nın evi, onun sıcak ahının dumanından karardı."

1328 [???

[mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnūna didi vādī-i hayretde bir qarı
 'Işkuñı başa iltemedüñ mi yaban eri

1329 **Raḥmī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Leylī bināsınuñ gediginde qomış seri
 Ferhād gibi qarı bu gün bir gedik eri

1330 **Nāminüñ Nazm-ı Latīfi Virdi Ḥusrevden Nişān** *[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]*

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Niçe yıldur Bī-Sütūnda cān-ı maḥzūnuñ yiri
 Ey saçı Leylī virildi baña Mecnūnuñ yiri

1331 **Hüdāyī Oldı Selmānı Zamānuñ** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

[mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Leylī elinde kāse-i Mecnūn-ı 'Āmirī
 Şüretde şındı ma' nide yapıldı ḥātırı

1332 **Ḥudāyī Şi'ri Sitārīdür el-Ḥaḳ** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

[mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Gerçi ḥarāb-ı 'ışk idi Mecnūn-ı 'Āmirī
 Leylī taşıyla yine yapılmışdı ḥātırı

1333 **Ḥayālī Rūmda Maḵbūl-i ‘Ālem** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Ḳıldı ğam Ferhād ile Mecnūn dil-i şeydāları

Şāh-ı istiġnā-yı ‘ışḳuñ begleri ağaları

1334 **Nev‘ī Efendi Fāzıl-ı Devr-i Zamānedür** [*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

‘İşḳ-ı Şīrīnūñ ğam-ı Leylīnūñ olmayup eri

Deşt ü kūhı Ḳays ile Ferhād gezmiş serserī

1335 **Cāmī Efendi Rāst**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Dil-i Mecnūna kim eylerdi āḥir ḥüsn-i tedbīri

Ezel ṭolaşmasa boynına zülf-i Leylī zencīri

1336 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Ey hoş-endām ki resed nāḳa-i Leylī zi-rehī

Āşnāyāne koned cānib-i Mecnūn nigeḥi³⁹¹

اما خوش اندام که رسد ناکه بیل ز روی
آشنایان کند جانب مجنون کنی

1337 **Müdebbir Şā‘ir-i Mergüb Re‘yī** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün*]

Leylī şaḳuñdan aḥz ideli siḥr-i Sāmīri

Ḳıldı cihānı kendine hep Ḳays-ı ‘Āmirī

[64b]

1333 *Hayālī Divanı*, G 43/1, s. 412.

³⁹¹ “Leyla’nın devesinin, bir yoldan gelip de Mecnun’nun tarafına tanışça baktığı an ne güzeldir.”

1337 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1338 **Oldı Emrī Çelebi Mîr Hüseyni Rūmuñ** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Mecnün ki milket-i ğam-ı Leylīde şāh idi

Āhı duĥānı başına çetr-i siyāh idi

1339 **Raĥmī Raĥime'llāhü 'Aleyh**

[*mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Mecnün kaçan ki ' ışk iline pādīşāh idi

Āhı ' alem fiġānı ṭabl³⁹² ğam sipāh idi

1340 **'Ālī Efendi Fermāyed**

[*mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Mecnūna pişe kim ğam-ı Leylīde āh idi

' Işkum ĥaberlerini getürmiş güvāh idi

1341 **Emīnī Beg Sipāhī-i Suĥendür** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Mecnün ki mülk-i ' ışka dilā pādīşāh idi

Vādī-i miĥnet ü ğam aña taĥtgāh idi

1342 [???

[*mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Mecnün ki māh-ı nevi görđi de āh didi*

Vuşlat günü durur ḳanı Leylīmüz āh didi

³⁹² Vezin gereġi “ṭabl” kelimesi bu şekilde okunmuştur.

1343 **Cāhī Efendi Fāzıl-ı Devr-i Zamānedür** [*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Mecnün deyr-i miñnete ol dem ki şāh idi

Başı ucında mūları çetr-i siyāh idi

1344 **Bināyī Rāst**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Eger Leylī vü Mecnün her dü der-devrān-ı men būdī *اگر لیلی بختون مرد در دوران من بودی*

Yekī men būdem ü ān dīgerī cānān-ı men būdī³⁹³ *یکی من بودم دان دیگرى جانان من بودی*

1345 **Üstād-ı suhen Mīr ' Alī Şīr Nevāyī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Eger Mecnün şebī der-külbe-i aḥzān-ı men būdī

اگر بختون شبى در کلبه اخزان من بودی

Ferāmūş ez-ğam-ı ḥod kerdī vü ḥayrān-ı men būdī³⁹⁴

فراموش از غم خود کردی و حیران من بودی

1346 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Kocā ber-farḫ-ı Mecnün murğ-rā hergiz vaṭan būdī

کجا بر فرق بختون مرغ را هرگز وطن بودی

Eger āh-ı dil-i ü germ hemçün āh-ı men būdī³⁹⁵

اگر آه دل او گرم همچون آه من بودی

1347 **Lāmi' i Maḫbūl-i ' Ālem Gün Gibi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Eger Ferhād-rā kūh-ı ḡam-ı Şīrīn zebūn kerdī

اگر فهاد را کوه غم شیرین زبون کردی

Zi-cūy-ı dīdehā çun men be-cāy-ı şīr ḥūn kerdī³⁹⁶

ز جوی دیا با چون من بجای شیر خون کردی

³⁹³ "Eğer Leyla ve Mecnun benim dönemimde olsaydı, birisi ben olacaktım öbürü de benim sevgilim."

³⁹⁴ "Eğer Mecnun bir gece benim hüznler evimde olsaydı kendi kederini unutturdu ve bana şaşkın kalırdı."

³⁹⁵ "Eğer Mecnun'un yüreğinden çıkan ah da benim ki gibi yakıcı olsaydı. Nerede kuşlar onun başında yuva kurabilirlerdi."

³⁹⁶ "Eğer Ferhad'ı Şirin'in gam dağı çaresiz kılmışsa benim gibi göz ırmağında sütü kan ederdi."

1348 **Ḳadīmī-i ‘Acem**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Eger Mecnūn nazār der-defter-i ehl-i cünün kerdī *اگر مجنون نظار در دفتر اهل جنون کردی*
Zi-şerm-i nām-ı men nām-ı ḥod ez-defter birün kerdī³⁹⁷ *ز شرم نام من نام خود از دفتر بردن کردی*

1349 **Ḥazīnī Fermāyed Merḥūm**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Eger Mecnūn tevānestī ser ez-terbet birün kerdī *اگر مجنون توانستی سر از زبنت بردن کردی*
Ne-şastī sālḥā piş-i men ü meşḳ-i cünün kerdī³⁹⁸ *نشستی سالها پیش من پیش جنون کردی*

1350 **Sehmī-i ‘Acem**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Eger Mecnūn be-miḥnet-ḥāne-i men ser birün kerdī *اگر مجنون بچنت خانه من بردن کردی*
Me-rā dīdī cünün ḥıṣṣen ez-ser birün kerdī³⁹⁹ *مرا دیدی جنون خوش تن از سر بردن کردی*

1351 [????]

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Eger Ferḥād dīdī kūh-ı derdem çārehā kerdī *اگر فهاد دیدی کوه دردم چارهها کردی*
Ve ger Mecnūn şenīdī ḥāl-i men şükr-i Ḥudā kerdī⁴⁰⁰ *و اگر مجنون شنید حال من شکر خدا کردی*

³⁹⁷ “Eğer Mecnun deliler defterine bir baksaydı benim adımdan utanıp kendi ismini bu defterden çıkarırdı.”

³⁹⁸ “Eğer Mecnun mezardan başımı kaldırabilseydi yıllarca benim yanımda oturup delilik meşkini ederdi.”

³⁹⁹ “Eğer Mecnun benim gam evimi bir görseydi beni görüp kendi deliliğini kafasından çıkaracaktı.”

⁴⁰⁰ “Eğer Ferhad benim dert dağımı görseydi çareler bulurdu ve eğer Mecnun benim ahvalimi düysaydı Allah’a şükrederdi.”

1352 **Mecdî Efendi**

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Mecnün kaçan ki mülk-i ğama pâdişâh idi

Yanınca vahş ü tayr aña hayl-i sipâh idi

[65a]

1353 **Seliķi**

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Küh-ı ğamda ben iderken dükenüp feryadı

Mâder-i dehr toğurmamış idi Ferhâdı

1354 **'Azmi Efendi**

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Küh-ı miñnetde taşırğadı diyü Ferhâdı

Bî-Sütünüñ dem olur çerçe çıkarmaz yâdı

1355 [???

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Küh-ken nâle konân tişe çü ber-seng zedî

Küh der-nâle be-derd-i dileş âheng zedî⁴⁰¹

کوکن ناله کن نایشه جو برنگت زدی
کوه در ناله بدرد دلتش آهنگت زدی

1356 **Żiyâyî Efendi**

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Mecnün gibi 'ışk ile yabana düşürdi

Ol saçları Leylî beni dîvâne düşürdi

1352 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁰¹ “Kuhken inleyerek baltasını dağa vurduğunda dağ onun gönlünün derdine inleyerek saz çalardı.”

1357 **Ḥazret-i Bākī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Oldı dil bir büt-i şīrīn-dehenüñ Ferhādı

Aña lālā geçinür Ḥusrev ü Şīrīn dādı

1358 **Yümñi Beg Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bī-Sütün-ı ğam-ı ' ışkuñ olalı Ferhādı

Ṭaşa geçdi dil-i sevdā-zedenüñ feryādı

1359 **Ḥayālī-i Merḥūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Derde ser-leşker olup bekledi Mecnün vādī

' Işk derbendine şaldı qaravul Ferhādı

1360 **' Azmī-i Gedusī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bī-Sütünda ideyin nāle ile feryādı

Ṭaşdan kesdüreyin tağlara ben Ferhādı

1361 **Sipāhī Beg**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Muşavverler yazup bir şekle koydı Qays u Ferhādı

Benüm naqşum felekde kimseler ammā çıkarmadı

1359 *Hayālī Divanı*, G 612/1, s. 301.

1361

b: çıkarmadı] çıkardımadı, *nüshada*.

1362 **Ḥayretî Râst**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ḳalupdur şan'at-ı ışık içre Ferhâduñ hemân adı
Dil-i Mecnûnum olmışdur cihânuñ şimdi üstâdı

1363 **Peyâmî-i Dervîş**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Gezerler küh u deşti dâ'imâ dirler budur vâdî
Hele 'âlemde ben divâne gördüm Ḳays u Ferhâdı

1364 **Mu'ammâ be-Nâm-ı İlyâs**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Şan'at-ı gâmda gönül Ferhâdı
Cümlenüñ oldı bu gün üstâdı

1365 **Mesîhî Raḥime'llâhü 'Aleyh**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Leblerüñ kim niçe Ḥusrevleri Ferhâd itdi
'Işık işinde beni Ferhâddan üstâd itdi

1366 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür** [*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Firâḳ-ı Leylî-i zülfüñ beni Mecnûn-mişâl itdi
Ḥudâ bilür ki Mecnûndan dahı âşüfte-ḥâl itdi

1367 **Dervîş Ferâhî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Belâ Mecnûnını şanmañ bu rüsvâlıkda 'âr itdi
Cevân iken varup bir 'ışk-ı Leylî ihtiyâr itdi

1368 **Ḥazret-i Bâkî Efendi**

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Gönlümi silsile-i mûları Mecnûn itdi
'Aqlumı ğamze-i cādûları meftûn itdi

1369 **Mısr-ı Nazmuñ Tûṭî-i Güyâsı Ya'nî Yūsufî** [fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şehâ bu şan'at-ı 'ışkuñ şu resme oldum üstâdı
Ki şâkir[d] eylesem olur niçe Mecnûn u Ferhâdı

1370 **Şâni'î-i Ḥamîdî**

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Bî-Sütûn içre dilâ yâd idicek Ferhâdı
Nâleler eyler o dem mâtem idüp her vâdî

1371 **Cemâlî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Esîr-i 'ışk olup çün oldı Şîrîn ağzınuñ dadı
Depesin döğerek zâl-i cihân kullandı Ferhâdı

1369 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1370 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1371 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1372 Nev'î

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol şaçı Leylîye şol demler ki dil meftün idi

Mekteb-i 'ışk içre Mecnün tıfl-ı ebced-ḡ'ân idi

[65b]

1373 Letâfet Üzredür Divân-ı 'Âlî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Baňa teşbîh itme cânâ Bî-Sütün Ferhâdını

Ağzuñuñ dadın bilürseñ añma Şîrîn adını

1374 'Âşık Çelebi-zâde 'Alî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bî-Sütün işitdi hecründe dilüñ feryâdını

Derd ile gögsin geçürdi yâd idüp Ferhâdını

1375 Ğazâlî Deli Birâder

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yazmadın Husrevle Şeyhî dahı Şîrîn adını

İşidürdüm küh-ı ğamda ben anuñ feryâdını

1376 Hilmî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gerçi Mecnün başlamış 'ışkuñ ezel bünyâdını

Ḳâbil-i şâkird olan unutturur üstâdını

1377 **Ḥaydarī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördi kim ḥadden aşurdu nāle vü feryādını

Yārdan uçurdu devrān Bī-Sütün Ferhādını

1378 **Ḥayālī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şalduğumda ḥāne-i 'ışkuñ ezel bünyādını

Ṭaşā kullandım belā kühsārınıñ Ferhādını

1379 **Zeynī Efendi Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā divānedür yabana söyler şanma Mecnūnı

Lisān-ı ḥāl ile kâle getürdi deşt [ü] hāmūnı

1380 **'Azizī-i Merḥūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Işk-ı Leylī ile geşt eyler imiş hāmūnı

Ne 'aceb vādīye düşmiş görüñüz Mecnūnı

1381 **Behiştī-i Şeyḥ**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gören dir raqş iderken gird-bād-ı deşt [ü] hāmūnı

Semā' a qopdı Leylīnün hevāsı ḥāk-i Mecnūnı

1382 Nūrī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Gel ey deşt-i belāda görmeyen taşvīr-i Mecnūnı
Gör ol Leylīveşüñ hecrinde ben bīmār-ı maḥzūnı

1383 Nişāri-i Sirozī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yeg görürmiş zeni dil-berden olup meftūnı
Ḥayf vādīde degülmiş acıdum Mecnūnı

1384 Bākī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şaçun sevdası şeydā ideli ben zār [u] maḥzūnı
Unutdı ḥalk-ı 'ālem kışsa-i Leylī vü Mecnūnı

1385 Zātī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Temāşā itmege şahrāya varsa Leylī Mecnūnı
Şunardı bir şakāyık her ḥabāb-ı eşk-i gülgünı

[66a]

1386 Zātī Ehl-i Nazmuñ Pīridür

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yirinde taş kaya oldu görüñ Ferhād-ı miskīni
Ki teslīm itdi Şīrīnine karşı cān-ı şīrīni

1387 Nev'î Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çazardı Kûh-ken seng üzre dâ'im naqş-1 Şîrîni
Gönül ucına naqş idem diyü ol naqş-1 rengîni

1388 Bâkî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Gören divâne-şekl ey dil bu ben çāk-1 girîbânı
Didi Mecnûn gibi ol da tutar rāh-1 beyābânı

1389 Zâtî-i Merhûm

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Kûh-ken her kankı taş katıysa ursun başını
Kaşr-1 'ışkı cümle ben yapdum o yondı taşını

1390 Maḳālî Râst

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Yaşdanur Vâmıḳ belâ kûhına miḥnet taşını
Kankı taş katıysa Ferhād aña ursun başını

1391 Ve lehu

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Başladı Ferhād-1 dil qazmağa miḥnet sengini
Gel gör ey şîrîn-dehen tağ ile taşuñ cengini

1392 Kādirī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bī-Sütünüñ tağıdur Ferhād gördüm taşını
Taşı başa başı taşu urdum aldum başını

1393 Vişālī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Ārife tişe-i ‘ışkuñ göre te’şirini
Taşdan kesdüre ol Kūh-kene Şirini

1394 Lāmi‘ī-i Merhūm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken görseydi qabrüm üzre miḥnet taşını
Pâyuma Mecnūn gibi yiller uraydı başını

1395 Fevrī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Leylī-i zülfüñ şu deñlü eyledi Mecnūn beni
Kendözin ‘ākil şanurdı görse ger Mecnūn beni

1396 Fazlī Efendi Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olalı Leyliye Mecnūn vālih ü dīvāne mi
Vādī-i derd ü belādur meskenin vīrāne mi

1397 ‘İlmî Çelebi Fermâyed

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Küh-kenlik oldu Şîrînüñ yolında pîşesi

N’ola başı üzre Ferhâduñ yir itse tîşesi

1398 Zâtî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef’ ulü fâ‘ ilâtün mef’ ulü fâ‘ ilâtün]

Dögünmesün mi Ferhād taḡlarda taşa başı

Kaşr-ı vişâl[i] Hüsrev yaptı o yondı taşı

1399 Ziyâyî Râst Kâzî

[mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün]

Baňa beñzetmeñüz Ferhād ile Mecnün-ı şeydâyı

Ne bilsün hâlet-i ‘ışkı bir iki merd-i rüsvâyî

1400 [???

[mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün]

Menem bi-Leylî-i ḡod hemçü Mecnün bi-dil ü cānî

Be-mānde ḡuşk çun ḡaşāk der-în der-beyābānî⁴⁰²

منم بل لیلی خود بحسب سوز دل آن جان
بانه خشک چون خاک آنک درین بیابانی

[66b]

1401 Kāmî Efendi Fermâyed

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Gördi şevk ile zühürum kıldı Mecnün rıḡleti

Bu meşel meşhürdur er öldürür er devleti

1399 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1400 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁰² “Kendi Leyla’m olmadan ben de Mecnun gibi gönülsüz ve cansızım. Kuruyan çer çöp gibi çöllerde kaldım.”

1402 **Ḳābilī-i ‘Acem**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Küh-ken ger ğayretī ez-‘ ışq-bāzī dāštī

Şüret-i Şirīn be-çeşm-i dīgerān negzeştī⁴⁰³

کوکن کر غیرتی از عشق بازی داشتی
صورت شیرین چشم دیگران نگزشتی

1403 **Raḥīkī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Küh-kenlikler ki Ferhād itdi çekdi zaḥmeti

‘ Işqdan ma‘ nī degül şüretmiş ancak niyyeti

1404 **Ḥüseyn-i Bayḳaranuñ Maḫla‘ ıdur**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Ḥüsn ile sen kāmīl ü Şirīn ü Leylī şöhreti

‘ Işq arayan zār olup Ferhād u Mecnün töhmeti

1405 [???

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Bes ki ez-Leylīveşī dārem çü Mecnün ḫāletī

Der-beyābān kerdem ü bā-kes ne-ġirem ülfeti⁴⁰⁴

بس که از لیلی دوشی دارم چون خالی
در بیابان کردم و با کس نخرم الفتی

⁴⁰³ “Eğer Kuhken’in aşk oyununda gayreti olsaydı Şirin’in resmini başkaların gözü önünde koymazdı.”

⁴⁰⁴ “Bir Leyla sıfatlıdan o kadar Mecnun gibi bir durumum var ki çöllerde gezerim ve kimseyle de yakın olamam.”

1406 Lâmi'î Fermüdeest

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Der-diyâr-ı yâr eger Mecnûn şafâyî dâştî
Küy-ı Leylî-râ be-ḥacc-ı Ka' beî bügzâştî⁴⁰⁵

در دیار یار اگر مخنون صفای دشتی
کوی لیلی را نج کعبه بگرد آشتی

1407 Bedaḥşî-i Le'âlî-i Bâlî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Der-în evḳât-ı uşşâkân Mecnûn zinde be-yâstî
Zi-ı ışḳ-ı Leylîveşî Mecnûn şoden-râ tâ be-dânestî⁴⁰⁶

درین اوقات عاقبت خون زین بهستی
ز عشق لیلی و سی مجنون شدن یاب آستی

1408 Nev'î Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Teni şad çâk idüp cân kaçdın itmiş Ḳays-ı rüsvâyî
O vâdîlerde bulmuş vech-i Leylîden tecellâyı

1409 Şun'î-i Gelibolî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḳodı Mecnûn sefâhat eyleyüben küy-ı Leylâyı
Varup âhûlar ile geşt ider her dem o şahrâyı

1410 Fevrî

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dil görelden o zülf-i Leylâyı
Oldı Mecnûn mişali şahrâyı

⁴⁰⁵ “Eğer sevgilinin ülkesinde Mecnun (için) gönül hoşluğu olsaydı acaba Leyla'nın kuyunu terk edip de Kâbe'nin haccına gider miydi?”

⁴⁰⁶ “Leyla sıfatlı birisinin aşkından deli olmayı bilmesi için âşıkların bu zamanında Mecnun diri olmalıydı.”

1411 Hüdâyî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Ākıl iseñ dime Ferhād ile Mecnūna deli
Eyleseñ ḥalka nazar her biri bir gūne velī

1412 Vuşulî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Añmaz oldu ol şacı Leylî dirîgâ âdemi
Deşt-i ğamda ağlayam Mecnūna ey dil vā demī⁴⁰⁷

1413 Nev'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol şacı Leylîye şol dem kim dilüm meftün idi
Mekteb-i ' ışk içre Mecnün tıfl-ı ebced-ḥ'ān idi

1414 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger ne kūh-ı Bî-Sütün nakşî zi-Şîrîn dāştî
Ġayret-i Ferhād ū-rā ez-zeyn ber-dāştî*⁴⁰⁸

کردن کو به سوتون نقشش ز شیرین داشتی
غیرت فرهاد او را از زمین برداشتی

1411 *Hüdâyî-i Kadîm Divanı*, Mt. XVIII, s. 230.

⁴⁰⁷ "Vah benim gözyaşım!"

1413 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1414 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁰⁸ "Gerçi sahip olduğun Şirin'e rağmen Bisütun'a nakş çizemiyorsun, (oysa) Ferhad'ın gayreti onu süsleyerek kaldırmıştı (delmişti)."

1415 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Küh-kenle ğamda Mecnūna kıyās itme beni
 ays bir dīvānedür Ferhād ise bir küštenī

[67a]⁴⁰⁹

1416 Ehl-i Nazmuñ Vaşfī Kim Vaşşāfidur [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Diñlemezeñ bülbül-i şūrīde kim feryādumı
 Ey gül-i ra' nā benüm senden kim ala dādumı

*

1417 Sipāhī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Uymasa nāleme ger bülbüle kim dirler idi
 Reng almasa ruħuñdan güle kim dirler idi

*

1418 Bezmī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bāğda ğonçe kim açılmağa ğasret opdı
 'Andelībün yüregi şanki o sā' at opdı

*

1419 Cinānī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hevā-yı ğonçe-i bāğ ile eyler efgānı
 Alur yürekden ise 'andelīb-i nālānı

1415 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁰⁹ Buradan itibaren gül-bülbül unsuru işlenmiştir. Bu durum baştan eksik olan yeni bir bölüme işaret etmektedir.

1420 Emrî Râst

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ne deñlü berg ise gönçe qabâsınuñ girîbâni
Çeküp dest-i şabâ-yı âh-ı bülbül çâk ider anı

1421 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Bâgbânâ bülbüle qarşu qoparma gönçeyi
Qopmasun bî-çâre miskinüñ yazıqdur yüregi

[67b]

1422 Sûz-ı Hüsrev Ehl-i Nazmuñ Mîridür

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şabâ âmed velî bûyi ez-ân gülzâr bāyestî
Çi bâşed bûy-ı gül mâ-râ nesîm-i yâr bāyestî⁴¹⁰

صبا آمد ولی بوی از آن گلزار استی
چه باشد بوی گل ما را نسیم یار استی

1423 Ez-ân Ehli-i 'Acem

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bahâr âmed çi sūd ez-geşt-i gülşen yâr bāyestî
Temâşâ-yı çemen bâ-ân gül-i ruhsâr bāyestî⁴¹¹

با را آمد چه سود ارگشت گلشن یار استی
تماشای چمن با آن گل رخسار استی

⁴¹⁰ "Saba rüzgârı geldi ama o gülistandan getirmemesi gereken kokuyu getirmedi. Çiçek kokusu nedir ki sevgilinin meltemini getirmeliydi."

⁴¹¹ "Bahar geldi. Gülşende gezmeden ne fayda, (yanımda) sevgili olmalı. Çimenlere bakmak o gül yüzlü ile olmalı."

1424 Nūrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Resīd eyyām-ı gül mā-rā nesīm-i yār bāyestī

Be-kām-ı dil nazār der-^c āriż-ı dil-dār bāyestī⁴¹²

رسید ایام گل ما را نسیم یار بایستی
بکام دل نظر در عارضه دلدار بایستی

1425 Fevrī Efendi Cāmī-i Devr-i Zamānedür [mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gice bir kimse düşde destüme bir taze gül şundı

Uyandum vâkı' ā ol gönçe-leb yanumda bulındı

⁴¹² “Gül mevsimi geldi (oysa) bize sevgilinin meltemi olmalı. Gönül isteği ile sevgilinin yüzüne bakmak olmalı.”

[68a]

ŞİVE VÜ NĀZA MÜNĀSĪB OLAN EŞ'ĀR BUDUR

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[68b]

1426 **Müdümi Ehl-i Nazm İçre Ser-âmed** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Aña nâz eyle ki cânıyla talebkâruñ ola

Aña şat şive metâ' ın ki haridâruñ ola

1427 **Şihâbiye Bu Mağlaş Gökden İndi** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Nâzeninüm haylî nâzıkdür yaraşur nâz aña

Şive şehrinde müsellemdür nazır olmaz aña

1428 [???

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Nâz aña şat ki haridâruñ ola

‘Işık aña kıl ki talebkâruñ ola

1429 **Ĥazret-i Bâkı Efendi**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Nedür bu ĥandeler bu ‘işveler bu nâz u istiğnâ

Nedür bu cilvelerle şiveler bu kâmet-i bâlâ

1430 **Ḥazret-i Monlā Cāmī**

[*mef^ʿülü fā^ʿilätü mefā^ʿilü fā^ʿilün*]

Behrām bāz u cilve deh ān serv-i nāz-rā
Pā-māl-i ḥiṣ kon ser-i ehl-i niyāz-rā⁴¹³

بجز آنم باز و جلوه ده آن سرو تا ز را
خوش است نیا تو سراهل نیا ز را
پامال خوش کن

1431 **Ve lehu**

[*mefā^ʿilün fe^ʿilätün mefā^ʿilün fe^ʿilün*]

Ḥoşest nāz-ı to ey serv-i gül-^ʿizār me-rā
Be-nāz-perver-i ^ʿişkam be-nāz dār me-rā⁴¹⁴

خوش است ناز تو ای سرو گلزار مرا
بناز پرور عشقم بناز دار مرا

1432 **Ḳābilī-i ^ʿAcem Fermāyed**

[*mef^ʿülü mefā^ʿilü mefā^ʿilü fe^ʿülün*]

Tā şive-i ḥod sāht ḳadet cilve gerī-rā
Der-cilvegerī dād sebaḳ kebg-i derī-rā⁴¹⁵

تا شیوه خود ساخت فزت جلوه کر مرا
در جلوه کری داد سبق بکت در مرا

1433 **Seyfī-i ^ʿAcem Fermāyed**

[*mef^ʿülü mefā^ʿilü mefā^ʿilü fe^ʿülün*]

Her gāh ki be-nāz konī cilvegerī-rā
Reftār-ı [to] şermende koned kebg-i derī-rā⁴¹⁶

هر گاه که بناز کنی جلوه کر مرا
رفتار شرمنده کند بکت در مرا

1430

a: Nüshada mısraın baş kısmı önce “ḥoşest nāz-ı to” şeklinde yazılmış ancak daha sonra bu kısmın üzeri çizilmiştir.

⁴¹³ “Salınarak yürü ve o nazlı servi boyunu göster ve yalvarıp duranların başlarını ayak altında ez.”

⁴¹⁴ “Ey gül yüzlü selvi benim için senin nazın güzeldir. Aşkın nazı içinde yetişmişim. Beni nazla tut.”

⁴¹⁵ “Senin boyun cilvelenmeyi kendine tarz olarak seçtikten sonra nazlanma dersini vadi keklığıne öğretti.”

⁴¹⁶ “Her (ne) zaman naz ile cilvelenmeye başlasan senin yürüyüşün kırmızı keklığı utandırır.”

1434 **Ḥayālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Gördi maḥşüş olduĝın ‘ālemde istiĝnā baña

Şeh-perin gönderdi sorĝuç Qāfdan ‘anqā baña

1435 **Şā‘ir-i Mümtāz-ı ‘Ālem Sīretī** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

O şīvelerle tebessüm o nāzlarla ‘itāb

O ḥandelerle tekellüm o ‘işvelerle ḥiṭāb

1436 **Gedāyī Mülk-i Nazmuñ Pādişāhı** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

O sāḥirāne baqışlar o ‘işvelerle ‘itāb

O şā‘irāne kelām[lar] o nūktelerle cevāb

1437 **Şāh-ı Evreng-i Suḥen Sultān Selīm** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ser-tā-be-pā-yı to heme maṭbū‘ ṭab‘hā

Güyā berāy-ı ḥāṭır-ı mā āferidei⁴¹⁷

سر تا بیان تو بکھر طبع ما
گویا بران قلم ما آفرید

*

* *

[69a]

1437 Kalem ve yazı farklılığından hareketle beytin, metnin üstüne sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

⁴¹⁷ “Sen baştan ayağa kadar tüm huyların sevimlisisin. Sanki bizim hatırımız için yaratılmış(sın).”

1438 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Güzel kim eyleye nāzı aña olmaz bahā kıymet

Yalan söyler Hüdā haqqı bulam diyen aña kıymet

1439 **Bināyī Şā' ir-i Maqbūl-i ' Ālem** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]**[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]*

Ne hemīn şīve-i yārem sitem ü kīn būdest

Dil-berān-rā heme īn şīve-i āyīn būdest⁴¹⁸

زمین شیوه یارم ستم گین بودست
دبر از اهر این شیوه این بودست

1440 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-nāz gerçi suhen bā-men ān şanem ne-koned

Bedīn hoşem ki suhen bā-raḳīb hem ne-koned⁴¹⁹

زنا ناز که به سخن یا من آن صم کند
بدین خوشم که سخن با رقیب هم کند

1441 **Şā' ir-i Maqbūl-i ' Ālem Hāzret-i Sultān Selīm** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]**[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]*

Çi nāzest īn ki bā-ehl-i niyāz ān dil-sitān dāred

Çi istiḡnāst k'ān ārām-ı cān-ı bī-dilān dāred⁴²⁰

په نازت این یا من نیاز آن دلسان دارد
په استغناست کل آن آرام جان بیدلان دارد

⁴¹⁸ "Sitemkâr olmak sadece benim sevgilimin tarzı değil, bu tarz bütün sevgililerin âdetidir."

⁴¹⁹ "Gerçi o putum naz yüzünden benimle konuşmuyor ama buna seviniyorum ki rakibim ile de konuşmuyor."

⁴²⁰ "O gönül alan (sevgilinin) nazı isteyenlerine nasıl bir nazdır. Âşıkların gönlünün eğlencesi nasıl bir aza kanaat etmektedir."

1442 **Ḳāsımuñ Eş‘arı Ateş-Pâredür** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Her geh ki yâr şîve vü nâz ibtidâ koned

‘Āşık kesî boved ki dil ü cân fedâ koned⁴²¹

هر که که یا شیوه ناز ابتدا کند
عاشق کسی بود که دل جان فدا کند

1443 **Muḥibbî Ḥazret-i Sultân Süleymân**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Ġurūr itme eger cānâ dir iseñ ‘izz ü nâzum var

Benüm daḡı saña karşı niçe yüz biñ niyâzum var

1444 **Şâ‘ir-i Mergüb-1 ‘Ālem Ḥâtemî** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Şîvesinden tıramaz bir dem ayağ üstine yâr

Tâze şâḡuñ yine kendüye olur mîvesi bâr

1445 [???

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Şîve-i nâz ile ġâret eyledi gönlüm o yâr

Kâküli sevdâsı ḡod miskîni itdi târ u mâr

1446 **Leṭâfet Üzredür Eş‘âr-1 Ṭab‘î** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Baña geh söylemedi nâz ile geh söyledi yâr

Dir dimez şîve ile kıldı beni ‘âşık-1 zâr

⁴²¹ “Her (ne) zaman ki sevgili nazlanmaya ve işvelenmeye başlarsa, âşık gönlünü ve canını feda etsin.”

1447 **Ḥazret-i Bākī**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Göñül almağa gelür şiveye āğāz eyler

Dil-i bī-çāreyi ben ‘arz idicek nāz eyler

1448 **‘İlmī-i Karamanī Şāhib-i Suḥen Fermāyed**

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Çeküp şabrum yaqasın dest-i nāzuñ çāk çāk eyler

Senüñ va’llāhi şeb-būñ ey [...] ādem helāk eyler

1449 **Muḥteşem**

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Be-ḳadd-i fitneger çun der-ḥıram ān nāzenīn āyed

Zi-şevḳ-i ān ḳad ü reftār cünbiş der-zemīn āyed⁴²²

به تو فتنه گر چون در حرām آن نازین آید
ز سوز آن قدر فتنه بخش در زمین آید

1450 **Cāmī**

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ān Tork-i şūḫ īn heme nāz u ‘iṭāb çīst

Bā-dil-şikestegān sitem-i bī-ḥesāb çīst⁴²³

آن ترک شوخ این همه ناز و عتاب عیست
با دل شکستگان ستم حساب عیست

1449 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²² “O nazlı (sevgili), fitneci boyu ile salınmaya başlarsa, o boy ve davranışın şevkinden zemin harekete başlar.”

1450 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²³ “O güzel Türk’ün bu kadar nazı ve azarlaması nedir? Gönlü kırık (aşıklara) sayısız sitem nedir?”

1451 Selmān

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ber-minnet nāz u sitān gerçi be-gāyet bāşed
Hāşe li'llāh ki me-rā ez-to şikāyet bāşed⁴²⁴

برمت ناز و ستم کرم بهایت باشد
حاشه الله که مرا از تو شکایت باشد

1452 Hüsrev

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-men be-hātır-ı ān nāzenīn ki yād dehed
Zi-şīve-i rāvī ki nālem me-rā ki dād dehed⁴²⁵

ز من به خاطر آن نازنین که یاد دهد
ز شیوه راوی که نام مرا که داد دهد

1453 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh be-luţfem mīnevāzed geh be-nāzem mīküşed
Zinde mīsezed me-rā ān şūh u bāzem mīküşed⁴²⁶

که بلطف من لوازد که بنازیم ملیند
زنده میسازد مرا آن شوخ و بزم کند

[69b]

1454 Şānī-i Merhūm Fuzūlī-i Şānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār gördükde beni şīveye āgāz eyler
Tıfl lālāsına gūyā ki tırup nāz eyler

1451 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²⁴ “Gerçi bana naz ve sitemin çok olsa da Allah korusun benim senden şikayetim olmaz.”

1452 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²⁵ “O sevgilinin anısına kim beni hatırlar? Nazından inliyorum kim benim feryadıma yetişir?”

1453 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²⁶ “Ne lutfu ile beni teselli ediyor ne de nazı ile beni öldürüyor. O güzel (sevgili) beni diriltiyor ve yine öldürüyor.”

1455 Şâ'ir-i Mergüb Belgradî Zeynî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ne dem kim kılına ol nâzeninüm ' arz-ı nâz eyler

Yüzün yire koyup ' âşık aña yüz biñ niyâz eyler

1456 H̄ayretî

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Geh nâz u gehî cevr [ü] gehî fitneler eyler

Bu şîve ile ' âşıka gel gör neler eyler

1457 Behiştî Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Kaçan kim nâzeninüm ' izz ü nâz ile hırâm eyler

Nihâl-i kâmetine serv-i âzâdı gulâm eyler

1458 Şıdkî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nedür bu şîvelerle nâzlarla dil-rübâlıklar

Nedür bu handelerle pâdişâhum dil-güşâlıklar

1459 Şânî-i Mezbûr

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nedür bu nâz u istiğnâ nedür bu dil-rübâlıklar

Nedür bu mirzâlıklar nedür bu pâdişâhlıklar

1460 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Nāz eylemeyen dil-bere ' aşık mı olurlar

Cān oynamaya yolına şâdık mı olurlar

1461 Şâfî Fermâyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Dil-dār ' izz ü nāz ile ḥandān olup gezer

Ehl-i niyāz ' āleme giryān olup gezer

1462 Ḥusrev Fermâyed

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Nāzenīnūñ nāzı çok ammā vefāsı az olur

A benüm çok sevdüğüm bu ne dükenmez nāz olur

1463 Mesīhî Nazm u Neşri İtdi İhyā *[mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ūlūn]*

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Bu ne istignā durur bu nice ' izz ü nāz olur*

Kim seni çok sevdüğümce baña meylūñ az olur

1464 Necātī Mülk-i Nazmuñ Gün Gibi Şahib-Kırāmdur *[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]*

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Didüm ol şūḥ-ı cefā-pīşe iken nāzlanur

Nāz ile güldi didi nāzük olan nāzlanur

1465 Muhlis Efendi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gördügünce bizi ol şüh-1 püser nāzlanur

Bilür aşıftesiyüz nāzı geçer nāzlanur

1466 [???

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Nāz eylemek ' adūya cefā baña nāz durur

Cevr ü cefası ol şanemün ğayra az dur[ur]

1467 Şāfī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāzenīnsin gerçi şāhum nāz iderseñ yaraşur

Līk hem cevr ü cefāyı az iderseñ yaraşur

1468 Şafī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ṭurmaz ol şüh-1 cihān nāz u ' itāb ile geçer

Nāzenīn ' ömri görüñ nice şitāb ile geçer

[70a]

1469 Tūrābī Ayağı Toprağıdur Erbāb-1 ' İrfānuñ [mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Libās-1 nāz u şīve kāmēt-i dil-cūña lāyıkdur

Bu hüsn ile ne geysesñ saña sulţānum yaraşuqdur

1466

b: Nüşhada önce “Nāzuñ işini cevrdür demek az mıdır” şeklinde yazılmış daha sonra “Cevr ü cefası ol şanemün ğayra az dur[ur]” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

1468 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1470 **Sehî Beg Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı Ālemdür** [*meġā' ilün meġā' ilün meġā' ilün meġā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nâzına öğrendi dil her cevrine hoşnûddur

Gördüm ol gün yüzlü yârı tâli' im mes' üddur

1471 **Ĥayâtî Râst**

[*meġ' ulü fā' ilātü meġā' ilü fā' ilün*]

Dil-ber nihâl-i nâz durur bergi şîvedür

Cevr ü cefâsı cānlara erzânî mîvedür

*

* *

1472 **Muĥibbî Ĥazret-i Sulţān Süleymān**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Gāh şîve gāh ' işve gāh cev r ü gāh nâz

Öldürür ' uşşâkı bu nev' ile itmez ihtirâz

1473 **Sebzî-i A' mā Fermâyed**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Aldı gön lüm gerçi yüz kez nâz idüp ol serv-i nâz

Şimdi meyl itmez baña biñ āh idüp kılsam niyâz

1474 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nâz yâra yaraşur ' aşık-ı miskîne niyâz

Şanma cev ründen şikâyet eyleyem ey dil-nüvâz

1475 **Zarîfî Şâ‘ir-i Mergüb-1 ‘Âlem** [*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Cânân odur ki ‘âşık idince aña niyâz

Her bir niyâzına kıla anuñ hezâr nâz

1476 [???

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Ben niyâz eyledüğümce n’ola yâr eylese nâz

Aña çok nâz virilmiş ezeli baña niyâz

1477 ‘Âşık Çelebi

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Yalvardüğümca eyledi dil-dâr baña nâz

İdince hoş gelür kul efendiye çok niyâz

1478 [???

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Yek nâz mîkonî to vü men şad konem niyâz

Kâmed niyâz-1 ‘âşık-1 bî-çâre kâr-sâz⁴²⁷

بک سکر میکنی تو من صد کنم نیاز
کا مد نیاز عاشق بچاره کار ساز

1479 **Husrev Râst**

[*fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün*]

Nâzenînân-1 çâr bâliş-i nâz

Hâksârân-1 âstân-1 niyâz⁴²⁸

نارینان چار باش ناز
فاکاران آستان نیاز

⁴²⁷ “Sen bir nazlanıyorsun ve ben yüz kere sana muhtaç oluyorum. Çaresiz aşığın muhtaçlığı bu kez iş düzeltti.”

⁴²⁸ “Nazlılar naz tahtı; mütevâziler (âşıklar) ise muhtaçlık eşiği.”

1480 **Kemāl Fermāyed**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Küşedem geh be-^ç işvegāh be-nāz

Ārzū kerdeem ki çeşm-i to bāz⁴²⁹

کندم که بچشوه گاه بناز
آرزو کرده ام که چشم تو باز

1481 **Rūhī Beg**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nāz ile ḥande nedür şive-i güftār nedür

Nedür ey serv-i sehī^ç işve-i reftār nedür

1482 **Şeydā**

Şine açup eyleseñ bezm içre ey şeh nāzlar

Şine-i^ç aşıkda yir yir açılur şeh-nāzlar

1483 **‘Alīmiye Bu Maḥlaş Ḥaḳdan Oldı** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ki baña sen yār-ı^ç işve gāh gāhī nāz ider

Rāzıyam ol nāza kim sen gözleri şeh-bāz ider

[70b]

1484 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir nihāl-i tāzedür ḳaddüñ senüñ ey serv-i nāz

Şīvelerden mīvesi eksük degüldür ḳış u yaz

⁴²⁹ “Bazen nazla bazen işveyle beni öldürüyor. Senin gözünün açık olmasını (senin diriliğini) diledim.”

1481 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

1482 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

1483 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

1485 Şem‘î-i Sûzân Fermâyed

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

İncinme gördüğümce seni eylesem niyâz

Zîrâ ki nâzı artuğ idersin vefâyı az

1486 [???

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Toyî ki der-ser-i to nîst ğayr-ı ‘işve vü nâz

Menem ki der-dil-i men nîst ğayr-ı şıdķ u niyâz⁴³⁰

توی که در سر تو نیست غیر عشوه و ناز
منم که در دل من نیست غیر صدق و نیاز

1487 Kāsım-ı Envār

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Çü nâzenîn-i cihânî be-ĥüsn-i ĥıış be-nâz

Ki pîş-i nâz-ı to mîrem be-şad hezâr niyâz⁴³¹

چونمازین جهانی بحس خوبیش نیاز
کمپیش ناز تو میرم بصد مهرار نیاز

1488 [???

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bâ-ruĥ-ı zerd âmedem sūy-ı to ey serv-i n[iy]âz

Ya‘ nî âverdem be-ĥâk-i dergehet rûy-ı niyâz⁴³²

بارخ زرد ادم سوی درت ای سرو نیاز
یعنی اور دم خاک در گهت رو نیاز

⁴³⁰ “Başında işve ve nazdan başka şey olmayan sensin. Gönlünde bağlılık ve yalvarmadan başka şey olmayan benim.”

⁴³¹ “Dünyanın nazlısı olduğun için kendi cemaline nazlan. Senin nazın için binlerce yalvarmayla ölürüm.”

⁴³² “Ey nazlı servi, senin kapının tarafına sarı yüzle geldim. Yani senin dergâhının (eşik) toprağına yalvarmayla yüz tuttum.”

1489 Hâfız-1 Merhûm

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey serv-i nâz-ı hüsn ki hoş mîrevî be-nâz

‘Uşşâk-râ be-nâz-ı to her lahza şad niyâz⁴³³

ای سرو ناز حسن که خوش میروی ناز
عشاق را ناز تو هر لحظه صد نیاز

1490 Ve lehu

[mefâ' ilün fe' ilätün mefâ' ilün fe' ilün]

Hoşâ şebî ki derâyî be-şad kirişme vü nâz

Konî to nâz be-şühî vü men keşem be-niyâz⁴³⁴

خوشاشبی که در این بصد کیشم و ناز
کنی تو ناز به شوخی من کیشم نیاز

1491 Bâlî Efendi

[fe' ilätün mefâ' ilün fe' ilün]

Çok idersin cefâyı nâz olmaz

Nâz da âz olmayınca nâz olmaz

1492 Dervîş 'Ömri

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Vardur efendi gerçi o meh-rûya nâzumuz

Müşkil budur ki olmaya dilden niyâzumuz

1493 Rûmda Necâtî Fermâyed

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Niçe bir böyle şehâ her gelene 'izzet ü nâz

Hele ey Ka' be gibi işigi 'uşşâka niyâz

⁴³³ “Ey güzelliğin nazlı servisi ki nazla hoş gidiyorsun senin nazına aşıkların her an yüzlerce istekleri var.”

⁴³⁴ “Ne güzeldir o gece ki sen yüzlerce işve ve cilve ile çıkarsın. Sen güzellikle nazlanırsın ve ben yalvarmayla katlanırım.”

1493 Necâtî Beg Divanı, G 235/1, s. 289.

1494 Nāmī Fermāyed Kāzī-zāde

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ne 'işvedür bu ne şāhum ne şivedür bu ne nāz

Bugünki günden efendi kuluñ da deftere yaz

1495 Hātifī Nazmı Ricāl-i Ğaybdur *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Büstān-ı şeynde güzelüm bāgbān-ı nāz

Ğaddün bitürmedi bir serv-i ser-firāz*

*

* *

[71a]

1496 Tālī'ī Raĥmetü'llāhi 'Aleyh

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Nāz eylese ol serv-i şānavber daĥı nāzük

'Uşşāka vefā itse güzeller daĥı nāzük

1497 Siyāhī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Güzeliñ şive vü nāzı olıcağ böyle gerek

Baĥa gözin süzerek söyleye sözün gülerek

1498 'Ārifī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dā'im işi güzeliñ nāz gerek

'Āşıkuñ pīşesi niyāz gerek

1499 **Resmî Efendi**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Nitekim saña 'âdetdür niyâz ehline nâz itmek

Çuluña dağı lâzım nâza biñ dürlü niyâz itmek

1500 **'Âlî Efendi**

[*mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün*]

Geh şîveler itdüñ baña gâhî nazar itdüñ

Bir ben bilürin göñlüm alınca neler itdüñ

*

* *

[71b]

1501 **Hüdâyî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Ey benüm nâzı gibi kulları çok cânım gel

Günde biñ yüze gülen ğonçe-i ğandânum gel

1502 **Zâtî-i Merğüm**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Gel baña nâz it didükçe itme şâhum nâz gel

Bendeñe nâz itmege nâz eylemekden vaz gel

1503 [???

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ben çuluña pādşâhum luğ idüp nâz eyle gel

Bu dil-i zâra vefâyı sevdüğüm az eyle gel

*

* *

1504 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

To nāz-perverī vü mā niyāzmend-i toyīm

Terahḥumī ki esīr ü müstmend-i toyīm*⁴³⁵

توانا ز پروری و مانیا ز مند تویم
ترحمیکه اسیر و مستمند تویم

1505 Meylī Luṭfī Beg-zāde

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Geldügince karşıdan nāz ile cānānum benüm

Yüregüm oynar görince cūş ider cānum benüm

1506 Muḥibbī Sulṭān Süleymān

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nāzla çün gitdi ey gül yüzlü cānānum benüm

Ḥasret ile sīneden gel almağıl cānum benüm

[72a]

1507 Hilālī-i Merḥūm

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nāz imiş her dem işi 'uşşāka meyli az imiş

Ol güzel hercâyılığda gün gibi mümtāz imiş

1508 Şānī Beg Merḥūm

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ben ideyin niyāz gedā vü fütādeveş

Reftāruñ eyle nāz ile sen şāh-zādeveş

⁴³⁵ "Sen naz içinde yetişmişsin ve biz sana muhtacız; senin esirin ve fakirin olan bize acı."

1507 *Hilālī Divanı*, G 43/1, s. 37.

b: güzel] kamer, *Hilālī Divanı*.

1509 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Heme nâz u belâ vü ' işve âmed şekl-i dil-cüyeş

Ber-ân efzûde şad âşüb-ı dîger tündî-i cüyeş⁴³⁶

هم ناز و بلا و شوہ اند شکل دلجویش
بر ان از زودہ صد اشوب دگر تندی جو

*

* *

1510 **Neyyir-i Evc-i Suhen Hâzret-i Ahmed Paşa** [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*][*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Nâzdan mîve bitürmiş bir gümüş şimşâdsın

Berg-i şiveyle çonanmışsın anuñçün şâdsın

1511 **Nev'î Efendi**[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Nâz-perver ' işvegersin şühısın tannâzsın

Dil-rübâlar içre hüsñ ü ân ile mümtâzsın

1512 **Şânî Beg Merhûm**[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Yokdur bahâne hüsñüñe bir nâzenînsin

' Aybuñ hemân budur ki erâzil-nişînsin

1513 **Hüdâyî Râst**[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Nâz eyleseñ saña yaraşur nâzenînsin

Çaçsañ ' aceb mi sîñeden âhü-yı çînsin

⁴³⁶ "Onun gönül isteyen şekli hepten naz ve bela ve işve oldu. Onun üzerine de yüzlerce fitne ve huysuzluğu eklendi."

1510 *Ahmed Paşa Divanı*, G 250/1.

1511 *Nev'î Divanı*, G 325/1.

1514 Monlā Cāmī

To cān-ı pāk ser-be-ser āb u ḥāk ey nāzenīn
 Vallāh zi-cān hem pāk-ter rūḥī fidāk ey nāzenin⁴³⁷

تو جان پاک سر بر سر آب خاک ای نازنین
 و الله ز جان هم پاک تر روحی فدایک ای نازنین

1515 Ḥuzūrī Terceme

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Kim dir tenüñ billürdur yā āb u ḥāk ey nāzenīn
 Cismüñ muşavver nürdur yā rūḥ-ı pāk ey nāzenīn

1516 Emri Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir melek gördüm dil-ārā ruḥ güzel ḳad nāzenīn
 Āftāb-ı müntehā-sā ruḥ güzel ḳad nāzenīn

1517 Şā'ir-i Mergübıdur 'Azmi Gedusi 'Ālemüñ [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'İşvegersin şühısın ṭannāzsın
 Başdan ayağa ser-ā-ser nāzsın

[72b]

1518 Mesīhī Nazm u Neşri Kıldı İhyā [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Görenler ol hümānuñ 'izz ü nāzın
 Hevāya şaldı gönli şāh-bāzın

⁴³⁷ "Ey nazlı (sevgili) sen su ve toprak değil, saf bir cansın. Yemin ederim ki sen candan da daha temiz bir ruhsun. Ey nazlı (sevgili) sana kurban olayım."
 rūḥī fidāk: "Ruhum sana feda olsun."

1519 Cemālī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cilve itse her kaçan biñ nāz ile ol nāzenīn

Mekr-i ' ışkından ola anuñ meger Cibrīl emīn

1520 Kāmī Efendi Şā'ir-i Devr-i Zamānedür [mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çünkü her ' aşık çeker bir nāzenīnüñ minnetin

Bārī çeksün sen kamer-ruḥ meh-cebīnüñ minnetüñ

1521 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāz idüp bī-çārelerden ihtizār itmek neden

A benüm çok sevdüğüm çaḳ böyle nāz itmek neden

1522 Şun'ī-i Gelibolī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gönlümi alup be āfet böyle nāz itmek neden

İllere çok çok vefālar baña az itmek neden

1523 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gerçi ol meh öldürür ' aşıklarını şiveden

Cismi gibi görmedüm bir nāzı çok sīmīn-beden

1524 **Āşafî Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ġubārî ger nişined der-reh-i ân nāzenin ber-men

Felek h̄'āhed nihāden minnet-i rūy-ı zemīn ber-men⁴³⁸

خباری کشید در راه آن نازین بر من
فلک خواهد نهادن منت روی زمین بر من

1525 **Vālihî Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şodem h̄āk-i rehet bügzer be-nāz ey serv-i nāz-ı men

Be-h̄āk-i rūy-ı h̄od benger be-bīn rūy-ı niyāz-ı men⁴³⁹

سدم که رست بگذرنازای سرو نازین
بجانک راه خود بگریمین روی نازین

1526 **Ĥāfız Rāst**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bālā-bülend ü ' işveger ü naqş-bāz-ı men

Kütāh kerd kışsa-i zühd-i dırāz-ı men⁴⁴⁰

بالا بلند و عشوه کز نقش بازمین
کوتاه کرد قصه زهد در آرمین

1527 **Ĥāzret-i Bākî Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh cefā kılsun niyāz ehline geh nāz eylesün

Nāz iderse ' aşıka ol şüh-ı tannāz eylesün

⁴³⁸ "Eğer o nazlı (sevgilinin) yolunda benim üzerime toz otursa, felek, yeryüzünün iyiliğini benim üzerime atacaktır."

⁴³⁹ "Ey nazlı servim, senin yolunun toprağı oldum; cilvelenerek geç, yolunun toprağına bak ve benim yalvaran yüzümü gör."

⁴⁴⁰ "Benim uzun boylu, işveli ve oyuncu (sevgilim), benim uzun zühd hikâyemi kısalttı."

1528 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cân dehem ger sūy-ı men bīnī be-nāz ey nāzenīn

Bāveret ger nīst cān-ı men be-çeşm-i ḥod be-bīn⁴⁴¹

جاندم کرمو من بی نیازای نازنین
باورت کز نیست جان من بچشم خود بیدین

1529 Nev'î Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geyüp ol meh nice şiveyle qabā-yı gülgün

Eyledi nāz ile göz merdümünü ğarqa-i ḥün

1530 Meşki-i Cevān Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Karşudan nāz ile ey dil geleyor ol meh-rū

Yüregün oynatmasun mı elüni gö[g]süne қо

1531 Mālikî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yarı mest añlama ey dil yürimez nāzından

Ṭayanur ḥüsnine şöyle ṭurımaz nāzından

[73a]

1532 Re 'yî Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Niyāz itdükçe 'aşıklar efendi ṭurma nāz eyle

Vefā itme benüm çok sevdüğüm tek cevri az eyle

⁴⁴¹ "Ey nazlı (sevgili), eğer cilve ile benim tarafıma bakarsan ölürüm. Canım, eğer inanmıyorsan kendi gözlerinle gör."

1531 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1533 Kerimî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Gerek ' işve gerek şîve gerek ey dost nâz eyle
Cefâyı câna ammâ luḫ idüp bir pâre az eyle

1534 Refikî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Öldürürsin ben de bildüm ' aşığı biñ nâz ile
Kaşlaruñ baş koşdı çünkim ğamze-i ğammâz ile

1535 Mu' ammâ be-nâm-ı Ānî

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Başlarsa görüp yâr niyâzum n'ola nâza
Bir gün ola kim başlaya ol meh de niyâza

1536 Hâkî Râst

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Niyâzmend-i toyîm ey be-nâz-perverde
To-râ zamâne ' aceb dil-nüvâz perverde⁴⁴²

نیازمند تویم ای نیاز پرورده
تراز ما نه عجب و نتواز پرورده

1537 Ehl-i Nazmuñ Sırrî Gizlü Gencidür [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Dil-ber ğurūr-ı ħüsn ile envâ' -ı nâz ider
' Aşık yanup yanup yaqılmada süz u güdâzda

⁴⁴² "Ey naz içinde büyüyen (sevgili), sana ihtiyacımız var. Devran seni ne kadar da gönül okşayan (sevimli) yetiştirmiş."

1538 Sultān Selīm-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nazarī kerd be-men dost niyāz ālūde

Her niyāzeş be-şad perde vü nāz ālūde⁴⁴³

نظری کرد بمن دوست نیاز الوده
هر نیازیش بهد پرده و ناز الوده

1539 'Ubeydī-i Merhūm

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ol şivekār olursa eger 'izz ü nāzda

Üftāde 'āşika düşer olmağ niyāzda

1540 Gedāyī Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

O şive ile tekellüm o nāz ile ḥande

Cihānı kendüñe itdün esir ü efgende

1541 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Āğāz-ı cevır ü ser-keşī vü nāz kerde'ī

Bāz in çi şāvehāst ki āğāz kerde'ī⁴⁴⁴

آغاز جور و سرکشی و ناز کرده
باز این چه شیوه است که آغاز کرده

1542 Ḥātemī Beg Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

N'ola ḳaddüñe dirsem naḥl-i şive

Yaraşur saña olsa şive mive

⁴⁴³ "Dost bana niyazla karışık bir bakışla baktı ki her niyazı yüzlerce perde ve nazla karıştıktı."

⁴⁴⁴ "Sitime, isyana ve naza başlamışsın. Yine başladığın bu tarzlar nedir?"

1543 Nev'î Efendi

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Çıkdı metâ' -ı hüsn-i melâhat bahälara

Hep nâz u şivedür şatılan mübtelälara

1544 Monlâ Câmî Râst

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Ber-ruḥ ez-nâz-ı toem eşk-i niyâzest in heme

Çeşm bügşâyî zi-nâz âḥir çi nâzest in heme⁴⁴⁵

بر رخ از ناز توام اشک نیازتسایم
چشم بگنای ز ناز افرجه نازتسایم

1545 Mestî-i Pîr Râst

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Ey yâr ruḥuñ pādşeh-i kişver-i şive

'Āşıklara her bir baqısuñ mazhar-ı şive

[73b]

1546 Nev'î Şaḥşına Münḥaşır Nev'î [*fe' ilätün mefâ' ilün fe' ilün*]

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Nâz iderseñ yaraşur mümtâz-ı dil-bersin hele

Öldürürseñ ğam degül sulṭân-ı kişversin hele

1547 Şadrî Efendi Fermâyed

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Hüblük ḥaqqın edâ itmez güzel nâz itmese

Ḳadrin a' lâ eylemez bälâda pervâz itmese

*

⁴⁴⁵ "Senin nazın yüzünden benim yüzümde bu kadar hasret gözyaşı var. Artık nazdan gözlerini aç! Bu kadar da nazlanmak olmaz."

1548 **Bākī Efendi**

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Biñ şive vü nâz ile ol ruḥları lâle*

İster ki benüm gönlümi âl eyleyüp ala

*

* *

[74a]

1549 **Necâtî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh**

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

Niyāzum ögredür dil-dâra nâzı

Gel ey ' aşıkларуñ nâz u niyâzı

1550 **Şun'î-i Gelibolî**

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Ol şeh meded itsün idebildükçe ḳo nâzı

Sür yire benefşe gibi sen rüy-ı niyâzı

1551 **Hüdâyî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh**

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Öldürdüñ-e nâzuñla şehā ehl-i niyâzı

Ḳanı güzelüm ḳā' ide-i bende-nevâzî

*

1552 **'Abdü'l-Kerîm Çelebi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Gezersin nâz ile luḫf eyleyüp yād ile her cāyı

Bize geldükçe bu şive nedür bilsem be hercâyî

1551 *Hüdâyî-i Kadîm Divanı*, G CCXXIX/1, s. 221.

a: öldürdüñ-e nâzuñla] oldur döge nâzükle, *Hüdâyî-i Kadîm Divanı*.

1553 **Sebzî-i Merhûm**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kim ki bu şîve vü nâz ile gören cānāmı

Yolına anı revān eylemek ister cānı

1554 **Ḥazret-i Monlā Cāmī**

[mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilâtün]

Be-nâz ber-heme ḥübân ki nâzenîn-i cihānī

To şem' -i meclis-i ünsî vü şâh-ı ' âlem ü cānī⁴⁴⁶

باز بر همه خوبان که ناز نین جهان
تو شمع مجلس انس و شاه عالم و جان

[74b]

1555 **Mişālî Ehl-i Nazmuñ bî-Mişālî** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Ḥaşılı yāruñ niyâz ehline her dem nâz işi

Ḳorḳarın bugün helâk eyler beni bu nâzişi

1556 **'Azizî Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Şan' at olmışdur saña şîveyle şāhum nâz işi

Oldı 'uşşāḳuñ tamām ey dil-ber-i ṭannâz işi

⁴⁴⁶ "Dünyanın nazlısı olduğun için tüm güzellere nazlan. Sen insanlar meclisinin mumusun, dünyanın ve canın sultanısın."

1557 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh be-luḫfem mīnevāzī geh be-nāzem mīküṣī

Hemçü şem' em zinde mīsāzī vü bāzem mīküṣī⁴⁴⁷

*

که لطفم بیندازی که نیازم میکشش
همچو شمع زنده مسازی و بازم میکشش

1558 Fazlī Raḫime'llāhü ' Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gönül ehl-i niyāz oldıysa yārum oldı nāz ehli

Kime gül nāz iderdi olmasa bülbül niyāz ehli

*

1559 Bisāṭi-i Merḫūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ruḫ meḫāb ez-nāz eger pīşet be-nāz āred kesī

Nāzenīn ān be kezū ḫāṭır niyāz āred kesī⁴⁴⁸

رخ سناب از نازا پریشته نیازا رود کسی
نازنین آن به که زو خاطر نیازا رود کسی

1560 Şeyḫ Cemālī

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Ey to be-nāz kerde ḫū men be-niyāz tā-be-key

Nāz-ı to mīküşed me-rā in heme nāz tā-be-key⁴⁴⁹

دی تو نیاز کرده خومن به نیاز تا یکی
ناز تو میکشد در این همه ناز تا یکی

[75a]

[75b]

⁴⁴⁷ "Bazen lutfunla teselli veriyorsun bazen nazınla öldürüyorsun. Mum gibi beni diriltiyorsun ve yeniden öldürüyorsun."

⁴⁴⁸ "Eğer birisi yanında muhtaçlık gösterse nazlanarak ondan yüz çevirme. Kimsenin gönlünü kırmayan sevgili iyidir."

⁴⁴⁹ "Ey (sevgili) ki sen nazlanmayı adet edinmişsin ve ben de muhtaçlığı; bunlar ne zamana kadar! Nazın beni öldürüyor; bu kadar nazlanma ne zamana kadar."

[76a]

ĠAM U ĠUŞŞA FİRĀĶ U CEVR-İ CĀNĀN MECLİSİDŪR BU

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Hicrān u belā cevr ü sitem fürkat-i dil-dār

Hem zecr ü 'anā ġuşşa vü ġam faşlıdur ey yār

[76b]

1561 **Ḥayretī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir devāsuz derd imiş ğam yoḡ durur dermān añā

Bir 'aceb vādī imiş fūrḡat ki yoḡ pāyān añā

1562 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Başumda tāc ğam elümde 'aşā-yı faḡr u 'anā

Benem zamānede şāhib-livā-yı faḡr [u] fenā

1563 **Refīḡī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ādem oldur ki derūnında anuñ derd ola

Çekmeye pīre-zen-i dehr ğamın merd ola

1564 'Askerī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Künc-i ğamda hem-nişīnüm miḡnet ü derd ü 'anā

Hüzn enīsüm ğuşşa eglencem celīsümdür belā

1565 **Ümīdī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳomadı kūşe-i fūrḡatde bir laḡza beni tenhā

Ġam u ğuşşa bugün ğāyetle girdi göñlüme cānā

1561 *Ḥayretī Divanı*, G 11/1, s. 139.a: ğam yoḡ durur] hicrān ki yoḡ, *Ḥayretī Divanı*.

1566 Vālihi Efendi

[*mef̄ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün*]

Ol bi-vefā ki itmiş idi va de-i cefā

Luḫfindan eyledi bugün ol va deye vefā

1567 Behiṣṭi

[*fā ilätün fā ilätün fā ilätün fā ilün*]

Mümkün olduğınca eyle cānuma cevr ü cefā

Çünkü ye's itdüm viṣālünden senüñ ey bi-vefā

1568 Ziyāyi Raḫime'llāhü 'Aleyh

[*fe ilätün fe ilätün fe ilätün fe ilün*]

Cāme-i ṣabrumı çāk eyledi miḫrāṣ-ı cefā

Yaḫdı yandurdı beni āteṣ-i ḫasret cānā

[77a]

1569 Seliki

[*mef̄ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün*]

Dünyā gibi ne deñlü olursañ da bi-vefā

Dünyā deger senüñ baña her itdügüñ cefā

1570 Celāl

[*mefā ilün mefā ilün mefā ilün mefā ilün*]

Dil-i şeydā firāḫ-ı derdle dermāndadur derdā

'İlāc itdükçe artup oldı belki aña her şeydā

1568

a: Nüshada önce "cefā" şeklinde yazılan kelimenin üstüne daha sonra "belā" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1571 Mu‘ ammā be-Nām-ı Mānī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Yok durur bir zerre gönlünde dilā mihr ü vefā
Her dem ol meh bī-ḥad eyler ‘ aşıka cevr ü cefā

1572 Muhteşem

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Ne me-rā tākāt-i hicrān to-rā mihr ü vefā
Yā İlāhī çı boved ‘ āķıbet in ḥāl-i gedā⁴⁵⁰

نه مرا طاعت بجز آن ترا محروم و وفا
یا الهی چه بود عاقبت این حال کرا

1573 Ḥasan Çelebi

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Geçdi ‘ ömrüm itmedüñ ‘ ahde vefā ey pür-cefā
Lā-cerem ‘ ömr eylemez hergiz kimesneye vefā

1574 ‘ Ālī

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Yār kim ‘ ādetidür gāh cefā gāh vefā
Ġarazı baña belādur ne vefā ne cefā

1575 Cārī Çelebi

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Nice olsun ḳalb-i maḥzūnumda āşār-ı şafā
Eylemez bir zerrece ol māh-rū mihr ü vefā

⁴⁵⁰ “Benim ayrılığa, seninse sevgi ve vefaya takâtın yok. Ya Rabbim, sonunda bu dilencinin hâli nasıl olur.”

1576 ‘İlmî Fermāyed

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Vücūdum cümleten yaqdı firāq-ı yār ser-tā-pā
Şanasın baħr-ı hayretde yanar kühsār ser-tā-pā

1577 H̄arīmī

[mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün]

Yā Rab bu ħüsn-i ħulq ile ol yār-ı pür-cefā
Ben mübtelāya mihr kılop eylemez vefā

1578 Hüdāyī-i Aħī-zāde

[mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün]

Şāyed vefā ide diyü ol yār-ı pür-cefā
Şabr eyler idüm eylese ‘ömrüm eger vefā

[77b]

1579 H̄ayālī

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Ġamuñda hem-nefes oldı figān u nāle baña
Kim ola merħamet itmez baħup bu ħāle baña

1580 Fuzūlī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ġam diyārında ecel peyki güzār itmez baña
Yok şanup varam meger kim i‘tibār itmez baña

1581 Lāmi'ī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġam giribānum alur zülfün tutar pā bir yaña
Dāmenün elden qomazam olsa dünyā bir yaña

1582 Vefāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Derd-i ḥasret bir yaña ğavġā-yı 'ālem bir yaña
Bü'l-aceb müşkil belā ben bir yaña ğam bir yaña

1583 Lāmi'ī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her zamān eksük degül bir zecr ü qahr-ı ğam baña
Böyle devrānuñ nedendür qaşdını bilsem baña

1584 İshāk

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dostum ğāyet de te'şir eyledi fūrkat baña
Başum alup gideyin eglencedür ğurbet baña

1585 Meşāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Düşmüşem bir fūrKate oldı düġün mātem baña
Uğradum bir derde kim şādī görünür ğam baña

1586 **Laṭīfī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şol kadar kâr itdi cānā âteş-i ḥasret baña
Nār-ı dūzaḡ gül gibidür âteşe nisbet baña

1587 **Ca' fer-i Nişānī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şayılsa 'ömrden ey dil şeb-i hicrān baña
Belki virmiş Ḥaḡ Te' ālā 'ömr-i bī-pāyān baña

1588 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Lāyık mıdur ki cevır idesin yoḡ yire baña
Bir 'aşık-ı belā-zedeñüm n'eyledüm saña

[78a]

1589 **Ḳınalı-zāde 'Alī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olalı hecründe 'ālem ḥāne-i mātem baña
Dā'imā gökler geyüp mātem tıtar 'ālem baña

1590 **Şihābī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir yaña hecrün elemdür bir yaña ḡam bir yaña
'Ālem-i vaşluñla cānā ḥulḡ-i ḥurrem bir yaña

1586

b: Nüşhada mısra esasen “Gül gibidür nār-ı dūzaḡ âteşe nisbet baña” şeklinde yazılmışken bazı kelimelerin takdim-tehir yapması gerektiğini gösteren işaretler konularak mısraya son şekli verilmiştir.

1588 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1591 **Ve lehu**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bir gün teraḥḥum itmedüñ ey bî-vefā baña

Dâ'im vefâlar ellere her dem cefâlar baña

1592 **'Âlî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olma mecrūḥ ey gönül dermân saña hicrân baña

Ey ten-i pür-derd üşenme cân saña cânân baña

1593 **Fevrî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olalı hecr ile ben bir yaña cânân bir yaña

Cism-i mürde bir yaña 'azm eyledi cân bir yaña

1594 **Sürürî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hey meded hecrüñ belâ-yı nâ-gehânîdür baña

Senden ayrılmak ḳazâ-yı âsmânîdür baña

1595 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dost hecri bir yaña ğavġâ-yı düşmen bir yaña

Ey gönül gitmek gerek sen bir yaña ben bir yaña

1596 Na' tî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cevr ider devrân baña bir yaña cânân bir yaña

Gökde raḥm eyler melâ'ik yirde insân bir yaña

1597 Raḥmî Râst

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Yiterdi cevri-i yâr u cefâ-yı zamân baña

Bu ser de oldı bir yaña bâr-ı girân baña

1598 Necâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yâr cevri bir yaña aḡyâr cevri bir yaña

Gel gidelüm ey gönül sen bir yaña ben bir yaña

1599 Mesîhî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Zecr ile hecrüñ oldı meger âšnâ baña

Bîgâne şimdi 'işret hep cefâ baña*

[78b]

1600 Refîkî Fermâyed Kâtib-i Dîvân-ı ' Âlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Derdümi ey yâr dir isem kimse yok benden yaña

Gönlüme dirsem eger gönlüm daḡı senden yaña

*

1599 *Mesîhî Divanı*, G 7/1, s. 117. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

a: oldı meger] olalıdan, *Mesîhî Divanı*.

b: şimdi 'işret hep cefâ] oldı 'işret ü zevk ü şafâ, *Mesîhî Divanı*. Nüshada da önce "ü zevk ü şafâ" şeklinde yazılan ibarenin üzeri çizilerek altına daha sonra "hep cefâ" yazılmıştır.

1601 Fuzûlî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ġamdan öldüm dimedüm hâl-i dil-i zârı saña
Ey gül-i tâze revâ görmedüm âzârı saña

1602 Zâtî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Didi ölme şabr kııl bir gün vefâ idem saña
Şabr iderdüm eylese 'ömr-i 'azîzüm ger vefâ

1603 Vuşûlî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şeb-i fûrkatde açup dâğ-ı dil-i zârı saña
Gel-e ey şem' yanup yakılayın bârî saña

1604 Nazmî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sevdügüñ cevri ile öldürmek olupdur hû saña
Hey ne zâlim yâr imişsin dostum yâ hû saña

1605 Necâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dostum cevri ile cân almağ çün oldı hû saña
Yürü terk itdüm seni şimden girü yâ hû saña

1603 *Vuşûlî Divanı*, G 3/1.

1605 *Necâtî Beg Divanı*, G 10/1, s. 150.

a: dostum] 'âkıbet, *Necâtî Beg Divanı*.

b: yürü terk itdüm seni şimden girü] ben de geçdüm cân u dilden ey şanem, *Necâtî Beg Divanı*.

1606 Revânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Geh cefâ geh cevr geh nâz oldı çünkim hû saña

Bî-vefâ dil-dâr imişsin dostum yâ hû saña

1607 Ve lehu

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mülk-i gam içre gönül çün didiler şâh saña

Nevbet-i şâhî yiter âh-ı sehergâh saña

[79a]

1608 Nihânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kâr-ı mâ müşkil şod ez-cevr ü cefâ-yı yâr-ı mâ

Mîtevân ma' lûm kerden ez-hevâ-yı kâr-ı mâ⁴⁵¹

کار ما مشکل شد از جور و جای یا آرم
می توان معلوم کردن از هوای کار ما

1609 Âşafî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bî-vefâyî şîve-i maḥbûb mîdânîm mâ

Nîst ḥübân-râ vefâyî ḥüb mîdânîm mâ⁴⁵²

بی وفای شیوه محبوب میدانیم ما
نیست خوبان را وفای خوب میدانیم ما

1606 *Necâtî Beg Divanı*, G 14/1, s. 153; *Revânî Divan*, G 10/1, s. 266.

Başlık: Nüşhada öncelikle “Ve lehu (Necâtî)” yazılmış daha sonra da üzerine “Revânî” yazılmıştır fakat bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir. “Ve lehu” başlığıyla verilen sonraki şiirin *Revânî Divanı*’nda yer almasından hareketle, bu kayıtlardan Revânî’ye ait olanın doğru olabileceğini düşünüyoruz.

1607 *Revânî Divan*, G 7/1, s. 264.

⁴⁵¹ “Sevgilimizin sitem ve zulmüyle bizim işimiz zorlaştı. İşimizin durumu bunu gösteriyor.”

⁴⁵² “Vefasızlığı, sevgilinin tarzı olarak biliyoruz. Güzellerin vefası yoktur, bunu da iyi biliyoruz.”

1610 **Kemāl-i Ḥocendī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bī-ġamet şād me-bād īn dil-i ġam perver-i mā

Ġam ħor ey dil ki be-coz ġam ne-boved der-ħūr-ı mā⁴⁵³

بنفت شاد مباد این دل غم پرور ما
غم خورای دلکجه غم بود در خور ما

1611 **Hilālī**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ne-mītevān be-cefā kaç' -ı dost-dārī-i mā

Ki ez-cefā-yı to bīşest bā-to yārī-i mā⁴⁵⁴

نی توان بجا قطع دوستداری ما
که از جمای تو بیست است با تو یاری ما

1612 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ey bī-ħaber ez-miħnet ü şād u elem-i mā

Mā-rā ġam-ı to küşt to-rā nīst ġam-ı mā⁴⁵⁵

ای بیخبر از محنت و شاد و الم ما
ما را غم تو کشت ترا نیست غم ما

1613 **Āşafī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-ġü der-dil vefāyī nīst ān şūħ-ı perī-rū-rā

Ki şāyed būde bāşed kes çi mīdāned dil-i ū-rā⁴⁵⁶

مکودر دل و فای نیست آن شوخ پری رور
کشايد بوده باشد کس چه می اندول اورا

⁴⁵³ "Senin tasan olmadan bu gam yiyen gönlümüz sevinmesin. Ey gönlüm, gamlan ki gamdan başka şey bize layık değildir."

⁴⁵⁴ "Siteminle bizi seni sevmekten vazgeçiremezsin. Çünkü bizim seninle dostluğumuz, senin bize karşı olan siteminden daha fazladır."

⁴⁵⁵ "Ey (sevgili) ki (sen) bizim miħnet, seviç ve derdimizden habersizsin. Bizi kederin öldürdü ama sen bizi düşünmüyorsun."

⁴⁵⁶ "O peri yüzlü güzelin gönlünde vefanın olmadığını söyleme, belki de vardır. Onun gönlünü kim bil(ebil)ir ki?"

1614 Şabūhī

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Be-coz qatl-i muhibbān nīst kārī ān cefā-cū-rā
 Ḥudā raḥmī koned bā-mā vü inşāfī dehed ū-rā⁴⁵⁷

بخزقل مجبان نیت کاریان جفا چو را
 خدا رحمی کند با ما و انصافی دهد او را

1615 Ḥayretī Fermāyed

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ġayr-ı ğam nīst refīkī men-i şeydāyī-rā
 Allāh Allāh be-ki gūyem ğam-ı tenhāyī-rā⁴⁵⁸

غیر غم نیت رفیقی من شیدا یی را
 الله الله بکه گویم غم تنهایی را

1616 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Qışsa-i derd-i cüdāyī çü nüvīsem şebhā
 Dil cüdā nāle koned nāme' i ez-ḥāme cüdā⁴⁵⁹

قصه درد جدایی چونو نیم شبها
 دل جدا ناله کند نامه از خانه جدا

1617 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ġam-ı ḥod kerd hem bīrūn fūrū gīred cihānī-rā
 Çi bāşed bā-çünin ğam ḥāl-i cān-ı nā-tevānī-rā⁴⁶⁰

غم خود کرد هم بیرون فرود کرد جهان یی را
 چه باشد با چنین غم حال جان ناتوانی را

[79b]

⁴⁵⁷ "O zalimin, sevenleri öldürmeden başka işi yok. Allah bize acısın ve ona insaf versin."

⁴⁵⁸ "Ben âşîğın gamdan başka arkadaşı yok. Allah Allah bu yalnızlığın kederini kime söyleyeyim."

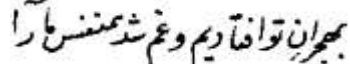
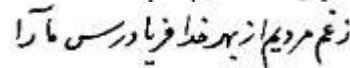
⁴⁵⁹ "Ayrılık derdinin hikayesini geceler (boyu) neden yazayım ki! Gönül ayrı inliyor, mektup kalemden ayrı inliyor."

1617 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁶⁰ "Bütün dünyayı kaplasın diye (sevgili) gamımı dışarı çıkardı. Böyle bir gamla güçsüz bir canın durumu nasıl olur ki?"

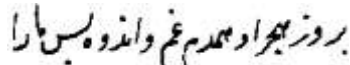
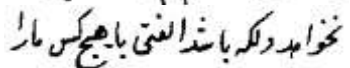
1618 Hāydar

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-hicrān-ı to üftādīm ü ğam şod hem-nefes mā-rā
Zi-ġam mürdīm ez-baħr-ı Hūdā feryād-res mā-rā⁴⁶¹

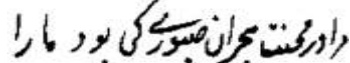
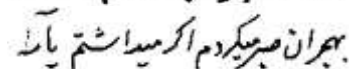
1619 Qadīm-i Şirāzī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-rūz-ı hecr-i ü hem-dem ğam u endūh bes mā-rā
Ne-ħ'āhed dil ki bāşed ülfetī bā-hiç kes mā-rā⁴⁶²

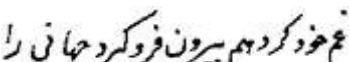
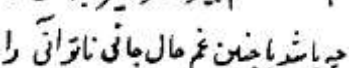
1620 Peyāmī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-rā der-miħnet-i hicrān şabūrī key boved mā-rā
Be-hicrān şabr mīkerdem eger mīdāştem yārā⁴⁶³

1621 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ġam-ı ħod kerd hem bīrūn fūrū ġired cihānī-rā
Çi bāşed bā-çünin ğam ħāl-i cānī nā-tevānī-rā⁴⁶⁴

⁴⁶¹ "Senin ayrılığına düştük ve gam bizim arkadaşımız oldu. Kederden öldük, Allah'ın ummanından bize bir yardım (ulaşmaz mı?)."

⁴⁶² "Onun ayrılık gününde, gam ve keder bize arkadaş olsa yeter. Gönlümüz kimse ile yakınlık kurmak istemiyor."

⁴⁶³ "Ayrılık acısına ne kadar sabredebilirim ki? Eğer bir sevgilim olsaydı bu ayrılığa dayanabilirdim."

1621 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁶⁴ "Bütün dünyayı kaplasın diye (sevgili) gamını dışarı çıkardı. Böyle bir gamla güçsüz bir canın durumu nasıl olur ki?"

1622 H̄aydar

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-şad ḥasret çü ez-men mīsitānī ey ecel cān-rā

Emān deh yek nefes bārī ki bīnem rūy-ı cānān-rā⁴⁶⁵

بصد حسرت جواز من میستان ای اجل جبارا
امان ده یک نفس باری کی بنم رو جانانرا

1623 Āzerī

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Āḥir ne-şod ğam-ı to dil-i derdnāk-rā

Hergiz nihāyeti ne-būd ' işq-ı pāk-rā⁴⁶⁶

آخ رشده غم تو دل دردناک را
هرگز نهایی نبود عشق پاک را

1624 Bed Dimezler Nīgī-i Şīrāzīnūñ Ebyātına [fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Peyveste der-maḳām-ı cefā dīdeem to-rā

Dūr ez-ṭarīḳ-i mihr ü vefā dīdeem to-rā⁴⁶⁷

پیوسته در مقام جفا دیده ام ترا
دور از طریق مهر و وفا دیده ام ترا

1625 H̄ayretī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Her geh ki nüvīsem şīfat-ı miḥnet ü ğam-rā

Āred be-figān derd-i dilem levḥ ü ḳalem-rā⁴⁶⁸

هر که نویسم صفت محنت و غم را
آرد بغان درد دلم لوح و قلم را

⁴⁶⁵ "Ey ecel, yüz hasret ile canımı alıyorsun. Hiç olmazsa bir anlığına izin ver ki sevgilimin yüzünü göreyim."

⁴⁶⁶ "Sonunda dertli gönlün kısmeti senin gamın olmadı. (Zaten) hiç bir zaman temiz aşkın sonu olmaz ki!"

⁴⁶⁷ "Sürekli seni sevgi ve vefa yolundan uzak, sitem mevkisinde görmüştüm."

⁴⁶⁸ "Mihnet ve gamın sıfatını yazdığım zaman, gönlümün derdi kâğıt ve kalemi figana getirir."

1626 Mîr Mehemmed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Naşīb-i mâ şod ez-rüz-ı ezel ğam ez-to şādihā

Toyî vü bezm-i 'işret mâ vü künc-i nâ-murādihā⁴⁶⁹

نصیب باشد از روز از غم از تو شاد و یما
تو ی مبرم عشرت ما کو بیج نامرادیها

1627 Şehidî Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey firâket sūhte çendîn dil-i ğamnâk-râ*

Cân zi-dest-i hecr ber-ser kerde ez-ten hâk-râ⁴⁷⁰

ای دادت سوخته چندین دل غمناک را
جان زدست بجز بر سر کرده از تن خاک را

[80a]

1628 Hümâyün

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ġam-ı to ez-dü cihân sāht bi-ḥaber mâ-râ

Ne-müd rāh sūy-i 'ālem-i diger mâ-râ⁴⁷¹

غم تو از دو جهان ساخت بجز ما را
نمود راه سوی عالم دیگر ما را

1629 Lisānî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ġam-ı dil gerçi bâşed rüz-ı hicrân hem-nişîn mâ-râ

Refîkî nîst hemçün sāye'î rüy-ı zemîn mâ-râ⁴⁷²

غم دل کرچه باشد روز بجزمان ہم نشین ما را
رفیق نیست همچون سایه روی زمین ما را

⁴⁶⁹ "Ezel gününde bizim nasibimiz gam, seninki sevinç oldu. Sen eğlence meclisindedin biz de ümitsizlik köşesinde."

⁴⁷⁰ "Ey gönülleri yakan sevgili, ayrılığın ne kadar gamlı! Can, ayrılığın elinden cismini toprak ederek başına dökmüş."

⁴⁷¹ "Senin kederin bizi iki dünyadan habersiz etti, öbür dünyanın yolunu bize gösterdi."

⁴⁷² "Gerçi ayrılık günü, gönül kederi bizim arkadaşımızdır. Yeryüzünde bize gölge gibi hiç bir arkadaş yok."

1630 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger resed her laḥza ber-dil şad gam ez-^c âlem me-rāÇun to bâşî yâr-ı men hergiz ne-bâşed gam me-rā⁴⁷³

گر رسد هر لحظه بر دل صد غم از عالم مرا
چون تو باشی یار من هرگز نباشد غم مرا

1631 Bināyî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Âh ez-her ki temennâ-yı vefâ bûd me-râ

Âķibet ḥâşıl ez-û cevı ü cefâ bûd me-râ⁴⁷⁴

آه از هر تمنای وفا بود مرا
عاقبت حاصل از وجودم جفا بود مرا

1632 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bâz nev-rüz âmed ü gam şod zi-nev-rüzî me-râ

Hest güyâ derd ü gam teşrîf-i nev-rüzî me-râ⁴⁷⁵

باز نروز آمد غم شد نروز می مرا
هست گویا در دو غم تشریف نروز می مرا

1633 Şeyḥ Behrām

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Devr-i gerdün yek zamân bî-gam ne-misâzed me-râ

Bâ-ğameş misâzem ü ân hem ne-misâzed me-râ⁴⁷⁶

دور کردن یک زمان بی غم می سازد مرا
با غمش می سازم انهم غمی سازد مرا

⁴⁷³ "Eğer gönlüme her an dünyadan yüz gam da gelse sen benim yârim olduğun sürece bende asla gam olmaz."

⁴⁷⁴ "Ah ki ker kimden vefâ isteğim varsa sonunda ondan bana gelen sadece sitem ve zulümdü."

⁴⁷⁵ "Yeniden nevrüz geldi ve gam yeniden benim kısmetim oldu. Galiba nevrüzde bana verilen hediye derd ve gamdır."

⁴⁷⁶ "Feleğın dönmesi bir an bile beni gamsız etmiyor. Kederi ile baş ediyorum, o da bana iyi gelmiyor."

1634 Faşihî Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Būd ' ömri ğam-ı ĩn şūh nihān yār me-rā
Sāht rüsvā-yı cihān dīde-i hūn-bār me-rā⁴⁷⁷

بود عمری غم این شوخ نمان یا مرما
ساخت رسوای جهان دیدن بار مرما

1635 Bināyī

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ne-selāmī zi-to k'ez-ġam koned āzād me-rā
Be-peyāmī ki be-vaşl-ı to koned şād me-rā⁴⁷⁸

نه سلامی ز تو کز غم کند آزاد مرما
به پیامی که بوصل تو کند شاد مرما

1636 Mīr Mehemmed Şālih

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Çend rūzī ki ġamet mūnis-i cān būd me-rā
Hāṭır-ı şād u dil-i cem' hemān būd me-rā⁴⁷⁹

چند روزی که غمت مونس جان بود مرما
خاطرشاد و دل جمع همان بود مرما

1637 Sūzī

[mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün]

Zamān zamān zi-to hecr efkened zamāne me-rā
Cüdā koned zi-vişālet be-şad bahāne me-rā⁴⁸⁰

زمان زمان ز تو هجر افکند زمانه مرما
چو کند زو صالت بصد بجانته مرما

[80b]

⁴⁷⁷ "Bir ömürdür ki bu güzelin gizli gamı benim arkadaşımıdır. Kanlı göz beni dünyanın rüsvası etti."

⁴⁷⁸ "Senden ne bir selam var ki beni gamdan rahatlatsın ne de bir vuslat mesajı var ki beni sevindirsin."

⁴⁷⁹ "(Senin) gamının, canımın dostu olduğu o günler, benim hatırımın sevinçli ve gönlümün rahat olduğu zamanlardı."

1637 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁸⁰ "Devir zaman zaman beni senden uzaklaştırıyor. Yüzlerce bahane ile senin visâlınden beni ayırıyor."

1638 Behiştî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dâr-ı ğurbetde ğamuñ buldum gezerken yâd olup

Âşnâsın bulmışa döndüm sevindüm şâd olup

1639 Fehmî-i Bursevî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Derd ile alışdı gönlüm cevrüñe mu' tād olup

Ġam degül çeksem ğam-ı hicrânuñı nâ-şâd olup

1640 Câmî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün]

Zi-ğam-ı hecr resânem be-felek nâle'î yâ Rab

Be-meh-i men ki resâned ki men-i dil şode her şeb⁴⁸¹

نعم هجرس غم بملك ناله يا رب
بدمن كرسا نذكر من دلته هر شب

1641 Hüdâyî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Büseñ ile baña ğamuñ olsa n'ola naşîb

Olmuş kimine bâl kimine belâ naşîb

1642 Refîkî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ben vaţandan ayru dil senden cüdâ hâlüm ğarîb

Oldı gülşen küşesinden dūr güyâ ' andelîb

1638 Behiştî Divanı, G 45/1.

⁴⁸¹ “Ya Rab, feleğe ayrılık gamından bir nale ulaştırıyorum. (Peki) ben âşığı kim her gece ayıma ulaştıracak?”

1643 Şâ'ir-i Mergüb 'Ulvi Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Fürqate düşdüm dirîgâ derd ile şeydâ olup

Bu ğarîb illerde kaldum bî-kes ü tenhâ olup

1644 'Ubeydî Mülk-i Nazmuñ Ḥusrevidür [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yandı kül oldı firākuñda bu cism-i pür-tâb

Geymişem faşl-ı şitâda şanasın bir sincâb

1645 'Alimî Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşene 'aşık bu dil cân bülbüli feryād ider

Gül muşâhib ḥârı tutmuş ol ğarîbi yād ider

[81a]

1646 Ḥudāyî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gönülden eksük olmaz bir nefes ğam bir zamân miḥnet

Baña maşşûş olmuş gibi yâ Rabbî hemân miḥnet

1647 Mu'ini Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ġam u ğuşşa elem hicrân figân u mâtem ü ḥasret

Bişürdi bağrumı cânâ kebâb itdi yidi fürqat

1648 [???

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Ey bî-vefâ yoluñda çekdüm belâ vü miñnet
Yâr ola şandum evvel kıldum saña mañabbet

1649 [???

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Çünkü efendi baña kılduñ cefâyı kat kat
Şimdengirü efendi sen sağ [u] ben selâmet

1650 'Azizî-i Merhûm

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Bulsañ güc ile alur idüñ ey ğam-ı fūrkat
Cân nağdini sînemde kuduñ gibi emânet

1651 Kâbilî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Efendim çâh-ı miñnetden kuluñ luğ eyle âzâd it
Unutma âşnâlık resmini geh geh bizi yâd it

1652 Câmî

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Der-künc-i ğam ne-şastem horsend ü bā-ñayâlet
Hoş vaqt ân ki bîned her sâ' atî cemâlet⁴⁸²

در کج غم نشستم خورسند و با خیالت
خوش وقت آنکه بیند مرا ساعی جمالت

⁴⁸² "Gam köşesinde hayalinle mutlu (bir şekilde) oturdum. Senin güzelliğini bir saat gören kişi aslında mutludur."

1653 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Beni hāk eyleyüpdür derd-i hasret

Getür toprağdan iriş hey kıyâmet

1654 Zihni-i Bağdâdi-i Şâhib-Edâ [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Gelseler dâda bulanlar ğam-ı hecrüñle memât

Teng ola küşte-i bî-dâduña şahn-ı 'Araşât

1655 Vahyi-i 'Acem Râst

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Hicrân esiri umsa n'ola devlet-i necât

Allah kâdir-i *halâka'l-mevte ve'l-hayât**

1656 Fevri Efendi

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Hudâyâ dimezem ğamdan dil-i ğamgînüm âzâd it

Esir-i bend-i hicrânem belâ-yı derde mu'tâd it

1657 Muhibbî Sultân Süleymân

[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Ey yâr-ı cefâkâr dilüm zulmle harâb it

Dök yaşımı iç kanımı bağrumı kebâb it

1654 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1655 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

halâka'l-mevte ve'l-hayât: "Ölümü ve hayatı yarattı." *Kur'ân-ı Kerîm*, Mülk 67/2.

1656 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1657 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[81b]

1658 Faṣīḥī Rāst ‘Acem

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ey zi-şādī-i cihān rüy-1 dilem sūy-1 ğamet

Dīde-i ‘iṣ me-rā rūṣenī ez-rüy-1 ğamet⁴⁸³

ای زشادی جهان روی دلم سوی غمت
دینا عین در روشنی از روی غمت

1659 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yā Rab ez-hiç ğam u derd mebādā elemet

Bād peyveste naşīb-i dil-i mā derd ü ğamet⁴⁸⁴

یارب از هیچ غم و درد مبادا آلمت
باد پیوسته نصیب دل ما درد و غمت

1660 Kemāl Paşa-zāde

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Sirişküm āl idüp fūrkat vüçüdum itdi zer ḥasret

Ne reng itdi baña fūrkat neler itdi baña ḥasret

1661 Sipāhī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Elem muhlik ğam efzün ağladur şeb-tā-seher fūrkat

Ziyāde derd-i ḥüsrān eyledi cāna eşer fūrkat

⁴⁸³ “Ey (sevgili) ki dünyanın tüm sevinçlerinden benim gönlümün yüzü senin kederine taraftır. Gözlerimin safasının nuru senin gamındandır.”

⁴⁸⁴ “Ya Rabbim! Sen (sevgili) hiç bir zaman gam ve dertten tasalamna. Senin dert ve gamın her zaman bizim gönlümüzün kısmeti olsun.”

1662 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Goftemeş der-^c âlem-i hecr-i to kârem bâ-ğamestGoft ḥandān zīr-i leb ğam nīst kār-ı ^c âlemest⁴⁸⁵گفتن در عالم هجر تو کار مرا غمت
گفت خندان زیر لب غمت کار عالم است

1663 Şehidî Ehl-i Nazm İçre Dil-âver [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger ne-yâyed der-dilem men şādmānī ğam hoşest

Ver murâdem ber-ne-yâbed nâ-murādī hem hoşest⁴⁸⁶گر نباید در دل من شادمانی غم خوش است
در مرادم بر نیاید نامرادی هم خوش است

1664 Hilālî Fermâyed

[müfte' ilün fā' ilün müfte' ilün fā' ilün]

Rāh-ı vefâ piş gir k'ân zi-cefâ hoş-terest

Gerçi cefâyet hoşest lîk vefâ hoş-terest⁴⁸⁷راه وفا پیش گیر کان ز جفا خوشتر است
گرچه جفایت خوشتر است لیک وفای خوشتر است

1665 Seyfi-i Buḥārî

[mef' ulü fā' ilātü mefâ' ilü fā' ilün]

Şühî ki ez-cefâ dil-i ehl-i nazar şikest

Her dil zi-dil-berî be-ṭarîḳ-i diger şikest⁴⁸⁸شوخ که از جفا دل اهل نظر شکست
هر دل زد لبری بطریق دیگر شکست

⁴⁸⁵ "Senin ayrılık âleminde gam ile uğraşıyorum dedim; gülümseyerek fısıldayıp dedi ki bu gamın değil dünyanın işidir."

⁴⁸⁶ "Eğer benim gönlüme sevinç gelmezse gam da iyidir. Eğer isteğim olmasa onun olmadığı da iyidir."

⁴⁸⁷ "Vefâ yolunu önünde tut ki sitemden daha iyidir. Gerçi sitemin iyidir ama vefân ondan daha iyidir."

⁴⁸⁸ "O güzel, sitemle nazar ehlinin gönlünü kırdı. Her gönül, bir sevgiliden başka bir tarzla kırıldı."

1666 **Ṭarrārī-i 'Acem Rāst**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥüy-ı Torkān heme mā' il be-cefā vü sitemest

Āzmūdīm besī Tork-i vefā-dār kemest⁴⁸⁹

خوی ترکان همه مایل بجاوستم است
آزمودیم بسی ترک و خا دار کم است

1667 [???

[mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün]

Ġam guşşasını dirsem ğāyet uzar hikāyet

Hercāyī yār elinden yirden göge şikāyet

1668 **Āgehi**

[mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün]

Senden cüdā düşelden düşdüm zebün ğāyet

Düşdükçe şāhum eyle düşmüşlere ' ināyet

1669 **Müttakī Çelebi**

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Bir laḥza yanumdan benüm ayrılmadı fūrkat

Aḥvālümü ' arz itmege hiç düşmedi fūrşat

⁴⁸⁹ "Türklerin hepsinin huyu sitem ve zulme eğilimlidir. Çok denedik, vefalı Türk çok azdır."

1667 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1668 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1669 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1670 Cāmī

[mef^ʿūlü fā^ʿilātü mefā^ʿīlü fā^ʿilün]

Şad hârem ez-firâḳ-ı to der-pây-ı dil şikest
Ez-gülşen-i vişâl-i to nâmed gülî be-dest⁴⁹⁰

صفا هم از خای تو در پای دل شکست
از گلشن وصال تو نامدی بست

[82a]

1671 Faşihî-i 'Acem

[fe^ʿilâtün fe^ʿilâtün fe^ʿilâtün fe^ʿilün]

Rûz-ı 'ömrem zi-ḡam-ı hecr be-şeb nezdîkest
Cânem ez-ḡasret-i la^ʿl-i to be-leb nezdîkest⁴⁹¹

روزم ز غم بجز شب زدیک است
جانم از حسرت لعل تو لب زدیک است

1672 Kāsım Fermāyed

[mefā^ʿilün fe^ʿilâtün mefā^ʿilün fe^ʿilün]

Ġam-ı to ber-dil ü ber-cân emîr-i muḡteşemest
Be-nām gofemeş in ḡam ne-ḡam be-ḡamest^{492*}

غم تو بردل و بر جان امیر محتم است
بنام گفتنش این غم نه غم بغم است

1673 Ez-ân Melek

[fā^ʿilâtün fā^ʿilâtün fā^ʿilâtün fā^ʿilün]

Bāşed āsân her ḡam u derdî ki mā-râ ber-dilest
Bî-kesî vü 'ışḳ u iflāsî ḡarībî müşkildest⁴⁹³

باشد آسان هر غم و دردی که ما را بردل است
بیکسی و عشق و افلاسی غیر بی مشکل است

1670 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁹⁰ "Senin ayrılığından yüzlerce diken kalbimin ayağına saplandı ama senin vuslat bahçenden bir çiçek bile elde edemedik."

⁴⁹¹ "Ömrümün günü, ayrılık gamından geceye yaklaşıyor ve canım, kırmızı dudakların hasretinden ağza yaklaşıyor."

⁴⁹² "Senin kederin, canda ve gönülde görkemli bir emir gibidir. Bu gama hitaben; "Bu gam değil de nimettir!" dedim."

⁴⁹³ "Gönlümüzde var olan dert ve gam bizim için kolaydır. Zor olansa kimsesizlik, aşk, yoksulluk ve garipliktir."

1674 **Kāmi** Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Biyā ki dil zi-ferāğ-ı to nā-tevān rengest

Biyā ki baħr-ı dehān-ı to gonçe dil tengest⁴⁹⁴

بیای که دل ز فراق تو نماند رنگست
بیای که بهر دیان غنچه دل تنگست

1675 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ki ṭāli' dāred ū-rā şad nuḥūst vāqi' est

Vāy ber-ḥāl-i kesī gū hemçü men bī-ṭāli' est⁴⁹⁵

هر که طالع دارد او را صد خوشتر است
وای بر حال کسی که همچون بی طالع است

1676 **Kātibü'ş-Şehīr** 'Abdu'llāh Dervīşī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār ser-keş sine pür-āteş gönül sevdā-perest

Baħt nā-hemvār ṭāli' ser-nigün ḥāṭır şikest

1677 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bā-gameş hoş búdeem şeb gerçi der-zārī güzeşt

Yād mīkerdem ez-ān şebhā ki der-yārī güzeşt⁴⁹⁶

باغش خوش بودم شب که در زاری گذشت
یادمی کردم آن شبها که در باری گذشت

⁴⁹⁴ "Gönül, ayrılığından güçsüz durumundadır, gel! Senin ağzın için goncanın gönlü daralmıştır, gel!"

⁴⁹⁵ "Bahtlı olan kişilere bile yüzlerce uğursuzluk oluyor(sa) vay benim gibi talihsiz kimselerin hâline."

⁴⁹⁶ "Gerçi gece inleme ile geçdiyse de onun gamı ile mutluydum. O sevgili ile geçen geceleri anıyordum."

1678 [???

[mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Ber-sīne me-rā dāğ-ı ferāğ-ı to nişānest

Bā-ḥār-ı ğamet sāḥteem īn gül-i ānest⁴⁹⁷

برسیته در اذاع فراق تو نشست
با خار عمت ساختم این گل آنت

1679 [???

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Be-sīne lāle-şifāt dāğ u dil pūr ez-eledest

Çi sīne deşt-i belā vü çī dil ki kūh-ı ğamest⁴⁹⁸

بسینه لاله صفت دآغ و دل پور الم است
چسینه دشت و بلا و هم دنگه کوه غم است

1680 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Men cüdā ez-yār u yār ez-men cüdā üftādeest

İn çünīn müşkil ki dārem kirā üftādeest^{499*}

من بود از یار و یار از من جدا افتاده است
این چنین مشکل که دارم کرا افتاده است

1681 Ziyāyī

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Beni ğam pisterinde eyleyelden nā-tüvān fūrķat

Çılupdur ey ṭabīb-i cān gözüm yaşın revān fūrķat

[82b]

⁴⁹⁷ "Göğsümde senin ayrılığının damgasının nişanesi var. Senin kederinin dikenini ile baş ettim bu (mişane), onun çiçeğidir."

⁴⁹⁸ "Göğsümde lale gibi damgalar var, gönümse dertlerle dolu. (Oysa) ne göğüs bela sahrasıdır ne de gönül gam dağıdır."

⁴⁹⁹ "Ben sevgiliden ayrı düşmüşüm, sevgili de benden ayrı düşmüş. Kimin başına benimki gibi bir zorluk gelmiş."

1681 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1682 **Ḳadrī Fermāyed**

[*müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün*]

Ez-to ne-rencem ey şanem bā-heme bī-vefāyiet

Ger ne-boved be-ğayr-ı men da' vī-i āšnāyiet⁵⁰⁰

از تو زنجیم ای صنم با همه بی وفا نیست
گر نبود بغیر من دعوی آشنا نیست

1683 **Niṣārī**

[*müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün*]

Bā-heme kes beyān konem kışsa-i bī-vefāyiet

Tā ne-koned kesī diger meyl be-āšnāyiet⁵⁰¹

با همه کس بیان کنم قصه بی وفا نیست
تا نکند کسی در میل با آشنا نیست

1684 **Cemşid Fermāyed**

[*müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün*]

Ey be-vefā cihān cihān küşte-i bī-vefāyiet

Geşte be-mürdim āšnā ez-ğam-ı āšnāyiet⁵⁰²

ای برفا جهان جهان کشته بی وفا نیست
کشته بدم آشنا از غم آشنا نیست

1685 **Ziyāyī**

[*müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün*]

Veh ki dilem kebāb şod z'āteş-i bī-vefāyiet

Sūht me-rā be-her kesī germī-i āšnāyiet⁵⁰³

و ده که دلم کباب شد ز آتش بی وفا نیست
سوفت مرا بهر کسی گرمی آشنا نیست

*

⁵⁰⁰ “Ey put gibi güzel sevgilim, eğer benden başka tanıdığın olmadığını iddia ediyorsan, tüm vefasızlığına rağmen senden incinmem.”

⁵⁰¹ “Başkaları senin tanışıklığına meyl etmesinler diye herkese senin vefasızlığının hikayesini anlatırım.”

⁵⁰² “Ey vefasızlığından dolayı dünyalar dolusu insanın vefa ile öldüğü (sevgili), onlar seni tanımanın gamıyla sükûnetle tanış olmuşlar.”

⁵⁰³ “Ah ki gönlüm, senin vefasızlığının ateşinden kebab oldu. Herkesle tanış olmanın harareti beni yaktı.”

1686 Hüseyn Mîr-zâde

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Şühî ki dâ'imâ dil-i ü mâ'il-i cefâst

Ömr-i 'azîz-i mâst çi hâşıl ki bî-vefâst⁵⁰⁴

شوخى که دایم دل او مایل چفاست
عمر عزیزم است چه حاصل که بیوفاست

1687 Ferîdün

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Ân bî-vefâ eger çi be-mâ ber-ser-i cefâst

Mâ bâ-cefâ hoşim ki der-ıavr-ı mâ vefâst⁵⁰⁵

آن بی وفا اگر چه با بر سر چفاست
ما با چفا خوشیم که در طور ما وفاست

1688 Kâtibî

[*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

Devâ-yı hecr-i dil ey dost der-dest

Bi-ıamdi'llâh ki mâ-râ hest der-dest⁵⁰⁶

دوای ^{عجب} دلدل ای دوست در دست
بجرات که ما را هست در دست

1689 Lem'î Râst

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Bâ-mâ çi cefâ k'ân büt-i hün-h'âr ne-kerdest

Bâ-ehl-i vefâ hiç kes in kâr ne-kerdest⁵⁰⁷

با ما چه چفا کان بت خوشوار نکردست
با اهل وفا هیچ کس این کار نکردست

[83a]

⁵⁰⁴ "Gönlü sürekli siteme meyilli olan o güzel, bizim aziz ömrümüzdür ama ne fayda ki vefasızdır."

⁵⁰⁵ ® "O vefasız, gerçi bize sitem etmektedir (ama) biz onun sitemi ile de mutluyuz; (çünkü) bizim (âşıklık) anlayışımıza göre (sevgilinin) sitemi de vefadır."

⁵⁰⁶ "Ey dostum, gönül ayrılığının ilacı senin elindedir. Allah'a şükür ki bu (ilaç) bizim elimizde var."

⁵⁰⁷ "O kan içen güzel sevgili bize ne sitemler etmedi ki... Hiç kimse bu işi vefalı (âşıklara) yapmamıştır."

1690 Monlā Cāmī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ġamet tā der-dilem menzil giriftest

Zi-şādī-i cihānem dil giriftest⁵⁰⁸

غمت تا دردم منزل گرفت است
ز شا دی جهانم دل گرفت است

1691 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Biyā ki dil zi-ġamet ḥūn u dīde pūr-ḥūnest

Be-bīn zi-dīde-i pūr-ḥūn ki ḥāl-i dil çūnest⁵⁰⁹

بیا که دل ز غمت خون و دیده پرخونست
بین زدیده پرخون که حال دل چو نیست

1692 Selmān

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Firāq-ı rüy-ı to ez-şerḥ ü baş birūnest*

Zi-nāme pors ki ḥāl-i derūn-ı men ḥūnest⁵¹⁰

فراق روی تو از شرح و ببط رو نیست
ز نامه پرس که حال درون من خوست

1693 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ġamem ki bī-ḥad ü pāyān boved sipāh-ı menest

Şeh-i memālik-i derdem belā penāh-ı menest⁵¹¹

غم که بی حد و پایان بود سپاه منست
شه محالکت دردم بلا پناه منست

⁵⁰⁸ “Kederin gönlümde yer tuttuğundan beri dünyalarca olan sevinçten kalbim tutulmuş.”

⁵⁰⁹ “Gönlüm gamından kanlı (yaralı) ve gözüm kanla dolu, gel! Benim kan dolu gözlerime bak da ondan yüreğimin hâlini bil.”

⁵¹⁰ “Senin yüzün ayrılığı uzatıp şerh etmekten uzaktır. Mektuptan sor ki benim içim kanlarla doludur.”

⁵¹¹ “Ölçüsü, sonu olmayan kederim benim ordumdur. Dert ülkelerinin kıralıyım ve bela sığınağımdır.”

1694 [???

[mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Her cā ğamīst ber-dil-i ğam-perver-i menest

Men nahl-i bāğ-ı miḥnetem ü ğam ber-i menest⁵¹²

مرجانیت بردل غم پرور منست
من نخل باغ محنتم و غم بر منست

1695 Hāzret-i Cāmī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Cefā-yı to besī hoş-ter [ü] ez-vefā-yı menest

Heme ' ināyet ü luṭfest çun be-cāy-ı menest⁵¹³

جفای تو بسی خوشتر از دغای منست
هم عنایت و لطفست چون بجای منست

1696 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Toyī ki derd ü ğamet yār-ı nā-güzīr-i menest

Cefā vü her çi resed ez-to dil-pezīr-i menest⁵¹⁴

تویی که درد و غمت یار ناگزیر منست
جفا و مهر چه رسد از تو دلپذیر منست

1697 Ez-ān Seyfī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-bes ki derd-i to der-cān-ı nā-tevān-ı menest

Helāk-ı men ṭalebed her ki mihr-bān-ı menest⁵¹⁵

زی بس که درد تو در جان ناتوان منست
هلاک من طلبید هر که مهربان منست

⁵¹² "Nerede gam olsa benim tasa besleyen gönlümdedir. Ben miḥnet bahçesinin nahlıyım (hurma ağacı) ve gam meyvemdir."

⁵¹³ "Senin sitemin benim vefamdan çok daha iyidir. Benim için senin yaptıkların sadece lutuf ve inayetti."

⁵¹⁴ "Senin dert ve gamın ki benim çaresi olmayan arkadaşımıdır. Her ne kadar senden bana sitem ulaşsa da (bu sitem benim için) makbuldür."

⁵¹⁵ "Benim güçsüz canımda senin o kadar çok derdin var ki şefkatlı olanlar, benim ölmemi isterler."

1698 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Vefā ne-şīve-i ān şūh-ı bī-vefā-yı menest

Vefā be-her ki ne-māyed ğaraž cefā-yı menest⁵¹⁶

دفا نه شیوه آن شوخ بیوفای منست
دفا بهر که نماید غصه جنای منست

[83b]

1699 [???

[*mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Yek kaçre hūn u şad ğam u miḥnet dil-i menest

Yek dīden ü hezār belā hāşıl-ı menest⁵¹⁷

یک قطره خون و صد غم و محنت دل منست
یک دیدن و هزار بلا حاصل منست

1700 Hālişī

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Menem ki zehr-i ğamet cām-ı hoş-güvār-ı menest

Sürūd-ı bezm-i ğamem nālehā-yı zār-ı menest⁵¹⁸

منم که زهر غمت جام خوشگوار منست
سرود بزم غم ناله های زار منست

*

1701 Muḥteşem

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün*]

Şeb-i yeldā-yı ğamem-rā şeherī nīst

Giryehā-yı şeherem-rā eşerī nīst⁵¹⁹

شب یلدا ی غم را سحری پیدانست
گریه های محسوم را اثری پیدانست

⁵¹⁶ “Vefā göstermek, benim vefasız güzel (sevgilimin) yöntemi değildir. Her kime vefa etse maksadı bana sitem etmektir.”

⁵¹⁷ “Benim gönlüm bir damla kan ile yüz gam ve mihnetten ibarettir. Bir kez görmenin bedeli bin beladır.”

⁵¹⁸ “Senin gam zehirin beim içimli kadehimdir. Gam meclisimin şarkısı ise acılı inlemelerimdir.”

⁵¹⁹ “Kederimim karanlık gecelerine hiç seher görünmüyor. Seher vakti ağlamalarımın da hiç bir etki görünmüyor.”

1702 **Ḥayālī**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ber-ehl-i derd ğamet her çi mīkoned ğam nīst
Çerā ki hīç dil-i bī-ğam-ı to ħurrem nīst⁵²⁰

براهل در دغمت هر چه میکند غم نیست
چو که هیچ دل بی غم تو خرم نیست

1703 **Selmān**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Eger ğamīst me-rā ber-dil ez-ğameş ğam nīst
Me-bād şād bedīn ğam dilī ki ħurrem nīst⁵²¹

اگر غم هست مرا بر دل از غمش غم نیست
مباد شاد بدین غم دل که خرم نیست

1704 **Ve lehu**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Şeb-i ferāġ-ı me-rā rüz-ı vaşl peydā nīst
‘ Aceb şebī ki der-ān şeb ümīd-i ferdā nīst⁵²²

شب و افق مرا روز وصل پیدا نیست
عجب شبی که در آن شب امید فردا نیست

1705 **Ve lehu**

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Bīmār-ı ğamet-rā be-coz ez-şabr devā nīst
Şabrest devā-yı men derdā ki me-rā nīst^{523*}

بیمار غمت را بجز از صبر دوا نیست
صبرست دواى من در داکه مرا نیست

⁵²⁰ “Senin gamın, dertlilerine ne yapsa da önemli değil. Çünkü hiç bir gönül senin gamın olmadan mutlu değildir.”

⁵²¹ “Eğer onun gamından benim gönlümde bir keder varsa endişelenecek bir şey yok. Bu gam ile sevinmeyen gönül mesut olmasın.”

⁵²² Benim ayrılık gecem için vuslat günü görünmüyor. Bu nasıl bir gecedir ki onda yarın gelir diye bir ümit yok.

⁵²³ “Senin gamından hasta olanın sabırdan başka ilacı yoktur. Benim ilacım sabırdır ama ne yazık ki (sabır) bende yok.”

1706 'İşmet

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der-heme 'ālem dil-i āsūde ez-ğam yāft nīst

Ān çi dil miḥ'āhed ender her dü 'ālem yāft nīst⁵²⁴

در همه عالم دل آسوده از غم یافت نیست
آنچه دل میخواهد اندر مردود عالم یافت نیست

[84a]

1707 Hilālī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Der-dil-i bī-ḥaberān coz ğam-1 'ālem ğam nīst

V'ez-ğam-1 'ışk-1 to mā-rā ḥaber ez-'ālem nīst⁵²⁵

در دل بیخبران بزم عالم غم نیست
وز غم عشق تو ما را خبر از عالم نیست

1708 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġam me-ḥor gāhī eger kār-1 to bā-dil-ḥ'āh nīst

Rāḥat u renc ü cihān ḥün gāh hest ü gāh nīst⁵²⁶

غم محذور گاهی اگر کار تو با دل خواهد نیست
راحت و رنج و جهان خون گاه هست گاه نیست

1709 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Müşfiḫ to-rā zi-ğam to diger ğam-güsār nīst

Mā-rā be-coz der-heme āfāk yār nīst⁵²⁷

مشفق تر از غم تو دگر عسک آر نیست
ما را بجز تو در همه آفاق یار نیست

⁵²⁴ "Bütün dünyada gamdan gönlü rahat kimse yok. Gönlün istediği şey iki alemde de bulunmuyor."

⁵²⁵ "Habersizlerin gönlünde dünya tasasından başka gam yok. Senin aşkın gamından dolayı bizim de dünyadan haberimiz yok."

⁵²⁶ "Eğer bazen işlerin istediği gibi olmazsa tasalanma. Çünkü rahatlık, zorluk ve dünya bazen var bazen yok."

⁵²⁷ Senin gamından daha şefkatli başka dert ortağı (dost) yok. Bütün ufuklarda senden başka bize yar yok.

1710 Fedâyi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Der-şeb-i gam dūr ez-ân mähem be-coz gam yâr nîst *در شب غم دور از آن ماهم بخرم باریست*
Şem' -i bālīnem be-ğayr ez-âh-ı âteş-bâr nîst⁵²⁸ *شمع بالینم بغیر از آتش بار نیست*

1711 Kemâl Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün]

Cefā me-kon ki cefā resm-i dil-rübāyî nîst *جفا کن که جفا رسم دل ربای نیست*
Cüdā me-şev ki me-rā tāqat-i cüdāyî nîst⁵²⁹ *براهشو که مراقات جدای نیست*

1712 Zāmīrī

[mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün]

Cefā konī ki be- aşık ki vefā-yı men ānîst *جفا کن که بعاشق و فای من آن نیست*
Be-müsteħakq-ı maħabbet ' aṭā-yı men ānîst⁵³⁰ *بستحق محبت عطا ی من آن نیست*

1713 Hāydar

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Veh ki ' ömrem ser-be-ser der-mihnet ü hicrân güzeşt *ده که عمرم سر سر در محنت و مجاز کردنت*
Rūzgār-ı men be-telhī bī-ruḥ-ı cānān güzeşt⁵³¹ *روزگار من تلخی بی روح جانان کردنت*

⁵²⁸ "Gam gecesı ay yüzlü sevgilimden uzakta bana kederden başka arkadaş yok. Ateşli ahımdan başka yatağımın yanında mum yok."

⁵²⁹ "Sitem etme çünkü sitem etmek sevgili olmanın yolu değildir. Benden ayrılma ki benim ayrılığa takatim yok."

⁵³⁰ "Âşıklara, "Vefam budur." diye sitem ediyorsun. Muhabbete layık olanlara bahşişim budur diyorsun."

⁵³¹ "Yazıklar olsun ki ömrüm baştan sona mihnet ve ayrılıkla geçti. Zamanım, sevgilinin yüzü olmadan (onu görmeden) acılarıyla geçti."

1714 Āzerī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

‘İqlīm-i dil zi-ḥükümet-i sulṭān-ı ğam girift*

V’ez dil be-cān ber-āmed ü ān mülk hem girift⁵³²

اقليم دل حکومت سلطان عم گرفت
دزدل بجان برآمد و آن ملک هم گرفت

1715 Şehidī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dārem ez-ḥübān be-dil hecrī vü derd-i müşkilīst

Āşnāyī bā-çunin merdüm ‘aceb derd-i dilīst⁵³³

دارم از خوبان بدلی مجری و درد مشکلیست
آشنایی با چنین مردم عجب درد دلیست

1716 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Dār[em] бүтi ki coz sitemeş der-zamīr nīst

Kāfirveşī ki hiç naşīhat-pezir nīst⁵³⁴

دارم که هرستمش در ضمیر نیست
کافرشی که هیچ نصیحت پذیر نیست

1717 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey ki ez-idrāk mīlāfī dilet ğamnāk çīst

Çun to ğamnākī be-ġū in da' vī-i idrāk çīst⁵³⁵

ای که از ادراک ملانی دلت غمناک هست
چون تو غمناکی بگو این دعوی ادراک هست

⁵³² “Gam sultanı, gönül ülkesinin hükümdarlığını aldı ve gönülden cana çıktı ve o ülkeyi de aldı.”

⁵³³ “Güzellerden gönlümde bir ayrılık derdi var ve o da zor bir derttir. Böyle kişilerle tanışmak ne zor bir gönül derdidir.”

1716 Beyit sayfanın sağ üst kenarına yazılmıştır.

⁵³⁴ “Put gibi sevgilim var ki içinde sitemden başka şey yok. (O sevgili) kâfir sıfatlı birisi ki öğütte almıyor.”

1717 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

⁵³⁵ “Ey anlamaktan söz eden kişi neden gönlün kederli? Çünkü gamlısın. Söyle, neden anlamak iddiası güdüyorsun?”

1718 Behiştî-i Rûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Der-beyâbân-ı gamet coz sâyeem hem-râh nîst
Ân hem ez-dûd-ı siyâhem gâh hest ü gâh nîst⁵³⁶

در بیابان غمت خرسایه ام همراه آیت
آن هم از دور سیاه گاه هست و گاه نیست

[84b]

1719 Kemâl Paşa-zâde

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

İbn-i vaqt ol ey gönül derd ü belâya itme lecc
Kim bu yermişdür beni eş-şabru miftâhu 'l-ferec⁵³⁷

1720 Kâmi Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Çü ser-nüvişte to rûz-ii nühüst şod u gam u renc
Eger resed be-to renci zi-devr-i çerh me-renc⁵³⁸

چون نوشت تو روز نخست شد غم و درج
اگر رسد بتو رنجی زد دور چرخ مرج

1721 Yaḥyâ Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Halk elinden irmeye dirseñ saña biñ dürlü renc
Kimseye râzuñ tıyurma gizlü genc'lur gizlü genc

1722 Meylî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gülmek olmadı müyesser bu dil-i nâ-şâda hîc
Ḳurtuluş yokdur gibi gamdan fenâ dünyâda hîc

1718 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

⁵³⁶ "Senin gamın çölünde gölgeden başka hiç kimse yoldaş değil. O da (ahımın) kara dumanımdan bazen var bazen yok."

⁵³⁷ "Sabır, zaferin/sıkıntıdan kurtulmanın anahtarıdır."

⁵³⁸ "Eğer feleğin dönüşünden sana dert ulaşıya incinme; çünkü ezel gününde senin kaderin gam ile dert oldu."

1723 Uşulî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Seng-i gamdan münkesir-çalb olma eyle imtizâc

Şîşe gibi ey gönül olma inen nâzük-mizâc

1724 Hâyâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Derd-i hecrünle dil ü cân eyleyelden imtizâc

Derdüm artar her zamân yanumda añılsa ' ilâc

1725 Sâ'î

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Menzilün vâdî-i hicrân olısdur er gec

Yürü ey merdümek-i dîde oradan ter gec

1726 Nevâyî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Sevinür dil şehâ senden gam u derd ü ' anâ görgec

Ġarîb illerde kişi nitekim bir âşnâ görgec

[85a]

1727 Selîkî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şeş-der-i gam içre zârum bulmadum hergiz güşâd

Baňa nerrâd-ı felek göstermedi naķş-ı murâd

1728 Vālihi-i Üskübî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şeş-der-i gam içre olmadı dil-i zāra güşād

Ka' beteyn-i mihr ü mehden görmedüm naqş-ı murād

1729 Cāmî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Goftem ez-to ber-dilem her dem kem ez-şad gam me-bād

Zîr-i leb hândîd goftâ piş bād u kem me-bād⁵³⁹

کفتم از تو بردم هر دم کم از صدغم میآد
زیر لب خندید گفتا پیش باد و کم میآد

1730 Terceme-i Cāmî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Didüm ey meh kim olur her gün baña cevruñ ziyād

Nāz ile güldi didi kim piş bād u kem mebād⁶⁴⁰

1731 'Ahdî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cihānda şād olup bir laḥza gamdan olmadum hiç şād

Gelelden bu fenā mülkine bir dem olmadum āzād

1732 Kābiliyyü'l-Haḳîr

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dili varmaz diye gamdan ne çekdügin dil-i nā-şād

Meger rāz-ı derūnum söyleye āh eyleyüp feryād

⁵³⁹ "Dedim ki her an senden gönlüme yüzden az gamdan gelmesin. Dudağının altından (istihza ile) gülümseyerek dedi ki fazla olsun da eksik olmasın."

⁵⁴⁰ "Sonraya kalmayın, az da olmasın."

1733 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eyledüñ cevr ü cefāñı ıuluña ğadden ziyād

Eyleye Mevlā seni iki cihānda ber-murād

[85b]

1734 **Fazlı-i Rūmī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ġamuñla eglenür bu cān-ı nā-şād

Göñül vırānesi cevrüñle ābād

1735 **'Ubeydī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Göñlümi eyle[ye]yin cevr ü cefāya mu' tād

Olayın rüz u şeb efkār-ı ğamuñla nā-şād

1736 **Nālişī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Bahār-ı cismümi ğam itdi ber-bād

Ne yādumda biliş ıaldı ne ğod yād

 1733

a: Nüşhada beytin ilk mısraı önce "Ben ıuluña oldı cevrüñ ğaşılı ğadden ziyād" şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına "Eyledüñ cevr ü cefāñı ıuluña ğadden ziyād" şeklinde yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

1737 Muhteşem

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Cüdāyī-i to helākem der-iştīyāq-ı to kerd

To bā-men ān çi ne-kerdī ğam-ı firāq-ı to kerd⁵⁴¹

جدای تو ملاکم در استیاق تو کرد
ا تو با من آنچه کردی غم فراق تو کرد

1738 Zâtî

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Āşnāsın ğam-ı fūrkatde o şāh itmedi yād

Keremi baħrına ğarq ola revā mı her yād

1739 Celāl Fermāyed

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bā-dil firāq-ı ü sitem-i bî-ħesāb kerd

Zulm-i ferāğ mülk-i dilem ħarāb kerd⁵⁴²

بادل ذاق او ستم بی حساب کرد
ظلم فراق ملک دلم را خراب کرد

1740 Hilālî

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Ne-mītevān be-to şerħ-i belā-yı hicrān kerd

Fütādeem be-belāyî ki şerħ netvān kerd⁵⁴³

نمی توانم به تو شرح بلای هجران کرد
فقط در ام بیلای که شرح نتوان کرد

⁵⁴¹ "Ayrılığında senin isteğın beni helak etti; senin bana yapmadığın şeyleri ayrılığın kederi yaptı."

1738 *Zâtî Divanı II*, G 126/1, s. 126.

a: ğam-ı fūrkatde] ğamı baħrında, *Zâtî Divanı*.

b: ola revā mı] oldu dirîğā, *Zâtî Divanı*.

⁵⁴² "Onun ayrılığın gönüle sayısız sitem etti. Ayrılık zulmü gönül ülkemi harab etti."

⁵⁴³ "Sana ayrılık belasını şerh etmek olmaz. Bir belaya düştüm ki şerh edilemez."

1741 Faşihî

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Be-ğadr-i t̄ağat-i ĥod her dilî ġamî dâred
Dilî ki hest ez-endüh ' âlemî dâred^{544*}

بدر طاقت خود مردی غمی دارد
دل که هست گم اندوه عالمی دارد

1742 [???

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dilem zi-hecr-i ruĥet rû be-külbe-i ġam kerd
Pelâs-ı külbe-i ġam-râ libâs-ı mâtem kerd⁵⁴⁵

دلم ز جورخت رو بکلبه غم کرد
پلاس کلبه غم را لباس ماتم کرد

1743 Duĥter-i Câmî Fermûdeest

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Be-' âlem ez-cefâyet her kirâ binî ġamî dâred
Cefâ tâ key tevân kerd en vefâ hem ' âlemî dâred⁵⁴⁶

بعالم از جفايت مرا بچي غمی دارد
جفا تا که تو انکردن و فاهم عالمی دارد

1744 Ve lehu

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Be-' âlem her kirâ binî be-dil derd-i ġamî dâred
Menâl ey dil zi-dest-i ġam ki ġam hem ' âlemî dâred⁵⁴⁷

بعالم هر که را بچي بد دل درد غمی دارد
منال ای دل زدست غم که غم عالمی دارد

⁵⁴⁴ "Her gönlün kendi dayanma gücüne göre kederi vardır. Gamdan dolu gönlün de kendine göre bir hâli vardır."

⁵⁴⁵ "Gönlüm, yüzünün ayrılığından gam kulübesine yüz tuttu ve onun kilimini kendine yas elbisesi yaptı."

1743 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁵⁴⁶ "Dünyada yaşayan her kimi görersen senin siteminden kederi vardır. Ne zamana kadar sitem edeceksin? Vefanın da kendi has dünyası vardır."

1744 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁵⁴⁷ "Dünyada yaşayan her kimi görersen gönlünde gam derdi vardır. Ey gönül, gamın elinden inleme ki gamın da kendine has bir dünyası vardır."

[86a]

RAĶĪB-Ī RŪ-SĪYEHLE ĤÂŞILI AĖYÂR FAŞLIDUR

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

[86b]

1745 ‘Ubeydī

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Kaşdı budur ki haber göndüre ağıyar saña

İ timād itme şağın söz gelür ey yâr saña

1746 Nazmī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Yine def itdüñ raqībi gel fedā cānum saña

Bir қаzā şavduñ begüm itmez misin қurbān aña

1747 Necātī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Yâr cevri bir yaña ağıyar cevri bir yaña

Gel gidelüm ey gönül sen bir yaña ben bir yaña

1748 Mesīhī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Bāb-ı dil-ber kim raqīb olmış durur der-bān aña

Āsmāndur şanki çıkar gāh ki şeytān aña

1749 [???

[mef‘ ūlü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Ağıyar-ı kīne-ḥāh geçerse beni saña

Sever geçer efendimi düşmen hemān baña

1750 Şāvur

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ağyāra luṭf derd [ü] meşakḳat nedür baña

Sensin efendi bunca belāyı iden baña

[87a]

1751 Şānī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Hem-dem ü mūnisūñ olmaḳ neden ağyār saña

Ey gönül her ne cefā kılsa maḥal yār saña

1752 Emrī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

İç ṭolu şevḳ ile dirse eger ağyār saña

İçeyin dime sen ayak ṭolar ey yār saña

1753 Sebzī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Bilmezem yine ne söz söylemiş ağyār saña

İltifātuñ degül evvelki gibi şimdi baña

1754 Şabri

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Bī-vefādur diyü meyl itmesün ağyār saña

Her ne eyler iseñ kâ'ilüm ey yār saña

1755 Mîrî Beg

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Raķīb-i rû-siyâh ile gezer ol ğonçe-fem tenhâ

Belâ küncinde ben aldum esîr-i derd ü ğam tenhâ

1756 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Raķīb ez-vaşl-ı cānān ger çı dāred 'îş ü şādihâ

Velî der-'āşıkî Tûrist hecr ü nā-tevānihâ⁵⁴⁸

رقيب از وصل جانان کرده در عیش و شادىها
ولى در عاشق طويست بجز و نآ تو انرها

1757 Ferruĥî Beg

Ol āhū çeşme incinüp raķībā

Diyāruñ terk iderseñ seg be-şahrâ

1758 'İşķî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

İlāhî yârı ayırmaķ diler ağyār idüp iĝvâ

'Aleynâ lâ tusallihum ve lâ tüşmit bi'l-a' dâ⁵⁴⁹

علينا الاتطاهم ولا تمشيت في الامانا

1759 Ez-ān Cāmî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ruĥ-ı zībāsına hışm ile nāzır dem-be-dem a' dâ

Yavuz gözden o tıfl-ı bî-nazîri şaķlasun Mevlâ

⁵⁴⁸ "Gerçi rakip, sevgilinin vuslatından eğlence ve sevinç içindedir ama âşıkta ayrılık ve güçsüzlük Tur dağı gibidir."

⁵⁴⁹ "Onları bizim üzerimize musallat etme ve düşmanları sevindirme."

1760 **Sözleri Cânlar Bağışlar Rûhî-i Bağdâdînüñ** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Gezermiş reh-güzârında raķîb-i kec-naẓar tenhâ

Göñül şād ol ki almıř yine ol nūr-ı bařar tenhâ

[87b]

1761 [???

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Raķîb-i zerd-rû der-zîr-i pâyet hâk-i reh bādâ

Ne-bîned sürh rûyî tâ kıyâmet rû siyeh bādâ⁵⁵⁰

رقیب زرد رو در زیر پایت خاک ره بادا
نه بیند سرخ روی تا قیامت رو سیه بادا

1762 **Ehlî**

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Raķîbân tâ key ez-nezdîk bî-nendân ân perî-rû-râ

İlâhî dūr dâr ez-çeřm-i bād ân rûy-ı nîkû-râ⁵⁵¹

رقیبان تا کی از نزدیک بینندان روی
الهی دور دار از چشم بران روی نیکو را

1763 **Feyzî**

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Raķîbâ gerçi şod bā-zülf-i ân meh des[t]-res mā-râ

Bes hûn-ı ciger hordem ki bāřed hem-nefes mā-râ⁵⁵²

رقیباً که شد با زلف آن مه دس رس مارا
بس خون جگر خوردم که باشد نهنس مارا

⁵⁵⁰ “Sarı yüzlü rakip, senin ayağının altında yolunun toprağı olsun. Kırmızı yüzü (sağlık) görmesin, kıyamete kadar yüzü kara olsun.”

⁵⁵¹ “Ne zamana kadar rakipler o peri yüzlüyü yakından görsünler. Ya Rabbi, güzel yüzü kötülerin gözünden uzak tut.”

⁵⁵² “Ey rakip, gerçi o ayın saçlarına erişebildik ve o kadar ciğer kanı içtim ki o bizim arkadaşımız oldu.”

1764 Hilālî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār-ı mâ hergiz niyâz âred dil-i aġyâr-râ
Gül ser-â-ser âteşest ammâ ne-süzed hâr-râ⁵⁵³

یارما هرگز نیاز د ول اغیار را
گل سر آ سر آتش است آمانه سوزد خار را

1765 Feyzî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Reftem ez-meclis çü dîdem bâ-raġībân yâr-râ
Bî-tekellüf hoş ne-dârem şoġbet-i aġyâr-râ⁵⁵⁴

رفتم از مجلس خود دیدم بار قیبان یار را
بی تکلف خوش نوارم صحبت اغیار را

1766 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mîkeşem behr-i to cevr ü miġnet-i aġyâr-râ
Bâġ-bân behr-i gülî mîpervered şad hâr-râ⁵⁵⁵

می کشم بهر تو جو رو محنت اغیار را
باغبان بهر کلی می پرورد صد خار را

1767 Seyfî Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger be-güyem cevr-i aġyâr u cefâ-yı yâr-râ
Yâr-râ ber-ĥâl-i men raĥm âyed ü aġyâr-râ⁵⁵⁶

گر بگویم جو را اغیار و جنای یار را
یار را بر حال من رحم ابد اغیار را

[88a]

⁵⁵³ “Bizim sevgilimiz hiç bir zaman başkalarının gönlünü incitmez; (sanki) ateşle dolu (bir) çiçektir ama dikenini yakmaz.”

⁵⁵⁴ “Yâri rakiplerle gördüğümde micliden ayrıldım. Gösterişsiz bir şekilde yabancıların sohbetinde bulunmadan hoşlanmıyorum.”

⁵⁵⁵ “Senin için başkalarının sitem ve miġnetine katlanıyorum. Bahçıvan bir çiçek için yüz dikenini besliyor.”

⁵⁵⁶ “Eğer diğerlerin sitemini ve sevgilin zulmünü söylersem sevgili ve yabancılar benim halime acıyacaklar.”

1768 Emîr Nâmî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Yâ Rab getür başına raķībūñ niçe belâ

Ammâ ki isterin depesi üstine ola

1769 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Dil-berem tıflest neşnâsed⁵⁵⁷ zi-yâr aġyâr-râ

Men ne-mîdânem ki sâzem çâre-i ĩn kâr-râ⁵⁵⁸

ولبرم طفل است نشناسد ز بار اغیار
من نمی دانم سازم چاره این کار را

1770 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Dūş dîdem bā-raķībān hem-nişĭn dil-dâr-râ

Çun birūn ârem zi-hâţır ĩn çünĭn âzâr-râ⁵⁵⁹

دوئش یدم با رقیبان هم نشین دلدار را
چون بیرون ارم ز خاطر این آزار را

1771 [???

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Be-zencîr ez-çi mîdâred raķīb ān serv-i dil-cū-râ

Me-râ zencîr mîbâyed ki men dîvâneem ū-râ⁵⁶⁰

بزرنجیر ازجه میدارد قیبان سرو دلجورا
مر ازنجیری باید که من دیوانه ام اورا

*

⁵⁵⁷ Vezin gereġi "ne-şinâsed" kelimesi bu şekilde okunmuştur.

⁵⁵⁸ "Sevgilim çocuktur ve dostu, yabancıardan ayırmaz. Bu işin çaresine nasıl bakacağımı bilmiyorum."

⁵⁵⁹ "Dün gece sevgilinin rakiplerle oturduğunu gördüm. Böyle bir eziyeti nasıl hatırımdan çıkaracağım."

⁵⁶⁰ "Rakip, o gönül alan selvi boyluyu neden zincirde tutuyor. Ben onun delisiyim, zincir (asıl) bana lazım."

1772 **Āşafî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger vişālî nîst bā-agyār dil-dār-ı me-rā

Çîst çendîn iztırâb imşeb dil-i zār-ı me-rā⁵⁶¹

کرو صالی نیت با اغیار دلدار مرا
چیت جین اضطر با نیت دل زار مرا

1773 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün]

Veh çi bâşed ki raķīb ez-ber-ân yār me-rā*

Ne-koned dūr u hem in cā be-küşed zār me-rā⁵⁶²

وه چه باشد که قیبا از بران یار مرا
نکنند دور و هم انجا بکشند زار مرا

1774 **Dīvāne Rāst**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raķīb sāht çü ḥas der-reh-i to ḥār me-rā

Be-gerd-i kūy-ı to ey gül diger çi kār me-rā⁵⁶³

رقیب ساخت چو خس در ره تو خوار مرا
بگرد کوی تو ای گل دیگر چه کار مرا

[88b]

1775 **Vaşfî Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Benden ey dil-ber seni ayırmaķ istermiş raķīb

N'eyledüm ol kāfir-i bî-dīne n'itdüm ben ġarīb

1776 **İmādî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ehl-i dil kıılır temennā kim helāk ola raķīb

Müstecāb eyle İlāhî bu du'āyı 'an-ķarīb

⁵⁶¹ "Eğer benim sevgilim, yabancılarla bir arada değilse neden bu gece sızılı gönlümde bu kadar iztirap var."

⁵⁶² "Eğer rakip, beni o sevgilinin yanından uzaklaştırmasa ve orada beni acımasızca öldürse ne güzel olurdu."

⁵⁶³ "Rakip, beni senin yolundaki çöp gibi değersizleştirdi. Ey gülüm, artık benim senin mahallenin etrafında ne işim var."

1777 Necātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār zülfinden çekilsün dir imiş baña raķīb

Hey ma' āza'llāh cānā işte boğaz işte ip

1778 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh odına yanup ağladuğıma gülme raķīb

Tek dütüni toğrı çıksun raħm kılsun ol ħabīb

1779 Şeyhī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ġarīb ü bī-kes ü cevr-i ħabīb ü ṭa' n-ı raķīb

Kesī me-bād be-cānem ki ħālīst ħarīb⁵⁶⁴

غریب و بی کس و جو ریب و طعن ریب
کس بیاد بیجانم که حالیت غریب

1780 Sipāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Düşmenüm midür diyem ĩmānsuz ölsün raķīb

Dostum ĩmān ile olsun tek ölsün ' an-ķarīb

1781 Emrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Müdde' İyi gösterürken yāra göz kıpdı raķīb

İkiñüz üç gözlü oluñ didi luṭfindan ħabīb

⁵⁶⁴ "Garibanlık, kimsesizlik, dostun sitemi ve rakibin kınaması... Kimse benim canım gibi garip olmasın. "

1781 Emrī Divanı, G 49/1.

1782 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Bir yaña miḥnet ü belâ-yı raqīb

Bir yaña vuşlat [u] cefâ-yı ḥabīb

1783 Zātî-i 'Acem

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Goftemeş yâ Rab tevānem dīd-i rüyet bî-raqīb

Goft āri mītevān dīden eger bāşed naşīb⁵⁶⁵

گفتش با رب تو اتم دید رویت بی رقیب
گفت اری بر تو آن دیدن اگر باشد نصیب

[89a]

1784 Hilālî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey şode ḥüy-ı to bā-men beter ez-ḥüy-ı raqīb

Rüzem ez-hecr siyeh sāhte çun rüy-ı raqīb⁵⁶⁶

ای شده خوی تو با من بهتر از خوی رقیب
روزم از بوسه سیاه چون روی رقیب

1785 Fuzûlî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

K'ey tevānem dest der-küyet zi-gavgâ-yı raqīb

Mīkoned feryād seg her geh ki mībīned ġarīb⁵⁶⁷

کی تو اتم دست در کوت غوغای رقیب
میکنند فریاد سگ هر گه کی میبینند غریب

⁵⁶⁵ "(Sevgiliye), "Allah için söyle ki rakip olmadan yüzünü görebilir miyim?" dedim. "Evet eğer kısmet olursa görebilirsin." dedi."

⁵⁶⁶ "Ey (sevgili) ki senin huyun, benimle rakibin huyunda daha beter olmuş. Ayrılıktan gündüzlerimi rakibin yüzü gibi kararttı."

1785 Fuzûlî'nin Farsça Dîvanı, G 59/1, s. 35.

⁵⁶⁷ "Senin diyarında rakibin kavgasından nasıl kurtulabilirim. Köpek bir yabancı (garip) gördü mü hemen havlamaya başlar."

1786 Şabri-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Terk idüp ben 'âşığın gitdi 'adüyla habîb
Cânuma kâr itdi fûrkat âfetüm aldı raqîb

1787 Mes'ûd

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Der-küy-ı to ğarîbem dîd bînem ez-raqîb*
Bî-dâd bîned ez-seg-i şehri seg-i ğarîb⁵⁶⁸

درکوی تو غیریم دیدیم از رقیب
بیداد بیند از سگ شهری سگ غریب

1788 Kâmi Efendi

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Dâ'im raqîbe meyl idüp aqsa n'ola habîb
Şu ol yaqaya mâ'il olur kim ola nişîb

1789 Hâşimî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

N'eyler iseñ it raqîbi şatmaq ardınca olup
Rind iseñ var yâr ile cüft ol tek ü tenhâ bulup

1790 Qurbî

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Ağyâr-ı bed-endîşe begüm itme taqarrüb
Gör n'eylediler Yûsufa erbâb-ı ta'aşşub

⁵⁶⁸ "Senin mahallende yabancıyım, rakibin muamelesiyle ğarip düştüm. (Zira) yabancı köpek, şehrin köpeğinden sitemler görür."

1791 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hâne-i ağıyardan çıkdı çün ol meh bî-niķāb
Eyle şandum toğdı ' aķreb menzilinden āftāb

1792 Cinānî-i Bursevî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Yār hem-şoĥbet-i ağıyār nice rāĥat-ı ĥ'āb
Āteş ü āb dil ü dīde tolu ĥāl ĥarāb

*

* *

[89b]

1793 Fuzūlî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şabā ağıyardan pinhān ġamum dil-dāra izĥār it
Ĥabersüz yārumı ĥāl-i ĥarābumdan ĥaber-dār it

1794 Fānî

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ağıyār bā-to me-rā şād u müşevveş dil-i menest*
Şehrîst ez-to ĥoş dil ü nā-ĥoş dil-i menest⁵⁶⁹

ایخار با تو مراناد و مشوش دل منست
شهرت از تو خوش دل ناخوش دل منست

1791 *Emrî Divanı*, G 46/1.

⁵⁶⁹ “Yabancılar seninle sevinç duyarlar ama benim gönlüm perişan. Bir şehrin gönlü senden razı ama benim gönlüm hoş değil.”

1795 Āzerī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Terk-i aġyār itmege ' ahd itmiş ol peymānı süst

Didüm aña ' ahdüni bozma didi terküm dürüst

1796 Mu' ammā be-Nām-ı Mes' üd

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şod raqīb-i nā-tamāmeş berter ez-men v' in ne-küst

Mes boved bālā-yı zer çun devr-i nākış qalb-i dost⁵⁷⁰

شد قیب ناماش برتر از من وین کوست
میس بود بالای زر چون دور تا قص قلب دوست

1797 Āşafī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Kebūdī-i ruḡ-ı zerdem zi-seng-i aġyārest

To-rā ḡayāl ki gül-i kerde za' ferānzārest⁵⁷¹

که بودی رخ زردم سبک اغیار است
ترا خیال که گل کرده زعفران زار است

1798 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

' Aceb medār eger k' gerd-i yār aġyārest

Muqarrerest ki gül der-miyān-ı ḡārest⁵⁷²

عجب مدار اگر گودی یا را اغیار است
مقرر است که گل در میان غار است

[90a]

⁵⁷⁰ "Kamil olmayan rakip, o sevgilinin yanında benden daha üstün oldu. Ne güzel! Sevgilinin eksik olan kalbının devrinde bakır altının üzerinde durmaktadır."

⁵⁷¹ "Sarı yüzümün morluğu yabancıların taşından dolayıdır. Sense za'feran bahçesinin çiçek açtığını hayâl ediyorsun."

⁵⁷² "Eğer dostun etrafında başkaları olursa şaşırma. Çiçeğin dikenler arasında olması bilinen bir şeydir."

1799 Hāfız

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Rüy-ı to kes ne-dîd ü hezâret raķīb hest

Der-ğonçe'i henüz ü şadet ' andelîb hest⁵⁷³

روی تو کس ندید و مهرت رقیب هست
در غنچهٔ هنوز و صدمت عنده لب هست

1800 [???

Gerçi raķīb ez-pey-i âzâr-ı mâst

Yâr çü bâ-mâst Hüdâ yâr-ı mâst⁵⁷⁴

*

گر چه رقیب از لبی از ازار ماست
باز چه با ماست خدا یا ماست

1801 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Yârî ki ü zi-bâde-i aġyâr ser-ħoşest

Ger nūr-ı çeşm-i mâst ki dūr ez-naẓar ħoşest⁵⁷⁵

*

یا رگیمه او ز بادهٔ اغیار سرخوش است
گر نور چشم ماست که دور از نظر خوش است

1802 [???

Vây sūht cān-ı men raķīb dîdenet

Veh ki fütâd ber-dilem raħne zi-leb gezîdenet⁵⁷⁶

*

وای سوخت جان من رقیب دیدنت
وه که فنا دیدم در لب رخنهٔ لب کردنت

⁵⁷³ “Yüzünü kimse görmedi ve binlerce rakibin var. Hâlâ bir goncanın içindesin ve yüzlerce bülbülün (aşığın) var.”

⁵⁷⁴ “Her ne kadar rakip azarlamamızın peşinde (olsa da) sevgili bizimle olduğu sürece Allah'ta bizimledir.”

⁵⁷⁵ “Başkalarının şarabından sarhoş olan sevgili, gözünün nuru da olsa, gözden uzak olsa iyidir.”

⁵⁷⁶ “Vay ki rakip seni gördüğü için canım yandı. Eyvah ki senin dudak ısırmandan gönlümde bir yarık oluştu.”

1803 Emîr Naşîb

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Âmed raķîb ü turre-i cânân-ı men girift

Güyâ ecel resîd ü reg-i cân-ı men girift⁵⁷⁷

امدرقیب و طره جانان من گرفت
کویا اجل رسید و رک جان من گرفت

*

* *

[90b]

1804 Zâ' fî

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Dostlar dil-dâr ile aġyâr-ı yâr olmaķ ne güc

Ġonçe-i nev-restenüñ yanında hâr olmaķ ne güc

1805 Nâlişî

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Yâr cevrin çekmek âsân miḥnet-i aġyâr güc

...

1806 Nev'î Efendi

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Yâr işi ey dil kolay illâ ġam-ı aġyâr güc

Vaşl-ı gül âsân velî şabr-ı cefâ-yı hâr güc

⁵⁷⁷ "Rakip geldi ve sevgilimin kakülünü tuttu. Sanki ecel geldi ve benim can damarımı tuttu."

1805

b: Nüşhada mısra yazılmamıştır.

1807 'İzārī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gelmez ey nāzük-beden ʔa' nı raq̄ībūñ cāna güc

Zahm-ı hār-ı gül gelür mi bülbül-i nālāna güc

1808 Muhteşem

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ağyār-rā be-şoḥbet-i cānān ʔi ihtiyāc

Bī-derd-rā be-ni' met-i dermān ʔi ihtiyāc⁵⁷⁸

اغيار را به صحبت جانان به احتياج
بن درد را به نعمت درمان به احتياج

1809 Hūdāyī

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ağyār-ı kīne-ḥ'āh ile seyrāna gitme hīç

Gel gör ki n'oldı Yūsufa yabana gitme hīç

[91a]

1810 Zātī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Didüm ey dost raq̄īb-i segi redd eyle meded

İşidüp sözümi ol şāh-ı cihān itmedi red

1811 Sipāhī

[mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün]

Ağyār-ı bed-likāya ʔaқıldı ol sehī-қad

Ben sāyeveş fütāde miskīni eyledi red

⁵⁷⁸ "Dertsizin tedaviye ihtiyacı olmadığı gibi yabancıların da benim sevgilimin arkadaşlığına ihtiyacı yok."

1812 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raķīb cāyī ne pehlū-yī ān cevān dāred

Eger be-mīrem ez-īn guşşa cāy-ī ān dāred⁵⁷⁹

رقیب جای نه پهلوی آن جوان دآرد
اگر بمیرم ازین غصه جای آن دآرد

1813 Şeref

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķīb āzürde imrūz u ser-i āzār hem dāred

Be-men tenhā ne-dāred goft u gū bā-yār hem dāred⁵⁸⁰

رقیب از رده امروزه سر از ارم دآرد
بن تنها ندارد گفت و گویا با هم دآرد

1814 Fuzūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dil-i aġyār ber-men ez-ġam-ı cānāne mīsūzed

Zi-cevr-i āşnā ber-men dil-i biġāne mīsūzed⁵⁸¹

دل اغیار بر من از غم جانانه می سوزد
ز جور آشنا بر من دل بیگانه می سوزد

[91b]

1815 Zāh[ī]re'd-dīn

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger to-rā aġyār men' ez-şoġbet-i men kerdeend

Hāl-i pinhān-ı me-rā pīş-i to rūşen kerdeend⁵⁸²

گر ترا اغیار منع از صحبت من کرده اند
حال سهران مرا پیش تو روشن کرده اند

⁵⁷⁹ "Rakibin o gencin yanında yeri var. Eğer ben bu üzüntüden ölürsem haklıyım."

⁵⁸⁰ "Rakıp bugün beni azarladı ve azarlamak da istiyor. Sadece bana bunları yapmıyor yar ile de sohbeti var."

⁵⁸¹ "Sevgilinin kederinden dolayı yabancıların da gönlü bana acıyor. (Ne gariptir ki) tanıdık birinin siteminden yabancıların gönlü acıyor."

⁵⁸² "Eğer seni benimle konuşmadan başkaları men ettilerse, benim gizli hālimi de senin yanında açıklamışlardır."

1816 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bā-raḳībān tā key ān serv-i ḥurāmān bügžered

Veh ki mürden bihter ez-ömri ki zī-şān bügžered⁵⁸³

بارقیبان تاکی آن سرو خرامان بگزد
وه که مردن بهتر از عمری که پیشان بگزد

1817 **Mānī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hemān be-kez raḳīb ān şūḥ netvāned cüdā gerded

Ve ger ne ez-sebük rūḥī be-her kes āşnā gerded⁵⁸⁴

همان به که رقیبان شوح نتوانند کرد
و که نه از سبک روی هر کس آشنا کرد

1818 **Nihānī**

Be-raḳīb-i āşnā pey zi çī rū ḥabīb cūyed

Çi ümmīdi er ḥabībī [ki] dil-i raḳīb cūyed⁵⁸⁵

برقیب اشبای ز چه رقیب جوید
چه امید از حبیب دل رقیب جوید

1819 **Refīkī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Her ān sā' at ki yār ez-cānib-i aġyār miāyed

Gülī nev-reste'ī z'ān kez ḥarīm-i ḥār miāyed⁵⁸⁶

هر آن ساعت که ما از جانب غایر می آید
گل نرسته آن که حریم خار می آید

⁵⁸³ "Ne zamana kadar o salınan selvi rakiplerle geçip gidecek. Eyvah ki böyle yaşamaktansa ölmek daha iyidir."

⁵⁸⁴ "O güzelin rakipten ayrılmaması daha iyidir yoksa hafif ruhlu olduğu için herkesle tanışacaktı."

⁵⁸⁵ "Sevgili neden rakiplerle tanışmak istiyor? Eğer dost, rakibin gönlünü almak isterse ondan ne ümit edilir ki!"

⁵⁸⁶ "Sevgili hep o saatte rakiplerin yanından geliyor. Sen yeni biten bir çiçeksin bu yüzden dikenin etrafından geliyorsun."

1820 Hāydar

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Veh ki bā-agyār ber-rağm-ı men ān yār şod*

Nūr-ı çeşm-i men çerāğ-ı meclis-i agyār şod⁵⁸⁷

وه که با اغیار زرغم من ان یار شد
نورجم من چراغ مجلس اغیار شد

1821 Şeref

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Tersem ki be-agyār serī dāşte bāşed

Pinhān be-raķībān nazari dāşte bāşed⁵⁸⁸

ترسم که با اغیار سری داشته باشد
پنهان برقبان نظری داشته باشد

1822 Ehli-i Şirāzī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ez-merg-i raķībān-ı to ħurrem ne-tevān būd

Ĥoş-ĥāl be-merg-i heme ' ālem ne-tevān būd⁵⁸⁹

از مکت رقبان تو حرم نتوان بود
خوش حال بمرگ همه عالم نتوان بود

[92a]

1823 [????]

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raķīb sāht der-ān kū maķām u şod ber-bād

Behişt kerd ü be-dūzaĥ fütād çun şeddād⁵⁹⁰

رقیب ساخت در آن کو مقام و شد بر باد
بهشت کرد و بدوزخ فواد چون شداد

⁵⁸⁷ "Eyvah ki bana rağmen o sevgili yabancılarla beraber oldu. Benim gözümün nuru başkaların meclisinin mumu oldu."

⁵⁸⁸ "(Sevgilinin) başkalarıyla birlikte olmasından korkuyorum. Rakiplere gizli bir bakışı olmasından korkuyorum."

⁵⁸⁹ "Senin rakiplerin ölmesinden mutlu olamam. Bütün insanların ölümüne sevinemem."

⁵⁹⁰ "Rakip o köyde kendine bir yer yaptı ama hepsi boşuna gitti; cennet yaptı ama Şeddad gibi cehenneme düştü."

1824 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-ta' zīm-i raqībān serv-i nāzninem çünān hem şod *به تعظیم رقیبان سرو نازنیم جوان هم شد*
 Ki men pendāstem ān laḥza be-nīm ' ömr-i men kem şod⁵⁹¹ *که من پنداشتم آن لحظه نیم عمر من شد*

1825 Muhteşem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-ḥākem ān büt eger bā-raqīb der-güzer āyed *بخاکم آن بت اگر با رقیب درگذر آید*
 Zi-muḫtarib şoden-i men zemīn be-lerze der āyed⁵⁹² *ز مسخرت شدن من زمین به لرزه در آید*

1826 Fuzûlî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭa' ne-i aḡyār beher yār mībāyed keşīd *طعن اغیار بهر یار باید کشید*
 Yār bāyed ṭa' ne-i aḡyār mībāyed keşīd⁵⁹³ *یار باید طعن اغیار من باید کشید*

1827 Celāl

Be-cāyī ki dilem-rā raqīb miḥ'āhed

Be-ḥ'āhed āmed der vey ḥabīb miḥ'āhed⁵⁹⁴

*بجانی که دلم را رقیب میخواست
 بخواید آمد در وی حبیب میخواست*

⁵⁹¹ "Servi gibi narin (olan sevgilim) rakipleri tazim için o kadar eğildi ki o an ömrümün yarısının eksildiğini zannettim."

⁵⁹² "Eğer o put gibi güzel sevgilim benim mezarıma rakiple yürüyerek gelse benim ıztırabımdan yer titremeye başlar."

1826 Fuzûlî'nin Farsça Divanı, G 171/1, s. 83.

⁵⁹³ "Yar için ağyarın ta'n ü hakaretini çekmek lazımdır. Yar isteyen, ağyarın ta'n ü hakaretini çekmelidir"

⁵⁹⁴ "Gönlüm rakibin istediği yer gidecektir ama orada sevgilinin olmasını istiyor."

1828 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār beher hātır-ı aġyār bā-mā ceng kerd

Bī-sebeb mā-rā zi-bed hūyī ' aceb dil-teng kerd⁵⁹⁵

یار بهر خاطر اغیار با ما جنگ کرد
بی سبب ما از بد خوئی عجب دل تنگ کرد

*

* *

[92b]

1829 Maḳālī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Aġyār-ı cefāda bize hem-reng felekdür

Eñ şoñra bizi şaġ ḳomaz öldürecedür

1830 Şabrī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Aġyāra o dil-dāruñ işi mihr ü vefādur

Hep ben bilürem baña ġaraż cevr ü cefādur

1831 Kemāl Paşa-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerrece yoġ bize mihri var ise aġyāradur

Bülbüle yüz virmez ol gül yüzlü meyli hāradur

⁵⁹⁵ “Sevgili başkaların hatırı için bizimle savaş (kavga) etti. Bak sana nasıl durduk yere kötü huylu davranıp bizim gönlümüzü daralttı.”

1832 **Ḥayālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Åh kim dil-ber raķībūñ dā'imā yanındadır

Bu meşel meşhürdur devlet kaçā yanındadır

1833 **Ṭab'ī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yārı seyr eyle raķīb-i bed-liķā yanındadır

Ġāfil olma ey gönül devlet kaçā yanındadır

1834 **Necātī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çünkü yār ağyār ile dem-sāzdur

Günde biñ kez baña ölmek azdur

1835 **Veysī**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Meyl eylese ağyāra anı şanma vefādur

Ağyāra vefādan ğarażı baña cefādur

[93a]

1836 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni dūr eyleyen yāruñ raķibe ihtirāmıdır

Benüm kaçdüm bugün bigāneye yāruñ selāmıdır

1832 *Hayālī Divanı*, G 96/1.

1834 *Necātī Beg Divanı*, G 88/1, s. 199.

1837 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Raķīb-i dīv ki kūy-ı nigāruñ pāsbānıdur

Belā-yı nā-gehānıdır ızazā-yı āsmānıdır

1838 'Aṭā

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Kendüñe ağıyarı yār itmek şehā lāyık mıdur

Böyle cevr itmek baña andan saña lāyık mıdur

1839 Zātī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bu gice ol meh raķīb-i aķrebün mihmānıdur

Şubḥ olunca āhumuñ şevr-i ḥamel büryānıdur

1840 Hāşimi-i Bursevī

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Dünyā için raķibe vefālar sezā mıdur

Birkaç ğuruşa bendeñi şatmak revā mıdur

1841 Zātī

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Öldürdüĝi raķibini 'aşık sürür yürür

Cānā meşel dur[ur] bu iti öldüren sürür

1837

a: Mısradaki “dīv ki kūy-ı” kelimesinin üstüne “rū-siyeh” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1841 *Zâtî Divanı*, G 208/1, s. 208.

a: öldürdüĝi raķibini] öldürdüĝin raķibünü, *Zâtî Divanı*.

1842 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Veh ki bir yirde yine aġyār ile dil-ber yürür
Çerh-i zālīm döne döne baña cevr eyler yürür

1843 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yürime aġyār ile didükçe cevr eyler yürür
Tur vefā eyle disem turmaz cefā eyler turur

1844 **Li-muḥarririḥī**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Aġyāra yār dest-i muḥannāsın öpdürür
Kendü kızıl eliyle beni bir gün öldürür

1845 **Žiyāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Aġyār o bī-vefā ile zevk u şafādatur
Aḥbāb künc-i ġamda belā vü cefādatur

1846 **Enverī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bendeñ raqībi çaldum ölürse şehā nedür
Gel ara yirde söyleşelüm kan bahā nedür

1845 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1846 *Enverî Divanı*, G 74/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

1847 Rūhī-i Bağdādī

[mef̄ ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Gördüm raķibe bulsalar ol dil-sitān virür
Öldürmege esirini bildüm ki cān virür

1848 Menba' ī

[mef̄ ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ağyāra yār būs-ı lebin rāygān virür
Künc-i belāda ' aşık-ı dil-ħaste cān virür

[93b]

1849 Şemsī Paşa

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķibün küy-ı yāra reh-güzārı var benüm yoķdur
Segün fi'l-cümle anda i' tibārı var benüm yoķdur

1850 Raķikī-i Merħüm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķibün bir gözi āhū nigārı var benüm yoķdur
Seg-i murdāruñ ağzında şikārı var benüm yoķdur

1851 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ehl-i zār içre raķibün ĳadri çün ma' dūmdur
Ol ĳaruñ ĳālī çulı ' aşıklara ma' lūmdur

1852 **Ƙınalı-zāde ‘Alī Çelebi**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Raķībūn hücre sine her şeb ol meh-pāre t̄ali‘ dūr
Sitàrem yok benüm gün toğmadı başuma t̄ali‘ dūr

1853 **Celāl**

[mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ülün]

Ağyārı қо ey Yūsuf-ı gül-çihre beni gör
Ƙan yaş aķıdan ‘ākif-i beytü’l-hazeni gör

1854 **Süleymān Fermāyed**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Āh kim ol bī-vefā ağyāra her dem yār olur
Nice feryād itmeyem ‘ālem baña ağyār olur

1855 **Muhtārī**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Bāde nūş eyle gel ağyār ile dirsem ter olur
Meded ol şūh-ı cefā-pişe ne ter dil-ber olur

1856 [???

[mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün]

Görsem raķībi dil-bere meylüm ziyād olur
Ādem ta‘āma tūrşī ile iştihā bulur

1857 Vālihi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ne dem kim yār ağıyāra kucılmağdan gelür

Ser-fürü eyler o ser-keş baña alçağdan gelür

[94a]

1858 Hāşimi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şeytanet itse de tenhāda raķīb-i ebter

Hāşiminüñ ol öñünden şalavātla geçer

1859 Yetim 'Alī Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gice mestāne raķīb ağzına başdımdı faķir

Göre ayağuña olursa didiler yir yir

1860 Hūdāyi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

İder raķīb-i bed-āmüz rü-siyāha nazar

'Adūya meyl ider itmez bu hāk-i rāha nazar

1861 Rızāyi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görse giryem derd ile ağıyār hazz eyler güler

Nice ağlamayayın kim hālüme itler güler

1862 Monlā Çelebi

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Raķibe iltifāt idüp zuhūr itseydi raġbetler
Görinür baña mir'āt-ı cefāda niçe şuretler

1863 [???

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün*]

Aġyār-ı bed-liķāyı görüp yār-ı dil-pezīr
Bezm ehline didi ki *elem ye 'tiküm nezīr*⁵⁹⁶

1864 'Azizi-i Merhūm

[*mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün*]

Aġyār ile ol yārı bugün didi görenler
Nev-rüz irişüp leyl ü nehār oldu ber-ā-ber

1865 H̡ayālī

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Raķibün dil-berā kūyuñda n'eyler
Ki 'İsī ile çıķmadı göge ħar

[94b]

1866 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Raķibi işiginde yatmada men' eylemiş dil-ber
Hudādan isterem kim bulmaya hergiz yatacak yer

⁵⁹⁶ “Sizi uyarın bir peygamber gelmedi mi?” *Kur'ân-ı Kerîm*, Mülk 67/8.

1867 Zātī

[mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Nev-rūz irüp aġyār ile seyr eyledi dil-ber
Gicemle günüm oldı benüm yine ber-ā-ber

1868 Su' ūdī-zāde Ẹadri Efendi

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Cefāma şabr idemezsın diyü raķibe söger
Hele bizi de du' ādan unutmāsın dil-ber

1869 Himmetī-i Za' ĩm

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Virilmez öpmege aġyāra sīb-i ġabġab-ı dil-ber
Anı ġayvānı alma şanmāsın söyleñ raķīb-i ġar

1870 Meylī-i Ğalaṭavī

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Ruġın öpdürdi raķibe bize nisbet dil-ber
Nice yüz virdi ' adūya ġörüñüz ' aşıġlar

1871 [???

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Ḳarīb olma dem-i sırdur raķibe ey boyı ' ar' ar
Şaķın bād-ı muġālifden nihāl-i ķāmetüñ şarşar

1872 **Maḳālī**

[*mef̣' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Ġavvāş-1 baħr-1 ışq geĉerseñ raḳīb eger

‘Uşşāḳ içinde olmaya mı bir derin yüzer

1873 [???

[*mef̣' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Goftem raḳīb mīkoned ez-küy-1 to sefer

Ḥandīd yār goft *fī'n-nārı fī's-saḳar**⁵⁹⁷

گفتم رقیب میکندا ز کوی تو سفر
خدی د یار گفتم فی النار السقر

1874 **Luṭfī Beg-zāde Nüvidī Kām-yāb**

[*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

Alur iken būsesin her bir raḳīb-i bed-güher

Bü'l-‘acebdür ol şeker-leb bize aldurmaz geĉer

1875 **Ve lehu**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Bulup küyında ol meh-pāreyi aĝyār-1 bed-gevher

Cihāna fāş ider rāz-1 nihānın bulduĝın söyler

[95a]

1876 **Laṭfī**

[*mef̣' ulü fā' ilätün mef̣' ulü fā' ilätün*]

Ol loḳma-i nefīse şındı raḳīb-i kāfir

İt degmiş aşa döndi ḥ'ān-1 vişāl-i dil-ber

⁵⁹⁷ “*Rakip senin kuyundan yolculuĝa gidecektir. Sevgili gülüp, “(Zaten) ateş içindeydi, şimdi de cehennemın ateşine gidecek” dedi.*”

1877 ‘Amrī

[mef̄ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün]

Bār-1 girān-1 ‘ışkı çek[e]mez raķīb-i ħar

Rāh-1 ğamuñda yoķ yire ancaķ bilin bük̄er

1878 Zātī

[mefā ilün mefā ilün mefā ilün mefā ilün]

Şu zecr ü ķahrı kim ‘āşıklara dā’im raķīb eyler

Müselmāna anı şanma ki kāfir ey ħabīb eyler

1879 Şirī Çelebi Edirnevī

[mefā ilün mefā ilün mefā ilün mefā ilün]

Kaķan yanuñda ey meh-rū raķīb-i bed-liķā artar

Başumda şanuram kim niçe biñ dürlü belā artar

1880 Emānī Kātīb-i Dīvān-ı ‘Ālī

[fe ilätün fe ilätün fe ilätün fe ilün]

Saña ağyār libās eylemek ister dirler

Donadurlar seni bi’llāh şaķın ey gül-i ter

1881 Mu‘īd Ḥasan Çelebi

[fe ilätün mefā ilün fe ilün]

Göricek seg raķībi ol gül-i ter

Didi luţf eyleyüp aña çi-ķaber

1882 Müderris Nāmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār aġyāra atı mihr ü vefāyı oġ ider

Baa eyler o perī cevr ü cefāyı eker

1883 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir aım avdur diyü ol baġrı aa adılar

Baumda aġyār-ı āhen-diller odlar yadılar

1884 Ziyāyī Raime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hüb-rūlar vardılar aġyār ile yār oldılar

Tāze güller mi dirīġā hem-dem-i hār oldılar

1885 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ekmedi yār raībi yine yanınca gezer

Hās u hāāk gibi ekmedüġün yirde biter

[95b]

1886 Nev'ī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār aġyāra muāhib gül ise marem-i hār

Dümen ü dost güler girye ılır 'āı-ı zār

1883 *Zātī Divanı*, G 259/1, s. 259.

1884

b: güller] göñüller, *nüshada*.

1887 Faşîhî-i Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Olmadı ol şanemüñ dūr yanından ağıyār
Deyr-i 'ālemde nice olmayayın vālih ü zār

1888 Re'yi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ser-i kūyuñda gördükçe beni kaçsa n'ola ağıyār
Hücüm-ı şîre döymez ey gözi āhū seg-i bāzār

1889 Bākî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

İşigüñden şanemā münfa' il olmaz ağıyār
Mîhledi anları güyā ki ḥabîb-i neccār

1890 'Ubeydî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mîve-i la' l-i revān-baḥşuñ umarmış ağıyār
Olmasun bāğ-ı cihānda göreyin ber-ḥurdār

1891 'Azizî-i Merhûm

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Yād-ı āhumdan viren ḳalb-i raḳîbe inkisār
Darb-ı ṭob ile olur düşmen ḥisārı tār-mār

1892 **Figānī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kim raķīb olup qarın oldı saña aǵyār yār
Olmasun mı bülbül-i dil ey yüzi gülzār zār

1893 **Ehlī-i Emīrī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Alur gönlin ele aǵyāruñ ol yār
Dimez kim ' aşıķuñ da hātırı var

1894 **Dāveri**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Vefālar eyleyüp aǵyāra ey yār
İşüñ cevr ü cefādur baña her bār

1895 **Nüvidī Çelebi Luṭfī Beg-zāde**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cān vir dime raķībüñe ey şüh-ı ğamzekār
Zirā ölümlü hastelerüñ daḡı cānı var

1896 **Ḥalīl Çelebi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i cān-baḡş ile aǵyārı ider zinde o yār
Ölmeyin mi yā ben olduğum için ey dil zār

1895 Yazı farklılığından dolayı nüshaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

1896 Yazı farklılığından dolayı nüshaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

1897 Emrî

[*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

Metâ' -ı alb-i ayârı o dil-dâr

Olup bâzâr iderse alb bâzâr

1898 Hilmî-i İznikî

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Yanumdan almaa cânânı idâm eyledi ayâr

Velî aldurmadum cânından anı eyledüm bîzâr

[96a]

1899 Necâtî-i Merhûm

[*mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

Beni abîb dilerse ger raîb[ler] dilemez

Ölince sürinürin yolına diler dilemez

1900 Sultân Muştafa

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Vefâ gelmez şehâ bigânededen ayâr yâr olmaz

Cehûd imâna gelmez merd-i mülhid tevbekâr olmaz

1901 Fazlî-i Siyâh

[*mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

Raîbe hem-nefes olan baa abîb olmaz

'Adû-yı şihhat-i cân ey gönül abîb olmaz

1897 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1898 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1899 *Necâtî Beg Divanı*, G 216/1, s. 278.

b: sürinürin] sürineyin, *Necâtî Beg Divanı*.

1902 **Emîni Çelebi**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Dem olmaz ol meh-i bî-mihr aġyâra qarîn olmaz

Velî yıllar geçer bir dem benümle hem-nişin olmaz

1903 [???

[*mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün*]

Aġyâra nihân şunma adeġ şanma tıyılmaz

Zirâ ki meşeldür bu ki tıyılmaz iş olmaz

1904 **Sipâhi Beg**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Baņa zulm ü cefâ eyler raġib ol şâhdan orġmaz

Müselmânlar görüñ şol kâfiri Allâhdan orġmaz

1905 **Şem'î**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Gönül ġavf eyleme yâruñ varup aġyâra yâr olmaz

Bu rüşendür ki 'âlemde hümâ zâġa şikâr olmaz

[96b]

1906 **Zâtî**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Dehânından raġibüñ bu za'îf [ü] nâ-tüvân düşmez

Hemân bir segdür aġzından hemişe üstüġân düşmez

1906 *Zâtî Divanı III*, G 542/1, s. 542.

a: bu] ben, *Zâtî Divanı*.

b: hemişe] şanasın, *Zâtî Divanı*.

1907 Raḥmī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Zebānından raḳībūñ işbu cism-i nā-tüvān düşmez

Hemān ol zāğdur k'ağzından anuñ üstüñ'ān düşmez

1908 Sipāhī Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Olup ağyāra hem-sāye yoluñ bizden yaña düşmez

Bu ser-keşlikler ey serv-i hırāmānum saña düşmez

1909 Meylī-i Ğalaṭavī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ḳuluñ var iken ağyār ile yār olmak saña düşmez

Naşīhat eylemek sultānuma gerçi baña düşmez

1910 Muḥibbī Hazret-i Sultān Süleymān

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Görmedüm bir māh-rū'ālemde ben ağyārsuz

Gülşen içre nitekim bir gül açılmaz ḥārsuz

1911 Remzī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Gitmez ey dil çün bilürsin seyre yār ağyārsuz

Gül gibi ol bī-vefā hergiz şalınmaz ḥārsuz

1907

b: Mısra önce “Dehānından her ān ol zāğa beñzer üstüñ'ān düşmez” şeklinde yazılmış daha sonra “Hemān ol zāğdur k'ağzından anuñ üstüñ'ān düşmez” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

1912 Hilālî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Olmaz ise çâre ne ' âlemde yâr ağıyârsuz
 Ğam yime ey dil bilürsin kim gül olmaz hârsuz

1913 Sürürî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Seyre gitmez ol kamer yüzlü nigâr ağıyârsuz
 ' Âlem içre hey ne müşkildür geçinmek yârsuz

1914 Zâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gülşene açılmaz ol gönçe-dehen ağıyârsuz
 Gül-sitân-ı ' âlem içre gül açılmaz hârsuz

1915 Hâlimî Çelebi Defter-zâde

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bî-vefâdur gerçi olmaz hiç yâr ağıyârsuz
 Bî-vefâ olursa olsun olma hergiz yârsuz

[97a]

1916 Cinânî-i Kûçek

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kimse üstine düşüp yârına ağıyâr olmazuz
 Olıcağ yâr oluruz biz kimseye bâr olmazuz

1915 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1916 Nüşhada başlığın yanına sonradan "raḥime'llāhü 'aleyh raḥmeten vâsi'a" yazılmıştır.

1917 Zātī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gice ağıyar ile ol mähı görüp bu gözümüz

Dostum oldı ber-â-ber gicemüz gündüzümüz

1918 Sipāhī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yırtışı yırtışı ağıyara alışdı gözümüz

Şimdi cân alıcı gelse bize döymez yüzümüz

1919 Revānī

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dā'im raķibe ' izzet ider ol nigārumuz

Bir itce yoķ yanında bizüm i' tibārumuz

1920 Lāmi'ī

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ağıyar ile görindi bize yār-ı cānumuz

Çalınadı tende bu ğam ile yarı cānumuz

1921 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim hem-rāh idinmiş seg raķibi yārumuz

Zāğ ile olmuş muķārin ol yüzi gülzārumuz

1922 **Zihni Kim Bālī Efendi Kām-yāb** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Ağyār-ı bed-segān ile yār oldı yārumuz

İtlerce yoq yanında bizüm i' tibārumuz

1923 **Maqālī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yārdan-ħursend ü a' dādan melāmet-dīdeyüz

Şākirüz gülden velī kim ħārdan rencideyüz

1924 **'Ālī**

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Hele virmez raqīb kāfire yüz

Baňa düşünām iderse yār ne söz

[97b]

1925 [???

[*mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Şāyed görem diyü seni ağyār-ı bed-nefes

Kūyuñda it gibi tolanur nitekim 'ases

1926 **Zihni Efendi Bağdādī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Git yanumdan ey raqīb āteş-feşān bolğay nefes

Kim bu şu' le tābığa kılmaz taħammül ħār u ħas

*

* *

1927 'Arşî Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Raķīb-i rū-siyeh gördüm yatup dil-dāra şarmaşmış

Şanasın zāğ-ı pür-fitne gül-i bī-hāra şarmaşmış

1928 Şīrī-i Edirnevī

[mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Gördük o serv-ķaddi ki aġyāra rām imiş

Terk eyle sen de 'ışķını sevdā-yı hām imiş

1929 Riyāzī Urus-zāde

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Yār baña gelmeden men' eyleyen aġyār imiş

Gül-büninden ķopmaġa bildüm ki hā'il hār imiş

[98a]

1930 Żamīrī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Yanuña ey bed-' adū şanma ķala itdügün iş

Öcin alan hāşılı kırķ yılda vāh ivdüm dimiş

1931 Şānī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Zemmümüz şol deñlü aġyār-ı suhen-çin eylemiş

İşidüp ķaşın o yār-ı kīne çav çin eylemiş

1932 Vaḥṣī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Terk-i mā kerdī borū hem şoḥbet-i aḡyār bāş

Yār-ı mā çun nīstī bā-her ki ḡ'āhī yār bāş⁵⁹⁸

ترک ما کردی بروم صحبت اغیار باش
یار ما چون نیستی با هر که خواهی یار باش

1933 Şeref

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yā be-bor ez-şoḥbet-i aḡyār u bā-mā yār bāş

Yā be-kon terk-i men ü yek-bāre ez-aḡyār bāş⁵⁹⁹

با بر از صحبت اغیار و با ما یار باش
یا که کن ترک من و یکبار از اغیار باش
بکن

1934 Ḥaydar

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dileş mā 'il be-aḡyārest mā-rā dil giriftāreş

Çi ḡoş būdī eger meylī ne-būdī serv-i āzādeş⁶⁰⁰

دلش مایل باغیارت ما دل گرفتار ش
چه خوش بودی اگر سیلی بودی سرو آرد

*

1935 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Raḡībūñ biri ölmüş biri ḡalmış

Ḥayıf kim ol ölecegi diri ḡalmış*

*

* *

[98b]

⁵⁹⁸ “Bizi terk ettin ya git başkalarının arkadaşı ol. Bizim sevgilimiz olmadığına göre istediğin kişinin sevgilisi ol.”

⁵⁹⁹ “Ya başkalarıyla ilişkini kes ve bizim sevgilimiz ol ya da beni terk et ve başkalarından yana ol.”

⁶⁰⁰ “(Sevgilinin) gönlü başkalarına meyilli ve bizim kalbimiz ona müptela. Ne güzel olurdu eğer o servinin meyli olmasaydı.”

1936 ‘Ulvî

[mef̄ ulü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ulün]

Ağyâr ile gördük seni hicrâna ışınduk

Hicrâna düşüp âteş-i sūzâna ışınduk

1937 [???

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ulün]

Raķīb ulıdı şāhum itden artuķ

İtün ħod ağzı var ise dili yoķ

1938 Emîni Çelebi

[mef̄ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Şanmañ raķībe rağbet ider yâr az çoķ

İt deñlü i‘ tibarı yoķ aşlâ çi var çi yoķ

1939 Ħilmi

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Añmadı la‘ lüñ raķīb ammâ ħadün vaşf itdi çoķ

Gördüm ey serv-i revân aşlâ sözinde rûĥ yoķ

1940 Fedâyî Beg

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Ħarîm-i vaşluñ ağyâra neden cānâ mekân olmaķ

Revâ mı düzd-i ‘ ayyâra ħapuñda pāsban olmaķ

*

1941 Şemsi Paşa

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Var ise ol güzelün hem-demi ağıyâr ancak

Rahmı yok aşıkına haylî sitemkâr ancak

1942 Nâmi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dirîgâ bezm-i ağıyâra düşüp hür u haķîr olduk

Bizi kırtar İlahî kâfiristâna esîr olduk

[99a]

1943 Hâydarî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Biñ kez eylerse raķîb-i rû-siyeh ağıyârlık

Ėam degül ger bir nefes sen baña itseñ yârlık

*

1944 Şânî Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şaçın ağıyâra arz itmek degül cânâneye lâyıķ

O bir zencirdür zirâ dil-i dîvâneye lâyıķ

*

* *

1945 Başîri-i Merhûm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir yaña ta' n-ı raķîb ü bir yaña cevruñ senüñ

Dâd elinden dostuñ feryâd elinden düşmenüñ

1946 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olmasun ağıyar ile yarı İlāhī kimsenüñ

Artmasun günden güne derd ile āhı kimsenüñ

[99b]

1947 Luṭfī Beg-zāde Nüvidī Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yolda gördükçe sorar hātırını ağıyaruñ

Hātırını var dimez ammā ki dil-i bīmāruñ

1948 Fevrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hezārān cevriñi çeksem senüñçün hoşdur ağıyaruñ

Gül için bülbül incinmez cefāsın çekmeden hāruñ

1949 Riyāzī

[mef' ulü mefā' ilün mef' ulü mefā' ilün]

Ağıyar ile 'ıŝkuñda şanma kelimāt itdük

Şatranc-ı maḥabbetde birkaç güli māt itdük

1950 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müşerref kılduñ ağıyarı bizi yād itmedüñ gitdüñ

Dil-i gamgīnümü bir gün gelüp ŝād itmedüñ gitdüñ

*

1951 Celâl Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İstimā' itme kelāmını raķīb-i şūmuñ

Nā-sezādur ki hümā hem-demi ola būmuñ

1952 Nev'î Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Zülfüñ altında hıtañ gördi raķīb-i şūmuñ

Gözinüñ nūrı gice ğālib olurmuş būmuñ

1953 Zātî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şovuk sözlü raķibi gör nice söyler yine toñ toñ

Ol âteş-çihreyi benden dirîğā soğudur eñ soñ

1954 Mecdî

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ir kapuñdan şehā raķīb-i següñ

Ben senüñ olayın itüñ köpegüñ

1955 'Ömrî

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Oldı ağyār-ı hār yāra çü yük

Yine ğāh ğamı öküzüñe dök

[100a]

1956 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Öldürürlerse raq̄ibi gam degül ' aşıkıların

Mü'mine katli helâl olmuş durur kâfirlerin

1957 'Azîzî-i Merhûm

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ağyâra uyup 'azm-i çemenzâr ider olduñ

Gitdükçe bu ben bülbülüni zâr ider olduñ

1958 Refîkî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey raq̄ib-i kelb yârı şöyle bed-ḥû eyledün

Âdemi görse yabancı gözler âhû eyledün

1959 Sipâhî Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raq̄ibâ dilegüm oldur oñarmaya Hudâ işüñ

Dem-â-dem ḥîle ile yârı kucmağdur hep [...] işüñ

1960 Zâtî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yine dîv eyledüm bir gün raq̄ibini Süleymānuñ

Vefâlar itdugin ben mûrına bir bir didüm anuñ

1961 **Zarîfî Efendi**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Sürdi ağıyar demin çekdi kuluñ niçe emek
Böyledür hâl-i cihân kime emek kime yemek

1962 **Nev'î Efendi**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Sözümüz tutmayup a' dâ sözün güş itdügin bildük
Bizi yâd itmeyüp her dem ferâmûş itdügüñ bildük

1963 **Bezmî Çelebi**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

' Aceb ey bi-emân ağıyara ' uşşak içre cân virdüñ
Helâkın kaşd iderken tiğ-i kahrûñla emân virdüñ

1964 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yâr için ağıyar ile merdâne ceng itsem gerek
İt raķībüñ başına meydânı teng itsem gerek

1965 **Hâķānî**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Raķibe cüft olursa ğam degül gülzâra gelsün tek
Ya kâfirlerle gelsün bezme ol meh-pâre gelsün tek

1966 Cemālī

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Raḳībi yeg görür şā' irden ol beg

Meşeldür kim yalancıdan köpek yeg

*

* *

[100b]

1967 Fevrī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yār yanında raḳīb-i bed-liḳā eksük degül

Cānuma derd aña hergiz bir belā eksük degül

1968 'İlmī-i Nāzük

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dīv-i aḡyārı n'idersin saña hem-dem yoḳ degül

Ḥamdü li'llāh ey perī dünyāda ādem yoḳ degül

*

1969 Ḥusrev Beg

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bizi iḡyā it raḳīb-i kāfiri ferdāya şal

Hey ḳıyāmet ḥāneme tenhāca bir dem sāye şal

1970 Ḥudāyī

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Aḡyār-ı kīne-ḡāh ile seyrāna gitme gel

Gel gör ki n'oldı Yūsufa yabana gitme gel

1971 Evḥadī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilātün]

Zihī zi-dest-i raḳībān güzer be-küy-ı to müşkil

Zi-bes cemāl ki dārī naẓar be-rüy-ı to müşkil⁶⁰¹

زهی ز دست رقیبان گذر بکوی تو مشکل
ز بس جمال که داری نظر بروی تو مشکل

1972 Hilālī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Zāhir ne-konem pīş-i raḳībān elem-i dil

Bā-merdüm-i bī-dil ne-tevān goft ğam-ı dil⁶⁰²

خاهم کنتم پیش رقیبان المِ دل
ما مردم بی دل نتوان گفت غم دل

*

* *

[101a]

1973 Zātī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Seni aġyār ile gördüm bugün ğāyet de 'ār itdüm

Gel ey 'ömrüm beni öldür ölümüm ihtiyār itdüm

1974 Behiştī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Seni aġyār ile bir kez görüp terk-i diyār itdüm

Eger bir daḥı görürsem ölümüm ihtiyār itdüm

⁶⁰¹ "Aman rakiplerin elinden senin mahallene uğramak da zor. O kadar güzelliğin var ki yüzüne bakmak da zor."

⁶⁰² "Rakiplerin yanında gönül derdini belli etmem. Gönülsüz insanlarla gönül gamı söylenmez."

1975 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Raķīb-i zāğ elinden bir tezerv-i şivekār aldum

Dağı ben şāh-bāz-ı ıŝķ olaldan bir ŝikār aldum

1976 Cārī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Raķīb-i dīv-şüretle şalınur serv-i āzādum

Beni ādem yirine ŝaymaz oldu ol perī-zādum

1977 Mecdī-i Merhūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Der-i dil-berde ağıyāruñ yüzini yirlere sürdüm

Anı dergāhdan sürdüm yüzini yire düşürdüm

1978 Şerārī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ne derdi var raķībūñ vasl ile mesrūr imiş bildüm

Çeken derdi belāyı aşık-ı mehcūr imiş bildüm

1979 Bālī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Segirdüm vardum ağıyāruñ başın bir taş ile yardum

Yaramaz varmadum ey yār-ı sengīn-dil eyü vardum

1977

b: Nüşhada önce “Yüzini yire düşürdüm anı ol dergāhdan sürdüm” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına “Anı dergāhdan sürdüm yüzini yire düşürdüm” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

1980 Cemālī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ꞑılıç çekdüñ raķıbe çünki reşkünden öleyazdum
İşigünde ben ölümü umardum bunu ummazdum

[101b]

1981 Ḥasan Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sevme ol yarı raķıbā gel sözüm diñle benüm
Müşkil işdür ' aşık olmasun cihānda düşmenüm

1982 Zārī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çoğ açılma raķıbe virme yüz ey verd-i ḥandānum
Beni bülbül gibi zār eyleyüp arturma efgānum

1983 Nevāyī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Görüp ağyārı fi'l-ḥāl elini gögsümge kim urdum
Aña ta' zīm için ḥancerleri zaḥmını yaşurdum

1984 Aḥī-zāde Ḥasan Çelebi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ağyār ile seyrāna çıkar şāh-ı cihānum
Bu derd ü belā ile çıkarsa n'ola cānum

1985 Meylî-i Gâlaṭavî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gördüm ağıyara taķılmış pāk dil-ber şandugum

Şırça çıķdı hayflar ' âlemde gevher şandugum

1986 Hūdâyi

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

İrişdi istedüğine raķīb-i bed-ḫ'āhum

Firāk [u] hecr ile ķaldum esirge Allāhum

1987 Şabri-i Merḫūm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gögse el koyup raķībe şanma ta' zīm eylerüm

Görmesün sinemde diyü dāğ-ı ' ışķuñ örterüm

1988 Āşafî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her zamān piş-i raķībān zıkr-i ân meh çun konem

Kāfiristānest ān cā Allāh Allāh çun konem⁶⁰³

هر زمان پیش
بر سر کوی رقیبان ذکر آن مبر چون کنم
کافرستانست آنجا الله الله چون کنم

1989 Menba'î Çelebi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Raķīb-i düzaḫî-şüretle seyre gitse cānānum

Fetîl-i dāğ-ı ğamla āteş-i ğayret yaķar cānum

⁶⁰³ "O ay (yüzlü sevgilinin) zikri her zaman rakiplerin yanında, ne yapayım? Orası kâfir ülkesidir, Allah Allah ne yapayım."

1989 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1990 Feyzî-i Kefevî

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Artar görüp ağyârı ğazabla hafakānum

Ol dem ki beni katl ideler çıkmaya kanum

[102a]

1991 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raķībā z' âteş-i rüyeş men-i mehcür misüzem

Ne-misüzi to ez-nezdik ü men ez-dür misüzem⁶⁰⁴

رقیباً ز آتش رویش من مہجور میسوزم
نہ میسوزی تو از نزدیکت من از دور میسوزم

1992 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raķībem hem-dem ü ān mäh-rā hem-dem ne-mībīnem

Cerāhat ber-ciger mībīnem ü merhem ne-mībīnem⁶⁰⁵

رقیبم ہمدم وان ماہ را ہمدم نمی بینم
جراحت بر جگر می بینم و مرہم نمی بینم

1993 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raķībān nīst kerdīd ez-ser-i kūyeş zi-' ālem hem

Ki şad derdest der-dil ez-şomā mā-rā vü şad ğam hem⁶⁰⁶

رقیبان نیست کردید از سر کویش عالم ہم
کہ شد در دست در دل از شما ما را و شد غم

1990 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁶⁰⁴ “Ey rakip! O (sevgilinin) yüzünün ateşinden uzak düşen ben yanıyorum. Sen yakın olup yanmıyorum ama ben uzaktan yanıyorum. (Bu nasıl oluyor?)”

⁶⁰⁵ “Rakibimi arkadaş görüyorum ama o ay (yüzlü sevgiliyi) arkadaş görmüyorum. Cığerimde yara görüyorum ama merhem görmüyorum.”

⁶⁰⁶ “Rakipler hem onun mahallinden hem de dünyadan yok oldular. Çünkü gönülde sizin elinizden yüz dert ve gam var.”

1994 **Huffî-i Merhûm**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dem-â-dem görürüm yârı olur ağıyâr ile hem-dem

Perişân oluban hâlüm gözüm kan yaş döker her dem

1995 [???

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Men vaşl-ı raqîbân-ı to-râ tâb ne-dârem

Çun sâye raqîbî şeb-i mehtâb ne-dârem⁶⁰⁷

من وصل رفیقان ترا تاب ندآرم
چون سایه رقیب شب مهتاب ندآرم

1996 **Muhteşem-i Kâşî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Be-şulh-i yâr der-her encümen miḥ'âned ağıyârem

Füted tâ der-zebânhâ k'ez-naẓar-üftâde-i yârem⁶⁰⁸

بصلح یار در هر انجمن میخواند اغیارم
فندتا در زبانهها که نظر افتاده یارم

1997 **Kilâvî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Beni ağıyâr alundırmağ diler cevır ile ben tınmam

Şehâ bâzâr-ı 'ışkuñda şatılmayınca alınmam

⁶⁰⁷ “Ben senin rakiplerinin vuslatta olmalarına takatım yok. Aydınlik gecede gölge gibi bir rakibim yok.”

⁶⁰⁸ “Sevgilinin gözünden düşmüş olduğum dillere düşmüş, sevgiliyle barışık olduğum zamanlarda bile her mecliste yabancı olduğum söyleniyor.”

1998 Muhteşem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-meclis haşm ez-ân haşmâne bâ-agyâr mîkerdem

Ki cânib-dârî-yi fehm ez-edâ-yı yâr mîkerdem⁶⁰⁹

بمجلس خصم از آن خصمانه با اغیار میکردم
که جانب درسی فهم از ادای یار میکردم

1999 Hâzret-i Hâce Efendi Sa' dî

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Her dem raķîb virürür elem yâr ider sitem

Âdem döyer mi bunca cefāya nedür bu ğam

[102b]

2000 'Ubeydî-i Merhûm

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Qâdir olsam şûret-i agyâra girerdüm müdâm

Ol perî yüzlüden alurdum bu vech ile selâm

2001 Behiştî

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Söyleñ raķîbe virmesün ol bî-vefâ selâm

'Âşık bu cevre katlanımaz hâşıl-ı kelâm

*

* *

2002 Cinânî

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Ol kadar gördüm belâlar yâr için agyârdan

Kim dahı görmiş degül bülbül gül için hârdan

1998 *Muhteşem-i Kâşânî Divanı*, G372/1.

a: haşm] baḡş, *Muhteşem-i Kâşânî Divanı*.

⁶⁰⁹ "Sevgilinin edasından idrakin (aklın) tarafını tuttuğum için mecliste ağyarın düşmanlıklarından bahsediyordum."

2003 Gedāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bilmezem kime şikāyet eylesem aġyārdan

Göz göre dūr eyledi ben mübtelāyı yārdan

2004 Maḥmūd-1 Selanikī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hıfz için bāġ-1 cemālün dīde-i aġyārdan

Çeşmümün her birine bir ḥavlī çekdüm ḥārdan

2005 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Biñ degül yüz biñ olursa ġam yimez aġyārdan

Zerre deñlü ' aşıka himmet olursa yārdan

2006 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dürlü dürlü derd ü miḥnetler çeküp aġyārdan

Bencileyin nā-murād olmuş kişi yok yārdan

[103a]

2007 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mümkin olmadı raġībün iftirākı yārdan

Bāġ-1 gülzār-1 fenāda gül kesilmez ḥārdan

2008 Nev'î

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

‘Ālemi hālî bulayduḡ bir nefes aḡyārdan

‘Ālem-i vuşlat ba‘îd olmazdı hergiz yārdan

2009 Ca'fer Çelebi

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

İster ki cüdā ide raḡībūñ seni benden

Ḳaşd itdi bu kāfir ayıra cānı bedenden

2010 Hālişî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Sözine uyma aḡyāruñ saña gelmez ziyān benden

Çevirme yüzüñi gördükde ey şāh-ı cihān benden

2011 Ve lehu

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İnanma ḡavl-i aḡyāra şehā olma cüdā benden

Ne ḡam söz söylese düşmen baña senden saña benden

2012 Zātî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Du' ā-yı seyf ḡaḡḡıyçün raḡībî kesmege senden

Eyā meh çerḡe tutdum döne döne tiḡ-i āhı ben

2013 Cinānī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dil-berā dā'im raķibe böyle yār olmak neden
Bir seg-i bed-ḥāha sen āhū ŧikār olmak neden

2014 Hızrī-i Amasiyyevī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ayırım aġyārı Haķ yarı kılursa yārdan
Furŧat el virürse ol iti düŧürem yārdan

[103b]

2015 'Anķā

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Elem çekmem raķībā dil-berün cevr ü cefāsından
Baña cevr ü cefāı hoş gelür mihr ü vefāsından

2016 Fevrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķibe hem-dem olmuş 'aŧıķa olmaz nigāh andan
Ne ḥüsnün ķadrini añlar ne hecrün ķadrin āh andan

2017 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķīb-i dīv-siretle ŧaķınmaz hem-dem olmaķdan
Ḥayıflar ol perī-rū ķaldı ey dil ādem olmaķdan

2014

a: Mısranın üstüne "Biñ degül yüz biñ olursa ġam yemez" ŧeklindeki 2005 numaralı beytin ilk mısraı yazılmıştır.

2018 Dervîş ‘Ömrî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Çünkü geçmez dil-berüm ağıyar ile yâr olmadan
Vâz geldüm ben dağı aña talebkâr olmadan

2019 Rızâyî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Raķibi dūr idüp gözden şaķınmış mübtelâlardan
İlâhî ol gözi bîmâr ırağ olsun belâlardan

*

2020 Nev‘î Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Çünkü sen ağıyardan el çekmedün ey sîm-ten
Ben de bir dil-dâr buldum işte ağıyar işte sen

2021 Behiştî Raķime’llâhü ‘Aleyh

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Mekri âfetdür raķibün âdeme ģannâsdan
Ey perî uyma aña yoķsa kesildün nâsdan

[104a]

2022 [???

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Yolda gördükçe raķibâ beni sen dög sög ilen
Ben olaym reh-i ‘ışķ içre dögilen sögilen

2023 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihnet-i aġyārı çeksün vaşl-ı dil-dār isteyen

Şabr ider hār-ı belāya zevk-i gülzār isteyen

2024 Hüsrevî Kāzî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yanuña alup raķibi eyledüñ seyr-i çemen

Yanuña qalır mı ey serv-i revān seyr eyle sen

2025 Mihri-i Nigār

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nice bir ' izzet kılayum yār için aġyār[a] ben

Nice bir yalvarayım bir gül için her hār[a] ben

2026 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

N'ola ger hürmet idersem yār için aġyāra ben

Yiri vardur başum üstinde gül için hāra ben

2025 *Mihri Hâtun Divanı*, G 134/1.

a: kılayum] ideyüm, *Mihri Hâtun Divanı*.

b: her] biñ, *Mihri Hâtun Divanı*.

2027 [???

[müfte‘ ilün fā‘ ilün müfte‘ ilün fā‘ ilün]

Refte raķīb ez-deret güm şode endüh-1 men
 Ḥamdü Ḥudāvend-rā ezhebe ‘anne’l-ḥazen⁶¹⁰

رفته رقیب از درت کم شده اندوه من
 حمد خداوند را از هب عن الحسن

2028 [???

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Raķībem sāḥt nevmīd ez-deret yā Rab zi-āh-1 men
 Şeved şubḥ-1 ümīdeş tīr-i çun rüz-1 siyāh-1 men⁶¹¹

رقیب ساخت نو مید از درت یارب ز آه
 شود صبح امیدش تیره چون روز سیاه من

2029 Muḥteşem

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Ez-ān piş-i raķībān mihr verzid yār-1 men bā-men
 Ki ḥāhedeş kerd ü kīne-i agyār-1 men bā-men⁶¹²

از آن پیش رقیبان مهر و زرد با من بامن
 که خواهد سس کرد و کینه اغیار من بامن

2030 Naḥl-bend-i Şā‘ irā[n]dur Ehli

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Vefā vü mihr bā-agyār dāred cevr ü kīn bā-men
 Ma‘ āza’llāh ki ān nā-mihribān bāşed çünin bā-men⁶¹³

دفا و مهر با اغیار دارد جور و کین با من
 سعادت که آن نامهربان باشد چنین با من

[104b]

⁶¹⁰ “Rakip kapından gitmiş ve benim üzüntüm birazcık azalmış. Endişeyi gideren (Kur’ân-ı Kerîm, Fâtır 35/34.) Allah’a hamd olsun.”

⁶¹¹ “Rakip senin kapından beni ümitsiz etti. Ya Rabbim benim ahımdan onun ümit seheri benim siyah güzdüzlerim gibi karanlık olsun.”

⁶¹² “Sevgilim, başkaları bana daha çok kin beslesin ve sitem etsin diye rakiplerin önünde beni seviyor.”

⁶¹³ “(Sevgili) başkalarına vefa ve sevgi gösteriyor bana da sitem ve kin. O acımazın bana böyle davranmasından Allah’a sığınıyorum.”

2031 Li-muḥarririhī Ḳābilī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dem-be-dem anınyı mey gibi raıbbüñ ieyin

Bir kez öldürmek ile ankı Őuından geeyin

2032 Menba' ı

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raıbbi yār ile görsem hemān ölür giderin

Ölümüm olduıün bamayup arār iderin

2033 Yahyā-yı Merḥūm

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raıbbüñi sever oldum ' adāvet idemezin

Kilāb-ı kūyuña hergiz ḥaāret idemezin

2034 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ri' āyet ile raıbbe mülāyemet iderin

Zarāfet ile ḥabıbe münāsebet iderin

*

2035 NeŐātı

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ılü fā' ilün]

Gedi raıbbi yār ile aldı gönül ḥazın

Derdā ki gedi derd ile bu ' ömr-i nāzenin

2036 Mu‘ammā be-Nām-ı Cemāl

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Ey dirîgâ n’eyleyem aġyâr-ı bed-ĥû ġâfilin

Aldı dest-i zûlm ile yanına ‘ömrüm ĥâşılın

2037 Ĥuffî

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Ey gönül ġam yime yâr olduġın aġyâra yaġın

Çü bilürsin gül olur ħanda ise ĥâra yaġın

2038 Fehmî-i Nâzûk

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

‘Arz ider aġyâra her dem ol gül-i ra‘ nâ yüzün

Gösterür yüz nâz idüp ‘uşşâka istiġnâ yüzün

2039 İshâk

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Gice gündüz etegine diküp aġyâr etegin

Çekdi bizden yine ol şûĥ-ı sitemkâr etegin

2040 Necâtî

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Ėomaz aġyâr keser iseñ elini yâr etegin

Her ne ġülşende gül açılsa tutar ĥâr etegin

[105a]

2039 Üsküplü İshâk Çelebi Divanı, G 211/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

2040 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2041 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Goftem ey meh bā-raqīb-i rū-siyeh kemter nişin
Zīr-i leb ḥandīd ü goft ü nīz miḡüyed çünin⁶¹⁴

گفتم ای مه بارقیب روسیه کمتر نشین
زیر لب خندید گفتم او نیز منی گوید چنین

2042 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dost düşmen geşt bā-men yār aḡyār ānçünin
Āh men çun mīziyem baht ānçünān yār ānçünin⁶¹⁵

دوست دشمن گشت بمن یار اعیار انجین
آه من چون می زیم بخت انجان یا انجین

2043 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ferāḡat kıł ḡönül aḡyārı çok dil-dārı n'eylersin
Dili ki ḡār ḡār iden gül-i pür-ḡārı n'eylersin

2044 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ġarāzum var diyü aḡyāra vefā eylersin
Bī-ḡarāz 'āşıkuña cevır ü cefā eylersin

2045 Dervīş 'Ömri

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Revā mıdur ki raḡībe vefālar eylersin
Muḡıbb-i şādıka cevır ü cefālar eylersin

⁶¹⁴ “Dedim ki ey ay (yüzlü sevgilim) kara yüzlü rakiplerle az otur. Dudak altı gülümseyerek, “O (rakip) de böyle söyledi.” dedi.”

⁶¹⁵ “Dost benimle düşman oldu ve sevgilim başkalarıyla öyle oldu. Ah ben nasıl yaşıyorum; bahtım öyle, sevgilim böyle.”

2046 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Eyü yavuz ne kim kılsa raqībūñ cümle şākirsin
Hemîşe bizden ey meh-rū niçün rencide-ħatırsın

2047 Nev'î Efendi

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Cânâ bizi qor meclis-i ağıyârı qomazsın
Sâkıyi şatup gayr ile bâzârı qomazsın

2048 Şabri-i Merhûm

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Düşicek fırqate ben maħrem-i ağıyâr olayın
Yârdan tek o bahâneyle ħaber-dâr olayın

2049 Emîni Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Gönül virdüm dise ağıyâr sen dil-dâdeñ añlarsın
Düşüp ayağıña yüz sürseler üftâdeñ añlarsın

2050 Kerîm Çelebi

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Çok añar qatı o sükker-lebin ağıyâr adın
Qorqaram bir gün aña virür ol ağızı dadın

2051 Cāmī-i Rūm

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Raķīb küştesini bilmezse tañ mı 'aşık aḥvālin
Muḳarrerdür ki bilmez hıç düşmen düşmenüñ ḥālin

2052 Emrī

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Virse aḡyār-ı siyeh-rūya selām ol nāzenin
Erre-i miḥnet çeker serv üstine dendān-ı sīn

[105b]

2053 Ḥayretī

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Yād ile yād oldı yād aḡyāra söyleñ gelmesün
Bülbül ü gül şoḫbetidür ḥāra söyleñ gelmesün

2054 Yaḡyā

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Kimsenüñ cānānına aḡyārı maḳbül olmasun
Pādişāh-ı zālime düşmenlerüm ḳul olmasun

2055 Üskübī-i Riyāzī Fermāyed

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Yüzini aḡyāra diñ ol meh-liḳā göstermesün
Ol günü kāfirlere ey dil Ḥudā göstermesün

2051 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2052 *Emrī Divanı*, Kt. 341/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

2053 *Hayretī Divanı*, G 368/1, s. 361.

a: yād ile yād oldı yād] yār ile yār oldı yār, *Hayretī Divanı*.

2056 Sâ'î Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yâr mâ' il aña ağıyâr olduğıçün n'eylesün

Gül takılır yanına hâr olduğıçün n'eylesün

2057 Vâlihi Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Raķīb içün dimişsin bezme ey gönçe-dehen gelsün

Bu cevır ü bu cefâ' uşşâķa bi'llâhi neden gelsün

2058 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Raķīb-i fitne-cüyı dergehünden gel gider gitsün

Eger dirseñ aramızda şafâ ķalsun gider gitsün

2059 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Raķīb-i didiler imânsuz ölsün

Didi imân ile ölsün tek ölsün

2060 Hüdâyi-i Selef

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Ağıyâr ile tırursun ķarşumda söyleşürsin

Ben hâste-hâli yoķsa öldüreyin mi dirsın

2061 Lem'î-i Bursevî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yağın olmasun ağyâr ol mehe söyleñ yasağ itsün
Meded ol günleri görmeyelüm Allâh ırağ itsün

2062 Bezmî

[mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün]

Ağyâr evine dil-ber iñen mâ' il olmasun
Vardukça sū'-i zann ider il gâfil olmasun

[106a]

2063 Hüsrev

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey melek-hû bâ-raķīb-i seg-şıfat yārī mekon
Ey perī peyker Hūdā-rā merdüm āzārī mekon⁶¹⁶

ای ملک خوبا قیب سکت صفت یاری مکن
ای بری بیکر فدا مردم اناری مکن

*

2064 Rūhî-i Merhūm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Āsitān-ı yārdan düşdi cüdā ağyār-ı dūn
Hāmdü li'llāh dostlar şād oldı düşmen ser-nigūn

2065 Hilmî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yārı kapduk seyre gıtdük tıtmadı ağyār-ı dūn
Bir şafā itdük efendi 'ömr uğurladuk bugün

2062 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁶¹⁶ "Ey melek huylu (sevgili), köpek sıfatlı rakibe yardım etme. Ey peri bedenli (sevgili), Allah için insanları azarlama."

2066 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ayırdı nev-cevānumdan beni aġyār idüp maḥzūn

Baḥa zūlm itdi bir zālīm ḥilāfū'ş-şer' i ve'l-ḳānūn

2067 Şānī-i Rūmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İt raḳīb öykünür iken çıḳagelmiş yārān

Er ise lāfi ḳosun gelsün uş işte meydān

2068 Lem'ī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Varmaz olduñ hele aġyār[a] da ey serv-i revān

Eyü varduñ meded ey server-i ḥübān-ı zamān

2069 'İşretī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭa' ne-i aġyārdur 'uşşāḳı cānānsuz ḳoyan

Derd-i bī-dermāndur her ḥasteyi cānsuz ḳoyan

2070 Cemālī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dāġum raḳīb-i ḥar göricek aġarur hemān

Meşhūrdur bu kim ḳocınur yaġırı olan

2071 **Ve lehu**

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Yüzüme bakmasun ağıyâr-ı nâ-dân

Ne bilsün neydüğünü ħar-ı za' ferân

2072 **Nüvîdî Çelebi**

[mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün]

Ağıyâra şundı bir gül-i ter yolda nâ-gehân

Çoğmağa virmez 'âşığa ammâ o dil-sitân

2073 [???

[mef'ülü fā'ilätün mef'ülü fā'ilätün]

Gördüm o seg raķıbi dün gice zâr u nâlân

Terk itdüğüne küyuñ itler gibi peşimân

[106b]

2074 **Ĥusrev**

[fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün]

Başum üzre yiri var dil-berüñ ağıyârı ile

Biz güli başumuza taķınuruz ħârı ile

2075 **Şemsî Paşa**

[fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün]

Ĥasretâ derdâ ki gitdi yine yâr ağıyâr ile

Ben ġarîb üftâde ħaldum âh vâh u zâr ile

2076 ‘Ubeydî

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

İctinâb it dil-berâ seyr itmeden aġyâr ile

Dimesünler Şimdi ol gül hem-dem olmiŐ hâr ile

2077 Hüseyn Bayġara

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Ķanġı göz kim sini görgey min dem-i aġyâr ile

Yaña gör kârı min yine aġyâr ile güftâr ile

2078 Seyrî

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Seyr ider aġyârı görse sen Şeh-i hûbân ile

Ölmege cânlar virür ‘ aŐıġ o dem biñ cân ile

2079 Ref‘î

[mefâ‘ ilün fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün]

Geçe raġīb-i siyeh-rû kaçan ol âfet ile

Benüm günüm geçer ol gün ġara ġasâvet ile

2080 Re‘yî

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Sürdüm aġyârı ġapuñda eşk-i gevher-pâŐ ile

Bu meşel meşhûrdur seg ġarġayı bir taş ile

2081 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hem-dem olsam n'ola ağıyar-ı nıgehbānuñ ile

Biz kapu kullarıyuz pādişehüm anuñ ile

*

* *

[107a

2082 **Zātī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Varup ağıyāra yalvardum du' ālarla şenālarla

Getürdüm hāneye yarı hele yüz biñ belālarla

2083 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gezersin şehrde her gün raķīb-i bed-liķālarla

Görinürsin bize ey meh niçe dürlü belālarla

2084 **Sā'ī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

O māhı da' vet itdüm dün raķīb-i bed-liķālarla

Getürdüm hāneme anı belālarla każālarla

2085 **Luţfī Beg-zāde Nüvidī Çelebi Fermāyed**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ağıyāra luţf idüp niçe remz ü nikāt ile

Öldürdüñ-e bizi 'adem-i iltifāt ile

2086 Şem'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül gibi memdūḥ olurdu yār aḡyār olmasa
Başlar üzre yiri vardı hem-demi ḡār olmasa

2087 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yārdan dil nāle kılmaz idi aḡyār olmasa
Bülbül inler mi idi gülzārda ḡār olmasa

*

2088 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭa' n-ı aḡyār ile baḡrum dem-be-dem ḡün olmada
Ṭālī'üm baḡtum gibi dā'im dīgergün olmada

2089 Cemālī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār aḡyārı görüp didi ölümli bende
Baña nāz ile gülüp didi ki itden zinde

[107b]

2090 Sā'î

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gösterür luḡfi yüzün şām u seḡer aḡyāra
Göreyin bize ne yüzden ṭoḡar ol meh-pāre

2091 Cāmī-i Rūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Niçe bir luḫf u kerem eyleyesin aḡyāra

Niçe bir derd ü elem ey yüzi gül ben zāra

2092 Refīkī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lebi sırrın dime ey maḥrem-i cān aḡyāra

Bāde keyfiyyeti efsāne gelür hūş-yāra

2093 Fedāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Mā'il olma güzelüm göz göre aḡyārlara

İ' tibār itme meded ol seg-i murdārlara

2094 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yāruñı terk idüben uyma gel aḡyārlara

Gül gibi dāmenüñi virme şaḡın ḥārlara

2095 Emrī Çelebi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ṭuyıldı ' illeti hoş-reng oldı aḡyāra

Şarardı şūreti döndi Firengi dīnāra

2096 ‘Azizî-i Merhûm

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bir görürsin beni ağıyar ile ihsānuñda
Eyü yatlu bir imiş pâdişehüm yanuñda

2097 ‘Ulvi

[mef‘ülü fā‘ilâtün mef‘ülü fā‘ilâtün]

Ağıyar-ı rû-siyehle birlik neden ziyāde
Bâ‘ iş neyiki bilsem cānā bu ittiḥāda

2098 Fehmî Efendi Birāder-i Kınalı-zāde

[fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün]

Nāz ile güftāra başlar meclis-i ağıyārda
Açılır ol gönçe-fem ḥayfā miyān-ı ḥārda

2099 [???

[mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün]

Bendeñ çeke cevruñi mihrüñ ola ağıyāra
Lāyık mıdur ey cānum sen şāh-ı cihān-dāra

[108a]

2100 ‘Ubeydî

[fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün]

Sürḥ-püş ol yarı gördüm meclis-i ağıyārda
Verd-i aḥmer şandum açılmış miyān-ı ḥārda

2101 Mecdî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Raķibi uydurursın sāyevēş her bār gitdükçe
Beni dūr eyledüñ ey serv-i hoş-reftār gitdükçe

2102 Cihānî

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Didüm ey hūnî bulaşma gel raķibüñ қanına
Didi қandan ādem oldı ol da kimdür қanı ne

2103 Zātî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Zāhidüñ varma raķibā ҳazer it da' vetine
İşigin yādı қılan varur anuñ ҳalvetine

2104 Hāyālî

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ağyār nażar idemez ol ince miyāna
Bīgāne қaçan maҳrem olur rāz nihāna

2105 Gedāyî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār baқmaz geçer ağyār ile aҳvālümüze
Söylemezse bir iki gün daҳı vāy ҳälümüze

2106 **Ṭab'ī**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raḳīb sözini añma baña nigārdan söyle*

Ḳo zıkr-i faşl-ı şitâyı bahārdan söyle

2107 **Behiştī**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Raḥm itmeden raḳībe murāduñ vefā mı ki

Yohsa ğaraż hemān baña cevr ü cefā mı ki

2108 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söylemez geçdükçe geçmişdür 'adū cānānuma

Dostlar düşmen sözi kār itdi geçdi cānuma

[108b]

2109 'Ubeydī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dime cānāneye aġyār ile şoḥbet itme

Seni sevsün dir iseñ aña naşīḥat itme

2110 **Sā'ī Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Beni hecrünle maḥzün eyleyüp aġyārı şād itme

Birini nā-murād idüp birini ber-murād itme

2108 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2111 **Ḳabūlī**

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Gel meclis-i ḥāṣ idelüm aġyārı getürme

Gel gül gibi tenhā olalum ḥārı getürme

2112 **Hāṣimī Çelebi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Uyup aġyār-ı bed-ḥ'āha beni terk eyleyüp gitme

Gel ey şems-i cihān-tābum meded her-cāylık itme

2113 **'Aqlī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raḳīb-i dīv-siret baña ṭa' ne ṭaşını urma

Senüñ de başuña bir gün ṭoḳınur kendüñi görme

2114 **Fethī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Uyup aġyār ile her cānibe servüm revān olma

Şarardur āhumı beñzüñ İlahī sen ḥazān olma

2115 **Rızāyī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Beñzedürmiş yaşumuñ baḥrını aġyār neme

Ḥälümi aġlamaḳ aña neme yarardı neme

2114

b: Nüşhada mısra önce “Şarardur beñzümi āhum şaḳın berg-i ḥazān olma” şeklinde yazılmış daha sonra üstüne “Şarardur āhumı beñzüñ İlahī sen ḥazān olma” şeklinde yazılarak yanına “şaḳ” kaydı düşülmüştür.

2116 **Ḥayretī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dostum aġyārı gel ḥücreñde mihmān eyleme
Dīv-i dūnuñ menzilin taḥt-ı Süleymān eyleme

[109a]

2117 **Zātī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Var mı bir sīmīn-beden yanınca aġyār olmaya
Ḳanı bir gencīne anuñla bile mār olmaya

2118 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār ile bir ḥalvet isterdüm ki aġyār olmaya
Ḥāşılı ol ṭarfuñ eṭrāfında dīvār olmaya

2119 **Bahārī-i Tırḥalavī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hey meded sırr-ı dilüm düşdi raḳībūñ diline
Ḳorḳaram fāş ola esrār-ı derūnum biline

2120 **Behiştī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Oturıcaḳ diz-be-diz aġyārı dil-ber yanına
Tāze tāze dāġ urur 'āşıklarınıñ cānına

2116 *Ḥayretī Divanı*, G 399/1, s. 381.

a: aġyārı] düşmeni, *Ḥayretī Divanı*.

2121 Ni‘metī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Vir gönül ol yāra kim aġyār ile yār olmaya
‘Āşıkına cev̄ idüp dā’im cefākār olmaya

2122 [???

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Geçüp aġyār oturursa n’ola cānān yirine
Dīvler gāhī çıkar taht-ı Süleymān yirine

*

2123 Aḥmed

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Yār gūş itmez raķībüm didi baña itme āh
Āhumı gūş eyle kim olsun raķībün rū-siyāh

2124 [???

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Raķībān-ı to āgeh geşteend ez-ḥāl-i men ey mäh

Ġaraz k’ez ḥāl-i men bāyed ki başı ba‘ d ez-īn āgāh⁶¹⁷

رقبان تو که گشته انداز مال من ای ماه
عزم کن زمان من باید که باشی بعد از این ماه

[109b]

2125 [???

[mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Aġyār-ı bī-nevā ḥaseni çekdi sīneye
‘Uşşāk ol Yezīd ile çıkdı ḥüseyniye

*

⁶¹⁷ “Ey ay (yüzlü sevgilim), senin rakiplerin benim halimden haberdar oldular. Maksud bundan böyle (sevgilinin) benim halimden haberdar olması.”

2126 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Gördüm iki raqīb-i söger biri birine

Didüm ki it dişi toñuz derisine*

2127 Ni' meti

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Gördüm raqīb-i segle girmiş o şāh rāha

Baña selām viridi ammā ma' a'l-kerāhe

2128 [???

[mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün]

Ben bendeñi dūr itdün āh uyduñ o bed-ḥāha

Şād eyledün ağıyarı şaldum seni Allāha

2129 Ḥayālī-zāde 'Ömer Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raqīb-i rū-siyāhuñ olsa başı miğfer altında

Kerem kı1 şeh-süvārum anı ḥurd it şeş-per altında

*

2130 Emīnī Beg Sipāhī-i Suḥenver

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Beni görince raqībün söger tutar taşā

Belā-yı 'ışkuñ ile gör neler gelür başā

*

* *

[110a]

2131 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Raķībinden cüdā buldum bugün ol çeşm-i bīmārı

Naşīb itdi faķire Hāķ Te'ālā genc-i bī-mārı

2132 [???

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Yār idinme kendüñe ey meh raķīb-i kāfiri

Sür yanuñda tırmasun aġyārı bir dem ey perī

2133 Bāķī

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Yār olup aġyāra ādemler begenmez ol perī

Kendüye hem-rāh idinmiş ya'nī bizden yegleri

2134 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Didüm ey gül-izārum gel gider yanuñdan aġyārı

Didi bir gül olur mı kim yanında olmaya ħārı

2135 Şems-i Tebrizī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dil ez-aġyār ħālī kon çü'azm-i kūy-ı mā dārī

Nażar ber-ġayr-ı mā mefken çü қаşd-ı rüy-ı mā dārī⁶¹⁸

دل از انبیا مال کن جو غم کوی ماداری
نظر بر غیر ما ممکن جو قصد روی ماداری

⁶¹⁸ “Eğer bizim bulunduğumuz yere gelmek istiyorsan gönlündeki başka şeyleri uzaklaştır. Eğer bizim yüzümüzü istiyorsan bizden başkalarına bakma.”

2136 **Meylî-i Üskübî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çeküp fi'l-hâl elem ağyâr elinden dostlar yârı

Çılursa bendesine luṭf idüp bârı eger yârı

2137 **Nev'î Efendi**

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Māye-i naḳd-i ḥayât olsa eger dîdârı

Ölümümdür benüm ağyâr ile görmek yârı

2138 **Yetîm 'Alî Çelebi**

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Raḳîb öldüğine yâr itdi zârı

Ölüsi şîvenine degse bârî

[110b]

2139 **Âhî**

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Ey lebi ḡonçe yanuñda ḳomaḡıl ağyârı

Çünkü olmaz gül-i gülzâr-ı cinānuñ ḥârı

2140 **Refîkî**

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Yâr cevrini mi diyem yâ sitem-i ağyârı

Yâḥûd evzâ' -ı felekden görinen eṭvârı

2141 **Ve lehu**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bize ol yār cefālar ider aġyār gibi

Mihri yok zerre kadar çerh-i sitemkār gibi

2142 **Sipāhī Beg**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥātır-ı aġyārı yıķ vīrān olan gönlüm gibi

Anı dermānsuz ķo bī-dermān olan gönlüm gibi

2143 **Dervīş 'Ömri**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Geçmiş raķīb karşıña ehl-i hüner gibi

Cānā yanuñda dūn u denī mu' teber gibi

*

2144 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaķır**

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Aġyār beni dün ġice cānānuma geçdi

Nuṭķ itmemege çāre mi var cānuma geçdi

2145 **Ḥāzret-i 'Azmi-zāde Ḥāletī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Niçe bir yüklenelüm bār-ı ġam-ı aġyārı

ġamı çünkim çekerüz yāruñ olaydı bārī

[111a]

2146 Şun'î-i Dervîş

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Ağyāra uyup elden o cānānum alındı
Şandum ki o dem irdi ecel cānum alındı

*

2147 Lisānī Efendi

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Ağyār-ı siyeh-rūya bu işler güzel oldu
Merdūd seg-i kūyuñ ölüp mübtezel oldu

2148 Ḥayretī

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Ağyāra vefā vü baña cevruñ yiter oldu
Kapuñda şehā bendeñ uş itden beter oldu

2149 Fuzūlī

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Bu deñlü derd-i hicrān çekmege bā' iş raķīb oldu
Bi-ḥamdi'llāh hele dīdāruñı görmek naşīb oldu

*

2150 [???

[*mef' ulü mefā' ilün mef' ulü mefā' ilün*]

Tā kim lebüñ ağyārı şerbetlere kandırdı
Ol acı beni tatlu cānumdan uşandırdı

2148 *Ḥayretī Divanı*, G 483/1, s. 436.

a: vü baña cevruñ] cevri ise baña, *Ḥayretī Divanı*.

2151 Hālişî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāvek-i ğamzeñ dil-i aġyārda yir eyledi

Ġayra urduñ zaĥmı ammā baña te'sîr eyledi

[111b]

2152 'Ankâ Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dime aġyāra luţf itsem nihānî kim tıyar anı

Olur rāz-ı nihānî 'āşıkā ilhām-ı Rabbānî

2153 Seĥāyî-i 'Acem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Görür aġyār zevk ü vuşlatı 'uşşāk hicrānı

Meges cüllāb arar pervāne ister şem'-i sūzānı

2154 Zātî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķībā kıymazın saña senüñle 'ahdümüz kıanı

Eger içmek dilersem kıanuñı olsun toñuz kıanı

2155 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim aġyār ile yār itmek istermiş beni

Yār gibi dostum var n'eylerem ben düşmeni

2156 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ölüm yegdür kişi görmekden ağıyar ile yārını
Anuñçün ihtiyār itdüm şehā gurbet diyārını

2157 **Revānī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şaklasa ağıyardan ' aşık n'ola cānānını
Her kişi zāhir durur şaklar belādan cānını

2158 **Zātī**

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün]

Raķībi hoş kişi dirlerdı anı
Düşinde görüben hayra yor anı

2159 **Kesbī-i Edirnevī**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Raķīb-i dīv-siret nice senden kırtaran cānı
Ten-i mecrūhına şarmaķ gerek merhem Süleymānı

[112a]

2160 **Faşıhī Beg**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir görürmişsin raķīb-i dīv-şüretle beni
Ey perī iz' ān u luţf-ı ŧab' u inşāfuñ kıanı

2161 **Sipāhī Beg**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İltifāt eyleme ağıyar ile bir görme beni

Öleyin fūrkat ile vuşlata irgürme beni

2162 **Zihni Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hüb-rūlaruñ kaçar dirmiş cefāsından meni

Şaqla yā Rab sen raqībūñ iftirāsından meni

*

2163 **Cāmi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Didüm ey dil-ber ki bir tutma raqīb ile bizi

Nāz ile güldi didi o dağı söyler bu sözi

*

2164 **Şāni**

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Hem-bezm-i dil-ber oldum yārān raqībüm oldı

Vuşlat murād idendüm hicrān naşībüm oldı

*

2165 **Cemālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Seyr ider gördüm raqīb-i rü-siyehle yārımı

Ṭa' n idüp didüm ol āhū-çeşme gezdür tazıyı

[112b]

2166 'İlmî Çelebi

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Şeb irdi gülşen-i 'âlem raķīb ol yârdan hâlî

Meded gel luţfa mâni' yok cihân aġyârdan hâlî

2167 Yümnî Beg

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Baňa yâr olmayup yâr olmadı aġyârdan hâlî

Gül-i gülşen nitekim ey dil olmaz hârdan hâlî

2168 Revânî

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Aġladur yâr beni hem-demi aġyâr olalı

Dostlar gülmemişüz 'ışkâ giriftâr olalı

*

2169 Kâbiliyyü'l-Haķır

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Bî-per ü bâl ideyüm yine raķīb-i zâġı

Küy-ı dil-berde aňa göstereyin uçmaġı

*

2170 Hâyeti

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

Ķılma aġyâra havâle ġamze-i ġammâzuñı

Olur olmaz zâġa şalma dostum şeh-bâzuñı

*

2171 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil raķīb ile görüp ol melegi āh didi

Burc-ı ' aķrebde yine seyr ider ol māh didi

[113a]

2172 Fażlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķībe hem-dem olmaķdan nigārum 'ār itmez mi

O nāmūs ehli terk-i şoĥbet-i āgyār itmez mi

2173 'Ālī Efendi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Āgyāra ķucıldıñ mı bilün ellediler mi

Nā-dāna öpildüñ mi lebün dillediler mi

2174 Cāmī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Āgyār-rā müdāmī ez-cām-ı zer demī*

Çun rüz-ı mā resed heme ĥün-ı ciğer demī⁶¹⁹

انگار امدامی از جام زرد می
چون در مار سه خون بگرد می

2175 Mālik

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bā-yekī yār raķīb ez-behr-i āzārem şevī*

Key boved k'ez behr-i āzāreş demī yārem şevī⁶²⁰

با یکی یار قیبیا بگر از ارم شوی
کی بود کبر هب از ارض دمی یارم شوی

⁶¹⁹ “Başkalarının şarabın sarı kadehinden devamlı şarapları var. Sıra bize geldiğinde hep ciğer kanını içmek.”

⁶²⁰ “Beni azarlamak için rakiple beraber oluyorsun. (Acaba) ne zaman onu azarlamak için bir anlığına bile olsa benimle beraber olursun.”

2176 **Belâgat Tekyesinüñ Pîri Şeyhî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ḥasteyem añma raķībā ḥancer-i cānānumı

Bir içüm şu-y-ıla alma mekr idüp imānumı

2177 **Ḥayālî**

[*mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün*]

Gördüm raķībe cevır oķın atar ol āfeti

Demler durur ki çıķmadı dilden ḥarāreti

*

2178 **Faķirî-i 'Acem**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Güş ber-ķavl-i raķībān-ı sitemger mīkonî

Der-ḥaķ-ı mā her çi mīgüyend bāver mīkonî⁶²¹

کوتر بر قول رقیبان ستمگر میکنی
در صبح ما هر چه میگویند باور میکنی

2179 **Nüvîdî Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Ālem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ḷarīb oldı raķībe ol cevān-ı sīm-ten gitdi

Ne çāre idelüm ey dil olan oldı giden gitdi

[113b]

2180 **Lebîbî-i Merḥûm**

[*mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün*]

Ḷaṭ' oldı tiğ-i yār ile ağyārlaruñ başı

Küyuñ köpeklerine üleşdür birer leşi

2177 *Hayâlî Divanı*, G 52/1, s. 416.

b: ḥarāreti] cerāḥati, *Hayâlî Divanı*.

⁶²¹ "(Ey sevgili), zalim rakiplerin sözlerine kulak veriyorsun ve bizim hakkımızda her ne söyleseler kabul ediyorsun."

2181 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ağyār-rā ber-gam-ı men zār mīküṣī

Men mürdeem meger ki to ağyār mīküṣī⁶²²

اڭيار ابرغم من زار مڪوشه
من مرده ام مكر كه توافيا مڪوشه

2182 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her gice ol şem' ile rüşen raqībūñ ḥānesi

Ṭañ degül yanup yaqılsa 'āşıkuñ vırānesi

*

2183 Mır Ḥuzūri

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tā çend ez-raqīb tenezzül koned kesī

Bīned hezār cevr ü taḥammül koned kesī⁶²³

ناچندا از رقيب تنزل كند كسه
بيند هزار جور و تحمل كند كسه

2184 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳoma kūyında helāk idicek ağyār-ı segi

Öldürene sürüdürler bu meşeldür köpegi

2185 Sā' i Çelebi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ağyāra cāy itme şaқın қalb-i aқdesi

Küffāra ma' bed eyleme Beytū'l-Muқaddesi

⁶²² “Benim gamımdan başkalarını acımasızca öldürüyorsun. Halbuki ben öldüm mü ki sen başkalarını öldürüyorsun.”

⁶²³ “Bir kişi ne kadar rakibinden alçalsın. Binlerce sitem görüp de katlansın biri.”

2186 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raḳīb ile yolında bir görür ben zār u şeydāyı

Dirīgā ol perī farḳ eylemez a' lādan ednāyı

2187 Mīr Hüsrev

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raḳīb-i rü-siyeh şermī bed ez-āḫir zi-bed gūyī

Be-künc-i nā-murādī sāḫteem ez-men çi micūyī⁶²⁴

رقیب روسیه شرقی بد از آفریندگویی
 بکنج نامرادی ساختم از من چه بچویی

⁶²⁴ “Ey kara yüzlü rakip, (beni) kötölemekten utan artık. Ümitsizlik köşesine katlandım benden ne istiyorun artık.”

[114a]

ĀFTĀB U MĀH VAŞFINDA MEṬĀLĪ‘ FAŞLIDUR

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Ez-ān Fuzūlī be-İsm-i Sulṭān Süleymān

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Şerī‘ at hest gencī feyz-i ‘āmeş ḥalk-rā şāmil

تربت مست کنج فیض عالمش خلق را شامل

Ṭılsımī [geşte] behr-i ḥıfz-ı ān sulṭān-ı deryā-dil

طلسمی مبر حفظ آن سلطان در باده دل

“Şeriat, bütün feyzi halka şamil bir hazinedir. Derya gönüllü sultan,

onu korumak için bir tılsım yapmıştır.”

[114b]

2188 Emrî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şevkden gelmiş kul olmuşdur meh-i tâbân aña

Tavḳ-ı sîmîn-hâleyi taḳsa ne tañ devrân aña

2189 Zâtî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şevk ile bir gün eger kim ol meh-i ṭal' at baña

Gösterürse yüzini yüz gösterür devlet baña

2190 Vâlihî-i Üskübî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yâr olursa ger o hürşîd-i kamer-ṭal' at baña

Ṭâlî'üm ola müsâ' id yâr olur devlet baña

2191 'Enşârî Fermâyed

[meḫ' ulü fâ' ilün fe' ulün]

Sâfir izâ talebte ḳadren

Sâre'l-hilâlü şâra bedren⁶²⁵

*

سَافِرًا إِذَا طَلَبْتَ قَدْرًا
سَارَ الْهَلَالَ سَارَ بَدْرًا

2192 Zâ' ifî-zâde Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mâh-ı nev şanma felekde görinen ey ḳaşî yâ

Cîm-i ebrûñ ögerek göge ḳıḳardı şu' arâ

⁶²⁵ "Kıymetli olmak istersen sefer et; zira hilal dolaştı ve sonunda dolunay oldu."

2193 Selmân Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nedür kavş-i kûzaḥ mıdur hilâl ebrûlaruñ âyâ
Ya şekl-i mâh-ı nev midür nedür ol ğurre-i ğarrâ

2194 Ƙabûlî-i Ƙâzî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Menzilüñ mâh-ı şıyâmâsâ şeref-encâm ola
Her giceñ Ƙadr ü Berât ü her günüñ bayram ola

2195 Aḥmedî Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Aç alnuñı ki gün yüzüñe meh ğulâm ola
Çöz zülfüñi ki hil' at-i ḥüsñüñ tamâm ola

2196 Zâtî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bir mehüñ mihrin vireydi bârî Allâhum saña
Gün gibi rüşen olurdu ḥâlüm ey mâhum saña

[115a]

2197 Mişâlî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Felekde kimseye baş egmezin ey kaçları ğarrâ
Ƙanâ' at etmek olur bir dilim nâna hilâlâsâ

2198 Sipāhī Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Müşārün bi'l-benān şehri güzelsin ey meh-i garrā

'Aceb midür seni eller n'ola barmaqla gösterse hilālāsā

2199 Hāndī Fermāyed

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Öykünmese rā qaşlaruña gurre-i garrā

Recm ile şehirden anı sürmezdi [e]şirrā (?)

*

2200 [???

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ey cemālün pertevinden zerre hürşid-i semā

Hüsününe olmaz senün dünyā vü mā fihā bahā

2201 Mu'ammā be-Nām-ı Şeyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ṭoğınca gün gibi maḥv itdi māhı ol kamer-simā

Anuñçün ser-fürü itdi aña mihr-i cihān-ārā

*

2198

b: Nüshada mısra önce “‘Aceb midür seni ellerle bir barmaqla göstersek hilālāsā” şeklinde yazılmış daha sonra “‘Aceb midür seni eller n'ola barmaqla gösterse hilālāsā” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2202 Ehlî Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Mehî güzeşt ne-dîdem meh-i cemâl-i to-râ
Ne-yâftem şeref-i devlet-i vişâl-i to-râ⁶²⁶

مهی گذشت ندیدم مه جمال ترا
نیافتم شرف دولت وصال ترا

2203 Cemîl Râst

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ser-geşte sâht mâh-ı ruhet âftâb-râ
Der-hûn nişând hâl-i lebet müşg-i nâb-râ⁶²⁷

گر شد سافت ماه رخت آفتاب را
در چون نشاند حال لببت مشکبارا

2204 Nişârî Râst

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Zihî şermendegî ez-' ârizet hürşid-i tâbân-râ
Zi-la' l-i cân fezâyet şad hacâlet âb-ı hayvân-râ⁶²⁸

زهی شرمندگی از عافیت خورشید تابان ترا
ز لعل جان فرات صبحان آب حیوان ترا

2205 Tûsî Râst

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey dâde nûr şem'-i ruhet mihr ü mâh-râ
Zülfet şikeste revnaç-ı müşg-i siyâh-râ⁶²⁹

ای داده نور شمع رخ مهر ماه را
زلفت شکسته روغن مشک سیاه را

2206 Mu' ammâ be-Nâm-ı İlyâs

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Görmemiş ol mâh mişlin âftâb-ı pür-ziyâ
Nev-' arüs-ı mâha tâ meşşâta olmuş Emriyâ

⁶²⁶ “Senin ay gibi cemalini görmeyeli bir ay oldu. Senin vuslat mutluluğunun şerefini de bulmadım.”

⁶²⁷ “(Ey sevgili), yüzünün ayı güneşi derbeder etti, dudağının beni de halis miski kan içine oturttu.”

⁶²⁸ “(Ey sevgili!) Yüzün, parlak güneşi ne kadar utandırdı. Senin cana can katan kırmızı dudağından da ölümsüzlük suyu yüzlerce utanç duydu.”

⁶²⁹ “Ey (sevgili) ki yüzünün mumu güneşe ve aya ışık verdi. Senin saçının (kokusu) siyah miski revnaktan düşürdü.”

2207 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şems hüsnünden alur ey meh senüñ nūr-ı ziyā

Revnağ-ı 'ālemsin ey şeh dimezüm rüy-ı riyā

[115b]

2208 Ehlī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zihī nūr ez-meh-i rüyet çerāğ-ı şubḡāhī-rā

Fürüg-ı dīger ez-māh-ı ruḡet nūr-ı İlähī-rā⁶³⁰

زهی نور از مدروت چراغ صبح کامی را
فروغ دیگر از ماه رخت نور الهی را

2209 Ḥāzret-i Cāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bām ber-ū cilve dih mäh-ı tamām-ı ḡ' iṣ-rā

Maṭla' -ı āftāb kon kūşe-i bām-ı ḡ' iṣ-rā⁶³¹

بام برا و جلوه ده ماه تمام خویش را
مطلع آفتاب کن گوشه بام خویش را

2210 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dü hefte şod ki ne-dīdem dü hefte-i ḡod-rā

Kocā revem be ki gūyem ḡam-ı nüḡfte-i ḡod-rā*⁶³²

دو هفته شد که ندیدم دو هفته خود را
کجا روم بگویم غم نهفته خود را

⁶³⁰ “(Ey sevgili!) Senin ay gibi yüzün ne hoştur ki sabah çırığı (yani güneş) nurunu ondan alır ve onun başka bir ışığı da İlahî nurdur.”

⁶³¹ Sabahlayın kendi dolunayını ona göster. Kendi sabahının köşesini güneşin doğacak yeri et.”

⁶³² “İki hafta oldu ki on dört yaşındaki (sevgilimi) görmedim. Nereye gideyim kime söyleyeyim bu gizli kederimi.”

2211 Muhteşem Fermâyed

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün]

Ey meh demî zi-çihre ber-efken niķâb-râ

Tâ 'arız-ı to ʔa' ne zened âftâb-râ⁶³³

ایکامه دم زچهره بر افکن نقاب را
تا عارض تو طعن ز مذاق نقاب را

2212 Ehli Nazmuñ Gün Gibi Yanar Çerâğı Şem'îdür [mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

[mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün]

Şebî ki mâh-ı ruĥet şod çerâğ-ı ĥalvet-i mâ

Güdâĥt şem' ne-yâverd tâb-ı şıĥhat-i mâ⁶³⁴

شبی که ماه خفت شد چراغ خلوت ما
کذاخت شمع نیادر دتاب صحت ما

2213 Muhteşem

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

Ey cemâlün âftâbı mazĥar-ı nûr-ı Ĥudâ

Oldı nâzil gün yüzün vaşfında gökden Ve'd-đuĥâ

2214 Bâķî Efendi

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

Gün yüzün 'arz eyledi gördüm bugün ol meh-liķâ

Mihr altun ĥaplu bir âyîne virdi rû-nümâ

2215 Re'yi Efendi

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

Mâh-ı nev şanma görinen çerĥde ey meh-liķâ

Göz açup her gün felek eyler nâzar senden yaña

⁶³³ "Ey ay (yüzlü sevgili), bir an yüzünden örtüyü at ki yüzün güneşi kınasın."

⁶³⁴ "(Ey sevgili), yüzünün ayı halvetimizin lambası olduğu gece, mum bizim sıhhatimize dayanmadı ve eridi."

2216 Sâğarî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Seni bu deñlü yaqınca güneş ey mäh-liqâ
O zillîyi ' aceb sen ne qadar yaqduñ evlâ*

2217 Bedî'î Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ṭal' atın ' arza qılup meclise ol mäh-liqâ
Gün gibi gicemüzi eyledi pür-nür u ziyâ

2218 Firdevsî-i Rûmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Düşde gördüm sîneye çekdüm seni ey meh-liqâ
Şâh oldum koynuma meh girdi şandum vâkı' â

2219 Şun'î Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Qapuña halka-i zer olmağa ey mäh-liqâ
Mäh-ı nev eyledi zülfüñ gibi qaddini dü-tâ

2220 Cemâlî Çelebi

[me' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

' Arz itdi çünkü muşhaf-ı rüyın o meh-liqâ
Şükrâne bir hatim oqıdum yüzine baqa

[116a]

2216

Başlık: Nüşhada beytin başlığı önce “Hınalı-zâde ' Alî Çelebi” yazılmış ancak daha sonra “Sâğarî” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2221 Mu‘ammā-yı Mîr Hüseyn be-Nâm-ı Emîr Şîr ‘Alî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Mihr ü mâh-ı ‘âlemi der-evc-i rif‘at kerde cā

Mâh u encüm-râ be-ḥāk-ı reh-güzâret irticâ⁶³⁵

صبر و مآه عالمی در اوج فوت کرد جا
ماه و نجم در آنجا که ربه قدرت ارتجا

2222 Hüsâmî Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ruḥlaruñ kıldı münevver ‘âlemi ey meh-liḳâ

Kim bulardan kesb ider şems ü kamer nûr u ziyâ

2223 Emrî Çelebi

[mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün]

Hürşid-i rûy-ı yârı çün eyledüm temâşâ

Bir zerresi içinde gördüm iki Şüreyyâ

2224 Necmî Fermâyed

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Teşbîh idince mâha yüzün eyledüm ḥaṭâ

Mihr-i münîr beñzese bir vechi var ola

2225 ‘Alî Efendi

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Bir şeb ki çerḥe pertev-i mehden gelüp ‘anâ

Envâr-ı kadre ğarḳ ola ke’n-necmi fi’s-semâ⁶³⁶

⁶³⁵ “Dünyanın güneş ve ayı yüksekliğin zirvesindeyken (senin bulunduğun) yerin etrafındalar. Ay ve yıldızlar senin geçidinin toprağından ümit ediyorlar.”

2225 Âlî Divanı, G 25/1.

⁶³⁶ “Gökyüzündeki yıldız gibi.”

2226 Emrî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Cefâya yüz tütup niçün sen mihr-i cihân-ârâ*

İdersin pençe-i hürşîdi mağlûb-ı yed-i beyzâ

2227 Fiğânî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Görmedüm hüsnuñe beñzer mehi ey mihr-fezâ

Toğmaya sencileyin bir güneş ey mâh-liqâ

2228 Mecdiye Raḥmet İde Rabb-i Emced

[mef'ülü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün]

Olmasa encüm içre meh-i nev yeñi yağa

Bağışlamazdı câme-i zer âftâb aña

*

* *

2229 Ümîdî Raḥime'llâhü 'Aleyh

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Mâh dirlerse melâ'ik saña ger itme 'aceb

Âftâbum kişiye gökden iner çünki laqab

2226 *Emrî Divanı*, G 23/1.

a: niçün sen] niçün ey sen, *Emrî Divanı*.

2230 **Zâtî-i Merhûm**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Niçe yirden mâh-ı nev şekli 'ayân olmuş 'aceb

Kim ışırmış bedr-i ruhsâruñ senüñ ey meh bu şeb

2231 **Mu' ammâ be-Nâm-ı Tğhir**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bizde aḥşamlamadı ol meh-i tâbân bir şeb

İki ay oldu egerçi iderin anı taleb

2232 **Mu' ammâ-yı Emrî be-Nâm-ı Hüsâm**

[mef' ülü mefâ' ilün mef' ülü mefâ' ilün]

Bilmem geçen eyyâmum gündüz mi durur yâ şeb

Oldı seher u şâmum bî-mihr ü meh [ü] kevkeb

2233 **Âşafî Râst**

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ger nîm rûz mihr-i to-râ bûd der-ṭaleb

Mâh-ı dü hefte gird ber-âmed tamâm-ı şeb⁶³⁷

کریم روز میختر تا بود در طلب
ماه دو هفته کرد بر آمد تمام شب

[116b]

2234 **Şafâ Üzredür Nazm-ı Sürürî**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âftâb-ı tal' atuñdan ref' idüp çünkim niķâb

*Enzarünâ nektebis min nûriküm*⁶³⁸ dir âftâb

2015 *Zâtî Divanı*, G 54/1, s. 54.

a: yirden] yirde, *Zâtî Divanı*.

b: senüñ ey meh] benüm mâhum bu şeb, *Zâtî Divanı*.

⁶³⁷ "Eğer öğle vakti senin güneşini isterse bütün gece dolunay (14 yaşındaki sevgili) bütünüyle görünür."

2235 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭālī' -i dārem ki ger men nūr ḥ'āhem z'āftāb

Yā be-maşrıḳ bāz kereded yā be-māned der-sehāb⁶³⁸

طالیق دارم که کور من نور خواهم از آفتاب
یا بشرق باز کردد یا بماند در سحاب

2236 Şafāyī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ruḥsāruñ şu' ā' indan senüñ ey āftāb

Ṭañ mıdur rüşen-zamīr olsa ufuḳda māh-tāb

2237 Maḳālī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey diyen aḥşam görüp yoḳdur o mehde fer ü tāb

Göresin ḳatlin hele ṭoḡsun [...] āftāb

2238 'Abdu'llāh Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger şebī der ḥ'āb bīnem ṭal' at-ı ān āftāb

Tā dem-i şubḥ-ı ḳıyāmet çeşm negşāyem zi-ḥ'āb⁶⁴⁰

گر شبی در خواب بینم طلعتان آفتاب
تا دم صبح قیامت چشمم نکشیم ز خواب

⁶³⁸ “Bize bakınız, nurunuzdan bir parça ışık alalım” *Kur'ân-ı Kerîm*, Hadid 57/13.

⁶³⁹ “Benim öyle bir bahtım var ki eğer güneşten ışık istesem ya doğuya geri döner ya da bulut arkasında kalır.”

⁶⁴⁰ “Eğer bir gece sevgilinin güneş gibi yüzünü görsem kıyametin seher vaktine kadar gözlerimi uykudan açmam.”

2239 Mübîni Efendi

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Sen meh-likâyı toğa diyü yine âftâb
Ahşama karşı göge kaçar eyleyüp hicâb

2240 'Aşkî Efendi

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Gördi kim hergiz bakılmaz yüzine ol âftâb
Eyledi ruhsârına nür-ı cemâlerinden niķâb

2241 Hülûşî Efendi Fermâyed

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Şem' -i hüsünüden yaķar her şeb çerâğın mâh-ı tâbân
Mihri rüyuñdur viren gerdün-ı 'âlem-tâba tâb

2242 'Āşık Efendi

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

'Ār ider ben zerre-i ser-geşteden ol âftâb
Mihrüm efzün olduğınca benden eyler ictinâb

2243 'Ālî Efendi

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Yollamışsın ruħlaruñ yaķmış güneş ey âftâb
Yollamaķ lâzım seni seyr itdügiçün bî-niķâb

2244 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dūd-ı dilden çihre-i hürşide ger çeksem niķāb

Tā kıyāmet ehl-i dünyāya görünmez āftāb

2245 Vaşfī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen cemālūñ ' arz idelden ' āleme ey māh-tāb

Nūr kalmadı hacāletden tōlındı āftāb

2246 Fuzūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen yüzüñden ' ālemi rūşen kılup şalduñ niķāb

Yārına şalsun bugünden böyle nūrın āftāb

2247 ' Azīzī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gice mihr-i rüyuña öykündi beñzer māh-tāb

Gündüz anuñçün ider halka görünmege hiçāb

[117a]

2248 Nevāyī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı men her geh ki āred pāy-ı hūbī der-rikāb

Ez-miyān-ı hāne-i zīn ser-ber āred āftāb⁶⁴¹

ماه من هر گه که آر د پای خوبی در ریکاب
از میان خانه زین سر بر آرد آفتاب

⁶⁴¹ "Her ne zaman ki benim ay (yüzlü sevgilim) iyilik ayağını üzengiye koysa eyer evinden güneş baş kaldıracak."

2249 Kemāl-i H̄ocendī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı men ez-ruḥ eger rūzī ber-endāzed niḳāb

Tā be-şeb kâsed şevved bâzâr-ı kerem âftâb⁶⁴²

ماه من از روح اگر روزی بر اندازد نیا
تابش کاسه شود بازار کریم آفتاب

2250 Nūrī-i Şirāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı ruḥsâr-ı to-râ tâ ḥaṭṭ-ı müşgîn şod niḳāb

Şod miyân-ı merdümân gavgâ ki begrift âftâb⁶⁴³

ماه رخسار را تا خط منگین شد نیا
شد میان مردمان غوغا که گرفت آفتاب

2251 H̄alīfe Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı men ez-sünbül-i müşgîn mekeş ber-ruḥ niḳāt

Tā-be-key bâşed nihân der-zulmet-i şeb âftâb⁶⁴⁴

ماه من از سنبل منگین کش بر رخ نیا
تا بکی باشد نهان در ظلمت شب آفتاب

2252 Dehkī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh pîş-i 'ârîzet ber-çerḥ-i nîlî âftâb

Hest nârencî ki ser-gerdân boved ber-rüy-ı âb⁶⁴⁵

ماه پیش رخسارت بر رخ نیلی آفتاب
هست نارنجی که سرگردان بود بر روی آب

⁶⁴² "Eğer benim ayım bir gün yüzünden örtüyü atsa geceye kadar güneşin sıcak pazarı rağbet görmez olur."

⁶⁴³ "Yüzünün ayını siyah hat örttüğünden beri insanların arasında kargaşa çıktı ki güneş tutuldu."

⁶⁴⁴ "Ey ay (yüzlü sevgilim), yüzüne siyah sünbül (saçlarından) örtü çekme. Güneş ne zamana kadar gecenin karanlığının altında gizli kalsın."

⁶⁴⁵ "Gökyüzündeki güneş ve ay, senin yüzünün yanında suyun üzerindeki başı dönen turuç gibidir."

2253 Ez-ân Kâzî Kemâl Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Maṭla' -1 envâr-1 ḥüsnet ân ruḥ-1 çun âftâb

Maṭla' -1 goftem bedîn ḥübî ki miġüyed cevâb⁶⁴⁶

مطلع انوار حسنتان چون آفتاب
مطلع کفتم بدین خوبی که میگوید جواب

2254 Monlâ Câmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tâ zi-burqa' ber-ruḥ-1 çun mâh ber-bestî niḳâb

Güyyâ der-zîr-i ebrî reft pinhân âftâb⁶⁴⁷

تا ز برقع بر رخ چون ماه بر بستنی نقاب
گویا در زیر ابروی رفت پنهان آفتاب

2255 Şâhî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çend mîtâbî zi-men ruḥsâre-i çun âftâb

Raḥm kon yek zerre ey bî-mihr-rû ez-men niḳâb⁶⁴⁸

چند میتابم ز من رخساره چون آفتاب
رحم کن یک ذره ای بی مهر و از من نقاب

2256 Riyâzî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çend miġüyî ki ḥürşîdest rüyem der-niḳâb

Nîst pinhân mâh-1 men rûşen-terest ez-âftâb⁶⁴⁹

چند میگوی که خورشید است روم در نقاب
نیست پنهان ماه من روشن ترست از آفتاب

2253

Başlık: "Kâzî" kelimesi sonradan eklenmiş ve yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

⁶⁴⁶ "Güzellik ışıklarının doğuş yeri (senin) o güneş yüzündür. Böyle güzel bir matla yazdım ki kim ona bir cevap diyebilir?"

⁶⁴⁷ "Ay gibi yüzüne peçeden örtü yaptığından beri sanki güneş gizlenmek için bir bulutun altına girdi."

⁶⁴⁸ "Güneş gibi yüzünü benden ne kadar çeviriyorsun. Ey sevgisiz, birazcık bana acı, yüzünü benden gizleme."

⁶⁴⁹ "Ne kadar söylüyorsun ki yüzün peçeyle örtülmüş olan güneştir. Ay (yüzlü sevgilim), o gizli değildir güneşten daha aydındır."

2257 Mu‘ammā-yı Mîr Hüseyn Seyyid ve Aḥmed ve Ğayrihi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çun güşāyed ān perî burqa‘ zi-rüy-ı âftāb
Feyz-i dîĝer mîresed her dem zi-süy-ı âftāb⁶⁵⁰

چون کتایدان پر برقع زوی آفتاب
فیض دیگر میرسد مردم سوی آفتاب

2258 Emîr Kāsım

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ey ez-cemāl-i rüy-ı to tābende âftāb
V‘ez dilet to geşte fūrüzende âftāb⁶⁵¹

ای از جمال روی تو تابنده آفتاب
وز دلت ترکشته فردزنده ما بتاب

2259 Ḥayālî Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nūr kem şod tā girift ān māh ber-‘ arız niķāb
Ebr çun der-piş-i mihr āyed ne-māned âftāb⁶⁵²

نور کم شد تا گرفت آن ماه بر عارض نقاب
ابر چون در پیش مهر آید نماند آفتاب

2260 Hüsāmî-i Şehdî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nîst müyî ān meh-i ruhsār ez-ḥatt der-niķāb
Belki mūr ānend birün āmede der-âftāb⁶⁵³

نیست مویان مه رخسار خط در نقاب
بلکه مورانند بیرون امده در آفتاب

[117b]

2261 Şadāķat Üzre[dür] Eş‘ār-ı Şıdķı [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gün yüzünden nūr alur meh-pāreler ey âftāb
Nitekim hūrşıdden alur ziyāyı māh-tāb

⁶⁵⁰ “O peri, güneş yüzünden örtüyü açtığında her an güneş tarafından başka bir feyiz geliyor.”

⁶⁵¹ “Ey sevgili ki senin cemalinden güneş parlamaktadır, gönlünden ise ay ışıldamaktadır.”

⁶⁵² “(Nasıl ki) güneşin önüne bulut gelince güneş yok olursa o ay da yüzüne peçe tuttuğundan beri ışık azaldı.”

⁶⁵³ “O ay yüzünün örtüsünden çıkan hat kılı değil de belki güneşten dolayı çıkmış karıncalardır.”

2262 Şabri Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey hacil ez-pertev-i ruhsâr-ı mâhet âftâb

Nîst çun mazmûn-ı hâşem der-miyân-ı çend kitâb⁶⁵⁴

ای مجلی از بر تو خیار ماهیت آفتاب
غیت چون مغمضی طام در میان چند کتاب

2263 Kâtibî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rûy-ı gerdân key şevem z'ân mâh be-hengâm-ı itâb

Gerçi der-germî be-gerdânend rûy ez-âftâb⁶⁵⁵

روی گردان کی شوم زن در هنگام آفتاب
گرچه در گرمی بگردانند روی از آفتاب

2264 Sulţân Selîm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Fikr mîkerdem şebî ân mâh-râ bînem be-h'âb

Men der-în bûdem ki nâ-geh şod tûlû' -ı âftâb⁶⁵⁶

فکر میکردم شبی کان ماه را بنیم بجواب
من در این بودم که ناگه از طلوع آفتاب

2265 'Âqılı Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey zi-mâh-ı 'ârîzet mihr-i felek der-ħicâb

V'ez haţ-ı çun sünbület sünbüle der-piç ü tâb⁶⁵⁷

ای ز ماهی عارضت مهر فلک در حجاب
در خط چون سنبلیت سنبله در پیچ و تاب

⁶⁵⁴ "Ey (sevgili) ki senin ay yüzünün ışığından güneş utançta. Kaç kitabın arasında benim mazmunum gibi seçkin (mazmun) yoktur."

⁶⁵⁵ "Gerçi sıcakta güneşten yüz çevirirler ama (ben) o ay (yüzlü sevgiliden) kızdığında dahi yüz çevirmem."

⁶⁵⁶ "Bir gece, o ay (yüzlü sevgiliyi) uykumda görerim diye düşünüyordum. Ben bunun üzerine düşünmekteydim ki birden güneş doğdu."

⁶⁵⁷ "Ey sevgili ki senin yüzünün ayından feleğin güneşi utanmakta ve sünbül gibi hatından sünbül kıvrılmakta."

2266 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dostum alnuñ kamer olmasa rüyuñ āftāb

Olmaz idi kim nazar eylerse çeşmi tolu āb

2267 Nevāyī Mīr ' Alī Şīr

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kaş u yüzüñgni [...] çünki gördi bî-niķāb

Didi gör kim ķavs burcındın toğupdur āftāb

2268 Monlā Cāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āftāb-ı ḥüsn ṭālī' şod çü efkendi niķāb

Ḥüsn-i ṭālī' bīn ki didem ān ruḥ-ı çun āftāb⁶⁵⁸

آفتاب من طالع شد چون آفتاب
من طالع بین کردیم آن رخ چون آفتاب

2269 ' İşretī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Burķa' ı ref' it güneşden ey meh [...] niķāb

Zulmet-i şebden ṭulū' itsün seherden āftāb

2270 Meşrebī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerre-i envār-ı ḥüsnüñ pertevdür āftāb

Lem' a-i nūr-ı cebīnüñ şemmesidür mäh-tāb

⁶⁵⁸ "Örtüyü attığında güzellik güneşi doğdu. Talihin güzelliğini gör ki o güneş gibi yüzü gördüm."

2271 Zâtî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

‘Arz-ı hüsn itse bakılmaz yüzine ol âftâb

Zü'l-celâl itmiş aña nür-ı cemâlınden niķâb

2272 Şâbirî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey gönül şanma görinen şüret ‘aks-i âftâb

Eyledi dâğ-ı derûnum âşkâr ol âftâb

2273 Mîr Hüseyn be-Nâm-ı Nâsır

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şod be-hübî rüy-ı ân hür-ı perîveş âftâb

Kes ne-dîd ez-hâk ü bād u āb u āteş âftâb⁶⁵⁹

شده بخوبی روی آن رخ ز پریشانی آفتاب
کس ندید از خاک و باد و آب و آتش آفتاب

2274 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Zerre-i mihr-i ruķuñ yanında ey ‘ālî-cenāb

Hâk-i pāyuñ hâķķı’çün zerre degüldür âftâb

[118a]

2275 Zecrî-i Pîr-i Fânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Pâ-bürehne hâke başmışsın ķadem ey âftâb

Mihr ü meh dir çağırup yâ leytenî küntü türāb⁶⁶⁰

⁶⁵⁹ “Güzellikte o peri sıfatlı meleğin yüzü güneş oldu; kimse toprak, rüzgâr, su ve ateşten güneş olanı görmedi.”

⁶⁶⁰ 2275 Nüşhada 2275 ve 2276 numaralı beyitlerin mısralarının yer değiştirmesi gerektiği işaret edilmiştir. Ancak Zâtî Divanı’ndaki beyit, 2276 numaralı beyitin mecmuadaki ilk yazılan şekliyle aynı olduğu için beyitler değiştirilmeden olduğu gibi bırakılmıştır.

2276 Zâtî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Pâ-bürehne hâke başduğın görüp ey âftâb

Yine gökde istedügin yirde bulmuşdur türâb

2277 İbrâhîm Tâlibü'l-İlm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Na' lçeñ resmini hâk üzre görüp ey âftâb

Reşk idüp dir mâh-ı nev *yâ leytenî küntü türâb*⁶⁶¹

2278 Peyâmî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hâke pertev şalsa ruhsâruñ diyü ey âftâb

Sidreden Rûhü'l-emîn *yâ leytenî küntü türâb*⁶⁶²

2279 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şevk-i rüyuñ ey mihmânum gice ay âftâb*

Eyledüm cân riştesin ol şevke şem' -i şu' le-tâb

2280 Yahyâ Şâhib-i Hâmse

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şa' şa' a şanma görinen ey şeh-i 'âlî-cenâb

Gökde zencirin sürüp divâneñ olmuş âftâb

⁶⁶⁰ “Keşke toprak olaydım.” *Kur'ân-ı Kerîm*, Nebe 78/40.

2276 *Zâtî Divanı*, G 73/1, s. 73.

⁶⁶¹ “Keşke toprak olaydım.” *Kur'ân-ı Kerîm*, Nebe 78/40.

⁶⁶² “Keşke toprak olaydım.” *Kur'ân-ı Kerîm*, Nebe 78/40.

2281 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Atilan bed aḥterümdür çerḥden şanmañ şihāb

Yılduzum düşkün sitārem yoḡ medārı āftāb

2282 **Emrī-i Merḥūm**

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey meh şu' ā' şanma ki ḥüsnüñden āftāb

Barmaḡların yüzine tutar eyleyüp ḥicāb

2283 **Kerimī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Ālemi tutdı fūrūḡ-ı ḥüsn ile bir māh-tāb

Ġayretinden başın alup gitse tañ mı āftāb

2284 **Bālī Efendi Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı tābāndur ḥabībüñ 'ārız-ı dil-cūyuñ āb

Sen bu yüzden māh-rūyān içre olduñ āftāb

2285 **Şem'ī Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭoḡdı ḥürşid-i ṭarab berḡ urdı cām-ı āftāb

Gün gibi ref' eyle ey meh-rū cemālüñden niḡāb

2286 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerrece germ olmasun burc-ı felekde āftāb

Ey perī hāmmāmda gūyā uçurduñ bir ḥabāb

[118b]

2287 **Vahyī Efendi***[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Ruḥlaruñdan mihr-i 'ālem aldı çün bir zerre tāb

Ḥaşre dek yanar çerāguñdur söyünmez āftāb

2288 **Evḥadī Fermāyed***[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]*

Her bām dād rūy-ı to dīden çü āftāb

Mā-rā resed ki bī-to ne-dīdem rūy-ı ḥ'āb⁶⁶³

برآمد روی تو دیدن جو آفتاب
ما را رسد که بی تو ندیدم روی خواب

2289 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āftāba nūr-ı mihr-i Ḥaḫdan irür şevḳ ü bād

Zāhir olmaz zerre zīrā toğmayınca āftāb

2290 **Ḥayālī Fermāyed***[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]*

'Arz ideli cemālūñi ey yüzi āftāb

Her şeb ḥacālet ile ḳalur ṭaña māh-tāb

2286

b: Mısradaki “gūyā” kelimesinin yanına “tut kim” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

⁶⁶³ “Her seher güneş gibi senin yüzünü görmek yettiği için ben uykunun yüzünü görmedim.”

2291 Edāyī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Maṭla' -1 ḥüsn-i dil-efrūzuñ görelden āftāb

Başına gün toğdı anuñ ey şeh-i 'ālī-cenāb

2292 Mesīhī Rāst

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Rūy-1 to lem' a lem' a vü her lem' a āftāb

Mūy-1 to ṭurre ṭurre vü her ṭurre piç ü tāb⁶⁶⁴

روی تو لمعه و مرلعه آفتاب
موی تو طره و مهره بیج آفتاب

2293 Firārī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gün yüzüñ yanında ey meh āftāb

Zerredür va'llāhi a'lem bi's-şavāb⁶⁶⁵

2294 Fuzûlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şubḥ şalup mäh-1 ruḥuñdan niķāb

Çık ki temāşāya çıkar āftāb

⁶⁶⁴ “Senin yüzün parıltı parıltı ve her parıltısı bir güneş; saçın kakül kakül ve her kakülü kıvrım kıvrım.”

⁶⁶⁵ “Doğrusunu Allah bilir.”

2294 *Fuzûlî Divanı*, G XXVII/1, s. 150.

b: çıkar] çıka, *Fuzûlî Divanı*.

2295 Kāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çun koned hengām-1 cevlân mäh-1 men pâ der-rikâb

Ez-miyân-1 hâne-i zîn ser-ber-âred âftâb⁶⁶⁶

چون کوند هنگام ماه من پادر ریکاب
از میان خانه زین سر بر آرد آفتاب

2296 Emrî Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yüzüñe saçsañ gül-âb olur ' araknâk âftâb

Tâb-1 rüyuñdan irişür çeşme-i hürşide tâb

2297 Li-muḥarririhî Mu' ammâ be-Nâm-1 Hızr u Maḥbûb

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hâkden dirler ki eyler zerre peydâ âftâb

Mihrdür ey hûb rüyuñ sineñ oldı mäh-tâb

2298 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanma kim düşmüş dilâ şu içre ' aks-i âftâb

Göñlin aqıtmağa yāruñ gösterür dīnâr âb

2299 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanma kim şu içre ' aks-i mäh-1 nev ey âftâb

Hâsret-i ebrûlaruñla ḥancere düşmüşdür âb

[119a]

⁶⁶⁶ "Benim ayım dolaşırken ayağımı üzengiye koysa. Eyer evinin içinden güneş baş kaldırır."

2296 Emrî Divanı, G 41/1.

2298 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2299 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2300 Muhibbî Ḥazret-i Sultân Süleymân

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Eyledüñ sen rüyuñ ile mihr-i raḥşânı şikest

Toğıcağ gün lâ-büd eyler mäh-1 tábânı şikest

2301 Ḥalīfe Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Maṭla' -1 envâr-1 ḥüsnet âftâb-1 ' âlemest

Mäh-1 men zîñ güne maṭla' der-heme ' âlem kemest⁶⁶⁷

مطلع انوار حسن آفتاب عالم است
ماه من زین گونه مطلع در عالم کست

2302 Selmân Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Maṭla' -1 ḥüsn ü cemâlest âftâb-1 rüy-1 dost

Ḥüsn-i maṭla' bîñ ki der-maṭla' ḥadîş-i rüy-1 dost⁶⁶⁸

مطلع حسن جمالت آفتاب روی دوست
حسن مطلع بین که در مطلع حدیث روی دوست

2303 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mäh netvân muḳâbil kerd bâ-ebry-1 dost*

Z'ân ki ṭâḳ-1 ebrü-1 ân mäh-rü nîkü-yı üst⁶⁶⁹

ماه نتران متقابل کرد با ابروی دوست
زانکه طاق ابروی آن مرد نیکوی اوست

⁶⁶⁷ “Senin güzellik ışığının doğuş yeri dünyanın güneşidir. Ay (yüzlü sevgilim) böyle bir matla bütün dünyada azdır.”

⁶⁶⁸ “Sevgilinin güneş yüzü güzellik ve cemalin doğuş yeridir. Hüsn-i maṭla' (beytine) baksan ki sözümün başlangıcında sevgilinin yüzünü (dile) getirdim.”

⁶⁶⁹ “Ayı, dostun kaşı ile karşılaştırmak olmaz çünkü o ay yüzünün kaşının üstü sadece ona yakıştır.”

2304 **Bezmî Râst**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ney hemîn mâh-râ fûrûğ ez-ṭal' at-1 nîkû-yı tost

Mihr-râ hem rûşenî ez-âftâb-1 rûy-1 tost⁶⁷⁰

نی همین ماه را فروغ از طلعت نیکو است
مهر را هم روشنی از آفتاب رسو است

2305 **Kemâl Fermāyed**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mâh-1 mihr-efrûz-1 men tâ per ez-ruḥ ber-gereft

Meş' al-i hûrşîd ez-şem' -i cemâleş ber-gereft⁶⁷¹

ماه مهر فروز من تا پر از رخ بر گرفت
مشعل خوشید از شمع جمال شود گرفت

2306 **Monlâ Hâfız**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey ki mîporsî zi-men k'ân mâh-râ menzil kocâst

Menzil-i û der dilest ammâ ne-dânem dil kocâst⁶⁷²

ایکم من پرس زین کان ماه را منزل کجاست
منزل او در دست اما ندانم دل کجاست

2307 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Henûzeş âftâb ez-ebr pâkest

Zi-mâh u âftâb û-râ çi bâkest⁶⁷³

هنوزش آفتاب از ابر پاکست
ز ماه و آفتاب او را چه پاکست

⁶⁷⁰ "Sadece bu ay senin güzel yüzünden ışık almıyor, güneşin de aydınlığı senin parlak yüzündendir."

⁶⁷¹ "Benim güneşi aydınlatan ayım perdeyi yüzünden çektiğinde onun cemalinin mumundan güneşin meş'alesi alevlendi."

⁶⁷² "Ey benden o ayın evi nerede diye soran kişi onun evi gönüldedir ama gönül nerededir bilmiyorum."

⁶⁷³ "Şimdi güneş buluttan temizdir. Onun ay ve güneşten ne korkusu var ki."

2308 Hilālī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tā zi-māh-ı 'ārızet zarf-ı niķāb üftādeest

Lerze ez-reşk-i ruheş ber-āftāb üftādeest⁶⁷⁴

تا زما عارفست طرف نقاب افتاده است
لرزه از رشک خوش انقباض آمده است

2309 Yārī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tā ki 'aks-i 'ārız-ı ān māh der-āb üftādeest

Āb ez-'aks-i ruheş der-ıztırāb üftādeest⁶⁷⁵

تا که عکس عارفان در آب افتاده است
آب از عکس رخسار در اضطراب افتاده است

2310 Hüsāmī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh ber-āmed ber-ruhet ü nā-çünin mibālīst

To be-rüy-ı felek ü ü ber-zemīn mibālīst⁶⁷⁶

ماه بر آمد بر رخت و نه چنین مبالیست
تو روی فلک و او بر زمین مبالیست

2311 'Amrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Düşürdüñ yılduzum ey māh hāke itmedüñ şefkat

Baña göstermedüñ ol şemsi bir şeb olsun ey bed-baht

[119b]

⁶⁷⁴ "(Ey sevgili, senin) ay yüzünden peçe düştüğünde, yüzünü kıskanmasından güneşe titreme gelmiş."

⁶⁷⁵ "O ayın yüzünün aksi suya düştüğünden beri su, yüzünün aksinden ıztraba düşmüş."

⁶⁷⁶ "Ay yüzüne geldi ve böyle olmamalıydı. Sen feleğin üzerinde ve o da yerde olmalıydı."

2312 **Āşafî Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı men her geh ' arağ ez-rüy-ı ateşnāk riht

Āb-rüy-ı çeşm-i hürşid-rā ber-ḥāk riht*⁶⁷⁷

ماه من هر که عرق از روی آتشناک ریخت
آب روی چشم خورشید را بر خاک ریخت

*

2313 **Mihneti-i Şirazi**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Seher çü rüy-ı ḥod ān māh der-niḳāb girift

Fiğān zi-ḥalk ber-āmed āftāb girift⁶⁷⁸

سحر روی خود آن ماه در نقاب گرفت
فیغان ز خلق بر آمد آفتاب گرفت

2314 **Muhteşem Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hilālī būd evvel şad bülend aḥter ḥaridāret

Kunūn māh-ı tamāmī nā-tamāmī ānçünān yāret⁶⁷⁹

هلالی بودی اول صد بلند اختر خریارت
کنون ماه تمامی نامماینچنان یارت

*

* *

2315 **İshāk Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gün gibi ' arz-ı cemāl itmez iseñ bize şabāḥ

Ey güneş yüzlü senüñle ne selām ne şabāḥ

2316 **Muhibbi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Görmedüm sencileyin bir mehi ' alemde meliḥ

Eylesem tañ mı yüzüñ mihr ile mehden terciḥ

⁶⁷⁷ "Benim ay (yüzlü sevgilim) ateşli yüzünde her ter döktüğünde güneşin gözündeki suyu yere döktü."

⁶⁷⁸ "Seher zamanı o ay, yüzünü örtü ile tuttuğunda halktan güneş tutuldu diye fiğan koptu."

⁶⁷⁹ "Sen önce hilaldin ve yüzlerce yıldız seni istiyordu. Şimdi dolunaysın ve eksiklik hala sizinle."

*

* *

2317 Şādık Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev itmiş tenin ebrūlaruñ mihr ile zerd

İltmez nişfına aḥşamuñ anı alur o derd

2318 Hātemi Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen ṭururken mihr ü māha baqmış ey ḥūrşid cedd

İsterem Hāḫdan çukurında bula ehl-i raşad

2319 Şihābī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥam-ı ebrūña senüñ mihr-i felek itdi sücūd

Mu' ciz-i çār-nebī māh-ı ruḥuñda mevcūd

[120a]

2320 [???

Ḥod-rā māh-ı tamām çü rüyet ḫayāl kerd

Z'ān rüy-ı gerdeş felek çun hilāl kerd⁶⁸⁰

خود را همه تمام چو رویت خیال کرد
 ز آن روی گردش فلکس چو الال کرد

⁶⁸⁰ "Dolunay kendisini senin yüzün zannetti. Bu yüzden de felek onun hilal gibi etti."

2321 Hilālī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-1 şeh-āşüb-1 men her geh be-rāhī bügžered
Şehr pür gāvğā şevēd çendān ki māhī bügžered⁶⁸¹

ماه شهر اشوب من هر که برای بگذرد
شهر پرغو غاشود چندانکه ماهی بگذرد

2322 Selmān Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māhī er māh-1 felek-rā ez-kemān-ebrū boved
Servī er serv-i sehī-rā ' anberīn gīsū boved⁶⁸²

ماهی ار ماه فلت را از کمان ابرو بود
سردی ار سروهای انبرین گیسو بود

2323 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh ḥod-rā be-ruḥ-1 yār ber-ā-ber dāred
Bengarīd ān felekī-rā ki çi ber-ser dāred⁶⁸³

ماه خود را بر رخ یار برابر دارد
بگرید آن فلكی را که چه بر سر دارد

2324 Selmān Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Z'āftāb-1 ruḥet māhtāb mīgīred
Zi-māh-1 tal' at-1 to āftāb mīgīred⁶⁸⁴

ز آفتاب رخت ماهتاب میگرد
ز ماه طلعت تو آفتاب میگرد

⁶⁸¹ "Benim şehri karıştıran ayım her ne zaman bir yoldan geçse şehir sanki bir ay geçiyormuş gibi kavgayla dolar."

⁶⁸² "Aysın ama eğer ayın yaydan kaşı olsa (ancak o zaman sana benzeyebilirdi). Servisin ama eğer servinin anber kokulu saçı olsa (ancak o zaman sana benzeyebilirdi)."

⁶⁸³ "Ay, kendisini sevgilinin yüzü ile beraber tutuyor. O felekteline (gökyüzündeki aya) bakınız kafasından neler geçiyor."

⁶⁸⁴ "Senin yüzünün güneşinden ay tutuluyor ve ay yüzünden de güneş tutuluyor."

2325 Binâyî Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Sezed ki ḥayme-i sebz-i felek āftāb şevēd
Eger zi-rişte-i āh-ı meneş tınāb şevēd⁶⁸⁵

نزد که خیمه نیز فلک افتاب شود
اگر ز رشته آه منش طناب شود

2326 Āzerî Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ez-ān be-piş-i ruḥet māh der-ḥicāb şevēd
Ki zerre-i ne-nümāyed ger āftāb şevēd⁶⁸⁶

از آن پیش رفت ماه در حجاب شود
که ذره نماید که افتاب شود

2327 Kātibî Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Çü der-nikāb şevî māh der-nikāb şevēd
Figen nikāb ki her zerre āftāb şevēd⁶⁸⁷

چو در نقاب شوی ماه در نقاب شود
فکن نقاب که هر ذره افتاب شود

2328 Ünsî Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Meh-i cemāl-i to çun ṭālî' ez-nikāb şevēd
Gümān mebr⁶⁸⁸ ki der-kār-ı āftāb şevēd⁶⁸⁹

مه جمال تو چون طالع از نقاب شود
گمان مبر که در کار افتاب شود

⁶⁸⁵ “Feleğin gök çadırı güneş olsa yakışır ama eğer o çadırın ipi benim ahımın ipinden olursa.”

⁶⁸⁶ “Yüzünün karşısında ay utancından yüzünü örter ki eğer güneş (yüzünü) örterse bir zerre görünmez.”

⁶⁸⁷ “Yüzünü örtsen ay da yüzünü örter. Örtünü at ki her zerre bir güneş olsun.”

⁶⁸⁸ Vezin gereği “mebr” kelimesi bu şekilde okunmuştur.

⁶⁸⁹ “Senin cemalinin ayı peçeden doğduğunda (örtüden çıktığında) zannetme ki güneşin işini yapar.”

2329 Mu‘ammā Mīr Hüseyn be-Nām-ı Bedī‘

Māh toiy ham-ı ebrūy-ı to bīmār nümūd
Der-şeb-i ‘īd dü tā būd ki didār nümūd⁶⁹⁰

ماه نومی خم ابروی تو بیمار نمود
در شب عید دو تا بود که دیدار نمود

2330 Mağribī Fermāyed

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Tā ki hūrşid-i men ez-maşrıķ-ı cānān peydā şod*
Ez-fürūgeş heme zerrāt-ı cihān peydā şod⁶⁹¹

تا که خورشید من از مشرق جانان پیدا شد
از فرخش همه ذرات جهان پیدا شد

2331 Kemāl Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Meh-ţal‘ at-ı to-rā be-tamāmī ğulām şod
Der-maţla‘ -ı suhen suhen-i mā tamām şod⁶⁹²

مه طلعت ترا بنامی غلام شد
در مطلع سخن سخن ما تمام شد

2332 Muhteşem-i Kaşî

Mehī be-reft ez-īn şeh̄r ü şūr u şeh̄r diger şod
Ki ez-ţulū‘ u ğurūbeş dü şeh̄r zīr ü zeber şod⁶⁹³

مهی رفت ازین شهر و شور و شهر دیگر شد
که از طلوع و غروبش شهر زیر و زبر شد

[120b]

⁶⁹⁰ “Ay sensin ve kaşların eğriliği seni hasta gösterdi. Ve bayram gecesinde yüzün iki kat (eğri şekilde) göründü.”

⁶⁹¹ “Benim güneşim sevgilinin doğusundan görüldüğü beri onun parıltısından dünyadaki bütün zerrelere göründü.”

⁶⁹² “Senin ay yüzüne tamamıyla köle oldu, sözün başında sözümüz bitti.”

⁶⁹³ “Bu şehirden bir ay gitti, heyecan ve şehir bambaşka oldu. Onun doğusundan ve batısından iki şehir alt üst oldu.”

2333 Riyāzī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Meh-i men ber-kenār-ı bām her şāmī birün āyed

‘ Aceb māhī ki ü der-şām ber-bāmī birün āyed⁶⁹⁴

مردمن برکنار بام هرشامی بیرون آید
عجب ماهی که او درشام بر بامی بیرون آید

2334 Nāşır Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Meh to-rā māned eger māh be-güftār āyed

Rāst servī to eger serv be-reftār āyed⁶⁹⁵

مرد ترا ماندا که ماه بگفتار آید
راست سروی تو اگر مرد رفتار آید

2335 Muhteşem Fermāyed

Zi-hāne-i māh be-māh āftāb-ı men be-der āyed

Men āftāb ne-dīdem ki māh be-māh ber-āyed⁶⁹⁶

ز خانه ماه بجهت آفتاب من بدر آید
من آفتاب ندیدم که ماه بجهت آید

2336 ‘ İşmet Fermāyed

Kocā be-rüy-ı to hürşid ü māh der-nażar āyed

Sitāre kem şevēd ān dem ki āftāb ber-āyed⁶⁹⁷

کجا بروی تو خورشید و ماه در نظر آید
ستاره کم شهودان دم که آفتاب بر آید

⁶⁹⁴ “Her gece benim ayım çatının kenarından dışarı çıkıyor. O, acayip bir ay ki geceleri çatıya çıkıyor.”

⁶⁹⁵ “Eğer ay konuşuyor olsaydı sana benzerdi ve eğer servî yürüyor olsaydı sana benzerdi.”

⁶⁹⁶ “Aydan aya güneşim evden çıkıyor. (Oysa) ben aydan aya dışarı çıkan bir güneş (hiç) görmedim.”

⁶⁹⁷ “Sen nereye gitsen güneş ve ay göz önüne gelir. Güneş çıktığı zaman yıldızlar azalır.”

2337 Nesîmî Râst

Şebî ki mäh-1 men ez-maşrıq-1 cemâl ber-âyed
Mehî tamâm çi bîni ki ez-kemâl ber-âyed⁶⁹⁸

شبی که ماه من از شرق جمال بر آید
مهی تمام چینی که از کمال بر آید

*

2338 Kemâl Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Mäh u hürşid ki ber-çerh revân sâhteend
Lem' a-i nür-1 cemâl-i to ' ayân sâhteend⁶⁹⁹

ماه و خورشید که بر رخ روان ساهند
شکل چشم خورشید از رخ جانم بر گرفت
لمعه نور جمال تو جانم ساهند

*

2339 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Mehî dârem ki her şeb bâ-[...] hem-nişîn bâşed
Bedân meh rüzgârî mihr verziden hemîn bâşed⁷⁰⁰

مهی دارم که هر شب با منی هم نشین باشد
بدان مهر روزگاری مهر ورزیدم همین باشد

*

2340 Nesîmî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mäh-1 nev çun dîdem ebrüy-1 toem âmed be-yād
Çun naẓar kerdem be-gül rüy-1 toem âmed be-yād⁷⁰¹

ماه نو چون دیدم ابروی تو ام دیدم یاد
چون نظر کردم بگل روی تو ام آمد بیار

[121a]

⁶⁹⁸ “Benim ayım güzellik doğusundan çıktığı gece dolunayı nasıl gördüğün kemal yüzünden çıktığı içindir.”

⁶⁹⁹ Mısra önce “Meş' al-i hürşid ez-şem' -i cemâleş der-girift” şeklinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek mısraya son şekli verilmiştir.

“Feleğin üstünde dönüp duran güneş ve ay, senin cemalinin ışığının bir parçasını ortaya koymuştur.”

⁷⁰⁰ “Bir ayım var ki her gece [...]le beraber oturuyor. O güzeli bir ömür sevdim sonunda böyle olması lazım.”

⁷⁰¹ “Yeni ayı gördüğümde senin kaşın akluma geldi. Çiçeğe baktığımda ise senin yüzün akluma geldi.”

2341 **Ḥınnālî-zâde Kim Nâmı ' Alîdür**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Cemâlûñ mâhı gerçi gün gibi her yirde lâmi' dür

Ṭulû' itmez benüm vîrânuma bir laḥza ṭâlî' dür

2342 **Ḥayâlî Raḥime'llâhü ' Aleyh**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Münevver kıldı âfâkı cemâlûñ mihri lâmi' dür

Benüm vîrânuma şaldı bugün pertevüñe ṭâlî' dür

2343 **Zâtî Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** [fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Senûñ bedr-i cebîñünde melâḥat nûrı lâmi' dür

Meger kim burc-ı hürşîd-i sa'âdet saña ṭâlî' dür

2344 **Ḥâtemî Beg Fermâyed**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Meger ol müşteri-ṭal' at bugün hürşîd-i ṭâlî' dür

Ki envâr-ı sa'âdet cebhe-i pâkinde lâmi' dür

*

2345 **İshâk-ı Merḥûm**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Zuhûr-ı pertev-i ḥüsnûñ fürûğ-ı mihre gâlibdür

Anuñçün hep güneş yüzlü güzeller saña râğıbdur

2346 Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Göñül cân ile bir mäh-ı hilâl-ebrüya 'aşıkđur
Ki şehr içinde ol māhuñ yüzi ağ eli açıkđur

2347 Vuşulī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Hilâl olmuş meh-i nev beñzer ol ebrüya 'aşıkđur
Güneş der-bānuñ olsa çok mıdur vallāhi lāyıkđur

2348 'Aşkı Efendi Şā'ir-i Devr-i Zamānedür [mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yüzüñdür neyyir-i a'zam cebinüñ şubḥ-ı şādıkđur
Kamu zerrāt-ı 'ālem raqş urur ol nūra 'aşıkđur

2349 Lāmi'ī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yine geydügi ol māhuñ libās-ı āsmānīdür
Zemīn ehline derd aña belā-yı āsmānīdür

2350 Kābiliyyü'l-Ḥaḳīr Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leṭāfetle qaşuñ ey meh hilâl-i āsmānīdür
Qaşuñ mihr-i leṭāfetde meh-i ğarrā nişānıdır

[121b]

2350

b: Nüşhada mısra önce “Güneş sen māhla da'vī-i ḥüsn itmek nişānıdır” şeklinde yazılmış daha sonra “Qaşuñ mihr-i leṭāfetde meh-i ğarrā nişānıdır” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2351 'Ubeydī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Māhdan dime ki vech-i ḥasenüm aḥsendür

Ne tereddüd o güneşden güzelüm rüşendür

2352 Maḳālī Oldı Selmānı Zamānuñ [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev ārāyiş-i tāk-ı zeberdced-fāmdur

Meclisüñden taşra atılmış şikeste-cāmdur

2353 Sebzi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her kimüñ mihr ü maḥabbet itdügi ol māhdur

Gice gündüz hem-demi anuñ fiğān u āhdur

2354 Emri Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev gerçi ki qaşr-ı ḥüsn içinde tākdur

Qaşlaruñuñ çifte tākın görmege müştākdur

*

2355 Şevki Fermāyed

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ol māh-rü ki ḥüsni 'adimü'l-mişäldür

Gün ruḥları qatında seri' ü'z-zeväldür

2356 ‘Ubeydī Fermāyed

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Görinen âftâbum şanma kim mâh-ı nev-i hamdur

Ruĥuñ hecri mehüñ baĝrına urdı ĥancer-i gamdur

2357 Ĥalimī Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘īlü fā‘ilün]

Ol mihr ruĥuña ĥalkı yaĥan ĥüsni tâbıdur

Germ olmasun mı yir yüzünñ âftâbıdur

2358 Celāl-i Merĥüm

[fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilün]

Feyz-i ĥürşid cihân ĥalkına isrâf mıdur

Gün yüzün görmeyevüz bunca gün inşâf mıdur

2359 Zâtī-i Merĥüm

[mef‘ülü fā‘ilätün mef‘ülü fā‘ilätün]

Ol mâh-ı burc-ı behcet pür-âftâb olupdur

Mihri ĥarâretinden ‘âlem ĥarâb olupdur

2360 Cemālī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Meh-i yek-hefte öykünse o sîmîn-ĝabĝaba yoldur

Bir almanuñ hemânâ yarısı bu yarısı oldur

2361 **Ve lehu**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Meh-i nev ağzı açuq çerh-i dü-tâ-ğad görünür

Ki meşeldür dinür aç esner ü ' aşık gerinür

2362 **Maqālī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

O mehün küşe-i gūşında ki gevher görünür

Güpegündüz ne ' aceb seyr olur aḡter görünür

2363 **Hüdāyī-i Merḡüm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥüblar kim gelüp ol māha ber-ā-ber görünür

Aña beñze[r] ki güneş var iken aḡter görünür

[122a]

2364 **Bezmi Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bugün ḡüsn āsmānında hemān ol meh-liqā birdür

Sipihir üzre nitekim āftāb-ı pür-ziyā birdür

2365 **Ḳalender Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh görmek ister iseñ ol ruḡ-ı zībāyı gör

Gözle ebrūsını yāruñ ḡurre-i ḡarrāyı gör

2366 **Ḳabūlī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Vaşl umarsañ yârdan ol ğurre-i ğarrâyı gör
Kim dimişlerdür dilâ bayramuñ eyle ayı gör

2367 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Felekde yoq mişâli ħüsn ile bir mâh-ı ğarrâdur
Hilâl-ebrüsını seyr eyleseñ görseñ temâşâdur

2368 **Bâķī Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ruĥ-ı mâh-ı şeb-ârâdan ' izâr-ı yârî zîbâdur
Ḳamer a' lâyısa mihr-i münîr a' lâdan a' lâdur

2369 **' İzârî Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Egerçi sîne-i sîmîn mâh-ı ' âlem-ârâdur
Velî mihr-i ' izâr-ı dil-rübâ a' lâdan a' lâdur

2370 **Mecdî Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

O meh-rünüñ egerçi âftâb-ı ħaddi zîbâdur
Velîkin medd-i ebrüsü anuñ a' lâdan a' lâdur

2371 [???

[mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Hürşid-i cebinüñ ki gelüp nūr-ı Hudādur

Şehr içre hilāl qaşuñ engüşt-nümādur*

2372 Revnağ-ı Kāzī

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Ruħuñ devr-i kamerde āftābum mihr-i hāverdür

Şaçuñ nār-ı ruħuñda şanki İbrāhīm-i Āzerdür

2373 [???

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Bağılmaz çihre-i cānāna ey dil mihr-i enverdür

Ayuñ on dördi gibi şanki bir mäh-ı münevverdür

2374 Hüdāyī Rāst

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Felek mişlin getürmez bir meh-i tābānumuz vardur

Anuñ mihriyle dilde āteş-i sūzānumuz vardur

2375 Zātī-i Merhūm

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Mäh-ı nev' aynıyla ebrūsı hilālin gösterür

Mihr barmağıyla ol māhuñ cemālin gösterür

2376 Hüdāyī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Serī-i sīnede bir mäh-pāremüz yoḡdur

Ḳo ya göñül Ḳo ya hergiz sitāremüz yoḡdur

[122b]

2377 Şānī Beg

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Baḳup hilāl-i çerḫe o meh didi bu nedür

Didüm ki rā Ḳaşuñdan alınmış nümünedür

2378 Fürüḡī-i Ḳāzī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Leḡāfet āsmānında o mihr ü mihr-envārdur

Şu' ā' -ı mihr-i rüyından bütün dünyā münevverdür

2379 Rāzī-i Dervīş

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihr-i 'ālem tābuña döymez göñül tābān olur

Ḳün dimişler Ḳurb-i sulḡān āteş[-i sūzān] olur

2380 Ḥayālī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ṭālī' ümde bu göñül her kime kim mā' il olur

Göremez bir gün anuñ mäh-ı cemālin yıl olur

2381 [???

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilün]

Māh-ı felek ki ay başına bir hilāl olur

Devr-i zamāne kecligine ya' nī dāl olur

2382 **Ḥātemī Beg**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her kimüñ kim saña beñzer bir meh-i ğarrāsı var

Ey efendim çaķ felekde maḥlab-ı a' lāsı var

2383 **Ḳabūlī Fermāyed**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Sīnesin açdı ol ḳamer-ruḥsār

Māh-tābuñ 'aceb güzelligi var

2384 **Mu' ammā be-Nām-ı Ayaz**

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilün]

Gögsün gererse dehre n'ola çerḫ-i bī-ḳarār

Gördüm bu gice ḳıldı o zībā mehi kenār

2385 [???

[mefā' īlün mefā' īlün fe' ūlün]

Güneş yüzlüm eger itmezseñiz 'ār

Müşerref eyleñüz bir gölgelik var

2386 Su' ūdī-zāde Ƙadri

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rā ƙaşuñ resmini aldı ele zerrin pergār

Māh-ı nev gördi ki teşbīh idemez çizdi kenār

2387 Fevrī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev ƙağmağı kibrīti şehāb encüm şerār

Çerğ ot yine çerāğ-ı mihrini benden yağar

2388 'Azizī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şems-i hāverden olup rüy-ı ƙamer pür-envār

Şems-i gerdūna ƙamer eyledi ' arz-ı dīdār

2389 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gün gibi ƙıldı felek mihr ü mehūñ nūrını nār

Yağmağa hāsret-i yār ile beni leyl ü nehār

2390 Revānī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Yüzüñe āftābuñ nisbeti var

Saña yirden göge dek minneti var

2015 (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

b: göge dek] gögeden, nüshada.

2391 Bākī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mihr-i ruḥuñla dilde kimüñ tâze dâğı var
Tâb-ı çerâğ-ı şems ü kamerden ferâğı var

2392 Zâtī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Dil ḥānesinde mihr-i cemālūñ çerâğı var
Anuñ fūrūğı şems ü kamerden ferâğı var

[123a]

2393 Nizāmī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şemmeyi şemse irür haclet-i şerm aya düşer
Çın yüzüñ şa' şa' ası tāk-ı mu' allāya düşer

2394 Figānī-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āftābum māhı şanma bu cihānı devr ider
Mihr-i ḥüsnüñ zerreveş itmişdür anı der-be-der

2395 Muḥlişī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihr ü meh envār-ı ḥüsn-i yāra müştāk oldılar
Şöhre-i şehri oluban meşhūr-ı āfāk oldılar

2391 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2392 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2396 **Rahîkî Fermâyed**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Egerçi mah-ı tâbân da'vî-i hüsn-i cemâl eyler
Cemâlün görse bir kerre özin şekl-i hilâl eyler

2397 [???

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Hilâl ebrûlar içre sen n'ola olsañ meh-i enver
Begüm erbâb-ı ışık içre kuluña da bedir dirler

2398 [???

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Didi germiyyet ile dün gice mihre meh-i enver
N'ola sen âftâb iseñ kuluña da bedir dirler

2399 **Şâdık Beg**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Halk-ı âlem yüzüne mihr-i dirahşân dirler
Yine irdikçe dönerler meh-i tâbân dirler

2400 **Necâtî-i Merhûm**

[*mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

Revâ mıdur ki güneş yüzüne kamer diyeler
Gice ki taşra çıkarsañ dañı neler diyeler

2400 *Necâtî Divanı*, G 117/1, s. 216.

b: gice ki] giceyle, *Necâtî Divanı*.

2401 Fevrî Efendi

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Vallâhi gün toğardı benüm başuma eger
Bâlinüm üzre gelse o meh yâra bir seher

2402 Şun'î-i Gelibolî

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Şem' -i maqşüduñ firüzân itmek isterseñ eger
Ol mehün şevk-i ruhına qarşu varılır yaqar

2403 Kemâl Paşa-zâde

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

N'ola bir gün yüzine mâh-ı nevün baksañ eger
Bunca gündür ki gelüp qarşuña boynını eger

2404 Muştafâ Çelebi

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Gün yüzine Müşteri' meh baş eger
Ol melek-çal' at güzel dünyâ deger

2405 Raḥmî Efendi

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Küyuñda güneş itdi yüzün ḥâke ber-â-ber
Anuñçün irişdi başı eflâke ber-â-ber

2406 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İtdi bir meh-rû yine deryâ-yı hüsni içre zühür

Mihr ü meh anuñ habâbıdur câyı pür-nür*

2407 Vuşulî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hürşid ebri şanma ki ey meh niķâb ider

Baķmaĝa hüsniñe yüzi döğmez hicâb ider

2408 Şeyh Sa' dî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Be-felek miresed ez-rüy-ı çü hürşid-i to nür

Kul hüve 'llāhü ehad çeşm-i bed ez-rüy-ı to dūr⁷⁰²

بسلک میرسد از روی جو خورشید تو نور
قل مولد احد چشم بد از روی تو دور

2409 Emri

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir degüldür yüzün ile güneş ey ĝayret-i hür

Bu gözüñ nürını alır o baĝışlar göze nür

[123b]

2410 Laṭîfî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Her kimün kim günü bir mäh-liķâ ile geçer

Dün ü gün 'ömri anuñ zevķ u şafâ ile geçer

2406 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2407 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2408 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁷⁰² "Senin güneş gibi yüzünden feleğe ışık ulaşıyor. "Söyle Allah birdir" (Kur'ân-ı Kerim, İhlâs, 112/1). Senin yüzünden kötü nazar uzak olsun."

2409 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2411 **Himmeti-i Za'im Fermayed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ṭoķına maṭla' -1 ruhsāruña ger bād-1 seher

O gün aḥşama degin gün toğusu yiller eser

2412 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āftāb-1 himmetüñ ben ḥāke pertev şalsa eger

Zerre deñlü qalmaz idi zulmet-i gamdan eşer

2413 **Emri Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āşık olmuş çerḥ saña şanma ḥürşid ü kamer

İki taş almış eline sinesin ṭurmaz döger

2414 **Ümidi-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çerḥ ser-gerdānuñ olmuş şanma ḥürşid ü kamer

Ḥasret-i mäh-1 ruḥuñla bağrına taşlar başar

2415 **Emri Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Meh gam-1 ruhsār-1 zībāñ ile kendin päreler

Çerḥ aña ağlar gözinüñ yaşıdur sitäreler

2416 **Zātī-i Merhūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihrün âteş urduğıçün cānına meh-pāreler
Dest-i reşk ile dem-ā-dem yüzini meh pāreler

2417 **Nihānī Fermāyed**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ĥidmetünde efendi şām u seher
Cāriyeñdür kamer kuluñ hāver

2418 **Ref'ī Efendi**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Eşküm düşerse ayağıña tañ mı her seher
Ey mäh-pāre sen güneşi yılduzum sever

2419 [???

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Meh-^ç arızuñda rüyuñ ebr-i niķāba beñzer
Şol ebr içinde rüyuñ bir āftāba beñzer

2420 **Sipāhī Beg**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Her vech ile ebrü-yı mehi vaşfa maħaldür
Ĥaķķā ki o şeh haylī hoş-āyende güzeldür

2421 Maḳālī-i Merḥūm

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Güşında şanmañ ol mehüñ güşvâredür*

Pehlü-yı âftâbda ol bir sitâredür

2422 Cemālī Fermāyed

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Güneş dinse yüzüne gerçi haḳdur

Velī mihr-i cemālün ḥorlamaḳdur

2423 İshāḳ

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Künh ile (?) ol cemāl ki sen meh-liḳâdadur

Ta' rif mümkin olmadı ḥadden ziyâdedür

2424 Niḳābī Āstānuñ Çävüşıdur [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Mâlik oldum iki yâra mihr ü meh gibi seḫer

Çın seḫer biri gelince ḥâneme biri gider

2425 Şāmī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Seḫerī ḳarşudan ol mâh niḳâb ile geçer

Şanuram mihr-i cihân-tâb seḫâb ile geçer

2425 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2426 **Ḥayretî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Öykünürmiş ruḥ-ı cānāna ḳamer

Bilmeyüp ḥaddini bir gün lekeler

[124a]

2427 **Necâtî Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

N'ola bî-mihr ise dil-ber bi-ḥamdi'llāh ki meh-rūdur

Şu deñlü şöhreti var kim hemān bir şehir bir odur

2428 **Fevrî-i Merḥūm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ruḥuñ mihrine meh didümse naḳlüm Aḥteridendür

Dür ıtlāḳı o dendāna Şıḥāḥ-ı Cevheridendür

*

2429 **Zâtî Rahîme'llāhü 'Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hoş münevverdür cemālün ey meh-i bedr-i münîr

Dir görenler aḥsenü'l-elvān levnü'l-müstenîr

2430 **Emrî Efendi**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Bu gice ḳoynuma girdi düşümde mäh-ı münîr

Uyanıcaḳ seni ḳucmağa eyledüm ta' bîr

2426 *Ḥayretî Divanı*, G 121/1, s. 210. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

2427 *Necâtî Beg Divanı*, G 191/1, s. 262.

2429 *Zâtî Divanı*, G 491/1, s. 491.

b: elvān] envār, *Zâtî Divanı*.

2431 Celâl Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gün yüziyle o şehüñ bir ola mı mâh-ı münîr
Farķı yirden göge anuñla anuñ Tañrısı bir

2432 Sa' dî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Hâle şanma senüñ âşüfteñ olup mâh-ı münîr
Dâ'ire içre gezüp sen mehi eyler teşhîr

2433 'Ubeydî Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Eyledi gün yüzünüñ nâr-ı firâķı te'shîr
Eriyüp geçse hilâl olsa n'ola bedr-i münîr

2434 Mevlânâ Luṭfî Fermâyed

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Gün yüzüñ hüsñ iline oldı emîr
Ṭoğar aya ya ṭoğ ya ṭoğdum dir

[124b]

2435 Emrî Çelebi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Meh-i nev ey hilâl-ebrü senüñ barmağuña degmez
Nice barmağuña vallâhi bir tırnağuña degmez

2431

Başlık: Nüşhada başlık önce "Celâl Merhûm" daha sonra yanına "Rizâyî" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2436 Raḥmī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şafaḳda mäh-1 nev ḥinnālu bir barmaḡuña degmez

Güneş zer taş ile şu koymaḡa ayaḡuña degmez

2437 Meylī-i Bursevī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şubḡ-1 şādık toḡar ol mihr-i dıraḡşān gelmez

Ḳara aḡşamlar olur ol meh-i tābān gelmez

2438 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Güneşsin ey hilāl-ebrū nazīrūñ meh-cebīn olmaz

Sevenlerde seni aşlā be kāfir ' aḡl u dīn olmaz

2439 Fuzūlī-i Bağdādī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Sa' ādet-i ezeli ḡābil-i zevāl olmaz

Güneş yir üstine hem düşse pāy-māl olmaz

2440 'Ulvī Fermāyed

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Gözler ḡamaşur ḡal' at-1 cānāna baḡılmaz

Rūşen bu ki ḡūrşīd-i dıraḡşāna baḡılmaz

2441 'Ahdî Fermâyed

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Tâbende durur kim ruḥ-ı cānāna baqılmaz

Zāhir bu durur mihr-i dıraḥşāna baqılmaz

2442 Meylî-i Ğalaṭavî

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Ol meh var iken zümre-i ḥübāna baqılmaz

Ḥürşid olıcaḳ encüm-i raḥşāna baqılmaz

2443 Şānî Beg

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Tâbından o ruḥsāre-i cānāna baqılmaz

Kim şa' şa[^ç a]dan mihr-i dıraḥşāna baqılmaz

[125a]

2444 Muḥlişî Fermâyed

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ḥusrevā ḥüsn-i dil-efrūzuña meh beñzeyemez

Yüzüñe qarşu ṭurup baqmaḡa gözler döyemez

*

2445 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Māh-rūlar arasında yoḡ imiş yılduzumuz

Nice farḳ eyleyelüm biz giceden gündüzümüz

2446 Ğubārī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rūzdan rūşendür ey māhum senünle şāmumuz

Gice dirsın mihr-i 'ālemsüz geçen eyyāmumuz

2447 Edāyī Fermāyed

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dün gice seyre çıkdı yine mäh-pāremüz

Devlet bizüm ki 'āleme toğdı sitāremüz

2448 Behiştī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerreveş ser-geşteyüz mihründür ey meh kāmumuz

Yirde gökde gün yüzün şevk ile yok ārāmumuz

2449 'Ulvī Fermāyed

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Şubh dek ağladuğ bu şeb toğmadı mäh-pāremüz

Tāli' ümüz açılmadı düşkün imiş sitāremüz

2450 'İzārī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şubh dek ağladuğ bu şeb kalmadı āha çāremüz

Virmedi tāb 'āleme toğmadı mäh-pāremüz*

2451 [???

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Rahm itmez ise ben kılına mäh-pāremüz

Düşdi efendi yılduzumuz hem sitāremüz

2452 Şem'î Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Niçe gündür sürerüz yirlere ey meh yüzümüz

Ayağın toprağına geçmedi bir gün sözümüz

2453 Hüdāyî Fermāyed

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Geldi güneş gibi seher mäh-ı melek-cemālümüz

Muşhaf-ı hüsnini görüp oldu hüceste-fālumuz

2454 Nālišî-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ŧoğdı mäh-ı rüze vü Ŧoğmaz meh-i tābānumuz

Ŧasret ile 'ide irmez kılca kaldı cānumuz

2455 İshāķ Fermāyed

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bizden çevirdi yüzini ol mäh-pāremüz

Yokdur bizüm cihānda güzelden sitāremüz

[125b]

2453

b: olavuz] olsavuz, *Enveâî Divanı*.

2456 **Zihni Efendi Bālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-1 nev rā qaşlaruñdan tutdı çün rāh-1 güriz

Hınk-1 çerhe bāzgüne na' l urup uzatdı iz

2457 **İlāhī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh ebrūñı görüp başın alup itdi sitiz

Tapu qaldı eyledi āheste āheste güriz

2458 **Re'yi Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerreyüz şüretde līkin āftābı gözlerüz biz

Āftābuz ma' nide ammā türābı gözlerüz biz

2459 **İshāk Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir zamān sen āftāb idi bizüm hem-sāyemüz

Devletüñde ' arş-1 a' lā idi ednā pāyemüz

2460 **Zātī-i Merhūm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İlāhī n'ola ger hālüm o meh-i hürşid-ṭal' atsuz*

Muqārin olmadı devlet sitārem bir sa' ādetsüz

2460 *Zâtî Divanı*, G 553/1, s. 553.

b: hürşid-ṭal' atsuz] burc-1 sa' ādetsüz, *Zâtî Divanı*.

2461 **Ḥamdī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Pertevinden yüzüne kimse nigāh eyleyemez

Nazara ol eṣeri mihr ile māh eyleyemez

2462 **Taşavvuf Üzredür Nazm-1 Mürīdī** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Be-mehtāb-ı cemālet şod şebem rüz

Biyā ey āftāb-ı 'ālem-efrüz⁷⁰³

بمختاب جمالت شد شیم روز
بیایا آفتاب عالم افروز

2463 **Ḥasan Çelebi**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ay olmayıcağ gelme dir ol māh-ı dil-efrüz

Kim çatlanur ammā ki aña qanda ki sī-rüz

2464 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zerreyüz āftāba mensübuz

Āftābuz türāba mensübuz

[126a]

2465 **Şihābī Fermāyed**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mihr-i cemālün olalı ey meh baña enīs

Oldı Mesīh gibi gönül mihre hem-celīs

2461 *Ḥamdullah Ḥamdī Divanı*, G 65/1.

⁷⁰³ “*Senin yüzünün ayından gecem gündüz oldu. Ey âlemi aydınlatan güneş, gel!*”

2466 ‘Ubeydī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef’ülü fā’ilätü mefā’ilü fā’ilün]

Abdāl-ı mihrün olmasa bî-iḥtiyār şems

Gezmezdi dehri başı kabā āşkār şems

*

* *

2467 Uşulī Rāst

[fā’ilätün fā’ilätün fā’ilätün fā’ilün]

Şubḥ-dem maşrıḳ diyārından çeküp leşker güneş

Ġāret itdi varını şāmīlerün yek-ser güneş

2468 Ḥayālī-i Merḥūm

[fā’ilätün fā’ilätün fā’ilätün fā’ilün]

Olalı maşrıḳ ilinden şāh-bāz-ı zer güneş

Her seḥer zāğ-ı şebi uçup şikār eyler güneş

2469 Ve lehu

[fā’ilätün fā’ilätün fā’ilätün fā’ilün]

Bende olmışdur saña ey mäh-rü beñzer güneş

Anuñ içün āsitānuñ her seḥer bekler güneş

2470 Dehkī Fermāyed

[mef’ülü fā’ilätü mefā’ilü fā’ilün]

Ḥūrşid ü mäh nīst be-her sū devīdenes

‘Aynek nihāde pīr-i felek behr-i dīdenes⁷⁰⁴

خورشید و ماه نیست بهر سودیدنش
عینک نه آدو پیر فلک بجهر دیدنش

2468 *Hayālī Divanı*, K 5/1, s. 32.

⁷⁰⁴ “Güneş ve ay her yere koşmak için değildir belki de yaşlı felek onu görmek için gözlük takmıştır.”

2471 **Ziyâyî-i Kâzî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şarılmağa benümle havf ider bir gice ol mehveş

Teni bir penbedür qorqar yaqar sînemdeki âteş

2472 **Zâtî Râst**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Devlet ile atuña ey meh süvâr ol bir güneş

Yine bir şîre süvâr olmuş disünler bir güneş

2473 **Mecdî Efendi**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Çeşmüme geldi hayâl-i 'arızuñ ey mähveş

Burc-ı âbiyi şanasın eyledi menzil güneş

[126b]

2474 **'Irâkî Fermâyed**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Zi-burqa' çü nümâyed mäh-ı men hürşîd ruhsâreş

Be-raqş âyend cânhâ zerre-sân ez-şevq-i didâreş⁷⁰⁵

زبرقع چونغاید ماهن خورشید خیارش
برقع ایندی جانها در سنان از شمع دیدارش

2472 *Zâtî Divanı*, G 579/1, s. 579.

b: hürşîd-ıtal' atsuz] burc-ı sa' âdetsüz, *Zâtî Divanı*.

⁷⁰⁵ "Benim ay (yüzlü sevgilim), güneş yüzünü peçeden gösterdiğinde o güzelin şevkinden canlar zerrelere gibi dans ederler."

2475 [???

[mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün]

Şode mäh ber-felek hayrân be-rüy-ı ' âlem-ârâyeş

' Aceb cāy-ı bülendī yäfte behr-i temāşāyeş⁷⁰⁶

سده به بر فلک حیران بروی عالم آرایش
عجب قای بلندى یافته بهر قات آرایش

2476 Bināyī Rāst

[mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün]

Boved rūzī ki bīnem ṭal' at-ı hūrşīd sīmāyeş

Ne-mīdānem çerā bā-derdmendān nīst pervāyeş⁷⁰⁷

بود روزى که نیم طلعت خوشتر سیمایش
نمیدانم چرا بادردمندان نیست پروایش

2477 Şāfī Rāst

[mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Gün gibi ' ayān olalı ol ṭal' at-ı mehveş

Maḥv oldı kamer düşdi güneş cānına āteş

2478 ' İşmet

Meh fūrū mīreved ez-ğayret-i rüy çü meheş

Nāfe hūn mīhored ez-nükhet-i rüy-ı siyehiş⁷⁰⁸

مه فرو میرود از غیرت روی چو ماهش
نافه خون میخورد از نکبت لب سیه اش

*

2479 Dā' ī-i Kātib

[mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün]

Şu' ā' -ı mihr-i hūsnūñ mäh u hūrşīd uyandurmış

Şararmış ay ğamdan gün tenin odlara yandurmış

⁷⁰⁶ "Feleğin üzerindeki ay, o (sevgilinin) dünyayı süsleyen yüzüne hayran olmuş. Ona bakmak için ne kadar da yüksek bir yer bulmuş."

⁷⁰⁷ "Acaba onun güneş gibi parlak yüzünü bir gün görebilir miyim?. Bilmiyorum (o sevgili, acaba) neden dertlilerle hiç ilgilenmiyor."

⁷⁰⁸ "O (sevgilinin) ay gibi yüzünü kıskandığı için (gökyüzündeki) ay batıyor. Nafe (göbek) onun siyah saçının kokusundan dolayı kan içiyor."

2480 Mübîni Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şu dem kim şem' -i mehden dilde sen mâhuñ uyandurmuş

Güneş çerhüñ eline fevrî bir altını yandurmuş

2481 Şâdık Beg

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çamer mihr-i cemâlün hasretiyle bir hilâl olmuş

Düşelden kaçlarıñ sevdâsına mesken hayâl olmuş

2482 Vâlî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yüzini zir-i pâyuñda güneş cânâ zemîn itmiş

Ne 'âlî kadre irmiş kendüyi saña qarîn itmiş

2483 Edâyi Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Kemâl-i hüsn ile ol meh yine mihr-i cihân olmuş

Hilâl ebrûların gördüm müşârün bi'l-benân olmuş

*

* *

[127a]

2484 Hilālî-i Bursevî

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Ĥürşîd ü mâh-ı ' âlem ĥüsnini kılmason ' arz

Cânâ senüñle farkı *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*⁷⁰⁹

2485 Helâkî Fermâyed

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Gün germ olup iñende ĥüsnini itmesün ' arz

Nisbet yüzüñle günde *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*

2486 Nazmî Fermâyed

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Nice ide felekler ĥüsnüñe tapuña ' arz

Kim anlaruñla farkı *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*

2487 Şâfî Fermâyed

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Saña ne şüret ile ĥürşîd ide yüzün ' arz

Ehl-i nazâr yanında *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*

2488 ' Atâ Efendi

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Meh gün yüzüñe karşı kendüyi kılmason ' arz

Kim farkı var senüñle *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*

⁷⁰⁹ "Yeryüzü ve gökyüzü arasında"

2489 [???

[*mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn*]

Aḥvālūmi o māha bilmem nice idem 'arz

Mābeynümüz anuñla *beyne's-semā 'i ve'l-'arz*

2490 Hüdāyī-i Merḥūm

[*mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn*]

Mābeynümüz o mehle *beyne's-semā 'i ve'l-'arz*

Bilmem ki sūz-1 'ışķūm kim eyleye añā 'arz

2491 Cemālī

[*mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn*]

Gün reşk ider yüzüñe kılsa cemālını 'arz

Nisbet ruḥuñla māhum *beyne's-semā 'i ve'l-'arz*

2492 Raḥmī Raḥime'llāhū 'Aleyh

[*mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn*]

Bir zerre meh ruḥuñdan çün kıldı gün ziyā 'arz

Nūr ile rüşen oldı *beyne's-semā 'i ve'l-'arz*

2493 Şubḥī Efendi

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilün*]

Bir nazardur ḥüsnüñe ey meh temāşādan ğaraż

Rüşenādur āftāb-1 'ālem-ārādan ğaraż

[127b]

2492

a: Mısradaki “arz” kelimesinin üstüne daha sonra “farz” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2494 Fuzūlī-i Bağdādī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Buldı çün 'ālemde hürşid-i cihān-tāb irtifā'

Şu' le-i 'ālem-fürüzı şaldı her cānib şu' ā'

2495 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āftāb-ı tal' atun tutduqça evc-i irtifā'

Ķatl-i ehl-i 'ışka tıg-i gāmeñ olmuşdur şu' ā'

2496 'Ulvī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihr-i gerdün almasaydı gün yüzünden ger şu' ā'

Bulmaz idi hālk-ı 'ālem içre ey meh irtifā'

2497 Kāmī Efendi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

O meh ki 'arz-ı cemāl itdi ref' idüp burqa'

Güneřdür ol qamerī yaqası aña maqla'

2498 Cāmī Efendi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ĥadīř-i mäh-ı ruhet şod tamām der-maqla'

Keşide kışşa-i zülf-i dırāz tā maqla'⁷¹⁰

عريت ماه رخت شد، تمام در قطع
كشيد قمش زلف دراز تا ماقتا

⁷¹⁰ "Matlada (doğuş yeri, başlangıç, şiirin ilk beyti) senin ay yüzünün sözü bitti. Ama uzun saçlarının hikâyesi makta'a (şiirin bitiş beyti) kadar uzadı."

2499 Zātī Fermāyed

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Māh-ı ruḥ-ı yār ile seḥer düşdi bu mışra^ç

Ṭoḡınca güneş dindi tamām oldı bu maṭla^ç

2500 Şeyḫ Āzerī

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Seḥer ḥayāl-i ruḥet bestem evvel-i mışra^ç

Çun āftāb ber-āmed tamām şod maṭla^ç 711

سحر خیال رخفت بستم اول مهر
چون آفتاب برآمد عام شد مطلع

*

2501 Riyāzī Fermāyed

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Zi-evc-i ḥüsn meh-i 'arız-ı to kerd ṭulū^ç

Fürū girift cihān-rā be-ṭal^ç at-ı maṭbū^ç 712

زواج حسن مد عارضن تو کرد طلوع
زد گرفت جهان را بطلعت مطبوع

2502 [???

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

İdeli şems ü yüzüñ medḥ ü şenāsına şürū^ç

Maṭla^ç indan sözüñ mihr ü ḳamer itdi ṭulū^ç

*

* *

2503 Necātī Rāst

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ay gün oldı ruḥuñ şeydāsıyla rüşen-çerāḡ

Düşdi taḡ u ṭaşa olup baş açık yalıñ ayaḡ

711 "Sabah sevgilinin yüzünün hayaliyle ilk dizeyi tamamladım, güneş doğduğunda matlayı tamamladım."

712 "Senin yanağının ayı, güzellik zirvesinden doğdu ve hoş yüzünle (birlikte) dünyayı tuttu."

2504 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh kıaddün ħasretinden s̄inesine itdi dāğ

Lāle dağı māh-ı mihr-efrūzdan yağıar çerāğ

2505 **Zātī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şevk-i mihrüñle yağıp dur s̄inesine şubğ dāğ

Olmasun mı adı şādık alını ağık yüzi ağı

*

* *

[128a]

2506 **Zātī-i Merħüm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Düşüpdür kevkeb ol māha kıarın olmağı çārem yoğ

Yüri ey şems-i devlet kim benüm senden sitārem yoğ

2507 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Felekde başuma gün toğmadı bir māh-pārem yoğ

Ziyāde tāli' üm bed yılduzum düşkün sitārem yoğ

2508 **Nizāmī Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yanumca seyr ider menzil-be-menzil māh-pārem yoğ

Kāmer devrinde tāli' den benüm hergiz sitārem yoğ

2509 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Olupdur yılduzum düşkün o meh vaşlına çarem yok
Budur müşkil ki t̄ali' den benüm hergiz sitârem yok

2510 İshāk Fermāyed

[mefā'īlün fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün]

Güneş yüzüñ görelî zerrece qarârum yok
Dem-â-dem ağladuğum buña ihtiyârum yok

2511 Hâtemî Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Perîler hep nihân peydâ o şehden ğayrı bir meh yok
Ne ğarrâ şeh'r olur bu kim görünürden görünmez çok

*

2512 İshāk-ı Merhūm

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Dil-i sevdâ-zedenüñ kim düni var gündüzi yok
Mâh-rûlar sevenüñ gökde begüm yılduzı yok

2513 Zâtî Râst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Güzeller çıktılar seyre bile ol mâh-tal' at yok
'Acceb gün görmedük şahşum sitâremde sa'âdet yok

2514 Zātī-i Merhūm

[mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Her gün yidi seyyāre toquz çerh-i muṭabbak
Ey māh-ı münevver döner üstüne mu' allak

2515 Emrī Efendi

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Āftābı senūñ avcuñda qomış kudret-i Haq
Eylemiş şa' şa' asın destüne simin barmaq

2516 Sipihri Fermāyed

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Şun' -ı Haqqı ey müneccim gör ruḥ-ı zibāya bak
Her bir ay başında iki gurre-i garrāya bak

2517 Ḥayālī Rāst

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Zemine na' lceñ naqşı hilale vireli revnaq
Felek yırtar yüzün māh-ı nevi her ay idüp tırnaq

[128b]

2518 Qurbī Efendi Qāzī

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Qomadı şems-i hāverde cemālūñ mihri zibālık
Nedür neder'ey hilāl-ebrū bu gündən güne garralık

2515 *Emrī Divanı*, G 256/1.

2517 *Hayālī Divanı*, G 236/1.

2519 **Merdümī Fermāyed**

[*mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Meh-tāb disem mihr-i dıraḡṡānuña lāyık

Ḥürṡid disem hem meh-i tābānuña lāyık

*

* *

2520 **Necātī Raḡime' llāhü ' Aleyh**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Gün yüzinden ayda bir ṡafḡa [...]māh-ı felek

Yine vardur ṡafḡasında bir iki [...]

2521 **Ḥızrī Fermāyed**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Öykünürse yañılup gün yüzüne māh-ı felek

Anuñ eksüklüğine bi' llāh ḡalma ey melek

2522 **Maḡālī̄ Rāst**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Devr idüp dünyāyı ey meh-pāre seyyāḡ-ı felek

Görmedi gün yüzlüler içre senüñ gibi melek

2523 **Baṡirī Fermāyed**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yüz yire ḡor meh saña ta' zīm için mihr-i felek

Mülk-i ḡusne ḡusrev olduñ beglüḡüñ var ey melek

2524 **Laṭīfī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ol kamer-çihre geyelden berü altunlu benek

Döndi yılduzlar ile toğmadı ki mäh-ı felek

2525 **Ṭarīķī Çelebi Ehl-i 'İlm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Mähı ruhsāruña beñzer diyü ey reşk-i melek

İki gözi gibi tutar meh ü hürşīdi felek

2526 **Esīrī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gökleri toğuz tolandı nitekim çerh-i felek

Gökde arardum seni yirlerde buldum ey melek

2527 **Bende-i Kemter Kemīne Kābīlī** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mäh-ı nev [...] istermiş kabāña ey melek

Yağası açılmaduk işler geçer mihr-i felek

[129a]

2528 **Ḥayālī-i Merḥūm**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Livā-yı mähı çü dikdi sipihre husrev reng

Sipāh-ı encüm ile toldı lāceverdī reng

2529 Meylî-i Ğalaṭavî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Muḳâbil olma dir mihr-i ruḥına 'âdetüñ bildük
İşüñ eksüklik imiş ey ḳamer mâhiyyetüñ bildük

2530 Ḥayâlî-i Merḥûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol güneşden ey felek ben zerreyi dūr eyledüñ
Ayağa şalduñ beni pâ-mâl idüp ḥûr eyledüñ

2531 Zâti-i Merḥûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Germ olup öyküneli ḥüsnine sen mâhveşüñ
Kimse bakmaz yüzine zerrece ey meh güneşüñ

2532 Yaḥyâ Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey mâh-çihre göremez oldum güneş yüzüñ
Ben bî-sitâre ile barışmadı yılduzuñ

2533 Zâti Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her gice bir câyı rüşen eylemekdür niyyetüñ
Gün gibi hercâyîsin bildük senüñ mâhiyyetüñ

2533

b: Mısradaki “gün” kelimesinin altına “meh” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2534 **Başiri-i Merhūm**

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Rūşen oldı gün gibi ey meh senūñ germiyyetūñ

Saņa aq yılduz diyen bilmez senūñ māhiyyetūñ

2535 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Gün yüzine ey kamer öykünme ol meh-ṭal' atūñ

Dā'ireñ ma' lūmdur meşhūrdur māhiyyetūñ

2536 **Vuşulī Fermāyed**

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Dehri ey meh eylesün yine münevver ṭal' atūñ

'Ālem içre zāhir olsun gün gibi māhiyyetūñ

2537 [???

[mef' ulū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Dehşet ṭatar alur beni mihr ü mehābetūñ

Mümkün degül müşāhede rūy-ı leṭāfetūñ

2538 **Ṭālī'ī-i Kātib**

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Görelī ṭal' at-ı garrāsını ol sīm-berūñ

Çerhi batdı güneşūñ yılduzı düşdi kamerūñ

2539 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gün yüzüni görelî yılduzı düşdi amerüñ

Sözlerüñ işideli bağı delindi güherüñ

[129b]

2540 **Zātī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gün yüzüñ her kim ki gördi aldı anı ḥayretüñ

Kimse ey māhum kemāhī bilmedi māhiyyetüñ

2541 **Ve lehu**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Māh-ruḥsārını nā-geh göricek ol melegüñ

erḥi batdı güneşüñ yılduzı düşdi felegüñ

2542 **Ve lehu**

Lem' a-i pertev-i ḥürşid-i cemāli o şehüñ

omadı ferini andil-i meh-i ār-dehüñ

2543 **Nizāmī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

al' atüñ kevkebi ar kevkebe sen mihr ü mehüñ

Güneşe sāye alar urre-i arf-ı külehüñ

2541

a: Mısradaki “göricek” kelimesinin altına “görelî” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2544 Fevrî Efendi

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Öykündügiçün kaçına ol mâh-cemâlün

Çok eksüginini tutdı nazar ehli hilâlün

2545 Fehmî-i Nâzük-Edâ

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Müşâbih olduğıçün rüyına ol mâh-ı tábānuñ

Göge irişdi başı âftâb-ı 'âlem-ârānuñ

2546 Fevrî Efendi

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Ne yüzle öykünür ruhsârına ol mâh-ı tábānuñ

Utanmaz mı zevâl başına hürşid-i dirahşānuñ

2547 Emrî Çelebi

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Mihr-i ruhsârına öykünme şağın cānānuñ

Yüri ey mâh-ı felek döndi senün devrānuñ

2548 'Ahdî

[*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

Toğaldan gün gibi sen mâh-tābuñ

Felekde yılduzı düşdi şihābuñ

2549 Şun'î-i Gelibolî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Görmege zerrin kabâsin ol kamer-ruhsârumuñ
Mihr ü meh kûyın tolaşur rûz [u] şeb dil-dârumuñ

2550 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Görmeyelden gün yüzini ol meh-i tâbânumuñ
Göklere çıkdı bir ucı nâle vü efgânumuñ

2551 Yûnus Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gün hilâl itdi özin mihr-i cemâlin göricek
Mâh hûd zerd ü nizâr oldı hilâlin göricek

2552 [???

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Ey pîr-i felek âh-ı sehergâhı severseñ
Bahtum güneşi kâdadur Allâhı severseñ

[130a]

2553 Tâlib-i 'İlm Emnî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Yine garrâlıgı var sen meh-i tâbânumuzuñ
Berķ urur ruħları hûrşîd-i dıraħşânumuzuñ

2554 Şun'î-i Gelibolî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Görmege zerrin çabâsın ol çamer-ruhsârumuñ
Mihr ü meh küyuñ tolanur rüz [u] şeb dil-dârumuñ

2555 Mu'ammâ-yı 'Azizî be-Nâm-ı Dervîş

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ne dem kim h̄'âba varsam fikr-i ruhsâr ile ol mâhuñ
Girer rü'yâma gönülümde ne geçse hikmet Allâhuñ

2556 Zihni-i Bağdâdî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dime virmez murâdum istesem vaşlını ol mâhuñ
Üşenme ey dil-i şeydâ sen iste virmek Allâhuñ

2557 Nev'î Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Felege irdi başı rif' at ile her dünüñ
Haç budur kim katı alçaklığı var gerdünüñ

2558 Raḥmî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

İki gündür ki göstermez yüzün ol mâh-ı ruhsârüñ
Boyarsam çana dâmânın yiridür çerḥ-i ğaddârüñ

2559 Fazlî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Güneş üftâdesi olsa ne var alnuñdaki nûruñ

Düşüpdür pertevinden lerze ey meh cismine Tûruñ

*

2560 H̄ayālî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Fer viren māha cemāl-i bā-kemālüñdür senüñ

Mihre ḥancerler çeken iki hilālüñdür senüñ

2561 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gün degüldür fer viren nūr-ı cemālüñdür senüñ

Āftābum māh-ı nev 'aks-i hilālüñdür senüñ

2562 Emīrī-i Kātib

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İrgüren mehde zevāl ey meh cemālüñdür senüñ

Māha eksüklük viren iki hilālüñdür senüñ

2563 Zātī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görmedüm ey māh-rū seyrinde taḫşirüñ senüñ

Göreyin Mevlā gözüm nūr eylesün yirüñ senüñ

[130b]

2559 Kara Fazlî Divanı, G 118/1, s. 352.

a: alnuñdaki] yüzüñdeki, Kara Fazlî Divanı.

2564 Zātī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey güneş bî-çâre gibi rüy-ı zerdüñ var senüñ

Bir mehüñ mihriyle beñzer tâze derdüñ var senüñ

2565 Şem'î Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihr ü mehdür müşteri' âlem harîdâruñ senüñ

Germ olursa tañ mıdur gün gibi bāzâruñ senüñ

2566 Fuzülî Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şem' -i rüyüñ âftâb-ı âlem-ârâdur senüñ

Nür-ı Hâk hürşîd-i ruhsâruñda peydâdur senüñ

2567 Hilâlî Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Maṭla' -ı mihr olmasa ey meh girîbânuñ senüñ

Bakıcağ gözler kamaşdırmazdı gerdânuñ senüñ

2568 Zātī Raḥime'llâh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Arz-ı mihr itdi meger ey şubḥ cānānuñ senüñ

Çâk olupdur dest-i şevḳ ile girîbânuñ senüñ

*

* *

2569 Fiğānī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Burc-ı şerefde ḥüsn ile bul meh gibi kemāl
Eksüklig[üñ]i görmeyelüm ey qaşı hilāl

2570 Yaḥyā-yı Merḥūm

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Ey hilāl eyleme ebrü-yı nigār ile cidāl
Tırnağın kesse olur niçe senüñ gibi hilāl

2571 'İzzetī Çelebi

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Na' lçeñ izine mānend olalı gökde hilāl
Evc-i rif atde olup pādşehüm buldı kemāl

2572 Şādık Beg

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Gün gibi zerrece irmezdi vücūdına zevāl
Bilüp eksükligin öykünmese qaşına hilāl

[131a]

2573 Mürī Fermāyed

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Gün muqābil olımaz ruḥsāruña bulur zevāl
Gözüñ üstinde qaşuñ var di[ye]mez saña hilāl

2574 **Hulūṣī Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ğurre-i ğarrāña ğirre olma ey ebrū hilāl

Şems-i 'ālemde olursañ irüşür bir gün zevāl

2575 **Hayālī-i Merhūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gün yüzinde ol mehün seyr eyle ey şāhib-cemāl

İki yılduz toğsa eṭrāfında dört olur hilāl

2576 **Berķī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yazamaz māh-ı felek sencileyin mihr-i cemāl

Karalarsa niçe yıl şafha-i gerdūnda mişāl

2577 **Mu' ammā-yı Kadīmī Efendi be-Nām-ı Hüseyin**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihr-i ruhsāruñla dā'im nūr u fer bulur hilāl

Evc-i hüsn ey āftābum buldı zātuñla kemāl

2578 **Zarīfī Efendi**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Burc-ı şerefde gün gibi sen bulalı kemāl

Noķsān irişdi bedr-i meh ey kaşı hilāl

2579 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥüsnüñe mağrūr olma ey meh-i şāhib-cemāl

Olur elbetde kemālün āhirinde bir zevāl

2580 Bākī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Saña teşbih itmek olmaz ey meh-i şāhib-cemāl

Āftāba ger Hilāl ebrū vü Nāhid olsa ḥāl

2581 Beyānī-i Şeyḥ-zāde Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey yüzi mihr-i dıraḥşān gice niçe mäh [u] sāl

Gelmedi қаşuñ gibi ğarrā senüñ iki hilāl

2582 Behiştī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Seyyāḥ ol eksübine cihānda eger kemāl

Seyr-i menāzil itmek ile bedr olur hilāl

2583 'Azizī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nice ider qaralar şafḥa-i gerdüni hilāl

Daḥı bir rā yazamaz ol ḥam-ı ebrüya mişāl

2580 Bākī Divanı, G 293/1.

2581

b: Mısradaki “ğarrā” kelimesinin üstüne “dehre” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2584 Başiri-i Merhūm

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ay yüzüñ muşhaf aña i' rāb u nokta hatt u hāl
 Toğmadı kaşuñ gibi devr-i kamerde bir hilāl

2585 Nevāyi Fermāyed

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Girdi toprağa hilāl açdı tolu aya cemāl
 On tolu ayuñ kenārından çü alduñ on hilāl

2586 Medhi-i Geliboli

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Kameri yaķaņa beñzetdi özin gerçi hilāl
 Giñ yaķadan ķo ne dirse disün ey mäh-mişāl

2587 Turağı Cennet Ola Ādemīnūñ [mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ulūn]

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Mäh-ı bedr üzre görem dirseñ eger iki hilāl
 Yāruñ ebrūlarına kıl nazar ey ehl-i kemāl

[131b]

2588 [???

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Ey hilāl eyleme ebrū-yı nigār ile cidāl
 Tırnağın kesse olur niçe senüñ gibi hilāl

2586 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2587 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2588 Beytin başına “Emri” yazılmış ancak üzeri çizilmiştir. Beyit *Emri Divanı*'nda da bulunmamaktadır.

2589 Zâtî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ĥâcetüm budur Ĥudâdan ey meh-i şâhib-cemâl

Âftâb-ı ĥüsnüñe irişmesün hergiz zevâl

2590 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol meh-i bedr-i münirüñ adına dirler Kemâl

Burc-ı dilde mihr-i ĥüsn âyâ âftâbum bi-zevâl*

2591 Bâķî Efendi

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ne ĥoş yaraşdı sipihre kevâķib içre hilâl

Ṭoķındı pâyına güyâ ki cevherî ĥalĥâl

2592 [???

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Arz eyle gün yüzüñi eyâ Müşteri-cemâl

Bilsün zevâlini güneş eksükligin hilâl

2593 Vaşfî Fermâyed

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Eksük gedük ĥuluñ durur ey mâh çün hilâl

Hîç ide mi ĥaşuñla gelüp da' vî-i kemâl

2590 Zâtî Divanı, G 834/1, s. 834.

b: ĥüsn âyâ âftâbum] ĥüsni âftâb-ı, Zâtî Divanı.

2594 Emrî Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gördi bir yirde iki қаşuñı ey mäh-cemāl
Eyüdür eylemedi kendin iki päre hilāl

2595 Nev'î Efendi

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Қарşuñda gice aғzın egüp itdi ' arz-ı hāl
Eksük gedük қuluñdur efendi senüñ hilāl

2596 Hāşimî-i Üsküdārî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir ayuñ başında görmek isteyen iki hilāl
Görsün ebrüñi cemālün üzre ey şāhib-kemāl

2597 Zihni-i Bağdādî

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hürşid itmeseydi eger da' vi-i kemāl
Başına gelmez idi anuñ günde biñ zevāl

2598 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Beni hasretde қoyup gideli ol mäh-cemāl
Eyledi қаşı hilālî ten-i bīmārî hilāl

2599 Ümîdî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ârzü kılsam kaçan ol mâhdan ' arz-ı cemâl

Ṭali' ümde görünür ol gün baña rüy-ı hilâl

2600 Nâmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âftâb-ı ṭal' atıñ mişli ṭulû' itmek muḥâl

Evc-i ḥüsn üzre olur mı yâ kaşuñ gibi hilâl

2601 Revânî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Giceler küyuñi geşt itmegin ey mihr-i cemâl

Ayda bir kulp ṭakar mâh-ı cihân-tâba hilâl

[132a]

2602 'Aşkı-i Merḥûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ṭal' at-ı ḥüsnüñle dâ'im meh gibi behcetde ol

Âftâb-ı devletümsin isterem rif' atde ol

2603 Yümnî-i Dervîş

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dimeñ o mehveşi ḥüsn ü cemâle gırre degül

Yanında mihr-i cihân-tâb añılsa zerre degül

2604 'İlmî Çelebi

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Şu' â' -1 şems-i riyâset yanumda zerre degül

Dıraht-ı rif' at ehâliye berg-i terre degül

2605 Hâtemî Beg

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mâh-rûlarda senün gibi kanı pāk güzel

Dâmen-i hüsnuñe toz konduramaz gerd-i halel

2606 Aḥmed Paşa

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mâh-rüyuñda iki kaşuñ eyâ hür-ı cemîl

Âftâba sâye şalmış şanki perr-i Cibrîl

2607 Nev'î Efendi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ta' rif' iderse hüsñ ile ol mâhı ehl-i dil

'Âlî-cenâbdur o bizüm haddümüz degül

2608 Zâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Baḳabilmek âftâb-ı hüsnuñe imkân degül

Müşkil oldur nâzir olmamaḳ daḫı âsân degül

2609 **Ḥazret-i Bākī**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥürşid öñinde şu' lelenür mäh-1 nev müdām

Güyā ki şem' e karşı görünür kenār-1 cām

2610 **Ümīdī Fermāyed**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Devr itdi çenber-i felegi mäh-1 nev tamām

Güyā tölündi halka-i bezm-i şafā-yı cām

2611 **Fuzūlī-i Bağdādī**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Nūrını mihr ü mäh ruḥuñdan alur müdām

İnkār iderse şehr güvāhum durur tamām

2612 **Emīnī Çelebi**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bir ay oldı görmeyeli ol mehi tamām

Āyā niçün görünmeye ol mäh-1 bedr-i tām

2613 **Mu'ammā be-Nām-1 Ayaz**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol güneş kim mäh aña olmuş bir eksükli gulām

Güş-1 ebrüsında olur bī-ser ü pā dil tamām

2614 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen тұrurken mihrin adın añmaq ey bedr-i tamām
Fi'l-meşel vaz' eylemekdür toğmaduq oğlana nām

2615 Ve lehu

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Naqş-ı zevāle mihr ü mehe baqmayup müdām
Eksükligüme qalma ki bizden yaña tamām

[132b]

2616 'Azmi Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şeb-i ḥasretdeyem göster yüzün ey mäh-ı tabānum
Senün eksükligünü görmesün bu çeşm-i giryānum

2617 Celīlī Çelebi

[mef' ūlü mefā' ilün mef' ūlü mefā' ilün]

Gün batdı vü şām oldı toğmaz meh-i tabānum
Ġam-hānede tenhāyam yoq şem' -i şebistānum

2618 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görmeyelden gün yüzün ey mihr-i raḥşānum benüm
Şubḥ dek yılduz şayar bu çeşm-i giryānum benüm

2615 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2619 Fazlî-i Siyâh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şağın ey çerh-i felek baht-ı siyâhumdan benüm

Tutulur hürşîd bir gün dūd-ı âhumdan benüm

2620 'Azîzî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gice vü gündüz görünmez ol yüzi mâhum benüm

Göklere irişse tañ mı nâle vü âhum benüm

2621 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Güneş öykünmesün yüzüne mâhum

Günüñ günden pek olsun pâdişâhum

2622 Fuzûlî Râst

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ol mâh şafâsıyla hoş it bir gice hâlüm

Ey ahter-i tâli' koma boynuñda vebâlüm

2623 Âlî-i Kâzî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cebînüñ ey hilâl-ebrü meh-i tâbâna beñzetedüm

Yüzüñ hürşîde hâlüñ kevkeb-i raşşâna beñzetedüm

*

2624 Mecdî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sûzumuzdan zerredür mihr-i cihân-ârâ bizüm

Eşkümüzden kaçre-i kemter idi deryâ bizüm

2625 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yine eksükli bende bir meh-i hüsne gulâm oldum

Yüzini gördi mâh-ı bedr didi ben tamâm oldum

[133a]

2626 H̄ayālî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Meh ' arızuña öyküneli leşker-i nücüm

Ey şâh-ı ḥasen eyler aña her gice hücüm

2627 Qabûlî Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mâh-ı münîre gice üşüp ' asker-i nücüm

Öykünme rüy-ı yâra diyü itdiler hücüm

*

2628 H̄alîfe Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mâh-ı ruḥsâr-ı to-râ hürşîd-i tâbân gofteem

Zülf-râ ber-rüy-ı çun mâh rişte-i cân gofteem⁷¹³

ماه رضا ر تراخو رشيد تابان گفته ام
زلف را بر روی چون در رشته جان گفتم

⁷¹³ "Senin ay yüzüne parlak güneş dedim. Ay yüzündeki saçlarına ise can ipi dedim."

2629 Mîr Kâsmî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Be-mîzân-ı naẓar ħüsn-i to-râ bâ-mâh sencîdem

Miyân-ı in ü an fark ez-zemîn tâ âsmân dîdem⁷¹⁴

بمیزان نظر حسن ترا با ماه سنجیدم
میان این وان فرق از زمین تا آسمان دیدم

2630 [???

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Me-râ dü hefte be-şod kân meh-i dü hefte ne-dîdem

Be-leb resîd me-râ cân be-kâm dil ne-resîdem⁷¹⁵

مراد دو هفته بشد کان مه دو هفته ندیدم
بلب رسید مرا جان بکام دل رسیدم

2631 Şun'î-i Gelibolî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bir şadef idi cihānda ay u gün oldı dü-nîm

Ol şadefden sen zühûra geldüñ ey dürr-i yetîm

*

2632 Mecdî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ber-â-ber olmadı ebrûña gördi cümleten 'âlem

Çatı alçağ görindi ey yüzi gün mâh-ı nev aḥşam

*

⁷¹⁴ “Göz terazisi ile senin ve ayın güzelliğini ölçtüm. Aralarındaki fark yer ve gök arasındaki fark gibiydi.”

⁷¹⁵ “İki hafta oldu ki o ondört yaşındaki ayı görmedim. Canım ağzıma geldi ama gönlümün isteğime ulaşamadım.”

2633 Seyfî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nisbet-i hürşîd bâ-ruhsâr-ı ân meh çun konem

Hîç nisbet nîst kâr-ı nâ-müvecceh çun konem⁷¹⁶

*

* *

نست نورشید بارف از آن مه چون کنم
هیچ نسبت نیست کار ما موجه چون کنم

[133b]

2634 Sırrî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Reng-i rû olsa eger mâhda ey gönçe-dehen

Beñzedürdüm ruḥ-ı renginüñe *mehmâ emken*

2635 Bâkî Efendi

[müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün]

Tâ zi-ḥayâl-i men güzeşt ʔal' at-ı meh-likâ-yı men

Maṭla' -ı âftâb şod ḥâṭır-ı bâ-şafa-yı men⁷¹⁷

تا ز خیال من گذشت طلغ مغان من
مظلم آفتاب شد خاطر با صفا من

2636 Nüvâzî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nice teşbîh ideyin ruhsâr-ı yâra mâhı ben

Çanda mihr-i ' âlem-ârâ çanda şem' -i encümen

⁷¹⁶ “Nasıl o ay gibi yüzü güneşle karşılaştırayım. Aralarında hiç bir alaka yok. Makbul olmayan işi nasıl yapayım.”

⁷¹⁷ “Ay yüzlü (sevgilimin) güzelliği hayalimden geçtiğinde benim safalı hatırım, güneşin doğuş yeri oldu.”

2637 'Adlî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şubh dek her gice ey hürşid-i ruḥ sen mâhdan
Niçe bir feryâd idem kôrkmaz mısın Allâhdan

2638 Raḥîkî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tâli' üm yoḳ gülmeden bir gün ben ol meh-pâreden
Bilmezem âḥir beni niçün yaratdı yaradan

2639 Sâ'î Çelebi

[mef' ülü mefâ' ilün mef' ülü mefâ' ilün]

Ey meh ḥam-ı ebrûññ siḥriyle dü-tâyem ben
Şehr içre hilâlâsâ engüşt-nümâyem ben

2640 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Meh-i men kâkület-râ rişte-i cân mîtevân goften

Be-her vech-i ruḥet-râ mâh-ı tâbân mîtevân goften⁷¹⁸

ممن کاکلت رزشته جان من تو ان کنتم
به هر وجه رخت را ماه تابان من تو ان کنتم

2641 Necâtî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mâh-rûlarda seni hürşid-i raḥşân eyleyen

Aḡzuñı bir zerre kılmış ol yoḳı var eyleyen

2637 *Adlî Divanı*, G 119/1.

a: her gice] nālānum, *Adlî Divanı*.

⁷¹⁸ "Ay (yüzlü sevgilimin) kâkülüne can ipi diyebilirim. Her şekilde onun yüzüne parlak ay diyebilirim."

2642 **Maḳālī-i Merḫūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Baḫş-i ḫüsn itmez senüñle mäh-ı Ken' ān olmayan
Şu' le virmez 'āleme mihr-i dirāḫşān olmayan

2643 **Sipāhī Beg**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳara baḫtumdur beni ol māhdan mehcūr iden
Menzilinden ṭālī' -i beddūr sitārem dūr iden

2644 **Ḥayālī Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳaşuña baḫdum didüm yegdūr hilāl-i ' idden
' Ārızuñ gördüm yudum el çeşme-i ḫürşīdden

2645 **Behiştī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen ṭururken baḫmayam mihr-i cihān-ārāya ben
Yil gice göz ṭutmayam evc-i felekde aya ben

[134a]

2646 **Fuzūlī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Sipihrüñ fāriğüm vaşluñda mäh u āftābından
Ġaraz ' id ü vişālüñdür bu ay u gün ḫisābından

2647 Mîrzâ Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Zihî ez-âftâb-ı 'ârîzet çeşm-i cihân rüşen

Zi-çeşm ân rüşenî kerde dilem-râ hân ü mân rüşen⁷¹⁹

زهی از آفتاب عزت چشم جهان روشن
ز چشم آن روشنی کرده دلم را ماغان روشن

2648 Uşulî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Dâğ olur dilde ruhuñsuz giceler meh-tâbdan

Od yanar başumda sensüz mihr-i 'âlem-tâbdan

2649 Hâyâlî Fermâyed

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Zerreler yüz döndürür hürşîd-i 'âlem-tâbdan

Dönmeye yüzüm benüm ol kaşları mihrâbdan

2650 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Zerre-i pâ-mâlûni ref' eylemezsın hâkden

Ey güneş yüzlüm hâzer kıl âh-ı âteşnâkden

2651 Fazlî Çelebi

[mef'ülü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün]

Her gün kapuñda hâlî degül ıztırâbdan

İl bir harâret añladılar âftâbdan

⁷¹⁹ “Ne hoş! Yüzün güneşinden dünyanın gözü aydın. Gözdeki aydınlıktan gönlümün evi de aydınlanmış.”

2652 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Güzelsin ey hilâl-ebrü kamerden

Seni Hâk şaklasun yavuz nazardan

2653 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Hüb gördüm yüzüni mihr-i cihân-ârâdan

Müntehî geldi baña şâh-ı kadüñ Tübâdan

2654 Cinâni-i Semendirevî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nür uğurlarken ruhuñ şem' inden ey meh-çihre gün

Gör kazâ-yı âsmâniyi ki tütüldü bugün

2655 Figâni-i Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Baña göstermedüñ ol mâhı bugün ey gerdün

Göreyin yirde benüm Külbe-i AHzânuma dün

2656 Kemâl-i Hocendî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ger şebî ân meh zi-menzil bî-nikâb âyed birün

Z'evvel-i şeb tâ dem-i şubh âftâb âyed birün⁷²⁰

کرشمی ان مه ز منزل بی نقاب ای دیرون
ز اول شب تا دم صبح افتا یا ای دیرون

⁷²⁰ “Eğer bir gece o ay evden örtüsüz dışarı çıkarsa gecenin başından sabah oluncaya kadar güneş dışarı çıkmış gibi olur.”

2657 [???

[mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn]

Bu tāk-ı lāceverdī zer-beft otağūn olsun

Mihr ile meh yanūnca iki şolağūn olsun

2658 Zātī Fermāyed

[mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ūlūn]

Güneş sen māha zerrīn efser olsun

Melekler işigūnde çāker olsun

2659 Seyfī Çelebi

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ḥalvetde çıkdı gün gibi ol meh niqābdan

Ḥaqqā budur ki gökde güzel āftābdan

2660 Cemālī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ol mihr sa' ādetle tūlū' eyledi rūşen

Ḥoş bellū durur kutlu gün ey dil toğışından

[134b]

2661 Emīnī Çelebi

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Māh-ı Naḥşeb gibi her kūşe tolu māvheşān

Ḥūb-rūlarla hemān Edrine şehr-i māvān

2659 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2660 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2662 Hüseyn Baykara

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kıyaş kim ay yüzüñ tek devrde imes kıran
Barça mehveşler arasında odur şāhib-kırān

2663 Hāyālī Rāst

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Mihr-i ruḥuña dil vireli ey meh-i tābān
Sāyem gibi yirden yir[e] çaldı beni devrān

2664 Şun'î Fermāyed

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Rūyuñ var iken baña senüñ ey meh-i tābān
Gelmez gözüme zerre kadar mihr-i dirāḥşān

2665 Hāyālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Didi her gün mihr-i 'ālem-tāba mäh-ı āsmān
Ey nigār-ı nūr-simā dil-ber-i 'ālī-mekān

2666 Yaḥyā Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

H'ān-ı Hāḫdur bu felek mihr ile mehdür iki nān
Mihre kimse degmemiş ortada mehdür toḡranan

2667 Mu‘ammā-yı Mîr Hüseyn be-Nâm-ı Rızâ ve Ğayrihi

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Der-ruḥ-ı mâh-ı tamâm ez-çîst âhîr ân nişân

Pîş-i ân ‘arız şikestî yâft mâh-ı âsmân⁷²¹

در ریح ماه تمام از میست آفران نشان
پیش از عارض شکستی یافت ماه آسمان

*

* *

2668 Sürürî Efendi

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Germ olup meh yüzüne iñende hem-tâlanmasun

Bilsün eksükligini iñende ğarrâlanmasun

2669 Cemâlî Fermâyed

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Âftâb-ı ṭal‘ atun cânâ zevâle irmesün

Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksükligin göstermesün

2670 Ḥayretî

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Âftâbum virme şüret aya zîbâlanmasun

Yüz bulur âyîne-i ḥüsnün temâşâlanmasun*

[135a]

2671 Kirâmî Efendi

[fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün]

Felegün ḥâline ey ḥ‘âce nazar kılmazsın

Çerḥ-i atlas ne kumâş idüğini bilmezsin

⁷²¹ “Dolunayın yüzündeki o iz nedir biliyor musun? O yüzün önünde gökyüzündeki ay kırık buldu.”
2670 *Hayretî Divanı*, G 345/1, s. 347.

2672 Ümîdî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Niçe aylar geçer bir gün kıdem-rencide kılmazsın

Ko ya ey âftâbum zerre deñlü hâl bilmezsin

2673 Hıyâlî-i Merhûm

[mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün]

Kaşuñ hilâlini meh-i tâbâna virmezsin

Gün ruhlarıñı şem'-i şebistâna virmezsin

2674 Nev'î Efendi

[müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün]

Hüsn ile sen zamânedeki pençe-i âftâbsın

'Âlemi kabz [u] başı ider şâh-ı felek-cenâbsın

2675 'Amrî Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bütün dünyâ değer bir âftâb-ı 'âlem-ârâsın

Felek mişlin getirmez 'âleme ger 'âlem-ârâsın

2676 Vâlihî-i Üskübî

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Her gün yüzüñi hâk-i der-i yâra sürersin

Bir gün şağın ey mâh-ı şeb-ârâlığa birsin

2677 Sipāhī Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Meleklerle müzeyyen mäh-ṭal' atlar mekânısın
Naẓirüñ yoḡ felek sen n'eyleyin ammâ ki fânısın

2678 Refîkî Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ay efendi menzilüñ burc-ı şeref sen mâhsın
Yılduzı düşmiş raḡīb ile niçün hem-râhsın

*

2679 Zāti-i Merḡüm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Müşteriydüm mihrüñe ḡurşid-i raḡşân olmadın
Dilde yir itmişdi şevḡuñ mäh-ı tábân olmadın

*

2680 'Ubeydī Râst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ne 'aceb alçaḡ olur bu felek-i bed-âyin
Ṭoḡınur ehl-i dile dâ'im idüp zâr u ḡazîn

*

2681 Merâmî Fermâyed

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Sen mâhı koyup ḡayra nice nâzır olam ben
Ger mihre baḡarsam şanemâ kâfir olam ben

*

2682 **Cān Bağışlar Edası Rūḥinūñ** [*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ayda bir kez gör[e]mem ol meh-i tābānumı ben

Çıkarursam yiridür göklere efgānumı ben

*

* *

[135b]

2683 **Bāḳi Fermāyed**

[*mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ol āftāb-ṭal' ata kim dirse mäh-rū

Olsun cihānda meh gibi dā'im siyāh-rū

2684 **Ḥātemi Beg**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Mäh-ı bedr olmadı cānā gün yüzüñle rü-be-rū

Ḥaḳ budur ḥüsnüñ virür rüy-ı cihāna āb-ı rü

2685 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Niçe aydur ki görmem gün yüzüñi ey hilāl-ebrū

Sitāre mi diyeyin ben buña ṭālī' mi olsun bu

2686 Nevāyī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-rüy-ı hüsn der-güş-ı ân hilâl-ebrü

Sitäreist ki bā-māh mizened pehlū⁷²²

زروی حسن در گوش آن هلال ابرو
سناره ایست که با ماه میزند پهلوی

2687 Riyāzī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-rüy-ı hüsn be-hürşid mizened pehlū

Sitäreist der-güş-ı ân hilâl-ebrü⁷²³

سناره ایست در گوش آن هلال ابرو
زروی حسن بخورشید میزند پهلوی

2688 Figānī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Çaşuñ yanındaki hâlün degüldür ey meh-rū

Sitāredür ki olupdur hilāle hem-pehlū

2689 Sipāhī Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çaşuñ 'aksi felekde oldı mäh-ı nevle hem-pehlū

N'ola günden güne ğarrālanursa ey hilâl-ebrü

2690 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey zi-hürşid-i cemālet dü cihān yek pertev

Ṭavq-dār-ı ħam-ı ebrü-yı to ṭās-ı meh-i nev⁷²⁴

ای ز خورشید جمالیست دو جهان یک پرتو
طوق دارم ابروی تو طاس مه

⁷²² "Sevgilinin hilal kaşının köşesinde bir yıldız var ki güzellik bakımından ayla beraberlik ediyor."

⁷²³ "Sevgilinin hilal kaşının köşesinde bir yıldız var ki güzellik bakımından güneşle beraberlik ediyor."

⁷²⁴ Ey (sevgili), senin cemalinin güneşinden iki dünya bir ışıktır. Yeni ayın orağı senin kaşının kıvrımının gerdanlığıdır.

2691 Fazlî Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

İtdi tülü' -1 devlet ü iqbâl mâh-1 nev

Âfâka şaldı pertev-i hürşid ' aks-i zâv

2692 Tâlib

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Ey ruhet borde be-hübî zi-meh ü mihr girev

Veh zi-envâr-1 ruhet çeşm-i me-râ şad pertev⁷²⁵

ای رخت پرد بخوی زمه و مهر کرو
وه زانوار رخت چشم مرا صد پرتو

2693 Kâmi Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey tâb-1 âftâb zi-mihr-i cemâl-i to

Meh sine çâk kerde zi-dest-i hilâl-i to⁷²⁶

ای تاب افتاب ز مهر جمال تو
مه سینه چاک کرده زد دست هلال تو

2694 Hâfız Selleme'llâh

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Mezra' -1 sebz-i felek dîdem ü tās-1 meh-i nev

Yâdem ez-geşte-i h'îş âmed ü hengām-1 direv⁷²⁷

مزرع بزر فلک دیدم و طاس مه نو
یادم از گشته خویش امد و هنگام درو

⁷²⁵ "Ey (sevgili), yüzün güzellikte güneş ve aya üstün gelmiş. Ne güzel! Benim gözüm, senin yüzünün ışığından yüzlerce parıltı almış."

⁷²⁶ "Ey sevgili, güneş parlaklığını senin yüzünün güneşinden almış. (Gökyüzündeki) ay, senin hilalin yüzünden yakasını yırtmış."

⁷²⁷ "Feleğin gök tarlasını ve yeni ayın orağını gördüm, kendi ektiklerim ve hasat zamanı aklıma geldi."

2695 Tālib

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey ruḥet borde be-ḥübī zi-meh ü mihr girev

Veh zi-envār-ı ruḥet çeşm-i me-rā şad pertev⁷²⁸

ای رخت برده بخوبی زنده و مهر کرد
وہ ز انوار رخت چشم مرا عدد پر تو

2696 Hāfız

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Güftā birün şodī be-temāşā-yı mäh-ı nev

Ez-mäh-ı ebruvān-ı menet şerm yād rev⁷²⁹

کعبه برون سدی تجاشی ماه نو
از ماه ابروان منت شرم یاد رو

*

* *

[136a]

2697 Rızāyī-i Merḥūm

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey āftāb ṭal' atuña bende mihr ü mäh

V'ey mäh-tāb gün yüzüñ öñinde ḥāk-i rāh

2698 Sücüdī Fermāyed

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Ger ' arz-ı cemāl eyleyesin gün gibi ey mäh

Ḥayretde ḳalır yüzüñi gören diye Allāh

2695 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁷²⁸ “Ey (sevgili), yüzün güzellikte güneş ve aya üstün gelmiş. Ne güzel! Benim gözüm, senin yüzünün ışığından yüzlerce parıltı almış.”

2696 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁷²⁹ Dedi ki; “Yeni ayı görmeye çıktın mı? Benim kaşlarımın ayını hatırla da utan.”

2699 Nev'î Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Güneş yüzüni senüñ yıllar olur görmezüz âh*

Bârî şol iki hilâlün görelüm mäh-be-mäh

2700 Câmî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ān dü ruḥ-râ ki ne-bînem meger mäh-be-mäh

Be-cemâl-i to ki hestîm be-cân nigü ḥ'âh⁷³⁰

ان دورخ راکه نه بینم مکرماه بماه
بجبال توکه هستیم جان نیکوخواه

2701 Muḥtârî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Encüm ile bir midür ḳadr ü şerefde mihr ü mäh

Yok güzeller içre mümtâz olduḡuña iştibâh

2702 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Vechi yok sen âftâb ile muḳâbil olsa mäh

Bu meşel meşhûrdur şâhâ gerekdür şâha şâh

2703 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bir güneş yüzlü güzel virdi baña yine İlâh

Gökde istedüḡümü yirde virüpdür Allâh

⁷³⁰ "O iki yanaḡı aydan aya görmüyorum. Güzelliḡine yemin ederim ki iyiliḡini candan severim."

2704 Deḥānī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āftābum tañ degüldür göge tügdürsem külāh

Kim benümle hem-dem olmışdur bu günler mihr ü mäh

2705 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Görinmedi niçe gündür baña periveş o mäh

Görüñ görüñ ne görünmez belāya uğradum āh

2706 Ḥisābī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āsmānī cāme geymiş gördüm ol gün yüzlü āh

Bir kazā-yı āsmāniye şataşdum yine āh

[136b]

2707 Ḥuffī Efendi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ditrer yüzüñi görse güneş şubḥ-ı seḥergāh

Her gice ruḥuñ mihri ile taña qalır mäh

2708 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanmañuz hicrān şebinde hāle tıtdı devr-i mäh

Kevkeb-i baḥt-ı siyāhumdur ki yaqmış dūd-ı āh

2709 **Dehkī-i Şirāzī**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

‘Aynek nihād-ı pīr-i felek z’āftāb u mäh
Tā ber-ḥaṭ-ı ‘izār-ı cevānān koned nigāh⁷³¹

عینک نهاد پیر فلک ز آفتاب و ماه
تا بر خط غدا رجوانان کند نگاه

2710 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Zi-her ṭaraf ki der-āyed küşāde-ruḥ ān mäh
Me-rā müşāhede şod sırr-ı şümme vechu'llāh⁷³²

ز هر طرف که در آید کوشاده رخ آن ماه
مرا مشاهده شد سرتم وجه آتد

2711 **Ziynetī-i Sirozī**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ey mäh karşı ḳoma gel ol āftāb ile
Yüzün ḳarası kendüñe ḳalır ḥicāb ile

2712 **Bilālī(?) Fermāyed**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Baḥş iderseñ vechi yoḳ ey mäh-rū mehtāb ile
Ebruvānuñ ‘arza ḳıl eksükligin meh tāb ile

2713 ‘İlmī-i Nāzük

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Kūyuña varup felek ḥürşid-i ‘ālem-tāb ile
İrtifā‘ aldı ruḥuñ mihrinden uşurlāb ile

⁷³¹ “İhtiyar felek, gençlerin yüzünün hatına bakayım diye güneş ve aydan gözlük takmış.”

⁷³² “Güşāde yanaklı o ay, çıkageldiği ne taraftan, bize şümme vechullah sırrını müşāhede ettirdi.”
şümme vechu'llāh: “(Nereye dönerseniz) Allah’ın yüzü (zati) oradadır.” *Kur’ân-ı Kerîm*, Bakara 2/115.

2714 **Hınnālî-zâde Hasan Çelebi**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gerçi vaşl olmağ dilersin mihr-i 'âlem-tâb ile
Dîde kim düş görmez ammâ bu vişâl-i h'âb ile

2715 **Meylî-i Ğalaṭavî**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Devr ider âfâkı encüm mihr-i 'âlem-tâb ile
'İdgâhı seyr iden eṭfâldür dolâb ile

2716 **Refîkî Fermâyed**

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey meh-liḳâ gören seni zerrîn-ḳabâ ile
Ol gün şanur ki indi güneş yire ay ile

2717 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çerḫ-i ser-gerdân geçer saña meh-i tâbân ile
Mâ-ḫaşal şimdi ṭoḳuz kişi yürür bir cân ile

2718 **Necâtî-i Merḫûm**

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Beñzemeseydi saña güneş Müşteri ile
Baḳmazdı gök yüzine kimesne yiri ile

[137a]

2718 *Necâtî Beg Divanı*, G 462/1, s. 426.

a: ḫurşîd saña beñzemeseydi saña güneş, *Necâtî Beg Divanı*.

2719 **Bākī Efendi**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Diller revâne oldılar ol meh-liqā ile
Etfāl-i şehri şanki segirdürler ay ile

2720 **Emrī Efendi**

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Felek didükleri ey mäh-rū sitāre ile
Duḥān-ı āteş-i āhum durur şerāre ile

2721 **Sultān Selīm**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Yaqında bir güneş yüzlü bizümle oldı hem-sāye
Ki hüsninden irer haclet felekde bedr olan aya

2722 **Aḥmed Paşa**

[*mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün*]

Sāyem ziyā vireydi gün gibi gökde aya
Bir dem muşāḥib olsam sen serv-i meh-liqāya

2723 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Gönül ol mehveşi görse hemān başlar temennāya
Ki şalma āftābum va' de-i vaşluñı ferdāya

2724 **Medhî-i Kâzî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yüzüni beñzedürler âftâb-ı 'âlem-ârâya

Hilâl engüşt ile keffüñ ne var ta' n eylese aya

2725 **Ve lehu**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Diyen beñzer cemâlün âftâb-ı 'âlem-ârâya

Leb-i [cân]-bahş ile âyâ ne dir ebrü-yı garrâya

2726 **Zekeriyyâ-zâde Çelebi**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nice teşbîh idem âyâ senün gün yüzüni aya

Şebîh olur mı ey meh-rû yed-i beyzâya her aya

2727 **'Azîzî Beg**

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Mâh şu kıoymağa degmez o şehün ayasına

Mihr-i gerdünüñ eli irmez anuñ pâyesine

2728 **Şikâri-i Kâzî**

[mef'ülü mefâ'îlün mef'ülü mefâ'îlün]

Bugün yüzüni ey meh beñzetedüm o bedr-râya

Hey hey ne hata itdüm düşdüm yine bedr aya

2729 **Zātī-i Merhūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çanķı menzilde disem ol meh-i tábānı yine

Çanda aħşamladı bilsem 'acabā anı yine

2730 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şive öğrenmiş kamer sen şūh-ı ra' nādan yine

Gūşma bir gūşvār aşmış Şüreyyādan yine

2731 **Āhī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çaşlaruñ her kim ki beñzetdiyse çurbān ayına

Āferin olsun anuñ çurbān olayın rāyına

[137b]

2732 **Raħmī Raħime'llāhü 'Aleyh**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Virdüm bu gönlümi yine bir mäh-pāreye

Kim āftābı hāke şalar mähı pāreye

2733 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey dil alınma aldanup ol mäh-pāreye

Bir gün şaķın şalar seni ol mäh pāreye

*

2734 **Yakīnī Efendi**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Cebīnūñ pertev-i şöhret virürken mäh-ı tábāna

Ruĥuñ yanında germ olmak düşer mi şem' -i sūzāna

2735 **Nev'ī Efendi**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Göñül virme gözüñden dūr olan her mäh-ı tábāna

Nazar kıлма saña yüz virmeyen mihr-i dıraĥşāna

2736 **Şeyhī-i Selef**

[mef'ülü mefā'īlün mef'ülü mefā'īlün]

Māhest ne-mīdānem ĥürşīd-i ruĥet yā ne⁷³³

Bu ayrılık odına cānum niçe bir yana

ما هست نمیدانم خورشید رخت یاز

2737 **Figānī-i Merĥūm**

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Gün 'ālemi geşt eyledügi ĥāne-be-ĥāne

Āvāre gibi bencileyin yār-ı nihāne

2738 **Medĥī-i Gelibolī Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Naẓīr olmaz cemāli her mehūñ ol mäh-ı tábāna

Ķamer bedr olsa daĥı beñzemez mihr-i dıraĥşāna

⁷³³ “Yüzün güneşi ay mı değil mi, bilmiyorum.”

2739 Ğarībī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gezdürür kırş-ı mehi tabla içinde hâle
Müşteri dirhem-i encümle diler kim ala

2740 Beyānī Fermāyed

[mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün]

Gün ruħlarıñ görelden mihr uğradı zevāle
Ebrūlarıñ ğamından dutdı kamer hilāle

2741 Revānī Fermāyed

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hem-dem geçer güneş yine ol pādşā ile
Hidmet için yanaşdı meger aña ay ile

2742 Ve lehu

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dīdār görelüm gel e ey meh-liķā gel e
Ağşamlamağa bir gice bizden yana gel e

2743 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

N'ola ol yüzi güneş luş ile bir kerre gele
Seyr idegelse kadem başsa bizüm gölgelige

2741 *Revānī Divanı*, G 319/1.

2742 *Revānī Divanı*, G 360/1.

[138a]

SERV FAŞLIDUR BU MECLİS-İ ҚADD-İ CĀNĀN

[138b]

2744 Müftî-i zî'ş-Şekaleyn İ[b]n-i Kemâl

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Servden gül-zâra iletmiş haber peyk-i şabâ

El uzatmış kim çenâr ide anuñla merhabâ

2745 'Acemde Gün Gibi Mergüb Haydar *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]**[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]*

Servî ki boved luḡf-ı ḡadem dil-berem ū-râ

Ez-dide dehem âb u be-cân-perverem ū-râ⁷³⁴

سردی که بود لطف قدد لبرم او را
از دیدیم دم آب د بجان پرورم ادر را

2746 Başırî Şâ'ir-i Maḡbûl-ı 'Älem *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]**[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

Ḳaddüñe beñzetdüḡiçün servi gülşende şehâ

Bâḡbân-ı miskîne otlar yoldurur bād-ı şabâ

2747 Zārîfî Gün Gibi Mergübı Dehrüñ *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]**[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]*

Dik geldüḡince serv-i çemen ḡaddüñe şehâ

Silker bir iki şarşar anı ḡoḡınur şabâ

2748 Ehli-i Ḥorāsânî

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Naḡḡaş mekeş şuret-i ân serv-i revân-râ

Z'ân rü ki keşidî ne-tevân şuret-i cân-râ⁷³⁵

نقاش مکش صورت ان سرور او را
ز آن ر که کشیدی نتوان صورت جا را

⁷³⁴ "Sevgilimin boyunun inceliḡinde olan o serviḡi gözlerimden akan sularla ve canla beslerim."

⁷³⁵ "Ey ressam, o gezen servinin resmini yapmaya çalıḡma çünkü canı resmedemezsin."

2749 **Medhī Kim Meddāh-ı ‘ Ālem Gün Gibi** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Göreliden ol elif tek kâmetüñ ey serv kıadd-i Tübā

Hevā-yı gülşenüñ bir toğrı ser-gerdānıdur güyā

2750 **Ehl-i Şab‘uñ Maħremī Bir Şā‘iri**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Ez-ān ber-yād-ı servī sāħtem menzil leb-i cū-rā

Ki dīdem ber-leb-i cū kâmet-i ān serv-i dil-cū-rā⁷³⁶

از آن بر یاد سردی ساختم منزل لب جو را
که دیدم بر لب جو قامت آن سرود جو را

2751 **Kemāl-i ‘ Acem Fermāyed**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Ez-ān der-dīde pinhān mīkonem ān serv-i dil-cū-rā

Ki ğayr ez-men ne-bīned hiĉ kes dīger kıad-i ū-rā⁷³⁷

از آن در دیده پنهان میکنم آن سرود جو را
که غیر از من نبیند هیچ کس دیگر قد او را

[139a]

2752 **Cihān Yügrügidür Şānī-i Kāzī** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Söyleñ öykünmesün ol serve nihāl-i Tübā

Yoħsa vallāh çemende toğınur aña şabā

2753 [???

Tāvır-ı nāzla refāra gel ey serv-i dil-ārā

Toyınca seni bārī eyleyem temāşā

⁷³⁶ “Servî boylu bir (sevğilinin) anısından dolayı nehrin kenarını kendime ev yaptım ki o gönül alan servinin boyunu nehrin kenarında gördüm.”

⁷³⁷ “Benden başka hiç kimse artık onun boyunu görmesin diye o gönül alan serviyi gözümde saklıyorum.”

2754 Güc İle Şâ'ir Oldı Darbî-i Cebri

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey elif-ķâmet boyuñ serv-i şanavberdür baña
 Ğonçe ağzuñ gül yüzüñ hâlün mu' anberdür baña

2755 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Be-çi nisbet konem ân serv-i ķad-i dil-cū-rā
 Her çi güyem be zi-ānest çi güyem ū-rā⁷³⁸

بچ نسبت کنم ان سرو قد دلجو را
 هر چه گویم به آراست چه گویم او را

2756 Riyāzī Şā'ir-i Maķbūl-i 'Ālem [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne-miḥ'āhem güzer sūy-ı mezār ân serv-i dil-cū-rā

Ki tersem zinde kereded merd ü ' aşık şevved ū-rā⁷³⁹

نیخو اہم گذر سوی مزار ان سرو دلجو را
 کہ ترسم زندہ کردم در دوا عاشق شود او را

2757 Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şu gibi gönülüm aķar sen serv-i ra' nādan yaña
 Tab'ı mā'ildür anuñ 'ālī temāşādan yaña

2758 Oldı Sāhib-Seb'a Yahyā Gün Gibi [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cān revān oldı çü sen serv-i dil-ārādan yaña
 Sidre ḥaķķı baķmayam Cennet-i Tūbādan yaña

⁷³⁸ "O gönül alan servî, boyunu neye benzeteyim. Her ne söylesem ondan daha iyidir ona ne diyeyim ki."

⁷³⁹ "Ölülerin dirilip ona âşık olmasından korktuğum için o gönül alan servinin mezalıktan geçmesini istemiyorum."

2759 **Ma' ārif Kāfi Defter-dār ' Ālī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yine luḫ ümmīdi var bir serv-ķāmetden yaña

Ķorķu virmeñ dostlar rüz-1 kıyāmetden yaña

2760 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Nigār-1 serv-ķaddüñi görüben sidreden a' lā

Öñinde cāy-1 ħidmetde turupdur ser-nigün Ṭübā

2761 **Fürüġi Bursevīdür**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Vaşf idince ķad-i bālāñi cinānda ħavrā

Ĥayretinden başını aşıġı şaldı Ṭübā

2762 **Hāşimi-i Üsküdāri**

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Da' vī-i ser-āmedlik iderken tek ü tenhā

Baş egdi dilā gördüġi dem ķaddine Ṭübā

2763 **İntizāmī Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ķıyāmet ķāmet-i dil-dāra dil-dāde geķer Ṭübā

O şāhuñ ħidmetine toġrı üftāde geķer Ṭübā

2764 Bezmî Çelebi Fermâyed

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Ṭübā mı ḳadüñ sidre mi ey ḳāmet-i bālā

Görmüş degül âdem anı vallāhi temāşā

2765 Şâ'ir-i Maḳbül-i 'Älem Ferruḫî [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Aḳdı göñlüm şu gibi ol serv-i bālādan yaña

Uçdı bu cān bülbüli ol verd-i zībādan yaña

2766 'Amrî Fermâyed

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Cennet-i Firdevsden baş indürür Ṭübā saña

Ḳanda irsün şāḫ-ı gül ey serv-i ḫoş-bālā saña

2767 Kerîmî Efendi

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Hey meded ol serv-i ḳāmet toğrı yār olmaz baña

Aḳdı göñlüm şu gibi bir dem ḳarār olmaz baña

2765 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2766 *Amrî Divanı*, G 2/1. (Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.)

2767 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2768 Şabri

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Ol serv-ğad ki şalına yanuñca yâr ola
Seyrâne ol yire varasın kim kenâr ola

[139b]

2769 Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Älem Yümnî Beg [*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
Ser-keşlik itdi ol dağı dâmen-keşân olup

2770 Sipâhî Ehl-i Nazmuñ Şeh-süvârı [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Serv ğaldı hareketden ğad-i dil-dârı görüp
Gülüp açılmadı ğonçe dehen-i yârı görüp

2771 'Ulvî 'Ulüvv-Himmet Oldı

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Sâyeveş ğâk oldı cismüm ğadd-i cânânum görüp
Lâle gibi yandı bağrum verd-i ğandân[um] görüp

*

* *

2772 Ğayâlî-i Merğûm

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Serv-ğaddüñdür çenârı eyleyen ğülşende pâ-best
Bu meşel meşhürdur kim *dest ber-bâlâ-yı dest*⁷⁴⁰

2768 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2771 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2773 Merdī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serverā gezdüm aradum bâğ u büstānı dürüst
Bulmadum kıaddüñ gibi serv-i hırāmānı dürüst

2774 Revānī-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eyledi serv ü çenārı kıāmet-i bālāsı pest
Rāst sözdür bu ki dirler *dest ber-bālā-yı dest*

2775 Seyfī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kıldı bālā-yı çenārı kıāmet-i bālāsı pest
Rāst dirler dostum kim *dest ber-bālā-yı dest*

2776 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dest-i sīmīnūñ çenāruñ pençesin kıldı şikest
Bu meşel meşhürdür *dest ber-bālā-yı dest*

2777 Kāmī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kāmetüñ reftārda kılsa n'ola şimşadı pest
Rāstī ey serv-i ser-keş *dest ber-bālā-yı dest*

⁷⁴⁰ "El elden üstündür."

2778 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dil-berā sen serve nisbetdür çenāruñ qaddi pest

‘Ālem içre bu meşeldür *dest ber-bālā-yı dest*

2779 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Qāmetüñ itdiyse serv ile çenāri n'ola pest

Kim dimişler sevdüğüm kim *dest ber-bālā-yı dest*

[140a]

2780 Maṭla' -ı Selmān Der-Medḥ-i Ḥāzret-i Risālet Şallū ' Aleyhi ve Sellem

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey kabā-yı *feṣṭaḳim* ber-qāmet-i qadr-i to rāstÇun to servī ez-riyāz-ı *qum feenzir* ber-ne-ḥāst⁷⁴¹ایجا ای فاستم بر قامت قدر تورات
چون توری از ریاضم فاندز بر قامت

2781 Selmān

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv bā-qadd-i to miḥ'āst koned ḥod-rā rāst

Rāstī nīsteş ān şīve ki bālā-yı to rāst⁷⁴²سرو با قدر تو میخواست کند خود را راست
راستی نیستش آن شیوه که بالای تراست

2782 Şānī

[meḥ' ulü fā' ilātün meḥ' ulü fā' ilātün]

Ol serv ü lāle-ruḥsār 'arz itdüğünde qāmet

‘Uşşāq gördi didi qad qāmetü'l-qıyāmet

⁷⁴¹ “Ey doğruluk cübbesi (*feṣṭaḳim*: “Dosdoğru hareket et” Kur’ân-ı Kerîm, Hûd 11/112) değerinin boyuna tam gelen (*sevgili*), irşat bahçesinden (*qum feenzir*: “(Ey peygamber) kalk ve insanları uyar.” Kur’ân-ı Kerîm, Müddessir 74/2) senin gibi bir servî hiç çıkmadı.”

⁷⁴² “(Ey sevgili), servî senin boyunla kendini doğru göstermek istiyordu ama senin tarzın olan düzgünlük onda yok.”

2783 Firdevsî-i Rûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Bugün ol serv-ğadd 'arz itdi kâmet

Görenler didi kad kâmet-kiyâmet

2784 Tabîbî

[mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün]

Reftâre serv-i kaddüñ göster şalın kıyâm et

Hep muntazır dururlar kaçan kıpar kıyâmet

2785 Muhibbî Hâzret-i Sultân Süleymân

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Görinmez olalı ol serv-i kâmet

Kıpar başuma fûrkatle kıyâmet

2786 Figânî

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Bir dem şanemâ kâmet-i servüñle kıyâm et

Tâ kim bize zâhir ola ahvâl-i kıyâmet

2787 Hilâlî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Şalınsa nâz ile ol serv-i kâmet

Görenler kıpdı şanurlar kıyâmet

2788 Nev'î Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamânedür [*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Çaddüñle çenâr eylesesün da'vî-i şoḥbet

Bir ekmedüğüñ yirde biter ehl-i mezellet

2789 Hüsrev

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Gerçi serv-i bâğ-râ bâlâ hoşest

Yâ kad-i zibâ-yı to mâ-râ hoşest⁷⁴³

کرم سرو باغ را با لا خوش است
یا قدر زیبای تو مارا خوش است

2790 Şeyh Ebu'l-Hayr

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Serv-i bâlâ-yı to ser-tâ-pâ hoşest

Râstî ân kâmet-i bâlâ hoşest⁷⁴⁴

سرو بالای تو سر تا پای خوش است
راستی آن قامت با لا خوش است

2791 Nişârî

[*müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün*]

Serv-i menî vü hergezem nîst ser-i cüdâyet

Beh ki çü sâye ser nehem der-râh-ı âşnâyet⁷⁴⁵

یرو منی و هرگز من نیست سر جدا نیست
به که جو سایه سر نه هم در ره آشنای نیست

2788

b Mısradaki “şoḥbet” kelimesinin altına “himmet” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

⁷⁴³ “Gerçi bahçenin servisinin uzun olması iyiyse de bize ise senin güzel boyun hoştur.”

⁷⁴⁴ “Senin servi boyun baştan aşığa hoştur. Doğrusu o uzun boy hoştur.”

⁷⁴⁵ “Benim servimsin ve senden ayrılmaya niyetim yok. Seni tanımak için gölge gibi yolunda baş koysam daha iyidir.”

2792 H̄āce H̄āfız

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hādīş-i serv megūyīd piş-i kāmēt-i dost

Ki ser-bülendī-i serv-i sehī zi-kāmēt-i dost⁷⁴⁶

صدیت سرد مگوید پیشتر قامت دوست
که سر بلند می سرو صهی ز قامت دوست

[140b]

2793 Eminī Beg Sipāhī-i Suḥenver [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şalın ey serv-i bāğ-ı hüsn-i behcet ' arz-ı reftār it

Görüp dem-beste kalsun gönçeler nāz ile güftār it

2794 Āzerī Maqbūl-i ' Ālem Gün Gibi [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Me-rā der-bāğ bā-serv ülfetī hest

Ki bā-ğadd-i to ū-rā nisbetī hest⁷⁴⁷

مرا در باغ با سرو الفتی هست
که با قد تو او را نسبتی هست

2795 Şāhī-i ' Acem

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Servī ez-bāğ-ı İrem sāye berīn ḥāk endāht

Ki be-tiğ-i müje der-her cigerī çāk endāht⁷⁴⁸

سروی از باغ ابرم سایه برین خاک انداخت
که بر تیغ نژه در هر جگر جاگ انداخت

⁷⁴⁶ “Sevgilinin boyunun yanında serviden söz etmeyin çünkü uzun servinin başının dik olması dostun boyundan dolaydır.”

⁷⁴⁷ “Senin boyunla bir benzerliği var diye bahçede(ki) serviyile benim yakınlığım var.”

⁷⁴⁸ “İrem bahçesinden bir servi bu toprağa gölge attı. O kirpik oku ile her ciğerde bir yarık açtı.”

2796 Mu‘ammā-yı Cāmī be-Nām-ı Kāsım

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Cā der-dil-i men coz qad-i ra‘nā-yı to negreft

Şad serv nişāndīm yekī cāy-ı to negreft⁷⁴⁹

جادردل من جز قدر عنای تو نگرفت
صه سرونش ان دیم یکی جای تو نگرفت

*

2797 Uşul Üzre Durur Eş‘ār-ı Şavti [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bāğ-bān luţf-ı qad-i ān serv der-şimşād nīst

Key ne-māyed terbiyet cāyī ki isti‘dād nīst⁷⁵⁰

باغبان لطف خوان سرو شمشاد نیست
کی نماید تربیت جای که استعداد نیست

2798 Cemālī-i ‘Acem

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Qadd-i dil-cū-yı to vü serv-i çemen her dü yekīst

Rūh-ı nīkū-yı to vü berg-i semen her dü yekīst⁷⁵¹

قد و بجوی تو و سرو چمن هر دو یک است
روح نیکوی تو برک سمن هر دو یک است

2799 Celāle’ d-dīn

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Menem ān qumrī-i nālān zi-şevk-i qadd-i dil-cūyet

Ki dārem tavq-ı gerdan ez-heme qullāb-ı ebrūyet⁷⁵²

منم ان قمری نالان زشوق سرو دلبویست
که دارم طوق کردن از هم قلاب ابرویست

*

⁷⁴⁹ “Benim gönlümünde senin güzel boyunda başka şey yer tutmadı. Yüz servi dikdik ama hiç birisi senin yerin tutmadı.”

⁷⁵⁰ “Bahçıvan! O selvinin boyunun inceliği hiç bir şimşir ağacında yok. Yeteneğin olmadığı yerde eğitim ne yapabilir ki.”

⁷⁵¹ “Senin gönül alan boyunla çimendeki servinin boyu birdir. Senin güzül yüzünle yaseminin yaprağı birdir.”

⁷⁵² “Ben, senin gönül alan boyunun şevkinden inleyen kumrüyüm ki senin kaşlarının eğriliğinin çengelinden gerdanlığım var.”

2800 Ez-ân Ferîdün-ı Şîrâzî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv-râ çon kaçad-i ra' nâ-yı to reftârî kocâst

Gonçe-râ çun dehenet la' l-i şeker-bâr kocâst⁷⁵³

سروا چون قدر عنای تو رفتار سیمکات
غنچه ر چون دهنه لعل شکر بار کجاست

2801 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Be-geşt-i bâğ eger yek dem hîrâmed serv-i âzâdet

Dehed berg-i hâzân ez-reng-i zerd-i ' aşîkân yâdet⁷⁵⁴

بگشت باغ اگر کیدم خامد سروا زادت
دهد برگ خزان از رنگ زرد عاشقان یادت

[141a]

2802 Seyfî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Serv-i men çun bâde nüşed gül be-ruḥsâr âvered

Veh ki dîdest in ki şâh-ı serv gül bâr âvered⁷⁵⁵

سرو من چون باده نوشد گل بر رخسار آورد
ده که دیدست این که شام سرو گل بار آورد

2803 Oldı Emrî Çelebi Mîr Ḥüseyni Rûmuñ [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kes şanup şimşâd-ı nâ-kes kendin itdi ' arz-ı kaçad

Bâğbân ol serv öninde kes düşür anı meded

⁷⁵³ "Servinin senin güzel boyun gibi yürüşü nerede var. Goncanın senin ağzın gibi şekerli dudağı nerede var."

2801 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁷⁵⁴ "Senin hür servin eğer bağı gezmek için bir an salınsa son bahar yaprakları aşıkların sarı rengini andıracak."

⁷⁵⁵ "Benim servim şarap içtiğinde yüzünde çiçekler biter. Acaba servi dalının çiçek açtığını hiç görmüş müydünüz?"

2803 Emrî Divanı, Kt. 51.

a: itdi] itse, Emrî Divanı.

2804 **Riyāzī Gün Gibi Maḳbūl-i ‘Ālem** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Piṣ-i ḳadd-i hoş-ḥırāmet serv ez-reftār mānd

‘Ārizet gülzār rüy-ı nāzūkī pür ḥār mānd⁷⁵⁶

پیش قد خوش است سرو از رفتار ماند
عارضت کلزار روی نازکی قرار ماند

2805 **Ḥalīfe Şā‘ir-i Mergūb-ı ‘Ālem** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Serv-i bālā-yı to-rā āfet-i cān sāḥteend

Behr-i ‘uşşāk belāyīst revān sāḥteend⁷⁵⁷

سرو بالای ترافت جان ساخته اند
بهر عشاق بلا ایست روان ساخته اند

2806 [???

[*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün*]

Şu gibi pāksın ey serv-i āzād

İrişmez dāmenüñe dest-i şimşād

2807 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Her ki der-sāye-i ān serv-i sehī-ḳad bāşed

Cāş zīr-i ‘alem-i sebz-i Muḥammed bāşed⁷⁵⁸

هر که در سایه آن سرو سهی قد باشد
جاش ز زیر علم سبز محمد باشد

⁷⁵⁶ “*Senin hoşça salınan boyunun yanında selvi yürümekten kalıyor. Yüzün gül bahçesidir ki nazik yüz onuun yanında dikenle dolu kalıyor.*”

⁷⁵⁷ “*Senin selvi boyunu canın afeti yapmışlar. (Senin o boyun) âştıklar için salınan bir beladır.*”

⁷⁵⁸ “*Uzun servi boyun gölgesinde olanların canı sanki Hz. Muhammed’in yeşil sancağının altındadır.*”

2808 [???

[mef'ülü mefā'ilün fe'ilün]

Serv erçi be-ğad dırâz bâşed

Key mişl-i to ser-firâz bâşed⁷⁵⁹

سروا زیم بقد دراز باشد
کی مثل تو سرفراز باشد

2809 **Kemâl-i Hıocende'd-dîn***[fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün]*

Serv-râ her ki râst miğüyed

Çâmet-i yâr-ı mâst miğüyed⁷⁶⁰

سرو را هر که راست میگوید
قامت یار ماست میگوید

2810 **Şâhî-i 'Acem***[mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün]*

Çü şimşâd-ı kâdet der-gülşen âmed

Hâlel der-kâr-ı serv ü süsen âmed⁷⁶¹

چو شمشاد وقت در گلشن آمد
حلل در کار سرو سوسن آمد

2811 **Mevlânâ Muḥammed Bâkır***[mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün]*

Ânhâ ki be-coz çâmet-i servet nigerânend

Ger râst be-güyî heme kûteh nazârânend⁷⁶²

اینها که بجز قامت سروت نگرانند
گر راست بگوی همه کوته نظرانند

⁷⁵⁹ “(Ey sevgili), servinin boyu uzun olsa bile başı seninki gibi dik olamaz.”

⁷⁶⁰ “Serviyeye dik derken aslında benim sevgilimin boyunu söylüyorsunuz.”

⁷⁶¹ “Boyunun şimşir ağacı, gül bahçesine geldiğinde susam ve zambağın işine zarar verdi.”

⁷⁶² “Onlar ki senin selvi boyun için endişeleniyorlar eğer doğruyu söylemek gerekirse onlar dar görüşlülerdir.”

2812 [...] Naşūh-ı 'Acem

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḳad-i çü serv-i to ber-pā niyāz mīgüzered

Be-rāstī ki çü ' ömr-i dirāz mīgüzered⁷⁶³

قد چو سرو تو بر با نیاز میگذرد
براستی که چو عمر دراز میگذرد

2813 Nāmī Efendi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ser-defter-i hübānsın eyā serv-i sehī-ḳad

Yoḳ sencileyin şimdi güzellerde ser-āmed

[141b]

2814 Ḥayālī Ehl-i Naẓmuñ Pey-revidür [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Serv ile gül çemende ki ṭurup oturdılar

Bu ḳad ü bu ' izārı yine sende gördiler

2815 Şun'ī Çelebiyyü'l-Müderriş

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv gülşende irem dir ḳaddüñe ḳāmet çeker

Ḥaddini bilmez hemān zā'id yire zaḫmet çeker

2816 'İşmet Ferzend-i 'Acem

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i men sebzīst şīrīn rāst hemçün ney şeker

Çun be-bālā-yı ḳabā-yı sebz ber-bended kemer⁷⁶⁴

سرو من بیزست شیرین راست همچو شکر
چون بیالای قبا ی سبز بربند د کمر

⁷⁶³ "(Ey sevgili), senin servi gibi boyun nazla (salınarak) geçerken sanki uzun ömür gibi geçiyor."

2814 Hayālī Divanı, G 61/1.

⁷⁶⁴ "Benim servi (boylu sevgilim) yeşil cübbenin üzerine kemer bağlasa tatlı ve yeşil renkli bir şeker kamışı gibi düz olur."

2817 **Hakikat Üzredür Nazm-ı Hakiki** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün*]

Serv reftâruñ görürse baş eger

Ol benüm yârum bütün dünyâ deger

2818 **Necâtî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Râstî kâmetüñe serv dir ise dil eger

Ne güzeldür ki dimişler delüden toğrı haber

2819 **Âsarî Çelebi Nakkaş**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Ḳad-i bālāñ ile serv olduğı için hem-ser

Bād-ı şubḥ irişür anı katı silker şarşar

2820 **Medḥî Çelebi Fermâyed**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Ne bilür kâmet-i servüñ almayan bād-ı seḥer

O bir âvâre durur kendü hevâsında yiler

2821 **Sırrî Çelebi Fermâyed**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Ḳâmet-i serv-i ser-efrâzuña Ṭübâ dirler

Toğrı söylerler efendi katı ra'nâ dirler

2822 ‘Amrî-i Selef Fermâyed

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Ƙaddi şevķi ile raķş ider ‘ar‘ar

Ƙarşusunda çenâr el Ƙarşar

2823 Selmân Çelebi Fermâyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Ƙad-i bâlâña eger öykünür ise ‘ar‘ar

Sen uşanma güzelüm bād anı silker şarşar

2824 Sipâhî Beg

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Öykünürse reviş-i Ƙâmet-i dil-dâra eger

Ʀoğrısın mı diyeyin şâh-ı çenâr egri Ƙaçar

2825 Me’âlî Raĥmetü’llâhi ‘Aleyh

Aña Ʀoğrı yiler diler serv ile ‘ar‘ar

Ki olalar Ƙâmet-i bâlâña çâker

2826 Ĥâzret-i ‘Azmi Gedüsî Kâm-yâb [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]

Hem-tâ olmaz Ƙaddüñe şimşâd ile ‘ar‘ar

Ey serv-i revân aña şanavber nice beñzer

[142a]

2827 Refîkiyü'l-Müderriş

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ḳaddüñle mu' aşır n' ola oldı ise ' ar' ar
Başı göge de irse olımaz aña hem-ser

2828 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Bâğ-ı ' âlemde ḳaddüñe beñzer
Serv yokdur efendi toğrı ḥaber

2829 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳarīb olma dem-i serd-i raḳībe ey boyı ' ar' ar
Şaḳın bād-ı muḥālifden nihāl-i ḳāmetün şarşar

2830 Şādıḳ-ı Ğalaṭavī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Olupdur müntehā ḳaddüñ senün Ṭübā ile hem-ser
Laḳabdur şāḥ-ı Ṭübā anuñ içün saña ey dil-ber

2831 Sipāhī Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nihāl-i Sidre gibi müntehādur ḳaddüñ ey dil-ber
Şanevber hem-ser olmaz pāyede yitmez saña ' ar' ar

2832 **Bezmî Çelebi Fermâyed**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Kıyâmet kâmetüñ gibi katı bir naḥl-i bâlâ-ter
Sezâdur şâḥ-ı Tübâ dinse saña ey boyı 'ar' ar

2833 **Raḥmî Çelebi Fermâyed**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Degül ey lâle-ḥad gülşendeki serv-i revân yir yir
Çemen ḳaddüñ görüp âh eyleyüp çıḳdı duḥân yir yir

2834 **Kemâl Paşa-zâde**

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün]

Serv [ü] çenârı ḳaddüñe ḥayrân şabâ ider
Tîḡ ü teberle olmaz ol iş kim hevâ ider

2835 **Şun'î Çelebi Gelibolî**

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün]

Şaḥn-ı çemende sen ḳadi servi gözetdiler
Biri birine nergis-i bâḡuñ göz itdiler

2836 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bilinmez yollarında 'arz iderseñ istiḳâmetler
Şu gibi herkese mâ'îl olurlar serv-i ḳâmetler

2836 (Yazı farklılığından hareketle beytin nüshada boş bırakılmış olan yere sonradan ilave edildiği anlaşılmaktadır.)

b: Mısradaki "gice" kelimesi çizilerek üstüne "kese" yazılmıştır.

*

* *

2837 Nāmī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḳaddūñ nihāli serv-i hırāmāna ʔa' n ider

La' lūñ zülāli çeşme-i hayvāna ʔa' n ider

2838 Ğināyī Ulama Paşa

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Libās-ı hüsni sen serv-i revāna gey maḫal dirler

Efendim pādşehüm her ne geysen gey maḫal dirler

2839 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i mā-rā her zamān dil mīkeşed sūy-ı diger

Çun gül-i ra' nā ki dāred her ʔaraf rüy-ı diger⁷⁶⁵

سرد ما را هر زمان دل میکشد سوی دیگر
چون گل رعنا که دارد در طرف روی دیگر

[142b]

2840 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Servi āzāde iden kāmēt-i dil-cūyuñdur

Sünbūli bende kılan kākül-i hoş-būyuñdur

2841 Dil-āver-i Şā' ir-i Mümtāzdu Fedāyī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nihāl-i serv-i mevzūnı o yāruñ naḫl-i dil-cūdur

Dil-i meyyālümüz ardınca anuñ bir aḫarşudur

⁷⁶⁵ “Gönül her zaman bizim servi boylumuzu başka yere çekiyor. (Böylece) iki renkli gül gibi her tarafta başka bir yüz beliriyor.”

2842 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serve kıldukça nazar dide kad-i yarı şanur

Nā-gehān görse güneş yüzini ruhsarı şanur

2843 Celīlī Efendi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḳaddin çenār-ı ḳāmetüñe beñzedür durur

Ṭāvūs-ı bāğ cünbişüñe öykünür yürür

2844 Vālihi Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

O serv-i müntehā-ḳad naḥl-i bāğ-ı 'ālem-ārādur

Temāşā buña şūfinüñ ulı bildügi Ṭübādur

2845 Sipāhi Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cāme-i sebz ile kim ol serv ḳāmet gösterür

'Ar' ar-ı bāğa ḳıyāmetden 'alāmet gösterür

2846 'Azmi-i Gedüsi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳıyām it serv-i bāğa şive-i reftāruñı göster

Güli şermende ile lāle-i ruhsāruñı göster

2847 Zātī-i Merhūm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳāmetüñ rüz-ı kıyāmetden 'alāmet gösterür
Rāstī sen servi ol gāyet kıyāmet gösterür

2848 Sırrī Efendi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Hem-ser geçinür ḳaddüñe serv-i çemeni gör
Hem-sāye geçer ḳāmetüñe nārveni gör

2849 Sā'ī Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bahār irdi şafā sürdüm kenār-ı cüy-bār gider
Benüm serv-i revānum ḥāşılı 'ālem kenār gider

2850 Zihni-i Kātib-i Bağdādī

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

'Ar' ar ol ḳāmetüñ fikendesidür
Serv-i āzād efendi bendesidür

2851 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i ḳaddüñ bāğ-ı 'ālem içre her dem tazedür
Güllerüñ açılmağa çün intizārı yazadur

2852 **Ḥayātī Nazmı Bir Olmaz Oğuldur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Leṭāfet bāğı içre kâmetüñ serv-i dil-ārādur

Nice serv-i dil-ārā Sidre vü Tübādan a' lādur

2853 **Ḥazret-i Bākī Efendi**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nihāl-i kâmetüñ ḥaqqā' acerb naḥl-i dil-ārādur

Egerçi kaddüñ a' lā kākülün a' lādan a' lādur

2854 **Ve lehu**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Dil-ārā kâmeti şimşāda nisbet şāḥ-ı Tübādur

Nihāl-i kadd-i dil-ber ḥaḥ bu kim a' lādan a' lādur

2855 **Bākī Efendi**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Murğ-ı dil ḳonmağa bir kâmeti Tübā gözedür

Serv ü şimşādı begenmez ḳatı a' lā gözedür

[143a]

2856 **İshāk Efendi**

[*fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün*]

Gönlüm ol serv-i nāza mā'ıldür

Ḥastesidür ki rāst bir yıldur

2855 Beyit 142b'nin kenarına yazılmıştır.

2856 *İshak Çelebi Divanı* (Ali Yıldırım), G 54/1, s. 100; *Üsküplü İshak Çelebi Divanı* (Mehmet Çavuşoğlu, Mehmet Ali Tanyeri), G 52/1.

b: ḥastesidür ki rāst] ḥastesi derd-rest, *İshak Çelebi Divanı* (Ali Yıldırım), ḥastesidür ki rāst] ḥastesidür dürüst, *Üsküplü İshak Çelebi Divanı*

2857 Cāmi'î Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Müntehā kıaddüñ ' aceb serv-i cihān-ārā mıdur

Bilsem ey hür-şıfat yā Sidre yā Tübā mıdur

2858 Zātî-i Merhûm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ķāmetüñ servin görüp kef kef geçer her dem çenār

Anuñ içün ÷onadup pür naħl ider anı bahār

2859 İshāk Çelebi Merhûm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ķāmet-i serv-i ser-efrāzını ' arz eyledi yār

Ķodı el arķası yirde ayağın tırdı çenār

2860 Sipāhî Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rāst geldüm yine ol serve dil-ārālığı var

Çemenî cāme ile gül gibi ra' nālığı var

2861 Bende-i Kemter ü Kemîne Ķābilî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ķad-i cānāna ber-ā-ber olımaz serv ü çenār

Tığrısı kıāmet-i yāruñ kıatı a' lālığı var

2862 Hâtemî Beg Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

‘ Aceb mi bende-i şâbit-ķadem geķerse ķenâr
Nihâl-i ķâmetüñ ile anuñ hezâr eli var

2863 Tûrâbî Ereglîli Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Oldı efendi ķâmetüñe mübtelâ ķenâr
Kendü eliyle başına aldı belâ ķenâr

2864 [???

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Serv-i bâlâ-bülend-i hoş-reftâr
Dil-ber-i nâzenîñ ü gül-ruhsâr

2865 Kalendar Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Beñzedür gördüm özin ķadd-i nigâra her bâr
Serv-i bâġuñ ne ' aceb himmet-i ' âliyesi var

2866 A' mā Receb Güfte'î

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol boyı serv-i revānum baña olmazsa kenâr
Āh-ı âteş-bâruma tursun taysun rüzgâr

2867 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Serverā hoş geçelüm sāye-i luṭfuñda ne var

Bir elüñ gölgecinin şal bize ey ḳaddi çenār

2868 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Öykünür ḳaddüñe çün serv ü çenār

Olmasunlar göreyüm ber-ḥürdār

2869 **Rızāyī**

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Senüñle serv eger eyler ise da' vī-i reftār

Çemende ḳadrini pest eyle sen anuñ yürü var

2870 **[Bākī]**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḳaddüñ ḳatında ḳāmet-i şimşād pest olur

Zülfüñ yanında revnaḳ-ı ' anber şikest olur

2871 **Fuzūlī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Serv-i āzāde ḳadüñle baña yek-sān görünür

Baḳa her nesneye ser-geşte ḥırāmān görünür

[143b]

2869 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2870 *Bākī Divanı*, G 97/1.

2871 Beyit 142a'nın kenarına yazılmıştır.

2872 **Rub‘ -ı Meskūn Pādşāhı Hāzret-i Sultān Murād** [*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Serv-i kıaddūne bedel serv-i hıramān olmaz

Leb-i la‘lūne bedel çeşme-i hayvān olmaz

2873 **‘Ulvi Çelebi Fermāyed**

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Serv dirseñ de n’ola kıaddūne ehl añıluruz

Yañılursaķ da begüm toğrısına yañıluruz

2874 **Āhi Çelebi Merhūm**

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Ol elif kıāmete biz serv-i dil-ārā dimezüz

Serv-kıaddür ol elif kıad biz aña lā dimezüz

2875 **Cemālī Çelebi Fermāyed**

[*mef‘ulū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn*]

Kıaddindedür dilūñ nazarı servi istemez

Ta‘rif-i kıāmetinde çenār [...] dimez

2876 **Necātī Raḫmetü’llāhi ‘Aleyh**

[*mefā‘ilūn fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn*]

Nice hayāt umayın o serv-i kıāmetsüz

Ölü dirildüğini görmedük kıyāmetsüz

2876 *Necâtî Beg Divanı*, G 237/1, s. 290.

a: umayın o] umayın ben o, *Necâtî Beg Divanı*.

b: görmedük] görmedin, *Necâtî Beg Divanı*.

2877 Şādık Beg Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hāşıl-ı 'ömr-i 'azizümdür o serv-i ser-firāz

Eylesün Haq ömrin ol serv-i ser-efrāzuñ dirāz

2878 'Ulvi Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hümāveş yüksek uçar serv-i nāzum baña meyl itmez

Diriğ ol qadd-i Tübāya elüm irmez gücüm yitmez

2879 Mu'ammā-yı 'Aşki Efendi be-Nām-ı Ābil

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çenār u 'ar' ar u serv-i revāna i' tibār itmez

Qad-i yār ister andan ğayrıy dil ihtiyār itmez

*

* *

2880 Nevāyi-i Şir Mīr 'Alī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serverānī serv-i ter men ez-rüy-ı men heves*

Dehr bāğıdın baña bir serv-i hoş-reftār bes

سردرانی سروت من ارزوی من هوس

2881 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġam degül qan aĝlasam ol serv-i gül-ruhsārsuz

'Aşıkam bulmaz tesellī hātırım dil-dārsuz

2882 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şāḥ-ı Tübâyı anuñ ḳaddine hem-tā dimezüz

Serv-i ḳaddür ol elif ḳāmete biz lâ dimezüz

2883 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rāstī Sidreye biz ḳāmet-i bālā dimezüz

Müntehādur boyuñ andan biz aña lâ dimezüz

[144a]

2884 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i āzād ez-hevā-yı ḳāmet-i cān pervereş

Şod cihān Mecnūn ki cā kerdend murġān ber-sereş⁷⁶⁶

سر و آزاد از هوای قامت جان پرورش
شد جهان چون که جا کردند مرغان بر سرش

2885 **Kemāl-i Ḥocendī***[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]*

Servī ki zede lāf zi-bālā-yı bülendeş

Murġān-ı hevā zīr leked pest konendeş⁷⁶⁷

سر و یکدیگر زده لاف ز بالای بلندش
مرغان همواز پر لکد پست کنندش

2882 Beyit 143b'nin kenarına yazılmıştır.

2883 Beyit 143b'nin kenarına yazılmıştır.

⁷⁶⁶ "Hür servî, (sevgilinin) can besleyen boyunun isteğinden öyle Mecnun oldu ki kuşlar başının üstünde yuva yaptılar."⁷⁶⁷ "Uzun boyluluğundan bahseden serviyi havadaki kuşlar ayaklar altına düşürürler."

2886 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv dīvāne şodest ez-heves-i bālāyeş
Mīreved āb ki zencīr nehed ber-pāyeş⁷⁶⁸

سرود یوانه شدست از سوسن لایش
میرود آب که زنجیر نههد بر پایش

2887 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv der-āb-ı revān dīde қad-i ra' nāyeş
Ser-nigün geşt ki fi'l-ḥāl be-būsed pāyeş⁷⁶⁹

سرود در آب روان دید قدر غایش
سرگون گشت که فی الحال بوسد پایش

2888 Ḥayretī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-ḥübī serv dāred nisbetī bā-қadd-i bālāyeş
Ki gülhā-yı çemen be-ḥāst üftādest der-pāyeş⁷⁷⁰

بخوبی سرودار نسبتی با قدر غایش
که گل های چمن کواست افتادست ز پایش

2889 Hümāyūn

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne-yābī der-çemen servi ki men şad bār der-pāyeş
Serī nenhādem ü negristem ber-қadd-i bālāyeş⁷⁷¹

نیای در چمن سرو یک من صد بار در پایش
سری نه نهادم و نگریستم بر قدر غایش

⁷⁶⁸ “Servi, (sevgilinin) boyunun hevesinden deli olmuş. (Bu yüzden) su, ayağına zincir bağlamak için ona gidiyor.”

⁷⁶⁹ “Servi, akan suda (sevgilinin) güzel boyunu gördü ve ayağını öpeyim hemen diye eğildi.”

⁷⁷⁰ “Servinin sevgilinin uzun boyuna benzerliği olduğu için çimendeki çiçekler onun ayağına kapanmak istiyorlar.”

⁷⁷¹ “Çimenlikte ayağına başımı koymadığım ve uzun boyu için ağlamadığım bir servi bulamazsın.”

2890 Āşafī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü âred der-cünün serv-i revân-râ buhl-i bālāyeş
Şadā-yı āb bāşed nāle-i zencīr ber-pāyeş⁷⁷²

چو ارد در جنون سرد روانه کن بالاش
صدای آب باشد ناله زنجیر بر پایش

2891 Āteşī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü birün âyed ez-ḥāne ḥīrāmān serv-i āzādeş
Nihāl-i serv-rā māned ki her sū mībered bādeş⁷⁷³

چو سرون اید از خانه فرامان سرو از ادش
نهیال سرو را ماند که هر سویی بود رخ

2892 Mīrzā

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-büstān sāye nebved ber-zemīn ez-naḥl-i bālāyeş
Be-ḥāk üftāde servī ez-pey-i būsīden-i pāyeş⁷⁷⁴

بهستان سایه نبود بر زمین از نخل بالایش
بخاک افتاده سروی از پی بوسیدن پایش

2893 Ni' metī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Naḥl-i ḳaddūn rāstī bir serv-i ḥoş-bālā imiş
Sidreden a' lā imiş şimşāddan Tūbā imiş

2894 Keşfī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hūblar içre yine bir serv-ḳāmet var imiş
Görse münkir anı dir idi ḳıyāmet var imiş

⁷⁷² “(Sevgilinin) boyunun kıskançlığı, salınan serviyi delirtirse suyun sesi, onun ayağındaki zincirlerin inlemesi olur.”

⁷⁷³ “O hür servi salınarak evden çıktığında, rüzgârın her tarafa götürdüğü servi fidanına benzer.”

⁷⁷⁴ “Gül bahçesi için yeryüzünde (sevgilinin) uzun hurma ağacına benzeyen boyundan başka bir gölge yok. Bir servi var ki (o da) onun ayağını öpmek için yerde yatmış.”

2895 Āgehī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Muşavvir serv resmin kâmet-i bālāna beñzetmiş

Güzel naqş eylemiş ammâ elin bir päre ditretmiş

2896 Sipāhī Beg

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥacil eyler seni ol kâdde ki reftâr u reviş

Yıkıl ey serv sözüm tut yüri yirüni degiş

2897 Muhteşem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-^c azm-i raqş çun der-cünbiş āyed serv-i bālāyeş

Ne-māned zinde ğayr ez-naḥl-bend-i kâdr-i ' anāyeş⁷⁷⁵

بعض قصص چون در جنبش اید سرو با لایس
نماند زنده غیر از نخل بند قدر عنایس

2898 Ṭab'ī-i 'Acem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gehī reften kıyāmet mīkoned ān serv-i reftāreş

Ḳıyāmet çun şeved nezdīk peydā kereded āşāreş⁷⁷⁶

کهی رفتن قیامت مکنان سرو رفتارش
قیامت چون شود نزدیک پید کردو تارش

[144b]

2897 Beyit 144a'nın kenarına yazılmıştır.

⁷⁷⁵ "Raks etmek için servi gibi boyu kımıldamaya başladığında onun uzun boyunun mumdand yapılmış heykelinden başka hiç bir şey diri kalamaz."

2898 Beyit 144a'nın kenarına yazılmıştır.

⁷⁷⁶ "O servi gibi salınan (sevgili) yürüdüğü zaman kıyamet kopuyor. Kıyamet gününün yaklaştığı zaten alametlerinden belli olur."

2899 **Ḥalīfe**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv der-bāğ sitāde be-temāšā-yı laṭīf

Tā ki nezzāre koned kāmēt-i zībā-yı laṭīf⁷⁷⁷

سرود پیمانغ استاد به تماشای لطیف
تا که نظاره کند قامت زیبای لطیف

2900 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳadd-i yāra kimi ḥalkuñ serv oqır kimi elif

Ehl-i ' irfānuñ sözi birdür ' ibāret muḥtelif

*

* *

2901 **Fürüḡi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv ister ki ḳadūñ gibi ola ḥoş revnaḳ

Rāst sözdür ki dinür küllü ṭavīlün aḥmaḳ⁷⁷⁸

2902 **Ḥalīfe**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv ḥāhed ki çü ḳad-i to būd ḥoş revnaḳ

Rāst şod der-ḥaḳ-ı ü küllü ṭavīlün aḥmaḳ⁷⁷⁹

سرود خواهد که جو قد تو بود خوش رونق
راست شد در حق او کل طول الحق

2903 **Şirī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv öykünse olur ḳaddüñe cānā sözi ḥaḳ

Bu meşeldür şanma [kim] küllü ṭavīlün aḥmaḳ

⁷⁷⁷ “Servî, hahçede o latif ağacı ve onun güzel boyunu seyretmek için bakıp duruyor.”

⁷⁷⁸ “Bütün uzun (boylular) ahmaktır.”

⁷⁷⁹ “Servî, senin boyun gibi güzelliğinin iyi olmasını ister. Onun hakkında, “Her uzun olan aptaldır.” şeklindeki söz doğrudur.”

2904 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Öykünürmiş kadüñe serv dinilen alçağ

Bu meşeldür güzelüm küllü tavilün ahmağ

2905 Fürügi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ķāmetüñ gibi gerek serv-i ser-efrāz olıcağ

Saña mānend gerek dil-ber-i mümtāz olıcağ

2906 Muhibbi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ķıyāmet Ķaddüñe beñzer cihān bāğında 'ar' ar yoğ

Ne bilsün müntehā Ķaddüñ aña 'ālemde hem-ser yoğ

2907 Necāti

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Ol Ķadd-i ser-firāza serv olmaz ise 'āşık

Yonılmaduğ ağaçdur olmaz bir işe lāyık

2908 Şāhi-i 'Acem Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ķāmetüñ tek serv-i ruhsāruñ gibi gülzār yoğ

Serv-i gül çoğdur veli kim serv-i gül-ruhsār yoğ

2909 Hıbbî Hatunuñ Bir Mañla' ı Gün Gibi

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Nañl-i kadüñ ÷ururken serv ü çenāra yir yok

Ṭübā olan mañalde hāşāk u hāra yir yok

[145a]

2910 Sa' dī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servi ser-gerdān ider nāz ile reftāruñ senüñ

Nergisi bīmār ider çeşm-i siyehkāruñ senüñ

2911 Ziyāyī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servi hayretde kodı nāz ile reftāruñ senüñ

Ġonçeyi söyletmedi gülşende güftāruñ senüñ

2912 Hāşimī Çelebi Bursevī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i çaddüñ seyr iden olur hevādāruñ senüñ

Gül yüzüñ kim görse oldu bülbül-i zāruñ senüñ

2913 Fazlī Çelebi Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serve nāz itse olur çadd-i hırāmānuñ senüñ

Nergise fenn öğredür çeşm-i nigehbānuñ senüñ

2914 Şarābī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv diyen addüne görmez mi reftāruñ senüñ
 Ğonçe diyen ağzuña bilmez mi güftāruñ senüñ

2915 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i bāğ-ı nāzdur add-i hırāmānuñ senüñ
 Bir melek-siret güzelsin yodur aqrānuñ senüñ

2916 Fazlī-i ara

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serverā nāz eylese add-i hırāmānuñ senüñ
 Tūtī-i dem-beste ordı Őekker-efŐānuñ senüñ

2917 Necātī Rametü'llāhi ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sihr ider reftārda serv-i hırāmānuñ senüñ
 ıl yarar güftārda la'l-i dür-efŐānuñ senüñ

2918 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İŞitdi āmet-i vaŐfımı ol serv-i dil-ārānuñ
 Yire düşdi yüzi başı aŐağā oldu Tübānuñ

2919 ‘İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Ser-nigün eyleyli serv-i qadi cānānuñ

Şevqden ayağı yirler mi başar Tūbānuñ

2920 Dā‘ī Çelebi Fermāyed

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Görmege qaddini ol serv-i sehī-bālānuñ

Yine yirden göge dek minneti var Tūbānuñ

2921 Hilālī[ye] Bu Maḥlaş Gökden İndi [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Nihāl-i qāmet-i ‘aksi şanup gülşende cānānuñ

Yüz urmuş pāyına āb-ı revān serv-i ḥırāmānuñ

2922 Qınalı-zāde ‘Alī Çelebi

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Ne ra‘nā naḥl olur yā Rab nihāl-i qaddi cānānuñ

Ḥayātı gitdi reftārın görüp serv-i ḥırāmānuñ

[145b]

2923 Rızāyī

[*mef‘ülü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ülün*]

Şūfī qad-i bālāsını görseydi nigāruñ

Tesbīḥ elinden yire düşerdi çenāruñ

2924 Fevrî

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Öykündügiçün kıadd-i hırâmânına yâruñ
Virdi eline hürmetini bād çenâruñ

2925 Hıyretî

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Beñzetmiş özin kıamet-i dil-cūsına yâruñ
Başında kıavaķ yili eser serv-i çenâruñ

2926 Yümni

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Var iken gülşen-i ' âlemde nihâl-i kıaddün
Bitmesün işi güci serv-i gülistân dikenün

2927 Nihâni

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Öykünür serv-i hırâmânına sen sîm-tenün
Uyandursa n'ola âhum yili servin çemenün*

2928 [???

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Serv-kıadlerle cihân bāğını seyrân itdüķ
Yine şaħn-ı çemeni reşk-i gülistân itdüķ

2925 *Hayretî Divanı*, G 207/1, s. 262.

2927

Başlık: Nüşhada başlık öncelikle “Vâlihî” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Nihâni” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2929 **Kemāl Nāmına Emrīnūñ Mu‘ammā** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘īlü fā‘ilün*]

Di bāgbāna serv-i revānuñ yabana dik

Tā gelmesün nihāl-i qad-i dil-sitāna dik

2930 **Emnī Efendiyyü’l-Müderris**

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘īlü fā‘ilün*]

Gülzāra ‘arz-ı qāmet idüp geldüñ ey melek

Serv-i bülende anda hacālet ne boy gerek

2931 **‘Alī Çelebi Kınalı-zāde**

[*fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilün*]

Qad-i Tübāsınuñ üftādesidür hūr u melek

Sen daḥı ey gönül üftāde iseñ *tübā lek*⁷⁸⁰

2932 **Mecdī**

[*mef‘ülü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ülün*]

Ṭoḡrıldı elini eline almağa yāruñ

Ol serv-i sehīde ne eli var çenāruñ

*

* *

2933 **Sa‘dī Çelebi Fermāyed**

[*fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilün*]

Serv-i qaddüñ gibi bir tāze nihāl

Bulmadum diyü yemīn itdi şimāl

⁷⁸⁰ “Ne mutlu sana!”

2932 Beyit 145b’nin kenarına yazılmıştır.

2934 **Kemāl-i H̄ocendī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv mā'il be-ḳad-i tost çı h̄acet be-delīl

Heme dānend ki *el-cinsü ile'l-cinsi yemīl*⁷⁸¹

سروایل تندی تست چه حاجت بیل
همه دانند که الجنس الی الجنس میل

2935 **Ḳādirī Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv gibi ser-firāz ol şöyle kim ey bī-bedel

Dāmen-i pākizeñe irişmesün ašlā bed el

2936 **Fevrī Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne serv egler benüm gönüm ne gül egler ne ḥod sünbül

Meger ol ḳāmeti bālā ya ol ruḥsār u ol kākül

2937 **Hātifi Nāzmı Ricāl-i Ğaybdur** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv-ḳad üzre ' izāruñ senüñ ey tāze nihāl

Beñzer ol gül-bün-i mevzūnuña virmiş gül-i āl

[146a]

2938 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nihāl-i tāzedür ḳaddüñ ruḥuñdur gül lebüñdür mül

Bir iken iki olsun gel açıl gönçe-dehānum gül

⁷⁸¹ "Servinin senin boyuna temayülü var; buna delil gerekmez. Herkes bir cinsin diğer cinse temayülü olduğunu bilir."

2939 Necātī Raḥmetü'llāhi ' Aleyh

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ṭurup çemende ey yüzi gül serv-i muttaşıl

Ruḥsār u ḳadd-i yāra ṭolaşma uzal kesil

2940 Fazlī Efendi

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Gülşende itme ḳāmet-i serve ses gönül*

Reftār-ı yāra ḳıl nazār ey hiç-kes gönül

2941 Necātī Raḥmetü'llāhi ' Aleyh

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

İtme hevā-yı serv ile ḳadde heves gönül

Bu ārzūdan el çek ol ümmīdi kes gönül

2942 Figānī Raḥmetü'llāhi ' Aleyh

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ṭübā ḳadüñe serv-i ḥırāmān olalı ḳul

Āzād oldı bāğ-ı cihānda ḥazāndan ol

2943 Sā'ī Çelebi Nakḳāş

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servveş ḳaddüñ esīridür niçe āzāde dil

Sāyeveş pāyuña yüz sürse n'ola üftāde dil

*

* *

- 2944 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Servi āzād idüben kıaddüñe bende oldum
 Hele yañıldum ise toğrısına yañıldum
- 2945 **Kāmī Efendi Kāmil-i Devr-i Zamānedür** [*mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Serv-i ser-efrāzuña olursa n'ola rağbetüm
 Bālā kıadüñ gibi yücedür çünkü himmetüm*
- 2946 **Neyyir-i Evc-i Suñen Hāzret-i Añmed Paşa** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Rāst gelmem ki ben ol serv-i dil-ārāyı görem
 Varaym ola ki seyr itdüğü arayı görem
- 2947 **Hāyālī Rağmetü'llāhi ' Aleyh**
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Servi pest itdüm güli āhumla ber-bād eyledüm
 Kıaddüñ ile ' arızuñ gülzārda yād eyledüm
- 2948 **Ebu's-Su'ūd-i Merhūm**
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Yine bir serv-i hevā-bağşa hevā-dār oldum
 Dil-i meyyālüm elinden kıatı bızār oldum

2949 Cemālī

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Ol serv-i revān ile bugün gülşene vardum

Bağdum o ruḥı ālına ŧeftālū ḳopardum

2950 Ḥayātī Fermāyed

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Anuñçün bağladum serv-i ḳadine rişte-i cānum

Ki tā ki ḡayra mā' il olmaya naḥl-i ḥırāmānum

2951 Rub'-ı Meskūn Pādşāhı Ḥazret-i Sulṭān Murād [*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Bir kerre şalın nāz ile ey serv-i revānum

Şu gibi aḳup pāyuña dilersün bu revānum

2952 Ez-ān Ḥāfız-ı Rūm

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Serve bağdum fikre ṭaldum ḳāmetūñ yād eyledüm

Rāstī bir mūntehā boyuñca feryād eyledüm

[146b]

2953 Fuzūlī-i Bağdādī

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Ḳaçan kim ḳāmetūñden ayru seyr-i būstān itdüm

Ḳoparup eşk seyl-ābıyla biñ servi revān itdüm

2949 Beyit 146a'nın kenarına yazılmıştır.

2950 Beyit 146a'nın kenarına yazılmıştır.

2951 Beyit 146a'nın kenarına yazılmıştır.

2952 Beyit 146a'nın kenarına yazılmıştır.

2953 *Fuzūlī Divanı*, G CCI/1, s. 325. (Başlığın konumundan ve kalem/yazı farklılığından sonradan nüshaya sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.)

2954 **Ḥayretî Erbâb-ı Nazmuñ Pîridür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bir nihâl-i tâzedür serv-i hırâmānum benüm

Ḡonçedür açılmadıḡ gül-berg-i ḡandānum benüm

2955 **Ve lehu**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Olmadı şābit-ḡadem serv-i hırâmānum benüm

İtdi ser-keşlik yine ol pāk-dāmānum benüm

2956 [???

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ayru düşdüm dostlar serv-i bülendümden benüm

Ṭoḡrısı ben böyle ummazdum efendimden benüm

2957 **Ehl-i Nazmuñ Vaḡdetî Bir Dānesi** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ḳaddüñe serv-i sehîdür didüm ey şāh-ı kerîm

Ṭoḡrı söyler dostum incinme ṭab' -ı müstaḡîm

2958 **Ḥayretî Kim Raḡmetü'llāhi 'Aleyh** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Nāz ile şalınsa ḡülşende o serv-i ḡoş-ḡırām

Serv-i ser-keş başını pāyına eyler iltiyām

2954 *Hayretî Divanı*, G 290/1, s. 311.

2958 *Hayretî Divanı*, G 271/1, s. 300.

b: başını] baş ḡoyup, *Hayretî Divanı*.

2959 **Veysî Çelebi Fermâyed**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Fikr-i çeşmüñle hayâl-i kıddüñ ey serv-i hırâm

Oldı gülzâr-ı dil-i cânuma naḥl-i bādām

2960 **Kerimî Şeyḫ-zâde Ol Cevân-Baḥt** [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

O kıyâmet-ḳad ile servüm eger itse hırâm

Ḥalk ayağ üzre gelürler şanasın rüz-ı kıyâm

2961 **Zâtî Fermâyed**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cânumı itdüm revân bir ḳâmet-i şimşâd için

Çıksa serv üzre revân ḳumrî n'ola feryâd için

2962 **Nâlişî**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv dîvâneñ olur naḥl-i hırâmânuñ için

Müntehâ ḳaddüñe 'ar' ar ḳul olur anuñ için

2963 **Ḥarîrî-i Bursevî Pür-Şafâdur**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Serv eger ḳaddüñ yolında itmese rûḥın revân

Başı üzre cem' olup itmezdi bülbüller fiğân

2964 Emrî Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv yatmaz şanamâ hizmet-i reftârũ için

Giceler şu uyımaz hasret-i didârũ için

2965 Hevâyi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv-i kıddüñe irişmek diledi kalb-i hazîn

Didi bâğ içre çenâr aña el açdı âmîn

2966 Kalendar Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Servler bekleseler haşre degin yâr yolın

Varımazlar gider ol şive-i reftâr yolın

2967 Medhî-i Gelibolî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Tek hemân kıamet-i şimşadına yârũ ireyin

Bâğda serve şalınmağ nic' olur göstereyin

2968 Kerîm Nâmına Emrîñũ Mu' ammâ *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Râstî sen servi cüst ü cûda ey 'ar' ar-ı hırâm

Küyuñũ her küşesini tutdı nehr-i dil tamâm

2968 Beyit 146b'nin kenarına yazılmıştır.

2969 Ferruḥî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şol kıyâmet râstî servi bülendümdür benüm

Kim baḫ anuñ bendesiyem ol [...dümdür benüm]

[147a]

2970 'Azmi Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv-i bâḡ ol şeh-i Tübâ-ḫadüñ i' zâzından

Şöyle maḡrūr durur yüri[ye]mez nâzından

2971 Vâlihi Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv nâḫış revîş-i naḫl-i ḫırâmānumdan

Nây ecvef eşer-i 'illet-i efgānumdan

2972 Ḥusrev Beg

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Servüñ şu indi ayaḡına intizârdan

Ḥayfâ eşer belürmedi bād-ı bahârdan

2973 Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamānedür [mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḳaçan ḫaşr olur alınmaz ḫaber ol serv-i ḫâmetden

Dirîḡâ virmedi kimse nişân rûz-ı kıyâmetden

2974 Celîlî Bursevidür

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Öykünürse yürüyüp kâmetüne serv-i çemen
Bilmez ol şive-i reftâr efendi yüri sen

2975 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çâmet-i şimşâduña öykündüğüçün nârven
Başına üşdi ne ğavġâ kıldı murġân-ı çemen

2976 Fevrî Efendi Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hasret-i kıadd ü ' izâr-ı yâr ile öldükde ben
Servden tâbût idün şaruñ semenlerden kefen

2977 Maġvî Efendi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çâmet-i dil-dâra baqsun serv-i mevzûn isteyen
Bir nazâr itsün yaşuma seyl-i Ceyġûn isteyen

2978 Celâl Çelebi Raġmetü'llâhi ' Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şekl-i kıaddün ġörinür dîdelerümden mâbeyn
Beñzer ol serve ki bitmiş ola *beyne'n-nehreyn*⁷⁸²

⁷⁸² "İki nehir arasında."

2979 H̄ayretī Raḥmetü'İlâhi 'Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yine bir serv-i hevâ-baḥşa hevâ-dâram bugün

Yine bir gül-çihre yâra bülbül-i zâram bugün

2980 Bedrî Efendi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Hevâ-dâr oldu dil bir serv-i ḥoş-reftâra bakmaḡdan

Dikildi ḡaldı çeşmüm ḡâmet-i dil-dâra bakmaḡdan

2981 Zâtî Efendi Merḡüm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Baḡa her kim virür ḡoḡrı ḡaber ol serv-i ḡâmetden

ḡalâḡ olsun İlâhî ḡoreyin hevli-i ḡiyâmetden

2982 Nigârî Nakḡâḡ H̄aydar Ğalaḡavî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Servden bâlâ-ter olmuş ḡâmet-i dil-ber bugün

Nâ-resîdüm daḡı bir açılmadıḡ ḡonçeydi dün

2983 Necâtî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Gönlümi sensüz egleyemez serv ile semen

Serv ü semen gelür baḡa tâbüt ile kefen

2979 *Hayretî Divanı*, G 344/1, s. 346.

2983 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2984 Fehmî-i Nâzûk

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Serve baş egmez senüñ naḥl-i ḥırāmānuñ gören

Nergisi 'aynına almaz çeşm-i fettānuñ gören

2985 'İzārî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv üftâde anuñ kâmet-i dil-cüyından

Sidre âşüfte vü ḥayrân gidemez küyından

2986 Naşîbî Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gelişinden tıyarm serv-i ḥırāmānumı ben

Revişinden bilürin ol ḥaṭ-ı reyḥānumı ben

2987 Merāmî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Der-kenâr itmek için serv-i ḥırāmānumı ben

Cüy-bâr eyleyeyin eşk-i firāvānumı ben

[147b]

2988 Emrî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḳaddüñe öykündügiçün serv-i gülzâr-ı cihân

Eyle şarşar bād-ı âhum anı ditrer her zamân

2984 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2985 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2986 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2987 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2989 Nizāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger idersem serv-i ruhsāruñ yolında cân revān

Bitiser [...] sinem üzre serv-i ergavān*

2990 Hāşimī-i Üsküdārī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Fāhte şanmañ uçan servüñ içinde nā-gehān

Hasret-i kıaddüñle murğ-ı rühīdür oldı revān

2991 Fażlu'llāh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çadd-i çun serv-i to cânest me-rā belki revān

Sūyem ey serv-i revān şo ki fedā sāzem cân⁷⁸³

قدچون سرو تو جانست مرا بلکه روان
سویم ای سرو روان شو که فدایم جان

2992 Nāmī Efendiyyü'l-Müderris

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çeşm-i hūnīnümle ' aks-i la' lūñ ey serv-i revān

Şuya kıonmış gönçedür güyā sifāl içre ' ayān

2993 Fūrūğī Bursevīdür

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Öykünürmiş saña ey naħl-i gülistān-ı cinān

Serv-i bāğa n'ola ayak ıolasa āb-ı revān

⁷⁸³ "Senin servi gibi boyun benim canımdır hatta ruhumdur. Ey yürümekte olan servi benim tarafıma gel ki canımı sana kurban edeyim."

2994 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bu kaç ü reftâr ile sen eyle seyr-i gül-sitân
Vâlih ü ser-geşte kıalsun küşede serv-i revân

2995 Raḥmî Efendi Raḥime'llâhü ' Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḥazân devrinde bârân oldu servüñ eyle seyrânın
Bu âb u gilde âlâyiş görince çekdi dâmânın

2996 Şabrî Çelebi Merḥûm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Bu bâğ-ı ' âlem içre ḥaḳ bu kim serv-i dil-ârâsın
O kaçd ü kaçmet ile dil-rübâlar içre ra' nâsın

2997 Ğamî Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cihân gülzârınuñ âzâde serv-i ser-bülendisın
Yaraşur saña kul olsam ser-âmed bir efendisın

2998 Dervîş Semâ'î-i Merḥûm

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şûfî o serv-i kaçmete mâ' il degül misin
İnkârı ço kıyâmete kaç' il degül misin

2999 **Üstād-ı Suhen Mîr 'Alî Şîr Nevâyî** [*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ey muşavvir tütğalum ol servi taşvîr itğesin

İş anuñ reftârığa gelse ne tedbîr itğesin

3000 **Sâ'î Çelebi Fermâyed**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Ğam-ı kaddiyle hâk olsam gözet ben zâr-ı şeydâsın

Mezârum üstine ey bâğbân servüñ dik a' lâsın

3001 **Sırrî-i Trabzonî Râst**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Saña kim dir ki ey nahl-i bülendüm serve beñzersin

O bir âlüde-dâmân sen nihâl-i nâz-perversin

3002 **Emrî-i Evvel Maṭla' ıdur**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Servi boylı bir nihâl-i nâz-perverd isterin

Mîvesin şeftâlû anuñ güllerin verd isterin

3003 **Ḥazret-i Bâkî Efendi Kâm-yâb** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Öykünürmiş serv-i hoş-reftâra nahl-i büstân

Kâşkî alsa yüriyivirse ey serv-i revân

3004 Fevrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Öykünürmiş kıadd-i yâra serv-i âzâd olmasun
Gül yüzinden utanur güler cemâli şolmasun

3005 'Ubeydî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Borcumuz sen serve teslim eylemekdür naqd-i cân
Bizde kalmasun kıyâmet borcudur ey yâr cân

3006 Kâtibî

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Nâz ile çemen seyrine 'azm eyle hırâmân
Şaf şaf tura tâ serv-i hırâmân tuta dîvân

[148a]

3007 Mesîhî Nazm u Neşri İtdi İhyâ [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Olmağa milket-i çemene şehr-yâr serv
Dikdi livâ-yı sebze hilâfet-şi'âr serv

3008 Akarşudur Hemân Şi'r-i Revânî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Gül-geşt-i bâğ u râğ ider diyü şehr-yâr serv*
Turur bir ayağ üstine leyl ü nehâr serv

3004 Beyit 146b'nin kenarına yazılmıştır.

3005 Beyit 146b'nin kenarına yazılmıştır.

3006 Beyit 146b'nin kenarına yazılmıştır.

3009 **Suhen İklîmine Mîr Oldı Husrev** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Yine çemende kıлмаğa bezm-i bahâr serv

Rindâne bâğ içinde kılpudur qarâr serv

3010 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Bâğ-ı cihânda vardur egerçi hezâr serv

Yoğdur velî boyuñ gibi bir şivekâr serv

3011 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Ger dikmeñ olmasaydı senüñ ey nigâr serv

Bâğ-ı cihânda olmaz idi nâm-dâr serv

3012 **Dervîş 'Ömri Râst**

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Görmiş nihâl-i kıddüñi ey gül-izâr serv

Dikildi kıaldı bâğ-ı cihânda hezâr serv

3013 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Kıddüñe beñzedür özini ey nigâr serv

Kendüyi inen aşırı yüksek tutar serv

3014 Fūrūġi Bursevīdür

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Beñzer idi kâmet-i mevzūnuña ey yâr serv

Râstî kaddüñ gibi olsaydı hoş-reftâr serv

3015 La' lî-i Kayserî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Öykünürmiş bāġ-ārâ kadd-i bülend-i yâra serv

Bād-ı āhumdan 'aceb mi olsa ger āvâre serv

3016 Emrî Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kaddini beñzetedüġün kâmet-i dil-dâra serv

Geldi kayd-ı bend ile şatılmaġa bāzâra serv

*

* *

[148b]

3017 Celâl-i Merhûm Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İde gelmişken nihâl-i serve her cevher-fürû

Kadd-i bālâña kıılır her serv-i dil-cû ser-fürû

3016

b: Mısrada aslında “bāzâra şatılmaġa” şeklinde yazılan kelimelerin takdim-tehir yapılması gerektiğini gösteren işaretler konulmuştur.

3018 Raḥmī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şalınsa serv gibi gülşen içre ol ¼ad-i dil-cū
Degüldür sāye urınca gider bir çāker-i Hindū

3019 Refīķī

[mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Ey serv-i bāğ-ı nāz ¼add-i hoş hırām-ı to
Berg-i gül-i behişt ruḥ-ı lāle-fām-ı to⁷⁸⁴

ای سرو باغ ناز قد خوش حسرام تو
برکت گل بهشت رخ لاله فام تو

3020 Revānī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün]

Saña öykündügiçün serv-i dil-cū
¼ılıç çekdi gülistānda aña şu

3021 Derviş Efendi Müfti-i Haleb

[mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Beñzetme bīdi ¼addüñe bir daḥı lāfı ¼o
Ey naḥl-i bend-i bāğ sükūt it ḥilāfı ¼o

*

* *

⁷⁸⁴ “Ey (sevgili), naz bahçesinin servisi, senin hoşça salınan boyundur. Cennetin çiçeğinin yaprağı ise senin kırmızı renkli yanağıdır.”

3021

b: Mısradaki “ḥilāfı” kelimesinin altına, mürettibin elinden çıktığı anlaşılan, “be-ma' nī bīd” ibaresi yazılmıştır.

3022 Oldı Emrī Mīr Hüseyni Rūmuñ

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ser öykünürse yāra leb-i cūy-bārda

Ey bād anuñ kūyın güne göster kenārda

3023 Aķarşudur Hemān Şi' r-i Revānī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i ķaddüñ ey şanem yol gösterür reftārda

Ėonçeye ağzını açdurmaz lebüñ güftārda

3024 Leţāfet Üzredür Eş'ār-ı Sūzī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i ķaddüñ dikmesidür şāĖ-ı gül gülzārda

İşimüñ perverdesidür lāleler kühsārda

3025 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servi nice ķaddüñe teşbīh idem reftārda

Bir adım atmağa yoķdur tākati gülzārda

3026 Nālī Ėelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ėadd ü Ėaddüñden nişāndur serv-i gül gülzārda

'Ayn-ı çeşm-i Ėün-feşāndur lāleler kühsārda

3027 ‘İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rüyı [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Çucdum diyen o servi leb-i cüy-bārda

Şanmañ ki toğrı dir çoğ olur söz kenārda

[149a]

3028 Rızāyī Raḥmetü’llāhi ‘Aleyh

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Öykünse saña serv-i leb-i cüy-bārda

Alınma gelmez ortaya çok söz kenārda

3029 Nālī Efendi

[*fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilün*]

Kāmetünden servler ḥayrettedür gülzārda

Ġarq-ı ḥün olsa ‘aceb mi lâ[le]ler kühsārda

3030 Ḥazret-i Bākī

[*fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilün*]

Elüm irmez n’ideyin āh o boyı şimşāda

İdeyin minneti yirden göge dek feryāda

3031 Hilālī Fermāyed

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Yüzüme bir kadem başmaz benüm ol serv-i āzāde

Yolında ḥāk olursam sāyeveş biñ yıl ben üftādeye

3032 **Fikrî-i Mâşî-zâde**

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Dik gelse saña serv leb-i cüy-bârda

Sen aña alma kim büyümişdür kenârda

3033 **Bende-i Kemter Kemîne âbilî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Göreldeñ gülşen içre âmetüñ ey serv-i âzâde

Çenâr el arası yirde didi sen addi şimşâda

3034 **Şevî-i Edirnevî**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Dirîgâ asretüm aldı benüm ol serv-i âmetde

Bugün dünyâda bulmazsam bulam yarın iyâmetde

3035 **urbî Fermâyed**

[*fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

a bu kim serv-i istikâmetde

Râst beñzer o add vü âmetde

3036 **Necâtî Fermâyed**

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Bâlâ diseñ olur mı ki serv-i bülendüñe

Söz ortanuñdur ey şanem alınma kendüñe

3034

b: Nüşhada öncelikle “eger” olarak yazılan kelimenin üzeri çizilerek “bugün” yazılmıştır.

3036 *Necâtî Divanı*, G 455/1, s. 422.

b: bâlâ diseñ olur mı ki serv-i bülendüñe] bārîk didilerse nihâl-i bülendüñe, *Necâtî Divanı*.

3037 Nev'î Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür [*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Öykünder aks-i serv meger kıdd-i dil-bere

Şular getürdiler depesi üstine yire

3038 Fürûğî Bursevî Ebr-i Şafâdur [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Kendüyi teşbih idelden serv kıdd-i dil-bere

Sāye-i dil-dār urdı kendözin yirden bize

3039 Ehli Çelebi Tabīb-zāde Fermāyed

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Kıpar fitne kıdem başsa o kıdd-i serv bāğ üzre

Kıyām-ı kımetin görse cihān kılkır ayağ üzre

3040 Selmān Rāst

[*mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün*]

Serv-i sehî ki käreş bālā boved hemişe

Piş-i kıdd-i to dā'im ber-pā bāşed hemişe⁷⁸⁵

سروس ککارش بالابود همیشه
پیش قد تو دایم برپا بود همیشه

3041 Nev'î Şahşına Münhaşır Nev'î [*fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Serv-i kıddün sāyesini göricek hāk üzre

Reşkden çekdüm elif sine-i şad-çāk üzre

3039

Başlık: “Tabīb-zāde” ifadesi sonradan eklenmiştir.

⁷⁸⁵ “İşi her zaman yukarlarda olan uzun boylu (sevgili), her zaman senin boyunun yanında ayaktadır.”

3047 Emrî

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

İrdi ecel el irmedi sen serv-ķāmete

‘Ömrüm n’idem ki ķaldı bu ķasret ķıyāmete

3048 Hüdāyî

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

A‘lā degül durur diyen ol serv-ķāmete

Mülhiddür ol ki münkir olupdur ķıyāmete

3049 Derūnî

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

İRmez yolında olmayan ol serv-ķāmete

Cān virmeyince kimse irişmez ķıyāmete

3050 [???

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Allāh uzandum ol yüzi gül serv-ķāmete

İRmek müyesser olmadı ķaldum ķıyāmete

3051 Raķmî

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Her kim irerse zülf ile bu serv-ķāmete

‘Ömri dırāz olup irişür ol ķıyāmete

3052 Ferruḫī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Dil düşdi n'eyleyem yine bir serv-ķāmete
İrdüm hevā yolında yürürken kıyāmete

3053 Ehl-i Nazmuñ Āb-1 Rūy1 Vechīdür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i ķaddüñ ' arz idüp ger bāğa gelseñ şöḫbete
Bir ayağ üzre tura karşıñda ' ar' ar ḫidmete

3054 Mesīḫīye Bu Maḫlaş Gökden İndi [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey boy1 ' ar' ar hemān tek sen ķadem baş şöḫbete
Serv-i şaḫn-1 gül-sitān içre tırupdur ḫidmete

3055 Emrī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv dirdüm ķadüñe servde refār olsa
Ġonçe dirdüm lebüñe Ġonçede Ġuftār olsa

3056 Sipāḫī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servi añdum ķāmet-i dil-dār geldi yāduma
Ġonçeye baқdum dehān-1 yār geldi yāduma

3057 Ca' fer Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül-sitân içre şalınsañ ol qad-i bālā ile
Servler ' izzet kı lup şaf şaf tırur ālā ile

3058 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol boyı servüm şalınsa bu [ru]h-ı zībā ile
Şanki ' ömrümdür geçer tırmaz gün ile ay ile

3059 Şadāyī Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yolında terk-i ser kı lmağa bir ser[v]-i revān olsa
Ser-āmed serv-qad-i dil-cū cevān-i kām-rān olsa

3060 Hāzret-i Bākī Efendi Kām-yāb

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şimşād u serv yüz yire qorlar niyāz ile
Sen kim çemende şalınsın ' izz ü nāz ile

[150a]

3061 Fevrī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Qāmetüñ serv degül mi gel-e toğrı söyle
Gül degül mi ruhuñ ey gonçe-i gül bu söyle

3062 **Kemâl Paşa-zâde**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bugün serv-i ser-efrâzum şalarsa üstüme sâye
Yarın rûz-ı kıyâmetde ne minnet zıll-i Tübâya

3063 **Ḥudâyî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ben olsam bârî ol servüñ yanınca şalınan sâye
Yüz ursam pâyına yilersem ol zülf-i semen-sâya

3064 **Sâ'î Çelebi**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

N'ola reşk eylese Tübâ o kad-i bālâya
Bu meşeldür ḥased ednâdan olur a'lâya

3065 **Bâkî Efendi**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Ḳâmeti vaşfını 'arz eylediler Tübâya
Ser-fürü eyledi ol serv-i sehî-bālâya

3066 **Câmî-i Rûmî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Eger gül-geşt-i şahrâ eylese nâz ile cânâne
Revişler ögrede reftârda serv-i ḥurâmâna

3067 Nev'î Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Çekilür yâdına sînemde o servüñ yara
Yazılır niteki hıttı-ı şecere dîvâra

3068 Nâlişî-i Merhûm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Kaçan gelse o servüm nâz ile gülşende reftâra
Şalınur sâyeveş yanınca oldum niçe âvâre

3069 Raḥmî Raḥmetü'llâhi ' Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bâğa kim nâz ile ol serv-i ser-efrâz gele
Hayra maḳdem diyü her güşeden âvâz gele

3070 Meylî-i Ğalaṭavî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Var mı bir serv ki ḳaddüñ gibi reftâra gele
Ḳanı bir ḡonçe ki la' lüñ gibi güftâra gele

3071 'Ulvî-i Merhûm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḳanı sâyeñ gibi ḥâk olduğum ey serv yanuñda
Alursa cānum alsun bârî Mevlâ âstānuñda

3072 **Sırrı Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Ne nümâyiş var ola naḥl-i ḥıramānuñda
Serv-ḳadler ḳatı ancaḳ görünür yanuñda

3073 **'Ubeydî Ḥusrev-i Rûm**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Serverâ ol ḳâmetüñ fikri dil-i ğamnâkde
Yazılır servüm elif dâ'im derün-ı ḥâkde

3074 **Sözleri Cânlar Bağışlar Rûḥî-i Bağdâdîñüñ** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Aldanup düşdüm o servüñ ḳâmet-i bālāsına
Gerçi aldanmaz düşen her nesnenüñ a' lāsına

3075 **Zihni Kim Bâli Efendi Kâm-yâb** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Mâ'il olma gönül ol serv-ḳad-i a' lāya
Görmedi kimse çü şu aḳduğın bālāya

3076 [???

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Şu çenâra didi hoş geçmek için sâyeñde

Bize luḫ it bir elüñ göñlüñe çigin pāyeñde

[150b]

3074 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3075 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3076 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3077 Muḥliṣī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Servüñ gör istikāmet-i ṭab' -1 bülendini

Ṭoğrılığ ile ḳaddüñe beñzetdi kendini

3078 Fuẕülī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Maḥşer günü görem didüm ol serv-ḳāmeti

Ger anda hem görünmese gel gör ḳıyāmeti

3079 Ḥüseyn Bayḳara Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ṭübā-mişāl servi şimşād ḳāmeti

Men vaşf-ı ḳāmet-i to çı güyem ḳıyāmeti⁷⁸⁶

طوبى مثال سروى شمشاد قامتى
من وصف قامت نوجوىم قيامتى

3080 Yaḥyā Efendi Merḥūm

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Der-bān-ı pādşāh idüp ol serv-ḳāmeti

Devrān yine ḳapuya getürdi ḳıyāmeti

3081 Fūrūḡi Bursevīdür

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Vaşf eylesek 'aceb degül ol serv-ḳāmeti

Vardur efendi ṭab' umuzuñ istikāmeti

3078

b: Mısradaki "sirişküm budur ki" ibaresinin üzeri çizilerek "ger anda hem" yazılmıştır.

⁷⁸⁶ "(Ey sevgili), Tuba sıfatlı servisin; şimşir ağacı gibi boyun var. Ben seni nasıl vasfedeyim; sen kıyametsin (mükemmelsin)."

3082 Mîr Mehemmed Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Be-istikbâl-i kıddet serv-râ reftâr bāyestî

Be-ta'rif-i dehānet gōnçe-râ goftâr bāyestî⁷⁸⁷

باستقبال دت سرور افار باستی
بر تعریف دیانت غنچه رانکار باستی

3083 Himmetî-i Za'im Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ser-efrâz oluban servüm cihân rüyını berķ itdi

O naħl-i tâze bir kaç gün içinde ħaylî fark itdi

3084 Meylî-i Ğalaṭavî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Leṭâfet bâğınun çokdur cihānda serv-i bālâsı

O yâruñ kâmet-i mevzûnidur ammâ dik a'lâsı

3085 Tîğî Beg Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Melâḫat gülşeninün gerçi çokdur serv-i bālâsı

Nihâl-i kâmetüñdür anlarun ammâ dik a'lâsı

3086 Ḥayâlî-i Merḫûm

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Serv oldıysa nigârâ bâğbānuñ dikmesi

Ṭübâ-yı bâğ-ı cināndur āstānuñ dikmesi

⁷⁸⁷ “Senin boyunu karşılamak için servinin yürümesi lazım. Senin ağzın gibi olacaksa gonca da konuşmalıdır.”

3087 **H̄usrev-i S̄uz Fermāyed**[*mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āmed bahār u serv berārāst q̄āmetī

Gül ber-keşid baħr-ı tarab-rā 'alāmeti⁷⁸⁸

آمدارو سرو براراست قاسته
گل برکشید بهر طرف را علائمتی

3088 **Bende-i Kemter Kemīne Q̄ābilī** [*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*][*mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

T̄oğrısı görmedüm bugün ol serv-i q̄āmeti

Yarın da görmez isem eger gör kıyāmeti

[151a]

3089 **Āhī Rāst**[*mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Ben serve nice beñzedeyin q̄add-i dil-beri

T̄übā vü Sidre olmaya anuñ ber-ā-beri

3090 [???

[*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

Key resed bā-q̄āmetet serv-i çemen-rā hem-serī

Serv egerçi nāzükest ey gül to ez-ū nāzük-teri⁷⁸⁹

کی رسد با قامتت سروچمن را همسری
سرو اگر بجز نازکت ای گل تو ز نازک تری

⁷⁸⁸ “Bahar geldi ve servi boyunu bezedi. Gül ise eğlence için bir alamet kaldırdı.”

3088

b: Nüshada beytin ikinci mısrası ilk önce “Yarın daħı görmez isem/görinmese gel gör kıyāmeti” şeklinde daha sonra “Yarın da/daħı görünmeye gel gör kıyāmeti” şeklinde ve son olarak da “Yarın da görmez isem eger gör kıyāmeti” şeklinde yazılmıştır.

3089 *Āhī Divam*, G 121/1, s. 56.

b: Nüshada “anuñ olmaya” şeklinde yazılan ibarenin takdim-tehir yapılması gerektiğini gösteren işaretler konulmuştur.

⁷⁸⁹ “Çimenin servisi ne zaman senin boyunla denk olabilir ki. Servi ince olsa bile sen ondan daha da incisin.”

3091 Zātī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görmedüm ' âlemde bir serv ol qad-i dil-cū gibi

Kim ayağına aqar dā 'im revān dil cū gibi

3092 Āhī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kim ider nisbet cihānda serve qadd-i dil-beri

Serv hōd bir baldırı çıplaq ışıkdur ser-seri

3093 Yūmnī Beg Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gönül sevdi görince yine bir naql-i dil-ārāyı

Şalındurmaz çemende gözine hiç serv-i bālāyı

3094 Ez-ān Şālih Paşa-zāde

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Serv öykünür imiş qadd-i bālāña nihānī

Reftāruña öykünsün eger var ise cānı

3094

a: Nūshada mısraın son kısmı öncelikle “qaddüñe efendi” şeklinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “qaddüñe çi gelmez anı” şeklinde ve son olarak da “qadd-i bālāña nihānī” biçiminde yazılmıştır.

3095 [???

[mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün]

Ey serv-i bülen-det-râ şad fitne be-her kāmī

Hest ez-ruḥ-ı gül-fāmet reng-i ruḥ-ı gül-fāmī⁷⁹⁰

ای سرو بلندت را صد قلند نه کامی
هست از رخ کلمات زنگ رخ کفامی

3096 Hāfız

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Çü serv eger be-ḥırāmī demī be-gülzārī

Ḥored zi-ğayret-i rüy-ı to her gülī ḥārī⁷⁹¹

چو سرو اگر بخرامی دمی بگلزار سے
خورد ز نیرت روی تو مرگلی فاری

3097 Hüdāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İsterem şu gibi ol servüñ olam pā-mālī

Kişinüñ himmeti kendüye gerekdür 'ālī

3098 Fevrī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Beñzedürlerse çenāra ne 'aceb ol güzeli

Serv-ḳaddür nereye şunar ise irer eli

3099 Şadrī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hele ben ḳaddüñe beñzetmeyeyin şimdi anı

Baña da şoñra çenār itsün elinden geleni

⁷⁹⁰ "Ey (sevgili), her adımında uzun boyunun yüz fitnesi var. Kırmızı çiçeğin yüzünün rengi, senin yüzün kırmızı rengindedir."

⁷⁹¹ "(Ey sevgili), eğer servi gibi gül bahçesinde birazcık salınarak yürüsen her gül senin yüzünü kışkandığı için diken yer."

3100 **Hâtenî Beg**

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Yâra şorınca şive-i serv-i nihâlini
Didi gel itme baña kıyâmet su'âlini

3101 **Rızâyî Kerîm Efendi**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Beñzedürdüm saña ey serv-i revân nârveni
Yañağı gül saçı sünbül semen olsaydı teni

3102 **Hayâlî-i 'Acem Fermâyed**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ey güzeşte çadet ez-serv be-ğış reftârî
Lebet ez-çand kezû borde be-şirînkârî⁷⁹²

ای گزشتت قدرت از سر و بگویش رفتاری
لبت از قند کرده بشیرین کاری

3103 **Bende-i Kemter Kemîne Qâbilîdür** [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Senüñle cânı yoğ bağş ide ey kerem kânı
Gerekse 'ar' ar u Tübâ degül reftâra imkânı

3104 **Ve lehu**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Çadüñ yanında 'ar' ar serv ü Tübâ ey kerem kânı
[...] cânı yoğ bağş itmege reftâra imkânı

⁷⁹² “Ey sevgili ki senin boyun güzellikte servinin önüne geçmiş. Dudağın da tatlılıkta şekerden öne geçmiş.”

3103 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

b: Nüshada mısra önce “Melâhat mışrınıñ birdür güli ey Yüsuf-ı şanı” şeklinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “Gerekse 'ar' ar u Tübâ degül reftâra imkânı” biçiminde yazılmıştır.

3104 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3105 **Kerīmī Şeyh-zāde Pīr Kerīmīdür** [*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ṭarāvet gülşeninde görse zāhid serv-i zībāyı

Taḥassür çekmez idi görmege 'ālemde Ṭübāyı

[151b]

3106 **Bākī**

[*mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün*]

Gülşende boyuñ işideli serv oturmadı

Zencirler ile bağladılar āb ṭurmadı

3107 **Ḳābiliyyü'l-Ḥakīr**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Servi serden çıkarın ḳāmetünün şimşadı

Düşmege ayağa bāde lebün olmuş yadı

3108 [???

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Mā'il oldum yine bir serve ḳarārüm ḳalmadı

Sāyevēş pāyına düşdüm ihtiyārüm ḳalmadı

3109 **Şādık-ı Edirnevī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Şalındurmaḳ diler şahn-ı çemende serv-i āzādı

'Acēb midür Süleymān-ı zamāna ḳoḫlasaḳ bādı

3105 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3106 *Bākī Divanı*, G 521/1.

3109 Beyit nüshada beyitler arasında bırakılan boşluğa sonradan eklenmiştir.

3110 **Ḳādirī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bāḡbān beñzer ḡad ü ŧimŧāduñı yād eyledi

Vāz geldi bāḡdan servi āzāde eyledi

*

3111 **Fazlī-i Siyāh**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳıyāmet lafzına bir mā-ŧadaḡda iḡtilāf oldı

Söz āhir ittifāken ḡāmet-i dil-dāra toḡrıldı

*

3112 **Nāḡḡī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳaddine öykünme luḡf it ey ŧanavber lāfi ḡoy

Ḳekmedi bāḡ-ı iremden böyle ra' nā serv boy

*

3113 **Semā'ī-i Merḡūm Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serverā lāyıḡ mı elden ḡoya dil dāmānuñı

Ey sehī-ḡāmet boyunca görmiŧüz iḡsānuñı

*

3114 **Nizāmī**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey dil görürseñ ol boyı serv-i revānuñı

ŧu gibi ayaḡına revān it revānuñı

3110

a: Mısradaki “ŧimŧād” kelimesinin üstüne “ruḡsār” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmüŧtür.

3113

a: Nüşhada mısra önce “Hiç ola mı cān u dil elden ḡoya dāmānuñı” şeklinde yazılmış daha sonra “Serverā lāyıḡ mı elden ḡoya dil dāmānuñı” şeklinde yazılarak yanına “ŧah” kaydı düşülmüŧtür.

[152a]

[152b]

2. CiLT

[153a]

ḤĀNE vü KĀŞĀNEYE LĀYIḠ OLAN EŞ' ĀRDUR

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

3115 Behiştī Fermāyed

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Ben ḥākūñ odasına gel ey ğonçe-i ra' nā

Baş üzre yirüñ var ḥazer itme ḥazer itme tebe tenhā

3116 Kātibī

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Ger ḫadem rence koned dost be-kāṣāne-i mā

Reşk-i Firdevs ŧeved ez-ḫademeṣ ḥāne-i mā⁷⁹³

که قدم برنج کند دوست بکاشانه و ما
رنگ زدوس شود از قدمش خانه ما

3117 Ve lehu

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Naḫd-i gencīne-i kāṣāne-i vīrāne-i mā

Müzd-i destī ki zi-bünyād koned ḥāne-i mā⁷⁹⁴

ندگنجینه کاشانه ویرانه ما
مزد دستی که ز بنیاد کند خانه ما

3118 Meylī

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Bī-ḥicābāne derā ez-der-i kāṣāne-i mā

Ki kesī nīst be-coz ' ışḫ-1 to der-ḥāne-i mā⁷⁹⁵

بی حجابانه دراز در کاشانه ما
که کسی نیست بحر عشق تو در خانه ما

⁷⁹³ “Eğer sevgili zahmet edip de bizim eve gelse onun evimize gelmesi Firdevs’i bile kıskandırır.”

⁷⁹⁴ “Bizim harabe evimizin hazinesinin nakti, evimizi temelinden koparacak kişinin olsun.”

⁷⁹⁵ “Utanmadan bizim evimizin kapısına gel çünkü bizim evimizde senin aşkından başka kimse yok.”

3119 Cāmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Reşk dâred felek ez-revzen-i kâşâne-i mā

Ki boved manzara-i çeşm-i cihân-bîn-i şomā⁷⁹⁶

رنگت در دلفگت از روزن کاشانه ما
کرد منظره چشم جهان بین شما

[154a]

3120 'İlmī-i Kātibī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kes ne-dīdest be-coz derd-i dil ez-hāne-i mā

Kāş āteş zenī ey mäh be-kāşâne-i mā⁷⁹⁷

کس نبردست بجز درد دل از خانه ما
کاش آتش زنی ای ماه کاشانه ما

3121 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Bī-tekellüf biyā be-hāne-i mā

Çi tekellüf miyān-ı mā vü şomā⁷⁹⁸

بی تکلف بیبانه ما
چه تکلف میان ما و شما

3122 Riyāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey hayālet rüz u şeb der-hāne-i virāne-i mā

Nağş-ı hürşid-i cemālet şemse-i eyvān-ı mā⁷⁹⁹

ای خیالت روز شب دقانه ویران ما
نقش خورشید جمالت شمسیوان ما

⁷⁹⁶ "Felek bizim evimizin penceresine gıpta ediyor. Çünkü o, sizin dünyayı gören gözünüzün manzarasıdır."

⁷⁹⁷ "Kimse bizim evimizde gönül derdinden başka şey görmedi. Keşke ey ay (yüzlü sevgili), bizim evi yaksan."

⁷⁹⁸ "Zahmetsizce bizim evimize gel. Seninle bizim aramızda zahmete gerek yok ki."

⁷⁹⁹ "Gece gündüz hayali bizim virane evimizde olan sevgili, senin yüzünün güneşinin resmi, bizim evyanımızın şemsesidir (oymalı ve işlemeli güneş motifi)."

3123 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Çadem nihād çü hürşid sūy-ı hāne-i mā
Fürüg-ı saḳf-ı felek yāft āstāne-i mā⁸⁰⁰

قدم نها دچو خورشید سوی خانه ما
فروع سقف فلک یافت آستانه ما

3124 **Baba Ḥayrānī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥāne'ī sāḥt be-kūyet dil-i dīvāne-i mā
Kerd yek-bāre ferāmūş reh-i ḥāne-i mā⁸⁰¹

خانه ساخت بگویند دل دیوانه ما
کرد یکبار ره فراموش ره خانه ما

3125 **Ünsī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey perī der-ḥāne bügzār men-i dīvāne-rā
Āyem ez-der mānde key bīnem der-ān ḥāne-rā⁸⁰²

ای بی در خانه بگردم دیوانه را
ایم از در مانده کی بنم در آن خانه را

3126 **Ṭalibī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥāne ey 'āḳıl çı kār āyed men-i dīvāne-rā
Çun ne-midānem men-i dīvāne rāh-ı ḥāne-rā⁸⁰³

خانه ای عاقل چه کار ایمن دیوانه را
چون نمیدانم دیوانه راه خانه را

⁸⁰⁰ “Güneş bizim evimizin tarafına adım attığında bizim işğımız sanki feleğin tabanının parıltısını buldu.”

⁸⁰¹ “Deli gönlümüz senin mahallende kendisine bir ev yaptı ve tamamen bizim evimizin yolunu unuttu.”

⁸⁰² “Ey perî, ben divaneyi eve koy. Bitkin bir halde geliyorum, o evi nasıl göreyim.”

⁸⁰³ “Ey akıllı kişi, ben deliye ev ne işe yarar ki! Çünkü ben divane, evin yolunu bilmiyorum.”

3127 Selmān Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār-ı men her şeb be-nūr-ı h̄' īş̄ īn kāşāne-rā
Sāz rūşen verne āteş mīzenem īn h̄āne-rā⁸⁰⁴

یار من هر شب بنور خویش این کاشانه را
ساز روشن ورنه آتش میزنم این خانه را

3128 Mişālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

H̄āne-i ra' nā vü bī-mānend ü zībā dil-güşā
Görmedi çeşm-i felek mişlin zihī' ālī-binā

3129 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

İn h̄āne hemişe reşk-i gülşen bādā
Ez-devlet-i iqbāl müzeyyen bādā⁸⁰⁵

این خانه همیشه رشک گلشن بادا
از دولت اقبال مزین بادا

[154b]

3130 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne-şastī der-dil-i kāşāne-i mihmān şodī cān-rā
Müşerref sāhtī miḥnet-serāy-ı derdmendān-rā⁸⁰⁶

نشستی در دل کاشانه مهمان شدی جبارا
مشرّف ساختی محنت سرای دردمندانرا

3131 Selmān

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müşerref kerdī ey sultān-ı h̄übān h̄āne-i mā-rā
Behiştī jāvudānī sāhtī kāşāne-i mā-rā⁸⁰⁷

مشرّف کردی ای سلطان خوبان خانه ما را
بهشتی جاودانی ساختی کاشانه ما را

⁸⁰⁴ "Sevgilim, her gece kendi ışığımla bu evi aydınlat yoksa bu evi yakacağım."

⁸⁰⁵ "(Ya Rabbim!) Bu ev, her zaman gül bahçesini kışkandırısın ve baht zenginliği ile de süslensin."

⁸⁰⁶ "Evin içinde oturdun ve canın misafiri oldun; dertlilerin miḥnet evini şereflendirdin."

⁸⁰⁷ "Ey güzeller sultanı, bizim evimizi şereflendirdin ve ebedî cennete çevirdin."

3132 Baba Ḥayrānī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-şev ğam-ḥāne bā-herkes me-sūzān hāne-i mā-rā ⁸⁰⁸ ما را مشو غمخانه با هر کس سوزان خانه ما را
To genc-i ḥüsni vü āteş zedī vīrāne-i mā-rā ⁸⁰⁸ تو کج حسنی و آتش زدی ویرانه ما را

3133 Süheyli

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne-bāşed ḥāne-i zer-kārī-i şāhī heves-i mā-rā ⁸⁰⁹ نباشد خانه زرکاری شاهي هوس ما را
Ki dīvār-ı miḥnet-ḥāne-i endūh bes mā-rā ⁸⁰⁹ که دیوار محنت خانه اندوه بس ما را

3134 'Ubeydī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ey dil ki ber-endāhte' i ḥāne-i mā-rā ⁸¹⁰ ای دل که بر انداخته خانه ما را
Ber-hem-zede-i külbe-i vīrāne-i mā-rā ⁸¹⁰ بر هم زده کلبه ویرانه ما را

3135 Ṭāhiri

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Hoş ān ki me-porsi reh-i kâşāne-i mā-rā ⁸¹¹ خوش آن که پرسیده کاشانه ما را
Rūşen konī ez-şem' -i ruḥet ḥāne-i mā-rā ⁸¹¹ روشن کنی از شمع رخت خانه ما را

⁸⁰⁸ "Gamhane(de) herkesle olma, hanemizi yakma. Sen güzellik hazinesini ve ateşi bizim viranemize verdin."

⁸⁰⁹ "Altınla süslenen sultana layık bir ev istemiyoruz. O üzüntünün mihnet evinin duvarı bize yeter."

⁸¹⁰ "Ey bizim evimizi yıkan gönül harabemizi birbirine karıştırdın."

⁸¹¹ "Bizim evimizin yolunu sorman ve yüzünün mumundan evimizi aydınlatman ne hoştur."

3136 Arslan

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Coz ğam ne-güşāyed der-i kâşāne-i mā-rā

Yā Rab ki nişān dād bād hāne-i mā-rā⁸¹²

جز غم نکشاید در کاشانه ما را
یار بگوشان داد باد خانه ما را

3137 Lisānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ez-ān ez-ḥalk-ı 'ālem dūr kerdem hāne-i ḥod-rā

Ki der-ḥalvet dehem pendī dil-i dīvāne-i ḥod-rā⁸¹³

از آن از خلق عالم دور کردم خانه خود را
که در خلوت دهم پندی دل دیوانه خود را

3138 Luṭfī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Keşīdem āh u ez-dil suḥtem kâşāne-i ḥod-rā

Çü dīdem şem'-i bezm-i dīgerān cānāne-i ḥod-rā⁸¹⁴

کشیدم آه از دل سوختم کاشانه خود را
چو دیدم شمع بزم دیگران جانانه خود را

3139 Sā'irī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Zi-berḳ-i āh-ı āteş mīzenem kâşāne-i ḥod-rā

Eger yek dem ne-mībīnem ruḥ-ı cānāne-i ḥod-rā⁸¹⁵

ز برق آه آتش میزنم کاشانه خود را
اگر یکدم نمی بینم روح جانانه خود را

⁸¹² "Kederden başkası bizim evimizin kapısını açmaz. Ey Rabbim bizim evimizi ona kim gösterdi."

⁸¹³ "Halvette kendi çılgın gönlüme öğüt vereyim diye evimi dünya insanlarından uzak tuttum."

⁸¹⁴ "Sevgilimi başkalarının meclisinin mumu görünce ah çektim ve gönlümün içindeki kendi evimi yaktım."

⁸¹⁵ "Eğer sevgilimin yüzünü bir an görmesem ah şimşegi ile evimi yakacağım."

3140 [???

[*mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilūn*]

Īn hāne-i sa' ādet v' ey kūşe-i şafā

Cāy-ı hoşī vü nīst nazīr-i to hiç cā⁸¹⁶

این خانه سعادت وی جنبه صفا
بای خوشی و نیست نظر تو هیچ جا

[155a]

3141 'Alī Çelebi Hımnālī-zāde

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Hānemūñ bünyādını yıkdı gözümdeñ ağan āb

İtdi ben üftādeyi fūrkat hārāb-ender-hārāb

*

* *

3142 Hümām Rāst

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Hāne imrūz behiştet ki cānān īn cāst

Vaqt-i perverden-i cānest ki cānān īn cāst⁸¹⁷

خانه امروز بهشتت که جانان این جاست
وقت پروردن جانست که جانان این جاست

3143 [???

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Bā-yār me-rā külbe-i vīrāne behiştet

Bī-yār eger bāğ-ı behiştet ki ziştet⁸¹⁸

بایار مراد کلبه ویرانه بهشتت است
بی یار اگر باغ بهشتت که زیشتت

3140

a: Mısradaki "kıble-i" kelimesinin üstüne "kūşe-i" yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

⁸¹⁶ "Bu mutluluk evi ve safalı köşe iyi bir yerdir ama seninki gibi hiç bir yer yoktur."

⁸¹⁷ "Sevgili bugün burada olduğundan ev cennettir. Sevgili burada (olduğuna göre) canı besleme zamanıdır."

⁸¹⁸ "Sevgiliyle harabe kulübe bile bana cennet gibidir ama o olmadan eğer cennet bahçesi de olsa çirkindir."

3144 Riyāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey hayālet rüz u şeb der-ḥāne-i vīrāne-i māst

Naqş-ı hürşid-i cemālet şemse-i eyvān-ı māst⁸¹⁹

ای خیالت روز شب در خانه ویران است
نقش خورشید جمالت شمس ایوان است

3145 Ḥalīl

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥānmān-ı men ḥarāb ez-seyl-i hicrān hoş-terest

Ḥāne'ī k'ez-mehveşi ḥālīst vīrān hoş-terest⁸²⁰

خانمان من خراب از سیل حیران خوش تر است
خانه کز مهوشی خالیست ویران خوش تر است

3146 Raḥmī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳadem başsañ eger ğam-ḥāneme ey māye-i ' izzet⁸²¹

Ḳudūmuñdan olur miḥnet-serāmuz pāye-i devlet

3147 Ni' metu'llāh

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dil-i mā genc-i künc-i ḥāne-i māst

Ḳūşe-i cān-ı mā ḥazāne-i māst⁸²²

دل ماکنج کبج خانه ماست
کوشه جان ما خزانه ماست

⁸¹⁹ “Ey gece gündüz hayali bizim viran evimizde olan sevgili senin yüzünün güneşinin resmi bizim eyvanımızın şemsesidir (oymalı ve işlemeli güneş figürü).”

⁸²⁰ “Benim evim ayrılık selinden harab olsa daha iyidir. Ay gibi güzel sevgilinin bulunmadığı ev viran olsa daha iyidir.”

⁸²¹ Nüshada bu kelimenin yerine “devlet” yazıldığı hâlde üzerine “izzet” yazılmıştır.

⁸²² “Gönlümüz evimizin köşesinin hazinesidir. Canımızın köşesi ise bizim hazinemizdir.”

3148 Müdāmī

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Ġam-hāneme adēm baş eyle fezā-yı cān*

Luř eyle ey perī-rū gel ıl abūl-i da' vet

3149 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rūz-ı 'iřest ü be-kāřāne mu' ařar ü behiř

Cām řāfī yār sākī řanemī hūr siriř⁸²³

روز عیشت و بکاشانه معطر چه بهشت
جام طافی یار ساقی صنمی حور بهشت

3150 Li-Muħarririhi

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Gelürse ařruņa ol māh-şal' at

Gelürdi hāneņe vallāh devlet

3151 [???

[mef' ūlū mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Der-sine me-rā ğayr-ı to ğam-hāne keşi nīř

Der hest birün ez-dil-i dīvāne keşi [nīř]⁸²⁴

در سینم غیر تو غمخانه کسی نیست
در هست برون از دل یوانه کسی

3148 Yazı farklılıđı beytin esere sonradan eklendiđini dūřündürmektedir.

3149 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸²³ "Eğlence ğünüdüş ve ev cennet kokuludur. şarap halis ve saki melek huylu bir ğuzel olan sevgilimiz."

3150 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3151 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸²⁴ "Ġöğsümde senin keder evinden başka kimse yok. Kapısı var ama dışarıda bu deli ğönülden başka kimse yok."

3152 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hābbezā qaşrī ki eyvāneş zi-keyvān berterest
 ubbe-i bālā-yı ū vālā-yı er-i adarest⁸²⁵

جد اقصیٰ کی اونشن کیوان برترست
 قبة بالای او و آای رخ العزست

3153 Cāmī

[mütefā' ilün fe' ulün mütefā' ilün fe' ulün]

Ne unān girift hāne be-dil-i men ārzūyet
 Ki diger be-hāne reften konem ārzū zi-kūyet⁸²⁶

نه نان گرفت خانه بدل من از رویت
 که دیگر بخانه رفتن کنم از رویت

[155b]

3154 Şāhidī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Mübārek menzilī kān hāne-rā māhī unin bāşed
 Hümāyūn kişverī kān 'arşā-rā şāhī unin bāşed⁸²⁷

مبارک منزل کان خانه را ماهی نین باشد
 نمایون کسور کان عرصه را شاه نین باشد

3155 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Eger hūrşid der-gam-hāne-i vīrān-ı men āyed
 Zi-behr-i rūşenāyī behr-i sūz-ı cān-ı men āyed⁸²⁸

اگر خورشید در غم خانه ویران من آید
 ز بهر روشنای بهر سوز جان من آید

3152 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸²⁵ "Ne güzel! Saray ki eyvanı Zuhale yıldızından daha yüksektedir. Onun üzerindeki kubbe ise gök feleğinin üstündedir."

3153 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸²⁶ "Senin isteğinin gönlümde öyle bir ev kurdu ki artık senin mahallenden (gönlümdeki o) eve gitmeyi arzu ediyorum."

⁸²⁷ "O ne mübarek bir evdir ki böyle bir ayı var ve o ne kutsal bir ülkedir ki onun böyle bir hükümdarı olsun."

⁸²⁸ "Eğer güneş benim virane gam evime gelse benim canımın yanmasından ışık almak içindir."

3156 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ki der-în hâne şebî dād kerd

Hâne-i ferdā-yı hōd ābād kerd⁸²⁹

هر که درین خانه شبی آد کرد
خانه فردای خود آباد کرد

3157 [???

[mef' ulü mefā' ilün mef' ulü mefā' ilün]

Der-hâne-i ğam būdem yārem be-selām āmed

În beyt-i ħazen fi'l-ĥāl çun dār-ı selām āmed⁸³⁰

در خانه غم بودم یا رسم سلām آمد
این بیت خزن فی الحال دار سلām آمد

3158 [???

[fe' ulün fe' ulün fe' ulün fe' ul]

Der-în hâne her kes ki pā mīnehed

Çadem ber-ser ü çeşm-i mā mīnehed⁸³¹

درین خانه هر کس که پامی نهدهد
قدم بر سر چشم ما می نهدهد

3159 Cāmī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ān yār kezū hâne-i mā naqş-ı perī būd

Ser-tā-ğademeş çun perī ez-ayb berī būd⁸³²

آن یار که ز خانه ما نقش پری بود
سر تا قدمش چون پری عیب بری بود

⁸²⁹ "Her kim ki bu evde bir gece yardım etse kıyametteki evini mamur etmiş olur."

⁸³⁰ "Gam evindeydim sevgilim selama geldi. (Böylece) bu gamlar evi derhal Darüsselam (cennetin bir tabakasının adı) gibi oldu."

⁸³¹ "Bu eve ayak basan herkesin ayakları bizim başımızın ve gözümüzün üstündedir."

⁸³² "Bizim evimizde o sevgiliden dolayı sanki perinin resmi vardı. (Çünkü o sevgili) baştan ayağa kadar peri gibi kusursuzdu."

3160 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hâne-i mā ravza şod çun maqdem-i Rıdvan resîd

Dîde rüşen şod çü büy-ı Yûsuf-ı Ken'ân resîd⁸³³

خانه مارو هذ شد چون مقدم عنوان رسید
دیده روشن شد جوبوی یوسف کغان رسید

3161 [???

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Hâne ki nîk bâşed ū-râ birün çerâ şod

Hâne eger boved bed ez-enderün çerâ şod⁸³⁴

خانه کنیک باشد او را بیرون چو آشد
خانه اگر بود بد از اندرون چو آشد

3162 Vaḥşî

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

İnest kezû raḥne be-kāşâne-i men şod

Tārâcger-i hâne-i virâne-i men şod⁸³⁵

اینست که ز خند کاشانه من شد
تاراج که خانه ویرانه من شد

[156a]

3163 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Benşîn biyâr be-hâne-i mā ey perî-nijâd

Müjgân-ı men zi-baḥr-ı to rengîn-kaşes nihâd⁸³⁶

بنشین بیار بخانه ما ای پری نژاد
مژگان من ز بحر تو کین قفس نهاد

⁸³³ “Rızvan (cennetin bekçisi) ayak bastığında bizim evimiz cennet oldu. Ken'an'ın Yusuf'unun kokusu geldiğinde göz aydınlandı.”

⁸³⁴ “İyi olan evden neden dışarı çıkmalı ve eğer ev kötüyse neden ona girmeli?”

⁸³⁵ “Benim evimde gedik açan kişi budur. (Bu sevgili), benim harabe evimin yağmacısıdır.”

⁸³⁶ “Ey peri asıllı (sevgili), otur da bizim evimize gel, çünkü kirpiklerim senin için rengarenk bir kafes yaptı.”

3164 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Mübârek bād in ferhunde bünyād

Hemişe mecma' -1 şāhib-dilān bād⁸³⁷

بارکت باد این فرخنده بنیاد
همیشه مجمع صاحبان باد

3165 Mesīhī-i Rūm Fermāyed

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Āmed şabā ki yār be-kāşāne miresed

Dādīm cān be-müjde ki cānāne miresed⁸³⁸

آمد صبا که یار بکاشانه میرسد
دادیم جان بجزده که جانانه میرسد

*

* *

3166 Fevrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hevā hoş hāne tenhā meclis esbābı müheyyādur

Çadem-rencide kıl kim ehl-i meclis hep ehibbādur

3167 Hūdāyī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Belā vü derd ü ğam mihmānıyuz bir hānemüz vardur

Müşerref maçdem-i yārān ile kāşānemüz vardur

3168 Qabulī

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Gerçi ki kāşāneme çok kâmet-i bālā gelür

Ol sehī-çad baña ammā cümleden a' lā gelür

⁸³⁷ "Bu mübarek temel kutlu olsun ve her zaman gönül ehli insanları toplanma yeri olsun."⁸³⁸ "Sabah rüzgarı, "Sevgili eve geliyor." dedi. Sevgili geliyor diye ödül olarak canımızı verdik."

3169 Yaḥyā

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kime kim Ka' be naşīb ola Ḥudā raḥmet ider

Her kişi sevdüğünü ḥānesine da' vet ider

3170 Ḥāletī Efendi ' Azmī-zāde

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ġam-ḥānemüze gelmek için va' deler ider

Ammā gelince ' aşık olan kendüden gider

3171 Zihni-i Bağdādī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gözüm ağıyardan ḥālī münevver ḥāne olmuşdur

Ḥayālün anda mihmān manzar-ı şāhāne olmuşdur

3172 Muṭī' i

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥānemüz eyleye rüşen diyü ol meh-peyker

Āb-ı eşk ile şular yollarını dīde-i ter

[156b]

3173 Ḥātemī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eyleyüp ğam-ḥānemi āh ile her dem pür-şerār

Yād-ı rüyuñ eyledi ' işret-serāy-ı zer-nigār

3171 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3172 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3174 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

N'ola teşrif iderse hānemi yār

Leyse fī'd-dārı ğayrunā deyyār⁸³⁹

ليس في الدار غيرنا ديار

3175 **Ḳābilī***[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]*

Geldi nerd oynadı hāneñde o yār

Dü-şeş atduñ yine ey ' aşık-ı zār

3176 **Ca' fer***[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

Bu kaçruñ şafhasına yazmış ebrār

Vefāsuz yārdan yeg naqş-ı dīvār

3177 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Hevāsı çün bu kaçruñ rüh-perver

Şuyı māverd ü hāki misk ü ' anber

3178 **Ḥudāyī***[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]*

Dilā ğam-hānemüzde hem-demüm efgānum olmışdur

Ḥayāl-i derd-i hecrüñ her gice mihmānum olmışdur

⁸³⁹ "Evde bizden başka kimse olmadı."

3179 **Ḳābilī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bî-tekellüf gice gündüz geliyor hâneme yâr

Ben daḡı aña du' â itmedeyin leyl ü nehâr

3180 **Yemini Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hâneme hâtırımı şormağa geldi dil-dâr

Bir zarâfetle gelüp paşmaḡın öpmiş aḡyâr

3181 **Zâtî Raḡime'llâhü ' Aleyh**

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Kaşruñuñ ey h'âce gerçi zer-befti var

Âḡir aña ' ankebüt olsa gerekdür perde-dâr

3182 **Nüvidî Çelebi Luḡfî Beg-zâde**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Uḡradı hâne-i vîrâneme dün hışm ile yâr

Uḡraduḡını tıydı o demde dil-i zâr*

[157a]

3183 **Cinânî Fermâyed**

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Hamdü li'llâh yâr teşrif eyledi ḡam-hânemüz

Yiridür ma' mür olursa bu dil-i vîrânemüz

3179

a: Nüşhada mısra önce "Bî-tekellüf rüz u şeb gelmededür hâneme yâr" şeklinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek son şekli verilmiştir.

3182 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3184 **Fevrî Efendi**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rûy-ı cânla nûr oldu bugün kâşânemüz

Behre aldı pertev-i hürşîdin vîrânemüz

3185 **Vaşfî**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rûşen itdi pertev-i şem' -i ruhuñ kâşânemüz

Şu' le-i şevküñle yansa bu dil-i pervânemüz

3186 **Hüdâyî**

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Teşrîf iderse bende-i şâh-ı yegânemüz

Reşk-i nigâr-hâne-i Çîn ola hânemüz

3187 **Ḳâbiliyyü'l-Haḳîr**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey felek ol meh eger teşrîf kılsa hânemüz

Maḳdemiyle tāk-ı Kısrağa döner kâşânemüz

3188 **Ve lehu**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mihr-i rüyuñla münevver kılduñ ey meh hânemüz

Rûşen olmışdur felekde gün gibi kâşânemüz

[157b]

3189 Cem Sultân

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gelmeyince hâneme hayf ol meh-i tâbânumuz

Olmadı ma' mür gamdan bu dil-i vîrânemüz

3190 Vahyî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çünkü teşrif eyledi bu hâne-i vîrânemüz

Ber-murâd eyle Hudâyâ şah-ı 'âlî-şânımız

3191 Kâbilî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hânemüz rûşen kılsa gün gibi ol şahımız

Sönmesün tâ şubha dek yaqsun çerâğı mâhumuz

*

3192 Dâverî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Çadem başmaz dilâ gam-hâneme ol nev-cevân gelmez

Gedâlar menziline Husrev-i şahib-ķırân gelmez

3193 Rızâyî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Gelüp gam-hâneme bir gün gice ol meh-liķâ kalmaz

Firâķında görüp sūzum demek şem' i taña kalmaz

3191

a: Mısradaki "mâhumuz" kelimesinin üstüne "şâhumuz" yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

b: Mısradaki "mâhumuz" kelimesinin "şâhumuz" şeklinde yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

*

* *

3194 Bināyī

Hāncem mātem-serā şod bes ki dūr ez-yār-ı h̄'îş
 Halk-rā be-nevha mibīnem be-ḥāl-i zār-ı h̄'îş⁸⁴⁰

خانه ام ماتم سرشد بس که دور از یار خویش
 خلق را در نود می بینم کجا ل زار خویش

3195 Süheylī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cihān bir ḥāne-i vīrānedür Şeddāddan ḳalmış
 İçinde şuffeler yir yir Semūd u 'Āddan ḳalmış

3196 Emrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Maḥabbet şāhıyam ḥānem bu çerḫi āstān itmiş
 Ser-i erbāb-ı dilden pāye pāye nerdbān itmiş

*

* *

[158a]

3197 Sebzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gün gibi rüşen ḳılursa ḥānemüz ol şeb çerāğ
 Ḥaşre dek lāzım degüldür yanmağa her şeb çerāğ

⁸⁴⁰ “Sevgilimden uzak olduğumdan için halkı benim kötü haline ağlayıp inerken gördüm ki evim matem evi oldu.”

3195 *Süheylī Divanı*, G 134/1.

a: cihān] felek, *Süheylī Divanı*.

3196 *Emrī Divanı*, G 229/1.

a: şāhıyam ḥānem bu] şāhı kim ḳaşırına, *Emrī Divanı*.

3198 Müftî-zâde Hâzret-i Yahyâ Efendi Kâm-yâb [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Zihî mekân mübârek zihî maqâm-ı laîf

Şafâ vü zevk ile otursun ol vücûd-ı şerîf

3199 [???

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Çanı bu cây-ı muşaffâ-şifat maqâm-ı latîf

Zihî nişîmen-i ehl-i şafâ mekân-ı şerîf

*

* *

3200 Şâmî-i Yeñiçeri

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Fürûğ-ı 'ârîzuñ olsun mı her kâşâneye lâyıq

Bu bir şem' -i şafâdur meclis-i şâhâneye lâyıq

3201 Zâtî

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Âh şâhum yazmayam hânemde bir dîvâr yoğ

Vaşf-ı zülfüñ anda tañrîr itmeyem bir dâr yoğ

3202 Mu' inî

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Şeherden yâr geldi hâneme mânend-i mihr-i şark

Şu' â' -ı nûr-ı ruhsâr ile anuñ toğdı hep ev bark

[158b]

3203 **Ḳābilī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥāneme gelseñ eyā mihr ü mehi devrānuñ

Mihr ü mehle durur āyā şerefi dünyānuñ

3204 **Ve lehu**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Yine ğam-ḥānemüzde yār gördük

Bi-ḥamdi'llāh yine didār gördük

3205 **Ve lehu**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müşerref kılduñ ey sulṭān-ı ḥübān ḥāneme geldün

Faḳīri ḥākten ref' eyledün kāşāneme geldün

*

* *

3206 **[???**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Maḳdemünle ḥānemüz bir gice pür-nür eyle gel

Ḥāṭır-ı virānemüz luṭfuñla ma' mür eyle gel

3207 **Seyrī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūşe-i kāşāneme bir laḫza iḥsān eyle gel

Külbe-i Aḫzānumı tāze gülistān eyle gel

3208 ‘Abdī Çelebi Kâtib

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Maḳām-ı nâzdan luḫ eyleyüp ğam-hâneme ân gel

Be-şarḫ-ı ân ki⁸⁴¹ yanuñca bile olmaya bir engel

*

* *

[159a]

3209 ‘Ulvi

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Ol melek-çihre ile buldı kâşānem

Mazḫar-ı nūr-ı Ḥudā oldı dil-i vîrānem

3210 Ḥüsām

[fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün]

Der-ġarībī sākin-i kâşāne-i ḫod nîstem

Şād çun bâşem ki der-ġam ḫāne-i ḫod nîstem⁸⁴²

در غریبی ساکن کاشانه خود نیستم
شاد چون باشم که در غمخانه خود نیستم

3211 Şāh Ṭahmās

[fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün]

Cāme-gülgünī der-āmed mest der-kāşāneem

Ḥîz ey hem-dem ki üftād āteşī der-ḫāneem⁸⁴³

جامه کلکونی در آمد مست در کاشانه ام
خیز ای همدم که افتاد آتش در خانه ام

⁸⁴¹ “O şartla ki...”

⁸⁴² “Gurbette olduğumdan kendi evimde oturmuyorum. Kendi gam evimde değilim nasıl mutlu olayım ki.”

⁸⁴³ “Gül renkli elbise giymiş sarhoş evime geldi. Arkadaşım kalk ki evime od düştü.”

3212 [???

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün*]

Ez-âh sūht hāneem ey mäh çun konem

Diğer be-hāne'i ki revem âh çun konem⁸⁴⁴

ازاه سوخت خانه ام ای ماه چون کنم
دیگر بخانه که روم آه چون کنم

3213 Hāfız

[*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

Ger ez-în menzil-i ğurbet ki be-sū hāne revem

Diğer ân cā ki revem 'āqıl u ferzāne revem⁸⁴⁵

کز این منزل غربت که بسو خانه روم
دیگر آنجا که روم عاقل و فرزانه روم

3214 Ve lehu

[*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

Der-nihān-hāne-i 'işret şanemî hoş dārem

K'ez-ser-i zülf ü ruḩeş na'l der-āteş dārem⁸⁴⁶

در نهان خانه عشرت صنمی خوش دارم
کز سر زلف و رخسار نعل در آتش دارم

3215 [???

[*mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün*]

Gel bu gice ğam-hāneye ḩidmetde olalum

Cānā niçe bir derd ile fürḩatde olalum

⁸⁴⁴ “(Ettiğim) ahlardan evim yandı. Ay gibi güzel sevgilim ne yapayım. Artık kimin evine gideyim ah ne yapayım, nasıl ah edeyim.”

⁸⁴⁵ “Eğer bu gurbet evinden kendi evime doğru gitsem oraya vardığımda artık akıllı ve bilgili olurum.”

⁸⁴⁶ “Gizli eğlence evinde güzel bir sevgilim var ki onun saçından ve yüzünden dolayı ateşin içindeki nal gibi ızdırap tayım.”

3216 Suhen-i Āgāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yā Rab īn қағр-ı bülend-eyvān-ı gerdün-ihtirām

Cennetü'l- me `vāst yā Firdevs yā Dārü's-selām⁸⁴⁷

يَا رَبِّ اَيْنَ قَمَرِ بِلَدِي اِي كُنْ دُونَ اِي
جَنَّةِ الْمَأْوَا اِي اِي فِرْدَوْسِ اِي وَالسَّلَامِ

3217 [???

[fe' ülün fe' ülün fe' ülün fe' ul]

Der-ān cā çun şod īn हुceste-maқām

Maқāmīst bihter zi-Dārü's-selām⁸⁴⁸

در بنجا چو شد اِي اِي حِجَّةِ مَقَامِ
مَقَامِيست بهتر ز دارالسلام

3218 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

Қadem-rencide қılsañ n'ola şāhum

Senüñdür bende hāne pādşāhum

3219 Celīlī

[mef' ülü mefā' ilün mef' ülü mefā' ilün]

Gün batdı vü şām oldı gelmez dağı mihmānum

Ġam-hānede tenhāyam yoқ şem' -i şebistānum

3216 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁴⁷ "Tanrım! Bu fêlek ihtiramlı yüce eyvanlı kasır ya Me'vâ ya Firdevs ya da Darüsselam cennetidir."

3217 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁴⁸ "Orada öyle mübarek bir makam var ki bu yer Darüsselam'dan daha iyidir."

3218 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3219 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3220 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ne zībā qaşr olur bu qaşr-ı ' âlem

Eger bâkiyy qaldı bunda âdem

3221 Şehidî

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Serî be-hâne-i men der ne-mikoni çi konem

Çerâğ-ı tîre şebî ber-ne-mikoni çi konem⁸⁴⁹

سری بجانه من درغی کنی حکیم
چراغ تیره شبی برغی کنی چکنم

3222 Kabûlî

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ġam-hânemi kâşâne-i sulţana degişmem

Vîrânemi ma' mûre-i ħakana degişmem

*

* *

[159b]

3223 Kımalı-zâde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Qatre-i bārân degüldür bām-ı hânemden inen

Fürqatüñden ħälüme ağlar benüm Beytü'l-Ĥazen

3220 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3221 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁴⁹ "Başını evime getirmiyorsun (gelmiyorsun) ne yapayım, karanlık gecenin mumunu yakmıyorsun ne yapayım."

3222 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3224 Hüsâm

Derâ yek şeb ey mâh be-kâşâne-i men
Ki çun rûz rûşen şeved hâne-i men⁸⁵⁰

درایت شب ای در بکاشانه من
که چون روز روشن شود خانه من

3225 Kâbilî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yapdılar bir kaçır-ı kâşî virdiler cennetden nişân*

Âbı Kevşerdür hevâsı hûb bir 'âlî mekân

3226 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Va' de itdi gelmege ğam-hâneye ol yâr-ı cân

Hâk bilür ol şevk ile qalmanı tendeyarı cân

3227 Şihâbî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gelmege 'ahd eyledün ğam-hâneme ey meh o gün

Hâkden ref' eyler iseñ hâne tenhâdur bugün

3228 Hüdâyi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ġamdan öldüm cân u dil tenden müberrâdur bugün

Luţf idüp rûhum gelürseñ hâne tenhâdur bugün

⁸⁵⁰ "Ey ay bir gece benim evime gel ki evim gündüz gibi aydın olsun."

3229 **Ḳābilī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gündüzin ḥāneme da' vet kılayın yārumı ben
Gice ol mähı eyā şem' oқи gel müm ile sen

3230 **Ḳınalı-zāde 'Alī Efendi**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Egerçi ḥāne-i pür-naqş der-serāy-ı cihān
Velī kitābeleri külli men 'aleyhā fān⁸⁵¹

[160a]

3231 **Nev'ī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her nazarsuz nā-kesün ey meh gezersin ḥānesin
Rūşen itmezsın başıret ehlinün kāşānesin

3232 **Şabūhī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şeb ez-kāşāne-i del çun şevend endūh-ı gam bīrūn
Ki ān mäh-ı tamām ez-ḥāne āyed rüz kem bīrūn⁸⁵²

شَبَّ از کاشانه دل چون شود اندوه عم برون
که آن ماه تمام از خانه آید روز کم برون

3230 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁵¹ “Yeryüzündeki herşey gelip geçicidir”, *Kur'ân-ı Kerîm* 55/26.

⁸⁵² “Gönül evinden keder üzüntüsü gece nasıl çıksın? Çünkü o dolunay (gibi sevgili) gündüzleri çok az evden çıkıyor.”

3233 **Āhī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Çü mând ez-ḥâne ân serv-i ḳabā gülgün ḳadem bīrūn جو ماندا از خانه ان سروجا گلگون ديم برون
Men-i bī-ṣabr u dil-rā âteş-i dil zed 'alem bīrūn⁸⁵³ من بن صبر و دل آتش دل ز د علم برون

*

* *

3234 **Maḳāmī Maḥmūd Çelebi**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ḥâne-i 'uşşāḳa gelseñ ğam degül ey mäh-rū

Gāh olur kim pādşāh eyler gedāya ser-fürū

*

* *

3235 **Muḥibbī Fermāyed**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Oda yaḳdum nār-ı āhumla gice kāşāneyi

Ġarḳa virdüm seyl-i eşkümle bu miḥnet-ḥāneyi

3236 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Çün müşerref eylemez ol yār bende-ḥāneyi

N'eylerem yā Rab cihān içinde ben de ḥāneyi

3237 **Muḥibbī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dostlar mihmān idindüm dün gice cānāneyi

Şem' ile bir araya cem' eyledüm pervāneyi

⁸⁵³ "O gül renkli elbise giymiş servi boylu (sevgili), evden dışarıya adım attığımda. Sabırsız ben ve gönlümdeki yürek ateşi dışarı çıkacaktır."

3238 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

H̄āhem ez-seng-i melāmet sāhten kāṣāne'ī

Tā men-i bed-nām-rā bāṣed melāmet ḥāne'ī⁸⁵⁴

خواهم از سنگ ملامت ساختن کاشانه
تا من بدنام را باشد ملامت خانه

3239 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

H̄āneñi deryā miyānında gören didi hemīn

Şeh-niṣīnūñ bir şadef zātuñ aña dürr-i şemīn

3240 H̄usrev

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey zi-māh-ı 'ārızet nūrī be-her kāṣāne'ī

V'ey esīr-i her ḥam-ı zūlfet dīvāne'ī⁸⁵⁵

ای ز یاد عاصبت نوری بهر کاشانه
وی اسیر مرغم زلفت دیوانه

3241 Riyāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geşteem dīvāne vü cāyī ne-dārem ḥāne'ī

Şeb be-küy-ı dost bāšem rüz der-vīrāne'ī⁸⁵⁶

گشته ام دیوانه و جای ندارم خانه
شب بکوی دوست باشم در در دیوانه

[160b]

⁸⁵⁴ “Kınama taşından bir ev yapmak istiyorum ki kötü namlı olan benim de bir evim olsun.”

3239 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3240 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁵⁵ “Ey sevgili ki yüzünün ayından her eve ışık saçyorsun. Ve ey sen ki saçın her kıvrımına bir divane esir olmuştur.”

3241 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁵⁶ “Deli olmuşum ve hiç bir yerde evim yok. Geceleri sevgilimin mahallesinde oluyorum, gündüzleriyse harabede.”

3242 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Görmedüm buncılayın hâşılı bir kâşâne

Olıcağ bārī begüm böylece olsa hâne

3243 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Mesken oldu yine bu kaçır-ı şafâ yārāna

Olsa yirinde begüm böylece devlet-hâne

3244 Hüdāyī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Kūyında naşīb eyle İlahī baña hâne

Tā murğ-ı dil anda bir iki gün yuvalana

3245 Qābilī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Mecma' olsa n'ola bu kaçır-ı şafâ ihvāna

Görmedi çeşm-i felek böyle yirinde hâne

3246 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Zihī kaçır-ı mübârek 'iş-hâne

Temâşâgâh-ı 'âlemden nişâne

3247 **Yakīnī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil-i dīvāneme olmaz o perī hem-hāne
Başmadı gitdi qādem dā`ire-i insāna

3248 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ey cemālet çerāğ-ı her hāne
Şem'î vü şad hezār pervāne⁸⁵⁷

ای جالت چراغ هر خانه
شمعی و صد هزار پروانه

3249 **Ḥāzret-i Sultān Selīm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Menem dūr ez-ruḥet bā-miḥnet ü endūh ğam-hāne
Be-şad ḥasret girifte der-maḳām-ı ḥ' iş kāşāne⁸⁵⁸

منم دور از رخت یا محنت از دور خانه
بد حسرت گرفته در مقام خویش گشاده

[161a]

3250 **Zātī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāz ile gel sāye şal şāhā bu bende-hāneye
Pertev-i mihr-i cihān-ārā girer vīrāneye

3251 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Qādem-rencīde kılsa hāneye cānānemüz gelse
Göñül kesb-i şafā kılsa yirine cānumuz gelse

⁸⁵⁷ "Ey güzelliği her evin lambası (olan sevgili), sen mumsun ve yüz binlerce kelebeğin var."

⁸⁵⁸ "Yüzünden uzakta, gam evinin üzüntü ve kederiyle beraberim. Yüzlerce hasret ile kendi yerinde ev tutmuş."

3252 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥāneme gelse o māhum mālik olsam ı̇udrete
Ḥālūmi derd ile ' arz itsem irerdüm devlete

3253 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Menzilinden bu gice ḥāneme geldi o māh
Gögde istedüğümi yirde virüpdür Allāh

3254 Usūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eglenimez bu deli gönlüm yir ile ḥānede
Gündüzün küyuñda olur gice bir vīrānede

3255 Ẓābilī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Müjde ey dil luṭf idüp geldi o meh ğam-ḥāneñe
Mihr-i ' ālem gün gibi şaldı ziyā kāşāneñe

3256 Ve lehu

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müsāfirdür ğamuñ teklīf ider dil Beytü'l-Aḥzāna
Ri' āyet vācib olmışdur qadīmi çünki mihmāna

3257 [...]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Seni gözler dād-ı çeşm-i hūn-feşānum niçedür

Gel ey nūr-ı başar merdümlük it demler kıoma [...]

[161b]

3258 **Ḥayālī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh**

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Büm 'ār eyler iken kıonmağa vīrānemüze

Ol hümā hiç ola mı sāye şala ḥānemüze

3259 **Yahyā**

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Girmedı gün gibi ol tāze cevān ḥānemüze

Āh kim genc-i nihān olmadı vīrānemüze

3260 **Ca'fer Çelebi**

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Gün yüzi virse ziyā Külbe-i Aḥzānumuza

Ola pervāne kıamer şem' -i şebistānumuza

3261 **İshāk**

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Yār luḫ ile gelüp Külbe-i Aḥzānumuza

Bir nazār eylemedi ḥāl-i perişānumuza

3262 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dost mihmān oluban Külbe-i Ahzānumuza
Pīş-keş cān dilemiş minnet ola cānumuza

3263 Zātī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hümā-yı evc-i sa' ādet düşerdi dāmumuza
Geleydi bir gice ol māh eger maḳāmumuza

3264 Fuzūlī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yā[r] raḥm itdi meger nāle vü efgānumuza
Ki ḳadem başdı bugün külbe-i Ahzānumuza

3265 Hızrī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ölürüz ḥasret ile gelmez iseñ ḥānemüze
Hey begüm gel kerem it girme bizüm ḳanumuza

*

3266 Ḳabūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şebistān-ı şitādan rıḥlet itme ḥāneden çıkma
Şafā-baḥş ol otur āteş gibi kāşāneden çıkma

*

[162a]

3265 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

3267 İshāk

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gele mi ol gül ü gülzâr-ı leṭâfet bu gice
İde mi ḥānemüzi gülşen-i cennet bu gice

3268 Necâtî

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Nür ile ṭoldı Külbe-i Aḥzān geçen gice
Bizi müşerref eyledi cānān geçen gice

3269 Kābilî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gelür yirine cānum ḥāneme ol yār geldükçe
Gider gelmez yirine cānum [ol] her bār gitdükçe

*

3270 Cinānî

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Gel Külbe-i Aḥzānuma demler ḳadem eyle
Ey âfet-i cān ' ahde vefā ḳıl kerem eyle*

3271 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İlāhî fazl [u] luṭfuñdan kerem bābın güşād eyle
Bu ḥāne şāhibin iki cihānda ber-murād eyle

*

3269

b: Nüshada mısra önce “Gider 'aqlum hemān-dem meclise aḡyār geldükçe” şeklinde yazılmış daha sonra “Gider gelmez yirine cānum her bār gitdükçe” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

3272 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

K̄apandı h̄āne-i bahtum İlahî fetḥ-i bāb eyle

Du' āsın ben gedā-yı nā-tevānuñ müstecāb eyle

3273 Lisānī-i Tebrizī

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Hoş ān kesī ki tıfl-şifat h̄āne sāḥte

Derdī ne-refte pāy-zede vīrāne sāḥte⁸⁵⁹

خوش آن کسی که طفل-صفت خانه ساهته
دردی نه رفته پای زده دیرانه ساهته

3274 Dervīş Āstāne Dervīşlerinden

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Gelmeyüp gam-h̄āneye gün yüzlü cānān bu gice

Zülfi gibi gönlümi kıılır perīşān bu gice

[162b]

3275 Hāşimī

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Geyüp bir nev-cevānuñ Ka' be-i kūyında iḥrāmı

Yolında ihtiyār itdüm ṭarīk-i Hācī Bayramı

3276 Şāfī

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Der-i devlet-serāyından seḥer cānānemüz çıkdı

K̄apusın bekledük tā şubḥ olunca cānumuz çıkdı

3273 Yazı farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

⁸⁵⁹ "Ne hoş! O kişi ki çocuk gibi ev yapmış ve içine girmeden onu bozmuş."

3274 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3277 Zārīfī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşiginde baş koşup olduklarıçün hāk-i pây
Mihr ile meh ey melek-rū buldılar çerh üzre cây

3278 Kābili

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuñ içre pisterüm hāk ü yaşum hūn-āb idi
Mūy-ı jülidem başumda bāliš-i sincāb idi

3279 Mişālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İş gayr yirün kapuñda cānā hep bitüp gitdi
Ne hāletdür benüm yalvarı yalvarı işüm bitdi

3280 Şemsī Paşa

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gönül şimden girü kūyında sulţānum qarār itdi
Kapuñda kullaruñla bile hidmet ihtiyār itdi

3281 Yūsuf

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kaçan gülzār-ı kūyından gönül murğı kenād itdi
Cüdā düşdüm mekânından hezār āh u figān itdi

3282 Uşulî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Didiler Ka' be-i kūyuñda bugün an oldu
 ' Āşıkuñ var ise biri yine urbān oldu

3283 Zātî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşiginde cān virüp şol ki özin hāk eyledi
 ' Arş haıçün birin ' İsişef eflāk eyledi

3284 Mulişî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār kūyında ' adū başuma bir taş odı
 Yine dil-aste ecel yasduğına baş odı

3285 Necātî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yatur dil-asteler cānā apuñda yaşdanup taşu
 Terahum ıl ki ' uşşākuñ atı yaşduğdadur başu

3286 Tursun-zāde

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İşigün bekleyen cānā egerçi yaşdanur taşu
 Velî her şeb seg-i kūyuñla or bir yaşduđa başu

*

[163a]

3287 **Kemāl Paşa-zāde**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

İdüp teşrîf miḥnet-ḥānemi ol pür-fiten geldi

Beni şād itmiş iken ṭurmayup gitmek neden geldi

3288 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Bugün ğam-ḥāneme nāz ile çün ol sîm-ten geldi

Birez ārām idüp eglenmeyüp gitmek neden geldi

3289 **Beg-zāde Ayas Beg**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Gelüp ğam-ḥāneye cānā yine gitmek neden geldi

Periṣān ḥāṭır-ı nā-şādı incitmek neden geldi

3290 **Şirî Çelebi**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Şād ol ey dil bu gice ḥāneñe cānān geldi

Cān seririne emir olmağa sultān geldi

3291 **Ümīdī Fermāyed**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Seḥerden ḥāneme nāz ile ol sîmīn neden geldi

Müşerref eyledi ğam-ḥānemüz bilmem neden geldi

[163b]

3292 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey melek-sīmā müşerref eyleyüp ğam-ḥānemi

Ol şerefle beyt-i ma' mūr eylegil vīrānemi

3293 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gel müşerref kıl bugün ey meh-liḳā kāşānemi

Ya' nī kim ābād eyle bu dil-i vīrānemi

3294 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gönlümi gel yap müşerref eyle miḥnet-ḥānemi

Maḳdemüñle luḳf idüp ma' mūr kıl vīrānemi

3295 Nümāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol perī-rū gelse teşrīf eylese ğam-ḥānemi

Reşk-i Firdevs eyleyeydi küşe-i vīrānemi

3296 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cevr ile yıḳduñ dilüm virdüñ ḥarāba ḥānemi

Yapmaduñ luḳfuñla bir kez ḥāḫır-ı vīrānemi

3292

b: eylegil] eylegüñ, *nūshada*.

3294

b: Nūshada mısra önce “bir ḥarāb-ābāddur” şeklinde yazılan kısım çizilerek üzerine “maḳdemüñle luḳf idüp” ibaresi yazılmıştır.

3297 Müdāmī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġarqa-i deryā-yı nūr itmiş o meh kâşānemi
Ya' nī kim gelmiş müşerref eylemiş ğam-ḥānemi

*

3298 Nihānī-i Edirnevī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rūşen itse bu gice şem' -i ruḥuñ ḥānemüzi
Yağsa şevk āteşine bu dil-i vīrānemüzi

3299 Süleymān-ı Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā ölsek dirilsek kūyını cā itsek olmaz mı
Yirüni sa' y idüp Firdevs-i a' lā itsek olmaz mı

3300 Müdāmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gülşen-i kūyına yüz sürmeyeli āb gibi
İñlerem döne döne derd ile dülāb gibi

3301 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Kūy-ı ḥabībe bu gice mihmān olam gibi
Heçr āḥir oldı vāşıl-ı cānān olam gibi

[164a]

3302 Muḥliṣī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Da' vet eyle ḥāneñe varuñ virüp dil-dāruñı

Yoğ dime var yolına ḥarc eyle 'ömrüm varuñı

*

3303 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥānem içre seyr idenler ol iki meh-peykeri

Didiler gelmiş esed burcına Mihr ü Müşteri

*

3304 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥāne der-bāz u to hemçün meh zi-revzen āmedi

Ber-dil-i ḥākem derün ez-çeşm-i rüşen āmedi⁸⁶⁰

خانه در بازو تو همچون مهر روزن آمدی
بردن خاکم درون از چشم روشن آمدی

*

3305 Aḥmed Paşa

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dün gice mihmānum ol mäh-ı cihān-efrüz idi

Rüz-ı ḥüsninden dönem Qadr ü günüm nev-rüz idi

3306 Şem'î Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Göz yaşıyla ṭolanur kūyuñı seyyāre gibi

Düşmesün kimse hevāyî dil-i āvāre gibi

[164b]

⁸⁶⁰ "Evin kapısı açık ama sen ay gibi evin penceresinden girdin. Gönül toprağımın içine açık gözden girdin."

3307 Kesbî-i Edirnevî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Cihânda görse ger âdem bu kaçır-ı cennetâsâyı
Güzâr itmezdi biñ yıl deşt ü bâğ u kûh u şahrâyı

3308 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şol kişünñ kaçır-ı cennetdür sa' âdet hânesi
Kim ola yanında bir hürî-liķâ cânânesi

3309 Āzerî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bâ-perî-rüyî eger der-hâne'î bâşed kesî
Meyl-i bîrün ger koned dîvâne'î bâşed kesî⁸⁶¹

با پر روى اكر در خانه باشد كسى
میل بیرون كركند دیوانه باشد كسى

*

3310 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Cihânda söylenürdi tāk-ı Kisrî
Senün hâneñle buldı şimdi kesri

3311 Menba'î Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hâned e aḥşamlayup ol mäh-ı tábân qalmanı
Hâtırım qalur didüm şol deñlü bir ân qalmanı

[165a]

⁸⁶¹ “Evde bir peri yüzlüyle olan kimse eğer dışarıya meyl ediyorsa o kimse delidir.”

3312 **Ḥalīmī Fermāyed**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Gelür diyü gice ğam-ḥāneme ol mäh-ı tábānı

Ḳodum tā şubḥa dek yollarda nāzır çeşm-i giryānı

*

3313 **Faşīḥī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ḥarāb-ābād imiş bildüm bu dehrün qaşr u eyvānı

Hemān demlerle hoş görmek gerekmiş kişi devrānı

3314 **Nümāyī-i Ḥalebī**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Ḥānemüzde ol melek bir gice mihmān olmadı

Bezmümüz reşk-i behişt-i bāğ-ı Rıdvan olmadı

*

3315 **Ref'ī**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Oqırın ḥāneme ol mihr-i cihān-ārāyı

İndürürler yire efsün ile gökden ayı

3316 [???

[*mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün*]

Şod ḥāne-i men ber-ser-i men hemçü ḥabābī

Müşkil ki tevān yāft çü men ḥāne ḥarābī⁸⁶²

شد خانه من بر سر من همچو جابجی
مشکل که توان یافت چو من خانه فرآبی

⁸⁶² “Evim başıma kabarcık gibi oldu. Benim gibi evi harap olanı bulmak zor.”

3317 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hānemüzde o melek bu gice mihmān oldu

Yirümüz reşki cinān ravza-i Rıdvan oldu

[165b]

3318 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Benüm kâşāneme bir gün göre gelmez o hercāyī

'Adūyı görmege ol māh arar gün gibi her cāyı

3319 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şi' r ile hāneme da' vet iderem sen şāhı

İndürürler güzelüm sihr ile mihr ü māhı

3320 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūyın arayup hānede buldum yārı

Gökde isterken anı yirde virüpdür Bārī

3321 **Ṭab'ī Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gelüp ğam-hāneme bir gün beni şād itseñ olmaz mı

Yıkılmış gönlümü bir lahza ābād itseñ olmaz mı

[166a]

3322 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ġam-hānem içre miḥnet ile koma gel beni

Sa' y eyle gelmege güzelüm göreyüm seni

3323 Re'yi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şerār-ı āhdan od düşdi nā-geh hānemüz yandı

Od itdi yirümüz dehr-i denī kāşānemüz yandı

3324 Hüdāyi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ol meh gelürse hāneme mihr-i seher gibi

Çeşmümde cāy idem āna nūr-ı başār gibi

3325 Nev'i

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Çapum ne kimse açar rüzgārdan ğayrı

Ne hānem içre gelür var ğubārdan ğayrı

3326 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Der-i miḥnet-serāmuz kimse açmaz bāddan ğayrı

Şadā yok hücremüzde nāle vü feryāddan ğayrı

3322 Yazı farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

3325 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3326 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[166b]

[167a]

[167b]

[168a]

[168b]

[169a]

TĪĠ Ü ĞANCER FAŞLIDUR BU ĞAMZE-İ EBRŪ-YI YĀR

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[169b]

3327 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol mehüñ tîğine ser virmek sa' adetdür baña

Yolına cānlar fedā itmek şehādetdür baña

3328 Mu' ammā Ğanī Nāmına

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîğ-i ' ışkuñ bir cılasındur ider şefkat baña

Emr iderseñ olayın qurbān aña ey meh-liqā

3329 [???

Tîğī ki ez-to haşm-ı dīn kem bādā

Bāğ-ı zafer ez-āb-ı to hurrem bādā⁸⁶³

تیغی که از تو خصم دین کم با دآ
باغ ظفر از آب تو حرم با دآ

3330 Hādī-i Meşhedī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-āb-ı zer-nişānī hest tîğ-i ān cefā-cū-rā

Ki hūn-ı her ki rā rīzed ne-porsed hiç kes ū-rā⁸⁶⁴

آب زرشان مست تیغ آن جهاجورا
که خون هر که را ریزد تیرسد هیچ کس اورا

⁸⁶³ “Sen bir kılıçsın. Senin yüzünden dīn düşmanı az olsun. Zafer bahçesi senin suyundan mamur olsun.”

⁸⁶⁴ “O zalimın kılıcında altın suyunun bir izi var. Çünkü herkesin kanını döküyor ama kimse ondan hesap sormuyor.”

3331 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Eger her dem zenī şad tığ ber-mā

Boriden ez-to netvānīm kaṭ' ā⁸⁶⁵

اگر مردم زنی صد تیغ بر ما
بریدن از تو نتوانیم قطعا

3332 Emrī Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Biline hancer-i zer taḫmış o serv-i bālā

Āb-ı zerle yazılıdur şanasın servde rā

[170a]

3333 Āşafī-i Selef

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kim didi kim hancerüñe dostum düşmen saña

Kim durur bu yüzden añladan beni düşmen saña

3334 Hâtemî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Başumı kesse eger tığ-i cefā

Sevmeden yāri kesilmem kaṭ' ā

3335 Nādirî

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Be-seng nerm kon ey çerh üstühân-ı me-rā

Mebād raḥne koned tığ-i dil-sitān-ı me-rā⁸⁶⁶

بکت نرم کن ای چرخ استخوان مرا
مبادر خنه کند تیغ دستان مرا

⁸⁶⁵ "Eğer her an bize yüz kılıç vursan. Bu parçaları senden kesemeyiz."

3332 Emrī Divanı, G 19/1.

⁸⁶⁶ "Ey felek, kemiğimi taşla yumuşat ki sevgilinin kılıcı benim içime yol açmasın."

3336 **Ƙınalı-zāde ‘Alī Çelebi**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Ƙabā-yı lālegūnuñ üzre zerrin hancerün güyā

Şafağda āşkār olmış hilāl-i ‘iddür cānā

3337 **Ƙiyāyī**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Keserseñ başumı tīg-i cefāñ ile benüm cānā

Ümīdüm kesmezem h̄ān-ı vişālünden senün kaç‘ā

*

* *

3338 **Rahmī Fermāyed**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Tīgün özler olıcağ dilde maḥabbet gālib

H̄ābda şu görünür olsa ḥarāret gālib

3339 **Ve lehu**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dil diler tīgüni çün oldu maḥabbet gālib

Meyl ider āba şu kim ola ḥarāret gālib

3340 **Emrī**

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün]

Didüm görince tīgüni düşdi derūna tāb

Didi olur kılc yüzi ıssı ol āftāb

3336 Nüşhada 1. mısradaki “güyā” kelimesinin üzerine “cānā” 2. mısradaki “cānā” kelimesinin üzerinde de “güyā” yazılmıştır ancak hangi yazımların sahih olduğu belirtilmemiştir.

3340 *Emrī Divan*, G 33/1.

3341 Hümāyūn

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Çun keşide tiğ behr-i küştenem ān āftāb

Nā-reside ber-ten ez-süz-ı derūnem geşte āb⁸⁶⁷

چون کشیده تیغ بر کشتیم ان آفتاب
نارسیده بر تن از سوز دردم کشد آفتاب

3342 Emrī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ben kime teşbīh idem ğamzeñ be hey āfet 'aceb

Tiğ işte yüzi açılmış hayāsuz bī-edeb

3343 Livāyī Mīr-i Erbāb-ı Suḥendür [mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ulūn]

[mef' ulū mefā' ilū mefā' ilū fe' ulūn]

Kaşlarını tiğ eyleyüben ğabğabını tūb

Gönlümi alup eyledi yağma beni bir hūb

*

* *

[170b]

3344 'Azizī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Tiğ-i fūrkat sīnemi şad-pāre kıldı 'āķıbet

Hancer-i ğam bağrumı pür yara kıldı 'āķıbet

⁸⁶⁷ "O güneş gibi olan sevgili beni öldürmek için kılıç çektiğinde daha bedenime ulaşmadan içimin yanışından erimiş."

3345 H̄ayretī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i mā gerçi be-şemşīr-i cefā üftādest

Sāye-i merḥametī ber-ser-i mā üftādest⁸⁶⁸

سرماگرچه بشمشیر جفا افتادست
سایهٔ مرصمتی بر سر ما افتادست

3346 [???

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Tîgî keşide āmede der-kīne-i menest

Eri ğilāf-ı ḥancer-i ü sīne-i menest⁸⁶⁹

تیغی کشیده آمده در کینهٔ منست
اری غلاف خنجر و سینهٔ منست

3347 Muḥteşem Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Künün ki ḥancer-i bī-dād-ı yār ḥünrīzest

Kocāst merd ki bāzār-ı imtiḥān tīzest⁸⁷⁰

کنون که خنجر بیدار خون ریزست
کجاست مرد که بازار امتحان تیزست

3348 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-bes ki bā-ğam-ı tîg-i to şeb be-dem-sāzīst

Be-rüz ' aşık-ı bī-h' āb der-ser endāzīst⁸⁷¹

زیبس که باغم تیغ تو شب بدماز است
بروز عاشق بیخواب در سر انداز است

3349 Selīkī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Öldürmege ' aşıklarunı tîge ne ḥacet

Kim ğamze-i ḥün-rizüñ ider aña kifāyet

⁸⁶⁸ "Gerçi bizim başımız sitem kılıcı ile kesilmiştir ama rahmet gölgesi de başımıza gelmiştir."

⁸⁶⁹ "(O sevgili) Kılıç çekerek gelmiş ve benden intikam almak istiyor. Evet onun hançerinin kılıfı, benim göğsümdür."

⁸⁷⁰ "Şimdi sevgilinin sitem hançeri kan dökücüdür. Er nerede ki imtihan pazarı sıcaktır."

⁸⁷¹ "O kadar ki uykusuz aşık, geceleri senin gamının kılıcıyla arkadaşlık ediyor, gündüzleriye başını atıyor (kesiyor)."

3350 Nāṣihī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çāk ez-tiğ-i toem der-sīne-i ğamnāk çīst

Sīne-i ğamnāk ez-tiğ-i to her dem çāk çīst⁸⁷²

چاک از تیغ تو ام در سینه غمناک چیت
سینه غمناک از تیغ تو مردم چاک چیت

3351 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her demet ḥancer be-dest ez-ğamze-i bī-bāk çīst

Her zamān der-cānem ez-tiğ-i to çendīn ḥāk çīst⁸⁷³

مردم دست خنجر دست از غمزه بی باک چیت
هر زمان در جانم از تیغ تو چندین خاک چیت

[171a]

3352 Hūzūrī

mef' ulū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Bā-ḥancer-i to kehl-i ḥured-rā sitiz nīst

Şāhib-ķırān-ı to çü ezū tiğ-i tiz nīst⁸⁷⁴

با خنجر تو کاهل خود را سیز نیست
صاحب آانی تو چو از تیغ سیز نیست

3353 [???

[mef' ulū mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Tiğün gelicek zaḥmumu ķılmağa ziyāret

Cānum aña ķarşu ķıķuban didi ne ḥācet

*

* *

⁸⁷² “Benim kederli göğsümdeki senin kılıcının açtığı yarık nedir? Kederli göğsümün senin kılıcından her an parçalanması nedir?”

⁸⁷³ “Her an elinde duran korkmaz yan bakışlarından hançer nedir? Her zaman senin kılıcının canımda açtığı yarık nedir?”

⁸⁷⁴ “Hancerinin akıl ehli olmayanlarla düşmanlığı yok değil mi? Onun keskin kılıcı senin bahtının bahtiyarlığından daha fazla değildir.”

3354 Sâ'î

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ġamzesinden taqınup ol gözi kıttāl kılıc

Üstüme geldi ser-i zülfi olup dāl kılıc

*

* *

3355 Muhteşem

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tiġi keşid ber-serem ān sīm-ber resid

Goftem ki çist goft ki 'ömret be-ser resid⁸⁷⁵

تیغی کشید بر سرم آن سیم بر رسید
گفتم که چیست گفت که عمرت بر رسید

3356 Tālib

Veh ki zi-tiġ-i to kār-ı dilem be-cān resid

Ez-to nihān key konem kāred be-üstüh'ān resid⁸⁷⁶

ده که تیغ بجز تو کار دلم بیان رسید
از تو نهان کی کنم کار دبه استخوان رسید

[171b]

3357 Muḥammed Mü'min Mīrzā

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Menem k'ez-ḍarb-ı tiġem bişe hālī ez-ġazanfer şod

Felek yārī neker ey dostān düşmen muzaffer şod⁸⁷⁷

منم که ضرب تیغ بیسته حال اغصن شد
فلک یاری نکر ای دوستان دشمن مضافر شد

⁸⁷⁵ "O gümüş bedenli (sevgili), başıma bir kılıç çekti; ben "Bu ne?" dedim, o da, "Ömrün sona erdi." dedi."

⁸⁷⁶ "Ah ki senin ayrılık kılıcından gönlümün işi cana yetmek üzere. Nasıl senden saklayayım, bıçak kemiğime yetti."

⁸⁷⁷ "Ben o kişiyim ki kılıcımın darbesinden orman aslanlardan boşaldı. Ey dostlar, feleğin yardımına bakın ki düşman nasıl muzaffer oldu."

3358 Riyâzî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cân dehem be-şükrân-ı tîğî be-ķatl-i men keşed
Ser me-bād ān-rā ki ez-şemşîr-i ũ kerden keşed⁸⁷⁸

جان دهم شكرانه تیغی بقتل من کشد
سر باد آنرا که از شمشیر او کردن کشد

3359 Mîr Maķbûl

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Keşîd tîğ ne-dānem ki ez-ķazā çi koned
Nihādeem ser-i teslîm-i mā Ĥudā çi koned⁸⁷⁹

کشید تیغ ندانم که از قضا چکند
نهاده ام سر تسلیم ما خدا چکند

3360 'İşmet

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ey be-tîğ-i müje ķaşşāb-ı dil-efgārî çend
Der-şeker ĥande devā-yı dil-i bîmārî çend⁸⁸⁰

ای به تیغ فزه قصاب لالکاری چند
در شکر خنده دوائی دل بیماری چند

3361 Ĥusrev

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Serem fedāst çü tîğ-i to gerd-i ser gerded
Dilem ne-mānd ki tîğ-i to-rā siper gerded⁸⁸¹

سرم فداست چون تیغ تو کرد سر کرد
دلم نماند که تیغ ترا سپر کرد

⁸⁷⁸ "(O sevgili), beni öldürmek için kılıç çektiğinde bunun şükrüne can veririm. Onun kılıcından baş çevirenin başı olmasın."

⁸⁷⁹ "(Sevgili) kılıç çekti, ne yapacağını bilmiyorum. Ona boyun eğmişim, bakalım Allah ne yapacak."

⁸⁸⁰ "Ey sevgili, kirpikerinin kılıcı ile kaç aşığım kasabısın, tatlı gülüşünle kaç hastanın ilacısın?"

⁸⁸¹ "Kılıcın başımın etrafında döndüğünde başım feda olsun. Gönlüm kalmadı ki senin kılıcın önünde kalkan olsun."

3362 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ez-berāy-ı tīg-i hūn-ḡār-ı to ser ḡāhem nihād

Der-miyān-ı 'āşıkān resm-i diger ḡāhem nihād⁸⁸²

از برای تیغ خونخوار تو سر خواهم نهاد
در میان عاشقان رسم دیگر خواهم نهاد

3363 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kāş pehlū-yı men ez-ḡancer-i ü ḡāk şevēd

Tā ne-bīned dil-i pākem dil-i ü pāk şevēd⁸⁸³

کاش پهلوی من از حجر او خاک شود
تا نه بیند دل پاکم دل او پاک شود

[172a]

3364 Seyyid Ca' fer

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tork-i men çü dest ber-ḡancer-i bī-dād bered

Teşne-rā āb-ı zülāl ü Hızır ez-yād bered⁸⁸⁴

ترک من دست جو بر حنجر میداد برد
نشند را آب زلال و حضر از یاد برد

3365 Ḥusrev

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Muḡavves ebruvānet k'ez-ḡizāb u vesme der-rengend

Dü şemşirend k'ez-ḡün riḡten peyveste der-jengend⁸⁸⁵

مغوص ابروانت که خضاب و صمه در رنگند
دو شمشیرند که خون ریختن پیوسته در رنگند

*

* *

⁸⁸² "Senin kan isteyen kılıcın için baş eğeceğim ve âşıkların arasında başka bir âdet koyacağım."

⁸⁸³ "Keşke benim vücudumun yanı onun hancerinden toprak olsa... Ta ki benim saf kalbimi görmesin ve onun gönlü temizlensin."

⁸⁸⁴ "Benim Türk'üm elini sitem hancerine uzattığında susuzlar, Hızır'ı ve tatlı suyu hatırandan çıkarır."

⁸⁸⁵ "Kına ve rastıkla boyalı olan kaşlarının eğriliği sanki daima savaşta olan iki kılıçtır."

3366 ‘Ulvī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Tîg-i müjgân ile kıan ağlar bedende her tamar
Bir dil-âver sevmişem kim kıılıcından kıan tamar

3367 Vaşfī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Tîg ber-kef ber-serem miâyed ân zîbâ püser
Devlet-i tîzest mîterse ki zûd âyed be-ser⁸⁸⁶

نیغ بر کف بر سرم می آید آن زیبا پسر
دولت تیزست می ترسم که زود آید بفر

3368 H̄ayālī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Bir güzel gördüm dem-â-dem kıılıcından kıan aqar
Güyyā bir cüydān berg-i gül-i h̄andān aqar

3369 Derūnī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Tîg-i dil-ber kim ḡilāf-ı s̄ineden ‘uryān aqar
Küşe-i vîrāneden ḡüyā ki bir şu‘ bān aqar

[172b]

3370 Bākī Efendi

[fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Tîg-i ğamzeñ dilerse cānı eger
Şöyle bir h̄ayr ider ki cāna deger

⁸⁸⁶ “O güzel oğlan elinde kılıç başım üzre (başımı kesmek için benim yanıma) geliyor. Bu geçici bir mutluluktur. Çabuk biter diye korkuyorum.”

3371 'Ulvi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîg-i hün-rizüñ beni her dem şu deñlü päreler
Acıyup kan ağlar ey gonçem benümçün yaralar

3372 Zâtî

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Tîg-i firâkuñ cānumı bir demde biñ kez päreler
Şiḥhat yüzün göstere mi yā Rab baña bu yaralar

3373 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Beni öldürmek için tîgini 'uryān eyler
Göriccek zaḥmum anı çāk-ı giribān eyler

3374 Mişālî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tîgin kaçan ki sinede zaḥmın 'ayān ider
Derd-i derünı yāra o demde beyān ider

3375 Sā'î Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kesilmez dil-berā tîgüñ dem-â-dem yanuñı bekler
Yoluñda ḥidmete bil bağlamış fermānuñı bekler

3376 Meylî

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Çıkarırsa tîğın o ħünî bu nâ-tüvâne çıkar
Helâk olma raķībâ yüri saña ne çıkar

3377 Vuşulî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ƙılca boynumda benüm yoķdur iler
Yâr tîğın bile bilsem ne biler

3378 Mesîhî Râst

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

İrişeni ki ħancer ile yâr yaralar
Ĥaķķâ ki tîğ-i reşķ ile bağrumı päreler

3379 Ĥalîmî Ĥâzî' asker Luţf u Taḃ' ıdur Selîm Üzre [mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Keff-i desti ķabza-i ħancerle el bir itdiler
Çalışup cân ħaķķına ķatlümde tedbîr itdiler

3380 Ĥırımı Zevķî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yaralar her dem bulınam ġamzeñ oķı yaralar
Ol taḃîbler acıyup yarama merhem şaralar

[173a]

3381 Rızāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġamzeler tīgün çeküp ' aşıklarından cān diler
Şād ol ey ġamgīn göñül kim cānuñı cānān diler

3382 Fuzūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Muḳavves ḳaşlaruñ kim vesme birle reng tutmuşlar
Ḳılıclardur ki ḳanlar dökme ile jeng tutmuşlar

3383 Ġünāhī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳılıcuñ bir yalıñ yüzlü ḫarāmīdür ki bil bekler
Kemer-bendüñ bir ejderdür ki genc-i bī-bedel bekler

3384 Hüdāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Beni gördükçe elin ḫancer-i bürrāna şunar
Şeh faḳīri göricek destini iḫsāna şunar

3385 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çalınup sīnemde tīgüñ geh dil ü geh cān arar
Şanki bir ' uryān ışık cerrārıdur ḳurbān arar

3386 **Gülābī-i Gelibolī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîg-i ser-tizüñle yarup sînemi peykân arar
Hızrdur zulmetde güyâ çeşme-i hayvân arar

3387 **Fuzūlī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîg-i bāṭın tîg-i zāhirden beter hūn-riz olur
Zāhir ü bāṭında şemşir dilā tiz olur*

3388 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gerçi şemşir-i sitem zāhirde el-ḥaḫ tiz olur
Tîg-i Ḥaḫ zāhirde de bāṭında da hūn-riz olur

[173b]

3389 **Emrī**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tîg-i maḥabbetüñle yürek päre pãredür
Her päre tîr-i ğamze ile yara yaradur

3390 **Ḥayālī**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şemşir-i intizâr ile dil päre pãredür
Hep pãreye şalan beni ol mäh-pãredür

3391 Vuşulî

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Tiğ-i kazâ gönülde neden yara yaradur

Yitmez mi gamzesiyle dilüm pâre pâredür

3392 Kâmi Efendi

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Tiğ-i cefâlaruñla ciger pâre pâredür

Feryâd u nâle şanma gam-ı rûzgâredür

3393 Hilâlî

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Tiğ-i hicrânuñla cânâ sine şad pergâledür

Ol sebebden ney gibi kârum dem-â-dem nâledür

3394 [???

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Tiğ-i hecrüñ dâ'imâ dahli bu ben dil-riştedür

Cânüm öldüm aña kıand ise kazâ dervişedür

3395 Fevrî

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Tiğde şanmañ ciger-derlik secâ' at erdedür

Zü'l-feķâr itmez işi merdânelik Hâywardadur

3396 ‘İlmî-i Nâzûk

[mef̣ ulü fâ‘ ilâtü mefâ‘ ilü fâ‘ ilün]

Tîgüñ dilerse başumı cānān elindedür

Çanum dökerse hancer-i bürrān elindedür

3397 [???

[mef̣ ulü fâ‘ ilâtü mefâ‘ ilü fâ‘ ilün]

Yoğdur günāh o ğamzesi hancerde bendedür

Şāhum suç öldürende degüldür ölendedür

3398 Figānî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef̣ ulü fâ‘ ilâtü mefâ‘ ilü fâ‘ ilün]

Hiddet odına tîgi nigāruñ zebānedür

Cevherleri yüzinde şererden nişānedür

3399 [???

Şemşîr-i cevri-yâr ile dil yara yaradur

Tîr-i ğam-ı nigār ile ten pāre pāredür

[174a]

3400 Kāra Çelebi Hecrî

[fâ‘ ilātün fâ‘ ilātün fâ‘ ilātün fâ‘ ilün]

Ey kılıc yanında cānānuñ yüzüñ şuyıyladur

Yoğsa bir gün cismüñi zaḥmum ser-ā-ser kana yur

3401 ‘Ulvî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yâr şemşîrini her dem baña qarşu götürür
Ol tabîb-i dil ü cân hastesine şu götürür

3402 Hilâlî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Çâk iden sînemi tîğ-i ğam-ı cânânumdur
Fâş iden râzumı âh-ı dil-i nâlânumdur

3403 Emrî

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Ħancerün gibi degül ğamzeñ katı kattâldür
Kâkül-i müşġinün anuñçün perişân-ĥâldür

3404 Fazlî

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Ħancerün bilsem ne âl ile ‘aceb cânlar alur
Dostum tîğün gibi itdügi yanına qalur

3405 Sâ‘î Mışra‘u’l-İltizâm

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ħancerin gösterür ol meh beni düşmen mi şanur
Dost qahrıyla cefâ tîğine düşmen mi şanur

3402 G 21/1, *Hilâlî Divanı*.

b: râzumı âh-ı dil-i nâlânumdur] sırrumı süz-ı dil-i pinhânumdur, *Hilâlî Divanı*.

3406 Raḥmī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār ebrūsı ' araḫ-riz olsa hoş-ter gösterür

Zāḡlansa lā-cerem şemşir-i cevher gösterür

3407 Şun'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zaḡm-ı tîḡüñ şanma kim gönlüme raḡmet gösterür

Ḥaṭṭ eyler ol yaradan aña maḡabbet gösterür

3408 Zihnī Rāst Mışra' -ı Mültezim

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Üstüme tîḡ çeker dost vefādan mı şanur

Ḥancerin gösterür ol meh beni düşmen mi şanur

[174b]

3409 Mīrī Paşa-zāde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīnede cānum alan ḡarb ile şemşirüñdür

El ḡaran ḡanuma ey ḡaşları yā tīrüñdür

3410 Ḥayālī

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şemşir-i fürḡatüñle ciger çāk çākdür

Ölümlüñ olduḡuma raḡībüñ helākdür

3411 Şānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīnemi pāreleyen hancer-i ser-tizüñdür

Bağrumı yaralayan ğamze-i hūn-rizüñdür

*

3412 Şun'ī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Efendi sāde-rūlıkda bugün tığüñ ser-āmeddür

Anı pehlūsına bir kez şaranuñ 'ömri sermeddür

*

3413 Raḥmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīg-i miḥnetden ki sīnem zaḥmnāk olmış yatur

Ḥākdür seyl-āb-ı ğamdan çāk çāk olmış yatur

*

3414 'Azizī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sīnem üzre darb-ı tīg-i yaralar kim vardur

Her biri bir yādgār-ı zaḥm-ı 'ışq-ı yārdur

[175a]

3415 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şiḥḥati benden kesen derd ü ğamuñ şemşīridür

Cānuma işler geçen cānā firākuñ tīridür

3416 Fikrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dem-i kıatlümde hünüm tığ-i bürrānuñda kıalmışdur
Niçe mazlūmlaruñ kıanı senüñ yanuñda kıalmıřdur

3417 'Ubeydî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hancerüñden kıanı dil kıarbın mı yidi yaralar
Böyle niçün şaşdılar bu oñmaduķ bî-çâreler

3418 Kilâvî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hancerüñden cismüme nâ-geh ki ire yaralar
Sînemi şad çâk ider âhir ol âfet pâreler

3419 Cinânî-i Semendirevî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Cân u dil hancerüñi her gice pehlüya çeker
Bir zamân oldu begüm her kışi kendüye çeker

3420 Cemâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Küşte-i şemşîr-i bürrānuñ cihânda hoş geçer
Mürde-i ser-tîz-i ğamzeñden řehâ kıať -ı nazâr

3421 Hecrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

N'ola her dem acıyup kan yaş dökerse yaralar

Ayrılıpdur n'eylesün tığünden ol bî-çâreler

3422 Cemâlî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dilâ şemşirine cânı fedâ itmek baña yegdür

Geçür tîrini yâruñ şadra çün begden gelen yegdür

[175b]

3423 Ümidî

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Yanına taşınur yine bir tığ-i zer nigâr

Kırdı geçürdi 'âlemi ol şüh-ı şivekâr

3424 Bâkî

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Turnaz yanumda ḥancerini vaşf ider nigâr

Ya' nî baña toқındurur ol şüh-ı şivekâr

3425 Sâ'î Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tığ-i ğamzeñ ey ' Alî-sîret ider ḳalbüm figâr

Lâ fetâ illâ ' Alî lâ seyfe illâ Zü'l-feḳâr⁸⁸⁷

⁸⁸⁷ "Alî'den başka yiğit, Zülfikar'dan başka kılıç yoktur."

3426 **Bezmî**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çanı ğamzeñ gibi tîğ ey Hâydar-ı Kerrâr var

Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-feķâr

3427 [???

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Destinde kimüñ kim güzelüm sîm ü zeri var

Tîğüñ gibi egri ise yanuñda yiri var

3428 [???

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Çāk itmeyydi sînemi şemşîr-i cevri-yâr

Derd-i derûnum olmaz idi halka âşkâr

3429 **Enverî**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şu yirine çanımı dökmek dilermiş tîğ-i yâr

Dost düşmen içre gelsün başum üzre yiri var

3430 **Bākî Efendi**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

İderken tîr-i müjgānuñ gibi hükmin revân hancer

Görüp şemşîr-i ğamzeñ kendüden gitdi hemân hancer

3429 *Enverî Divanı*, G 80/1.

a: dökmek] içmek, *Enverî Divanı*.

3431 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yine mest oldı cānānum ele aldı revān hancer

İçelden hūn-ı 'uşşâkı olupdur hūn-feşān hancer

[176a]

3432 Huzūrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yed-i beyzâ-yı ū kâdem keşed ber-'āşıkān hancer

Dehed ber-mürde-i 'ışkeş hayât-ı cāvidān hancer⁸⁸⁸

دیدی برمده عشقش حیات جاوون محشر
دیدی بیضای او کاندیم کشد بر عاشقان حنجر

3433 Kevşerî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yanında yir bulup oldıysa yāruñ kām-rān hancer

Uzatmasun dili 'uşşâka ey şeh her zamān hancer

3434 Şādık Beg

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

İñende tiğ-i dil-dāra uzatmasun zebān hancer

Ki zīrā ol qadar keskin degüldür bî-gümān hancer

3435 'Ulvî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çeker hışm ile 'uşşâka o çeşmi Qahramān hancer

Zamāne görmedi haqqā bu resme bî-emān hancer

⁸⁸⁸ "Onun Yed-i Beyza'sı âşıklara hancer çektiğinde o hancer, aşkıdan ölen kimselere ebedî bir yaşam verir."

3436 H̄aydarī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Niçe demdür ki bil bekler t̄urur ey m̄ü-miyān h̄ancer

‘ Aceb midür geçinürse yarar bir pehlevān h̄ancer

3437 Vālī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Geçüp yanında dil-dāruñ çün oldı kām-rān h̄ancer

Revā mı ‘ aşıkuñ qanını dökmek her zamān h̄ancer

3438 [???

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Seher alup eline mihr-i āsmān h̄ancer

Meger zemīn ü zamān ehline revān h̄ancer

3439 Figānī

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Geçerse ‘ arşa-i heycāda n'ola er h̄ancer

Cihānı qabzasına aldı ser-be-ser h̄ancer

[176b]

3440 Fevrī Efendi

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Bir yarar yaln burāqdur t̄iğ-i ātešnākümüz

T̄izden şemşirden qalmadı qat' ā bākümüz

3441 Muhibbî Hazret-i Süleymân

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yalmanur kan içmege her dem bizüm şemşîrümüz

Ṭoğrılıp gider 'adūnuñ cānın alur tîrümüz

3442 Yahyâ

[mef' ūlū fâ' ilātū mefā' ilū fâ' ilün]

Alsa eline tîğini ol gül-'izārumuz

Cān virür ölmege bir uğurdan hezārumuz

3443 Başîrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥancerüne karşı varur bu dil-i bî-bākümüz

Bir yürek göstereñ āḥir sine-i şad-çākümüz

*

3444 Nev'î

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Tenümden çekdi tîğın yār zaḥm-ı ḥün-feşān gitmez

Çekilse şuyı vādīnūñ nişānı bir zamān gitmez

3445 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ġamzeñüñ tîği yarar bağrumı ğayruñ yaramaz

Ol daḥı yarmayuban öyle qalursa yaramaz

3446 Raḥmī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥancer-i ' ışkı o yāruñ dime sīnem yaramaz

Yarar ammā ki eger dili yararsa yaramaz

[177a]

3447 Şun'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiġ-i ġamzeñden şehā itsem ' aceb mi ben ġüriz

Bu meşeldür kim dimişler pādşāhum cān ' aziz

3448 Figānī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni egri çıkarmasun yanuñda ḥancer-i ser-tiz

Alup yüzine sürmesün bir avuç ḳanum ol ḥün-riz

3449 Ḥātemī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çeşm-i ḥancer-küş ki şan' at aña āşüb-ı sitiz

Ġamze-i ' aşık-küş ammā daḥı ḥünī daḥı tiz

3450 Emri

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā hem sivri hem keskin imiş ol ġamze-i ser-tiz

Ururmuş gerçi dil ḳarbın dile ammā geçermiş tiz

3451 Peyāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġamzeñ ol hūnī ḥarāmīdür elinde tīg-i tiz

Dil niçedür bend-i zülfünden bulur cāy-ı güriz

*

3452 Cāmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Pā be-şemşir-i cefā der-cigerem çāk endāz

Yā be-rahmet nazari ber-men-i ğamnāk endāz⁸⁸⁹

پایتمشیر حفا در کرم چاک انداز
یا برجت نظری بر من غناک انداز

*

* *

[177b]

3453 Hātemī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eylemişdi başumı ğaltān benüm tīg-i heves

Başmadın ayak daḥı meydān-ı 'ışқа hiç kes

3454 Fuzūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey gönül ol ḥancer-i müjgāna eyle sen heves

Kaşd-ı cān itdün beḳā-yı 'ömrden ümmīdi kes

3455 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eyledüm şemşir-i ğamzeñ ey gözi kätıl heves

İşte boynum işte tīgün iste 'afv it iste kes

⁸⁸⁹ “Ya sitem kılıcınla ciğerime yara at ya da ben kederli (âşığma) rahmet gözünle bir bak.”

*

* *

[178a]

3456 Fevrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Aş gerek şâhum beni bend it gerek şemşîrveş

Tek baña hışm eyleyüp atma yabana tîrveş

3457 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ser-firâz ol nîze gibi keskin ol şemşîrveş

Yâ gibi baş egme halka râst-rev ol tîrveş

3458 Hâyâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cevher-i ' işkuñ dilümde var iken şemşîrveş

Ey kemân-ebrû neden yabana atmak tîrveş

3459 Rızâyî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şâf-dil âyîne-ţab' iken gönül şemşîrveş

Ay kaşî yâ aña niçün egri baқduñ tîrveş

3460 Hâletî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Jeng-i ' illetden muşaffâdur dilüm şemşîrveş

Toğrıyam ' işkuñda ey kaşî kemânum tîrveş

3461 Cevher Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Başdan kaç' -1 ta' alluğ itmeyen şemşirveş

Ey kemān-ebrū beni yabana atma tırveş

3462 Şadık Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her yaña şal ey kemān-ebrū beni şemşirveş

Tek elüm alup yabana atma bir kez tırveş

[178b]

3463 Ref'î Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cānuma geçmiş durur peykānlaruñ şemşirveş

Ey kaşı yā n'ola kan olsa dehānum tırveş

3464 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çünkü yanuñda şalınmağ olmadı şemşirveş

Ey kemān-ebrū yiridür hāke düşsem tırveş

3465 Hākānī

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şubh ez-hamāyil-i felek āhiht hancereş

Keymuhte kūh adīm şod ez-hancer-i zereş*⁸⁹⁰

صبح از حایل فلک آهیخت خنجرشش
کیخت کوه ادیم شد از خنجرشش

⁸⁹⁰ "Sabah feleğın hamailinden kılıcını astı. Onun altın hancerinden dağın derisini sepiledi."

3466 Dürri Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ĥidmete bil bağladum yanuñda çün Şemşirveş

Ey kemān-ebrū beni yabana atma tīrveŐ

3467 'Azmi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kesmek olmaz mı 'adūnuñ başını ŐemŐirveŐ

Bārī düşmenle ırakdan merĥabā kıl tīrveŐ

3468 Āgehi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sāde-dil Őāfi-derūn olmađ gerek ŐemŐirveŐ

'IŞk meydānında menzil kaç' olunmaz tīrveŐ

3469 Derviş 'Ömri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

AŞ beni yā gibi yā bend eyle gel Şemşirveş

Gözden ırağ eyleme atma yabana tīrveŐ

3470 Sehi Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tiğ-i cevri ile idüp yār benüm bağrumı baş

Göz göre ğamze-i bīmāri yirer şanuma aş

3471 Muhteşem

Ey be-sitem dil-i to hoş tîğ be-keş me-râ beküş

Minnet-i ĩn ü ân me-keş tîğ be-keş me-râ beküş⁸⁹¹

ای بستم دل تو خوش تیغ کیش مرابکش
منست این و آن کیش تیغ کیش مرابکش

3472 Şâ'irî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dil ü cân arasında hancerüñ üstine kan olmuş

Saňa ol mâ-cerâyı dimege yaşum revân olmuş

*

* *

[179a]

3473 Şâdık Beg

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Tîğ-i cevriñ şalsa müjgānuñ eger lâ-yenkaṭı

Rişte-i ta' lîkūñ olmaya nazardan münkaṭı

3474 Fazlî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Tîğ-i hicrân ile dil oldıysa hâşâ münkaṭı

Eylemez cānāne vaşlından temennâ münkaṭı

3471 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁹¹ “Ey sitemle gönlü hoş olan kişi, kılıcını çek ve beni öldür. Onun, bunun da minnetine kalma kılıcın çek ve beni öldür.”

3472 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3475 Cāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār qaşd-ı kâtl-i men dâred be-tîğ-i inkıtâ'

Her kes ez-cām-ı ecel tersed men ez-rüz-ı vedâ'⁸⁹²

یا رقص قتل من دارد به تیغ انقطاع
هر کس از جام اجل ترسد من از روز داغ

3476 Mesihî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ĥidmetüñde gerçi bil bağlar kılıc lâ-yenkaṭı'

Gāhice döner yüzi olur nazardan münkaṭı'

3477 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Miyānuñ kuçmada tîğüñ olur şāhum baña māni'

Ĥayāl-i vaşluña irmek gönül olmaz saña māni'

3478 Ĥazret-i Būstān Efendi-zāde Yaḥyā Kām-rān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olmaduñ gitdüñ bu ḥāl-i zāra cānā muṭṭali'

Tîğ-i cevrünse iner gerdānuma lâ-yenkaṭı'

*

* *

[179b]

3479 Zātī

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Cān qaşdına çekerse o ḥünī egerçi tîğ

Biñ cānum olsa eylemezsin birisin dirîğ

⁸⁹² “Sevgili ayrılık kılıcı ile beni öldürmek istiyor. Herkes ölüm kadehinden korkuyor ama ben ayrılık gününden korkuyorum.”

3480 H̄ayālī

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilūn]

T̄ursa niyām içinde kaçan kim yegāne tīg
Beñzer ininde uyhuya varmış yılana tīg

3481 Fūrūgī

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilūn]

Ben nā-tüvānı қатle o hūnī çekerse tīg
Biñ cānum olsa başum içün eylemem dirīg

*

3482 Fevrī Efendi

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilūn]

Sen alduğınca yanuña ey şehr-yār tīg
Merdāneler içinde bulur i' tibār tīg

3483 Ve lehu

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilūn]

Ey pehlevān-ı ma' reke meydān-ı girdār-ı tīg*
Merd-i neberd ü şaf-şiken-i kār-zār-ı tīg⁸⁹³

ای پهلوان معرکه میدان کردار تیغ
مرد نبرد و صف شکن کارزار تیغ

3484 Ve lehu

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilūn]

Bir kez havāle eylese ğayra nigār tīg
Ġayretle toқınur dilūme şad hezār tīg

3481

a: қатle] қатlūme, nūshada.

⁸⁹³ "Ey savaş ve kargaşa meydanının kılıcı olan pehlivan, sen savaşın erisin, kılıçların sürüp giden savaşının arayışını bozansın."

[180a]

3485 Yahyā

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīgüñ ile gel şikāf it sīnemi mānend-i kāf

Dönmeyem bār-ı belādan ger olursa kūh-ı k̄āf

3486 Fuzūlī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey ḥadeng-i ğamuña sīne-i aḥbāb hedef

Munṭazır ḥancer-i müjġānuña cānlar şaf şaf

*

* *

3487 Dā'ī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīg-i cevruñle dil-i şad-pāre olsun iki şak

Olmayalum ḥancer-i hecrüñle tek kılıc bıçaq

3488 [???

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Görmege ḥancerini yalvardı yāra dil çok

Didi o ğamzekārum ondan saña çıkar yok

*

* *

[180b]

3489 Necātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şāḥ-ı güldür sīnem üzre zaḥm-ı şemşirüñ senüñ

Ġonçeler zeyn eylemiş eṭrāfını tīrüñ senüñ

3490 Sehî Beg

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sinemi aşdı hamâyil zaḥm-ı şemşîrüh senüh

Ṭaḫdı heykel boynuma ṭumâr idüp tîrüh senüh

3491 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḳıldı ḥāk-i cismümi çāk āb-ı şemşîrüh senüh

Girdi ol çäküh elifveş içine tîrüh senüh

3492 Şihâbî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yalmanur ḳan içmege her demde şemşîrüh senüh

Göz diker sūzen gibi çāk-ı tene tîrüh senüh

3493 Fuzûlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çekmezem ğam dökse ḳanum tiĝ-i bürrānuñ senüh

Vehmüm andan ola pür-ḥün pāk dāmānuñ senüh

3494 Hilâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ulaşmaz cān ile dil zaḥm-ı şemşîrüh senüh

Oḳ biraḳsun gelsün ey ḳaşı kemān tîrüh senüh

3494 *Hilâlî Divanı*, G 54/1.

a: ulaşmaz] olmuşuz, *Hilâlî Divanı*.

3495 Mesîhî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dem mi var boynuma şalınmaya şemşîrûñ senüñ

Dem mi var kim hâtırımdan geçmeye tîrûñ senüñ

3496 Şâdık Beg

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ġayr-ı dil-berden ' alâkam kesdi şemşîrûñ senüñ

İki ' âlemden geçürdi göñlümi tîrûñ senüñ

3497 Ziyâyî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şînemi şad-pâre kıldı ıġ-i hicrânuñ senüñ

Hey [...] yokdur dînüñ imânuñ senüñ

[181a]

3498 Hâşimî-i Üsküdârî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şuşamışdur kıanuma ey yâr şemşîrûñ senüñ

Cânuma işler geçer olmaz yire tîrûñ senüñ

3499 ' Aṭâyî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Göñlüme her dem girer ey hûnî şemşîrûñ senüñ

Her zamânda cânuma işler geçer tîrûñ senüñ

3500 Mecdî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sîneye çekse 'aceb mi hancerin cânânemüñ

Yüzi gözi açılıpdur zaḥm-ı hün-efşânumuñ

3501 Şubḥî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Sînemde tîğ-i hanceri ol gül-' izârumuñ

Sûsenler oldı dâ'iresinde mezârumuñ

3502 'Adlî Sulṭan Meḥammed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Cigerüm pâreledi hanceri cevr [ü] sitemüñ

Şabrumuñ câmesini toğradı miḳrâş-ı ğamuñ

3503 Ḥasan Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

İki yüzlü idügin dil bileli şemşirüñ

Gönlüme girdi vü cânumda yir itdi tîrüñ

3502

Başlık: Beytin başlığında bir karışıklık olduğu anlaşılmaktadır. Nüshada önce “Bâyezîd” yazılmış ancak bunun üzerine kalın bir şekilde “Meḥammed” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşürülmüştür. Ancak beyit *Adlî Divanı*'nın metni içerisinde yer almamaktadır. Söz konusu divan üzerine yapılan çalışmada bu beytin *Âşık Çelebi Tezkiresi*'nde Adnî mahlasını kullanan Mahmud Paşa'ya, *Latîf Tezkiresi*'nde ise Adlî mahlasıyla şiirler yazan Sultan Bâyezîd'e ait olduğuna dair bir kaydın bulunduğu ancak *Adlî Divanı*'nın hiçbir nüshasında bu beytin yer almadığını belirtilmiştir (Bkz. Yavuz Bayram, *Amasya'ya Vali Osmanlıya Padişah Bir Şair Adlî – Sultân İkinci Bâyezîd Hân-ı Velî – Hayatı, Şahsiyeti, Şairliği, Divânı'nın Tenkidli Metni*, Amasya 2008.). Şu durumda söz konusu matla beyti, mecmua mürettibinin düzeltilmesinden de hareketle Adlî ve Adnî mahlaslarını birlikte kullanan Sultan III. Mehmed'e ait olmalıdır.

3504 Cevherî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kendüñi urma dilâ hancerine cânānuñ
Varma yanına iki başlu bir ejderhānuñ

3505 Hâtemî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Tîğ-i reşkin n'ola tîz eyler ise ağıyāruñ
Her gelen taşu aña seng-i ferahdur yāruñ

3506 Ümidî

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Sînem yaralı hancer-i bürrānı o yāruñ
Bir pâre şusuzlığı kesildi dil-i zāruñ

3507 Hayālî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çılcıcuñ zaḥmıdur sevdāsı cismümde dil ü cânūñ
Çapusun aç ḥalāş eyle giriftārın bu zindānuñ

3508 Hilmî-i İznikî

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Tîğın tokınup oldu cefā semtine sâlik
Kullarını öldürmege ol şeh mütehâlik

3509 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çorqum oldur çana yur şemşirini cānānemüñ
Çan bürimişdür gözini zaḥm-ı ḥün-efşānumuñ

3510 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥancerin çanlı göricek sinede cānānemüñ
Yüregi ağzına geldi zaḥm-ı ḥün-efşānumuñ

[181b]

3511 Mişālî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cāme-i sürḥ ü kebūd içre nihāndur ḥancerüñ
Şan şafaç içre hilāl-i āsmāndur ḥancerüñ

3512 Mānî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rā çaşuñ tuğrā durur andan nişāndur ḥancerüñ
Anuñ için 'āleme ḥükmi revāndur ḥancerüñ

3513 Sâ'î

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şol ğılāf-ı tîre-dil k'anda nihāndur ḥancerüñ
Zulmet içre āb-ı ḥayvāndan nişāndur ḥancerüñ

3509 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3510 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3514 ‘Azizî

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Âdem öldürmekde üstâd-ı zamândur hancerüñ

‘Ömrümâ sen yahşısın ammâ yamandur hancerüñ

3515 Şânî

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Bir yalñ yüzlü güzel meydân eridür hancerüñ

Bilde тұrur yâ haramî dil-beridür hancerüñ

3516 [???

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Lüle-i zerden çıkar âb-ı revândur hancerüñ

Қабза-i destüñde çün şekl-i kemândur hancerüñ

3517 Menba‘î

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

‘Âlemi kırdı geçürdi bî-emândur hancerüñ

Güyyâ dünyâda bir şâhib-kırândur hancerüñ

3518 Cündî

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Câme-i sürh ü kebūd içre nihândur hancerüñ

Beñzer ey şeh berg-i mir-i ‘âşıkândur hancerüñ

3519 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Zahmuma kan ağladur ey şeh diliyle hancerün

Yumruğ indürmez başından ben gedânun şeş-perün

[182a]

3520 Muhteşem

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey ki halkî-râ be-tîğ-i gamze kerdî sine çäk

Ger ne-miküşti me-râ ez-girye miğestem helâk⁸⁹⁴

ای که خلقی را بیتیغ غمزه کردی سینه چاک
گر نمی گشتی مرا از گریه می گشتم هلاک

3521 Refîkî

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Ûo itsün tîğ-i hecrün sînemî çäk

Yol olsun çıkmak için cân-ı gamnâk

3522 Lâmi'î

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tîğ-i dil-berden şu resme oldı sînem çäk çäk

Güyyâ seyl-âbdan yir yir yarıldı şanki hâk

3523 Ğarîbî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tîğ-i hecrün şerha şerha eyledi bağrumı çäk

Ħamdü li'llâh dostum derdün ile oldum helâk

3519 *Emrî Divanı*, G 259/1.

⁸⁹⁴ "Ey yan bakış kılıcıyla halkın göğüsünü parçalan kişi eğer beni sen öldürmeseydin ben ağlamaktan ölecektim."

3524 Tāhiri

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tā şod me-rā be-tiġ-i cefā-yı to sīne çāk

Her laħza mīkeşem zi-ciger āh-ı derd-nā⁸⁹⁵

تاںدم لرتینج چفای تو سینہ چاکت
هر لحظه میکشم ز عکراه در دناکت

3525 Bahārī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Dārem zi-dest-i ħancer-i ' işket be-sīne çāk

Men ' āqıbet be-dest-i to ħ'āhem şoden helāk⁸⁹⁶

دارم ز دست جبر عتقت بسینہ چاکت
من عاقبت ز دست تو خواهم شدن لاکت

3526 Peyāmī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ṭayanma ġamze-i cānāna ey dīl-i şad-çāk

Ṭayan hemān geleyor ħancer ile ol çālāk

3527 Emrī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Şu kim cānın vire tiġüñde bī-bāk

Ḳoyup ḳoynına baġrına başar ħāk

3528 Ümīdī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Eline ħancerin almış o ġamzeler bī-bāk

Hey āfet-i dil ü cān ādem olmasun mı helāk

⁸⁹⁵ "Senin sitem kılıcından göğsüm parçalandığından beri her an ciğerimden dertli ahlar çekiyorum."

⁸⁹⁶ "Aşkımın hancerinin elinden göğsümde yarığım var. Sonunda ben senin elinden öleceğim."

3529 Sā'ī

[...]*mağ* gerek[...]*mağ* gerek

تو لائوز برعقبه دن ايکيک في المرکز کن
تو ننگا نا ايد دجا نيمه دن ما بر و مکن

3530 Mūnirī

[...]*cānā kemān-ebrūlar* gerek

Ḳıldı müyesser ğamzeñe sīnem ṣehā [...]gerek

[182b]

3531 Cenābī

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Tīġ-i müjġānuñla cānum çāk çāk olmağ gerek

Cān u dil varup da ' ışğ içre ḥāk olmağ gerek

3532 Su'ūdī Efendi

[*fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn*]

Sīne tīġūñle pāre pāre gerek

' Āşıkuñ derdi āşkāre gerek

3533 Ḳudsi

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Diler iseñ iki dil ḥancer ile işte yürek

Sevdüğüm iki gönüllü dimesünler baña tek

3529 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3530 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3534 Naḥīfī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥancerüñ ey şeh ' adüya tığüñi ağyāra çek
Dā'imā ḥ'ān-1 vişālüñ ' aşık-1 ğam-ḥ'āra çek

3535 Seyrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥanceri şeklinde yāruñ sīneñe bir yara çek
Bu felekde olmadın pehlūña bir meh-pāre çek

3536 Ḥudāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gerçi şad-pāre olur tığ-i firākuñla yürek
Seng-i miḥnetle yine eglenürüz pāre kesek

*

3537 Bezmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cānumı tenden ayırduğda şehā tığ-i müjeñ
Sīneden taşra birez göndüre çıkdı nīzeñ

3538 Şiyāmī

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Ger ḥancerüñle başumı şāhum sināne dik
' Uşşāk içinde burc-1 bedende nişāne dik

*

* *

[183a]

3539 Zâtî

[*mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün*]

Ey tîğ-i âh gūy-ı sipihri dü pāre kıl

‘Arş-ı ‘azîm ‘ışkına yāruñ nakāre kıl

3540 Emrî

[*mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün*]

Ey tîğ-i âh gūy-ı mehi iki pāre kıl

Erbāb-ı hūsn ‘îd ider olsa naķāre kıl

3541 ‘Āşık Çelebi

[*mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün*]

Gel tîğüñ ile başumı çal iki pāre kıl

Ġam mehterini sūr-ı belāda naķāre kıl

*

3542 Emrî

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ĥancerine seni gördükçe göz eyler ey dil

Her zamānda kılcın sende deñer ol kâtil

3543 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Baña dirsın gel berü düş tîğüme ķurbānum ol

Bir içim şu içmece gelmez baña sulţānum ol

[183b]

3539 *Zâtî Divanı*, G 863/1.

3542 *Emrî Divanı*, G 304/1.

a: ĥancerine] ġamzesine, *Emrî Divanı*.

3544 Emānī

[mef̄ ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Öldürmege ben haste-dili tığüni çek gel

Cān naqdini işār ideyin yoluña tek gel

3545 Sipāhī

[mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Tığ-i firākuñ al bile ey bağrı taş gel

Abdāl-ı ' işkuñam beni eyle terāş gel

*

3546 Rızāyī

[mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Şanmañ ki tığ-i ğamzesi yāra yürür degül

Bir pāre çaldı baña olur biter degül

*

3547 Şādık-ı Müderris

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Ħancer-i ğamzeñ dil-i ' uşşāk-ı bī-pervāya şal

Şeş-per-i kahrūñ ser-i ağyār-ı bāṭıl-rāya şal

*

3548 Fevrī

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Tığ-i ğayret-i zaḥm ile çāk çāk olmuş gönül

Görmiş ağyār ile ol yāri helāk olmuş gönül

[184a]

3549 ‘Ulvî

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Tîğ-i şun‘ ile qalem levhe raqam çekdügi dem

Dest-i kudretle şunıldı elüñe tîğ ü qalem

3550 Cāmî

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Ḥāhem ez-tîğet pes ez-qaṭl üstüḥān-ı ḥod qalem

Tā konem şerḥ-i ğamet ber-levḥ-i ḥāk-i ḥod raqam⁸⁹⁷

خواهم از تیغت پس از خون استخوان خود قلم
تا کنم شرح غمت بر لوح خاکت خود رقم

3551 ‘Ālî

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Tîğ-i ğamzeñle şaçuñ bendinde ser-gerdānuñam

Ben senüñ cān u gönülden quluñam qurbānuñam

3552 Revānî

[mef‘ ūlü fā‘ ilātün mef‘ ūlü fā‘ ilün]

Tîğ-i cefāsınuñ şanma sine-çākiyem*

Qo berqıtme ḥancerüñle kim anuñ helāki yem*

3553 Kemāl Paşa-zāde

[mef‘ ūlü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Gerçi ki tîğ-i ḥasret ile yara yarayam

Ol tāli‘ üm mi var ki benüm pāre pāreyem

3550

a: Nüşhada önce “ez-ḥün” şeklinde yazılan ifadenin üzeri çizilerek “ez-qaṭl” olarak düzeltilmiştir.

⁸⁹⁷ “Beni öldürdükten sonra kılıcınla kemiğimi kalem etmeni istiyorum ta ki kendi toprağımın levhasına senin kederini şerh ederek yazayım.”

3551 Ālf Divanı, G 919/1.

3554 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Be-tiğem ger zenī bākī ne-dārem

Be-hicrānem kesī tākāt ne-dārem⁸⁹⁸

بیتغم کردنی باکی ندآرم
بهرانم کسی طاقت ندآرم

[184b]

3555 Zātī

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Şemşir-i fūrkatün dilüm itdi dilim dilim

Nālem çıkup çıkardı didi vā dilüm dilüm

3556 [???

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Tīg-i ğamzeñle hele gel yüregüm yar benüm

Derdümi bilmege ey dil-ber-i 'ayyār benüm

3557 Bākī

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Ağyāra kıldı hancer ile ğamzesi hücum

Küffāra çekdi tiginini şan pādşāh-ı Rüm

3558 'Ubeydī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Firāk-ı tīg-i müjgānuñla cānā sine-çāk oldum

Vefā kııl hey cefālar kıılıcı yoħsa helāk oldum

⁸⁹⁸ "Eğer kılıçla beni öldürsen de asla korkmuyorum. Benim çektiğim ayrılığa hiç kimse katlanamaz."

3555 Zâtî Divanı., G 956/1, s. 956.

b: çıkardı] çağırdı, Zâtî Divanı.

3559 ‘İşmet

[mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Hezār pāre şod ez-tiğ-i ārzū cigerem

Kocāst ğam ki be-cān dāden āvered ḥaberem⁸⁹⁹

هزار پاره شد از تیغ ارزو جگر
بجاست غم که بجان دادن آورد خیر

3560 Hāfız

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ulün]

Be-tiğem ger keşed desteş ne-girem

Ve ger tirem zened minnet-pezirem⁹⁰⁰

بتیغم گرفت دستش نگیرم
وگرتیرم زندمنت پذیرم

3561 [???

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Me-keş ḥancer ki cān baḥr-ı to ey nā-mihribān dārem

To ḥancer der-miyān dārī vü men cān der-miyān dārem⁹⁰¹

مکش حجر که جان بحر تو ای نا مهربان دارم
تو خنجر در میان داری و من جان در میان دارم

3562 [???

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Miķeşed ḥancer ki men zaḥmeş ber-dil mizenem

Ü be-zaḥmī ḳāni‘ ü men dem zi-bismil mizenem⁹⁰²

می کشد حجر که من زخمی بشم بر دل میزنم
او بزخمی قانع و من دم ز بسمل میزنم

⁸⁹⁹ “Arzu kılıcından ciğerim bin parça oldu. Gam nerede ki yeniden can vereyim diye haber getirsin.”

⁹⁰⁰ “Eğer beni kılıçla öldürmek istese elini tutmam ve eğer okla beni vursa bunu şükranlarla kabul ederim.”

⁹⁰¹ “Hancer çekme ki benim bu canım senin içindir ey acımasızım. Senin ortada (belinde) hançerin var benimse canım.”

⁹⁰² “Gönlüme yara koyuyorsun diye bana hançer çekiyor. O bir yarayla yetiniyor ama ben öldürmekten söz ediyorum.”

3563 [???

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Şad bār ger çü müy be-tiğ efgenī serem

Ez-şevk-i tiğ-i to ser-i diğer ber-āverem⁹⁰³

صدبار کر حوسوی تیغ افکنی سرم
از شوق تیغ تو سردیکر برآورم

3564 Şubhī-i Hākīm-zāde

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ben şehīd-i tiğ-i mihrem ten gubārumdur benüm

Yirde sāyem şüreti resm-i mezārumdur benüm

*

* *

[185a]

3565 Fiğānī Fermāyed

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tiğ-i ğamzeñ mühri çıkmadı derün-ı ğamzedden

Pāre pāre rīze rīze çāk çāk ola beden

3566 Dürri

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dime boynuñ tiğ-i cevrümden dirîğ itmek neden

Cân virürdüm başum elde olsa ey şemşir-zen

⁹⁰³ "Eğer benim başımı kılıçla saç gibi yüz defa kessen yine de senin kılıcının sevincinden yüz baş çıkarırım."

3564 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3567 Bākī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahm-1 şemşirüñ vefā resmin gidermez sineden

Āb-1 naqş-1 şüreti maḥv eylemez āyineden

3568 Sa' yī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şehā tiġ-i ġamuñ kesmek dilermiş bendeñi senden

Beni ġam öldürür şimden girü ümmidi kes benden

3569 Vāhī-i Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

' Aceb mi ḡancerüñ çāki benüm gitmezse sīnemden

Bilürsin ḡake yir eyler aḡarşu mā-teḡaddemden

3570 Bākī

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Tiġ-i yāruñ cefāsı bir yüzden

Zahm ile mā-cerāsı bir yüzden

[185b]

3571 Peyāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sīne kim pür yaradur ol tiġ-i āteş-tābdan

Çāk çāk olmuş hemān şol ḡākdür seyl-ābdan

3200 Nüshada başlığın yanında sonradan eklendiği anlaşılan “Kıınalı-zāde tezkīrede Sırrī-i Tırabzonī yazar” ifadesi bulunmaktadır.

3572 **Ḳāsım**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Me-rā ez-ḥam-ı şemşīret ne-mişāyed hazer kerden *درازم شمشیرت نمی شایر حذر کردن*
 Be-pīş-i zaḥm-ı şemşīr-i to cān bāyed siper kerden⁹⁰⁴ *به پیش زخم شمشیر تو جان باید سپر کردن*

3573 **Emrī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ümīd-i merḥabā eylerseñ ol şemşīr-i bürrāndan
 Sen ey 'āşık elüñ yumaḳ gereksin çeşme-i cāndan

3574 **Yetīm 'Alī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Yiter cevrüñ yiter ğamzeñ çkarma ḥancerüñ bilden
 Gel uğrı ol ḥarāmī ol tek inşāfı ḳoma elden

3575 **Necātī**

[*fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün*]

Bir içim şu dilerüz ḥancer-i bürrānuñdan
 N'ola bir kerre içürseñ ne çıkar yanuñdan

3576 [???

[*fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün*]

Cāna bir iki içür ḥancer-i bürrānuñdan
 Yüregüme şu sepilür ne çıkar yanuñdan

⁹⁰⁴ "Bana senin kılıcının eğriliğinden korkmak yakışmaz. Canı, senin kılıcının yarasının önünde kalkan etmelidir."

3573 *Emrī Divanı*, G 395/1.

a: Nüshada öncelikle "şemşīr-i müjgāndan" yazılmış ancak "şemşīr-i bürrāndan" düzeltilmesi yapılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

3577 Şānī

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Yüz bulaldan şehā miyānuñdan

Göre hancer gider mi yanuñdan

3578 Āzerī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Āşık öldürmegi taḥrīk ideyor yanuñdan

Ṭoğrılık añlamazın hancer-i bürrānuñdan

3579 Zihnī Kim Bālī Efendi Kām-yāb [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Cān teşne durur hancer-i bürrānuñ ucından

Dil kanlar içer tiğ-i dıraşānuñ ucından

[186a]

3580 ‘İlmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğ-i ḥasret birle kıldum sīnemi şad-pāre ben

Vaşl-ı yāra bulmadum biñ sa' y idüp bir çāre ben

3581 Raḥīkī

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tiğün degül mi yüregümi yara eyleyen

Ġamzeñ degül mi sīnemi şad-pāre eyleyen

3582 Mesîhî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tîgdür halkı harâmiden vehmnâk eyleyen
Sehm-i gamzeñdür beni her dem sehmâk eyleyen

3583 Selmân-ı Vardarî

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Tîgüñle cân diler kim ten yara yara olsun
Her yara ol cevâna cây-ı nezâre olsun

3584 Hilmî-zâde

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Sînemde şehâ tîgüñ ile şerhalar olsun
Ahvâlümi yârâna birez şerhalar olsun

3585 Hasan Çelebi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dilerse tîg-i hecr ile dilüm dil-dâr şağ olsun
Yararsa başumı yarsın yarardur yâr şağ olsun

3586 'Ömrî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dilüm biñ yirde dilsün hancer-i dil-dâr şağ olsun
Dökilsün yolları üstine kanum yâr şağ olsun

3587 Emrî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bağrum başın o hancer-i ser-tiz dilmesün

Alsun alursa cânı ziyân başa gelmesün

3588 Nihānî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Şemşir-i yâr kıtlümüze niyyet itmesün

Tahrîk iderse iller anı hiddet itmesün

3589 Kesbî-i Edirnevî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sîne mecrûh-ı gam-ı hancer-i cânân olsun

Tek hemân yâra şarılmağa bir imkân olsun

3590 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sîneye çekmez isem hancer-i cânânımı ben

Virürin hâsret-i müjgâni ile cânımı [ben]

[186b]

3591 Hâmdî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğ-i gâmla sînemi ben şerha şerha yarayın

Yaralarla yâra hâlüm şerh ideyüm varayın

3588 Beytin ya da en azından başlığın sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı mevcuttur.

3200 Beytin sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı mevcuttur.

3200 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3592 Muḥyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tiğ-i fūrkatle olup ḥāk ile yek-sān olayın

Tek hemān sevdüğümüñ yolında qurbān olayın

3593 'Ömri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğ-i hecr-i yār ile ben niçe yıl zaḥmetdeyin

Ölmezem mādemki derdiyle anuñ şıḥhatdeyin

3594 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ayrırmayasın ḥancerüni dilden umarın

Yeg bilür efendi kişi kendüye çıkarın

3595 'Ulvi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ḥarc eyler ise ḥancerüne dil n'ola varın

Ḥoş bilür efendi kişi kendüye çıkarın

3596 Ümīdī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥancer-i dil-beri gördükde qatı qorqarsın

Bir gün ey sine şaқın qorқduğıña uğrarsın

3597 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Oldılar katlüm için hancer ü tīgüñ tarafeyn

Düşdi ol teşneler arasına şāhum mābeyn

3598 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Keşid tīg ki bügzer zi-ser biyā benşin

Serī nihādem ü goftem çi devletī beh ez-īn⁹⁰⁵

کشید تیغ که بگذر ز سیر بانشین
سری نهادم و گفتم چه دولتی به زین

3599 Bedī' ī-i Emīr

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ġamzeñden iki yanuña şemşīrlər taqın

Bin esb-i nāza eyle gönül mülkine aqın

3600 Rızāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şerha şerha olalı tīg-i ğam ile birün

Añlanur şerhe ne hācet elem-i zaħm-ı derün

[187a]

3601 Hātemī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Üstüme çekme benüm iki gözüm hancer-i kīn

Göriccek bendeñi ebrūlaruñı eyleme çin

3598 Beytin nüshaya sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı söz konusudur.

⁹⁰⁵ “Kılıç çekti ki “Başından geç ve gel otur.” (demek istedi). Başımı koydum ve dedim ki bundan daha büyük mutluluk olur mu?”

3599 Beytin nüshaya sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı söz konusudur.

36 Beytin nüshaya sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı söz konusudur.

3602 Meylî-i Ğalaṭavî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Sînemi yardı cefâ tîği ile ol cânân

Ben ölürsem bu belâ ile şağ olsun yârân

3603 Cemâlî

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Hancer çekicek yâra güler sîne-i sūzân

Kendüye çıkarın bilür ey meh dil-i nālân

3604 H̱āce-i Şehr-i Belāgat Kesbî [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yönin tüt yüz çevirme tîğ-i cevrinden dilâ her ân

Ki senden olmaya ol ğamzesi cellâd rû-gerdân

*

* *

3605 [???

[müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün]

Hancer-i ' ışk hün-ı men riht be-pāye pây-ı to

Rây-ı to bûd küštenem küşte şodem berây-ı to⁹⁰⁶

هجر عشق خور من ریخت بخاک پای تو
رای تو بود کشته شدم بر پای تو

⁹⁰⁶ "Aşk hanceri benim kanımı senin ayağının toprağına döktü. Öldürülmem senin isteğindi. Ben de senin için öldüm."

3606 Mīrzā Şeref bin Kāzī Cihān

[*mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün*]

Şod sine be-şad çāk be-tiğ-i sitem-i ū

Bīrūn ne-şod ez-sīneye şad çāk ğam-ı ū⁹⁰⁷

شد سینه بصد چاک ز تیغ ستم او
بیرون نشد از سینه صد خاک غم او

3607 Yahyā Fermāyed

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Cān virürken hanceründen şun baña bir pāre şu

Hālet-i nez' üzre ol dem hoş gelür bīmāra şu

3608 Kātib-i Dīvān-ı 'Ālī Kesbī-i Nāzūk-Edā [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün*]

Dil-teşnelere dişün eyā şūh-ı cefā-cū

Bir hūb yalñ yüzlü gelür şan bir içim şu

3609 [???

Tiğ-i hūn-rīzet ki şod rūy-ı zemīn gülgūn ez-ū

Çü her tiğēt boved ebrī ki bāred hūn ez-ū⁹⁰⁸

تیغ خونریزیت که شد روی زمین گلگون ازو
چون تیغفت بود ابری که بار د خون ازو

[187b]

3610 Mesīhī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Tiğ-i cevr ile iderseñ dili biñ pāre yine

Beni redd itme diyü yalvara dil vara yine

3606

b: çāk] hāk, nūshada.

⁹⁰⁷ "Onun sitem kılıcından göğüs yüz parça oldu. Yüz toprağın göğüsünden onun kederi çıkmadı."

⁹⁰⁸ "Yeryüzü, senin kan dökücü olan kılıcından kıpkırmızı oldu. Galiba kılıcın aslı, kan yağdıran bir buluttu."

3611 Yahyā

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîg-i cevr ile iderseñ dili biñ päre yine

Sürinüp yara ile kūyuña dil vara yine

3612 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Diş bilermiş tîgüñ ey meh ben faķırüñ qanına

Ben aña cān virürem tutdum boyun fermānına

3613 Ħamdī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîg-i ħün-rizüñi cān qaşdıma cānā bileme

Ġarazuñ cān ise teslīm idelüm gel bileme

3614 Fuzūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîg-i kīn çekdi şebīħün itdi hicrān üstüme

Ey ecel yār ol baña gel sen de bir ān üstüme

3615 Ġubārī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşte başum işte tîgüñ baña ayak tölama

Bir güzel qaşşābsın gel başduġuñ boġazlama

3611 Başlık sonradan eklenmiştir.

3613 Başlık sonradan eklenmiştir.

3616 **Ḥamdī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğ-i ḥasret bağruma şad-pāre ursa yara ne

Biñ benüm gibi olursa ol gözi bīmāra ne

3617 **Ḥusrevī Efendi Ḳāzī**

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Geçdi müjemüñ ḥanceri dirsen dil ü cāna

Tiriñi de ey qaşı kemān atma yabana

[188a]

3618 **Münirī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥancerüñ 'aksi nigārā sīne-i şad-çākde

Şekl-i mähidür ki taşvīr eylemişler ḥākde

3619 **Ḥamdī**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥancerüñ tīr ile miyānuñda

Egri toğrı bir oldı yanuñda

3620 **Şun'ī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müjeñ ḥancerlerin çeşmüñ tağaldan şol u şağında

Olupdur 'aşık-ı dil-ḥasteler başı yarağında

3616 Başlık sonradan eklenmiştir.

3619 Başlık sonradan eklenmiştir.

3620 *Gelibolulu Sun'î Divanı*, G 156/1.

3621 Fevrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ġamzesi ol kâtilün bu sîne-i şad-çäkde
Şanki bir cellâd tîgidür gömilmiş hâkde

3622 Menba'î

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Yüzi şuyıyla tırur tîg-i cefâ yanuñda
Fitne şüretleri var hancer-i bürrânuñda

3623 Fedâyî Beg

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Görinen şanma hancerdür o mâhuñ tor kuşağında
Tutulmuş mâhî-i baħr-ı melâhat şive bâğında

3624 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Güc görür mi hancer-i ğamzeñ disem cân almada
Nâz ile dir güc olur mı hiç qurbân almada

[188b]

3625 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey şanem biñ yara urduñ sîneme şemşîr ile
Sîne-i 'uryânuma revzenler açduñ tîr ile

3626 Dervîş 'Ömri

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Pür itdi sînemi tîğ-i ğam ile päre ile

Ne çäre idelüm ey dil hezâr päre ile

3627 Selîkî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gel beni öldür hey âfet hancer-i bürrân ile

Ûurtılayın günde biñ kez ölmeden hicrân ile

3628 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Beni kanlu çıkarup kıyma tîğ-i hün-feşân ile

Meşeldür mâ-teğaddemden yumazlar kanı kan ile

3629 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tîğ-i müjgâni şuwardum dîde-i hün-âb ile

Şâm-ı ğamda serverâ ceng itmek için hâb ile

*

3630 Nehârî

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ġamzeñ dile tîğ ursa ciger kanı saçılsa

Sûsenlere karşı gül-i hamrâlar açılsa

3631 ‘İzārī-i Kāzī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Beni yüz döndüre şanma kılıcuñ yarasına
Başum üzre çutayın boynumı tek yarasına

3632 Dehkī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Be-zaḥm-ı tīg ü tīr-i to kerdem be-dil nigāh
Dīdem neveste ber-dil-i mecrūḥ ḥı̄ṣ āh⁹⁰⁹

بہ زخم تیغ و تبر تو کردم بدل نگاه
دیدم نوشتہ بردل جرح خویش آہ

3633 Kāsımī Rāst

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yār almış yine bir ḥancer-i bürrānı ele
Yaқada bir eli ister ki ala cānı ele

[189a]

3634 Şā‘ir-i Maḳbūl-i ‘Ālem ‘Azmī-zāde Ḥāletī [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Tīg-i hicrān ile oldı yüregüm şad pāre
Nice şerḥ eyleyeyin derd-i derūnum yāra

3635 Ḥudāyī Şi‘ri Sitārīdür el-Ḥaḳ [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

Ele ḥancer alup ol māh-pāre
Gelür meydāna ḥalkı yara yara

⁹⁰⁹ “Gönlümdeki senin kılıcından ve okundan gelen yaralara baktım. Gördüm ki yaralı olan gönlün üzerinde “âh” yazılmış.”

3636 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çalarken tiğ-i âteş-bâr-ı âhum çerh-i ğaddâra

Görenler cümle ol yalın yarağı sandı ğaddâre

3637 **Hâzret-i Būstân Efendi-zâde Yahyâ Kâm-yâb** *[fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]*

[fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]

Urdı şemşirin o hūnî geh tene gâhî sere

Çaldı hayfâ böyle zibâ cevheri yirden yire

3638 **Müverrih [ü] Şâ'ir-i Mümtâz Sâ'î**

[mef'ülü fā'ilâtü mefā'īlü fā'ilün]

Zibâ yaraşdı hancer-i zerrin o dil-bere

Hübân-ı şehr reşk ile hep düşdi hancere

3639 [???

[fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]

Sîne kaçmaz düşmeden kūyına yāruñ hancere

İşte tiğ-i kine-i cānān işte hancere

*

3640 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Tenüm hancerle dil cānā dilüm biñ pāre çıkmazsa

Beni öldür eger ey ğamze cānum yāra çıkmazsa

[189b]

- 3641 **Cihānuñ Şâ‘ir-i Ser-dârı Zâtî** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]
 [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 Alursın cânını halkuñ urarsın tiğ-i bürranı
 Efendi yok mıdur yoğsa bu ben haste-dilüñ cânı
- 3642 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyinî** [*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]
 [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 Dilâ seyr it cilâsın hûbdur şemşîr-i bürranı
 Hayâtum gitdi çün gördüm derün-ı sînede anı
- 3643 [???)
 [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 Cevānuñ haste cânı irmez ise tiğ-i yalmanı
 Gönül dil-teşnelikden cân virür yalmanı yalmanı
- 3644 **Bu Dehr İçre Celîlî İznikîdür** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]
 [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 Eger cân kaçdına gelse nigāruñ tiğ-i ‘uryanı
 Çekem bağruma yalıñ yüzlü dil-ber gibi ben anı
- 3645 **Bu Dehr İçre Maķāmî Nāmı Meħmeddür** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 [*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]
 Hancerüñ üzre düşüp virmedüğü dil cânı
 Cānı andan şaķınur şanma şıķınur anı

3646 **Sipāhī Ehl-i Nazm İçre Dil-Āver** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ķatlüme ol hūnī tiz itmiş gelür şemşirini

Gör du' ā-yı seyfe meşgöl olmanuñ te'şirini

3647 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Yüzüm döndürmeyem biñ kez urursa tığ-i bürrānı

Baña 'id ol zamān olur ki Ķurbān eyleyem cānı

3648 **Olup Meh-Rūlaruñ Vaşşāfi Vaşfi** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Küşte-i Ķancer-i hūn-rizūñ idersin seveni

Sūsen-i bāğ-ı leĶāfet seven ölsün mi seni

[190a]

3649 **Cihānuñ Şā'ir-i Ser-dārı Zātī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Yine Ķan eylemiş ey dil şehūñ tiri vü şemşiri

Sen anuñ tirini şalka benüm boynuma şemşiri

3650 **Ümīdī Ehl-i Nazmuñ Ķusrevidür** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā' ilātü mefā'īlü fā' ilün*]

'Uryān idince Ķancer-i bürrānın ol perī

Baş Ķayusına uğradı 'uşşāk her biri

*

3648

b: Mısradaki “ey gül-i” kelimesinin altına “sūsen-i” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

3651 **Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci Kenzîdür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Hışm ile yine cevr ü cefâ tîği bilendi

Ey dil saña mı yâ baña mı anı bil indi

3652 **Selâset Üzre Nazm-ı Hayâlî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Benem şemşîr-i hûn-bâr ile devrânuñ ser-endâzı

Öginmek bilmezsin düşmen seçilse gâziyin gâzi

3653 **Şâ'ir-i Maqbül-i 'Älem Ägehi** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Müzeyyen ideli hancer ile miyân-bendi

Kıyâmet oldu yine ortalık güzellendi

3654 **Cihânuñ Şâ'ir-i Ser-dârı Zâtî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Derdâ ki tîğ-i gamze ile bir güzel beni

Biñ päre kıldı görmege kırkar ecel beni

3655 **Lisânî Ehl-i Dil İçre Müsellem** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Yanında hanceri geçmiş o mû-miyâne beni

Cefâsı tîrine kılsa n'ola nişâne beni

[190b]

3656 **Gedāyī Ehl-i Nazmuñ Pādşāhı** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ġamzesi tīg-in o ħünī qatlüme tiz eyledi

Hep bu qaşdı cāna çeşm-i fitne-engiz eyledi

*

3657 **Suĥen İklīminüñ Sultānı Bākī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Sīne gencīnesini ĥancer-i cānān deldi

Bugün ol şūĥ-ı dil-ārā yine bir kān deldi

*

3658 **Mā'ıl-i Zevĥ u Şafādur Şevķi** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Zaĥm-ı şemşir-i ġamuñ cānuma raĥmetler idi

Tir-i ġamzeñ daĥı irişdi ne zaĥmetler idi

3659 **Ķabūlī Sözleri Maĥbūl-i 'Ālem** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tīg-i fūrķat irüp taġıtdı bir bir bendüñi

Çok taġıldıñ ey gönül bir pāre devşür kendüñi

[191a]

3660 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Geçgin ancak ĥancerüñ ĥün-ı dile ħanmış gibi

Tīgüñ ile ikisi bir yirde paşlanmış gibi

3661 Şâ'ir-i Merğüb-ı 'Ālem Fehmî-i Nâzük-Edâ [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Zahm-ı şemşir-i müjeñ râzumı ifşâ itdi

Beni bir oñmayıcağ 'âleme rüsvâ itdi

3662 Şâ'ir-i Merğübdur Nâzük Hasan [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ülü fâ' ilâtün mef' ülü fâ' ilâtün*]

Maqtül-i tîğ-i yârum gönülüm şehâdet itdi

Dün gice düşde ervâh kabrüm ziyâret itdi

3663 Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Tîğ-i bürrânuñ ucından almış idi cânımı

Ger tıutup bağlatmayaydum zahm-ı hün-efşânımı

3664 [???

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Tîğ-i ğamdan ten-i zerdüm yine pür-hün oldı

Baña rahm eyle meded hâl-i digergün oldı

[191b]

3665 Meşâmî Şâ'ir-i Maqbül-i Devrân [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Dilâ düş tîğ-i yâra saña 'âlemden güzêr düşdi

Sipâhisin yarağ o sîne ol çünkim su' ur düşdi

3666 Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Ālem 'Azmi-zāde Hāletī [fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün]

[mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün]

O meh kim hancer ile sīnelerde şerhalar açdı

Şeh-i şāhib-ķırāndur tīgi ile niçe yar'açdı

3667 'Acemde Gün Gibi Meşhūr Tālib [mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün]

[fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün]

Mīkeşī ber-halk tīg ü ĩn gedā-rā mīküşī

Dīgerān-rā zinde mīdārī vü ma-rā mīküşī⁹¹⁰

میکشی برهلق تیغ و این کداری میکشی
دیگر انرا زنده میاری و ما را میکشی

[192a]

[192b]

⁹¹⁰ "Halka kılıç çekiyorsun ve bu dilenciği öldürüyorsun. Başkalarını direltiyorsun ve bizi öldürüyorsun."

[193a]

FAŞL-I SĀZ U SÖZ [Ü] MAḲĀMĀT

SĀZ FAŞLIDUR BU MECLĪS NAĠME-İ ‘UŞŞĀQDAN

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Li Muḥarririhi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bir yaña ney bir yaña ben bir yañadan ‘andelīb

Āh u feryād u fiġāndur baña gülşende naşīb

[193b]

3668 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ney zi-sāz ez-süz-ı ıŝķ āred nevā

K'ez-nevā zevķ-i dehed ' uŝŝāk-rā⁹¹¹

نی زساز از سوز عشق ارد نو
کز نوادوستی دهدش آرد

3669 Şānī-i Merḥūm Fuzūlī-i Şānī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şöyle uydur çeng ile meclisde nāyı muṭribā

Gögde gūŝ-ı Zühreye diñlet ŝadāyı muṭribā

3670 Şā' ir-i Maḳbūl-i ' Ālem Ḥazret-i Sulṭān Selīm [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlū mefā' ĩlū mefā' ĩlū fe' ūlün]

Çun ney zi-men ey dost nigeḥ-dār nefes-rā

Bişnev suḥen-i men meşnev gofte-i kes-rā⁹¹²

چون نی ز من ای دوست نیکهدار نفس را
بشنو سخن من مشنو گفته کس را

3671 Şā' ir-i Mergüb-ı ' Ālem Cāmi-i Rūm-ı Zamān [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Muṭrib imşeb sāz kon bā-nāle-i men ceng-rā

Āteŝ-i dīger fūrüz ĩn sūznāk āheng-rā⁹¹³

مطرب ایست ساز کن با ناله من جنگ را
آتش دیگر فروز این سوزناک آهنگ را

⁹¹¹ "Neyin sazında onun aşkının sızısından bir inilti var ki sesi âşıklara zevk veriyor."

3669

b: Mısradaki "uydur" kelimesinin üstüne "diñlet" yazılmıştır.

⁹¹² "Ey dostum, ney gibi soluğunu benden uzak tut. Benim sözümü dinle ve başkalarının söylentilerine kulak verme."

⁹¹³ "Ey çalgıcı, bu gece benim inlememle çengini (harp) çalmaya başla. Bu yakıcı ahengi başka ateşle de alevlendir."

3672 'Askerî Maqbûl-i 'Âlem Gün Gibi [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Muṭribâ gel hüseyñî eyle nevâ

Bize feyz ola tâ ki neşv ü nemâ

3673 Müdâmî Ehl-i Nazm İçre Begüm Şürîde-Meşrebdür [*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

N'ola ḳaddüm dü-tâ oldıysa efgân ile çengāsâ

Baṅa cevr itmegi ḳânün idindüñ ey melek-simâ

3674 Medhî-i Gelibolî Şâ' iridür Bu 'Aşruñ

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Nâlemi güş idicek bezm-i şafâda zurefâ

Çaldılar nâyı hemân eylediler nâ-peydâ

*

* *

3675 Hüdâyi Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür

[*mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Çaldum niçe yıl 'ışḳ ile ṭabl u ney ü miḳnet

Al sen de vefâ sâzın ele kâr be-nevbet

3676 Pend-nâme Şâhibidür 'Askerî [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Muṭribâ gel nevâñı nev-rüz it

Süz ile nâleñi dil-efrüz it

3677 Vele hu

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Muṭribā nāyuña ser-āğāz it

Sūzuñı yine sāza dem-sāz it

3678 Monlā Cāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bī-cemālet şavt-ı muṭrib māye-i derd ü ğamest

Bī-ruḥ-ı gül nağme-i bülbül nefīr-i mātēmest⁹¹⁴

بی جات صوت مطرب مایه درد و غم است
بی رخ گل نغمه بعبیل نغمه ما تم است

3679 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Urdurur şihhat naşihhat def kıatı ' aşık-perest

Ger ele deffāf alursa kıur uşule đarbı dest

3680 Zihni Efendi Bağdādī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Çeküp muṭrib şadā-yı na' re-i dost

Elinde virdi def bir dost bir post

3681 Medhī-i Gelibolī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şadā-yı muṭrib-i bezm-i ezelden almayan lezzet

Ṭanīn-i perr-i peşşe ğuşına virmez anuñ hālet

[194a]

⁹¹⁴ “Senin yüz güzelliğın olmadan çalgıcının sesi dert ve gam sebebidir. Gülün yüzü olmadam bülbülün ötüşü sanki yas feryadıdır.”

3682 **Ḳābilī-i Ḥaḳīr**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İñleşem ḳānünveş çeng itdi ḳaddüm bir nigār
Nāyveş bağrum delüp def gibi oldum bī-ḳarār

3683 **Cemālī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nāy feryād iderek ḫālūme ağlar her bār
Görüben cism-i nizārum şarıdur mūsīḳār

3684 **Me'ālī Raḫime'llāhü 'Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' lüñi öpdükçe sāğar nāylar ğavğā kıllur
Çeng inler şīşe ağlar şem' yanar yaḳıllur

3685 **Sultān Selīm-i Şānīdür**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nevā-yı neyde rūḫ iḳrā olur ' uşşāḳa bir dem var
Dilā ney gibi nālān olmada bir özge ' ālem var

3686 **Āftābī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bağrumuñ yandığı ney gibi nefesden bilinür
Ḥānenüñ şenligi içindeki sesden bilinür

3684

a: Mısradaki "sāğar" kelimesinin üstüne "şīşe" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

3687 **Veysī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nālemi bī-hūde şanmañ bezm-i ' ışka sāzdur

Meclis-i ' işretüñe muṭribsüz ola nā-sāzdur

3688 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim hecrüñde bağrum nāy u beñzüm sāzdur

Nāyveş ben nālede iller saña dem-sāzdur

3689 **Zātī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

' Āşıkuñ āhī kuluñ da zümreye dem-sāz olur

Ḳaddi çeng ü cismi ḳıldan ince beñzi sāz olur

3690 **Ve lehu**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Saña dem-sāz-ı za' f itmek ḳamu ' uşşāḳı ḳānūndur

Anuñçün sīnem üzre reglerüm evtār-ı ḳānūndur

3691 **Fazlī-i Merḫūm**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Çal sāz-ı ' ışḳı nağme-i rāḫat-fezā budur

Diñle fiğān-ı bülbülü şavt-ı nevā budur

3692 Gözi Āhūlaruñ Meddāhıdur Çeşmi [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Felek bezminde kim Zühre elinde çeng tutmuşdur

Def-i sinemle nāy-ı nāleme āheng tutmuşdur

3693 Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mefā'īlün fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün]

Efendi barbaṭ-ı çerḫūñ bozuk yiri çokdur

Fiğān u nālemūñ ammā kıl egrisi yokdur

3694 Meylī-i Ġalaṭavī

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Muṭrib ğılāf içinde bilür mi defi nedür

Erbāb-ı bezme ḫarca kōnılmış definedür

3695 'Işķī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Cān gözini aç dilā sırr-ı şadā-yı nāyı gör

Ḳonya şehrinde semā'-yı ravza-i Monlāyı gör

3696 Vişālī-i Ḳaramanī

[mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün]

Şavt u şadā-yı nāyı bilmezler ehl-i zāhir

El-ḫaḳ kıyās olunmaz zirā semā'a dā'ir

3697 Cemālī Raḥime'llāhü ' Aleyh*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Şanma bezm içre girift âhengini yoqlar tırur

Ehl-i ' ışka nāy-zen barmaq hisābın gösterür

3698 Kesbī-i Edirnevī*[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]*

Muṭribüñ düşmez idi çengine hergiz evtār

Nağmeye başlamasa eylese bir yirde qarār

3699 Kerimī Çelebi*[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]*

Muṭribā olmaz idi çaķ bu kadar zār u nizār

Rāzını bulduğına söylemese müsīķār

3700 Cāmī Çelebi*[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]*

Nāyveş nāle kılup vaķt-i seher bülbül-i zār

H̄ābdan şāh-ı güli sāz ile eyler bīdār

[194b]**3701 Cenābī Ehl-i Nazmuñ Kām-yābı** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Ney gibi bağrı delik bir niçe şāhib-demlerüz

Bezm-i ğamda mey yirine kan içer hem-demlerüz

3698 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3699 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3700 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3702 Ehl-i Bezmüñ Şem' idür Yanar Çerāġī Gün Gibi [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Ney-i tîrûñ olupdur baña dem-sâz

Bir âh itsem virür sînemden âvâz

3703 Gülşen-i Nazmuñ Gülidür Gülşenî [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ney nevâ âred be-dem ez-sûz sâz

K'ez-dem-i hem-dem ve-râ sâzet dirâz⁹¹⁵

نی نواردیدم از سوز ساز
کردم مقدم در سازت دراز

3704 Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Älemdür 'Atâ [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Demidür nây-şifat nâle ile ol dem-sâz

Ey gönül 'üd gibi yaqılup ol sâz ile sâz

3705 Hâzânî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Ey muṭrib olur derd ü ġama çünki şifâ-sâz

Ḳânûnuñı al çengüñe ol baña şifâ-sâz

3706 Süheyliye Bu Maḥlaş Gökden İndi [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ey muġannî ez-ḳad-i men çeng-i bezm-i yâr sâz

Riştehâ-yı nâle-i zârem borû evtâr sâz⁹¹⁶

ای مرغی از قدم من چنگت بزم یار ساز
رشتهای ناله زارم مروا و تا ساز

⁹¹⁵ "Sazın sızısından ney soluġu feryada getirir. Ki hemdemın nefesinden onun uzun ahengi vardır."

⁹¹⁶ "Ey şarkıcı, sevgilinin meclisine benim boyumdan bir çeng (harp) yap. Sızılı inlemelerimin ipini kes de ona tel yap."

3707 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Şadā-yı nālem olursa n'ola yine dem-sāz

O lāle-ḥad ḡam-ı hecriyle itdi beñzümi sāz

3708 Selmān-ı 'Acem Fermāyed

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dārem āheng-i ḥicāz ey büt-i 'uşşāḡ nevwāz

Rāst kon sāz u nevwāyī zi-pey-i rāh-ı Ḥicāz⁹¹⁷

دارم اهنک حجاز ای بت عشاق نواز
راست کن ساز و نوای زی را حجاز

3709 Ḥāzret-i Bākī Suḥen İklīminüñ Şāhıdur

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Derd ü ḡam bezmine ḡaddüm gibi bir çeng olmaz

Nāylar nālelerüm sāzına āheng olmaz

3710 Bende-i Kemter Kemīne Ḳābilī [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Nāy u def ü ṭanbūr ile hem daḡı ḡoş āvāz

Bu ḡaste dile muṭrib ola çāre şifā-sāz

3711 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

İşitse nāle-i 'uşşāḡa olduḡın dem-sāz

Ḳoyardı naḡme [...] ḡabına kemān nüvwāz

[195a]

⁹¹⁷ "Ey aşıkları teselli eden put gibi güzel sevgili, hicaz ahengini çalmak istiyorum. Sazını düzenle (akort et) ve Hicaz yolundan bir şarkı söyle."

3709 Bākī Divanı, G 204/1.

3712 **Muḥīṭī Nazmı Deryā-yı Firāvān** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nây ile muṭrib kaçan bezm içre olsa hem-nefes

Baḥr-ı dilde cūş ider mevc-i hevâlarla heves

3713 **'Ubeydî Ehl-i Nazmuñ Ḥusrevidür** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ney dil-i nālâna olmaz inlemekde hem-nefes

Hem-zebân olmaz şadâ-yı çenge âvâz-ı meges

3714 **Vuşulî Vâsıl-ı Bıkr-i Ma'ânî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Didüm ey dil ney gibi gel itme feryâda heves

Neyleyeyin sözümi ṭutmadı aşla bir nefes

3715 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Meşnev ez-ney bişnev ez-şāhib-nefes

K'ez-cemâde nâle'î neşnide kes⁹¹⁸

مشنوزن بشنوز صاحب نفس
کز جماله ناله نشینده کس

3716 **Bākî**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Pür-hevesdür ney gibi 'ışkuñda ṭab'-ı pür-heves

Derd-i dilden bā-ḥaber 'âlemde yoḡdur hem-nefes

*

* *

⁹¹⁸ "Neyden dinleme, nefes sahibinden dinle. Çünkü kimse cansızlardan bir inilti işitemmiştir."

3717 **Şānī-i Merhūm Fazlī-i Şānī**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ney-i nālem kaçan kim ehl-i diller istimā' itmiş

Qarār u şabrı gidüp Mevlevī gibi semā' itmiş

3718 **Zātī Merhūm Pīrīdür Üstāddur** [fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Dir görenler baña qaddūñ çeng ü beñzüñ sāz imiş

Nāy-ı nāleñ gökde sāz-ı Zühreye dem-sāz imiş

3719 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şadā-yı nāyı fāş itmek mülāyım perdedür görmiş

Bugün āvāze-i 'uşşākı muṭrib şu' belendürmiş

3720 **Gizlü Genci Ehl-i Nazmuñ Maḥvīdür** [fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Güşumuz burdı felek def' āt ile ṭanbūrveş

'Aşr elinden oldı pür-ḥün bağrumuz engürveş

3721 **Şiyāmī Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şadāsı ehl-i sāzuñ na' re-i mestāneden almış

Nevāyı muṭrib-i bezm itdügi āvāzeden çalmış

3720

Başlık: Nūshada şiirin öncelikle "Maḥfī"ye ait olduğu yazılmış daha sonra kelimenin üzerinden gidilerek "Maḥvī" yazılmış, başlığın kenarına da açıkça "Maḥvī" yazılarak karışıklık giderilmeye çalışılmıştır.

*

* *

[195b]

3722 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Nāy-ı nālem itmese çerḫ istimā'

Mevlevīler gibi itmezdi semā'

3723 **Ve lehu***[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Nāy-ı nālem çerḫ-i gerdān itmediyse istimā'

Döne döne Mevlevī gibi niye eyler semā'

3724 **Kāmī Efendi Şā' ir-i Devr-i Zamānedür** [*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Nālemüñ nāyın idince istimā'

Mevlevīler gibi çerḫ urdı semā'

*

* *

3725 **Derūnī Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Söyledi ney sırr-ı 'ışkı meclise virdi şeref

Diñledi ol mā-cerāyı ser-be-ser güş oldı def

3726 **Cevānān Medḥine Mā'il Galaḫalı Meylī***[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Her ne dem kim başlasa efgāna çeng ü nāy u def

Diñledür ḫarbı sözin yārāna çeng ü nāy u def

- 3727 **Sürürî Şâ' ir-i Maqbûl-i ' Âlem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Mübtelâ olmasa derd-i ' işkuña ey yâr def
 Karşuña yüz bir gidüp olmazdı böyle zâr def
- 3728 **Şâ' ir-i Merğüb-ı ' Âlem Hâtemî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 Gögüs kaçduğı için sen meh [ü] def
 Ururlar anuñ için yüzine kef
- 3729 **Akarşudur Hemân Şi' r-i Revâni** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 ' Āşık olmışdur meger kim saña ey dil-dâr def
 Dest-i hecründen kılur meclisde her dem zâr def
- 3730 **Müdebbir Şâ' ir-i Mümtâz Re'yi** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Meclise germ oldu geldi gerçi def
 Rûyuñı gördüğü gibi geçdi kef
- 3731 **Cemâlî Ehl-i Nazmuñ Âb-ı Rûyı** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]
 Şanma kim çenge kıyâs ile gele saña vuķûf
 Zevķ-i ney oldu bu bezm içre semâ' a mevķûf

3732 Helākī

[fe'ulün fe'ulün fe'ulün fe'ulün]

Uşul ile dil-ber ki elde tutar def
Semâ' u şafâ ile 'aşık geçer kef

3733 'Askerī

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Muṭribâ al elüñe nây-1 'arağ
Yağdı yandurdı bizi nâr-1 firâğ

3734 Nazmī

[fe'ulün fe'ulün fe'ulün fe'ulün]

Nigāruñ ki nağş ile zārī kıla def
O dem cān-1 men diyü muṭrib geçer kef

3735 Li Muḥarrihi

[fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]

Nây alup ol meh ele seyr itdürür gāhī 'arağ
Yine 'uşşâğ içre yağdı pençgāhı bir çıraq

[196a]

3736 Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür Üstādıdur [fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]

[fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]

Ney gibi beñzüm şarardup cismümi nāl eyledüñ
Hağ bilür ey yüzi gülgünüm baña āl eyledüñ

3732 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3733 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3734 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3735 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3737 ‘Ayānī Nazmıdur Geldi Beyāna [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ney gibi deldi sīnemüzi yār delik delik

Meclisde dün kulağuma çalındı būselik

3738 Sipāhī-i Şādık Şi‘ri Felekde Gün Gibi Meşhūr

[*fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilün*]

Nālemi bezm-i ğamuñda nağme-i çeng eyledüñ

Zühre-i çerh-i felekde aña āheng eyledüñ

3739 [???

[*fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilün*]

Derd ile sīnemi def kāmētümi çeng itdüñ

Nālemi nāle-i şanbūr ile āheng itdüñ

3740 Rızāyī Şā‘ir -i Mergüb-ı ‘Ālem [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Olaldan sāz-ı nālem erĝanün-ı deyri dünyānuñ

Ṭıķupdur āhum od çañına nākūs-ı kilīsānuñ

3741 Müftī-i Merd ü ‘Ālem İbn-i Kemāl

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Bezmünde nāy-ı ışık ile çal būseliklerüñ

Artur nevāsını yine baĝrı deliklerüñ

- 3742 **Oldı Fazlî Ehl-i Nazmuñ Fâzılı** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Yine hicrândan ey muṭrib eger feryād ider çengüñ
 Ümîd-i vaşl ile bezm ehlini dil-şād ider çengüñ
- 3743 [???)
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Ney gibi āhına yaḳmaz bu dil-i üftādenüñ
 'Āşıkın zār itmedür ḳānūnı çengi-zādenüñ
- 3744 **Taşavvuf Üzredür Eş'ār-ı Vahyî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Neydügin ḳānūn-ı 'ışkuñ anlamaz dil-dādenüñ
 Bezm-i ğamda düşmeyen çengine çengi-zādenüñ
- 3745 **Feşāhat Üzredür Nazm-ı Faşihî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]
 [*mef' ülü fâ' ilātü mefā' ilü fâ' ilün*]
 Bakmaz nevā-yı nālesine ben fütādenüñ
 'Uşşāḳı çok durur bilürin çengi-zādenüñ
- 3746 **Zātî**
 [*mef' ülü fâ' ilātü mefā' ilü fâ' ilün*]
 Nālān olup döginmek işi dā'imā defüñ
 Ḳılmadı mı ki dil-beri yā Rab vefā defüñ

3747 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Didi kim inleme tıydum nedür ihvāna sözüñ

Muṭrib-i bezm bugün nabzını tıtdı kopuzuñ

3748 **Rızāyī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Olaldan sâz-ı nâlem erġanūnı deyr-i dünyānuñ

Tıķupdur āhum od çañına nākūs-ı kilīsānuñ

3749 **Nāṭıkī in Maṭla' Taşavvufes⁹¹⁹**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Şıķlıġın diñdürelüm 'ūduñ ile şeş-tānuñ

Muṭribā zevķ ü şafāsın çalalum dünyānuñ

3750 **Cemālī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Gördi çün bezmünde rūyuñ muṭrib oldı lāl ü deng

Devşür 'aķluñ başına der ķoltuġına girdi çeng

3751 **Ehl-i Nazmuñ Ķadīmī Beg-zāde [...]**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yolına cān virmedür ķānūnı her üftādenüñ

Bir ķılını virmezın dünyāya çengī-zādenüñ

3748 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3749 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

b: Mısradaki “devrānuñ” kelimesinin üstüne “dünyānuñ” yazılarak “şah” kaydı düşülmüştür.

⁹¹⁹ “*Natiki'nin bu matlaı tasavvufi niteliktedir.*”

3750 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3751 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3752 **Medhî-i Gelibolî**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bir nefes şevke gelüp nây ile oldı âheng
İtdi ol şuh-ı cefâ-pîşe bize bir nîreng

[196b]

3753 **Zâtî**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her maqâmı seyr ider bî-bâl ü bî-reftâr çeng
Bir yeşil tûî gibi olmuş şeker-güftâr çeng

3754 **Ve lehu**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bir hümâ-peykerle olsa her kaçan dem-sâz çeng
Her maqâmı seyr ider bî-bâl ü bî-pervâz çeng

3755 **Yaḥyâ Fermâyed**

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Çözüp saçını ey meh-i nâ-mihribân çeng
Bezmünde kıldı muṭrib elinden figân çeng

3756 **Gülşenî-zâde Efendi Hâleti** *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dem-i ney neydügin idrâk iderdün nâyı söyletseñ
Bilürdün süziş-i 'uşşâḳ-ı Mevlânâyı söyletseñ

3752 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3753 *Zâtî Divanı*, G 757/1, s. 757.

3754 *Zâtî Divanı*, G 746/1, s. 746.

3757 ‘Azîzî Şâ’ir-i Mergüb-i ‘Âlem [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün]

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Dem-i zevk u şafâdur muṭribâ şeş-tâyı söyletseñ

Getürseñ ehl-i bezmi cûşa çeng ü nâyı söyletseñ

3758 Ḥayâlî-zâde Kim Nâmı ‘Ömerdür [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün]

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Semâ‘a ḳopdı vaşluñ şevḳi Mevlânâyı söyletseñ

Dem-â-dem hecr elinden nâle eyler nâyı söyletseñ

*

* *

3759 ‘Azîzî Şâ’ir-i Maḳbûl-i ‘Âlem [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Yâra mehrüm ḳâmetüm çeng olduğundan ṭuydı il

Sâz-ı ‘ışḳı çala çala ezgiye döndürdi dil

3760 [???

[mef‘ülü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ülün]

Bişnev ki şadâ-yı def ü âvâz-ı celâcil

Endîşe-i fikr-i dü cihân mîbered ez-dil⁹²⁰

بشنو که صدای دف و آواز جلال
ندیشه فکر و جهان می برداردل

3761 Ehl-i Nazmuñ Ḥâki-i Miskîn Ayağı Toprağıdur [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün]

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

Bezm-i belâda ney gibi nâlân olan göñül

Def gibi döginüp işi efgân olan göñül

3758 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹²⁰ “Dinle ki defin sesi ve çanın şarkısı iki dünyanın fikir ve düşüncesini gönülden çıkarır.”

3762 **Şâ'ir-i Maḳbül-i 'Ālem Oldı Dervîş Hâletî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Ey muṭrib ğam-ı yârda âh u enîn ol*

Bu bezm-i belâda baña dem-sâz [u] mu' in ol

3763 **Lebi Meygünları Medḫ İtmede Mâhir durur Mestî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Ey gönül her demde ney gibi nevâdan vaz gel

Yile virdün varını gel bu hevâdan vaz gel

3764 **Vâlihî-i Üskübî**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Nâleden dem urma ney gibi nevâdan vaz gel

Gel dilâ n'eylersen eyle her hevâdan vaz gel

3765 **Şânî Fermâyed**

[*mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Ṭarf-ı çemen-güşâde vü söz ile sâza gel

Nây-ı 'ırâkı al ele muṭrib hicâza gel

[197a]

3766 **Fuzülî Ehl-i Nazmuñ Fâzılıdur** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ney gibi her dem ki bezm-i vaşluñı yâd eylerem

Tâ nefes vardur ḳuru cismümde feryâd eylerem

- 3767 **Ma' ārif Kānı Defter-dār ' Ālī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Ney gibi bezm-i belāda niçe bir inleyelüm
 Güş-ı iz' ān ile her sızı meded dinleyelüm
- 3768 **Müdebbir Şā' ir-i Mümtāz Re 'yī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Bu gice nāy u def ü sız ile bir dem idelüm
 Çeng gibi felegün kâmetini ham idelüm
- 3769 **Ahmedün Nazmı Cihānda Gün Gibi Meşhürdur** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Nâleler bağrumı deldi şanasın nāy oldum
 Sevdüm ol bî-bedeli ' âleme rüsvây oldum
- 3770 **Necātī Gün Gibi Mergüb-ı ' Ālem** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Besteend engüşt-i ney-râ rismân erbâb-ı gam
 Tâ be-yād-ı dil-ber âred nâlehâ-râ dem-be-dem⁹²¹
- 3771 **Ehl-i Nazmuñ Şimdi Sâ' i Sa' y İle Hassānıdur** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]
 Def sine döğüp nāy ider efğānı dem-â-dem
 Āh itsem añup meclis-i cānānı dem-â-dem

بسته انگشت ز راسمان ارباب غم
 تبايادی دلبر آردنا لهارا دمیدم

⁹²¹ “Sevgiliyi hatırlayıp da her an inlesin diye gam sahipleri neyin parmağına ip bağlamışlar.”

3772 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Men ki çü ney zi-gamet çihre-i zerdî dârem

Ger be-nâlem 'acebî nîst ki derdî dârem⁹²²

من کی چون تی زغمت چهره زردی دآرم
گر بنا نم عجبی نیست که دردی دآرم

3773 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳāmet-i ḥod çeng sâzem sine-râ ḳānün konem

Tâ be-în ḳānün meger derdî zi-dil birün konem⁹²³

قامت خود چنگ سازم سینه را قانون کنم
تا به این قانون ملودنی دل بیرون کنم

3774 Ehl-i Naẓmuñ Kâtibî Ser-Defteri [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḳaddüm egerçi çenge şebîh eyledi sitem

Ger bezm-i ğamda 'ışk ile ḳılsam ne ğam nağam

3775 Nizāmî Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nağme-i çeng ile 'iş itmege āheng idelüm

Sāḳiyā şun ḳadeḫi bāde-i gül-reng idelüm

3776 Mesîḫî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ney gibi ger tâ ḳıyāmet nāle vü zār eyleyem

Sezemem kim baḫt-ı ḥ'āb-ālūdı bîdār eyleyem

[197b]

⁹²² "Senin kederinden dolayı benim yüzüm ney gibi sarı. Eğer inlersem buna şaşılmaz çünkü bir derdim var."

⁹²³ "Boyumu çeng (harp) ve göğsümü de kanun yapayım, bu kanunla gönlümden bir derdi dışarı atayım."

3777 **Suhen İklîmine Mîr Oldı Hüsrev** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Nây-zen neyle gerek biñ kez ağız bir eylesün

Näleme âheng olımaz ğayrı tedbîr eylesün

3778 **Refikidür Refikî Ehl-i Nazmuñ** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Ney gibi nice beni zâr idesin

Çadümi çeng ü yaşum târ idesin

3779 **Nañl-bend-i Şu' arâdur Nev'î** [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Nedür ey nây sebep nâleñe bîmâr mısın

Yohsa bir hûb-nefes yâra hevâ-dâr mısın

3780 [???

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Def gibi sine dögüp ney gibi nâlân olayın

Âteş-i ' ışka düşüp ' âleme destân olayın

3781 [???

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Zâr idüp çeng-i ğamuñ kıldı dili haylî zebün

Dügüne varmalıdır näleme nisbet kânün

- 3782 **Ak̄arşudur Hemān Şi‘r-i Revānī** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]
 [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 Bezm-i ‘işretde muğannī başlasun şeh-bāzdan
 Açılır ğam-ġin gönüller çünkü dā’im sāzdan
- 3783 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Refīkī** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]
 [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 Çeng kadem-i muġnīdür bezm-i belāda sāzdan
 Nitekim virür ferāġat nālišüm dem-sāzdan
- 3784 [???)
 [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 Muṭribūn taḥrīkidür ṭanbūr u nāyı söyleden
 Yoḥsa anlar ses çıkarmazlardı hergiz perdeden
- 3785 **Ḥazret-i Bākī Suḥen İklīmīnūn Sultānidur** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 [*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]
 Naġamāt eylemege başladı şanma anı sen
 Ehl-i sūzuñ şanemā āteşin üfler ney-zen
- 3786 **Behiştī Oldı Firdevsī-i Şānī**⁹²⁴ [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]
 [*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]
 Tene dir nā diyü meclisde sürūd itseñ sen
 Başlar ey rūḥ-ı revān ditremege dir dir ten

3786 *Behiştī Divanı*, Mt. 28.

⁹²⁴ Mt. 28, *Behiştī Divanı*.

3787 **Fürügî Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Älem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Dün gice bir nâle-i dil-keş işitdüm âbdan

Diñledürmiş 'ilm-i edvârı meger dülâbdan

3788 **Beyânî Beyt-i Nazmı Kıldı Ma' mür** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Be-sûht ez-dem-i nâyî dil-i belâ-keş-i men

Meger be-ney nefesî mîdemed ber-âteş-i men⁹²⁵

بیوخت از دم نای دل بلاکش من
مگر به نای نفس میدمد بر آتش من

3789 **Şādık-ı Edirnevî**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Ney-zen-i bezm-i şafâ naqş u semâ'ı çalsun

Mevlevî gibi kadeh evtârda dolansun yürisün

3790 **Kelâmî Cihân Dede**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

İçi nâyüñ toludur nâr-ı ğam-ı fürkatden

Yağa diyü katı barmaq başabilmez ney-zen

3791 **Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Älem 'Askerî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Gel şadâ-yı 'ışkı güş it nağme-i tanbürdan

'Ärif iseñ lezzet al âvâze-i zenbürdan

⁹²⁵ “Benim belalı gönlüm neyin nefesinden yanıyor. Meğer ney her bir nefeste benim ateşimi körüklüyor.”

3792 Ni' metiyyü'l-**Ķāzī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tārın evtāda şarup şanmañ virür sāza düzen

Ķaylī burdı şardı ehl-i meclis-i şeş-tāy-zen

3793 **Zihñi Kim Bālī Efendi Kām-yāb** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ĩlü fā' ilün]

Dil şevķe geldi nağme-i çeng ü çegāneden

Muṭrib terennüm eyle sürūd-ı terāneden

[198a]

3794 **Fürügī Şā' ir-i Maḳbül-i ' Ālem** [mefā' ĩlün mefā' ĩlün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Büselikden bir nefes muṭrib ser-āgāz eylesün

Açsun ol küçek dehānın ya' nī şeh-bāz eylesün

3795 **Vuşūlī Vāşıl-ı Bıkr-i Ma' ānī** [mefā' ĩlün mefā' ĩlün fe' ūlün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Meclis-i ' ışķa gelüp sīneñi def kılmazsın

Zāhidā n' eyleyeyin dā 'ireñi bilmezsin

3796 **Yolında Şā' ir-i Mümtāz Rāhī** [mefā' ĩlün mefā' ĩlün fe' ūlün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Beni zār itmegi ney gibi çün itdūñ ḳānūn

Göreyin iñil iñil iñleyesin ey gerdūn

3797 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Çeng itmegi kânūn ideli kıaddūmi devrān

Bu dem mi olur ney gibi kim kılmayam efgān

3798 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Nāy olup āheng ider cismūmdeki her üstüḥ'ān

Ẓa' f-ı kılbumden kaçan kim eylesem āh u fiḡān

3799 **Ehl-i Naẓmuñ Vaḥdetī Bir Dānesi** *[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]*

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Nefsi āteş maḥz olmasa ey dil başdan

Nefs urmazdı neyistāna vücūd-ı ney-zen

*

* *

3800 **Şā' ir-i Mergüb-ı ' Ālem Ḥaydarī** *[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]*

[mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn]

Ney gibi fūrkatūñle feryādumı nevāda

Zühre işidüp ey meh raqş eyledi hevāda

3801 **Ehl-i Naẓmuñ Ḥālidī Bir Būlbūli** *[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]*

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Nāyveş düşme dilā bezm-i hevā vü hevese

Uğradur ehl-i maḥabbet seni bir gün nefese

3802 Şun'î Kim Pey-revi Necâtîdür

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nâylar bil bağladılar baña dem-sâz olmağa

Nâleme bezm-i belâlarda hem-âğâz olmağa

3803 Vâşlî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Nây-ı gelü-yı 'âşıkı teşbih idüp neye

Halkı görüñ yine neyi beñzetdiler neye

[198b]

3804 'Ulvi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çenge ta' n eylerse muṭrib zâhid-i mecnûna da

Diñlesün nâyı uyar hem şer' e de kânûna da

3805 Şânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ger yaşağ oldıysa muṭrib çenge de kânûna da

Tevbeler olsun 'araqla bâde-i gülgûna da

3806 Şem'î Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

'Ûd âheng ide mi derd ile efgânumuza

Nây dem-sâz ola mı bu dil-i nâlânumuza

3807 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yine 'uşşāk içinde başlamış muṭrib bugün sāza
Şıfāhān u 'Irākı tıtdı ser-tā-ser bu āvāze

3808 Şabri

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Deldi bağrum yine bir muṭrib-i hoş-āvāze
Ney gibi nāle idersem n'ola döndüm sāza

3809 Kābilī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kaçan āheng ide muṭrib nevādan söz ile sāza
Bozar kânün-ı zühdi ḍarbi 'uşşākuñ şeş āvāze

3810 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şu deñlü eyledüñ bezm-i belāda ney gibi nāle
Nigārā beñzümüz sâz oldu döndi cismümüz nāle

3811 'Işkı

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dögüp def sīnesin güm güm gelürler neyler efgāna
Semā' idüp kaçan girse nigārum rakşa cevlāna

3809 Beytin ilk mısraındaki aslında “ola” şeklinde yazılan kelimenin altına “ide” yazılmıştır. Yine nüshada “Bozar kânün-ı zühdi ḍarbi 'uşşākuñ bu āvāze” şeklindeki beytin ikinci mısraından sayfa kenarına çıkılarak “Bozar kânün-ı zühdi ḍarbi 'uşşākuñ şeş āvāze” şeklinde düzeltilmiş ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

3812 'Aṭāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nağme-i çeng ile ğamgîn dilümi şād eyle

'İş kaçırımı demidür yine bünyād eyle

3813 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hem-demüz biz figān ile ney ile

Dem ü lahmuz kebāb ile mey ile

3814 Riyāzī

Cānā çi bāşed ki çeng-i cefā sāz kerde'ī

Nā-sāzīye çü baht-ı men āgāz kerde'ī⁹²⁶

جاناچه باشد که حکمت چنان ساز کرده
ناسازی جو حکمت من آغاز کرده

3815 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bir sāz olur mı inleyişi nāya beñzeye

Yā bir velī ki Ḥazret-i Monlāya beñzeye

3816 Zārī

[mef' ulü mefā' ilün mef' ulü mefā' ilün]

Ḳaddüm gibi çeng olmaz bezm-i mey-i 'ışkuñda

Sīnem gibi def olmaz hengāme-i hüsñünde

⁹²⁶ "Sevgilim ne oldu da sitem çengini düzelttin (akort ettin). Benim bahtım gibi sen de uyumsuzluğa başlamışsın."

3817 Cāmi‘ī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Muṭribâ düz sâzuñı süz eylesün âheng ile
Başlasun feryād ile efgāna def ney çeng ile

3818 Kābiliyyü’l-Ḥakīr

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Gel ey muṭrib kerem kıl çeng-i ‘ışkdan bir şadâ eyle
Ele al hâṭır-ı ‘uşşâkı luṭf idüp nevâ eyle

3819 Ḥazret-i Sulṭān Selīm Kām-yāb

[mef‘ ulü fā‘ ilātün mef‘ ulü fā‘ ilātün]

Muṭrib ḥadīṣ-i neyden Rūma rivāyet eyle
Sākī şafā-yı meyden bir dem ḥikāyet eyle

[199a]

3820 Ḥazret-i Monlā Cāmī

[mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Men‘-i semā‘ u nağme-i mey mīkoned faḫīh
Bī-çāre ney ne-berd be-sırr-ı *nefahtü fih*⁹²⁷

منع سماع و نغمه می میکند فقیه
بی چاره نی برد بسر نغمت فیه

3821 Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı [mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ulün]

[mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Bilmez semā‘ -ı zevk-i neyi çünkü her sefīh
Vardur pes anda ḥālet-i sırr-ı *nefahtü fih*

3817 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3818 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3819 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹²⁷ “Fıkıh alımı, semayı ve içkinin şarkısını yasaklıyor. Zavallı ney “nefahtü fih” ayetinin (“içine üfledim” Kur’ân-ı Kerîm, İhlâs, 15/29; Sâd, 38/72.) sırrını anlayamaz.”

3822 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Meclis-i a' dāya çalmış veh ki yarım dā'ire

Çaddüm ol çeng ile derdā oldu yarım dā'ire

*

* *

3823 **Tāciridür Ehl-i Nazmuñ ' Āqılı** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Ney gibi nāle kılmadugum bezm kalmadı

Şoḥbet budur ki neydüğümü kimse bilmedi

3824 **Bākī Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çeng çün nāleme dem-sāz oldu

Sāzlar içre ser-efrāz oldu

3825 **Āhī Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Nedendür dilde nāyuñ söz ile sāzı

Deliklü sīneler inler bu rāzı

3826 **Ḥazret-i Gülşenî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ney zi-^ç ışk āred be-dem ez-hem-demî

Sāz-ı zevk-āmiz ez-biçün demi⁹²⁸

فی عشق آردیدم از سوزمدمی
سازدوق آمیز از بیچون دی

[199b]

3827 **Ḳābilî-i Ḥakîr**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gel ey ney-zen meded başla fiğān itdür yine nāyı

Niçe demdür bu bezme gelmedi ol Mevlevî nāyı

3828 **Ḥulūşî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Muḫribā bezme getür çeng ü rebāb [u] nāyı

Sākiyā bāde getür kim olalum rüsvāyî

3829 **Dervîş Çelebi Kâtib ü Müderris**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳurı efsāne şanur şūfî şadā-yı nāyı

Ney ile sālîk idi görsene Mevlānāyı

3830 **Beḳāyî Ṭursun-zāde**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Dem-sāz idemez nāle-i dil-sūzuña nāyı

‘Āḳıl ise ney-zen ḳosun ey dil bu hevāyı

⁹²⁸ “Bir arkadaş aşk yüzünden neyi üfler. Bakın nasıl cansız bir nefesden zevkli bir ahenk çıkar.”

3827

b: Mısradaki “māh-ı hercāyî” kelimesinin üstüne “Mevlevî nāyı” yazılarak “şah” kaydı düşülmüştür.

3831 Şāfī

[mef̄' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Şayd itmek için murg-ı dil-i ehl-i hevāyı

Ney-zen yine ağız tüfegi eyledi nāyı

3832 Sā'ī

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Hūşk bend eyledi ney-zen yine zaḥm-ı nāyı

Ṭutdı feryād u fiğānı bu gice dünyāyı

3833 Cemālī

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Def tutarsa o māh-ı hercāyī

Şataruz bir uşūle dünyāyı

3834 [???

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Nevā-yı ' ūduñ ey muṭrib oda yaqdı dil ü cānı

Nedür ālāt-ı cismānīde bu ḥālāt-ı rūḥānī

3835 Hāzret-i Muḥibbī

[mefā' īlūn mefā' īlūn fe' ūlūn]

Dögilür def çağırur her nefes nāy

Nedür dünyā için bu hūy u bu hāy

3835 *Muḥibbī Divanı.*, G 2792/1.

a: dögilür] döginüp, *Muḥibbī Divanı.* nefes] taraf, *Muḥibbī Divanı.*

3836 Çakerî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

İşitdüm çağırur derd ile bir nây

Cihân bizden tehî kıalsa gerek vây

3837 Tâbî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ehl-i dil cân ile sevse n'ola Mevlânâyı

Def döğüp sînesini derd ile iñler nâyî

[200a]

3838 Hâce Hâfız

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Āvâz-ı çeng ü barbağ u şanbūr u nây-ı ney

Sâķî biyâ ki şod kıadeh-i lâle pür zi-mey⁹²⁹

او آن زینکت در بریط و طنبور و نای نی
ساتی بیا که سقدقح لاله پر ز می

3839 'Ālî Efendi

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Hevâ görünce gönülde fiğân idüp didi ney

Diriğ ü hayf ki dil hânesi tehîdür hey

3840 Câmi'î Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ṭutdı nâlem 'ūd-ı cânuñ perde-i dil-süzünü

Başladı 'uşşâķ içinde yakmağa dil süzünü

⁹²⁹ "Harpın ve udun ve tamburun şarkısı ve neyin sesi. Saki gel ki lalenin kadehi şarapla doldu."

3841 Ca' fer Çelebi Nişānī

[mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn]

Hüsünüñ hikāyetin çün muṭrib eline aldı
Güş oldı ser-be-ser def ney ağız açdı*

3842 'Askerī

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Muṭribā al elüñe gel sâzını
Bize diñlet on iki âvâzı

3843 Fānī-i Filibeṽī

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Muṭribā vaqt-i ṭarabdur ele al def' ī defi
Sâkiyâ cām getür meclisüñ oldur şrefi

3844 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Gögsüñ gerüp zamānede gezme hedef gibi
Şaḫın zamāne sille urur saña def gibi

*

3845 Şun' ī ez-Tīgī (?) Rāst

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Nāzük degül midür gör e ey meh-liḫā defi
Meclisde gösterür saña ağızından eşrefi

3846 **Zamānuñ 'Āşık-ı Ser-bāzı 'İşķi** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Nāyveş tır-i müjeñ deldi teni

Neye döndüm gör e ' işķuñda beni

3847 **Şun'î-i Gelibolî**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Delinmiş yüregi nāyuñ be-ğāyet yufķadur bağrı

İder feryādı toğrısı baķar üstādına egri

3848 **Zihni Efendi Bağdādi**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā'īlū fā' ilün*]

Meclisde gice yār ser-āğāza başladı

Ben başladum niyāza o şeh nāza başladı

[200b]

[201a]

ḤAMMĀM-I PÜR-ŞAFĀYA MÜNĀSĪB OLAN EŞ' ĀR BUDUR Kİ ZĪKR
OLINUR

Mıṣrā'

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Faṣl-ı ḥammāma münāsib āb-dār ebyāt-ı pāk

[201b]

3849 ‘İlmî-i Nâzûk-Edâ Şâhib-Suhen [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bir perî-sîmâyı kucdı germ olup hammâm aña

Baķaķaldı çeşm-i ‘âşık gibi her bir cām aña

3850 Ferdî Fermâyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Girdi hammâma yine nâz ile ol ğonçe-i zîbâ*

Bûy-ı gül-âb ile şan ħalvet içi taldı dilâ

3851 Kâbilî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Şafâ sürdüm bugün hammâm içinde yâr ile tenhâ

Hele ħalvetde şoydum ol perîyi eyledüm peydâ

3852 Selmân

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Derâ ey serv der-ħammâm u benmâ ķadd-i ra‘nâ-râ

Bebîn der-âb u âteş ‘âşıkân bî-ser ü pâ-râ⁹³⁰

درای سرو در حمام و بنا قدر عیار
بین در آب و آتش عاشقان بی سرو پا را

⁹³⁰ “Ey servi boylu (sevgili), hamama gel ve güzel boyunu göster; suda ateşte olan başsız ayaksız zavallı âşıklarını gör.”

3853 Vaḥṣī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Güzer kon cānib-i ḥammām u benmā rūy-ı zībā-rā

Bebīn der-āb u āteş ' aşıḳān bī-ser ü pā-rā⁹³¹

گذر کن جانب حمام و بنام روی زیبا را
بین در آب و آتش عاشقان بیسرو را

3854 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Coz şem' -i kāfurī me-ḥ'ān ān serv-i sīm-endām-rā

Ez-ten çü pīrehen keşed rūşen koned ḥammām-rā⁹³²

چون شمع کافوری محوان آن سرو سیم اندام را
از تن چو پیره ایمن کشد روشن کند حمام را

3855 Zāhīrū'd-dīn

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bes ki der-ḥammām sūzem bī-gül-i ruḥsār-rā

Zār mīgīrīd be-ḥāl-i men der ü dīvār-rā⁹³³

بس که در حمام سوزم بی گل رخسار را
زار میگردد به حال من در و دیوار را

*

* *

[202a]

3856 Zātī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḳudret eliyle şāni' -i ḥammām ne ḳıbāb

Şābūn şubḥ ile düzüp uçurdı bir ḥabāb

⁹³¹ "Ey servi boylu (sevgili), hamama gel ve güzel boyunu göster; suda ateşte olan başsız ayaksız zavallı âşıklarını gör."

⁹³² "O gümüş bedenli serviye (benzeyen sevgiliye) kafur mumundan başka şey deme. Üzerinden gömleğini çıkardığında bütün hamamı aydınlatacaktır."

⁹³³ "Sevgilinin yüzü olmadan hamamda öyle yanıyorum ki oranın kapısı ve duvarları benim halime ağlıyor."

3857 ‘Ulvi

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Her kaçan hāmmāma girse ol perī ‘uryān olup

Cāme-i tenden çıkup mürde dil-i bī-cān olup

3858 Cemālī

[mef‘ ūlü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Germ-ābeye kaçan ki benümle gire ḥabīb

Derletme ḥasteligine uğrar hemān raḳīb

*

* *

3859 Ḥātemī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Sīnesine yara kesdi didiler yār oldı süst

Gördüm ol hāmmāma girmiş yine zībā ten-dürüst

3860 Ḥ‘āce-i Şehr-i Belāgat Kesbī [fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Nihānī ol perī-rūyı idüp ihlāş ile da‘ vet

Bi-ḥamdi’llāh düşerdüm şūfiyā hāmmāmda ḥalvet

3861 Yaḳinī Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Ālem [mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ūlün]

[mef‘ ūlü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ūlün]

Hāmmāmda gördüm o perī-çihreyi ḥalvet

Hîç dā’ireye uğramaz itdüm niçe da‘ vet

*

* *

3862 Ez-ân Mâni

[mef'ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥübân be-dīden-i to be-ḥammām âmedend

Ser pâ bürehne bīn be-çi endām âmedend⁹³⁴

خوبان بیدین تو مجام آمدند
سر پارهنه بین بچه اندام آمدند

[202b]

3863 Mu'ammā be-Nām-ı Ḥüsāmī

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Yār-ı ḥammāmī ki bā-mā cevır ez-ḥad bīş kerd

Çun ḥamūşān reft ü ḥammām kār-ı ḥ'ış kerd⁹³⁵

یار حامی که با ما جو از حدیش کرد
چون موشان رفت در حام کار خوش کرد

3864 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne-miḥ'āhem ki ān meh cā der-ḥammām büğşāyed

Ki tersem çeşm-i nā-pākī ber-ān endām büğşāyed⁹³⁶

نمیخواهم که آن من در حمام بکشد
که ترسم چشم ناپاکی بر آن اندام بکشد

*

* *

3865 Ziyetī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Siyeh fütā kuşanup girse ḥammāma o meh-peyker

Ḥalāyık ḫās çalarlar ay tütüldü zann idüp yer yer

⁹³⁴ “Güzeller seni görmeye hamama geldiler. Yalın ayak başı açık, nasıl bir halde gelmişler.”

⁹³⁵ “Hamamdaki sevgili ki bize çokça sitem etti ve suskunlar gibi hamama gidip kendi işini yaptı.”

⁹³⁶ “O ay yüzünün hamamda bulunmasını istemiyorum. Çünkü bir pisin gözünün o bedene düşmesinden korkuyorum.”

3865

Başlık: Nüşada başlık öncelikle “Ziyetī Fermāyed” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Sürürī” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

3866 Sipāhī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

İdüp germ-ābe-i 'ışkında 'uryān bir perī-peyker
Beni ḥalvet bulup şoydı gör ol dellāk-i sīmīn-ber

3867 Lāmi'ī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Girdi ḥammām içine yār gül-āb ile yunur
Şanasın şahn-ı çemen içre gül āb ile yunur

3868 Cāhī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Girse ḥammāma o meh şanma gül-āb ile yunur
Kātı nāzük geçinür belki gül āb ile yunur

[203a]

3869 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sīm-tenler şevki ile ger olup ḥammāmlar
Pīr-i çerḥe gör diyü gözlik tutarlar cāmlar

3870 Sā'ī Çelebi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥübān-ı şehr seyrüñe ḥammāma girdiler
Şoyındılar da gör e ne endāma girdiler

3871 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çağan kim çurna başına geçüp otursa bir dil-ber
 ' Aceb nice ider seyri anuñ altındağı mermer

3872 **Zātī***[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Ol şeker-leb girse hāmmāma vücūdı ter düşer
 Görmege ' aşık iver güyā şuya şekker düşer

3873 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ehl-i diller nışf-ı dünyā didiler hāmmāma ger
 Seyr-i pehlūsı o dil-dāruñ bütün dünyā deger

3874 **Zātī***[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Dilde āteş külhanıdur gözlerümse cāmdur
 Koynuma girseñ nem eksük ey perī hāmmāmdur

3875 **Maḥmūd Paşa***[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]*

N'ola dirsem ki hāmmāma ılıdur
 Perī yüzlü melekler menzilidür

3876 Nevāyī

[*mef̄ ulü fā ilätü mefā ilü fā ilün*]

Ḥammāma geldi nāz ile ol serv-i gül-^ç izār

Cān bile vardı ḥalvete tapdı gönül qarār

3877 ‘Ubeydī

[*mef̄ ulü mefā ilü mefā ilü fe ulün*]

Ḥammāma girüp şanma ki ‘uşşāk döker der

Süz-ı ğam-ı ‘ışkuñla eriyüp nite ki zer

3878 Lāmi‘ī Çelebi

[*mefā ilün mefā ilün mefā ilün mefā ilün*]

Egerçi şahñ-ı ḥammāmı perīler yiridür dīrler

Ben anda melek görmedüm tutar bilinde gök [...]

3879 Kesbī-i Edirnevī

[*fā ilätün fā ilätün fā ilätün fā ilün*]

Her kaçan germ-ābeden biñ nāz ile cānān çıkar

Şanasın kim burc-ı ābīden meh-i tābān çıkar

3880 ‘Ālī

[*fe ilätün fe ilätün fe ilätün fe ilün*]

Ḥalvetinün biri ol āfeti ḥammāma koyar

Bir içim şu gibi pehlūya çeker cāma koyar

3876 Nüshada beytin ikinci mısraının altına “Şu gibi ağıdı pâyına ‘uşşākı şad hezār” şeklinde bir mısra daha yazılmış ancak hangisinin esas alınması gerektiğini gösteren bir işaret konulmamıştır.

3878 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

b: Mısraın sonu sayfa dışına taşıdığı için beytin okunamamıştır.

3879 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3880 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[203b]

3881 ‘Ömri

[mef̣̣̣ ulü mef̣̣̣ ilü mef̣̣̣ ilü fẹ̣̣ ulün]

Hammāma girdi nāz ile ol sīm-teni gör*

Pehlū-yı semen-sāyı қо vech-i ḥaseni gör

3882 Tîḡi Beg

[f̣̣̣ ilātün f̣̣̣ ilātün f̣̣̣ ilātün f̣̣̣ ilün]

Bir perī-ruḥsār ile hem-ḥalvet ol ḥammāma gir

Başuña ceṃ̣̣ eyleme ḥalkı olup hengāme-gir

3883 [???

[mef̣̣̣ ilün mef̣̣̣ ilün mef̣̣̣ ilün mef̣̣̣ ilün]

Fünūnı fennini bilmek dilerseñ evvel ü āḥir

Fūta şıkmada tās çalmağda paşmak silmede māhir

3884 Āşārī

[f̣̣̣ ilātün f̣̣̣ ilātün f̣̣̣ ilātün f̣̣̣ ilün]

Külçe-i sīmīnūñ iki yañadan seyr eyle bir

Kimseye inanma cānā peştemāle bağla gir

3885 Keşfi

[fẹ̣̣ ilātün fẹ̣̣ ilātün fẹ̣̣ ilātün fẹ̣̣ ilün]

Çıksa germ-ābeden ol yār-ı perī-peykerümüz

Şu döker ayağına merdüm-i eşk-i terümüz

3200

Başlık: Nüşhada başlık öncelikle عمرو şeklinde “Amri” olarak yazılmış ancak daha sonra “vav” harfi silinerek “Ömri” biçimine dönüştürülmüştür.

3886 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Girse ḥammāma eger nāz ile ol meh-pāremüz

Ol perīyi görmege ḥalvetde yoḫdur çāremüz

[204a]

3887 Dervīş ' Abdī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şoyınup ḥammāma girse her kaçan ol mähveş

Dir görenler burc-ı ābīde qarār itmiş güneş

3888 Sulṭān Selīm Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü der-ḥammām āyed mäh-ı men der-piş-i bālāyeş چو درحمام اید ما من دپیش بالایش

Zi-dīde āb rīzem her zamān şad gūne der-pāyeş⁹³⁷ ز دیده آب ریزم هر زمان şad gūne der-pāyeş⁹³⁷

3889 Ḥāzret-i Cāmī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Sepīde dem ki şod ez-ḥāne ' azm-i ḥammāmeş

Hezār dilşode şod ḥāk-i reh beher kāmeş⁹³⁸

سپیده دم که شد از خانه عزم حمامش
هزار دلشده شد خاک ره بهر کامش

⁹³⁷ "Benim ayım hamama gelse onun uzun boyunun önünde gözlerimden yaşlar döker ve her zaman ayağına düşerim."

⁹³⁸ "(Sevgili), sabah vakti hamama gitmek için yola koyuldu; her adımından binlerce aşık toprak oldu."

3890 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü pākest ān perī reften ne-miḥ'āhem be-ḥammāmeş چو پاکست آن بری رفتن نینخواهم بچامش
Ki tersem çeşm-i nā-pākī fütād ber-çeşm-i gül-fāmeş⁹³⁹ که ز چشم ناپاکی فو تاد بر چشم گل فامش

3891 Fevrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ter tıtuḫ ḥammāmda sīmīn-tenin cānān yumış
Cism-i pāki yunsa yunmuş yunmasa gerçi gümüş

3892 Ümīdī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şaḥn-ı ḥammām içre tiğ almış ele bir ser-terāş
Kān doker raḥm eylemez 'āşıklara ol bağır taş

3893 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tā be-ḥammām be-bīnem be-yekī a' zāyeş
Cām-rā beşkenem ü dīde nehem ber-cāyeş⁹⁴⁰

تا حمام به بینم بکلی اعضايش
حمام رايشکنم دودیده نههم بر جایش

3894 Cemālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Girüp ḥammāma ol dil-ber futasın bağılayup ḫalmış
Görün 'āşıklar ol māh-ı cefā-cū zille-bend olmuş

[204b]

⁹³⁹ "O peri o kadar temizdir ki onun hamama gitmesini istemiyorum çünkü bir pis bakışının gözünün onun gül renkli bedenine düşmesinden korkuyorum."

⁹⁴⁰ "Onun bedeninin bir parçasını hamamda göreyim diye kâseyi kırıp parçasını gözümün yerine koydum."

3895 ‘Ālī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Qızarmış derlemiş ruhlar cevān ḥammāmdan çıkmış

‘Araḳ āteşle gūyā bāde-i gül-fāmdan çıkmış

3896 Ḥātemī Beg

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Gören bī-pīrehen cānānı dir ḥammāmdan çıkmış

Muḳaşşer mağz-ı nāzūkdür ki ter bādāmdan çıkmış

3897 Ve lehu

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

‘Araḳ-rīz ol büt-i sīmīni gör ḥammāmdan çıkmış

Mücevher bir şanemdür deyr-i pür-aşnāmdan çıkmış

*

* *

3898 Peyāmī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Görince sīnesin germ-ābede sen nāzūk-endāmuñ

Kemāl-i iştıyāḳından yaşardı gözleri cāmuñ

3899 Fūrūḡī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

‘Abeş yire döker şanma gözi yaşını ḥammāmuñ

Görüp a‘ dā ile vaşl olduğın sen sīm-endāmuñ

[205a]

3900 Kātib Ğmāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nīm bālāsını seyr idüp o sīm-endāmuñ

Nışf-ı dünyā idügin bildüm o dem ħammāmuñ

3901 Emānī Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Perī-peykerleri gözlikle seyr eylerdi ħammāmuñ

Yiyelden seng-i hicrānuñ açıldı gözleri cāmuñ

3902 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ƙoyup Ƙoynına eyler 'ālemin her sīm-endāmuñ

Ƙazāne var gibi deryā Ƙadar yanında ħammāmuñ

3903 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīm-tenlerle 'aceb kesreti var ħammāmuñ

Reşkden eşk ile çeşmi Ƙoludur her cāmuñ

*

3904 Sā'ī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördi pehlūsını ħammām içre ol sīmīn-berüñ

Başına Ƙaynar şular Ƙoyıldı oldum mermerüñ

3900

Başlık: Nüşhada beytin asıl başlığı olarak "Kātib Ğmāyī" yazılmış ancak bunun yanına "Emrī" de yazılmıştır. Bu durum beytin bu iki şairin hangisine ait olduğu konusunda karışıklık olabileceğini düşündürmektedir. Söz konusu beytin Emrī Divanı'nda bulunmayışı, "Ğmāyī"ye ait olduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

3905 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Begüm hammāmuñ olmasa içinde sīm-ten dellāk

Biñ istiḥmām iderse ol kişinüñ ğasli olmaz pāk

3906 Nahīfī Ḥamīddendür

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Revā mıdur seni hammāmda kuca bī-bāk

Yüzüñe kir getirür bir gün ey perī dellāk

[205b]

3907 Nizāmī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel

Ḳankı birini medḥ ideyin cümleten güzel

3908 Nazmī Fermāyed

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile bir şūḥ-ı şen güzel

Lā[le]-^c izār u gül-ruḥ u ğonçe-dehen güzel

3909 Mesīḥī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel

Leb āb-dār zülf muṭarr[ā] beden güzel

3910 Nihālī-i Bursevī

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel

Şu şöyle diyicek yiri yok cümleten güzel

3911 Rūḥī

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel

Ḥūr u perīye beñzemez āfet iken güzel

3912 Dervīş Vechī

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥammāma girdi gördüm o nāzük-beden güzel

Taḥsīn ider cemāline dir her gören güzel

3913 Yaḥyā

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥammāma girdi şevḳ ile bir sīm-ten güzel

Ḳanḳı birini medḥ ideyin cümleten güzel

*

* *

[206a]

3914 Fuzūlī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳıldı ol serv seḥer nāz ile ḥammāma ḥırām

Şem' -i ruḥsārı ile oldu münevver ḥammām

3915 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Maħalleñde nice germ olmasun ey sīm-ber ħammām

Seni 'uryān qoyar qoynına her gün hem qucar ħammām

3916 'İzzetī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şarılmaz diyü ħalvetde baña ol naħl-i gül-endām

Gice gündüz bu derd ile yanar âteşlere ħammām

3917 Kātibī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ol melek-çihre bugün eyledi ħammāma ħurām

Yiridür döndi perī ħāneye dirsem ħammām

3918 Behiştī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Nāzüklik ile sīneye çekdi seni ħammām

Yaş dökdi görüp dīde-i ' aşık nitekim cām

3919 Emīnī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

O dem kim dil-beri ħalvetde çekse sīneye ħammām

Olup dehri aña gözci olur kūşe-be-kūşe cām

3920 Rūḥī-i Bağdādī (?)

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥacletinden kızarup derlemez idi ḥammām
Bî-tekellüf şoyınup girmese ol şâh-ı be-nām

3921 Cinānī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile ol serv-i hoş-ḥırām
Göz dikdi ḳaldı anı görüp ḥalvet içre cām

[206b]

3922 Yahyā

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey perī bir ben idüm bir daḥı sen bir ḥammām
Veh ki ḥalvetde saña idemedüm fetḥ-i kelām

3923 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-behr-i dīden-i rüy-ı to rüz-ı şeb ḥammām
Hezār çeşm-i firengī nihāde ber-der-bām⁹⁴¹

زبجو دین روی تو روز شب حمام
هزار چشم فرکی نهاده بردر بام

3924 Mu' ammā be-Nām-ı Kemāl

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

'Araḳ-riz olsa ol naḥl-i gül-endām
Gül-āb ile pür olur şaḥn-ı ḥammām

3920

Başlık: Nüşada beytin başlığı "Şun'ī (?)” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerinden gidilerek "Rūḥī-i Bağdādī (?)” yazılmıştır. Bu durum beytin kime ait olduğu konusunda bir problem olduğunu düşündürmektedir.

⁹⁴¹ "Gece gündüz hamamda seni görmek için tavana ve duvarlara binlerce gözlük koymuş."

3925 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Kaçan hammâma girse ol gül-endâm

Kafâ-dârı olup gözler anı cām

3926 Zâtî

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nice germ olmasun bi'llâh hammâm

Seni koyunına koymış ey gül-endâm

3927 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigârı koyunına koydukça hammâm

'Arağ-rîz oluban gözler anı cām

3928 [???

Çun be-hammâm der-âyed meh men ber-ḥîzem

Dîde pür âb konem ber-kef-i pâyêş rîzem⁹⁴²

چون بچام در آیدم من بر حیزم
دیدم پور آب کنم بکف پایش ریزم

3929 Zihnî Efendi Bağdādî Defter-dâr

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Girür hammâma çün ol nâzük-endâm

Gözüm gibi şafâdan nem döker cām

⁹⁴² “Benim ayım hamama geldiğinde kalkarım, gözlerimi suyla doldurarak ayağının altına dökerim.”

3930 Şadāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geldi hammāma bugün bir şanem-i sīm-endām

Düşdi od cānuma reşk aldı o tenden hammām

*

* *

[207a]

3931 Şānī Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Göñül cānāne ile hazz ider hammām seyrinden

Huşūşā ol perī-peyker melek-endām seyrinden

3932 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çık diyü dellāk elüme cānumuz ibrāmdan

Çıkmazuz biz çıkmayınca cānumuz hammāmdan

3933 Kābiliyyü'l-Ḥaķīr

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördüm endāmını hammām içre yāruñ nūrdan

Hoş yaratmış kudret ıssı sīnesin billūrdan

3934 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Pirehenden günilerken göñül ey sīm-beden

Şoyuban koynına koymak seni hammām neden

3935 Cārī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Düşme halvet kıl hazer her nā-kes-i bī-kārdan

Peştemāl ugrısıdur şaķın begüm aġyārdan

3936 'Āşık Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Tevakķuf idelüm ħammāmdan cānānumuz çıkşun

Ķayurmaz intizār ile olursañ cānumuz çıkşun

3937 Zāmīrī-i 'Acem

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ķammām içinde şoysam u ķucsam bedencüġin

Şalsam ķolumı boynına öpsem dehencüġin

[207b]

3938 Ķayretī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir semen-sīmāyı seyr itdüm bugün ħammāmda

'Āşık olmuş aġlayup derler döker ħammām da

3939 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir perī-ruġsāra germ oldum bugün ħammāmda

Pertev-i mihr-i cemāli şevķ urur her cāmda

3936 *Āşık Çelebi Divanı*, G 66/1.

3938 *Ķayretī Divanı*, G 411/1, s. 389.

b: derler] yaşlar, *Ķayretī Divanı*.

3940 'Adlî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bir cevân-ı bî-bedel gördüm bugün hammâmda

Zerrece noqşanı yoqdur cümleten endâmda

3941 Enverî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol meh-i tâbânı gördüm seyr ider hammâmda

Ol sebebden aḥteri şekli görünür câmda

3942 Behiştî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dest-i dellâkı görüp ol zülf-i 'anber-fâmnda

Başuma kaynar şular koyıldı dün hammâmda

*

3943 Şabâyî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Germ idi bazarumuz germ-âbede dil-dâr ile

'İş iderdük her gice bir mâh-ı gül-ruhsâr ile

3944 Âşârî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Hammâm olursa halvet ola ol perî ile

Dîv-i raqîb anda gerekmez yeri ile

[208a]

3941 *Enverî Divanı*, G 255/1.

b: aḥteri] aḥterân, *Enverî Divanı*.

3945 **Ḥaḳīr**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ḥammāma girse 'āşık eger kim nigār ile
Taş taş harāretinden 'adūnuñ ağızı yarıla

3946 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Şubḥ dek ḥammāma girse bir kişi cānān ile
Kendüyi cennetde şanur ḥāşılı ğilmān ile

3947 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Behr-i ḥammām-ı to ey tāze gül-i nev-reste
Ṭās-ı zerrīn şode ḥūrşīd ü meh-i nev-reste⁹⁴³

بهر حمام تو ای تازه گل نور رسته
طاس زرین شده خورشید و مه نو رسته

3948 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Çun be-ḥammām der-āyed meh-i men peyveste
Ṭās-ı ābīst me-rā dīde vü ebrū deste⁹⁴⁴

چون به حمام در آید مه من پیوسته
طاس آب ایست مرادیده و ابرو رسته

3949 **Şems Paşa**

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün*]

Ol sīm-teni nāz ile ḥammāma şoyınca
Yandı yüregi derledi ḳoynına ḳoynca

⁹⁴³ “Ey yeni yetişen çiçek, senin yıkanman için güneş altından kase ve ay da onun sapı olmuş.”

⁹⁴⁴ “Her zaman ki benim ayım hamam geliyor gözlerin su tası (kadehi) ve kaşım sapı oluyor.”

3950 **Ve lehu**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ƙoydı nigāri Ƙoynına hem çekdi sīneye

Ƙammām gibi mālīk olanlar Ƙazīneye

3951 **Ƙābilī**

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Yār şīveye girdi Ƙammāma

‘ İzz ü nāz ile çıkarup cāme

3952 **Esīrī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Seyr-i pehlū itmege girmiş Vefā Ƙammāmına

BaƘ ‘ adū-yı nā-terāşuñ dostum endāmına

3953 **Dānişī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ƙalvet-i Ƙammām Ƙoysa yārı tenhā Ƙoynına

‘ Āşık-ı per-süz alur dil-dāri gūyā Ƙoynına

[208b]

3954 **Zātī Selleme'llāh**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ƙammām gibi ‘ āşıkuñ olsa Ƙazīnesi

Yāruñ naşīb olurdu baña seyr-i sīnesi

3951

a: Nüşhada mısra önce “Çıkarup ol melek/perī gül gibi cāme” şeklinde; ikinci mısraı da “İzz ü nāz ile girdi Ƙammāma” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzerleri çizilerek son şekilleri verilmiştir.

3955 ‘Azīzī Raḥime’llāh

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Bu ḥammām-ı ŧehen-ŧāhuñ ki yoḳdur miŧl ü hem-tāsı

Ḳıbbāb-ı nüh-felekden yücedür ṫāḳ-ı mu‘ allāsı

3956 Çelebi Defter-dār

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Bir yaña āteŧ-i ğam bir yaña ḥammām ıssı

Yaḳdı yandurdı beni ‘ıŧḳ ile ḥammām ıssı

3957 Şānī Beg

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ḥammām içinde gördi gözi bir perīveŧi

Dil külhanında yandı yine ‘ıŧḳ āteŧi

3958 Zātī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Varup ḥammāmına bir gün görüñ ol la‘l-i cān-baḧŧı

Tereddüd eylemez anı virür yoluñda cān baḧŧı

3959 Monlā Çelebi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Siriŧke ğarḳ ḳılsam ferŧ-i ḥammāmı idüp zārī

Dilā cānān ile ḥammāmda düŧse maḫal bārī

[209a]

3960 **Ḳabūlī-i Ḳāzī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çeşm-i pākin görmek isterseñ şoyup ḥammāma ḳoy

Olmaz ol 'ālī-neseb gibi efendi pāk şoy

3961 **Cihānda Gün Gibi Mergüb 'Ālī** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Da' vet it ḥammāma ḳoy birkaç peri-rū dil-beri

Görmek isterseñ gönül ḥalvetde bizden yegleri

3962 **Yahyā**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥammām gibi odlara yaḳup bu çākeri

Ḳanuma girdi girmedi ḥammāma ol peri

3963 **'İzārī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Varın işār eyleyüp ḳucmağa ol sīmīn-beri

Görmedüm ḥammāmveş 'ālemde ḳızgın müşteri

3964 **[???**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bugün bir sīm-ten-i nāzük münevver ḳıldı ḥammāmı

'Araḳlar dökdi mermerler göricek ol gül-endāmı

3965 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

N'ola 'uryān oluban dirsem cihāndan dāmeni

Bir ḥarāmī çeşmi dellāk āfeti şoydı beni

3966 Sipāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çekmek için sīneye 'uryān o dellāk āfeti

Şoyuban germ-ābe-i 'ışığında oldum ḥalvetī

3967 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Eger 'ālemde ḥammām olmayaydı

Temāşā-yı gül-endām olmayaydı

3968 Ḥāletī 'Azmi Efendi-zāde Selmān-ı Zamān [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müyesser olmadı ḥalvetde görmek ol dil-ārāmı

Bu ḥammāmuñ egerçi Şūfīler Ḥammāmıdur nāmı

[209b]

[210a]

[210b]

[211a]

ḤAṬ-I MÜŞĠNE MÜNĀSĪB OLAN EŞ‘ ĀR-I ŞAFĀ⁹⁴⁵

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

⁹⁴⁵ Nüshada öncelikle “Ḥaṭ-ı Müşġine Münāsib Olan Ebyāt Budur” yazılmış ancak daha sonra sondaki kısım “Eş‘âr-ı Şafâ” şeklinde düzeltilmiş ve bu düzeltmenin yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

[211b]

3969 **Zātī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*][*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Haṭṭ-1 sebzün hem-dem olmışdur ruḥ-1 cānān aña

Hızrdur olmuş müyesser çeşme-i hayvān aña

3970 **Fürūḡī Raḥmetü'llāhi ' Aleyh**[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Hızrdur gūyā ḥaṭuñ la' lūñ olupdur cān aña

Anuñ içündür maḳām ol çeşme-i hayvān aña

3971 **Hidāyet Efendi Fermāyed**[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Haṭṭ-1 sebzüne ki dirlər ehl-i dil reyḥān aña

Sebze midür yā benefşe ḳalmışam ḥayrān aña

3972 **Ca' fer Çelebi Fermāyed**[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Haṭṭ-1 sebzün sāye şalmış zülf-i müşg-efşān aña

Hızrdur olmuş müyesser ' ömr-i bī-pāyān aña

3973 **'Ulvī Efendi Cāmī-i Devr-i Zamānedür** [*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*][*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Haṭı geldükde vefā eyledi ol yār saña

Ey gönül Hızr yitişdi ḥaṭ-1 dil-dār saña

3973

a: Mısradaki "baña" kelimesinin üzeri çizilerek "saña" şeklinde düzeltilmiştir.

3974 **Ḳınalı-zāde Efendi ‘Alī Çelebi**

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Ey haṭ-ı dil-dār geldün Hızır irişdüñ baña
Şevḳ-i rüyı itmiş idi āteşi miskin baña

3975 **Şāhī Rāst**

[mef‘ ūlü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Ey naḳş-ı beste nām-ı haṭet der-sirişte mā
İn ḥarf şod zi-ser-i ezel ser nüvişte mā⁹⁴⁶

این نقش بسته نام خطت در سر شما
این حرف سوز روز اول من نوشتما

3976 **Ġamī Efendi Rāst**

[mef‘ ūlü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ūlün]

Olsa n’ola me’vā ḥaṭuña ol ruḥ-ı ḥamrā
Küffār ocağı añılur ekşer kızıl alma

3977 **Naẓmī Rāst**

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Ḥaṭ u ḥāl [ü] ḥaseni göricek ey dil şu‘ arā
Didiler *enbetehe’llāhü nebāten ḥasenā*⁹⁴⁷

3978 **Zihnī Efendi Bağdādī**

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

İki ruḥsārı ḥaṭṭıyla lebinde ḥaṭṭ-ı rüḥ-efzā
İki saṭr ortasında şekl-i bismi’llāhdur gūyā

⁹⁴⁶ “Ey (sevgili) senin hatın ismi bizim tınetime yazılmıştır. Bu söz (harf) ezel gününde bizim kaderimiz olmuştur.”

⁹⁴⁷ “Allah onları güzel bir tarzda yetiştirdi.” *Kur’ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân 3/37 (Ayetin aslı “enbeteḥā nebāten ḥasenen” şeklindedir.).

3979 **Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Älem Vâlihî-i Üskübîdür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Haṭ-ı la' lüñde ḳaldı ḳılca cānum ey lebi 'İsâ

Bulışdı âb-ı ḫayvân üzre güyâ Hızır ile Mūsâ

[212a]

3980 **Şânî Merḫûm Ehl-i Nazmuñ Pirîdür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Bir kerre iden ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı yârı temâşâ

Ayrıḳ ol ider şanma çemenzârı temâşâ

3981 **Emrî Çelebi Râst**

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Ġam-ı ḫaṭuñla ğubâr olsam ey gül-i ra' nâ

Mezâruma çemenüm örte bir yeşil ḫârâ

3982 **Ve lehu**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Dil düşüp fûrḳate eyler ḫaṭ-ı dil-dârı recâ

Ecelin ister o kim ola giriftâr-ı belâ

3983 **Hilâlî Raḫime'llâhü 'Aleyh**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Be-coz ḫaṭṭ-ı ğubâr-ı ü ki yâḳütest mercân-râ

Kesî bâlâ-ter ez-Yâḳût nenveşt ḫaṭṭ-ı reyḫân-râ⁹⁴⁸

بجز خط غبار او که یا قوتست مرجان را
کس بالاتر از یا قوت ننوشت خط ریحان را

3982 *Emrî Divanı*, G 18/1.

⁹⁴⁸ "Onun mercan için yakut olan gubar hattından başka, reyhan hattını Yakut'tan iyi kimse yazamadı."

3984 Şāhī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Biyā ey ez-ḥaṭ-ı sebzet hezārān dāğ ber-dilhā

Merū k'ez-eşk-i müştākān be-ḥün āgeşte menzilhā⁹⁴⁹

بیای از خط سبزه هزاران داغ بر دلها
مرو که آنک مشتاقان بخون غمده ترنما

3985 Ve lehu

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭtet ki derd dāğ to nev mīkoned me-rā

Cān der-belā-yı 'ışk-ı girev mīkoned to-rā⁹⁵⁰

خفت که درد داغ تو نمیکند مرا
جان در بلا ی عشق گرو میکند مرا

3986 Ḥayālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥaṭtet çun ez-sevād-ı şeb raqam zed şafḥa-i mäh-rā

Borū dīdem be-müşg-i ter neveşte bāreke'llāh-rā⁹⁵¹

خفت چون از سواد شب رقم زد صفحه را
برودیم بشت تر نوشته بارک الله را

3987 Nihānī-i Kāşī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-ḥüsn-i ḥaṭṭ çü bīnem muşḥaf-ı ruḥsār-ı cānān-rā

Şeved peydā diger vechī laṭīf i' cāz-ı Qur' ān-rā⁹⁵²

بجس خط جویم مصحف حسا رجانا را
شود پیدا در وجهی لطیف اعجاز و آنرا

⁹⁴⁹ Ey gönüllerde yeşil hattından binlerce damgası olan kişi (sevgili), gel! Seni isteyenlerin evi, göz yaşları ve kanla karışmış, gitme!”

⁹⁵⁰ “Senin hattın ki derdi benim yaramı yeniliyor ve canımı aşkın belasına rehin veriyor.”

3986

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Ez-ān Kābilī” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Ḥayālī” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

⁹⁵¹ “Hattın gecenin karanlığından ayın yüzeyini çizdiğinde onun üzerinde taze miskle yazılmış “Allah mübarek etsin” lafzını gördüm.”

⁹⁵² “Sevgilinin yüzünün kitabında güzel hattı gördüm. Bu da Kur'an'ın mucizelerinden başka bir ince tarafı gösterdi.”

3988 **Ḥazret-i ‘Azmi Efendi-zāde Ḥassān-ı Zamān** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Ḥaṭṭ degül müşg-i ğubārı dökilüpdür cānā

Silkicek dāmen-i zülf-i siyehüñ bād-ı şabā

*

* *

3989 **Emri Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Yazmışdı gerçi ḥüsn kitābın o ḥaṭṭ-ı leb

Ḥaṭṭ-ı izārı ḥāşiyelendürdi ānı o heb (?)

3990 **Ve lehu**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Bir geliş var ḥaṭ-ı şeb-dīzde ey şirīn-leb

Mā-ḥaşal çihre-i gülgünüñ başmazsa ‘aceb

3991 **Medḥi-i Gelibolī Şā‘iridür Bu ‘Aşruñ**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Seyr-i cemāle māni‘ olup ḥaṭṭ-ı müşg-nāb

Çekdi ‘izārı dil-bere bir ‘anberīn niḳāb

3992 Ve lehu

[*mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Ruhsâr-1 tâb-dâr-1 to der-ḥaṭṭ-1 müşg-i nâb

*Ke'l-bedri fi'd-düciyyeti ve's-şemsü fi's-seḥâb*⁹⁵³

رفرتايدارتودرخطمكتاب
كالبدري في البقية والشمس في السحاب

*

* *

[212b]

3993 Zâtî Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Piridür [*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Ḥaṭṭuña tıtdı muşḥaf-1 ruhsâr-1 cânânı dürüst

Bir yeşil tūṭî durur hıfz itdi Qur'ânı dürüst

3994 Ve lehu

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Ḥaṭṭ-1 reyḥân kim ṭolanmışdur gülistânı dürüst

Ol ḥamâyil kim kıcupdur çeşm-i cânânı dürüst

3995 Nizâmî Sözlere Maḳbûl-i 'Ālem [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Ḥaṭṭ-1 reyḥân kim ṭolaşdı ol gülistânı dürüst

Hâledür kim devr idüpdür mâh-1 tâbânı dürüst

3996 Kâmî Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamânedür [*mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün*]

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Ḥaṭṭ gelüp kılmış ihâta ḥadd-i cânânı dürüst

Ḥârdan ḥavlî çeküp tıtmış gülistânı dürüst

⁹⁵³ "Senin parlak yüzündeki halis hattının miski, karanlıktaki dolunay ve bulutun arkasındaki güneş gibidir."

3997 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı reyḥānı ıolanup ḥadd-i cānānı dürüst

Būstān eṭrāfına yazmıř Gülistānı dürüst

3998 Hüdāyī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Muşḥaf-ı ḥüsnüñ ki tutmış ḥaṭṭ-ı reyḥānı dürüst

Tāze defterdür yazılmış resm-i ' Oşmānī dürüst

3999 Emīnī Efendi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭutdı ḥaṭṭ-ı sebz-i gerd rüy-ı cānānı dürüst

Ṭütīdür gūyā ki ḥıfz itdi gülistānı dürüst

*

4000 El-Muḥarrirü'l-Ḥakīr

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı ruḥuñ ki kılpudur cemālünüñ zīnet

Kemāl-i şun' -ı Ḥudā çekdi ḥüsnüñe rağbet

4001 Ḥudāyī Şi'ri Sitārīdür el-Ḥak *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Misk okıyalı ḥaṭṭuñı erbāb-ı feşāḥat

Ḥatm oldı senüñ muşḥaf-ı ḥüsnüñde melāḥat

4002 Necātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sünbülüñ kim yüzde örter ḥaṭṭ-ı reyḥānı dürüst

Kim görüpdür kāfiri ḥıfz ide Qur'ānı dürüst

[213a]

4003 Baba Naşībī Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

To-rā zi-sebz-i ḥaṭṭ zīb ü zīnet-i digereṣt

Me-rā be-her ser-i müyet maḥabbetī digereṣt⁹⁵⁴

تراز سبز خط زیب و زینت درکت
مرا بر سر مویت محبتی درکاست

4004 Şāhī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭeş be-gerd-i 'arız-ı mehveş ber-āmedest

Erī benefşe bā-gül-i ü hoş ber-āmedest⁹⁵⁵

خطش بگرد عارض مهوش برآمدست
ارر بنفشه با گل او خوش برآمدست

4005 Ez-ān Beyāzī-i 'Acem

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭ-rā zedī terāş cihān der-nedāmetest

Muşhaf sefid geşt nişān-ı kıyāmetest⁹⁵⁶

خط را زدی تراش جهان در ندامتست
مصحف سفید گشتن نشانه کایامتست

⁹⁵⁴ "Senin yeşil hattınla başka bir güzellik ve süsün var. Benimse senin her kılın için ayrı bir sevgim var."

⁹⁵⁵ "Ay gibi yüzünün etrafında hat çıkmış. Evet menekşe onun gül yüzüne iyi yakışmış."

⁹⁵⁶ "Hattı vurdun ve dünyadakiler pişmanlıktalar. Mushaf beyaz oldu ve bu da bir kıyamet alametidir."

4006 Āṣāfī Nazmı Ekābir Sözləri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ ki ber-la' l-i lebet hem çü hilāl üftādeest

‘Aks-i ebrüyīst ki der-āb-ı zülāl üftādeest⁹⁵⁷

خط که بر لعل لبست هم چو لاله افتاده است
عکس ابرویست که در آب زلال افتاده است

4007 Riyāzī Raḥmetü'llāhi ‘Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭet benefşe rüy-ı gül o zülf-i sünbülest

Serv-i semen-berī [vü] ḳadet deste-i gülest⁹⁵⁸

خطت بنفشه روی گل و زلف سنبلی است
سرو سمن بری قوت دسته گل است

*

4008 Gülşen-i Nazmuñ [ki] Sebzi Bülbül-i Güyāsıdur [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥuñla la' l-i lebün ey melek-şıfāt

Hızr [u] Mesih gibi virür mürdeye ḥayāt

4009 İshāk-ı Merḥüm

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hızr-ı ḥaṭuñ yanında lebün çeşme-i ḥayāt

Nüş eyleyen kişi ebedi görmeye memāt

⁹⁵⁷ “Kırmızı dudaklarındaki hat, tıpkı tatlı suya düşen kaşlarının resmi gibi hilale benzemiş.”

⁹⁵⁸ “Hattın gülün üzerindeki menekşe, saçmsa sünbüldür. Yasemen göğüslüsün ve boyun sanki bir demet çiçektir.”

4010 Şāmī Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Haţet ki sebze ber-eţrâf-ı yasemen endâht
Çi hün ki der-ciger-i nâfehâ-yı Çîn endâht⁹⁵⁹

خطت که بیزه بر طرف بلسمین انداخت
چه خونکه در چکر نافرماهی چین انداخت

4011 Monla Cāmī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Naqqāş-ı ezel k'ân haţ-ı müşgîn raqam-ı ūst
Yā Rab çi raqamhâ-yı 'aceb der-qaalem-i ūst⁹⁶⁰

تاترازل کان خط مشکین رقم اوست
یارپ چه رقمهای عجب در قلم اوست

4012 Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizāmī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Arizet şafha-i gül-i berg ü haţet reyhanest
Dehenet hoşka-i pür-dür ü lebet mercānest⁹⁶¹

آرزت صفحه گل برگ خطت ریحانست
دهنهت حقه پردر دلبت مرجانست

[213b]

4013 [????]

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Yār haţî ki ber-'izâr neveşt
Tūlicü'l-leyle fi'n-nehâr neveşt⁹⁶²

یا خطی که بر عذار نوشت
تویج اللیل فی النهار نوشت

⁹⁵⁹ "Hattın ki yasemin gibi yüzün etrafına çimen attı. Ne kanlar ki Çin ceylanlarının göbeğine ve ciğerine attı."

⁹⁶⁰ "(Sevgilinin) o siyah hattını resmeden ezel ressamının kaleminde ne acayip resimler varmış, Ya Rabbim!"

⁹⁶¹ "Yüzün gülün yaprağı gibi ve hattın reyhan gibidir. Ağzın inciyle dolu kase gibidir ve dudağın mercandır."

⁹⁶² "Sevgilinin yüzüne bir hat yazar, geceyi gündüze katar gündüzü uzatırsın (Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân, 3/27)."

4014 [???

Ḥaṭṭ ḥübest ki âyet ḥübest
 Âyetî der-nihâyet ḥübest⁹⁶³

خط خوبست که آیت خوبست
 آیت در نهایت خوبست

4015 Şāhî Râst

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]
 Ḥaṭet ber-lâle-i ter müşg-i Çîn riḥt
 Benefşe ber-kenâr-ı yâsemên riḥt⁹⁶⁴

خطت بر لاله تر مشک چین ریخت
 بنفشه بر کنار یاسمین ریخت

4016 Seyfî Râst

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün]
 Müşg-i ḥaṭet ki gird-i gül ergavân girift
 Çun hâle mâh-ı rûy-ı to-râ der-miyân girift⁹⁶⁵

مشک خطت که کرد گل ارغوان گرفت
 چون هاله ماه روی ترا در میان گرفت

4017 Dehkî Râst

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün]
 Z'ân ḥaṭṭ ki gird-i 'ârız-ı ân mâh-rû girift
 Ḥurşîd der-ḥicâb şod u mâh-rû girift⁹⁶⁶

زان خط که کرد عارض آن ماه رو گرفت
 خورشید در حجاب شد و ماه رو گرفت

*

* *

⁹⁶³ "Hat güzel olduğu için ayet güzeldir, sonunda ayet de güzeldir."

⁹⁶⁴ "Ḥaṭṭın sanki taze lalenin üstüne Çîn miski koydu; menekşeyi yasemenin yanına koydu."

⁹⁶⁵ "Nasıl ki gülün çevresini erguvan sararsa, hatlarının müşk kokusu, senin yüzünün ayını hale gibi sardı."

⁹⁶⁶ "O ay yüzlü (sevgilinin) yüzünün etrafını o hat kapladığında sanki güneş tutuldu ve ay yüzünü örttü."

4018 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Haṭuñ itdi Hıṭâ mülkini târâc

Yed-i kişverden aldı beglerüñ bâc

*

* *

4019 Şâdıq-ı Merhûm Edirnevî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'ilün]

Ḥaṭṭ-ı la' lüñle dehânuñda olan nuṭḡ-ı şaḥîḥ

‘ Ademüñ aşl-ı vücûd olduğın iller taşriḥ

4020 Kemâl-i Ḥocendî Fermâyed

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'ilün]

Ḥaṭet ki ber-ḥaṭ-ı yâḡût mînehem terciḥ

Neveşteend ber-ân la' l-i leb ki ente melîḥ⁹⁶⁷

خطت که بر خط ایوت مینهم ترجیح
نوشتند از بران لعل لب که انت ملیح

4021 [???

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'ilün]

Şubḥ-ı devlet olmuş ol ḥaṭṭ-ı şabîḥ

Ḥoş melâḥat virür ol la' l-i melîḥ

*

* *

[214a]

⁹⁶⁷ “Senin hattın ki onu Yakut’un hattına tercih ederim. O kırmızı dudağın üzerine “Sen sevimsisin.” yazmışlar.”

4022 **Rahmî-i Nâzûk-Ṭabî‘ at Oldu Rûmuñ Hüsrevi** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Ḥaṭṭı ‘ asker çekdi yāruñ bî-‘aded

Cümle dil şehri ḥarāb oldı meded

*

* *

4023 **Ḥayātî**

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefā‘ilü fâ‘ilün*]

Ḳoma ḥaṭ-ı ‘ izāruñ için ḥaṭıruñda gerd

Ḥoşdur yazılsa levḥa-i sîm üzre lâceverd

4024 **Ḥayālî Selleme’İlāh**

[*mefā‘ilün fe‘ilâtün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Ḥaṭet şaḥîfe-i mah-râ niḳāb müşğîn kerd

‘ Aceb ḥaṭîst ki her kes ki dîd taḥsîn kerd⁹⁶⁸

نظمت محیفه ز آفتاب مشکین کرد
عجب خطیت که هر کس که دیدت حسین کرد

4025 **Ḥayretî-i ‘Acem Râst**

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefā‘ilü fâ‘ilün*]

Ḥübān ki gird-i leb ḥaṭ-ı müşğîn keşîdeend

Ḥaṭṭ ber-ḥayāt-ı ‘ aşıḳ-ı miskîn keşîdeend⁹⁶⁹

خوبانکه کرد لب خطنکس کشیده اند
خط بر حیات غاس مشکین کشیده اند

4023

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Resmî Efendi Ḳāzî” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Ḥayātî” yazılarak yanına “şaḥ” kaydı düşülmüştür.

⁹⁶⁸ “(Ey sevgili, senin) hattın ayın güzel yüzünü siyah örtüyle örttü. O acayip bir hattır ki onu gören herkes (güzelliğini) övdü.”

⁹⁶⁹ “Dudağının etrafına siyah hat çeken güzeller, zavallı âşığın hayatına çizgi çekmişler (onu öldürmüşler).”

4026 Hilālī Rāst

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥaṭet benefşe īnest ki ber-lāle geşteend
Yā āyetī ki ber-varaḡ-ı gül neveşteend⁹⁷⁰

خطت بنفشه ایست که بر لاله گشته اند
یا ای تی که بر ورق گل نوشته اند

4027 Emīr Zer-Keş Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı to gerd-i ḥacālet be-rūy-ı mäh feşānd
Ḳad-i to serv-i revān-rā be-ḥāk-i rāh neşānd⁹⁷¹

خط تو کرد مجالت بروی ماه نشاند
قد تو سرور و انزای کت راه نشاند

4028 Kāmī-i ' Acem Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭet ki cān-ı me-rā zīr-i zūlf-i kīn dāred
Çi kāfirīst ki ber-ehl-i dil kemīn dāred⁹⁷²

خطت که جان مرا زیر زلفت کین دآرد
چه کافر است که بر اهل دل کین دآرد

4029 Ziyāyī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥaṭ-ı sebzet ki ber-gird-i lebet hemçü şeker gerded
Zi-her sū tūṭī-i ḥāl-i lebet-rā bāl ü per dāred⁹⁷³

خط سبزه که بر گرد لبهت همجو شکر کردد
ز هر سوطوطل خال لبهت را باله پر کردد

⁹⁷⁰ "Hattın sanki bir menekşedir ki lale (yüzünün) etrafına dikmişler. Ya da bir ayettir (harf) ki gül yaprağına yazmışlar."

⁹⁷¹ "Senin hattın ayın üzerine utanç tozunu serpti ve boyunu yürüyen servinin yolunun toprağına oturttu."

⁹⁷² "Hattın ki benim canımı kin saçının altında tutuyor. O nasıl bir kafirdir ki gönül ehli ile de düşmanlığı var."

⁹⁷³ "Yeşil hattın ki dudağın etrafında şeker gibi oluyor. Dudağın her taraftan beninin papağanına kol kanat olur."

4030 H̄asan-1 Nāzük

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭī ki ber-varaḫ-1 gül zi-müşg-i nāb keşīd
Şikest revnaḫ-1 meh ḥaṭṭ ber-āftāb keşīd⁹⁷⁴

خط برورنی گل ز شکتاب کشید
شکت رونقده خط بر افتاب کشید

4031 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-gū rūy-1 bütān-rā ḥüsn-i ḥaṭṭ ü ḥāl mībāyed
Ḥaṭ u ḥāl-i bütān ḥübest ammā ḥāl mībāyed⁹⁷⁵

مکوروبان احسن خط و حال می باید
خط و حال بختان خوب است اما حال می باید

[214b]

4032 Şādık Çelebiyyü'l-Müderris

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Ol ḥaṭṭ-1 siyāh ile ruḥuñ ey boyı şimşād
Bir āl varaḫdur ki ḥaṭı ḥaṭṭ-1 Ḥudā-dād

*

4033 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

Ġarīb āmed ḥaṭet ber-ḥad hoş āmed
Be-rūyet men ne-miḡüyem hoş āmed⁹⁷⁶

غریب آمد خطت بر حد خوش آمد
برویت من من گویم خوش آمد

⁹⁷⁴ "Halis miskten gül yaprağına çekilen hat, ayın işini durgunlaştırdı ve güneşi mahv etti."

⁹⁷⁵ "Güzellerin yüzüne hat ve ben güzelliği lazım deme ki güzellerin beni ve hattı iyidir ama hal onlardan daha iyidir."

⁹⁷⁶ "Hattın yanağına garip geldi, hoş geldi. Ben söylemiyorum ki yüzüne yakıştı diye."

4034 **Ḥayālī-i ‘Acem**

[*mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün*]

Tā ber-beyāz-ı rüyet ḥaṭṭ-ı siyeh ber-āmed
Ez-nāme-i muḥibbān nām-ı güneh ber-āmed⁹⁷⁷

نابریا من رویست خط سید بر آمد
از نامه مجبان نام کته بر آمد

4035 [???

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Ḥaṭṭ-ı sebzet dil-berā gerded lebān-ı nūş ḥand
Ṭūṭī-i gūyāst gūyā miḥored z’īn ḥoḳḳa ḳand⁹⁷⁸

خط سبزت دلبان نوشند
طوطی کو یاست کو یا میجو ر دزن حقه

*

4036 **Arslan Fermāyed**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Müşgīn ḥaṭī ki ber-gül-i ān sīm-ber-demīd
Ber-āftāb gāliye ez-müşg-i ter keşīd⁹⁷⁹

مشکین خطی بر کل آن سیمبر دمید
بر آفتاب غالیه از مشک تر کشید

4037 **Fuzûlī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Göz ḥaṭuñdın mürdemin maḥv itmedin bulmaz murād
Zāyi‘ ider ḥüsnüñüñ ḥaṭṭın sevād üzre sevād

⁹⁷⁷ “Yüzünün beyazlığına siyah hat geldiğinde “günah” kelimesi sevenlerin fihristinden kaldırıldı.”

⁹⁷⁸ “Ey sevgilim, yeşil hattın sanki o güzel gülümseyen dudaklarının etrafında bu kaseden şeker yiyen konuşan bir papağandır.”

⁹⁷⁹ “O beyaz bedenli (sevgilinin) gül yüzünde biten siyah hat, sanki güneşin yüzüne taze miskten koku sürdü.”

4037 *Fuzûlî Divanı*, G LXII/1.

b: ider ḥüsnüñüñ ḥaṭṭın] eyler ḥüsnüñi ḥaṭṭuñ, *Fuzûlî Divanı*.

4038 **H̄asan-1 Nāzük**

[*mef̄'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bāz ez-ḥaṭ-1 to ḥüccet-i ḥübī tamām şod

Bāz ān belā ki ḥāşşa-i mā būd 'ām şod⁹⁸⁰

*

* *

باز از خط تو حجت خوبی تمام شد
باز آن بلا که خاصه ما بود عام شد

[215a]

4039 [???

[*müfte' ilün müfte' ilün fā' ilün*]

Ḥaṭṭ-1 ruḥın tāze terāş itdi yār

Geçdi kılıçdan fiten-i rüzgār

*

4040 **Zātī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ḥaṭṭ-1 reyḥān ile ol zībā 'izār

Şanasın muşḥafdur āyet ber-kenār

4041 **Rūḥī-i Mağnisavī**

[*mef̄'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥaṭṭ şanma levḥ-i 'arīzuñ üstinde āşkār

Olmış ḥarīm-i gülşen-i rüyuñ benefşezār

⁹⁸⁰ “Yine de senin hattından güzellik nişanesi tam oldu. yine de sadece bize has olan o bela, herkese ait oldu.”

4040

Başlık: Nüşhada beytin başlığı olarak öncelikle “Necātī Mülk-i Naẓmuñ Gün Gibi Şāḥib-
Kırānidur” yazılmış ancak daha sonra yanına “Zātī” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4042 Şun'î Rahime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Haṭṭuñ ğamıyla ger olam ey serv-i gül-^ç izār

Tā haşr olunca ola mezārüm benefşeżār

4043 Nef'î Efendi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ degül bu ^ç arızuñ üzre gelen ey gül-^ç izār

Baḥr-ı hüsnuñ mevc urup ^ç anber getürdi bir kenār

4044 Hāzret-i Bākî Efendi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bir hüsñ daḥı bağladı haṭṭdan ^ç izār-ı yār

Eṭrāf-ı bāğ-ı hüb olur olsa benefşeżār

4045 Şānî Fermāyed

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bāğ-ı ruḥında ol şānemüñ haṭṭ-ı müşg-bār

Şahn-ı iremde tāze açılmış benefşeżār

4046 Feşāhat Üzredür Şi' r-i Faşîhî [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Muşhaf-ı hüsnuñde haṭṭuñ oldı āyet ber-kenār

Ruḥları şems-i duḥā ve'l-leyldür zülfi nigār

4047 Cāmi'ī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūşe-i haddüñde haţtuñ didüm olmuş âşkâr
Didi muşhaf üzre yazılmışdur âyet ber-kenâr

4048 Fiğānī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bâğ-1 ruḥında ol şanemüñ haţḫ-1 müşg-bâr
Boynı burıldı oldu çemende benefşeşzâr

4049 Ziyāyī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül yüzi üzre ğubâr-1 haţḫ-1 yâr
Eyledi şabr u qarârum târ u mâr

4050 Vişālī Râst

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Haţtuñ zuhûr eyledi ey şüh-1 şivekâr
Hüsnüñ bozıldı haţruña gelmesün ğubâr

4051 Zāmīrī Beg [...]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haţḫ-1 reyḥānuñ ğamından ey nigâr-1 şivekâr
Reh-güzâruñda ten-i zârum n'ola olsa ğubâr

4051

a: Mısradaki "cevân" kelimesinin yerine "nigâr" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4057 Hülüşî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Haṭṭ ü ḥaddüñden cüdâ düşdi anuñçün cüy-bâr

Ṭaşlarla döginüp ṭopraq döşendi sebzezâr

4058 Yahyâ Efendi Merḥûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Minnet ol raḥmâna kim mânend-i ḥaṭṭ-ı rûy-ı yâr

Gıceyi gündüze ḳatdı geldi irişdi bahâr

4059 Mu' ammâ be-Nâm-ı Gül-i Nev-Ḥaṭ

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ġabġab-ı dil-dârı ayvâ ḳaplamış ḥaṭṭ-ı ġubâr

Sîb-i ra' nâñı yimiş şordum 'adû-yı nâ-bekâr

4060 Dervîş 'Ömrî

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Belürdi ḥaṭṭ-ı 'izâruñ idince âh-ı hezâr

Netîce virdi ruḥuñ ġülşenine bād-ı bahâr

4061 Ṭarzi-i 'Acem Râst

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Tâ gird-i la' l-i yâr 'ayân şod ḥaṭ-ı ġubâr

Dîġer ne-mând ber-ḥaṭ-ı Yâḳût i' tibâr⁹⁸²

ناکرد لعل ابر عیان شد خط غبار
دیگر نماند بر خط یا قوت اعتبار

⁹⁸² "Sevgilinin kırmızı dudağının etrafında hat tozu belli olduğundan beri Yakut'un çizgisine değer kalmadı."

4062 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Terâş idüp ruhuñda haṭṭ-ı ' anber-bāruñı tekrār

Helāk itdün yine ' uşşâkı hey âfet güzellik var

4063 Celâl Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çıkmaya dilden dilâ sevdâ-yı haṭṭ u zülfi-yâr

Bilem anı kim ölicecek ṭola ḳabrüm mūr u mār

4064 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' lüñ üzre ideli haṭṭuñ ḳarār

Çeşme-i hayvāna irmişdür ğubār

4065 Ehl-i Nazm İçre Şadāyī Ḥoş-Nüvis [ü] Pür-Uşül⁹⁸³ *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rūy-ı ālinde belürdi ol mehün haṭṭ-ı ğubār

Dūd-ı āh-ı ' aşık oldu şan şafaḳda āşkār

*

4066 Taşavvuf Üzredür Eş'ār-ı Vecdī *[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]*

[mef'ülü fā' ilātü mefā'īlü fā' ilün]

Ruhsāruñ üzre zāhir olup haṭṭ-ı müşg-bār

Mir'āt-ı hāṭır oldu küdüretle pür-ğubār

⁹⁸³ Nüşhada başlık önce “Ehl-i Nazm İçre Şadāyī Pür-Uşül” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilerek altına son şekli yazılmıştır.

4067 Medhî-i Gelibolî Fâzıldur Devrânũ

[mef'ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Lemmâ ra`eytü haṭṭüke fî-şafḥati'l-`izâr

Āmentü bi'lezī ḥalaḳa'l-leyli ve'n-nehâr⁹⁸⁴

لما رأيت خطك في صفحة العذار
آمنت بالذي خلق الليل والنهار

4068 Ve lehu

[mef'ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Hecr-i ḥaṭ u`izâr ile uşşâḳ bi-karâr

Derd ü belâ vü ğuşşada fî'l-leyli ve'n-nehâr⁹⁸⁵

4069 [???

[mef'ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Kâfir göreydi zülf ü ḥaṭuñ dirdi ey nigâr

Āmentü bi'lezī ḥalaḳa'l-leyli ve'n-nehâr⁹⁸⁶

[216a]

4070 [???

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Ḥaṭṭuñı geldidyü⁹⁸⁷ her kim ki o mehden uşanur

Çeşm-i ebrūsına baksa yine kendü utanur

4067 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹⁸⁴ “Yanağının sayfasında senin hattını görünce geceyi ve gündüzü yaratana iman ettim.”

4068 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹⁸⁵ “Gece ve gündüzde (daima)”

4069 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹⁸⁶ “Geceyi ve gündüzü yaratana iman ettim.”

⁹⁸⁷ “geldi diyü” kelimeleri vezin zaruretiyle bu şekilde okunmuştur.

4071 Şun‘î-i Gelibolî

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Haṭṭuñı hoş şerḥ ider iki ruḥuñ ey alnı nūr

Şanki Yūsuf sūresin ‘Oşmān-ı Zî’n-Nūreyn oḡur

4072 Hāzret-i Monla Cāmî

[mefā‘ ilün fe‘ ilâtün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Haṭṭist ber-gül-i rüyet zi-müşg-i ter menzūr

Ki bād āfet-i çeşm-i bed ez-cemāl-i to dūr⁹⁸⁸

که باد آفت چشم بد از جمال تو دور
که باد آفت چشم بد از جمال تو دور

4073 Feyzî Kefevîdür

[fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün]

Haṭṭ-ı nev-reste n’ola eylese la‘ lünde zuhūr

Ey lebi şehd ü şeker mā’ıl olur ṭatlıya mūr

4074 Necatî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ ülü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ülün]

Haṭṭ-ı ruḥ-ı yār ehl-i maḥabbet ecelidür

Ġāfil yürime aç gözüñi gün gicelidür

4075 Hālişî Efendi

[mef‘ ülü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ülün]

Levh-i ruḥuñ üstindeki şol haṭṭ ki celîdür

Dil-ḥastelerün haṭṭ-ı berāt-ı ecelidür

⁹⁸⁸ “Halis miskten maksat senin gül yüzünün hattıdır. Allah senin cemalini kötü bakışlardan korusun.”

4076 Zihni Efendi Bağdadi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ dime kim rūy-ı yāruñ bā' iṣ-i tağyiridür

Muşhaf-ı ḥüsnüñ ḥaṭ-ı reyḥān ile tefsiridür

4077 Mesti Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥaṭ-ı la' lüñ senüñ ey cān 'ālem-i rūḥ-ı şānīdür

Eceldür dirler ammā baña 'ömr-i cāvidānīdür

4078 Emri Çelebi Fermāyed

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭuñ belürdi 'āşıka fūrkat nişānidur

Ṭutdı cihānı dūd-ı kıyāmet nişānidur

4079 Kāmi Efendi Fermāyed

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭ u lebüñ ki Hızr u Mesīḥā nişānidur

Ben ḥastenüñ biri eceli biri cānidur

4080 Zihni Efendi Defter-dār-ı Bağdadi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Şanma ḥaṭ-ı la' l ile görinen o dehāndur

Sürḥ ile iki lafzuñ arasında nişāndur

4081 **Haṭīb-zāde Bākī Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Arızuñ şafha-i gül-berg haṭuñ reyḥāndur

Dehenüñ ḥoḳḳa-i pür-dürr ü lebüñ mercāndur

4082 **Cemālī**

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Kim didi ḥaṭ-ı la' lini efsāneye döndür

Mestāne şirāsın oḳıyup ḥāşiyelendür

4083 [???

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı lebinı añma şaḳın cān ḳazāsıdur

Fıkr itme sīnesin ki yürek oynamasıdur

4084 **Aḥmed Paşa**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ mı bu yā göñlümün tafşıl-i vaşf-ı ḥālidür

Yā hümā-yı zülf-i yāruñ sāye-i iḳbālidür

[216b]

4085 **Rızāyī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gün yüzinde ḥaṭṭ görürsem gözlerüm giryān olur

Gök yüzinde ebr olsa resmdür bārān olur

4084 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4086 Behiştî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı rüyuñ gelicek cevr ü cefā nâdir olur

'Āķıbet ol ḳara günler bilürin zâhir olur

4087 Dânişî Râst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı rüyuñ vaşf iden şanma söze ḳâdir olur

Hep Gülistân oḳıyanlar dime kim şâ'ir olur

4088 Kemâl Paşa-zâde

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Gün yüzünde ḥaṭ belürse gözlerüm giryân olur

Hâle görünse kenâr-ı mâhda bārân olur

4089 Hilâlî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Mihr-i ruḥsârında ḥaṭ görsem gözüm giryân olur

Gün yüzün ebr-i siyeh ṭıtsa o gün bārân olur

4090 'Amrî-i Ḳâzî

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ belürse ger ḥadinde gözlerüm giryân olur

Hâleler ṭıtsa ḳamer eṭrâfını bārân olur

4089 G 15/1, *Hilâlî Divanı*.

b: gün yüzün] yüzün güzin, *Hilâlî Divanı*.

4090 G 33/1, *Amrî Divanı*.

4091 İshāk Efendi Fermāyed

[mef̄' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Yāruñ kaçan ki haṭṭ-ı ğubārı terāş olur

Esrār-ı ' ışk şūret-i hūsninde fāş olur

4092 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Devr-i hūsnünde haṭṭuñ zūlm ile cān u dil alur

Bir sipāhī gibi kim yılda iki hāşıl olur

4093 Sānī Beg Raḥime'llāhū ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ-ı nev-hīzi terāş itdükçe dil-ber hūb olur

Hūsn-i ' ālem-ġiri artar tāze bir maḥbūb olur

4094 Rızāyī Kerīm Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Haṭ-ı ruḥsārı kim evvel leb-i cānānda bitmişdür

Giyāh-ı mihrdür şan ṭarf-ı ' ayn-ı cānda bitmişdür

4095 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Berāt-ı haṭṭ-ı la' lūñ oqıram ezber revānumdur

Kaşuñ ṭuġrāsı ey şeh ḥaylıden ḥāṭır-nişānumdur

4096 ‘Ubeydī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥsāruña gülşende sebze dil uzatmışdur

Yüzine uralı bād-ı şabā bir pāre yatmışdur

4097 Emrī Çelebi Fermāyed

[mef‘ülü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ülün]

Şol ḥaṭṭ-ı siyeh kim ruḥ-ı cānāna gelüpdür

Bir kāfire beñzer henüz imāna gelüpdür*

4098 Çeşmī-i Remmāl Fermāyed

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Beni meşğül-i esmā iden ol yār-ı müzellefdür

Anuñ ḥaṭṭ-ı siyāhı āyet ü ruḥsār-ı muşhafdur

4099 Ğınāyī Ulama Paşa-zāde [...] Ḥasan Efendi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Degüldür ḥaṭṭ ki eṭrāf-ı leb-i cānāna gelmişdür

Gezerken Ḥızr nā-geh çeşme-i ḥayvāna gelmişdür

[217a]

4100 Seyfī Efendi

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün]

Ālām-ı ḥaṭṭı dilde olan zaḥma başdur

Derd ü belā didükleri andan terāşdur

4099

b: Nüşhada mısra önce “Cenāb-ı Ḥızrdur kim çeşme-i ḥayvāna gelmişdür” yazılmış ancak sonra onun altına “Gezerken Ḥızr nā-geh çeşme-i ḥayvāna gelmişdür” yazılmıştır ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4101 Sa' dī Efendi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Haṭ-ı risālesi yāruñ kitāb-ı mu' allaḳdur
Ġubār-ı şivesi neşh olduğu muḫaḳḳaḳdur

4102 Sā' ī Çelebi Fermāyed

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Yāruñ cemāli nūr-ı haṭ ile ceridedür
Seyri anuñ şafā-yı dil ü nūr-ı didedür

4103 Lebībī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Ālem ey dil bir haṭı gelmiş perī-peykerdedür
Kimse bilmez ḳadrini cāhil gözine perdedür

4104 Cinānī-i Bursevī

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Haṭṭ gelmek ile şanma ki meyli vefādatur
Harf-i vefādan ol şanemüñ levḫi sādedür

4105 'Ubeydī-i Merḫūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanma ancaḳ ḥaddüñe haṭṭuñ senüñ dil-dādedür
Zülf-i miskīnüñ daḫı 'ömrüm aña üftādedür

4106 **Fevrî Efendi Fermâyed**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Gelelden haṭṭ-ı dil-ber dil 'adū ḳatline ḫâzırdu
Niye ḫavf eylesün 'aşık cihānda ḫod ölüm birdür

4107 **Cemâlî Raḫime'llāhü 'Aleyh**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Dimeñ zîr-i 'izârında o mâhuñ ḫaṭṭ-ı dil-cûdur
Yüzi mışbâḫdur rûşen-çerâḳ dibi ḳarañudur

4108 **Emrî Çelebi Fermâyed**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ḫaṭ u zülfüñle diller mülkin alursın muḳarrerdür
Süleymānsın begüm sen saña mür u mār leşkerdür

4109 **'Ulvî Çelebi Râst**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ḫaṭuñ fikriyle şaḫn-ı dil çemenzâr-ı maḫabbetdür
Müjeñ oḳları yaḡsun ṭurmasun bārân-ı raḫmetdür

4110 **Bâḳî Efendi**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ruḫuñ âteş ḫaṭ u ḫâlüñ buḫûr-ı misk ü 'anberdür
Ḫam-ı zülf-i siyāhuñ ḫalḳa ḫalḳa dūd-ı micmerdür

4108 *Emrî Divanı*, G 156/1, s. 107.

a: alursın] aldığın, *Emrî Divanı*.

4111 **Enīsī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

'İzāruñla ḥaṭuñ nūr u duḥāndan iki āyetdür
Cemālündür 'azizüm kıṣṣa-i Yūsuf ḥikāyetdür

4112 **Şirāzī Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

'İzārında ḥaṭı mektüb-ı cāndur
Maḥabbet-nāme-i āḥir zamāndur

4113 **Cinānī-i Bursevī**

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Ḥaṭṭ-ı ğubārı ol şanemün la' l-i terdedür
Ḥaṭṭ şanma anı dīde-i aġyāra perdedür

4114 **Belġī**

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Yāruñ benefşe ḥaṭṭı ki gül-berg-i terdedür
Nā-dān-ı kec-naẓar gözine līk perdedür

4115 **Emrī**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ġam-ı ḥaṭṭuñ ecel fikri gibi bir ḳara ḳayġudur
Anuñçün bu dil-i sevdā-zede ölümlü şayrudur

4114 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4115 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4116 Nizāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭuñ ol pīrūzedür kim la' l-i nāb üstindedür

Leblerüñ ol la' l kim dürr-i hoş-āb üstindedür

4117 Ziyāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Arızuñ şafḥa-i gül-berg ü haṭṭuñ reyḥāndur

Dehenüñ hoşḳa-i pür-dürr ü lebüñ mercāndur

4118 Hāletī ‘Azmi Efendi-zāde Selmān-ı Zamān [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

N'ola dirsem haṭṭı-ı la' l-i lebüñ menşūr-ı cānumdur

Haṭṭuñ tuğrāsı cānā ḥayliden ḥaṭṭır-nişānumdur

[217b]

4119 Şāhidī Raḥmetü'llāhi ‘Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Haṭṭı-ı reyḥān-ı müselsel ruḥ-ı cānānda biter

Sebze-i ter gibi kim ravza-i Rıḍvānda biter

4120 ‘Adnī Efendi Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ol haṭṭı-ı gāliye-sā kim ruḥ-ı cānānda biter

Çemen-i bāğ-ı İremdür ki Gülistānda biter

4116 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4117 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4118 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4120 *Adnī Divanı*, G 45/1, s. 60.

4121 Revānī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gözlerüm tīre olur ḥaṭṭuña kılduḡça nazār
Ḥaṭṭ ḡubār olsa bu rüşendür ider göze zarar

4122 Ḥuffī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i nābı üzre ḥaṭṭı sūre-i Kevşer yazar
Anı Yāḡūtuñ muḥaḡḡıḡdur ḥaṭṭından ter yazar

4123 Tīḡī Beg Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ter tıtuḡ ḥaṭṭ-ı leb-i la' lin terāş eylerse ger
Nāme-i ḡüsnine ḡātemveş o şāhuñ dil deger

4124 [???

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Ruḡsāruñuñ üstindeki bu ḥaṭṭ-ı mu' anber
Nūr āyetidür levḡa-i kāfūra muḡarrer

4125 Şānī Beg Merḡūm Fermāyed

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı benefşe irdi o ruḡsāra kim baḡar
Geldi bahār günleri ezhāra kim baḡar

4126 Şānī Beg Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Haṭ-ı nev gelse rūy-ı yāra ḥüsünde bahā artar

Benefşezār ola bāg u bahār anda şafā artar

4127 Şemsi-i Ḥişārī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Virmesün ḥaṭṭ-ı ruḥuñ āyīne-i ḳalbe keder

O ğubārı ḳoma mir'āt-ı ' izāruñda gider

4128 Fūrūġī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār ḥaṭṭ-ı siyeh ile yüzi ağm şaḳlar

Bāġbān ḥavlı çeküp niteki bāġm şaḳlar

4129 Sa' dī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaddi üstinde ḥaṭı naḳş-ı nigārı çin ider

Hey ne kāfirdür ḳamer devrinde ḳaşd-ı dīn ider

4130 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

O yāruñ ḥaddine ḥaṭṭ geldi dirler

Yaḳında çıġdı bu ḳara ḥaberler

4131 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ṭoldı vaşf-ı haṭuñla her defter

Tiz irişür efendi qara haber

4132 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ degül irüp debîr-i şun'ı kıldan hâmeler

Ruḥlar ile la' line yazmış maḥabbet-nâmeler

4133 Mişâlî Ehl-i Nazmuñ Bî-Mişâli [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Çıkmadı ḥâşiye-i ḥaṭṭ-ı ğubâr-ı dil-ber

Görmedüm dünyede anuñ gibi bir müşkil yer

[218a]

4134 Şun'î-i Gelibolî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ-ı pîrûzeñda ey dil-ber bu la' l-i bî-naẓîr

Ḥazret-i 'İsî durur ğüyâ kim itdi gökde yir

4135 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḥaṭ-ı kudret ki ruḥsâruñda üstâd eylemiş taḥrîr

İki berg-i Ḥıtâyîdür ki Bihzâd eylemiş taḥrîr

4132 *Emrî Divanı*, Kt. 120/1.

a: irüp] idüp, *Emrî Divanı*.

4133 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4136 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Revnağ-ı hüsn-i bütân ol hağ-ı reyhân iledür

Şeref-i dîn-i nebî hazret-i Kur'an iledür

4137 Nâmî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Görinen ruhsâr-ı dil-berde hağ-ı hağrâ mıdur

Yâ leğâfet gülşeninde sebze-i zibâ mıdur

4138 Ümidî Rağime'llâhü 'Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şanmañ ki hağtı la' line yaruñ keder virür

Teng-i nebâta pây-ı meges ne zarar virür

4139 Emrî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ârzü-yı hağtı-ı yâr ile ğubâr olmış 'abîr

Hâl-i miskîn kendin ol sevdâda itmiş ğara yir

4140 Helâkî Rağmetü'llâhi 'Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Ka' be yüzünde hağtuñ niçün olur mücâvir

N'eyler ğarem içinde ol dîni ğara kâfir

*

4141 Şîrî-i Silistrevî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Zü'l-feķârüm haţuñı na'd-ı Alîdür dirler

Ben ğubâr añlar idüm haţı-ı celîdür dirler

4142 Hişâlî Şâ'ir-i Nâzûk-Hişâldür [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ruĥuñuñ şa[v]ķı haţ u zülf-i perişân iledür

Gülşenuñ zîb ü ferî sünbül ü reyĥân iledür

4143 Vaşfî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Beni öldürmege her laĥza haţuñ kîn eyler

Öldürür derd ile bir ğün beni miskîn eyler

4144 Nev'î Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Zamân-ı haţı gelse yâr luţfı bî-kerân eyler

Metâ' ın her kişi aĥşama karşı râyġân eyler

4145 Ve lehu

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Düşürmişdüm haţuñ vaşfında bir hoş ma' nî-i nâdir

Bulup anı terâş itmiş işitdüm şoñra bir şâ'ir

4142 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4143 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4144 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4145 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

*

* *

[218b]

4146 **Āzerī Efendi**[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Hıtañ geldükçe şanma pertev-i hüsniñ 'ayān olmaz

Has u hāşāk içinde şu'le-i āteş nihān olmaz

4147 **Sūzī-i Nakşbendī**[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Hıtañ geldi dime cānā lebün şun kim cevāb olmaz

Çü Hızra āb-ı hayvān içmege zulmet hicāb olmaz

4148 **Kesbī-i Edirnevī**[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Hüsni-rüyün hıta-ı nev-hız ile za'il olmaz

Sāye hürşid-i ziyā-güstere hā'il olmaz

4149 **Ref'ī-i Çorlulu**[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Yār hıtañmı terāş eyler anuñçün tırılmaz

Kıta rindāne geçer üstine kıl kındurmaz

4149

Başlık: Nüşhada beytin başlığı önce "İskender Paşa-zāde" yazılmış ancak daha sonra çizilerek üstüne "Ref'ī-i Çorlulu" yazılmış ve yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

b: Beytin ikinci mısraının başında daha önce "Haylī nazük geçinür" şeklinde yazılan kısmın üzeri çizilerek altına "kıta rindāne geçer" şeklinde düzeltilmiştir.

4150 **Luṭfī Beg-zāde Nüvīdī Çelebi Fermāyed** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Şu kim ālüfte-i esrār-ı ḥaṭṭ-ı rüy-ı yār olmaz

Anuñ mir 'āt-ı ḳalb-i pür-şafāsında ğubār olmaz

4151 **Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Muşhaf-ı ruḥsāruñı reyḥān ḥaṭṭ nesh eylemez

Ḥüccet-i tezvīrdür da' vīni ol fesh eylemez

4152 **Vahīdīdür Ferīdi Ehl-i Naẓmuñ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ḥaṭuñ gelmekle ḥüsnüñ dil-berā noḳşān-peẓīr olmaz

Senüñ āyāt-ı ḥüsn-i ḥaṭṭuña zīrā naẓīr olmaz

4153 **Sipāhī Beg Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ḥaṭ-ı ruḥsāruñuñ şūfī şafası olduĝın bilmez

Şaḳalı şaĝışınca mübtelāsı olduĝın bilmez

4154 **Bezmī Çelebi Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ḥaṭ-ı şebĝün irişse ḥüsnüñ ayına zarar virmez

Gice olmayıcaḳ cānā felekde mäh fer virmez

4155 Nev'î Efendi Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Bağma cemâl-i hûba haṭ-ı müşg-bârsuz

Çıkmaz kitâb-ı mihr ü maḥabbet kenârsuz

4156 Kâmi Efendi Râst

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Dil-i âşüfsemi râm itdi ol haṭṭ-ı 'abîr-âmîz*

Musahḥar oldı şâh-ı Rûma şan kim hıṭṭa-i Tebrîz

[219a]

4157 Kilâvî Râst

[fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

Haṭṭ-ı miskîni ğamı ḳalbe ğubâr istetmez

Yiter ol gözleri bādâm daḥı çeşm-i çerez

*

* *

4158 Dâverî Beg Fermâyed

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Haṭṭı geldi lebleri üstinde yâruñ mürveş

Nâle ḳılsa dem-be-dem bu dil n'ola zenbürveş

4159 Meylî-i Ğalaṭavî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Belürmiş haṭṭ-ı ruḥsâruñ 'ayân olmağa yüz ṭutmuş

Güneş ebr-i siyâh içre nihân olmağa yüz ṭutmuş

4160 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şaçun devrinde ol hatt kim ruḥ-ı gül-fāmdan çıkmış

Hücüm-ı Rüm ider çend ' Arabdur Şāmdan çıkmış

4161 Emrī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥatt degül düşmiş lebine sāye-i müjgān imiş

Beñ degül gün yakmış olmuş kara tıfl-ı cān imiş

4162 Ḥasībī Efendi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥatt-ı nigār ' aşıka gizlü cefā imiş

Bilmezdük ehl-i derde görünmez belā imiş

4163 Hidāyet Efendi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol ki hatt-ı müşg-bārı nesh-i reyḥān eylemiş

Ḥāl imiş beñzer yüzi üzre perişān eylemiş

4164 Ḥayretī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geldi irdi çünkü hatt kara haber gibi terāş

Ey dirīgā atdı oğın yaşdı yayın göz ü kaş

4164 *Hayretī Divanı*, G 157/1, s. 231.

a: çünkü hatt] çün yine, *Hayretī Divanı*.

4165 Riyāzī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı leb-i to bord dil ez-mübtelā-yı ḥ' īş

Münker şod u girift nemek zīr-i pāy-ı ḥ' īş⁹⁸⁹

خطاب تو برد دل از سبلاى خویش
نکرشد گرفت نمک زیر پای خویش

4166 Fazlī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥsāruña yüz virme inen eyle terāş

Tā ki Rūm içre Celālī gibi qaldurmaya baş

4167 Şā' ir-i Mergüb-ı ' Ālemdür Semā' ī Mevlevī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geldi ḥaṭṭum diyü cānān qatı maḥzūn olmış

Bā' iş-i ' azli anuñ ḥaṭṭ-ı hümā[yū]n olmış

4168 ' Ārifī Erbāb-ı Nazmuñ Gün Gibi Ma' rūfidur [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥuṭbe-i ḥüsni anuñ ḥaṭṭ ile efzūn olmış

Sebebi devleti ol ḥaṭṭ-ı hümāyūn olmış

*

* *

[219b]

⁹⁸⁹ "Senin dudağının hattı, hastası olandan gönlünü aldı. İnkâr edip de tuzu ayak altına aldı (hürmetsizlik yaptı ve yeminini bozdu)."

4167 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4168 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4169 **Fevrî Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamânedür** [*mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün*]

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Hâme-i kudret ki çekdi levh-i hüsn-i yâra hat

Yazdı iki şafhaya Qur'ânı nakz u bi-galat

4170 **Fürûgî Raḥime'llähü 'Aleyh**

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Hoş yaraşmış muşhaf-ı ruhsârına yârûñ bu hatt

Âl kâgıd üzre güyâ hâller müşgîn nuḳat

4171 **La'lî-i Kayserî Râst**

[*fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün*]

Dir gören yir yir ki gelmiş 'arız-ı cânâna hat

Yazılıpdur misk-i terden şafha-i mercâna hat

4172 **'Ubeydî Raḥime'llähü 'Aleyh**

[*mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün*]

La'l-i nigîni üzre nedür şol ğubâr-ı hat

Yazdı du'â-yı Hızır meger müşg-bâr-ı hat

4173 **Fevrî Efendi**

[*mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Yâḳût egerçi yazdı güzel bir ğubâr hat

Ammâ hat-ı lebüñ gibi yok âb-dâr hat

4174 Kemâl Paşa-zāde Efendi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Naķş itdi cān şaĥīfesine çün nigār ĥaṭ
Oldı ġubār u nesh muĥaķķaķ hezār ĥaṭ

4175 Şādık Beg Merĥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şafĥa-i rūyında dil-dāruñ n'ola kazılса ĥaṭ
Vaşf-ı ruĥsārın yazarken eylemiş kātib ġalaṭ

4176 Fūrūġi Rāst

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Yāķūt yazdı ĥüsn ile gerçi hezār ĥaṭ
Yazmadı ĥaṭṭ-ı la' lüñe beñz[er] ġubār ĥaṭ

4177 Kemâl Paşa-zāde Lebūñ Fikriyle Cān Atmış

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Lebūñ fikriyle cān atmış gelür ĥaṭ
Gıceyi ġündüze ķatmış gelür ĥaṭ

4178 Sinān Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Oķınur şuĥf-ı cemālūñde ĥaṭuñ reyĥānı ĥaṭ
Ĥāller yir yir aña beñzer kim olmışdur nuķaṭ

4179 'Azmi Efendi Rāst

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

La' lüñ ki zāhir eyledi ey gül-^ç izār-1 haṭ

Yāķūtdur ki misk ile yazmış ğubār-1 haṭ

[220a]

4180 Şāni Beg Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ-1 la' lüñ haṭṭ-1 reyḥāndur diyen eyler ğalaṭ

Ey leb-i yāķūtum olmaķdur Hudā-dāduñ o haṭ

4181 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hüsünüñe haṭṭuñ keder virdi diyen eyler ğalaṭ

Ey yüzi muşhaf ^ç aceb zībā yaraşmış aña haṭ

4182 Celālī Şā'ir-i Mergüb-1 'Ālem [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

^ç Ālemi cezb eyledi vechüñdeki şol hüsni-i haṭ

Yūsufuñ aşüftesi olmuş Zeliḥādur faķat

4183 Nāmi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şafḥa-i rüyuñda haṭṭuñ olmasa ey meh ğalaṭ

Hāllerden kätib-i ķudret yine ķordı nuķaṭ

4184 **Ahmed Paşa**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġam degül bî-hâl olursa ħüsnüñ evrâkında ħaṭṭ

Resmdür 'arıflere nâme yazarlar bî-nuḳaṭ

4185 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳîr**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Buldı zînet ħâllerle ħüsnüñ eṭrâfında ħaṭ

Resmdür kâtiblere kıṭ' a-nâme yazarlar pür-nuḳaṭ*

*

* *

4186 **Şānî-i Merḥûm Fuzûlî-i Şānî** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı nev-ḥîzin ḳodı ol lâle-ruḥsârûm dirîĝ

Ṭoldı ħâristân ile eṭrâf-ı gülzârûm dirîĝ

4187 **Refîḳî Medḥ İder Yârı Yolından (?)** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭı geldükçe beni ağladur ol yâr dirîĝ

Oldı tekrârı dilâ mâni' -i dîdâr dirîĝ

4188 **'Ālim**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ gelüp rûyuñla la' lüñ ḳapladı anı dirîĝ

Şan ḳaranlık başdı güyâ âb-ı ḥayvâni dirîĝ

[220b]

4188 Başlık diĝer başlıklara göre farklı bir konuma yazılmıştır ve sonradan eklenmiş olma ihtimali bulunmaktadır.

4189 Necātī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sevinür dil yañağında haṭ-ı hoş-bū olıcaḡ

Uğrınıñ günü toğar ay qarañu olıcaḡ

4190 Firdevsī-i Rūmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Åh ider dil yañağında haṭ-ı hoş-bū olıcaḡ

Meş'ale lāzım olur ay qarañu olıcaḡ

*

4191 Meşāmī Ehl-i Naẓm[un] Āb-ı Rūyı [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gele haṭṭum diyü qorkma ecelden öñdin ölmüş yok

Benüm 'ömrüm meşeldür bu yazılmış da yoyulmamış yok

*

4192 Hüdāyī Raḡime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nedür ey meh yüzün şuhfında haṭṭ-ı lāceverd olmaḡ

Yaḡud mir 'āt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmaḡ

4193 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şafḡa-i rüy-ı to bā-ān haṭ-ı müşğın taḡkīk

Kāğaz-ı āl-i Ḥaṭāist ber-ū nesta' līk⁹⁹⁰

صفی روی تو با آن خط مشکین تحقیق
کاغذ آل خط نیست بر رسم تعلیق

4189

Başlık: Nüşhada beytin başlığı önce “Şehābī-i Kāzī Fermāyed” şeklindeyken bunun üzerine “Necātī” yazılmış ve yanına “şaḡ” kaydı düşülmüştür.

⁹⁹⁰ “Ashında senin yüzünün safḡası, o müşkin hatla üzerinde nestalik yazılı kırmızı Hıta kâğıdıdır.”

4194 Ehl-i Nazmuñ Pīridür Şeyhī 'Azīz [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Haṭ-ı yāķūt-ı lebi nüṣḥa-i çendān ancaķ

Muṣḥaf-ı 'ārızı yek-ser ḥaṭ-ı reyḥān ancaķ

*

* *

[221a]

4195 Bāķi Efendi Şā'ir-i Devr-i Zamānedür [*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Haṭ-ı la' liyle қаşı cānānuñ

Bir rubā' isidür Gülistānuñ

4196 Dā'ī Dīvān Kātibi

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Haṭuñdur dip Firengistān kızıl alma zeneḥdānuñ

Şaṣuñ mülk-i Қaramandur el-amān çeşm-i fettānuñ

4197 Rızāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Görenler 'arızında şandılar ḥaṭtını cānānuñ

Kenārında yazılmışdur Bahā[r]istān Gülistānuñ

4198 Ni' metī Efendi Rāst

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

N'ola gerd-i 'izāruñda belürse ḥaṭt-ı reyḥānuñ

Benefşezār iderler ekşer eṭrāfın Gülistānuñ

4199 Şāmī Beg Merhūm

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ol siyeh haṭṭ ruḥında cānānuñ

‘ Arabī şerhidür Gülistānuñ

4200 ‘ Ubeydī Raḥime’ llāhü ‘ Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Seni āşüfte ider haṭṭ-ı ruḥı cānānuñ

Fİtnesinden şaḳın ey dil o yüzi fettānuñ

*

4201 ‘ Ubeydī Raḥime’ llāhü ‘ Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil uzatmış haṭṭ-ı sebzine o ḥaddi semenüñ

Tiz günlerde dili ḳurıya berg-i çemenüñ

4202 Ḥazret-i Bākī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥsāruña teşbīh idüp ey şūḥ senüñ

Bāğda ğonçe birez rişine çemenüñ*

4203 Fūrūğī Çelebi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kim ki gördiyse ğubār-ı haṭṭ-ı reyḥānuñ senüñ

Oldılar Ḳur’ān ḥaḳḳı cümle ḥayrānuñ senüñ

4204 **Zihni Efendi Bağdadi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Virdi ruhsāruña revnağ haṭ-ı ' anber-fāmuñ

Vech-i tercihi budur Rūma sevād-ı şāmuñ

4205 **Şiri-i Selef Silistrevi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Öykünürmiş haṭ-ı ser-sebzüñe ey şuḥ senüñ

Yüzini bād-ı şabā yirlere sürdi çemenüñ

4206 **Şani-i Edirnevi ' Aṭā-zāde**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zeyn ider berg-i semenle haṭṭ-ı reyḥānuñ senüñ

Bir Çukur Būstānidur çāh-ı zeneḥdānuñ senüñ

[221b]

4207 **Mecdi Efendi Şa' ir-i Devr-i Zamānedür** [mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sebzgün haṭṭuña gülşende dil uzatdı senüñ

Yine ey gönçe-dehānum dili çıkdı çemenüñ

4208 **Hüdāyi Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gül yüzünde haṭuñ özlerse n'ola aḥbābuñ

Hübdur şevḳine gül-geşt-i çemen meh-tābuñ

*

4209 **Sehābī Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ĥüsnüñe kılcā ĥaṭā gelmez kıo ĥaṭṭ-ı' anberüñ

Minnetin çekmek saña lāyık mı cānā berberüñ

*

4210 **Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ĥaṭuñ geldükçe ruḥsāruñda artar tāzelik terlik

Bir āyetle virilmiş gibi şāhum saña dil-berlik

*

* *

4211 **Neyyir-i Evc-i Suḥen Ḥāzret-i Aḥmed Paşa** [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ĥaṭṭ yazmış varaḳ-ı ḥüsnüñe ĥaṭṭāṭ-ı ezel

Ĥükmi mensūḥ velī şüret-i inşası güzel

4212 **Sipāhī Beg Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir şanem gördüm bugün nev-ĥaṭṭ velī Allāh güzel

Ĥoş yaratmış kendü luṭfindan Ĥudā-yı lem-yezel

4213 **Fevrī Efendi Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ĥaṭṭ gelelden rüyına zülfin giderdi ol güzel

Āh kim ' ömrüm dükendi geldi irişdi ecel

4211

a: Nüşhada mısra önce “Ĥaṭṭ ki çekmiş raḳam-ı ḥüsnine ĥaṭṭāṭ-ı ezel” şeklinde yazılmış ancak daha sonra sayfanın kenarına “Ĥaṭṭ yazmış varaḳ-ı ḥüsnüñe ĥaṭṭāṭ-ı ezel” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4214 **Zihni Efendi Bağdadi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dil haṭuñ yādıyla hurrem dīde nem ey bī-bedel

Yā çemen seyrine meyl it yā leb-i deryāya gel

*

4215 **Emri**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger nişān-ı haṭṭ-ı la' lüñle gele peyk-i ecel

Eyleyem teslīm naqd-i cānı bī-nez' ü cedel

4216 **İshak**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cān kaşdın itmeden haṭuñ irişmeden ecel

Öpsem lebün ne var idi bir kez be hey güzel

[222a]

4217 **Şihabiye Bu Maḥlaş Gökden İndi** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ-ı kudretdür cemālinde nigāruñ haṭṭ u hāl

Şimdi hep haṭṭâṭlar varup alur andan mişāl

4218 **Hilmi Beg Rast**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şafḥa-i ruḥsarı üzre şanmañuz haṭṭ-ı celāl

Āyet-i ḥüsnin yed-i kudretle yazmış Zü'l-Celāl

4219 Fevrî Efendi Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol kitâb-ı hüsn eṭrâfında olan ḥaṭṭ u ḥâl

Bir Gülistândur kenârında Şebistân-ı Ḥayâl

4220 Rızâyî Kerîm Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol lebi yâķūt la' linde olaldan ḥaṭṭ u ḥâl

Oldı ser-meşķ-i leṭâfet ķaşı oldı bî-mişâl

4221 Enverî Meşhür-ı ' Ālem Gün Gibi *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mef' ūlū mefâ' ilū mefâ' ilū fe' ūlün]

Ḥaṭṭuñ ki şehâ' ilm-i vefâda ola kâmil

Müşkil bu ki zülfüñ gibi çıķdı ķara câhil

*

* *

4222 Emrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ ki levḥ-i ' arız-ı dil-dârı yazmışdur tamâm

Şafḥa-i gülde Bahâristânı yazmışdur tamâm

4223 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Haṭṭ belürdi ruḥ-ı dil-berde oluñ zülfine rām

Zuhrü'l-fitnetü fi'r-Rūm 'aleyküm bi's-Şām⁹⁹¹

ظهور الفتنة في الروم عليكم يا آثم

4224 Şerif Efendi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Devr idelden 'arız-ı cānānı ḥaṭṭ-ı müşg-fām

Kendüyi göstermez oldı hāleden bedr-i tamām

4225 Hüdāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hüsnuñ ziyād ider gelicek ḥaṭṭ-ı müşg-fām

Ezfün olur ziyāsı mehüñ irişince Şām

[222b]

4226 Emrī Çelebi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geldi ḥaṭṭuñ var iken zülf-i siyāhuñ güzelüm

Ḥayf bu 'ömr-i dirāz içre irişdi ecelüm

4227 Vālī Çelebi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭṭuñ irişdi meded aña ne çäre n'idelüm

Giceyi gündüze ḳatup gelür ey vāh ecelüm

4223

Başlık: Nüşhada beytin başlığı olarak “Azmi-zāde Efendi Hāletī” yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilmiştir. Şu hâlde beytin kime ait olduğu konusunda belirsizlik bulunmaktadır.

⁹⁹¹ “Rum diyarında fitnenin ortaya çıkması durumunda Şam'a gitmeniz gerekir.”

4228 Āzerī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey haţet evvel-i şeb-râ zede ber-şubh-ı dovom
Ebrüyet çeşm siyeh kerde be-hün-ı merdüm⁹⁹²

ای خطت اول شب رازده صبح دوّم
ابرویت چشم سیاه کرده بخون مردم

4229 Muhibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gele başladı haţuñ aña ne çāre güzelüm
Giceyi güne katup şanki irişdi ecelüm

*

4230 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haţuñ ańdum dūd-ı āh içinde kıldı cism-i ħam
Döndüm ol şaĥşa çeker Ḥızr adına yaşıł 'alem

4231 [???

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Haţ ez-ruĥ-ı to ser zed ü men zār ter şodem
Goftem şevem ħalāş giriftār ter şodem⁹⁹³

خط از رخ تو سر زد من زار تر شدم
گفتم شوم هلاص گرفتار تر شدم

4232 Tīġī Beg Fermāyed

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Resm-i haţ-ı ' izāruñı yazmış siyeh kalem
Bağ şüret-i sevādına naĥķāşuñ ey şanem

⁹⁹² "Hattın, gecenin evvelini ertesi günün sabahına ulaştırmış (hattın öyle siyah ki ertesi günün sabahı bile karanlık olmuş), ebruların da insanların kanıyla gözü simsiyah yapmış."

⁹⁹³ "Yüzünde hat çıktı ve ben daha da çaresiz oldum. Senden uzaklaşırım dedim ama daha da bağlandım."

4233 Şadık-1 Ğalaṭavī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ yirine şafḥa-i ḥaddine yazdurmış raḡam
Kendüye göz göre bühtān eylemiş ol ğonçe-fem

4234 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söylesem diller beni vaşf-1 ḥaṭṭıñ kılsam raḡam
Ğöreyin kim yoĝına uĝrasun cānā ḡalem

4235 Ḳalender Rāst

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭ-1 ruḥsārın añdum āh itdüm
Felek āyīnesin siyāh itdüm

4236 Rusūḥī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

El şundum o ğün ḥaṭṭ-1 ruḥ-1 yāra yapışdum
Ğülzār arasında şanasın ḥāra yapışdum

*

* *

[223a]

4237 Hüdāyī Raḡmetü'llāhi 'Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥüsnüñ ḥalel bulurdı ḥaṭ-1 müřĝ-bārdan
Deryā mükedder olsa bir avuĝ ğubārdan

4238 Şābiri Efendi

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bir toz kopardı h̄aṭṭı çıkınca ' izārdan
H̄iç gün yüzi görünmez olupdur ğubārdan

4239 Şāni Beg Merhūm

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ṭolmuş ' izār-ı yār h̄aṭṭ-ı müşg-bārdan
Āyinedür ki jeng t̄utupdur ğubārdan

4240 H̄ālişi Efendi Fermāyed

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

H̄aṭṭ geldi diyü kaçma gel ol gül-' izārdan
H̄az̄z eyle ey gönül yūri faşl-ı bahārdan

4241 Fazlī-i Siyāh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

' Ārız üzre h̄aṭṭ-ı sebzūñ sāyebāndur nūrdan
Perçem-i pür-ḥam başuñda tācdur semmūrdan

4242 Ziyāyi-i Kāzī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Terāş eyle ğubār-ı h̄aṭṭ-ı reyḥānuñ ruḥ-ı terden
Efendi ol muḥaḳḳıḳ yañılmış⁹⁹⁴ ancak k̄azı defterden

⁹⁹⁴ “yañılmış” kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

4243 Fevrî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gitmeye fikr-i haṭ u zülfüñ dil-i mehcürdan
Üstüḥân-ı ser ṭola ḥâk içre mâr u mürdan

4244 Cemâlî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ koma luṭf it ' izâruñ üzre ey sîmîn-beden
Ehl-i ' ilmeme çünki ḥaṭṭum yok ḳara i' râbdan

4245 Ḥasan Çelebiyyü'l-Ḥaṭîb

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ-ı rûy-ı yâra baḳ maḳşûd ise seyr-i çemen
Ey gönül gitdükçe ol servi n' olur seyr eylesen

4246 Ḥâtemî Beg Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ḳalem-i şun' ile yazmış ḥaṭ-ı cânânı yazan
Yazmaz anı ki bu ḥaṭṭı yaza reyḥânı yazan

4247 'Ulvi Çelebi Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Bulandı dîde ḥaṭ-ı müşg-i nâba baḳmaḳdan
Gözüme ḳara şu indi kitâba baḳmaḳdan

4248 **Emrî Beg Her Sözi Bir Mu‘ammâdur** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Bu za‘f ile ölüsem hâk-i derd-i haṭṭ-ı yârımdan

Felek bir mürçe peydâ ide ancak ğubârumdan

[223b]

4249 **Yaḥyâ Efendi Şâhib-i Ḥamse**

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Yüze gelme haṭṭ-ı cânân gibi ey‘ârif-i cân

Kendüñi‘ilm-i ledün gibi nihân eyle hemân

4250 **Emrî Çelebi Fermâyed**

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün*]

Haṭṭıñla zülfüñe ṭolaşur cân-ı nâ-tüvân

‘Ādet budur ki şarıla mektûba rîsmân

4251 **Revânî Raḥime’llâhü ‘Aleyh**

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]

Haṭṭıñ küfr ü ruḥıñdur dîn ü imân

Saña‘aşık durur kâfir müselmân

4252 **Nergisî ber-‘Acem Râst**

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Ey esîr-i haṭṭ-ı sebze to heme sîm-berân

Âḥir-i ḥüsn-i to beh ez-evvel-i ḥüsn-i digerân⁹⁹⁵

ای اسیر خط سبز تو هم سیم بران
آخر حسن توبه از اول حسن دیگران

⁹⁹⁵ “Ey sevgili tüm beyaz bedenliler yeşil hattına esir olmuşlardır. Senin güzelliğinin sonu başkalarının güzelliğinin başından daha üstündür.”

4253 Emrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ân olur dil-berde ancağ haṭṭ u hâl olmaz hemân

Ḥamdü li'llâh dil-berümde hâl ü haṭṭ vardur hem ân

4254 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

Ġubâr iken haṭuñ raḥm eyle ey cân

Muḥaḳḳıkdür şülüş vechüñde her ân

4255 İshâk Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rîze-i misk-i Ḥıṭâ mı bu haṭ-ı ' anber-feşân

Leşker-i Ye'cüc mı yâ fitne-i âḥir zamân

*

4256 Mu' ammâ be-Nâm-ı Nebî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yazarken ol perî-rüyuñ mişâl-i haṭṭ-ı hoş-būsın

Elinden ḥâme düşdi kâtibüñ gördükde ebrūsın

*

4257 'Âlî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḥaṭ-ı ser-sebzüñüñ ey gül çemen çekdükçe teşvîşin

Şabâ bir sille urdı bâğbân yoldı tıttup rîşin

4258 Sultānū'ş-Şu'arā Bākī Efendi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Şanmañ belā-yı turre-i ' anberden ağların

Haṭṭ-ı siyeh didükleri kâfirden ağların

4259 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Başlar kesilür zülf-i perişānı ucından

Çanlar dökilür ğamze-i fettānı ucından

[224a]

4260 Belāgat Üzredür Eş'ār-ı Kesbī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil düşer ditreyüp ol ' arıza haṭṭ gelse hemīn

Nitekim āba düşer çihre bahār olsa yaḫīn

4261 Zātī Raḫime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ-ı la' lūñ şeh-per-i Rūḫü'l-Emīn

La' l-i nābuñ luṭf-ı Rabbü'l-'ālemīn

4262 Mu'ammā be-Nām-ı Emīn

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül yüzüñde koma haṭṭ-ı ' anberīn

Geymesün mātem libāsın yāsemīn

4258 Yazı farklılığından ve Bākī için kullanılan "Sultānū'ş-Şu'arā" ünvanının eserin diğer beyitlerinde görülmemesinden hareketle beytin nüshaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

4263 Fevrî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Zâhir oldu çün o haṭṭ ṭıtdı o bî-hemtâ yüzün
Şanki çıqđdı ḥayl-i kâfir kâpladı dünyâ yüzün

4264 Şâhî Râst

Tâ ḥaṭṭ-ı to ber-ṭaraf-ı meh âverd şebî ḥün
Ez-dîde revânest be-her nîm şebî ḥün⁹⁹⁶

ناخط تو بر طرف من اور دشمنوں
از دیده رواست بر نیم شبی خون

*

4265 Maḳâlî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ol şâh-ı ḥâsen eylemesün zulmini eözün
'Azline çıkar yoḥsa anuñ ḥaṭṭ-ı ḥümâyün

4266 Berây-ı Kuloğlı Muşâhib Paşa⁹⁹⁷

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Geldi ḥaṭṭ gitdi güzellik kim diñüz ḥayr olsun[n]

[...]

*

* *

4263

b: Nüşhada beytin ikinci mısraında önce “deryâ” yazılan kelimenin üzerine daha sonra “dünyâ” yazılmış ancak hangi kelimenin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

⁹⁹⁶ “*Senin hattın aya gece baskını yaptığından beri her gece yarısı gözlerimden kan akmaktadır.*”

4265

a: Nüşhada beytin ilk mısraında önce “dârâ-yı” şeklinde yazılan kelimenin altına daha sonra “ol şâh-ı” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

⁹⁹⁷ Mısra 215a'nın sağ üst kenarına yazılmıştır.

4267 **Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizâmî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Nigârâ aldı haţtuñdan benefşe reng [ü] sünbül bü

Ki bâğı hurrem eyler o dimâğı hoş-dem eyler bu

4268 **Hüdâyî**

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Tâ dîdeem bahâr-ı haţ-ı sebze zâr-ı to

Geştem çü cüy-bâr-ı çemen bî-karâr-ı to⁹⁹⁸

تا ویدره امها خط سینه زار تو
گشتم چو بیار چمن بستره تو

4269 **Sâ'î Çelebi Râst**

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Ey gül-'izâr fikr-i haţ-ı müşg-nâbı kıo

Yañlışdur anı [...] terâş it hiçâbı kıo

4270 **Hâfız Râst**

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Haţ-ı 'izâr-ı yâr ki begreft mâh ez-ü

Hoş halkâist lîk be-der nîst râh ez-ü⁹⁹⁹

خط عداریار که بگرفت ماه ازو
خوش ملقه است لیک بر نیت ازو

4271 **Şadâyî Haţ-Şinâs [u] Hoş-Nüvisest** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Yaraşmış hadd-i âl üzre be-gâyet haţ-ı 'anber-bü

Viren gülzâra revnağ sünbül-i hoş-bûdur ey meh-rü

[224b]

⁹⁹⁸ "Senin yeşillik hattının baharını gördüğümünden beri çimendeki nehir gibi sana sabırsız oldum."

⁹⁹⁹ "Sevgilinin yüzünün hattı ki ay ondan tutuldu. (O hat), güzel bir halkadır ama ondan kaçmak olmaz."

4272 **Sırrı Efendi Merhûm**

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Sevdâ-yı hâtt-ı yâr ile evvel bahârda

Bir toz kopardıyınca kômam rûzgârda

4273 **Mecdî Efendi Merhûm**

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Hâtt var dinilse hâşiye-i rûy-ı yârda

Alınma ey gönül çoğ olur söz kenârda

4274 **Resmî-i Nakkâş Fermâyed**

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Hâtt-ı ' anber-bârı gördükçe ruh-ı dil-dârda

Mür-ı miskîn miskin itmiş şanuram gülzârda

4275 **Fürûgî Raḥmetü'llâhi ' Aleyh**

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

' Ârif ziyâde hâtt geleli rûy-ı yârda

Efzûn olur hemîşe cünûn nev-bahârda

4276 **Menba'î Çelebi Kâtib**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Hâtt-ı ' anber-şemîmûn oldı câhil gözine perde

Tecellâ eylemez envâr-ı hüsnûn degme nâ-merde

4277 Süleymān Çelebi Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Haṭṭ belürseydi 'aceb mi ki leb-i dil-berde

Sebzeyi tiz bitürür olsa leṭāfet yirde

4278 Şihābī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kitāb-ı ḥüsne zīnetdür ḥaṭā yok ḥaṭṭ-ı dil-berde

Oķınmaz şūret-i ma' nī ḥuṭūṭ olmasa defterde

4279 Müflisī-i' Acem Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Haṭet ki ber-çemen-i ḥüsn piç ü tāb zede

Zi-sebze tāfte-i çizi ber-āftāb zede¹⁰⁰⁰

خطت که بر چمن حسن بیچ و تاب زده
رسبزه تافته چیزی براقاب زده

4280 Nev'ī Efendi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yok vefā hergiz ḥaṭuñla ğamze-i ğammāzda

Böyle mi yazar be hey zālīm kitāb-ı nāzda

4281 Emrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çok sözüüm vardur didüm ben ol ḥaṭ-ı reyḥānda

Didi biñ nāz ile çok söz yaraşur Ḳur'ānda

¹⁰⁰⁰ "Hattın, sanki güneşin üzerine yeşil bir örgü konulmuş gibi güzellik çimeninde kıvrım kıvrım duruyor."

4282 **Bākī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaddüñ ey meh şol ḥaṭ-ı reyḥānda

Sûre-i ve'ş-Şemsdür Kur'ānda

4283 **'Azizī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı müşgîn-i semen-büyuñ o la'l-i nābda

Berg-i sünböldür zuhūr itmiş kenār-ı ābda

4284 **'Işki-i [...]**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Mişāl-i ḥaṭṭuñı yazmaḳda ğālib cümle üstāda

Anı bildüm ki ḥaṭṭ baḥşāyiş-i ḥaḳdur Ḥudā-dāda

[225a]

4285 **Emrī Çelebi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭṭ-ı sebz ol şanemüñ la'l-i güher-bārında

Hızrdur ḥ'āba varmış çeşme-i ḥayvān kenārında

4286 **Ḥilmī Efendi Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Degüldür ḥaṭṭ görinen rüy-ı cānānuñ kenārında

Bahāristānı yazmışlar Gülistānuñ kenārında

4287 **Cinānī Çelebi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yâr sünbül taqınur küşe-i destârında

Haṭṭ degül sāyesidür şafha-i ruhsârında

*

4288 **Hâşimî-i Üsküdârî**

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Tāze haṭṭı görinen ol ' arız-ı sîr-âbda

Câ-be-câ bitmiş benefşe yâ kenâr-ı âbda

4289 **Zihni Efendi Bağdâdî**

[mef' ulü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün]

Haṭṭ âyet-i vefâ mı o ruhsâr-ı âlde

Yâ nüshadur beyân-ı celâl ü cemâlde

4290 **Ehlî-i Hürāsânî**

Haṭṭ-ı to raqam ber-varaq-ı lāle keşide

Ya gird-i meh ez- ' anber ber-hāle keşide¹⁰⁰¹

خط تورقم برورق لاله کشیده
یاگردمه از عنبر بهاله کشیده

4291 **Ve lehu**

Haṭṭ-ı to sebze zi-gül-berg-i ter ber-âverde

Bahâr-ı hüs-n-i to reng ber-âverde¹⁰⁰²

خط تو سپزه زکلیک تر بر آورده
بهار حسین تو رنگ بر آورده

¹⁰⁰¹ "Senin hattın lale yaprağına çizgi çekmiş. Ya da ayın etrafına anberden hale çekmiş."

¹⁰⁰² "Senin hattın, taze gül yaprağındaki yeşillik gibidir. Senin güzelliğinin baharı renklenmiş."

4292 **Ḥudāyī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ḥaṭ-1 sebzün gelüp ruḥsāruña yaraşdı ğāyetde

Benüm serv-i ser-efrāzum güzellendün nihāyetde

4293 **Ġubārī Rāst**

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Ez-muşhaf-1 ruḥet ḥaṭ-1 reyḥān ber-āmede

Yā ḥasb-i ḥāl-i māst perişān ber-āmede¹⁰⁰³

از مصحف رخت خطریکان برآمده
یحسب حال است پریشان برآمده

4294 **Faşīḥī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ne ḥalet vardur āyā ol ḥaṭ u ruḥsār u kākülde

Ki yok anlardaki ' ālem çemende verd-i sünbülde

[225b]

4295 **Necātī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥaṭṭ-1 benefşe zeyn olalı la' l-i nābına

Cān virür oldı ḥalk benefşe şarābına

4296 [???

[*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

Ḥaṭṭ-1 şebgünüñ şanur baқан cemālün bāğına

Leyletü'l-Ḳadr āyeti yazıldı gül yaprağına

4292 *Hüdāyī Divanı*, G 227/1, s. 138.

¹⁰⁰³ “Yüzünün kitabından reyhan hat çıkmış ya da bizim perişan halimiz çıkmış.”

4297 Emrî Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Haṭṭı sevdâsını şor geşt-i çemenden gelene

Nâfe-i hâlin añ deşt-i Hotenden gelene*

4298 Kurbî-i İznîkî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Yazalı haṭṭı vefâ naḫşını gerd-i semene

Mihr ider oldı o meh-pâre cefâsın çekene

*

4299 Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür [mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Haṭṭı asker çeküp tuğını dikdi rûy-ı cânâna

Ḳarınca cem' olup hüküm eyledi taht-ı Süleymâna

4300 Mecdî Efendi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Haṭṭı la' li olur ṭâlib fem-i cân-baḫş-ı cânâna

Ṭolaşdı güyiyâ cân ḳavmidür mühr-i Süleymâna

4301 Revânî Raḫmetü'llâhi ' Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Lebi üzre ṭılısm ancak görinen haṭṭı-ı cânâna

Yazılmış ism-i a' zamdur meger mühr-i Süleymâna

4298

a: Nüşhada önce “çemene” şeklinde yazılan kelime “semene” şeklinde düzeltilmiş ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4302 Sırrı-i Merhûm Fermâyed

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Haṭṭ-ı hûb-ı ' izâr-ı cânâna

Yazdı pür hâşiye Gülistâna

4303 Nev'î Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Nebât-ı la' l-i şîrînde haṭṭ-ı sebz-i cânâna

Şanasın perr-i tûṭîdür ki düşmiş şekeristâna

[226a]

4304 Ḥayretî-i Merhûm

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Haṭṭ kim irişdi şol leb-i mercân kenârına

Güyâ ecel irişdi gelüp cân kenârına

4305 Emrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Haṭṭ-ı rengîn irdi yâruñ lâlegün ruhsârına

Şöyle şandum ḳondı bir tûṭî İrem gülzârına

*

4306 Enverî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Her ḳaçan haṭṭ gele ol zülf-i mu' anber yirine

Süreler ' anber-i sârâyı muḳarrer yirine

4304 *Hayretî Divanı*, G 409/1, s. 387.

4306 *Enverî Divanı*, G 236/1.

b: bu] ol, *Enverî Divanı*.

4307 **Ḥamdī-i Dervīṣ Fermāyed**

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Ḥaṭ-ı mu' anber-i yārum añılsa kākül ile
Gelür meşāmuma bŷy-ı benefşe sŷnbŷl ile

4308 **Sultān Bāyezīd**

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Yŷzin gŷr kılmagıl mŷjgān u ḥaṭṭ u ḥāldin nāle
Kim olmaz dŷdsuz od ḥārsuz gŷl dāgsuz lāle

4309 **Revānī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[*mef' ŷlŷ fā' ilātŷ mefā' ilŷ fā' ilŷn*]

' Āql şād olur o ḥaṭ-ı mŷşg-nāb ile
' Ārif durur ki gŷñlini añlar kitāb ile

4310 **Emrī Çelebi Fermāyed**

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Ḥaṭ-ı mŷruñ ğamıyla dil dŷnŷpdŷr vādī-i ğamla
Sŷleymānem teraḥḥum kıl pŷr oldu gŷzlerŷm nemle

*

4311 **Fŷrŷĝī Efendi**

[*fe' ilātŷn fe' ilātŷn fe' ilātŷn fe' ilŷn*]

Ḥaṭ-ı mŷşĝīn ideli ḥaddŷne cānā ğalebe
Eyledi bu dil-i miskīnŷme sevdā ğalebe

4312 **Hāletī ‘Abdu’llāh Efendiyyü’l-Ḳāzī**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Geldi çün haṭṭ-1 siyeh şafha-i rüy-1 yāra

Hüccet-i ḳāzī ile virdüm anı aġyāra

4313 **Ziyāyī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Yā Rab beni haṭṭ-1 ruḥ-1 cānāndan ayırma

Bir ḥasteyem imān ile Ḳur’āndan ayırma

[226b]

4314 **Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī** [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḳanı bir ruḥsāre kim haṭṭ-1 siyeh-fām olmaya

Devr içinde ḳanḳı gün gördin ki aḥşam olmaya

4315 **Tiġī Beg Fermāyed**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gün yüzünden şanma kim haṭṭ-1 siyeh-fām olmaya

Āftābum ḳanḳı gün gördin ki aḥşam olmaya

4316 **Sā‘ī Çelebi Rāst**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Dil-bere haṭṭı irişmek gibi ālām olmaya

Bu cihānda ḳanḳı [gün] gördüñ ki aḥşam olmaya

*

4317 **Ḳabūlī Sözləri Maḳbūl-i ‘Ālem** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Ḥaṭuñ bir kıṭ‘a-i reyḥānīdür evrāk-ı āl üzre

Ḳaṣuñ bir nüṣḥa-i ta‘līḳīdür levḥ-i ḥayāl üzre

4318 **Sā‘ī Çelebi Efendi**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Degül peyveste ebrū ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı dil-sitān üzre

Yazılmış medd-i bismi’llāhdur nūr u duḥān üzre

4319 **Şihābiye Bu Maḥlaş Gökden İndi** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Resm olinsa n’ola ḥaṭṭuñ ruḥ-ı meh-tāb üzre

Naḳş ider şun‘ ile naḳḳāş-ı ezel āb üzre

4320 **Bezmi Çelebi Fermāyed**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Ḥaṭuñ kim şuḥfe şafḥa ‘ārız olmışdur cemāl üzre

Du‘ā-yı nūra beñzer yazalı evrāk-ı āl üzre

4321 **Medhī Efendi Gelibolī**

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Ḥaṭ-ı ruḥuñ elemiyle bu āḥ u zārı gör e

Ne ḳara günlere ḳaldum bu rüzgārı gör e

4322 Şâdık Beg Sipâhî

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Haṭṭ-1 ruḥuñ gelince keder virdi ḥâtıra

Yüz virme kı1 kerem meded ey şeh o kâfire

4323 Emrî Çelebi Râst

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ne arar tıfl-1 nezzâre ḥaṭ-1 müşgîn-i yâr içre

Meger dil naḳdini elden düşürdi ol ğubâr içre

4324 'İzârî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ne arar la' l-i nâb-1 yâr ḥaṭṭ-1 müşg-bâr içre

Yitürmiş ḥâtemini var ise miskîn ğubâr içre

[227a]

4325 Ḥayretî-i Sipâhî

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Haṭṭ ki güstâḥâne geldi 'arız-1 cânânuma

Her biri bir tîr-i ğamdur ki geçüpdür cânuma

4326 Revânî Raḥime'llâhü 'Aleyh

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Tâze ḥaṭṭ gelmiş henüz la' l-i leb-i cânânuma

Ḳanda ise bir belâ eksük degüldür cânuma

*

4324

Başlık: Nüshada beytin başlığı önce "Rızâyî-i Bursevî" şeklinde yazılmış ancak daha sonra altına "'İzârî" yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

4327 **Sipāhī Beg Fermāyed**

[mef̄ ūlū mefā'īlū mefā'īlū fe'ūlūn]

Görđi o meh-i ḥaṭṭ-ı siyeh oldı yirince

Ağladı aña merdüm-i dīdem ağırınca

4328 **Şānī-i Merḥūm Fermāyed**

[mef̄ ūlū mefā'īlū mefā'īlū fe'ūlūn]

Tutmuş ḥaṭ-ı nev la' lūñi ruḥsāra varınca

Güyā ki ' asel üzre gelüp üşdi ḳarınca

*

4329 **Fazlī-i Siyāh**

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Dil ulaşdı yine bir ḥaṭdan terāşı gelmişe

Naḳş-ı ebrūdan leb-i la' l üzre ḳaşı gelmişe

4330 **Ḥayālī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ma' il oldum bir lebi üstinde ḳaşı gelmişe

' Āşık oldum bir güzel tāze terāşı gelmişe

*

4331 **Mānī-i Şānī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[mef̄ ūlū mefā'īlū mefā'īlū fe'ūlūn]

Ey ḥaṭṭ-ı siyeh ' arız-ı cānāna ṭolaşma

Yüz ḳaralığın eyleme imāna ṭolaşma

4332 ‘İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rüyı [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Sehv idüp yāruñ haṭ-ı la‘l-i leb-i dūr-pāşına

Beñzerem dirse haṭ-ı yāķūt topraķ başına

4333 [???

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Ruḥ-ı gülgünüñ üzre āyet-i haṭṭ-ı semen-sāya

Yazar engüşt-i zülfüñ muşhaf-ı ḥüsnünde el-āye

[227b]

4334 Revānī Raḥmetü’llāhi ‘Aleyh

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Haṭṭını dil-ber terāş itdükçe olur pādşāh

Ḥüblük mülkini ḍarb-ı tiğ ile eyler tebāh

4335 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Haṭ-ı müşgīnüñ ile ḥāl-i perişānumı āh

Bilmezim kime beyān eyleyen ey yüzi māh

4336 Fevrī Efendi Fermāyed

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Görenler ruḥlarıñ haṭṭıyla haṭṭ-ı la‘lünü ey māh

Şanurlar sūre-i Neml ortasında şekl-i bismi’llāh

4337 Emīnī Çelebi Emīn-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihr-i ruhsārına mā'il oldı geldi haṭṭı āh
Ey dirīgā baña gün göstermedi baḥt-ı siyāh

4338 Emrī Çelebi Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gerd-i bih mi zeḳanuñda belüren haṭṭ mıdur āh
Oldı mı derd-i dilümden yāḥūd ol sīb-i siyāh

4339 Sā'ī Çelebi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir gümüş ṭob idi gūyā zeḳanuñ ey yüzi māh
Kıldı naḳş ile sevād-ı haṭ anı sīm-i siyāh

4340 Nihānī Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dimeñ ki ṭarf-ı leb-i yāra irdi haṭṭ-ı siyāh
Kenār-ı çeşme-i ḥayvān bitürdi mihr-i giyāh

4341 Şāmī Beg Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ruḥ-ı yāri bürimiş haṭṭ-ı siyāh
Ne ḳara günlere ḳalduḳ ey vāh

4342 Yārī Efendi Kāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ki haṭı hā' il olur ruḥsār-ı yāra zülfi gāh

Başuma gün toğmadı kaldı seḥāb içinde māh

4343 Ḥasībī Efendi Paşa-zāde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şimdi ta' rif-i ḥadūñ eyleyen ey yüzi māh

Yine vaşf-ı haṭuñ imlā idem inşā'allāh

4344 Dehkī-i Üstād

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mīterāşī haṭı-ı müşgīn-rā zi-rüy-ı hemçü māh

Mülk-i ḥübī-rā be-ḍarb-ı tiğ mīdārī nigāh¹⁰⁰⁴

من تراشی خط مشکین را ز روی مجو آه
ملک خوبی را بفریب تیغ میداری نگاه

4345 Terceme-i Yümnī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Askeri Hindū haṭı yüzden terāş itmiş o māh

Mülk-i ḥüsne tiğ-i ḍarbı ile olmuş pādşāh

4346 Kābilī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hoş haṭı gird be-ruḥsār-ı to inşā'allāh

An haṭı-ı sebz mübārek boved inşā'allāh¹⁰⁰⁵

حسن خط کرد در رخسار تو انشا الله
از خط سبز مبارک بود انشا الله

[228a]

¹⁰⁰⁴ "Ay gibi yüzünden siyah hattını tıraşlıyorsun. Güzellik ülkesini usturan yardımı ile tutuyorsun."

4346 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁰⁵ "İnşallah senin yüzün etrafında güzel bir hat çıkmıştır. İnşallah o yeşil hat mübarek olur."

4347 Nizāmī Raḥime'llāhü 'Aleyh*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Ḥaṭṭ-ı miskīn kim yazılmış levḥ-i sīmīn üstine

Sünbül-i terdür dökilmiş berg-i şīrīn üstine

4348 Rızāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Ḥaṭṭ belürse vechi vardur la' l-i nā-yāb üstine

Şimdi mi olduğı var fitne mey-i nāb üstine

4349 'Ayānī Çelebi Fermāyed*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Dir gören ḥaṭṭ geldügin ol rüy-ı nīgün üstine

Ḥāme-i kudret ne hoş naqş eylemiş şu üstine

4350 Sipāhī Fermāyed*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Geldi ḥaṭṭ leşker çeküp ruḥsār-ı cānān üstine

Küfri gör kim nice tuğyān itdi imān üstine

4351 Mişālī Ehl-i Nazmuñ Bī-Mişālī *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Didüm āḥir ḥaṭṭ gelür ol la' l-i ḥandān üstine

Didi ol rūḥ-ı revān gelse n'ola cān üstine

4352 **Ḳādirīnūñ Ođlı Mālikī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Didiler ḥaṭṭ geldügin ruḥsār-ı cānān üstine

Gerd-i ğam ḳondurdılar āyīne-i cān üstine

4353 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gelicek ol ŧanemūñ bir iki üç tüy yüzine

Aña tüydür diyen ' aşık ların uñ tü yüzine

4354 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir zamān maḥbūb idūñ ' aşık idüm gül yüzüne

Şimdi geldi ŧaḳaluñ tü yürüdi tü yüzüne

4355 **Medḥī-i Gelibolī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nedür bu ḥaṭṭ-ı bī-hem-tā ' izār-ı dil-ber üstinde

Ḥaṭ-ı yāḳūtdur ŧan yazılı la' l-i ter üstinde

[228b]

4356 **Emrī Çelebi Fermāyed**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı siyāhı gelüp ṭıtdı rüy-ı cānānı

Ayaḳ ḳarada ḳodı zülf-i ' abīr-efşānı*

4357 Rūhī-i Şaruḫanī

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Ḥaṭṭ geldi ruḫ-ı yāra dime geçdi zamānı
Ser-sebz olıcaḫ gülşen açar ḡonçe-i cānı

4358 Kāmī Efendi

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ḥaṭ-ı reyḫān ile bu sünbül-i müşg-efşānı
Yazmış eṭrāf-ı Gülistāna Bahāristānı

4359 'Ubeydī Raḫime'llāhü 'Aleyh

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ḳavl-i a' dā ile nesh itme ḫaṭ-ı reyḫānı
Ki muḫaḫḫaḫ diñlemez kāfir olan Ḳur'ānı

4360 Ḳābiliyyü'l-Ḥaḫīr-i Nā-Murād

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Görenler 'ārız-ı cānānede ol ḫaṭṭ-ı reyḫānı
Şanur evrāḫ-ı rengin üzre yazmışlar Gülistānı

4361 Kesbī-i Edirnevī

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

İḫāṭa eylemiş ḫaṭṭ-ı ḡubār ol la' l-i ḫandānī
Ḥaṭı yāḫūtı nesh itmiş muḫaḫḫaḫ ḫaṭṭ-ı reyḫānı

4362 **Ḥayālī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥaṭṭ kim giderdi yār yüzinden revâcını

Güyâ baña bağışladı Rūmuñ ḥarâbını

4363 **Fedâyî Ehl-i Nazm İçre Dil-âver** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

N'ola ḥaṭṭ-ı ruḥuñ pā-māl iderse ḥāl-i miskîni

Ki şimdi misk-i Rūmı başdı cānā nāfe-i Çîni

4364 **Rızâyî Kerîm Efendi**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Görenler dir benefşe ḥaṭṭ ile yâkūt-ı cānānı

Muḥaḳḳaḳ Rūma rāḥat kūt-ı cāndur rāḥ-ı reyḥānı

4365 **Suḥen İklîminüñ Şāhı Cinānî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Görüp yâkūtuñ üstinde müzeyyen ḥaṭṭ-ı reyḥānı

Didüm müşgîn giyâ tütmiş kenâr-ı âb-ı ḥayvānı

[229a]

4366 **Ḥudâyî Şi'ri Sitârîdür el-Ḥaḳ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Ḥaṭ-ı ser-sebz ile ey ḥūblaruñ şeh-bâzı

Ruḥuñ ol lâleye beñzer kim ola pervâzı

4366

a: Mısradaki “mümtâzi” kelimesinin üstüne “şeh-bâzi” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4367 **Ḥazret-i Dervīş Ağa-yı Kām-yāb** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ne çok başlu olur yâ Rab o ḥaṭṭ-ı fitne-engîzi

Ne fitne başıdur anuñ ser-i zülf-i dil-āvîzi

4368 **Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Ḥaṭṭuña virdüñ ey nigār yüzi

Dūd-ı āhum ḳoparmasun mı tozı

4369 **'Ālī Efendi Fermāyed**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥaṭṭuñ belürdi rüyuña şeydā dükenmedi

'Ömr āḥir oldı gitdi bu sevdā dükenmedi

4370 **Şirī Çelebi**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Gelmedin ḥaṭṭuñ baña rām ol didüm rām olmadı

Şabr idüp didüm ki ḳanḳı gündür aḥşam olmadı

4371 **Ḥayālī**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥaṭṭ geldi rüy-ı dil-bere ben ḳaşdayın daḥı

Aḥşam irişdi seyr-i kemān-keşde ben daḥı

4371

Başlık: Nüşhada başlık öncelikle “Şeyḫ Bālī Efendi” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Ḥayālī” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4372 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ belâ vü ḥâl-i fitne-ḥâl bir yüzden daḥı

Dil muḳayyed cân esîr aḥvâl bir yüzden daḥı

4373 Müverriḥ Şâ'ir-i Mümtâz Sâ'î [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Vechüñde şehâ ḥaṭṭ-ı siyeh-fâm yitişdi

Seyr eyler iken gülşeni aḥşam yitişdi

4374 Ṭab'î

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Seyr eyle ruḥın ḥaṭṭ-ı siyeh-fâm yitişdi

Ṭayy eyleyelüm Ka' be yolın Şâm yitişdi

4375 Beyâzî

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Nev-ḥaṭṭ yine bir serv-i gül-endâm yitişdi

Gül-geşt-i çemen idecek eyyâm yitişdi

4376 Başîrî Beg

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Şun la' lüñi çün ḥaṭṭ-ı siyeh-fâm yitişdi

Açdur beni ğam rûzesin aḥşam [yitişdi]

4373 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4374 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4375 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4376 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4377 **Ḥadengī**

[*mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün*]

Ruḥsārına kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fām yitişdi

Güyā ki ğurūb itdi güneş şām yitişdi

4378 **'Aqlī**

[*mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün*]

Gül ruḥlarına ḥaṭṭ-ı siyeh-fām yitişdi

Rūm illerine kâfile-i Şām yitişdi

4379 **Āşārī Fermāyed**

[*mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün*]

Kıblem ruḥuña ḥaṭṭ-ı siyeh-fām yitişdi

Cān Ka' besine kâfile-i Şām yitişdi

[229b]

4380 **Şīrī Beg Belgradī**

[*mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün*]

Ḥaṭṭ-ı siyehi 'arız-ı cānāna ṭolaşdı

Ol kâfiri gör kim varup imāna ṭolaşdı

4381 **Revānī Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ḥaṭṭuñ kan itmege her dem yazar ḥükm-i hümāyūnı

Güzeller pādşāhınuñ bu mıdur resm ü kânūnı

4377 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4378 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4379 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4382 Zeynî Çelebi Belgradî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ruĥlaruñdan ĥaṭuñ ey ' arız-ı gülgün çıķdı
 Ķatlüme veh ki benüm ĥaṭṭ-ı hümayün çıķdı

4383 Hâletî ' Azmî Efendi-zâde Hâssân-ı Zamân [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Belürdi ĥaṭṭ başdan târ-ı zülf-i dil-rübâ çıķdı
 Görün baĥt-ı siyâhum her ṭarafdan bir belâ çıķdı

4384 'Ulvî Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Didiler baña gözün aç ĥaṭ-ı dil-ber geldi
 Beni öldürmek için ĥara ĥaberler geldi

*

4385 Emrî Çelebi Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Şeb-dîz-i ĥaṭṭ-ı ĥaddün meydâna çıķdı geldi
 Gülgün-ı eşk-i çeşmüm yollarda düşdi ĥaldı

4386 'Ulvî Çelebi Fermâyed

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ĥaṭṭı gelicek yâr beni fûrķate geldi
 Ķam çekme gönül kim çoĥı gitdi azı ĥaldı

4387 **Ḥudāyī Rāst**

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Göñül senüñ ḥaṭ-ı sebzüñi gördi yazıldı

Ḳasāveti bu perişān şaçuñla dağıldı

4388 **Nev'î**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Dem-â-dem teşne diller gözler ol ḥaṭṭ-ı siyeh-fâmı

Hemân ol rûze-dâra döndiler kim ister aḥşamı

[230a]

4389 **Celâl-i Merḥûm Fermâyed**

[???

Ḥaṭṭı çoğaldı o şāhuñ az oldı nâz işi

‘Işğ oynınuñ şakalı bitdi vü oldı vâz işi

4390 **Cinānî-i Bursevî**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ḥaṭ-ı müşgîn ki ber-ân ‘ârız-ı pür-nür keşi

Raḳam-ı gâliye ber-şafḥa-i kâfûr keşi¹⁰⁰⁶

خط مشکین که بران عارض پرنور کنی
رقم عالیہ بر صفحہ کافور بستہ

4391 **Şānî Beg Rāst**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Eylemezler ḥaṭ-ı nev gelmeyicek yârlığı

Ḥüblar yeg bilür âyîn-i vefâ-dârlığı

4388 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4390

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Cinānî-i Semendirevî” olarak yazılmış ancak daha sonra “Semendirevî” kelimesinin üzeri çizilerek “Bursevî” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

¹⁰⁰⁶ “(Sevgilinin) o parlak yüzüne çekilen siyah hattın, kafurlu bir sayfanın üstüne galiye (anber ve miskten yapılan hoş kokulu ve siyah bir madde.) çekilmiş gibidir.”

4392 **Ḳınalı-zāde ‘ Alī Efendi**

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Añsa senden bilürüz haṭṭı gelen maḥbūbı

‘ Ārif olan begüm ardından oḳır mektūbı

4393 **Raḥmī Raḥime’ llāhü ‘ Aleyh**

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Zīr-i zülfinde ruḥ-ı yāra terāşı geldi

Hindī bir ḥāce durur Rūma ḳumāşı geldi

4394 **Ümidī Raḥime’ llāhü ‘ Aleyh**

[mef‘ ülü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ülün]

Yağmaladı haṭṭuñ irişıp mülk-i cemāli

Fitne birağup Rūmiline çıḳdı Celālī

4395 **Hāşimi-i Üskūdārī**

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Ṭuymadı milket-i ḥüsnüñde ḳopan fitneleri

Daḫı mektūb-ı haṭṭuñ şimdi getürdi ḥaberi

4396 **Monlā Celāl Devvānī**

[mef‘ ülü fā‘ ilātün mef‘ ülü fā‘ ilātün]

Ber-şafḫa-i ‘ izāret reyḫān ḫaṭ ez-ḫavāşī

Schv-i ḳalem fütāde z’ān rüy-ı mīterāşī¹⁰⁰⁷

بر صغیة عذارت ریجان خطت حواشی
سهو قلم فاده زانه روی تراش

4396 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁰⁷ “Kalem, yüzünün sayfasının kenarına reyhan hatından yanlış yapmış o yüzden onu siliyorsun.”

4397 Cemālī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leb-i la' line şanma haṭṭ gelüp anuñ bahā gitdi

Baňa bir ' aşık olsa dimeden ağzında tüg bitdi

[230b]

4398 Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şaқallanup o meh-rū şanmañuz kim hüsn-i haṭṭ gitdi

Baňa bir ' aşık olsa dimeden ağzında tüg bitdi

4399 ' Ubeydī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Vaşf-ı haṭṭuñ yazar iken kalem efgān itdi

Haṭṭ-ı miskīn dağı kendüyi perişān itdi

4400 Emrī Efendi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Haṭ-ı ruhsarı bu şeb zülf ile tedbīr itdi

Hātem-i la' lini güm kıлмаğa el bir itdi

4401 Raḥmī Raḥmetü'llāhi ' Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Görüp haṭṭ-ı ruḥuñ mir'āt-ı dil gerd-i elem tıtdı

Meded āyine-i ' ālem-nümāyı jeng-i ğam tıtdı

4397 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4399

Başlık: Nüshada beytin başlığı önce “Kemāl Paşa-zāde Efendi” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilerek “‘ Ubeydī Fermāyed” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4402 **Merāmī Kātīb-i Dīvān-ı ‘Ālī** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Hadüñ eṭrāfını ḥaṭṭuñ gelüp ey gonçe-fem tutdı

Ser-ā-ser milket-i Rūmı yine ḥayl ü ḥaşem tutdı

4403 **Şun‘î-i Gelibolī**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Mülk-i ‘Osmānī ḥaṭṭuñ geldi Karaman itdi

Yaşumuñ la‘lleri Rūmı Bedaḥşān itdi

4404 **Lāmi‘î Cāmī-i Rūmdur**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Görđi müşgīn ḥaṭṭuñı derd ile dil āh itdi

Ne qara yazu imiş bu baña ey vāh didi

4405 **Laṭīfī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Mihr-i ḥaddüñde ḥaṭṭuñ görđi bu dil āh didi

Ne qara günlere qalduq meded Allāh didi

4406 **Ḥaydarī Efendi Qāzī**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Görđi ḥaṭṭ-ı siyehi dil şanemā āh didi

Geldi kāfir ceresi Rūmiline āh didi

4407 Şāfī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil ' izāruñda görince haṭuñı āh didi

'Ömrüme irdi ecel n'ideyin ey vāh didi

4408 Medhī Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Celālīveş haṭuñ çün her yañadan baş ıaldurdı

Melāḥat mülkini sulṭān-ı ḥüsnüñ elden aldurdı

*

4409 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geldi yāruñ haṭṭ-ı müşgīni cemālin büridi

Mülk-i Rüm içre şanasın ki Celālī düridi

4410 Cemālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cemāl-i muşḥaf-ı haṭṭın kıra'at bendeñe ıaldı

Leṭāfet çün ıad ü zülf ü leb-i la' lünde ḥatm oldı

[231a]

4411 Ni' metiyyü'l-Müderris

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görinen haṭṭ şanma ref' itmege zülf-i kāfiri

Geldi şevketle diyār-ı Rūma Şāmuñ 'askeri

4412 **Mesîhî Nazm u Neşri İtdi İhyâ** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ey ruhuñ üzre haṭuñ üstâd-ı seher Sâmirî

V'ey zenehdânuñda hâlün çâh-ı Bâbil sâhîri

4413 **Zihnî Efendi Defter-dâr**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Zâhir olsa n'ola haṭṭ-ı leb-i cânân eşeri

Şanmañuz kim güm ola mühr-i Süleymân eşeri

4414 **Yahyâ Şâhib-i Ḥamse**

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Yañlış diyü kızıtma ruhuñda haṭ-ı teri

Rûmuñ yüzi şuyıdur efendi yeñiçeri

4415 **Rızâyî Raḥime'llâhü 'Aleyh**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Olalı dünyede 'aks-i haṭ-ı reyḥân-ı teri

Şan bahâr ebri durur gözlerümüñ perdeleri

4416 **'Âlî Efendi Râst**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Yigit oldum diyü haṭṭın kôdı göğsin gerdi

Nev-cevânum baña ya' nî ki şaḳal gösterdi

4414

a: Nüşhada mısra önce “Şâhum kızıtma ruḳlaruñ üzre haṭ-ı teri” şeklinde yazılmış ancak daha sonra bunun altına “Yañlış diyü kızıtma ruḳuñda haṭ-ı teri” mısraı yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4417 Şādık-ı Ğalaṭavī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ĥudā-dāda müşābih ĥüsn-i ĥaṭṭ-ı anber-ālūdı

N'ola bir kıṭ' adur dirsem ' izār-ı şāh-ı maĥmūrı

4418 Ez-ān Selmān

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Demīd gird-i leb-i cūy-ı ĥaṭṭ-ı jengārī

Biyār der-ḳadeḥ-efgen şarāb-ı gülnārī¹⁰⁰⁸

دیمد کرد لب جوی خط زنجاری
بیارد در قح امکان شراب گلناری

4419 Terceme-i Ḳābiliyyü'l-Ĥaḳir

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

İrişmedin leb-i la' line ĥaṭṭ-ı jengārı

Getür meded bize sākī şarāb-ı gülnārı

4420 Şun'ı-i Gelibolī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İñen bī-vech şanmañ geldügin ĥaṭṭ-ı siyekārı

Anı mūm ile oḳır sūr-ı ĥüsne şem' -i kāfūrı

¹⁰⁰⁸ "Dudağının etrafında siyah hat çıktı. Gül renkli şarabı getir ve kadehe koy."

4419

a: Nüshada mısra önce "İrişmedin la'l-i lebine çü ĥaṭṭ-ı jengārı" şeklinde yazılmış ancak daha sonra mısranın baş kısmının üzeri çizilerek mısra, "İrişmedin leb-i la' line ĥaṭṭ-ı jengārı" şeklinde düzeltilmiştir.

4420

b: Nüshada mısranın son kelimesi önce "kāfūrı" olarak yazılmış ancak altına "ruḥsārı" yazılmış ve yazına "şah" kaydı düşülmüştür.

4421 Kāmī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Māni' olmaz baña yāruñ haṭ-ı ' anber-bārı

Gülşenüñ bülbüle hā' il mi olur dīdārı

4422 Hüsrev Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Haṭı dārı beh ez-her dü hem ān dārı hem in dārı

Semen dārı be-zir-i sebze yā ḥod yāsemen dari¹⁰⁰⁹

خطی داری به از مرد و همان از من داری
سمن داری بزیر سبزه یا خود یمن داری

*

4423 Sā' i Çelebi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hızr iriṣdi haṭtı kırtardı belālardan beni

Men' kılmazdı ğam-ı zülfün hevālardan beni

4424 Enverī Meṣhūr-ı ' Ālem Gün Gibi [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dir görenler la' lün üzre rüḥum ol haṭṭ-ı teri

Haṭṭ-ı yāḳūtuñ bu devr içre dūrildi defteri

[231b]

[232a]

[232b]

¹⁰⁰⁹ "Hem onun var hem bunun hattı var ama senin ikisinden de üstün bir hattın var. Çimen altında yasemin var mı ya da yasemenin kendisi var mı?"

4424 *Enverī Divanı*, G 284/1. (Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.)

a: Dir görenler la' lün üzre rüḥum ol haṭṭ-ı teri] La' lün üzre dir gören cānā bu haṭṭ-ı ' anberi, *Enverī Divanı*.

[233a]

NĠGĀR-I NĀZENĪN FAŞLI BU MECLĪS

[meḡā'īlūn meḡā'īlūn fe'ūlūn]

[233b]

4425 Yahyā-yı Merhūm Selleme'llāh*[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]*

Nigār u mey dilerem hākim-i zamāne ola
Mülāzım olmağa tā kim aña bahāne ola

4426 Kābiliyyü'l-Hakir*[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]*

Bir dem ola ki meclisümüzde nigār ola
Būs u kenār elde mey-i hoş-güvār ola

4427 'İzzetî Çelebi Fermāyed*[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]*

Vaşl olduğuma ağlar imiş saña nigārā
Hağdan dilerem anı ki hiç gelmesün a' dā

4428 Hüdāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh*[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]*

Ger cinn ü eger ins şeb ü rüz nigārā
Zikründe durur dilleri *sırran ve cihārā*¹⁰¹⁰

4429 Ve lehu*[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]*

Dil şavma' a-i tünd lisān-ı sırda nigārā
Meşğül senün zikrüne *sırran ve cihārā*

¹⁰¹⁰ “Gizli ve açık”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Nahl 16/75.

4430 Şevkî Efendi

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Cânân odur ki naqşı güzel bir nigâr ola

Hüb u laîf ü nâzük ola şivekâr ola

4431 [???

[*mef' ulü fâ' ilätün mef' ulü fâ' ilätün*]

Didüm nigâra gitsek seyre senüñle tenhâ

Nâz ile güldi didi andan senüñle ben ha

4432 [???

[*mef' ulü fâ' ilätün mef' ulü fâ' ilätün*]

Seyr ideyin senüñle didi nigâr tenhâ

Didüm ey âftâbum andan benümle sen ha

[234a]

4433 Ğubârî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

Nigâr aġyâra şundi tâze alma

Didi dil-dâr alma didüm alma

4434 [???

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Süy-ı nigâr-ı men ki bered nâme-i me-râ

K'ez-âteş-i dilem ne-pered murğ der-hevâ¹⁰¹¹

سوی نکارمن که برد نامه مرا
کز آتش دلم نبرد مرغ در هوا

¹⁰¹¹ "Sevgilimin diyarına mektubumu götüreren kuş, gönül ateşimden (dolayı) havada uçamaz."

4435 Cihānuñ Şâ‘ir-i Mümtāzı Veysī [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nāmeñe baqmaduğına ol nigār-ı bī-vefā

Ey dil-i ğam-dīde benden bir qulac kāğıd saña

4436 Kātibī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Berend erbāb-ı ma‘nī secde ān şuret nigārī-rā

Ki kilkeş naqş mībended çunīn şuret nigārī-rā¹⁰¹

برند ارباب معنی بی آن صورت نگار آ
که گلکش نقش آن بند و چنان صورت نگار آ

*

* *

4437 Kābiliyyü’l-Hakīr

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bir nigār-ı nāzenīn içün aqar çeşmümden āb

Nāmına dirler o sulţān-ı cihānuñ la‘l-i nāb

4438 Zātī-i Merhūm

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gönlümi yıqmağa¹⁰¹³ başladı nigārum yab yab

Yapdı şehr-i merḥamet bābın qatı hālüm ḥarāb

4439 ‘İlmī-i Nāzük

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey şabā yüz sür nigāruñ pāyına dāmānın öp

Elin öp ayağın öp yalvar yaqar gerdānın öp

4436 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰¹² “Mana erbabi sevgilinin o yüzüne secde ediyor, zira (erbab-ı mananın) kalemi Nigar’ın suretleri gibi nakışlar çiziyor.”

¹⁰¹³ Kelime “yağmağa” olarak okunabilecek şekilde yazılmıştır.

*

* *

[234b]

4440 Vālihî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nigāruñ isteyüp naqşın o deñlü eyledüm minnet

Dirîgâ ben ğarîbe virmedi naqķaş bir şüret

4441 Qābiliyyü'l-Haķir

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Hudâyâ bir nigāra bende kıl maķbül-i cānān it

Beni ne mülk-i Rūma mālîk it ne Mısrâ sulţān it

4442 Le'ālî-i 'Acem

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün]

Düşem nigār ber-ser-i bāzār mest reft

Her kes ki dîd hüsn ü cemāleş zi-dest reft¹⁰¹⁴

دوتم نكار بر سر بازار مست رفت
هر كس كه ديد حسن و جمالش ز دست رفت

4443 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Bahāristān Nigāristān-ı Mānîst

Velîkin çun Nigāristān-ı mānîst¹⁰¹⁵

بهارستان نكارستان مانيت
وليكين چون نكارستان مانيت

¹⁰¹⁴ "Dün gece sevgili sarhoş bir şekilde pazara gitti. Onun cemalini ve güzelliğini gören herkes elden gitti (aklı başından gitti)."

¹⁰¹⁵ "Baharistan, Mânî'nin Nigaristan'ıdır. Ama bizim Nigaristan'ımız gibi değildir."

4444 ‘Irākī ‘Acem Fermāyed

[mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün]

Ruḥ-ı nigār-ı me-rā her zamān dige rengest
Ki zīr-i her ḥam-ı zülfeş hezār nīrengest¹⁰¹⁶

رخ نگار مرا هر زمان دگر رنگست
که زیر هر خم زلفش هزار نیرنگست

4445 Selmān Fermāyed

[mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Āmed nigār-ı men be-çemen der-nigār dest
Şod ez-nigār dest be-dest-i nigār dest¹⁰¹⁷

آمد نگار من بچمن در نگار دست
شست از نگار سرو زد دست نگار دست
شد از نگار دست بیت نگار دست

4446 Emrī Çelebi Rāst

[mef‘ ulü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ulün]

Naşuñla bulur deyr-i cihān revnaḫ u zīnet
Taşvīr-i büt-i Çīn şanemā bir ḫurı şūret

4447 Mesīhī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ ulü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ulün]

Maḥbūb u nigār virür revnaḫ u zīnet
Bütlerle bulur niteki deyrüñ içi şūret

¹⁰¹⁶ “Benim güzel sevgilimin yüzünün her zaman değişik bir rengi var ve saçının her kıvrımının altında binlerce hilesi var.”

4445

b: Nüshada “Şast ez-nigār-ı ser ü zi-dest-i nigār dest (Eliyle o resmin başını ve elini sildi)” olarak yazılan mısra sayfa kenarında “Şod ez-nigār dest be-dest-i nigār dest” şeklinde düzeltilmiş ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

¹⁰¹⁷ “Güzel sevgilim elinde bir resimle çimene geldi. Resmin eli sevgilimin eli ile yıkandı ve gitti.”

4446 Emrî Dîvanı, G 62/1.

a: nigār] cihān, Emrî Dîvanı.

4448 **Žiyāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ey nāzı çok nigār yiter bī-vefālīg it

Luṭf eyle ƣullaruñ ile begüm āšnālīg it

*

* *

4449 **Vālihi Efendi**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dilde sevdā-yı ruḥuñ oldı nigārā ḥādiş

Olmadın dehrde zünnār u ƣelipā ḥādiş

4450 **Mişālī Ehl-i Nazmuñ Bi-Mişālī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dilde taşvīr-i ruḥuñ oldı nigārā ḥādiş

Olmadın deyr-i cihānda büt-i tersā ḥādiş

*

* *

[235a]

4451 **'Amrī Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

Nigārumdan hezārān dād [u] feryād

Ki itmez bu dil-i ğamgīnümi şād

4452 Hāfız-ı Merhūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigār-ı men ki ez-sünbül niķāb-ı ergavān dāred

Zi-müşg-i süde ber-reyḥān ḥaṭ-ı ' anber-feşān dāred¹⁰¹

نکارمین که از سنبلیله غوازه دارد
ز مشک سوده بر ریحان خط فشان دارد

4453 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şūret-i ḥūbet nigārā hoş be-āyīn(?) besteend

Gūyiyā naķş-ı leb-i ān cān-ı şīrīn besteend¹⁰¹⁹

صورت خوبت نکار احوس فاین بسته اند
گویا نقش لب آن جان شیرین بسته اند

4454 Refīķī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey hoş ān dil ki derū naķş-ı nigārī bāşed

Der-cihān ūst eger naķş u nigārī bāşed¹⁰²⁰

ای خوش آن دل که در نقش نکار آن شد
در جهان اوست آن نقش نکار آن شد

4455 Bisāṭī

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Efsūs nigārem ki be-dest-i digerān şod

Meh-pāre-i men āyīne-i kec-nażarān şod¹⁰²¹

افسوس نکار که دست دیگران شد
مهبان من آینه کج نظر آن شد

*

* *

[235b]

¹⁰¹⁸ "Benim güzel sevgilim ki erguvanının sünbül den örtüsü var. Reyhanın üzerine öğütölmüş miskten anber saçan hattı var."

¹⁰¹⁹ "Ey güzel sevgilim senin güzel yüzünü hoş bir şekilde yapmışlar. Sanki o tatlı canın dudağını resmetmişler."

¹⁰²⁰ "İçinde güzel bir sevgilinin resmi olan o gönöl ne güzeldir. Eğer bir naķş ve resim olsa da odur."

¹⁰²¹ "Ne yazık ki güzel sevgilim başkalarının eline düştü. Benim ay parçam, kötü bakışlıların aynası oldu."

4456 **Ḥayālī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh**

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Da' vî-i ḥüsn kıлмаğa 'âlemde ey nigâr

Sen dil-sitân ile büt-i Çînünñ ne cānı var

4457 **'Ālī Efendi**

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Sensin zamâne deyrine şüret viren nigâr

Bir şüret-i mu'âmeledür büt-i n'î' tibâr

4458 **Emrî Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir yalnñ yüzlü gü[ze]ldür âteş-i şevk-i nigâr

Yağsa yandursa dil-i 'uşşâkı her dem vechi var

4459 **Hâtifi Raḥmetü'llāhi 'Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥüsne mağrūr olma gel cevri itme baña ey nigâr

Çün bilürsin dâ'imâ dünyâ degüldür ber-çarâr

4460 **[???**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Burka'ın ref' eyleyüp açmış cemâlin ol nigâr

Mihr ü meh oldu fūrüg-ı 'arızından şermsâr

4461 Meylî-i Üskübî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

İsterem a' dāya maḥşūş olmasun cevr-i nigār
Virmesün derdüm benüm kāfirlere perverd-gār

4462 Fevrî Efendi Merḥūm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çağırıp yalvarmağ ile ḥāneme gelmez nigār
Ey gönül bilsem baña kimdür diyen oğlan ḳo var

4463 Emîni Çelebi

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ḳorḳum budur ki yüz çevire benden ol nigār
Redd-i selāmumuzda tereddüdler itdi yār

4464 Sivāsî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cāme-i sürḫi geyüp bir dem şalınsa ol nigār
Ḳanlı başumdan olurdı cümle 'ālem lālezār

4465 Rızāyî Kerîm Efendi

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Sünbülleri girihlerini çözdü çün nigār
Bir ḫüsn daḫı bağladı yine o gül-' izār

4465

a: Nüşhada önce “bir semen-sīmā” yazılan kelimenin üzerine “sünbülleri” yazılmıştır ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4466 Rāzī-i Konevī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Müylar şanma başumda görinenler ey nigār

Nār-ı gam yaqdı derūnum dūdı oldu āşkār

4467 Kıyāsiyyü'l-Kāzī

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Pāyuñ ğubāriyam senüñ ey ğonçe-leb nigār

Añma beni ki hātıruña gelmeye ğubār

4468 Nūri Tālib-i 'İlm

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Yād-ı nigāra gelmese n'ola bu hāksār

Añmaz beni ki gönline tā gelmeye ğubār

4469 Emri Çelebi Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kimi yaqdı ki yine āteş-i ruhsār-ı nigār

Ki irişdi qamere dūd-ı dil-i ' anber-bār

4470 Luṭfī Beg-zāde Nüvidī Çelebi

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Çün çözdi çenberī girihin nāz ile nigār

Bir hūsn daḡı baġladı başdan o gül-^c izār

[236a]

4467

a: Nüşhada önce “hāküñ” yazılan kelimenin üstü çizilerek üzerine “pāyuñ” yazılmıştır.

4471 Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i şir̄inüñ ğam[in]dan olduğıçün ey nigār
Dest-i Ferhād ile çāk itdi yaqasın kūsār

4472 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir semen-simā nigārı 'ārif ol eyle kenār
Vaqt geldi ey gönül nüş eyle cām-ı hoş-güvār

4473 Kābiliyyü'l-Ḥakīr

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hālūme baqsa nigārūm ger baña yār olsa yār
Baqmaz idüm naqşına dünyā ʔolu olsa nigār

4474 Fürūġī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

'İzār-ı lāle-renginde nigārā yine ḥumret var
Meger var ise qanum dökmege gönülde niyyet var

4475 Emrī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Resm idüp dīdede naqş-ı ruḥ-ı yār
Yazdum ol ḥāne için naqş-ı nigār

4476 Hüdāyī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Kitāb-ı hüsn-i nigāra bakup bir ehl-i nazār

Görince sırr-ı dehānın didi ve fīhi nazār

4477 Nizāmī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Tebessüm eyle nigārum ki қatl-i merdüm ider

Bu haste dahı öldürdi isem tebessüm ider*

4478 Zihni-i Bağdādī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Gerçi ki nigāruñ ruḥ-ı āli güle beñzer

'Āşıklarınuñ nālişi de bülbüle beñzer

4479 Bezmī-i A' mā

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigāra cism-i pāküñ her zamān kim pīrehen şaқlar

Ol 'āşık gibidür қоynında bir simin-beden şaқlar

*

4480 Necāti Raḥmetü'llāhi ' Aleyh

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Nigāra gāh güneş gāh olur қamer dirler

Görüñ o bī-bedelüñ yüzine neler dirler

4481 **Bende-i Kemter Kemîne Kâbili** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yüz çevirdi ben kulından ey dirîgâ ol [nigâr]

Mülk-i hüsnüñ pādşahı itdi zulmin âşkâr

4482 **Seyfî**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ey nigâr-ı seng-dil v'ey lu' bet-i sîmîn-^c izâr

Mihr-i to ender-dilem çun sîm der-seng üstüvâr¹⁰²²

ای نجا رسنگدلی لعبت سیمین غدار
مهر تو اندر دم چون سیم در سنگ استوار

[236b]

4483 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Nigāruñ şüret-i āyîne[si] şūfî Hudāyîdür

Şafā-yı hâtır ile baqmayan aña mürāyîdür

4484 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Nigāruñ dil qadîmî bendesidür

Ayaqda qalmışı efgendesidür

4485 **Hayālî Raḥmetü'llāhi 'Aleyh**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Nigāruñ yüzi aĝ alnı açıqdur qaşı çatıqdur

Benüm baht-ı siyāhum ey dirîgâ nâ-muvāfıqdur

4481 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Sayfanın dışına taşıdığı için ilk mısramın son kısmı okunamamaktadır.

4482 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰²² “Ey taş kalpli güzel sevgili ve ey beyaz yüzlü sevgili. Senin aşkın kalbimde taş içindeki gümüş gibi sağlamdır.”

4486 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā bāğ-ı ḥüsnünde ruḥuñ bir taze ter güldür

Aña karşı bu dil feryād ider şūrīde bülbüldür

4487 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā zaḥm-ı tırūnden bu cismüm ser-be-ser güldür

Dilümde taze her dağum açılmış bir kıranfüldür

4488 Necātī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā tütüyā-yı ḥāk-i pāyuñ özge dārūdur

Çekirse sürmeden eksük degüldür göz terāzūdur

4489 Ḥayālī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā sünbül-i zülfüñ ne reyḥān-ı semensādur

Ucında nāfe-i çinüñ yüregi tolu sevdādur

4490 Āh-ı Pür-Sūzı ile Tutdı Cihānı Āhī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā ḥāşilum zülf-i semen-būyuñda bir būdur

Ki bu 'ömr-i dırāzumda benüm varum da bir budur

4491 **Suhen İklîmine Mîr Oldı Husrev** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

Nigāruñ tiğ-i desti merhabādur

Gözüñi korçağ öğretmek haṭādur

4492 **Muḥibbî Ḥazret-i Sultān Süleymān**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

Nigārā çekdügüm derd ü elemdür

Velî senden gelür baña ne ğamdur

4493 **Leṭāfet Üzredür Eş'ār-ı Keşfi** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Ol nigārum kim kemāl-i ḥüsn ile memdūḥdur

Şafḥa-i devrān içinde bir muşavver rūḥdur

4494 **Li-muḥarririhi**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Şimdi şehr içre nigārum bir meh-i tābānīdür

Nāmı 'Alemdür o māhuñ 'ālemüñ sultānidur

4495 **Ḳābilī**

[*mef'ülü fā'ilātü mefâ'îlü fā'ilün*]

Zībā nigāra mālîk olan pādşāh olur

Dil-dārsuz gedālî işi āh u vāh olur

4496 **Zerāfet Üzredür Eş‘ār-ı Remzī** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Çankı‘ aşıkum nigār-ı nāzenīni rāmdur

Gicesi Çadr ey dil anuñ gündüzi bayramdur

[237a]

4497 **Zātī-i Merhūm**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Nigāruñ dest-būsına meded öldüm elüm irmez

Ne çāre ideyin derdā faķīrem devlet el virmez

4498 ‘Amrī Fermāyed

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Nigārā gitdi hicrānuñ velī āh u fiğān gitmez

Bu rüşendür ki āteş maḥv olur ammā duḡān gitmez

4499 **Laṭīfī Rāst**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Nigārā baña beñzer ‘aşık-ı giryān u zār olmaz

Güzellerde senüñ gibi ḡaķīķatsüz nigār olmaz

4500 **Aḡmedī Fermāyed**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

‘Aceb ben n’eyledüm bilsem nigārum baña yār olmaz

Meşeldür bu ki ‘ālemde ḡarībe i‘tibār olmaz

4501 Ğmāyī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā şanma kim bir dem gönül handān olur sensüz

Günüm feryād u zār ile işüm efgān olur sensüz

4502 Şem'î Raĥmetü'llāhi 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Çucam dirdüm nigārı pîrehensüz

Çüritdüm varumı kıaldum kefensüz

4503 Li-Muĥarrihi

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigārı kim kıucarsa pîrehensüz

Çürimez ĥaşre dek ölse kefensüz

4504 Hilālî

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Çaldum diyār-ı derd ü belāda nigārsuz

Āh eylesem 'aceb mi gönül ihtiyārsuz

4505 Sırrî Çelebi

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Seyre gitmez ol kıamer yüzlü nigār ağıyārsuz

'Ālem içre hey ne müşkildür geçinmek yārsuz

4506 Luṭfī-i Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kime ağlayayın ḥālüm nigārumsa ḥaḳīḳatsüz

Dükendi tāḳat u şabrum cefā ise nihāyetsüz

4507 Uşulī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şüretā gerçi nigāruñ rüy-ı zībāsındayuz

Līk ma' nīde şıfāt-ı Ḥaḳ temāşāsındayuz

4508 Kāsım Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey ' aceb ben bende n' itdüm kim nigārum söylemez

Ġam-güsārem mūnise m' ālemde varum söylemez

4509 Şirī Çelebi Edirnevī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gönül murġın nigāra ol ḳadar ' arz eyledüm almaz

O bir şāḥīn-i vaḥşīdür şikāra degme(?) şalmaz*

4510 Yemīnī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigārā müddet-i ḥüsnüñ bilürsin pāydār olmaz

Serir-i salṫanat bir pādşāha ber-ḳarār olmaz

*

* *

4510 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[237b]

4511 Kelāmī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigārā pertev-i hüsnuñ güneş gibi 'ayān olmuş

Açılmış verd-i aḥmerler cemālūñ gül-sitān olmuş

4512 Re 'yī Birāder-i 'Ulvi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigāruñ baḥt-ı gīsūsında ḥaylī kıl ü kāl olmuş

Biri birine girmiş ehl-i dil āşüfte-ḥāl olmuş

4513 Cāmi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigār-ı men ki bāşed ḥāne ez-kūy-ı Vefā dūreş

Ne-bīnem ḥāne'ı der-şehr dūr ez-fitne vü şūreş¹⁰²³

نکاح من که باشد خانه از کوی فادوش
 ندیمم خانه در شهر دور از فتنه و شورش

4514 Şādık Beg Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bugün naqş u nigārı kimse yok üstāddan görmüş

Kimi Erjeng-i Mānīden kimi Bihzāddan görmüş

4515 Ḥātemī Beg

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Yazmadı dehre Mānī-i şūret-nigār-ı naqş

Zülfüñ gibi siyeh kalem-i siḥrkār-ı naqş

¹⁰²³ "Benim sevgilim ki evi vefa köyünde uzaktır. Bu yüzden şehir içinde fitne ve isyandan uzak olan bir ev görmüyorum."

4516 Fazlî-i Rûm

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Biñ yıl yazarsa Mânî-i şüret-nigâr-ı naqş

Ne cânı var ide saña beñzer nigâr naqş

4517 İshâk Râst

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Ol nigârüñ çeşmi âfet ğamzesi ğammâz imiş

Şehrümüz dil-berlerinden cümleden mümtâz imiş

*

* *

4518 Seyfî Efendi

[*fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün*]

Ġuşşadan dil çäk çäk u sine mâl-â-mâl dâğ

Bir nigâra mübtelâyam işidenlerden ırağ

*

* *

[238a]

4519 Zârî

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Nigârâ ' arz-ı hâl itmeklige güyâ dehânum yok

Hiçâbum hâdden efzûndur dehânum var zebânum yok

4520 Şevkî Efendi

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Nigârüñ hüsn-i rûz-efrûzına hergiz nihâyet yok

Benüm ' ışk-ı şafâ-âyînüme pâyân u ğâyet yok

4521 **Kemāl Paşa-zāde Efendi**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dilā hierānda aldum bir nigār-ı dil-sitānum yok

Dirīgā bir gönül eglencesi ārām-ı cānum yok

4522 **Derviş Ferāhī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dün saña dīde-i cān ile nigārā badu

Āh [u] zār ile bugün gör nie dāqlar yadu

4523 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigāruñ zülfi olmuş 'arızında āba müstaqlaq

Şanasın sünbül-i terdür gül-i sīr-āba mütaqlaq

4524 **Şāmī Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā eşm-i fettānuñ be-āyet amzekār ancak

Nazar ıl hāl-i 'uşşāa bu 'ālem bī-arār ancak

*

* *

4525 **Necātī Raime'llāhü 'Aleyh**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā sende atm olmuş üzellik tāzelik terlik

Benī minet bucaında oyasın bu mıdur erlik

4526 Nişānī Ca' fer Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā sende hatm olmuş güzellik tazelik terlik
Senüñ haqquñ durur ancaq serir-i hüsne serverlik

4527 Hüdāyī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mefā'īlün fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün]

Nigāra 'āşık olan derdmend ü haste gerek
Sözi şahih ü dürüst ü dili şikeste gerek

4528 Hāyālī-i Merḥūm

[mefā'īlün fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün]

Nigār zülfi benüm boynuma kemend gerek
Şu kimse kim ola dīvāne aña bend gerek

4529 Figānī Selleme'llāh

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Dāğlarla sīnemi naqş u nigār itsem gerek
Yāra bu vech ile 'ışkum āşkār itsem gerek

[238b]

4530 Hüdāyī Şi'ri Sitārīdür el-Haḳ [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā kaşuñ ile iki ruhsār-ı cihān-tābuñ
Şan iki şem' dür yanar iki yanında mihrābuñ

4531 **Şādık-ı Merhūm**

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Reh-i hecründe hāk olsañ nigāruñ

Çaparlar kīmyā gibi gubāruñ

4532 **Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Cihānı bir nigāra şat yolında ḥarc it emlāküñ

Eger var ise ey ḥ'āce senüñ naqşuñda iḥrākuñ

4533 **Meliḥī Rāst**

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Derdā ki yoğ durur baña raḥmı nigārumuñ

A' dāyadur 'ināyeti her laḥza yārumuñ

4534 **Hidāyet Fermāyed**

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Ey dil cihānda nesne bulunmaz nigār tek

Cehd it nigār elin tuta gör gel nigār tek

4535 **Zihni-i Bağdādī Defter-dār**

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Bir nigāruñ yolına ser virüp it cismüñi hāk

Ne belādur başuña şūfī o destār-ı sivāk

*

* *

4536 **Kemāl Paşa-zāde**

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigārā devlet ile ber-devām ol
Şafā vü 'iş ü 'işretle müdām ol

4537 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳīr**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir semen-simā nigāra ey gönül ālüfte ol
Ge[r]denüñe zülfi zencirüñ şalup āşüfte ol

4538 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāmına reftārī dirler bir nigār-ı pür-uşul
Zühre sâzın istimā' idüp tutar aña uşul

4539 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yazmaya Mānīde naḳşuñ ey nigār-ı bī-bedel
Olıcaḳ sencileyin olsa cihān içre güzel

4540 **Riyāzī Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çi mīporsī nigārā ez-men-i bī-çāre ḫāl-i dil

To ḫod bihter hemīdānī ki der v'ey kerde'ī menzil¹⁰²⁴

بدی پرسی نکازار منی چاره حال دل

تو خود بهتر می دان که در وی کرده منزل

¹⁰²⁴ “Ey güzel sevgili, zavallı benim gönlümün halini niye soruyorsun. Sen kendin daha iyi biliyorsun çünkü onun içinde ev tutmuşsun.”

4541 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mā-melek şarf eyle bir zībā nigāra mālīk ol
Öl diril 'ālemde bir gün yüzlü yāra mālīk ol

4542 Rızāyī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Dīvārı sāyesinde ölürsem nigārumuñ
Üstine Ka' be örtisi örtüñ mezārumuñ

4543 Rızāyī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Şūfī kad-i bālāsını görseydi nigāruñ
Tesbīhi elinden yire düşerdi çenāruñ

[239a]

4544 Emrī Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigāra ravza-i kūyuñda çeşmüm cūy-bār itdüm
Ayağüñ öpmege yoluñda cismüm hāksār itdüm

4545 Çākerī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Nigāri ben dimezem kim bahāra beñzetedüm
Bahāri sencileyin bir nigāra beñzetedüm

4542 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4543 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4546 Dervîş Ağa

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nigārâ sîneme tîrûnle zaḥm-ı bî-ḥisâb açdum

Ḥadengüñ cân evine girmege bir niçe bâb açdum

4547 Şâdık Beg Merḥûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nigârî 'ayn çeşm ü dâl zülf ü mîm fem gördüm

Vücûdum naḫşını mir'ât-ı ḥüsünde 'adem gördüm

4548 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Nigārâ men to-râ hem-tâ ne-dîdem

Ne-dânistem to-râ hem tâ ne-dîdem¹⁰²⁵

نکار من تراهمت اندیرم
نرانستم تراهم تا ندیرم

4549 İshâk Râst

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Derûn-ı dildeki derdi nigâra söyleyelüm

Ya göz göre düşelüm ölelüm mi n'eylelüm

4550 Fuzûlî-i Merḥûm

[mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün]

Zülfi gibi ayağın kıomaz öpem nigârüm

Yokdur anuñ yanında bir kılca i'tibârüm

¹⁰²⁵ “Ey güzel sevgili, ben senin gibi olanı görmedim. Seni görmeden önce de seni bilmiyordum.”

4551 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mümkün olmaz kim nigāruñ hadd-i mergūbuñ görem

Ola kim bir gün İlahī haṭṭ-ı mektūbuñ görem

4552 **Kemāl Paşa-zāde-i Merhūm***[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Ben ne mümkün kim vefā naqşını cānāndan görem

Kim vefā gördi nigārından ki ben andan görem

4553 **Ḥudāyī Raḥime'llāhü ' Aleyh***[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]*

Nigāra ağlamadan söze ibtidā idemem

Ḥuzūr-ı kalb ile taqrīr-i mā-cerā idemem

4554 **Ḥāfız Fermāyed***[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]*

Ger dest dehed ḥāk-i kef-i pāy-ı nigārem

Ber-levḥ-i başar naqş-ı gubārī be-nigārem¹⁰²⁶

کردت دهد خالکفت پای نگارم
بر لوح بصورتش عباری بنگارم

4555 **Zātī Raḥmetü'llāhi ' Aleyh***[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Ḥāk-i pāy-ı gevherin bulduq nigāruñ ey nesīm

Vāşıl olduq kīmyāya n'ola olsa bir de sīm

4551

a: Nüşhada mısranın baş kısmı önce “ben ne mümkün kim” şeklinde yazılmış ancak daha sonra “ben ne” kelimelerinin üzeri karalanarak “mümkün olmaz kim” şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁰²⁶ “Eğer güzel sevgilimin ayağının tozunu elde edebilsen göz levhasına bir tozun resmini yaparım.”

4556 Cihānuñ Şā‘ir-i Merğūbı Emrī [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Oldı nigāra cān u gönülden maḥabbetüm

Māni‘ olur muşāḥabete veh ki ḥayretüm

[239b]

4557 Ḥayālī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Nigāruñ lebleri vaşfın kaçan çıksa dehānumdan

Hezārān çeşme-i ḥikmet olur bir cāy zebānumdan

4558 Levḥī Rāst

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Nigāruñ āteş-i ‘ışkı İlähī gitmesün serden

Ki yegdür bu cihān içre hezārān zerd efserden

4559 Zārī Rāst

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Nigārā bir melek-sīmā perī-ruḥsār imişsin sen

Gönüller naḳdin almaḳda ḳatı ‘uryān imişsin sen

4560 [???

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Vefā gelmek muḥāl oldı nigār-ı dil-pesendümden

Ölümüm ihtiyār itdüm uşandum kendü kendümden

4561 Nesîmî Rahîme'llâhü ' Aleyh

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ĥudâyâ girü vaşl eyle cüdâ düşdüm nigârumdan

Felek çeşm idüp ayırdı beni sevgili yârumdan

4562 Mesîhî Râst Merhûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Nigâruñ alnına kıblem didüm dün

Didi yüzüme dirsın ırte bir gün

4563 İskender Paşa-zâde

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

Zer kuvvet ile öpdi nigâruñ nigîn elin

Nâzüklik ile kucdı o servün kemer belin

4564 Zihni-i Defter-dâr

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

İki bükildi hâtem öpince nigâr elin

Çok piç ü tâb çekdi kucınca kemer belin

4565 [???

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Sevmezem ġayrı nigârı içmezem câm-ı lebin

Devlet-i 'ışkuñda şâhum kimsenüñ қоһmam gülin

4565

a: Nüşhada "mülin" şeklinde yazılan kelimenin altına daha sonra "lebin" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4566 Bākī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bâğ pür-naqş [u] nigâr oldı bahârı severin

Mâ'ilin naqşına gâyetde nigârı severin

4567 Rızâyî Râst

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Nigârũn naqş iderken hüsni gör şun' -ı naqşkâşın

Yüzinde kıl kalemle Rûmî bayrağ eylemiş kaşın

4568 Celâl Çelebi

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Olmağ isterseñ nigâra cân ile tenden yaqîn

Benligi terk eyledũn oldı saña senden yaqîn

4569 Zihni Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şimdi bir şũh-ı perî-çihre nigârı severin

Lebi mül' arızı gül çeşm-i humârı severin

4570 Zâtî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Beni nerrâd-ı dehr ayırdı naqş idüp nigârumdan

Yiridür çinlâsa tās-ı felek feryâd u zârumdan

[240a]

4566 Bâkî Divanı, G 385/1.

4570 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4571 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Şüfî mecâz şandı nigāruñ maḥabbetin

Bî-çâre gitdi bilmedi 'ışkuñ ḥaḳîḳatin

4572 Şāmî-i Selef

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Yitmez mi temâşâ-yı nigār elde şunarsın

Ey 'âşık-ı miḥnet-zede bulduḳça bunarsın

4573 Ḥassân-ı Selef

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Bugün ey dil nigāra hem-demsin

Ḥamdü li'llāh ki şād u ḥurremsin

4574 Ḥıṭâyî Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Naḳşını gördüm nigārâ mest [ü] ḥayrānem bugün

Ol ḳara zülfüñ gibi ḡamdan perişānem bugün

4575 Zâtî-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tālib olsam böyle mi sen büt-i ra' nâyı ben*

Bu meşeldür Tañrısın bulur nigārâ isteyen

4575 Beytin ikinci mısraı *Zâtî Divanı*, G 976/4a'da yer almaktadır. Ancak ilk mısra *Divan*'da yoktur.

4576 **Hakîr**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yüzümi sürsem nigârâ ol kamer ruhsâra ben

Her neye toydumsa toydum toymadum didâra ben

*

* *

4577 **Kâmî Efendi**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Nigâr-ı sîm-tenler ince nâzûk pîrehenlerde

Şan ervâh-ı muqaddesdür hulûl itmiş bedenlerde

4578 **Ġayretî-i Sipâhî Fermâyed**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yed-i kudretle ol naqş-ı nigârı yazdı şeh-zâde

O rûh-ı şânî şûret virmedi Mânîyle Bihzâda

4579 **Sırrî Efendi**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Nigârâ zülf ü ruhsârûñ senüñ miskîn niqâb içre

Giceyle görünür mâh-ı şeb-ârâdur şehâb içre

4580 **'Ulvî Çelebi Merhûm**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âsmâniler geyüp girmiş nigârûm göklere

İrişürse veydür feryâd u âhum göklere

4576 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

a: Mısradaki "ruh-ı gülnâra ben" ifadesinin altına "kamer-ruhsâra ben" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4581 **Bende-i Kemter Kemîne Kâbilî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Câmda gördüm nigâruñ naqşını kıldum fiğân

Kellemi cām eyle sâķî böyle gösterdi zamân

[240b]

4582 **Ḥazret-i Bâķî Efendi**

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

İrdi bahâr müjde-i vaşl-ı nigâr ile

‘Ālem mu‘ atţar oldu nesîm-i bahâr ile

4583 **Fehmî-i Bursevî**

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Bezm itmeye şu kimse ki bir gün nigâr ile

Ḳalur ölince cām-ı dili inkisâr ile

4584 **Kelâmi Fermâyed**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ḳaşları resmi nigâruñ ‘ârîz-ı zîbâ ile

Bir berât-ı pādşâhîdür iki tuğrâ ile

4585 **Nev'î Efendi**

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Ṭâli‘ bu vech ile dūn ser-keş nigâr böyle

Bî-çâre ‘aşîķı gör baht öyle yâr böyle

4586 Hâtemî Beg Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ne naqş-ı çihre-güşâdur nigârı seyr eyle

Ne hadde mâlik olupdur ' izârı seyr eyle

4587 Kâbiliyyü'l-Hakîr Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ruḥında naqş-ı leṭâfet nigârı seyr eyle

Ki ya' nî mevsim-i güldür bahârı seyr eyle

4588 Emrî Çelebi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Eger haşr olmaz isem ol kıyâmet-ḳad nigârumla

Gezem maḥşerde gögsüm dögerek seng-i mezârumla

4589 Sâ'î Çelebi

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Geçer bize yine naqş-ı nigâr-ı yârı gör e

Cefâ vü nâz ider ol şüh-ı şivekârı gör e

4590 Maḳâlî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḳaşları ṭâḳını ' arz itse nigârum ' âbide

Küşe-i mihrâbdan baş egdürürdi zâhide

4591 [???

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Maḥfīce görmek ile dil virdüm ol nigāra

Bir kez daḥı görürsem cān virem āşkāre

4592 [???

[mefā' īlün mefā' īlün fe' ūlün]

Dinilse n'ola süglün ol nigāra

Anuñ reftāri gelmez rüzgāra

4593 Ḥālī-i Mīr-i Mīrān

[mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün]

Yine demler idüp 'ālemde sen ey dil nigār ile

Olup ḳol ḳola vü boyun boyuna ' ışḳ-bāz ile

4594 Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳīr

[mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün]

Vir ey dil bir nigāra varuñı zevḳ u şafā eyle

Er iseñ āşık ol ' āşık dili ğamdan rehā eyle

[241a]

4595 Sırrī Çelebi Fermāyed

[mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün mefā' īlün]

Dilā dīvāne-i ' ışḳam baña bir ḥoş nigār olsa

Vefāda lā-naẓīr olsa cefāsı şivekār olsa

4596 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ğurre olmuşdur nigārum hüsni-bi-hem-tāsına

Nitekim mağrūr olurlar h'āceler dünyāsına

4597 Tūrābī-i 'Acem

Ğayret-i şevk-i nigārem āteş efrūhte

Her çi ğayr ez-mihr-i dil-ber būd der-dil v'ey sūhte¹⁰²⁷

غیرت شوق نکارم آتش افروخته

هر چه غیر از مهر دل بود در دل سوخته

4598 El-Muħarrirü'l-Ĥakīr

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gice mestāne nigāruñ ayağı boynuñda

Uyanasuñ da efendi bulasın kūyuñda

4599 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olmaz ol 'āşık nigārın bir gice tenhā ide

Ala ağızına lebini şubh dek ihyā ide

*

* *

4600 Ĥayālī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigārā bezm-i hüsnuñde dil-i mestānemüz qaldı

Cemālūñ şem' ine yakmış perin pervānemüz qaldı

¹⁰²⁷ "Sevgilimin şevkinin ğayreti içimde bir ateş yakmış ki (o ateş) gönlümde sevgilinin aşkından başka herşeyi yakmış."

4601 Ve lehu

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nigārā sen revān olduñ benüm gönümde ğam aldı

Hemān ol eksük olmasun dağı 'ālemde nem aldı

4602 Sālimī Fermāyed

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nigārum gitdi mūnis baña feryād u figān aldı

Dirīgā ḥasretā cān gitdi cism-i nā-tüvān aldı

4603 Zārī-i Konevī

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nigāra ḥālüm ağlarken bu cism-i pür-belā aldı

Gören cānāneye arşu didi bir mübtelā yandı

4604 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nigārā ḥālümü bilmek dilerseñ gör şeb-i tārı

Ki şebdür maḥrem-i 'āşık güvāhī nāle vü zārı

4605 İshāk Çelebi Merḥūm

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nigārı sīne-ber-sīne der-āğüş itmedür kārı

Ne minnet buseye ol ḥod muarrer ağzı iqrārı

4605 *Üsküplü İshāk Çelebi Divanı.*, G 310/1.

a: kārı] şöḥbet, *Üsküplü İshāk Çelebi Divanı.*

4606 Bezmî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her nigâh iden nigâruñ tal' at-ı ğarrâsıdur

İ' tibâr itmez sipihruñ mihr-i bî-hem-tâsına

[241b]

4607 [???

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Her kim ki sîne sîne çekerse nigârını

Râhatlîğ ile ol geçürür rûzgârını

4608 Hâfız-ı Lisân-ı Ğayb

Şehrîst pür zarîfân u zi-her taraf nigârî

Yârân şalâ-yı 'ışķest ger mîkoned kârî¹⁰²⁸

شهرست ہر طرف نیکاری
یاران صلائی عشقت کر مکتدکاری

4609 Selmân Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Der-kesî yâr güzîned çü to yârî bârî

Dil eger bâr geşet bâr-ı nigârî bârî¹⁰²⁹

دلی هر کسی یار گزیند جو تو یاری باری
دل اگر بارگشت بار نکاری باری

4606 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰²⁸ “Zariflerle dolu, her taraftan güzel bir sevgilinin (çıktığı) bir şehir... Arkadaşlar eğer bir iş yapacaksanız bu aşkın meydan okumasıdır.”

¹⁰²⁹ “Eğer bir kimse sevgili seçmek istiyorsa bari senin gibisi olsun. Gönül yük çekecekse bari bir güzel sevgilinin yükünü çeksin”

4610 Semâ'î-i Dervîş

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kişinüñ sencileyin olsa olıcağ yârı

Dil eger bâr geşt bâr-ı nigârî bârî¹⁰³⁰

دل اگر باریکشت بارنگارسی باری

4611 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

Nigârâ naqş-ı hüsnüñ görse Mânî

Ne resme naqş iderdi görsem anı

4612 Riyâzî Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Benüm nigârumı bir kez göreydüñ ey Mânî

Yolına eyler idüñ şarf-ı naqd-i îmânı

4613 Nuru'llâh Çelebi

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

Çucagör bir nigâr-ı dil-sitânı

Ki anuñ naqşını yazmaya Mânî

4614 Hüsrev-i 'Acem

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

Nigârînâ me-râ nev şod cevânî

Ki nev bâdat neşât u kâmrânî¹⁰³¹

نگارینامر انوشد جو اینی
که نو بادت نشاط و کامرانی

¹⁰³⁰ "Gönül yük çekecekse bari o güzel sevgilinin yükünü çeksin."

¹⁰³¹ "Güzelim benim gençliğim yenilendi. Her zaman sevincin ve mutluluğun yenilensin."

4615 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳīr**

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigār-ı nāzeninüñ naḳş-ı ḥālī

Dem olmaz kim gözümde ola ḥālī

4616 **'Azizī-i Merḥūm**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārum baña incinmiş 'aceb bilsem ki nem gördi

Meger ḳaşı femi 'aksi ile cismümde nem gördi

4617 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigārum fūrḳatüñ oranı yoḳ mı

Bu cevri-i şabr idenüñ cānı yoḳ mı

4618 **Rūḥī-i Selef**

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Bir melek yüzlü nigāruñ oldu dil āvāresi

'Ālem içre bilmezem var mı bu derdüñ çāresi

4619 **Āḥī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Ne naḳş ider bizüm ile nigārı gördüñ mi

Ne fitneler ḳoparur rüzgārı gördüñ mi

4620 **Cinānī Rāst**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Yine dil bir siyeh-çerde nigāruñ oldu şeydāsı
Görinür Hüsrevā Şirīn ki her Mecnūna Leylāsı

4621 **Emrī Çelebi**

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

İdüp ta'rif gel rüy-ı nigārı
Kulağdan 'āşık itmişdür hezārı

4622 **Nihānī**

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Hicāb itdi görüp zülf-i nigārı
Kızardı gülşenüñ zülf-i nigārı

4623 **Enīsī Rāst**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Ger konī kıble-i cān rüy-ı nigārī bārī
Ver berī 'ömr be-ser bā-gam-ı yārī bārī¹⁰³²

گر کنی قبله جان روی نکار باری
در بری عمر صبر با غم یاری باری

[242a]

4624 **Yaḥyā-yı Merḥūm**

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün*]

Biñ bir nigār her birisi bir cefā yüki
Kendüleri ider de yıkarlar baña yüki

4621 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4622 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4623 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰³² “Eğer bir güzelin yüzünü can kıblesi edersen ve eğer sevgilin gamı ile bir ömür geçirirsen.”

4625 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Büseden oldu nigāruñ ruḥı gül ũeftālī
Şan bahār içre ' ayān eyledi gül ũeftālī

4626 Şem' ī Rāst

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' īlū fā' ilün]

Bir kez görindi ũūfī nigāruñ cemālını
Ṭa' n eylemezdi ' aşıḳa bilürdi ḫālını

4627 Yahyā-yı Merḫūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yüzüme urmañ nigāruñ ' ışḳ-ı bī-pāyānını
Ola kim derdin viren bir gün vire dermānını

4628 İshāḳ-ı Merḫūm

[mefā' īlün mefā' īlün fe' ūlün]

Olupdur dil nigāruñ mübtelāsı
Yolında olmadur derd ü belāsı

*

4629 Ḳābilī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Eger ol naḳş u nigārum baña olsa bārī
Rūz u ũeb ḳılmaz idüm girye vü āḫ u zārī

*

4630 Cinānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Göñül naḳdini bir çengī nigār 'ayyāra çaldurđı

Beni ol nev-cevānuñ 'ıŝķı olmasa ḳocaldurđı

4631 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her kimüñ yoḳdur cihānda bir nigār-ı hem-demi

Hem günü zāyi' geçer hem rüzgārı hem demi

4632 Emrī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gör bināgūŝ-ı nigārumdaki dürr-i 'Adeni

Ŗalınur boynına ḳulaĝına k'öldüre beni

[242b]

4632 *Emrī Divanı*, Kt. 490/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

b: k'öldüre] öldüre, *Emrī Divanı*.

[243a]

FAŞL-I ĀH-I PŪR-SŪZ

Mışrā' :

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh faşlıdur bu meclis gün gibi meşhŭrdur

[243b]

4633 H̄ayālī*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Āhdan leşker çeker baş ҡaldurur efgān baña

Ṭa' ne taşını atar bu dīde-i giryān baña

4634 Yahyā-yı Merhūm*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Āhumuñ dūdı başumda tāze sünbūdür baña

Dāğum üzre dāğlar ҡatmer ҡaranfüdür baña

4635 Nazmī Raḥime'llāhü 'Aleyh*[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]*

Āhumuñ gerçi varur na' resi her gāh saña

Eylemez hergiz eşer n' eyleyeyin āh saña

4636 Derūnī*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Āh kim dermānde ҡıldum derd-i āha yok devā

Rūzgār el virmedi ol yār-ı leb bir bī-vefā

4637 Ƙābilī*[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Āh-ı serdüm göklere dikse 'İsā

Āhuma hem-dem olur ehl-i hevā

4637

b: Mısradaki "semā" kelimesinin üstüne "hevā" yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

4638 ‘Ulvi

[mef̣ ulü mef̣ā ilü mef̣ā ilü fe ulün]

Åhum gibi küyuñda yirüm çerh-i mu allā

Yaşum gibi hāk-i ğamı itdi vaṭan a dā

4639 Nihānī

[fā ilātün fā ilātün fā ilātün fā ilün]

Dūd-ı āhum ebr gördi ağladı bārān baña

Seyr idüp seyl-i sirişküm acıdı ummān baña

4640 Sırrī

[fā ilātün fā ilātün fā ilātün fā ilün]

Vādī-i hecründe āh u nāle hem-demdür baña

Fürkatünde ğam-güsār ey mäh-rū ğamdur baña

4641 Refiķī Fermāyed

[fā ilātün fā ilātün fā ilātün fā ilün]

Niçe bir feryād u āh u nāle yār olsun baña

Yā niçe bir derd-i fürkat ğam-güsār olsun baña

4642 Terceme-i Kābili

[fā ilātün fā ilātün fā ilātün fā ilün]

Dūd-ı āhum başum üzre sāye-bān besdür baña

Bir otağ-ı lāceverdī āsmān besdür baña

4643 H̄asan-ı Nāzük

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hem-dem itmiş tā ezel H̄aḫ nāle vü āhı baña
Çekdürür sūz-ı dilümden her seḫergāhı baña

4644 'Ulvi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şubḫ-dem āh-ı derūnum gibi esdükçe şabā
Gözlerüm yaşı gibi itdi temevvüc deryā

4645 Rızāyī Dīvāne Kerīm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger hevā-yı hecr ile āh eylesem ey bī-vefā
Kıl ḫazer andan şaḫın şanma anı bād-ı hevā

[244a]

4646 Muḫibbī Ḥazret-i Sulṫān Süleymān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben ḫuln irmez mi ey gül nāle vü āhı saña
İrişe ḫor[k]maz mısın āh-ı seḫergāhı saña

4647 Necātī-i Merḫūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Eşer itmez n'idelüm āh-ı seḫergāh saña
Meger inşāf vire sevdüğüm ilāh saña

4646 *Muḫibbī Divanı*, G 51/1, s. 56.

a: bir ḫuln] bülbulün, *Muḫibbī Divanı*.

4648 **Kemāl Paşa Cihānuñ Gün Gibi Mergüb [u] Maḳbūli** [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Taşlara kār kıllur itmez eşer āh saña

Ne demürden yürek itmiş begüm Allāh saña

4649 **Şafā Üzre durur Eş'ār-1 Şāfī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Niçe bir feryād ura bu nāle [vü] āhum saña

Gün gibi rüşen degül mi ḫālüm ey māhum saña

4650 **Kemālī Ehl-i Nazmuñ Kāmilidür** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āhına kār itdi te'şīr itmedi āhum saña

Bilmezem taşdan mı virdi ḳalbi Allāhum saña

4651 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Hem-dem itmiş tā ezel Ḥaḳ nāle vü āhı baña

Çekdürür süz-ı dilümnden her seḫergāhı baña

4652 **Taşavvuf Üzredür Nazm-1 Refīḳī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nice bir feryād u āh u nāle yār olsun baña

Yā nice bir derd-i fūrḳat ğam-ğüsār olsun baña

4651 Nüşhada beytin kenarına “mükerrer” yazılmışdır. Beyit eserde iki kez tekrar etmiştir (bkz. 4643. matla) ve ilkinin “Ḥasan-ı Nāzük”e ait olduğu yazılmışken ikincisinde beytin kime ait olduğu bilgisi verilmemiştir.

- 4653 **Necātī Şā‘ ir-i Mergüb-ı ‘ Ālem** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]
 [*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]
 Gülşen-i hecründe āh u nāle bülbüldür baña
 Sīnem üzre zaḥm-ı peykānuñ kıızıl güldür baña
- 4654 **Şā‘ ir-i Maḳbül-i ‘ Ālem Sırrīdür** [*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]
 [*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]
 Vādī-i hecründe āh u nāle hem-demdür baña
 Fürḳatünde ğam-güsār ey mäh-rū ğamdur baña
- 4655 **Nihānī Ehl-i Naẓmuñ Gizlü Genci** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]
 [*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]
 Gördi ebr-i dūd-ı āhum ağladı bārān baña
 Seyr idüp seyl-i sirişküm acıdı ‘ ummān baña
- 4656 **Rızāyī Gün Gibi Maḳbül-i ‘ Ālem** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]
 [*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]
 Ger hevā-yı hecr ile āh eylesem ey bi-vefā
 ẖıl ḫazer andan şaḳın şanma anı bād-ı hevā
- 4657 **Ḥusrev-i Rüm Oldı ‘ Ulvī Gün Gibi** [*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]
 [*fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün*]
 Şubḫ-dem āh-ı derūnum gibi esdükçe şabā
 Gözlerüm yaşı gibi itdi temevvüc deryā

4654 Nüşhada beytin kenarına “mükerrer” yazılmışdır. Beyit eserde iki kez (bkz. 4640. beyit) tekrar etmiştir.

4655

Başlık: Nüşhada başlık öncelikle “Ehl-i Naẓmuñ Gizlü Sırrīdür” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Nihānī Ehl-i Naẓmuñ Gizlü Genci” yazılarak yanına “şaḫ” kaydı düşülmüştür.

- 4658 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 İtmedi āhum eşer ey pür-cefākār saña
 İde mi şūr-ı kıyāmetde 'aceb kār saña
- 4659 **Ḳābilī Tercemesi Lā-Nāzīr Maṭla' dur**
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Dūd-ı āhum başum üzre sāye-bān besdür baña
 Bir otağ-ı lāceverdi āsmān besdür baña
- 4660 **Oldı Emrī Çelebi Mīr Hüseyni Rūmuñ** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Şanma encüm delinür nāvek-i āhumla dilā
 Oldı çerḥ aṭlāsınuñ penbesi yir yir peydā
- 4661 [???)
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 İrmedi irdi göge āh-ı seḥergāh saña
 Ne bülend mertebe virmiş begüm Allāh saña
- 4662 **Revānī**
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Nevbet-i şāhī yiter āh-ı seḥergāh saña
 Mülk-i ğam içre gönül çün didiler şāh saña

4660

b: Mısradaki “penbe” kelimesinin üzerine sonradan “-si” eki ilave edilmiştir.

4661 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4662 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4663 **Ḥayālī**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Bâğ-ı cihânda kârı kimüñ âh u zâr ola

Bir bülbül ise nâm-ı bülendi hezâr ola

[244b]

4664 **Başîrî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Semender-sâht âhem tâ'irân-ı rub'-ı meskûn-râ

Ne çerh âverde âb-ı çeşm-i men dülâb-ı gerdün-râ¹⁰³³

منور ساخت آهم طایران ربع مسکون را
نه چرخ آورده ای چشم من دولا بگردان

4665 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Eger mâni' şodî âh-ı derûnem çâk-ı sūzan-râ

Ne-dîdî coz ḥayâlet hiç kes in sūz-ı pinhân-râ¹⁰³⁴

اگر مانع شدی آه درونم چاک سوزان را
ندیدی جز خیالت بچکس این سوزان را

4666 **'Işq-bâz-ı Şu'arâdur Ehli**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ber-felek her şeb resânem berķ-i âh-ı ḥ'îş-râ

Tâ be-süzem kevkeb-i baht-ı siyâh-ı ḥ'îş-râ¹⁰³⁵

بر فلک هر شب رسانم برق آه خویش را
تا بسوزم کوکب نخت سیاه خویش را

¹⁰³³ "Ahım bütün dünyanın kuşlarını semender yaptı. Feleğin kuyu dolabımı gözyaşlarım döndürmeye başladı."

¹⁰³⁴ "Eğer içimdeki ah, sızılı yarığa engel olsa. Senin hayalinden başka hiç kimse bu gizli sızıyı görmemiştir."

¹⁰³⁵ "Kara bahtımın yıldızını yakayım diye her gece ah şimşegi mi feleğe yattırıyorum."

4667 **Āşafî Nazmı Ekābir Sözləri** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*][*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bī-şabrī bāşed sebeb-i āh u efgānhā

Ez-mā sebükī dīd gerān āmedeş ānhā¹⁰³⁶

بی صبری باشد سیب آه و فغانها
از ما سبکی دید کران را دش آنها

4668 **Pāk Şā' irdür Felekde Tāhiri** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*][*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Reşīd ber-felek ey dost āh u nāle-i mā

Zi-bes ki nāvek-i gam mīkonī ḥavāle-i mā¹⁰³⁷

رسید بر فلک ای دوست آه و ناله ما
ز بس که ناوکت غم میکنی حواله ما

4669 **Şā' ir-i Maqbūl-i Ālem Ḥaraqīdūr (?)**[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Şod ber-felek zi-bīm-i günāh dūd-1 āh-1 mā

Begrīst ebr-i dīde vü baht-1 siyāh-1 mā¹⁰³⁸

شد بر فلک ز بیم کند دود آه ما
بگریست ابر دیده و کت سیاه ما

4670 **Ve lehu**[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bī-ū cihān siyāh şod ez-dūd-1 āh-1 mā

Şod āşkar ber-heme rüz-1 siyāh-1 mā¹⁰³⁹

بی او جهان سیاه شد از دود آه ما
شد آشکار بر همه روزه سیاه ما

¹⁰³⁶ “Ah ve figanların sebebi sabırsızlıktı. Onlar bizden çabukluk gördü ve gücüne gitti.”

¹⁰³⁷ “Bize gam okunu o kadar çok atıyorsun ki bizim inleme ve ahımız feleğe ulaştı.”

¹⁰³⁸ “Günah korkusundan ah dumanımız feleğe ulaştı. Gözlerimin bulutu ve kara bahtım ağladı.”

¹⁰³⁹ “O (sevgili) olmadan ah dumanımızdan dünya karardı. Bizim karanlık güzümüz herkese göründü.”

4671 ‘Acemde Ḥayretī Şāhib-Suḥendür [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Her çend şu‘ le zed felek-i dūd-ı āh-ı mā
Rüşen ne-geşt aḥter-i baḥt-ı siyāh-ı mā¹⁰⁴⁰

هر چند شعله زد فلک دود آه ما
روشن گشت اختر بخت سیاه ما

4672 [???

[*mefā‘ilün fe‘ilätün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Sürūd-ı meclis-i der-deste āh u nāle-i mā
Ḥabāb-ı ḥün-ı ciger lālegün piyāle-i mā¹⁰⁴¹

سرود مجلس در دست آه و ناله ما
حباب خون بکر لاله کون بیاله ما

4673 [???

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Ey sīne mekeş āh me-kon dār nefes-rā
Āgāh me-kon ḥāl-i dile ḥod hame kas-rā¹⁰⁴²

ای سینه مکش آه مکن دار نفیس را
آگاه مکن حال دل خود همه کس را

4674 Rızāyī Şā‘ir-i Maḳbūl-i ‘Ālem [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilün*]

Ger hevā-yı hecr ile āh eylesem ey bī-vefā
Ḳıl ḥazer andan şaḳın şanma anı bād-ı hevā

*

* *

[245a]

¹⁰⁴⁰ “Her ne kadar ah dumanımız feleği alevlendirse de bizim kara bahtımızın yıldızı parlamadı.”

¹⁰⁴¹ “Meclisin şarkısı bizim ah ve iniltimizin elindedir. Ciğer kanının köpüğü bizim lale renkli kadehimizdir.”

¹⁰⁴² “Ey göğsüm, ah çekme ve nefesini azaltma. Herkesi kendi gönlünü halinden haberdar etme.”

4674 Nüşhada beytin üstüne “mükerrer” yazılmıştır. Beyit eserde üç kez (bkz. 4645 ve 4656. beyitler) tekrar etmiştir.

4675 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

İrişdi âh u efgânüm dem-â-dem göklere her şeb
Nedendür gūşına irmez o mâhuñ bilmezem yâ Rab

4676 Rızâyî Şâir-i Maqbûl-i 'Âlem [mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

İrüpdür göklere feryâd u âh u na' remüz yâ Rab
Niçün girmez kulağına o meh-rūnuñ yine yâ Rab

4677 Lâmi'î Kim Ehl-i Nazmuñ Câmî-i Devrânıdur [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Bu durur âh itdügüm gördükçe hüsnüñ ey habîb
Kim bahâr eyyâmı olsa nâle eyler ' andelîb

4678 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Mescidi âteş kılam âh eylemekden ey tabîb
Minber üzre oқыya ger âyet-i hüsnüñ haṭîb

4676

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Riyâzî Şâir-i Maqbûl-i 'Âlem” olarak yazılmış daha sonra “Riyâzî” kelimesinin üzeri çizilerek yanına “Rızâyî” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

a: Önce “her şeb” ifadesinin üzerine daha sonra “yâ Rab” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4678 *Muhibbî Divanı*, G 121/1, s. 75.

4679 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül yüzün karşısına ger āh iderse bu ğarīb

Ṭañ mıdur eyyām-ı gülde nāle kılamak ' andelīb

*

* *

4680 **Fiğānī Oldı Selmānı Zamānuñ** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün]

Āh itdügüm efendi senden degül şikāyet

Bir pāre ḥaste gönlüm bulur anuñla rāḥat

4681 **Ehl- i Nazmuñ Ḥayretī Hem Pīr [ü] Dervīşidür**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim düşmenler ile seyr ider her cāyı dost

Dost olmazmıñ cihānda dostlar hercāyī dost

4682 **Şānī-i Merḥūm Fuzūlī-i Şānī** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim ḥālāt-ı ' ışkımdan degül āgāh dost

Derd ile bir āh idüp dirsem ' aceb mi āh dost

4683 **Oldı Şāḥib-Seb' a Yahyā Gün Gibi** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Āhumla zāhir oldı gönülden hevā-yı dost

Ṭuyıldı ḥalka sırr-ı sürür-ı serāy-ı dost

4684 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āh u nāle şıfat-ı ĩn dil-i pür-derd-i menest

Kāğaz-ı zerd nişān-ı zi-ruḥ-ı zerd-i menest¹⁰⁴³

آه و ناله صفت این دل پر درد منست
کاغذ زرد نشانی ز روح زرد منست

4685 Rüşenî Efendi-zāde Ḥālî (?)

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Yan maḥv-ı vücūd eyle gönül şevḳ ile āh it

Āh it şeb-i tārīkveş eflāki siyāh it

[245b]

4686 'Işḳ-bāz-ı Şu' arādur Ehli *[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Tār-ı dil-süzî ki dārem şu' le-i āh-ı menest

Reh-berî der-vādî-i gam baḥt-ı gümrāh-ı menest¹⁰⁴⁴

تار دل سوزی که دارم شعبد آه منست
رهبری درادی غم بخت کراه منست

4687 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Be-farḳ ber-şode z' ĩn sān ne dūd-ı āh-ı menest

Tel-i sipāh-ı gamem ĩn per-i külāh-ı menest¹⁰⁴⁵

بعوق بر شد زین بسان دود آه منست
تل سپاه غم این پر کلاه منست

¹⁰⁴³ "Ah ve inilti bu dert dolu gönlümün sıfatıdır. Sarı kâğıt benim sarı yüzümün nişanesidir."

¹⁰⁴⁴ "Gönül yakan karanlığım, ahımın alevidir, gam vadisindeki rehber, yolunu şaşırılmış bahtımdır."

¹⁰⁴⁵ "Böyle yükseğe çıkan benim ahım değildir. Gam ordusunun yığını benim şapkamın tüyüdür."

4688 'Işk-bâz-ı Şu'arâdur Ehli [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ez-düd-ı âh ber-ser-i mâ sâye-bân besest

Ûargâh-ı lâceverdî-i mâ âsmân besest¹⁰⁴⁶

ازدود آه بر سر ما سیبان بس است
خوگاه لاجوردی ما آسمان بس است

4689 Beyânî Nazmıdur 'Älemde Ma'mür [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Çun konem âh ki derd-i dilem ez-ğad şodeest

Şabrem ez-şad be-yekî ğam zi-yekî şad şodeest¹⁰⁴⁷

چون کنم آه که درد دلم از حد شده است
صبرم از حد بیکل یکی صدمه است

4690 [???

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ez-süz-ı sîne meş' ale âhem nişâneist

Ber-ten zi-düd-ı dil ser-i her mü zebâneist¹⁰⁴⁸

از سوز سینه مشعل آه هم نشانه است
بر تن زدود دل سر هر موز باه است

4691 'Acemde Gül Gibi Tahmäs Mergüb [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

Ĝarib-râ be-coz ez-âh u nâle hem-dem nist

Men-i ğarib çünân bî-kesem ki ân hem nist¹⁰⁴⁹

غریب را بجز آه ذناله همدم نیست
من غریب جانم بی کسم که آن هم نستم

¹⁰⁴⁶ "Başımıza ah dumanından olan gölgelik yeter artık. Bizim büyük lacivert olan gök çadırımız yeter bize."

¹⁰⁴⁷ "Neden ah edeyim çünkü gönlümün derdi sayısızdır. Sabrım yüzse bir oldu ve gamım birse yüz oldu."

¹⁰⁴⁸ "Ah alevim, göğsümün ateşinden bir nişanedir. Gönül dumanından her kılın ucu bedende bir alevdir."

¹⁰⁴⁹ "Garibanım ah ve iniltiden başak arkadaşı yoktur. Gariban olan ben ise o kadar kimsesizim ki onlar bile bende yok."

4692 'Işk-bâz-ı Şu' arâdur Ehli [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Hâşıl ez-hestî be-coz âh-ı dil-i ğamnâk çîst

Coz ğubâr-ı derd-i ğam hâşıl zi-moşt-i hâk çîst¹⁰⁵⁰

حاصل اهرستی بجز آه دل غمناک حیث
جز غبار درد و غم حاصل نشد خاک حیث

4693 Şâ' ir-i Maḳbûl-i 'Ālem Şâhidür [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ger ne-mîsûzed dilem ĩn âh-ı derd âlûd çîst

Āteşî ger nîst der-kâşâne çendîn dûd çîst¹⁰⁵¹

گر من سوزدم این آه درد الو حیث
آتش گر نیست در کاشانه چندین دود حیث

4694 Suhen İklîmine Şâh Oldı Mîrzâ [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Çunki dûd-ı âh-ı men der-günbed-i aḫdar girift

Cüst berķi ez-şerâr-ı ân ki ' âlem der-girift¹⁰⁵²

چونکه دود آه من در کسبه اخضر گرفت
چست برقی از شرار اگر عالم در گرفت

4695 Baba Fiġânî

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Fürûġ-ı ḫüs-n-i to ez-âh-ı sûznâk-ı menest

Şafâ-yı çihre-i pâket zi-ı ışķ-ı pâk-ı menest¹⁰⁵³

فروع حسن تو آه سوزناک منست
صفاه دامن پاکت عشق پاک منست

¹⁰⁵⁰ "Varlığın neticesi ah ve gamlı gönülden başka bir şey değildir. Bir avuç toprağın sonucu dert ve gam tozundan başka nedir?"

¹⁰⁵¹ "Eğer gönlüm yanmıyorsa bu dertle karışan ah nedir? Eğer evde ateş yoksa bu kadar duman nedendir?"

¹⁰⁵² "Benim ahımın dumanı gök kubbeyi sardığında onun alevinden bir parça sıçrayarak dünyayı ateşe verdi."

¹⁰⁵³ "Senin güzelliğinin parıltısı benim yakıcı ahımdandır. Yüzünün sefası ve temizliği benim aşkımin temizliğindedir."

4696 **Ve lehu**

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Şad şu' le-i āh ez-dil-i her kûşe-nişin hâst

Āh in çi belâ bûd ki ez-hâne-i z' in hâst¹⁰⁵⁴

صحنه آه از دل کوششین است
آه این چه بلا بود که از خانه زین است

[246a]

4697 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ** [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

[*mef' ūlū fā' ilâtü mefā' ilū fā' ilün*]

Āhumdan eyle eyledi cismüm ihâta dūd

Gören şanur ki geymiş olam cāme-i kebūd

4698 **Hasan-ı Mu' id**

[*mef' ūlū fā' ilâtü mefā' ilū fā' ilün*]

Āh eyledükçe çıksa depemden siyāh dūd

Sünbül şanur başumda anı dide-i hasūd

4699 **Hudâyî Şi' ri Sitârîdür el-Hağ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*mef' ūlū fā' ilâtü mefā' ilū fā' ilün*]

Āhum diyen yüzi kıara itdi cihānı dūd

Anuñçün oldı yirüm o mâhuñ yanında od

4700 **Refikî Şâ' ir-i Mağbül-i ' Ālem** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Āh eger nāle-i zārum saña irgürmeye bād

İtdürür derd-i firākuñ baña her dem feryād

¹⁰⁵⁴ “Her köşede oturanın gönlünden yüz ah alevi çıktı. Ah bu evden çıkan ne beladır!”

4699 *Hüdâyî Divanı*, G 80/1, s. 69.

a: diyen] dîn, *Hüdâyî Divanı*.

b: yirüm] pîrüm, *Hüdâyî Divanı*.

4701 Hilālīye Bu Maḥlaş Gökden İndi [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*][*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āhī ki dūş ber-ser-i küyet bülend būd
 Ġāfil meşev ki āh-ı dil-i derdmend būd¹⁰⁵⁵

آهی که دوش بر سر کویت بلند بود
 غافل مشوک آه من دردمند بود

4702 Dehkī-i 'Acem

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Āh-ı men kū dil-i ḥalkī zi-ğam efkār koned
 Dür bād ez-to ne-ḥāhem be-dilem kār koned¹⁰⁵⁶

آه من کوهل خلق ز غم انکار کنه
 دور باد از تو نخواهم بدلم کار کنه

4703 Şā' ir-i Mergüb-ı 'Ālem Mīr Ḥan [*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*][*mefā' ilün fe' ilätün mefā' ilün fe' ilün*]

Zi-sīne pür-nefesem āh-ı cān-güdāz ber-āyed
 Çü āteşī ki neşined demī vü bāz ber-āyed¹⁰⁵⁷

ز سینه پر نفسم آه جانگداز بر آید
 چو آتش که نشیند و باز بر آید

4704 [????]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Her āh ki ez-sīne-i ğamnāk ber-āyed*
 Sūzed tenem ü dūd ber-eflāk ber-āyed¹⁰⁵⁸

هر آه که از سینه غمناک بر آید
 سوزد تنم و دود بر افلاک بر آید

¹⁰⁵⁵ “(Ey sevgili), Dün gece kuyunun üzerinden yükselen ah, gafil olma ki dertli (aşğın) olan benim ahımdı.”

¹⁰⁵⁶ “Eğer benim ahım bir halkın gönlünü yaralasa. Haşa, senden benim gönlüme bir şeyler yapmanı istemem.”

¹⁰⁵⁷ “Nefesle dolu göğsümden bir an sönüp sonra yeniden alevlenen bir ateş gibi can yakıcı ah çıkar.”

¹⁰⁵⁸ “Gamlı göğsümden çıkan her ah bedenimi yakıyor ve dumanı feleğe yükseliyor.”

4705 **Şi‘r-i Cāmī Mest İdūpdür Cümle Halk-ı ‘Ālemi** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Her āh-ı ciger-süz ki ez-sīne ber-āyed

Dūdīst kezū būy-ı kebāb-ı ciger āyed¹⁰⁵⁹

هر آه جگر سوز که از سینه بر آید
دود است که ز بوی کباب جگر آید

4706 **Suhen İklīminūñ Sultānı Şāhī** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Naşīb-i men zi-to ger derd ü āh miāyed*

Hoşem ki yād-ı menet gāh gāh miāyed¹⁰⁶⁰

نصیب من ز تو جزا در دو آه می آید
خوشم که یاد منت گاه گاه می آید

4707 **Şarābī**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Çünānem sūhtī k’ez-sīne āhī ber ne-miāyed

Ve ger mīrem zi-hākem hem giyāhī ber ne-miāyed¹⁰⁶¹

چنانم سوختی که ز سینه آهی بر من آید
و که میرم ز خاکم هم گیاهی بر من آید

4708 **Sāgarī**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Āteş-i āh-ı dilem tā felek efrūhte būd

Düş k’ez-şu‘le-i ān hırmen-i māh sūhte būd¹⁰⁶²

آتش آه دلم تا فلک از دشته بود
دش که ز شعله آن خمین مه سوخته بود

4709 **Lāmi‘ī-i Bursevī**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Çağrışur gökde melekler āh u zārūmdan meded

Odlara yandum bu āh-ı pür-şerārūmdan meded

¹⁰⁵⁹ “Göğsümden çıkan her ciğer yakıcı ah, ciğer kebabının kokusunun geldiği bir dumandır.”

¹⁰⁶⁰ “Eğer benim nasibim senden gelen dert ve ah ise arada sırada beni de hatırladığın için mutlu olurum.”

¹⁰⁶¹ “Öyle beni yaktın ki göğsümden ah bile çıkmıyor ve eğer ölürsem de toprağımdan bitki bile çıkmaz.”

¹⁰⁶² “Gönlümün ah ateşi feleğe dek alevlenmişti. Dün gece onun alevinden ayın harmanı da yanmıştı.”

[246b]

4710 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hâksâr itme yoluñda âh iderken ehl-i derd

Gird-bād ile mebâda dâmenüñe çona gerd

4711¹⁰⁶³ **Gülşen-i Nazmuñ Hezârî Bülbüli** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Çendân dil ez-ḥayâl-i dü çeşm-i to âh kerd

K'ez-dād-ı ân ḥâne-i merdüm siyâh kerd¹⁰⁶⁴چندان دل از خیال چشم تو آه کرد
کز دود آه خانه مردم سیاه کرد4712 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Sücüdî** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Feryād ki nezdîk-i to âhî ne-tevân kerd

Çun bügzerî ez-dür nigâhî ne-tevân kerd¹⁰⁶⁵فریاد که نزدیک تو آهی نتوان کرد
چون بگوزی از دور نگاه می توان کرد4713 **'Acemde Ḥayretî Üstâd-ı 'Älem** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bâz ez-hecr-i dilân âh u fiğânî dâred

Ez-ser-i to hevesî tâze cevânî dâred¹⁰⁶⁶باز از بجزدلم آه و فغانی دارد
از سر تو هوس تازه جوانی دارد

¹⁰⁶³ Nüshada beytin başlığı önce “Ḥudâ Pür-Nür İde Qabr-i Hezârî” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilerek “Gülşen-i Nazmuñ Hezârî Bülbüli” şeklinde yazılmış ve yanına “şah” kaydı eklenmiştir.

¹⁰⁶⁴ “Gönlüm (sevgilinin) o iki gözünün hayaliyle o kadar ağladı ki ah dumanından milletin evini kararttı.”

¹⁰⁶⁵ “Feryat! Ki senin yanında ah etmek de olmaz. Geçtiğinde uzaktan bakmak da olmaz.”

¹⁰⁶⁶ “Gönlümün yine de ayrılıktan ah u fiğanı var. Senin yüzünden yeniden gençleşme hevesi var.”

4714 Refîkî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Älem [mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

Gâh dür ez-yâr âh u nâle-i zârem küşed

Gâh zamân-ı vaşl nâz o şive-i yârem küşed¹⁰⁶⁷

گاه دور از یار آه و ناله زارم کشد
که زمان وصل نازد شیوه یارم کشد

4715 [???

[mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün]

Egerçi nîm-i şebem âh u vâh vâki' şod

Seher be-rüy-ı nigârem nigâh vâki' şod¹⁰⁶⁸

اگر چه نیم شبم آه و دآه واقع شد
سحر بروی نگارم نگاه واقع شد

4716 'Işk-bâz-ı Şu'arâdur Ehli [fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün]

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

Çun keşiden âh süy-ı men seg-i küyeş devîd

Güiyâ ez-âh-ı men büy-ı kebâb-ı dil şenîd¹⁰⁶⁹

چون کشیدم آه سوی من مک کوی من دؤبد
کویا از آه من بوی کباب دل شنید

4717 Hüdâyî Şi'ri Sitârîdür el-Hağ [mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün]

Bezm-i belâda nâle vü âh eyleyüp sürüd

Şevk ile çözdü saçlarını rakşa girdi dūd

¹⁰⁶⁷ "Bazen sevgiliden uzakta sızılı ah ve iniltim beni öldürüyor bazen de vuslat zamanında sevgilimin işvesi ve nazı beni öldürüyor."

¹⁰⁶⁸ "Gerçi gece yarısı ah üstüne ah ettim ama (bunun karşılığında) seher vaktinde sevgilimin yüzünü gördüm."

¹⁰⁶⁹ "Ah çektiğimde sevgilinin mahallesinin köpeği bana koştu. Sanki ahımdan gönül kebabının kokusunu almış."

4718 **Zamānuñ Nāzūki Nāzūk Ḥasandur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Düş āh-ı men ki ez-çeşm-i melā'ik ḥ'āb bord
Ḥırmen-i meh-rā zi-tūfān-ı sirişkem āb bord¹⁰⁷⁰

دوش آه من که از چشم ملائک خواب برد
خرمن مه را ز طوفان سرشکم آب برد

4719 **Maṭla' -ı Cāmī Rāst**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Her şebī āhem ḥarīm-i Sidre-rā rūşen koned
Şāh-ı Tūbā-rā dıraht-ı Vādī-i Eymen koned¹⁰⁷¹

هر شبی آهم حریم سدره را روشن کند
شاه طوبارا درخت وادی ایمن کند

4720 **Ḥaydar Rāst**

[*mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün*]

Āhem eşerī der-dil-i ān mäh ne-dāred
Derd-i dil-i men cānib-i ū rāh ne-dāred¹⁰⁷²

آهم اثری در دل آن ماه نداد
درد دل من جانب او راه نداد

4721 **Hümāyün Rāst**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bā-felek tā āh-ı āteş bār-ı men peyveste şod
Ez-tef-i ĩn şu' le ber-murğ-ı hevā reh beste şod¹⁰⁷³

یا فلک تاه آتش بار من پیوسته شد
از تنفس این سخله مرغ هوا ره بسته شد

[247a]

4722 **Neyyir-i Evc-i Suḥen Aḥmed Paşa** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Āh idersem n'ideyin şaḥn-ı cihān oda yanar
Şabr idersem bilürem sinede cān oda yanar

¹⁰⁷⁰ "Dün gece ahım meleklerin uykusunu kaçırdı. Gözyaşı tufanım da ay harmanını götürdü."

¹⁰⁷¹ "Her gece ahım Sidre'nin avlusunu aydınlatır, Tuba'nın dalını da Eymen Vadisi'nin ağacı yapar."

¹⁰⁷² "O ayın gönlünde ahlarımın eseri yok. Benim gönül derdimin onun tarafına yolu yok."

¹⁰⁷³ "Ateş yağdıran ahım feleğe eriştiğinde onun sıcaklığından havadaki kuşların yolu kesildi."

4723 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âh kılsam derd-i dilden dostlar âdem yanar

Yalıñuz âdem degül belki kamu ' âlem yanar

4724 Rüşenî Nazmı Cihân İçre Taşavvuf Üzredür [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âh kim âhum odı her dem dilüm biryân ider

Eşk-i hüninüm dem-â-dem gözlerüm giryân ider

4725 Ma' ârif Kânıdur Defter-dâr ' Âlî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âhum sipihri yaqdı degüldür sitâreler

Hâkisterinde dağı görünür şerâreler

4726 Şadâkat Üzredür Eş'âr-ı Şıdkî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âhum ol yâruñ diline itmedi hergiz eşer

Gerçi dirler âh-ı ' âşık seng-i hârâdan geçer

4727 Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür [mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Âhum ol seng-dilün qalbine hiç itmez eşer

Tâli' üm lik nuhüsetde benüm taşu yarar

4728 **Vālihī Şi‘ri Taşavvuf Üzredür** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Āhum iderdi kūyuñı ey serv-ğad güzer

Bād-ı şabādan anda dağı yoğ iken eşer

4729 [???

[*fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Āhdan ğayrı yoğ tenümde eşer

Ğaşr-ı ğamzeñ yirinde yıller eşer

4730 **İbrāhīm Paşa Merhūmuñdur**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Āh kim cāndan uşandurdı bizi cānāneler

Yağdılar yandurdılar ol gözleri mestāneler

4731 [???

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Āh kim ‘ömrüm cihān mülkinde cānānsuz geçer

Bu cihānı n’eyleyem ben çünki cān ansuz geçer

4732 **Oldı Şāhib-Seb‘a Yahyā Gün Gibi** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Āh u vāhum gibi ‘ışğum āşkār olup gider

Seyl-i eşküm gibi göñlüm bī-ğarār olup gider

- 4733 **Şādık[ıñ] Şi‘ri Felekde Gün Gibi Meşhürdur** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 [*mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün*]
 Āh eylesem çıkardı eflāke cism-i lāgar
 Şöyle za‘if idüpdür hecr-i miyān-ı dil-ber
- 4734 **Uşul Üzre durur Eş‘ār-ı Tābī** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]
 [*fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]
 Āh-ı ‘āşıkdan ey meh eyle hāzer
 Siper-i çerhi tır-i āh deler
- 4735 **Hariri Ehl-i Nazmuñ Nāzükidür** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]
 [*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]
 Āhum olalı gün gibi Keyvāna ber-ā-ber
 Oldı bu yaşum lücce-i ‘ummāna ber-ā-ber
- 4736 **Suhen İklimine Mır Oldı Husrev** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]
 [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 Āh idersem āhına āheng olurlar tağlar
 Ağlasam yanumca bile ağlar ırmağlar*
- 4737 **Hayālī-zāde Kim Nāmı ‘Ömerdür** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]
 [*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]
 Āhum çıkarsa göklere yār eylemez hāzer
 Yaşum inerse yirlere kılmaz aña eşer

4734

a: Nüşhada “sipih” kelimesinin üzeri çizilmiş ve “siper” olarak düzeltilmiştir.

4738 Hüdāyī Aḥī-zāde Birāderi

[mef̄ ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Āhum yili cihānı ider tırmayup güzer
Dülāb-ı eşküm ol şanemüñ yolına döner

4739 [???

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Āh-ı pür-süzum ider gökde Mesihāya eşer
Yirde şaḥın āhum ider saña da bir gün zarar

4740 Emrī

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Āhum anuñçün sipihrüñ kubbessin vīrān ider
Her kim āh itse bile yanınca ol efgān ider

4741 [???

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Ṭağları Ferhād anuñçün yirlere yek-sān ider
Kim ğam-ı Şīrīn içün dā'im bile efgān ider

4742 Ziyāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Anuñçün cān u dil zulmüñ elinden her gün āh eyler
Baña cevr ü cefāyı sen perī-rū bī-günāh eyler

4740 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4741 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4742 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[247b]

4743 Şabri-i Nâzük-Şan' at Gün Gibi Meşhûrdur

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âhum felekde yirde başum cüst ü cüdadur

Gönlüm benüm o serv-ğad ü mäh-rüdadur

4744 Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür [fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Âhum eflâki kebûterveş mu' allak döndürür

Niçün il Mecnûnı vaşf itdükçe kuşlar kondurur

4745 Kınalı-zâde Kim Nâmı ' Alîdür [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âhumla gerçi ðak-ı felek pür-şerâredür

İtmez şeb-i firâkı münevver sitâredür

4746 Ziyâyî Gün gibi Meşhûr-ı Âfâk [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âh itdügümce girye ider çeşm-i eşk-bâr

Bârân olur iki gözüm esdükçe rûzgâr

4747 Tab'î-i Nâzük-Tabî' at Gün Gibi Meşhûrdur [fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Âh-ı serdüm işidüp benden şoğudı ol nigâr

Araya gör niçe şoğuklık düşürdi rûzgâr

- 4748 **Yakīnī Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Ālem** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]
 Kıldı yoluñda āh ile çok 'aşıkuñ ğubār
 Seyr it ne toz ḳoparsa gerek daḫı rüzgār
- 4749 **Ġubārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]
 Rif atde cāhil ehl-i ma'ārifde āh u zār
 Yañlış hevāya yeltenür oldu bu rüzgār
- 4750 **Fuzūlī Ehl-i Nazmuñ Fāzılıdur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]
 Nice āh itmeyeyin ḳılmayayın nāle vü zār
 Beni feryāda getürdi felek-i kec-refṭār
- 4751 **Cemālī Maṭla'ı Gün Gibi Meşhūr** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]
 N'ola ger fikr-i cefā ile ḳılursam āh u zār
 Devr içinde dā'imā ancaḳ vefānuñ zikri var
- 4752 **Oldı Emrī Çelebi Mīr Hüseyini Rūmuñ** [*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]
 [*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]
 Şeb-i ğamda tütüni āhumuñ eflāki boyar
 Bu söyünmişce çerāğı meded ey māh uyar

- 4753 **Hüdâyi Ehl-i Naẓm İçre Bugün Mümtâz-ı ‘Âlem** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 Yağan şehir-i sipihri âteş-i âh-ı derûnumdur
 Yıkkan bünyâdını âhîr bu enhâr-ı ‘uyûnumdur
- 4754 **Muḥlişî Erbâb-ı Nazmuñ Fâzılı** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]
 [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*”]
 Bu letler kim duḡân-ı âteş-i âh-ı derûnumdur
 Yağan rûy-ı zemîne kaṭre-i eşk-i ‘uyûnumdur
- 4755 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür** [*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün*]
 [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 Degüldür çerḡ-i encüm dūd-ı âh-ı pür-şerârumdur
 Şihâb atıldı şanmañ ol benüm düşkün sitâremdür
- 4756 **Semâ‘î Gülşeni-i Pür-Şafâdur** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]
 [*mefâ‘îlün fe‘ilâtün mefâ‘îlün fe‘ilün*]
 Ne i‘tibâr bu çerḡe ki dūd-ı âhumdur
 Ne raḡbet ola zemîne ki ḡâk-i râhumdur
- 4757 **Ṭab‘î-i Gelibolî**
 [*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün*]
 Bâd-ı hevâ-yı âhum ile baḡr-ı bî-kenâr
 Kalkındı şimdi ḡaylice el virdi rûzgâr

4758 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Baḅa tārīk iden rūṣen cihānı dūd-1 āhumdur
Anı bu işe taḅrīk eyleyen baḅt-1 siyāhumdur

4759 **Ŗikārī Fermāyed**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Degüldür şa' şa' a mihr ile āh-1 pür-ŝerārumdur
Zebün olmiŝ sipihrūñ tevseni oḅlı ŝikārumdur

4760 **Ŗihābī**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Āh kim añınca ḅaddüñi āteŝ-feŝān olur
Çeşmüm görince ḅaddüñi yaşum revān olur

4761 **Kemāl Paşa-zāde**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Āh itdügümce süz-1 derūnum ziyād olur
Taḅrīk-i āteŝ itmege elbetde bād olur

4762 **Tiḅī Beg**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āhuma meyl eyledi ol servi itdüm der-kenār
'Ālem iĉre görmedüm böyle muvāfiḅ rüzgār

4760 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4761 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4762 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4763 **Ḳāsm ‘ Alī Çelebi**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Münevver eyleyen ol hüsni āh-ı sūznākümdür

Şafā-yı çihre-i pākine bā‘ iş‘ ışq-ı pākümdür

[248a]

4764 **Cāmī**

Her şeb ez-āh çunān germ konem hūne-i yār

Ki be-sūzed dileş ez-tekye koned ber-dīvār¹⁰⁷⁴

هر شب از آه چنان گرم گتم خانه یار
که بسوزد دلش از گرمی کند بر دیوار

4765 **Mesīhī**

[*mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün*]

Ḳılsa ihāta cismümüzi āh-ı pür-şerār

Altun beneklü cāme şanur elümüzde yār

4766 **Sehī Beg Serv-Ḳadler Medḫi İtmekde Māhirdür**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Her nefes āhum benüm gökler yüzün nālān ider

İşidüp feryādumı tağlar daḫı efgān ider

4767 **Ḥazret-i Bākī Suḫen İḳlīmünñ Sultāndur** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün*]

Ḥarf-i ğama devāt u ḳalem şekl-i āhdur

Aña mürekkeb āhda dūd-ı siyāhdur

4763 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁷⁴ “Her gece sevgilinin evini ahımla öyle bir ısıtayım ki gönlü yanıp duvara yaslınsın.”

- 4768 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ** [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Âsmân Çinî devâtum dūd-ı âhum hâmedür
 Yazduğum evrâķ-ı cân üzre maħabbet-nâmedür
- 4769 **Müderri Nâmîdür Şi' riyle Mümtâz** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]
 [*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]
 Revân olmağa rûķ-ı pākümüz bir âha qalmışdur
 Dil-i bîmâruñ aħvâli hemân Allâha qalmışdur
- 4770 **Fuzûlî Ehl-i Nazmuñ Fâzılıdur** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Ey gönül âh eyle kim âh eylemek hengâmıdır
 Ey gözüm ķan ağla kim ķan ağlamak eyyâmıdır
- 4771 **'Ubeydi Mülk-i Nazmuñ Hüsrevidür** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Dūd-ı âhum başuma ķonmıř meřakķat zâğıdır
 Görinen ebrûlarum řanmañ iki tırnağıdır
- 4772 **Fikrî Mâşî-zâdenüñ Şi' ri Taşavvuf Üzredür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]
 Dîdehâ kirpik elif üstine med ebrûdur
 Âh ezelden ser-i sevdâ-zedeme yazudur

4768 *Emrî Divanı*, G 122/1.

b: evrâķ-ı cân üzre maħabbet-nâmedür] dil şafhası üstine miħnet-nâmedür, *Emrî Divanı*.

- 4773 **Leṭāfet Üzredür Eş‘ār-ı Yümnî** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]
 [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 Nār-ı āh-ı pür-şerārumla tūtışdı tağlar
 Kāynadı taşra görünce yaşımı ırmağlar
- 4774 **Beyān İtdi Taşavvuf ‘İlmîni Nazm-ı Bedī‘î** [*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]
 [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 Dime bağrum taşdur āh eylemez aña eşer
 Tîr-i āhı ‘āşıkun ey seng-dil taşdan geçer
- 4775 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rūmuñ** [*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]
 [*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]
 Gözün āh eyledün sen diyü dilden nağd-i cân ister
 Ra‘iyyetden sipāhî nitekim resm-i duhān ister
- 4776 **Şihābiye Bu Mağlaş Gökden İndi** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]
 [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 Çıksa ger sūz ile bu dūd-ı āhumdan şerer
 Her gice şem‘-i nücümü gökde bu āhum yaçar
- 4777 [???)
 [*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]
 Derd-i şevk-i yār ile bir kez āh itsem eger
 Tîr-i āhum bu toköz kat kabādan eyler güzer

4778 Şem‘î Raḥime’llāhü ‘ Aleyh

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ġāfil olma ey gönül āhum oқından қıl һазер

Kim тоқуз қат cūşını eflākden eyler güzer

4779 Hāletī Efendi ‘ Azmī-zāde

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Āh idersem bile āh itmege başlar kühsār

Āh dir āh işidür şimdi muḥaşşal dil-i zār

4780 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Āh-ı ‘aşıқdan n’ola şarşıldı çerḥ-i bī-қarār

Ditredür nitteki esse cihānı rüzgār-ı rüzgā[r]*

4781 Nişānī Sözleri Mergüb-ı ‘ Ālem [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Künc-i ḡamda ḥasteyem her demde kārüm āhdur

Şimdi miḥnet-ḥānede zikrüm hemān Allāhdur

4782 Kırımı Zevķi

Sirişküм bārān şimşek āteş-i āhum durur

Şaқın āhumdan ey māh kim başın āhum durur

[248b]

4779 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4780 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4781 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4782 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

- 4783 **Zātī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]
 Çıkar zātü'l-burūca nār-ı āhumdan duḡān yir yir
 Hişār almağ içün gūyā ki qorlar nerdbān yir yir
- 4784 **Oldı Emrī Çelebi Mīr Hüseyni Rūmuñ** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]
 Gelür āhumla cūşa heft baḡr ü āsmān yir yir
 Degül encüm kef-i emvāc olur anda 'ayān yir yir
- 4785 **Ve lehu**
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Şeb-i ġamda dütüni āhumuñ eflāki boyar
 Bu söyünmişçe çerāğı meded ey māh uyar
- 4786 **Nazm-ı Pür-Sūzı İle Tıtdı Cihānı Āhī** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 [*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]
 Ki āhum ile yir ü gögi hep duḡān tutar
 Ki nālem ile iki cihānı figān tutar
- 4787 **Rahmī-i Nāzük-Taḡbī' at Oldı Rūmuñ Hüseyni** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]
 Ne dem kim āh idersem üstüḡān üstinde ten ditrer
 Şabādan nitekim fānūs üzre pīrechen ditrer

4784 *Emrī Divanı*, Kt. 159/1.

4785 *Emrī Divanı*, G 135/1.

b: çerāğı] çerāğum, *Emrī Divanı*.

- 4788 **Behiştî Oldı Firdevsî-i Şânî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Kıaddüñ añsam âh-ı serdüm servden bâlâ olur
 ĞArızuñ yâd eylesem yaşıum deñiz deryâ olur
- 4789 **Cenâbî Ehl-i Nazmuñ Ser-Firâzı** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Olsa peydâ düd-ı âhum gözlerüm giryân olur
 Ebr-i hikmet zâhir olsa lâ-cerem bārân olur
- 4790 **Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Ğsmânı bir nefes âh eylesem âteş tutar
 Ağlasam her dem eger bezm-i zemîni yaş tutar
- 4791 [???)
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Şubhveş şadıqlıgum âh-ı seherden bildiler
 Derdümi gözden ağan hûn-ı cigerden bildiler
- 4792 **Nazm-ı Berķi Tımtırâkü'l-Kâfdur** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]
 Derd ile âh idicek eşk-i firāvân dökilür
 Ey yüzi gün nitekim bād ile bārân dökilür

4793 Cihānda Añılan Mīrzā ‘Alī Ḥaṭṭāt-ı ‘Ālemdür [*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Çapuñda āhum ile yaşum iki bī-nevālardur

Biri anuñ Buḥārādan birisi Māverādandur

4794 Suḥen İklīmüne Mīr Oldı Ḥusrev [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Şerḥam görenler āhumı ol yaradan bilür

Āhumla ben neler çekerem yaradan bilür

4795 Oldı Emrī Çelebi Mīr Ḥüseyni Rūmuñ [*fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilün*]

[*fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilätün fe‘ilün*]

Dil müdām āh idüben ḳadd-i dü-tā ile yürür

Bali pek ḳulı durur oḳ ile yay ile yürür

4796 Zevḳe Dā’irdür cihānda Şevḳinüñ Her Sözlere [*fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilün*]

[*fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilün*]

Dūd-ı āhum āsmān içre gören ejder şanur

Her şerārı ejder ağzında çıkar āzer şanur

4797 [???

[*mefā‘ilün fe‘ilätün mefā‘ilün fe‘ilün*]

[...] āhum ki dā’imā ṭoḳınur

Düşer derūnına āteş döner baña ṭoḳınur

4795 *Emrī Divanı*, G 147/1..

4797 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin başlığı ve ilk mısraının baş kısmı okunamamıştır.

4798 **Żiyāyī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Bir āh itsem inildiden bu cismüm içre cān dītrer
Nice cismümde cān belki zemīn ü āsmān dītrer

4799 **Necātī**

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün*]

Göklerde āh deyrde yaşum mā-cerāsıdur
Her bir diyāruñ añılan āb u hevāsıdur

4800 **Ḥudāyī**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Bād-ı āhum āstān-ı dil-berün ferrāşıdur
Şu sepen her şubḥ aña iki gözümüñ yaşıdur

4801 **Żiyāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Seḥergeh çünki yirden göge çıkmış āhumuz vardur
Kemend-i āh ile eflāke çıksaḳ rāhumuz vardur

4802 **Ḥişālī Efendi**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Derd ile āh idicek tende dil ü cān tūtışur
Nitekim bād esicek āteş-i sūzān tūtışur

4797 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4798 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4799 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4800 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4801 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4802 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4803 Vaḥdetī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āh itdükçe gönül s̄ine-i s̄üzān t̄utıſur

Dil yanar nār-ı ğam-ı fūrkat ile cān t̄utıſur

4804 Faḥrī Rāſt

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

S̄üz-ı āhumla derūnumda dil ü cān t̄utıſur

Nitekim micmer-i s̄im içre ' aselbān t̄utıſur

*

* *

[249a]

4805 [???

[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Āh eyleyene perde-i nāmūs gerekmez

Yil mūmı yağan ' aſıka fānūs gerekmez

4806 Zātī Merḥūm Ehl-i Naẓmuñ Pīridür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Āhum duḡānı baña yiter serv-i ser-firāz

Var sen ſalın raḡīb ile ey ſūḡ-ı serv-i nāz

4803 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4804 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4807 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh u zār ile geçer 'ömrüm benüm cānānsuz

Nice ārām eylesün haqqā bu kim cān ansuz

4808 **Zātī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Bir demde biñ kez āh iderin ihtiyārsuz

Yā Rab cihānda eyleme 'uṣṣāqı yārsuz

4809 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

A begüm derdüñ ile bunca kim āh eylemişüz

Bağmaduñ yüzümüze biz ne günāh eylemişüz

4810 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şeb-i gāmda şu kadar derd ile āh eylemişüz

Yırleri gökleri hep dūd-ı siyāh eylemişüz

4811 **Oldı Sāhib-Seb' a Yaḥyā Gün Gibi** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

'Işq ehli görse yolda seni geçmez āhsuz

Şāhum sen aña qalma kıl olmaz günāhsuz

4812 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āteş-i āhum ile yandı yine meş' alemüz

Ceres-i nālem ile ıtdı reh-i merhalemüz

4813 [???

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Eflāke çıkısa ıtañ mı bu āh-ı şerāremüz

' Arz itmez oldu gün yüzün ol māh-pāremüz

4814 Nihānī Ehl-i Naẓmuñ Gizlü Genci *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Od şalaldan çerhe yir yir āh-ı āteşnākümüz

Zāhir oldu hālka sūz-ı sine-i şad-çākümüz

4815 Süheylīye Bu Maḥlaş Gökden İndi *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yakısa eflāki yiridür āh-ı āteşnākümüz

Bir niçe gündür görünmez ol meh-i çālākümüz

4816 ' Ulvī-i Dīger

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Eflāke her gice çıkar āh u fiğānumuz

ıtañ mı olursa nāle-i dil nerdbānumuz

4817 ‘Ubeydī Rāst

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

‘Ālemi yağardı āh-ı sīne-i sūzānumuz

Dā’imā şu sepmese bu dīde-i giryānumuz

4818 [???

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Āh kim kıldum cihānda āh içinde çāresüz

Hey meded kardaşlar eyleñ baña bir çāre siz

4819 Sā‘ī Çelebi

[mef‘ ūlü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün]

Āhum tılandı gökleri ol mäh-pāresüz

Yaşumsa geçdi yirlere kıldum sitāresüz

4820 Kırımı Zevkī

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

‘Işık ile hālüm mükedder olduğundan āhumuz

Kıpladı eflāk zemīni dūd-ı pür-siyāhumuz

[249b]

4821 Necātī Ehl-i Nazma Oldı Ser-dār [mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ūlün]

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Dem olmaz kim feleklerde melekler āhdan kōrkmaz

Beni yağduñ günāhum ne be hey Allāhdan kōrkmaz

4819 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4820 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

- 4822 **Rızâyî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 İşitmez nâlemi ol gül figân u âhdan qorqmaz
 Beni küllî kül itdi yaqdı ol Allâhdan qorqmaz
- 4823 [???)
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Baña cevr ü cefâ eyler o zâlim âhdan qorqmaz
 Teraħħum eylemez 'uŝşâkına Allâhdan qorqmaz
- 4824 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ**
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Hevâ-yı sünbül ile gördi âhumda qarâr olmaz
 Didi ol gül senüñ gibi perişân rûzgâr olmaz
- 4825 **Ve lehu**
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Dem olur 'âlemi yaqar bir âh-ı sūznāküz biz
 Dem olur âteŝi teskîn ider bir âb-ı pāküz biz
- 4826 **'Ubeydî Ehl-i Nazmuñ Husrevidür** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]
 Qaşdı bu âh ile ber-bâd ide bir gün tozumuz
 Dehrden göz yumalum görmesün ânı gözümüz

4824 *Emrî Divanı*, Mf. 215.

4824 *Emrî Divanı*, G 215/1.

4827 **Nihānī Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]

Budur firāk u ḥasret ile her gün āhumuz

Kim ḥadden aşdı n'eyleyelüm her günāhumuz

4828 **Vişālī Şa'ir-i Mümtāz-ı Ālem** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün*]

Dilā nedür bu figān u bu āh u sūz u güdāz

Yine saña o cefā-pişe eylemiş gibi nāz

4829 **Ḥazānī**

[*mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün*]

Bir gün mi var āhum odı eflāke ulaşmaz

Bir dem mi var eşküm deñizi 'ışk ile taşmaz

4830 **'Adlī-i Dervīş**

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]

Ṭās-ı sipihri inlede ger n'ola āhumuz

Bir heftedür ki gün gibi tütüldü āhumuz

*

4831 **Raḥmī Raḥime'llāh**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Felek ber-bād olur āh eylesem saḫf-ı semā ḳalmaz

'Anāşır sūz-ı dilden maḫv olur neşv ü nemā ḳalmaz

[250a]

4832 **Hāletī** ‘Azmi Efendi-zāde **Hassān-ı Zamān** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Âh ile irmege kapuña eylerüz heves

Zîrâ ki bâga bād ile gelmez mi hâr u hâs

4833 **Maḳālî**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Ey gönül dil-dāra karşı âhı ço feryâdı kes

Kim huzûr-ı şâhda terk-i edebdür sesi kes

4834 **Sa‘yî-i Kâzî**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Deşt-i ğamda derd ile âh itdügümçün her nefes

Od çıqup eflâke yir yir tutuşur mânend-i hâs

4835 **Hilâlî**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Olma dirdüm âh-ı ‘uşşâka meded her dem nefes

Âh u zâruñ diñmesün ey dil ki tutmaduñ nefes

*

* *

4835 G 40/1, *Hilâlî Divanı*.

a: âh-ı ‘uşşâka meded her dem nefes] nâle-i ‘uşşâka her dem hem-nefes, *Hilâlî Divanı*.

4836 'Acem Ferzendidür Şâ'ir Hilâlî [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Âh-ı serd ez-dil-i pür-derd keşîdîm şehereş

Âqılân nâm nihâdîd nesîm-i şehereş¹⁰⁷⁵

آه سرد از دل پر درد کشیدیم سحرش
عاقلان نام نهادید نسیم سحرش

4837 Ve lehu

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Âh ez-ân şühî ki tâ ser ne-şevêd hâk-i dereş

Ber-ser-i 'aşîk-ı bî-çâre ne-yofted güzereş¹⁰⁷⁶

آه از آن شوئی که تا نشود خاک درش
بر سر عاشق بیچاره نیفتد گذرش

4838 Rub'-ı Meskûn Pâdşâhî Hâzret-i Sultân Murâd [*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

[*mef'ülü fâ'îlâtün mef'ülü fâ'îlâtün*]

Âh ile şerha çekdüm sinemde yara düşmiş

H'âb içre yarı gördüm nâ-geh uyara düşmiş

4839 Vuşulî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Geçüp şeb-dîz-i âhum tevsen-i çerhi uyandırmış

Şafağ şanmañ görinen aña ol kanlar kaçandırmış

4840 Hâyetî Maqbûl-i 'Âlem Gün Gibi [*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

[*mef'ülü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün*]

Erbâb-ı 'ışka pîşe hemân her gün âh imiş

Her bir nefesi ki âh ile geçmez günâh imiş

¹⁰⁷⁵ "Dertli gönlümden seher soğuk bir ah çektim ki akıllılar onun adını seher rüzgarı koydular."

¹⁰⁷⁶ "Ah o güzelden ki baş kapısının toprağı olmasa zavallı aşığa yolu düşmez."

4840 Hayretî Divanı, G 162/1, s. 234.

4841 Fazlî-i Merhûm Raḥime'llâhü ' Aleyh

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mihr-i vişâle ḥâ'il olan dūd-ı âh imiş

Başumda ol daḥı ne belâ-yı siyâh imiş

4842 Şânî Beg Kim Fuzûlî-i Şânî

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

'Işkuñ yolında âha taḥammül günâh imiş

'Uşşâkuñ işi anuñ için her gün âh imiş

4843 Neyyir-i Evc-i [Suḥen] Ḥazret-i Aḥmed Paşa [fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḥarâretle bir âh itsem ṭolar kevn ü mekân âteş

Şaḥın iḥrâk ider kûyuñ derûnumdan çıkan âteş

4844 [???

Çend fûrüzem çerâğ ez-elem-i âh-ı ḥ'îş

Bezm-i me-râ deh fûrûğ ez-ruḥ-ı çun mâh-ı ḥ'îş¹⁰⁷⁷

چند فروزم چراغ از علم آه خویش
بزم مراده فروغ از رخ چون ماه خویش

4845 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yine derd ile bir âh eyledüm ṭoldı cihân âteş

Felek bir ṭâsa dönmişdür ki ola der-miyân âteş

¹⁰⁷⁷ "Ah sancağımдан lambamı daha ne kadar alevlendireyim. Ay gibi yüzünün ışığından benim muradımı ver."

4846 **Fak̄irī Fermāy**

[*mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Hecründe āh u eşk baña bir belā imiş

Ġurbetde añlayan beni āb u hevā imiş

*

* *

[250b]

4847 **Şabri-i Nāzük-Ṭabī' at Gün Gibi Meşhūrdur**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āh u vāhı eksük olmaz ' aşık-ı dīvānenün

Tütünü çıkmadüğün gördün mi oda yananuñ

4848 **Peyāmī Şā' ir-i Maqbūl-i ' Ālem** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Āhumdan itmeyüp benüm ey dost vehm ü bāk

Bu nāz u ' işvelerle beni eyledün helāk

4849 [???

[*mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Āh itdügümce rāḫat olur dayanur yürek

' Işkuñda pīr olana şāhum ' aşā gerek

4850 **Şādıķī Ṭālib-i ' İlmdür**

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Āh ile nāle ' aşıkāne gerek

Nāz ile şīve dil-berāne gerek

- 4851 **Ehl-i Nazm İçre Du‘â-gü Dâ‘î** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]
 [*fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün*]
 Âh elinden o düşmen-i şumuñ
 Ki alur âhımı bu mazlumuñ
- 4852 **Ümîdî Şâ‘ir-i Mergüb-ı ‘Âlem** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]
 [*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün*]
 Atarsa âh u zârı n’ola mübtelâlaruñ
 Eksük degül cefâları çün dil-rübâlaruñ
- 4853 **Nümâyî Kâtib-i Dîvân-ı ‘Âlî** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]
 [*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]
 Bâd-ı âhum tağıdup sünbülını tağlaruñ
 Gözlerüm dökdi yüzi şuyını ırmağlaruñ
- 4854 **Sehî Beg Serv-Çadler Vaşfını İtmekde Mâhirdür** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]
 [*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]
 Yağdı kandîl-i sipihri gönül âh-ı seherüñ
 Hâmdü li’llâh ki bugün kıldı yine bir eşerüñ
- 4855 **‘Adlî Sultân Bâyezîd-i Kâm-rân** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]
 [*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün*]
 İtsem ‘aceb mi derd ile bir âh-ı sūznāk
 Nâr-ı gam ile dil döginüp sinem oldu çāk

4856 Refîkî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem [mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Yâra didüm kı1 hâzer itdükçe âh-1 sūznāk

Didi şem' -i mâha yok durur şabâdan hîç bāk

4857 [???

Şâm-1 hecrem nîst hem-dem ğayr-1 âh-1 derdnāk

Âh eger hem-dem ne-būdî mişevem ez-ġam helāk¹⁰⁷⁸

شام مجرم نسبت محمد غیر آه دور دناک
آه اگر محمد نبود می شوم غم هلاک

4858 Ref'î Efendi

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Baña hem-demdür şeb-i ġamda bu âh-1 sūznāk

Âh eger olmasa hem-dem ġamdan olurdum helāk

4859 [Firde]vsi-i Rū[m]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

[... i]der dil yañaġuñda haṭ-1 şeb-bū olıcağ

Meş'ale lâzım olur ay ħarañu olıcağ

¹⁰⁷⁸ "Ayrılık gecelerinde dertli ahtan başka arkadaşım yok. Eğer "ah" da arkadaşım olmasaydı gamdan helak olurdum."

4858

a: Nüşhada önce "derdnāk" şeklinde yazılan kelimenin altına "sūznāk" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmüştür.

4859 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin başlığının ve ilk mısraının bazı kısımları okunamamıştır.

4860 ‘Alī Çelebi

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

[...] şerer çün yazdum ol dil-dāra h̄aṭṭ

Yandı kâğıd cā-be-cā şanmañ görinenler nuḳaṭ

4861 Zâtî

[Süz-1 di]]den āh idüp yazdum bir evrāk üzre h̄aṭṭ

Ejdehāveş h̄āme od şaçdı şerārıdur nuḳaṭ

[251a]

4862 Tābî-i Şeyh-zāde

[mef‘ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün]

Āhum ki āsmāna atar her gice h̄adeng

Kaşdı budur ki kevkeb-i bahtumla ide ceng

4863 Nişānî Münşî-i Şāhib-Edādur [mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ūlün]

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün]

Nedür ey dil bu āh u nāle sırrı böyle fāş itmek

Saña mı ḳaldı ey dīde cihānı cümle yaş itmek

4864 Şā‘ ir-i Şūrīde-Meşreb Şā‘ irî [fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Dūd-ı āhumla ider dil āstānuñ üzre ceng

Nitekim ebr-i sefīd ile şavaş eyler peleng

4860 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin başlığının ve ilk mısraının bazı kısımları okunamamıştır.

4861 *Zâtî Divanı*, G 618/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin ilk mısraının baş kısmı okunamamıştır.)

a: Dilden āh idüp yazdum bir evrāk üzre h̄aṭṭ] Süz-1 dilden sürh ile yazılmadı evrāka h̄aṭṭ, *Zâtî Divanı*.

b: Mısraında “h̄āmeden” şeklinde yazılan kelime, vezin ve anlam gereğince “h̄āme” okunmuştur.

4865 **Taşavvuf Üzredür Nazm-1 Şihābī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]

Ey dil duḡān-1 āhuñı bir şāh-1 rāha çek

Ya' nī livā-yı ḡimmeti sūy-1 ilāha çek

4866 **Bende-i Kemter Kemīne Kābilī** [*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Göñül āh eyle kim bir meh-liḡā cānānuñ aldurduñ

Felekde yılduzuñ düşmiş muḡarrer cānuñ aldurduñ

4867 **Ve lehu**

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Giceler kūyında yāruñ āh u zār itsem gerek

Şubḡ olunca yāra derdüm āşkār itsem gerek

4868 **'Azizī**

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Gitme ey cānum giderseñ āh u zār itsem gerek

Şanma kim dünyāda ben sensüz ḡarār itsem gerek

4869 **Şadrī Oldı Mīr-i Şadrı 'Ālemüñ** [*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Ölürseñ derd-i 'ıḡ-ı yār ile āh itmeyem dirdüñ

Fiḡānuñ dehri tutdı bilmezem ey dil nedür dirdüñ

4870 **Hūblar ‘Işkına Mā’il Galatalı Meylī** [*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Nār-ı maḥz oldu duḥānı āh-ı âteş-bārumuñ

Āh kim yandum elinden baht-ı nā-hemvārumuñ

4871 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

İşitmez āh-ı hezārum o gül-‘izārı görüñ*

Oķına kışsa-i ‘ışķum uyur o yārı görüñ

*

4872 **Ḥayālī Rāst**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Var ol ey āhum ki eşküm güllerin āl eyledüñ

Yile virdüñ gülşen-i kūyında pā-māl eyledüñ

*

* *

[251b]

4873 **‘Azizī Ehl-i Nazm İçre Begüm Bir Pīr-i Fānīdür** [*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Āhum şererleri çıkar eflāke muttaşıl

Yaşum güherleri dökilür ḥāke muttaşıl

4874 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Āhdan ğayrı baña kimse hevā-dār degül

Yār idi dünyede eglencem o da yār degül

4875 Budur İbrâhîm Paşa Maṭla‘ı

[fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün]

Âh kim sevdücegüm yâr vefâ-dâr degül

Yok sitârem n’ideyüm necm ise yâr degül

4876 Câmî-i Devr-i Zamândur Lâmi‘î [fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Bilürem kûyuñda ğamdan her gün âh eksük degül

Âdemîlikdür şehâ kıldan günâh eksük degül

4877 ‘Azîzî Beg Cihânuñ Ehl-i Nazmı [mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün fe‘ ülün]

[fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

Dilde şevk-i ‘ârîzuñla âh vâh eksük degül

Çanda kim âteş ola dūd-ı siyâh eksük degül

4878 Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Vâhî [mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün fe‘ ülün]

[mef‘ ülü fâ‘ ilâtü mefâ‘ ilü fâ‘ ilün]

İtsem ‘aceb mi âh ile feryâd muttaşıl

Nâlem şadâ vü sine ceres dil içinde dil

4879 Emrî Mu‘ammâ Be-Nâm-ı Beşâret

[mef‘ ülü fâ‘ ilâtü mefâ‘ ilü fâ‘ ilün]

Zârem zi-âh nâle-i bisyâr muttaşıl

Dârem zi-baht-ı h’iş dilem zâr muttaşıl¹⁰⁷⁹

زarem zâh nâle bisyâr muttaşıl
dârem zî-baht-ı h’iş dilem zâr muttaşıl

4879

b: Nüşhada mısra önce “Dârem zi-baht-ı h’iş hemîşe hırâş-ı dil” şeklinde yazılmış daha sonra “Dârem zi-baht-ı h’iş dilem zâr muttaşıl” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

¹⁰⁷⁹ “Ahdan inliyorum ve iniltim devamlıdır. Bahtımdan da sürekli gönlümde yara var.”

4880 **Žiyāyī Şā'ir-i Mümtāz-ı 'Ālem** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Nev-resīdem göricek āhumı oldı meyyāl

Nitekim bād esicek mā'il olur tāze nihāl

4881 [???

[*mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün*]

Eflāke çıka āh-ı seher-gā[h] ne müşkil

Sen māha eşer eylemeye āh ne müşkil

4882 **Bende-i Kemter Kemīne Qābilī** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün*]

Tā şubḥ degin eyleyesin āh ne müşkil

Feryāda kulaḳ tutmaya ol şāh ne müşkil

4883 **Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Kūh-ı ğamda ey nigārum her gün āh eksük degül

Pādşehsin 'afv kıll kıldan günāh eksük degül

*

* *

[252a]

4884 **Celīlī Burusevī Hoş-Edādur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Āhdan dirsın ki ey zāhid bükildi kāmētüm

Gel beni gör za'fdan āh itmege yok tākātüm

4885 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh-ı ışqdan döner isem kıbleden dönsün yüzüm

Ġayra kılırsam nazār çıqsun ŝehā iki gözüm

4886 **Gülşen-i Nazmuñ Bahārī Gül Gibi Bir Ŝā' iri** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Āh kim senden ŝikāyet tāk olupdur tākātüm

Key periŝān-ḥāl olur her kim görürse ḥāletüm

4887 **Baş Açık İŝhāk Rūmuñ Ŝā' ir-i Ser-dārıdur** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Āh kim 'ālemde eksildükçe şabr u tākātüm

Ṭurmadın günden güne artar kemāl-i ḥayretüm

4888 **Sulṭān-ı Kelām u Suḥen Mīr Hümāyūn***[mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]*

Āh-ı men-i ser-geŝte ez-ān ṭurre-i pūr ḥam

Tārīst ki her çend meğseled ez-hem*¹⁰⁸⁰

آه من سرگشته ار آن طره پر خم
تا دلیست که در چند مگس از هم

4889 [???

[mef' ūlü fā' ilātün mef' ūlü fā' ilātün]

Āhī ki mānd der-dil z'ān zülf-i tābnākem

Çun gird-bād āḥir ser ber-zened zi-ḥākem¹⁰⁸¹

آهی که ماند در دل آن زلف تابناکم
چون کرد باد آخر سر بر ز نهد زناکم

¹⁰⁸⁰ "Benim başı dönen ahım, sanki bir yıldır o kıvrımlı kakülden kopmuyor."

¹⁰⁸¹ "O parıltılı saçlardan gönlümde kalan āh sonunda bir hortum gibi mezarımdan çıkacaktır."

4890 **Hilālīye Bu Maḥlaş Gökden İndi** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āhem şenīd ü rence şod ān mäh çun konem

Dīger ne-mānd cāy-ı naqış āh çun konem¹⁰⁸²

آه شنید و رنج شد آن ماه چون کنم
دیگر نمازهای منتسبه چون کنم

4891 **Vālihī Maḥbūl-i ' Ālemdür ' Acemde Gül Gibi** [*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āh ez-belā-yı hecr-i to ey mäh çun konem

Cānem be-sūht z'āteş-i ğam āh çun konem¹⁰⁸³

آه از بلای بحر تو ای ماه چون کنم
جانم بسوخت ز آتش غم آه چون کنم

4892 [???

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Āhī ki ber-eflāk redev ez-dil-i çäkem

Ebrī şevēd ü girye konēd ber-ser-i ḥākem¹⁰⁸⁴

آهی که بر افلاک رود از دل چاکم
ایری شود و گریه کند بر سر خاکم

4893 **Muḥibbī Ḥāzret-i Sulṭān Süleymān**

[*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

Āhum irdi göklere ey mäh-ı tābānum benüm

İşidüp feryādumı raḥm eyle sulṭānum benüm

4894 **Şā' ir-i Mümtāz-ı ' Ālem Mīr Ḥālī** [*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

[*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

Āh kim raḥm eylemez ol mäh-ruḥsārum benüm

Dimedī bir ğün ' aceb n'eyler o ğam-ḥ'ārum benüm

¹⁰⁸² "O ay, ahımı duydu ve incindi. Artık ah edecek bir yerim de kalmadı, ne yapayım?"

¹⁰⁸³ "Ey ay yüzlü (sevgili), senin ayrılığın belasından ah! Ne yapayım, gam odundan canım yandı nasıl ah edeyim?"

¹⁰⁸⁴ "Parçalanan kalbimden feleklere yükselen ahım bir bulut olup mezarımda ağlayacaktır."

4895 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim hāle münāsib yār-ı hem-dem bulmadum

Gönlüme yaqın benüm ' âlemde âdem bulmadum*

4896 [???

Āh ez-derün-ı ğamgîn şeb-tâ-ser keşidem

Hergiz men-i siyeh-baht ' ömr-i h'îş ne-dîdem¹⁰⁸⁵

آه از درون عینک شب تا سر کشیدم
هرگز من سیه بخت عمر خویش ندیدم

4897 Hâşimî Çelebi Bursevî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cihānı ʈob-ı āhum yaqdı baħr-ı ' işqa çün girdüm

O deryāda yanar faşında çok yelken söğündürdüm

[252b]

4898 Necatî Ehl-i Nazmuñ Pîridür Üstâdudur

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çaddümi bükdün şaqın āhumdan ey māhum benüm

Yidi ʈat gökden geçer çerħ oqıdur āhum benüm

4899 Āh-ı Pür-Sûzı İle ʈıtdı Cihānı Āhî [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yirde qalmaz âteş-i āh-ı seħergāhum benüm

ʈoqınur çerħüñe bir gün ey felek āhum benüm

¹⁰⁸⁵ "Gamlı içimden geceden sehre kadar ah çektim ama ben kara bahtlı (âşık), hiç bir zaman ömrümün yüzünü görmedim."

4900 Rūzgāruñ Hecrini Çekmekde Māhir Remzīdür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim derdā dükenmez āh u feryādum benüm

Hālūme bir raḥm ider 'ālemdede bulmadum benüm

4901 Necātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hırmen-i mähı yağan āh-ı derūnumdur benüm

Çerḫ-i ser-keş dostlar şimdi zebūnumdur benüm

4902 Zātī Merḫūm Ehl-i Nazmuñ Piridür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Üstüme dönen şerār-ı nār-ı āhumdur benüm

Yanar oddur altun üsküflü sipāhumdur benüm

4903 Şā'ir-i Maḫbūl-i 'Ālem Vāliḫī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çerḫi ser-gerdān iden āh-ı derūnumdur benüm

Hālūmi vīrān iden seyl-i 'uyūnumdur benüm

4904 Bu Maṭla' Şāhidīnūñ Şāhididür [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dehri pür-āşüb iden āh u fiḡānumdur benüm

Hāyrete ḫalkı şalan bu dāstānumdur benüm

4900

a: Mısradaki “‘ālemi tıtdı dirīgā” kelimesinin üstüne “āh kim derdā dükenmez” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4905 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamānedür** [*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Gördüğün encüm şerâr-1 nâr-1 âhumdur benüm

Çerhi nîlî şandüğün dūd-1 siyâhumdur benüm

4906 **Ca' fer**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Çerhe yir yir od uran her gice âhumdur benüm

Tîre iden 'âlemi dūd-1 siyâhumdur benüm

4907 **Ve lehu**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Göklere çıksa yiridür âh u efgānum benüm

Gün gibi hercâyidür ol mäh-1 tãbānum benüm

4908 **Şun'î Pey-rev[i] Necâtîdür**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Hayret alurlar felekler nâr-1 âhumdan benüm

Ejdehâlar dem urar dūd-1 siyâhumdan benüm

4909 **Zâtî**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Nâr-1 düzaḥ bir şerer göynüklü âhumdan benüm

Mülk-i zulmet bir eşer dūd-1 siyâhumdan benüm

4910 Fevrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanma kim çıktı şerer āh-1 derūnumdan benüm
Şāh-1 ' ışkam kan tamar tīg-i cünūnumdan benüm

4911 Āh-1 Pür-Süz İle Tıtdı Cihāmı Āhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Döndüren fānūs-1 çerhi dūd-1 āhumdur benüm
Yanduran hürşid-i āh-1 şubḡāhumdur benüm

4912 Nāmī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ağladan ebri duḡān-1 nār-1 āhumdur benüm
İnleden ra' dı figān-1 şubḡāhumdur benüm

4913 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görinen eflāk şanmañ dūd-1 āhumdur benüm
Husrev-i ' ışkam ben ol çetr-i siyāhumdur benüm

4914 Bende-i Kemter Kemīne Kābilī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mülk-i ğam sulṭānıyam zerrin ' alem āhum benüm
Yidi kat çerḡi siperdür gökler ey māhum benüm

[253a]

4915 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Vāh ki yanduñ yārdan ey āh-ı şeb-gīrüm benüm

Bu gice ' anber gibi od eyledüñ yirüm benüm

4916 **Ve lehu**

[*mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün*]

Yir yir göge âteş kor ise tañ degül āhum

Ben zār ile aḥşamlamadı bir şeb o māhum

4917 **Ve lehu**

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

Hevā-dāruñ olaldan dūd-ı āhum

Yazar eyvān-ı çerçe āh şāhum

4918 **Ve lehu**

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

N'ola berki geçerse peyk-i āhum

Ki meydān yügrügüñdür pādşāhum

4919 **Melāḥat Üzredür Şi' r-i Melīḥī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Diriğ ki eylemedi kār göñlüñe āhum

Belā vü guşşa vü ğamdur yoluñda hem-rāhum

- 4920 **Taşavvuf Üzre[dür] Nazm-ı Selâmî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün*]
 Nüh-ṭâḳ-ı mu' allâyı geçerse n'ola âhum
 Göstermedi bir gün yüzini baña o mâhum
- 4921 **Zâtî**
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 Beni ḥüsünüden âgâh itdi âhum
 Meded odlara yaḳduñ âh şâhum
- 4922 **Fehmî-i Nâzük-Ṭabî' at Gün Gibi Mümtâz dur** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]
 [*mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün*]
 Def' eyler idüm âhum ile gâhî melâlüm
 Âh itmege de ḳalmadı derdâ ki mecâlüm
- 4923 **Raḥmî-i Nâzük-Ṭabî' at Oldı Rūmuñ Ḥusrevi** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Vücüdüm şehrine âteş bıraḳdı âh-ı sūzânüm
 Metâ'-ı dil yanup ḥâkister oldı küllî dükkânüm
- 4924 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Ḥüseyni Rūmuñ** [*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]
 [*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]
 Bâd-ı âhumdan emîn olmağa şem'-i bedenüm
 Aña fânūs olupdur şanemâ pîrehenüm

4925 **Rahmî-i Nâzük**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dögüp sînem figân u âh ile tabl u 'alem çekdüm
Sipeh-sâlâr-ı râh-ı 'ışık olup hayl ü haşem çekdüm

4926 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Figân u âh u feryâd eyleyüp çok derd-i ser çekdüm
Çekinme sîneme ol kaşî yayı ben neler çekdüm

4927 **Oldı Sâhib-Seb' a Yahyâ Gün Gibi** [fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Figân u âh [u] nâlemden tutar dünyâyı âvâzum
Kaçan 'azm-i şikâr itse benüm üsküfli şeh-bâzum

4928 **Mesîhî Râst**

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Çerhün yüzini gömgök idüp sille-i [...]
Her gice gögi kara kıılır derd-i siyâhum

4929 **Şeyhî**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Her sehergâh od düşer eflâke âhumdan benüm
Her gice 'âlem tolar dūd-ı siyâhumdan benüm

[253b]

4928 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin ilk mısraının son kısmı okunamamıştır.

4023 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4930 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Haṭā itdüm cihāna od bıraḫdüm bir gün āh itdüm

Şuḫum 'afv it şehā bilmezlik ile bir günāh itdüm

4931 Şā'ir-i Merd-i Suḫendür Ğalaṭalı Meylī *[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]*

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

O günde nā-gehān ol bī-vefānuñ bir gün āh itdüm

Yüzüme baḫmaz oldu güyiyā ben bir günāh itdüm

4932 Hāzret-i Müftī İbn-i Kemāl

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Günāhum bu imiş māhum geḫerken bir gün āh itdüm

Baña hışm eyledi nā-geh gören şanur günāh itdüm

4933 Ve lehu

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Meger günlerde ol māhuñ yüzine ḫarşu āh itdüm

Efendim benden incinmiş 'aceb ben ne günāh itdüm

4934 Hātemī Erbāb-ı Nazmuñ Gün Gibi Maḫbūlidür *[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]*

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yirüm āh ile geh āteş gehī giryeyle āb itdüm

Yıḫup yaḫdüm vücūdum ben ḫarāb-ender-ḫarāb itdüm

4935 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İllere karşı bakup yüzüne āh eylemedüm

Severem didüm ise saña günāh eylemedüm

4936 **Leṭāfet Üzredür Eş'ār-1 Ānī** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]*

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şehr içinde görüben sen şanemi āh didüm

Ḳudretinden nice halk eylemiş Allāh didüm

4937 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Piridür** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şerār-1 nār-1 āhumla şeh-i encüm-sipāh oldum

Belā tahtında sulṭānum bir ulu pādşāh oldum

4938 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

Elümden nesne gelmez āha şaldum

Yüri var ben seni Allāha şaldum

4939 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yirde qalmaz 'āşıkuñ āhı begüm

Zulmi қо hāzır gör Allāhı begüm

4940 **Hūblar ‘Işkına Mā’ıl Ğalatalı Meylī** [*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

[*fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Varalum āh ile fiğān idelüm

Yāra dil derdini ‘ayān idelüm

4941 **Behiştī Fermāyed**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Şevk ile na‘re-i āhın yirin eflāk idelüm

Bağamaz gibi çeküp sinemüzi çāk idelüm

4942 **Beyāzī Fermāyed**

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Āhum beni ilterse n’ola kūyuña dā’im

Gülzāra çıkar halk hevā olsa mülāyim

4943 **Şenāyī-i Du‘ā-gū**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Görüp nār-ı ruḥuñ zünnār-ı zülfüñ bir gün āh itdüm

Yirüm od oldı şan küfre ber-ā-ber bir günāh itdüm

[254a]

4944 [???

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Her āh-ı ateşin k’āyed pes ez-merg ez-dil-i ḥākem

Şeved rüşen be-sān-ı şem‘ ü süzed ber-ser-i ḥākem¹⁰⁸⁶

هر آه آتشی که آید پس از ترک از دل حکم
شود روشن بان شمع و سوزد بر فراغ

4942 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4943 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁸⁶ “Öldükten sonra mezarımdan çıkan her ateşli ah, toprağımın başında yanar ve mum gibi aydınlanır.”

4945 ‘Acemde Nazm-ı Mergüb Oldı Maqşūd [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ez-âh sūht hâne-i men âh çun konem
 Dîger be-hâne’î ki revem âh çun konem¹⁰⁸⁷

از آه سوخت خانه من آه چون کنم
 دیگر بخانه که روم آه چون کنم

4946 [???

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Goftem be-âh derd-i dil ez-dil birün konem
 Bîrün ne-mîreved zi-dilem âh çun konem¹⁰⁸⁸

گفتم به آه درد دل از دل بیرون کنم
 بیرون نمیرودم از آه چون کنم

4947 ‘Acemde Añılur Meşhūr Kâzî [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Her âh ki ber-çerḥ reved ez-dil-i çäkem
 Ebri şevved ü girye koned ber-ser-i hâkem¹⁰⁸⁹

هر آه که بر چرخ رود از دل جا کنم
 ابری شود که بر سر خا کنم

4948 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dîdemet yek nazar u bî-ḥaber âhî kerdem
 ‘Afv fermâ ki ne-dâniste günâhî kerdem¹⁰⁹⁰

دیدمت یک نظر بی خبر آهی کردم
 عفو فرما که ندانسته گناهی کردم

¹⁰⁸⁷ “Ahtan evim yandı, nasıl ah edeyim. Artık kimin evine gideyim, nasıl ah edeyim.”

¹⁰⁸⁸ “Ahla gönlümün derdini gönülden çıkarayım dedim ama gönlümden ah çıkmıyor, ne yapayım?”

¹⁰⁸⁹ “Parçalanen kalbimden feleğe giden ah bir bulut olup da mezarımda ağlayacaktır.”

¹⁰⁹⁰ “Seni bir kere gördün ve habersizce bir ah ettim. Beni aff et ki bilmeden bir günah ettim.”

4949 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bes ki ber-gerdün şod āh-1 âteş-ālūd-1 dilem
Reng-i hākister girift eflāk ez-dūd-1 dilem¹⁰⁹¹

بس کی بر کردون شد آه آتش الود دلم
زند خاکستر گرفت افلاک از دود دلم

4950 Kātibī durur Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger resed ber-çerḥ āh-1 âteş-ālūd-1 dilem
Āb der-çeşm-i melā'ik gerded ez-dūd-1 dilem¹⁰⁹²

گر رسد بر چرخ آه آتش الود دلم
آب در چشم ملائکت کرد از دود دلم

4951 Riyāzī Şā'ir-i Maḳbūl-i ' Ālem [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mīkonem cān ber-ümīd-i ān ki āhī ber-serem
Vāh ki bā in derd-i dil ' ömrī be-ser miāverem¹⁰⁹³

میکنم جان بر امید آنکه آهی بر سرم
و که باین درد دل عمری بر سر آورم

4952 ' Işq-bāz-ı Şu'arādur Ehli [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger keşem āh ez-ciger âteş be- ' ālem mīzenem
' Ālemī misūzed ez-āhem eger dem mīzenem¹⁰⁹⁴

گر کشم آه از چکر آتش بجالم میزنم
عالمی میسوزد از آهم اگر دم میزنم

¹⁰⁹¹ "Ateşli gönlümün o kadar çok ahı feleğe gitti ki gönül dumanımdan felek kül reni oldu.

¹⁰⁹² "Eğer feleğe benim gönlümün ateşli ahı ulaşırsa gönlümün dumanından meleklerin gözüne su gelir."

¹⁰⁹³ "Senin başımda bir ah olmanı ümit edip can veriyorum. Eyvah ki bu gönül derdi ile ömrümü bitiriyorum."

¹⁰⁹⁴ "Eğer ciğerimden bir ah çekersem dünyayı ateşe veririm. Eğer ahımdan bir dem alsam, bir âlem yanar."

4953 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Men in āh-ı ciger-süz ez-dil-i peymān-şiken dārem

Çerā ez-dīgerī nālem ki derd ez-ḡ'ışten dārem¹⁰⁹⁵

سن این آه چکر سوز دل چاین کشن دارم
چرا از دیگری نالم که درد اخوشین دارم

4954 **Oldı Sāhib-Seb' a Yaḥyā Gün Gibi** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]**[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]*

Yaşamı çāk idüben saña karşı āh iderem

Cefālar eylesesin diyü bir günāh iderem

4955 **Lebi Sükkerleri Vaş İtmede Māhir Kandı** *[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]**[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]*

Künc-i fūrkatde şehā āh ile vādan geçemem

Bu maḳāma ireli ben bu hevādan geçemem

[254b]

4956 **Muḥibbī Ḥāzret-i Sulṭān Süleymān***[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Derd-i dil bī-ḡaddür ammā āh ile zār eylemem

İşqümü ketm eyleyüp nā-ehle izḡār eylemem

4957 **Uşulī Eyledi Bir Tarz Peydā** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ilün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Yıķılır gökler ger āh u nāle bünyād eylesem

Tutuşur 'ālem ḡarāret birle ger dād eylesem

¹⁰⁹⁵ "Benim bu ciğer yakan ahım, sözümü tutmayan gönüldendir. Neden başkasından yakınamım; çünkü dert kendimde."

4958 **Hüsvrev-i Rûm Oldı ‘Ulvî Gün Gibi** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

Göñül âh itdi hecrüñle gözüm doldı bu şeb nem hem

Benümçün inledi bülbül seher ağladı şeb-nem hem

4959 [???

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

Be-ğayr ez-mâh ne-dâd kes haber ez-nâle vü âhem

Ki ü der-vâdî-i hecr-i to şebhâ bûd hem-râhem¹⁰⁹⁶

بغیر از من نداد کس خبر از ناله و آهم
که او در وادی بجز تو نسیم با بود هم را هم

*

* *

4960 **Figâni Oldı Selmâni Zamânuñ** [*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Âh kim hâlî degül her lahza gönüm âhdan

N’eyleyem bi-çâre dil kırtılmadı ey vâhdan

4961 **Dânişî Erbab-ı Nazmuñ ‘Âkı u Dânası[dur]** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Âh itdügümce çıkdı ‘ulüv cism-i zârdan

Yanup yaqılmaq oldu işüm rûzgârdan

4962 **Hâki Miskîn Ehl-i Nazmuñ Ayagı Topragıdur** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Âhum cüdâ düşürdi beni küy-ı yârdan

Nice şikâyet itmeyeyin rûzgârdan

¹⁰⁹⁶ “Aydan başka kimsenin benim ah ve iniltimden haberi yok. Çünkü o (ay), senin ayrılık çölünde geceleri mihrabımdı.”

4963 **Ḳābilī Erbāb-ı Nazmuñ Ayağı Toprağıdur** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āhdur her gün işüm devrān ayırdı yārdan

Yanuma kim gelse hep bīzār olurlar zārdan

4964 **Ümīdī Oldı Bākisi Rūmuñ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Gelmez o māh yanumuza āh u zārdan

Nice şikāyet itmeyelüm rūzgārdan

[255a]

4965 **Şun' i Pey-revi Necātīdür**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āh kim kūyuñda āhumdur beni mehcūr iden

Bāddur zirā mekānından ğubārı dūr iden

4966 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āh kim senden ırağ oldum senüñle yār iken

Başuma sultān idem қаpuñda һidmetkār iken

4967 **Rızāyī Şā' ir-i Maqbūl-i ' Ālem** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Āh kim derd-i dilüm irmedi dermāna bugün

Āhum odiyla gerek ' ālem içi yana bugün

- 4968 **Şadrî Oldı Mîr-i Şadrî 'Ālemüñ** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Āhı pîr-i ' aşıkā rāh-ı ' ademde reh-nümün
 Gitmesün yok yire dönsün söyleñüz gerdün-ı dūn
- 4969 **Fedâyî Ehl-i Nazm İçre Dil-âver** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Āh u feryād u figānumla bu çerh-i bî-sütün
 Gerdeninde üstür-i ' ışkuñ ceresdür ser-nigün
- 4970 **Şānî-i Merhūm Fuzūlî-i Şānî** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Āh-ı dil-sūzuñla yak kūyını cānān tıymasun
 Şehre āteş irdüğün zinhār sulţānum duymasun
- 4971 **Şā' ir-i Mergüb-ı ' Ālemdür Müderris Muştafā** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Āh-ı pür-süz ile bağrın eridüp tağların
 Āteş-i ' ışk ile cismin yakayın dāğların
- 4972 **Ĥazret-i Bākî Suhen İklîminüñ Sultānı[dur]** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*mef' ülü fā' ilātü mefâ' ilü fā' ilün*]
 Āhum göge boyandı göge gök boyanmadın
 Yandum o şem' şevkine pervāne yanmadın

4973 **Ma' ārif Kānı Defter-dār ' Ālī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āhumla yaşum ile ' aceb derd-i serdeyin

Sen mäh-rüdan ayru ne gökde ne yirdeyin

4974 **Bende-i Kemter Kemīne Kābili** [*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āh itmeyen mi hecr ile ey mäh n' eyleyin

Yağdı bu cānı hırāş-1(?) ğam-ı āh n' eyleyin

4975 [???

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Āh eyleyicek ḥasret ile sīne-i sūzān

Teskin idemez nār-ı ğamuñ dīde-i giryān

4976 **Nizāmī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Āhı az eyle dilüm kim beni şāyed yaqasın

Düşdüñ ' ummāna gönül işte selāmet yaqasın

[255b]

4977 **Fehmī Çelebi Merḥūm**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ṭuyıldı gizlü sırrum āh kim āh u enīnümnden

Dirīgā rāz-ı pinhānum ' ayān oldı qarīnümnden

- 4978 **Uşulî Eyledi Bir Tarz Peydâ** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Tutışdı çerh fânûsı şerâr-ı nâr-ı âhumdan
 Murâdum şem' i uyanmaz meded baht-ı siyâhumdan
- 4979 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür** [*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 'Alevler kim çıkar âh-ı derûnumla dehânumdan
 'Alâmet bes degül mi dildeki süz-ı nihânumdan
- 4980 **Şabri-i Nâzük-Tabî' at Hübür** [*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Şeb-i târ olmasun dünyâ meded âh-ı siyâhumdan
 Baña rahm eyle gel cevr eyleme havf it İlâhumdan
- 4981 **Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Yanarsam hasret-i hâk-i rehûnle nâr-ı âhumdan
 Melekler gözine sürme çeke dūd-ı siyâhumdan
- 4982 **Ve lehu**
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Müselmânlar meded yandum göyündüm nâr-ı âhumdan
 Biñarveş [...] luḫf eyleñ ol gün yüzlü mâhumdan

4983 **Mecdī Efendi Oldı Maqbül-i Halk-ı Ālem** [*mef̄ ulü fā' ilātün mef̄ ulü fā' ilātün*]

[*mef̄' ilün mef̄' ilün mef̄' ilün mef̄' ilün*]

‘Ulüvler kim olur âh eylesem peydâ dehânumdan

Zebânlardur yanup yaqılmağa sūz-ı nihânumdan

4984 **‘Ulvī Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür** [*mef̄ ulü fā' ilātü mef̄' ilü fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Her dem evrâk-ı felek bâda varur âhumdan

Tâze gülsin hâzer it âh-ı sehgâhumdan

4985 [???

[*mef̄' ilün mef̄' ilün mef̄' ilün mef̄' ilün*]

Felekler añlar ehl-i derdüñ âh-ı şubhgâhından

Nazar kııl hâl-i ‘uşşâka şakın mazlûmuñ âhından

4986 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

‘Ālemi uyıtmaz oldum şubh olıcağ âhdan

Gel esirge ben kılın kôrkmaz mısın Allâhdan

4987 **Revānī Şâ'ir-i Maqbül-i Ālem** [*mef̄' ilün mef̄' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Hîç kıılmazsın hâzer kapuñda olan âhdan

Ā benüm çok sevdüğüm kôrkmaz mısın Allâhdan

4983

b: Nüşhada mısra önce “‘Alâmet bes degül mi dildeki sūz-ı nihânumdan” şeklinde yazılmış daha sonra altına “Zebânlardur yanup yaqılmağa sūz-ı nihânumdan” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4988 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Meded yandum yağıldum sīnemüñ göynüklü āhından

Ferāgat 'ālemüñ şimden girü bu 'izz ü cāhından

4989 **Ḥayretī Erbāb-ı Nazmuñ Pīridür** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Cihānı ra' dveş tıtdı şadā feryād u āhumdan

Bulutlar kapladı gökler yüzün dūd-ı siyāhumdan

4990 **Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Yiridür çınlasa ṭās-ı felek āh ile zārumdan

Beni nerrād-ı dehr ayırdı naqş idüp nigārumdan

4991 **Şihābī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nigārā āhumı alma ḥazer kı l sūz-ı sīnemden

Od alup ḳanda yaḳarsın be hey zālīm cehennemden

[256a]

4992 **Ḥayālī-zāde Kim Nāzük-Edādur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Dem-be-dem ḥālī degül dil murğı āh u zārdan

Görmedi bŷy-ı vefā gālib o gül-ruḥsārdan

4989 *Hayretī Divanı*, G 376/1, s. 367.

4991 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

- 4993 **Figānī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]
 Çevgān-1 dūd-1 āhuma ey serv nārdan
 Meydān içinde kūy-1 zer itdüm şerārdan
- 4994 **Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizāmī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]
 Ey gönül āh eyleyüp dād umma ol bī-zārdan
 Hük-m-i sulţāndur siyāset ağlama cellāddan
- 4995 **Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]
 Şanmañ duĥān-1 āh-1 dil-i pür-şerārdan
 Ğam-ĥānemüz ocağı dutar rüzgārdan
- 4996 **'İlmī-i Nāzük-Ṭabī' at Gün Gibi Meşhūrdur** [*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]
 [*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]
 Şeb-i ĥasretde ğāyet bī-ĥuzūram āh u zārumdan
 Figān baĥt-1 siyāhumdan şikāyet rüzgārumdan
- 4997 **Cihānda Oldı Şāhib-Ĥamse Nazmī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]
 Yāra karşı dūd-1 āhum pür-şerār itmek neden
 Gün görünürken kevākib āşkār olmağ neden

- 4998 **H̄asan Kim Rūmda Nāzūk-H̄asendür** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Niçe bir āh ideyin sīne-i sūzānumdan
 Niçe bir ağlayayın dīde-i giryānumdan
- 4999 **Müdebbir Şā'ir-i Mümtāz Re'yi** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Od çıkar āh idicek sīne-i sūzānumdan
 Kıan gelür ağlayıcağ dīde-i giryānumdan
- 5000 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Nahīfī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Tākatüm yoğ ki idem āh senün derdünden
 Mūya döndi tenüm ey mäh senün derdünden
- 5001 **Ehl-i Nazmuñ Täbi'ī 'Älemde Bir Selmānıdur** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*mef'ülü fā' ilātü mefā'īlü fā' ilün*]
 Altun kalem mişāli bu āh-ı şerer-feşān
 Yazdı semā şahīfesine sūre-i Duğān
- 5002 **Şun'ī Pey-revi Necātīdür**
 [*mef'ülü fā' ilātü mefā'īlü fā' ilün*]
 Şeb-dīz-i āhı çıkısa göge her kaçan revān
 Gülgün-ı eşkini yeñemez 'aşık ol zamān

5003 Mesîhî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ža' f-1 cismümden kaçan kim eylesem âh u figân

Nây olup âheng ider yanumca her bir üstüḥ'ân

5004 Zâtî Raḥime'llâhü 'Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gördi kim âhum yile virdi zemîni âsmân

Başa toprak koyup öldüm istedi andan emân

5005 Ümidî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Luḥ it tegâfül eyleme gel âh u zârdan

Ey şem' -i bezm-i ḥüsn şaḫın rûzgârdan

5006 Receb Paşa-zâde Muḥîṭî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bildiler sūz-1 derūnum âh-1 âteş-bârdan

Ṭuydılar râz-1 nihānum dīde-i ḥūn-bârdan

[256b]

5007 Cevānānuñ Ölümlüsi Helâkî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ṭuṭuşurduñ ey gönül ol âh-1 âteşnâkden

Ger meded irişmese bu dīde-i ḡamnâkden

5005 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5006 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5008 **Āh-1 Pür-Sūzi İle Tıtdı Cihānī Āhī** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Sīnede her şu' leler bu āh-1 āteşnākden

Güyyiā bir lāledür kim baş çıkarmış hākden

5009 **Ĥasretī Yāruñ Firākın Muttaşıl Vaş İtme[de]** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Derd ile āh itdügümce sīne-i şad-çākden

İşidür cümle melekler kubb-e eflākden

5010 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dūd-1 āhum kim olur peydā dil-i şad-çākden

Ejdehādur kıldurur başın şikāra hākden

5011 **Oldı Emrī Çelebi Ĥüseyni Rūmuñ**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Başuma odlar yakayın āh-1 āteşnākden

Dökeyin gözüm yaşını dīde-i gamnākden

5012 **Maķālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dūd-1 āhum kim çıkar bu sīne-i şad-çākden

Bir duĥānī lāledür kim baş çıkarmış hākden

5013 **Muħliṣī Erbāb-1 Nazmuñ Ĥāliṣī** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Dikdüm otağ-1 çerħ öñine tuğ-1 āhı ben

Oldum velāyetüñ şeh-i 'ālem-penāhı ben

5014 'Azizī Beg Cihān İçre Bugün Mümtāz-1 'Ālemdür [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Aldum āhumla belā mülkini ser-bāzam ben

Ƙılıc ile dirilür merd-i ser-efrāzam ben

5015 Ĥāzret-i Bāķī Suħen İķlīminüñ Sultānidur [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

İrdüm fiğān u āh ile ol āstāna ben

Çıķdum kemend-i nāle ile āsmāna ben

5016 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

İlāhī mübtelā kerdī be-āh-1 süznāk-1 men

Ki midānem ne-midānī to Ƙadr-i 'ıṣķ-1 pāk-i men¹⁰⁹⁷

تہی میلا کردی یاہ سوز ناکت من
کہ میدا نم میدا ن تو قدر عشق پاک من

5017 Ömrī-i Dervīṣ Şāhib-İħtirā' [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Ey dūd-1 āh yüksek uçarsın egerçi sen

Maħv eylerin vücūduñı ammā felekde ben

¹⁰⁹⁷ "İnşallah sen de benim yakıcı ahıma mübtela ol. Biliyorum ki sen benim temiz aşkımın değerini bilmiyorsun."

5018 ‘Āşıkâne Her Sözi Nazm-ı Mesîhî Rûmdur [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]

Kaçan âh eylesem cânâ seherden

Gelür büy-ı kebâb ol dem cigerden

5019 Şubhî-i Merhûm

[*mef‘ülü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ülün*]

Ben âh iderem halka dil-i zâruñ elinden

Ağlar o dañı dîde-i hûn-bâruñ elinden

5020 Hâyâlî

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Hadeng-i âhumuñ zañmın yimiş bir ser-nigünumsın

[...] ey gerdün zebünumsın zebünumsın

5021 Meclis-ârâ Nermî-i Şâhib-Suhen [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Şem‘-i bezm eyledüm âh-ı şerer-efşânımı ben

Mûm ile da‘vet için meclise cânânımı ben

5022 Şübütî

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Eger derd-i derünumdân idersem bir kez âhı ben

Kül idem başdan ayağa raķîb-i rû-siyâhı ben

5021 (Beyit sayfa kenarına yazılmıştır.)

Başlık: Nüshada başlık öncelik “Gülşen-i [...]” olarak yazılmış sonra kısmın üzeri çizilerek başlığa son şekli verilmiştir.

5022 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5023 Hümâyün

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her şebî şad meş' al efrüzem zi-âh-ı hı'ışten

Tâ şevved rüşen borū tārīkī-i şebhā-yı men¹⁰⁹⁸

بش شعل افروزم زاه خورشتن
تا شود روشن بر تارکی شهباهن

5024 Fiğānī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Çevgān-ı dūd-ı āhuma ey bŷy-ı gül-beden

Meydān-ı ğamda kŷy-ı zer itdüm şerārdan

[257a]

5025 Ekābir Şi' ridür Eş' ār-ı Hāmī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen büt-i sīm-ten bināgūşa irişmez āh enīn

Seng-i hār-ı Ādn midur sende o ğalb-i āhenīn

5026 Taşavvuf Üzredür Eş' ār-ı Şubhī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dūd-ı āhum tıtdı fūrkat gicesi dŷnyā yŷzin

Baht-ı bed göstermedi hayf ol meh-i ğarrā yŷzin

5023 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁹⁸ “Benim gecelerimin karanlığı ona aydın olsun diye her gece ahımdan yüz meş'ale alevlendiriyorum.”

5024 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

- 5027 **Ḥayālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Dūd-ı āhum ḥaṭıdur şafham olupdur gerdün
 Mekteb-i dehre gelelden iderin meşq-i cünün
- 5028 **Nümāyī Kātib-i Dīvān-ı 'Ālī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Eyle teskīn āh-ı dil-sūzum cihānı yaqmasun
 Olma gāfil ey melek kevn ü mekānı yaqmasun
- 5029 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Piridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
 Nice bir āhum görüp ra' d ey kamer āh eylesün
 Yā nice nālem yanınca tağlar āh eylesün
- 5030 **Semā'ī Mevlevī-i Pür-Şafādur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]
 Nesīmāsā benüm āh-ı seḥergāhum eser bir gün
 Ḥazer kıl tāzesin ey gül saña eyler eşer bir gün
- 5031 **Mā'il-i Zevk ü Şafādur Şevki** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 [*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]
 İşidüp āh u feryādum dil-i nālānı añmazsın
 Görüp seyl-i sirişküm dīde-i giryānı añmazsın

5027 *Hayālī Divanı*, G 410/1, s. 231.

a: ḥaṭıdur] devātum, *Hayālī Divanı*.

b: “gelelden” şeklinde okunan kelime “کلکنن” şeklinde yazılmıştır.

5032 Cihānda Cāmi'î Şāhib-Suḥendür [mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün]

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Bir āh idem ne yir ҡalksun ne gök cümle cihān yansun

Tir-i nār-ı firākuñdan bu cismüm içre cān yansun

5033 Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Ālem Şubḥidür [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün]

Ey āh-ı ciğer-süz demī hem-nefesī kon

V'ey nāle der-īn vāḳı' a feryād resī kon¹⁰⁹⁹

ای آه جگر سوزدم تنفس کن
دس ناله درین واقعه فریادرسی کن

5034 'Acemde Şā'ir-i Maḳbūl Ḳāzī [mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün]

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Berā ey āh-ı men nālān u 'ālem-rā pür efgān kon

Be-riz ey 'ışḳ seyl ez-dīde vü şad ḥāne vīrān kon¹¹⁰⁰

برای آه من نالات دعالم را پرفغان کن
بریز ای اشک سیل از دیدم صحنه ویران کن

5035 'Ulvī-i Nāzūk-Ṭabī'at Gün Gibi Meşhūrdur [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Merḥamet ҡıl nev-cevānum āh u zārumdan şaḳın

Tāze gülsin nāle-i ihtiyārumdan şaḳın*

5036 Ālī-i Dānişmend Evlād-ı Resūldür

[fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ul]

Şehā luḫ it āh-ı gedādan şaḳın*

Gülistān-ı ḥüsnüñ şitādan şaḳın

¹⁰⁹⁹ "Ey ciğer yakıcı ah, (benimle) bir an arkadaşlık et. Ve ey inilti, sen de bu olayda bana yardım et."

¹¹⁰⁰ "Ey ahım, inleyerek çık ve dünyayı fiğanla doldur. Ey gözyaşı, sen de sel akıt ve yüzlerce evi harap et."

5037 Vaşfî Şâ'ir-i Cihân Vaşşâfidur

[*mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Luţf eyle âhum alma şehâ âhdan şağın

İncitme ben za' ifüñi Allâhdan şağın

5038 [???

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Nev-cevânsın saña kâr eylesün âh şağın

‘Āşıkuñ âhını yirde kıomaz Allâh şağın

5039 Ekâbir Nazmıdur Hâkânî Nazmı [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Güyâ şeb-i hecründe dem-i âh-ı seherin

Ey bād-ı şabâ dil-bere semtümnden esersin

5040 Hâyâlî

[*fe' ilätün mefâ' ilün fe' ilün*]

Şağın âhumdan ey nigâr şağın

Yile varur bu kâr u bâr şağın

5041 Emnî

[*fe' ilätün mefâ' ilün fe' ilün*]

Süz ile alma âh zâr şağın

İrmesün saña bu şerâr şağın

5039 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5040 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5041 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5042 **Āzerī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olma seng-dil ki 'āşık āh u zār eyler şaşın*

Tīr-i āhından hāzer kııl taşā kār eyler şaşın

[257b]

5043 [???

[mef' ūlü mefā' ilün fe' ilün]

Āh ez-elem-i cüdāyī-i to

Feryād zi-bī-vefāyī-i to¹¹⁰¹

آه از الم جدا آتے تو
فریاد ز بی وفا سے تو

5044 **Şā' ir-i Maqbūl-i 'Ālem Hāyretī** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün]

Mīkonem rūşen zi-āh-ı h'ış her şeb kūy-ı to-rā

Tā eger āyī birün ez-hāne bīnem rüy-ı to-rā¹¹⁰²

سیکونم روشن ز آخوش مرث کوی تو
تا اگر ای سرون از خانہ بنیم روی تو

5045 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Resānem āh u feryād u fiğān her şeb be-māh ez-to

Fiğān ez-derd ü feryād ez-cüdāyī mā vü āh ez-to¹¹⁰³

رسانم آه و فریاد و فغان هر شب بماه آرتو
فغان از درد و فریاد از جدا بی ماداه آرتو

5042 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁰¹ "Senin ayrılığının eleminden ah! Ve senin vefasızlığından feryat!"

¹¹⁰² "Eğer evden çıkarsan yüzünü göreyim diye her gece ahımla senin kuyunu aydınlatıyorum."

¹¹⁰³ "Her gece senin elinden ahımı, feryat ve fiğanımı aya ulaştırıyorum. Dertten feryat ve ayrılıktan fiğan ve senin elinden ah."

5046 Hāliṣī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çi bî-raḥmet(?) ey şuḥ-ı sitem endîşe āh ez-to

Ki her dem ḥāṭirī āzürde gerded bî-günāh ez-to¹¹⁰⁴

بہن رحمت ای شوخ ستم اندیشه آہ از تو
کہ مردم خاطر ای از رده کردون کنی از تو

*

* *

5047 Hūdāyī Şi'ri Sitārīdür el-Haḫ [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Āhum bıraḫdı günbed-i gerdūna velvele

Düşdi zemīne āh-ı sirişkümle zelzele

5048 Lāmi' idür Cihānda Cāmī-i Rüm [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Āh kim derd-i derūnum kışşası gelmez dile

Uḡradum fāriḡ yürürken bir devāsuz müşkile

5049 Zātī Merḫūm Ehl-i Naḫmuñ Pīridür [fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Āh kim kimse çaķışmaz āh u eşk-i āl ile

Kimse bir sā' at dirilmez fürķat-i ḳattāl ile

5050 Vaşfi-i Nāzük-Ṭabī' at

[fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün]

Āh kim hecrūnle ben bî-dil düşelden ḡamlara

Āh ile eşküm beni fāş eyledi 'ālemlere

¹¹⁰⁴ "Ey güzel, ne kadar acımasısın ve sürekli sitemi düşünüyorsun. Ah senin elinden ki her an suçsuz yere birinin gönlünü kırıyorsun."

5051 **Necātī Ehl-i Nazmuñ Pey-revidür** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Āhum felege irdi yaşum taht-ı şerāya

Yirden göge dek hayf olupdur bu gedāya

5052 **Ma' ārif Kānı Defter-dār ' Ālī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Āh itdügümce töldi felekler şerār ile

Döndüm ol āteşe tağıla rüzgār ile

5053 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Piridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Āhumla yaşum yir ü gögi virdi fenāya

Ol yiri gögi yārdan içün deg ol aya

[258a]

5054 **Şā' ir-i Maḳbül-i ' Ālem Müfredī** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Āhum irişür gökde olan āh-ı münīre

Eşküme dökülür kaçre-i bārān gibi yire

5055 **Cihānuñ Fāzılı Mecdī Efendi** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Āhı itdürme ḥazer kıl bu dil-i pür-hevese

Ḳorḳarum uğrayasın ey yüzi şem' um nefese

- 5056 **Cihānda Gün Gibi Meşhūr Şādık** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Āhdur kārı cihān içre gamuñla her gāh
 Dil-i bī-çāre ne eylerdi eger olmasa āh
- 5057 **Taşavvuf Üzredür Eş'ār-ı Zā'fī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*mef'ülü fā' ilātün mef'ülü fā' ilātün*]
 Āh eylesem derūnı n'ola bu ben fütāde
 Mümkin degül ' ilāca derdüm katı ziyāde
- 5058 **Ca'fer İbn-i Tāc-ı Tuğrayī**
 [*mef'ülü fā' ilātün mef'ülü fā' ilātün*]
 Āh idüp ağlayup çün yazdum nigāra hāme
 Kāğıd boyandı āla kapkara yandı hāme
- 5059 **Çaya Nāmına Bir Dāne Mu'ammā** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]
 Ne tozlar çoparur görsün felekde gird-bād-ı āh
 Hele varsun raķībūñ ayağına bir dağı ol māh
- 5060 **Müftī-i zī'ş-Şeķaleyn İbn-i Kemāl**
 [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]
 Şām-ı hecründe gönül eyledi çün derd ile āh
 Felegūñ şem' i söyüñdi dü-cihān oldu siyāh

5061 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

İderken bir belāya günde biñ āh

Belāyı iki yirden virdi Allāh

5062 **Refikidür Refiki Ehl-i Nazmuñ** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Şad-hezārān ger kılam feryād u āh

Hālūme bir yüzden itmezsın nigāh

5063 **Oldı Sāhib-Seb' a Yahyā Gün Gibi** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]**[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]*

Tuyurdu 'ışk-ı nihānı figān u nāle vü āh

Şefā' ate sebeb ola umarın bu günāh(?)

5064 **Bī-Nuḡaṭ Mihri Nigāruñ Maṭla' ı** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]**[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

İdersem tañ degül her demde şad āh

Gönül derdüm saña olmadı āgāh

5065 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der-firāket bes ki ez-dil ber-keşidem dūd-ı āh

Çihre-i hūrşid-i 'ālem geşt ez-īn ḡasret siyāh¹¹⁰⁵

در فراق تو بر که از دل بر کشیدم دو دوا آه
چهره خورشید عالم گشت ازین حسرت سیاه

¹¹⁰⁵ “Senin ayrılığında gönlümden o kadar dumanlı ah çektim ki dünyanın güneşinin yüzü bu hasretten karardı.”

5066 **Başiri Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün*]

O mâhı sevdüm işüm nâle vü âh

Meded bir kimse yok hâlümden âgâh

5067 **Nâsır Buḥârî Fermûde**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Âh ki meşhûr şod râz-ı nihânem zi-âh

În heme 'ayb-ı menest âh ne-dâred günâh¹¹⁰⁶

آه که مشهور شد در ازم نهادم ز آه
این همه عیب منست آه ندارد گناه

5068 **Ġanî Efendi 'Abdü'l-Ġanî**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ṭâli'üm dir baña gün göstermeyen devr içre âh

Âsmânî bir belâdur 'âşîka dūd-ı siyâh

5069 **Ḳâbiliyyü'l-Ḥaḳîr**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Yirde ḳalmaz gün gibi her gün benüm itdügüm âh

Göklere çıḳdı fiġânım daḫı raḫm itmez o mâh

[258b]

5066

b: Mısradaki "ġam-ı hecrüñde" kelimesinin altına "o mâh-ı sevdüm" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

¹¹⁰⁶ "(Çektiğim) ah yüzünden gizli sırrım bütün dünyaya aşikar oldu. Bunların hepsi benim suçum, ahın bir günahı yok."

5069

Başlık: Nüşhada başlık sonradan silinmeye çalışılmıştır.

5070 Hüdāyī Birāder-i Aḥī-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yırde qalmaz ehl-i derdüñ itdügi feryād u āh
Göklere irdi fiğānum daḥı raḥm itmez o māh

5071 Ḥalilī Bursevī-i Pür-Şafādur [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Arturur murğ-ı seḥer nāle-i efgānumı āh
Düşürür ḥār-ı belāya dil-i nālānumı āh

5072 Şā' ir-i ' Anḳā Vücūdı Gelmemişdür ' Āleme [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yağdı bir şem' -i şeb-efrüz dil ü cānumı āh
İtmedi raḥm görüp dīde-i giryānumı āh

5073 Şā' ir-i Maḳbül-i ' Ālem Ḳadri-i Şāhib-Suḥen [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Dilden iderüz ğayret ile alma şaḳın āh
Tağları deler iki gözüm āh-ı seḥergāh

5070

Başlık: Nüşhada beytin başlığı önce “Hüdāyī Efendi Aḥī-zāde” şeklinde yazılmış daha sonra bunun üzeri çizilerek üstüne “Hüdāyī Birāder-i Aḥī-zāde” şeklinde yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

5074 **Şâ' ir-i Maḳbûl-i 'Älemdür 'Acemde Dehki** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Der-küh u deşt bes ki keşidem zi-hecr âh

Şod hânehâ-yı merdüm-i sahrâ-nişin siyâh¹¹⁰⁷

در کوه و دشت بس کشیدم ز بهر آه
شد خانهای مردم صحرا نشین سیاه

5075 **Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci Sırrîdür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Dil itdügince süz ile her şubḡgâh-ı âh

Gâhî duḡân-ı âh çıkar göge gâhî âh

5076 [???

[*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

Senüñ derdüñ beni zâr eyledi âh

Elümden nesne gelmez işte Allâh

5077 **Fuzülî Ehl-i Nazmuñ Fâzılıdur** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Çün ğam-ı pinhânum işbâtında âhumdur güvâh

Dostlar ' ayb eylemeñ ger âşkâr eylersem âh

5078 [???

[*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

Şaḡın mazlûmuñ âhından seḡergâh

Ki perde ḡomamışdur aña Allâh

¹¹⁰⁷ “Ayrılıktan, dağda ve çölde o kadar ah çektim kii çölde yaşayanların evleri karardı.”

5079 **Necātī Ehl-i Nazma Oldı Ser-dār** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün*]

Figān u āhuma baķmaz geķer gider ol māh

Ne dem ki geķdi gūnūm nāle vū figān ile āh

5080 **Ḥayālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün*]

İdüp cefāyı pīşe meyl itme āh u zāra

Ey serv germe gögsüñ iñende rūzgāra

5081 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Piridür** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Hevāñ ile kim āh idem seḥerde

Şabānuñ ' ayndur bādī nazarda

5082 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Hevā-yı āhum ile gerķi ey meh oldum āvāre

Senüñ zāhir bu kim meylüñ yoķ ey servüm hevāda*

5083 **Refīķī Fermāyed**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Eger yol virmeyeydi çāk sīnem āh-ı sūzāna

Hemān dem od düşerdi her ıarafdan kişver-i cāna

5084 ‘İşķī Efendi Mu‘ ammā be-Nām-ı Edīb ve Bādī Ğayrihi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Şerār-ı nār-ı āhum oldı yaşum içre ālüfte

Görenler didiler altun varak āb üzre āşüfte

5085 ‘Ayānī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Olaldan nāle-i āh-ı seĥergāhumla āvāre

Yüzi yoķdur mezāruñ varmaġa gülzār-ı dil-dāra

5086 [???

Ne şeb tehiyem ne rüz ez-nālān u āh

Ĥ‘āhī şeb-i men dirāz u ĥ‘āhī kūtāh¹¹⁰⁸

ن شب تهيم في روز از نالو آه
خواه شب من دراز و خواه کوتاه

5087 [???

[mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

Şaķın ey şāh mazlūm itmesün āh

Yanar sūzından anuñ ĥırmen-i māh

[259a]

5088 Fuzūlī Ehl-i Nazmuñ Fāzılıdur [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Raĥm it ey şeh-i men derviş çeken āhlara

Ki gedā āhı eşer eyler olur şāhlara

5086 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁰⁸ “Ne gece ne gündüz ah ve iniltiden uzaġım. Gecem ister uzun olsun, ister kısa...”

5087 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

- 5089 ‘**Āşıkāne ‘Işķinūñ Hep Sözləri** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 [*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]
 Boyandı ser-be-ser cismüm benüm āh-ı ciger-sūza
 Duḡānī ḡāre ḡil‘ atler biçindüm yine nevr-ūza
- 5090 **Şā‘ir-i Maḡbūl-i ‘Ālem Şirī [...]-zāde**
 [*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]
 Ża‘īf cismümi döndürdi āh u zār yine
 Görün beni yine döndürdi rüzgār yine
- 5091 [???)
 [*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]
 Cānā bu ḡāstenün nāzar it her gün āhına
 Baḡma teraḡḡum eyle anuñ her günāhına
- 5092 **Şābirinūñ[dür] Bu Nazm-ı Dil-pezir** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 [*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]
 Degül bu ḡavs-i ḡūzaḡ āh idince ben ḡāste
 Yeşil kızıl dütünüm çerḡe oldu peyveste
- 5093 **Şun‘ī-i Maḡbūl-i ‘Ālem Mevlevī** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
 [*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]
 Dögüp sīnem n’ola āh eylesem cānānuñ ardınca
 Yürür ‘ādet durur ḡabl u ‘ālem sulḡānuñ ardınca

5094 **Semâ'î Mevlevî-i Pür-Şafâdur** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün*]

Ehl-i dile bu nağme ile âha sebep ne

Ey âfet-i cân böyle cigergâha sebep ne

5095 [???

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ṭâḳ-ı çerḫe âh u efġânım bıraḳdı ġulgule

Nâlede herġiz aġız açdurmaz oldum bülbüle

5096 **Zâtî Merḫûm Ehl-i Nazmuñ Piridür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Şevḳ ile şol kimse âh [u] nâle-i şeb-ġir ide

Dûdını çerḫ-i felek ḳandîline zencîr ide

5097 **Sipâhî Rûmda Selmân-ı Şânî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Budur ḫavfum ki âhum od şalup yir yir bu ne ṭâḳa

Mazarrat irġürüp cümle semâvât ehlini yaḳa

5098 **Zihni-i Bağdâdîdür Şâhib-Suḫen** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Âsmâna dün gice âhum dikince meş'ale

Bu ne âteşdür diyü düşdi cihâna velvele

- 5099 **Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Fethî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]
 [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]
 Şadâ-yı âh-ı pür-süzüm çıkarırsa n'ola eflâke
 Toğındı tîr-i müjgânuñ nigârâ kalb-i şad-çâke
- 5100 **Şun'î Kim Pey-revi Necâtîdür** [*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]
 [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]
 Süzümüñ ger zerresin göklerde âhum söyleye
 Her melek te'sîr-i âh-ı şubhgâhum söyleye
- 5101 **Ehl-i Naẓmuñ Gün Gibi Yanar Çerâğî Şem'îdür** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]
 [*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]
 'Alem-i âteş-i âhı dikelüm eflâke
 Sürelüm rüy-ı niyâzı dil ü cândan hâke
- 5102 **Ķâbiliyyü'l-Haķîr Râst**
 [*mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün*]
 Āhumla yaşum yaķdı dili virdi ĥarâba
 Dönsem yiridür 'âşık olup çerĥ-i dülâba
- 5103 **Ve lehu Bir Nev'î Daĥı**
 [*mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün*]
 Āhumla yaşum yaķdı beni virdi ĥarâba
 Döndüm bu belâ içre felek gibi dülâba

5102 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5103 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5104 Fuzūlī-zāde Fazlī

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Baş çekdi āhum āteşi yaqam firāqda

Yüz biñ çerāğ yandı bu 'ālī revāqda

5105 Kerīmī Çelebi

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Āh eylerem ḥadeng-i müjeñ geçse sineme

Eylik bitermiş ey kaşı yā gerçek ādeme

5106 [???

[mef̄ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ey ʔa' n iden hemişe benüm āh u zāruma

Baqsun benüm bu rüzgār zürkāruma*

[259b]

5107 Fuzūlī Ehl-i Nazmuñ Fāzılıdur [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥazer kıl āh odından cevruñi ' uşşāka az eyle

Ḥas u ḥaşāki yaqma şu' lesinden ihtirāz eyle

5108 Oldı Emrī Çelebi Mīr Ḥüseyni Rūmuñ [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sūz-1 dilden çünki gönüm āh u efğān eyleye

Murğ-1 mihri çerḥ-i tennūrında büryān eyleye

5104 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5105 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5106 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5109 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Evķātumuz geķerse n'ola āh u zār ile

Kūyında yāruñ eglenür intizār ile

5110 Ca' fer İbn-i Tāc-ı Tuğrayī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Añla gönül ki geķdi gününñ āh u zār ile

Kim başa çıķdı sen çıķasın rüzgār ile

5111 Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]*

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Yilme hevā-yı rif' at idüp āh u zār ile

Kim çıķdı başa sen çıķasın rüzgār ile

5112 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Cānā eger ki olmaz isem āh u zār ile

Sen servi umaram ki añam rüzgār ile

5113 Nām-ı Hem-Demdür Mu' ammā Emrīnūñ *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Saña kim dir şerār-ı āteş-i āhum ' ayān oldı

Ne kim gördünse ey dil-ber ki āhumdan beyān eyle

5114 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rūz-ı şeb her gün geçer mi şöyle 'ömrüm āh ile
Dostum rahm it saña kaldı işüm Allāh ile

5115 **Fevrī Efendi Cāmī-i Devr-i Zamānedür** *[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben diyār-ı ğurbete gitdüm fiġān u āh ile
Gönlümi cānā saña ışmarladum Allāh ile

5116 [???

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

İñle gönül firāk ile derd ile āh ile
Kim yılduzuñ barışmadı gün yüzlü māh ile

5117 **Şā' ir-i Mümtāz-ı ' Ālem Keşfidür** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rāh-ı ' ışqa ' azm idüp yoldaş oldum āh ile
Zařmeti yoluñ tıyılmaz hūb-nefes hem-rāh ile

5118 **Bu Maġlař ' Arşıye Gökden İnüpdür** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġam şebinde kim delİL olurdu āhum olmasa
Kim dönerdi üstüme dūd-ı siyāhum olmasa

5119 **Fehmî-i Nâzûk-Ṭabî' at Gün Gibi Meşhûrdur** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Dem-be-dem âh eylemezdüm derdüm efzûn olmasa

Zerd-rû kılmazdı gam hâlüm dîgergün olmasa

5120 [???

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Kâfirem âhum gibi bir ğayrı kemendüm var ise

Şol gözi âhûdan özge bir levendüm var ise

5121 **Âdemî Fermâyed**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Geçdi 'ömrüm rāh-ı cānānumda āh u zār ile

'Ahdine ṭurmaz döner eflâki gördüm yār ile

[260a]

5122 **Firāk Ölümlüsi Miskîn Vişālî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Çekerem nâle-i Allāh diyüp âhum ile

Çekdügüm ben bilürüm her nefes Allāhum ile

5123 **Ẓiyâ Virdi Cihāna Nazm-ı Şādık** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Çıkdı āh ile fiğānum gice burc-ı māha

N'ideyin āh eşer eylemedi ol şāha

5124 Behiştî Ehl-i Nazm İçre Dilâ Firdevsî-i Şânî [*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Yağduğ cihâmı na're-i âh [u] figân ile

Kaplanlaruz ki ceng iderüz âsmân ile

5125 'Ankâ-yı 'Acem

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Gönül çün irmedüñ bezm-i şafâya âh u zâruñla

Ne çâre eglen ey miskîn gam u derd ü nigâruñla

*

* *

5126 Raḥmî-i Nâzük-Ṭabî' at Oldı Rūmuñ Ḥusrevi [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*mef'ülü mefâ'îlün mef'ülü mefâ'îlün*]

Âhumdan âsmâna yir yir ṭarrâka düşdi*

Nergis gibi her encüm göz açdı bağa düşdi

5127 'İlmî-i Nâzük-Ṭabî' at Gün Gibi Meşhûrdur [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Âh kim yâr ile aramuza fûrkat düşdi

Yine dil hânesine âteş-i ḥasret düşdi

5128 [???

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Âh-ı 'aşîk nice tutmaya bütün dünyâyı

Yâr günden güne artırmada istiğnâyı

5129 **Güfte-i ‘Ahdî Selâset Üzredür** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Âhumı alma gel ey milket-i hüsnüñ şâhı

Kimsenüñ kimsede qalmaz çü bilürsin âhı

5130 **Şabri-i Nâzük-Ṭabî‘ at Hübdu** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Âhum tıyursun ile râz-ı nihânumı*

Gel hâtem-i lebüñ ile mihrle dehânumı

5131 [???

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Âh ile geçdi günüm şarf eyledüm emvâlümü

Şerh idüp hecrüñ senüñ yazmaz qalem aḥvâlümü

5132 **Mu‘îd Hasan Çelebi**

[*mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün*]

Üftâdeye baş egmez güş itmez âh u zârı

Ol serv-i nâz bilmez aḥvâl-i rûzgârı

[260b]

5133 [???

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Âh kim âh itmege şabr u qarârüm qalmanı

Murğveş uçdı elümden ihtiyârüm qalmanı

5134 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āh idersem yaqaram odlara nüh felegi

Budur āh itmedügüm şaқınuram sen melegi

5135 **Hūblar Medhine Mā'il Ğalaṭalı Meylī** *[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh u efgān eyledi işüm cevānānuñ biri

Zulm ü cevri 'ādet itdi yine sulṭānuñ biri

5136 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh-ı 'āşıkdan şaқın cānā 'izāruñ bāğını

Qarşu tütme āteş-i sūzāna gül yaprağını

5137 **Oldı Sāhib-Seb'a Yahyā Gün Gibi** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ammā kim na' me-i şi' rüm beni bed-nām itdi

Gözlerüm yaşı gibi 'ışqumı i' lām itdi

5138 **Uşulī Eyledi Bir Tarz Peydā** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim ol bī-vefā gitdi vefā-dār olmadı

Āhdan ğayrı kimesne hiç baña yār olmadı

5139 **Oldı Sāhib-Seb' a Yahyā Gün Gibi** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Åhum geçen gice baña bīr rūzgār idi

Yāruñ maħallesinde vücūdum ğubār idi

5140 **Sehī Beg Serv-Ķadler Vaşfını İtmede Māhirdür** [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

[*mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün*]

Åhum odına yār ' aceb yā ne dimez mi

Yā āhum odı göklere boyana dimez mi

5141 **Żiyāyī Gün Gibi Meşhūr-ı Āfāk** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dūd-ı āhum ḥā' il oldı yarı gün göstermedi

Åh kim baḥt-ı siyāhum baña gün göstermedi

5142 [???

[*mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün*]

Her āh keşed ez-dil-i mātem-zede derdī

Ger āh ne-būdī dil-i bī-çāre çi kerdī¹¹⁰⁹

براه کتد از دل ماتم زده دردی
کراه نبودى لي بچاره چه کردى

5143 **Fevrī Efendi Cāmī-i Devr-i Zamānedür** [*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

İşidüp āhumı yirinden ol āfet opdı

Bād-ı şarşarla şanasın ki kıyāmet opdı

¹¹⁰⁹ “Her bir ah, yaşlı gönülden bir dert çekiyor. Eğer ah olmasaydı zavallı gönül ne yapardı?”

5144 **Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Şadrîdür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Şarşar-ı âh esüp leşker-i şabır alındı

Yine felek dil ü cân baır-ı gama şalındı

5145 **Suhen Baırına Dürrî Oldı Gavvâs** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Göricek dil yüzüni ' aql gidüp âh didi

Ne belâsın ki görindün yine nâ-gâh didi

5146 **Keşfî Râst**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Dil görüp menzil-i düşmende seni âh didi

Burc-ı ' akrebde yine seyr ider ol mâh didi

5147 **Hzret-i Bâkî Efendi**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Çıkısa eflâke n'ola âteş-i âhum şereri

Çerhdür encüm-i seyyârenün ey mâh yiri

5148 **Dâ'î-i Kaşamonî**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Đarb-ı âhum şevk ile silleler ey mâh gögi

Haşre dek döner ise gitmeye bir zerre gögi

5147 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5148 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5149 Emrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Sipihre sille urmuş ehl-i 'ışkuñ āh-ı şeb-g̃iri

Meh-i nev şanma görinen alupdur barmağı yiri

[261a]

KÜY-I CÂNĀNA MÜNĀSĪB OLAN EBYĀT-I LAṬĪF¹¹¹⁰

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

¹¹¹⁰ Nüshada beytin başlığı önce bu şekilde yazılmış ancak ciltleme işlemi sırasında başlığın yarısı sayfa dışında kaldığı için metnin hemen üstüne ikinci bir başlık eklenmiştir.

5150 **Neyyir-i Evc-i Suhen Hâzret-i Aḥmed Paşa** [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Ḥarîm-i Ka' be-i kûyuñ yiter penâh baña

Ḥarâm ola daḡı bir ġayrı secdegâh baña

5151 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür** [*mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Çünkü mesned şimdi yâruñ âstânıdur baña

Kâm-rânlık kûşesi ' işreti zamânıdur baña

5152 **Nâmî-i Merḡûm Fuzûlî-i Şânî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Mesken-i me'vâ ki her şeb kûy-ı dil-berdür baña

Umarın tedric ile cennet müyesserdür baña

5153 **Zâtî Merḡûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Her nişân-ı pây-ı seg kûyuñda bir güldür baña

İtlerüñ âvâzesi feryâd u bülbüldür baña

5154 **Şems Paşa Merḡûm Fermâyed**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Cân u dil 'azm eyledi kûy-ı dil-ârâdan yaña

Şanki Vâmıkdur gönül yüz tutdı 'Azrâdan yaña

5155 Ümīdiyyü'l-Müderris

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ser-i kūyında yāruñ nāle eyler bu dil-i şeydā

Şu bülbül gibi kim gülzār-ı cennetde olur güyā

5156 Mihrī Nām Şā'ire Kim Kāmiledür [fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Fiğān idüp olur kūyında yāruñ murğ-ı dil güyā

Ne kuşdur kim öte yanında anuñ bülbül-i şeydā

5157 Şerīfī Nazmıdır Viren Cihāna [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Kūyuñ içre kaşr-ı kađrūñ kim zeberced-fām ola

Yaraşur mihr-i münir anda müzehheb cām ola

5158 Müdāmī Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mef'ülü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlün]

Kūy-ı nigārdan ki şabā āşkār ola

Düşüp önince hāk-i vücūdum ğubār ola

5156

Başlık: Nüşhada başlık önce “Mihrī Nām Şā'ire Kim Kāmiledür” şeklinde yazılmış ancak daha sonra yanına “Mihrī-i Meşhüredür Şirīn-Edā” şeklinde yazılmıştır ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

5157

Başlık: Başlıktaki “Şerīfī Nazmıdır Viren Cihāna” ifadesinde anlamca gerekli olan “Şerefi” kelimesi vezin zaruretiyle yazılmamıştır.

5159 **Ümīdī Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Älem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

İşigün cânibine döndi bugün kıble-nümâ

Ka' beden yüz çevirüp ey şanem-i hür-liķā

5160 **Meylī-i Ğalaṭavī Rāst**

[*fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün*]

İşiginde seyr-i dīdār eylemek besdür baña

Cenneti zāhid ḳapusın ḳapayu cümle saña

[261b]

5161 [???

[*fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün*]

Küy-ı yāra söyleñ uğrarsa kerem ḳıl ey şabā

Eyleyen dil-ḳasteden ol serv-i āzāde du' ā

5162 **Ümīdī-i Merḫūm Fermāyed**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Ka' be-i kūyuña gelsün diyü yārān-ı şafā

Ḳum yığar kūyuña varduḳça senüñ bād-ı şabā

5163 [???

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Ka' be-i kūyuña varmaḳda imiş zevḳ u şafā

Sa' y idüp biz giderek semtini ṭuyduḳ cānā

5164 **Dā'ī-i Kātib-i Merhūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āstānuñ Merve haqqı Ka' be-i ehl-i şafā
İki gözümçün ayağün toprağıdur tütüyā

5165 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cennet-i kūyuñı me'vā-yı 'adū itme şehā
Koma ādem yirine düşmeni luṭf it şanemā

5166 **Refīkī Rāst**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ka' be-i kūyuña dil varmağı kesb itdi şafā
Nice bir deyr-i cihān seyrini itsün şanemā

5167 **Zeynī-i Qāzī Rāst**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Erbāb-ı dile oldı kapuñ Mescid-i Aqşā
Aşhāb-ı şafāya nitekim Ka' be-i 'Ulyāya

5168 **Ḥasībī Efendi**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ka' be işigi ol şanemüñ maqşad-ı aqşā
Mihr-i felek-ārā-yı ruḥı maṭlab-ı a' lā

5169 **Şānī-i Merḥūm Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kilāb-ı kūyuñuñ biz her gice mihmānıyuz cānā

O ḳavmüñ mā-ḥaşal şermende-i iḥsānıyuz cānā

5170 **Selmān Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Devlet-i mā nīst illā der-ser-i kūy-ı şoma

Ḳıble-i mā nīst coz miḥrāb-ı ebrū-yı şoma¹¹¹¹

دولت مانیت الادر سرکوی شما
قبله مانیت جز محراب ابروی شما

5171 **Meylī-i Üskübī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Baḥa gösterdi ḳapuñ Ka' besini çünki şehā

Diyeyin gözlerümün adına ben ḳıble-nümā

5172 **Şā'irī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Fütāde ber-ser-i kūyet be-yā Rab yā Rabem şebḥā

Ki şāyed der-dilet koned te'şīr yā Rabḥā*¹¹¹²

فتاده بر سر کوبت بیارم شبها
که شایه در دلت رو خاک کن تا بیارم

¹¹¹¹ “Bizim mutluluğumuz sadece sizin bulunduğunuz yerdedir. Ve kiblemiz de sadece sizin kaşlarımızın mihrabıdır.”

¹¹¹² “Senin kuyunda geceleri Ya Rab Ya Rabb'im diyerek düşüyoruz. Belki de bir gün bu Ya Rab'lar gönlüne tesir eder diye...”

5173 Şāfī-i Şīrāzī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hevā-yı Ka' be-i kūyīst cān-ı şeydā-rā

Ki dil be-ravza-i rıdvan ne-mīkeşed mā-rā¹¹¹³

هوان کعبه کویست جان شیدا را
که دل برود صفت ریدوان نمی کشد مار

5174 Cemālī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İrem-i kūyuñı me'vā-yı 'adū itme şehā

Çoma ādem yirine dīvi kerem kıl şanemā

5175 Ehlī-i Ĥorāsānī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ey tāc-ı ser ez-ḥāk-i deret mülk ü melek-rā

Çun ḥalkā ber-īn der-ser-i teslīm felek-rā¹¹¹⁴

ای تاج سراز خاک درت ملک ملک را
چون خلق من در سر تسلیم فلک را

5176 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Derd-i dil-berde 'aceb derde şataşdum derdā

Düşdügüm derde bu derde döyemez Bū Derdā

[262a]

¹¹¹³ “Benim âşık gönlüm öyle bir Kabe’yi istemektedir ki bu yüzden rıdvan cennetine gitmek istemiyor.”

5174

a: Mısradaki “irem” kelimesinin üstüne “cennet” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

¹¹¹⁴ “Ey eşğinin toprağı şahların ve meleklerin başının tacı olan (sevgili), felek de kapının haklası gibi senin emrindedir.”

5176 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5177 Hâzret-i Monlâ Câmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bes ki miâyem be-küyet şerm miâyed me-râ

Çün konem cây-ı dîger hâtır neyâsâyed me-râ¹¹¹⁵

بس که من آیم بکویت سشم من آید مرا
چون کنم جای دیگر خاطر نیاید مرا

5178 Sâ'irî Fermâyed

[mef' ulü mefâ' ilün mef' ulü mefâ' ilün]

Ey bād eger be-küyeş ruzî resî Hüdâ-râ

Güyî zi-mâ selâmî ân şüh-ı bî-vefâ-râ¹¹¹⁶

ای باد اگر بکویس دوزی ریش را
کوی ز ما سلام ان شوخ بی وفای را

5179 Hüsrev Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bâz dil güm geşt der-küyet men-i dîvâne-râ

Ez-kocâ kerdem nigâh ân şekl-i qallâşâne-râ¹¹¹⁷

بازدل کم گشت در کویت من دیوانه را
از کجا کردم نگاه ان شکل تلاته را

5180 [????]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şod bahâr gülşen-i küy-ı to mîbâyed me-râ*

Gül şüküft ammâ gül-i rüy-ı to mîbâyed me-râ¹¹¹⁸

شده بهار گلشن کوی تو من باید مرا
گل شکفت اما گل روی تو من باید مرا

¹¹¹⁵ "Mahallene çok geldiğim için utanıyorum ama ne yapayım başka yerde gönlüm rahatlamıyor."

¹¹¹⁶ "Ey rüzgar eğer bir gün onun kuyuna gidersen Allah için o güzel vefasız bizim selamımızı söyle."

¹¹¹⁷ "Yine de senin kuyunda benim deli gönlüm kaybıldı. O kalleşlik yapan şekli ben nereden gördüm."

¹¹¹⁸ "Bahar oldu, bana senin bulunduğun yer lazım. Çiçek açıldı ama bana senin gül yüzün lazım."

5181 Tâlib Fermâyed

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Âvâre me-sâz ez-ser-i küyet çü menî-râ

Ĥâlî me-kon ez-bülbül-i nâlân çemenî-râ¹¹¹⁹

اواره مساز از سرکویست جو من را
مای مکن از بلبل نالان چمنی را

5182 Ĥusrev Fermâyed

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ger râh boved der-ser-i küy-ı to sabâ-râ

Der-bendeğiyet ' arza dehed kışşa-i me-râ¹¹²⁰

گر راه بود در سرکوی تو صبا را
در بندگیست عرصه دهد قصه ما را

5183 Hümâyün Şâ' ir-i Mergüb-ı Devrdür [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Rânend çü segân zi-deret merdümân me-râ

Âĥir ġam-ı to kerd be-ĥâl-i segân me-râ¹¹²¹

راندن جوگان ز درت مردمان مرا
اخر غم تو کرد بحال سگان مرا

5184 Şeyĥ Kemâle'd-dîn Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ser-i küyeş ki ber-bâdem dehed her laĥza âh ân câ

Fiġân k'ez-âh netvân dâšten ĥod-râ nigâh ân câ¹¹²²

سرکویش که بر بادم دهد هر لحظه آه آنجا
فغان کز آه نتوان داشتن خود را نگاه آنجا

¹¹¹⁹ "Benim gibi birisini mahallinde avare etme. Çimeni de inleyen bülbülden boşaltma."

¹¹²⁰ "Eğer saba rüzgarının yolu senin mahalline düşse. Benim sana olan kölelik kısmını arz edecektir."

¹¹²¹ 5183 Nüshada beytin başlığındaki "Şâ' ir-i Mergüb-ı Devrdür" kısmı başlığın üstüne sonradan eklenmiştir.

¹¹²¹ "İnsanlar beni köpek gibi senin kapından kovuyorlar. Sonuçta senin gamın beni köpek gibi yaptı."

¹¹²² "Kuyunun başı ki her laĥza orada ah çekiyorum. Feryat ki orada ah çekmeden kendini alamıyorum."

5185 Arslan Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūy-ı to ki kerdīde serem hāk ān cā

Āb-ı rü dīdeem ez-dīde-i ğamnāk ān cā¹¹²³

سرکوی تو که کردین سرم خاکت انجا
اب رودین ام از دین غمناکت انجا

5186 Şehidī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūy-ı to ki cāist hāṭarnāk ān cā

Şad dil ez-zelzele-i 'ışq şevved hāk ān cā¹¹²⁴

سرکوی تو که جامست هطرناک انجا
صد دل از زلزله عشق شهیدان انجا

5187 Ve lehu

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü seyl āyem be-kūyet yek dem nebved qarār ān cā

Ne-dārem āb-ı rüy-ı pīş-i to bāşem çi kār ān cā¹¹²⁵

جو سیل آیم کیوت یکدم نبود در انجا
نذارم آبروی پیش تو باشم کار انجا

5188 Kemāl Paşa-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Pādşehlik kūy-ı dil-berde gedālīḡdur baña

Kūy-ı di-berde gedālīḡ pādşāhlıḡdur baña

¹¹²³ “Senin mahallen ki orada benim başım toprak oldu, orada nemli gözlerimden akan yüz suyunu gördüm.”

¹¹²⁴ “Senin kuyun ki tehlikeli bir yerdir orası. Yüzlerce gönül aşk depreminden toprak olacaktır (orada).”

¹¹²⁵ “Sel gibi senin kuyuna geliyorum ve bir an orada da kararım yok. Senin yanında itibarım yok, ne diye orada kalayım?”

5189 Nāmī Efendi Sādāt

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül yüzün küyuñda hiç göstermedün gitdün baña

Naqd-i eşküm gelsün ey serv-i revānum yoluña

5190 Livāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşigünden gitmezin ey mäh-ı ğarrā bir yaña

Gök yire inüp eger oldursa dünyā bir yaña

5191 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hevesi nist be-coz reften-i küy-ı to me-rā

Ġaraži nist be-coz dīden-i rüy-ı to me-rā¹¹²⁶

هوس نیت بجز رفتن کوی نوم آ
غرضی نیت بجز دیدن روی نوم آ

5192 Qabūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hāne der-küyeş çi kār āyed men-i dīvāne-rā

Çun ne-midānem men-i ser-geşte rāh-ı hāne-rā¹¹²⁷

خانه در کوشش چه کار آید من دیوانه را
چون نمیدانم من سرگشته راه خانه را

5189

a: Gül yüzün küyuñda hiç göstermedün gitdün baña] Gül yüzün küyuñda hiç göstermeden gitdi baña, *Hasan Çelebi Tezkiresi*, C.2, s. 343.

5191 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹²⁶ “*Senin küyuna gitmeden başka hiç bir hevesim yok ve yüzünü görmeden başka da hiç bir amacım yok.*”

5192 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹²⁷ “*Deli olan benim onun küyunda evim olması ne işime yarar çünkü perişan ben evimin yolunu bilmiyorum.*”

5193 Faşihî-i Şirâzî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey cüdâ efgende ez-küy-1 to baht-1 bed me-râ

Kerde çerh-i bî-mürüvvet dür ez-mağşad me-râ¹¹²⁸

ای بد افکنده از کوی تو بخت بد مرا
کرده چرخ بی مروت دور مقصود مرا

*

* *

[262b]

5194 Nâmi Efendi

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ser-i küyında ben ğarîbi ħabîb

Pâk rüsvâ görüp didi ne ğarîb

5195 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bî-ser ü pâ 'azm-i küy-1 yâr kıldum ben ğarîb

Bilmezem âbum mı yâ ħâküm çeküpdür yâ naşîb

5196 Zâtî-i Merħüm Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ben dimezdüm baña küyuñda ola me'vâ naşîb

Yâ şuyum yâ toprağum çekdi nigârâ yâ naşîb

5193 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹²⁸ “Ey (sevgili) ki kötü baht beni senin küyundan ayırdı ve insafsız felek de beni maksadımdan uzaklaştırdı.”

5197 Re 'yi-i Merhūm Fermāyed

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Eylemezse Hāḡ baña kūyuñda cānā cā naşīb
N'ola olmaz her kişiyē Cennetü'l-me'vā naşīb

[???

5198 [fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Āstānında yaturdum üstüme geldi ḡabīb
Ḥaste şağılmalu olsa ḡapuya gelür ḡabīb

5199 Şānī Beg Merhūm

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Ḥapuñda mübtelālar isterin der-bānuñ olsun hep
Ḥabūl it pādşāhum bende-i fermānuñ olsun hep

5200 Ve lehu

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Muḡim-i kūy-ı yār olmak dilerseñ ol gedā-meşreb
Görüp reşḡ eylesün āsāyişüñ her pādşā-meşreb

5201 [???

[mef' ulū mefā' ilū mefā' ilū fe' ulūn]

Ḥāhem ki şevēd kūy-ı dereş pisterem imşeb

K'ez-nāz-ı ḡadem rence konēd ber-serem imşeb¹¹²⁹

خواهم شود کوی درش پسترم امشب
کز ناز قدم رنج کذب بر سر امشب

¹¹²⁹ "Bu gece onun kūyunun kapısında yatağım olmasını istiyorum ki bu gece nazlı adımları ile zahmet edip de başıma gelsin."

5202 **Dizilmiş İncüdür Eş'âr-ı Nazmî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bâb-ı dil-berdür cenâb-ı devlet ü ' izzet-me'âb

Yüz sürenler olur aña kâm-bîn ü kâm-yâb

5203 [???

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Kûyına varmaz ' adû âhumdan eyler ictinâb

Atılır zîrâ ki şeytân üstine gökden şihâb

5204 **Rızâyî-i Merhûm Fermâyed**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

İşiginde yüzüme başsun diyü oldum türâb

Başdı geçdi başmadı ben hâkin ol ' âlî-cenâb

5205 [???

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ey zi-hâk-i âstânet âsmân-râ fetḥ-i bâb

Şemse-i eyvân-ı kaşr-ı zer-nigâret âftâb¹¹³⁰

ایز قان استانت اما ز افستح باب
شمسه ایوان قهر ز نکارت افتاب

5206 **Nazmî-i Merhûm Fermâyed**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Âstânına o şahuñ ben de itsem intisâb

Gün gibi başum göge irüp olurdu kâm-yâb

¹¹³⁰ "Ey (sevgili) eşğinin toprağı gökyüzüne açılan bir kapıdır ve altınlarla süslenen sarayının eyvanının şemsesi de güneştir."

5207 Cemālī

Ꞑo eşküm ile olsun kũyuñ da cihān ğarꞑ-āb

Ꞑapuñda revān ola cān ğāyet *mā fī'l-bāb*

5208 Ꞑābiliyyü'l-Ḥaḳīr

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ḥalḳaveř gitmez gözüm Ꞑapuñdan ey 'ālī-cenāb

Çü müyesser ide vařluñ ola řāyed fetḥ-i bāb

5209 Kemāl

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dil muḳīm-i kũy-ı cānānest ü ten ĩn cā ğarīb

Çun koned miskīn-i bī-çāre tek ü tenhā ğarīb¹¹³¹

در متیم کوه جانانت دنن ایجا غریب
چون کنده مسکین بیجا داتن و تنه غریب

*

* *

[263a]

5210 Semā'ī Gülşeni-i Pür-Şafā[dur] [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Varmağa ser-i kũyuña itsem n'ola diḳḳat

Varduḳça ziyād oldı derūnumda maḥabbet

5208 Nüşhada beytin ilk mısraı üzerinde pek çok temrin yapılmıştır. Önce “Vaşl-ı ümīd ile müyesser ola řāyed fetḥ-i bāb” yazılmış ancak daha sonra ilk dört kelimenin üzeri çizilerek üstüne “Āstānuñda umaram kim görem bir fetḥ-i bāb” yazılmış ancak bunun da tamamının üzeri çizilmiştir. Yine ana mısranın altına “Çü müyesser ide [...] görmek ola” şeklinde sonu ilk mısrayla aynı olan yeni bir mısra yazılmış bunun da son üç kelimesinin üzeri çizilerek altına “vařluñ” yazılmıştır. Bütün bu karmaşanın içerisinde üzeri çizilmeyen kelimelerin birleştirilmesiyle mısraın son şekli “Çü müyesser ide vařluñ ola řāyed fetḥ-i bāb” şeklinde ortaya çıkmaktadır.

5209 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

a: tek] ten, nüşhada

¹¹³¹ “Gönül sevgilinin kũyuna yerleşmiş beden ise burada garip kalmış; zavallı fakir yapayalnız ne yapsın ki...”

5211 Fūrūḡī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

N'ola kūyuñı cā itse bu göñlüm ey hümā-himmet

İderler pādşāhlar ehl-i ṭab'a dā'imā himmet

5212 Dervīş 'Ömrī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

İşigüñde 'adū ile hırıldeşmek degül zaḥmet

Olur cānā ser-i kūyuñda şimdi kūy-be-kūy şoḥbet

5213 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şod eknün müddetī cānā ki dūrem ez-ser-i kūyet

Be-cān dermānde vü ḥayrān nişeste bā-ḡam-ı rüyet¹¹³²

شد اکنون مدت جان که دورم از سر کویت
جان در مانده و حیران نشسته با غم رویت

5214 Bināyī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Elā ey Ka'be-i devlet me-rā ḥāk-i ser-i kūyet

Ne-dāred cān-ı men kıble be-coz miḥrāb-ı ebrüyet¹¹³³

الان کعبه دولت در خاک سر کویت
نذار دجان من قبله کج خراب ابرویت

¹¹³² “Sevgilim bir kaç zaman oldu ki senin kûyundan uzaklaştım. Gerçekten çaresiz ve hayran yüzünün gamından oturuyorum.”

¹¹³³ “Gözünü aç ey sevgili ki senin kûyunun toprağı benim mutluluk Kabe'mdir. Senin kaşlarının mihrabından başka benim canımın kıblesi yok.”

5215 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ez-ân be-küy-1 to şebhâ-y1 târ seyr-i menest

Ki rûz hem-reh-i men sâyeest ü ğayr-1 menest¹¹³⁴

از آن بکوی تو شبهای ناز سیر منست
که روز هم ره من سایه است و غیر منست

5216 Şehîdî Fermâyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Be-ħodî şeb be-ser-i küy-1 bütân ħ`âb-1 menest

Müy-1 jülîde be-ser bâliş-i sincâb-1 menest¹¹³⁵

بجو دی شب بکوی بتان خواب منست
موی ژولیده بر بالیش سنجاب منست

5217 Câmî Fermâyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Muķîm-i küy-1 to-râ füşat-1 ħarem tengest

Zi-Ka' be tâ ser-i küyet hezâr fersengest¹¹³⁶

مقیم کوی ترا فصحت هم تنگست
ز کعبه تا سر کویت هزار فرسنگست

5218 Ehlî-i ' Acem Fermâyed

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Ber-ser-i küy-1 to dîger bûden-i mâ müşkilest

Bûden ân câ müşkil ü reften ez-ân câ müşkilest¹¹³⁷

بر سر کوی تو دیگر بودن ما مشکلت
بودن اینجا مشکل رفتن از اینجا مشکلت

¹¹³⁴ "Gündüzleri yanımda gölge var ama o yabancı olduğu için karanlık gecelerde senin kûyunda geziyorum."

¹¹³⁵ "Geceleyin güzellerin mahallesine yaptığım secde(?) benim uykumdur. Başımdaki perişan saç ise başımın altındaki sincap tüyünden yastığımdır."

¹¹³⁶ "Senin kûyunda olana haremin genişliği dardır. Ka'be'den senin kûyuna kadar bin fersahtır."

¹¹³⁷ "Artık senin kuyunda olmak bizim için zordur. Orada olmak da, oradan ayrılmak da zor."

5219 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rüz-ı hicrân ber-ser-i küyeş resîden müşkilest
 Cilvegâh-ı yâr-râ bî-yâr dîden müşkilest¹¹³⁸

روز بجزان بر سر کویش رسیدن خلعت
 جلوه گاه بی یار را بی یار دیدن خلعت

5220 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nâle kerden ber-ser-i ân kûy gâvgâ kerdenest
 Girye kerden piş-i merdüm yâr rüsvâ kerdenest¹¹³⁹

ناله کردن بر سر آن کوی غوغا کرده است
 گریه کردن پیش دم یار در سوخته است

5221 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Gerâ be-kûy-ı to pervâ-yı ' âşık-ı zârest
 Ki her ki hest der-ân kû be-ḥod giriftârest¹¹⁴⁰

کر ای کوی تو پروای عاشق زار است
 که هر که هست در آن کوی بخود گرفتار است

[263b]

5222 Āşafî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ne hemîn der-ser-i küyet ser-i mâ üftâdest
 Her ki der-pây-ı to üftâd zi-pâ üftâdest¹¹⁴¹

نه همین در سر کویت سر ما افتاد دست
 هر که در پای تو افتاد در پای ما افتاد دست

¹¹³⁸ "Ayrılık gününde kûyuna ulaşmak zordur. Sevgilinin cilve yaptığı yeri o olmadan görmek zordur."

¹¹³⁹ "O mahallenin başında inlemek görültü yapmaktır ve halkın önünde ağlamak ise sevgiliyi rezil etmektir."

¹¹⁴⁰ "Kim senin kûyunda zavallı âşıktan korkar. Çünkü o kûydaki herkes kendisi ile uğraşmaktadır."

¹¹⁴¹ "Senin mahallende sadece benim başım düşmemiştir. Senin ayağına yıkılan herkes ayakta düşmüştür."

5223 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

İn feyz-i rūḥ-perver ez-ān kūy-ı dil-berest

İn āb-ı zindegānī ez-ān cūy-ı Kevşerest¹¹⁴²

این فیض روح پرور از آن کوی دلبرست
این آب زندگانی از آن جوی کوثرست

5224 Şāhī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tā ḥāk-i āstāne-i cānān maḫām-ı māst

Der-bezm-i 'iş cūr' a-i rāḫat be-cām-ı māst¹¹⁴³

تأفاک استانه جانان مقام ماست
در بزم عیش عریضه راحت به جام ماست

5225 Cāmī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ber-ser-i kūy[et] ki ruzī serv-i nāz-ı men güzeşt

Der-zemīn büsī-i ū 'ömr-i dırāz-ı men güzeşt¹¹⁴⁴

بنایم کردن بر سر آن کوی غوغا کردن است
بر سر کوی که روزی سرو نماز من گذشت
در زمین بوسی او عمر دراز من گذشت

5226 Arslan Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ey kıblegāh-ı Ka' be-i kūyet penāh māst

Gāh-ı sücūd ḥāk-i deret secdegāh-ı māst¹¹⁴⁵

ای قبله که کعبه گویت پناه ماست
گاه سجود خاک درت سجده گاه ماست

¹¹⁴² "Bu ruh besleyici feyiz o sevgilinin kûyundandır. Ve bu yaşam suyu o Kevser ırmağındandır."

¹¹⁴³ "Sevgilinin eşğinin toprağı bizim makamımız olduğundan beri eğlence meclisinde rahatlığın bir yudumluk şarabı bizim kadehimizdedir."

5225

a: Nüshada mısra önce "Nāle kerden ber serān kūy-ı ğavğā kerdenest" şeklinde yazılmış daha sonra "Ber ser-i kūy ki ruzī serv-i nāz-ı men güzeşt" şeklinde yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

¹¹⁴⁴ "Selvi boylu güzelim bir gün kûydan geçti. Benim uzun ömrüm ise onun ayağını öpmekle geçti."

5226

a: kıblegāh] kıblegeh, nüshada.

¹¹⁴⁵ "Ey kûyunun Kabe'si bizim kıblemiz olan sevgili, secde ederken kapının toprağı bizim secde edecek yerimizdir."

5227 Riyāzī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ka' be-i ehl-i şeref hāk-i ser-i kūy-ı şomāst
 Kıble-i erbāb-ı devlet tāk-ı ebrū-yı şomāst¹¹⁴⁶

کعبه اهل شرف خاک سرکوی شماست
 قبله ارباب دولت طاقی بردن شماست

5228 Selmān-ı Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ber-ser-i kūy-ı gameş bī-ser ü pā bāyed reft
 Gāh bā-ḥ-ı ş ki ez-ḥ-ı ş cüdā bāyed reft¹¹⁴⁷

بر سرکوی غمش بی سرو پا باید رفت
 گاه با خویش که از خویش جدا باید رفت

5229 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ez-ser-i kūy-ı to bā-derd ü elem ḥ āhem reft
 Dermendān-ı be-şahrā-yı ' adem ḥ āhem reft¹¹⁴⁸

از سرکوی تو با درد و الم خواهم رفت
 در دمندهانه بصرای عدم خواهم رفت

5230 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil be-kūy-ı to cevān āmed ü eknūn pīrest
 Veh ki hāk-i ser-i kūy-ı to çi dāmen-gīrest¹¹⁴⁹

دل بکوی تو جوان آمد و اکنون پیرست
 وه که خاک سرکوی تو چه دامن گیرست

¹¹⁴⁶ “Şerefliilerin Kabe’si senin kuyunun toprağıdır. Devlet ehlinin kiblesi ise senin kaşlarının kubbesidir.”

¹¹⁴⁷ “Onun gam kûyuna kendinden geçerek gitmelidir. Bazen kendinle bazen kendinden ayrı gitmelidir.”

¹¹⁴⁸ “Senin kûyundan dert ve acı ile gideceğim. Acılarıyla yokluk sahrasına gideceğim.”

¹¹⁴⁹ “Gönül senin kûyuna genç geldi, yaşlı gidiyor. Vay ki senin kuyun toprağı (insanı) ne kadar alıkoyarmış!”

5231 **Külhānī-i ‘Acem Fermāyed**

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Kerdem çü vaṭan kūy-ı to ‘azm-i seferem nīst

Māndem çü be-cā fikr-i reh-i pür-ḥaṭarem nīst¹¹⁵⁰

کردم جو وطن کوی تو عزم سفرم نیست
ماندم جو بیجا فکر ره بر خطرم نیست

5232 **Şāhī Fermāyed**

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Me-rā serīst ki ber-ḥāk-i āstāne-i ūst

Çü tīr-i ğamze keşed cān u dil nişāne-i ūst¹¹⁵¹

در ابر است که بر فاک استانه اوست
جو تیر عرزه کش جان دولت ساز اوست

5233 [???

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Ka‘ be sengī ber-āstāne-i tost

Qıble rāhī be-sūy-ı ḥāne-i tost¹¹⁵²

کعبه سنگی بر استانه اوست
قبله راه بسوی خانه اوست

5234 **Āzerī**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ey ser-i kūy-ı ğamet Ka‘ be-i erbāb-ı necāt

Seng ber-sīne zenān ber-ser-i kūyet ‘Arafāt¹¹⁵³

ای سر کوی غمت کعبه ارباب نجات
سنگ بر سینه زنان بر سر کویت عرفات

[264a]

¹¹⁵⁰ “*Senin kuyunu vatan tuttum ve gıtmeye niyetim yok. Arkada kaldım ve bu tehlikeli yolu düşünmüyorum.*”

¹¹⁵¹ “*Benim başım onun eşığının toprağıdır. Gamze okunu çekince de canım ve gönlüm onun nişanesidir.*”

¹¹⁵² “*Kabe senin işığının bir taşıdır, kible ise senin evine doğru giden bir yoldur.*”

¹¹⁵³ “*Ey (sevgili), kurtuluş ehlinin Kabe’si senin kûyundur. Arafāt, kûyunda taşla göğsüne vuruyor.*”

5235 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her kirā bīnem ki ğamgīn mīreved ez-kūy-ı dost

Şād mīkerdem ki ez-maḥremī-i ū rüy-ı dost¹¹⁵⁴

هر که را بیدم که غمگین میرسد از کوی دوست
 شاد و مکر دم که از محرمی او روی دوست

5236 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her kirā bīnem ki āyed şādmān ez-kūy-ı dost

Mīşevem maḥzūn ki nā-geh dīde bāşed rüy-ı dost¹¹⁵⁵

هر که را بیدم که آید شادمان از کوی دوست
 میشوم محزون که نا که دید باند روی دوست

5237 Emrī Efendi Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir serāy-ı dil-ğuşādur kūyuñ ey ḥūr-ı behişt

Kim anuñ yanında bir қаşr-ı müşemmendür behişt

5238 Cāmī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cān u dil gözler dem-ā-dem kūy-ı cānānı dūrüst

Bāğ-bānlar gūyiyā bekler gülistānı dūrüst

5235

b: Mısradaki “mīşevem ḥarem ki” ifadesinin üzeri çizilerek üstüne “şād mīkerdem” yazılmıştır.

¹¹⁵⁴ “Sevgilinin kuyundan gamlı çıkanları gördüğümde, o da sevgilinin yüzünü görmemiş diye seviniyorum.”

¹¹⁵⁵ “Sevgilinin yüzünü görmüş olabilir diye sevgilin kuyundan sevinçle çıkanları gördüğümde üzülüyorum.”

5237 *Emrī Divanı*, Kt. 32/1.a: bir] şol, *Emrī Divanı*. kūyuñ] ḥüsünüñ, *Emrī Divanı*. ḥūr-ı behişt] ḥūr-ı sirişt, *Emrī Divanı*.

5238

a: Mısradaki “bekler” kelimesinin üstüne “gözler” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

5239 Kātibī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Secde mīcūyed dil-i men kūy-ı ân şahid kocāst

Hey müselmānān namāzem fevt şod mescid kocāst¹¹⁵⁶

بخدم جویدول من کوس از شاہکجاست
ہی مسلمانان نمازم فوت شد مہکجاست

5240 Hāzret-i H̄āce H̄āfız

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ser-i irādet-i mā āstāne hāzret-i dost

Ki her çi ber-ser-i mā mīreved irādet-i ūst¹¹⁵⁷

بر ارادت ما استان معرفت دوست
کہ ہر چہ بر سر ما میرود ارادت اوست

5241 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ŷanlar aĝlayup ŧolaşdum kūy-ı cānānı dūrūst

Cūy olup yaşum ŧolandı ol hālkayı dūrūst

*

* *

5242 Hātemī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İşigündür dil-i mecrūhuma çūnkim mesned

Dostum yoĝ yire gel itme ŧapuñda beni red

¹¹⁵⁶ “Gönlüm secde etmek istiyor o sevgilinin kûyu nerede? Ey müslümanlar namazımın vakti geçiyor, cami nerede?”

¹¹⁵⁷ “Bizim isteĝimizin başı, değerli sevgilinin eşiĝindedir. Başımıza her ne gelirse onun isteĝidir.”

5243 Dervîş Hâyardar

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her zamân mâ-râ be-küyet şevk-i dîdâr âvered
Bî-dilân-râ ârzü-yı gül be-gülzâr âvered¹¹⁵⁸

هر زمان ما را بگویت شوق دیار آورد
بیدانرا آرزوی گل بگلزار آورد

5244 Hâzret-i Bâkî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey dil gerekse vâsıta-i devlet ebed
Olmaz nigâruñ işigi taşu gibi sened

5245 [???

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

'Ale'ş-şabâh ki merdüm be-kâr u bâr revend
Belâ-keşân-ı maḥabbet be-küy-ı yâr revend¹¹⁵⁹

علی الصبح که مردم بکار بار روند
بلاکن نه محبت بکوی یار روند

5246 Terceme Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Seḫer deminde ki her kimse kâr u bâra gider
Cefâ vü cevır talebkârı küy-ı yâra gider

5247 Maḳâlî-i Merḫûm Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ben ḳulın sulṭânuma zemm itmiş işitsüm ḫasûd
İstemezler olduğın ḳapuñda bir ḳâbil-vücûd

¹¹⁵⁸ "Seni görmenin şevki, bizi her zaman senin küyuna getiriyor. Gül isteği âşıkları gül bahçesine getiriyor."

¹¹⁵⁹ "Sabah vakti insanlar işlerine güçlerine gidiyorlar. Sevginin belahları ise sevgilinin küyuna gidiyorlar."

5248 Kesbî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūyuñda eyā dil-ber-i pākīze sirişt
Seyr-i dīdāruñ reşk itse n'ola hūr-ı behişt*

5249 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rūz-ı ʿişt ü be-kāşāne mu' aţtar çü behişt
Cām şāfī yār sākī şanemī hūr sirişt¹¹⁶⁰

نور هیئت و بکاشانه معطر عطر گل
جام صافی یار ساقی شانمی هور سیریشتم

5250 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşen-i kūyuñ koyup ey pādşāh çeşm [...]
Bāğ u rāğa meyl iderse bülbül-i gūyā [...]

[264b]

5251 Hāzret-i Monlā Cāmī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Me-rā be-kūy-ı to h'āhem ki hāne'ī bāşed
Berāy-ı āmeden īn cā bahāne'ī bāşed¹¹⁶¹

مرا کوی تو خواهم که خانه ای باشد
برای آمدن اینی باهانه ای باشد

5248 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5249 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁶⁰ “Eğlence günüdür ve ev cennet kokuludur. Şarap halis ve saki melek huylu bir güzel olan sevgilimiz.”

5250 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁶¹ “Senin kûyunda benim bir evim olsun istiyorum ki buraya gelmek için bir bahane olsun.”

5252 Seyfî Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Me-râ der-küy-1 to ger cây der-vîrâne'î bâşed

Ez-ân bihter ki der-bâğ-1 behişt em hâne'î bâşed¹¹⁶²

مادر کوی تو که جای در ویرانه باشد
از آن بهتر که در باغ بهشت خانه باشد

5253 İlyās Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Eger be-küy-1 to ruzî me-râ güzer bâşed

Zi-ṭavf-1 Ka' beem ân ruz hüb-ter bâşed¹¹⁶³

اگر کوی تو روزی مرا گذر باشد
ز طواف کعبه ام آن روز بهتر باشد

5254 Vaşfî Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Der-ezel küy-1 to-râ Ka' be-i cân sāhteend

Āşıkân-râ be-ṭavâf-1 to revân sāhteend¹¹⁶⁴

در ازل کوی ترا کعبه خان ساختند

5255 Nürî Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Āşıkân ber-ser-i küy-1 to mekân sāhteend

Bî-dilân rüy-1 to-râ kıble-i cân sāhteend¹¹⁶⁵

مانغان بر سر کوی تو مکان ساخته اند
بیدلان روی ترا قبله جان ساخته اند

¹¹⁶² “Evimin cennet bahçesinde olmasındansa bir harabe de olsa senin küyunda olmasını tercih ederim.”

¹¹⁶³ “Eğer bir gün yolum senin kuyuna düşerse o gün bana Kabe'yi tavaf etmekten daha iyidir.”

¹¹⁶⁴ “Ezelden, senin bulunduğu yeri can Kâbe'si yaptılar. Âşıkları senin tavafla revan yaptılar. (?)”

¹¹⁶⁵ “Âşıklar senin kuyunda yer tutmuşlar. Sevenler ise senin yüzünü canın kıblesi yapmışlar.”

5256 Dehkî Râst

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Eger bisyâr kerdem gird-i kûy-ı yâr mîrenced

Eger kem mîrevem der-kûy-ı ü bisyâr mîrenced¹¹⁶⁶

اگر بسیار کردم کرد کوی یار میرنجید
اگر کم میردم در کوی او بسیار میرنجید

5257 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Segân-ı kûy-ı ü-râ ez-men-i bed-nâm neng âyed

Mebādâ derdmendî-râ der-în kû pâ be-seng âyed¹¹⁶⁷

سگان کوی اورا از من بد نام ننگ آید
مبادا دردمند را درین کویا بسنگ آید

5258 Faşîhî-i 'Acem Fermâyed

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Ez-şafâ Ka'be-i kûyet be-ḥarem mîmāned

V'ân gül-i tâze be-gülzâr-ı İrem mîmāned¹¹⁶⁸

از صفا کعبه کویت بحرم من ماند
دان گل تازه بگلزار ارمی ماند

5259 Selmân Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Hevâ-yı cennet-i kûyet cenâb-ı câvidân dâred

Şifât-ı 'afvet-i rû yek şafâ-yı gül-sitân dâred¹¹⁶⁹

هواي جنت کویت جناب جاودان دارد
صفات عفوت رو یک صفا گلستان دارد

¹¹⁶⁶ "Eğer sevgilinin kûyunun dışında çok dolansam sevgili üzülüyor. Eğer oraya az gitsem daha çok üzülüyor."

¹¹⁶⁷ "Onun kûyunun köpekleri benden utanyorlar. İnşallah orada bir dertlinin ayağı taşa gelmez."

¹¹⁶⁸ "Kûyun temizliğiyle Harem'e benziyor. O yeni yetişen çiçek, İrem'in gül bahçesine geliyor."

¹¹⁶⁹ "Kûyunun cennet gibi havası sonsuzluk semtindedir. Bağışlamak sıfatın da ise bir gül bahçesinin sefası var."

5260 Hümâyün Fermâyed

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Düş âteşî ki ber-ser-i küyet bülend bûd
Âteş ne-bûd âh-ı men-i derdmend bûd¹¹⁷⁰

دش آتشی که بر سر کویت بلند بود
آتش نبود آه من درد مند بود

5261 Selmân-ı 'Acem Fermâyed

[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Bād-ı seher ez-küy-ı to büyî be-men âverd
Cānhāş fedā bād ki cānem be-ten âverd¹¹⁷¹

باد سحر از کوی تو بوی بی من آورد
جانهاش فدای باد که جانم تن آورد

5262 Hāfız-ı Rūmî

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Çü bād 'azm-i ser-i küy-ı yâr h'âhem kerd
Nefes be-büy-ı hoşş müşg-bār h'âhem kerd¹¹⁷²

چو باد عزم سر کوی یار خواهم کرد
نفس بوی خوشش مشکبار خواهم کرد

5263 Seyrî Râst

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

'Âķibet ber-süy-ı küyet güzeri h'âhem kerd
Ber-gül-i rüy-ı to pinhân nazari h'âhem kerd¹¹⁷³

عاقبت بر سر کویت کنزی خواهم کرد
بر گل روی تو نهان نظای خواهم کرد

5260

Başlık: Nüshada başlık öncelikle "Hilālî Râst" olarak yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilerek beytin ortasına "Hümâyün Fermâyed" yazılmıştır.

¹¹⁷⁰ "Dün gece küyünden yükselen ateş, ateş değildi belki de ben dertli âşığın ahıydı."

¹¹⁷¹ "Sahar rüzgârı senin küyünden bana bir koku getirdi. Ona canlar feda olsun ki canımı bedenime getirdi."

¹¹⁷² "Rüzgar gibi sevgilinin kuyuna gitmek ve nefesimi onun güzel kokusu ile misk kokulu yapmak istiyorum."

¹¹⁷³ "Sonunda senin kuyuna yolum düşecek ve senin gül yüzüne gizlice bir bakacağım."

5264 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Seg-i kūyeş şebî tā hāk-i men pister ne-ḥ'āhed kerd سکت کویش شبی تا خاک من پستر خواهد کرد
 To-rā ey seng-dil ez-ḥāl-i men bā der-ne-ḥ'āhed kerd¹¹⁷⁴ ترا ای سنگدل از حال من با در خواهد کرد

5265 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Felek çü ez-ser-i kūy-ı toem āvāre mīsāzed فلک چون از سر کوی تو ام او ارمه سازد
 Felāḥen ez-hilāl ü seng ez-sitāre mīsāzed¹¹⁷⁵ فلاخ از طلال و سنگ استاره میسازد

5266 Şabri Rāst

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Hoş ān ki ber-ser-i kūyet güzēr tevānem kerd خوش آن که بر سر کویت گذر تو انم کرد
 Der-ān güzēr be-cemālem naẓar tevānem kerd¹¹⁷⁶ در آن گذر بجمالم نظر تو انم کرد

[265a]

5267 Riyāzī Rāst

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dil ki der-kūy-ı toeş coz nāle-i zārī ne-būd دل که در کوی تو اسخ جز ناله زار نیست
 Ān çünān reft ez-men-i bī-dil ki pendārī ne-būd¹¹⁷⁷ آن چنان رفت از من بیدل که پندار نیست

¹¹⁷⁴ “Onun kuyunun köpeği, benim toprağımı bir gece yatağı etmese ey taş kaplı sana benim halimi böylelikle aşkar edecektir.”

¹¹⁷⁵ “Felek beni senin kuyunda serseri ettiğinde hilâlden sapan ve yıldıztan taş yapacaktır.”

¹¹⁷⁶ “Senin kuyundan geçebilmem ve geçerken güzelime bakabilmem ne güzel.”

¹¹⁷⁷ ““Senin kuyundaki gönlün sızılı iniltisinden başka bir şey değildi. Aşık olan benden sanki yokmuş gibi gitti.”

5268 Hümâyün Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be kūy-ı yār mīcūstem dil-i pūr-derd-i hūn-ālūd

Be-desteş sīb-i ālī dīdem ü pendāstem dil būd¹¹⁷⁸

بکوی یار من چستم دل پر درد خون آلود
بدستش سبب آلی دیم و پنداشتم دل بود

5269 Riyāzī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-rā der-menzil-i cānān eger rūzī nūzūl ūftād

Güzārem tuhfe-i dil pīş-i ū şāyed qabūl ūftād¹¹⁷⁹

مرا در منزل جان اگر روزی نزول افتاد
کذا رسم تحفه دل پیش او نهاد قبول افتاد

5270 Monlā Cāmī

[mef' ulū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bāzem kemend-i şevk be-sūy-ı to mīkeşed

Ĥātır be-ħidmet-i seg-i kūy-ı to mīkeşed¹¹⁸⁰

بازم کند شوق بسو تو میکشد
خاطر خدمت سگ کوی تو میکشد

5271 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ger ne her dem zi-ser-i kūy-ı toem eşk bered

Āşīkīhā konem ān cā ki felek reşk bered¹¹⁸¹

گر نه هر دم ز سر کوی تو ام اشک برد
عاشقها کنم آنجا که فلک رشک برد

¹¹⁷⁸ “Sevgilinin kuyunda kanlı dertle dolu gönlümü arıyordum. Elinde bir kırmızı elma gördüm, onu gönül sandım.”

¹¹⁷⁹ “Eğer bir gün sevgilinin evine yolum düşüp te oturursam gönül tuhfesini yanında koyacağım belki kabul eder diye.”

¹¹⁸⁰ “Şevk kemendi beni sana çekiyor. Hatırım ise senin kuyunun köpeğinin hizmetine çekiyor.”

¹¹⁸¹ “Eğer her an gözyaşı beni senin kuyundan götürmeseydi öyle aşıklık yapardım ki felek kıskanırdı.”

5272 **Ḥusrev-i ‘Acem**

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Yek dil be-ser-i kūy-ı to ābād ne-yābend

Yek cān zi-ḥam-ı zülf-i to āzād ne-yābend¹¹⁸²

یکدل بےسرکوی تو ابا د نر یا بند
یکت جان زخم زلفت تو از ادره یا بند

5273 **Ḥāfız**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Yād bād ān ki ser-i kūy-ı toem menzil būd

Dīde-rā rūṣenī ez-ḥāk-i deret ḥāşıl būd¹¹⁸³

یاد با دانکه سرکوی تو ام منزل بود
دیدع راروشنی از خاک درت حاصل بود

5274 **Bināyī-i ‘Acem**

Ḥoş ān ki ber-ser-i kūy-ı toem güzerī būd

Behr-i ğam-ı seg-i kūy-ı to ğam-güsārī būd¹¹⁸⁴

خوش آنکه بر سرکوی تو کم کناری بود
بهر غم سکت کوی تو غلگاری بود

5275 **‘Azīzī-i Merḥūm**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

İrem dirken behişt-i kūyına yāruñ dil-i nā-şād

İrem bāğını bünyāda el urmamış idi Şeddād

¹¹⁸² “*Senin kuyunda mamur bir gönül ve saçının kıvrımından özgür bir can bulunmaz.*”

5273

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Süleymānī-i ‘Acem” olarak yazılmış ancak daha sonra üzeri karalanarak altına “Ḥāfız” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

¹¹⁸³ “*Benim menzilimin senin kuyunda olduğu ve gözümün nurunun da senin kapının toprağından olduğu anlısın.*”

5274

a: toem] terem, nüshada.

¹¹⁸⁴ “*Ne güzel di senin kuyundan geçiyordum. Senin kuyun köpeğinin gami için bir dert ortağı vardı.*”

5276 Cāmī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Coz ser-i küyeş men-i āvāre-rā mesken me-bād

Bülbül-i bî-ḥānmān-rā cāy coz gülşen me-bād¹¹⁸⁵

جز سر کویش من او اره راسکن مباد
بیلبلن خانمازا جایی جز گلشن مباد

5277 Kāmī-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sūy-ı büstān reftem ü kūy-ı toem āmed be-yād

Rūy-ı gül didem gül-i rüy-ı toem āmed be-yad¹¹⁸⁶

سوی بوستان رفتم و کوی توام آمد بیاد
روی گل دیدم گل دی توام آمد بیاد

5278 Şādık Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭarf-ı kūyuñ geşt idermiş her şeb aġyār-ı Yezîd

Rāst gelsem bir gice olsam ya ġāzî yā şehîd

5279 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-kūyeş mīrevem her dem be-çeşm-i eşk-bār ḥod

Ki reşk āyed me-rā der-pey eger bīnem ġubār-ı ḥod¹¹⁸⁷

کجوش میردم هر دم بچشم اشکبار خود
که رشک آید مرا در بی اگر نیم غبار خود

¹¹⁸⁵ “Onun mahallesinden başka bir yerde ben derbeder âşığın evi olmasın. Yuvasız bülbülün de gül bahçesinden başka bir yerde evi olmasın.”

¹¹⁸⁶ “Gül bahçesi tarafına gittim senin kûyun aklıma geldi. Gülün yüzün gördüm, senin gül gibi olan yüzün hatırma geldi.”

5079 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁸⁷ “Yaş akıtan gözlerimle her an onun kûyuna gidiyorum. Buna rağmen eğer ardımca tozumu görürsem kıskanırım.”

5280 Hüsrev

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Be-dīde vü dil-i men yār hāne miṭalebed
Çerā der-āteş ü āb āşyāne miṭalebed¹¹⁸⁸

بید و دل من مار خانه می طلبد
چرا در آتش و آب آشیانه می طلبد

5281 'Ārifī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Kesī ki cāy ber-ān āstāne miṭalebed
Derūn-ı cennet-i Firdevs hāne miṭalebed¹¹⁸⁹

کسی که جای بر آن استانه می طلبد
درون جنت فردوس خانه می طلبد

5282 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hîç kes ber-ser-i ān kūy güzārī ne-koned
Ki revān ber-dil-i ü ' ışq-ı to kārī ne-koned¹¹⁹⁰

هیچ کس بر سر آن کوی گذاری نکند
که روان در دل و عشق تو کار نکند

5283 Celāl Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cān muḫīm-i kūyuñ iken itmedüñ vaşluñla şād
Hîç münāsib mi kişi cennetde olmağ nā-murād

[265b]

5080 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁸⁸ "Gönlüm sevgilini görmüş ev istiyor. Neden ateşin ve suyun içinde bir ev istiyor ki?"

5081 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁸⁹ "O eşikte yer isteyen kişi sanki Firdevs cennetinde ev istiyormuş gibidir."

5082 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁹⁰ "O kúydan geçen hiç bir kimse yoktur ki geçiş sırasında senin aşkın onun kalbine tesir etmiş olmasın."

5083 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5284 Cemālī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūy-ı yāra ide cismümden diyü nā-geh ğubār

Hīç hebā itme ten-i hāki götürmez rūzgār

5285 Ümīdī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuñ içre bu dü-tā olmuş ten-i zer ü nizār

Māh-ı nevdür kim şeref burcında oldu āşkār

5286 Mecdī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İstedüm kim ser-i kūyuñda idem geşt ü güzār

Önümi aldı benüm yoluma geldi seg-i yār

5287 Ümīdī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Büstān-ı ser-i kūyuñda iderseñ niçe zār

Ruḡ-ı şeftālūsını öpmege virmez ol yār

5288 Yetīm 'Alī Çelebi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Dil murḡı didüm kūyuña uçmaḡ diler ey yār

İñende uçurma didi ol yār-ı cefākār

5286

b: Nüşhada mısra önce "Yolumı aldı benüm öñüme geldi seg-i yār" şeklinde yazılmış daha sonra "Öñümü aldı benüm yoluma geldi seg-i yār" şeklinde yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

5289 [???

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Reftīm ü dil be-kūy-ı to mândīm yādgar

Ber-yād-ı mā to hem dil-i mā-rā nigāh dār¹¹⁹¹

رفتم و دل بکوی تو ماندم یادگار
بر باد ماتم هم دل مارانکاه دار

5290 **Ziynetī Femāyed**[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Cinānuñ kūy-ı yāra nisbeti var

Kuşūrı çok velī hoş himmeti var

5291 [???

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Her gice bekle kūyını kıl āh-ı bī-şümār

Her gün kapuyı halka-i der gibi gözle var

5292 **Hāfız Fermāyed**[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Şabā zi-kūy-ı cevānān güzēr dirīg me-dār

V'ez-ū be-āşıq-ı miskīn haber dirīg me-dār¹¹⁹²

صبا ز کوی جوانان که درینج مدار
وز بعا عشق مسکین خبر درینج مدار

5293 **Hāşimī-i Bursevī**[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Kūyına varmağı terk eyleme her dem yūri var

Yārda mihr ü vefā yok diyü ey' āşıq-ı zār

¹¹⁹¹ "Gittik ve gönlü senin kuyunda anı olsun diye bıraktık. Sen de bizim anımız olsun diye gönlümüzü koru."

¹¹⁹² "Ey sabah rüzgârı, genç (sevgililerin) kûyuna gitmeyi ve oradan zavallı aşığa haber getirmeyi esirgeme."

5294 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben ğubārı rāh-ı kūyuñdan ayırdı rūzgār

Gird-bād-ı hecr ile olsam 'aceb mi bī-ķarār

5295 [???

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Rāh-ı belāda eyleyeyin cismümi ğubār

Kūy-ı nigāra irgüre şāyed ki rūzgār

5296 **Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ṭuysun ķapusına giceler varduğum o yār

Ķandīl-i ṭālī' ūm kerem it yā İlähī o yār

5297 **Ḥiṣālī Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gedālarına kūyınıñ 'iṭābı yoķ 'aṭāsı var

Anuñçün ol ŧehen-ŧāhuñ ḥisābı yoķ gedāsı var

5298 **Zāmīrī Beg**

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cānā eger düşerse baña kūyuña ğüzār

Kūyuñ gedālarına virem cānı ber-ğüzār

5297 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5298 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5299 Nāmī-i Kāzī-zāde

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çapuñda 'āşıka zillet raķibe haylī rif' at var

Bugün zulum itme dünyāda begüm yarın kıyāmet var

[266a]

5300 Refīkī Efendi

[fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ul]

Biyār ey şabā gerdi ez-küy-ı yār

Ki dārem be-rāh dīde-i intizār¹¹⁹³

بیار ای صبا کردی از کوی یار
که دارم بره دیم انتظار

5301 Hūdāyī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Mübtelālar ki seher dergeh-i cānāna gider

Pādşeh kullarıdır hıdmet-i dīvāna gider

5302 'Ulvī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Bir niçe 'āşıkı gördüm der-i cānāna gider

Mūrlardur çekilüp taht-ı Süleymāna gider

5303 Sipāhī Beg

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Dil ki efgān iderek dergeh-i cānāna gider

Beñzer ol şaḥşa ki feryād ide dīvāna gider

5299 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

a: zillet raķibe] zāt-ı raķibe, *Hasan Çelebi Tezkiresi*, s. 342.

¹¹⁹³ "Ey sabah rüzgarı, sevgilin kuyundan bir toz getir çünkü ben yola bakarak bekliyorum."

5304 Terceme Şod

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Şeher deminde ki her kimse kâr u bâra gider

Cefâ vü cevır talebkârı kûy-ı yâra gider

5305 Selmân-ı Rûm

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

İşigüñden husrevân-ı dehr fetḥ-i bâb ider

Ehl-i kıble na' lçeñ resmin şehâ mihrâb ider

5306 Bâkî Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İşigüñ ḥâkine ser-çeşme-i ḥayvân dirler

Ḳapuña maṭla' -ı ḥürşid-i dirahşân dirler

5307 Belâyî Fermâyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Azm idüp kûyına dil cennet-i a' lāya çeker

Râstî ḥâtırurum ol kâmet-i tûbâya çeker

5308 Mesîhî Fermâyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İşigüñde yüzüñi görmege dil kıldı sefer

Anda bî-çâreyi yâ şuyı vü toprağı çeker

5309 **Sebzî-i A' mā**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gönlüm ile eşk-i çeşmüm kūyuña eyler sefer

Beñzer ol bî-çāreyi şuyı vü toprağı çeker

5310 **Ḥaydar Rāst**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥarīm-i kūy-ı to ez-Ka' be-i şafā bihter

Ne-dīdem ez-ser-i kūy-ı to hiç cā bihter¹¹⁹⁴

هیم کوی تواز کعبه صفا بہتر
ندیدم از سر کوی تو هیچ جا بہتر

5311 **Kemāl Rāst**

[mef' ulü mefā' ilün mef' ulü mefā' ilün]

Kūyuñda beni cānā ümmīd-i vişāl egler

Dīvānelerüñ göñlin efkār-ı maḥāl egler

5312 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yine dīvāne gönlüm ārzū-yı kūy-ı yār eyler

Bu sevdālarla ol bir gün çıkar terk-i diyār eyler

5313 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳoyup cennet gibi kūyuñ ol ādem 'azm-i Şām eyler

Mu' anber kākülün ḥaḳḳı ḳurı sevdā-yı ḥām eyler

¹¹⁹⁴ "Senin kûyunun haremi temiz kabeden daha iyidir. Ben senin kûyundan daha iyi yer hiç görmedim."

5314 ‘Ayānī

[mef̄ ulū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ulūn]

Bālīn idinüp seng-i ser-i kūyuñı her bār
 Ƙodı yoluña başını cānā dil-i bīmār

5315 H̄ācu (?)

[mefā‘ ilūn fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn]

Eyā şabā geret üftād be-kūy-ı dost güzār
 Niyāzmendī-i men ‘ arza deh be-ħazret-i yār¹¹⁹⁵

پا صبا کرت افتد کوی دوست کوآر
 نیازمندی من عرضده بحضرت یار

5316 ‘İzzetī Mu‘ ammā-yı H̄ürşid

[???

Bir ān Ƙarār idemem kūyuña Ƙılsam güzār
 ‘Uşşāk içinde virem gibi cānı ber-güzār

5317 Fevrī Efendi

[fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilūn]

İşigi dārü’ş-şifāsında biñ oldı bīmār
 ƘanƘı birine vire yār cevābın hey yār

5318 Fuzūlī

[fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn]

Muztarib gönlüm ki kūy-ı dil-sitānı yād ider
 Murğ-ı Ƙudsidür ki gülzār-ı cinānı yād ider

5314 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5315 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁹⁵ “Ey saba rüzgârı, eğer segilinin kûyuna yolun düşerse değerli dostu benim ihtiyacımı söyle.”

5316 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5317 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5318 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5319 Zātī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āstānuña şu kim kendözini hāk eyler

Yirini Hāzret-i 'İsī gibi eflāk eyler

5320 Qābiliyyü'l-Hākīr

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hac şevābını қаpuña bulayum dirseñ eger

Āstānuña gözüm nūrı baña eyle nazar

[266b]

5321 Tālib-i Hākīm Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nīst coz kūy-ı toem mesken-i mā sūy-ı diger

Çun dilem piş-i to bāşed çi revem cāy-ı diger¹¹⁹⁶

نیست جز کوی تو امسکن ماموری ذکر
چون دلم پیش تو باشد چه روح هائی ذکر

5322 Cevherī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bī-per ü bāl göñül kūyuña varmağ ister

Tā'ir-i kudsi şanup kendüyi uçmağ ister

5323 Meylī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Murğ-ı dil ey yüz[i] gül kūyuña varmağ ister

Tālabır bāl ü peri yoğ iken uçmağ ister

¹¹⁹⁶ "Bizim evimiz senin kuyundan başka bir taraf değildir. Gönlüm sende olduğu sürece ben niçin başka bir yere gideyim."

5324 **Ḥusrev Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şabā iletmege kūyını cismüm ḥāksār ister
Velī dil irmege bu ārzūya rūzgār ister

5325 **Mesīhī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kim ki der-bānuñ olup қаpuñda varur yir tutar
Kendüyi cennetdeki Rıdḡvān ile ol bir tutar

5326 **Sırrī-i Merḡūm Trabzondandır**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āstān-ı ḡayra yüz sürmem қаpuñdan sürseler
Dönmezem yoluñda ölmekden eger öldürseler

5327 **Semā'ī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Neydi yāruñ şubḡ dek kūyında bīdār olmalar
Aḡlamaqlar işiginde yaşdanımlar¹¹⁹⁷ zār olmalar

5328 **Lāmi'ī Fermāyed**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Kūyuñda beni қо seg-i cānāne disünler
Yā seg dimeyüp ' aşıқа cānā ne disünler

¹¹⁹⁷ “Yasdanımlar” kelimesi vezin gereḡi bu şekilde okunmuştur.

5329 Zātī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuña ' aşıkıların āh u figānı çekdiler

Çerçe gūyā ejdehā-yı dil-sitāmı çekdiler

5330 El-Ḥakīr

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuña cānā gözüm gönüm beni her dem çeker

Yā şuyum yā toprağum ol cānibe muhkem çeker

5331 Aḫī-zāde Birāderi Hüdāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūy-ı yāra varup alsun bir haber

Ol kişi kim Ka' beye varmağ diler

5332 Ḥasībī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İtlerünle beni kūyuñda ' adū taşā tutar

İrdüğine urar irmedüğine taş atar

5333 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ḳapuñda cismüm iken ḫalkā-i zer

Niçün āhenger aña ḫalkā ider

5334 Şun'î-i Eregli

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Didüm kûyuñda bu dil pādşāhum bir mekân ister

Didi ol Hüsrev-i rüy-1 zemîn añā zamān ister

[267a]

5335 Fevrî-i Merhûm

[mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün]

Kûyuñ şafâsı lezzet-i dâr-1 na'îmdür

Hecrûñ şafâsı miḥnet-i nâr-1 caḥîmdür

5336 Refîkî-i Merhûm

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Kûyuñ ey dost kıblegâhumdur

Kaşlaruñ tākı secdegâhumdur

5337 Necâtî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

İşigüñ yaşum ile hem-demdür

Meger ol Ka' be vü bu Zemzemdür

5338 Şenâyî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çapusunda anuñ añ kim kulu rif' atde Dârâdur

Bugün bir şâh-1 hüsne bende oldum nâmı mezâdur

5339 Rūhī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āstānuñda şu kim bir bende-i efgendedür
Kevkebi burc-ı şerefde t̄ali' i ferhundedür

5340 İshāk-ı Merhūm

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bāğ-ı behişt yār işiginden kināyedür
Bir yirdür ol ki cennet-i firdevse pāyedür

5341 Sürürī-i Merhūm

[mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dergāh-ı yār kim bir ulı āstānedür
Şahn-ı behişt bāğ-ı cināndan nişānedür

5342 Bākī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hayliden ҡaldı gönül hāk-i der-i cānādadur
Mübtelā-yı derd ü ğam bir 'āciz-i dermānedür

5343 Hüdāyī-i Merhūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cemālün Ka' be-i cān kūyuñ ey meh kıble-i dildür
Şaf-ı ehl-i şafā cānā anuñçün saña mā'ildür

5344 Bākī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çapuñda sā'il olmağ ğayra mihmān olmadan yegdür

Gedā-yı kūyuñ olmağ Mışra sulţān olmadan yegdür

5345 Li-Muħarririhi'l-Fākīr

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

İşigüñ beklemeğ Fağfūr [u] Hākān olmadan yegdür

Gedā-yı kūyuñ olmağ dehre sulţān olmadan yegdür

5346 Fūrūğī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Reh-i kūyuñda ben hāk olduğum şanma ki zilletdür

Hele üftādeñe yir gök kadar vallāh rif' atdür

5347 Maķālī-i Merħūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ölümlü ' aşıķa fūrķatde kūy-ı dil-rübā yegdür

Kişi ğurbetde bīmār olıcağ dārü'ş-şifā yegdür

5348 'Ulvī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şehā kūyuñda göñlüm kim gedā-yı müstmendüñdür

Erenler haķķı cān u başa ķalmaz bir levendüñdür

5345

a: Nüşhada beytin ilk mısraı önce "Gedā-yı kūyuñ olmağ mīr-i mīrān olmadan yegdür" şeklinde yazılmış daha sonra bunun üstü çizilerek üzerine "İşigüñ beklemeğ Fağfūr [u] Hākān olmadan yegdür" şeklinde yazılmış yine beytin ikinci mısramda önce "senüñ der-bānuñ" şeklinde yazılan kısmının üstü daha sonra çizilerek üzerine "gedā-yı kūyuñ" yazılmıştır ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren ayrı bir kayıt düşülmemiştir.

5349 Şikārī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Baḥna cennet serāyından ser-i kūy-ı vefā yegdür

Yarınki ḥūrī ḡilmāndan buḡün bir dil-rübā yegdür

5350 Geçer Meh-rūlaruñ Zecrini Hecrī [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ādemüñ cenneti dünyāda der-i dil-berdür

'Āşık-ı teşne-dile la'l-i lebi Kevşerdür

[267b]

5351 Ḥazret-i Derviş Ağa

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Kūyuñı mesken idinse dil-i şeydā yiridür

Gülşen ey gonçe-i ter bülbül-i gūyā yiridür

5352 Ṭab'ī Çelebi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Kūyuñı eylese 'āşık n'ola me'vā yiridür

Ṭutsa gülşende vaṭan bülbül-i gūyā yiridür

5353 Sipāhī Beg

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ḥuld-i kūyuñ n'ola dil eylese me'vā yiridür

Ādemüñ çün ezeli cennet-i a'lā yiridür

5354 **Ṭuġī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kūyuñ erbāb-ı ğama ger ola me'vā yiridür

Şahn-ı cennet nitekim Ādem ü Havvā yiridür

5355 **Ḥātemī Beg**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūyuñda idinürse gönül cā yiridür

Ehl-i dil dirse aña cennet-i me'vā yiridür

5356 **Şādık Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūyuñ ki senüñ seyr-i temāşā yiridür

Anda cāy eylese her ' aşık-ı şeydā yiridür

5357 **Sehmi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Eylese gülşen-i kūyuñda gönül cā yiridür

Meskeni bülbül-i şeydā gül-i ra' nā yiridür

5358 **Zātī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşigünde gāh dil der-bān u geh seg-bān olur

Hoş dimişlerdür buni ey şeh gönül sulṭān olur

5359 **Ḥayālī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ka' be-i kūyuñda her cān kim senüñ qurbān olur

Gerçi bir serden geçer ammā ser-ā-ser cān olur

5360 **Şun'î-i Gelibolī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuña vardukça dil āşüfte vü şeydā olur

Varduğınca bu gönül ' alemlere rüsvā olur

5361 **Muḥibbī-i Merḥūm Sulṭān Süleymān**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gülşen-i kūyı baña bāğ-ı İrem gibi gelür

Ḥaḡ naşīb eyler ise aña irem gibi gelür

5362 **Ḥazret-i Bākī**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Kūyuñ gedası oldu dil-i mübtelāyı gör

Sevdā-yı mülk-i salṭanat eyler gedāyı gör

5363 **Kişveri-i Nevāyī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her şehir bād-ı şabā kim kūy-ı cāndın gelür

Şanasın Rūḥü'l-Ḳudüsdür bŷy-ı cān andın gelür

5364 ‘Ubeydī

[*mef‘ülü fā‘ilätü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Küyında dil ki bir şeh-i hūbān esīridür
Cennet harīm-i devleti ğilmān esīridür

*

* *

5365 Tīġi Beg

[*fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilün*]

İşiginde idemez üftāde diller keşf-i rāz
Yukarıdan söyleşür ‘uşşāk ile ol serv-i nāz

[268a]

5366 ‘Acemde Qābilī Maqbūl-i ‘Ālem [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilätün fā‘ilün*]

Gül be-ḫāl-i bülbül-i şeydā ne-mīperdāht dūş
Kerd bülbül kār perdāzī ki gül negreft dūş¹¹⁹⁸

کل یال ببل شیدا نمی پرداخت دوش
کرد ببل کار برد از یک کل نگرفت کوش

5367 Ehlī-i ‘Acem

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Gülistānist ḫarem-i dīdeem ez-‘aks-i ruḫsāreş
Zi-müjgān ḫārḫā begrefte ber-eṭrāf-ı dīvāreş¹¹⁹⁹

کست نیست حرم دیدیم از عکس رخسارش
زترکان خارها بگیرفته بر اطراف دیوارش

5364 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5365 Nüşhada 265b’de ana metin içerisinde yer alan, “ze” kafiyesiyle yazılmış beytin “rı” kafiyele beyitlerin arasına yazılmış olması sebebiyle beytin üzeri çizilmiştir.

¹¹⁹⁸ “Dün gece gül, çılġın bülbülün haline bakmıyordu. Dün gece bülbül pek çok hizmet yaptı ama gül yine de onu almadı.”

¹¹⁹⁹ “Gözüm onun yüzünün resmiyle sanki bir gülistandır. Kirpikten dikenler onun duvarının etrafını kaplamıştır.”

5368 **Lisân-ı Ğaybdur Eş'âr-ı Hâfız** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Fikr-i bülbül heme ânest ki gül şod yâreş

Gül der-endîşe ki çun ' işve koned der-kâreş¹²⁰⁰

نقدیں بر آنت که گل شد یارش
گل در اندیشه که چون عشوه کند در کارش

5369 **Suhen İklîminüñ Sultânı Şâhî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Der-în gülşen çi sâzed bülbül ez-zârî vü feryâdeş

Ki sūy-ı ' âşık meyl ne-dâred serv-i âzâdeş*¹²⁰¹

درین گلشن چه سازد بیل آری فریادش
که سوی عاشق بیل ندارد سرو ازادش

5370 **Necâtî Raḥmetü'llâhi ' Aleyh**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Benüm ey derd-i ḥandānum cemâlün tâze dâğ olmış

Ruḥuñ güllerinüñ kıızılı kıızıl ağı ağı olmış

5371 **Behiştî Oldı Firdevsî-i Şânî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Yine gülşende bugün bülbüle bir ḥâl olmış

Güli ḥâr ile görüp münkesirü'l-bâl olmış

5372 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Ḥüseyni Rūmuñ** [*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Leblerüñ gonçe yañağüñ gül-i ḥandân olmış

Ḥüsünüñ ey serv-i sehî tâze gülistân olmış

¹²⁰⁰ "Bülbülün bütün düşüncesi gülün kendisinin sevgili olmasıdır ama gül nasıl ona nazlanayım diye düşünüyor."

¹²⁰¹ "O özgür selvi (gibi olan sevgilinin) âşıklara meyli olmayınca bülbülün bu gül bahçesinde inleyip feryat etmesinin bir faydası olmaz."

5373 **Rahîkî Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Älem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Gel ey gül-ruḥ yine şahrâ ser-â-ser lâlezâr olmuş

Açılmış gönçeler yir yir cihân bâğ u bahâr olmuş

5374 **Şâ'ir-i Maḳbül-i 'Älem Merdîdür** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Câ-be-câ 'ârızı ol gönçe-femüñ âl olmuş

Görüp ey dil gel anı baş açık abdâl olmuş

5375 **Cihānuñ Pîr-i Fânîdür 'Azîzî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Kim ki kūy-ı dil-bere berg-i gül-i aḥmer dimiş

Yâsemenceş yüzi ağ olsun ki rengin-ter dimiş

5376 **Medhî-i Gelibolî Fermâyed**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Mâh-ı nev gönçe-i mihr-i gül-i ḥandân olmuş

Şahn-ı eflâki görüñ nice gülistân olmuş

[268b]

5377 **Suḥen İḳlîminüñ Sultāmı Şāhî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Gönçesin gül bülbülün ḳaşdığa peykân eylemiş

Bülbül açılğan güli kendığa ḳalkın eylemiş

5378 Nūrī-i 'Acem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Meger gül hūbī düzdāide ez-ruhsār-ı gülgüneş*

Ki ez-şahn-ı gülistān beste miārend birüneş¹²⁰²

مگر گل خون در دیده از رخسار کلکونش
که از سخن گلستان بستاند برونش

*

* *

5379 Hilālīye Bu Maḥlaş Gökden İndi [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşen-i hüsnün ruḥuñ gibi gül-i ḥandānı yoḡ

Ġonçenüñ öykünmege la' lüñe cānā cānı yoḡ

5380 'Ömri-i Derviş-i Şāhib-İhtirā' [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşen-i dehrün saña beñzer gül-i ra' nāsı yoḡ

Neyleyin bāğ-ı cinānuñ ġonçe-i zībāsı yoḡ

5381 Bende-i Kemter Kemīne Ḳābilī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşen-i dehrün dikensüz bir gül-i ḥandānı yoḡ

Hīç bir bülbül bulunmaz kim hezār efgānı yoḡ

¹²⁰² “Meğer gül onun kırmızı yüzünden güzelliğini çalmış ki onu gül bahçesinden bağlayarak çıkarıyorlar.”

5379 G 47/1, Hilâlî Divanı.

5382 Şiyāmī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mekteb-i gülşende bülbülden oqımağa sebağ
Gönçe koynından çıkardı bir iki rengin varağ

5383 Mesihī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Yazılmadın şahā'if-i gülşen varağ varağ
Bülbüller anı ezber oqırdı sebağ sebağ

5384 Nāmī Rāst

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Gülşende bāğa gel nazār eyle varağ varağ
Fehm it kitāb-ı kudret-i Haqqı sebağ sebağ

5385 Necātī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Gül muşhafın şabā yili açdı varağ varağ
'Işğ āyetini bülbül oqıdı sebağ sebağ

5386 Emrī Çelebi Fermāyed

Gül gülāc-ı h'ān-ı hüsñünden alup niçe varağ
Şerbet-i jāleyle ıslatmış hezāra bir tabağ

5382

Başlık: Nüşhada beytin başlığı önce “[...] ” şeklinde yazılmış ancak daha sonra bunun üzeri çizilerek altına “Şiyāmī” şeklinde yazılmış ve yanına “şah” kaydı eklenmiştir.

5386 *Emrī Dīvanı*, G 250/1.

a: hüsñünden] vaşluñdan, *Emrī Dīvanı*.

*

* *

[269a]

5387 **Ḥazret-i Bâkî***[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]*

Dilâ bülbül şanurdum ben hemân gülşende dil-dâde

Belâ bu güllerüñ ruhsârına şeb-nem de üftâde

5388 **Raḥmî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh***[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]*

Bahâr irdi açıldı ğonçe-lebler şahn-ı gülşende

Güle yir yok meger yapışduram penbeyle dîvâra

5389 **Zâtî-i Merḥûm Fermâyed***[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]*

Açılsun ğonçe-i ḳalbüñ açıl gül gibi gülzâra

Seni gözler çıkupdur yâsemen ey ğonçe dîvâra

5390 **Şâvurü'l-Ḳâzî***[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]*

Ṭolup gül yüzlü dil-berlerle meclis döndi gülzâra

Güle yir yok meger yapışduram penbeyle dîvâra

5391 Refîkî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Bülbül ne dem ki başlar her şubḥ āh u zāra
'Āşıkdur ol da beñzer bir yār-ı gül-' izāra

5392 Bâkî Efendi

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Açdı gülün niḳābın bād irdi gül-sitāna
Gösterdi ' aks-i rüyın āyine-i zamāna

5393 Behiştî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gülşenün beñzeri yoḳ la' l-i leb-i cānāna
Gönçe bir ağız açık bağlamalu dīvāne

5394 Şem'î Efendi Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şabā ḥüsnün bahārından ḥaber virdi gülistāna
Yaḳalar çāk idüp güller gelür bülbüller efḡāna

5395 Emrî Çelebi Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şaḳınup tıfl-ı merdümnden ruḥı bāḡını cānāne
Gümüştenden tutdı barmaḳ ḥavlî eṭrāf-ı gülistāna

5395 *Emrî Divanı*, Kt. 434.

a: tıfl-ı merdümnden] ta' n-ı merdümnden, *Emrî Divanı*.

5396 Sinān Çelebi-i 'Ādil

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ben bülbüline şöyle ki ol gönçe yār ola
A' dā ğamından ağlamazam ger hezār ola

5397 H̄ayālī-i Merhūm

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bāĝ-ı cihānda kārı kimüñ āh u zār ola
Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola

5398 Fazlī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir leṭāfet ki gülün bergine virmişüz ilāh
Disem ol lāle-ruḥuñ pertevdür var mı günāh

5399 Mu' ammā be-Nām-ı 'Alī

Evrāk-ı güli çünkü şabā dökdi seḫergāh
Bülbül-i ten āşüftesini yaqdı idüp āh

5400 Medhī-i Gelibolī-i Müftī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Başladı nāleye bülbül gül-i ḥandān üzre
Manṭıku'ṭ-Ṭayra şürü' itdi Gülistān üzre

5401 ‘Alī Çelebi

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

İder geh gülden efgān gāh eyler servden nāle
Hezāruñ bu degül güftarı qonar daldan dala

[269b]

5402 Behiştī Oldı Firdevsī-i Şānī [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün*]

Güldür dimiş ‘izāruñ içün bir niçe gürüh
Gül beñzemez cemālüne *vechen mine’l-vücüh*¹²⁰³

5403 [???

[*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

Bu gül raḥm eylemez aşıftesine
Anuñçün ‘ömri varmaz heftesine

*

* *

5404 Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Gülşen-i ğamda ‘aceb mi iñleşem bülbül gibi
N’eyleyem ol ğonçe-leb gülmez açılmaz gül gibi

5405 [???

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Gülşen-i hüsnünde ben feryād idem bülbül gibi
Sen hemān ey ğonçe-fem açıl cihānda gül gibi

5401 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹²⁰³ “(Sıradan) yüzlerden bir yüzdür.”

5406 Bākī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Halk-ı ' âlem gül seveydi kâşkî bülbül gibi
Ol lebi gönçem baña tenhâ kalurdu gül gibi

5407 Müdāmī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Murğ-ı dil eyler hezārān nâleler bülbül gibi
Ol lebi gönçe velī kıymaz kıulağa gül gibi

5408 Şināsī Bahr-ı Nazmuñ Āşnāsı [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kıpdı destümden felek ol gül-' izārı gül gibi
Bu durur dā'im perīşān olduğum sünbül gibi

5409 Rızāyī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yolınup ağılarsa dil murğı n'ola bülbül gibi
Hārılar ol gönçeye gördüm takılmış gül gibi

5410 Bākī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āllar geymiş hırām eyler nihāl-i gül gibi
Günde ' uşşākuñ hezārın öldürür bülbül gibi

5406 Bākī Divanı, G 492/1.

b: gönçem] gönçe, Bākī Divanı.

5411 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her gün ağlar hâr-ı gamda ' aşıkuñ bülbül gibi

Yılda bir kez görürsün ây efendim gül gibi

5412 Nāmî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşene ey gönçe var âcil gül-i ra' nâ gibi

Murğ-ı dil feryâda gelsün bülbül-i şeydâ gibi

5413 Zâtî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âh kim ol gönçe-leb gülmez açılmaz gül gibi

Gülşen-i gamda ' aceb mi ağlasam bülbül gibi

5414 Dānişî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her gül-i handâna karşı ağlama bülbül gibi

Gülşen-i bezm içre saña işte sāğar gül gibi

[270a]¹²⁰⁴

5415 Muḥibbî Ḥazret-i Sultân Süleymân

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül bulunmaz ey gönül ' âlemde çünkim hârsuz

' Aybsuz yâr isteyen qalur cihânda yârsuz

¹²⁰⁴ Kafiye harfindeki değişiklikten sayfaların karıştığı anlaşılmaktadır.

- 5416 **Rahmî-i Nâzük-Edâ Şâhib-Suhen** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Bülbül-i dil bâğ-ı dehri seyr idelden yârsuz
 Bulmadı ' âlemde bir gül kim ola ol hârsuz
- 5417 **Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizâmî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 ' Andelîb-i dil düşelden ayru sen gülzârsuz
 Hâr-ı ğamda bir dem olmaz ey yüzi gülzârsuz
- 5418 **Şafâ Üzre dur[ur] Eş'âr-ı Zevkî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 N'eyleyem gülzâr-ı ' âlem seyrini dil-dârsuz
 Kim gözüme hâr-ı ğamdur ol yüzi gülzârsuz
- 5419 **Zarîfî Şâ'ir-i Mergüb-ı ' Âlem** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Bülbülüñ olmaz güşâde hâtırı gülzârsuz
 Gönlüm açılmazsa tañ mı bâğ-ı hüsn-i yârsuz
- 5420 **Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Vecdî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]
 [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
 Gülşen-i ' âlem baña zindân olupdur yârsuz
 Her çemen hâr-ı belâdur ol yüzi gülzârsuz

5421 **Suhen İklîminüñ Sultâni Şâhî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Olımaz dil bir nefes sen serv-i gül- ruhsârsuz

Bülbül-i gūyā olur mı dostum gülzârsuz

5422 **Ḥālişî Erbâb-ı Nazmuñ Muḥlişî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbül-i cān istemez zār itmegi gülzârsuz

Bu cihānı n'eylerem ben ol yüzi gülnârsuz

5423 **Zātî Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Bir gül-i bāğ-ı cemālün yine biz bülbüliyüz

Var durur sînemüzün dāğ-ı ğamından güliyüz

5424 **Lisân-ı Ğaybdur Nazm-ı Ḥāfız**

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

‘Arūs-ı gül diger âmed be-bezm-i gülşen bāz

Kocâst bülbül-i hoş-gū ber-âvered âvâz¹²⁰⁵

عروس گل و کرامد بزم گلشن باز
کجاست بلبل خوش کو بر آورد آواز

5425 **Ḥayālî Oldı Selmâni Zamānuñ** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbül-i şūrîdeyüz ‘ışk ile gülzâr isterüz

Yolına cān virmege bir verd-i ruhsâr isterüz

¹²⁰⁵ “Gül bahçesinin eğlencesine gül gelini yine geldi. Güzel ötüşlü bülbül nerede ötsün?”

5426 **Gülşen-i Nazmuñ ki Sebzi Bülbul-i Güyâsıdur** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbulüz gülşende biz bir lâle-ruhsâr isterüz

Gül-^ç izâr u gonçe-leb hoş serv-i reftâr isterüz

5427 **Muhammed Tâlib-i 'İlm**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbul-i dil bâğ u râğı geşt iderse yârsuz

Gül yüzini görmeye ' âlemde hergiz hârsuz

[270b]

5428 **Hayâlî Oldı Selmânı Cihānuñ** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbul-i gülzâr-ı miñnetdür dil-i ğamnâkümüz

Aña güyâ kim kafesdür sine-i şad-çäkümüz

5429 **Huffî Fermâyed**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Cemâlün bâğınuñ her kim gül-i gülzârını bilmez

Niçe zâr eylese bülbul gül anuñ zârını bilmez

5430 **Cevher-i Pâkîze Şâ'ir Gevherî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Gül ' ârižuña olsa mu' âriž ' aceb olmaz

Kim yüzi açılmışda hayâ vü edeb olmaz

5431 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Şalınmaz bu cihān bāğında hergiz

Ne yār ağıyārsuz ne gül dikensüz

5432 **Maḳālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Yārdan hürsend ü a' dādan melāmet-dīdeyüz

Şākirüz gülden velī kim hārdan rencideyüz

5433 **Ḥayretī-i Merḥūm**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Gül gibi biz de birer bülbül-i şīrīn-suhenüz

Dostum ma'nīde düşmen gözine biz dikenüz

5434 **Fuzūlī Ehl-i Nazmuñ Fāzılıdur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Baña bād-ı şabā ol serv-i gül-ruḥdan ḥaber virmez

Açılmaz gönçe-i baḥtum ümīdi naḥl-i ber virmez

5435 **Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem Oldı Sā'ī Gül Gibi** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Başlar üstinde gül gibi olurdu yirümüz

Fār-ı şaḥrā-yı emel olmasa dāmen-gīrümüz

5433 *Ḥayretī Divanı*, G 126/1, s. 213. (Beyit, *Divanı*'daki 2b-1a mısralarından oluşmuştur.)
b: ma'nīde] gerçi ki, *Ḥayretī Divanı*.

5436 Medhî-i Gelibolî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dilinden ' andelîbüñ vaşf-1 gülşen bir nefes gitmez

Rumûz-1 ' ışk lâkin kuş dilidür kimse fehm itmez

5437 Şihâbî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Senüñ eyyâm-1 hüsnuñ gibi gülşende bahâr olmaz

Hezârân bülbülün vardur benüm gibi hezâr olmaz

*

* *

5438 Cihânda Nazm-1 Hüsrev Oldı Makbûl [mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

[mef'ülü fâ'ilätü mefâ'îlü fâ'ilün]

Gülşende olmadansa kelâg ile hem-nefes

Dil bülbüline cennet-i me'vâ gelür kafes

5439 Firâkî Şâ'ir-i Mergüb-1 Āfāk [mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

Gülşen-i ' âlemde bu sırra irişimez hiç kes

Zâğlar âzâde bülbüller giriftâr-1 kafes

5440 Fuzûlî-i Bağdâdî

[fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün]

Mesken ey bülbül saña geh şâh-1 güldür geh kafes

Nice ' aşıksın ki nâleñden tutışmaz hâr u has

*

5436 Beyit 270b'nin kenarına yazılmıştır.

5037 Beyit 270b'nin kenarına yazılmıştır.

5441 Nev'î Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Açıldı lâle vü gül bülbül oldu hüb-nefes
Hevâlanursa 'aceb mi gönülde dâğ-ı heves

5442 Muhyî Efendi

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Olımazsın 'andelîbâ çün benümle hem-nefes
Gonçenüñ başını ağrıtduñ hemân gavgâyı kes

5443 Muhibbî Hâzret-i Sulţân Süleymân

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Dür olalı gül yüzünden gülmedüm ben bir nefes
Eylerem feryâd u efgân hemçü bülbül der-kafe

5444 Medhî-i Gelibolî Şâ'iridür Bu Dehrün

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Hem-nefes bülbül durur gam gülşeninde baña bes
Kim esîr-i bend-i miñnetdür giriftâr-ı kafes

[271a]

5445 Emrî Çelebi Merhûm

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Gül gam-ı haddüñle düşmiş hancer-i hâr üstine
Gelmiş efgân eyler anuñ bülbül-i zâr üstine

5446 'Azizî Beg

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şeb-nem düşünce berg-i gül-i aḥmer üstine

Didi hezâr aña yüzüñ güller üstine

5447 Ve lehu

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Nev-bahâr oldı açıldı lâleler güller yine

Gülşen içre başladı feryâda bülbüller yine

5448 Refîkî Râst

[fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün]

Başladı şâm u seḥer feryâda bülbüller yine

Bâğda ' arz-ı cemâl itdi meger güller yine

5449 Mesîhî-i Merḥûm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Hezârân âferîn bâğ-ı cemâlün bâğ-bânına

Ki hoşca reng ü bûy virmiş yañağuş gül-sitânına

5450 Şâdıḳ Çelebi

[mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Güller açıldı başladı bülbül terennüme

Gonçe hezâr nâz ile geldi teraḥḥuma

5451 Necātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül budağıdur iden bülbüllere

Ey yüzi gül serçeye [...]

5452 'Ālī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sebz-i destār ile baḡ ey yüzi gül gönçelere

Her biri Āl-i Resūlem diyü tütmiş şecere

5453 Ḥayātī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār eger ' arz-ı ' izār eyleye gülzāra gele

Çāk ide gönçe yaḡasın gül-i gülzāra gele

5454 Ḥayālī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

' Ārīzuñ vaşf eyler iken gülşen içre gül güle

Şöyle keşret oldı kim söylerdi bülbül bülbüle

5455 Bāḡī Efendi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Yazmış debīr-i hikmet ezel şafḡa-i güle

Bülbül dem-ā-dem ağlaya her bār gül güle

5456 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey şabâ ilet peyâmı bülbül ağzından güle
Fürkatinde çekdüğüm ol lâle-ruḥ tâ kim bile

5457 'Azizî Beg Merḥûm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Arz-ı ḥüsn eylemedüñ bülbülüñe
Degmedük gibi senüñ bir gülüñe

5458 Şâdık Beg Merḥûm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġonçe-i 'annâc(?) Ġunc ider çemende bülbüle
Vaḳtidür muṭrib saña ḳul ḳul dir ise bülbüle

5459 'Ubeydî Raḥime'llâhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳuş diliyle ruḥlaruñ vaşf itdi bülbül bülbüle
Gülşen içre yüz yüze baḳatürurken gül güle

[271b]

5460 Mu'ini Şâ'ir-i Maḳbül-i 'Älem *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]*

[mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Gülzâr içinde gül gibi arturma ḥâr ile
Şâyed ola ki câme-i ḥüsnüñe ḥâr ile

5461 **Ṭarīkī Çorluludur**

[*mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Yār oldı murğ-ı dil yine bir gül-‘ izār ile
Bir dem içinde hem-dem olur yüz hezār ile

5462 **Bākī Efendi**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Fürkatünde gönlüm eglerdüm gül ü gülzār ile
Gül de gitdi yalıñuz kaldum dirīgā hār ile

5463 **Fuzūlī-i Bağdādī**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Bāğa gel bülbüle ‘ arz-ı gül-i ruhsār eyle
Yıķ gülün‘ ırzını bülbül gözine hū‘ār eyle

5464 **Zekī Fermāyed**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Bāğa gel gülşeni gönçe başına dar eyle
Gülden ey gönçe-dehen bülbüli bī-żār eyle

5465 [???

[*mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Şahn-ı çemen bezendi gül ü yāsemīn ile
Devlet anuñ ki ‘ iş ide bir nāzenīn ile

5466 Emrî Çelebi Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bülbül-i şeydâ nice âh itmesün gülzârda

Yılda bir gül açılır ol da miyân-ı hârda

5467 Sırrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her kişi gül-geşt-i şahın-ı gülşen ü gülzârda

Bülbülâsâ kodı ben maḥzûnı bir gül zârda

5468 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şeb-nemûn ter düşdüğü bu gönçe-i gülzârda

Gice ḥaylî gülmiş açılmış miyân-ı hârda

5469 İshâk-ı Merhûm

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Büy-ı vefâ olaydı ger ol gül-izârda

Dil ' andelîbi olmaz idi âh u zârda

5470 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḡönçe şanmañ şâḥ-ı gülde zeyn olan gülzârda

Bülbülün ḥünin yüregidür ki kalmış hârda

5471 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġonçeler kim zeyn olurlar şâh-ı gül gülzârda
Her biri bülbül yüregidür ki bitmiş hârda

5472 'Azîzî Beg Merhûm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her gül ü nesrîn ü nergis kûşe-i gülzârda
Bülbülüñ âh-ı şerârıdur dem-i ezhârda

5473 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ötmesüm gülşende baħş idüp dil-i şeydâ ile
Söyleşür feryâda gelse bülbül-i güyâ ile

5474 Ziyâyî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir gül açılmaz senüñ rüyuñ gibi gülzârda
Ġaddüñe serv [ü] şanavber beñzemez refârda

[272a]

5475 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bende da' vî-i maħabbet eylesem bülbül gibi
Tañ mıdur ey müdde' iler şâhidüm var gül gibi

5473 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5474 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5476 Ez-ân Būstān Efendi-zāde Minnetī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āllar geymiş benüm naḥl-i revānum gül gibi

Āl ile āşüfte kılsam 'ālemi bülbül gibi

5477 Ḥayretī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen açıl gül gülşen-i ḥüsn içre tek güller gibi

Ben ḳo nālān olayın geñ yirde bülbüller gibi

5478 Tābī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşende gūş idüp yine feryād-ı bülbülü

Hep diller oldı ehl-i çemen ḡonçe-i güli

5479 Himmetī-i Za'īm

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hezāra ḥār ile 'arz eylemiş vişāl-i güli

Fezā-yı gülşen-i dehre diken nihāl-i güli

5480 Vaḥşī-i 'Acem

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hem hoş-elḥānī ço bülbül hem nikū rü çun gülī

Bāḡ-ı ḥüsn-i dil-berī-rā hem gülī hem bülbülü¹²⁰⁶

هم خوش الحانی جو بلیلی هم نکور و چون گل
یاغ حسن دبر برآ هم گل هم بلیلی

5477 *Hayretī Divanı*, G 436/1, s. 404.

¹²⁰⁶ "(Ey sevgili), bülbüller gibi güzel seslisin ve güller gibi güzel; güzellik bahçesinde hem gülsün hem de bülbül."

5481 **Zihnī Efendi Bağdādī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh virür dil gönçeye gāhī sever berg-i güli

Bülbül-i şūrīdenün bir başı vardur biñ dili

5482 **Sā'ī Çelebi**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Açıldı gönçe-i gül gül-sitān güzellendi

Bahār mevsimi irdi cihān güzellendi

5483 [???

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Gül ' arızuñı gördügi dem kendin unutdı

Gönçe işidüp vaşf-ı lebün ağzını tutdı

5484 **Cılasın Merd-i Şā'ir Oldı Seyfī** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gül yüzün gördi açıldı yine bāguñ çemeni

Gülmedin gönçelerün gūşına vardı deheni

5485 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Güle hoş gelmez ise bülbülinün zārlığı

İtmesün hār-ı cefā baña dilā zārlığı

5486 Monlā Ḳāsım Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āllar ile zeyn ider kendin nihāl-i gül gibi

Ağladur her dem beni ol gönçe-fem bülbül gibi

5487 Rızāyī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bâğ-ı ruḥuñda gül yüzüne zār olam gibi

Sünbüllerüne yine hevā-dār olam gibi

[272b]

5488 Muḥliş Rāst Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gülistān-ı melāḥatde görüp bir gönçe-i nāzı

Hezārān murğ-ı dil zār ile açdı Gülşen-i Rāzı

5489 Refīḳī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Gülün nāzı vü bülbülün niyāzı

Dile ta' līm ider ' ışık-ı mecāzī

5490 'Ulvī Rāst

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Teşbīh-i sādedür ruḥuña gül didikleri

Efsānedür fiğānuma bülbül didikleri

5486 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5487 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5491 Sipāhī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ruhsarı yāra beñzeyimez gül didikleri

Terk eylesün fiğānımı bülbül didikleri

5492 Hāydarī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çaldı dem-beste görüp sen gül-i nāzük-bedeni

Çonçenüñ şimdi bıçaqlarla açılmaz deheni

5493 Ābī Fermāyed

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Āmed bahār u her kesī bā yār-ı ħod der-gülşeni

Z'ān gül cüdā çun bülbülān mā vü fiğān [u] şīveni¹²⁰⁷

آمد بهار و هر کسی با یار خود در گلشن
زان گل صد چون بلبلان ما فیغان شیوه

5494 Kemāl Paşa-zāde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nice toyınca görem sen gül-i nāzük-bedeni

Kendü kirpügüm olupdur baña gözüm diken

5495 Fiğānī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sevdi gönülüm bāğ-ı dehrüñ bir gül-i ħandānı[nı]

İñledür ħār-ı belāda bülbül-i nālānımı

¹²⁰⁷ "Bahar geldi ve herkes sevgilisi ile bir gül bahçesinde... Bizse o gülden ayrı, bülbüller gibi feryat ve fiğan ediyoruz."

5496 **Ḥuffī Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cân u dil gördükçe zâr olur yüzün gülzârını

Artururdu gönçe-leb sen bülbülün gülzârını

5497 **Yahyâ Rāst**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Seveli ey dehân-ı gönçe seni

Olmışam 'âlemün gözi diken

5498 **Bālī Raḥmetü'llāhi ' Aleyh**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bâğuñ güli vü sünbülü serv [ü] benefşesi

Yarı gelür diyü qodılar gözci nergisi

5499 **Rindī-i Şā'ir-i Mergüb-ı ' Âlem** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bâgdād şehr-i bâğ ki güldür ḥalīfesi

Egninde berg-i sebz duḥāvī(?) qaṭīfesi

5500 **Ġmāyī Kātīb-i Dīvān**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey lāle-ruḥ güle nice teşbīh idem seni

Sen pādşāh-ı 'âlem o dervīş-i Gülşenī

[273a]

5501 **Miṣālī Ehl-i Nazmuñ Bî-Miṣālī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Gülşende fiğân bülbül-i şeydâdan açıldı

Bî-çâre gülün tâli' i gavgâdan açıldı

5502 **Muḥitî Raḥmetü'llâhi ' Aleyh**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bülbül-i gūyâ oqır geh Ma' nevî geh Meşnevî

Gülşeni dervîşidür gül gonçelerdür Mevlevî

5503 **Fevrî Efendi**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Gülzâra ' arza kıldı o gül-ruḥ yañağını

Virdi eline yâsemenün yüzi ağını

5504 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Bahâr u her kesî bâ-gül ruḥî der-küşe-i bâğî

Me-râ çun lâle dil şad pâre ber-her pâre-i dâğî¹²⁰⁸

بهار در هر کسی با گل رخی در گوشه باغی
مرا چون لاله دل صد بار در هر باره آغی

5505 **Mu' allim-zâde Efendi Râst**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dimeñüz bülbüle kim oldu gülün vaşşâfi

Bildügüm kuşdur uçurmañ baña ol laffâfi

¹²⁰⁸ “Bahar (geldi) ve herkes bir gül yüzlü ile bahçenin bir köşesinde. Benim gönlüm lale gibi yüz parça ve her parçada bir damga var.”

5506 **Himmeti-i Za'im Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şahn-1 gülşende semen pîrehenin jâle yudı
Gonçe şâh-1 çemenüñ câmesini tenge kodı

5507 **Nev'i**

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Şafha-i gülzâra taşvîr eyleyen gül naqşını
Haylî dil-keş bağlamış gülşende bülbül naqşını

[273b]

5508 **Raḥmeti Ziyād Ola Raḥminüñ**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Zāga ' arz eyleme bülbül var iken gülşenüñi
Hâr u ḥasdan şaḥın ey tâze gülüm dâmenüñi

*

5509 **Monlâ Câmî**

[mefâ' ilün fe' ilātün mefâ' ilün fe' ilün]

Şenideem ki be-gül çihre'i nazar dâri
Zi-çihre lâ[le] ruḥ[î] dâg ber-ciger dâri¹²⁰⁹

شنييدام که بیکل چهره نظر داری
ز چهره لایح داغ بر جگر داری

5510 **Zamîrî Beg Fermāyed**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Seher geşt ü güzâr itdüm dilâ büstân u gülzârı
İderdi hecr-i yâr ile hezâr efğân u gül zârı

5507 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5509 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

b: lâle ruḥ[î] lâruḥ, nûshada.

¹²⁰⁹ "Duydum ki bir gül yüzlü (güzeli) düşünüyormuşsun ve bir lale yüzlü (güzelden) dolayı ciğerinde bir damga varmış."

5511 Aşafî Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil ki der-nāle-i zār āmede bülbül dārī

Vaşf-ı rüy-ı to edā kerd be-mā gül dārī¹²¹⁰

دکمه در ناله زار آمده بلبیل داری
و صفت روی تو ادا کردی با گل داری

*

5512 'Ālī Rāst

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Gül gibi gülerken öpedüşdi ruḥ-ı yārı

Cân bâğını zeyn eyledi şeftālū bahārı

*

5513 Āhī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nergisün degmemek için güle yavuz nazarı

Bāz-bend itdi şabā şāḥ-ı güle gönçeleri

*

5514 'Ulvī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

'Adem gülzārına bir gönçe-leb cānānumuz gitdi

Diriğ ol serv-ḳad ü sīmīn-beden tiz bitdi tiz yitdi

5515 Ṭursun-zāde Beḳāyī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bahār irişdi bâğuñ 'andelīb-i nükte-perdāzı

Oḳır āvāz ile evrāḳ-ı gülden Gülşen-i Rāzı

¹²¹⁰ "Gönül sanki bülbülü varmış gibi sızılı bir şekilde inliyor. (Ey sevgili), yüzünü vasfı bize senin gülünün olduğunu gösterdi."

5512 *Ālī Divanı*, G 1421/1.

a: öpedüşdi] öpedüşdüm, *Ālī Divanı*.

DİZİN

(ŞAİR ve KAFİYE/REDİF)

ŞAİRİN MAHLASI ve MECMUADA HAKKINDA VERİLEN BİLGİLER	ŞAİRLERE AİT BEYİTLERİN NUMARALARI ve KAFİYE/REDİFLERİ (İtalik dizilen beyitler Farsça, koyu dizilenler Arapçadır)	ŞAİRLER HAKKINDA KAYNAKLARDA YER ALAN BİLGİLER
‘ABDİ̄ (2): Derviş ‘Abdī̄ ‘Abdü’l-Kerim Çelebi	1552 (her cāy), 3887(-eş)	(?-1584) Edirneli arif ve şair bir zâttır. İbrahim Gülşenî halifelerinden Âşık Musa’nın halifesidir. Manzum bir <i>Mevlid-i Nebevî</i> ’si vardır. 1584’te Edirne’de vefât etmiş ve buraya defn olunmuştur. (DEİS, OM, TN)
‘ABDİ̄ (2): ‘Abdī-i Kâtib, ‘Abdī Çelebi Kâtib	1227 (-akdan), 3208 (-gel)	(?-1004/1595) Kaynaklarda yer alan Abdî mahlaslı şairlerden, katib olanı sadece Tokatlı Abdî Çelebi’dir. Şair Meşki Mehmed Çelebi’nin biraderi olup, Dîvân-ı Sultânî kâtipliğinde bulunmuştur. (DEİS, TN)
‘ABDU’LLÂH (1)	2238 (-âb)	Aynı dönemde yaşayan çok fazla Abdullah adlı şair olduğundan, kim olduğu tespit edilemedi.
‘ABDŪ’L-VEHHÂB (1) ‘Abdü’l-Vehhâb	74 (-nest)	(?-1547) Mevlevî şairlerden olup Hemedanlıdır. <i>Mu’ammeyât-ı Mîr Hüseyin</i> ’e yazdığı şerhten başka, <i>Nevâ-yı Hurûs</i> , <i>Sırât-ı Müstakîm</i> ve <i>Mu’ammeyât-ı Esmâ’ül-Hüsnâ</i> adlı eserleri vardır. Şam’da medfûndur. (TŞM, TN)
‘ÂBİ̄ (1)	5493 (-enī)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
‘ÂDEMİ̄ (2) Turağı Cennet Ola Âdeminün	2587 (-âl), 5121 (-âr ile)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmadı.
‘ADLİ̄ (5) ‘Adlî Efendi, ‘Adlî-i Derviş, Sultân Bâyezîd, ‘Adlî Sultân Bâyezîd-i Kâm-rân	2637 (-mâhdan), 3940 (-âmda), 4308 (- âle), 4830 (âhumuz), 4855 (-âk)	(1447- 1512) Osmanlı tahtının sekizinci hükümdarı olan Sultan II. Bayezid Han’dır. Fatih Sultan Mehmed’in oğludur. Babasının vefatıyla 1481’de tahta geçmiştir. Veli lakabıyla meşhurdur. (L, HÇ, B, OM, TN)
‘ADLİ̄ (1) ‘Adlî Sultân Mehemmed	3502 (emün)	(1566-1603) Osmanlı’nın on üçüncü padişahı olan Sultan III. Mehmed’dir. III. Murad’ın oğludur. 1594’te tahta geçmiş, 1603 yılında vefat etmiştir. (R, B, HÇ, KA, SO, ŞN, TN)
‘ADNİ̄ (2) ‘Adnî Efendi	639 (-ân olmaz), 4120 (-ânda biter)	(?-879/1474) Fatih Sultan Mehmet’in veziri Mahmut Paşa’dır. Alacahisar’da doğmuştur. Devşirmedir. Divanı vardır. Nesirde şiirdekinden daha başarılıdır. Türkçe şiirlerinin yanında Farsça şiirleri

		de vardır. (<i>DEİS</i>)
ĀFTĀBĪ (3)	597 (şamıdur), 934 (kurdı), 3686 (-esden bilinür)	Hattat Hasan Çelebi olup İstanbulludur. Divan kâtipliği yapmıştır. 1573'te vefat etmiştir. (<i>A, AÇ, HÇ, TN</i>) 934 numaralı matla Hasan Çelebi Tezkiresi'nde yer almaktadır.
ĀGĀHĪ (1)	3216 (-ām)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ĀGEHĪ (5) Şā'ir-i Maqbūl-i 'Ālem Āgehī	270 (-ālaruñ), 1668 (āyet), 2895 (-etmiş), 3468 (-īrveş), 3653 (-endi)	(?-985/1577) Asıl adı Mansur olup Yenicevardarlıdır. Müderrislik ve kadılık yapmıştır. Gemicilik terimleriyle yazdığı kasidesi ile şöhret bulmuştur. (<i>AÇ, B, DEİS, HÇ, TN</i>)
'AHDĪ (8) 'Ahdī Efendi, 'Ahdī-i Bağdādī, Güfte-i 'Ahdī Selāset Üzredür	6 (-erdür bana), 770 (-ān), 779 (-ān), 1089 (-etdür), 1731 (-ād), 2441 (-āna bakılmaz), 2548 (-ābuñ), 5129 (-āhı)	(? – 1002/1593-94) Asıl adı Ahmed'dir. Bağdatlıdır. Şair Şems-i Bağdādī'nin oğludur. Önceleri Mehdī olan mahlasını daha sonra Ahdī olarak değiştirmiştir. <i>Gülşen-i Şu'arā</i> adlı tezkiresiyle meşhurdur. (<i>SO, KA, HÇ, B, TN</i>)
ĀHĪ (18) Āhī Çelebi Merhūm, Āhī Raḥime'llāhū 'Aleyh, Āh-ı Pür-Süz İle Tıtdı Cihānı, Nazm-ı Pür-Süzü İle Tıtdı Cihānı Āhī	467 (-ān geldi), 579 (-aş oldılar), 791 (-āna ben), 852 (-āna), 2139 (-ārı), 2731 (-āyına), 2874 (-ā dimezüz), 3089 (-eri), 3092 (-eri), 3233 (-ir den), 3825 (-āzı), 4490 (-ūdur), 4619 (-ārı gördüñ mi), 4786 (-ān tutar), 4899 (-āhum benüm), 4911 (-āhumdur benüm), 5008 (-ākden), 5513 (-arı/-eri)	(?-923/1517) Asıl adı Hasan Çelebi olup Niğboluludur. Benli Hasan lakabıyla şöhret bulmuştur. Yavuz Sultan Selim'in kendisine ihsan ettiği medreseyi, çevresindekilerin telkinlerine kapılarak reddetmiş ve padişahın gözünden düşmüştür. Ömrünün sonlarına doğru Karaferye'de müderrislik yapmış ve bu vazife başındayken ölmüştür. <i>Şirin ü Perviz, Gülgün u Şebdiz</i> ve <i>Hüsn ü Dil</i> gibi mesnevileri vardır. Bazı kaynaklarda bu mesnevilerini tamamlamadığı ifade edilir. (<i>B, DEİS, HÇ, L, TN</i>)
'AḤMED PAŞA (21) Aḥmed, Aḥmed Paşa, Neyyir-i Evc-i Suḥendür Aḥmed, Aḥmedüñ Nazmı Cihānda Gün Gibi Meşhürdur	175 (-üm olur), 262 (-ār yok), 274 (-ālaruñ), 461 (-eri), 483 (-eti), 699 (-āl eyledüñ), 1134 (-īr eylemiş), 1157 (-ūnuñ), 1510 (-ādsın), 2123 (-āh), 2606 (-īl), 2722 (-āya), 2946 (-āyı görem), 3305, (-üz itdi) 3769 (-āy oldum), 4084 (-ālidür), 4184 (-at), 4211 (-el), 4722 (-ān oda yanar), 4843 (-ağlaruñ), 5150 (-āh bana)	(?-1496) Fatih Sultan Mehmed'in vezirlerinden olup, Açık Çelebi'ye göre Edirneli, Latifi'ye göre Bursalı'dır. II. Murad'ın kazaskerlerinden Veliyüddin Efendi'nin oğludur. II. Bayezid devrinde Bursa kadısı iken öldü. II. Bayezid'in isteğiyle, Ali Şir Nevâi'ye ait şiirlere yazdığı nazireler ile divan şiirinin kurucularından biri oldu. <i>Divan</i> 'i ve <i>Leyla vü Mecnun</i> mesnevisi vardır. (<i>AÇ, B, DEİS, HÇ, L, R, OM, SO, TN</i>)
AḤMEDĪ (2)	2195 (-ām ola), 4500 (-ār olmaz)	(?-1416) Asıl adı Tâceddin bin Hızır'dır. Latifi'ye göre Sivashlı, Âşık Çelebi'ye göre Germiyanlıdır. Timur'a kasideler sunduğu kaydedilir. Yıldırım Bayezid şehzadesi Süleyman Çelebi'ye hocalık

		yapmıştır. Kütahya'da vefat etmiş ve oraya defnolunmuştur. İskendernâme adlı mesnevisi meşhurdur. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, L, TN)
‘ ÂKİLİ (2) Tâciridür Ehl-i Nazmuñ ‘ Âkılî	273 (-âlaruñ), 3823 (-medi)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
‘ ÂKİLİ (1)	2265 (- <i>âb</i>)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
‘ ÂKİFİ (1) ‘ Âkifî-i Şîrâzî	424 (- <i>er beste</i>)	İran şairlerinden olup, Gilânlıdır. Astronomi ve yıldız bilimi konusunda ihtisas sahibi bir zattır. (KA)
‘ AQLİ (3)	790 (-înenen), 2113 (-rma), 4378 (- <i>âm yitişdi</i>)	(?-1099/1688) Asıl adı Mehmed olup İştibli'dir. Yeğen Osman Paşa ordusunda kadılık yapmıştır. (SO, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Mecmuanın tertip tarihi düşünüldüğünde aynı mahlasta başka bir şairin mecmuaya girdiği düşünülebilir.
ÂLİ (2) Âlî-i Kâzî, Âlî-i Dânişmend Evlâd-ı Resûldür	2623 (-âna beñzetdüm), 5036 (-âdan şaķın)	Söz konusu şairin Seyyid Mustafa Efendi'nin oğlu 1647'de ölmüş Yavuz-zâde Mustafa Âlî Efendi, Bigzâde Âlî, Edirneli müderris ve müverrih Hüseyin Âlî ya da Mustafa Çelebi'nin oğlu olup Hafız-ı Konevî oğlu sanıyla tanınan dânişmend olan ve İstanbullu Âlî olabileceğini söyleyebiliriz. Ancak şairin kesin kimliğini tespit edebilmek mümkün olmamıştır. (A, DEİS, HÇ) Bu iki beyit farklı şairlere de ait olabilir.
‘ ÂLİ (32) ‘ Âlî Efendi, Ma‘ârif Kâfi Defter-dâr ‘ Âlî , Ma‘ârif Kâmidur Defter-dâr ‘ Âlî , Leţâfet Üzredür Dîvân-ı ‘ Âlî , Cihânda Gün Gibi Mergüb ‘ Âlî , Cihânuñ Gün Gibi Hâssâmı ‘ Âlî	15 (-â), 111 (-erden lezîz), 291 (-atup geldük), 402 (-ânum ile), 650 (-es), 945 (-er bana), 969 (-at), 1193 (-âddan gördüm), 1340 (-âh idi), 1373 (-âdını), 1500 (-ar/er itdüñ), 1574 (-efâ), 1592 (-ân bana), 1924 (-üz/öz), 2173 (-llediler mi), 2225 (-â), 2243 (-âb), 2759 (-âmetden yana), 3551 (-ânuñam), 3767 (-inleyelüm), 3839 (-ey), 3880 (-âma koyar), 3895 (-âmdan çıkmış), 4257 (-işin), 4369 (-dâ döginmedi), 4416 (-erdi), 4457 (-âr), 4973 (-erdeyin), 5052 (-âr ile), 4725 (-âreler), 5452 (-ere), 5512 (-ârı)	(1541- 1599) Asıl adı Mustafa Ali olup Geliboluludur. Meşhur Âlî Tarihi'nin müellifidir. Şam, Erzurum, Amasya, Bağdat defterdarlıklarında bulunduktan sonra, Cidde mutasarrıfı olmuş ve burada vefat etmiştir. <i>Zübdetü't-tevârih</i> adlı mensur eserinden başka, <i>Mihri Mâh</i> , <i>Mihri ü Vefâ Matla'-ul-Envâr</i> , <i>Ravzatü'l-letâif</i> , <i>Nâdirü'l-Mehârib</i> gibi manzum eserleri vardır. Şiirlerinde <i>Çeşmî</i> mahlasını da kullanmıştır. (A, HÇ, OM, SO, KA, TN)
‘ ÂLİ ÇELEBİ (20) ‘ Âlî Çelebi, Kınalı-zâde, ‘ Âlî Çelebi Kınalı-zâde, Hınnalı-zâde Kim Nâmı	67 (- <i>en nîst</i>), 188 (-ânında yir eyler), 387 (-en), 521 (-ân olup), 747 (-ân), 1254 (-ün), 1589 (-em bana), 1852 (tâli'dür), 2341 (-i'dür), 2922 (-ânuñ), 2931 (-lek), 3141 (-âb), 3223	(1510-1571) Kınalızâde Alâeddin Ali Çelebi. Fatih Sultah Mehmed'in hocalarından Abdulkâdir Efendi'nin torunu, kadı Emrullah Efendi'nin oğlu, Tezkiretü's-şu'arâ müellifi Hasan

‘Alīdür,	(-en), 3230 (-ān), 3336 (-ā), 3974 (baña), 4392 (-ūbī), 4745 (-āredür), 4860 (-at), 5401 (-āla)	Çelebi'nin babasıdır. Ispartalıdır. Edirne kazaskeri iken vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir. Pek çok telif eseri vardır. Bunlardan en meşhurları <i>Ahlāk-ı Alâ'iyye</i> , <i>Hâşiye-i Dürer ü Gurer</i> , <i>Hâşiye-i Beyzâvî</i> , <i>Şerh-i Kasîde-i Bürde</i> 'dir. (OM, SO, HÇ, B, AÇ, TN)
‘ALĪ (10) Yetim ‘Alī, Yetim ‘Alī Çelebi	553 (-er/-ar), 608 (-ānuñdur), 1115 (-āşı var imiş), 1130 (-āş), 1249 (-ün), 1270 (-ā haberlerin), 1859 (-ir), 2138 (-arı), 3574 (-elden), 5288 (-ār)	(?-1552) İstanbulludur. Turnacıbaşı Muhammed Ağa'nın oğludur. Önceleri Yeniçeri iken Oruç Reis ile birlikte seferlerde bulunmuş, daha sonra bu meslekten ayrılıp tasavvufa gitmiştir. Gemicilik mesleği kavramlarıyla yazdığı kasidesi meşhurdur. Barbaros Hayreddin Paşa'nın arzusu ile denizdeki gazaları anlattığı <i>Lüccet'ül-ahbâr</i> adlı eseri te'lif etmiştir. (AÇ, KA, A, L, TN)
‘ALĪ ÇELEBĪ (1) ‘Alī Çelebi Mülâzım-ı Çivi-zâde	1256 (-ün)	(1523-1572)Ümmülveledzâde Abdülaziz'in oğludur. Çivizadeden mülazemetle müderris olmuştur. Halep'te kadı iken vefat etmiştir. (HÇ, KA, TN) <i>Şairin bu matlai Hasan Çelebi Tezkiresi'nde yer almaktadır.</i>
‘ALĪ ÇELEBĪ (1) ‘Âşık Çelebi-zâde ‘Alī Çelebi	1374 (-ādım)	Mecmuadaki bilgiden Âşık Çelebi'nin oğlu olduğu anlaşılrsa da kaynaklarda hakkında bilgi bulunamamıştır.
‘ALĪ ÇELEBĪ (1) Kâsım ‘Alī Çelebi	4763 (-ākümdür)	Şairin kim olduğu tespit edilememiştir.
‘ALĪ ŞĪR NEVĀYĪ (11) Nevāyī, Nevāyī Efendi, Nevāyī Mîr ‘Alī Şîr, Nevāyī-i Şîr Mîr ‘Alī, Üstād-ı Suhen Mîr ‘Alī Şîr Nevāyī	1177 (-ādım), 1345 (-ān-ı men bûdî), 1726 (-ā görgeç), 1983 (-urdum), 2248 (-āb), 2267 (-āb), 2585 (-āl), 2686 (-ū), 2880 (-es), 2999 (-ir itgesin), 3876 (-ār)	(1440- 1500) Asıl adı Emir Nizameddin Ali'dir. Çağatay Türklerindedir. Horasan ve Semerkand'da devrin büyük hocalarından ders aldı. Herat'ta doğdu. Hüseyin Baykara'nın tahta geçmesinden sonra bir müddet devlet işlerinde görev aldıktan sonra inzivaya çekildi. Edebiyat ve fen ilimlerinde birçok eser kaleme aldı. Bunlardan en meşhurları <i>Mecâlisü'n-nefâis</i> ile <i>Muhâkemetü'l-lügateyn</i> 'dir. Türkçe şiirlerine Nevāyī, Farsça şiirlerinde Fânî mahlaslarını kullandı. (AÇ, SO, KA, TN)
‘ĀLİM	4188 (-ānı dirîg)	Mevlevî şâirlerindedir. Asıl adı Emir Âlim olup, Çelebi Âbid Efendi'nin oğludur ve Mevlânâ'nın torunlarından. Babasının 16. yüzyılın sonlarında vefat etmiş olmasından hareketle, 16. yüzyılın ikinci yarısı ile 17. yüzyılın başlarında

		yaşadığı ileri sürülebilir. (<i>TŞM, TN</i>) Başlığın sonradan eklenmiş olması ihtimali şairin kimliği konusunda da şüphelere yol açmaktadır.
‘ ALİMİ (3) ‘Alimî Çelebi, ‘Alimîye Bu Mağlaş Hâkdan Oldı, ‘Alimî Çelebi Bu Mağlaş Hüdâyîdür	1186 (-il), 1483 (-âz ider), 1645 (-âd ider)	(?-1137/1724-25) Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki tek şair, Çorlulu Kasım’dır. Öğrenimini tamamladıktan sonra kadılık yapmıştır. Çorlu’da ölmüştür. (<i>DEİS</i>) Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde ya da öncesinde yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır. Ancak beyitlerin esere sonradan eklenmiş olması yukarıdaki şairin olabileceğini düşündürmektedir. Ancak yine de bu tespit ihtiyatla karşılanmalıdır.
‘ AMRİ (11) ‘Amrî-i Kâzî, ‘Amrî-i Selef Fermâyed	353 (-ân), 604 (-eridür), 901 (-etler idi), 1877 (-er/-ar), 2311 (-t), 2675 (-arasın), 2766 (-â saña), 2822 (-ar), 4090 (-ân olur), 4451 (-âd), 4498 (-ân gitmez)	(?-930/1524) Müftü Abdülkerim Efendi’nin evlatlığı olan bir mühtedir. Serfice ve Vize kadılıklarında bulunmuş, Vize’de vefat etmiştir. (<i>AŞ, KA, HÇ, B, L, TN</i>)
ÂNİ (1) Leţâfet Üzredür Eş‘âr-ı Ânî	4936 (-âh didüm)	(?-977/1569) Asıl adı Muhammed’dır. Bursalı müderris Paşa Çelebi’nin oğludur. Ailesi Zeyrek-zâde olarak bilinir. Önceleri Zeyrekî mahlasını kullanmıştır. Afyon ve esrar ibtilası yüzünden akli zaafa uğramıştır. (<i>HÇ, B, A, TN</i>)
‘ ANĶĀ (6) ‘AnĶā, ‘AnĶā-yı ‘Acem, Şā‘ir-i ‘AnĶā Vücūdı Gelmemişdür ‘Āleme	303 (-âyı görün), 337 (-ânüm), 849 (-âne), 2015 (-âsından), 2152 (-âni), 5072 (-ânümü âh), 5125 (-âruñla)	(?-1023/1614) Acem Hüseyin Molla ismiyle bilinip, Şirazlıdır. Gezgin olup, en son İstanbul’da yaşamıştır. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (<i>B, HÇ, KA, SO, TN</i>)
‘ ĀRİF (1)	512 (-â)	İstanbulu Arif Çelebi’dır. Hazine kâtiplerinden olup, 1581’de hayatta olduğu Tuhfe-i Naili’de kayıtlıdır. (TN, A)
‘ ĀRİFİ (1) Ārifî-i ‘Acem-zâde	30 (-üfte-râ)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
‘ ĀRİFİ (5) ‘Ārifî Efendî, ‘Ārifî Erbâb-ı Nazmuñ Gün Gibi Ma‘rûfidur	426 (-âre), 651(-es), 1498 (-âz gerek), 4168 (-ün olmuş), 5281 (-be)	Kaynaklarda bu dönemde yaşadığı belirtilen sekiz farklı Ārifî’den hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ARSLĀN (5)	95 (-ân-ı men bâşed), 3136 (-âne mārā), 4036 (-îd), 5185 (-âkeşānî), 5226 (-âh mast)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
‘ ARŞİ (2) Bu Mağlaş ‘Arşîye Gökden	1927 (-âra şarmaşmış), 5118 (-âhum olmasa)	Kaynaklarda yer alan iki Arşî’den biri Yenişehirli Mahmud Çelebi’dır ve Müverrih Arşî namıyla meşhurdur.

İnüpdür		1570'de vefat etmiştir. Diğeri ise Tireli Mevlevî dedesi Arşî Dede'dir. 1591'de vefat etmiştir. Burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (AÇ, HÇ, KA, OM, TN, TŞM)
ÂŞAFÎ (21) Âşafî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Âşafî Nazmı Ekābir Sözləri	29 (-erem ū-rā), 952 (-ün-rā), 985 (-īst), 986 (-ā dāşt), 996 (-āl kerd), 1011 (-īd), 1205 (-ünem), 1266 (-āri kon), 1524 (-in ber-men), 1609 (-ūb meydānīm-mā), 1613 (-ū-rā), 1772 (-ārem rā), 1797 (-ārest), 1988 (-h çün konem), 2233 (-eb), 2312 (-āk hīst), 2890 (-āyeş), 4006 (-āl üftāde est), 4667 (-ā nihā), 5222 (-ā üftādest), 5511 (-ül dārī)	Bütün şiirlerinin Farsça olmasından hareketle şiirlerini çoğunlukla bu dilde yazmış, şiirlerinde övgüyle bahsedilen muammalarıyla ünlü Âsafî ya da 1031/1621-22'de Kufe'de ölmüş, yine iyi Farsça bilen ve muammalarıyla meşhur Bosnalı Hızır Çavuş olabileceğini düşünmekteyiz. (DEİS)
ÂŞAFÎ (1) Âşafî-i Selef	3333 (-en saña)	(?-1517) Âsafî Çelebi namıyla bilinip, Yavuz Sultan Selim devri şairlerdendir. Yeniçeridir. (SO, TN)
ÂŞARÎ (5) Âşarî Çelebi Nakḳāş	915 (-āni), 2819 (-er/-ar), 3884 (-ir), 3944 (-ī ile), 4379 (-ām yitişdi)	(?-1611) Hakkında tarih manzumeleri ile meşhur olmuş bir şair olduğundan başka bir bilgiye ulaşılamamıştır. (TN)
ASKERÎ (9) Pend-nāme Şāhibidür 'Askerî, Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem 'Askerî, 'Askerî Maḳbūl-i 'Ālem Gün Gibi	705 (-ek), 1187 (-ād imiş bildüm), 1564 (-ā), 3672 (-ā), 3676 (-üz it), 3677 (-āz it), 3733 (-āḳ), 3791 (-ürdan), 3842 (-āzını)	Gülâboğlu Şeyh Muhammed Askerî Efendi namıyla meşhurdur. Kütahyalı mutasavvıf şairlerdendir. Ümmî Sinân halifelerindendir. (OM, TN)
'ÂŞIŞ ÇELEBÎ (6) 'Âşış Çelebi, 'Âşış Efendi, Ehl-i Nazmuñ Gül Gibi 'Âşış Efendi Şā'iri	941 (-ā), 1301(-ādına), 1477 (-āz), 2242 (-āb), 3541 (-iz), 3936 (-ānumuz çıksun)	(1518/20-1572) Asıl adı Seyyid Muhammed bin Ali olup, ceddi Şeyh Natta'a kadar gider. Bazı kaynaklar Prizrenli, bazıları Bursalı olduğunu yazar. Silivri, Priştine, Serfice, Alanya gibi yerlerde kadılık yapmıştır. Müretteb divanından başka, <i>Meşâirü's-şu'arâ</i> , <i>Zeyl-i Şakâyık</i> , <i>İskendernâme</i> ve <i>Hadis-i Erbaîn</i> gibi eserleri vardır. (OM, KA, L, B, HÇ, SO, A, TN)
'AŞKÎ (5) 'Aşkî Efendi, 'Aşkî-i Merḥūm, Zamānuñ 'Aşış-ı Ser-bāzı 'Aşkî	285 (-āruñ senüñ), 2240 (-āb), 2602 (-etde ol), 3811 (-āna), 3846 (-eni)	Mecmuaya girmesi muhtemel olan Aşkî mahlaslı şarilerden birincisi Aydınlı Selim Bey oğlu Aşkî Ali Çelebi'dir ve 1551'de vefat etmiştir, <i>Mu'id-i Pürhüner</i> lakabıyla meşhurdur. İkincisi, <i>Üsküdarlı Aşkî</i> adıyla bilinen Derviş İlyas Ahmed Çelebi'dir ve 1576'da vefat etmiştir. Bir diğeri, Tireli Aşkî Çelebi olup, 1617'de vefat etmiştir. Bir başkası, Deli Abdolvâsi

		adıyla bilinen Ergeneli Abdülvâsi' Çelebi'dir ve 1619'da vefat etmiştir. Bir diğeri, Zagrالی kadı Aşkî Ahmed Efendi'dir ve 1617'de vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (DEİS, TN)
‘AṬĀ (7) ‘Aṭā Çelebi, ‘Aṭā Efendi, Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Ālemdür ‘Aṭā	120 (-er lezīz), 167 (-āndan şor), 216 (-ānuñ var), 397 (-āruñ ile), 1838 (-ā lāyık mıdur), 2488 (-‘ arz), 3704 (-āz)	Aynı dönemde yaşamış iki tane Atâ mahlaslı şaire rastlıyoruz. Birincisi, Üsküplü kadı Atâ Efendi'dir. Ahmed Yesevî neslinden olup 1552'de vefat etmiştir. <i>Tuhfetü'l-Uşşâk</i> adlı bir mesnevisi, bir <i>Mevlîd</i> 'i ve bir <i>Divan</i> 'ı bulunmaktadır. Diğeri ise Hakîm Sinanoğlu adıyla bilinen Edirneli Atâ Efendi'dir. Edirne hastanesinde tabibdir ve bu da aynı tarihte vefat etmiştir. Burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
‘AṬĀYĪ (3) ‘Aṭāyî Hâzret-i H̄âce Efendi	429 (-üze) , 3499 (-īrūñ senūñ), 3812 (-ād eyle)	(1583- 1635) Asıl adı Atâullah Atâ Efendi olup, şair Nev‘î'nin oğludur. 1583'de İstanbul'da doğdu. Tahsilini İstanbul'da tamamladı. Çeşitli vazifelerden sonra en son Üsküp kadılığı yaptı. Akabinde yeniden İstanbul'a dönüp burada vefat etti. Mürettep <i>Divan</i> 'ı ve <i>hamsesi</i> olmakla birlikte, <i>Şakayık Zeylî</i> ile meşhur olmuştur. (KA, OM, SO, TN)
ĀTEŞĪ (1)	2891 (-āreş)	15. yy. Acem şairlerindedir. Bağdatlıdır. Zanaat erbabındandır. Tuhfe-i Naili'ye göre ayakkabıcı, Ahdi'ye göre şekercidir. (A, TN)
‘AYĀNĪ (4) ‘Ayānî Çelebi, ‘Ayānî Nazımıdur Geldi Beyāna	3737 (-elik), 4349 (üstine), 5085 (-āre), 5314 (-ār)	Kaynaklarda yer alan Ayânî mahlaslı şairlerden, Çelebi olarak vasfedilen sadece Konyalı Ayânî Çelebi'dir. Bu zat hakkında da Ahdi'de yer alan, danışmend taifesinden olduğuna dair malumattan başka bir bilgi bulunamamıştır. (A)
AYAS (1) Beg-zāde Ayas Beg	3289 (-itmek neden geldi)	
ĀZERĪ (8) Şeyh Āzerî, Āzerî Efendi, Mu‘allim-zāde Efendi, Āzerî Maḳbūl-i ‘Ālem Gün Gibi	383 (-ānuñdan), 447 (-eni), 802 (-ān senden), 1795 (-üst), 3578 (-ānuñdan), 4146 (-āyı söyletsen), 5042 (-ār eyler saḳın), 5505 (-āfi)	(?-1585) Asıl adı İbrahim olup Bursalıdır. Muallimzāde adıyla bilinir. Muallimzāde Ahmed Efendi'nin oğludur. Ebussuud Efendi mülazımlarındandır. Tire, Kestel ve Hama'da kadılık yapmıştır. <i>Nakş-ı Hayal</i> adlı bir eseri vardır. (HÇ, KA)

ĀZERĪ (10) Āzerī-i ‘Acem	54 (-āt), 66 (en nīst), 1623 (-āk rā), 1714 (-em girift), 2326 (-āb şūd), 2500 (-a’), 2794 (-etī est), 3309 (-āne-i bāşed kesī), 4228 (-um), 5234 (-āt)	15. yüzyıl İran şairlerinden olup asıl adı Hamza b. Abdülmelik’tir. Tus yakınlarında bir köyde doğdu. Babası ekâbirden bir zat olduğu halde o inzivaya çekilmiş ve tasavvuf yoluna girmiştir. <i>Tugra-yı Humâyûn, Acâib’ül-Garaib ve Cevâhir-i Esrâr adlı</i> eserleri vardır. (KA)
‘AZİZĪ (43) ‘Azizî Beg, ‘Azizî Beg Merhûm Cihānuñ Pîr-i Fānî[si]dür ‘Azizî, ‘Azizî Beg Cihān İçre Bugün Mümtâz-ı ‘Ālemdür, ‘Azizî Beg Cihānuñ Ehl-i Nazmı, ‘Azizî Ehl-i Nazm İçre Begüm Bir Pîr-i Fānîdür, ‘Azizî Şâ‘ir-i Merğüb-ı ‘Ālem, ‘Azizî Şâ‘ir-i Maqbûl-i ‘Ālem	171, (-erlenür) 313 (-il), 331 (-er şanduklarum), 506 (-ā), 668 (-irüñ), 672 (-irüñ), 773 (-ān), 882 (-āruñ üstine), 1053 (-āzumuz), 1065 (-ārumdur), 1117 (-il imiş), 1271 (-adım), 1380 (-ümü), 1556 (-āz işi), 1650 (-et/-at), 1864 (-er), 1891 (-ār), 1957 (-ār ider oldun), 2096 (-ānuñda), 2247 (-āb), 2388 (-ār), 2555 (-āhuñ), 2583 (-āl), 2620 (-āhum benüm), 2727 (-ayasına), 3344 (-āre kıldı ‘ākıbet), 3414 (-ārdur), 3514 (-āndur hancerüñ), 3757 (-āyı söyletsen), 3759 (-il), 3955 (-āsı), 4283 (-ābda), 4616 (-em gördi), 4868 (-ār itsem gerek), 4873 (-āke muttaşıl), 4877 (-āh eksük degül), 5014 (-āzam ben), 5275 (-ād), 5375 (-er dimiş), 5446 (-er üstine), 5447(-üller yine), 5457 (-ülüne), 5472 (-ārda)	(?-1585) Asıl adı Mustafa olup İstanbulludur. Âşık Çelebi adının Mehmed olduğunu yazar. Yedikule muhafızlarının kethüdasıdır. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
‘AZMÎ (8) ‘Azmi Efendi, ‘Azmi-i Defterdâr-zāde, ‘Azmi Efendi Hâce-i Şeh-zāde	765 (-ān), 840 (-ü), 1323 (-ūna), 1354 (-ādı), 2616 (-ābānum), 2970 (-āzından), 3467 (-irveş), 4179 (-ār-ı hāt)	(?-1582) Defterdarzāde Pîr Muhammed Azmi Efendi. İstanbullu defterdar Pîr Ahmed Efendi’nin oğludur. Kınalızade Ali Çelebi mülazımlarındandır. III. Mehmed’in hocalığını yapmış, Semaniye Medreseleri müderrislerindedir. Üç dilde şiir söylemeye kudretlidir. <i>Ensü’l-Ārifin</i> adlı eseri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
‘AZMÎ (5) ‘Azmi-i Gedusî, Hâzret-i ‘Azmi Gedusî Kām-yāb, Şâ‘ir-i Merğübıdur ‘Azmi-i Gedusî ‘Ālemüñ	122 (-erden leziz), 1360 (-ādı), 1517 (-āzsın), 2826 (-er), 2846 (-āruñı göster)	(?-1607) Asıl adı Murad Çelebi’dir. Geduslu olup tımar erbabındandır. (A, TN)
BABA FİĞÂNĪ (2)	4695 (-āk-ı menest), 4696 (in hāst),	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
BAHĀRĪ (3) Bahārī-i Tırhalavî, Gülşen-i Nazmuñ Bahārī Gül Gibi Bir Şâ‘iri	2119 (-iline), 3525 (-āk), 4886 (-etüm/ -atüm)	(?-1551) Asıl adı Ali’dir. Latîfi, Prizrenli olduğunu söylese de diğer bütün kaynakların ittifakına göre Rumeli bölgesinde Tırhala adlı kasabandandır. Önceleri <i>Kemâlî</i> mahlasını kullanmıştır.

		<i>Müverrih Bahârî</i> namıyla meşhurdur. Edirne ve Karaferye’de müderrislik yapmıştır. (<i>HÇ, AÇ, KA, L, TN</i>)
BÂKÎ (85) Bâkî Çelebi, Bâkî Efendi, Hazret-i Bâkî, Hazret-i Bâkî Efendi, Hazret-i Bâkî Efendi Kâm-yâb, Hâfîb-zâde Bâkî Çelebi, Sultânü’ş-Şu‘arâ Bâkî Efendi, Suhen İklîminüñ Sultâmî Bâkî, Bâkî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür, Hazret-i Bâkî Suhen İklîminüñ Sultânîdur, Hazret-i Bâkî Suhen İklîminüñ Şâhidur	81 (-ād), 169 (-er şikest olur), 226 (-ār olmaz), 293 (-āya başladuñ), 344 (-ān), 348 (-ān), 356 (-ersin), 361 (-adın), 486 (-āruñ gibi), 563 (-er), 590 (-ān ider), 615 (-āredür), 648 (-āne incinmez), 685 (-ālaruñ), 723 (-il), 854 (-enden cānibe), 932 (-aqlandı), 1014 (-ād), 1028 (-ād), 1094 (-ildür), 1108 (-ildür), 1152 (-ūnuñ), 1357 (-ādı), 1368 (-ūn itdi), 1384 (-ūni), 1388 (-āni), 1429 (-ā), 1447 (-āz eyler), 1527 (-āz eylesün), 1548 (-āla), 1889 (-ār), 2133 (-eri), 2214 (-ā), 2368 (-ādur), 2391 (-āği var), 2580 (-āl), 2591 (-āl), 2609 (-ām), 2635 (<i>ā-yı men</i>), 2683 (āh-rū), 2719 (ile), 2853 (-ādur), 2854 (-ādur), 2855 (-ā gözedür), 2870 (-est olur), 3003 (-ān), 3030 (-āda), 3060 (-āz ile), 3065 (-āya), 3106 (-urmadı), 3370 (-er), 3424 (-ār), 3430 (-ān hancer), 3557 (-ūm), 3567 (-īneden), 3570 (-āsı bu yüzden), 3657 (-ān deldi), 3709 (-eng olmaz), 3716 (-es), 3785 (-en), 3824 (-āz oldı), 4044 (-ār), 4081 (-āndur), 4110 (-erdür), 4195 (-ānuñ), 4202 (-enüñ), 4258 (-rden ağların), 4282 (-ānda), 4566 (-ārı severin), 4582 (-ār ile), 4767 (-āhdur), 4972 (-yanmadın), 5015 (-āna ben), 5147 (-ri), 5244 (-ed), 5306 (-ān dirler), 5342 (-āndadır), 5344 (-ān olmadan yegdür), 5362 (-āyı gör), 5387 (-āde), 5392 (-āna), 5406 (-ül gibi), 5410 (-ül gibi), 5455 (-üle), 5462 (-ār ile)	(1526-1599) Tam adı Abdülbâkî Mahmud Efendi olup İstanbulludur. Babası Fatih Camii hatiplerinden Muhammed Efendi’dir. Ebussuud Efendi’nin oğlu Muhammed Çelebi’den ders almış, bu sâyede sarayla irtibata geçmiş, kısa zamanda yükselerek müderris olmuştur. Başta Mekke ve İstanbul olmak üzere önemli şehirlerde Kadılık yaptıktan sonra Anadolu ve Rumeli kazaskerliğini ifa etmiştir. Mürettep <i>Divan</i> ’ından başka, Arapçadan tercüme ettiği eserleri vardır. (<i>A, AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SO, TN</i>)
BÂLÎ (4) Bâlî Efendi Bâlî Efendi Merhûm Bâlî Raḥmetü’llâhi ‘Aleyh	346 (-ān), 1491 (-āz olmaz), 1979 (-ardum), 2284 (-āb), 5498 (-si)	Mecmuanın tertibinden evvel yaşamış olan dört ayrı Bâlî bulunduğundan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Bunlardan birincisi, Tâcizâde Cafer Çelebi’nin oğlu müderris Bâlî’dir ve 1538’de vefat etmiştir. İkincisi Sofya ya da Usturumcalı Şeyh Bâlî’dir ve 1552’de vefat etmiştir. Üçüncüsü, Sarhoş Bâlî olarak bilinen, Kurşunlu dergâhi şeyhi İlḥâmî Efendi’dir ve 1572’de vefat

		etmiştir. Cevherî mahlasını da kullanmıştır. Dördüncüsü ise, Yavuz Selim devri şarilerinden, tımar erbabı Kalkandelenli Bâli'dir. (TN)
BÂLÎ (1) Bedaḥşî-i Le 'âlî-i Bâli	1407 (-âstî)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
BAŞİRÎ (11) Başirî Beg, Başirî-i Merḥûm, Başirî Raḥime'llāhü ' Aleyh, Başirî Şâ'ir-i Maḳbûb-ı ' Ālem	492 (-ay aña), 532 (-ād), 1945 (-enüñ), 2523 (-elek), 2534 (-iyyetüñ), 2584 (-āl), 2746 (-ā), 3443 (-ākümüz), 4376 (-ām yitişdi), 4664 (-ūnerā), 5066 (-āh)	(1466-1534) <i>Acem Basîrî</i> ya da <i>Alaca Basîrî</i> namlarına bilinir. Hasan Çelebi'ye göre Horasanlı, Latîfî'ye göre Bağdatlıdır. Molla Câmî ve Ali Şir Nevâyî'nin telkinleriyle Anadolu'ya gelmiştir. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (A, B, HÇ, L, TN)
BEDÎ'Î (3) Bedî'î-i Emîr, Beyân İtdi Taşavvuf ' İlmini Nazm-ı Bedî'î	2217 (-ā), 3599 (-aḳım), 4774 (-er)	Edirneli olup Müşgî Emir Efendi namıyla bilinir. Danişmenddir. Fars şairlerinden tercüme yapacak kadar Farsçaya hâkimdir. (HÇ, L)
BEDRÎ (1) Bedrî Efendi	2980 (-āra bakmaḳdan)	(?-1571-1581) Asıl adı Bedreddin Mahmud olup Serezlidir. Âlim ve fazıl bir zâttır. Mısırda kadılık yapmıştır. Vefat tarihini Tuhfe-i Naili 1571, Sicill-i Osmani 1581 olarak gösterir. (SO, A, TN)
BEHİŞTÎ (31) Behiştî-i Şeyḫ, Behiştî-i Vā'iz, Behiştî Raḥime'llāhü ' Aleyh, Behiştî Oldı Firdevsî-i Şānî, Behiştî Ehl-i Nazm İcre Dilā Firdevsî-i Şānî	7 (-dā), 209 (-er), 215 (-ādı var), 414 (-erlerde), 476 (-āyı), 800 (-irüñden), 885 (-ānda), 928 (-at idi), 1381 (-üni), 1457 (-ām eyler), 1567 (-ā), 1638 (-ād olup), 1974 (-ār itdüm), 2001 (-ām), 2021 (-āsdan), 2107 (-ā mı ki), 2120 (-ānına), 2448 (-āmumuz), 2582 (-āl), 2645 (-āya ben), 3115 (-ā), 3786 (-en), 3918 (-ām), 3942 (-āmda), 4086 (-ir olur), 4788 (-ā olur), 4941 (-āk idelüm), 5124 (-ān ile), 5371 (-āl olmuş), 5393 (-āne), 5402 (-üh)	(?-979/1571) Asıl adı Ramazan olup Vizeli yahut Çorlulu'dur. Abdülmuhsin Çelebi'nin oğludur. <i>Çorlulu Vaiz</i> olarak bilinir. Tasavvuf ehli, âlim ve fazıl bir zâttır. Halvetiliğin Sünbülüye koluna mensup Merkez Efendi'ye intisab ederek tasavvuf yoluna girmiş ve onun halifesi olmuştur. Çorlu'da vefat etmiş ve kendi zaviyesine gömülmüştür. <i>Cem Şāh u Ālem Şah</i> adlı bir manzum eseri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, L, TN) Buradaki beyitlerin kimisi, 977/1569 yılında ölmüş olan Sinan Behiştî'ye ait olabilir.
BEHİŞTÎ (1) Behiştî-i Rûm	1718 (-āh nîst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
BEĶĀYÎ (3) Beḳāyî Ṭursun-zāde, Ṭursun-zāde Beḳāyî	3286 (-aşı), 3830 (-āyı), 5515 (-āzi)	Asıl adı Abdülbâkî'dir ve Dursun Efendi adlı bir zâtn oğludur. III. Murad devri şairlerindedir. (HÇ, KA, SO, TN)
BEĶĀYÎ (1) Beḳāyî-i Kefevî	906 (-āyı)	(?-1591) Kefeli olup asıl adı Abdülbâkî'dir. Mevlevî şairlerindedir. Tasavvuf erbabı olup önce İbrahim Gülşeni tekkesine devam etmiş, daha sonra Mevlevî olmuştur. Şam'da kadılık

		yapmıştır. Aynı zamanda buradaki Mustafa Paşa Mevlevîhânesi'nin mesnevîhânlığını yapmıştır. (B, HÇ, KA, TN, TŞM)
BELÂYÎ (1)	5307 (-âya çeker)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
BELİĞÎ (3) Belîğî Raḥime'llâhü 'Aleyh	149 (-libdür), 1072 (-âda gelmişdür), 4114 (-erdedür)	III. Murad devri şairlerinden olup İstanbulludur. Yeniçerilerdendir. Sarhoş Bâlî Efendi'ye intisab ederek tasavvufa yönelmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
BERKÎ (2) Nazm-ı Berkî Tımçurâkü'l- Kâfdur	2576 (-âl), 4792 (-ân dökilür)	(?-1533) İstanbullu olup sipâhilerdendir. Kaynaklarda bunun dışında bir bir bilgi bulunmamaktadır. (HÇ, KA, SO, TN)
BEYÂNÎ (4) Beyânî Beyt-i Nazmı Kıldı Ma'mûr, Beyânî Nazmıdır 'Âlemde Ma'mûr	34 (ân-râ), 2740 (-âle), 3788 (-eş-i men), 4689 (-şde est)	(?-1597) Asıl adı Mustafa'dır. Cârullah-zâde namıyla bilinir. Rusçukludur. Ebussuud Efendi'ye mülazım olmuş, Kestel'de müderrislik ve Havran'da kadılık yapmıştır. Ekmel Efendi tekkesinde riyazete girse de daha sonra tasavvufu terk etmiştir. Tezkiretü's-şu'arâ'sı meşhurdur. (B, HÇ, AÇ, KA, SO, KA, TN)
BEYÂNÎ (1) Beyânî-i Şeyh-zâde	2581 (-âl)	(?-1552) Yanyalı, Şeyh Kemâl adlı bir şeyhin oğludur. 16. yüzyıl şairlerindedir. Genç yaşta vefat ettiği dışında, kaynaklarda hakkında malumat yoktur. (KA, AÇ, HÇ, TN)
BEYÂZÎ (4) Yüzi Ağ Ola Şâ'irdür Beyâzî	453 (-eni), 841 (-ü), 4375 (-âm yitişdi), 4942 (-im)	Sicill-i Osmânî'de bu mahlasla iki şairden söz edilmektedir. Aynı dönemde yaşadıkları için hangisi olduğu tespit edilemedi. Her ikisinin de adı Beyâzî Mehmed'dir. Birincisi Edirmeli olup sipahilerdendir ve 1624'te vefat etmiştir. Diğer Yenicevardarlı olup müderristir ve 1626'da vefat etmiştir. (SO)
BEYÂZÎ (1) Ez-ân Beyâzî-i 'Acem	4005 (-t est)	İran şuarasından olup İterâbâd'ludur. Özellikle hiciveriyle meşhurdur. (KA)
BEZMÎ (14) Bezmî Çelebi, Bezmî Efendi	609 (-ânuñdur), 863 (-ânına), 1418 (- at çopdı), 1963 (-ân virdüñ), 2062 (-il olmasun), 2304 (-t est), 2364 (-â birdür), 2764 (-â), 2832 (-er/-ar), 3426 (-âr), 3537 (-eñ), 4154 (-er/-ar virmez), 4320 (-âl üzre), 4606 (- âsıdır)	Aynı dönemde yaşamış iki ayrı Bezmî vardır ki, hangisi olduğu tespit edilemedi. Birincisi, Filibeli Dervîşzâde Abdullah Çelebi'dir. Topal Kadı adıyla bilinir. 1589'da vefat etmiştir. İkincisi Aydınlıdır. İlim tahsil etmesine rağmen önemli bir mansıb alamamıştır. (AÇ, HÇ, KA, TN)
BEZMÎ (1) Bezmî-i A'mâ	4479 (-en şağlar)	(?-1617) Asıl adı Ahmed Bezmî Çelebi olup İstanbulludur. Kör Bezmî diye

		meşhurdur. (SO, TN)
BİLÂLİ(?) (1)	2712 (-âbla)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
BİNÂYİ (9) Binâyî-i 'Acem, Binâyî Şâ'ir-i Mağbûl-i 'Âlem	1344 (-ân-ı men bûdî), 1439 (-în bûdest), 1631 (-â bûd me-râ), 1635 (-âd me-râ), 2325 (-âb şod), 2476 (-âyeş), 3194 (-âz hûyeş), 5214 (-îst), 5274 (-ânî bûd)	Kâbil civarında Tûn/Tevn köyünden bir şairdir. Humâyûn Şah zamanında Hindistan'da vefat etmiştir. (KA)
BİSÂTİ (3) Bisâti-i Merhûm, Bisâti-i Semerqandî	56 (-ât), 1559 (-âz ared kesî), 4455 (-ân şod)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
CA'FER (11) Ca'fer Çelebi, Nişânî Ca'fer Çelebi, Ca'fer Çelebi Nişânî, Ca'fer İbn-i Tâc-ı Tuğrayî	1587 (-ân baña), 2009 (-enden), 3057 (-âlâ ile), 3176 (-âr), 3260 (-ânumuza), 3841 (-dı), 3972 (-ân aña), 4526 (-erlik), 4906 (-âhumdur benüm), 4907 (-ânum benüm), 5058 (hâme), 5110 (-âr ile)	(?-1514) Tâci-zâde Cafer Çelebi adıyla meşhurdur. Amasyalı olup Tâci Bey'in oğludur. Hattat şairlerdendir. Yavuz Sultan Selim'in iltifatına mazhar olarak nişancılık vazifesine getirilmiş, daha sonra kazaskerlik de yapmıştır. Amasya'da yeniçerileri tahrik ettiği iddiasıyla katl edilmiştir. <i>Divanı</i> 'ndan başka manzum <i>Hevesnâme</i> 'si ile mensur <i>Fetihnâme-i İstanbul'u</i> vardır. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SO, TN)
CA'FER (1) Seyyid Ca'fer	3364 (-âr bored)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
CÂHİ (5) Câhî Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür	565 (-er), 783, (-ân), 884 (-âsına/âsine), 1343 (-âh idi), 3868 (-âb ile yunur)	Hayatı hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Sadece 1008/1599-1600 tarihinde manzum bir tarih yadığı bilinmektedir. (DEİS)
CÂMÎ (54) Monla Câmî, Hâzret-i Câmî, Hâzret-i Monla Câmî, Câmî Hâzretiniñ Nażmıdır, Hâzret-i Câmî Pâdişâh-ı Suḡen, Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem Câmî-i Rûm-ı Zamân, Şi'r-i Câmî Mest İdüpdür Cümle Halk-ı 'Âlemi	2 (-fâ), 59 (-ân-ı tost), 86 (-ân sâhte-end), 87 (-ân sâhte-end), 194 (-ân şirîn-ter), 390 (-er suḡen), 659 (-îreş), 1430 (-âz-râ), 1431 (-âr me-râ), 1450 (-âb çîst), 1514 (-âk ey nâzenîn), 1544 (-âzest in heme), 1554 (-ânî), 1640 (-ab), 1652 (-âlet), 1670 (-est), 1690 (-il giriftest), 1691 (-ünest), 1695 (-â-yı men est), 1696 (-îr-i men est), 1729 (-m miyâd), 1759 (-â), 1862 (-etler), 2174 (-er demi), 2209 (-âm hōyeş-râ), 2210 (-fte-i hōd-râ), 2254 (-tâb), 2268 (-âb), 2498 (-a'), 2700 (-âh), 2796 (-â-yi tûn-girift), 3119 (-mâ), 3153 (-yet), 3159 (-ri bûd), 3452 (-âk-endâz), 3475 (-a'), 3550 (-em/-am), 3671 (-eng-râ), 3678 (-emest/-amest), 3820 (-fiye), 3889 (-âmeş), 4011 (-am-üst/-em-üst), 4072	(1414-1492) Asıl adı Nureddin Abdurrahman'dır. Molla Câmî adıyla bilinir. İsfahan bölgesinde Câm adlı bir köyde doğdu. Herat'ta ilim tahsil etti. Nakşibendi tarikatına intisab etti. Özellikle Hüseyin Baykara'nın iltifatlarıyla tüm İslam âleminde nam sahibi oldu. Fatih Sultan Mehmed'in de alakasına mazhar olup Anadolu'ya geldi ancak sultanın vefatı sebebiyle görüşemeyip tekrar İran'a döndü. 1492'de Herat'ta vefat etti. <i>Silsiletü'z-Zehab</i> , <i>Salaman u Absal</i> , <i>Tuhfetü'l-Ahrâr</i> , <i>Sohbetü'l-Ebrâr</i> , <i>Yûsuf u Züleyhâ</i> , <i>Leylâ vü Mecnûn</i> , <i>Hirednâme-i Sikender</i> adlı mesnevilerden oluşan hamsesi ile <i>Baharistân</i> adlı müstakil bir mesnevisi vardır.

	(-??), 4513 (-üreş), 4705 (-eräyed), 4719 (-en koned), 4764 (-ār), 5177 (??), 5217 (??), 5225 (-ār-ı men-güzeşt), 5251 (-āne-i bāşed), 5270 (??), 5276 (-en mebād), 5509 (-erdārī)	
CĀMÎ (10) Cāmî Çelebi, Cāmî Efendi, Cāmî-i Rûm, Cāmî-i Rûmî, Cāmî-i Şānî Şānî-i Cāmî	415 (-ān almada), 489 (-abı/-ebi), 1086 (-ündür), 2051 (-ālin), 2091 (-āra), 2163 (-zi), 3066 (-āne), 3700 (-ār), 5238 (-ānı dürüst)	(1393-1505) Asıl adı Mehmed Muhyiddin'dir. Kazasker Hacı Hasan Efendi'nin oğludur. II. Bayezid zamanında Anadolu kazaskeri olmuştur. Diğer bir Cāmî ise, İstanbullu kadı, Habibibzāde Abdalbâki Cāmî Çelebi'dir. 1610 yılında vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (HÇ, KA, TN)
CĀMÎ'Î (5) Cāmî'î Çelebi, Cāmî'î Efendi, Cihānda Cāmî'î Şāhib-Suḥendür	2857 (-ā mıdur), 3817 (-eng ile), 3840 (-üzümü), 4047 (-ār), 5032 (-ān yansun)	XVI. yüzyıl şairlerindedir. Hattat Cāmî'î olarak bilinir. Manisalıdır. <i>Vâmık u Azrâ</i> mesnevisi vardır. (L, TN)
CĀRÎ (3)	1575 (-ā), 1976 (-ādum), 3935 (-ārdan)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
CELĀL (14) Celāl Çelebi, Celāl-i Merḥûm, Celāl Çelebi Raḥmetü'llāhi 'Aleyh	422 (-ānı var ise), 1570 (-ā), 1739 (-āb-gerd), 1827 (-īb miḥāmed), 1853 (-eni gör), 1951 (-ūmuñ), 2358 (-āf mıdur), 2431 (-īr), 2978 (-eyn), 3017 (-er-fürü), 4063 (-ār), 4389 (-āz işi), 4568 (-enden yaḳin), 5283 (-ād)	(?-1574) Asıl adı Hüseyin Celāl'dir. Manastırlı olup, Yahyâ adlı bir zatın oğludur. Tasavvufa yönelip Şam ve Halep'e kadar gitmiş, Hama'da mutasarrıflık yapan Ca'fer Çelebi'nin damadı olmuştur. Daha sonra Anadolu vilayeti tımar defterdarı olmuş, bu vazifeden emekli olmuştur. Âşık Çelebi'de mahlası <i>Celālî</i> olarak zikredilir. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
CELĀLE'D-DİN (2) Monlā Celāl Devvānî, Celāle'd-dīn	2799 (-üyet), 4396 (-āşî)	(1207-1273) Asıl adı Muhammed Celaleddin'dir. Belh'te doğdu. Babası, Kübrevî tarikatı şeyhlerinden Bahaeddin Veled'dir. Babasıyla birlikte Anadolu'ya geldi. Seyyid Burhaneddin'den fıkıh dersi aldı. Konya'da hatırlı bir vaiz iken Şems-i Tebrîzî etkisiyle tasavvufa yöneldi. Vefatından sonra oğlu Sultan Veled tarafından, adına izafetle Mevlevîlik tarikatı kuruldu. <i>Mesnevi</i> , <i>Divân-ı Kebir</i> , <i>Rubâiyyât</i> manzum eserleridir. (KA, L, SO, TN)
CELĀLÎ (3) Celālî Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem	261 (-āl ancak), 319 (-et al), 4182 (-at)	Kanuni devri şairlerindedir. Asıl adı Hüseyin olup Manastırlıdır. İstanbul'a

		gelip İskender Çelebi hizmetine girdi. Celal Paşa sayesinde divan kâtibi oldu. Daha sonra Anadolu tımar defterdarlığına getirildi. (AÇ)
CELİLİ (6) Celilî Çelebi, Celilî Bursevîdür, Celilî Bursevî Hoş-Edâdur, Bu Dehr İçre Celilî İznîkîdür	2617 (-ânum), 2843 (-ür), 2974 (-en), 3219 (-ânum), 3644 (-âni), 4884 (- âtüm)	(?-1563) Asıl adı Abdülcelil'dir. Acem Hamdi adıyla meşhur bir şairin oğludur. Latîfi İznikli, diğer kaynaklar Bursalı olduğunu söyler. Mecmuada da bu yönde bir bilgi karışıklığı olduğu anlaşılmaktadır. <i>Gül-i Sadberg</i> adlı divanı ve hamsesi vardır. Hamsedeki <i>Leylî vü Mecnûn</i> ile <i>Husrev ü Şîrîn</i> mesnevileri Hatîfi'den tercümedir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN)
CEM SULTÂN (1) Cem Sultân	3189 (-ânumuz)	(1459-1494) Fatih Sultan Mehmed'in şehzadelerinden olup Edirne'de doğdu. Kastamonu'da sancak beyi, Konya'da vali oldu. Babasının ölümü üzerine ağabeyi Bayezid ile giriştiği taht mücadelesini kaybedip Rodos'a gitti. Ardından Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde kaldıktan sonra, 36 yaşında vefat etti. Türkçe ve Farsça iki <i>Divanı</i> , bir de <i>Hüsrev ü Şîrîn</i> adlı bir mesnevisi vardır. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, TN)
CEMÂLİ (78) Cemâlî Çelebi, Cemâlî-i Merhûm, Cemâlî Raḥîme'llâhü 'Aleyh, Cemâlî Ehl-i Nazmuñ Âb-ı Rûyı, Cemâlî Maṭla'ı Gün Gibi Meşhûr	129 (-ânîdür), 134 (-irdür), 147 (- âldür), 317 (-âl), 318 (-a'l), 343 (- işüm), 470 (-üşdi), 502 (-â), 520 (- ayb), 962 (-est), 1069 (-âsıdur), 1110 (-tar), 1126 (-aş), 1127 (-aş), 1136 (- aş), 1137 (-aş), 1149 (-uḡ/ oḡ), 1150 (-oḡ), 1181 (-erüñ), 1194 (-âdum), 1201 (-â), 1221 (-âddan), 1236 (-en), 1260 (-ân), 1264 (-ün), 1316 (-îşe), 1320 (-aşa), 1371 (-âdı), 1415 (-eni), 1519 (-în), 1851 (-ümdür), 1966 (- eg), 1980 (-azdum), 2070 (-an), 2071 (-ân), 2089 (-nde), 2165 (??), 2220 (- a), 2360 (-oldur), 2361 (-rinür), 2422 (-aḡdur), 2491 ('arz), 2614 (-âm), 2615 (-âm), 2660 (-en/-an), 2669 (- rmesün), 2851 (-âzedür), 2867 (-âr), 2875 (-mez), 2944 (-ldum), 2949 (- ardum), 3420 (-er/-ar), 3422 (yegdür), 3603 (-ân), 3660 (-anmış gibi), 3679 (-est), 3683 (-âr), 3693 (-oḡdur), 3697 (-rur), 3731 (-üf), 3747 (-züñ), 3750 (-eng), 3821 (-îh), 3833 (-âyi), 3858	(?-1583) Kaynaklarda hakkında çok fazla bilgi bulunmayan şairin asıl adı Ahmed Cemâlî Çelebi'dir. Defterdarzâde lakabıyla bilinir. İstanbulludur. Şiirlerinde sanatlı söyleyişlerle dikkat eden bir şairdir. (A, HÇ, KA, OM, TN)

	(-îb), 3894 (-lmiş), 3965 (-eni), 4082 (-ndür), 4107 (-üdur), 4244 (-den/-dan), 4397 (-itdi), 4398 (-itdi), 4410 (-ldı), 4751 (-âr), 5174 (-â), 5207 (-âb), 5284 (-âr), 5485 (-zârlığı)	
CEMÂLÎ (3) Şeyh Cemâlî, Cemâlî-i 'Acem	65 (-er her se yekîst), 1560 (-âz ta-be-key), 2798 (-en her dü yekîst)	(?-1535) Hindistan bölgesi meşhur şairlerindedir. Dehliblidir. Hac dönüşü sırasında Hüseyin Baykara zamanında Molla Câmî ile görüşüp orada kalmış ve Humâyûn Şah zamanında vefat etmiştir. Müretteb <i>Divan</i> 'ından başka, <i>Seyr'ül-ârifin</i> adlı bir eseri vardır. (KA)
CEMÎL (1)	2203 (-âb-râ)	Cemil bin Şeyh Celâleddin, 16. asır Hindistan şuarasındadır. Ekber Şah müntesiplerindedir. (KA)
CEMŞİD (1)	1684 (er her se yekîst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
CENÂBÎ (4) Cenâbî Paşa, Cenâbî Ehl-i Nazmuñ Ser-Firâzi, Cenâbî Ehl-i Nazmuñ Kâm-yâbı	908 (-aşı), 3531 (-âk olmak gerek), 3701 (-demlerüz), 4789 (-ân olur)	(?-1561) Cenâbî Ahmed Paşa, Enderun'da yetişen şairlerdendir. Önce çeşnicibaşı, ardından mir-i ahurbaşı oldu. En son Anadolu vilayetine emirü'l-ümera oldu. Bu görevdeyken vefat etti. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, SO, TN)
CEVÂNÎ (3) Cevânî Efendi, Cevânî Pîridür Erbab-ı Nazmuñ	918 (-ünı), 939 (-â), 1191 (-âd eyledüm)	Mecmuaya girme ihtimali olan iki Cevânî'den birincisi, Tırhalalı Kadızâde Cevânî'dir. Kemalpaşazade hizmetinde bulunmuş, Vize kadısı iken 1543'te vefat etmiştir. İkincisi, Edirnelidir ve zanaat erbabındandır. O da aynı yıl vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (A, AÇ, HÇ, KA, TN, SO, TN)
CEVHER (1) Cevher Efendi	3461(-irveş)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
CEVHERÎ (3) Cevherî Efendi	1070 (-âldür), 3504 (-ânuñ), 5322 (-mağ ister)	Aynı dönemde yaşamış dört ayrı Cevherî bulunmaktadır. Birincisi, Hısm-ı Âlî Çelebi namıyla bilinen Ali Cevherî Efendi'dir ki, Alâiyeli kadıdır. 1527'de doğmuş, 1584'te vefat etmiştir. İkincisi, Karaferyeli kadı İsa Yemin Efendi'dir ve 1590'da vefat etmiştir. Üçüncüsü, Musahip Mustafa Paşa mühürdarı Mustafa Ağa'dır ve 1613'te vefat etmiştir. Diğerleri ise Bâlî maddesinde zikredilen İlhamî Efendi'dir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan

		hangisi olduğu tespit edilememiştir. (AÇ, HÇ, KA, OM, TN)
CİHÂDÎ (1) Cihâdî	811 (-rsun)	Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki tek şair enderunlu Cihâdî Efendi'dir. (TN)
CİHÂNÎ (1) Cihânî	2102 (-anı ne)	Yavuz Sultan Selim döneminde iki şairin mahlasıdır. Birincisi, Rumelili kadılardandır ve sultanın ilk katlettiği kadıdır. İkincisi ise ulemadandır. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (L, TN)
CİNÂNÎ (27) Cinânî Çelebi, Cinânî-i Bursevî, Cinânî Raḥime'llâhü 'Aleyh, Cinânî Oldı Firdevs-i Şânî, Suḥen İklîminüñ Şâhî Cinânî	82 (-ād), 170 (-nür şanur), 232 (-em itmez), 243 (-es), 314 (-il/-ıl), 355 (-ān), 848 (-āna), 1109 (-ārum var), 1419 (-ānı), 1792 (-āb), 2002 (-ārdan), 2013 (-ār olmak neden), 3183 (-ānemüz), 3270 (-em eyle), 3921 (-ām), 4104 (-adedür), 4113 (-erdedür), 4151 (-esh eylemez), 4210 (-erlik), 4287 (-ārında), 4314 (-ām olmaya), 4365 (-ānı), 4390 (-ūr keşi), 4620 (-āsı), 4630 (-aldurdu), 4995 (-ārdan), 5111 (-ār ile)	(?-1004/1596) Asıl adı Mustafa olup, Bursalıdır. Mehmed Efendi adlı bir zatın oğludur. Muallimzâde'nin talebesidir. Karesi'de kassamlık, İvaz Paşa'da müderrislik yapmış ve burada vefat etmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> 'ndan başka, <i>Riyâzü'l-cinân</i> , <i>Cilâu'l-kulûb</i> ve <i>Bedâyü'l-Âsâr</i> adlı eserleri vardır. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, OM, SO, TN)
CİNÂNÎ (1) Cinânî-i Küçek	1916 (-ār olmazuz)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
CİNÂNÎ (2) Cinânî-i Semendirevî	2654 (gün), 3419 (-uye çeker)	(?-1593) Semendereli olup sipâhî zümresindedir. <i>Divanı</i> vardır. Derviş mizaçlı idi. (DEİS, TN)
CÜNDÎ (1)	3518 (-āndur ḥancerūñ)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ÇĀKERÎ (5)	587 (-ān ider), 704 (-ek), 713 (-er gerek), 3836 (-āy), 4545 (-āra beñzetdüm)	Asıl adı Sinan Bey olup II. Bayezid devri şuara ve ümerasındandır. Farsça şiire hâkimdir. <i>Leylâ vü Mecnûn</i> ile <i>Yûsuf ile Züleyhâ</i> 'sı vardır. (L, OM, TN)
ÇELEBÎ (1) Çelebi Defter-dâr	3956 (ḥammâm ıssı)	(?-1570) Karamanlı olup Yekçeşm Ahmed Efendi adıyla bilinir. Tercemân Yûnus tekkesi şeyhi olup, Arab Camii'nde vaizlik yapmıştır. (TN) <i>Mecmuada şairin defterdar olduğu bilgisinin yer alması yukarıdaki tespitimizin yanlış olabileceğini düşündürmektedir. Tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.</i>
ÇERĀĠ (1) Ehl-i Bezmün Şem'idür Yanar ÇerâĠ Gün Gibi	3702 (-āz)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.

ÇEŞMÎ (2) Çeşmî-i Remmâl, Gözi Âhûlaruñ Meddâhıdur Çeşmî	3692 (-eng tıtmışdur), 4098 (-efdür/- afdur)	(?-1634) Asıl adı Muhammed'dir. Tek gözü âmâ olduğu için bu mahlası almıştır. Aydınli tüccardan Hacı Süleyman Efendi'nin oğludur. Kuzât zümresindedir. Çeşmîzâde adıyla bilinen sülalenin ceddidir. (TN)
DÂ'Î (7) Dâ'î Çelebi, Dâ'î-i Kâtib, Dâ'î Dîvân Kâtibi, Dâ'î-i Kâtib-i Merhûm, Ehl-i Nazm İçre Du'â-gû Dâ'î	892 (-a ile), 2479 (-yandurmuş), 2920 (-ânuñ), 3487 (-ağ), 4196 (-ânuñ), 4851 (-ûmuñ), 5164 (-â)	Mecmuaya girme ihtimali bulunan iki Dâ'î'den birincisi, Abdurrahman Çelebi'dir. Babası Rumeli kazaskeri olduğu için Kadızâde olarak bilinir. Müderris zümresindedir. 1587'de vefat etmiştir. İkincisi, İstanbullu olup Derviş Dâ'î adıyla bilinir. Ayas Paşa oğullarındandır. 1562 yılında hayatta olduğu kayıtlıdır. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
DÂ'Î (1) Dâ'î-i Kaştonî	5148 (gögi)	Kastamonuludur. Fatih Sultan Mehmed dönemi şuarasından olup, asıl mesleği müezzinliktir. (DEİS, HÇ, L, TN)
DÂNIŞÎ (6) Dânişî Erbâb-ı Nazmuñ 'Âkılu u Dânişî	292 (-ânuñ), 1062 (-îr itdiler), 3953 (- â koynına), 4087 (-ir olur), 4961 (- ârdan), 5414 (-ül gibi)	(?-1561) Süleyman Beyzâde Pîrî Çelebi'dir. Kayserili'dir. Papazoğlu, Unkapanı ve Cami-i Atik medreselerinde müderrislik yapmış, Kadılığına tayin edildiği Menuf kazasına giderken vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
ÐARBÎ (1) Güç İle Şâ'ir Oldı Ðarbî-i Cebri	2754 (-erdür baña)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
DÂVERÎ (3) Dâveri Beg	1894 (-âr), 3192 (-ân gelmez), 4158 (- ürveş)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
DEHKÎ (21) Dehkî-i 'Acem, Dehkî-i Şîrâzî, Dehkî-i Üstâd, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlemdür 'Acemde Dehkî	24 (-et-i mâ), 513 (-eb-hâ), 566 (-er), 655 (-tîreş), 738 (-er horem), 807 (- ân-ı men), 956 (-âb), 959 (-ün mîneveşt), 994 (-âl kerd), 1031 (-â şod), 1244 (-ân), 1251 (-ün), 2252 (- âb), 2470 (-îd-neş), 2709 (-âh), 3632 (-âh), 4017 (mâh-rû gereft), 4344 (- âh), 4702 (-âr koned), 5074 (-âh), 5256 (-âr mîr-neced)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
DERÛNÎ (4) Derûnî Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci	3049 (-âmete), 3369 (-ân açar), 3725 (-ef), 4636 (-â)	Mecmuaya girme ihtimali olan üç Derûnî'den birincisi, İznikli Derûnî Çelebi'dir. Danişmend zümresindedir. Ayrıca Terzi olarak bilinir. 1543'te afyon ibtilası nedeniyle vefat etmiştir. İkincisi, Yenicevardarlı olup Farsçaya hâkim bir

		şairdir. Mevlevidir. Üçüncüsü ise Manisalıdır ve Tanbûrî Derûnî olarak bilinir. 1568'de vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (A, AÇ, B, HÇ, TŞM, TN)
DERVİŞ (4) Dervîş Ağâ, Hâzret-i Dervîş Ağâ, Hâzret-i Dervîş Ağâ-yı Kâm- yâb	13 (-âmı ço yâ), 4367 (-îzi), 4546 (-âb açdum), 5351 (-â yiridür)	(?-1603) Mostarlıdır. Enderunlu Dervîş Ağâ olarak bilinir. III. Murad döneminde saraya girmiştir. Sarayda doğancılar kethüdası oldu. Bosna Beylerbeyi iken Peşte seferinde şehid oldu. (B, HÇ, TN) 4367 numaralı matla <i>Hasan Çelebi Tezkiresi'</i> nde kayıtlıdır.
DERVİŞ (1) Dervîş Âstâne Dervîşlerinden	3274 (-ân bu gice)	(?-1572) Konyalıdır. Güzelce Kasım Paşa Dervîşi olarak bilinir. Vezir Kasım Paşa'ya kâtiplik etmiş, Lala Mustafa Paşa himayesinde zeamet elde etmiştir. Mevleviliğe girip, Şam Mevlevihanesi şeyhi olmuş, Şam'da vefat etmiştir. (HÇ, TN) Matla <i>Hasan Çelebi Tezkiresi'</i> nde kayıtlıdır.
DERVİŞ (1) Dervîş Çelebi Kâtib ü Müderris	3829 (-nâyı)	(?-1591) İstanbulludur. Yayabaşızâde olarak bilinir. Mevlevi şairlerdendir. Divan-ı Hümayun kâtipliği ve defterdarlık yapmıştır. (HÇ, TN) Matla <i>Hasan Çelebi Tezkiresi'</i> nde kayıtlıdır.
DERVİŞ (1) Dervîş Efendi Müftî-i Haleb	3021 (-âfi ço)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
DERVİŞ / DERVİŞİ (2) Dervîş 'Abdu'llâh, Kâtibü'sh-Şehir 'Abdu'llâh Dervîşi	70 (-ürest), 1676 (-est)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
DİVÂNE (1)	1774 (-âr me-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
DUĖANĖ (1)	2704 (-âh)	(?-1520) Asıl adı Ahmed'dir. Tahsilini İran'da yaptı. II. Bayezid devrinde silahdar, Yavuz döneminde silahdar kâtibi oldu. Diyarbakır defterdarlığı için giderken yolda öldürüldü. (AÇ, TN)
DUĞTER-İ CÂMĖ (2) Duğter-i CâmĖ	1743 (-em-i dâred), 1744 (-em-i dâred)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır. Mecmuadaki kayıtlardan ünlü şair Molla Cami'nin kızı olduğu anlaşılmaktadır.
DÜRRĖ (4) Suğen Bağırına DürrĖ Oldı	199 (-er), 3466 (-îrveş), 3566 (-en), 5145 (-âh didi)	Mecmuaya girme ihtimali olan üç DürrĖ'den birincisi, Üsküblü DürrĖ Çelebi'dir. İshak Paşa muhasibidir.

Ġavvās, Begüm Dürri Sözi Dürr ü Cevāhir		1494'de vefat etmiştir. İkincisi, Bahri Efendizāde müderris Abdalbākī'dir ve 1616'da vefat etmiştir. Diğeri ise, Bursalı'dır ve Fatih dönemi şairlerindedir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (HÇ, L, TN)
EBU'S-SU'ŪD (1) Ebu's-Su'ūd-i Merhūm	2948 (-ār oldum)	(1490-1574) Asıl adı Muhammed'dir. Osmanlı'nın en büyük şeyhülislamlarından biridir. Babası İskilipli Muhammed Muhyiddin Efendi'dir. İstanbul'da Müderris adlı bir köyde doğmuştur. İbn-i Kemal'in talebesi olup 30 yıl şeyhülisamlık yapmıştır. Üç dilde şiir söylemeye kadirdir. <i>Kur'an Tefsiri</i> , <i>Fetavâ-yı Ebu'su'ūd</i> ve daha pek çok telif eseri vardır. (KA, OM, SO, TN)
EDĀYĪ (3)	2291 (-āb), 2447 (-āremüz), 2483 (-ān olmuş)	Mecmuaya girme ihtimali olan üç Edâyî'den birincisi, Kazzaz Bekir Çelebi namıyla tanınır. İstanbulludur. 1547'de vefat etmiştir. İkincisi, Amasyalı Edâyî Bey'dir. Kaptan-ı Deryâ Piyâle Paşa'nın tımar defterdardır. 1574'de vefat etmiştir. Üçüncüsü ise İstanbullu Receb Efendi'dir ve kuzât zümresindedir. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. 1647'de vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
EHLĪ (20) Ehlî-i Şirāzî, Ehlî Çelebi, Ehlî-i 'Acem, 'Işk-bāz-ı Şu'arādur Ehlî, Naḥl-bend-i Şā'irāndur Ehlî	53 (-āt), 308 (-eng), 949 (-ā-rā), 1217 (-ūn menem), 1423 (-ār bāyestî), 1762 (-ū-rā), 1822 (-em nütvān būd), 2030 (-īn yā men), 2202 (-āl-et-rā), 2208 (-āhī-rā), 4291 (-er-āverde), 4666 (-āh ḥōyeş-rā), 4686 (-āh menest), 4687 (-āh menest), 4688 (-ān besest), 4692 (-āk cist), 4716 (-īd), 4952 (-em miznem), 5218 (-ā müşkilest), 5367 (-āreş)	(?-1536) İranlı şairlerden olup Şah İsmâil hizmetinde bulunmuştur. Müretteb <i>Divanı</i> 'ndan başka <i>Sihri Helâl</i> , <i>Şem' u Pervâne</i> , <i>Risâle-i Nugaz</i> , <i>Sâkinâme</i> , <i>Fevâidü'l-fevâid</i> adlı mesnevileri vardır. (KA)
EHLĪ (3) Ehlî-i Ḥorāsānî	2748 (-ān-rā), 4290 (-āle keşide), 5175 (-ek-rā)	(?-1497) İranlı şairlerden olup, Timur evladından Sultan Hüseyin Mirza'ya mensub idi. (KA)
EHLĪ (1) Ehlî Çelebi Tayyib-zāde	3039 (-ağ üzre)	(?-1600) Asıl adı Mehmed'dir. Babası Tayyib adında bir kadı olduğu için Tayyibzāde diye anılır. Ahdî İstanbullu olduğunu yazarken diğerkaynaklar Edirneli olduğunu söyler. Galata kadısı

		Remzî Çelebi'nin de kızı tarafından torunudur. Edirne'de müderrislik yapmıştır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
EHLİ (1) Ehlî-i Emîrî	1893 (-ar)	(?-1600) Enderunlu şairlerdendir. Asıl adı Mehmed'dir. Hekimzâde olarak bilinir. Kuzat zümresidir. Mısır'da vefat etmiştir. (TN)
EMÂNÎ (3) Emânî Çelebi, Emânî Kâtib-i Dîvân-ı 'Âlî	1880 (-er), 3544 (-ek gel), 3901(-âmuñ)	(?-1590) İstanbulludur. Hazine kâtiplerinden olup İskender Çelebi musahibidir. İbrahim Paşa'nın hazine kâtiplerini azl etmesinin ardından Selanik'te uzlete çekildi. Burada vefat etti. (AÇ, HÇ, KA, TN)
EMİNÎ (13) Emînî Çelebi, Emînî Efendi, Emînî Çelebi Emîn-zâde, Emînî Beg Sîpâhî-i Suhendür	1222 (-den/-dan), 1341 (-âh idi), 1902 (-în olmaz), 1938 (-ok), 2049 (-âdeñ eğlersin), 2130 (-aşa), 2612 (-âm), 2661 (-ân), 2793 (-âr it), 3919 (-âm), 3999 (-ânî dürüst), 4337 (-âh), 4463 (-âr)	(?- 1599) İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Babası kağıtemini olduğu için Kağıdeminizâde lakabıyla tanındı. Bu yüzden de Eminî mahlasını aldı. Sa'î mahlasını da kullandı. Sipahi şairlerdendi. (AÇ, HÇ, KA, TN)
EMİR NAMÎ (1) Emîr Nâmî	1768 (-la)	(? – 1013/1604) İstanbul'da doğdu. Acem asıllı Mîrek Tabîb'in oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra Muallimzâde'den mülazım, müderris ve kadı oldu. İstanbul'da öldü. (DEİS)
EMİR NASİB	1803 (-ân-ı men girift)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
EMİR ZER-KEŞ (1)	4027 (-âh feşâned)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
EMİR ZİNDE (1)	514 (-û me-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
EMİREK (1) Emîrek Hâkîm-i 'Acem-zâde	988 (-îst)	Asıl adı Mustafa'dır. Hakîm Molla İdris'in ya da Üveys'in oğludur. Tıp ilminde yed-i tûlâ sahibi bir zâttır. Aslen İranlıdır ancak Osmanlı mülkünde yaşamış, sarayda Baştabibliğe kadar yükselmiştir. Üç dilde şiirleri vardır. (DEİS, KA)
EMİRÎ (3) Emîrî-i Kâtib, Emîrî Birâder-i Muhtârî	670 (-îrûñ), 277 (-âlaruñ), 2562 (-âlûndür senûñ)	(?-1580) Asıl adı Mehmed'dir. İstanbul sâdâtından Hâşim Çelebi'nin oğludur. Şair Muhtârî'nin biraderidir. Mısır'da önce divan kâtibî sonra muhasebeciliği yapmıştır. Mısır'da ölmüştür. (B, DEİS, HÇ, L, TN)
EMİRÎ (1) Emîrî-i Sâdât	484 (-er yüki)	(?-1532) Asıl adı Mahmûd'dur. Bursalıdır. Küçük yaşta yetim kalmış, Molla Kırîmî tarafından yetiştirilmiştir. II. Bayezid zamanında Nakîbü'l-esrâf olmuştur. Sâdâttandır. (AÇ, DEİS, KA,

		<i>HÇ, TN</i>
EMNÎ (3) Emnî Efendiyyü'l-Müderriş, Tâlib-i 'İlm Emnî	2553 (-ânumuzuñ), 2930 (-ek), 5041 (-âr şakım)	Kaynaklarda bu mahlasta iki şair bulunmaktadır. (bkz. DEİS, TN) Ancak hem ölüm tarihleri hem de mecmuada şairin müderriş olduğu yolundaki meslek bilgisi itibarıyla buradaki şairin bunlardan başka bir Emnî olması gerektiğini düşünüyoruz.
EMRÎ (177) Emrî Çelebi, Emrî Efendi, Emrî Çelebi Efendi, Emrî Efendi Çelebi, Emrî-i Merhûm Emrî Çelebi Merhûm, Emrî Raḥime'llâhü 'Aleyh, Cihânuñ Şâ'ir-i Mergûbı Emrî, Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyinî Rûmuñ, Emrî Beg Her Sözi Bir Mu'ammâdur, Emrî Mu'ammâ Be-Nâm-ı Beşâret, Emrî Mu'ammâ be-Nâm-ı Yaḥyâ Mu'ammâ-yı Emrî be-Nâm-ı Bedrî, Mu'ammâ-yı Emrî be-Nâm-ı Hüsâm	22 (-â), 40 (-âb), 52 (-ât), 85 (-âd), 107 (-erden lezîz), 108 (-ândan lezîz), 136 (-înidür), 144 (-ârdur), 151 (- iridür), 154 (-ebidür), 163 (-ârdur), 187 (-yler), 190 (-er didiler), 205 (- er), 207 (-er), 219 (-âr), 252 (-âş), 279 (-enüñ), 280 (-enüñ), 281 (-enüñ), 296 (-âruñ), 341 (-înum), 364 (- ârından), 368 (-în), 377 (-en), 388 (- en), 417 (-erde), 421 (-âsına), 443 (- ânı), 454 (-ârı), 504 (-â), 605 (- eridür), 638 (-en belürmez), 691 (- îrinüñ), 712 (-ek), 727 (-ân al), 729 (- aş degül), 769 (-ân), 774 (-ân), 777 (- ân), 781 (-ân), 794 (-etden), 799 (- îründen), 816 (-ânda bulursun), 853 (- âna), 872 (-âk içre), 873 (-âkde), 903 (-ayı), 1085 (-ârdur), 1111 (-âğlar), 1151 (-ünüñ), 1178 (-âduñ), 1231 (- en), 1233 (-en), 1235 (-ânda ben), 1242 (-ân), 1275 (-itmesün), 1279 (- lu), 1308 (-aşına), 1310 (-âl eyle), 1318 (-âğına), 1338 (-âh idi), 1420 (- ânı), 1516 (-â ruḥ güzel ḳad nâzenîn), 1752 (-âr saña), 1781 (-îb), 1791 (- âb), 1897 (-âr), 2052 (-în), 2095 (- âra), 2188 (-ân aña), 2223 (-â), 2226 (-â), 2232 (-eb), 2282 (-âb), 2296 (- âb), 2354 (-âḳdur), 2409 (-ür), 2413 (- er), 2415 (-âreler), 2430 (-îr), 2435 (- aḡuña deḡmez), 2515 (-aḳ), 2547 (- ânuñ), 2594 (-âl), 2720 (-âre ile), 2803 (-ad/-ed), 2929 (-ana dik), 2964 (-âruñ için), 2968 (-âm), 2988 (-ân), 2994 (-ân), 3002 (-erd isterin), 3016 (-âra serv), 3022 (-ârda), 3047 (- âmete), 3055 (-âr olsa), 3196 (-ân itmiş), 3332 (-â), 3340 (-âb), 3342 (- eb), 3389 (-âredür), 3403 (-âldur), 3450 (-îz), 3491 (-îrûñ senüñ), 3509	(?-1575) Asıl adı Emrullah'tır. Edirnelidir. İmaret kâtiplerindedir. Muamma ve tarih manzumeleri ile şöhret bulmuştur. Bundan dolayı kaynaklar ondan " <i>Zamanın Mîr Hüseyinî</i> " olarak bahsederler. (<i>AÇ, B, HÇ, KA, L, TN</i>)

	(-ānemün), 3519 (-erün), 3527 (-āk), 3540 (-āre kı), 3542 (-il), 3573 (-āndan), 3587 (-lmesün), 3624 (-ān almada), 3625 (-īr ile), 3642 (-ānı), 3663 (-ānumı), 3981 (-ā), 3982 (-ā), 3989 (-eb), 3990 (-eb), 4056 (-ār), 4078 (-et nişanıdır), 4097 (-āna gelüpdür), 4108 (-erdür), 4115 (-udur), 4132 (-āmeler), 4139 (-ir), 4161 (-ān imiş), 4215 (-el), 4222 (-ı yazmışdur tamām), 4226 (-elüm), 4230 (-am/-em), 4248 (-ārumdan), 4250 (-ān), 4253 (-ān), 4281 (-ānda), 4285 (-ārda/ārında), 4297 (-enden gelene), 4305 (-ārına), 4310 (-amla/emle), 4323 (-ār içre), 4338 (-āh), 4356 (-ānı), 4385 (-dı geldi), 4400 (-ir itdi), 4446 (-et), 4458 (-ār), 4469 (-ār), 4475 (-ār), 4544 (-ār itdüm), 4556 (-etüm), 4588 (-ārumla), 4621 (-ārı), 4632 (-eni), 4660 (-ā), 4697 (-ūd), 4740 (-ān ider), 4752 (-yar), 4768 (-āmedür), 4775 (-ān ister), 4784 (-ān yir yir), 4785 (-yar), 4795 (-āyıla yürür), 4824 (-ār olmaz), 4825 (-āküz biz), 4879 (-ār muttaşıl), 4924 (-enüm), 5011 (-ākden), 5108 (-ān eyle), 5113 (-ān oldı), 5149 (-īri), 5237 (-ur behişt), 5372 (-ān olmuş), 5386 (-ağ), 5395 (-āne), 5445 (-ār üstine), 5466 (-ārda)	
ENİSİ (2) Enisî Raḥime'llāhü 'Aleyh	4111 (-āyetedür), 4623 (-āri bāri)	Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
'ENŞĀRĪ (1)	2191 (-dran)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
ENVERİ (10) Enverî Raḥime'llāhü 'Aleyh Enverî Meşhūr-ı 'Ālem Gün Gibi	464 (-endi/-andı), 465 (-eri), 667 (-īrūñ), 679 (-īrūñ senūñ), 1846 (-ā nedür), 3429 (-ar), 3941 (-āmda), 4221 (-il), 4306 (-er yirine), 4424 (-eri)	(?-1547) Süzenger Enverî Efendi olarak bilinir. İstanbulludur. İğnecilik yaptığı için bu lakapla anılır. Ayrıca mürekkeçiler kethüdasıdır. İlmî tahsili olmayıp, muhtelif zanaatla meşgul idi. (AÇ, B, HÇ, TN)
ESİRİ (4)	888 (-ānī mānde), 997 (-āl kerd), 2526 (-elek), 3952 (-āmına)	(?-1591) Asıl adı Muhammed Yusuf'tur. Anadolu vilayetlerinden birindedir. Kaynaklar, "uzun bir müddet Kâfiristan'da esir kaldığı" için bu mahlası aldığını belirtirler. Esaretten kurtulduktan sonra Eğriboz'a yerleşmiş ve orada vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, TN)

ESRĀRĪ (1) Esrārī Çelebi Fermāyed	1105 (-ün olur)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmadı.
EŞREF (1)	75 (-ā-yı şirīnest)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
EVHADĪ (2)	1971 (-ū-yi to müşkil), 2288 (-āb)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
FAḤRĪ (1)	4804 (-ān tutuşur)	Kaynaklarda bu mahlaslı pek çok şair zikredilirken, tamamının yaşadığı dönem mecmuanın tertibinden sonradır. Yalnızca Çorlulu Mehmed/Mahmud Çelebi'nin mecmuaya dâhil olma ihtimali bulunmaktadır. Bu şair, Rumeli valisi Yanyalı Arslan Paşa-zâde Ali Paşa'nın divan kâtibidir. Müezzin ve hatiptir. 1640-1645 yılında vefat etmiştir. (DEİS, TN)
FAḤİRĪ (3) Faḥirī Şeyh	4 (-ā), 1054 (-ārumuz), 4846 (-ā imiş)	Şeyh Muhammed Fakîrî Efendi olarak bilinir. İstanbulludur. Tuhfe-i Naîlî'nin Mucib'den nakille verdiği göre 1639 yılında hayatta idi. (TN)
FAḤİRĪ (1) Faḥirî-i 'Acem	2178 (-er meskenî)	İran şuarasından olup Tebrizlidir. Hakkında kaynaklarda başkaca malumat yoktur. (KA)
FĀNĪ (1) Fānî-i Filibevis	3843 (-efi)	Filibeli Hacı Derviş İsâ Çelebi'dir. 16. asır şairlerindedir. Gençliğinde <i>Meylî</i> mahlasını kullanırken, ihtiyarlık döneminde <i>Fānî</i> mahlasını almıştır. Tezkire sahibi Latîfî'nin hocasıdır. Arapça ve Farsça şiire muktedirdir. (HÇ, KA, L, TN)
FĀNĪ (1)	1794 (-üş dil-i menest)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
FĀRYĀBĪ (6) Zahîr, Zahîre'd-dîn, Zahîre'd-dîn Fāryābî, Suḥen İklîminüñ Şâhı Zahîre'd-dîn Fāryābî	83(-ān nihād), 102 (-ān dehed), 803 (-āhten), 1815 (-en kerde end), 1816 (-ān yek-dezed), 3855 (-ārā)	(?-1201) Fars edebiyatının meşhur şairlerden Zahîreddin Fāryābî, Reşîd-i Semerkandî'nin talebesidir. Nişabur'da, Azerbaycan'da devrin sultanlarının hizmetinde bulunmuş, daha sonra inzivaya çekilmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (KA)
FAŞİHĪ (8) Faşihî Beg, Faşihî-i Merhûm, Faşihî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Feşâhat Üzredür Şi' r-i Faşihî, Feşâhat Üzredür Nazm-ı Faşihî	485 (-üller gibi), 929 (-neler geçdi), 1887 (-ār), 2160 (-eni/-anı), 3313 (-ānı), 3745 (-ādenüñ), 4046 (-ār), 4294 (-ülde)	Kaynaklarda mecmua tertibi döneminde ya da daha önce yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
FAŞİHĪ (6) Faşihî-i 'Acem, Faşihî-i Şirāzî	1634 (-ār me-rā), 1671 (-eb nezdîkest), 1658 (-ū-yi gamest), 1741(-emî dâred), 5193 (-ed me-rā), 5258 (-em mey māned)	Acem bölgesinden bu mahlaslı üç şair vardır. Birincisi, Cürcânlı olup Emir Keykâvus'un sohbetinde bulunmuştur. İkincisi Tebrizlidir ve dervişâne bir hayat

		sürmüştür. Üçüncüsü ise Heratlıdır ve Murtaza Kulu Han Şamlı'nın hizmetinde bulunmuştur. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (KA)
FÂTİHİ (2) Fâtihi Beg	185 (-ân virür), 363 (-ebinden/-abından)	Kaynaklarda, Şeyhzâde Fâtihi Çelebi olarak anıldığı ve Antepli olduğu dışında bilgiye ulaşamadı. (DEİS, TN)
FAZLİ (27) Fazlî Çelebi, Fazlî Efendi, Fazlî Efendi Merhûm, Fazlî Raḥime'llâhü 'Aleyh, Fazlî-i Siyâh, Fazlî-i Kâra, Kâra Fazlî, Oldı Fazlî Ehl-i Naẓmuñ Fâzılı	146 (-terdür), 254 (-zi yok), 367 (-erden), 645 (-üz/-öz), 1103 (-adı var), 1197 (-aşum), 1396 (-âne mi), 1558 (-âz ehli), 1901 (-îb olmaz), 2172 (-âr itmez mi), 2559 (ürüñ), 2619 (-âhumdan benüm), 2651 (-âbdan), 2691 (-ev/-av), 2913 (-ânuñ senüñ), 2916 (-ânuñ senüñ), 2940 (-s gönül), 3111 (-ldı), 3404 (-alır), 3474 (-â münkaṭı'), 3691 (-â budur), 3742 (-â ider çengüñ), 4166 (-aş), 4241 (-ürdan), 4329 (-aşı gelmişe), 4841 (-âh imiş), 5398 (-âh)	(?-1563) Asıl adı Mahmud ya da Mehmed'dir. Serrâcâde ya da Kara Fazlî olarak bilinir. Zâtî'nin talebelerindedir. Şehzade Mehmed'e divan kâtipliği yaptı. <i>Humâ vü Humâyûn, Gül ü Bülbül, Nahlistân, Lüccetü'l-esrâr</i> adlı eserleri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN)
FAZLİ (5) Fazlî-i Rûm Fazlî-i Rûmî Fazlî-i Rûmî	90 (-âz koned), 91 (-âz koned), 237 (-âz), 1734 (-âd), 4516 (nigâr naqş)	Bu şairin, üç dilde şiir söyleme kabiliyeti olması dolayısıyla İdris Bitlisi'nin olabileceğini düşünmekteyiz. Asıl adı Ebu'l-fazl Çelebi'dir. Öğrenimini tamamladıktan sonra Bursa Sultaniye Medresesi'nde Kadı Bağdadî'ye müd oldu. Müeyyездade'den mülazım olduktan sonra Anadolu ve Rumeli defterdarlığı yaptı. Hacca giderken yolda öldü. <i>Hafız Divanı</i> 'na gazel gazel nazire yazmıştır. (A, AÇ, B, DEİS, HÇ) <i>Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.</i>
FAZLİ (1) Fuzûlî-zâde Fazlî	5104 (-âkde),	Fuzûlî'nin oğludur. İlimle uğraşan, kanaatkâr, üç dilde şiir söylemeye kadir, özellikle muamma ve tarihte mahir bir şairdir. (A, DEİS)
FAZLU'LLÂH (1) Fazlu'llâh	2991 (-ân)	Semer kandlı'dır. Ebu'l-leys Semer kandî neslindedir. Seyyid Şerif'den icazet almıştır. Semer kand'da hocalık ile meşgul oldu. (KA)
FEDÂYİ (9) Fedâyî Beg, Fedâyî Ehl-i Naẓm İçre Dil-âver, Dil-âver-i Şâ'ir-i Mümtâzdur Fedâyî	61 (-er lezzet), 1710 (-âr nîst), 1940 (-ân olmak), 2093 (-ârlara), 2094 (-ârlara), 2841 (-üdur), 3623 (-ağında), 4363 (-îni), 4969 (-ün)	Bu dönemde yaşamış Fedâyî mahlaslı en az üç şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Ali Bali sanıyla tanınan Edirneli Fedâyî'dir. 1562 yılında ölmüştür. İkincisi, Ispartalı Mevlevî Fedâyî'dir. Yaptığı mevlevihanenin bir savaşta yıkılması üzerine uzun süre seyahat

		etmiş, bu süreçte Fuzuli ile tanışmıştır. Şiirleri ona naziredir. 1577 yılında ölmüştür. Üçüncüsü ise İstanbullu İsmail'dir.. Kiler-i Âmire kâtibi olmuştur. Peşte seferine katılmış, orada 1602 yılında şehid düşmüştür. Kaside, tarih ve muamma sahasında başarılı olmuştur. (A, DEİS, HÇ, TN) Ancak mecmuaya şiirleri alınan şairin bunlardan hangisi olduğunu kesin olarak tespit edemedik.
FEHMİ (12) Fehmî Efendi Birâder-i Kınalı-zâde, Fehmî-i Merhûm, Fehmî Çelebi Merhûm, Fehmî-i Nâzük, Fehmî-i Nâzük-Edâ, Fehmî-i Nâzük-Tabî'at Gün Gibi Meşhûrdur, Fehmî-i Nâzük-Tabî'at Gün Gibi Mümtâzdur, Şâ'ir-i Merğûb-ı Âlem Fehmî-i Nâzük-Edâ	166 (-âruñdur), 809 (-il-i men), 1107 (-ıldür), 1215 (-îr eyledüm), 2038 (-â yüzün), 2098 (-ârda), 2545 (-ânuñ), 2984 (-ânuñ gören), 3661 (-â itdi), 4922 (-âlüm), 4977 (-înumden), 5119 (-ün olmasa)	(1564-1595) Asıl adı Mehmed'dir. Kınalızâde Ali Çelebi'nin oğludur. Babasının kadılığı esnasında Şam'da doğmuştur. Çivicizâde'ye mülazımlık lık yapmış ve müderris olmuştur. (B, HÇ, KA, TN)
FEHMİ (2) Fehmî-i Burusevî	1639 (-âd olup), 4583 (-âr ile)	(?-1617) Bursalı Ali Fehmî Efendi'dir. Hakkında daha fazla bilgi bulunmamaktadır. (TN)
FEHMİ (1) Fehmî-i Şaruhanî	510 (-â)	Kanun Sultan Süleyman devri şairlerindedir. Saruhanlıdır. Alaybeyi olduğu dışında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. (L, TN)
FERÂHİ (4) Dervîş Ferâhî Ferâhî-i Dervîş	508 (-â), 614 (-erdür), 1367 (-âr itdi), 4522 (-ağduğ)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
FERDİ (1)	3850 (-â)	Asıl adı Mehmed'dir. Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerinden olup İstanbullu'dur. Güzelliği ile tanınmıştır Kuloğulları zümresindedir. Afyon ibtilası yüzünden vefat etti. (DEİS)
FERİDÜN (3) Ferîdün Mîrzâ, Ferîdün-ı Şîrâzî	850 (-âne), 1687 (-âst), 2800 (-âr kocâst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
FERRUH (1) Ferruh Beg	350 (-ân)	Kaynaklarda geçen ve mecmuaya girme ihtimali bulunan tek Ferruh, Hüsrev Çelebi oğlu Ferruh Muhammed Efendi'dir. Konya Mevlevihanesi

		şeyhlerinden olup 1591 yahut 1601 yılında vefat etmiştir. (TN, TŞM)
FERRUHÎ (5) Ferruhî Beg, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Ferruhî	834 (-aşuñ olsun), 1757 (-â), 2765 (-âdan yana), 2969 (-dümdür benüm), 3052 (-âmete)	İki Ferruhî'den birincisi Manisa Akhisarlıdır. Kanuni Sultan Süleyman'ın şehzadeliği döneminde Manisa'da görüşme imkânı bulmuş ve bazı ihsanlara nail olmuştur. Akhisar kadısı Çâkzâde'yi azlettirmesiyle meşhurdur. 1538'de hayatta idi. Diğeri ise III. Murad döneminde vefat eden Kastamonulu Ferruhî Çelebi'dir. (AÇ, HÇ, TN)
FERRUHÎ (1) Ferruhî-i Bursevî	570 (-er)	Bu mahlaslı Bursalı bir şaire rastlanmadı. Kaynaklara girmemiş bir şair olmalıdır.
FETHÎ (3) Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Fethî	1001(-âl kerd), 2114 (-ân olma), 5099 (-âkden)	Kaynaklarda yer alan Fethî mahlaslı şairlerin tamamı mecmuanın tertibinden sonra yaşamıştır. Yalnızca Sofyalı Fethî Efendi'nin mecmuada yer alma ihtimali vardır. Adı geçen şairin 1664 yılında ya da daha sonra vefat ettiği zikredilmektedir. (TN)
FEVRÎ (66) Fevrî Efendi, Fevrî-i Merhûm, Fevrî Raḥime'llâh, Fevrî Efendi Merhûm, Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür, Fevrî Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamânedür	63 (-âni şikest), 239 (-âlümüz), 481 (-eng itdi), 598 (-âındur), 890 (-îr ile), 896 (-atdı), 899 (-atdı), 905 (-ayı), 1170 (-înüñ), 1211 (-îm eylesem), 1219 (-âddan), 1366 (-âl itdi), 1395 (-ün beni), 1410 (-âyı), 1425 (-ndı), 1593 (-ân bir yana), 1656 (-âd it), 1948 (-âruñ), 1967 (-â eksük degül), 2016 (-âh andan), 2387 (-ar), 2401 (-er), 2428 (-erîdendür), 2544 (-âlün), 2546 (-ânuñ), 2924 (-âruñ), 2936 (-ül), 2973 (-âmetden), 2976 (-en), 3004 (-olmasun), 3045 (-âmete), 3061 (-u söyle), 3098 (-eli), 3166 (-bâdur), 3184 (-ânemüz), 3395 (-erdedür), 3440 (-âkümüz), 3456 (-îrveş), 3457 (-îrveş), 3482 (-âr tîğ), 3483 (-âr tîğ), 3484 (-âr tîğ), 3548 (-âk olmuş gönül), 3621 (-âkde), 3891 (-umış/-ümiş), 4106 (-ırdur/-irdür), 4169 (-ağ), 4173 (-âr hat), 4213 (-el), 4219 (-âl), 4243 (-ürdan), 4263 (-â yüzün), 4299 (-âna), 4336 (-âh), 4462 (-ar), 4727 (-ar/-er), 4755 (-ârumdur), 4905 (-âhumdur benüm), 4910 (-ünumdand benüm), 4979 (-ânumdand), 5115 (-âh ile), 5143 (-et kopdı), 5151 (-âındur baña), 5317 (-âr), 5335 (-îmdür),	(?-1570) Ahmed Fevrî Efendi, mühtedi şairlerdendir. Aslen Dracalı'dır. İskender Paşa yahut Nakkaş Ali Bey'in kölesi iken ilim tahsiline başlamış, müderrislik yapmış, nihayet Şam müftüsü olmuştur. Üç dilde şiirleri vardır. Ayrıca, <i>Dürer Gurer Haşiyesi</i> , <i>İlm-i Hat</i> , <i>Miftâhu'l-Ma'ânî</i> , <i>Ahlâk-i Süleymânî</i> gibi telif ve tercümeleri vardır. (B, HÇ, KA, L, OM, TN)

	5503 (-ağmı)	
FEYZÎ (4) Feyzî Birâder-i Tursun-zâde, Feyzî Raḥime'llâhü 'Aleyh	88 (-ân saḥte-end), 784 (-ân), 1763 (-es mārā), 1765 (-ār rā)	(?-1610) Asıl adı Abdullah'tır. İstanbullu'dur. Dursunzâde Bekâyî'nin biraderidir. Ma'lûlzâde Mehmed Çelebi'ye mülazemetten sonra müderrris olmuştur. Hattatlığı ile meşhurdur. Birçok telif eseri vardır. (HÇ, KA, OM, TN)
FEYZÎ (2) Feyzî-i Kefevî, Feyzî Kefevidür	1990 (-ânum), 4073 (-ür)	(?-1614) Haydarzâde Şeyh Muhammed Feyzî Efendi, Kefeli'dir. Halvetiye tarikatı meşayihindedir. Birçok telif eseri vardır. (OM, TN)
FİĞÂNÎ (29) Fiğânî Selleme'llâh, Fiğânî-i Merhûm, Fiğânî Raḥime'llâhü 'Aleyh, Fiğânî Oldı Selmâni Zamânuñ	130 (emdür), 345 (-ân), 378 (-âne ben), 500 (-a), 916 (-âmı), 927 (-eri/-arı), 1047 (-âhiyuz), 1048 (-âd eylemez), 1243 (-âd olan), 1892 (-âr), 2227 (-â), 2394 (-der), 2569 (-âl), 2655 (-ün), 2688 (-ü), 2737 (-âne), 2786 (-âmet), 2942 (-ol/-ul), 3398 (-ânedür), 3439 (-er ḥancer), 3448 (-îz), 3565 (-eden), 4048 (-âr), 4529 (-âr itsem gerek), 4680 (-et/-at), 4960 (-âhdan), 4993 (-ârdan), 5024 (-den/-dan), 5495 (-ânımı)	(?-1561) Asıl adı Ramazan Çelebi'dir. Trabzonludur. Hakîm Şah Muhammed'in talebesidir. Tıp ilmiyle iştilal etmiştir. Üç dilde şiire muktedirdir. 1561'de Makbul İbrahim Paşa tarafından idam edilmiştir. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
FİKRÎ (4) Fikrî-i Mâşî-zâde, Fikrî-i Mâşî-zâdenün Şi'ri Taşavvuf Üzredür	1021 (-âd), 3032 (-ârda), 3416 (-ânuñda ḳalmışdur), 4772 (-udur)	(?-1574) Derviş Mehmed Fikrî Çelebi. İstanbulludur ve kuzâtandır. Babası, Amasya müftüsü Mâşî Ahmed Şemseddin Efendi'dir. Bu nedenle Mâşîzâde olarak bilinir. En son Nevrekop kadılığı yapmıştır. Bazı terceme ve telif eserleri vardır. (A, L, KA, OM, B, HÇ, AÇ, TN)
FİRÂKÎ (1) Firâkî Şâ'ir-i Mergüb-ı Āfâḳ	5439 (-es)	Şeyh Firâkî Abdurrahman Çelebi. Vaiz Firâkî olarak bilinir. Kütahyalıdır. Babası meşayih tendir. Bir süre ilim tahsil ettikten sonra Bursa'da bir tekke de riyazete girmiş, bilahare Kütahya'da vaizlik yapmıştır. Ölüm tarihi ihtilaflıdır. 1572 ile 1584 yılları arasında muhtelif kayıtlar vardır. (A, AÇ, HÇ, KA, L, TN)
FİRÂRÎ (1) Firârî Fermâyed	2293 (-âb)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
FİRDEVSÎ (5) Firdevsî-i Rûm, Firdevsî-i Rûmî	112 (-âdan lezîz), 2218 (-â), 2783 (-âmet), 4190 (-ü olıcaḳ), 4859 (-ü olıcaḳ)	Asıl adı İlyas Çelebi'dir. Firdevsî-i Rûmî ya da Uzun Firdevsî lakaplarıyla bilinir. Babası Hızır namında bir zâttır. 360 ya da 380 ciltten mürekkep Süleymannâme adlı mesnevîsi vardır. II. Bayedî'in bu mesnevinin bir kısmını yakıtması

		üzerine Acem diyarına firar ettiği ve orada vefat ettiği zikredilir. (A, HÇ, KA, L, OM, TN)
FİRŪZĪ (1) FİRŪZĪ-i Nişānī	197 (-er)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmadı.
FUZŪLĪ (53) Fuzūlī-i Bağdādī, Fuzūlī-i Merhūm, Fuzūlī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Fuzūlī Ehl-i Nazmuñ Fāzılı, Fuzūlī Ehl-i Nazmuñ Fāzılıdır	247 (-ār imiş), 249 (-āreş), 297 (-ānuñ), 696 (-ānuñ), 735 (-ānuñam), 745 (-ān), 883 (-āresine), 955 (-īb), 1095 (-ildür), 1104 (-ādı var), 1238 (-ağ ilen), 1283 (-āda), 1304 (-āna), 1580 (-ār itmez baña), 1601 (-ārī saña), 1785 (-īb), 1793 (-ār it), 1814 (-āne mey sūzed), 1826 (-ār mi bāyed keşid), 2149 (-īb oldı), 2246 (-āb), 2294 (-āb), 2439 (-āl olmaz), 2494 (-ā'), 2495 (-ā'), 2566 (-ādur senüñ), 2611 (-ām), 2622 (-ālüm), 2646 (-ābından), 2871 (-ān görünür), 2953 (-ān itdüm), 3078 (-āmeti), 3264 (-ānumuza), 3382 (-eng tütmişlar), 3387 (-īz olur), 3388 (-īz olur), 3454 (-es), 3486 (-ef/-af), 3493 (-ānuñ senüñ), 3614 (-ān üstüme), 3766 (-ād eylerem), 3914 (-ām), 4037 (-ād), 4550 (-ārum), 4750 (-ār), 4770 (-āmıdır), 5077 (-āh), 5088 (-āhlara), 5107 (-āz eyle), 5318 (-ād ider), 5434 (-ber virmez), 5440 (-es/-as), 5463 (-ār eyle)	(1483-1555) Asıl adı Mehmed'dir. Hille müftüsü Süleyman Efendi'nin oğludur. Bağdat, Kerbela ya da Hilleli'dir. İlim tahsilini babasından ve Rahmetullah adlı bir hocadan almıştır. Osmanlı şiirinin encümen-i şu'arâsından olup, kendinden sonrak bir çok şaire tesir etmiştir. Türkçe, Arapça ve Farsça <i>Divan</i> 'ndan başka <i>Leylâ vü Mecnûn, Beng ü Bâde, Sıhhat ü Maraz, Enîs'ül-Kalb, Heft Cam, Sâkinâme, Hadikatü's-süedâ</i> gibi manzum ve mensur birçok eseri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, KA, L, OM, SO, TN)
FÜRŪĠĠ (25) Fürûġî Çelebi, Fürûġî Efendi, Fürûġî-i Kāzî, Fürûġî-i Bursevî, Fürûġî Bursevîdir, Fürûġî-i Bursevî Ebr-i Şafâdur, Fürûġî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Fürûġî Şā'ir-i Maḳbül-i 'Ālem, Fürûġî Şā'ir-i Merġüb-ı 'Ālem	695 (-ānuñ), 1079 (-ādum andandur), 1295 (-ā ile), 2378 (-erdür), 2761 (-ā), 2901 (-ağ), 2905 (-āz olıcağ), 2993 (-ān), 3014 (-ār serv), 3038 (-ere), 3081 (-āmeti), 3481 (-īğ), 3787 (-ābdan), 3794 (-āz eylesün), 3899 (-āmuñ), 3970 (-ān aña), 4128 (-ağın saḳlar), 4170 (-ağ), 4176 (-ār-ı ḳağ), 4203 (-ānuñ senüñ), 4275 (-ārda), 4311 (-āna ğalebe), 4474 (-et var), 5211 (-mā himmet), 5346 (-atdür/-etdür)	(?-1613) Asıl adı Ahmed'dir. Ahmed Fürûġî Çelebi olarak bilinir. Bursalıdır ve kuzât zümresindedir. (HÇ, KA, TN)
FŪSŪNĪ (1) Fūsūnī	1226 (-ağdan)	III. Murad devri şairlerinden olup Saruhanlı'dır. İlim erbabındandır. (HÇ, KA, AÇ, TN)
ĠAFFĀR (1) Ġaffār	536 (-ār kerd)	(?-1526) İran şu'arâsından Kadı Muhammed'dir. Şiir, nesir ve hezliyâtta mahir bir zâttır. Rey'de kadılık yapmıştır. (KA)

ĠAMĪ (1) Ġamī-i Kāzī-i ‘Acem	370 (-erīn)	(? – 929/1523) Künyesi Ali bin Yusuf El-Fenârî’dir. Uzun süre ilim tahsili için Herat, Buhara ve Semerkand’da ikamet etmiş, daha sonra II. Bayezid devrinde Anadolu’ya gelmiştir. Manastır’da müderrislik, Bursa’da kadılık yapmış, bilahare kazaskerlik yapmıştır. (DEİS, HÇ, TN)
ĠAMĪ (1) Ġamī Efendi	2997 (-endisin), 3976 (-a)	Kaynaklarda bu mahlasta yukarıdaki şairden başka 1576’da vefat etmiş Yazıcı Yahyaoğlu lakabıyla bilinen Konyalı Mahmud ve Antepli alay beyi Gamî yer almaktadır. Buradaki şairin bunlardan hangisi olduğu kesin olarak tespit edilememiştir. (DEİS, HÇ, KA, TN)
ĠANĪ (1) Ġanī Efendi ‘ Abdü’l-Ġanī	5068 (-āh)	(?- 1586) Asıl adı Abdülġani’dir. Geredeli olup, kadı Emir Şah Efendi’nin oğludur. Çivicizâde’den ders almış, bir müddet müderrislik, sonra sırasıyla Şam, Bağdat ve Kahire’de kadılık yapmıştır. İki defa İstanbul kadılığı görevine getirilmiş ve Bursa’da vefat etmiştir. Türke ve Farsça şiipleri vardır. (A, HÇ, KA, TN)
ĠARĪBĪ (2)	2739 (-ale/-ala), 3523 (-āk)	(?-1547) Yenicevardarlı Mehmed Ġarībī Çelebi’dir. Mevlevî şairlerden olup. İlim tahsilini yarım bırakıp tasavvufa yönelmiştir. (A, AÇ, HÇ, L, TN, TŞM)
ĠAYRETĪ (1) Ġayretī-i Sipāhī Fermāyed	4578 (-āde)	Bu mahlasta zikredilen şairlerden biri, aşağıda Ġnāyī maddesinde verilen şairdir. Diğeri ise Kanuni döneminde İran’dan İstanbul’a gelen bir ailenin soyundan gelen, istikbal vadeden genç bir şair olarak bahsi geçen Ġayretī’dir. Ancak burada bahsi geçen şairin bunlardan hangisi olduğu kesin olarak tespit edilememiştir.
ĠAZĀLĪ (2) Ġazālī Deli Birāder	1087 (-er), 1375 (-ādım)	(?-1535) Asıl adı Muhammed’dir. Bursalı’dır. Bir gazelinde geçen “ <i>Gamhāneme geldi didi hālūn ne birāder</i> ” mısraından dolayı Deli Birāder diye şöhret buldu. Bir müddet müderrislikle meşgul oldu. Ehl-i zevk bir zât idi. Şehzâde Korkut’un musahibi iken ona sunduğu bir eserinden dolayı uzaklaştırılmıştır. Bilahare Sivrihisar ve Akşehir’de müderrislik yapmış, daha sonra Mekke’ye giderek orada vefat

		etmiştir. (AÇ, B, HÇ, L, OM, TN)
GEDÂYİ (7) Gedâyî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Gedâyî Ehl-i Nazmuñ Pādşāhı, Gedâyî Mülk-i Nazmuñ Pādişāhı	145 (-udur), 1253 (-ün), 1436 (-āb), 1540 (-nde), 2003 (-ārdan), 2105 (- ālümüze), 3656 (-iz eyledi)	Mevlevî şairlerdendir. Antakyalı olup, bilahare Konya'ya gelmiş ve Mevleviliğe intisab etmiştir. (A, TŞM)
GEVHERİ (1) Cevher-i Pākīze Şā'ir Gevherî	5430 (-eb olmaz)	Kaynaklarda yer alan Gevherî mahlaslı tek şair Şeştâzî Gevherî Çelebi'dir. Bu zat 1693'te vefat etmiştir. Mecmuada yer alması pek mümkün görünmemektedir.
ĠİNÂYİ (5) Ġinâyî Çelebi, Ġinâyî Kâtib-i Dīvān, Ġinâyî Ulama Paşa-zāde [...]i Ḥasan Efendi Kâtib Ġinâyî	2838 (-ey maḥal dirlir), 3900 (- āmuñ), 4099 (-āna gelmişdür), 4501 (-ān olur sensüz), 5500 (-eni)	(?- 1543) Asıl adı Muhammed'dir. Babası İskender Bey'dir. Acem diyarından İstanbul'a gelen Ulama Paşa evladındandır. Bu yüzden Ulama Paşa- zāde olarak bilinir. Gayretî mahlasını da kullanmıştır. Zeamet sahiplerindedir. (HÇ, KA, TN)
ĠİYÂŞİ (1)	459 (-erleri)	Kaynaklarda bu mahlasta geçen üç şair yer almaktadır. Mecmuanın tertip edildiği dönem göz önüne alındığında İstanbullu sahaf Ġiyâşî'nin söz konusu şair olabileceği söylenebilir. (DEİS, TN) Ancak bu tespitimize ihtiyatla yaklaşılmalıdır.
ĠUBARİ (5) Ġubārî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Ġubārî Ehl-i Nazmuñ Āb-i Rūyı	2446 (-āmumuz), 3615 (-lama), 4293 (-ān ber-āmede), 4433 (alma), 4749 (- ār)	Kaynaklarda mecmuaya girmesi muhtemel iki şair vardır. Birincisi, Kireççi-zāde Ahmed Çelebi oğlu Mahmud Çelebi'dir. 1556'da vefat etmiştir. İkicisi ise, Abdullah Efendi oğlu Abdurrahman Efendi'dir. Akşehirli olup müderristir ve hattattır. II. Bayezid şehzadelerinden Orhan'ın hocasıdır. 1566'da vefat etmiştir. (A, AÇ, HÇ, KA, L, TN) Ancak bunlardan hangisinin burada söz konusu edilen şair olduğu tespit edilememiştir.
GÜFTE'İ (1) A' mā Receb Güfte'î	2866 (-ār)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
GÜLÂBİ (1) Gülâbî-i Gelibolî	3386 (-ān arar)	Gelibolulu Gülâbî Çelebi'dir. Müeyyedzāde Abdî Çelebi nâibidir. Hakkında başkaca malumat bulunmamaktadır. (AÇ, DEİS, HÇ, TN)
GÜLŞENİ (2) Ḥazret-i Gülşenî, Gülşen-i Nazmuñ Gülidür Gülşenî	3703 (-āz), 3826 (-demi)	(1426-1533) Gülşenî tarikatı meşayihinden olup asıl adı İbrahim'dir. Oğuz neslindedir. Diyarbakırlı ya da Azerbaycanlı olduğu ihtilâflıdır. Tebriz'de, Diyarbakır'da ve Mısır'da

		kaldıktan sonra Kanuni döneminde İstanbul'a geldi. Yeniden Mısır'a dönüp orada vefat etmiştir. Arapça ve Türkçe <i>Divanı</i> 'ndan başka Farsça <i>Ma'nevî</i> adlı 40 bin beyitlik bir mesnevisi vardır ki, Mevlana'ya naziredir. (OM, SO, TN)
GÜNĀHĪ (2)	1198 (-ān idüm), 3383 (-el bekler)	(?-1580) Asıl adı Hasan'dır. Yenicevardarlı Mevlevî şairlerdendir. Şair Hayretî'nin yakın arkadaşısıdır. Onun kardeşi Sîneçâk'ın da hizmetinde bulunmuştur. (AÇ, HÇ, TŞM, TN)
GŪVĀHĪ (1) Güvāhī Raḥime'llāhü 'Aleyh	212 (-er/-ar)	(?-1519) Geyvelidir. Yavuz Selim zamanı sipahilerindedir. Sultan Selim adına yazdığı bir pend-nâme olan <i>Kenzü'l-Bedâ'î</i> adlı mesnevisi meşhurdur. (AÇ, HÇ, L, TN)
Ḥ'ĀCŪ (2)	972 (-ilest), 5315 (-ār)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤADENGĪ (1)	4377 (-ām yitişdi)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
HĀDĪ (1)	1024 (-ād)	İki Hâdî'den birincisi, Sofyalı Ahmed Hâdî Efendi'dir. Âşık Çelebi'nin tezkiresini yazdığı dönemde henüz mülazımdır. Diğeri ise, Memezâde Ahmed Çelebi'dir. Edirneli olup Şumnu kadılığı yapmış, 1609'da vefat etmiştir. (AÇ, DEİS, TN) Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
HĀDĪ (1) Hâdî-i Meşhedî	3330 (-ū-rā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤADĪDĪ (1) Ḥadîdî-i Üstâd	201 (-er)	(?-1560) Edirne yakınlarında Ferecik adlı kasabadandır. Babası demirci olduğu için bu mahlası almıştır. Zeyniyye tarikatına intisab etmiş, bir müddet ilimle meşgul olmuştur. Bir süre müderrislik ve hatiplik yaptıktan sonra baba mesleğine dönmüştür. <i>Tevârih-i Al-i Osmân</i> 'ı manzum olarak yazmıştır. (AÇ, HÇ, L, TN)
ḤĀFİZ (26) Monlâ Ḥâfiz, Monlâ Ḥ'âce Ḥâfiz, Ḥâzret-i Ḥ'âce Ḥâfiz, Ḥâfiz-ı Merḥûm, Lisân-ı Ğaybdur Eş'âr-ı Ḥâfiz,	69 (-ār-ı menest), 964 (-est), 1489 (-āz), 1490 (-āz), 1526 (-āz-ı men), 1799 (-îb hest), 2306 (-il kocâst), 2694 (-ū), 2696 (-ū), 2792 (-âmet-i dōst), 3096 (-ārī), 3213 (-âne-i rûm), 3214 (-ş dârem), 3560 (-îrem), 3838	(?-1388/91) Asıl adı Şemseddin Muhammed'dir. Şirazlı olup Acem şiirinin en büyük ustalarındandır. Rindmeşrep bir zâttır. Divanı, vefatından sonra tertib edilmiştir. Şiraz'da vefat etmiştir. Ölüm tarihi ihtilaflıdır. (KA,

Lisân-ı Gaybdur Nazm-ı Hâfız	(-ey), 4270 (-âh ezer), 4452 (-ân dâred), 4453 (-în beste-end), 4554 (-ârem), 4608 (-ârî), 5240 (-öst), 5262 (-âr-ı hâmem gired), 5273 (-il bûd), 5292 (-er dirîğ medâr), 5368 (-âreş), 5424 (-âz)	AÇ, L)
HÂFİZ (2) Hâfız-ı Rüm, Hâfız-ı Rümî	754 (-ân), 2952 (-âd eyledüm),	Kaynaklarda geçen şairlerden hangisinin burada söz konusu edilen şair olduğu tespit edilememiştir.
HÂKÂNÎ (2) Ekâbir Nazmıdur Hâkânî Nazmı	1965 (-âre gelsün tek), 5039 (-ersin)	(?- 1606) Asıl adı Mehmed'dir. Babası Mahmud Bey, Sadrazam Ayas Mehmed Paşa'nın oğludur. Divân-ı Humâyûn hocalarındandır. Meşhur <i>Hilye-i Şerif</i> nâzımıdır. (KA, OM, TN)
HÂKÂNÎ (1)	3465 (-ereş)	(1126-1199) Selçuklu döneminin ünlü şairi Hâkânî-i Şirvânî olmalıdır. Tam künyesi Efdaleddîn Bedîl b. Ali b. Osman Hâkânî-yi Hakayik-i Şirvânî'dir. Babası Necîbeddîn Ali olan şairin asıl adı İbrahim'dir. Özellikle gazel sahasında başarılı olmuştur.
HÂKÎ (3) Ehl-i Nazmuñ Hâkî-i Miskîn Ayağı Toprağıdur, Hâkî Miskîn Ehl-i Nazmuñ Ayağı Toprağıdur	1536 (-âz perverde), 3761 (-ân olan gönül), 4962 (-ârdan)	Kaynaklarda bu mahlasta mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşadığı belirtilen üç şair yer almaktadır. Bunlardan ilki, Âşık Çelebi kardeşi olan Mehmed Hâkî'dir. Muhyiddin Fenârî'ye danışmendlik yapmış, 1539'da vefat etmiştir. İkincisi II. Bayezid dönemi şairlerinden Üsküplü Hâkî'dir. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. Üçüncüsü Gelibolulu Sun'î'nin dostu olan Mustafa Hâkî'dir. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, TN) Ancak bunlardan hangisinin mecmuaya şiirleri alınan Hâkî olduğu tespit edilememiştir.
HÂKİKÎ (1) Hâkikat Üzredür Nazm-ı Hâkîkî	2817 (-eger)	Asıl adı Mustafa olan şairin babası Osman Paşa'dır. Bağdat'ta doğdu. 1555 yılında Hindistan'a gitti. Çok sayıda Türkçe şiiri ve iyi derecede Farsça bilgisi vardı. (DEİS)
HÂLETİ (15) Hâletî 'Azmi Efendi-zâde, Hâzret-i 'Azmi-zâde Hâletî, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem 'Azmi-zâde Hâletî, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Oldı Derviş Hâletî,	305 (-ânuñ), 328 (-em), 384 (-den), 2145 (-ârî), 3170 (-ider), 3460 (-îrveş), 3634 (-âre), 3666 (-ar açdı), 3762 (-în ol), 3968 (-âmı), 3988 (-â), 4118 (-ânumdur), 4383 (-â çıkdı), 4779 (-âr), 4832 (-es/-as)	(1569-1630) Asıl adı Mustafa'dır. Şair Mehmed Azmi Efendi'nin oğludur. İstanbul'da doğmuştur. Hoca Sadeddin'den ders almış, Şam, Mısır, Bursa, Edirne ve İstanbul kadılıkları yapmıştır. Anadolu ve Rumeli kazaskerlikleri de yapmıştır. Müretteb

Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem 'Azmi-zâde Hâletî, Hâletî 'Azmi Efendi-zâde Hassân-ı Zamân, Hâletî 'Azmi Efendi-zâde Selmân-ı Zamân, Hâzret-i 'Azmi Efendi-zâde Hassân-ı Zamân		<i>Divanı</i> 'nda başka, fıkıh ve usul ilimlerine dair telif eserleri vardır. (<i>B, HÇ, KA, OM, TN</i>)
HÂLETİ (1) Hâletî 'Abdu'llâh Efendiyyü'l- Kâzî	4312 (-âra)	(?-1566) Asıl adı Abdullah'tır. Sanever Kadı adıyla meşhur bir kadının oğludur. Köstendillidir. İlim tahsilini Kadri Efendi'den almıştır. Gelibolu, Yenişehir, Filibe ve Selanik'te kadılık yapmıştır. (<i>A, L, AÇ, HÇ, KA, TN</i>)
HÂLETİ (1) Gülşenî-zâde Efendi Hâletî	3756 (-âyı söyletse)	(1552-1581) Seyyid Muhammed Hâletî Efendi. İbrâhim Gülşenî neslinden olup babası Ali Safvetî Efendi'dir. Diyarbakırlıdır. Çok genç yaşta Mısır'da vefat etmiş ve oraya defn olunmuştur. (<i>TN</i>)
HÂLİ (4) Hâlî-i Mîr-i Mîrân, Rüşenî-zâde Hâlî Efendi, Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem Mîr Hâlî	4593 (-âz ile), 4685 (-âh it), 4894 (- ârum benüm), 4895 (-dem bulmadum)	Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış bu mahlasta üç şair yer almaktadır. Bunlardan ilki, Bosnalı bir ailenin oğlu olan, Bağdat'ta doğmuş, sipahi zümresinden olup Türkçe ve Farsça şiirleri bulunan Hâlî'dir. İkincisi Şirvan'dan İstanbul'a gelen bir ailenin çocuğu olan, İstanbul'da doğmuş, üç dilde şiir söyleyebilen Hâlî'dir. Üçüncüsü ise İstanbul'da doğmuş, padişah ve vezirlerin ilgisini kazanmış, Diyarbakır'da mal defterdarı olmuş, Çağatay lehçesiyle ve Farsça şiirleri olan Hâlî'dir. (<i>A, DEİS</i>) Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
HÂLİDİ (1) Ehl-i Naẓmuñ Hâlidî Bir Bülbülü	3801 (-ese)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
HÂLİFE (10) Hâlîfe-i 'Acem Râst Hâlîfe Raḥime'llâhü 'Aleyh Hâlîfe Râst Hâlîfe Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem	8 (-râ), 68 (-âl-i menest), 538 (-ân zed), 819 (-en âyed derûn), 2251 (- âb), 2301 (-est), 2628 (???), 2805 (-ân sâhte end), 2899 (-â-yı laṭîf), 2902 (- ak)	Aslen Tebrizli olup Diyarbakır'da doğmuştur. İlim tahsil etmiş, Halep ve Şam'da bazı şeyhlerin hizmetinde bulunmuştur. Üç dilde şiir söylemeye muktedir olup <i>Diyarbakır Şehrengizi</i> ve <i>hamsesi</i> vardır. (<i>A</i>)
HÂLİFE (1)	97 (-er ne-miŕeved)	Kaynaklarda bu mahlasta Şirazlı bir şaire

Ḥalīfe-i Şīrāzī		rastlanmadı.
ḤALİL (2) Ḥalīl Çelebi	1896 (-ār), 3145 (-er est)	Kaynaklarda bu mahlaslı tek şair vardır. O da, Sadrâzam Çandarlı Halil Paşa neslinden Nişancı İsa Paşa'nın oğlu Halil Bey'dir. Şehzâde Orhan'ın lalalığını yapmış, Budin defterdarlığında bulunmuştur. 1568'de vefat etmiştir. (OM, TN)
ḤALİLİ (1) Ḥalīlī Bursevî-i Pür-Şafâdur	5071 (-ânımı âh)	Bursalı olup Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerindedir. Halil-i Zerd lakabıyla meşhurdur. İlim tahsilinden sonra Mekke'ye gidip inzivaya çekilmiş, burada vefat etmiştir. (B, HÇ, KA, L, TN)
ḤALİMİ (3) Ḥalīmī Çelebi Defter-zâde	1915 (-ârsuz), 2357 (-âbidür), 3312 (-âni)	Kastamonulu'dur. Bursa'da Zeyniyye şeyhlerinden Hacı Halīfe'ye intisab etmiş sonra seyahate çıkmıştır. Yavuz Sultan Selim Trabzonda şehzade iken oraya gitmiş ve şehzadenin dikkatini çekmiştir. Yavuz'un Mısır seferine katılmış, dönüşte Şam'da vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, KA, L, TN) 2357 nolu matla Hasan Çelebi Tezkiresi'nde yer almaktadır.
ḤALİMİ (1) Ḥalīmī Kâzî' asker Luṭf u Ṭab' ıdur Selīm Üzre	3379 (-ir itdiler)	(1555-1604) Asıl adı Abdülcelil'dir. Babası Kazasker Mehmed Efendi'dir. Âhî-zâde olarak bilinir. İstanbulludur. Ebussuud Efendi'den ders almış, Haseki Sultan medresesinde müderrislik yapmış, kazaskerlik pâyesine kadar yükselmiştir. Hattat şairlerdendir. (B, HÇ, KA, OM, SO, TN)
ḤALİŞİ (9) Ḥalīşī Efendi, Ḥalīşī Erbâb-ı Nazmuñ Muḥlişi, Ḥalīşī maḳbûl-i 'Âlem Gün Gibi	180 (-ân virür), 1700 (-âr menest), 2010 (-ân benden), 2011 (-enden), 2151 (-ir eyledi), 4075 (-elidür), 4240 (-ârdan), 5046 (-âh ez-to), 5422 (-ârsuz)	(?-1587) Asıl adı Abdülhay'dır. II. Selim'in hocalarından Birgili Ataullah Ata'nın oğludur. İlim tahsilinden sonra sipahi zümresine girmiş, bilahare Tımsıvar'da defterdarlık yapmıştır. (B, HÇ, KA, TN)
ḤAMDİ (6) Ḥamdī-i Dervīş Fermâyed	2461 (-âh eyleyemez), 3591 (-arayın), 3613 (-ileme), 3616 (-âra ne), 3619 (-ânuñda), 4307 (-ül ile)	(?-1508) Molla Akşemseddin'in oğlu Hamdullah Hamdî'dir. Öğrenimini tamamladıktan sonra tasavvufa yönelmiştir. <i>Divan</i> 'nın dışında <i>Yusuf u Züleyha</i> , <i>Leylâ vü Mecnûn</i> , <i>Tuhfetü'l-uşşâk</i> , <i>Mevlid Kıyafet-nâme</i> adlı eserleri vardır. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, TN)
ḤAMİ (1) Ekâbir Şi'ridür Eş'âr-ı Ḥamī	5025 (-enîn)	Kaynaklarda mecmuanın tertib edildiği dönemde ya da öncesinde yaşayan bu

		mahlasta bir şaire rastlanmadı.
ḤANDĪ (3)	674 (-īrūñ), 832 (-ā neyleyin), 2199 (-rrā)	(?-1040/1630-31) Lefkoşa'da doğdu. Hızır Dede sanıyla tanındı. Mevlevilik tarikatına girdi ve Lefkoşa Mevlevihanesi'nde mesnevihanlık yaptı. (DEİS)
ḤARĀBĪ (1)	1274 (-īn)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ḤARAḲĪ (2) Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Ālem Ḥaraḳidür	4669 (-āh-ı mā), 4670 (-āh-ı mā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤARĪMĪ (1) Ḥarīmī	1577 (-fā)	Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki beş şairden hangisinin burada söz konusu edilen şair olduğu tespit edilememiştir.
ḤARĪRĪ (2) Ḥarīrī-i Bursevī Pür-Şafādur, Ḥarīrī Ehl-i Nazmuñ Nāzükidür	2963 (-ān), 4735 (-āna ber-ā-ber)	Bursalıdır. İpek tüccarı olduğu için bu mahlası almıştır. Ahmet Paşa ile muasır olup, ona yazdığı nazirelerle şöhret bulmuştur. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, L, TN)
ḤASAN (2) Aḫī-zāde Ḥasan Çelebi	812 (-er/-ar olsun), 1984 (-ānum)	(?-1588) Âhîzāde Kazasker Mehmed Efendi'nin oğlu, şair Halîmî'nin biraderidir. Müderris zümresindedir. (HÇ, KA, TN)
ḤASAN (8) Ḥasan Çelebi, Ḥasan Çelebi Efendi, Ḥınnālī-zāde Ḥasan Çelebi	622 (-ād olur), 1102 (-ār), 1573 (-fā), 1981 (-enüm), 2463 (-rüz), 2714 (-āb ile), 3503 (-īrūñ), 3585 (-ār sağ olsun)	(1546-1602) Kınalızāde Ali Çelebi'nin oğludur. Babasının müderrisliği döneminde Bursa'da doğdu. Ebussuud Efendi'den ders gördü. Bursa, Edirne ve İstanbul'da müderrislik yaptı. Mısır, Bursa ve Kahire, Gelibolu ve Eyüp'te kadılık yaptı. Son olarak Mısır'ın Reşid kasabasında vazifeliyken burada vefat etti. Meşhur <i>Tezkiretü's-Şu'arā</i> müellifidir. (KA, OM, TN)
ḤASAN (2) Ḥasan Çelebi İmām, Ḥasan Çelebiyyü'l-Ḥaṭīb	1167 (-ūnuñ), 4245 (-en)	(?-1677) Fatih Camii hatiblerindedir. Ümmî Sinan-zāde olarak bilinir. Abdülehad tarafından yetiştirilip Şehremini'de şeyh oldu. Halvetiye tarikatı meşâyihındandır. <i>Mecâlis-i Sinâniye</i> adlı manzumesi ile <i>Divân-ı İlahiyât</i> 'ı meşhurdur. (OM, TN)
ḤASAN (1) Emīn-zāde Ḥasan Çelebi	211(-er)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤASAN Ḥasan-ı Mu'îd, Mu'îd Ḥasan Çelebi	4698 (-ūd), 5132 (-ārı)	(?-1615) Serezlidir. Babası Ali Çelebi namında bir kadıdır. Lütfi Bey-zāde'den ders almıştır. İstanbul'da müderrislik yapmıştır. (HÇ, KA, TN)
ḤASAN (6)	3662 (-et itdi), 4030 (-āb keşid), 4038	Şairin kimliği tespit edilememiştir.

Hasan-ı Nâzük, Şâ'ir-i Mergübdur Nâzük Hasan, Zamānuñ Nâzüki Nâzük Hasandur, Hasan Kim Rūmda Nâzük- Hasendür	(-ām şod), 4643 (-āhı baña), 4718 (- āb büred), 4998 (-ānumdan)	
ḤASBĪ (1) Ḥasbī Efendi	463 (-üñ şehdine kandı)	Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerinden olup Gedizli'dir. Şair Keşfi'nin biraderidir. İbrahim Paşa tarafından birkaç kez hapsedildiği için <i>Habsî</i> mahlasını da kullanmıştır. (AÇ, TN)
ḤASĪBĪ (6) Ḥasībī Efendi, Ḥasībī Efendi Paşa-zāde	778 (-ān), 814 (-ān gelsün), 4162 (-ā imiş), 4343 (-āh), 5168 (-ā), 5332 (- tar)	(?-1614) Asıl adı Hüseyin'dir. Budin Beylerbeyi Güzelce Rüstem Paşa'nın oğludur. Bu yüzden Paşa-zāde olarak bilinir. Müderris zümresindedir. (B, HÇ, KA, TN)
ḤASRETĪ (1) Ḥasretī Yāruñ Firāqın Muttasıl Vaşf İtme[de]	5009 (-ākden)	Mecmuanın tertibi döneminde ya da daha önce yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ḤASSĀN (1) Ḥassān-ı Selef	4573 (-emsin)	II. Murad devri şairlerinden olduğu dışında bir malumata ulaşılmadı. Vaktini bu padişahın yanında geçirmiştir. Kaside, gazel ve inşa'da ustadır. (DEİS, TN)
HĀŞİMĪ (13) Hāşimī Çelebi, Hāşimī Çelebi Bursevī, Burusevī Āl-i Muḥammed Hāşimī	19 (-ā), 131 (-mdür), 203 (-ün olur), 1789 (-lup), 1840 (-ā mıdur), 1858 (- er), 2112 (-itme), 2912 (-āruñ senüñ), 3275 (-āmı), 4055 (-ār), 4897 (- rdüm), 5293 (-ār), 5294 (-ār)	(?-1627) Seyyid Muhammed Hāşimī Efendi, Bakkalzāde olarak bilinir. Bursalıdır. Bayramiyye tarikatına intisab etmiştir. Saraç esnafındandır. Özellikle tarih manzumeleri ile meşhurdur. (B, HÇ, OM, TN)
HĀŞİMĪ (7) Hāşimī-i Üsküdarī	1180 (-āddan gördük), 2596 (-āl), 2762 (-ā), 2990 (-ān), 3498 (-irüñ senüñ), 4288 (-ābda), 4395 (-eri)	(?-1591) Ispartalı kadı Fakih-zāde'nin oğludur. Babası Üsküdar'a göçmüş, Hāşimī burada doğmuştur. Kara Çelebi-zāde'nin mülazımıdır. Kuzât zümresindedir. (HÇ, TN)
ḤĀTEMĪ (34) Ḥātemī Beg, Şâ'ir-i Mergüb-ı Ālem Ḥātemī, Ḥātemī Erbāb-ı Nazmuñ Gün Gibi Maḳbülüdür	126 (-enüñdür), 248 (-imiş), 302 (- āk), 449 (-eni), 450 (-eni), 611 (-ān virür), 771 (-ān), 1291 (-āda), 1444 (- ār), 1542 (-ive), 2318 (-ed/-ad), 2344 (-i' dür), 2382 (-āsı var), 2511 (-ok), 2605 (-el), 2684 (-rū), 2862 (-ār), 3100 (-ālını), 3173 (-ār), 3334 (-ā), 3449 (-iz), 3453 (-es), 3505 (-āruñ), 3601 (-in), 3728 (-ef), 3859 (-üst), 3896 (-āmdan çıkmış), 3897 (-āmdan çıkılmış), 4246 (-āmı yazan), 4515 (-ār-	Bergos sancak beyi olan Mehmed Bey neslinden Dîvāne Mahmud Çelebi'nin oğludur. Önceleri sipahi iken mesleği bırakmış, Durakzāde'ye intisab etmiştir. İlk mahlası Mātemī iken bu zātın telkiniyle değiştirmiştir. Bilahare tekrar sipahiliğe dönmüştür. (HÇ)

	ı naqş), 4586 (-arı seyr eyle), 4934 (- āb itdüm), 5242 (-ed), 5355 (-ā yiridür)	
HĀTİFĪ (3) Hâtifi Raḥmetu'llâhi 'Aleyh, Hâtifi Nazmı Ricâl-i Ğaybdur	1495 (-āz), 2937 (-āl), 4459 (-ār)	Mecmuanın tertibinden evvel vefat etmiş üç Hâtifi vardır. Birincisi, Şeyh Zâhid- zâde Abdurrahman Efendi'dir. Edirneli olup Kayseri'de vefât etmiştir. İkincisi, Ankaralı kadı Abdurrahman Efendi'dir ve 1562'de vefat etmiştir. Üçüncüsü de Niğdeli kadı Muhammed Çelebi'dir ve 1591'de vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, TN) Ancak burada üzerinde durulan şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ḤATMĪ (1) Ḥatmî Raḥime'llâhü 'Aleyh	269 (-ālaruñ)	(?-1562) Asıl adı Sâlih olup Çorluludur. Eyüp müderrisi Celal-zâde Sâlih Efendi'den ders almıştır. Kuzât zümresindedir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
ḤĀVERĪ (1) Ḥâveri Raḥime'llâhü 'Aleyh	49 (-îḥ)	(?-1564) Asıl adı Ali'dir. Açık Kadı lakaplı bir zâtın oğludur. Manastırlıdır. Zeyrekzâde'den mülazım olup, muhtelif yerlerde kadılık yapmış, Karaferye kadılığı esnasında vefat etmiştir. (TN)
ḤAVFĪ (1) Ḥavfî Fermâyed	94 (-er mîmâned)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤAYĀLĪ (87) Ḥayālî Beg, Ḥayālî Beg Merḥûm, Ḥayālî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh Ḥayālî Ehl-i Nazmuñ Pey- revidür, Ḥayālî Oldı Selmâmî Cihânuñ, Ḥayālî Oldı Selmâmî Zamânuñ, Ḥayālî Rûmda Maḳbûl-i 'Ālem, Selâset Üzre Nazm-ı Ḥayālî	14 (-ā), 104 (-end), 156 (-evdedür), 299 (-ān eyledüñ), 436 (-ānı), 495 (-ā baña), 518 (-āz-ı ḥüb), 544 (-ān atar), 715 (-elik), 744 (-ān), 847 (-āne), 856 (-ānna), 930 (-îr eyledi), 942 (-ā), 1076 (-āddur), 1091 (-ād ider), 1093 (-ildür), 1114 (-aşı var imiş), 1142 (- ādlık), 1163 (-ünüñ), 1229 (-ābıdan), 1282 (-āda), 1292 (-ārda), 1312 (-āh), 1333 (-āları), 1359 (-ādı), 1378 (- ādını), 1434 (-ā baña), 1579 (-āle baña), 1702 (-em nîst), 1832 (-ā yanındadır), 1865 (-er/-ar), 2104 (- āna), 2177 (-eti), 2259 (-āb), 2290 (- āb), 2342 (î' dūr), 2380 (-il olur), 2468 (-er güneş), 2469 (-er güneş), 2517 (-ağ), 2528 (-eng), 2530 (-ür eyledüñ), 2560 (-ālüñdür senüñ), 2575 (-āl), 2626 (-üm), 2644 (-iddin), 2649 (-ābdan), 2663 (-ān), 2665 (-ān), 2673 (-āna virmez), 2772 (-est), 2814 (-rdılar), 2947 (-ād eyledüm), 3086 (-ānuñ dikmesi), 3258 (-	(1494-1552) Asıl adı Mehmed'dir. Bekâr Memî lakabıyla bilinir. Yenicevardarlı olup Frenk İbrahim Paşa'nın yanında yetiştirilmiştir. Acem sufilesinden Baba Ali Mestî'ye intisab edip tasavvuf erkânını öğrenmiş, daha sonra şiiirleriyle Sadrazam İbrahim Paşa'nın dikkatini çekmiş ve Kanuni Sultan Süleyman'a takdim edilmiştir. Sultanla birlikte Rodos ve Bağdat seferlerine katılmış, dönüşte Edirne sancakbeyi olmuş ve orada vefat etmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SO, TN)

	ānemüze), 3368 (-ān aqar), 3390 (-āredür), 3410 (-ākdür), 3458 (-irveş), 3480 (-na tığ), 3507 (-ānuñ), 3652 (-āzı), 3986 (-h rā), 4024 (-in gired), 4330 (-āşı gelmişe), 4362 (-ābını), 4371 (-en dağı), 4456 (-ār), 4485 (-ıkdur), 4489 (-ādur), 4528 (-end gerek), 4557 (-ānumdan), 4600 (-ānemüz kaldı), 4601 (-m kaldı), 4633 (-ān baña), 4663 (-ār ola), 4872 (-āl eyledün), 5020 (-ūnumsın), 5027 (-ün), 5040 (-ār şağın), 5080 (-āra), 5359 (-ān olur), 5397 (-ār ola), 5425 (-ār isterüz), 5428 (-ākümüz), 5454 (-üle)	
ḤAYĀLĪ (2) Ḥayālī-i ‘Acem	3102 (-ānī), 4034 (-āmed),	Hayâlî-i Buhârî adıyla meşhur, on beşinci yüzyıl Fars şairidir. Buhara’da doğmuş, Herat’da yaşamıştır. Uluğ Bey ile münasebeti olmuştur. Özellikle Maverāunnnehir ve Türkistan bölgesinde şiirleri şöhret bulmuştur. (KA) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Söz konusu şair pekâlâ aşağıdaki Hayâlî-i Şirâzî ya da başka bir şairde olabilir.
ḤAYĀLĪ (1) Ḥayālī-i Şirâzî	92 (-em mīkoned)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤAYĀLĪ (1) ‘Abdü’l-Kerīm-zāde Ḥayālī	1305 (-aşına)	(?-1523) Asıl adı Abdülvehhâb’dır. Babası, Dimetokalı Şeyhülislam Abdülkerim Efendi’dır. Selanik ve Kesire’de kadılık yaptıktan sonra Yavuz Sultan Selim’e baş defterdar olmuştur. (AÇ, HÇ, B, L, TN)
ḤAYĀTĪ (7) Ḥayâtî Ḥayâtî Fermāyed Ḥayâtî Nazmı Bir Olmaz Oğuldur Ḥayâtî Râst Ḥayâtî-i Merhûm	288 (-ānumdan lebüñ), 1471 (-ivedür), 1724 (-āc), 2852 (-ādur), 2950 (-ānum), 4023 (-erd), 5453 (-āra gele)	(?-1640) Asıl adı Mehmed’dır. Babası, Sultan Selim Camii imamlarından Fârisî Muslihiddin Efendi’dır. Mevlevî şairlerdendir. Şair Memâtî’nin biraderidir. Şam ve Haleb’e gittikten sonra dönüp Eyüp’te ikamet etmiş, rindâne bir hayat sürmüş, sonra Mevleviliğe intisab etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN, TŞM)
ḤAYDAR (11) Ḥaydar-ı ‘Acem, Dervîş Ḥaydar, ‘Acemde Gün Gibi Mergüb Ḥaydar	404 (-āne), 1268 (-m kon), 1618 (-mārā), 1622 (-zā), 1713 (-ān güzeşt), 1820 (-ār şod), 1934 (-āreş), 2745 (-rem ū rā), 4720 (-āh nedāret), 5243 (-ārā- verd), 5310 (-hter)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤAYDAR (1) Ḥaydar Fermāyed	1082 (-ıkdur)	Türk şairlerden Haydar mahlaslı iki kişi vardır. Birincisi, Cem Sultan’ın defterdarı

		olup Sivrihisarlı'dır. İkincisi ise Sultan Orhan Camii mütevellisi Haydar Efendi'dir. Mehmed Efendi oğlu olup 1519'da vefat etmiştir. (<i>L, HÇ, TN</i>) Ancak bunlardan hangisinin burada söz konusu edilen şair olduğu tespit edilememiştir.
ḤAYDARĪ (9) ḤaydarĪ Efendi Kāzī, ḤaydarĪ-i Merḥūm, Şā'ir-i Merḡūb-ı 'Ālem ḤaydarĪ, Mu'amma-yı ḤaydarĪ be-İsm-i Keyvān	717 (-elik), 749 (-ān), 1188 (-ād imiş bildüm), 1377 (-ādım), 1943 (-ārılık), 3436 (-ān ḡancer), 3800 (-evāda), 4406 (-āh didi), 5492 (-eni)	Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki tek şair takyecilik yaptığı için Takyeci lakabıyla bilinen Haydar isimli biridir. Ancak mecmuadaki şairin kadı olduğu bilgisi olduğu için kaynaklara girmemiş başka bir şair olmalıdır. (<i>AÇ, DEİS, HÇ, KA, TN</i>)
ḤAYDARĪ (1) ḤaydarĪ-i 'Acem	241 (-ān ki me-pors)	İran bölgesi şairlerindedir. Tebrizlidir. Şirazlı Lisānî'nin talebesidir. (<i>KA</i>)
ḤAYRĀNĪ (3) Baba Ḥayrānī Baba Ḥayrānī Fermāyed	433 (-ānī), 3124 (-āne-i mā), 3132 (-āne-i mārā)	(?-1499) İran bölgesi şairlerindedir. Kumlu olduğu halde Hemedan'da yaşamıştır. <i>Behram u Nāhid, Menāzır-ı Arz u Semā, Menāzır-ı Şeyh u Murg</i> ve <i>Menāzır-ı Şems ü Pervāne</i> adlı mesnevileri vardır. (<i>KA</i>)
ḤAYRETĪ (39) ḤayretĪ-i Sipāhī, ḤayretĪ-i Merḥūm, ḤayretĪ Raḡmetü'llāhi 'Aleyh, Ehl-i Naẓmuñ ḤayretĪ Hem Pīr ü Dervīşidür, ḤayretĪ Erbāb-ı Naẓmuñ Pīridür, ḤayretĪ Maḡbūl-i 'Ālem Gün Gibi, Şā'ir-i Maḡbūl-i 'Ālem ḤayretĪ	135 (-ānīdür), 301 (-ān eyledüñ), 496 (-ādetdür baña), 680 (-irüñ senüñ), 719 (-ārem yok), 751 (-ān), 752 (-ān), 875 (-ara), 979 (-āne-i çün men nedāşt), 1247 (-ün), 1362 (-adı), 1456 (-neler eyler), 1561 (-ān āña), 1615 (-ā-yı rā), 1625 (-m-rā), 2053 (-āra söylen gelmesün), 2116 (-ān eyleme), 2148 (-eter oldı), 2170 (-āzuñı), 2426 (-er), 2670 (-ālanmasun), 2888 (-āyeş), 2925 (-āruñ), 2954 (-ānum benüm), 2955 (-ānum benüm), 2958 (-ām), 2979 (-ārem bugün), 3345 (-ā üftādest), 3938 (-āmda), 4164 (-aş), 4304 (-ān kenārına), 4325 (-ānuma), 4681 (-āyi dost), 4840 (-āh imiş), 4989 (-āhumdan), 5044 (-ū-yi to), 5433 (-enüz), 5477 (-üller gibi)	(?-1534) Asıl adı Mehmed'dir. Amā HayretĪ lakabıyla anılır. Yenicevardar'lıdır. Yusuf Sineçāk'ın biraderidir. Zengin beylere hizmetle fakru zaruret içerisinde yaşamış, ömrünün sonlarına doğru gözlerini kaybetmiştir. Türkçe ve Farsça divanı vardır. (<i>A, L, B, AÇ, HÇ, KA, TN</i>)
ḤAYRETĪ (3) ḤayretĪ-i 'Acem, 'Acemde ḤayretĪ Şāhib-Suḡendür, 'Acemde ḤayretĪ Üstād-ı 'Ālem	4025 (-īn keşide end), 4671 (-āh-ı mā), 4713 (-ān-ı dāver),	(?-1555) İran şuarasından olup Mervlidir. Kalender meşrep bir zâttır. Hicivleri ve naatlarıyla şöhrat bulmuş, Şah Tahmasb tarafından kendisine Reisü's-şu'arâ ünvanı verilmiştir. <i>Gülzâr</i> adlı bir manzum eseriyle <i>Behcetü'l-Mebâhic</i> adlı mensur bir eseri vardır. (<i>KA</i>)

ḤAYRĪ (1)	78 (-eng sâbt)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤAZĀNĪ (3) Ḥazānī-i Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür	1290 (-āda), 3705 (-sāz), 4829 (-aşmaz)	(?-1571) Asıl adı Mustafa'dır. Sofyalı müderrislerdendir. İmamzâde'den mülazım olup Kara Çelebi İstanbul kadısı iken onun kâtipliğini yapmış, bilahare Yenicevardar müderrisliğine tayin edilmiş, bu vazife esnasında vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
ḤAZĪNĪ (1) Ḥazīnī Fermāyed Merḥūm	1349 (-ūn kerdī)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
HECRĪ (5) Kara Çelebi Hecrī, Geçer Meh-rūlaruñ Zecrini Hecrī	458 (-ārı), 1032 (-ār kerd), 3400 (-ur), 3421 (-äreler), 5350 (-erdür)	(?-1558) Asıl adı Mehmed'dir. Ahdî'ye göre Kastamonulu, diğerlerine göre Bursalı'dır. Kadı Hüsam adlı bir zâtın oğludur. Kara Çelebi lakabıyla bilinir. Bursa, Edirne ve İstanbul'da kadılık yapmış, İstanbul'da kadılık yaptığı esnada vefat etmiştir. (A, B, HÇ, KA)
HECRĪ (1) Hecrī-i Sirozī	631(-ār)	Kaynaklarda bu mahlasta Sirozlu bir şaire rastlanmamıştır.
HELĀKĪ (10) Helākī-i İmām, Helākī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh, Cevānānuñ Ölümlüsü Helākī	330 (-elüm), 810 (-r olsun), 904 (-āyı), 1033 (-ād), 1067 (-āhıdur), 1161 (-ūnuñ), 2485 (-'arz), 3732 (-ef), 4140 (-ir), 5007 (-ākden)	(?-1572) Asıl adı Mahmud'dur. Karamanlıdır. İlim tahsilinden sonra imamlık mesleğini seçmiş ve Yarhisar mescidinde imamlık yapmıştır. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, KA, TN)
HEVĀYĪ (1)	2965 (-īn)	(?-1607) Asıl adı Mustafa olup Bursalıdır. Bursa Abdülmü'min Camii hatibidir. Fars edebiyatına meyillidir. <i>Bostan ve Gülistan</i> şerhleri vardır. (B, HÇ, KA, TN)
HEZĀRĪ (1) Gülşen-i Nazmuñ Hezārī Bülbülü	4711 (-āh-ı gerd)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤİṬĀYĪ (1) Ḥiṭāyī Beg	4574 (-ānem bugün)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤİZRĪ (3) Ḥızrī-i Amasiyyevī	2014, (-yārdan) 2521 (-elek), 3265 (-ānumuza)	Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerinden olup Amasyalıdır. Kalem erbabındandır. Kanuni'nin Bağdat seferi esnasında vefat etmiştir. Daha çok mesnevi yazdığı kaydedilmektedir. (HÇ, KA, L, TN)
HİDĀYET (3) Hidāyet Efendi Fermāyed	3971 (-ān aña), 4163 (-ān eylemiş), 4534 (niğār tek)	Kaynaklarda bu mahlasta bir tek şair zikredilmektedir. Nevâyî mahlasını da kullandığı ve 1573'te vefat ettiği dışında hakkında malumat yoktur. (TN)
HİLĀLĪ (17)	711 (-ek), 881 (-āk üstine), 1066 (-	(?-1543-1582) Kaynaklarda bu mahlasta

Hilâlî-i Merhûm, Hilâlî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Hilâlîye Bu Maḥlaş Gökden İndi	âhidur), 1097 (-emdür), 1175 (-âduñ), 1507 (-ymış), 2567 (-ânuñ senüñ), 2787 (-âmet), 2921 (-ânuñ), 3031 (- âde), 3393 (-âledür), 3402 (- ânumdur), 3494 (-îrûñ senüñ), 4089 (- ân olur), 4504 (-ârsuz), 4835 (nefes), 5379 (-ânı yok)	Anadolu ve çaġatay sahasında olmak üzere hem Türk hem Acem şairleri vardır. Buradaki şair, 1066, 1097, 1507, 2567, 3393, 3402, 3494, 4089, 4835, 5379 numaralı matlaların <i>Divanı</i> 'nda yer aldığı 1543 ya da 1582'de vefat etmiş İstanbullu takyeci Hilâlî'dir. (KA, SO, TN)
HİLÂLÎ (15) 'Acem Ferzendidür Şâ'ir Hilâlî, Hilâlîye Bu Maḥlaş Gökden İndi	1611 (-âr-ı mâ), 1664 (-â hoş-râst), 1707 (-m nîst), 1740 (-ân gered), 1764 (-âr-ı rā), 1784 (-û-yı rakîb), 1912 (-ârsuz), 1972 (-m-i dil), 2308 (- âde est), 2321 (-be güzerd), 3983 (- ân-rā), 4026 (-šte end), 4701 (-end būd), 4836 (-îm sihreş), 4837 (-reş), 4890 (-âh-ı çün konem),	(?-908/) Söz konusu şairin Hilâlî-i Çaġatayî olabileceğini düşünüyoruz. Asıl adı Bedreddin'dir. Esterabad'dandır. Hüseyn Baykara'nın iltifatını kazanmıştır. <i>Şâh u Gedâ</i> mesnevisiyle bilinir. Gazel ve kaside sahasında da ün yapmıştır.
HİLÂLÎ (1) Hilâlî-i Bursevî	2484 (-' arz)	II. Bayezid devri şairlerindedir. Bursalıdır. İmam Hilâlî Çelebi olarak bilinir. Mesleği hatipliktir. Müretteb bir divanı olduğu ancak divanının kaybolduğu kaydedilmektedir. (HÇ, KA, L, TN)
HİLMÎ (7) Hilmî Beg, Hilmî Çelebi, Hilmî Efendi, Hilmî-i İznikî	1376 (-âdını), 1898 (-âr), 1939 (-ok), 2065 (-un), 3508 (-âlik), 4218 (-âl), 4286 (-ânuñ kenârında)	(?-1606) Asıl adı Abdullah'tır. Vahyî- zâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup İzniklidir. Molla Ahmed Efendi mülazımı olup Medine'de vefat etmiştir. Müretteb divanı vardır. (B, HÇ, KA, TN)
HİLMÎ-ZÂDE (1)	3584 (şerhalar olsun)	Bu şairin kimliği tespit edilememiştir.
HİMMETÎ (7) Himmetî-i Za'ım	191 (-zler), 460 (-eri), 1869 (-er/-ar), 2411 (-er), 3083 (-rğ itdi), 5479 (-âl-i güli), 5506 (-udı)	Bu mahlaslı şairlerden hiç birinin zeamet sahibi olduğu kayıtlı değildir. Birincisi, Lazkiyeli Himmetî Bey'dir ve Manisa'da arpa kâtibi olup 1593'de vefat etmiştir. İkincisi, Sofyalı Himmetî Çelebi'dir ve 15. yüzyıl şairlerindedir. Üçüncüsü de Kanuni dönemi şairlerinden Edirneli Himmetî Çelebi'dir. (A, TN) Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
HİSÂBÎ (1) Hisâbî Fermâyed	2706 (-âh)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır. Yanlışlıkla Hisâlî yerine Hisâbî şeklinde yazılmış olabilir.
HİŞÂLÎ (3) Hişâlî Efendi, Hişâlî Şâ'ir-i Nâzük-Hişâldür	4142 (-ân iledür), 4802 (-ân ıtışur), 5297 (-âsı var)	On altıncı yüzyıl şairlerindedir. İnebahtılıdır. İnebahtı kalesi kethüdasıdır. Üç dilde şir söylemeye muktedir, nüktedan bir zattır. Peşteli bir Hisâlî daha vardır ancak onun 1651 olan ölüm tarihi

		hasebiyle mecmuaya girmiş olması ihtimali azdır. (A, TN)
ḤUBBĪ (1) Ḥubbī Ḥatunuñ Bir Maṭla‘ı Gün Gibi	2909 (-āra yir yok)	(?-1579) Asıl adı Aişe’dir. İstanbullu veya Amasyalıdır. Beşiktaşlı Yahyâ Efendi’nin torunu, Yavuz Sultan Selim’in hocası Şems Efendi’nin kızıdır. Kaynaklara göre Osmanlılarda şiir söyleyen ilk kadın olmuştur. <i>Cemşid ü Hurşid</i> adlı bir mesnevisi vardır. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, OM, TN)
ḤUFFĪ (7) Ḥuffī Efendi, Ḥuffī Raḥime’llāhu ‘Aleyh	574 (-er), 1994 (-em), 2037 (-āra yakīn), 2707 (-āh), 4122 (-er yazar), 5429 (-ārını bilmez), 5496 (-ārını)	Şairin mahlası Tuhfe-i Naili’de hareketli olarak <i>Huffī</i> , Kâmûsu’l-A’lâm’da ise <i>Haffī</i> şeklindedir. Ancak Latîfi doğrusunun Haffī olduğunu, “ <i>bazıları zamm-ı hâ ile Huffī okurlar</i> ” diyerek izah eder. Fatih devri şairlerindedir. Edirnelidir. Kavâfiye ile meşgul olduğundan bu mahlası almıştır. Ümmî şairlerdendir. (HÇ, KA, L, TN)
ḤULŪŞĪ (4) Ḥulūşī Çelebi, Ḥulūşī Efendi	2241(tâb), 2574 (-āl), 3828 (-āy), 4057 (-ār)	16. asır şairlerindedir. Üsküp yakınlarındaki Yenipazar kasabasındandır. İlim tahsil etmek için İstanbul’a gelmiş, Anadolu Kazaskeri Boztan-zâde’nin hizmetinde bulunmuştur. Bilahare Bağdat’a gidip kassamlık yapmıştır. (A, TN)
ḤUSŪLĪ (1)	693 (-ānuñ)	Kaynaklarda, mecmuanın tertib edildiği dönemde ya da öncesinde yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ḤUZŪRĪ (3) Mîr Ḥuzūrī	2183 (-i koned kesī), 3352 (-ir nîst), 3432 (-ān ḥancer)	Mîr Azîzullah, 16. asır İran şuarasından olup Kum şehrinde doğmuştur. Seyyidlerdendir. Ömrünün büyük kısmını Necef yakınlarında geçirmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (KA)
ḤUZŪRĪ (1)	1515 (-āk ey nazenin)	Yavuz Sultan Selim devri şairlerindedir. Geliboluludur. Münzevi bir hayat yaşamış, melamî meşrep bir zâttir. (L, HÇ, KA, TN)
ḤUDĀYĪ (31) Ḥudāyī-i Selef, Ḥudāyī Raḥmetü’llāhi ‘Aleyh, Ḥudāyī Şi‘ri Sitâridür el-Ḥaḳ, Ḥudāyī-i Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür	183 (-ān virür), 516 (-āna), 601 (-ünadur), 697 (-rdüñ), 1212 (-et eylerem), 1223 (-ādan), 1332 (-iri), 1646 (-ān mihnet), 1809 (-āna gitme hîç), 1860 (-āha nazār), 1970 (-āna gitme gel), 1986 (-āhum), 2060 (-rsün), 3063 (-āye), 3167 (-ānemüz vardır), 3178 (-ānum olmışdur), 3536 (-ek), 3635 (-āre), 3675 (-et), 4001 (-	(?-1570) Asıl adı Mustafa’dır. Okçu-zâde Mustafa Hudāyī Bey olarak bilinir. İstanbulludur. Asker şairlerindedir. Yayabaşı olarak vazife yapmıştır. Mesnevi ve murabaları o dönemde meşhurdur. (AÇ, HÇ, KA, TN)

	âhat), 4292 (-âyetde), 4366 (-âzı), 4387 (-ıldı), 4527 (-ste gerek), 4530 (-âbuñ), 4553 (-â idemem), 4699 (-ûd), 4717 (-ûd), 4800 (-aşıdur), 5047 (-ele), 5301 (-âna gider)	
HÜDÂYİ (42) Hüdâyî-i Merhûm, Hüdâyî Raḥime'llâhü 'Aleyh, Hüdâyî Oldı Selmâni Zamânuñ, Hüdâyî Şâ'ir-i Mümtâz-i 'Âlem Hüdâyî Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem, Hüdâyî Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı 'Âlem	114 (-âni lezîz), 268 (-âlaruñ), 275 (-âlaruñ), 294 (-erüñ), 312 (-il), 425 (-ağında), 490 (-em eyledi), 567 (-er), 718 (-âne dik), 924 (-âzı), 1055 (dîvânemüz), 1269 (-alın), 1278 (-ânedür o), 1331 (-iri), 1411 (-eli), 1501 (-ânum gel), 1513 (-însin), 1551 (-âzı), 1641 (-la naşîb), 2363 (-er görünür), 2374 (-ânumuz vardır), 2376 (-âremüz yokdur), 2453 (-âlümüz), 2490 (-' arz), 3048 (-âmete), 3097 (-âli), 3186 (-ânemüz), 3228 (-âdur bugün), 3244 (-ane), 3324 (-er/ar gibi), 3384 (-âna şunar), 3998 (-âni dürüst), 4192 (-erd olmak), 4208 (-âbuñ), 4225 (-âm), 4237 (-ârdan), 4268 (-âr to), 4428 (-ârâ), 4429 (-ârâ), 4476 (naẓar), 4753 (-ünumdur), 5343 (-ildür)	(?-1583) Asıl adı Mustafa'dır. Müezzin Hüdâyî, Muslî Çelebi, Muslî Şah, Musallî Çelebi, Salâ Muslîsi gibi adlarla bilinir. İstanbulludur. Musikişinastır. Haseki camii müezzinlerindedir. Müretteb divanı vardır. (A, HÇ, KA, SO, TN)
HÜDÂYİ (6) Diğer Hüdâyî Aḫî-zâde Birâderi, Hüdâyî-i Aḫî-zâde, Aḫî-zâde Birâderi Hüdâyî, Hüdâyî Aḫî-zâde Birâderi, Hüdâyî Birâder-i Aḫî-zâde	373 (ânum için), 624 (-ndedür), 1578 (-â), 4738 (-er), 5070 (-âh), 5331 (-er)	(1572-1633) Asıl adı Hüseyin'dir. Kazasker Âhizâde Mehmed Efendi'nin oğlu, şair Halîmî'nin biraderidir. İstanbulludur. İlim tahsilinden sonra, 1605'te İstanbul kadısı, 1612'de Anadolu, 1622'de Rumeli kazaskeri olmuş ve nihayet 1631'de Şeyhülislamlık makamına geçmiştir. İki yıl sonra ma'zûl olup idam edilmiştir. (B, HÇ, OM, KA, SO, TN)
HÜMÂM (2)	391 (-en), 3142 (-est ki cānān in cāst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
HÜMÂYÜN (17) Hümâyün Şâh, Hümâyün-ı Pâdişâh, Hümâyün Şâ'ir-i Merğüb-i Devrdür Râst, Sultân-ı Kelâm u Suḫen Mîr Hümâyün	28 (-â-yı ü me-râ), 89 (-ân sâḫte-end), 509 (-â), 515 (-âr-râ), 533 (-rîzâd), 821 (-rî kon), 978 (-âdî-i mâst), 1319 (-âde), 1628 (-er mâ-râ), 2889 (-âyeş), 3341 (-âb), 4721 (-este şod), 4888 (-em), 5023 (-en), 5183 (-ân me-râ), 5260 (-end bûd), 5268 (-ûd)	(1509-1556) Asıl adı Mirza Nasreddin Muhammed'dir. Kabil'de doğdu. Babası, Babür devletinin kurucusu olan Babür Şah'tır. 1541'de babasının yerine hükümdar oldu. Taht kavgalarında mağlup olup Şah Tahmasb'a sığınmış ve onun yardımıyla tekrar hükümdarlığa geçmiştir. (KA)
HÜSÂM (3)	660 (-îreş), 3210 (-âne-i ḥöd nîstem), 3224 (-âne-i men)	Kaynaklarda mecmuaya girme ihtimali bulunan bu mahlasta tek şair vardır. O da İstanbullu Hüsâm'dır. Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerindedir. Mukabelecilik görevindeyken vefat

		etmiştir. Kaynaklarda yer alan bir tarih manzumesi Farsça'dır. O yüzden bu zat olması ihtimal dâhilindedir. (A, TN) Ancak şiirlerinin tamamının Farsça olması, söz konusu şairin farklı bir Fars şairi olabileceği ihtimalini de düşündürmektedir.
ḤÜSÂMÎ (5) Ḥüsâmî-i Şehdî, Ḥüsâmî Raḥime'llâhü 'Aleyh	200 (-er), 658 (-îreş), 2222 (-â), 2260 (-âb), 2310 (-i bâlîst)	Asıl adı Hüsâmeddin olup, Muğlalıdır. Mevlevî şeyhi Şâhidî İbrâhim Efendi'nin oğludur. <i>Kavâid-i Fârisiyye</i> ve <i>Tuhfe-i Husâmi</i> adlı manzum eserleri vardır. (OM, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Zira şiirlerinin tamamının Farsça olması, söz konusu şairin farklı bir Fars şairi olabileceği ihtimalini de düşündürmektedir.
ḤÜSEYN BAYKARA (9) Ḥüseyn Baykara, Ḥüseyn-i Baykaranuñ Maṭla'ıdır, Mîr Ḥüseyn be-Nâm-ı Ngısır, Mu'ammâ Mîr Ḥüseyn be-Nâm-ı Bedî', Mu'ammâ-yı Mîr Ḥüseyn be-Nâm-ı Emir Şîr 'Alî, Mu'ammâ-yı Mîr Ḥüseyn be-Nâm-ı Rızâ ve Ğayrihî, Mu'ammâ-yı Mîr Ḥüseyn Seyyid ve Aḥmed ve Ğayrihî	1404 (-eti), 2077 (-âr ile), 2221 (-câ), 2257 (-üy-i âftâb), 2273 (-eş âftâb), 2329 (-âr nümün), 2662 (-kıran), 2667 (-ân), 3079 (-âmetî)	(1438-1506) Timur hanedanından Mirza Mansur'un oğludur. Herat'ta doğdu. Babür'ün ölümünden sonra tahta geçti. Orta Asya'nın büyük bir kısmına hâkim oldu. Devrin önde gelen şairleri Molla Camî ve Ali Şîr Nevayî ile yakın münasebetler kurdu. Türkçe ve Farsça divanları vardır. (KA)
ḤÜSEYN (1) Kemâle'd-dîn Ḥüseyn	100 (-ân dehed)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤÜSEYN (1) Ḥüseyn Mîr-zâde	1686 (-est)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤUSREV (14) Ḥusrev Beg, Suḥen İklimine Mîr Oldı Ḥusrev, Cihânda Nazm-ı Ḥusrev Oldı Maḳbûl	871 (-züñe), 878 (oḳına), 1462 (-az olur), 1479 (-âz), 1969 (-âye şal), 2074 (-ârî ile), 2972 (-ârdan), 3009 (-âr serv), 3777 (-îr eylesün), 4491 (-âdur), 4736 (-ağlar), 4794 (-aradan bilür), 5324 (-âr ister), 5438 (-es)	Şairin kimliği kesin olarak tespit edilememiştir. Kaynaklardaki bu mahlası taşıyan şairler mecmuanın tertip tarihine göre elendiğinde getiye iki şair kalmaktadır. Bunlardan biri, 1480 yılında vefat etmiş Molla Hüsrev'dir. Fatih Sultan Mehmed'in hocalarından ve Osmanlı'nın en meşhur şeyhülislamlarından. Üç dilde şiir söylemeye muktedirdir. Diğeri ise Karagöz Bey'in oğlu olup Divane Hüsrev olarak bilinen 1596'da vefat etmiş Mehmed Hüsrev'dir. (AÇ, B, DEİS, HÇ,

		<i>KA, OM, SO, TN</i> Ancak burada sözkonusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Başlıklardaki “beg” ifadesi bu şairin, yeniçeri zümresinden olup sancağa çıkmış Mehmed Hüsrev olabileceğini düşündürmektedir.
ḤUSREV (22) Mîr Ḥusrev, Ḥusrev-i ‘Acem, Ḥusrev-i Sûz, Ḥusrev-i Pür-Sûz, Sûz-ı Ḥusrev Ehl-i Nazmuñ Mîridür	80 (-ālet), 217 (-ān-ı diger), 251 (-ūş), 327 (-en kocā yābem), 354 (-ān), 537 (-ā kerd), 806 (-ān-ı men), 1422 (-ār bāyestî), 1452 (-ād dehed), 2063 (-ār-ı mekon), 2187 (-ūyi), 2789 (-ā hoşest), 3087 (-āmetî), 3240 (-āne), 3361 (-ergerded), 3365 (-koned), 4422 (-ārî), 4614 (-ānî), 5179 (-āne-rā), 5182 (-ār-rā), 5272 (-ār neyābend), 5280 (-āne miṭalebed)	(1253-1325) Söz konusu şair Emir Hüsrev Dehlevî olmalıdır. Türk asıllı şairin künyesi Ebu’l-Hasan, lakabı Azimüddin’dir. Dört Divanı, hamsesi, tarih konulu başka mesnevileri ve mensur eserleri bulunmaktadır.
ḤUSREVÎ (2) Ḥusrevî Efendi Kāzî, Ḥusrevî Kāzî Efendi	2024 (-en), 3617 (-āna)	(1533-1591) Asıl adı Mustafa’dır. Babasının adı Muhammed olup Molla Hüsrev neslindedir. Vefat tarihi <i>Kāmûsu’l-A‘lām</i> ’da 978(1571) olarak yazılmıştır. Ebussuud Efendi’den mülazım olup Manastır ve Semaniye medreselerinde müderrislik ve bazı büyük merkezlerde kadılık yapmıştır (<i>AÇ, DEİS, HÇ, KA, TN</i>)
‘İRĀKÎ (2) ‘Irākî ‘Acem Fermāyed	2474 (-āreş), 4444 (???)	Asıl adı Şeyh Fahreddin İbrâhim olup, 16. asrın meşhur Acem şairlerindedir. Hemedanlıdır. Sühreverdiyye tarikatı meşayihinden olup, ehl-i hâl bir zât idi. Şam’da vefat etti. (<i>KA</i>)
‘IŞKÎ (7) ‘Işkî Efendi Şā‘ir-i Devr-i Zamānedür, ‘Āşîkâne ‘Işkîñ Hap Sözleri Mu‘ammā-yı ‘Işkî Efendi be-Nām-ı Ābil, ‘Işkî Efendi Mu‘ammā be-Nām-ı Edîb ve Bādî Ğayrihî	1758 (-ā), 2348 (-ıkdur), 2879 (-ār itmez), 3695 (-āyî gör), 4284 (-āda), 5084 (-üfte), 5089 (-ūza)	Kaynaklarda birbirine yakın dönemlerde yaşamış bu mahlasta üç şair vardır. Birincisi, Selim Beyoğlu Işkî Ali Çelebi’dir. Aydınlıdır. Mu‘id-i pürhüner lakabıyla meşhurdur ve müderristir. İkincisi, İkincisi, Üsküdarlı Işkî olarak bilinen Derviş İlyas Ahmed Çelebi’dir. Yeniçeridir. Bayramiyye’ye intisab etmiş, 1576’da ölmüştür. Diğeri ise Fatih Sultan Mehmed devri şairlerinden olup hakkında başkaca bilgi yoktur. (<i>A, AÇ, HÇ, KA, TN</i>) Ancak burada sözkonusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
İBN KEMĀL (30) Kemāl Paşa-zāde,	115 (-er lezîz), 116 (-āndan lezîz), 213 (-ār), 365 (-en), 394 (-āruñ ile),	(1469-1534) Asıl adı Şemseddin Ahmed’dir. Fatih devri emirlerinden

Kemâl Paşa-zâde Efendi, Kemâl Paşa-zâde-i Merhûm, Hâzret-i Müftî İbn-i Kemâl, Müftî-i Merd ü ‘Âlem İbn-i Kemâl, Müftî-i zi’s-Şekaleyn İbn-i Kemâl, Kemâl Paşa-zâde Lebûn Fikriyle Cân Atmış	895 (-irine), 1155 (-ûnuñ), 1218 (- âddan), 1660 (hasret), 1719 (-ec), 1831 (-âradur), 2403 (eger), 2744 (- bâ), 2834 (-â ider), 3062 (-âye), 3287 (-en geldi), 3553 (-âreyem), 3741 (- eliklerüñ), 4088 (-ân olur), 4174 (-âr-ı hat), 4177 (-atmış gelür hat), 4521 (- ânım yok), 4536 (-âm ol), 4552 (- ândan görem), 4761 (-âd olur), 4932 (-âh itdüm), 4933 (-âh itdüm), 5060 (- âh), 5188 (-âlıkdur baña), 5494 (-eni)	Kemal Paşa'nın neslinden olup, babası Süleyman Bey'dir. Tokatlıdır. İlk tahsilinden sonra askerlik mesleğine girmiş, sonra ilmiyye sınıfına geçmiştir. Molla Lütfi'den ders aldı. Birçok yerde müderrislik yaptı. Kanuni döneminde şeyhülislam oldu. 30 civarında telifeseri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, L, OM, SO, TN)
İBRÂHİM (1) İbrâhîm Tâlibü'l-‘İlm	2277 (-âb)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
İBRÂHİM PAŞA (2) İbrâhîm Paşa Merhûmuñdur, Budur İbrâhîm Paşa Maṭla‘ı	4730 (-âneler), 4875 (-âr degül)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
İLÂHİ (2) İlâhî-i Vardarî	1307 (-aşına), 2457 (-iz)	Yenicevardarlı şairlerdendir. Babası Gülşenî tarikatu şeyhlerinden bir zâttır. İlim tahsilini tamamladıktan sonra babasının yerine şeyhliğe geçmiştir. Üç dilde şiire muktedirdir. (A, AÇ, HÇ)
‘İLMİ (13) ‘İlmî Çelebi, ‘İlmî-i Nâzük, ‘İlmî-i Nâzük-Edâ-yı Şâhib-i Suḡen, ‘İlmî-i Nâzük-Ṭabî‘at Gün Gibi Meşhûrdur	10 (-â baña), 1397 (-işesi), 1576 (-âr ser-tâ-pâ), 1968 (-em yok degül), 2166 (-ârdan hâlî), 2604 (-erre degül), 2713 (-âb ile), 3396 (-ân elündedür), 3580 (-âre ben), 3849 (-âm aña), 4439 (-ânın öp), 4996 (-ârumdan), 5127 (-t düşdi)	(?-1591) Asıl adı Ahmed'dir. Kadı Lutfî Çelebi'nin oğlu olup Edirmelidir. İlmî-i Nâzık lakabıyla meşhurdur. İlim tahsilinden sonra Sadrazam Abdurrahman Efendi'nin yardımcılarıyla müderris olmuştur. (AÇ, HÇ, TN)
‘İLMİ (1) ‘İlmî-i Kâtibî	3120 (-âne-i mâ),	16. asır şairlerinden olup asıl adı Yahyâ'dır. Galatalı Memi Çelebi adlı bir zâtin oğludur. Sütü Pirinç lakabıyla bilinir. Galata kadısı Remzi Çelebi'nin mahkeme kâtibidir. (AÇ, HÇ)
‘İLMİ (1) ‘İlmî-i Karamanî Şâhib-i Suḡen	1448 (-âk eyler)	(?-1555) Karaman bölgesinde Ermenekli'dir. Babası hatiptir. Hakkında başkaca malumat yoktur. (TN)
İLYÂS (1) İlyâs Fermâyed	5253 (-er bâşed)	(?-1559) Şeyh İlyas Efendi, Akhisarlıdır. Şeyh Mecdeddin İsâ Efendi'nin oğlu olup, İbn-i İsâ Saruhânî adıyla bilinir. Manzum <i>Esmâü'l-Hüsnâ</i> şerhi vardır. (TN) Tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Söz konusu şair, bir Fars şairi de olabilir.
‘İMÂDİ (1)	1776 (-ib)	(?-1597) İmâd-zâde Velî Çelebi adıyla bilinir. Çorum İskilipli olup kuzât zümresindedir. (TN)

İNTİZÂMÎ (1)	1763 (-âde geçer Tübâ)	I. Ahmed devri şairlerinden olup Bosnalıdır. (TN)
İŞHÂK (34) İşhâk Çelebi, İşhâk Efendi, İşhâk Çelebi Merhûm, İşhâk-ı Merhûm Baş Açık İşhâk Rûmuñ Şâ'ir-i Ser-dâridur	109 (erden lezîz), 162 (-estedür), 395 (-âruñ ile), 405 (-âna), 456 (-ârı), 524 (-âna at), 560 (-er geçer), 1083 (-en bilür), 1183 (-âda gel), 1584 (-t baña), 2039 (-âr eteğün), 2315 (-e şabâh), 2345 (-ibdür), 2423 (-âdedür), 2455 (-âremüz), 2459 (-âyemüz), 2510 (-ârum yok), 2512 (-üzi yok), 2856 (-ıldür), 2859 (-âr), 3261 (-ânumuza), 3267 (-et bu gice), 4009 (-ât), 4091 (-âş olur), 4092 (-lur), 4216 (-el), 4255 (-ân), 4517 (-âz imiş), 4549 (-yleyelüm), 4605 (-ârı), 4628 (-âsı), 4887 (-atüm), 5340 (-âyedür), 5469 (-ârda)	(1493-1537) Üsküplüdür. Kılıççı İbrahim adlı bir zâtın oğludur. Kara Bâlî'den mülazemetle Edirne, Üsküp ve Bursa'da müderrislik yaptı. Şam'da kadılığı esnasında vefat etti. <i>Selimmâme</i> 'si meşhurdur. (AÇ, B, HÇ, OM, KA, L, TN)
İSÎ (1) Kâzî 'İsî-yi 'Acem	1246 (-ahtân)	Acem şairlerinden bu mahlasta iki zât vardır. Birincisi İsî Mesih adında ümmi bir zâttır. Şirazlıdır. İkincisi Yezde(?)li Emir İsî'dir. (KA) Ancak mecmuada "kadı" olduğu belirtilen şair bunlardan başka birisi olmalıdır.
İSKENDER PAŞA-ZÂDE (1) İskender Paşa-zâde	4563 (-elin)	Diyarbakır Beylerbeyi İskender Paşa'nın iki oğlundan biridir. Biri Ahmed Paşa olup 1536-1587 tarihleri arasında yaşamış, Rakka valiliği yapmıştır. Diğeri Mehmed Paşa'dır ve 1591'de vefat etmiştir. Tuhfe-i Nâilî aynı şiri ikisine de atfetmiştir. (A, TN)
İŞMET (6)	457 (-er dârî), 1706 (-m yâfet-nîst), 2336 (-râyed), 2478 (-îş), 3360 (-âri çünd), 3559 (-rem)	(?-840/1436-37) Söz konusu şairin meşhur Fars şairi İsmet-i Buhârî olabileceği düşünülmektedir. Künyesi Hace Fahrüddin İsmetullah b. Hace Mes'ud Buhârî'dir. Buharalıdır. Özellikle gazelleriyle ün yapmıştır. Ancak bu tespitimiz ihtiyatla karşılamalıdır. Buradaki şairin aşağıdaki İsmet-i Meşhedî ile hatta "ferzend-i Acem" şeklinde tanıtılan şairler aynı kişi olması ihtimali de vardır.
İŞMET (1) 'İşmet-i Meşhedî	73 (-ân-ı mâst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
İŞMET (1) 'İşmet Ferzend-i 'Acem	2816 (-er)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
İŞRETÎ (3)	128 (-ânumdur), 2069 (-ânsuz koyan),	(?-1566) Asıl adı Mustafa'dır. Yenihisarlı

	2269 (-āb)	olup babası Hasan Efendi'dir. Edirne'de kadılık yaptı. Şehzade Bayezid'in nedimi olup onunla Eskişehir ve Kütahya'da beraber oldu. İvrace'de kadı iken vefat etti. (A, B, L, AÇ, HÇ)
İZARİ (15) İzārī Efendi, İzārī-i Kāzī, İzārī-i Edirnevī, İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyī	621 (-ānın alur), 725 (-il), 910 (-āna beni), 1144 (-ālīk), 1807 (-āna güc), 2369 (-ādur), 2450 (-āremüz), 2919 (-ānuñ), 2985 (-ūyından), 3027 (-ārda), 3042 (-re), 3631 (-yarasına), 3963 (-ri), 4324 (-ār içre), 4332 (-āşına)	(?-996/1588) Asıl adı Pir Mehmed'dir. Edirne'de doğmuştur. Bir süre Mekke kadısı Abdükbaki Efendi'nin yanında öğrenim gördükten sonra Anadolu kazaskeri Hasan Efendi'den mülazım oldu. Müderrislik yaptı. (A, AÇ, B, DEİS, HÇ, KA, TN)
İZZETİ (5) İzzetī Çelebi, İzzetī Mu'ammā-yı Hürşid	780 (-ān), 2571 (-āl), 3916 (-ām), 4427 (-ā), 5316 (-zār)	(?-1605) Asıl adı Mehmed'dir ve İstanbulludur. Gürz Seydizâde'ye mülazım olmuştur. (HÇ, KA, TN)
KÂBİLİ (98) Haķır, El-Haķır, Kâbilī-i Haķır, Kâbiliyyü'l-Haķır-i Nâ-Murād, El-Muħarriri'l-Haķır, Li-muħarririhi'l-Haķır Kâbilī, Bende-i Kemter Kemīne Kâbilī, Terceme-i Kâbiliyyü'l-Haķır, Kâbilī Tercemesi Lâ-Nâzīr Maṭla' dur, Kâbilī Erbāb-ı Nazmuñ Ayağı Ṭoprağıdur, Li Muħarririhi Mu'ammā be- Nām-ı Hızr u Maħbūb	23 (-ā), 276 (-ālaruñ), 334 (-itdüm), 466 (-ārumı), 505 (-ā), 558 (-şler), 571 (-er), 694 (-ānuñ), 826 (-īrin), 926 (-ān çıkmadı), 1027 (-ād), 1122 (-āl itmiş), 1123 (-āl itmiş), 1164 (-ūnuñ), 1168 (-ūnuñ), 1258 (-ün), 1259 (-ün), 1651 (-ād it), 1732 (-ād), 1733 (-ād), 1844 (-dürür), 2031 (-içeyin), 2144 (-ānuma geçdi), 2169 (-ağı), 2297 (-āb), 2350 (-ānıdur), 2527 (-ek), 2861 (-ar), 3033 (-āde), 3088 (-āmeti), 3103 (-ānı), 3104 (-ānı), 3107 (-ādı), 3150 (-at/-et), 3175 (-ār), 3179 (-ār), 3187 (-ānemüz), 3188 (-ānemüz), 3191 (-āhumuz), 3203 (-ānuñ), 3204 (-ār gördük), 3205 (-āneme geldüñ), 3225 (-ān), 3229 (-en), 3245 (-āne), 3255 (-āneñe), 3256 (-āna), 3269 (-dükce), 3278 (-āb idi), 3682 (-ār), 3710 (-āz), 3735 (-āk), 3809 (-āza), 3818 (-ā eyle), 3827 (-nāyı), 3851 (-ā), 3933 (-ürdan), 3945 (-arıla), 3951 (-āma), 4000 (-et), 4185 (-at), 4360 (-ānı), 4419 (-ārı), 4426 (-ār ola), 4437 (-āb), 4441 (-ān it), 4473 (-ār), 4481 (-ār), 4494 (-ānıdur), 4495 (-āh olur), 4503 (-ensüz), 4537 (-üfte ol), 4538 (-uşul), 4576 (-āra ben), 4581 (-ān), 4587 (-ārı seyr eyle), 4594 (-ā eyle), 4598 (-uñda), 4599 (-ā ide), 4615 (-āli), 4629 (-ārı), 4637 (-ā), 4642 (-ān besdür baña), 4659 (-ān besdür baña), 4866	(?-1634) Asıl adı Mehmed olup Yâverizâde olarak bilinir. Ispartalıdır. Babası Abdülganî Efendi'dir. Sunullah Sun'î Efendi'ye mülazım oldu. Bursa ve İstanbul'da müderrislik yaptı. Selânik kadısı iken vefat etti. (SO, TN) Aynı zamanda mecmuanın mürettibi olan şairin kimliği konusunda –yukarıda değindiğimiz üzere– kimi şüpheler bulunmaktadır. Ancak Faizi'nin bir mecmuası bulunduğu dair kaydına dayanarak şairin Ispartalı Yâverizâde Kâbilî olduğunu kabul ediyoruz.

	(-ānuñ aldurduñ), 4867 (-ār itsem gerek), 4882 (-āh ne müşkil), 4914 (-āhum benüm), 4963 (-ārdan), 4974 (-āh neyleyin), 5069 (-āh), 5102 (-āba), 5103 (-āba), 5208 (-āb), 5320 (-er/ar), 5330 (-em çeker), 5345 (-ān olmadan yegdür), 5381 (-āni yok)	
ḲĀBİLĪ (4) Ḳābilī-i ‘Acem, ‘Acemde Ḳābilī Maḳbūl-i ‘Ālem	1402 (-ṣtī), 1432 (-erī-rā), 4346 (-allāh), 5366 (-et gūş),	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḲABŪLĪ (18) Ḳabūlī-i Ḳāzī, Ḳabūlī Raḫime’llāhü ‘Aleyh, Ḳabūlī Sözlere Maḳbūl-i ‘Ālem	173 (-ān virür), 572 (-īr çeker), 716 (-elik), 887 (-ānī mānde), 933 (-ḳurdu), 1101 (-zürkār), 2111 (-āri getürme), 2194 (-ām ola), 2366 (-āyı gör), 2383 (-ar), 2627 (-üm), 3168 (-ā gelür), 3222 (-āna deġişmem), 3266 (-āneden çıkma), 3659 (-endüñi), 3960 (-anmış gibi), 4317 (-āl üzre), 5192 (-āne-rā)	(?-1591) Asıl adı İbrahim’dir. Gedizlidir. Hasan Çelebi ve Beyani Kütahyalı olup adının Ahmed olduğunu yazıyorsa da Riyāzī’nin bunu tashih ettiği <i>Tuhfe-i Nāilī</i> ’de nakledilir. İlim tahsilini Nāzırzāde’den almıştır. (HÇ, DEİS, TN) Adı geçen şairin Serezli Kabūlī olma ihtimali de vardır.
ḲADĪMĪ (1) Ḳadīm-i Şīrāzī	1619 (-es mā-rā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḲADĪMĪ (3) Ehl-i Nazmuñ Ḳadīmī Beg-zāde, Mu‘ammā-yı Ḳadīmī Efendi be-Nām-ı Hüseyin Ḳadīmī Çelebi	1100 (-ār), 2577 (-āl), 3751 (-ādenüñ)	(?-1587) Hâfid Hamdi Çelebi. Divan-ı Humâyûn kâtiplerindedir. (TN, SO)
ḲADĪMĪ (1) Ḳadīmī-i ‘Acem	1348 (-ün kerdī)	Acem şairlerinden olup ressamlığıyla da meşhurdur. Gılânlıdır. (KA)
ḲĀDİRĪ (9) Ḳādirī Çelebi, Ḳādirī Efendi	84 (-āhid), 864 (-ānna), 1030 (-ād), 1064 (-ālümdür), 1113 (-āh imiş), 1297 (-āġ ile), 1392 (-aşım), 2935 (-el), 3110 (-ad eyledi)	(?-1533) Asıl adı Abdülkâdir’dir. Isparta-zāde ya da Isparta Çelebisi olarak bilinir. Ispartalıdır. Kara Seydī’den mülazemetle müderris olmuş, daha sonra uzun süre özellikle Tâcizāde’nin mani olmasıyla kadılığa geçememiş, nihayet son zamanlarında Antalya kadılığına getirilmiş ve burada vefat etmiştir. Arapça ve Türkçe şiirleri vardır. (AÇ, B, HÇ, SO, TN)
ḲADRĪ (2) Su‘ūdī-zāde Ḳadrī, Su‘ūdī-zāde Ḳadrī Efendi	1868 (-er), 2386 (-ār)	(1572-1595) Su‘ūdī-zāde Seyyid Abdülkâdir Efendi. Babası Diyarbakır kadısı Emir Hasan-zāde Mehmed Efendi’dir. Fatih’te Mimar Sinan Mescidi haziresinde medfundur. (TN)
ḲADRĪ (1) Şā‘ir-i Maḳbūl-i ‘Ālem Ḳadrī- i Şāḫib-Suḫen	1682 (-ā ĩst), 5073 (-āh)	(?-1552) Asıl adı Abdülkâdir olup, Kınalızāde ailesindedir. Zeyrekzāde’den ders almış ve Semaniye medresesinde

Ḳadri Fermāyed		müderislik yapmıştır. Bursa'da kadı iken Anadolu kazaskeri olmuştur. On yıl bu vazifeyi ifa ettikten sonra Bursa'ya dönmüş ve orada vefat etmiştir. Hasan Çelebi, aynı adda ve mahlasta, akrabası olan bir şairden daha bahseder. (AÇ, HÇ, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
ḲALENDER (6) Ḳalender Çelebi Fermāyed Ḳalender Efendi Ḳalender Fermāyed Ḳalender Rāst	165 (-āruñdur), 665 (-irüñ), 2365 (-āyı gör), 2865 (-ār), 2966 (-ār yolın), 4235 (-āh itdüm)	(?-1591) Kâdı Kalender Çelebi olarak bilinir. Germiyanlıdır. Abdülkerim Efendi'den mülazım oldu ancak mesleği terk edip uzlet etti. (TN)
KÂMÎ (17) Kâmi Efendi, Kâmi-i Merhûm, Kâmi Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür, Kâmi Efendi Kâmil-i Devr-i Zamānedür	1285 (-āda), 1401 (-eti), 1520 (-etin), 1788 (-īb), 2295 (-āb), 2497 (-a'), 2777 (-est), 2945 (-etüm), 3392 (-āredür), 3724 (-ā '), 3996 (-āni dürüst), 3997 (-āni dürüst), 4079 (-ānıdır), 4156 (-iz), 4358 (-āni), 4421 (-ārı), 4577 (-enlerde)	Kaynaklarda bu mahlasta çok sayıda şair bulunmakla birlikte bunlardan üçünün ölüm tarihi bilinmektedir. Birincisi, Divan-ı Hümayun kâtiplerinden Enderunlu Hasan Çelebi'dir ve 1544'te vefat etmiştir. İkincisi, Karamanlı Seyyid Kâmi Muhammed Efendi'dir. Kuzat zümresinden olup <i>Yûsuf u Züleyhâ</i> nâzımıdır. 1545'te vefat etmiştir. Üçüncüsü ise Edirneli Mevlevi şairlerden Ahmed Kâmi Efendi'dir. Mesnevîhân oğlu olarak bilinir. 1579'da vefat etmiştir. (A, L, B, AÇ, HÇ, KA, TN) Mecmuada "kâmil-i devr-i zamānedür, şâir-i devr-i zamānedür" şeklinde tanımlanmasından ve bir şiirde de "merhum" olarak nitelenmesinden mecmuanın derlenme sürecinde hayatta olduğu daha sonrada vefat ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda buradaki şairin ölüm tarihi 1579 yılı olan Edirneli Kâmi olması muhtemeldir.
KÂMÎ (6) Kâmi-i 'Acem Fermāyed	1009 (-āl kerd), 1674 (-eng-ist), 1720 (-renc), 2693 (-āl to), 4028 (-in dāred), 5277 (üy-ı toem āmed be-yād)	Bu mahlaslı üç Acem şairi vardır. İlki, Molla Câmî sohbetinde bulunmuş Sebzvârlı Kâmi'dir. Herat'ta vefat etmiştir. İkincisi Lâhicânlı Kâmi'dir. Üçüncüsü, <i>Nefâisü'l-Müessir</i> adlı tezkirenin müellifi Mirza Alâeddin'dir. Kazvinli olup 1564'te vefat etmiştir. (KA) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ḲANDÎ Lebi Sükkerleri Vaşf İtmede Mâhirdür Ḳandî	4955 (-ādan geçemem)	Bu mahlaslı üç şair vardır. Birincisi, Bursalı Kandî Çelebi'dir. Tarih manzumeleri ile meşhurdur. 1554'te vefat

		etmiştir. İkincisi, Cem Sultan muhasiplerinden Serezli Kandî Çelebi'dir. Üçüncüsü ise II. Selim devri şairlerinden, sarayın çeşnicibaşısı olan Yenicevardarlı Kandî Bey'dir. Hürrem Paşa evladındandır. (A, B, L, AÇ, HÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ḲĀSİM (6) Ḳāsım-ı Envār, Ḳāsımuñ Eş'arı Āteş-Pāredür	33 (-ān-rā), 1442 (-ā koned), 1487 (-āz), 1672 (-em-est), 3572 (-er gerden)	(756/1355-837/1433) Künyesi Muñüddin Ali b. Nâsir b. Hârûn b. Ebu'l-Kâsım Hüseyinî'dir. Tebrizli bir seyyid ailesine mensuptur. Safeviyye tarikatine girip Şeyh Sadreddin-i Erdebilî'nin müridi olmuştur.
ḲĀSİM (1) Emîr Ḳāsım	2258 (-āb)	Bu mahlastaki bir diğer şair de Mir Muhammed olup Rey şehridendir. Ekberşah devri şairlerindedir. (KA) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ḲĀSİM (1)	4508 (-ārum söylemez)	Şairin kimliği tespit edilememiştir. Mecmuada birer şiiri bulunan Molla Kasım ve Ali Kasım'ın aynı kişi olma ihtimali bulunmaktadır.
ḲĀSİMİ (3633) Ḳasımî Rāst	3633 (-ām ele)	Asıl adı Rüstem'dir. İsfendiyar oğullarından Kâsım Bey'in oğludur. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (SL, TN)
KĀTİBİ (15) Kâtibî Çelebi, Kâtibî durur Raḫime'llāhü 'Aleyh, Ehl-i Naẓmuñ Kâtibî Ser-Defteri, Kâtibî Maḫbûl-i 'Ālem Gül Gibi	528 (-er pāre pāre sâht), 707 (-eng), 818 (-ān ne-miāyed birûn), 957 (-āb), 1688 (-est derdest), 2263 (-āb), 2327 (-āb şöd), 3006 (-ān), 3116 (-āne-i mā), 3117 (-āne-i mā), 3774 (-em/-am), 3917 (-ām), 4436 (-āri-rā), 4950 (-ūd dilem), 5239 (-d kocāst)	(?-970/1563) Söz konusu şair, ünlü denizci Seydi Ali Çelebi/Reis olmalıdır. İstanbul Galata'da doğdu. <i>Mir'at-i Memâlik</i> adlı eseri vardır. Ancak bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Bu dönemde yaşamış Bursalı Kâtibî, Manastırlı Kâtip Hasan, muammada alanındaki ustalığıyla tanınan Sinoplu Mustafa Kâtibî olmak üzere üç şair daha bulunmaktadır. Söz konusu şairin bunlardan birinin olması ihtimali de vardır.
ḲĀZİ (2) 'Acemde Añılur Meşhûr Ḳāzî, 'Acemde Şā'ir-i Maḫbûl Ḳāzî	4947 (-ākem), 5034 (-ān gered)	Bu mahlasta dört Acem şairi vardır. Birincisi Kâdi Râzî, ulemadan bir zât olup Ekber Şah devri şairlerindedir. İkincisi, Abdullah Râzî olup Rey kadılarındandır. Üçüncüsü Kazvinli olup memleketinde kadılık yapan bir zâttir. Dördüncüsü ise Şuster(?) kadısı Muhammed Ma'sûm'dur. (KA)

KELÂMÎ (3) Kelâmî Cihân Dede	3790 (-en), 4511 (-ân olmuş), 4584 (-â ile)	Kelâmî Çelebi II. Mehmed dönemi şairlerindedir. Kerbelâlıdır. Derviş Kelâmî ve Cihân Dede lakablarıyla bilinir. İmam Hüseyin dergâhında riyazetle meşgul olmuştur. (A, TN)
KELÂMÎ (1) Kelâmiyyü'l-Meşhedî	31 (-âni-râ)	<i>Kâmûsu'l-Âlam</i> 'da bu mahlasta üç şair vardır. Ancak bunlardan hiç biri Meşhedli değildir.
KEMÂL (22) Kemâl-i 'Acem, Kemâl-i Hocendî, Kemâl-i Hocende'd-dîn, Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlemdür Kemâl	77 (-ân endâht), 96 (-es bâşed), 332 (- <i>idîm</i>), 379 (-er suhen), 389 (-er suhen), 1133 (-üş), 1272 (-în), 1480 (-âz), 1610 (-ür-mâ), 1711 (-âyî nîst), 2249 (-âb), 2305 (-r gereft), 2331 (-âm şod), 2338 (ân sâhteend), 2656 (-âb id birün), 2751 (-ü-râ), 2809 (-âst miküyed), 2885 (-eş), 2886 (-eş), 2934 (-îl), 4020 (-îh), 5209 (-â garîb)	(?-1390) Acem şairlerinin ve meşayihinin en meşhurlarından olup adı Şeyh Mes'ûd'dur. Maverâünnehir'de Hocend şehrinde doğdu. Tebriz'de ikamet etti. Hafız-ı Şirâzi ile münasebeti vardı. (KA)
KEMÂL (2) Kemâl-i Zerd	578 (-rdılar), 5311 (-âl eğler)	(?-1475) Sarıca Kemal ya da Kemal-i Zerd olarak bilinir. Bergamalıdır. Fatih'in sadrazamlarından Mahmud Paşa'nın hocası ve muhasebecisidir. Edirne'de müderrislik yaptı. Orada vefat etti. (L, AÇ, HÇ, KA, TN)
KEMÂL (1) Kemâl Birâder-i Cemâlî	925 (-îrüni)	Bkz. Kemâlî Cemâlî'nin biraderi Defterdarzâde Kemâlî aşağıdadır. İkisi aynı zat olmalı.
KEMÂL (1) Çâzî Kemâl Fermâyed	2253 (-âb)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
KEMÂL PAŞA (1) Kemâl Paşa Cihânuñ Gün Gibi Mergüb [u] Mağbûli	4648 (-âh saña)	(?-1470) Fatih devri ümerasından olup Edirne ve İstanbul'a vakıflar tesis etmiştir. 1465 yılından itibaren Şehzade Bayezid'in hocası olarak Amasya'da bulunmuş, İstanbul'da vefat etmiştir. Meşhur alim ve şair İbn-i Kemâl'in dedesidir. (Ky: <i>Şeyhülislam İbn Kemal TDV Yay. Ank.1989, s. 48-49</i>)
KEMÂLÎ (2) Kemâlî Ehl-i Naẓmuñ Kâmilidür	522 (-âb), 4650 (-âhum saña)	16. asır şairlerindedir. Asıl adı İsmail'dir. Defterdâr-zâde olarak bilinir. Şair Cemâlî'nin biraderidir. Ulemâdan bir zât olup aynı zamanda mesnevîhândır. (HÇ, KA)
KENZÎ (2) Ehl-i Naẓmuñ Gizlü Genci Kenzîdür	1160 (-ünüñ), 3651 (-indi)	Kaynaklarda bu devirde yaşamış bu mahlaslı bir şaire rastlanmadı.
KERİM (3) Kerim Çelebi Kerim Efendi	335 (-arum), 676 (-îrûñ senüñ), 2050 (-adın)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.

KERİMİ (8) Kerimî Çelebi, Kerimî Efendi, Kerimî-i Şeyh-zâde Ol Cevân- Baht, Kerimî Şeyh-zâde Pîr Kerimîdür	734 (-ün gördüm), 1533 (-âz eyle), 2283 (-âb), 2767 (-âr olmaz baña), 2960 (-âm), 3105 (-âyı), 3699 (-âr), 5105 (-eme)	(?-1634) Asıl adı Abdülkerim'dir. Şeyhü'l-Harem olarak bilinen Sinâneddin Yusuf Çelebi'nin oğludur. Koca Mustafa Paşa tekkesi şeyhidir. Belgrad kadılığı yapmış, İstanbul'da vefat etmiştir. (TN)
KESBİ (11) Kesbî-i Edirnevî, Kâtib-i Dîvân-ı 'Âlî Kesbî-i Nâzûk-Edâ, Belâgat Üzredür Eş'âr-ı Kesbî, Hâce-i Şehr-i Belâgat Kesbî	2159 (-âni), 3307 (-âyı), 3589 (-ân olsun), 3604 (-ân), 3608 (-u), 3698 (- âr), 3860 (-et), 3879 (-ân çıkar), 4148 (-â' il olmaz), 4260 (-în), 4361 (-âni), 5248 (-işt)	(?-1641) Asıl adı Mehmed'dir. Şâhidî neslinden olup Edirnelidir. Divan-ı Humayun kâtiplerindedir. Kasımpaşa'da medfudur. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (OM, TN)
KEŞFİ (6) Keşfî-i Merhûm, Letâfet Üzredür Eş'âr-ı Keşfî, Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem Keşfidür	2894 (-âmet var imiş), 3885 (- erümüz), 5146 (-âh didi), 1156 (- ûnuñ), 4493 (-ühdur), 5117 (-âh ile)	Edirnelidir. Yunuszâde Muslusu sanıyla tanınmıştır. Önceleri danışment iken daha sonra kâtip, imaret mutasarrıfı, 973/1565- 66 yılında mukataacı ve sancak beyi olmuştur. Kanuni dönemi (1520-1566) sonlarında vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, TN)
KEVKEBİ (1)	805 (-û-yı men)	Acem şairlerinden olup Buharalıdır. Musikişinas bir şairdir. (KA)
KEVŞERİ (1) Kevşeri	3433 (-ân hancer)	III. Mehmed devri şairlerinden olup İstanbuldudur. Asıl adı Ali'dir. Sipahi zümresindedir. Uzun süre Kerbelâ'da kalmış tekrar Anadolu'ya dönmüştür. (A, B, HÇ, TN)
KEYFİ (1) Keyfî Efendi	407 (-er yirine)	On altıncı yüzyıl şairlerindedir. Hasan Çelebi Amasyalı derken Tuhfe-i Naili'de Çorumlu olduğu yazar. Tımar erbabındandır. (HÇ, TN)
QIYÂSİ (1) Qıyâsiyyü'l-Qâzî	4467 (-âr)	Asıl adı İbrahim'dir. Kastamonuludur. Önceleri sipahi iken sonra ilim tahsil etmiş ve Eyüp kadılığına kadar yükselmiştir. III. Murad devrinde vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, L, TN)
KİLÂVİ (3)	1997 (-ımmam), 3418 (-âreler), 4157 (-ez)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
KİRÂMİ (2) Kirâmî Efendi Kirâmî Efendi 'Abdu'r- Raḥmân-est	105 (-nd), 2671 (-İmezsın)	(?-982/1574) Ispartalı Kınalızâdelerden olup asıl adı Abdurrahman ya da Abdurrahim'dir. Emrullah Mirî Efendi'nin oğlu, Hasan Çelebi'nin amcasıdır. Ali Çelebi'den ders almış, bilahare Bursa kadısı Abdülbâkî Efendi'nin hizmetine girmiştir. Birçok yerde müderrislik, Yenişehir'de kadılık ve Anadolu kazaskerliği yapmıştır. (B, DEİS, HÇ, SO, KA, TN)

KİŞVERİ (1) Kişveri-i Nevâyî	5363 (-andın gelür)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmadı.
ĶUDSİ (1)	3533 (-ek)	Bu dönemde yaşamış üç şair bu mahlası kullanmıştır. İki Arabzâde Mehmed Kudsi Çelebi'dir. Mısır kadılarında olup 1561'de vefat etmiştir. İkincisi, Lütfi Beyzâde Mehmed Kudsi Çelebi'dir. Babası sancak beylerindedir. Sivas tımar defterdarı olup 1586'da vefat etmiştir. Diğerisi ise Nişancızâde Mehmed Efendi'dir. 1584'de vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, KA, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ĶURBİ (3) Ķurbî Efendi Ķazî	1790 (-ub/-üb), 2518 (-âlık), 3035 (-âmetde)	Kaynaklarda bu dönemde yaşamış Kurbî mahlaslı üç şair bulunmakla birlikte bunlardan hiçbirisinin kadı olduğuna dair bir kayıt yoktur.
ĶURBİ (1) Ķurbî-i İzniki	4298 (-ene)	(?-1549) Emir Şâh Çelebi adıyla bilinir. İzniklidir. Kemalpaşa-zâde'den mülazım olup birçok yerde müderrislik yaptı. Genç yaşta kulaklarını kaybedince başka işlerden el çekti. (AÇ, HÇ, KA, TN)
KÛLĦANİ (1) Külhâni-i 'Acem, Külhâni-i Şirâzi	951 (-em-râ), 5231(-rem nîst)	Acem şairlerinden olup Kumludur ve Baba Şehidi'nin yeğenidir. Irak, Azerbaycan ve İran'da şöret bulmuş, sert tabiatlı bir şairdir. (KA)
LA'Lİ (3) La'li-i Kayserî	1017 (-âd), 3015 (-âre serv), 4171 (-âna hağ)	On altıncı asır şairlerindedir. Beyzâde Dânişî Pîrî Çelebi'nin yeğenidir. Arapça ve Farsça öğrenmek için Mısır, Şam, Halep, Bağdat gibi yerlere gitmiştir. Mevlevilik tarikatına girip şeyh olmuştur. (A, TN)
LAMİ'İ (17) Lâmi'î-i Bursevî, Lâmi'î Çelebi, Lâmi'î Efendi, Lâmi'î-i Merhûm, Lâmi'î Raħime'llâhü 'Aleyh Lâmi'î Câmî-i Rûmdur, Lâmi'îdür Cihânda Câmî-i Rûm, Lâmi'î Kim Ehl-i Nazmuñ Câmî-i Devrânıdur, Lâmi'î Mağbûl-i 'Âlem Gün Gibi	1007 (-âl kerd), 1347 (-ün kerd), 1394 (-aşını), 1406 (-âştî), 1581 (-â bir yana), 1583 (-m baña), 1920 (-ânumuz), 2349 (âsmânîdür), 3522 (-âk), 3867 (-âb ile yunur), 3878 (???), 4404 (-âh didi), 4677 (-îb), 4709 (-ârumdan meded), 4876 (-âh eksük degül), 5048 (-ile), 5328 (-ne disünler)	(?-1531) Asıl adı Mahmud olup Bursalıdır. Babası II. Bayezid defterdarlarından Osman Çelebi'dir. Nişancızâde olarak bilinirler. Molla Câmî'nin eserlerini tercüme ettiği için Câmî-i Rûmî diye şöret bulmuştur. Birçok tercüme manzumesi ile kendi telifi olan mesnevileri vardır. (B, L, AÇ, HÇ, KA, TN)
LAṬİFİ (8)	831 (-ân için), 1586 (-et baña), 1876	(?-1582) Asıl adı Abdüllatif'tir.

Laṭīfī Raḥime'llāhü 'Aleyh	(-ir), 2524 (-ek), 2410 (-ā ile geçer), 4054 (-ār), 4405 (-āh didi), 4499 (-ār olmaz)	Kastamonulu olup Hatibzâde olarak bilinir. Bazı kalemlerde kâtiplik ve muhasiplik yaptı. III. Murad döneminin başlarında vefat etti. Müretteb <i>Divanı</i> ve meşhur <i>Tezkiretü'ş-şu'arâ</i> 'sından başka birçok eseri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, L, OM, TN)
LE'ÂLİ (1) Le'âli-i 'Acem	4442 (-est refî)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
LEBİBİ (2) Lebîbî-i Merhûm	2180 (-eşi/-aşı), 4103 (-erdedür)	Kaynaklarda Lebîb mahlaslı çok sayıda şair olmasına karşın Lebîbî mahlasını kullanan bir şair bulunamamıştır.
LEM'Î (3) Lem'î Efendi, Lem'î-i Nâzûk	921 (-ā okı), 1689 (-ār ne-kerdest), 2068 (-ān)	(?-1550) Asıl adı Derviş Mehmed'dir. Şair Lâmi'î'nin oğlu olup Bursa'da doğdu. Hayreddin Efendi'den mülazemetle müderrislik yaptı. Sultaniye medresesi müderrisi iken vefat etti. Aruz ve kafiyeyle dair bir risalesi vardır. (A, AÇ, HÇ, TN)
LEM'Î (1) Lem'î-i Bursevî	2061 (-ağ itsün)	(?-1552) Asıl adı Abdullah ya da Ubeydullah'tır. Bursalıdır. Babası kadılardandır. Çivicizâde'den mülazemetle kadılığa yükseldi. Mısır'da vefat etti. (AÇ, TN)
LEVHİ (1) Levhî Râst	4558 (-erden)	16. asır şairlerindedir. Priştinelidir. İlim tahsilinden sonra Merkez Efendi'ye intisab etmiş, mutasavvıf bir şairdir. Nûhî ve Azmî mahlaslı şairlerin kardeşidir. (AÇ, DEİS, HÇ, TN)
LİKÂYİ (1) Likâyî Efendi	731 (-ārumdur benüm)	II. Bayezid devri şairlerinden olup İstanbulludur. Bedestende sahafılık yaparak geçinirdi. Yavuz Selim devrinde vefat etti. (L, SO, TN)
LİSÂNİ (3) Lisânî Efendi, Lisânî Ehl-i Dil İçre Müsellem	760 (-ān), 2147 (-el oldı), 3655 (-āne beni)	On altıncı asır şairlerinden olup Asıl adı Ahmed'dir. Tuhfe Edirneli, Ahdi Adanalı olduğunu yazıyor. Ancak Ahdi'de yer alan Ramazanoğullarından olduğu kaydı, Adanalı olduğuna delildir. Halep'te Mehmet Paşa'nın, Lahsa'da Ahmed Paşa'nın divan kâtipliğini yapmıştır. (A, TN)
LİSÂNİ (4) Lisânî-i 'Acem, Lisânî-i Tebrizî	423 (-er beste), 1629 (-în mârâ), 3137 (-āne ḥod rā), 3273 (-āne sâhte)	(?-1535) Acem şairlerinden Mevlânâ Lisânî'dir. Şiraz'da doğmuş ancak ömrünü Tebriz ve Bağdat'ta geçirmiştir. Devletşah ile musahiptir. Tebriz'de vefat etmiştir. On bine yakın şiirden oluşan <i>Divanı</i> vardır. (KA)

LİVĀYĪ (2) Livāyī-i Mīr-i Erbāb-ı Suḥendür	3343 (-üb), 5190 (-ā bir yana)	16. asır şairlerinden olup asıl adı Hızır'dır. Kuloğullarındandır. Yeniçeri iken bazı şeyhlere hizmet etmiştir. Bir aralık akıl zaafı yaşamış, tımarhanede yatmıştır. (AÇ, TN)
LUTFĪ (4) Luṭfī-i Merḥūm, Mevlānā Luṭfī Fermāyed	870 (-āreye), 2434 (-ir), 3138 (-āy), 4506 (-tsüz)	(?-1494) Asıl adı Lutfullah'tır. Tokatlı olup Molla Luṭfī, Sarı Luṭfī ve Deli Luṭfī adlarıyla anılır. Ali Kuşçu'dan ders aldı. Fatih'in kütüphanecisi oldu. Bilhare Semaniye medresesine müderris oldu. Latifeci bir yapısı vardı. Bazı latifelerinden dolayı padişaha şikâyet edilip küfürle itham edildi ve boynu vurularak idam edildi. (A, HÇ, L, SO, TN)
MAĞRİBĪ (1) Mağribī Fermāyed	2330 (-ān peydā şod)	(?-1417) Meşhur Acem şairlerinden olup Şahrüh zamanında yaşamıştır. Kemal-i Hocendī ile musahiptir. Tebriz'de vefat etmiştir. (KA)
MAḤMŪD (1) Maḥmūd-ı Selanikī	2004 (-ārdan)	Kaynaklarda bu mahlaslı Selanikli bir şaire rastlanmadı.
MAḤMŪD PAŞA (1)	3875 (-ıdır)	(?-1597) Baltacı Mehmed Paşa'nın oğlu olmakla Baltacızâde olarak anılır. Kanuni devrinde beylerbeyi rütbesine kadar yükseldi. Yanık beylerbeyi iken şehid oldu. (OM, TN)
MAḤREMĪ (1) Ehl-i Şab'ıñ Maḥremī Bir Şā'iri	2750 (-ū-rā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MAḤVĪ (3) Maḥvī Efendi, Maḥvī Efendi Kāzī, Gizlü Genci Ehl-i Naẓmuñ Maḥvidür	41 (-āb), 2977 (-ün isteyen), 3720 (- ürveş)	16. asır şairlerindedir. İstanbulludur. Bazarbaşı oğlu Hüseyin Çelebi olarak bilinir. Anadolu kazaskeri Sinan Çelebi'den mülazemetle Bursa'da müderrislik yaptı. Bilhare kadı oldu. (AÇ, HÇ, KA)
MAḤĀLĪ (22) Maḥālī-i Merḥūm, Maḥālī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Maḥālī Oldı Selmāni Zamānuñ, Maḥālī Tūṭī-i Şīrīn-Suḥendür	42 (-ayb), 434 (-āni), 448 (-eni), 1026 (-ād), 1390 (-aşımı), 1391 (-engini), 1829 (-ekdür), 1872 (-er), 1923 (- ideyüz), 2237 (-āb), 2352 (-āmdur), 2362 (-er görünür), 2421 (-āredür), 2522 (-ek), 2642 (-ān olmayan), 4265 (-ün), 4590 (-ide), 4833 (-kes), 5012 (-ākden), 5247 (-ūd), 5347 (-ā yegdür), 5432 (-ideyüz)	(?-1584) Asıl adı Mehmed'dir. Alaşehirli olup Hamamcızâde olarak bilinir. Memleketi Hasan Çelebi'ye göre Aydın Güzelhisar'dır. Arabzâde'den mülazemetle kadı olmuş, Üsküdar'da vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, OM, TN)
MAḤĀMĪ (2) Maḥāmī Maḥmūd Çelebi Bu Dehr İçre Maḥāmī Nāmı	3234 (-rū), 3645 (-āni)	(?-1638) Serezlidir. Musikişinas olduğu için bu mahlası almıştır. Asıl mesleği imamlık olup, Sultan I. Ahmed'e

Meḥmeddür		imamlık, sarayda hocalık yapmıştır. Bağdat seferine katılmış, orada vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, SO, TN)
MĀLİK (1)	2175 (-ārem şū)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MALİKİ (2) Ḳādirinün Oğlu Mālikī	1531 (-rimez nāzından), 4352 (-ān üstine)	Asıl adı Abdūmalik olup, Kınazlızâdelerden Abdūlkadir Çelebi'nin oğludur. Babasından ders aldı. Sonra Ali Çelebi'den mülazemetle müderris oldu. Sandıklı'da müderrislik yaptı. (AÇ, HÇ, KA, TN)
MĀNĪ (3) Mānī-i Şānī Raḥime'llāhü 'Aleyh	218 (-ār), 3512 (-āndur ḥancerün), 4331 (-āna tolaşma)	(?-1599) Asıl adı Mehmed'dir. Kadı Çalık Ali Efendi'nin oğludur. Malûlzâde'dene mülazemetle müderris oldu. Rumeli vilayetlerinde müderrislik yaptı. Hezargrad'da vefat etti. (B, HÇ, KA, TN)
MĀNĪ (2)	1817 (-ā gerded), 3862 (-ām āmedend)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MAṬLA'Ī (1)	37 (-ān-rā)	Acem şuarasından olup Baba Hüseyin adıyla bilinir. Kazvinlidir. Şiirlerinde hezliyatı ile meşhurdur. (KA)
ME'ALĪ (3) Me'ālī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Me'ālī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh	1(-ā), 2825 (-ar/-er), 3684 (-kılır)	(?-1535) Asıl adı Mehmed'dir. Yarhisarlı kadı Mustafa Efendi'nin oğludur. Köse Mehmed lakabıyla bilinir. Sofya ve Filibe'de kadılık yaptı. Gelibolu kadısı iken vefat etti. (AÇ, B, HÇ, L)
MECDĪ (26) Mecdi Efendi, Mecdi-i Merḥūm, Mecdi Efendi Merḥūm, Cihānuñ Fāzılı Mecdi Efendi, Mecdi Efendi Şā'ir-i Devr-i Zamānedür, Mecdiye Raḥmet İde Rabb-i Emced, Mecdi Efendi Oldı Maḳbül-i Ḥalk-ı 'Ālem	452 (-eni), 643 (-irümüz), 652 (-irveş), 689 (-irünün), 940 (-ündan yana), 1165 (-ünün), 1237 (-ün iken), 1265 (-ün), 1296 (-ār ile), 1352 (-āh idi), 1954 (-egün), 1977 (-ürdüm), 2101 (-ār gitdükçe), 2228 (-a), 2370 (-ādur), 2473 (-āhveş), 2624 (-ā bizüm), 2632 (-em/-am), 2932 (-āruñ), 3500 (-ānumuñ), 4207 (-enüñ), 4273 (-ārda), 4300 (-āna), 4983 (-ānumdan), 5055 (-ese), 5286 (-ār)	(?-1590) Asıl adı Mehmed'dir. Edirnelidir. Babası tüccardandır. İlim tahsil ettikten sonra Edirne'de Ahizâde Mehmed Çelebi'ye mülazım oldu. Şakâyık Zeyli ve Arapça Şem'iyye'si vardır. (A, B, AÇ, HÇ, TN)
MEDĪ (23) Medhi Çelebi, Medhi-i Gelibolī, Medhi Efendi Gelibolī, Medhi-i Ḳāzī, Medhi-i Gelibolī-i Müftī, Medhi-i Gelibolī Şā'iridür Bu 'Aşruñ, Medhi-i Gelibolī Şā'iridür Bu Dehrün,	224 (-ār), 970 (-eb), 2586 (-āl), 2724 (-aya), 2725 (-āya), 2738 (-āna), 2749 (-ā), 2820 (-er), 2967 (-reyin), 3674 (-ā), 3681 (-et), 3752 (-eng), 3991(-āb), 3992 (-āb), 4067 (-ār), 4068 (-ār), 4321 (-ārı göre), 4355 (-er üstinde), 4408 (-aldurdu), 5376 (-ān olmuş), 5400 (-ān üzre), 5436 (-itmez), 5444 (-es)	(?-1598) Asıl adı Mahmud'dur. Babası Kara Kadı'dır. Gelibolulu olup Kara Medhi diye bilinir. Ebussuud Efendi'den mülazemetle Kütahya'da müderrislik ve Gelibolu'da kadılık yaptı. En son Şam kadılığından sonra Gelibolu'ya döndü ve orada vefat etti. (A, B, HÇ, TN)

Medhî-i Gelibolî Fâzıldur Devrânũ, Medhî Kim Meddâh-ı ʿÂlem Gün Gibi		
MEHEMMED (1) Şeh-zâde Sulţân Mehemmed	1317 (-ünüm diye)	Hangi şehzade olduğu tespit edilememiştir.
MELEK (1)	1673 (-ilest)	Acem şuarasından iki kişinin mahlasıdır. Biri Havâflı olup Melek Zevzen evladındandır. İkincisi ise Buharalı bir şairdir. (KA)
MELİHÎ (2) Melâhat Üzredür Şif r-i Melîhî	4533 (-arumuñ), 4919 (-âhum)	Fatih Sultan Mehmed devri şairlerindedir. Hasan Çelebi'ye göre Tokatlı, Açık Çelebi'ye göre Sinop ya da Kastamonuludur. Sarhoş Melihî olarak bilinir. Molla Cami ile Horasan'da ders okumuş, Ahmed Paşa'nın şiirde üstadı olmuştur. (L, SL, AÇ, HÇ, KA, TN)
MENBÂ'Î (7) Menba'î Çelebi, Menba'î Çelebi Kâtib	1848 (-ân virür), 1989 (-ânum), 2032 (-iderin), 3311 (-ân kalmadı), 3517 (-ândur hancerüñ), 3622 (-ânuñda), 4276 (-erde)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
MERÂMÎ (4) Merâmî Kâtib-i Dîvân-ı ʿÂlî	594 (-ildür), 2681 (-ir olam ben), 2987 (-ânumı ben), 4402 (-em tıtdı)	On altıncı asır şairlerindedir. İstanbulludur. Divan kâtiplerinden olup hattattır. Hamid sancağının tahriri için görevlendirildi ve orada öldü. (HÇ, TN)
MERDÎ (2) Şâ'ir-i Maqbül-i ʿÂlem Merdîdür	2773 (-âmî dürüst), 5374 (-âl olmuş)	Bu mahlasta iki şair vardır. Birincisi, III. Mehmed dönemi şairlerinden olup Ömer adlı bir zatın oğludur. Galata gümrük kâtibidir. Diğerisi ise II. Selim devri şairlerindedir. Manastırlı olup kuzat zümresindedir. (HÇ, KA, TN)
MERDÜMÎ (3) Merdümü-i Sipâhî	208 (-er), 545 (-ar), 2519 (-ânuña lâyıķ)	(?-1563) İstanbulludur. Babası sipahi Ali Çelebi'dir. Budin'de defterdarlık yaptı. Hasan Çelebi'ye mülazım ve damat oldu. Üsküp kadılığı yaptı. (B, L, HÇ, AÇ, TN)
MESİHÎ (38) Mesihî Beg, Mesihî Efendi, Mesihî-i Rûm, Mesihî-i Merhûm, Mesihî Raħime'llâhü ʿAleyh, Mesihî Nazm u Neşri İtdi İhyâ, Mesihî Nazm u Neşri Kıldı İhyâ, Mesihîye Bu Maħlaş Gökden İndi	58 (-ât), 253 (-ânum yok), 320 (-âr la'1), 340 (-erde buldum), 396 (-aruñ ile), 585 (-an yağar), 675 (-irüñ senüñ), 702 (-ek), 757 (-ân), 868 (-ayına), 923 (-rdı), 1365 (-âd itdi), 1463 (-az olur), 1518 (-âzım), 1599 (-â baña), 1748 (-ân baña), 2292 (-âb), 3007 (-âr serv), 3054 (-ete), 3165 (-âne mîr sud), 3378 (-âreler), 3476 (-atı), 3495 (-irüñ senüñ), 3582 (-âk eyleyen), 3610 (-âre yine), 3776 (-âr eyleyem), 3909 (-en güzel), 4412 (-	(?-1512) Asıl adı İsâ'dır. Priştinelidir. Hadım Ali Paşa'ya kâtiplik yaptı. Onun ölümünden sonra Yunus Paşa himayesine girdi. Mürettep divanından başka <i>Şhregiz'i</i> ve <i>Gül-i Sadberg'i</i> vardır. (B, L, SL, AÇ, HÇ, TN)

	iri), 4447 (-et), 4562 (-ün), 4765 (-är), 4928 (-āhum), 5003 (-ān), 5018 (-erden), 5308 (-er), 5325 (-ir tutar), 5383 (-ağ), 5449 (-ānma)	
MESTİ (3) Lebi Meygünları Medh İtmede Māhir durur Mestī Mestī Efendi Mestī-i Pīr Rāst	1545 (-r-i şive), 3763 (-ādan vaz gel), 4077 (-ānīdür)	Kaynaklarda bu mahlasta iki şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki, güzelliğiyle tanınan Edirmeli Mestīdir Bu şairle ilgili bilgilerde çelişkiler bulunmaktadır. Mecmuada Mestī-i pīr olarak nitelenmesine rağmen DEİS, genç yaşta öldüğünü bildirmektedir. Latifi'de şairi vasfetmek için mecmuada farklı bir amaç için kullanılan "meygun-leb" ifadesi bulunmaktadır. Diğer Mestī ise Novaberde doğumlu, ataları Anadolu'dan oraya göç etmiş Sarı Yakupoğulları olan şiirde, nesirde ve muammada yetenekli bir şairdir. (DEİS) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MES'ŪD (3)	726 (-hī der-dil), 741 (-er-kerdem), 1787 (-īb)	Bu mahlasta çok sayıda Acem şairi olduğundan hangisi olduğu tespit edilemedi.
MEŞĀMĪ (3) Meşāmī Şā' ir-i Maqbūl-i Devrān, Meşāmī Ehl-i Nazm[un] Āb-ı Rūyī	1585 (-m baña), 3665 (-r düşdi), 4191 (-miş yok)	(?-1585) Konyalıdır. Rüstem Paşa kethüdalarından Mustafa Şāmī'nin oğludur. Babası, Ahmed Paşa ile de amcazadedir. Zeamet erbabındandır. II. Selim musahibi Durak Paşa'ya intisab etmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
MEŞKĪ (1) Meşķī-i Cevān	1530 (-u/-o)	(?-1595) Asıl adı Mehmed olup Tokatlıdır. Divan-ı Sultanī kâtiplerindendir. İstanbul'da vefat etmiştir. (SO, TN)
MEŞREBĪ (1)	2270 (-āb)	(?-1553) İstanbulludur. Bıçakçızāde olarak bilinir. Haydarī tarikatına mensup, kalender meşrep bir zattır. II. Selim'in şehzadeliği esnasında Manisa'da vefat etmiştir. (AÇ, HÇ)
MEYLĪ (27) Meylī Efendi, Meylī-i Ġalaṭavī, Ġūblar 'Işķına Mā'il Ġalaṭalı Meylī, Ġūblar Medhine Mā'ildür Ġalaṭalı Meylī, Şā' ir-i Merd-i Suḡendür Ġalaṭalı Meylī,	132 (-emdür), 240 (-es), 698 (-erüñ), 943 (-ā), 1018 (-ād), 1118 (-āl imiş), 1722 (-āda hīc), 1870 (-er/-ar), 1909 (-aña düşmez), 1985 (-er şandugum), 2442 (-āna bakılmaz), 2529 (-etüñ bildük), 2715 (-āb ile), 3070 (-āra gele), 3084 (-āsı), 3118 (-āne-i mā), 3376 (-āne çıkar), 3602 (-ān), 3694 (-nedür), 3726 (-āna çeng ü nāy u def), 4159 (-ān olmağa yüz tütmiş), 4870 (-	On altıncı asır şairlerinden olup asıl adı Ömer'dir. Galatalıdır. Tercüman Yunus Camii vakıf katibidir. Müretteb divanı vardır. (TN)

Cevānān Medḥine Mā'īl Ġalaṭalı Meylī	ārumuñ), 4931 (-āh itdüm), 4940 (-ān idelüm), 5135 (-ānuñ biri), 5160 (-aña), 5323 (-mağ ister)	
MEYLĪ (3) Meylī-i Üskübī	2136 (-r yarı), 4461 (-ār), 5171 (-ā)	Kaynaklarda bu mahlaslı Üsküplü bir şaire rastlanmadı. Âşık Çelebi'de Novaberdeli bir Meylī'den bahis vardır. Burası Priştine yakınlarında bir kasabadır. Adı geçen zatın adı Mehmed olup kuzat zümresindedir. Bir de Sehî'de Rumelili bir Meylī var ancak onunla ilgili de başka bir bilgi yoktur. (AÇ, SO, TN)
MEYLĪ (2) Meylī Luṭfī Beg-zāde, Meylī-i Diġer Luṭfī Beg-zāde	1321 (-aşa), 1505 (-ānum benüm)	(?-1587) Asıl adı Mustafa'dır. Defterdar Lutfullah Bey'in oğludur. Lütfi Beyzāde olarak bilinir. Sinan Efendi mülazımıdır. Davut Paşa, Kahire ve Semaniye medreselerinde müderrislik yapmış, bilahare Edirne kadısı olmuştur. (AÇ, HÇ, KA, TN)
MEYLĪ (1) Zekeriyā Efendi Meylī [Derkenar]: Ḥazret-i Müftī Zekeriyā Meylīdür Maḥlaş Aña	374 (-en)	(1514- 1592) Asıl adı Zekeriyya'dır. Ankaralı olup Bayram Efendi'nin oğludur. İlim tahsilinden sonra evvela Kazasker Malul Emir'in tezkireciliğini yaptı. Sonra muhtelif yerlerde müderrislik yaptı ve Halep kadısı oldu. Medine Bursa kadılıklarından sonra Şeyhülislam oldu ve bu vazifede iken vefat etti. Üç dilde şiirleri ile birçok telif eseri vardır. (HÇ, KA, OM, SO, TN)
MEYLĪ (1) Meylī-i Burusevī	2437 (-ān gelmez)	16. asır şairlerinden olup Bursalıdır. Kör Meylī lakabıyla bilinir. Bezzāzdr. (AÇ, HÇ, KA, TN)
MİḤNETĪ (1) Miḥnetī-i Şirāzī	2313 (-āb gereft)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİHRĪ (3) Mihrī-i Nigār, Bī-Nuqaṭ Mihrī Nigāruñ Maṭla'ı, Mihrī Nām Şā'ire Kim Kāmiledür/Mihrī-i Meşhuredür	2025 (-āra ben), 5064 (-āh), 5156 (-ā)	(1461-1506) Asıl adı Fahrünnisa ya da Mihrünnisa'dır. Kadılardan Belâyî Mehmed Çelebi'nin kızıdır. Amasyalıdır. II. Bayezid ve Şehzāde Ahmed'in Amasya'daki meclislerine katılmış, şiirleriyle şöret bulmuştur. (AÇ, B, HÇ, OM, SO, TN)
MİNNETĪ (2) Minnetī-i Kāzī-zāde, Būstān Efendi-zāde Minnetī	57 (-küt), 5476 (-ül gibi)	Kütahya yakınlarında Kula kasabasındandır. Babası, devrin kadılarından Bestān Efendi'dir. İlim tahsili için İstanbul'a gelmiş 1585'te Hüseyin Paşa'nın Lahsa beylerbeyi olmasıyla Lahsa'da kadılık yapmaya başlamıştır. (A, TN)

MİR HĀN (1) Şā'ir-i Merġūb-ı 'Ālem Mīr Hān	4703 (-āz berāyed)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİR KĀSİMİ (1) Mīr Kāsīmī	2629 (-īdem)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİR MAQBŪL (1) Mīr MaqbŪl	3359 (-ā çegend)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİR MEĤEMMED (3) Mīr MeĤemmed Mīr MeĤemmed Şālīh	1626 (-ādīhā), 1636 (-ān būd me-rā), 3082 (-ār bāstī)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİRĪ (3) Mīrī Beg, Mīrī Paşa-zāde	1190 (-ād eyledüm), 1755 (-m tenhā), 3409 (-īrūdūr)	(?-1559) Asıl adı Emrullah'tır. İspartalıdır. Kınalızāde sülalesinin adını aldığı zat budur. Ali Çelebi'nin babası, Hasan Çelebi'nin dedesidir. Şam ve Halep kadılıklarından sonra Peçe'de kadı iken vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, L, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Söz konusu şairin kaynaklarda adları geçen Kiçi Mir'in oğlu Bursalı Yahya Mīrī ya da Üsküplü Mir-i Rumî olması da ihtimal dâhilindedir.
MİRZĀ (4) Mīrzā Çelebi, Suĥen İklīmīne Şāh Oldı Mīrzā	1224 (-nedür senden), 2647 (-ān rūşen), 2892 (-āş), 4694 (-er gerefti)	Seyyid Şerif Cürċânī soyundan olup asıl adı Mahdum Muinüddin Eşref'tir. II. Şah İsmail döneminde hapse atıldı. Şahın ölümünden sonra Osmanlı ülkesine gelerek Diyarbakır, Bağdat ve Trablüşam'a kadı oldu. (B, DEİS, HÇ)
MİRZĀ 'ALĪ (1) Cihānda Añılan Mīrzā 'Alī Ĥattāt-ı 'Ālemdür	4793 (-ālardur)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİRZĀ MUHAMMED (1) Mīrzā Muĥammed	671 (-īrūñ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİŞĀLĪ (13) Mişālī Çelebi, Mişālī Ehl-i Nazmuñ Bī-Mişālī	634 (-ır), 646 (-ār eylemez), 980 (-et), 1555 (nāz işi), 2197 (-ā), 3128 (-ā), 3279 (-tdi), 3374 (-ān ider), 3511 (- āndur ĥancerūñ), 4133 (-er), 4351 (- ān üstine), 4450 (-ā ĥādiş), 5501 (- ādan açıldı)	(?-1607) Asıl adı Hasan olup Edirnelidir. Sanat erbabındandır. İstanbul'da vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA)
MONLĀ KĀSİM (1)	5486 (-ül gibi)	Şairin kimliği tespit edilememiştir. Bu kişinin yukarıda "Kâsım" maddesinde adı geçen şairle aynı kişi olma ihtimali bulunmaktadır.
MONLĀ ÇELEBİ (1)	3959 (-ārī)	Asıl adı Mehmed'dir. Vaiz Bedreddin Halife'nin oğludur. Sultan Selim medresesi müderrisi Bahaeddinzāde mülazımıdır. Sinan Paşa'nın

		tezkireciliğini yapmış, vezir Mesih Paşa'nın hizmetinde bulunmuştur. (B, HÇ, KA, TN)
MUA'MMĀYĪ (1) Melek Ahmed Mu'ammāyī	973 (-āyetest)	Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki şairlerden biri muammadaki başarısıyla tanınan Tire'de doğup Sofya'da yaşamış Osman oğlu Ali'dir. Diğeri ise Melek Ahmed paşa'dır. (DEİS) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Hatta bunların dışında onun bir Fars şairi olma ihtimali de bulunmaktadır.
MUḤAMMED BĀḲİR (1) Mevlānā Muḥammed Bāḳır	2811 (-rānend)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MUḤAMMED (1) Muḥammed Ṭālib-i 'İlm	5427 (-ārsuz)	Bu mahlasta pek çok şair olduğundan söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MUḤAMMED MŪ'MİN (1) Muḥammed Mū'min Mirzā	3357 (-r şod)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MUḤİBBĪ (44) Muḥibbī Sulṭān Süleymān Muḥibbī Ḥazret-i Süleymān, Muḥibbī Ḥazret-i Sulṭān Süleymān, Ḥazret-i Muḥibbī(?) Efendi Kām-yāb, Muḥibbī-i Merḥūm, Muḥibbī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Muḥibbī-i Merḥūm Sulṭān Süleymān	3 (-ā), 123 (-āndur), 264 (-ān ancak), 298 (-ān eyledüñ), 493 (-ān aña), 501 (-ā saña), 599 (-ānedür), 714 (-eñle gerek), 801 (-erden), 1125 (-āh imiş), 1213 (-ādıyam), 1214 (-āl olam), 1220 (-āddan), 1443 (-āzum var), 1472 (-āz), 1506 (-ānum benüm), 1657 (-āb it), 1910 (-ārsuz), 2266 (-āb), 2300 (-ānı şikest), 2316 (-ih), 2785 (-āmet), 2906 (-er/-ar yok), 3235 (-āneyi), 3237 (-āneyi), 3431 (-ān ḥancer), 3441 (-irümüz), 3835 (-āy), 4018 (-āc), 4229 (-elüm), 4486 (-üldür), 4492 (-emdür/-amdur), 4604 (-ārı), 4646 (-āhı saña), 4675 (-eb/-ab), 4678 (-ib), 4679 (-ib), 4723 (-em yanar), 4883 (-āh eksük degül), 4893 (-ānum benüm), 4956 (-ār eylemem), 5361 (-irem gibi gelür), 5415 (-ārsuz), 5443 (-es)	(1495-1566) Osmanlı Devleti'nin onuncu hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman. Yavuz Sultan Selim'in oğludur. Trabzon'da doğdu. 1520'de tahta çıktı. 1566'da Zigetvar seferinde vefat etti. Müretteb divanı vardır. Âcizî, Meftûnî gibi mahlaslar da kullanmıştır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SL, SO, TN)
MUḤİTĪ (3) Receb Paşa-zāde Muḥitī, Muḥitī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh, Muḥitī Nazmı Deryā-yı Firāvān	3712 (-es), 5006 (-bārdan), 5502 (-evi)	(?-1600) Asıl adı Ahmed olup Rodosludur. Bostan Efendi'den ders aldı. Şam, Edirne ve İstanbul'da naiblik yaptı. Bostanzāde Erzurum'da kazasker olunca oraya gitti. Bilahare Bağdat'a gitti. İstanbul'da vefat etti. (A, B, DEİS, HÇ, TN)
MUḤLİŞ (3)	1293 (-aşında), 1465 (-er nāzlanur),	Asıl adı Ca'fer'dir. Kanuni Sultan

Muḥliş Efendi	5488 (-âzı)	Süleyman'ın oğlu Şehzade Bayezid'in hocasıdır. (HÇ, "Muhlisî" maddesinde)
MUḤLİSÎ Muḥlişî Erbâb-ı Nazmuñ Fâzılı Muḥlişî Erbâb-ı Nazmuñ Ḥâlîşî, Ehl-i Nazmuñ Muḥlişî Bir Şâ'ir-i Mümtâzıdur	581 (-ân yir yir), 827 (-keyin), 1049 (- ünuz), 2395 (-âk oldılar), 2444 (- yemez), 3077 (-endini), 3284 (-aş kodi), 3302 (-âruñı), 4754 (- ünumdur), 5013 (-âhı ben)	Kanuni devri şairlerindedir. Şehzade Bayezid'in hocası olan Ca'fer Efendi'nin oğludur. Babasına olan hürmetinden bu mahlası almıştır. İlim tahsil etmiş ancak babasının vefatı üzerine inzivaya çekilmiştir. (HÇ, TN)
MUḤTÂRÎ (4) Muḥtârî Efendi	300 (-ân eyledüñ), 669 (-irüñ), 1855 (-er olur), 2701 (-âh)	III. Murad devri şairlerindedir. İstanbul sâdâtından Emir Hâşim'in oğlu, şair Emîrî'nin biraderidir. Muhtârî-i İstanbulî diye bilinir. (AÇ, HÇ, TN)
MUḤTEŞEM (21) Muḥteşem-i Kâşî	529 (-ân sâḥte-est), 1210 (-â konem), 1449 (-în âyed), 1572 (-â), 1701 (-i peydâ nîst), 1737 (-âk to gered), 1808 (-ân ceh ihtiyâc), 1825 (-r-âmed), 1996 (-ârem), 1998 (-âr-ı miğerdem), 2029 (-âr-ı men yâmed)), 2211 (-âb- râ), 2213 (-â), 2314 (-ârest), 2332 (-r şod)2335 (-âyed), 2897 (-âyeş), 3347 (-îz-est), 3355 (-er resîd), 3471 (???), 3520 (-âk)	Acem şuarasının büyüklerindedir. Kâşânlıdır. Safevîler zamanında yaşamış, Şah Tahmasb'ı öven şiirler yazmıştır. Sabâiye, Şebâbiye ve Celâliye adlı üç divanı vardır. (KA)
MUḤYÎ (2) Muḥyî Efendi	3592 (-ân olayın), 5442 (-es)	(? – 1005/1597) Asıl adı Mehmed'dir. Niğdelidir. Danişment zümresindedir. Ebussuud oğlu Ahmed Çelebi'den mülazım olmuş ve birçok yerde kadılık yapmıştır. Edirne kadısı iken ölmüştür. (A, B, HÇ, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Söz konusu şairin aşağıdaki Muhyiddin Efendi'nin babası ya da kaynaklardaki bu mahlaslı bir şair olması mümkündür.
MUḤYÎ'D-DİN (1) Muḥyî'd-dîn Efendi	349 (-ân)	(?-1533) Molla Fenârî neslinden, Ali Efendi'nin oğlu Muhyiddin Muhammed Şah Efendi olup, şair Muhyî'nin babasıdır. Hadım Ali Paşa'nın evlatlığıdır. Müeyyedzade'den mülazemetle müderris olmuş, bilahare İstanbul ve Edirne'de kadılık yapmıştır. (AÇ, HÇ, TN)
MU'İD (2) Mu'îd Hasan Çelebi	837 (-û), 1881 (-er)	(?-1610) Asıl adı Hasan'dır. Serezli olup kadı Ali Çelebi'nin oğludur. Bu yüzden Kadızâde olarak da bilinir. Lutfi Beyzâde'nin Sahn medresesinde talebesidir. (HÇ, KA, TN)
MU'İDÎ (2)	1196 (-âlgum)	Kalkandelenlidir. Kazasker Mirim Çelebi'den mülazım olup sonra feragat etmiştir. Hacc'a gitmiş, Mısır'a yerleşmiş ve orada vefat etmiştir. <i>Vâmık u Azrâ'sı</i>

		vardır. (A, L, AÇ, HÇ, KA, TN)
MU'İNİ (3) Mu'îni Efendi, Mu'îni Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem	1647 (-et/-at), 3202 (-arķ), 5460 (-hâr ile)	Bu mahlasta iki şair vardır. Birincisinin asıl adı Muhyiddin'dir. İlim tahsilinden sonra Divan-ı Sultani'ye kâtip oldu. Mehmed Paşa'nın tezkireciliğini yaptı. 1591'de vefat etti. Diğeri ise Edirneli Mu'îni Çelebi'dir. Kuzat zümresindedir. III. Murad devri sonlarında vefat etmiştir. (B, HÇ, KA, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MURÂDİ (6) Sultân Murâd, Hâzret-i Sultân Murâd, Rub' -1 Meskûn Pâdşâhı Hâzret-i Sultân Murâd, Rub' -1 Meskûn Pâdşâhı Hâzret-i Sultân Murâd	51 (-ât), 473 (-eti), 647 (-âne incinmez), 2872 (-ân olmaz), 2951 (-ânüm), 4838 (-yara düşmüş)	(1546-1595) Osmanlı devletinin 12. Padişahı III. Murat. II. Selim'in oğludur. Alaşehir ve Manisa'da sancak beyi oldu. 1574'de tahta geçti. 21 yıl tahtta kaldı ve 1595'te vefat etti. Kabri Ayasofya'dadır. (A, B, KA, OM, SO, TN)
MÜRİ (1) Mürî Fermâyed	2573 (-âl)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
MUŞTAFÂ (1) Sultân Muştafâ	1900 (-âr olmaz)	(1591-1639) Osmanlı tahtının 15. Sultanı I. Mustafa. III. Mehmed'in oğludur. 1617'de tahta geçti. Üç ay sonra kendi isteğiyle tahttan indi. 1622'de yeniden tahta geçti ancak bu kez de 1,5 yıl sonra akıl zaafiyeti olduğu gerekçesiyle fetva ile tahttan idirildi. 1639'da vefat etti.
MUŞTAFÂ ÇELEBİ (1)	2404 (-eger)	(?-1564) Priştinelidir. Priştineli Mustafa Çelebi olarak bilinir. Tımar erbabındandır. Defterhâne-i Hakânî'de defter emini oldu. <i>Mihr ü Vefâ</i> adlı manzumesi vardır. (AÇ, TN)
MUŞTAFÂ (1) Şâ'ir-i Mergûb-ı 'Âlemdür Müderris Muştafâ	4971 (-ağların)	(?-1487) Fatih Sultan Mehmed'in hocalarındandır. Hocazâde Muslihiddin olarak bilinir. Babası Hocazade Mustafa Efendi'dir. Müderristir. Bursa'da medfundur. (TN)
MUŦİ'İ (1)	3172 (-er)	Bu mahlaslı iki zât vardır. Birincisi Konyalı olup danışmend zümresindedir. Şair Hafız-ı Konevî'nin biraderidir. Diğeri ise İstanbullu Mehmed MuŦî'î Efendi'dir. Bosna kadılarındandır. 1645'te vefat etmiştir. (A, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MÜBİNİ (2) Mübîni Efendi	2239 (-âb), 2480 (-yandurmuş)	Edirneli şairlerden olup danışmend zümresindedir. Hattatlığı vardır. (A)

MÜDÂMÎ (10) Müdâmî Ehl-i Nazm İçre Ser- âmed, Müdâmî Şâ'ir-i Mergüb-i 'Âlem, Ehl-i Nazm İçre Begüm Şûrîde-Meşrebdür	468 (-îrveş), 630 (-nemüz var), 844 (- âne), 1426 (-âruñ ola), 3148 (???), 3297 (-ânemi), 3300 (-âb gibi), 3673 (-â), 5158 (-âr ola), 5407 (-ül gibi)	Bu mahlasta üç şair vardır. Birincisi, Kefeli Mustafa Müdâmî Efendi'dir. <i>Menâkıb-ı Emir Buhâri</i> nâzımı olup 1540'ta vefat etmiştir. İkincisi, İstanbullu sipahi Müdâmî Bey'dir. Siyeh Mehmed Çelebi lakabıyla bilinir. Vefatı 1553'den sonradır. Diğeri ise Hattat Emir Ni'met oğlu Hasan Çelebi'dir. İstanbullu olup müderrişlerdendir. 1605'te vefat etmiştir. (A, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MÜFLİSÎ (1) Müflisî-i' Acem	4279 (-âb zideh)	Acem şairlerinden ve Meşhed sâdâtındandır. (KA)
MÜFREDÎ (1) Şâ'ir-i Maqbül-i 'Âlem Müfredî	5054 (-îre)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
MÜ'MİN (1)	325 (-and hem)	Kaynaklarda bu mahlasta bir Türk şairi vardır. Prizrenli Mü'min Çelebi. Asıl adı Abdülmü'min'dir. Sâdî Efendi'den ders almış, sarayda baltacılar hocası olmuş, sonra inzivaya çekilmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> ve <i>Sâfurnâmesi</i> vardır. (AÇ, HÇ, TN) Tespitimiz ihtiyatla kaşılmalıdır. Söz konusu şairin bir Fars şairi olması da mümkündür.
MÜNİRÎ (4)	690 (-ân ebrûlaruñ), 922 (-âresi), 3530 (-ûlar gerek), 3618 (-âkde)	II. Bayezid devri şairlerindedir. Amasyalıdır. Şehzade Ahmed'in nedimidir. Türkçe ve Farsça divanı vardır. (HÇ, L, TN)
MÜRİDÎ (1) Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Mürîdî	2462 (-üz)	Mutasavvif şairlerden olup Aydınlıdır. <i>Pend-i Rical</i> ve <i>Mansurnâme-i Hallâc</i> adlı eserleri vardır. (OM, TN)
MÜTTAKÎ (1) Müttakî Çelebi	1669 (-at)	(?-1584) Asıl adı Mehmed'dir. Arabzâde Mehmed Efendi olarak bilinir. Kudüslüdür. Babası Kudsî mahlaslı şairdir. Hoca Sadeddin Efendi mülazımıdır. Kuzat zümresindedir. Bir veba salgınında vefat etmiştir. (B, HÇ, TN)
NÂDİRÎ (1)	3335 (-ân me-râ)	Bu mahlasta biri Bağdatlı bir Türk, diğerleri Acem olan altı şair bulunmaktadır. Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğunu tespit etmek mümkün olmamıştır. (A, KA, TN)
NAHİFÎ (3)	3534 (-âra çek), 3906 (-âk), 5000 (-âh)	(?-1609) Asıl adı Mehmed olup

Nahîfî Hamiddendür, Taşavvuf Üzredür Naẓm-ı Nahîfî	senüñ derdünden)	Ispartalıdır. Kınalızâde Ali Çelebi'nin mülazımlarındandır. Anadolu'da kadılık yapmıştır. (<i>B, HÇ, TN</i>)
NÂLÎ (2) Nâlî Çelebi, Nâlî Efendi	3026 (-ârda), 3029 (-ârda)	I. Mehmed ve II. Murad devri şairlerindedir. Nâlî-i Kadim olarak bilinir. (<i>TN</i>) Tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
NÂLİŞİ (6) Nâlišî-i Merhûm	846 (-eni), 1736 (-âd), 1805 (-âr güc), 2454 (-ânumuz), 2962 (-ânuñ için), 3068 (-âre)	Kaynaklarda bu mahlasta iki şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Filibelidir. Hâletî Abdullah Çelebi'den ders aldı. Medresede elbisesinin çalınması üzerine dersi bıraktı. Esrar müptelası oldu. Diğeri ise İstanbulludur. Arapça, Farsça öğrenmiş, hat sanatında meşk etmiştir. Gülşenî tarikatına girmiştir. Gözlerinden biri kördür, diğeri ise az görür. Bu yüzden "Yek-çeşm" lakabıyla bilinir. (<i>A, DEİS, L</i>) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
NÂMÎ (22) Nâmî Efendi, Müderriş Nâmî, Nâmî Efendi Sâdât, Nâmî Fermâyed Kâzî-zâde, Nâmî Efendiyyü'l-Müderriş Müderriş Nâmîdür Şi'riyle Müm tâz, Nâmî-i Merhûm Fuzûlî-i Şânî Nâmî-i Kâzî-zâde, Nâmînüñ Naẓm-ı Laṭîfî Viridi Husrevden Nişân	11 (-erdür baña), 214 (-âr), 555 (-er geçer), 1330 (-ünüñ yiri), 1494 (-âz), 1882 (-er), 1942 (-îr olduğ), 2600 (- âl), 2813 (-ed/-ad), 2837 (-âna ta'n ider), 2992 (-ân), 3257 (-r), 4137 (-â mıdır), 4183 (-aṭ), 4769 (-âha kalmışdır), 4912 (-âhumdur benüm), 5152 (-erdür baña), 5189 (-ña), 5194 (-îb), 5299 (-et var), 5384 (-aḡ), 5412 (-â gibi)	[? – III. Murad dönemi sonları (1574- 1595)] Asıl adı Cafer'dir. Hamid çevresindeki Agros'ta doğmuştur. Nasrullah Kadı adında birisinin oğludur. Ebussuud Efendi'den mülazım olup kadılık yaptı. <i>Hasan Çelebi Tezkiresi'</i> nde Elmalı kadısıyken kör olduğu ve bir kaç ay sonra orada öldüğü bilgisi vardır. Bu bilgiye göre şairin, tezkirenin tamamlanış tarihi olan 994/1585-86'dan önce ölmüş olmalıdır. Şiirleri beğenilmemiştir. (<i>A, HÇ, DEİS, SO, TN</i>) <i>5299. matla Hasan Çelebi Tezkiresi'nde (s. 329) yer almaktadır.</i>
NÂŞİR (2) Nâşir Buḡarî	2334 (-âr âyed), 5067 (-âh)	(?-1378) Acem şairlerinden olup Derviş Nâsır olarak bilinir. Buharalıdır. Ömrünü seyahatle geçirmiş, özellikle Hâce Sâvecî ile Bağdat'ta şiir sohbetleri yapmıştır. (<i>KA</i>)
NAŞİBİ (2) Naşîbî Râst	2986 (-ânımı ben)	Kaynaklarda mecmua tertibi döneminde yaşamış bu mahlasta Türk şaire rastlanmamıştır.
NAŞİBİ (1) Naşîbî Râst Baba	4003 (-est)	Acem şairlerinden olup Baba Naşîbî olarak bilinir. Geylanlıdır. Tebriz'de helvacılıkla geçinirken Baba Figânî-i Şîrâzî tarafından Sultan Ya'kûb'a takdim edilmiş ve nedimi olmuştur. Tebriz'de vefat etmiştir. (<i>KA</i>)

NĀŞĪHĪ (2)	3350 (-āk cist), 3351(-āk nist)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NAŞŪĦ (1) [...] Naşūh-ı ʿAcem	2812 (-āz miġūzerd)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NĀTIKĪ (2) Nātikī in Maṭlaʿ Taşavvufest	3112 (-oy), 3749 (-ānuñ)	On altıncı asır şairlerinden olup Musulludur. Hz. Ebu Bekir neslinden olup tasavvuf ehli bir şairdir. (L)
NAʿTĪ (2) Naʿtī Çelebi	688 (-ūnuñ), 1596 (-ān bir yana)	(?-1455) İstanbulludur. Önce Anadolu kadısı Kadri efendi'ye, sonra da Mısır'da Süleyman Paşa'ya divan kâtipliği yaptı. Mısır'da vefat etti. Manzum <i>Ferrûh u Gülrûh</i> adlı bir eseri vardır. (AÇ, HÇ, TN)
NAZĪFĪ (2)	626 (-ār), 628 (-ar)	Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerindedir. Rumelilidir. İshak Paşa'ya danışman olmuştur. (L)
NAZMĪ (15) Nazmī-i Merhūm, Nazmī Raḥime'llāhü ʿAleyh, Cihānda Oldı Şāhib-Ḥamse Nazmī, Dizilmiş İncüdür Eşʿār-ı Nazmī	5 (-ā), 117 (-āndan lezīz), 121 (-er lezīz), 411 (-ere), 1138 (-āne imiş), 1604 (-ū saña), 1746 (-aña), 2486 (-arʿ), 3734 (-ef), 3908 (-en güzel), 3977 (-ā), 4635 (-āh saña), 4997 (-mek/-mak neden), 5202 (-āb), 5206 (-āb)	(?-1548) Asıl adı Mehmed olup Edirnelidir. Kanuni Sultan Süleyman'ın bendelerindedir. Ahkām kâtipliğinden sonra sipahi oldu. Müretteb divanından başka <i>Mecma'ü'n-nezâir</i> 'i vardır. Divan tertibi, geleneksel tertibin dışında olmakla birlikte, Osmanlı edebiyatının en hacimli divanıdır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN) Ancak mecmuada şairin "sahib-i hamse" olarak tanımlanması şairin kimliği konusunda şüpheye yol açmıştır.
NECĀTĪ (74) Rūmda Necātī, Necātī-i Merhūm, Necātī Raḥime'llāhü ʿAleyh, Necātī Ehl-i Nazma Oldı Ser-dār, Necātī Gün Gibi Merġüb- ʿĀlem, Necātī Ehl-i Nazmuñ Pey-revidür, Necātī Ehl-i Nazmuñ Pīridür Üstādıdır, Necātī Mülk-i Nazmuñ Gün Gibi Şāhib-Ḳırāmıdır, Necātī Şā'ir-i Merġüb-ı ʿĀlem Necātī Üstād-ı ʿĀlem,	26 (-ā), 39 (-ā), 106 (-er lezīz), 238 (-ānumuz), 255 (-zi yok), 403 (-ār olana), 480 (-ārlığı), 494 (-āndur baña), 523 (-āna at), 582 (-ān aşar), 583 (-ānı gözlerler), 617 (-en bilür), 663 (-āʿ), 728 (-ül), 755 (-ān), 824 (-sin), 874 (-re), 911 (-eni), 931 (-ün oldı), 965 (-et/-at), 1015 (-ād), 1092 (-ān ider), 1182 (-āda gel), 1300 (-ādına), 1326 (-eri), 1464 (-n nāzlanur), 1493 (-āz), 1549 (-āzı), 1598 (bir yaña), 1605 (-ū saña), 1747 (bir yaña), 1777 (-īb), 1834 (-āz dur), 1899 (dilemez), 2040 (-ār etegin), 2400 (-er diyeler), 2427 (-udur), 2503 (-aġ), 2504 (-āġ), 2520 (-ek), 2641 (eyleyen), 2718 (-ri ile), 2818 (-er), 2876 (-āmetsüz), 2907 (-ıķ), 2917 (-ānuñ senūñ), 2939 (-ıl), 2941 (-es gönül), 2983 (-en), 3036 (-endüñe), 3268 (-ān geçen gice), 3285 (-aşı),	(?-1508) Asıl adı İsa ya da Nuh'tur. Edirnelidir. Melik-i Şu'ara, Hüsrev-i Şuara-yı Rum gibi sıfatlarla anılır. Osmanlı şiirinin zirve isimlerindedir. Fatih'e ve II. Bayezid'e divan kâtipliği yapmıştır. Şehzade Mahmud'la Manisa'ya gitmiş, onun vefatından sonra İstanbul'a dönmüştür. Kalan ömrünü Müeyyedzade'ye mülazemetle geçirmiştir. Müretteb <i>Divan</i> 'ndan başka <i>Leylâ vü Mecnûn</i> mesnevisi ile İmam Gazâlî'den tercümeleleri vardır. (AÇ, B, HÇ, KA, L, SO, TN)

	3489 (-irün senün), 3575 (-ānuñdan), 3770 (-em/-am), 4002 (-ānı dürüst), 4074 (-celidür), 4189 (-ü olıcağ), 4295 (-ābına), 4480 (-er dirler), 4488 (-üdur), 4525 (-erlik), 4647 (-āh saña), 4653 (-üldür baña), 4799 (-āsıdur), 4821 (-āhdan korkmaz), 4898 (-āhum benüm), 4901 (-ünumdur benüm), 5051 (-āya), 5079 (-āh), 5337 (-emdür), 5370 (-āğ olmuş), 5385 (-ağ), 5451 (-re)	
NECM (1) Şeyh Necm	999 (-āl kerd)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NECMİ (1) Necmî Fermāyed	2224 (-a)	Yakın dönemde yaşamış bu mahlasta iki şair vardır. İlki, Bursalı Necmeddin Efendi'dir. Babası İranlıdır. Müderrislerdendir ve 1570'de vefat etmiştir. Diğeri ise Canikli Necmî Çelebi'dir. II. Bayezid dönemi sipahilerindendir. (HÇ, KA, L, TN)
NEHÂRİ (1)	3630 (-açılsa)	II. Bazyezid ve Yavuz devri şairlerinden olup Prizrenlidir. Memleketindeki şairlere kâtiplik yapmıştır. Bir süre ilim tahsil ettikten sonra inzivaya çekilmiştir. Şair Sa'yi'nin biraderidir. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, TN)
NERGİSİ (1) Nergisi ber- ^c Acem	4252 (-erān)	(1482(?)-1532) Acem şairlerindedir. Ebher şeyhi neslindedir. Herat'ta yaşamıştır. İlk mahlası Âhî'dir. Kandahar'da vefat etmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> ile <i>Mahzenü'l-esrâr</i> 'a naziresi vardır. (KA)
NERMİ (1) Meclis-ārā Nermî-i Şāhib-Suhen	5021 (-ānumı ben)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
NESİMİ (5) Nesimî Raḥime'llāhü 'Aleyh	307 (-eng), 527 (-ān endāht), 2337 (-āl-i berāyed), 2340 (-ār), 4561 (-ārumdan)	(?-1417) Asıl adı İmadüddin'dir. Bağdatlı olduğu genel kabul görse de Açık Çelebi Diyarbakır dolaylarından bir Türkmen olduğunu söyler. Sâdâttandır. Seyyid Nesimî olarak şöhret bulmuştur. Fazlullah Hurûfi'ye intisab etmiş, II. Murad devrinde Anadolu'ya gelmiştir. Şiirlerindeki şathiyattan dolayı derisi yüzülerek öldürülmüştür. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
NEŞÂTİ (1) Neşâti	2035 (-in)	16. asır şairlerinden olup Kastamonuludur. Sun'ullah Bey

		kethüdasıdır. Hattattır. (L)
NEVĀLĪ (2) Nevālī Efendi	233 (-ānumuz), 412 (-ere)	Bu mahlasta iki şair vardır. İlki, Bursalı Şeyh Muhammed Çelebi'dir. Kavaklızâde olarak bilinir. Emir Buhari zaviyesi şeyhlerindedir. 1593'te vefat etmiştir. Diğer Akhisarlı Nasûh Nevālī Efendi'dir. III. Murad'ın hocasıdır. 1594'de vefat etmiştir. (A, AÇ, OM, SO, TN)
NEV'Î (53) Nev'î Efendi, Naḥl-bend-i Şu'arâdur Nev'î, Nev'î Şaḥşına Münḥaşır Nev'î, Nev'î Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür, Nev'î Şâ'ir-i Devr-i Zamânedür, Nev'î Efendi Şâ'ir-i Devr-i Şehânedür	140 (-irdür), 142 (-irdür), 157 (-âdur), 158 (-âdur), 225 (-rdür), 439 (-ānî), 635 (-ār), 764 (-ān), 796 (-en), 909 (-ān benî), 1080 (-ıķ olmaḳdur), 1286 (-āre), 1287 (-āre), 1334 (-eri), 1372 (-nidi), 1387 (-îni), 1408 (-āyı), 1413 (-nidi), 1511 (-āzsın), 1529 (-ün), 1543 (-ālara), 1546 (-ersin hele), 1806 (-ār güc), 1886 (-ār), 1952 (-ümüñ), 1962 (-üş itdüğün bildük), 2008 (-ārdan), 2020 (-en), 2047 (-ārı ḳomazsın), 2137 (-ārı), 2557 (-ünüñ), 2595 (-āl), 2607 (-l), 2674 (-ābsın), 2699 (???), 2735 (-āna), 2788 (-et), 3037 (-re), 3041 (-āk üzre), 3067 (-ara), 3231 (-ānesin), 3325 (-ārdan ḡayrı), 3444 (-ān itmez), 3779 (-ār mısın), 4144 (-ān eyler), 4145 (-ir), 4155 (-ārsuz), 4280 (-āzda), 4303 (-āna), 4388 (-āmı), 4585 (-ār böyle), 5441 (-es), 5507 (-ül naḳşımı)	(1533-1598) Asıl adı Yahyâ'dır. Pîr Ali Efendi'nin oğludur. Malkaralıdır. Sarhoş Bâlî ve Kurt Efendi'den ders gördü. Ahizâde Mehmet Çelebi'den mülazemetle müderrislik ve kadılık yaptı. III. Murad'ın şehzadelerinin hocalığını yaptı. Müretteb <i>Divanı</i> ndan başka <i>Tütü vü Zag, Hasb-ı Hâl</i> mesnevileri ve tercümeleri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
NİĠARĪ (2) Niġarī Naḳḳaş Ḥaydar Ġalaṭavī	451 (-adımı), 2982 (-ün)	(?-1573) Asıl adı Haydar olup Galatalıdır. Babası Satrancbaz Arab lakabıyla bilinen bir zâttır. Asıl mesleği nakkaşlıktır. Gemilerde çalışmıştır. II. Selim'e nedimlik yapmıştır. Haydarî tarikatına intisaplı olup işrete düşkün bir zâttır. Şemsi Paşa ile Şam'a gitmiş, sonra Hacc vazifesini ifa etmiştir. Bir dönem şehzadelerle Kütahya'da da kalmıştır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
NİĠĪ (1) Bed Dimezler Niġi-i Şirâzinüñ Ebyâtına	1624 (-ā dīde em terā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NİHĀLĪ (1) Nihālī-i Bursevī	3910 (-ten güzel)	(?-1543) Asıl adı Ca'fer'dir. Bursalıdır. Muradiye müderrislerinden olduğu için Muradiye Ca'feri olarak bilinir. Tacizâde Ca'fer Çelebi'den ders aldı. Müeyyedzâde'ye mülazemetle müderris

		oldu. Galata kadısı iken ayrılıp tasavvufa yöneldi. (AÇ, B, HÇ, L, SL, TN)
NİHÂNÎ (14) Nihânî Çelebi, Nihânî-i Edirnevî, Nihânî Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci	642 (-ân gitmez), 1232 (-ünem ben), 1608 (-âr-ı mâ), 1818 (-îb cüyed), 2417 (-er), 2927 (-enüñ), 3043 (- ârda), 3298 (-ânemüzi), 3588 (-et itmesün), 4340 (-âh), 4622 (zülf-i nigârı), 4639 (-ân baña), 4655 (-ân baña), 4814 (-âkümüz), 4827 (- âhumuz)	(?-1591) Asıl adı İbrahim'dir. Edirnelidir. Abidî Nihânî olarak bilinir. Kuloğullarındandır. Şair Ubeydî'nin talebelerindendir. (A, AÇ, TN)
NİHÂNÎ (1) Nihânî-i Kâşî	3987 (-â nerâ)	Kamus'ta bu mahlasla altı Acem şairi zikredilmektedir. Ancak bunların içinde Kâş ya da Kâşanlı olan şair yoktur. (KA)
NİKÂBÎ (1) Nikâbî Âstânuñ Çävüşıdur	2424 (-er)	(?-940/1534 ya da 947/1540) Asıl adı Mehmed'dir. İznik'te doğmuştur. Seyyiddir. Muhyiddin Efendi'den mülazım oldu. Keşan kadılığı için giderken eşkıya saldırısında öldü. (AÇ, HÇ, DEİS, L)
Nİ' METİ (6) Ni' metî Efendi, Ni' metiyyü'l-Müderriş, Ni' metiyyü'l-Kâzî	2121 (-âr olmaya), 2127 (-âha), 2893 (-â imiş), 3792 (-zen), 4198 (-ânuñ), 4411(-ri)	(?-1604) Yenipazar ya da Beypazarlıdır. Ni'metullah Çelebi olarak bilinir. Kuzat zümresindedir. (TN)
Nİ' METU'LLÂH (1)	3147 (-âne-i mâst)	Şah Ni'metullah Velî. Musâ Kâzım neslindedir. Kirman'da bir kasabada doğdu. Kâdirî tarikatı meşayihindedir. 1424 ya da 1431'de vefat etmiştir. (KA)
NİŞÂRÎ (5)	35 (-ân-râ), 1042 (-âd ber-âmed), 1683 (-âyîst), 2204 (-â terâ), 2791 (- âyîst)	Acem şairlerinden iki zâtın mahlasıdır. Biri Tebrizli, diğeri İsfahanlıdır. (KA)
NİŞÂRÎ (1) Nişârî-i Sirozî	1383 (-ümü)	Sirozludur. Kadri Efendi'ye mülazım olmuş, kadılık yapmıştır. Hafız divanını tanzir etmiş, üç dilde şiir yazmıştır. Divan sahibidir. (A, AÇ, TN)
NİŞÂNÎ (2) Nişânî Münşî-i Şâhib-Edâdur, Nişânî Sözleri Mergüb-ı 'Âlem	4781 (-âhdur), 4863 (-aş itmek)	(?-1568) Asıl adı Mustafa'dır. Tosyalıdır. Kadı Nişancı Celâl'in oğludur. Pîrî Paşa divan kâtipliğini yapmış, İbrahim Paşa ile Mısır'a gitmiştir. Kanuni'nin Irak seferinde bulunmuş ve Seydi Bey ölünce onun yerine nişancı olmuştur. Dönüşte vazifeden el çekip inzivaya çekilmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, L, TN) Bu şairin Tacizade Cafer Çelebi olması da muhtemeldir. Ancak matlaların <i>Cafer Çelebi Divanı</i> 'nda bulunmaması sebebiyle söz konusu şairin Mustafa Nişânî olabileceğini düşünüyoruz.

NİZÂMÎ (18) Nizâmî-i Merhûm, Nizâmî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh, Nizâmî Sözleri Maḳbûl-i 'Âlem, Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizâmî	259 (-ıḳ), 431 (-ebüñe/-abuña), 2393 (-aya düşer), 2508 (-ârem yok), 2543 (-ehüñ), 2989 (-ân), 3114 (-ânuñı), 3775 (-eng idelüm), 3907 (-en güzel), 3995 (-âı dürüst), 4012 (-ânest), 4116 (-âb üstindedür), 4267 (-û), 4347 (-în üstine), 4477 (-üm ider), 4976 (yakasın), 4994 (-âddan), 5417 (gülzârsuz)	Fatih devri şairlerindedir. Asıl adı Mustafa'dır. Konyalı ya da Karamanlıdır. Babası Molla Velî adlı bir müderristir. Mahmud Paşa'nın şiirlerini övmesiyle Fatih tarafından davet edilmiş, ancak huzura varmadan yolda vefat etmiştir. Yaklaşık 40 yaşlarında idi. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
NİZÂRÎ (1)	381 (-ân-ı men)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NÜRÎ (6) Nürî Efendi, Nürî-i Merhûm, Nürî Tâlib-i 'İlm	998 (-âl kerd), 1202 (-âdum benüm), 1382 (-üm), 1424 (-âr bâyestî), 4468 (-âr), 5255 (-ân sâhte end)	Kaynaklarda bu mahlasta birçok şair olduğundan bunlardan hangisinin söz konusu şair olduğu tespit edilemedi.
NÜRÎ (1) Nürî-i 'Acem	5378 (-üveş)	Bu mahlasta birçok Acem şairi vardır. İlki, sâdâttan Kadı Nurullah'tır ve 1611'de vefat etmiştir. İkincisi, Herat şeyhülislamlarından İsfehanlı Mirza Nürî'dir. Üçüncüsü, divan sahibi İsfehanlı bir şairdir. Bir diğeri yine İsfehanlı olup 1592'de vefat eden bir şairdir. Bunlardan başka Tebriz, Nişabur ve Lahorlu üç şair daha vardır. (KA)
NÜRÎ (1) Nürî-i Şirâzî	2250 (-âb)	Kaynaklarda bu mahlasta Şirazlı bir şaire rastlanmamıştır.
NURU'LLÂH (1) Nuru'llâh Çelebi	4613 (-âni)	Aksaraylıdır. Adı Nurullah'tır. Kınalızâde Ali Çelebi'den ders almış, Atâ Efendi'ye mülazım olmuştur. Müderrislerdendir. Seb'a-yi Seyyâre adlı mesnevîsi vardır. (HÇ)
NUTŪĠ (1) NutŪĠ	976 (-üş miğereft)	Şirvanlıdır. III. Murad devrinde İstanbul'a geldi. Kıssahânlıkla meşhur oldu. Padişahın ihsanlarına nail olmuştur. (HÇ, KA)
NÜMÂYÎ (5) Nümâyî Çelebi, Nümâyî Kâtib-i Divân-ı 'Âlî	616 (-ardur), 913 (-âne beni), 3295 (- ânemi), 4853 (-ağlaruñ), 5028 (-âni yakmasun)	(?-1596) Asıl adı Ahmed'dir. Divân-ı Sultânî kâtiplerindedir. Hadım Ca'fer Paşa'nın sır kâtibi olmuştur. (TN)
NÜMÂYÎ Nümâyî-i Halebî	3314 (-ân olmadı)	Kaynaklarda bu mahlasta Halepli bir şaire rastlanmamıştır.
NÜVÂZÎ (1)	2636 (-en)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
NÜVİDÎ (14) Nüvidî Çelebi, Luţfî Beg-zâde, Nüvidî Luţfî Beg-zâde, Nüvidî Çelebi Luţfî Beg-zâde,	137 (-erdür), 179 (-ân virür), 278 (- âlaruñ), 393 (-ân olmayan), 1874 (- er), 1875 (-er), 1895 (-âr), 1947 (- âruñ), 2072 (-ân), 2085 (-âtla), 2179 (-en gitdi), 3182 (-âr), 4150 (-âr)	(?-1608) Asıl adı Yusuf'tur. Kadı Muhammed Neylî'nin torunu, Luţfî Bey'in oğludur. Paytak Çelebi lakabıyla anılır. Bostanzâde Mehmed Efendi'nin mülazımı olup kadılık yaptı. (TN)

Luṭfī Beg-zāde Nūvidī Çelebi, Luṭfī Beg-zāde Nūvidī Kām- yāb, Nūvidī Şā'ir-i Mümtāz-ı 'Alemler,	olmaz), 4470 (-ār)	
'ÖMER (5) Ḥayālī-zāde 'Ömer Çelebi, Ḥayālī-zāde kim nāmı 'Ömerdür, Ḥayālī-zāde Kim Nāzük- Edādur	304 (-āruñ), 2129 (-er altında), 3758 (-āyı söyletsen), 4737 (-er), 4992 (- ārdan)	(?-1595) Meşhur şair Hayâlî Bey'in oğludur. Uzun süre zeamet ehli olup, memurluktan uzak durmuştur. Ahmet Paşa'nın vezareti sırasında tımar defterdarlığı yapmış, daha sonra Halep'te emval-i sultani defterdarı olmuştur. (A, B, HÇ, KA, TN)
'ÖMRİ (19) Derviş 'Ömrî, 'Ömrî-i Derviş-i Şāhib-İhtirā'	231 (-oğ gelmez), 1016 (-ād), 1081 (- erlik midür), 1176 (-āduñ), 1492 (- āzumuz), 1955 (-üket), 2018 (-ār olmadan), 2045 (-ālar eylersin), 2143 (-er gibi), 3012 (-ār serv), 3469 (- īrveş), 3586 (-ār sağ olsun), 3593 (- etdeyin), 3626 (pāre ile), 3881 (-eni gör), 4060 (-ār), 5017 (-en), 5212 (- et), 5380 (-āsı yok)	Kaynaklardaki bu mahlaslı tek şair 1675'te vefat etmiş Diyarbakırlı Nasuh Paşazade Ömer Bey'dir. Ancak hem yaşadığı dönem itibarıyla hem de mecmuadaki "derviş" tanımlamasıyla uyuşmaması söz konusu şairin yukarıdakinden başka bir Ömrî olduğunu düşündürmektedir.
PEYĀMÎ (10) Peyāmî Çelebi, Peyāmî-i Derviş, Peyāmî Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Alemler	322 (ādem), 1363 (-ādı), 1620 (-ārā), 2278 (-āb), 2279 (-āb), 3451 (-īz), 3526 (-āk), 3571 (-ābdan), 3898 (- āmuñ), 4848 (-āk)	III. Murad devri şairlerindedir. İstanbuldur. Yayabaşı olan bir zātın oğludur. Hasan Çelebi, tezkiresini yazarken şairin genç bir talebe olduğunu yazmaktadır. (HÇ, TN)
PİRİ (1) Pirî Efendi	168 (-āndan şor)	Mecmuaya girme ihtimali bulunan iki zātın mahlasıdır. Birincisi, Adanalı Ramanzāde Pîrî Paşa'dır. Adana valiliği yapmış, 1562'de vefat etmiştir. Diğeri ise Pîrî Ahmed Efendi'dir. Şeyh Ahmed Karamanî'nin oğludur. Larendeli kadılardandır. 1565'de vefat etmiştir. (A, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
RĀĞIBÎ (1)	653 (-īrveş)	Kaynaklarda Bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
RĀHÎ (1) Yolından Şā'ir-i Mümtāz Rāhî	3796 (-ün)	16. asır şairlerindedir. Kebecizāde Rāhî olarak bilinir. Mısır kadısı Mehmed Bey'e danışmend oldu. Hocasıyla Hacca giderken esir düştü. Esaretten uzun süre sonra kurtuldu, akabinde vefat etti. Şair Vecdî'nin biraderidir. (AÇ, TN)
RAḤİKÎ (6) Raḥikî-i Merḥūm, Raḥikî Raḥime'llāhü 'Aleyh,	1403 (-eti), 1850 (-ārı var benüm yoğdur), 2396 (-āl eyler), 2638 (- āreden), 3581 (-āre eyleyen), 5373 (-	(?-1547) Asıl adı Ali ya da Yusuf'tur. İstanbuldur. Yeniçeri şairlerindedir. Ulufesi kesildikten sonra Mahmud

Raḥîkî Şâ'ir-i Mergüb-i 'Älem	âr olmuş)	Paşa'da attar dükkânı açmış ve ticaretle meşgul olmuştur. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
RAḤMÎ (35) Raḥmî Çelebi, Raḥmî Efendi, Raḥmî-i Nâzük, Raḥmî Raḥime'llâh, Raḥmî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh, Raḥmî Efendi Raḥime'llâhü 'Aleyh, Raḥmeti Ziyâd Ola Raḥmînün, Raḥmî-i Nâzük-Edâ Şâhib- Suḥen, Raḥmî-i Nâzük-Ṭabî'at Oldı Rûmuñ Ḥusrevi, Terceme-i Raḥmî	202 (-er), 1071 (-âhidür), 1172 (-enün), 1289 (-âda), 1329 (-eri), 1339 (-âh itdi), 1597 (-ân baña), 1907 (-ân düşmez), 2405 (-âke ber-â-ber), 2436 (-ağuña değmez), 2492 (-arz), 2558 (-âruñ), 2732 (-pâreye), 2833 (-ân yir yir), 2995 (-ânın), 3018 (-û), 3051 (-âmete), 3069 (-âz gele), 3146 (-et), 3338 (-er gâlib), 3339 (-et gâlib), 3406 (-er gösterür), 3413 (-âk olmuş yatur), 3446 (yaramaz), 4022 (-ded), 4393 (-âşı geldi), 4401 (-m tutdı), 4787 (-en ditrer), 4831 (-emâ kalmaz), 4923 (-ânum), 4925 (-em çekdüm), 5126 (-ağa düşdi), 5388 (-e), 5416 (-ârsuz), 5508 (-enüñi)	(?-1567) Asıl adı Pir Mehmed'dir. Bursalı olup Nakkaş Bâlî'nin oğludur. Sadrazam İbrahim Paşa ve Şehzade Mustafa'nın himayesini gördü. Celaleddin Salih Çelebi'den mülazemetle müderris oldu. Yenişehir müderrisi iken vefat etti. <i>Şâh u Gedâ</i> mesnevisi vardır. (A, AÇ, B, HÇ, L, TN)
RÂZÎ (3) Râzî-i Dervîş	531 (-yâd), 686 (-ûlaruñ), 2379 (-ân olur)	Bu mahlasta üç şair vardır. İlki, Pîrî Paşazâde Muhyiddin Muhammed Çelebi'dir. Edirnelidir. Müderris olup 1534'te vefat etmiştir. İkincisi, Yenicevardarlı kadı Yusuf Efendi'dir. 1617'de vefat etmiştir. Diğerisi ise yine Yenicevardarlı Muhammed Râzî Çelebi'dir. Şeyh İlahî'nin akrabasındandır. (AÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
RÂZÎ (1) Râzî-i Konevî	4466 (-âr)	Kaynaklarda bu mahlaslı Konyalı bir şaire rastlanmadı.
RE'ÂYÎ (1) Re'âyî-i Meşhedî	101 (-ân dârend)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
REFÂHÎ (1)	857 (-ânna)	Kaynaklarda bu devirde yaşamış, bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
REF'Î (7) Ref'î Efendi	266 (-âlaruñ), 619 (-ânın alur), 2079 (-et ile), 2418 (-er), 3315 (-âyı), 3463 (-îrveş), 4858 (-âk)	Kaynaklarda mecmuanın tertibi döneminde yaşamış bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
REF'Î (1) Ref'î-i Çorlu	4149 (-urmaz)	(?-1575) Çorluludur. Ref'î-i Lenk lakabıyla bilinir. Molla Perviz'den ders almış, bilahare kadı olmuştur. (A, AÇ, KA, TN)
REFİKÎ (35) Refîkî Beg, Refîkî Efendi, Refîkiyü'l-Müderris Refîkî Fermâyed Kâtib-i Dīvân-ı 'Âlî,	139 (-emdür), 440 (-âni), 580 (-ân eyler), 596 (-âmidur), 1225 (-ündan), 1534 (-âz ile), 1563 (-erd ola), 1600 (-enden yaña), 1642 (-îb), 1819 (-âr-ı mi'âyed), 1958 (-û eyledün), 2092 (-âra), 2140 (-ârı), 2141 (-âr gibi), 2678	(?-1532) Yavuz devri şairlerindedir. Amasyalı olup divan kâtiplerindedir. Gözlerinin bozukluğundan dolayı kâtiplikten ayrılmıştır. Edirne'de Kemal Paşazâde'ya mülazım olmuş, müderrislik yapmıştır. Darendede evkaf mütevellisi

Refîkî-i Merhûm, Refîkî Rahmetü'llâhi 'Aleyh, Refîkî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem, Refîkî durur Refîkî Ehl-i Nazmuñ, Refîkidür Refîkî Ehl-i Nazmuñ, Taşavvuf Üzredür Nazm-i Refîkî	(-âhsın), 2716 (-ayla), 2827 (-er/-ar), 3019 (-âm-ı to), 3521 (-âk), 3778 (-âr idesin), 3783 (-âzdan), 4187 (-âr diriğ), 4454 (nağş-ı nigâr-ı bâşed), 4641 (-âr olsun baña), 4652 (-âr olsun baña), 4700 (-âd), 4714 (-ârem küşed), 4856 (-âk), 5062 (-âh), 5083 (-âna), 5166 (-â), 5300 (-âr), 5336 (- âhumdur), 5391 (-âra), 5448 (-üller yine), 5489 (-âzı)	olmuştur. Hattat şairlerdendir. (AÇ, HÇ, L, TN)
REMZÎ (4) Remzî Efendi, Zerâfet Üzredür Eş'âr-ı Remzî Remzî, Rûzgâruñ Hecrini Çekmekde Mâhir Remzîdür	442 (-âni), 1911 (-ârsuz), 4496 (- âmdur), 4900 (-adum benüm)	Bu mahlasta aynı dönemde yaşamış üç şair vardır. Birincisi, Konyalı Sadrazam Pîrî Mehmed Paşa'dır. 1532'de vefat etmiştir. İkincisi, Bursalı, Mardin kadısı Mustafa Remzî Efendi'dir ve 1547 veya 1549'da vefat etmiştir. Diğeri ise kadı Abdülhâdî Remzî Efendi'dir ve 1591'de vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, L, TN)
RESMÎ (2) Resmî Efendi, Resmî-i Nakkaş	1499 (-âz itmek), 4274 (-ârda)	Kaynaklarda yer alan bu mahlaslı şairlerin hepsi ileri tarihlerde yaşamıştır. Âşık Çelebi'de, başka şairler anlatılırken Resmî mahlaslı bir şairden bahis var. Buna göre Ahmed Paşa devri şairlerindendir. Harîrî ve Kandî ile ahbabdır. (AÇ)
REVÂNÎ (29) Revânî-i Merhûm, Revânî Rahmetü'llâhi 'Aleyh, Revânî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem, Ağarsudur Hemân Şi'r-i Revânî	347 (-â yegdür), 371 (-în), 600 (- ânedür), 785 (-ân), 1606 (-û saña), 1607 (-âh saña), 1919 (-ârumuz), 2157 (-ânım), 2168 (-âr olalı), 2390 (- eti var), 2601 (-âl), 2741 (ile), 2742 (- a gel e), 2774 (-est), 3008 (-âr serv), 3020 (-u), 3023 (-ârda), 3552 (- âkiyem), 3729 (-âr def), 3782 (- âzdan), 4121 (-ar), 4251 (-ân), 4301 (- âna), 4309 (-âb ile), 4326 (-ânuma), 4334 (-âh), 4381 (-ûni), 4662 (-âh saña), 4987 (-âhdan)	(?-1523) Asıl adı İlyas Şüca olup Edirnelidir. Yavuz Selim Trabzon'da şehzade iken himayesine girdi. Bir ara gözden düşmüş, sonra Bursa kaplıcaları ile Ayasofya mütevellisi olmuştur. Müretteb <i>Divanı</i> ndan başka <i>İşretnâme</i> mesnevisi vardır. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
REVNAĞ (2) Revnağ-ı Kâzî	792 (-âne ben), 2372 (-âverdür)	Asıl adı Mehmed olup Filibelidir. Hatip olan babasının adını mahlas olarak almıştır. İstanbul kadısı Samsunluzâde'den mülazım oldu. Dukakin, Badracık ve Burnevâr'da kadılık yaptı. (AÇ, B, HÇ, TN)
RE'YÎ (14) Re'yî Çelebi Re'yî Efendi Re'yî Birâder-i 'Ulvî Re'yî-i Merhûm Fermâyed,	507 (-â), 963 (-âye-i devlet), 1337 (- âmîrî), 1532 (-âz eyle), 1888 (ağyâr), 2080 (-aş ile), 2215 (-a), 2458 (-âbı gözlerüz biz), 3323 (-ânemüz yandı), 3730 (-ef), 3768 (-em idelüm), 4512	(?-1573) Asıl adı Mustafa'dır. İstanbullu olup Terzizâde olarak bilinir. Şair Ulvî'nin biraderidir. Bursa kadısı Ali Çelebi'nin danışmentliğini yapmıştır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)

Müdebbir Şâ'ir-i Mergüb Re'yi, Müdebbir Şâ'ir-i Mümtâz Re'yi, Mu'ammâ-yı Re'yi Birâder-i 'Ulvî be-Nâm-ı Söhrâb	(-âl olmuş), 4999 (-ânumdan), 5197 (- â naşib)	
RİZÂYİ (37) Rızâyî Efendi, Rızâyî Kerim Çelebi, Rızâyî Kerim Efendi, Rızâyî Divâne Kerim, Rızâyî-i Merhûm, Rızâyî Raḥime'llâhü 'Aleyh, Rızâyî Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem, Rızâyî Gün Gibi Maḳbûl-i 'Âlem, Rızâyî Be-nâm-ı Kaya	748 (-ân), 855 (-enden cânibe), 1861 (-ler güler), 2019 (-âlardan), 2115 (neme), 2697 (-âh), 2869 (-âr), 2923 (-âruñ), 3028 (-ârda), 3101 (-eni), 3193 (-â kalmaz), 3381 (-ân diler), 3459 (-îrveş), 3546 (-r degül), 3600 (- ün), 3740 (-ânuñ), 3748 (-ânuñ), 4085 (-ân olur), 4094 (-ânda bitmişdür), 4197 (-ânuñ), 4220 (-âl), 4348 (-âb üstine), 4364 (-âni), 4415 (-eri), 4465 (-âr), 4542 (-ârumuñ), 4543 (-âruñ), 4567 (???), 4645 (-â), 4656 (-â), 4674 (-â), 4676 (yâ Rab), 4822 (-âhdan korqmaz), 4967 (-âna bugün), 5204 (-âb), 5409 (-ül gibi), 5487 (-âr olam gibi)	(?-1577) Asıl adı Abdülkerim'dir. Bursalıdır. Babası Kassap-zâde Ali Çelebi'dir. Deli Kerim lakabıyla bilinir. Çivizade'den ders aldı. Çorlu müderrisi oldu. Daha sonra Kudüs kadısı oldu. Bu vazifedeyken vefat etti. Üç dilde şiirleri olup mürettep divanı vardır. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
RİNDİ (2) Rindî Beg Rindî-i Şâ'ir-i Mergüb-i 'Âlem	416 (-âre), 5499 (-îfesi)	Bu mahlasta iki şair vardır. Biri, Üsküplü kadı Mehmed Efendi'dir. Şair Veysi'nin pederidir. 1565'te vefat etmiştir. Diğer ise Bağdatlı Rindî Çelebi'dir ki, Ahdi'nin amcasıdır. (A, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
RİYAZİ (23) Üskübî-i Riyâzî Fermâyed, Riyâzî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh, Riyâzî Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem, Riyâzî Gün Gibi Maḳbûl-i 'Âlem	99 (-âyı), 526 (-üyist), 1949 (-mât itdik), 2055 (-â göstermesün), 2256 (- âb), 2333 (-âni birün âyed), 2501 (- ü'), 2687 (-ü), 2756 (-ürâ), 2804 (-âr- mând), 3122 (-ân-ı mâ), 3144 (-ân-ı mâst), 3241 (-ânei), 3358 (-en küşed), 3814 (-âz gerde), 4007 (-ülest), 4165 (-ây-ı hūyeş), 4540 (-il), 4612 (-âni), 4951 (-em), 5227 (-üy-i şimâst), 5267 (-âr-ı nübüd), 5269 (-ül âfted)	(?-1547) Asıl adı Mehmed'dir. Üsküplüdür. Memi Şah lakabıyla bilinir. Celalzâde'ye mülazımlık yaparken vefat etti. Tuhfe, kadı olduğunu yazsa da Âşık Çelebi'ye göre henüz mülazımken vefat etmiştir. Özellikle Farsça şiirleriyle tanındı. (L, A, AÇ, HÇ, KA, TN)
RİYAZİ (1) Riyâzî Urus-zâde	1929 (-âr imiş)	Kaynaklarda Uruszâde olarak nitelenen bir şaire rastlanmamıştır.
RŪHÎ (10) Rūhî Beg, Rūhî-i Bağdādî, Rūhî-i Merhûm, Cân Bağışlar Edâsı Rūhî'nün, Sözleri Cânlar Bağışlar Rūhî-i Bağdādî'nün	1481 (-âr nedür), 1760 (-ar tenhâ), 1847 (-ân virür), 2064 (-ün), 2682 (- ânumı ben), 3074 (-âsma), 3911 (-en güzel), 3920 (-âm), 4618 (-âresi), 5339 (-endedür)	(?-1605) Asıl adı Osman olup Bağdatlı Rūhî olarak bilinir. Mevlevi şairlerdendir. Bağdat'ta Mevlevi tarikatına girmiş, İstanbul'a gelmiştir. Galata Mevlevihanesi'nde bir müddet kalmış, sonra Konya'ya ve Hicaz'a gitmiş, Şam'da vefat etmiştir. (A, TŞM, TN)

RŪĦĪ (2) Rūĥi-i Şaruĥanī, Rūĥi-i Maġnisavī	4041 (-ār), 4357 (-āni)	Kaynaklarda bu mahlaslı Saruhanlı bir şaire rastlanmamıştır.
RŪĦĪ (1) Rūĥi Çelebi Yeñiçeri	813 (-ān olsun)	(?-1609) Asıl adı Ömer'dir. İstanbullu olup Yeñiçeri şairlerdendir. (TN)
RŪĦĪ (1) Rūĥi-i Mekki	842 (-ū)	Kaynaklarda bu mahlaslı Mekkeli bir şaire rastlanmamıştır.
RUMŪZĪ (1) Mu' ammā-yı Rumūzī Be-nām-ı Kemāl	55 (-āt)	Asıl adı Mustafa'dır. İstanbulludur. Dergāh-ı Âlī varidat kâtibi olduğu için Varidâtî Mustafa Çelebi olarak bilinir. Son zamanlarda Mısır'da muhasebeci oldu. Arapça ve Farsça şiiirleri vardır. Özellikle muammalarıyla meşhur olmuştur. (A, TN)
RUSŪĦĪ (1)	4236 (-āra yapışdum)	Bu mahlasta üç şair vardır. İlki, Ankaralı İsmail Rusūĥî Efendi'dir. Mevlevî olup Galata Mevlevihanesi şeyhidir. Mesnevî şarihidir. 1631'de vefat etmiştir. İkincisi Hamidli Rusūĥî Efendi'dir ve Kanunî dönemi şairlerindendir. Diğeri ise aynı dönem şairlerinden Sofyalı Şeyh Süleyman Efendi'dir. (A, AÇ, HÇ, TN, TŞM) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
RŪŞENĪ (1) Rūşenī Nazmı Cihān İçre Taşavvuf Üzredür	4724 (-ān ider)	Kaynaklarda bu mahlaslı tek şair, Aydınlı Dede Ömer Rūşenī'dir. Halvetî tarikatının Rūşenī kolunun kurucusudur. 1487'de Tebriz'de vefat etmiştir. (TN)
ŞABĀYĪ (3)	193 (-ālūdeye benzer), 948 (-ā), 3943 (-ār ile)	II. Bayezid devri şairlerindendir. Asıl adı Hayreddin'dir. Edirnelidir. Şeyh Ebu'l-Vefā müntesiplerindendir. (L, TN)
ŞĀBİRĪ (4) Şābirī Efendi, Şābirinūn[dür] Bu Nazm-ı Dil-pezir	223 (-ār), 2272 (āftāb), 4238 (-ārdan), 5092 (-este),	Bu mahlasta iki şair vardır. Biri, müderris Rüstem Çelebi'nin oğlu Ali Sābirī olup İstanbullu kadılandıdır. 1591'de vefat etmiştir. Diğeri ise Halepli Sābirī'dir ve o da aynı yıl vefat etmiştir. (L, AÇ, HÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ŞABRĪ (20) Şabri Çelebi, Şabri-i Merĥūm, Şabri Çelebi Merĥūm, Şabri-i Nāzük-Ṭabī' at Hūbdur, Şabri-i Nāzük-Şan' at Gün Gibi Meşhūrdur,	290 (-emüñ), 362 (-erin), 823 (-arsın), 1068 (-ādīdür), 1084 (-ūr), 1234 (-en/-an), 1754 (-ār saña), 1786 (-īb), 1830 (-ādur), 1987 (-erüm), 2048 (-ār olayın), 2262 (-āb), 2768 (-ār ola), 2996 (-āsın), 3808 (-āze), 4743 (-ūdudur), 4847 (-ānenüñ), 4980 (-	(?-1653) Asıl adı Ahmed olup Galatalıdır. Ebu'l-Fazl adlı bir zâtın oğludur. Divan-ı Humayun kâtiplerindendir. (HÇ, TN)

Şabrî-i Nâzûk-Tabî' at Gün Gibi Meşhûrdur	âhumdan), 5130 (-ânımı), 5266 (-er tevânem gered)	
ŞABŪHÎ (2)	1614 (-û-râ), 3232 (-m birün)	Kanuni devri şairlerindedir. Asıl adı Abdullah'tır. Karamanlıdır. Abdî-i Zarîf lakabıyla bilinir. Babası Acem bölgesinden gelmiştir. Hayreddin Efendi'ye mülazım oldu. Baalbek kadısı iken vefat etti. (B, AÇ, HÇ, TN)
ŞADÂYÎ (4) Ehl-i Nazm İçre Şadâyî Hoş-Nüvis Pür-Uşul, Şadâyî Haḫ-Şinâs [u] Hoş-Nüvisest	3059 (-ân olsa), 3930 (-âm), 4065 (-âr), 4271 (-û)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ŞÂDIĞ (21) Şâdıġ Beg, Şâdıġ-ı Merhûm, Şâdıġ Beg Merhûm, Cihânda Gün Gibi Meşhûr Şâdıġ, Ziyâ Virdi Cihâna Nazm-ı Şâdıġ, Şâdıġ Şi'ri Felekde Gün Gibi Meşhûrdur	549 (-er), 1128 (-aş), 1140 (-îġ), 1298 (-âd eyle), 2317 (-erd), 2399 (-ân dirler), 2481 (-âl olmuş), 2572 (-âl), 2877 (-âz), 3434 (-ân hancer), 3462 (-îrveş), 3473 (-kaḫı'), 3496 (-îrûñ senüñ), 4175 (-aḫ), 4514 (-âddan görmiş), 4531 (-âruñ), 4547 (-em gördüm), 4733 (-er/-ar), 5056 (-âh), 5123 (-âha), 5458 (-üle)	(?-1594) Asıl adı Sadık Mehmed'dir. Belgradlıdır. Azmî Efendi'den ders adı. Hattat şairlerindedir. (HÇ, TN)
ŞÂDIĞ (7) Şâdıġ Çelebi, Şâdıġ-ı Müderris, Şâdıġu'l-Müderris, Şâdıġ Çelebiyyü'l-Müderris	256 (-ânı yok), 392 (-en), 3547 (-âya şal), 4032 (-âd), 5278 (-îd), 5356 (-â yiridür), 5450 (-üme/-uma)	Kaynaklarda müderris olduğu bildiren bu mahlastaki tek şair, asıl adı Yahya olan İstanbullu Sâdıġ'tır. (DEİS, SL)
ŞÂDIĞ (4) Şâdıġ-ı Edirnevî, Şâdıġ-ı Merhûm Edirnevî, Şâdıġ Beg Sipâhî	3109 (-âdı), 3789 (-sün), 4019 (-îh), 4322 (-ire)	(?-1588) Asıl adı Mehmed olup Edirnelidir. Sipahi zümresindedir. Hattatlığı vardır. (A, HÇ, KA, TN)
ŞÂDIĞ (3) Şâdıġ-ı Galatavî	2830 (-er), 4233 (-em/-am), 4417 (-i)	Kaynaklarda bu mahlaslı Galatalı bir şaire rastlanmadı.
ŞÂDIĞÎ (1) Şâdıġî Tâlib-i 'İlmdür	4850 (-âne gerek)	İstanbul Kandilli'de doğmuştur. Asıl adı Mehmed olup, Sadreddinzade sanıyla tanınmıştır. (DEİS, SL)
SA'DÎ (7) Sa'dî Çelebi, Sa'dî Efendi, Hâzret-i Hâce Efendi Sa'dî	1999 (-em/-am), 2432 (-îr), 2910 (-âruñ senüñ), 2933 (-âl), 4101 (-aḫdur), 4129 (-în ider)	Bu dönemde yaşamış bu mahlaslı üç zât vardır. İlki Tâci-zâde Sa'dî Çelebi'dir. Ca'fer Çelebi'nin kardeşidir. Amasyalıdır. 1512'de vefat etmiştir. İkincisi Kastamonulu şeyhülislam Sa'dî Çelebi'dir. 1538'de vefat etmiştir. Diğeri ise İstanbullu Şeyhülislam Hoca Sâdeddin Efendi'dir. 1538'de vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)

SA'Dİ (1) Şeyh Sa'dî	2408 (-ür),	Meşhur İran şairi olan Sadi'nin asıl Muslihiddin Şeyh Sadi'dir. 589/1193'te Şiraz'da doğdu, 691/1292'de yine orada vefat etti. <i>Bostan</i> ve <i>Gülistan</i> adlı eserleriyle tanınmıştır.
ŞADRİ (11) Şadrî Efendi, Şadrî-i Kâzî-zâde, Şadrî-i Merhûm, Şadrî Oldı Mîr-i Şadrî 'Âlemüñ, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Şadrîdür,	358 (-ersin), 372 (-ân olduğün), 547 (-ân atar), 682 (-ânuñ), 877 (-ânuma), 898 (-er itdi), 1547 (-âz itmese), 3099 (-anı-eni), 4869 (derdüñ), 4968 (-ün), 5144 (-âlındı)	(?-1580) Asıl adı Hüseyin'dir. İştiblidir. Rumeli kazaskeri Şeyhî Efendi'den mülazım olmuş, müderrisliğe başlamıştır. Bilhare azl edilmiş, akabinde vefat etmiştir. (A, AÇ, HÇ, TN)
ŞAFÂYİ (1) Şafâyî Efendi	2236 (-âb)	Bu mahlaslı şairlerden ilki, Sinoplu Mevlevî şeyhi Safâyî'dir. Yavuz dönemi şairlerindedir. Galata Mevlevihanesi şeyhidir. Diğerî Kanuni dönemi şairlerinden Edirnelidir ve Cerrah Safâyî olarak bilinir. Bir diğerî Bursalı Safâyî Çelebi'dir. Bir başkası da Konyalı Ahmed Safâyî Efendi'dir. Zeamet erbabından olup, Rüstem Paşa kethüdası Mustafa Çelebi'nin oğludur. (A, AÇ, HÇ, L, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ŞÂFİ (8) Şafâ Üzre durur Eş'âr-ı Şâfî, Şafâ Virdi Dile Eş'âr-ı Şâfî	413 (-ere), 1467 (-âz iderseñ yaraşur), 1468 (-âb ile geçer), 2477 (-eş), 3276 (-ânumuz çıkıdı), 3831 (-âyı), 4407 (-âh didi), 4649 (-âhum saña)	Bu mahlastaki şairlerden ilki, Mevlevî Ahmed Sâfi Çelebi'dir ve 1529'da vefat etmiştir. İkincisi, Erzurum valisi Ayas Paşa kölesi Sâfi Çelebi'dir ve 1588'de vefat etmiştir. Diğerî ise Cezerî Kasım Paşa olarak bilinir, Selanikli defterdardır. 1544 ya da 1589'da vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, KA, L, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ŞÂFİ (1) Şâfî-i Şîrâzî	5173 (-â-râ)	Şirazlı Acem şairlerindedir. Tebrizli olduğu rivayeti de vardır. (KA)
SÂĞARİ (1)	2216 (-â)	Bu mahlasta Âşık Çelebi'de Edirneli bir şairden bahis vardır. Sarı Asma lakabıyla bilinen Kazzaz Ali Efendi'dir. Ancak Farsça şiir yazdığından bahis olmadığından, aynı şair olduğu şüphelidir. (AÇ)
SÂĞARİ (1)	4708 (-ûhte bûd)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SÂ'İ (46) Sâ'î Çelebi,	45 (-ib), 228 (-âya söz değmez), 640 (-ân olmaz), 666 (-irün), 687 (-	(?-1595) Asıl adı Mustafa'dır. Nakkaş Sâ'î Çelebi olarak bilinir. Ahdi'ye göre

Sā'î Mısrā' u'l-İltizām, Müverrih [ü] Şā'ir-i Mümtāz, Şā'ir-i Merğüb-ı 'Ālem Oldı Sā'î Gül Gibi, Ehl-i Naẓmuñ Şimdi Sā'î Sa'y İle Haşşāmıdır	ūlaruñ), 700 (-ānuñ), 859 (-ānna), 1057 (-endümüz), 1099 (-āda kalmıñdır), 1119 (-āddan görmıñ), 1148 (-ā-yı 'ıñk), 1725 (-er gec), 2056 (-ār olduğıçün neylesün), 2084 (- ālarla), 2090 (-āre), 2110 (-ād itme), 2185 (-esi), 2639 (-āyem ben), 2849 (-ār gider), 2943 (-āde dil), 3000 (- āsın), 3064 (-āya), 3354 (-āl kılıc), 3375 (-ānuñ bekler), 3405 (düşmen mi şanur), 3425 (-ār), 3513 (-āndur hancerüñ), 3529 (???), 3638 (-ere), 3771 (-ānı demādem), 3832 (-āyı), 3870 (-āma girdiler), 3904 (-erüñ), 4102 (-īdedür), 4131 (-er), 4136 (-ān iledür), 4269 (-ābı ko), 4316 (-ām olmaya), 4318 (-ān üzre), 4339 (-āh), 4373 (-ām yitişdi), 4423 (-ālardan beni), 4589 (-ārı gör e), 4819 (- āresüz), 5435 (-irümüz), 5482 (-ān güzellendi)	Edirneli, diğelerine göre İstanbulludur. Mimar ve nakkaştır. Mimar Sinan'ın terceme-i halini yazmış, ayrıca <i>Ravzatü's-Selâtin</i> adlı bir eser daha kaleme almıştır. (A, B, HÇ, KA, OM, TN)
SĀ'Ī (1) Sā'î-i Diğeri 'Abdü'l-Kerīm- Nām	46 (-ib)	Asıl adı Abdülkerim'dir. Babası sipahi Ali Çelebi olup Merdümü'nin kardeşidir. Eminzade olarak bilinir. İlim tahsilinden sonra Ebussuud Efendi'den mülazemetle müderreslik ve kadılık yaptı. (AÇ, B, HÇ, TN)
SĀ'İLĪ (2)	535 (-ān dāred), 1206 (-ūnem)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SĀ'İRĪ (3)	5172 (-ebhā), 5178 (-ā-rā), 3139 (- āne-i hōd-rā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SĀKİNĪ (2) Şā'ir-i Merğüb-ı 'Ālem Sākinī	182 (-ār), 843 (-ū)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ŞĀLĪH (2) Mevlānā Şālīh	222 (-ār), 984 (-ā cāst)	(?-1632) Mirza Muhammed Sālīh, Acem şuarasından olup İsfهانlıdır. Ālim bir zāttır. Hindistan'a seyahat etmiş, Cihangir ve Şah Cihan'ın hizmetinde bulunmuştur. (KA)
ŞĀLĪH PAŞA-ZĀDE (1)	3094 (-ānı)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SĀLİMĪ (1)	4602 (-ān kaldı)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ŞĀNĪ (40) Şānī Beg, Şānī-i Merhūm, Şānī Beg Merhūm, Şānī-i Merhūm Fazlī-i Şānī, Şānī Beg Kim Fuzūlī-i Şānī, Şānī Beg Raḥime'llāhü 'Aleyh	267 (-ālaruñ), 271 (-ālaruñ), 283 (- enüñ), 357 (-emsin), 610 (-ānumdur), 633 (-er mi kalmıñdır), 673 (-īrūñ), 880 (-āh okıma), 1022 (-ād), 1059 (- ādsuz), 1121 (-āddan kalmıñ), 1454 (- āz eyler), 1459 (-ālıklar), 1508 (- ādeveş), 1512 (-īnsin), 1751 (-ār	(?-1586) Asıl adı Mehmed'dir. Can Memi lakabıyla bilinir. İstanbulludur. Yeniçeri iken emekli olmuştur. Arapça ve Farsça şiire muktedir olup müretteb divanı vardır. (A, HÇ, KA, TN)

Şānī Efendi	saña), 1931 (-in eylemiş), 1944 (-āneye lāyık), 2164 (-ībüm oldı), 2377 (-unedür), 2443 (-āna bakılmaz), 2782 (-āmet), 3669 (-āyı muṭrıba), 3717 (-mā ^ç itmiş), 3805 (-ūna da), 3931 (-ām seyrinden), 3957 (-eşi), 4093 (-üb olur), 4125 (-āra kim bakar), 4180 (-aṭ), 4186 (-ārum dirīğ), 4239 (-ārdan), 4328 (-arınca), 4391 (-ārlığı), 4682 (-āh dost), 4842 (-āh imiş), 4970 (-ān tuymasun), 5169 (-ānıyuz cānā), 5199 (-ānuñ olsun hep), 5200 (-ā meşreb)	
ŞĀNĪ'Ī (2) Şānī'ī-i Ḥamīdī, Şānī-i Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür	1370 (-ādı), 3980 (-ārı temāşā)	(?-1571) Asıl adı Mahmud'dur. Isparta Atabeylidir. Vaiz Yoluk Mehmed Çelebi'nin oğlu, şair Burnaz İbrahim Efendi'nin biraderidir. Sinan Efendi'den mülazemetle İstanbul'da Nişancı medresesine müderris oldu. Daha sonra azl edildi ve akabinde vefat etti. (HÇ, KA, TN)
ŞAVTĪ (1) Uşul Üzre Durur Eş'ār-ı Şavtī	2797 (-ād nīst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SA'YĪ (4) Sa'yī-i Kāzī	499 (-ān oldı baña), 753 (-ān), 3568 (-enden), 4834 (-es/-as)	(?-1563) Asıl adı Ramazan olup Memikzāde olarak bilinir. Mehmed Efendi'nin oğludur. Tirelidir. Merhaba Efendi'den mülazemetle önce kâtip, sonra kadı oldu. Rumeli kadısı iken hizmetçileri tarafından ya da dönerken haramiler tarafından öldürüldü. Hattat şairlerdendir. (A, AÇ, B, HÇ, L, TN)
SEBZĪ (10) Sebzī-i A' mā, Sebzī-i Merḥūm, Gülşen-i Nazmuñ ki Sebzī Bülbül-i Güyāsıdur	1056 (-āneyüz), 1129 (-āş), 1473 (-āz), 1553 (-ānı), 1753 (-āña), 2353 (-āhdur), 3197 (şeb çerāğ), 4008 (-āt), 5309 (-er), 5426 (-ār isterüz)	Kanuni dönemi şairlerindedir. İstanbul Davutpaşa'dandır. Hafız ve cüzhândır. Farsça ve Türkçe şiirleri olup müretteb <i>Divan</i> sahibidir. Amâ olduğuna dair kaynaklarda bir kayda rastlanmadı. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
SEHĀBĪ (1)	244 (-ān heves), 4209 (-erüñ)	(?-1563) Asıl adı Hüsameddin Hüseyin'dir. Hemedan yahut Dergizinlidir. Kanuni'nin Tebriz'de getirdiği Kadrî Efendi'den ders aldı. Kimyâ-i Saâdet'i tercüme edip Kanuni'ye sundu. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN)
SEḤĀYĪ (1) Seḥâyī-i 'Acem	2153 (-ānı)	Cem Sultan şuarasından olup Acem Seḥâyî olarak bilinir. (SL, TN)
SEHĪ (8) Sehī Beg,	858 (-ānına), 1470 (-üddur), 3470 (-aş), 3490 (-īrūñ senüñ), 4766 (-ān)	(?-1548) Edirnelidir. Şehzade Mahmud'un Manisa valiliği sırasında

Sehî Beg Serv-Çadler Medhi İtmekte Mâhirdür, Sehî Beg Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı Ālemdür	ider), 4854 (-erüñ), 5140 (-ane dimez mi)	yanında bulunan şair Necâtî'ye intisab etmiş, onun yanında yetişmiştir. Şehzadenin ölümüyle İstanbul'a döndü. Kanuni'nin divan kâtipliğini yaptı. Daha sonra Darülhadis mütevellisi oldu. Müretteb <i>Divanı</i> 'ndan başka meşhur <i>Heşt Behişt</i> tezkiresi vardır. (AÇ, B, KA, L, OM, SO, TN)
SEHMÎ (1)	5357 (-â yiridür)	(?-1640) Asıl adı Ahmed'dir. Bursalıdır. Çivizade mülazımı olup kadılık yaptı. Bursa'da vefat etti. (TN)
SEHMÎ (1) Sehmi-i Ācem	1350 (-er birün kerdî)	Buharalıdır. Babası okçu olduğu için bu mahlası almıştır. Ekber Şah zamanında Hindistan'a gtmış ve sultana intisab etmiştir. (KA)
SELÂMÎ (1) Taşavvuf Üzre Nazm-ı Selâmî	4920 (-âhum)	On altıncı asır şairlerindedir. Molla Sinan olarak bilinir. Ispartalıdır. İlim tahsilinden sonra müderris yapmış, memleketinde emekli olmuş, inzivaya çekilmiştir. <i>Yûsuf u Züleyhâ</i> mesnevisi vardır. (AÇ, TN)
SELİKÎ (8)	336 (-ânum), 879 (-âh okına), 1060 (-ân eyler), 1353 (-âdı), 1569 (-â), 1727 (-âd), 3349 (-et), 3627 (-ân ile)	Asıl adı Şaban'dır. Ispartalıdır. Medine kadısı Hakimzâde'den mülazım oldu. Önce Tepedli, sonra Mankub kadısı oldu. Azlinden sonra İstanbul'a gelirken Dobruca'da eşkıya tarafından katledilmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, SL, TN)
SELİM (11) Sultân Selim, Sultân Selim-i Evvel, Hâzret-i Sultân Selim, Sultân Selim-i Merhûm, Şâh-ı Evreng-i Suhen Sultân Selim, Şâ'ir-i Maqbûl-i Ālem Hâzret-i Sultân Selim	993 (-âl kerd), 1010 (-âne mîresed), 1437 (âferidei), 1441 (-ân dâred), 1538 (-âz âlûde), 2264 (-âb), 2721 (-âye), 3249 (-âne), 3670 (-es-râ), 3819 (-et eyle), 3888 (-âyiş)	(1470-1520) Osmanlı'nın 9. Padişahı. Yavuz Sultan Selim olarak bilinir. II. Bayezid'in oğludur. Babasının şehzadeliği sırasında Amasya'da doğdu. Trabzon valiliği yaptı. 1512'de tahta geçti. 8 yıl sonra şirpençe hastalığından vefat etti. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SL, SO, TN)
SELİM (2) Sultân Selim-i Şânî, Sultân Selim-i Şânîdür	113 (-er leziz), 3685 (-em var)	(1524-1574) Osmanlı tahtının 11. Padişahı olan II. Selim'dir. Sarı Selim lakabıyla bilinir. Kanunî'nin oğludur. 1566'da tahta geçti ve 1574'teki ölümüne kadar tahtta kaldı. Selimî mahlasıyla yazdığı şiirleri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, SO, TN)
SELMÂN (28) Selmân-i Ācem, Selmân-ı Merhûm,	36 (-ân-râ), 482 (-eti), 525 (-â güzest), 530 (-üyist), 703 (-ek), 804 (-âhten), 1451 (-et bâşed), 1692 (-ünest), 1703	14. yüzyılın meşhur Fars şairi Selmân-ı Sâvecî olmalıdır. Künyesi Hâce Cemâluddîn Selmân b. Hâce Alâuddîn

Matla' -ı Selmân Der-Medh-i Hâzret-i Risâlet Şallü ' Aleyhi ve Sellem	(-em nîst), 1704 (-â nîst), 1705 (-â nîst), 2302 (-û-yı dōst), 2322 (-û boved), 2324 (-âb-ı mîgired), 2780 (- âst), 2781 (-âst), 3040 (-â bûd hemîşe), 3127 (-âne rā), 3131 (-âne-i mā-rā), 3708 (-âz), 3852 (-â rā), 4418 (-ârî), 4445 (nigâr dest), 4609 (-âr-ı bârî), 5170 (-ûy-ı şomā), 5228 (-âyed ref), 5259 (-ân dâred), 5261 (-en âverd)	Muhammed'dir. 709/1309(?) yılı Sâve'de doğmuş 769/1367 yılında Gilân'da ölmüştür. Babası Hâce Alâuddîn Muhammed Sâvecî'dir. Selmân'ın divanı dışında <i>Cemşîd u Hurşîd</i> ve <i>Firâk-nâme</i> adlarıyla iki mesnevisi de vardır.
SELMÂN (5) Selmân Çelebi, Selmân Efendi, Selmân-ı Vardarî Selmân-ı Rûm	445 (-âşımı), 2193 (-â), 2823 (-ar), 3583 (-âre olsun), 5305 (-âb ider)	(?-1564 veya 1571) Yenicevardardır. Saçlı Emir'den mülazım oldu. Muamma ve kasideleri ile ünlüdür. <i>Rum Selman</i> olarak anılır. İlâhî mahlasını da kullanmıştır. (A, B, HÇ, TN)
SEMÂ'Î (11) Semâ'î Efendi, Semâ'î-i Dervîş, Semâ'î-i Merhûm, Dervîş Semâ'î-i Merhûm Semâ'î Gülşenî-i Pür-Şafâdur, Semâ'î Mevlevî-i Pür-Şafâdur, Şâ'ir-i Mergûb-ı ' Âlemdür Semâ'î-i Mevlevî	593 (-îr), 787 (-en), 2998 (-il degül mîsin), 3113 (-ânunî), 4167 (-ün olmuş), 4610 (-ârî), 4756 (-âhumdur), 5030 (-er bir gün), 5094 (-âha sebeb ne), 5210 (-at/-et), 5327 (-alar)	(?-1587) Asıl adı Hasan'dır. Solak Hasan lakabıyla bilinir. İstanbulludur. Mevlevî dervişlerindedir. Müstakil divanı vardır. (A, HÇ, TN, TŞM)
SENÂYÎ (4) Senâyî-i Mağnisavî, Senâyî-i Du'â-Güy	204 (-ân söyler), 310 (-eng), 4943 (- âh itdüm), 5338 (-âdur)	Kanuni devri şairlerinden olup asıl adı Mehmed'dir. Manisalıdır. Şehzade Mustafa nedimlerinden olup, kadılık yaptı. <i>Neyistân-ı Zülâl</i> , <i>Şehr-i Maksûd</i> , <i>Menâkıb-ı Emir Sultan</i> , <i>Şemseddin</i> <i>Buhârî</i> adlı eserleri vardır. (B, AÇ, HÇ, TN)
SENÂYÎ (1) Senâyî-i Balıkesrî	3044 (-âde)	Kanuni devri şairlerinden olup asıl adı Mehmed'dir. Balıkesirlidir. İlim tahsil ettikten sonra müderrislik ve kadılık yapmıştır. Müretteb <i>Divanı</i> ve <i>Ravzatü'l- Ebrâr</i> manzumesi vardır. (A, HÇ, TN)
SERVERÎ (1)	1020 (-âd dâd)	Acem şairlerinden olup Yavuz zamanında Anadolu'ya gelmiş ve sultana intisab etmiştir. (KA)
SEYFÎ (13) Seyfî Çelebi, Seyfî Efendi, Seyfî Raḥime'llâhü ' Aleyh, Cilasın Merd-i Şâ'ir Oldı Seyfî	160 (-endedür), 1697 (-ân nîst), 1767 (-âr rā), 2633 (-eh çun konem), 2659 (-âbdan), 2775 (-est), 2802 (-âr üred), 4016 (-ân girift), 4100 (-aşdur), 4482 (-âr), 4518 (-ağ), 5252 (-âne-i bâşed), 5484 (-eni)	III. Mehmed ve I. Ahmed devri şairlerindedir. Asıl adı Seyfullah'tır. İstanbulludur. Şahinciler kâtibi oldu. Sonra Şam'da defterdarlık yaptı. Arapça ve Farsçaya hâkimdi. Özellikle Farsça şiiirleriyle meşhur oldu. Zigetvar seferini nazm edip Mehmed Paşa'ya sundu. (AÇ, TN)

SEYFÎ (2) Seyfî-i 'Acem, Seyfî-i Şîrâzî	25 (-enhâ), 1433 (-rî-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SEYFÎ (1) Seyfî-i Buḥârî	1665 (-er şikest)	Acem şairlerindendir. Buharalıdır. Sultan Ebu Sa'îd zamanında yaşamış, Molla Câmî ile görüşmüştür. Aruz ve muammayadair iki risalesi vardır. Rind meşrep bir şairdir. (KA)
SEYRÎ (4)	2078 (-ân ile), 3207 (-ân eyle gel), 3535 (-äre çek), 5263 (-âhum gerd)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ŞİDKÎ (5) Şıdkî Efendi, Şadâkat Üzredür Eş'âr-ı Şıdkî	428 (-âh), 1313 (-âsına), 1458 (-âlık), 2261 (-âb), 4726 (-er)	Bu mahlaslı şairlerden biri, Kınalızâde Ali Çelebi'nin oğlu Sıdkî Efendi olup Şam kadısıdır. Diğeri, yeniçeri çavuşlarından İstanbullu Sıdkî Çelebi'dir. III. Mehmed devri şairlerindendir. Bir diğeri, Yenicevardarlı kadı Sıdkî Efendi'dir. Bir diğeri Alanyalı kadı Mehmed Sâdık Efendi olup 1628'de vefat etmiştir. Bunlardan hangisi olduğu tespit edilemedi. (A, AÇ, HÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
SİRRÎ (17) Sırrî Çelebi, Sırrî Efendi, Sırrî-i Merḥûm, Sırrî Efendi Merḥûm, Sırrî-i Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür, Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem Sırrîdür, Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci Sırrîdür	265 (-âlaruñ), 561 (işler), 766 (-ân), 1537 (-âz ider), 2634 (-en), 2821 (-âdirler), 2848 (-eni gör), 3072 (-ânuñda), 4272 (-ârda), 4302 (-âna), 4505 (-ârsuz), 4579 (-âb içre), 4595 (-âar olsa), 4640 (-mdür baña), 4654 (-mdür baña), 5075 (-âh), 5467 (-ârda)	(?-1582) Asıl adı İsa'dır. Yenicevardarlıdır. Şah Efendi'den mülazım olmuş, Rumelinde müderrislik yapmıştır. Bilahare kadı olmuştur. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (A, B, HÇ, TN)
SİRRÎ (2) Sırrî-i Trabzonî, Sırrî-i Merḥûm Trabzondandır	3001 (-ersin), 5326 (-ürseler)	(?-1574) Asıl adı Muzaffer'dir. Trabzonludur. Yahyâ Çelebi'nin hizmetinde bulunmuştur. III. Murad'ın şehzadelğinde hizmetinde bulunmuş, saltanatında divan kâtibî olmuştur. Hattattır. (A, AÇ, B, HÇ, TN)

SİNÂN (2) Sinân Çelebi, Sinân Çelebi-i 'Ādil	4178 (-ağ), 5396 (-ār ola)	Bu mahlaslı şairlerden biri, Şeyh Hüsam oğlu kadı Sinân Efendi'dir. 1552'de vefat etmiştir. Diğeri Anadolu kazaskeri Amasyalı Yusuf Sinâneddin Efendi'dir ve 1578'de vefat etmiştir. Bir diğeri Manastırlı kadı Sinan Çelebi olup Kanuni devri şairidir. Bir başkası, III. Murad devri şairlerinden Germiyanlı müderris Sinan Efendi'dir. (<i>B, HÇ, KA, OM, TN</i>) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
SİPÂHÎ (48) Sipâhî Beg, Sipâhî ez-Taşavvuf, Sipâhî Rûmda Selmân-ı Şânî, Sipâhî Ehl-i Nazm İçre Dil- Āver, Sipâhî Ehl-i Nazmuñ Şeh- süvârî, Sipâhî-i Şâdıķ Şi'ri Felekde Gün Gibi Meşhûr	20 (-ā), 272 (-ālaruñ), 329 (-erden şoralum), 474 (-āyı), 475 (-āyı), 692 (-ānuñ), 762 (-ān), 861 (-ānuña), 862 (-ānma), 1077 (-ündur), 1166 (-ūnuñ), 1230 (-ıķ gören), 1361 (-ādı), 1417 (-üle kim dirler idi), 1661 (-er fūrķat), 1780 (-īb), 1811 (-ed/-ad), 1904 (-āhdan ķorķmaz), 1908 (-āña düşmez), 1918 (-zümüz), 1959 (işüñ), 2142 (-ān olan gönlüm gibi), 2161 (-rme beni), 2198 (-ā), 2420 (-eldür), 2643 (-ür iden), 2677 (-āmsın), 2689 (-ū), 2770 (-ārı görüp), 2824 (-er/-ar), 2831 (-er/-ar), 2845 (-āmet gösterür), 2860 (-ālıķı var), 2896 (-iş), 3056 (-ār geldi yāduma), 3545 (-aş gel), 3646 (-irini), 3738 (-eng eyledüñ), 3866 (-er), 3966 (-eti), 4153 (-āsı olduķın bilmez), 4212 (-el), 4327 (-irince), 4350 (-ān üstine), 5097 (-aķa), 5303 (-āna gider), 5353 (-ā yiridür), 5491(-ül didükleri)	(?-1605) Asıl adı Hüseyin'dir. İstanbulludur. Su yolları nazırı Hasan Bey'in oğludur. Zeamet erbabındandır. At biniciliğinde şöreti vardır. (<i>A, B, HÇ, TN</i>)
SİPÂHÎ (1) Sipâhî-i Diğeri	1078 (-ündur)	(?-1651) Asıl adı Mustafa'dır Bosnalıdır. İlim tahsil edip İstanbul'da divan kâtibi oldu. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (<i>TN</i>)
SİPİHRÎ (1) Sipihri Fermâyed	2516 (-āya baķ)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanamamıştır.
SİRETÎ (1) Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Ālem Siretî	1435 (-āb)	Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanamamıştır.
SİVÂSÎ (1)	4464 (-ār)	Söz konusu şair, 926/1520'de Tokat Zile'de doğmuş 1006/1597'de vefat etmiş Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunun kurucusu olan Şemseddin Sivasî olmalıdır. Şairin tam künyesi Ahmed Şemseddin Ebû's-Senâ b. Muhammed Ebi'l-Berekât b. Ārif Hasan ez-Zilî es-

		Sivâsi'dir. <i>Hamse</i> sahibi olan şairin <i>Divanı</i> 'nın yanında başkaca manzum ve mensur eserleri bulunmaktadır.
ŞİYAHÎ (1)	1497 (-erek)	(?-1605) Arap Memi lakabıyla bilinen bir şairdir. (TN)
ŞİYAMÎ (3)	3538 (-âne dik), 3721 (-eden almış), 5382 (-ak)	Kanuni dönemi şairlerinden olup Galatalıdır. Asıl adı Mehmed Ali'dir. Mısır'da Şeyh İbrahim'den ders aldı. İstanbul'a yerleşti. Divan kâtipliği yaptı. <i>Divan</i> sahibidir. (A)
ŞUBHÎ (6) Şubhî Efendi, Şubhî-i Merhûm, Şubhî-i Hâkim-zâde, Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Şubhî, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Şubhîdür	2493 (-âdan gârağ), 3501 (-ârumuñ), 3564 (-ârumdur benüm), 5019 (-âruñ elinden), 5026 (-â yüzün), 5033 (-i kon)	(?-1548) Asıl adı Mustafa'dır. Hâkim Sinân'ın oğludur. Bu yüzden Hâkimzâde olarak bilinir. Müeyyedzâde'den mülazım oldu. Filibe'de müderris iken kadılığa atadı. Rumeli'de birçok şehirde kadılık yaptı. Sofya kadısı iken öldü. <i>Divan</i> sahibidir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, SL, TN)
ŞUN'Î (21) Şun'î-i Gelibolî, Şun'î Çelebi Gelibolî, Şun'î-i Gelibolî-i Merhûm	230 (-ez), 260 (-ânuñ gibi hiç yok), 1096 (eridür), 1159 (-ünüñ), 1185 (-er ol), 1245 (-ân), 1273 (-tağlar depesin), 1409 (-âyı), 1522 (-âz itmek neden), 1550 (-âzı), 2402 (-er/-ar), 2549 (-ârumuñ), 2554 (-ârumuñ), 2631 (-îm), 2835 (-tdiler), 3847 (-ğrı), 4071 (-ür), 4134 (-îr), 4403 (-an itdi), 4420 (-ârı), 5360 (-â olur)	(?-1535) Asıl adı Mehmed'dir. Geliboluludur. Epsember lakabıyla meşhurdur. Danişmentlikten ayrılıp Gelibolu gümrük kâtibi oldu. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
ŞUN'Î (17) Şun'î Çelebi, Şun'î ez-Tîğî, Şun'î Çelebiyyü'l-Müderris, Şun'î Efendiyü'l-Müderris	376 (-en), 408 (-ân ağzına), 441 (-ânı), 552 (-er), 554 (-er), 603 (-îridür), 684 (-ânuñ), 776 (-ân), 891 (-â ile), 2219 (-â), 2664 (-ân), 2815 (-et çeker), 3407 (-et gösterür), 3412 (-eddür), 3447 (-îz), 3620 (-ağında), 3845 (-efî),	(1553-1614) Asıl adı Sun'ullah'tır. Isparta Yalvaçlıdır. Babası Şeyh Abdülkerim'dir. Bahaeddinzâde'den mülazım olup Başçı İbrahim medresesinde müderrisliğe başlamıştır. Bilahare kadı olmuştur. (B, HÇ, TN).
ŞUN'Î (6) Şun'î Raḥime'llâhü 'Aleyh, Şun'î Kim Pey-revi Necâtîdür, Şun'î Pey-revi Necâtîdür	3802 (-âz olmağa), 4042 (-âr), 4908 (-âhumdan benüm), 4965 (-ür iden), 5002 (-ân), 5100 (-âhum söyleye)	(?-1509) Kastamonuludur. Şair Necâtî'nin terbiyetinde olduğu için <i>Necâtî Sun'îsi</i> olarak bilinir. Şehzâde Mahmud'un divan kâtipliğini, şehzade Orhan'ın nişancılığını yaptı. (AÇ, B, HÇ, L)
ŞUN'Î (3) Şun'î-i Ereğli, Şun'î-i Dervîş, Şun'î-i Maqbûl-i 'Âlem Mevlevî	2146 (-ânum alındı), 5093 (-ânuñ ardınca), 5334 (-ân ister)	(?-1592) Asıl adı Sun'ullah'tır. Sun'î-i Lenk ya da Dervîş Sun'î lakablarıyla bilinir. Mevlevî şairlerdendir. Galata Mevlevihanesi'nde inziva etmiştir. <i>Divan</i> sahibidir. (TN, TŞM)
SU'ÜDÎ (3) Su'üdî Efendi	936 (-ârı), 1171 (-înüñ), 3532 (-âre gerek)	(?-1591) Asıl adı Mehmed'dir. Kadı Hasan Niksârî'nin oğludur. Şair

		Cenâbî'nin biraderidir. Ebussuud Efendi'den mülazemetle Süleymaniye'de müderrislik yaptı. Halep kadılığından sonra Diyarbakır kadılığındayken vefat etti. (B, HÇ, TN)
SÛZÎ (4) Sûzî-i Nakşbendî, Leṭâfet Üzredür Eş'âr-ı Sûzî	227 (-âb olmaz), 1637 (-âne-i me-râ), 3024 (-ârda), 4147 (-âb olmaz)	II. Bayezid devri şairlerindedir. Sûzî-i Rûmî ve Sûzî-i Nakşbendî lakaplarıyla meşhurdur. Prizrenlidir. Mihaloğlu Ali ve Mehmed Bey hizmetine girmiş, ömrünü bu şekilde geçirmiştir. Bu iki zatın savaşlarını nazm etmiştir. (AÇ, HÇ, TN) 1637 numaralı Farsça beytin bu şaire ait olduğu konusundaki tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
ŞÛBÛTÎ (1)	5022 (-âhı ben)	(?-1543) Karamanlıdır. Seyyiddir. Tıp ilmini öğrenip İstanbul'da Karaman Pazarı denilen bir yerde dükkân açmış, ömrünü burada geçirmiştir. (A, AÇ, DEİS, HÇ, TN)
SÛCÛDÎ (2) Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Sücûdî	2698 (-âh), 4712 (-ân gerd)	Kanuni devri şairlerindedir. Latîfî'ye göre Prizrenli, diğerlerine göre Kalkandelenlidir. Pîrî Paşa ve Tâcizâde'nin terbiyetinde yetişti. Divan kâtipliği yaptı. (AÇ, HÇ, L, SL, TN) 4712 numaralı Farsça beytin bu şaire ait olduğu konusundaki tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
SÛHEYLÎ (5) Süheylîye Bu Maḥlaş Gökden İndi	860 (-ânına), 3133 (-es me-râ), 3195 (-âddan kalmış), 3706 (-âr-sâz), 4815 (-âkümüz)	Aynı devirde yaşamış bu mahlasta iki şair vardır. Biri, Ankaralı müderris Mustafa Çelebi'dir. 1599'da vefat etmiştir. Diğerisi ise Hemdem kethüda oğlu Ahmed Efendi'dir. Divan kâtibi olup aynı yıl vefat etmiştir. (OM, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
SÛLEYMÂN (3) Süleymân Çelebi, Süleymân-ı Merḥûm	1854 (-âr olur), 3299 (-â itsek olmaz mı), 4277 (-erde)	Bu şairin I. Murad vezirlerinden Ahmed Paşa'nın oğlu olup Emir Sultan'ın Bursa'da halifesi olmuş, Yıldırım Bayezid'in imamlığını yapmış, edebiyatımızın ilk mevlidin, Vesiletü'n-Necât'ın şairi 146'de vefat etmiş Süleyman Çelebi olabileceğini düşünüyoruz. (KA, L, OM, TN) Ancak bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
SÛLÛKÎ (1) Sülûkî-i Amâsiyyevî	750 (-ân)	Kanuni devri şairlerindedir. Amasyalı olup asıl adı Mehmed'dir. Rumeli'de bazı beylerin ve emirlerin yanında kâtiplik

		yaptı. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
SÜRÜRİ (7) Sürürî Efendi, Sürürî-i Merhûm, Şafâ Üzredür Nazm-ı Sürürî, Sürürî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem	1594 (-ânîdür baña), 1595 (-en bir yaña), 1913 (-ârsuz), 2234 (-âb), 2668 (-âlanmasun), 3727 (-âr def), 5341(-ânesidür)	(?-1561) Asıl adı Mustafa Muslihiddin olup Geliboluludur. Muhyiddin Çelebi'den mülazemetle müderris oldu. Şehzade Mustafa'ya hocalık yaptı. Acem şiiriyle ilgilenip, <i>Mesnevî</i> , <i>Hafız Divânı</i> , <i>Câmî</i> ve <i>Sa'dî</i> 'ye şerhler yazdı. Üç <i>Divanı</i> ve muhtelif eserleri olduğu kaydedilir. (A, AÇ, B, HÇ, L, TN)
SÜRÜRİ (1) Sürürî-i Şarkî	351 (-ân)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindedir. Acem diyarından geldiği için Acem Sürürî ve Sürürî-i Şarkî lakaplarıyla bilinir. Ömrü fakr u zaruretle geçmiş, Şah İsmail'in yanına gitmiş ve orada ölmüştür. <i>Divan</i> sahibidir. (AÇ, HÇ, KA, L, TN)
SÜVÂRİ (1) Süvârî Ehl-i Nazmuñ Şeh-süvârî	1327 (-eri)	Kanuni devri şairlerindedir. Canbaz Süvârî olarak bilinir. Edirnelidir. Bilahare tasavvufa yönelmiş ve şeyh olmuştur. (SL, TN)
ŞÂFÎ (4) Şâfî Efendi, Şâfî Efendi Kâzî	1153 (ûnuñ), 1189 (-âd imiş bildüm), 1461 (-ân olup gezer), 2487 (-'arz)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ŞAH TAHMÂS (2) Şâh Tahmâs, 'Acemde Gül Gibi Tahmâs Mergüb	3211 (-âne-i em), 4691 (-em nîst)	(1514-1576) Safevî devletinin ikinci hükümdarıdır. Şah İsmâil'in oğludur. İsfahan'da doğdu. Çaldıran savaşından sonra Horasan'a gönderildi. 1524'te babasının ölümü üzerine 10 yaşında tahta geçti. Osmanlı ile sınır mücadelesiyle geçen ömrü Kazvin'de sona erdi.
ŞÂHÎ (13) Suhen İkliminüñ Sultânı Şâhî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Şâhidür	2255 (-âb), 3975 (-ştma), 3984 (-nehâ), 3985 (-û mîkoned me-râ), 4004 (-üş berâmedest), 4015 (-în-i rîhat), 4264 (-ün), 4693 (-ûd çîst), 4706 (-âh-ı mîayed), 5224 (-âm-ı mâst), 5232 (-âne-i üst), 5369 (-âdeş), 5377 (-ân eylemiş), 5421 (-ârsuz)	(?-969/1562) Söz konusu şair, Şehzade Sultan Bayezid olmalıdır. Kanunî'nin oğlu olup II. Selim'in küçük kardeşidir. Saltanat mücadelesi sırasında öldürüldü. Mezarı Sivas'tadır. (A, DEİS, HÇ) Buradaki hiçbir şiirin Şehzade Bayezid'in <i>Divanı</i> 'nda yer almaması bu tespitimizin yanlış olabileceğini düşündürmektedir.
ŞÂHÎ (3) Şâhî-i 'Acem	2795 (-âk endâht), 2810 (-şen âmed), 2908 (-âr yok)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindedir. Irak yöresinden geldiği için Acem Şâhî olarak bilinir. İsmail Erdebilî akrabasındandır. (HÇ, KA, L, TN)
ŞÂHİDÎ (4) Şâhidî Rahmetü'llâhi 'Aleyh, Bu Mañla' Şâhidînüñ Şâhididür	430 (-ebüne/-abuña), 3154 (-în bāşed), 4119 (-ânda biter), 4904 (-ânumdur benüm)	Bu mahlaslı iki şairden biri, Edirneli Şâhidî Çelebi'dir. Cem Sultan defterdarı olup 1495'den sonra vefat etmiştir. Diğeri Muğlalı Mevlevî şairi İbrahim Dede'dir.

		1550'de vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ŞÂ'İRİ (3) Şâ'ir-i Şürîde-Meşreb Şâ'irî	838 (-ü), 3472 (-ân olmuş), 4864 (-eng)	16. asır şairlerindedir. Selanıklidir. Şair Memî olarak bilinir. İstanbul kadısı Hasan Efendi'ye mülazım oldu. Mansıb almadan vefat etti. (AÇ, TN)
ŞÂMÎ (6) Şâmî Beg, Şâmî Beg Merhûm	2425 (-âb ile geçer), 4010 (-îñ <i>ândâht</i>), 4199 (-ânuñ), 4341 (-âh), 4524 (-âr ancak), 4572 (-unarsın)	II. Bayezid devri şairlerindedir. Asıl adı Mustafa'dır. Şamlıdır. Sancakbeyi olarak vazife yapmıştır. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
ŞÂMÎ (1) Şâmî-i Yeñiçeri	3200 (-âneye lâyık)	Kaynaklarda bu mahlasta yeniçeri olan bir şaire rastlanmamıştır.
ŞÂNÎ (9) Şânî Beg, Şânî-i Karamanî, Şânî-i Merhûm, Cihân Yügrügidür Şânî-i Kâzî	649 (-îz), 1058 (-âdumuz), 2752 (-â), 3411 (-îzüñdür), 3515 (-eridür <i>hancerün</i>), 3577 (-ânuñdan), 3765 (-âza gel), 4045 (-âr), 4126 (-â artar)	(?-1610) Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki şairlerden kadı olanı sadece Karamanlı Şânî'dir. Asıl adı Mehmed'dir. Atâullah Efendi'den mülazım oldu. Müderrislik yaptıktan sonra Erzurum kadısı oldu. (HÇ, TN)
ŞÂNÎ (1) Şânî-i Rûmî	2067 (-ân)	II. Bayezid dönemi şairlerindedir. Latîfi'ye göre Rumelili, Hasan Çelebi'ye göre İstanbulludur. Güzelliğinden dolayı Yusuf-ı Sâni lakabıyla bilinir. Genç yaşta öldürülmüştür. (B, HÇ, KA, L, TN)
ŞARÂBÎ (2)	2914 (-âruñ senüñ), 4707 (-mî âyed)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır. Biri Türkçe diğeri Farsça olan bu beyitlerin aynı şaire ait olması ihtiyal akarşılanması gereken bir durumdur.
ŞÂVUR (2) Şâvuru'l-Kâzî	1750 (baña), 5390 (-âra)	(?-1555) Kastamonuludur. Topal Şâvur olarak bilinir. Kuzat zümresindedir. (AÇ, HÇ, L, TN)
ŞEHİDÎ (7) Şehidî Ehl-i Nazm İçre Dil-âver	1627 (-âk-râ), 1663 (-m-i <i>hüşest</i>), 1715 (-lîst), 3221 (-er-nemîkonî <i>çikonem</i>), 5186 (-âk in cā), 5187 (-âr in cā), 5216 (-âbmenest)	Yavuz devri şairlerindedir. Niksarlıdır. Asıl adı Kâsım'dır. Peygamber soyundan olduğu için Seyid Kâsım olarak anılır. Yavuz Trabzonda iken mahiyetine girdi, onunla İstanbul'a geldi. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (AÇ, KA, SL, TN) Şiirlerin tamamının Farsça olması söz konusu şairin yukarıdakinden başka bir Fars şairi olabileceğini düşündürmektedir.
ŞEM'Î (17) Şem'î-i Süzân, Şem'î-i Merhûm, Şem'î Efendi Merhûm, Şem'î Rahime'llâhü 'Aleyh,	360 (-ârsun), 1158 (-ünuñ), 1169 (-ünuñ), 1485 (-âz), 1905 (-âr olmaz), 2086 (-âr olmasa), 2212 (-at mâ), 2285 (-âb), 2452 (-üzümüz), 2565 (-âruñ senüñ), 3306 (-âre gibi), 3806 (-	(?-1529) Şem'î Şem'ullah Dede. Prizrenlidir. Şeyh Vefâ dergâhında inzivaya çekilmiş, çok zayıf bünyeli bir zattır. Pîrî Paşa'nın himayesindedir. Mevlevî şeyhi Sultan Dîvânî'ye intisab

Ehli Nazmuñ Gün Gibi Yanar Çerâğı Şem'îdür	ânumuza), 4502 (-ensüz), 4626 (- âlini), 4778 (-er), 5101 (-âke), 5394 (- âna)	etmiştir. Mesnevî şarihlerindedir. (AÇ, HÇ, TN, TŞM)
ŞEMS (1) Şems-i Tebrîzî	2135 (-û mādārî)	(1185?-1247) Asıl adı Şemseddin Muhammeddir. Tebrizli Ali'nin oğludur. Büyük mutasavvıflardandır. Mevlana'nın tasavvuftaki hocası ve mürşididir. Konya'ya iki defa gelmiş, ikincisinde ortadan kaybolmuştur. Öldürüldüğü ya da kendi isteğiyle kayb olduğu ihtilaf konusudur. (KA, TN)
ŞEMSİ (2) Şemsî-i Hisârî	620 (reng alur), 4127 (-er)	Kanuni devri şairlerindedir. Kastamonuludur. Şemsî-i Hisârî olarak bilinir. Mesleği müezzinlik idi. (HÇ, L, TN)
ŞEMSİ PAŞA Şems Paşa, Şemsî Paşa Merhûm	235 (-ânumuz), 1063 (-âyı bilmezler), 1116 (-âğı var imiş), 1849 (-ârı var benüm yokdur), 1941 (-âr ancak), 2075 (-âr ile), 3280 (-âr itdi), 3949 (- oyunca), 3950 (-îneye), 5154 (-âdan yaña)	(?-1580) Asıl adı Ahmed'dir İsfendiyaroğullarından Mirza Paşa'nın oğludur. Kanuni'nin himayesiyle saraya girmiş, daha sonra bazı yerlerde idarecilik yapmıştır. II. Bayezid'in muhasibeciliğini yapmış, Şam beylerbeyi, ardından Anadolu ve Rumeli beylerbeyi olmuştur. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN)
ŞERÂRÎ (1)	1978 (-ür imiş bildüm)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ŞEREF (4) Mîrzâ Şeref bin Kâzî Cihân	1813 (-ârmem dâred), 1821 (-ri dâşte bâşed), 1933 (-âr bâyeş), 3606 (-em-i û)	(?-1560) Kazvinlidir. Seyyiddir. Kadî Cihan'ın oğlu olduğu için Şeref Cihân olarak anılır. Şah Tahmasb'ın gözde şairlerinden iken Sünnîlik açılmasıyla gözden düşmüştür. <i>Divan</i> sahibidir. (KA)
ŞERİF (3) Şerîf Efendi	125 (-ândur), 1280 (-en bişnev), 4224 (-âm)	III. Murad devri şairlerindedir. Asıl adı Muhammed'dir. Seyyid Şerîf efendinin oğludur. Zekeriyya Efendi'den mülazemetle, bu zatın tezkirecisi oldu. Daha sonra müderrislik yaptı. (B, HÇ) 1280 numaralı Farsça beyit yukarıdakinden başka bir Fars şaire ait olabilir.
ŞERİFİ (4) Şerîfî Nazmıdur Viren Cihâna [Şerefi]	198 (-er), 263 (-ân ancak), 316 (-âl), 5157	III. Murad devri şairlerindedir. Asıl adı Muhammed'dir. Eğirdirlidir. Peygamber soyundan olduğu için Seyyid Şerîfî olarak anılır. Babası Zeyni tarikatı şeyhlerinden Burhaneddin Efendi'dir. Rumeli'de bazı kasabalarda kadılık yapmıştır. (B, HÇ, KA, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.

ŞEVKÎ (7) Şevkî Efendi, Mâ'il-i Zevk u Şafâdur Şevkî, Zevke Dâ'irdür Cihânda Şevkî'nün Her Sözlere	471 (-ân çıktı), 2355 (-âldür), 3658 (- etler idi), 4430 (-âr ola), 4520 (-et yok), 4796 (-er şanur), 5031 (-ânı aîmazsın)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan iki Şevkî'den hangisi olduğu tespit edilemedi. İlki, Bursalı Mehmed Şevkî Çelebi'dir. Osman Gazi türbedarıdır. 1542'den sonra vefat etmiştir. Diğeri ise Halepli olup Hacibzâde olarak bilinen Şevkî Çelebi'dir. (A, AÇ, HÇ, TN)
ŞEVKÎ (1) Şevkî-i Edirnevî	3034 (-âmetde)	II. Bayezid devri şairlerindedir. Asıl adı Yusuftur. Edirnelidir. Bir kadının evlatlığıdır. Şehzade Mahmud'un Manisa'da divan kâtipliğini yapmıştır. Üç dilde şiirleri vardır. <i>Divan</i> sahibidir. <i>Tevârih-i Âl-i Osman</i> adlı mensur bir eseri vardır. (AÇ, B, HÇ, L, SL, TN)
ŞEYDÂ (1)	1482 (-âzlar)	(?-1580) Manisalıdır. Âşık Çelebi'nin en gözde talebesi olduğu için Âşık Çelebi Şeydâsı olarak bilinir. Şeyhî Efendi'den mülazım olmuştur. <i>Divan</i> sahibidir. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
ŞEYH BEHRÂM (1)	1633 (-em nem-i sâzed me-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ŞEYH EBU'L-ĦAYR (1)	2790 (-â ħüşest)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ŞEYH KEMÂLE'D-DİN (1)	5184 (-âh in câ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ŞEYHÎ (7) Şeyhî-i Selef, Belâgat Tekyesinün Piri Şeyhî, Ehl-i Nazmuñ Pîridür Şeyhî-i 'Azîz	18 (-â), 742 (-âkem), 1779 (-îb), 2176 (-ânımı), 2736 (-ane), 4194 (-ân ancak), 4929 (-âhumdan benüm)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan bu mahlastaki şairlerden hangisi olduğunu tespit etmek mümkün olmamıştır. Ancak mecmuada şairin tanıtımı için kullanılan "selef, pir" gibi ifadelerden divan edebiyatının kurucularından, <i>Harname</i> ve <i>Hüsrev ü Şirin</i> adlı eserleriyle bilinen Kütahyalı Yusuf Şeyhî olabileceğini düşünmekteyiz.
ŞEYHÎ (1) Şeyhî Tayyib-zâde	477 (-âz)	(?-1591) Asıl adı Mehmed'dir. Kadı Tayyib efendi'nin oğludur. Tayyibzâde olarak bilinir. Muallimzâde'den mülazemetle müderris oldu. (B, HÇ, KA, TN)
ŞİHÂBÎ (23) Şihâbî Beg, Şihâbî Kâtib-i Dîvân-ı 'Âlî, Şihâbîye Bu Mağlaş Gökden İndi, Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Şihâbî	498 (-er baña), 519 (-îb), 588 (-îm ider), 589 (-âna benzer), 737 (-em), 914 (-ânı), 1112 (-âs), 1145 (-âd oñmaduk), 1427 (-âz aña), 1590 (-m bir yaña), 1591 (-â baña), 2319 (-ûd), 2465 (-îs), 3227 (-gün), 3492 (-îrûñ senüñ), 4217 (-âl), 4278 (-erde), 4319 (-âb üzre), 4760 (-ân olur), 4776 (-er/ ar), 4865 (-âha çek), 4991 (-nemden), 5437 (-âr olmaz)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.

ŞİKARÎ (3) Şikârî-i Kâzî, Şikârî Raḥime'llâhü 'Aleyh	2728 (-âya), 4759 (-ârumdur), 5349 (-â yegdür)	III. Mehmed ve I. Mustafa devri şairlerindedir. Haznedarzâde Mustafa Çelebi olarak bilinir. Hazine kâtipliği yapmış, şehzade Mustafa'nın sekban başı olmuştur. (AÇ, TN)
ŞİNÂSÎ (2) Şinâsî Baḥr-ı Naẓmuñ Âşnâsî	133 (-emdür), 5408 (-ül gibi)	Kanuni dönemi şairlerindedir. Rumelilidir. Kâtip zümresindedir. (A, TN)
ŞİRÂZÎ (2)	797 (-ârelerinden), 4112 (-ândur)	Aslen Türkistanlıdır. Elvan-ı Şirâzî olarak bilinir. Orhan Gazi devri şeyhlerinden olup Hacı Bayram müridlerindedir. (SL, TN)
ŞİRÎ (9) Şirî Beg, Şirî Çelebi, Şirî Beg-zâde, Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem Şirî [...]zâde	815 (-et itmesün), 1277 (-ânesin), 1324 (-ûna), 2903 (-ağ), 3290 (-ân geldi), 4370 (-âm olmadı), 5090 (-âr yine)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindedir. İstanbulludur. Vezir-i Âzam Hersekzâde Ahmed Paşa'nın oğludur. Yavuz himayesinde ilim tahsil emiş, kapıcıbaşı olmuştur. Nikris hastalığına tutulup Mısır'da iken emekli olmuş, orada vefat etmiştir. (AÇ, B, KA, L, TN)
ŞİRÎ (4) Şirî-i Edirnevî, Şirî Çelebi Edirnevî	400 (-âruñ ile), 410 (-ân ağzuma), 1879 (-â artar), 1928 (-âm imiş), 4509 (-almaz)	Kaynaklarda bu mahlaslı Edirneli bir şaire rastlanmamıştır.
ŞİRÎ (2) Şirî-i Silistrevî, Şirî-i Selef-i Silistrevî	4141 (-îdür dirler), 4205 (-enün),	(?-1592) Asıl adı Ali'dir. Silistrelidir. Sipahi zümresindedir. Hattat şairlerindedir. (AÇ, HÇ, TN)
ŞİRÎ (1) Şirî Beg Belgradî	4380 (-âna tolaşdı)	Kaynaklarda bu mahlaslı Belgradlı bir şaire rastlanmamıştır.
TÂBÎ (5) Tâbî-i Şeyḥ-zâde, Uşûl Üzre durur Eş'âr-ı Tâbî	897 (-er itdi), 3837 (-nâyi), 4734 (-er), 4862 (-eng), 5478 (-üli)	(?- 1548 veya 1562) İstanbulludur. Hacı Tâbî olarak bilinir. Emir Buhârî şeyhlerinden birinin oğludur. Bir müddet kadılık yaptıktan sonra Abdülatif Efendi'ye intisabla uzlete çekilmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
ṬAB'Î (13) Ṭab'î Çelebi, Letâfet Üzredür Eş'âr-ı Ṭab'î, Ṭab'î-i Nâzûk-Ṭabî'at Gün Gibi Meşhûrdur	181 (-ân virür), 339 (-ân gördüm), 557 (-er/-ar), 595 (-îründür), 828 (-erin/-arın), 869 (-ûya), 1446 (-âr), 1833 (-â yanındadır), 2106 (-ârdan söyle), 3321 (-âd itsen olmaz mı), 4374 (-âm yitişdi), 4747 (-âr), 5352 (-â yiridür)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindedir. Asıl adı Ali'dir. Feyzî mahlasını da kullanmıştır. Edirnelidir. Cenâbî Paşa'ya kâtiplik yapmıştır. Arap beldelerinde zeamet sahibi olmuştur. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
ṬAB'Î (2) Ṭab'î-i Gelibolî	1322 (-âda), 4757 (-âr)	Asıl adı Süleyman'dır. Abdurrahman Efendi'den mülazemetle bir müddet kadılık yaptıktan sonra Bağdat'ta defterdar olmuştur. (HÇ, KA)
ṬAB'Î (1)	2898 (-âreş)	Kâmûsu'l-'Âlâm'da dört Acem şairden

Ṭab'î-i 'Acem		bahis vardır. Sadece memleketleri verilmiştir. Bu şairler, İsfahanlı, Semenânlı, Kazvinli ve Sistânlıdır. (KA)
ṬABİBİ (1)	2784 (-âmet)	III. Murad devri şairlerdendir. Asıl adı Abdî'dir. Yektemurzâde adlı bir imamın oğludur. Tıp ilmiyle meşgul olduğu için bu mahlası almıştır. (AÇ, HÇ, KA, TN)
TÂBİ'Î (1) Ehl-i Nazmuñ Tâbi'î 'Älemde Bir Selmânidur	5001 (-ân),	Asıl adı Ali'dir. İstanbul ya da Edirne'de doğdu. Şiirlerinde bazen Feyzî mahlasını kullanmıştır. Cenâbî Paşa'nın kâtipliğini yapmış daha sonra zeamet sahibi olmuştur. Mesîhî'nin <i>Edirne Şehrengîzi</i> 'ne nazire yazmıştır. (AÇ, DEİS, HÇ, L)
ṬÂHİR (1)	701 (-ânuñ)	Kaynaklarda mecmuanın derlendiği dönemde yaşamış bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ṬÂHİRİ (3) Pâk Şâ'irdür Felekde Ṭâhiri	3135 (-âne mâ-râ), 3524 (-âk), 4668 (-âle-i mâ)	Acem şairlerinden olup Heratlıdır. Sultan Hüseyin Mirza zamanında yaşamıştır. (KA)
ṬAL'ATİ (1)	758 (-ân)	Bu mahlastaki iki şairin mecmuaya girme ihtimalleri çok düşüktür. Edirneli Mehmed Çelebi 1667'de, Ankaralı Hüseyin Efendi 1664'te vefat etmiştir. (TN) Söz konusu şairin bunlardan başka birisi olması muhtemeldir.
ṬÂLİB (6) Ṭâlib-i Hâkîm, 'Acemde Gün Gibi Meşhûr Ṭâlib	2692 (-û), 2695 (-û), 3356 (-ân resîd), 3667 (-ârâ mîkeş), 5181 (-en-i râ), 5321 (-y diger)	Bu mahlasta iki Acem şairi vardır. Birincisi Câcerim(?)li olup, Şahrûh'un hizmetinde bulunmuş, 30 yıl Şiraz'da kalmış ve 1480'de orada vefat etmiştir. Manzum <i>Gûy u Cevgân</i> 'ı vardır. Diğeri ise Mâzenderanlı olup Melikü's-Şu'arâ ünvanına sahiptir. 1616'da yüz yaşını aşmışken Keşmir'de vefat etmiştir. 14 bin beyitlik divanı vardır. (KA) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ṬÂLİBİ (3) Ṭâlibî Efendi	706 (-ek), 1162 (-unuñ), 3126 (-âne-râ)	Bu dönemde yaşamış olması imkân dâhilinde olan bu mahlaslı şairlerden biri Kefeli Ṭâlibî'dir. Ancak bu zatın ümmî olduğu kayıtlıdır. Dolayısıyla Farsça şiir söylemesi düşünülemez. İkinci bir şair de Sehî'de kayıtlıdır ancak hakkında hiçbir malumat yoktur. (HÇ, L, SL, TN)
ṬÂLİ'Î (3) Ṭâli'î-i Kâtib, Ṭâli'î Raḥmetü'llâhi 'Aleyh	677 (îrûñ senûñ), 1496 (-er daḥî nâzûk), 2538 (-erûñ)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindendir. Asıl adı Mahmud'dur. Âşık Çalebi'ye göre Manisalı, diğerlerine

		göre ise Kastamonuludur. Şehzade Mahmud'un defterdarı oldu. Şehzade ölünce yeniçeri bölüğüne katıldı. Amasya'da yeniçeri ayaklanmasında öldürüldü. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
ṬARİKÎ (2) Ṭarîkî Çorluludur, Ṭarîkî Çelebi Ehl-i 'İlm	2525 (-ek), 5461 (-âr ile)	Kaynaklarda bu mahlasta Çorlulu bir şaire rastlanmamıştır.
ṬARRÂRÎ (1) Ṭarrârî-i 'Acem	1666 (-em est)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ṬARZÎ (1) Ṭarzî-i 'Acem	4061 (-âr)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
TEKELÛ HÂN (1)	32 (-ânî-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
TİĞÎ (12) Tîgî Beg, Tîgî Raḥîme'llâhü 'Aleyh, Celâsîn Şâ'ir-i Mergûb Tîgî	9 (-â), 148 (-er göndürür), 184 (-ân virür), 284 (-âruñ senüñ), 1050 (-ârumuz), 3085 (-âsı), 3882 (-âme gir), 4123 (-er), 4232 (-em), 4315 (-âm olmaya), 4762 (-âr), 5365 (-âz)	Yavuz Sultan Selim devri şairlerindedir. Kara Murad Paşa adlı bir zatın oğludur. (TN)
ṬUĞÎ (1)	5354 (-â yiridür)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
ṬÛSÎ (2) Ṭûsî-i 'Acem	375 (-ân-ı men), 2205 (-âh râ)	Söz konusu şairin, 1020/1611 yılında ölmüş Şehnâme sahibi meşhur Fars şairi Hakîm Ebu'l-Kasım Firdevsî Ṭûsî olabileceğini düşünüyoruz.
TÛRÂBÎ (4) Türâbî-i Ereğlili, Türâbî Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rûyı, Türâbî Ayağı Ṭoprağıdur Erbâb-ı 'İrfânüñ	1146 (-âdı unutturduğ), 1267 (-âd olur bir gün), 1469 (-ıkdur), 2863 (-â çenâr)	Asıl adı Mustafa'dır. III. Murad dönemi şairlerindedir. Ereğlidir. Haremeyn'de kâtiplik yapmıştır. (HÇ, TN, KA)
TÛRÂBÎ (1) Türâbî-i 'Acem	4597 (-ûhte)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
'UBEYDÎ (40) 'Ubeydî Ḥusrev-i Rûm, 'Ubeydî-i Merḥûm, 'Ubeydî Raḥîme'llâhü 'Aleyh, 'Ubeydî Ehl-i Nazmuñ Ḥusrevidür, 'Ubeydî Mülk-i Nazmuñ Ḥusrevidür	118 (-erden lezîz), 119 (-ândan lezîz), 155 (-ebidür), 286 (-uñ), 295 (-erüñ), 568 (-âne arar), 835 (-û), 1539 (-âzda), 1644 (-âb), 1735 (-âd), 1745 (-âr saña), 1890 (-âr), 2000 (-âm), 2076 (-âr ile), 2100 (-ârda), 2109 (-et itme), 2351 (-endür), 2356 (-amdur), 2433 (-îr), 2466 (-âr şems), 2680 (-în), 3005 (-ân), 3073 (-âkde), 3134 (-âne-i mârâ), 3417 (-âreler), 3558 (-âk oldum), 3713 (-es), 3877 (-er), 4096 (-atmışdur), 4105 (-âdedür), 4172 (-âr-ı ḥaṭ), 4200 (-ânüñ), 4201 (-enüñ), 4359 (-ân), 4399 (-ân itdi), 4771 (-	(?-1573) Asıl adı Abdurrahim'dir. Edirnelidir. Nebî Dede adlı bir zâtın oğludur. Kadızâde'den mülazemetle kadı oldu. Zagra kadısı iken Hacc'a gitti ve Mekke'de vefat etti. Özellikle muamma ve tarih manzumeleriyle şöhrat buldu. (A, AÇ, B, HÇ, TN)

	âğıdur), 4817 (-ânumuz), 4826 (-özümüz), 5364 (-ân esîridür), 5459 (-üle)	
‘ULVÎ (50) ‘Ulvî Çelebi, ‘Ulvî Efendi, ‘Ulvî-i Merhûm ‘Ulvî Çelebi Merhûm, Şâ‘ir-i Mergûb ‘Ulvî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, ‘Ulvî ‘Ulüvv-Himmet Oldı, ‘Ulvî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür, ‘Ulvî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür, ‘Ulvî-i Nâzûk-Ṭabî‘at Gün Gibi Meşhûrdur, Ḥusrev-i Rûm Oldı ‘Ulvî Gün Gibi	47 (-iç), 229 (-ân ele girmez), 234 (-ânumuz), 366 (-oğdan), 586 (-ân ider), 613 (-erdür), 625 (-oğdur), 641 (-er olmaz), 708 (-ek), 759 (-ân), 798 (-îrûnden), 893 (-âh), 1141 (-âğ), 1143 (-ûnlık), 1643 (-â olup), 1936 (-âna ışıduğ), 2097 (-âde), 2440 (-âna bakılmaz), 2449 (-âremüz), 2496 (-a^c), 2771 (-ânum görüp), 2873 (-añıluruz), 2878 (-itmez), 3071 (-ânuñda), 3209 (-ânem), 3366 (ṭamar), 3371 (-âreler), 3401 (-u götürür), 3435 (-ân ḥancer), 3549 (-em), 3595 (-arın), 3804 (-ûna da), 3857 (-ân olup), 3973 (-âr saña), 4052 (-âr), 4109 (-etdür), 4247 (-âba bakmağdan), 4384 (-er geldi), 4386 (-ldi), 4580 (-âhum göklere), 4638 (-â), 4644 (-â), 4657 (-â), 4958 (-em hem), 4984 (-âhumdan), 5035 (-ârumdan şağın), 5302 (-âna gider), 5348 (-endüñdür), 5490 (-ül didikleri), 5514 (-itdi)	(?-1575) Asıl adı Mehmed’dir. İstanbulludur. Derzizâde namıyla bilinir. Manisa müftüsü iken Muallimzâde’ye danışmend oldu. II. Selim’in maiyetine girdi. Molla Çelebi’den mülazım oldu. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
‘ULVÎ (1) ‘Ulvî-i Diğer	4816 (-ânumuz)	(?-1578) Asıl adı Ali’dir. Sağır Ali lakabıyla bilinir. İstanbulludur. Zeamet erbabındandır. Rumeli beylerbeyi yanında defter emini olduğu sırada vefat etti. (A, AÇ, B, HÇ)
UŞÛLÎ (11) Uşûlî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, Uşûlî Eyledi Bir Ṭarz Peydâ	48 (-îḥ), 1315 (-aşa), 1723 (-âc), 2467 (-er güneş), 2648 (-âbdan), 3254 (-ânede), 3282 (-ân oldı), 4507 (-âsındayuz), 4957 (-âd eylesem), 4978 (-âhumdan), 5138 (-âr olmadı)	(?-1538) Yenicevardarlıdır. İlim tahsilinden sonra tasavvufa yöneldi. Mısır’a gidip İbrahim Gülşenî’ye intisab etti. Şeyhin ölümünden sonra İstanbul’a döndü. Evrenosoğlu Abdî Bey’in musahipliğini yaptı. Müretteb divanı vardır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN)
ÜMİDÎ (28) Ümidî Efendi, Ümidîyyü’l-Müderriş, Ümidî-i Merhûm, Ümidî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, Ümidî Oldı Bâkîsi Rûmuñ, Ümidî Şâ‘ir-i Mergûb-ı ‘Âlem, Ümidî Ehl-i Nazmuñ Ḥusrevidür	564 (-er), 636 (-urılmaz), 829 (-er isterin), 1023 (-âd), 1239 (-en), 1565 (-â), 2229 (-eb/-ab), 2414 (-er/-ar), 2599 (-âl), 2610 (-âm), 2672 (-ılmazsın/-ilmezsin), 3291 (neden geldi), 3423 (-âr), 3506 (-âruñ), 3528 (-âk), 3596 (-arsın), 3650 (-eri), 3892 (-aş), 4138 (-er/-ar virür), 4394 (-âli), 4852 (-âlaruñ), 4964 (-ârdan), 5005 (-ârdan), 5155 (-â), 5159 (-â), 5162 (-	(?-1571) Asıl adı Ahmed’dir. İstanbulludur. Evvelce Sıdkî mahlasını kullanmıştır. Bostan Efendi ve Kadızade’den mülazım oldu. Ancak mansıb alamadan vefat etti. (AÇ, B, HÇ, TN)

	ā), 5285 (-ār), 5287 (-ār)	
‘ÜMMİ (1) ‘Ümmî Efendi	3976 (-ā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ÜNSİ (1)	385 (-āz kerdēn), 2328 (-āb şod), 3125 (-āne rā)	Bu mahlaslı iki Acem şairi vardır. Birincisi Horasanlıdır. 1422’de vefat etmiştir. Diğeri ise Hindistan bölgesinden olup Şah Cihan’a mensub olmuş, 1612’de vefat etmiştir. (KA) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
VAHDETİ (3) Ehl-i Nazmuñ Vaḥdeti Bir Dānesi	2957 (-īm), 3799 (-en/-an), 4803 (-ān tutuşur)	16. asır şairlerindedir. İstanbulludur. Babası padişah bendelerindedir. Kendisi sipahi iken Yemen’e gitmiştir. Halveti tariktına mensuptur. Arapça ve Farsçaya hâkimdir. (A, TN)
VĀHİ (2) Vāhî-i Merhûm, Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Vāhî	3569 (-emden), 4878 (-il)	16. asır şairlerindedir İstanbulludur. Bir aşka tutulup tahsilini bırakmıştır. (A, DEİS)
VAHİDİ (2) Şem‘î-zāde Vaḥîdî, Vaḥîdîdür Ferîdi Ehl-i Nazmuñ	839 (-ru), 4152 (-ir olmaz)	Kaynaklarda bu mahlaslı Şem’îzāde olan bir şaire rastlanmamıştır.
VAHİDİ (1) Vāhîdî-i Gelibolî	17 (-mā)	Kanuni devri şairlerindedir. Gelibolulu olup Divan-ı Hümayun kâtipliği yapmıştır. Divan sahibi bir şairdir. (L, TN)
VAHŞİ (4) Vaḥşî-i ‘Acem	1131 (-ereş), 1932 (-ār baş), 3162 (-āne-i men şod), 3853 (-ā-rā), 5480 (-ülî)	(?-1585) Mevlânâ Vaḥşî, Acem şairlerinden olup Yezid adlı kasabadandır. Nâzır u Manzûr ve Husrev ü Şîrîn mesnevileri vardır. (KA)
VAHYİ (4) Vaḥyî Efendi, Vaḥyî-i ‘Acem, Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Vaḥyî	1655 (-ât), 2287 (-āb), 3190 (-ānumuz), 3744 (-ādenün)	Yavuz devri şairlerindedir. İzniklidir. İlim tahsil edip kadı olmuştur. Acem bölgesine ve Diyarbakır’a gitmiştir. (AÇ, L, TN)
VĀLİ (3) Vālî Çelebi	2482 (-in itmiş), 3437 (-ānumuz), 4227 (-elüm)	Kaynaklarda bu mahlasta iki şair yer almaktadır. Bunlardan biri, Yenipazarlı kadı Ahmed Efendi’dir ve 1598’de vefat etmiştir. Diğeri ise İstanbullu yeniçeri Vālî Çelebi’dit. (A, AÇ, HÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
VĀLİHİ (19) Vālîhî Efendi, Vālîhî-i Üskübî, Şā‘ir-i Maḳbûl-i ‘Ālem Vālîhî, Şā‘ir-i Mergûb-ı ‘Ālem Vālîhî	43 (-eb) , 257 (-oğ), 1075 (-idedür), 1525 (-idedür), 1566 (-ā), 1728 (-ād), 1857 (-ağdan gelür), 2057 (-en gelsün), 2190 (-et baña), 2676 (-rsin), 2844 (-ādur), 2971 (-ānumdan), 3764	(?-1599) Asıl adı Ahmed’dir. Üsküplüdür. Kadızāde olarak bilinir. Ahizāde Mehmed Çelebi’den mülazemetle kadı olmuş, bilahare tasavvufa yönelmiştir. Divan sahibidir.

–i Üskübîdür, Vâlihî Maqbûl-i ‘Âlemdür ‘Acemde Gül Gibi, Vâlihî Şi‘ri Taşavvuf Üzredür	(-âdan vaz gel), 3979 (-â), 4440 (-et), 4449 (-â hâdis), 4728 (-er), 4891 (-âh- ı çün konem), 4903 (-ünumdur benüm)	(A, AÇ, B, HÇ, TN)
VÂLİHÎ (1) Emîr Vâlihî	975 (-âne refi)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
VAŞFÎ (14) Vaşfî Efendi, Vaşfî-i Nâzûk-Tabî‘at, Vaşfî Şâ‘ir-i Cihân Vaşşâfidur, Olup Meh-rûlaruñ Vaşşâfi Vaşfî, Ehl-i Nazmuñ Vaşfî Kim Vaşşâfidur	138 (-etdür), 418 (-ânina), 995 (-â/ kerd), 1416 (-âdumı), 1775 (-îb), 2245 (-âb), 2593 (-âl), 3185 (- ânemüz), 3367 (-er), 3648 (-eni), 4143 (-în eyler), 5037 (-âhdan şakın), 5050 (-emlere), 5254 (-ân sâhte end)	(?-1594) Asıl adı Mustafa’dır. Kınalızade ailesindedir. Abdurrahim Kirâmî’nin oğlu, Hasan Çelebi’nin amcazadesidir. İstanbul’da doğdu. Zekerriyya Efendi’dan mülazemetle kadı oldu. Hattat şairlerdendir. (B, HÇ, TN)
VÂSİ‘Î (1) Vâsi‘î-i ‘Alî Çelebi	577 (oğlar)	(?-1543) Asıl adı Alâeddin Ali’dır. Vâsi’ Alisi lakabıyla bilinir. Salih Çelebi’nin oğlu olup Filibelidir. (B, L, TN)
VÂŞLÎ (1)	3803 (neye)	16. asır şairidir. Sofyalıdır. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (A, TN)
VECDÎ (3) Vecdî Efendi Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Vecdî	1306 (-ün olmada), 4066 (-âr), 5420 (-ârsuz)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan çok sayıdaki Vecdî’den hangisi olduğu tespit edilemedi. Tireli Hâkzâde Vecdî Efendi, Edirneli Ça’fer Çelebi, Edirneli Kebecizâde Vecdî Efendi ve Filibeli Dervişzâde Abdurrahman Efendi bu mahlası kullanmıştır. (A, AÇ, HÇ, TN)
VECHÎ (2) Derviş Vechî, Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rûyî Vechîdür	3053 (-ete), 3912 (-en güzel)	(?-1610) Gelibolulu ya da Antalyalıdır. Mısır müteferrikalarındandır. (SL, TN)
VEFÂYÎ (1)	1582 (-em bir yaña)	Bu mahlası tek şair, Şeyh Ebu Bekir Vefâyî’dir. Mevlevî şairlerden olup 1583’te Halep’te vefat etmiştir.
VEYSÎ (8) Veysi Çelebi, Cihânuñ Şâ‘ir-i Mümtâzi Veysi	398 (-â ile), 607 (-ândur), 1025 (-âd), 1173 (-enüñ), 1835 (-âdur), 2959 (- âm), 3687 (-âzdur), 4435 (-â)	(?-1032/1622-23 ya da 1037/1627-28) Asıl adı Üveys’tir. Üsküp kadısı Mehmed Efendi’nin oğludur. Alaşchirlidir. Şair Makâlî’nin yeğenidir. Molla Çelebi’dan mülazemetle kadı olmuştur. <i>Divan</i> sahibidir. (B, HÇ, TN)
VEZNÎ (1)	722 (-oğ)	Asıl adı Mustafa’dır. Veznedar Sinan Bey’in oğludur. Kadı Sa’dî Efendi’nin danişmendi oldu. (AÇ, HÇ, TN)
VIŞÂLÎ (4) Vişâlî Efendi, Firâk Ölümlüsi Miskîn Vişâlî, Vişâlî Şâ‘ir-i Mümtâz-ı ‘Âlem	1393 (-îrini), 4050 (-âr), 4828 (-âz), 5122 (-âhum ile)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan üç Vişâlî’den hangisi olduğu tespit edilemedi. İlki II. Bayezid devri şairlerinden İsâ Çelebi’dır. Aydınlıdır.

		Diğeri Enderunlu Visâlî Çelebi'dir. Dimetokalıdır. II. Selim devrinde yaşamıştır. Bir diğeri, İstanbullu Hammamcızâde Sefer Efendi'dir. (<i>DEİS, TN</i>)
VIŞALÎ (1) Vişâlî-i Karamanî	3696 (-ir)	Kaynaklarda bu mahlaslı Karamanlı bir şaire rastlanmadı.
VUŞÛLÎ (12) Vuşûlî Vâsıl-ı Bîkr-i Ma'ânî, Vuşûlî Şâ'ir-i Mağbûl-i 'Âlem	150 (-er söyledür), 724 (-ân hâ' il degül), 1412 (-âdemi), 1603 (-ârı saña), 2347 (-ıkdur), 2407 (-âb ider), 2536 (-etüñ/-atuñ), 3377 (-er), 3391 (-âredür), 3714 (-es), 3795 (-ilmazsun/-ilmezsün), 4839 (-andurmış)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan bu mahlastaki üç şairden hangisi olduğu tespit edilemedi. İlki İstanbullu kazasker Mehmed Efendi'dir. Molla Çelebi, Hubbî Molla ve Kapucubaşızâde lakaplarıyla bilinir. 1523'te vefat etmiştir. Diğeri Üsküplü Mehmed Bey'dir. Küçük Bâlf Şah oğludur. Ümeradan olup 1591'de vefat etmiştir. Üçüncüsü ise Şuhutlu Hamza-i Vusûlî Çelebi'dir. Erzurum kadısı olup 1594'te vefat etmiştir. (<i>AÇ, B, HÇ, KA, TN</i>)
YAHYÂ (47) Yahyâ Efendi, Yahyâ-yı Merhûm, Yahyâ Beg Merhûm, Yahyâ Efendi Merhûm, Yahyâ Şâhib-i Hamse, Oldı Şâhib-Seb'a Yahyâ Gün Gibi	401 (-ân ile), 497 (-ândur baña), 548 (atar), 575 (-ûlar), 591 (-âna tîr), 612 (-ân virür), 627 (-âsı var), 935 (-â gibi), 1061 (-âga şaldılar), 1288 (-âre), 1303 (-ün yirine), 1721 (-enc), 2033 (-et idemezsin), 2034 (-et iderin), 2054 (-ül olmasun), 2280 (-âb), 2532 (-züñ), 2570 (-âl), 2666 (-ân), 2758 (-âdan yaña), 3080 (-âmeti), 3169 (-et ider), 3259 (-ânemüze), 3442 (-ârumuz), 3485 (-âf), 3607 (-âre şu), 3611 (-âre yine), 3755 (-ân çeng), 3913 (-en güzel), 3922 (-âm), 3962 (-eri), 4058 (-âr), 4249 (-ân), 4414 (-eri), 4425 (-âne ola), 4624 (-â yüki), 4627 (-ânını), 4634 (-üldür baña), 4683 (-â-yı dost), 4732 (-âr olup gider), 4811 (-âhsuz), 4927 (-âzum), 4954 (-âh iderem), 5063 (-âh), 5137 (-âm itdi), 5139 (-âr idi), 5497 (-eni)	(?-1578) Arnavut asıllıdır. Dukakinzâde veya Arnavut Yahyâ olarak bilinir. Yeniçeri kâtibi Şehabeddin Bey'den ders aldı. Yayabaşı oldu. Devrinin büyük âlimlerinin meclislerine katıldı. Eyüp ve Bursa kaplıcaları mütevellisi oldu. <i>Yûsuf ile Züleyhâ</i> ve <i>Gülşen-i Envâr, Nâz u Niyâz</i> adlı mesnevileri vardır. Latîfi hamse sahibi ve belki de seb'a sahibi olduğunu yazar. (<i>A, AÇ, HÇ, KA, L, TN</i>)
YAHYÂ (2) Müftî-zâde Hâzret-i Yahyâ Efendi Kâm-yâb	176 (-ân vir), 3198 (-îf)	(1553-1643) İstanbulludur. Şeyhülislam Zekeriyâ Efendi'nin oğludur. Nakibül Eşraf Ma'lûlzâde'den mülazım olmuştur. (<i>HÇ, TN</i>)
YAHYÂ (2) Hâzret-i Bûstân Efendi-zâde Yahyâ Kâm-rân, Hâzret-i Bûstân Efendi-zâde Yahyâ Kâm-yâb	3478 (-i'), 3637 (-re)	(?-1639) Tirelidir. Bostanzâde Yahyâ olarak bilinir. Babası Bostanzâde Mehmed Efendi'dir. İstanbul kadılığı yapmış, İstanbul'da vefat etmiştir. (<i>TN</i>)

YAKİNİ Yakîni Efendi, Yâkîni Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem, Yakîni Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem	478 (-âr), 2734 (-âna), 3247 (-âne), 3861 (-et), 4748 (-âr)	Bu mahlaslı iki şairden biri, Kadı İmâd Sinan-zâde Yakîni Efendi'dir ve 1567'de vefat etmiştir. Diğeri ise, Edirneli Hüseyin Çelebi'dir. Kanuni devri şairlerindedir. (A, AÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
YÂRİ (2) Yârî Efendi Kâzî	2309 (-âb üftâde est), 4342 (-âh)	Acemzâde Yârî olarak bilinir. Hayyam ve İbni Yemîn'in şiirlerini ezbere bildiği söylenir. Kadı olduğuna dair bir bilgi bulunmamakla birlikte, mecmuada yer alan matla'ı <i>Tuhfe</i> 'de yer almaktadır. (A, TN)
YEMİNİ (1) Yemîni Çelebi	3180 (-âr), 4510 (-âr olmaz)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
YETİMİ		Bkz. 'ALİ (Yetim 'Alî Çelebi)
YETİMİ (1) Yetimi-i Tebrizî	1203 (-ünem)	Kaynaklarda bu mahlaslı Tebrizli bir şaire rastlanmadı.
YÜNUS (1) Yünus Efendi	2551 (-âlin göricek)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
YÛSUF (1)	3281 (-ân itdi)	Söz konusu şairin kaynaklardaki aynı mahlaslı birçok şairden hangisi olduğu tespit edilememiştir.
YÛSUFİ (1) Mısr-ı Nazmuñ Tûfî-i Güyâsı Ya' nî Yüsufî	1369 (-adı)	İsmi sadece Tuhfe-i Nâilî'de geçmektedir. Buna göre Yûsuf Efendi, Muhammed Efendi adlı bir zâtın oğludur ve asıl mesleği tabiblikdir. (TN)
YÛMNİ (15) Yümni Beg, Yümni Efendi Kâzî, Derviş Yümni, Yümni-i Derviş, Terceme-i Yümni Beg, Leţâfet Üzredür Eş'âr-ı Yümni, Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem Yümni Beg	143 (-et koptı), 186 (-âb eyler), 236 (-ânumuz), 282 (-enüñ), 323 (-em), 1012 (-âd), 1179 (-unuñam senüñ), 1358 (-adı), 2167 (-ârdan hâlî), 2603 (-rre degül), 2769 (-ân olup), 2926 (-üñ), 3093 (-âyı), 4345 (-âh), 4773 (-ağlar)	(?-1662) Asıl adı Mehmed Sâlih'dir. Tosyalı Mustafa Efendi'nin oğlu, kadı, Kadri Efendi'nin yeğenidir. Kendisi de kadılık yapmıştır. Tezkire-i Şu'arâ müellifidir. Aynı mahlası kullanan Mehmed Emin Efendi adlı bir kardeşi daha vardır. (TN)
ZA'Fİ (2) Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Za'fî	1804 (-âr olmağ ne güc), 5057 (-âde)	(?-1543) Asıl adı Muhammed'dir. İbrahim Gülşeni neslindedir. Diyarbakırlıdır. Müretteb divanı vardır. (TN)
ZA'İFİ-ZÂDE (1) Za'ifî-zâde Çelebi	2192 (-â)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ZAMİRİ (6) Zamiri Beg, Zamiri Beg Rûmili	289 (-emüñ), 446 (-ımı), 1930 (-iş), 4051 (-âr), 5298 (-güzâr), 5510 (-ârı)	Söz konusu şairin kaynaklardaki bu mahlaslı çok sayıda şairden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

ZĀMİRĪ (2) Zāmīrī-i ‘Acem	1712 (-ā-yı men ānist), 3937 (-encügin),	Halepli şairlerdendir ancak ecdadı olan Akkoyunlulardan dolayı Bağdatlı kabul edilir. <i>Leyla vü Mecnûn</i> ’u vardır. (A)
ZĀRĪ (6)	1013 (-ād), 1174 (-ānuñ), 1982 (-ānum), 3816 (-ñda), 4519 (-ānum yok), 4559 (imişsin sen),	Bu mahlaslı şairlerden birincisi Tokatlı olup Ali Fakîh namıyla meşhurdur. Şehzâde Mustafa’nın divan kâtibidir. 1552’de vefat etmiştir. Diğeri ise Koca Hasan-zâde namıyla bilinen Üsküplü Zârî’dir ve II. Bayezid dönemi şairlerindedir. (L, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Bu şairin aşağıdaki şairle aynı kişi olmaları da muhtemeldir.
ZĀRĪ (1) Zârī-i Konevî	4603 (-dı)	Kaynaklarda bu mahlaslı Konyalı bir şaire rastlanmamıştır.
ZARĪFĪ (9) Zarîfî Efendi, Zarîfî Şâ‘ir-i Merğüb-ı ‘Ālem, Zarîfî Gün Gibi Merğûbı Dehrûñ, Zarîfî Mu‘ammâ be-Nâm-ı Ferruh	503 (-ā), 551 (-er), 556 (-āndan geçer), 1475 (-āz), 1961 (-emek), 2578 (-āl), 2747 (-ā), 3277 (-āy), 5419 (-ārsuz)	(?-1569) Rumelihisarında bulunan Ali Baba tekkesi şeyhi Şeyh Hasan Zarîfî Efendi’dir. İbrahim Gülşenî halifelerindedir. Sirozludur. Hadis, Tefsir ve Mesnevi dersleri vermiş, 100 yaşını geçmiş olduğu halde vefat etmiştir. Üç dilde şiirleri vardır. (SO, TN)
ZĀTĪ (194) Zâtî-i Pîr, Zâtî Selleme’llâh, Zâtî-i Merhûm Zâtî Efendi Merhûm, Zâtî Raḥime’llâh, Zâtî Raḥime’llâhü ‘Aleyh Ḥazret-i Zâtî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, Zâtî Ehl-i Nazmuñ Pîridür, Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür, Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür Üstâdıdır	60 (-āt), 103 (-nd), 110 (-er lezîz), 141 (-ardur), 164 (-ārdur), 174 (-e ölmüş dirilür), 178 (-ür), 246 (-āl olmuş), 306 (-ār gerek), 369 (-lmasun), 380 (-en), 399 (-er ile), 409 (-ānum ağzuma), 462 (-andı), 469 (-ār didi), 487 (-ebi), 488 (-ebi), 491 (-ān āña), 546 (-ān atar), 562 (-er/-ar), 584 (-atdılar), 606 (-īridür), 632 (-urmuşdur), 664 (-ān ancak), 683 (-ānuñ), 710 (-ek), 732 (-ānum benüm), 733 (-enüm), 746 (-ān), 768 (-ān), 822 (-īrsin), 833 (-enden), 886 (-ānî mände), 900 (-atdı), 902 (-ayı), 917 (-irini), 919 (-āsini), 1073 (-āsıdır), 1074 (-īdedür), 1192 (-ün eyledüm), 1294 (-ün eyleme), 1385 (-ūnı), 1386 (-īni), 1389 (-aşını), 1398 (-aşı), 1502 (-az gel), 1602 (-ā), 1653 (-et), 1738 (yād), 1810 (-ed), 1839 (-āndur), 1841 (-ürür), 1842 (-er yürür), 1867 (-er), 1878 (-īb eyler), 1883 (-kdılar), 1906 (-ān düşmez), 1914 (-ārsuz), 1917 (-zümüz), 1953 (-oñ), 1960 (-ānuñ), 1973 (-ār itdüm), 1975 (-ār	(1471-1546) Asıl adı Bahşî veya İvâz olup Balıkesirli’dir. Sağî Zâtî ya da Remmâl Zâtî olarak bilinir. Vefâî tarikatına mensuptur. Nücum ve remil ilimlerindeki ihtisasıyla meşhurdur. Geçimini remille sağlamış, İstanbul ve Edirne’de yaşamıştır. Divanının yanı sıra <i>Şem’ ü Pervâne</i> , <i>Ahmed ü Mahmûd</i> , <i>Ferahnâme</i> , <i>Fâl-i Kur’ân</i> , <i>Mecma’ü’l-letâif</i> adlı manzum eserleri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, L, OM, SL, TN)

	aldum), 2012 (-en), 2082 (-ālarla), 2103 (-etine), 2117 (-ār olmaya), 2131 (-ārı), 2154 (kanı), 2155 (-eni), 2158 (-anı), 2182 (-ānesi), 2189 (-t baña), 2196 (-āhum saña), 2230 (-eb), 2271 (-āb), 2276 (-āb), 2343 (-i' dür), 2346 (-ıkdur), 2359 (-āb olupdur), 2375 (-ālin gösterür), 2392 (-ağı var), 2416 (-āreler), 2429 (-īr), 2460 (-atsuz/-etsüz), 2472 (bir güneş), 2499 (-a'), 2505 (-ağ), 2506 (-ārem yok), 2513 (-at/-et yok), 2514 (-ak), 2531 (-eşün), 2533 (-etüñ), 2540 (-etüñ), 2541 (-egüñ), 2542 (-ehüñ), 2563 (-īrūñ senüñ), 2564 (-erdüñ var senüñ), 2568 (-ānuñ senüñ), 2589 (-āl), 2590 (-āl), 2608 (-ān degül), 2658 (-er olsun), 2679 (-ān olmadın), 2729 (-ānı yine), 2757 (-ādan yaña), 2847 (-āmet gösterür), 2858 (-ār), 2961 (-ād içün), 2981 (-āmetden), 3091 (-ū gibi), 3181 (-ār), 3201 (-ār yok), 3250 (-āneye), 3252 (-ete), 3253 (-āh), 3263 (-āmumuza), 3283 (-āk eyledi), 3372 (-āreler), 3415 (-īridür), 3479 (-īğ), 3539 (-āre kıl), 3555 (dilüm dilüm), 3612 (-ānına), 3641 (-ānı), 3649 (-īri), 3654 (-el beni), 3689 (-āz olur), 3690 (kânündür), 3718 (-āz imiş), 3722 (-mā'), 3723 (-mā'), 3736 (-āl eyledüñ), 3746 (-ā defüñ), 3753 (-ār çeng), 3754 (-āz çeng), 3807 (-āza), 3810 (-āle), 3872 (-er düşer), 3874 (-āmdur), 3886 (-āremüz), 3926 (-ām), 3939 (-āmda), 3954 (-īnesi), 3958 (-ān baļşı), 3969 (-ān aña), 3993 (-ānı dürüst), 3994 (-ānı dürüst), 4040 (-ār), 4053 (-ār), 4261 (-īn), 4368 (-zi), 4438 (-ab), 4471 (-ār), 4497 (-irmez), 4532 (-āküñ), 4555 (-sīm), 4570 (-ārumdan), 4575 (-en), 4658 (-ār saña), 4744 (-öndürür/ondurur), 4783 (-ān yir yir), 4790 (-ş tutar), 4806 (-āz), 4808 (-ārsuz), 4861 (-at), 4902 (-āhumdur benüm), 4909 (-āhumdan benüm), 4915 (-irüm benüm), 4916 (-āhum), 4917 (-āhum), 4918 (-āhum), 4921 (-āhum), 4937 (-āh oldum), 4981 (-āhumdan), 4982 (-	

	âhumdan), 4990 (-ârumdan), 5004 (-ân), 5029 (-âh eylesün), 5049 (-âl ile), 5053 (-âya), 5081 (-erde/-arda), 5096 (-îr ide), 5153 (-üldür baña), 5196 (-â naşîb), 5296 (o yâr), 5319 (-âk eyler), 5329 (-âmı çekdiler), 5358 (-ân olur), 5389 (-âra), 5404 (-ül gibi), 5413 (-ül gibi), 5423 (-üliyüz)	
ZÂTÎ (3) Zâtî-i 'Acem	195 (-er), 196 (-er), 1783 (-îb)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ZECRÎ (1) Zecrî-i Pîr-i Fânî	2275 (-âb)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ZEKERİYYÂ-ZÂDE (1) Zekeriyâ-zâde Çelebi	2726 (-aya)	(1552- 1643) Meylî mahlaslı şeyhülislam Ankaralı Zekeriyya Efendi'nin oğludur. Asıl adı Yahyâ'dır. Rumeli kazaskerliği yapmış, Bağdat ve Revan seferlerine katılmıştır. (B, HÇ, KA, SL, OM, SO, TH)
ZEKÎ (1)	5464 (-âr eyle)	Kaynaklarda yer alan Zekî mahlaslı şairlerden, mecmuanın tertibi zamanına tesadüf etmesi ihtimali bulunan bir tek şair vardır. O da Kasımpaşalı Çengi Halil lakabıyla meşhur, Devran Bacı-zâde Kadı Halil Efendi'dir. 1703 yılında vefat etmiştir. (TN)
ZEVKÎ (4) Kırımı Zevkî, Şafâ Üzredür Eş'âr-ı Zevkî	3380 (-aralar), 4782 (-ur), 4820 (-âhumuz), 5418 (-ârsuz)	Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ZEYNÎ (6) Zeynî Efendi, Zeynî-i Kâzî, Zeynî Çelebi Belgradî, Şâ'ir-i Mergüb Belgradî Zeynî	210 (-er), 825 (-en terkin), 1379 (-ün), 1455 (-âz eyler), 4382 (-ün çıktı), 5167 (-â)	Kaynaklarda yer alan Zeynî mahlaslı şairlerden hiç biri Belgradlı olmamakla birlikte, Serezli (Siroz) olduğu kaydedilen bir Zeynî vardır. Adı geçen şair, Anadolu kazaskerlerinden Muallimzâde'nin talebesidir. Âşık Çelebi'nin, zaman zaman görüşüklerini bildirdiğine göre 16. yüzyılda yaşadığı kesindir. (AÇ, TN)
ZEYREK (1)	479 (-ânda bulındı)	Bkz. Ânî
ZİHNÎ (34) Zihnî Efendi, Zihnî Efendi Bâlî, Zihnî-i Bağdâdî, Zihnî Efendi Bağdâdî, Zihnî Efendi Bağdâdî Defter-dâr, Zihnî-i Defter-dâr, Zihnî Efendi Defter-dâr Zihnî Efendi Defter-dâr-ı	50 (rüh), 444 (-ânuñı), 472 (-ikri), 550 (-ân atar), 559 (-er), 1654 (-ât), 1922 (-ârumuz), 1926 (-es/-as), 2162 (-âsıdan meni), 2456 (-iz), 2556 (-âhun), 2597 (-âl), 2850 (-endesidür), 3075 (-âya), 3171 (-âne olmuşdur), 3408 (-an mı şanur), 3579 (-ânuñ ucından), 3680 (-st), 3793 (-ânedem), 3848 (-âza başladı), 3929 (-âm), 3978 (-â), 4076 (-îridür), 4080 (-ândur),	(?-1614) Bağdatlı Necf-zâde Abdüldelil Zihnî Efendi. Bir müddet Konya'da kalmış, III. Murad zamanında İstanbul'a gelmiştir. Mevlevî şairlerdendir. Musiki ve hat ile de meşgul olmuştur. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri vardır. (A, B, HÇ, KA, L, SO, TN, TŞM)

Bağdādī, Zihnī-i Kātīb-i Bağdādī, Zihnī Kim Bālī Efendi Kām- yāb Zihnī-i Bağdādī Şāhib-i Edā, Zihnī-i Bağdādīdür Şāhib- Suḥen Şā'ir-i Mergūb-ı 'Ālem Zihnī	4204 (-āmuñ), 4214 (-el), 4289 (- āldē), 4413 (-ān eṣeri), 4478 (-üle benzer), 4535 (-āk), 4564 (-elin), 4569 (-ārı severin), 5098 (-le), 5481 (-li)	
ZİYÂYİ (25) Ziyâyî Efendi, Ziyâyî-i Kāzî, Ziyâyî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Ziyâyî Gün gibi Meşhūr- Āfāk, Ziyâyî Şā'ir-i Mümtāz-ı 'Ālem	12 (-ā), 1356 (-āne düşürdi), 1399 (- āy), 1568 (-ā), 1681 (-ān fūrkat), 1685 (-ā yetist), 1845 (-ādatur), 1884 (-ār oldılar), 2471 (-eş), 2911 (-āruñ senüñ), 3337 (-ā), 3497 (-ānuñ senüñ), 4029 (-er gerder), 4049 (-ār), 4117 (-āndur), 4242 (-erden), 4313 (- āndan ayırma), 4448 (-ālīg it), 4742 (- āh eyler), 4746 (-ār), 4798 (-ān ditrer), 4801 (-āhumuz vardur), 4880 (-āl), 5141 (gün göstermedi), 5474 (- ārda)	Kaynaklarda, mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış olma ihtimali bulunan bu mahlasla iki şairden söz edilmektedir. Birincisi, Hamid sancağından olup asıl adı Yûsuf Ziyâ'dır. Sultan Süleyman'a sunduğu <i>Yûsuf ile Züleyhâ</i> 'sı vardır. İkincisi ise Mostarlı Hasan Ziyâî Efendi'dir ve 1584'de vefat etmiştir. Latifi'nin, ikincisi hakkında " <i>ehl-i ilm tâifesindedir</i> " kaydından hareketle, mezkûr Ziyâyî'nin bu olduğu düşünülebilir. Ancak beyitlerin hiç birisinin <i>Ziyâyî Divanı</i> 'nda bulunmaması bu ihtimali zayıflatmaktadır. (A, L, SO, TH)
ZİYNETİ (3) Ziyneti-i Sirozî,	2711 (-āb ile), 3865 (-er), 5290 (-eti var)	(?-1553) Zinetî Çelebi, Sirozlu olup Dânişmend tairesindedir. Ebussuud-zâde Ahmed Çelebi'nin yardımcılığını yapmıştır. Hakkında bilgi veren kaynaklarda, genç yaşında vefat ettiği dışında kayda değer bir bilgi bulunmamaktadır. (A, B, KA, SO, TN)
ZUHÜRİ (1) Zuhûri-i Şāmî	866 (-e sine)	III. Murat devri şairlerinden olup, asıl adı Mustafa'dır. Şamlı muhasebeci Pîrî-zâde Mehmed Çelebi'nin oğludur. Tımar ve zeamet erbâbındandır. (A, B, HÇ, KA, SO, TN)
ŞAİRİ BİLİNMEYEN MATLALAR		
[???] (396) TÜRKÇE BEYİTLER	21(-urduñ ā), 27 (-nā), 38 (-ā), 44 (-eb), 124 (-endür), 127 (-ādum andandur), 152 (-āsıdur), 153 (-ābdur), 159 (-erdedür), 161 (-ādur), 172 (-et arturur), 177 (-āmdur), 189 (-ebidür didiler), 192 (-çer/-çar), 206 (-er), 220 (-er), 221 (-memeler), 245 (-es), 258 (-ān ol yok bu yok), 287 (-ebüñ), 309 (-eng), 315 (-il), 321 (-āl), 324 (-em), 338 (-enüm), 352 (-ān), 359 (-ersin), 382 (-ārdan), 406 (-ār ile), 419 (-ār olana), 420 (-āsına), 427 (-āre), 432 (-ānı), 437 (-ānı), 455 (-ārı), 511 (yā), 517 (-ā), 569 (-er), 573 (-āzı geçer), 576 (-erden güniler), 592 (-îr), 602 (-ayıdur), 618 (gelür), 623 (- ür), 629 (-ār), 637 (-urmaz), 644 (-îrümüz), 654 (-ānveş), 678 (-îrûñ senüñ), 681 (-îrûñ senüñ), 709 (-eng), 720 (-oğ), 730 (-il), 756 (-ān), 761 (-ān), 763 (-ān), 767 (-ān), 772 (-ān), 775 (-ān), 782 (-gri olan), 788 (-āne ben), 789 (-aradan), 793 (benden), 795 (-endüm), 830 (-erin), 845 (- āne), 851 (-āne), 865 (-erkeşe), 867 (-ān evine), 876 (-ayına), 907 (-ay), 912 (-ya beni), 920 (- ūsını), 938 (-ānını), 944 (āña), 946 (-ā), 954 (-ā), 1029 (-ād), 1051 (-îrümüz), 1052 (-āruz biz), 1090 (-ār), 1098 (-āredür), 1106 (-ildür), 1120 (-āddan görmüş), 1124 (-āl itmiş), 1147 (-ār-ı	

^çışk), 1154 (-ūnuñ), 1184 (-il), 1195 (-āl oldum), 1248 (-ün), 1250 (-ün), 1284 (-āda), 1302 (-āda yine), 1314 (-āneyi), 1328 (-arı/-eri), 1342 (-āh didi), 1364 (-ādı), 1421 (-i), 1428 (-āruñ ola), 1438 (-a kıymet), 1445 (-ār), 1460 (-ıķ mı olurlar), 1466 (-az durur), 1474 (-āz), 1476 (-āz), 1484 (-az), 1503 (-az eyle gel), 1521 (-az itmek neden), 1523 (-en), 1535 (-āza), 1562 (-ā), 1571 (-efā), 1588 (-a), 1648 (-et), 1649 (-at/-et), 1667 (-et), 1749 (-a), 1778 (-īb), 1782 (-īb), 1836 (-āmıdur), 1837 (-ānıdur), 1843 (eyler yürür), 1856 (-lur), 1863 (-ezīr), 1866 (-er), 1871 (-ar), 1885 (-er), 1903 (-lmaz), 1921 (-ārumuz), 1925 (-es), 1935 (-iri kalmış), 1937 (-ķ), 1946 (-āhi kimsenüñ), 1950 (-ād itmediñ gitdüñ), 1956 (-erüñ/-aruñ), 1964 (-eng itsem gerek), 2005 (-ārdan), 2006 (-ārdan), 2007 (-ārdan), 2017 (-em olmaķdan), 2022 (sög ilen), 2023 (-ār isteyen), 2026 (-āra ben), 2036 (-ilin), 2043 (-ārı neylersin), 2044 (-ā eylersin), 2046 (-irsin), 2058 (gider gitsün), 2059 (ölsün), 2066 (-ün), 2073 (-ān), 2081 (-ānuñ ile), 2083 (-ālarla), 2087 (-ār olmasa), 2088 (-ün olmada), 2099 (-āra), 2108 (-ānuma), 2118 (-ār olmaya), 2122 (-ān yirine), 2125 (-ye), 2126 (-risine), 2128 (-āha), 2132 (-ri), 2134 (-ārı), 2150 (-andırdı), 2156 (-ārımı), 2171 (-āh didi), 2184 (-egi), 2186 (-āyı), 2200 (-ā), 2201 (-ā), 2206 (-yā), 2207 (-ā), 2231 (-eb), 2244 (-āb), 2274 (-āb), 2281 (-āb), 2286 (-āb), 2289 (-āb), 2298 (-āb), 2299 (-āb), 2367 (-ādur), 2371 (-ādur), 2373 (-erdür), 2381 (-āl olur), 2384 (-ār), 2385 (-ār), 2389 (-ār), 2397 (-er), 2398 (-er), 2406 (-ūr), 2412 (-er), 2419 (-āba beñzer), 2438 (-īn olmaz), 2445 (-uzumuz), 2451 (-āremüz), 2464 (-āba mensübuz), 2489 (-arż), 2502 (-ūç), 2507 (-ārem yoķ), 2509 (-ārem yoķ), 2535 (-etiñ), 2537 (-etiñ), 2539 (-erüñ), 2550 (-ānumuñ), 2552 (-āhi severseñ), 2561 (-ālüñdür senüñ), 2579 (-āl), 2588 (-āl), 2592 (-āl), 2598 (-āl), 2613 (-ām), 2618 (-ānum benüm), 2621 (-āhum), 2625 (-ām oldum), 2650 (-ākten), 2652 (-erden), 2653 (-ādan), 2657 (-ağun olsun), 2685 (-ü), 2702 (-āh), 2703 (-āh), 2705 (-āh), 2708 (-āh), 2717 (-ān ile), 2723 (-āya), 2730 (-ādan yine), 2733 (-āreye), 2743 (-e), 2753 (-ā), 2760 (-ā), 2776 (-ā saña), 2778 (-est), 2779 (-est), 2806 (-ād), 2828 (-er), 2829 (-ar), 2836 (-āmetler), 2840 (-ūyuñdur), 2842 (-ārı sanur), 2864 (-ār), 2868 (-ār), 2881 (-ārsuz), 2882 (-ā dimezüz), 2883 (-ā dimezüz), 2900 (-elif), 2904 (-aķ), 2915 (-ānuñ senüñ), 2918 (-ānuñ), 2928 (-ān itdük), 2938 (-ül), 2956 (-endümden benüm), 2975 (-en), 3010 (-ār serv), 3011 (-ār serv), 3013 (-ār serv), 3025 (-ārda), 3046 (-āmete), 3050 (-āmete), 3058 (-āyile), 3076 (-āyeñde), 3108 (-ārum kalmadı), 3174 (-ār), 3177 (-er), 3199 (-īf), 3206 (-ūr eyle gel), 3215 (-etde olalum), 3218 (-āhum), 3220 (-em), 3226 (-ārı cān), 3236 (-āneyi), 3239 (-īn), 3242 (-āne), 3243 (-āne), 3246 (-āne), 3251 (-ānumuz gelse), 3262 (-ānumuza), 3271 (-ād eyle), 3272 (-āb eyle), 3288 (-en geldi), 3292 (-ānemi), 3293 (-ānemi), 3294 (-ānemi), 3296 (-ānemi), 3301 (-ān olam gibi), 3303 (-eri), 3308 (-ānesi), 3310 (-rī), 3317 (-ān oldı), 3318 (-āyi), 3319 (-āhi), 3320 (-āri), 3322 (-eni), 3326 (-āddan ğayrı), 3327 (-etdür baña), 3328 (-ā), 3353 (-et), 3373 (-ān eyler), 3385 (-ān arar), 3394 (-īřtedür), 3397 (-endedür), 3399 (-āredür), 3427 (-ri var), 3428 (-ār), 3438 (-ān ğancer), 3445 (-aramaz), 3455 (-es), 3464 (-īrveř), 3477 (-āña māniç), 3488 (-oķ), 3510 (-ānemüñ), 3516 (-āndur ğancerüñ), 3543 (-ānum ol), 3556 (-ār benüm), 3576 (-ānuñdan), 3590 (-ānumı ben), 3594 (-arın), 3597 (-eyn), 3628 (-ān ile), 3629 (-āb ile), 3636 (-āre), 3639 (ğancere), 3640 (-āre çıķmazsa), 3643 (-anı), 3647 (-āni), 3664 (-ün oldı), 3688 (-āz dur), 3707 (-āz), 3711 (-āz), 3715 (-es), 3719 (-rmiř), 3739 (-eng itdüñ), 3743 (-ānenüñ), 3780 (-ān olayın), 3781 (ün), 3784 (-eden), 3797 (-ān), 3798 (-ān), 3813 (-ey ile), 3815 (-āya beñzeyeye), 3822 (-arım dā'ire), 3834 (-āni), 3844 (-ef gibi), 3869 (-āmlar), 3871 (-er), 3873 (-er), 3883 (-āhir), 3902 (-āmuñ), 3903 (-āmuñ), 3905 (-āk), 3915 (-er ğammām), 3923 (-ām), 3924 (-ām), 3925 (-ām), 3927 (-ām), 3932 (-āmdan), 3934 (-eden), 3946 (-ān ile), 3964 (-āmi), 3967 (-ām olmayaydı), 4021 (-ih), 4039 (-ār), 4059 (-ār), 4062 (-ār), 4064 (-ār), 4069 (-ār), 4070 (-anur), 4083 (-asıdur), 4095 (-ānumdur), 4124 (-er), 4130 (-rler), 4135 (-ād eylemiş taħrīr), 4160 (-āmdan çıķmıř), 4181 (-at), 4223 (-ām), 4234 (-em), 4254 (-ān), 4256 (-erlik), 4259 (-ānı ucından), 4262 (-īn), 4266 (olsun) (Berāy-ı Kuloğlı Muřāhib Pařa), 4296 (-ağına), 4333 (-āya), 4335 (-āh), 4353 (-u yüzine), 4354 (-ü yüzine), 4372 (-āl bir yüzden daħı), 4409 (-üridi), 4431 (-hā), 4432 (-hā), 4460 (-ār), 4472 (-ār), 4483 (-āyīdür), 4484 (-endesidür), 4487 (-üldür), 4523 (-

	âba müstağrak), 4539 (-el), 4541 (-âra mâlik ol), 4551 (-ûbuñ görem), 4560 (-endümden), 4565 (-in), 4571 (-etin), 4591 (-âre), 4592 (-âra), 4596 (-âsına), 4607 (-ârımı), 4611 (-âni), 4617 (-ânı yok mı), 4625 (gülşeftâlî), 4631 (-ârı hemdemi), 4651 (-âhı baña), 4661 (-âh saña), 4710 (-erd), 4729 (-er), 4731 (-ânsuz geçer), 4739 (-er/-ar), 4741 (-ân ider), 4758 (-âhumdur), 4777 (-er), 4780 (-âr), 4791 (-erden bildiler), 4797 (-a toqınur), 4805 (-üs gerekmez), 4807 (-ânsuz), 4809 (-âh eylemişüz), 4810 (-âh eylemişüz), 4812 (-alemüz), 4813 (-âremüz), 4818 (-âresiz/âresüz), 4823 (-âhdan korkmaz), 4845 (-ân âteş), 4849 (-rek), 4857 (-âk), 4871 (-ârı görüñ), 4874 (-âr degül), 4881 (-âh ne müşkil), 4885 (-züm), 4913 (-âhumdur benüm), 4926 (-er çekdüm), 4930 (-âh itdüm), 4935 (-âh eylemedüm), 4938 (-âha şaldum), 4939 (-âhı begüm), 4966 (-âr iken), 4975 (-ân), 4985 (-âhından), 4986 (-âhdan), 4988 (-âhından), 5010 (-âkden), 5038 (-âh şakın), 5059 (-âh), 5061 (-âh), 5076 (-âh), 5078 (-âh), 5082 (hevâda), 5087 (-âh), 5091 (-âhına), 5095 (-üle), 5106 (-âruma), 5109 (-âr ile), 5112 (-âr ile), 5114 (-âh ile), 5116 (-âh ile), 5120 (-endüm var ise), 5128 (-âyı), 5131 (-âlümi), 5133 (-ârum kalmadı), 5134 (-eleki), 5136 (-ağmı), 5161 (-â), 5163 (-â), 5165 (-â), 5176 (-â), 5195 (-îb), 5198 (-îb), 5203 (-âb), 5241 (-ânı dürüst), 5246 (-âra gider), 5250 (-est), 5291 (-ar), 5295 (-âr), 5304 (-âra gider), 5312 (-âr eyler), 5313 (-âm eyler), 5333 (-er), 5399 (-âh), 5403 (-ftesine), 5405 (-ül gibi), 5411 (-ül gibi), 5431 (-z), 5456 (-le), 5465 (-în ile), 5468 (-ârda), 5470 (-ârda), 5471 (-ârda), 5473 (-â ile), 5475 (-ül gibi), 5483 (-utdı)
[???] (398)	16 (-be-nev-rûzî-yi mâ), 62 (-ârem ârzüst), 64 (-dârest), 71 (-em-est), 72 (-es-est), 76 (-enet), 79 (-âret), 93 (-ân dârend), 98 (-ân gereded), 242 (-âs), 250 (-eneş), 311 (-ek), 326 (-engem), 342 (-ân konem), 386 (-ndân), 435 (-âni), 438 (-âni), 534 (-est-i to miâyed), 539 (-â bügzered), 540 (-ân dâdend), 541 (-ed), 542 (-îz hored), 543 (-eş dâred), 656 (-îreş), 657 (-îreş), 661 (-îreş), 662 (-âneş), 736 (-ân bînem), 739 (-ür-ı dilem), 740 (-dil çünkim), 743 (-âkem), 786 (-ân), 808 (-ân-ı men), 817 (-ün), 820 (-ân kon), 836 (-t-ı ü), 889 (-er kende), 894 (-âh), 937 (-âri), 947 (-âzi me-râ), 950 (-û-râ), 953 (-în-râ), 958 (-âb), 960 (-eb), 961 (-âb), 966 (-est), 967 (-îne dâşt), 968 (-îz yâft), 971 (-âb), 974 (-înest), 977 (-îz yâft), 981 (-enest), 982 (-ânest), 983 (-âdî-i menest), 987 (-âst), 989 (-ünest), 990 (-ünest), 991 (-ân güzeşt), 992 (-âz goft), 1000 (-âl kerd), 1002 (-âl kerd), 1003 (-âl kerd), 1004 (-âl kerd), 1005 (-âl kerd), 1006 (-âl kerd), 1008 (-âl kerd), 1019 (-âd), 1034 (-în ne-şod), 1035 (-în küşte şod), 1036 (-üm şod), 1037 (-ün şod), 1038 (-âned), 1039 (-ün koned), 1040 (-ün üftâde bûd), 1041 (-en ber-âyed), 1043 (-ün ne-reved), 1044 (-un besteend), 1045 (-âzed), 1046 (-ün şod), 1088 (-âne-i diğêr), 1132 (-üneş), 1135 (-eneş), 1139 (-âneş), 1199 (-en kerdem), 1200 (-âdî dârem), 1204 (-ânem), 1207 (-enem), 1208 (-ndem), 1209 (-ünem), 1216 (-îdim), 1228 (-âl-i men), 1240 (-en), 1241 (-en), 1252 (-ün), 1255 (-ün), 1257 (-ün), 1261 (-ân), 1262 (-ân), 1263 (-ân), 1276 (-în), 1281 (-ân-ı to), 1299 (-âne), 1309 (-âne), 1311 (-âh), 1325 (-âh), 1336 (-ehî), 1346 (-en bûdî), 1351 (-â kerdî), 1355 (-eng zedî), 1400 (-âni), 1405 (-eti), 1414 (dâştî), 1440 (-em ne-koned), 1453 (-âzem mîküşed), 1478 (-âz), 1486 (-âz), 1488 (niyâz), 1504 (-end-i toyîm), 1509 (cüyeş), 1528 (-în), 1541 (-âz kerdeî), 1557 (-âzem mîküşî), 1612 (em-mâ), 1616 (-â), 1617 (-âni-râ), 1621 (-âni-râ), 1630 (-em me-râ), 1632 (-î me-râ), 1659 (-emest), 1662 (-emest), 1675 (-i' est), 1677 (-âri güzeşt), 1678 (-est), 1679 (-emest), 1680 (-â üftâde est), 1693 (-âh nîst), 1694 (-ir nîst), 1698 (-ây nîst), 1699 (-il nîst), 1708 (-âh nîst), 1709 (-âr nîst), 1716 (-îr nîst), 1717 (-âk nîst), 1742 (-em gered), 1756 (-îhâ), 1761 (-eh bâ-râ), 1766 (-âr-râ), 1769 (-âr-râ), 1770 (-âr-râ), 1771 (-û-râ), 1773 (-âr-râ), 1796 (-üst), 1798 (-ârest), 1800 (-âr mâst), 1801 (-er hoşest), 1802 (???), 1812 (-ân dâred), 1823 (-âd), 1824 (-em şod), 1828 (-enk gered), 1873 (-î), 1991 (-ür misüzem), 1992 (-em nemi bînem), 1993 (-em hem), 1995 (-âb nedârem), 2027 (-en), 2028 (-en), 2041 (-în), 2042 (-în), 2124 (-âh), 2181 (-âremkeşî), 2235 (-âb), 2303 (-û est), 2307 (-âkest), 2320 (-âl gered), 2323 (-er dâred), 2339 (-în bâşed), 2475 (-eş), 2630 (-îrem), 2640 (-ân-ı mî goften), 2690 (-ev), 2710 (-âh), 2755 (-û-râ), 2801 (-âdest), 2807 (-ed bâşed), 2808 (-âz bâşed), 2839 (-üvedger), 2884 (-eş), 2887 (-âyeş), 3090 (-erî), 3095 (-âmî), 3121 (-mâ), 3123 (-âne-i mâ), 3129 (-â), 3130 (-â), 3140 (-â), 3143 (-est), 3149 (-t), 3151 (???), 3152 (-erest), 3155 (-ân-ı men âyed), 3156 (-âd gered), 3157 (-âm-âmed), 3158 (-â mînehed),

	3160 (-ān resīd), 3161 (-ūn çerāşed), 3163 (-ād), 3164 (-ād), 3212 (-āh-ı çün konem), 3217 (-ām), 3238 (-āne), 3248 (-āne), 3304 (-en amdī), 3316 (-ābī), 3329 (-em bā-rā), 3331 (-ā), 3346 (-īne-i men-est), 3348 (-īst), 3362 (-āmem nihād), 3363 (-āk şeved), 3554 (-dārem), 3561 (-ān dārem), 3562 (-il mīnenim), 3563 (-erem), 3598 (-īn), 3605 (-āy-ı to), 3609 (-ūn ezū), 3668 (-ā), 3760 (-il), 3772 (-erdī dārem), 3773 (-ūn konem), 3854 (-ām-rā), 3863 (-eş gered), 3864 (-ām begüşāyed), 3890 (-āmeş), 3893 (-āyeş), 3928 (-īzem), 3947 (-nūrest), 3948 (-este), 4013 (-st), 4014 (-et hūyest), 4031 (-āl-i mibāyed), 4033 (-hoşāmed), 4035 (-end), 4193 (-īķ), 4231 (-ār ter şodem), 4434 (-ā), 4443 (-nigāristān-ı mā-nīst), 4548 (hem tā nedīdem), 4665 (-ā nerā), 4672 (-āle-i mā), 4673 (-es-rā), 4684 (-erd menset), 4690 (-āne īst), 4704 (-āk berāyed), 4715 (-āh vākı şod), 4844 (-āh hoyeş), 4889 (-ākem), 4892 (-ākem), 4896 (-īdem), 4944 (-ākem), 4945 (āh çun konem), 4946 (-ūn konem), 4948 (-āhī gerdem), 4949 (-ūd dilem), 4953 (-en dārem), 4959 (-āhem), 5016 (-āk-i men), 5043 (-to), 5045 (-āh ez-to), 5065 (-āh), 5086 (-āh), 5142 (-erdī), 5180 (-ed me-rā), 5191 (-ūy-i to me-rā), 5201 (???), 5205 (-āb), 5213 (-ūyet), 5215 (-nest), 5219 (-īden müşkilest), 5220 (-ā gerd nīst), 5221 (-ārest), 5223 (-erest), 5229 (-em hāhem reft), 5230 (-īrest), 5233 (-āne-i test), 5235 (-ūy-i dost), 5236 (-ūy-i dost), 5245 (-ār revend), 5249 (???), 5257 (-eng āyed), 5264 (-āmed gered), 5265 (-āzed), 5271 (-eşk-i berd), 5279 (-ār-ı hod), 5282 (-ār-i nekoned), 5289 (-ār), 5504 (-āgī)

ÖZET

GÜRBÜZ Mehmet, Kâbilî'nin “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr” Adlı Şiir Mecmuası, Doktora Tezi, Ankara 2011.

Tezimize konu olan eser, XVI. yüzyılda derlenmiş olan “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr” adlı matlalar mecmuasıdır. Mecmua, kendisi de bir şair olan Kâbilî tarafından derlenmiştir. Çalışmamız, 722 şaire ait 5515 matladan oluşan tek nüshasını tespit edebildiğimiz mecmuanın metninin ortaya konulması ve bununla ilgili inceleme yapılması üzerine kurulmuştur.

Eser üzerindeki incelememizin iki boyutu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, genel olarak mecmuaların niteliği ile ilgilidir. Bu bağlamda öncelikle mecmuaların tanımı, kapsamı, tarihsel gelişimi, şekil ve içerik özellikleri üzerinde durulmuş ve gelenek içerisindeki rolleriyle günümüz okuyucusuna sunduğu imkânlar tartışılmıştır. Bu bölümde mecmuaların tasnifi gözden geçirilmiş ve son zamanlarda ortaya konulan mecmua metinlerinden hareketle yeni bir sınıflandırma denemesi yapılarak bilim dünyasının dikkatine sunulmuştur. Yine bu çerçevede daha önce üzerinde durulmamış bir konu olarak mecmuaların biyografik yönleri üzerine de bir değerlendirme yapılmıştır.

İncelememizin diğer boyutu da mecmuanın içeriğiyle ilgilidir. Zira sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili beyitleri ihtiva etmesiyle tematik bir yönü olan mecmua, benzerlerinden farklı ve önemli bir konumdadır. Tespitlerimize göre farklı edebî türlerde işlenen bir konunun mecmualara yansıdığı ilk örnek olması ve söz konusu mecmuadan sonra bu konuda başka mecmuaların da derlenmiş olması onu daha da önemli hale getirmiştir.

Eserin içeriğiyle ilgili diğerk bir nokta da şairlerle ilgilidir. Mecmuaya alınan beyitler çoğunlukla Türk şairlerden seçilmiş olmakla birlikte Fars şairlerinden de 1046 beyit alınmıştır. Bu durum, aynı unsurla ilgili olarak Türk ve Fars şairlerinin ortak ve farklı kullarımlarını tespit etme imkânı sunmaktadır. Bu yönleriyle mecmua, hem divan edebiyatı araştımacılarının bugün yapmaya çalıştıkları sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili tematik çalışmalar için ve hem de derlendiği dönem itibarıyla Türk ve Fars edebiyatları/şairleri arasındaki etkışimin ortaya konulmasına yönelik olarak ilk elden yardımcı olabilecek en temel kaynaklardandır.

Bu yönleriyle çalışmamız sadece bir metin neşri olmaktan çıkarak mecmualar üzerine yeni tespitlerin yapıldığı, sevgilinin güzellik unsurlarının ele alındığı ve bu temanın metinlerarasılık bağlamında Fars ve Türk şairlerince ele alınış biçimlerinin karşılaştırıldığı çok yönlü bir çalışma olmuştur.

Anahtar Sözcükler:

1. Divan edebiyatı
2. Mecmua
3. Sevgilinin güzellik unsurları
4. Biyografi
5. Metin neşri

ABSTRACT

GÜRBÜZ Mehmet, Kâbilî's Poetry Periodical (Mecmua) Titled "Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr (Poems Worthy of Sultan of Beauties)", PhD Thesis, Ankara 2011.

The subject of our thesis is the periodical of "matla"s (first couplet of poetry) compiled in XVI. century. Magazine is compiled by person who is from Kâbilî pen name, and is also poet. Our study is established for handling the text of poetry periodical which we found one copy consisting of 5515 matlas belonging to 722 poets and for making studies related thereto.

There are two dimensions about our study on it. First one is about quality of the poetry periodicals in general. In this context, firstly we have elaborated definition, scope, historical background, shape and content features of poetry periodicals, and we have discussed the opportunities presented to today's readers with roles within tradition. In this section, we have reviewed classification of poetry periodicals and have made new classification trial for text of poetry periodicals, which are recently revealed; and we have presented to attention of science world. Furthermore, we have made review on biographical aspect of poetry periodicals as a subject not mentioned before.

The other dimension of our study is related to content of the poetry periodicals. Because the poetry periodicals having thematic aspect with inclusion of couplets related to beauty of the beloved is in different and important position that the similar ones. According to our findings, the magazine has gained importance because the subject handled in different literary types is the first example reflecting to the poetry periodicals and other poetry periodicals are also compiled after the poetry periodical in question with same subject.

The other point related to content of work is about poet. The couplets mentioned in the magazine have been mainly selected from Turkish poets, and 1046 couplets have been taken from Persian poets. This case allows us to find common and different use of Turkish and Persian poets with regard to same factor. With these aspects, the poetry periodical is most basic source that can help beforehand as for revealing the interaction between Turkish and Persian literature/poets at the period which has been compiled and for thematic studies related to beauty of the beloved attempted to be done by the Classical Ottoman Poetry researchers.

With these aspects, our study is versatile study which makes new determinations on poetry periodicals stopped only being text publication, handles beauty of beloved and compares forms handled by Persian and Turkish poets in context of intertextuality of this theme.

Key Words:

1. Divan literature
2. Poetry periodical
3. Elements of beloved's beauty
4. Biography
5. Text publication